HE 138/2009 vp

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2010

HELSINKI 2009

ISSN 1237-4318

Edita Prima Oy, Helsinki 2009

Viitaten yleisperusteluihin ja yksityiskohtaisten perustelujen selvitysosiin ehdotetaan,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä oheen liitetyn ehdotuksen valtion talousarvioksi vuodelle 2010.

Helsingissä 15 päivänä syyskuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Valtiovarainministeri *Jyrki Katainen*

SISÄLLYSLUETTELO

YLEISPERUSTELUT . . . . . **Y 7**
1. Yhteenveto . . . . . Y 7
2. Lähivuosien talousnäkymät . . . . . Y 16
2.1 Kansainvälinen talous . . . . . Y 16
2.2 Suomen kansantalouden kehitys . . . . . Y 18
2.3 Julkisen talouden näkymät . . . . . Y 20
3. Talousarvioesityksen talouspoliittiset lähtökohdat ja tavoitteet. . . . . Y 24
3.1 Finanssipolitiikka . . . . . Y 24
3.2 Veropolitiikka. . . . . Y 26
3.3 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä. . . . . Y 29
3.4 EU:n talouspoliittinen koordinaatio . . . . . Y 31
4. Talousarvioesityksen tuloarviot . . . . . Y 33
4.1 Veroperustemuutokset vuonna 2010 . . . . . Y 33
4.2 Verotuloarviot . . . . . Y 34
4.3 Muiden tulojen arviot. . . . . Y 41
5. Talousarvioesityksen määrärahat . . . . . Y 42
5.1 Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys . . . . . Y 43
5.2 Poikkihallinnolliset politiikkaohjelmat . . . . . Y 46
5.3 Määrärahat hallinnonaloittain . . . . . Y 48
5.4 Tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikka . . . . . Y 75
5.5 Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot . . . . . Y 77
6. Peruspalvelubudjettitarkastelu . . . . . Y 80
6.1 Kuntien valtionosuusjärjestelmä . . . . . Y 80
6.2 Kunta- ja palvelurakenneuudistus . . . . . Y 82
6.3 Kuntatalouden tila ja kehitysnäkymät . . . . . Y 83
6.4 Kuntien menot . . . . . Y 87
6.5 Kuntien verotulot . . . . . Y 89
6.6 Valtionavut. . . . . Y 91
6.7 Tuottavuuden parantaminen. . . . . Y 98
7. Hallinnon kehittäminen ja uudistaminen sekä valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka . . . . . Y 98
7.1 Hallinnon kehittämisen keskeiset hankkeet . . . . . Y 99
7.2 Työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka . . . . . Y 101
7.3 Hallinnon yhteisten palvelujen tehostaminen . . . . . Y 103
7.4 Hallinnon tuottavuuden parantaminen . . . . . Y 105
7.5 Hallinnon kehittäminen ja tuottavuuden parantaminen hallinnonaloilla . . . . Y 107
8. Valtion talousarvion ulkopuolella olevat rahastot ja liikelaitokset sekä valtion omistajapolitiikka. . . . . Y 108
8.1 Valtion talousarvion ulkopuolella olevat rahastot . . . . . Y 108
8.2 Liikelaitokset . . . . . Y 113
8.3 Valtion omistajapolitiikka . . . . . Y 114

VALTION TALOUSARVIO VUODELLE 2010 . . . . . **1**
Taulukko-osa 1

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT 26
Yleiset määräykset 26

Tuloarviot 1 33
11. Verot ja veronluonteiset tulot 1 33
12. Sekalaiset tulot 2 44
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset 4 67
15. Lainat 4 70

Määrärahat 6 72
21. Eduskunta 6 72
22. Tasavallan presidentti 6 77
23. Valtioneuvoston kanslia 7 80
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala 7 88
25. Oikeusministeriön hallinnonala 8 110
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala 9 141
27. Puolustusministeriön hallinnonala 10 183
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala 11 207
29. Opetusministeriön hallinnonala 13 275
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala 16 371
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala 18 446
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala 19 486
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala 21 564
35. Ympäristöministeriön hallinnonala 24 644
36. Valtionvelan korot 24 676

Liite: Taloudellinen katsaus

YLEISPERUSTELUT

1. Yhteenveto

Kansainvälinen talous

Maailmantalous ajautui syvään taantumaan kuluvan vuoden alkupuoliskolla. Tuotannon aleneminen on kuitenkin hidastunut vuoden toisella neljänneksellä, ja yritysten sekä kotitalouksien odotukset ovat muuttuneet myönteisemmiksi. Myös osakemarkkinoilla on ollut näkyvissä merkkejä talouden käänteestä. Rahoitusmarkkinoiden tila on kuitenkin edelleen epätasapainoinen. Rahoituksen riskilisät ovat alentuneet, mutta ovat edelleen korkeammalla tasolla kuin ennen kriisiä. Erityisesti pitkäaikaisen rahoituksen saatavuudessa on ongelmia sekä pankeilla että yrityksillä.

Maailmantalouden odotetaan alkavan toipua loppuvuotta kohden. On kuitenkin ennenaikaista sanoa taantuman olevan jo ohi, ja joka tapauksessa lähivuosien kasvun odotetaan jäävän hitaaksi. Elpymistä hidastaa myös kriisin yleismaailmallisuus. Lisäksi elpymisen ajoittuminen ja nopeus vaihtelee maittain ja alueittain; Euroopassa talous kääntynee kasvuun hieman myöhemmin kuin muualla. Maailmankauppa supistuu tänä vuonna n. 10 % ja tuotanto runsaan prosentin. Vuonna 2010 molempien kasvuksi arvioidaan pari prosenttia, mikä on selvästi vähemmän kuin kuluneen vuosikymmenen keskimääräinen kasvu. Kansainvälisen talouden kehitykseen liittyy vieläkin riskejä. Pankkien taseiden tasapainottaminen etenkin Euroopassa ja luottotappioiden kasvu voivat kärjistää rahoitusmarkkinoiden kriisiä uudelleen, ja työttömyyden kasvu voi heikentää yksityisen kulutuksen elpymistä arvioitua enemmän.

Suomen kansantalous

Suomessa viennin arvioidaan supistuvan viidenneksellä tänä vuonna mutta kääntyvän niukkaan kasvuun ensi vuonna. Suomen talous on voimakkaasti riippuvainen viennistä, joten kokonaistuotanto supistui alkuvuonna voimakkaasti. On kuitenkin näkyvissä merkkejä siitä, että taantuman pohja olisi saavutettu Suomessakin, ja talouden odotetaan kääntyvän parempaan loppuvuoden 2009 aikana. Kokonaistuotannon arvioidaan alkuvuoden jyrkän laskun seurauksena supistuvan vuositasolla mitaten 6 % v. 2009. Vuonna 2010 bruttokansantuotteen kasvuksi ennakoidaan noin puoli prosenttia, mikä edellyttää Suomen tärkeimpien kauppakumppaneiden talouksien elpyvän odotetusti.

Heikentyneen työllisyystilanteen takia kotitalouksien yhteenlasketut käytettävissä olevat reaalitulot eivät tänä vuonna lisäänny palkkojen noususta ja valtion tuloveronkevennyksistä huolimatta. Lukumääräisesti suurimmalla osalla kotitalouksista reaaliset ansiotulot kuitenkin kasvavat tänä vuonna. Kotitaloudet ovat lisänneet säästämistään merkittävästi ja kulutus supistuu tänä vuonna lähes 3 %. Ostovoima kääntynee niukkaan kasvuun ensi vuonna, mutta työttömyyden lisääntyessä kulutus supistuu edelleen hieman. Ku-

luttajahintojen nousuksi arvioidaan v. 2009 vain 0,1 % ja 1,2 % v. 2010.

Työpaikat vähenevät paitsi viennin supistumisen myös kotimaisen kysynnän laskun seurauksena. Vuonna 2009 työllisten määrä vähenee yli 90 000 henkilöllä ja työllisyysaste laskee lähes kolmella prosenttiyksiköllä alle 68 prosenttiin. Vuonna 2010 työllisten määrä vähenee edelleen 64 000 henkilöllä ja työllisyysaste painuu 66 prosenttiin. Vastaavasti työttömyysaste on tänä vuonna keskimäärin 9 % ja v. 2010 nousee 10½ prosenttiin.

Talouspolitiikan linja

Talouskriisin aikana finanssipolitiikan tavoitteen asetannassa ja mitoituksessa korostuu huoli työllisyydestä ja taloudellisesta toimeliaisuudesta. Finanssipoliittinen elvytys on ollut tuntuvaa sekä Suomessa että muissa maissa. Suomessa koko julkisen talouden rahoitusaseman heikkenemisestä tänä vuonna karkeasti puolet aiheutuu päätösperäisistä, kasvua tukevista toimista, ts. veronkevennyksistä ja menonlisäyksistä. Toinen puolet aiheutuu suhdanneherkkien verotulojen automaattisesta pienenemisestä ja toisaalta suhdanneherkkien julkisten menojen, kuten työttömyysmenojen kasvusta. Hallituksen toimet ovat jakautuneet karkeasti kahteen ryhmään: rahoituksen saatavuuden turvaamiseen ja varsinaisiin elvytystoimiin. Elvytystoimilta on edellytetty, että ne ovat nopeasti täytäntöön pantavissa ja vaikutuksiltaan mahdollisimman tehokkaita työllisyyden kannalta ja että niistä päästään aikanaan eroon nopeastikin.

Kokonaisuutena finanssipolitiikka on sekä tänä että ensi vuonna kokonaiskysyntää ja kasvua tukevaa.

Elvytyksen rinnalla finanssipolitiikassa on katsottava kasvavassa määrin yhä kauemmaksi tulevaisuuteen. Ensi vuonna valtiontalouden rahoitusasema uhkaa painua 6 % alijäämäiseksi suhteessa kokonaistuotantoon ja koko julkinen talouskin 4½ % alijäämäiseksi. Yhteisen eurooppalaisen talouspolitiikan säännöstön alijäämäkriteeri ylitetään siten ensimmäisen kerran euroaikana. Tilannetta pahentaa se, että väestön ikääntymisen seurauksena eläkemenot kasvavat voimakkaasti ensi vuosikymmenellä ja myöhemmin myös terveydenhoito- ja hoivamenojen kasvu alkaa rasittaa julkista taloutta. Finanssipolitiikassa tarvitaankin strategiaa ja toimenpiteitä, joilla voidaan vahvistaa julkisen talouden pitkän ajan kestävyyttä. Kestävyyttä voidaan parantaa periaatteessa kolmella tavalla: rakenteellisilla uudistuksilla, veroja korottamalla tai menoja leikkaamalla. Näistä vaihtoehdoista hallitus on tässä vaiheessa painottanut julkisen talouden kestävyyttä kohentavia rakenteellisia uudistuksia, joista keskeisin on työurien pidentäminen.

Tuottavuuden parantaminen

Väestön ikääntymisestä seuraava palvelutarpeen kasvu ja julkisen talouden kestävyyden varmistaminen edellyttävät julkisen hallinnon sekä julkisten palveluiden tuottavuuden ja tehokkuuden lisäämistä. Heikentyneen taloustilanteen julkiselle taloudelle aiheuttamat menopaineet ja julkisen sektorin pitkän aikavälin kestävyysongelmien kärjistyminen lisäävät näiden toimien tarvetta.

Tuottavuuden parantamiseen tähdätään kunta- ja palvelurakennehankkeella, valtion tuottavuusohjelman hallinnonalakohtaisilla toimilla ja yhteisten palvelujen tehostamisella. Valtionhallinnon tuottavuusohjelman toimenpiteet johtavat valtion henkilöstömäärän pienenemiseen n. 9 600 henkilötyövuodella vuoteen 2011 mennessä ja tämän lisäksi vuoteen 2015 mennessä 4 800 henkilötyövuodella. Tuottavuutta lisäävät toimenpiteet toteutetaan hyvää henkilöstöpolitiikkaa noudattaen ja ne sovitetaan henkilöstön palvelussuhteen turvaamisen, työn jatkuvuuden, eläkkeelle siirtymisen myöhentymisen ja työelämän laadun kehittämisen tavoitteisiin. Vuonna 2010 tuottavuutta parantavat toimenpiteet vähentävät henkilöstötarvetta 2 417 henkilötyövuodella (yliopistot mukaan lukien). Vastaavasti koko luonnollisen poistuman arvioidaan olevan v. 2010 n. 5 800 henkilöä, joista yli on 3 000 siirtymää eläkkeelle. Tässä arviossa on oletettu viime vuosien myönteisen kehityksen eläkkeelle siirtymisen myöhentymisestä jatkuvan.

Kuntien tuottavuutta parannetaan Paras-uudistuksella. Hallitus linjasi politiikkariihessään helmikuussa 2009, että 20 suurinta kuntaa velvoitetaan laatimaan palveluidensa kehittämiseksi tuottavuusohjelmat ja että kunnille ja kuntayhtymille asetetaan tuottavuuden parantamista koskevat valtakunnalliset tavoitteet hyödyntäen kehitettäviä tuottavuus- ja kustannuslaskentamittareita. Lisäksi yhteistyössä Kuntaliiton kanssa on käynnistetty normitalkoiden valmistelu.

Tuloarviot

Vuonna 2010 valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 37,2 mrd. euroa. Tuloista 31,0 mrd. euroa eli 83 % on veroja ja veronluonteisia tuloja. Verrattuna vuoden 2009 tuloarvioon (ml. hallituksen esitys toiseksi lisätalousarvioksi) varsinaisten tulojen arvioidaan v. 2010 vähenevän 1,6 % ja verotulojen 1,5 %. Valtion sekalaisten tulojen arvioidaan kasvavan v. 2010 noin 5 %, ja korkotulojen ja voiton tuloutusten alenevan noin viidenneksellä. Talouden kääntyminen taantumaan alensi voimakkaasti suhdanneherkkien yhteisö- ja pääomatuloverojen tuottoa v. 2009. Yritysten tulokset ovat heikentyneet merkittävästi v. 2009, ja kotitalouksien pääomatulojen arvioidaan laskevan neljänneksellä. Lisäksi valtion yhteisöverokertymää pienentää se, että valtion osuutta yhteisöveron tuotosta alennettiin kuntien ja seurakuntien hyväksi 10,8 prosenttiyksiköllä verovuosille 2009—2011. Vuonna 2010 valtion yhteisöverotuoton arvioidaan kasvavan, mutta ansiotulo- ja arvonlisäveron tuotto alenee edelleen sekä tulopohjien alenemisen että veroratkaisujen seurauksena. Vuoden 2008 tilinpäätökseen verrattuna kuluvan vuoden verotuloarvio on vajaat 5,8 mrd. euroa alempi ja vuoden 2010 verotuloarvio edelleen vajaat 0,5 mrd. alempi.

Ensi vuodelle ehdotettavilla veroperustemuutoksilla estetään palkansaajien verotuksen kiristymistä ansiotason nousun ja vakuutetun maksuihin odotettavissa olevan nousun takia. Eläkkeensaajien verotusta kevennetään hallitusohjelman mukaisesti siten, että eläketu-

lon veroaste on edellä mainittujen veroperustemuutosten jälkeen korkeintaan palkkatulon veroasteen tasolla. Pienituloisimpien verotusta kevennetään korottamalla kunnallisverotuksen perusvähennyksen enimmäismäärää. Nämä veroperustemuutokset alentavat valtion tuloveron tuottoa 630 milj. eurolla.

Elintarvikkeiden arvonlisäverokanta laskee 12 prosenttiin 1.10.2009. Hallitus ehdottaa, että 1.7.2010 lähtien kaikkia arvonlisäveroprosentteja korotetaan yhdellä prosenttiyksiköllä ja samalla ravintolaruoan arvonlisävero alennetaan elintarvikkeiden arvonlisäveron tasolle. Nämä muutokset vähentävät arvonlisäveron tuottoa nettomääräisesti noin 350 milj. eurolla v. 2010. Tupakkaveron tuotto kasvaa 22 milj. eurolla tupakkatuotteiden veronkorotuksen seurauksena.

Määrärahat

Valtion talousarvion määrärahoiksi vuodelle 2010 ehdotetaan 50,2 mrd. euroa, mikä on 8 % enemmän kuin vuoden 2009 varsinaisessa talousarviossa. Hintatason nousu ja talousarvion rakennemuutokset huomioiden määrärahat kasvavat reaalisesti 7 %. Hallinnonalojen menot kasvavat reaalisesti 7½ % ja valtionvelan korkomenojen arvioidaan pienentyvän 4,5 %. Hallinnonalojen määrärahojen lisäys aiheutuu lähinnä elvytystoimista sekä suhdanneluonteisten menojen kasvusta. Kehyksen ulkopuolisten menojen kasvun osuus hallinnonalojen määrärahojen lisäyksestä on noin kolme neljännestä. Kehyksen ulkopuolisten menojen lisäyksestä 1,25 mrd. euroa aiheutuu viennin rahoittamiseen myönnettyjen lainavaltuuksien maksatuksista, noin 0,6 mrd. euroa työttömyysturva-, perustoimeentulotuki- ja asumistukimenojen kasvusta ja noin 1,0 mrd. euroa työnantajan kansaneläkemaksun poistamisen seurauksena kasvavista kansaneläkemenoista.

Taulukko 1. Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2008 tilinpäätös	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys	Muutos, % 2009—2010
Ansio- ja pääomatulovero	9 088	8 314	7 089	-15
Yhteisövero	4 910	5 018	2 482	-51
Arvonlisävero	14 049	14 583	12 631	-14
Muut verot	9 167	9 380	8 797	-6
Muut tulot	7 079	6 586	6 183	-6
Yhteensä	44 293	43 880	37 164	-15
Nettolainanotto ja velanhallinta[1)]	-	2 411	13 021	440
Tuloarviot yhteensä	44 293	46 291	50 185	8
Kulutusmenot	12 217	12 961	12 823	-1
Siirtomenot	27 804	29 876	32 867	10
Sijoitusmenot	1 095	1 197	2 379	100
Muut menot pl. valtionvelan nettokuoletukset	2 413	2 256	2 099	-7
Yhteensä	43 529	46 291	50 185	8

Taulukko 1. Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

Nettokuoletukset ja velanhallinta[1)]	1 394			
Määrärahat yhteensä	44 923	46 291	50 185	8
Tilinpäätösalijäämä	-630			

[1)] Sisältää nettoutettuna velanhallinnan menoja 6 milj. euroa v. 2008, 48 milj. euroa v. 2009 ja 50 milj. euroa v. 2010.

Jakamaton varaus

Talousarvioesityksen kehykseen kuuluviksi määrärahoiksi vuodelle 2010 ehdotetaan 36,6 mrd. euroa, jolloin niin sanotuksi jakamattomaksi varaukseksi jää 48 milj. euroa 300 milj. euron lisätalousarviovarauksen lisäksi.

Menojen uudelleenkohdennukset

Taloustilanteen vaatiman liikkumatilan luomiseksi ja politiikan painopistemuutosten mahdollistamiseksi hallitus esittää kaikille hallinnonaloille kohdistuvia 226 milj. euron uudelleenkohdennuksia. Virastojen toimintamenoja alennetaan yhteensä 56 milj. eurolla. Kehitysyhteistyömäärärahoja vähennetään 60 milj. eurolla kehyspäätökseen verrattuna. Kehitysyhteistyömäärärahat suhteessa bruttokansantuloon ovat tämän jälkeen 0,55 %, mikä ylittää 0,51 prosentin tavoitetason. Kansaneläkerahaston maksuvalmiusvaatimusta alennetaan 5 prosentista 3,5 prosenttiin, mikä vähentää valtion menoja 38 milj. euroa.

Syntyvää liikkumavaraa kohdennetaan mm. työllistämiseen, ammatillisen koulutuksen lisäämiseen, kuntatalouden tukemiseen ja talouden kasvupotentiaalia vahvistaviin investointeihin.

Työllisyyttä tukevia investointeja ja muita toimenpiteitä lisätään ja aikaistetaan

Investointien aikaistamiskokonaisuudessa rahoitusta ehdotetaan kohdennettavaksi investointien aikaistamiseen sekä muihin toimenpiteisiin, joilla pyritään nopeisiin työllisyysvaikutuksiin kustannustehokkaasti. Painoarvo on toimilla, jotka tukevat pidemmän aikavälin talouskasvua mm. edistäen innovaatioita, hyödyntäen tietotekniikkaa ja ottaen huomioon ympäristö- ja ilmastonäkökohdat. Toimet on kohdennettu erityisesti ongelmista kärsiville toimialoille.

Investointien aikaistamiskokonaisuuden ehdotukset jakautuvat vuoden 2009 toiseen lisätalousarvioesitykseen ja vuoden 2010 talousarvioesitykseen. Toimenpiteet käynnistäisivät kaikkiaan n. 1,7 mrd. euron hankkeet, kun mukaan lasketaan kuntien ja yksityisen sektorin panostukset. Kaikkiaan yli 10 000 henkilötyövuotta luovan toimenpidekokonaisuuden kustannus valtion budjettitaloudelle on n. 330 milj. euroa jakautuen usealle vuodelle. Vuodelle 2010 aiheutuu menoja yhteensä noin 80 milj. euroa.

Työllisyys- ja koulutustoimenpiteitä lisätään

Talousarvioesitys sisältää useille hallinnonaloille kohdistuvan 70 milj. euron toimenpidekokonaisuuden, jonka tavoitteena on nopeasti ja tehokkaasti tukea työllistymistä sekä sitä tukevaa koulutusta. Samalla tuetaan tulevan talouskasvun edellytyksiä.

Lisämääräraha kohdistetaan nuorten ammatilliseen koulutukseen ja vastavalmistuneiden työllistämiseen, aikuisväestön osaamisen kehittämiseen ja ammatilliseen lisäkoulutukseen sekä muuntokou-

lutukseen ja maahanmuuttajien koulutukseen. Toimenpidekokonaisuuden suuntaamisessa on otettu huomioon mm. päätettyjen elvytystoimenpiteiden myötä kasvava työvoiman kysyntä eri aloilla. Määrärahoja kohdistetaan myös valmistuvien poliisien työllistämiseen ja puolustusvoimien kuljettajakoulutukseen. Lisäksi maahanmuuttajien työllistämiseen ja kotouttamiseen kohdistuviin aiesopimuksiin pääkaupunkiseudun kuntien kanssa varataan 2 milj. euroa.

Talousarvioesitykseen sisältyvien lisäysten seurauksena työllistämis-, koulutus- ja erityistoimenpiteiden määrärahat nousevat kaikkiaan 561 milj. euroon vuoden 2009 varsinaisen talousarvion 477 milj. eurosta. Lisäksi työllisyys- ja koulutustoimenpiteiden rahoitukseen on tarkoitus kohdentaa talousarviossa ESR-ohjelmaan varattua rahoitusta. Työvoimapoliittisten toimenpiteiden piirissä arvioidaan v. 2010 olevan keskimäärin 89 500 henkilöä. Tämä vastaa n. 21 prosentin aktivointiastetta.

Opetusministeriön hallinnonalalle kohdennetaan talousarvioesityksessä yhteensä n. 26 milj. euroa, jolla koulutuspaikkojen lukumäärää kasvatetaan v. 2010 yhteensä 5 200:lla, kun lisäyksessä on huomioitu myös vuoden 2009 ensimmäisessä lisätalousarviossa päätetyt koulutuspaikkalisäykset.

Nuorten työpajatoimintaan kohdistetaan 0,5 milj. euron lisäys ja etsivään työparitoimintaan 2,15 milj. euron lisäys.

Aikuiskoulutustukea uudistetaan 1.8.2010 alkaen. Työssä oleville tarkoitettua aikuiskoulutusjärjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään siten, että työhistoriaan perustuvasta ansaintaperiaatteesta luovutaan. Kahdeksan vuotta työhistoriaa oikeuttaisi aikuiskoulutustuen saantiin yhteensä 18 kuukauden ajan kerran työelämän aikana. Aikuiskoulutustukeen ehdotetaan tämän vuoksi 3,2 milj. euron lisämäärärahaa vuodelle 2010.

Kuntouttavaa työtoimintaa laajennetaan siten, että aktivointisuunnitelman laadintaan ja työtoimintaan osallistuvan velvoittavuuden ikäraja poistetaan vuoden 2010 alusta. Tämä lisää valtion menoja 2,1 milj. eurolla ja työmarkkinatukimomentilta maksettavia ylläpitokorvauksia 1 milj. eurolla.

Työttömyysturva ja työttömien koulutusetuudet

Työttömyysturvaa ja työttömien koulutusetuuksia uudistetaan vuoden 2010 alusta lukien. Osana uudistuksia vuoden 2010 alusta otetaan käyttöön aktiivitoimenpiteiden ajalta maksettava korotettu tuki myös työttömyysturvan perusturvassa. Uudistukset lisäävät menoja runsaalla 104 milj. eurolla, josta valtion osuus on vajaa 25 milj. euroa. Vuorotteluvapaa vakinaistetaan.

Yritysten toiminta-edellytykset

Finnvera Oyj:n erityiskorkotukilainojen myöntämisvaltuuteen ehdotetaan 10 milj. euron lisäystä, millä tuetaan mm. naisyrittäjyyttä, aloittavien yritysten selviytymistä ja kasvuyrittäjyyttä. Finnvera Oyj:n rahoitustoiminnan kannalta riittävän vakavaraisuuden turvaamiseksi ehdotetaan yhteensä 30 milj. euron lisäpääomitusta.

Kansainvälistymishankkeiden tukemiseen lisätään noin 6 milj. euroa. Lisäpanostusta suunnataan erityisesti ympäristöteknologian ja puutuote- ja puurakentamisen aloille.

Väylähankkeet

Perusväylänpidon menoihin osoitetaan määräraha- ja tulorahoitusta noin 964 milj. euroa. Vuonna 2010 käynnistyy kaksi elinkaarihanketta: E18 Koskenkylä—Kotka (valtuus 650 milj. euroa) ja Kokkola—Ylivieska-rataosan kaksoisraide (valtuus 660 milj. euroa). Lisäksi Seinäjoki—Oulu-ratahankkeeseen osoitetaan 40 milj. euroa. Kahden uuden maantielautan hankinta aikaistetaan, mistä aiheutuu vuodelle 2010 menoja 2,6 milj. euroa. Vaalimaan rekkaparkkihankkeesta luovutaan.

Laajakaistaverkkojen rakentamista nopeutetaan korottamalla valtion tukea 4 milj. eurolla 12,5 milj. euroon v. 2010. Hankkeella tuetaan haja-asutusalueille rakennettavia tietoliikenneyhteyksiä.

Sosiaalietuudet ja -palvelut

Kansaneläkettä ja muita kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia, kuten työttömyysturvan peruspäivärahaa, työmarkkinatukea ja elatustukea, ei kuluttajahintojen ennustetusta laskusta huolimatta alenneta v. 2010, mikä lisää valtion menoja 33 milj. eurolla. Avo- ja laitoshoidon rajanvedon poistoa ehdotetaan jatkettavan siten, että laitoshoidossa oleville vammaisetuuteen oikeutetuille maksettaisiin vammaisetuutta 1.1.2010 lukien. Kansaneläkevakuutuksen osalta lisämäärärahan tarve on 62 milj. euroa, mutta valtionosuuksia kunnille vähennetään vastaavasti. Lisäksi ylimääräistä rintamalisää saavan rintamaveteraanin korotettuun tai ylimpään hoitotukeen maksetaan 50 euron suuruista rintamalisää 1.9.2010 lukien. Tämä lisää valtion menoja 1,2 milj. euroa.

Työnantajan kansaneläkemaksu poistetaan kokonaan 1.1.2010. Tätä on edeltänyt ko. maksun alentaminen 0,801 %-yksiköllä 1.4.2009. Työnantajan kansaneläkemaksun poistaminen lisää valtion menoja kansaneläke-etuuksien rahoitukseen vuositasolla noin 1,1 mrd. eurolla. Uudistuksen nettovaikutus on arvioitu 0,8 mrd. euroksi.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden 21 milj. euron korotus kohdistetaan mm. 1.9.2009 voimaan tulevan vammaispalvelulain uudistuksen toteuttamiseen, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ja äitiys- ja lastenneuvolapalvelujen parantamiseen sekä perusterveydenhuollon ja ikäihmisten palvelujen kehittämiseen.

Kansalliseen rokotusohjelmaan lisätään pneumokokkirokote 1.8.2010 alkaen, mikä lisää menoja 6 milj. eurolla v. 2010.

Isäkuukautta pidennetään kahdella viikolla. Osittaista hoitorahaa korotetaan 20 eurolla ja oikeus osittaiseen hoitorahaan laajennetaan koskemaan myös yrittäjiä. Tämän arvioidaan lisäävän menoja 3,1 milj. eurolla, josta valtion osuus on 1,55 milj. euroa.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelut

Maatalousyrittäjien vuosilomapäiviä lisätään yhdellä päivällä, mikä lisää valtion menoja 4 milj. eurolla. Turkistuottajien lomituspalvelut käynnistyvät v. 2010 siten, että turkistuottajilla on mahdollisuus 14 päivän vuosilomaan ja maksulliseen lisävapaaseen. Tähän

varataan 2,6 milj. euroa. Poronhoitajien sijaisapukokeilu alkaa vuoden 2010 alussa ja siihen ehdotetaan 0,3 milj. euroa.

Maahanmuutosta aiheutuvat menot kasvavat

Turvapaikanhakijoiden määrä on kasvanut voimakkaasti. Tästä johtuen hakijoiden vastaanoton kustannukset sekä pakolaisista ja turvapaikanhakijoista kunnille maksettavat korvaukset ovat lisääntyneet ja näihin menoihin ehdotetaan 76 milj. euron lisäystä.

Valtion tukema asuntotuotanto ja korjausrakentaminen

Talonrakennusalan vaikeuksien lievittämiseksi ja asuntorakentamisen ylläpitämiseksi valtion tukeman asuntotuotannon poikkeuksellisen korkea taso säilytetään elvytyssyistä myös v. 2010, jolle korkotukilainavaltuudeksi ehdotetaan edelleen 1 670 milj. euroa eli noin kolminkertaisesti v. 2008 toteutuneeseen verrattuna. Myös vuokra-asuntojen rakentamisen käynnistysavustusten myöntämistä jatketaan. Erityisryhmien asuntojen rakentamista tuetaan 85 milj. euron investointiavustuksilla. Korjaustoimintaa elvyttävien asuntoosakeyhtiöiden ja vuokrataloyhtiöiden suhdanneluonteisten korjausavustusten myöntämistä jatketaan 31.3.2010 saakka, jonka jälkeen suhdanneavustuksia myönnetään 31.12.2010 saakka vain energiatehokkuuden parantamiseen tai uusiutuviin energialähteisiin siirtymiseen. Edellä mainittuihin suhdanneavustuksiin varataan maksatusmäärärahaa 99 milj. euroa ja asuntojen pysyväisluonteisiin energia- ja korjausavustuksiin 249,5 milj. euroa.

Senaatti-kiinteistöt -liikelaitokselle osoitetaan investointivaltuutta 270 milj. euroa valtion rakennusten korjaustöiden aikaistamiseksi.

Koulujen, terveyskeskusten, vanhainkotien ja päiväkotien homekorjausavustuksia lisätään yhteensä 58,5 milj. euron jälkirahoitteisella valtuudella.

Kuntatalous

Kuntatalouden tila on kiristynyt v. 2009 nopeasti, kun taantuman seurauksena yhteisöveron tuotto on romahtanut. Vuonna 2010 kuntien verotulojen arvioidaan sekä tuloveronkevennysten että työttömyyden kasvun takia vähenevän vuodesta 2009 hieman, vaikka kuntien osuutta yhteisöverosta ja kiinteistöveron ala- ja ylärajoja on korotettu. Valtionosuudet kasvavat veronkevennysten kuntakompensaatioiden ja indeksikorotusten vuoksi. Verotulojen nopea putoaminen merkitsee kuntien vuosikatteiden heikkenemistä sekä tänä että ensi vuonna, koska kunnat eivät pysty hillitsemään menojen kasvua yhtä nopeasti. Kuntatalouden lähtötilanne taantumaan on pitkään jatkuneesta nopeasta talouskasvusta huolimatta varsin heikko menojen ja lainakannan nopean kasvun vuoksi. Kunnat joutuvat taloutensa tasapainottamiseksi hillitsemään menojen kasvua.

Kuntien valtionosuusjärjestelmää uudistetaan. Nykyiset sektorikohtaiset kuntien valtionosuudet yhdistetään peruspalvelujen järjestämiseen tarkoitetuksi valtionosuudeksi. Uudistuksen myötä esi- ja perusopetuksen oppilaskohtainen valtionosuus muuttuu ikäluokan asukasmäärään perustuvaksi ja valtionosuusprosentti yhtenäistetään.

Vuonna 2010 kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin tehdään ylimääräinen 30 milj. euron korotus. Sen lisäksi poikkeuksellisen harvaan asutuille ja saaristoisille kunnille kohdennetaan valtionosuusjärjestelmän sisältä yhteensä 30 milj. euroa. Kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotus, joka sisältyy yhdistettyyn valtionosuusmomenttiin, on 20 milj. euroa eli 5 milj. euroa vuotta 2009 enemmän.

Talousarvioesitykseen sisältyvien valtion toimenpiteiden arvioidaan menojen, tulojen ja veroperustemuutosten kokonaisvaikutuksena parantavan kuntien rahoitusasemaa vuoteen 2009 verrattuna nettomääräisesti 209 milj. euroa.

Valtiontalouden tasapaino

Valtion talousarvioesitys vuodelle 2010 on 13,0 mrd. euroa alijäämäinen. Alijäämä katetaan ottamalla lisää velkaa.

Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan v. 2010 noin 6 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Taulukko 2. Budjettitalouden ja rahastotalouden tasapaino, milj. euroa

	2008 tilinpäätös	2009 budjetoitu[1)]	2010 esitys	Muutos, % 2009—2010
Budjettitalous				
Tulot	43 732	37 781	37 164	-1,6
Menot	43 529	48 041	50 185	4,5
Varsinainen ali/ylijäämä	203	-10 260	-13 021	
Velanhallinnan menot (-)	-48	-48	-50	
Nettorahoitusjäämä	155	-10 308	-13 071	
Rahastotalous				
Tulot	4 228	5 118	5 311	3,8
Menot	3 666	4 274	4 089	-4,3
Nettorahoitusjäämä	563	844	1 221	
Budjetti- ja rahastotalous yhteensä[2)]				
Tulot	45 456	40 265	39 779	-1,2
Menot	44 690	49 681	51 579	3,8
Nettorahoitusjäämä	718	-9 464	-11 830	

[1)] Ml. hallituksen esitys toiseksi lisätalousarvioksi.

[2)] Budjettitalouden ja rahastojen tuloja ja menoja ei voi sellaisinaan laskea yhteen keskinäisten siirtojen vuoksi.

Valtionvelka

Vuoden 2010 lopussa valtionvelan (ml. rahastotalouden velka) arvioidaan olevan n. 78 mrd. euroa, mikä on n. 44 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtionvelan korkomenoiksi arvioidaan 2,1 mrd. euroa. Lyhyiden korkojen painuminen historiallisen matalalle on ensi vaiheessa alentanut korkomenoja enemmän kuin velan kasvu on ehtinyt niitä lisätä. Velkakannan kasvaessa ja yleisen korkotason palatessa lähemmäksi pitkän aikavälin keskiarvotasoa on siksi odotettavissa valtionvelan korkomenojen mittava kasvu.

Kuvio 1. Valtionvelan kehitys, mrd. euroa ja % suhteessa BKT:een

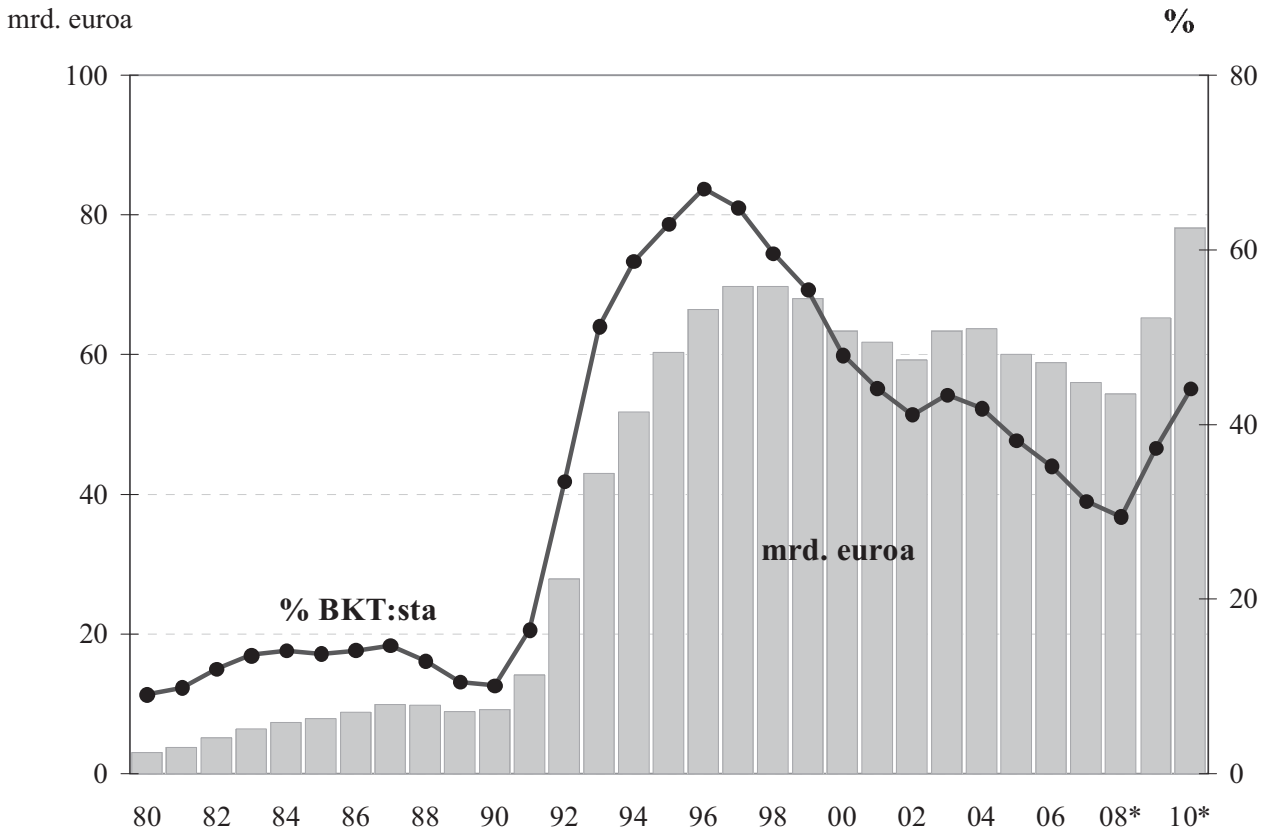

2. Lähivuosien talousnäkymät

2.1 Kansainvälinen talous

Maailmantalous supistui erittäin voimakkaasti vuoden 2008 jälkipuoliskolla ja ajautui syvään taantumaan kuluvan vuoden alkupuoliskolla. Reaalitalouden taantuman laukaisi rahoitusmarkkinoiden kriisiytyminen. Rahoitusmarkkinoiden tila on yhä epätasapainoinen pankkien taseiden hienoisesta parantumisesta huolimatta. Riskilisät, jotka heijastuvat luotonantoon ja korkotasoon, ovat alentuneet mutta ovat edelleen korkealla tasolla. Varsinkin pitkäaikaisen rahoituksen saatavuudessa on ongelmia sekä pankeille että yrityksille lähitulevaisuudessa. Kansainvälinen talous alkaa toipua loppuvuotta kohden.

Globaalin taloustaantuman seurauksena elvytystoimet monessa maassa ovat olleet tasoltaan ennätyksellisiä ja hyvin laaja-alaisia. Rahoitusjärjestelmän toimintaa on tuettu useilla tavoilla, esimerkiksi julkisen vallan takauksilla, ja lisäksi keskuspankkien harjoittama rahapolitiikka on ollut kasvua tukevaa. Finanssipolitiikan puolella julkista kulutusta on lisätty ja investointiohjelmia käynnistetty. Massiivisen julkisen elvytyksen tehokkuuden arviointi on kuitenkin

vielä ennenaikaista, mutta vaikuttaa uskottavalta, että elvytystoimenpiteillä on ollut vaikutusta viimeaikaisiin rohkaiseviin tietoihin taloudellisesta aktiviteetista sekä ulkomailla että kotimaassa. Kestävälle kasvu-uralle palautuminen edellyttää luottamuksen vahvistumista ja markkinavetoisen kasvun käynnistymistä. Lähivuosien talouskehitystä arvioitaessa on otettava huomioon, että finanssipolitiikkaa joudutaan monissa maissa kiristämään julkisen talouden suuren velkaantumisen takia ja myös elvyttävän finanssipolitiikan teho heikkenee ajan saatossa. Erityisesti on pidettävä huolta siitä, että julkisen vallan toimet eivät johda protektionismiin eivätkä myöskään syrjäytä yksityisen sektorin toimeliaisuutta ja sitä kautta tulevaa kasvupotentiaalia.

Maailmantalouden taantuma on alkanut osoittaa lientymisen merkkejä. On kuitenkin ennenaikaista sanoa taantuman olevan jo ohi, ja joka tapauksessa lähivuosien kasvun odotetaan jäävän hitaaksi. Tuotannon puoli vuotta jatkunut jyrkkä supistuminen loiveni vuoden 2009 toisella neljänneksellä samalla kun rahoitusmarkkinoiden ongelmat edelleen lieventyivät. Sekä yritysten että kotitalouksien odotukset ovat muuttuneet myönteisemmiksi. Kansainvälisillä osakemarkkinoilla talouden käänteeseen viittaavia merkkejä on ollut näkyvissä keväästä lähtien. Tuotantotarvikkeiden ja öljyn hinnat ovat kääntyneet uudelleen nousuun, kun varastot on saatu sopeutettua alemmalle kysynnän tasolle. Muutoksia vahvistaa korkojen aleneminen, mikä on siirtänyt kiinnostusta korkoinstrumenteista osake- ja raaka-ainemarkkinoille. Kansainvälinen inflaatio pysyy kokonaisuutena jatkossakin matalana, mutta deflaation vaara on vähäinen.

On syytä olettaa, että maailmantalouden elpyminen tulee olemaan hidasta, sillä mm. työttömyyden kasvu teollistuneissa maissa pitää kotitaloudet varovaisina. Elpymistä vaikeuttaa ja hidastaa myös se, että kriisi on yleismaailmallinen. Näyttää myös siltä, että elpymisen ajoittuminen ja vahvuus vaihtelevat maittain ja alueittain. Tilanne on paras Aasian suurissa kehittyvissä talouksissa ja sen myötä kasvu alkaa kohentua vähitellen myös Japanissa. Yhdysvalloissa taloustilanteen arvioidaan vakiintuvan vuoden loppuun mennessä. Euroopassa toipuminen voi ajoittua hieman myöhemmäksi kuin muualla. Maailmankauppa supistuu tänä vuonna kymmenkunta prosenttia ja maailmantalous runsaan prosentin. Molempien kasvuksi arvioidaan v. 2010 pari prosenttia, eli selvästi vuosikymmenen keskiarvoa vaimeampaa kasvua. Kansainvälisessä taloudessa on edelleen olemassa riskejä, joiden toteutuminen merkitsisi orastavan elpymisen loppumista. Pankkien taseiden tasapainottaminen etenkin Euroopassa ja luottotappioiden kasvu voivat kärjistää rahoitusmarkkinoiden kriisiä uudelleen. Työttömyyden kasvu voi niin ikään hidastaa kulutuskysynnän elpymistä arvioitua enemmän.

2.2 Suomen kansantalouden kehitys

Maailmankaupan supistuminen sekä suhdanneherkkien investointihyödykkeiden suuri paino viennissä ovat vaikuttaneet voimakkaasti viennistä riippuvaisen Suomen taloudelliseen aktiviteettiin. Bruttokansantuotteen supistuminen on vuoden 2009 alkupuolella ollut voimakasta, mutta myös kotimaassa on saatu alustavia arvioita taantuman pohjan saavuttamisesta. Eritoten sekä kuluttajien että yritysten odotuksia kuvaavat barometriaineistot näyttäisivät toipumisen merkkejä vuoden jälkipuoliskolta alkaen. Talouden odotetaan meilläkin piristyvän loppuvuotta kohden, mutta alkuvuoden heikkouden takia bruttokansantuotteen ennustetaan supistuvan Suomessa keskimäärin 6 % v. 2009. Jos Suomen tärkeimpien kauppakumppaneiden taloudet elpyvät odotetusti, vientiteollisuuden ennakoidaan vetävän bruttokansantuotteen ensi vuonna pieneen, noin puolen prosentin kasvuun.

Kuvio 2. Kokonaistuotanto ja työttömyys 1990—2010**

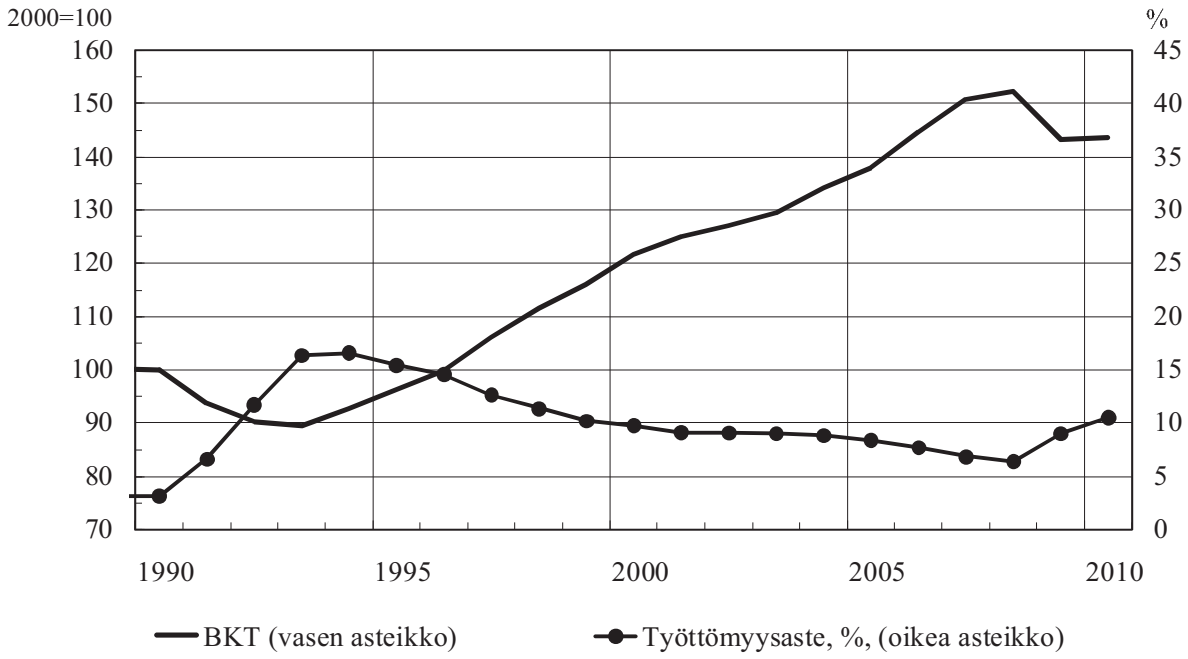

Lähde: Tilastokeskus, ennuste valtiovarainministeriö

Taulukko 3. Kansantalouden kehitys

	2006	2007*	2008*	2009**	2010**
Bruttokansantuote käyvin hinnoin, mrd. euroa	167,0	179,7	184,7	175	177
Bruttokansantuote, määrän muutos, %	4,9	4,2	1,0	-6	½
Työttömyysaste, %	7,7	6,9	6,4	9	10½
Työllisyysaste, %	68,9	69,9	70,6	68	66
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,6	2,5	4,1	0	1
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	3,8	4,3	4,3	4	4

Ulkomaankauppa

Pitkään jatkunut vientivetoinen talouskehitys katkesi taantuman myötä. Viime vuonna viennin bkt-osuus nousi ennätykselliseen 47 prosenttiin. Taantuman seurauksena Suomen perinteisten kauppakumppaneiden tuontikysyntä on ollut varsin heikkoa. Kuluvan vuoden alkupuoliskolla tavaraviennin arvo väheni runsaan kolmanneksen edellisen vuoden vastaavasta ajanjaksosta. Viennin määrä on kuitenkin osoittanut vakiintumisen merkkejä. Kun suhdanteiden ennustetaan kääntyvän paremmaksi mm. Saksassa ja Ruotsissa loppuvuoden aikana ja raaka-aineiden hintojen normalisoituminen tukee Venäjän vähittäistä elpymistä, on olemassa perusteita Suomen viennin vahvistumiselle vuoden loppupuoliskolla. Silti vienti tulee tänä vuonna supistumaan runsaan viidenneksen ja myös vientihinnat alenevat tuntuvasti. Viennin määrän ennustetaan kasvavan ensi vuonna niukasti, vain pari prosenttia.

Raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden tuonti vähentyy tänä vuonna tuntuvasti seuraten tiukasti teollisuuden tuotanto- ja vientinäkymien kehitystä. Varastojen sopeuttaminen kysyntää vastaaviksi osaltaan vähentää tuontia. Koneiden ja laitteiden tuonti vähenee merkittävästi, koska yritykset lykkäävät investointihankkeitaan. Kuluvana vuonna tuonnin määrä laskee noin viidenneksen ja tuontihinnat alenevat lähes 10 %. Vaihtosuhteen vuosia jatkunut heikkeneminen kuitenkin keskeytyy. Vuonna 2010 tuonti jatkuu vaisuna vähentyen prosentin. Kuluvana vuonna vaihtotaseen ylijäämä suhteessa kokonaistuotantoon alenee noin 1,5 prosenttiin viimeisten kymmenen vuoden keskimääräisestä 6 prosentista.

Kulutus

Palkansaajien reaaliansiot kohosivat alkuvuonna 3½ % viime vuodesta. Heikentyneen työllisyystilanteen takia kotitalouksien yhteenlasketut käytettävissä olevat reaalitulot eivät tänä vuonna lisäänny palkkojen noususta ja tuloveronkevennyksistä huolimatta. Kotitalouksien kulutusmenot kääntyivät laskuun vuosi sitten ja laskuvauhti kiihtyi alkuvuonna. Kulutuksen supistuminen on ollut laaja-alaista, sillä kotitaloudet ovat tinkineet sekä tavaroiden että palveluiden hankinnoistaan. Kotitaloudet ovat näin ollen lisänneet säästämistään merkittävästi. Toisaalta kotitalouksien velkaantuneisuuden kasvu jatkui vuoden alkupuoliskolla, vaikkakin hitaampana kuin vuotta aiemmin. Kulutus supistuu tänä vuonna lähes 3 %. Ostovoima kääntynee niukkaan kasvuun ensi vuonna, mutta työttö-

myyden edelleen lisääntyessä kotitalouksien varovaisuus jatkunee ja kulutus supistuu edelleen hieman.

Investoinnit

Investoinnit vähenevät tänä vuonna n. 10 %. Kaikkien tehdasteollisuuden toimialojen investoinnit alenevat, ja erityisesti metsä-, kone- ja metalliteollisuudessa lasku on voimakasta. Myös asuinrakennusinvestointien määrä vähenee tänä vuonna, mutta todennäköisesti ei enää ensi vuonna. Maa- ja vesirakennusinvestoinnit pienenevät tänä vuonna, mutta kääntyvät nousuun v. 2010. Kone- ja laiteinvestoinnit laskevat molempina vuosina. Kaikkiaan kokonaisinvestoinnit alenevat ensi vuonna vielä 5—6 %.

Työllisyys

Kuluvana vuonna työpaikat vähenevät erityisesti viennin supistumisen mutta myös kotimaisen kysynnän laskun johdosta. Työllisten määrä jää yli 90 000 pienemmäksi kuin v. 2008 ja työllisyysaste alenee alle 68 prosenttiin. Työttömyysaste nousee tänä vuonna keskimäärin 9 prosenttiin. Vuonna 2010 työvoiman kysyntä jatkaa laskuaan runsaalla 64 000 hengellä työllisyysasteen alentuessa 66 prosentin tuntumaan eli kymmenen vuoden takaiselle tasolleen. Työttömyysaste nousee keskimäärin 10½ prosenttiin ja työttömänä on noin 280 000 henkilöä. Vakavaksi ongelmaksi nousee työttömyysaikojen pidentyminen ja sitä kautta myös rakenteellinen työttömyys alkaa lisääntyä.

Palkka- ja hintakehitys

Raaka-aineiden hinnat ovat olleet lievässä nousussa viime vuoden loppupuoliskolla tapahtuneen voimakkaan alentumisen jälkeen. Teollisuuden tuottaja- ja tuontihinnat seuraavat vähitellen raaka-aineiden hintauraa. Kuluttajahintojen nousu on lähes pysähtynyt ja joinakin kuukausina kuluttajahintaindeksi alenee edelliseen kuukauteen verrattuna. Hintoja alentaa vielä lainakorkojen, asuntojen ja polttonesteiden halpeneminen, mutta loppuvuoden käänne on jo näkyvissä. Vuoden alkupuolella toteutettu alkoholi- ja tupakkatuotteiden verojen korotus nostaa hintatasoa vajaalla puolella prosentilla. Lokakuussa alkoholiveroa korotetaan vielä uudelleen, kun taas elintarvikkeiden arvonlisäveroa alennetaan. Vuonna 2009 kuluttajahintaindeksin vuosikeskiarvo nousee vain 0,1 %.

Vuonna 2010 tuonti- ja tuotantohinnat jatkavat maltillista nousua ja työvoimakustannusten nousu tulee myös olemaan hidasta. Asuntohinnat ja korot eivät enää alene. Tupakkaveroa korotetaan vuoden 2010 alusta lukien. Heinäkuussa toteutettavat arvonlisäveron yleinen korotus, ravintolaruoan arvonlisäveron alennus sekä makeisveron käyttöönotto ja virvoitusjuomaveron korotus nostavat kuluttajahintoja puolella prosentilla. Kuluttajahintojen nousuksi ennustetaan hieman yli yksi prosenttia.

2.3 Julkisen talouden näkymät

Kansantalouden kokonaistuotannon supistuminen on heikentänyt julkisen talouden tilaa tuntuvasti. Julkisen talouden verotulojen kehitykseen keskeisesti vaikuttavat tekijät, kuten yksityinen kulutus, yritysten tuloskehitys ja palkkasumma, ovat kääntyneet laskuun.

Vastaavanlaista veropohjan laaja-alaista supistumista ei ole koettu sitten 1990-luvun laman. Tulojen vähentyessä julkisen talouden menojen kasvu on samanaikaisesti jatkunut nopeana. Menojen kasvua voimistavat ns. automaattiset vakauttajat, kuten työttömyysturva, joka vaimentaa osaltaan talouden aktiviteetin laskua. Myös hallituksen päätökset elvyttävistä toimenpiteistä ovat kasvattaneet menoja. Kun otetaan lisäksi huomioon aiemmin päätetyt veronkevennykset, finanssipolitiikka on taloudellista toimeliaisuutta tukevaa.

Suhdannetilanteen heikkenemisen vaikutukset eivät vielä tänä vuonna näy täysimääräisesti julkisen talouden rahoitusasemassa, jonka arvioidaan ensi vuonna edelleen heikentyvän työttömyyden lisääntyessä. Julkisen talouden rahoitusaseman voimakas heikkeneminen lisää paineita korjaaviin toimenpiteisiin.

Julkisen talouteen ensi vuonna syntyvä kansantalouden tilinpidon mukainen alijäämä on noin 8 mrd. euroa. Julkisen talouden velka lisääntyy vielä tätäkin enemmän, koska tilinpidon mukaisessa rahoitusjäämässä ei oteta huomioon mm. finanssisijoituksia. Esimerkiksi valtion myöntämät vientiluotot kasvattavat velanottotarvetta tilinpidon mukaista alijäämää suuremmaksi. EMU-velka kohoaakin ensi vuonna 48 prosenttiin kokonaistuotantoon suhteutettuna.

Kuvio 3. Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen

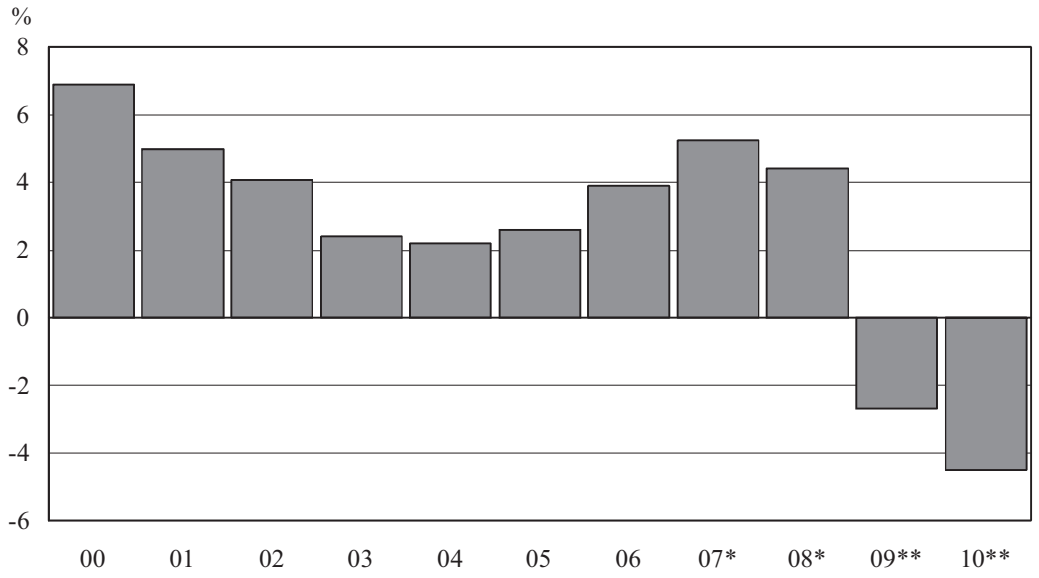

Lähde: Tilastokeskus, ennuste valtiovarainministeriö

Taulukko 4. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

	2005	2006	2007	2008*	2009**	2010**
	suhteutettuna bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	43,9	43,4	42,9	43,0	41,6	41,0
Julkisyhteisöjen menot	50,3	48,7	47,3	49,0	54,6	55,8
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	2,6	3,9	5,2	4,4	-2,7	-4,5
Valtionhallinto	0,4	0,9	2,1	0,9	-4,6	-6,1
Paikallishallinto	-0,7	-0,3	-0,1	-0,2	-0,5	-0,5
Työeläkelaitokset	3,0	3,2	3,0	3,7	2,7	2,5
Muut sosiaaliturvarahastot	0,0	0,2	0,3	0,1	-0,3	-0,4
Perusjäämä	2,4	3,5	4,6	3,3	-3,9	-5,6
Julkisyhteisöjen velka (EMU)	41,8	39,3	35,2	34,2	41,4	48,2
Valtionvelka	38,2	35,3	31,2	29,4	36,9	43,9

Valtiontalous kansantalouden tilinpidon mukaan

Valtiontalous muodostaa suhdanneherkimmän osan julkisesta taloudesta. Taloudellisen aktiviteetin heikkeneminen näkyy voimakkaimmin yhteisö-, pääomatulo- ja autoverojen tuotossa. Valtion verotulot supistuvat kuluvana vuotena 14 %. Ensi vuonna verojen tuotto pienenee edelleen hieman yli prosentin. Kokonaistuotannon kehityksessä tapahtuva käänne parempaan ei vielä ensi vuoden aikana näy verotulojen lisääntymisenä. Työttömyyden jatkaessa ensi

vuonna edelleen nousuaan kotitalouksien kulutuskäyttäytyminen säilyy varovaisena, mikä hidastaa välillisten verotulojen palautumista aiemmalle tasolleen.

Valtion rahoitusjäämä on tänä vuonna 4½ % alijäämäinen suhteessa bruttokansantuotteeseen. Ensi vuonna alijäämä syvenee edelleen 6 prosenttiin. Pelkästään tänä ja ensi vuonna valtionvelka lisääntyy yhteensä yli 23 mrd. euroa.

Kuntatalous kansantalouden tilinpidon mukaan

Kuntatalouden ja erityisesti yhteisöverosta riippuvaisten kuntien tila kiristyi alkuvuonna 2009 yhteisöverotulojen romahdettua nopeasti. Kunnallisveron tuotto lisääntyi vielä tammi—elokuussa, mutta kunnallisveropohja heikkenee loppuvuonna ja vielä v. 2010 työllisyysnäkymien synkentyessä. Vaikka mm. ansiosidonnainen työttömyysturva kompensoi osittain palkkatulojen laskua ja kuntien yhteisövero-osuuden tilapäinen korotus loiventaa yhteisöverotulojen alenemista, kuntien verotulot supistuvat kuluvana vuonna 2½ %. Vuodesta 2010 on tulossa koko kuntakentälle erittäin vaikea, kun kunnallisverotuloja kertyy vuoden 2009 veroasteella arvioituna kuluvaa vuotta vähemmän.

Heikon verotulokehityksen lisäksi kuntataloutta rasittavat sekä tänä että ensi vuonna erityisesti nykyisten sopimuskorotusten aiheuttama ansiotason nousu ja työttömyyssidonnaisten menojen kasvu. Kansaneläkemaksun asteittainen poistaminen lieventää kuntien menopaineita, mutta kunnat joutuvat taloutensa tasapainottamiseksi hillitsemään sekä kulutusmenojen kasvua että investointeja. Nimellisten kulutusmenojen kasvun oletetaan hidastuvan tänä vuonna 4 prosenttiin ja ensi vuonna reaalisen kulutuksen hieman supistuessa 2½ prosenttiin. Kuntien investointien odotetaan vähenevän sekä kuluvana että varsinkin ensi vuonna, vaikka monissa kunnissa investointeja on pyritty pitämään yllä rakentamisen hintapaineiden hellittäessä.

Kuntasektorin nettoluotonanto painuu tänä vuonna -0,6 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon. Vuoden 2010 tasapainokehitys riippuu pitkälti kuntien tulevista kunnallis- ja kiinteistöveroprosentteja sekä menojen kasvun hillintään liittyvistä päätöksistä. Myös seuraavan palkkasopimuksen ratkaisut vaikuttavat kuntatalouden tilaan keskeisesti. Tehdyillä oletuksilla nettoluotonanto pysyy v. 2010 -½ prosentissa. Kun kunnallisveroaste ei v. 2009 noussut ja kuntatalous on viime vuosien korkeasuhdanteenkin jäljiltä alijäämäinen, paineet kunnallisverotuksen kiristymiseen ovat huomattavan suuret.

Sosiaaliturvarahastot kansantalouden tilinpidon mukaan

Sosiaaliturvaetuudet kasvavat v. 2009 edellisvuodesta n. 10 %. Nopeimmin kasvavat työttömyysvakuutusmenot työttömyyden nopean kasvun takia sekä työeläkemenot poikkeuksellisen suuren indeksikorotuksen takia. Sosiaalietuudet, -avustukset ja korvaukset kasvavat selvästi edellisvuodesta, ja ovat 18½ % suhteessa kokonaistuotantoon. Sosiaaliturvarahastojen maksutulot supistuvat v. 2009 4½ % edellisvuodesta. Tämä poikkeuksellinen tilanne joh-

tuu lähinnä palkkasumman supistumisesta suhteessa edellisvuoteen sekä siitä, että työnantajan kansaneläkemaksua alennettiin huhtikuussa 2009 ennen sen lopullista poistamista vuoden 2010 alusta lukien. Kansaneläkevakuutusmaksutulojen poistuminen korvataan valtion talousarviosta. Sosiaaliturvarahastojen rahoitusylijäämän arvioidaan supistuvan selvästi edellisvuodesta 2,4 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

Vuonna 2010 sosiaaliturvaetuuksien arvioidaan lisääntyvän runsaat 6 %. Työttömyysmenot jatkavat voimakasta kasvuaan. Työeläkkeiden indeksitarkistukset jäävät hidastuneen inflaation takia poikkeuksellisen pieniksi. Kansaneläkeindeksin arvioitaisiin jopa kääntyvän negatiiviseksi, mutta kansaneläkkeitä ja muita kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia ei kuitenkaan alenneta v. 2010. Eläkkeelle siirtymisen odotetaan nopeutuvan suurten ikäluokkien tullessa eläkeikään. Sosiaalietuudet, -avustukset ja korvaukset jatkavat siten kasvuaan suhteessa kokonaistuotantoon. Sosiaaliturvarahastojen maksutulot kasvavat selvästi hitaammin kuin etuusmenot, n. 1½ %, johtuen palkkasumman vaatimattomasta kasvusta ja työnantajan kansaneläkemaksun poistumisesta. Palkansaajien ja yksityisen sektorin työnantajien työeläkemaksuprosentit nousevat jonkin verran. Myös sairaus- ja työttömyysvakuutusmaksuissa on nousupainetta. Tulonsiirrot valtion talousarviosta Kansaneläkelaitokselle kasvavat edellisvuodesta selvästi kansaneläkemaksun poistumisen ja työttömyysmenojen kasvun takia. Sosiaaliturvarahastojen ylijäämä supistuu 2,1 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

3. Talousarvioesityksen talouspoliittiset lähtökohdat ja tavoitteet

3.1 Finanssipolitiikka

Suomen talouden pitkään jatkunut voimakas kasvu hiipui nopeasti kansainvälisen talouskriisin myötä. Kriisi kohdistuu voimakkaasti Suomen kaltaiseen pieneen avotalouteen, jossa viennin ja teollisuustuotannon merkitys on suuri. Suomen talouden avoimuus on lisääntynyt viime vuosina. Kokonaistuotanto supistuukin tänä vuonna voimakkaasti ja myös ensi vuonna talouskasvu on vielä varsin vaatimatonta.

Kansainvälisen talouskriisin seurauksena Suomen julkinen talous on ajautumassa vaikeaan tilanteeseen. Taloudellista aktiviteettiä on pyritty vauhdittamaan julkisen vallan toimenpitein samalla kun joudutaan kantamaan vielä aiempaa enemmän huolta julkisen talouden pidemmän aikavälin rahoitusaseman kestävyydestä. Mitä pidempiaikaisemmiksi kriisin vaikutukset julkiseen talouteen muodostuvat, sitä enemmän finanssipoliittisessa päätöksenteossa joudutaan antamaan painoa julkisen talouden rahoitusasemalle muiden tavoitteiden kustannuksella.

Taloustilanteen kehitykseen on reagoitu sekä raha- että finanssipolitiikan keinoin. Korot ovat laskeneet euroalueella tuntuvasti, ja euroalueen sisällä korkojen lasku on välittynyt hyvin kotitalouksien ja yritysten uusien luottojen korkoihin. Samalla Euroopan keskuspankki on lisännyt pankkien saatavilla olevaa likviditeettiä.

Talouskriisin aikana finanssipolitiikan tavoitteen asetannassa ja mitoituksessa korostuu huoli työllisyydestä ja taloudellisesta toimeliaisuudesta. Finanssipoliittinen elvytys on ollut tuntuvaa sekä Suomessa että muissa maissa. Suomessa koko julkisen talouden rahoitusaseman heikkenemisestä tänä vuonna karkeasti puolet aiheutuu päätösperäisistä, kasvua tukevista toimista, ts. veronkevennyksistä ja menonlisäyksistä, puolet suhdanneherkkien verotulojen automaattisesta pienenemisestä ja työttömyys- yms. suhdanneherkkien julkisten menojen kasvusta.

Hallituksen toimet ovat jakautuneet karkeasti kahteen ryhmään: rahoituksen saatavuuden turvaamiseen ja varsinaisiin elvytystoimiin. Elvytystoimilta on edellytetty, että ne ovat nopeasti täytäntöön pantavissa ja vaikutuksiltaan mahdollisimman tehokkaita työllisyyden kannalta. Rahoituksen saatavuutta on turvattu mm. vientiluototuksella ja -takuilla, Finnveran suhdannelainoilla sekä pankkien varainhankinnan takuilla.

Muiden varsinaisten elvytystoimien kattavuus ja mittaluokka on suuri. Valtaosa hallitusohjelman veronkevennyksistä on ajoitettu vuodelle 2009. Kansaneläkemaksun poistaminen auttaa työllisyyden ylläpitämisessä taantuman aikana. Korjausrakentamisen tuet sekä kotitalousvähennyksen laajentaminen ja korottaminen lisäävät korjausrakentamista. Vuokra-asuntorakentamista on lisätty ja uusia väylähankkeita aloitettu.

Ensi vuoden talousarvioesitykseen sisältyy lukuisia ehdotuksia investointien aikaistamisesta ja muista toimenpiteistä, joilla pyritään nopeisiin työllistämisvaikutuksiin kustannustehokkaasti. Tavoitteena on samalla tukea pidemmän ajan talouskasvua. Talousarvioesityksessä lisätään myös työllisyys- ja koulutustoimenpiteitä, ja valtion tukeman ansuntotuotannon poikkeuksellisen korkea taso säilytetään myös v. 2010. Kokonaisuutena finanssipolitiikka on sekä tänä että ensi vuonna kokonaiskysyntää ja kasvua tukevaa.

Elvytyksen rinnalla finanssipolitiikassa on katsottava kauemmaksi tulevaisuuteen. Ensi vuonna valtiontalouden rahoitusasema uhkaa painua 6 prosenttia alijäämäiseksi suhteessa kokonaistuotantoon ja koko julkinen talouskin 4½ prosenttia alijäämäiseksi. Tilannetta pahentaa se, että väestön ikääntymisen seurauksena eläkemenot kasvavat voimakkaasti ensi vuosikymmenellä, ja myöhemmin myös terveydenhoito- ja hoivamenojen kasvu alkaa rasittaa julkista taloutta. Finanssipolitiikassa tarvitaankin strategiaa ja toimenpiteitä, joilla voidaan vahvistaa julkisen talouden pitkän ajan kestävyyttä. Kestävyyttä voidaan parantaa periaatteessa kolmella tavalla: rakenteellisilla uudistuksilla, veroja korottamalla tai menoja

leikkaamalla. Näistä vaihtoehdoista hallitus on painottanut julkisen talouden kestävyyttä kohentavia rakenteellisia uudistuksia, joista keskeisin on työurien pidentäminen.

Julkisten menojen kasvun hillitsemiseksi hallitus on sitoutunut vaalikauden yli ulottuviin menojen kasvua rajoittaviin menokehyksiin. Tuottavuutta pyritään parantamaan kunta- ja palvelurakenneuudistuksen sekä valtion tuottavuusohjelman avulla. Tämä tarkoittaa julkisen toiminnan tehostamista ja julkisen sektorin työvoiman kohdentamista uudelleen vastaamaan paremmin väestön ikääntymisestä aiheutuviin tarpeisiin.

3.2 Veropolitiikka

Hallituksen veropolitiikan keskeiset tavoitteet ovat

— työllisyyden edistäminen työn verotusta keventämällä
— työvoiman liikkuvuuden ja kohtaannon parantaminen
— verotuksen oikeudenmukaisuuden lisääminen
— yrittäjyyden, osaamisen, kotimaisen omistajuuden ja säästämisen edistäminen
— ympäristönäkökohtien painottaminen ja
— harmaan talouden torjuminen.

Vuonna 2010 hallituksen veropolitiikan liikkumavaraa rajoittaa maailmanlaajuinen taantuma. Heikosta taloustilanteesta johtuen valtion verotulojen arvioidaan alenevan v. 2009 vajaalla 5,8 mrd. eurolla vuoden 2008 tilinpäätökseen nähden ja edelleen vajaalla puolella mrd. eurolla v. 2010. Kuviossa 4. on esitetty valtion verotulot verolajeittain vuosina 2000—2010**. Kuviosta käy ilmi valtion verotulojen huomattava aleneminen vuoden 2008 jälkeen. Siitä näkyy myös tuloverojen suhteellisen osuuden pieneneminen, mihin vaikuttaa pääomatulo- ja yhteisöverojen tuoton aleneminen ja toteutetut tuloveronkevennykset, ja välillisten verojen suhteellisen osuuden nousu.

Kuvio 4. Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2000—2010, milj. euroa

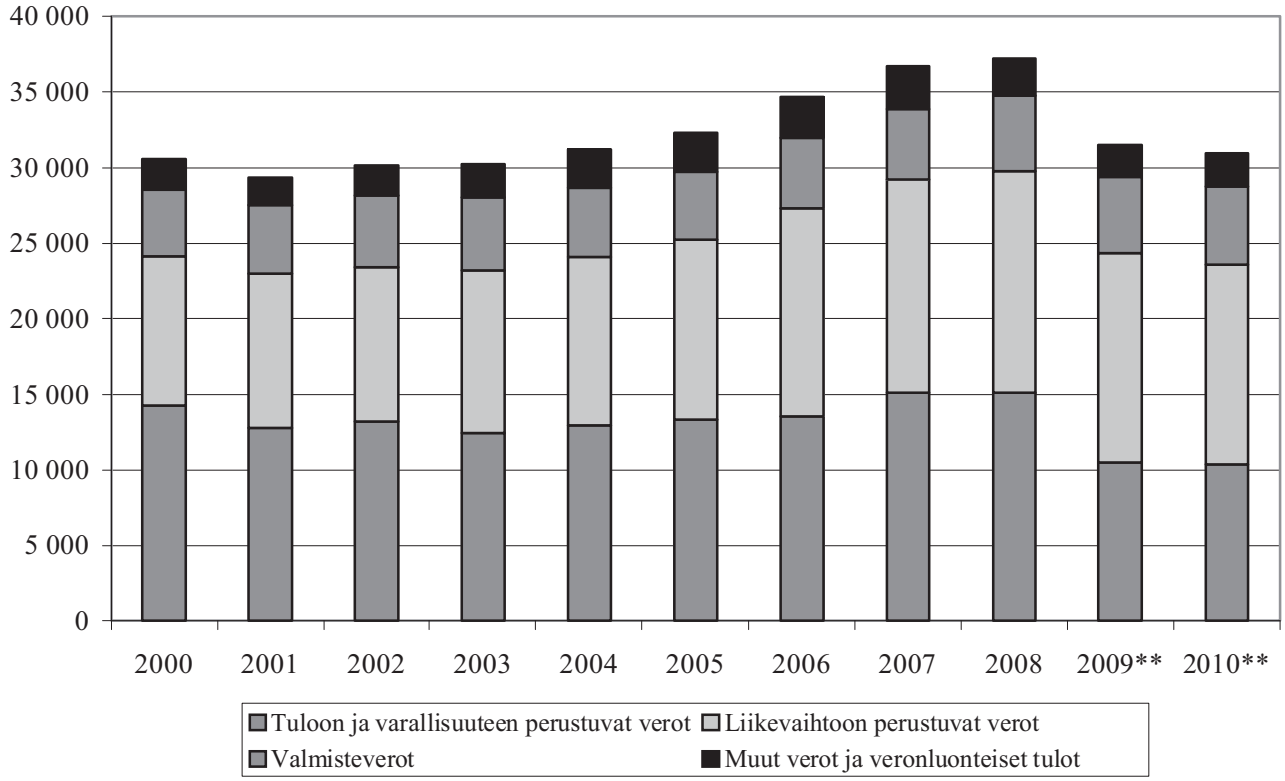

Ansiotulojen verotus

Hallituksen veropolitiikan painopiste on työn verotuksen keventämisessä. Koko hallituskaudella työn verotuksen keventämiseen varattiin hallitusohjelmassa yhteensä 1,11 mrd. euroa. Vuosina 2008 ja 2009 verotusta kevennettiin ansiotason nousun verotusta kiristävän vaikutuksen kompensoinnin lisäksi yhteensä 870 milj. eurolla. Hallitusohjelman verokevennysvarasta on jäljellä 240 milj. euroa. Tätä jäljellä olevaa veronkevennysvaraa ei esitetä käytettäväksi v. 2010.

Työn verotus uhkaa kiristyä v. 2010 palkansaajamaksujen nousun seurauksena. Työeläkevakuutusmaksun arvioidaan nousevan 0,2 %-yksikköä, sairausvakuutuksen päivärahamaksun 0,27 %-yksikköä, sairaanhoitomaksun 0,2 %-yksikköä ja työttömyysvakuutusmaksun 0,2 %-yksikköä. Työn verotuksen kokonaistasoon vaikuttaa valtionverotuksen ja maksujen lisäksi kunnallisverotuksen taso.

Hallitus haluaa tukea työllisyyttä, kotitalouksien ostovoiman kehitystä ja kotimaista kysyntää tuloverotuksen keinoin. Ansiotason nousun sekä palkansaajamaksujen nousun verotusta kiristävää vaikutusta lievennetään keventämällä valtion tuloveroasteikkoa sekä kasvattamalla työtulovähennystä. Lisäksi verotuksen oikeudenmukaisuuden lisäämiseksi kaikkein pienituloisimpien verotusta kevennetään korottamalla kunnallisverotuksen perusvähennyksen enimmäismäärää 1 480 eurosta 2 200 euroon. Eläkkeensaajien verotusta

kevennetään hallitusohjelman mukaisesti siten, että eläketulon verotus ei muodostu vastaavan palkkatulon verotusta kireämmäksi.

Joukkoliikenteen käytön edistämiseksi työsuhdematkalipun verovapaata määrää kasvatetaan.

Hallitusohjelman mukaisesti muutokset kuntien veropohjassa kompensoidaan kunnille täysimääräisesti.

Maksuvaikeuksiin joutuneiden yritysten aseman helpottaminen

Yritysten maksuvaikeuksien helpottamiseksi verotuksen viivästyskorkoa alennetaan 7 prosenttiin vuodeksi 2010. Näin tilapäisissä maksuvaikeuksissa olevat yritykset voivat hakea maksujärjestelyllä lisäaikaa verojensa maksamiseen nykyistä kohtuullisemmalla korolla. Vuonna 2009 verotuksen viivästyskorko on 11,5 % ja ilman ehdotettua muutosta sen odotettaisiin laskevaan 8 prosenttiin.

Yrittäjyyden, osaamisen, kotimaisen omistajuuden ja säästämisen edistäminen

Pitkäaikaissäästämistä tuetaan laajentamalla vapaaehtoisiin yksilöllisiin eläkevakuutuksiin kohdistuva verotuki koskemaan myös muuta pitkäaikaissäästämistä.

Maatalouden rakennekehitystä edistetään pellon väliaikaisella myyntivoittoverovapaudella. Pellon luovuttamisesta ammattimaista maataloutta harjoittaville maatalousyrittäjille syntyvät luovutusvoitot ovat verovapaita vuosina 2009 ja 2010.

Pienituloisimpien elinkeinonharjoittajien asemaa parannetaan muuttamalla yksityisten elinkeinonharjoittajien ja maataloudenharjoittajien sekä verotusyhtymien ansio- ja pääomatulojakoa koskevia säännöksiä siten, että jaettava yritystulo voidaan verovelvollisen vaatimuksesta verottaa kokonaan ansiotulona.

Välillinen verotus

Elintarvikkeiden arvonlisävero alennetaan 17 prosentista 12 prosenttiin lokakuussa 2009. Vuonna 2010 heinäkuun alusta lukien kaikkia arvonlisäverokantoja korotetaan yhdellä prosenttiyksiköllä. Samalla alennetaan ravintolaruoan arvonlisäveroa 22 prosentista elintarvikkeiden arvonlisäveron tasolle, 13 prosenttiin.

Tupakoinnin aiheuttamien terveyshaittojen vähentämiseksi savukkeiden ja muiden tupakkatuotteiden veroa korotetaan noin 5 % ja irtotupakan veroa 15 % vuoden 2010 alusta.

Hallituksen tarkoituksena on antaa keväällä 2010 hallituksen esitys makeisveron käyttöönotosta ja virvoitusjuomaveron korottamisesta, joiden arvioidaan lisäävän verotuottoa vuositasolla 100 milj. eurolla. Tätä ei ole voitu vielä sisällyttää talousarvioesitykseen, koska talousarvion verotuottoarvion on perustuttava voimassa olevaan lainsäädäntöön.

Arvonlisäverolainsäädäntöön tehdään palvelujen verotuspaikkaa sekä toisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneiden elinkeinonharjoittajien hankintoihin sisältyvien arvonlisäverojen palautuksia koskevat Euroopan yhteisön lainsäädännön edellyttämät muutokset. Tarkoituksena on nykyaikaistaa ja yksinkertaistaa palvelujen verotuspaikkaa koskevia sääntöjä ja varmistaa, että palvelujen verotus tapahtuu mahdollisimman usein kulutusmaassa. Palautusmenettelyn tarkoituksena on helpottaa arvonlisäverosäännösten noudattamista verovelvollisille, jotka eivät ole sijoittautuneet jäsenvaltioon, jossa heil-

lä on liiketoimintaa. Muutosten vaikutusten arvonlisäveron tuottoon v. 2010 arvioidaan olevan vähäiset.

Kuntien taloustilanteen helpottamiseen liittyviä toimenpiteitä

Kiinteistöveron vaihteluvälin ala- ja ylärajoja korotetaan kuntien verotuottojen lisäämiseksi. Alarajojen korotus kasvattaa kuntien kiinteistöverotuloja automaattisesti arviolta vajaalla 50 milj. eurolla. Lisäksi kiinteistöveroprosenttien ylärajojen korottaminen tarjoaa kunnille mahdollisuuden kasvattaa kiinteistöverotuottoja enimmillään noin 900 milj. eurolla, mikäli kaikki kunnat nostaisivat kiinteistöveroprosenttinsa vaihteluvälin ylärajoille.

Yhteisöveron tuoton arvioidaan alenevan heikon taloustilanteen seurauksena v. 2009 yli 30 %. Kuntien yhteisöverokertymän pitämiseksi ennallaan kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotetaan väliaikaisesti 10 %-yksiköllä 32,03 prosenttiin. Muutoksen arvioidaan lisäävän kuntien yhteisöverotuloja vajaalla 400 milj. eurolla v. 2010. Korotus on voimassa vuosina 2009—2011.

3.3 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä

Suomessa yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä kasvaa nopeammin kuin missään muussa EU-jäsenvaltiossa. Työikäinen väestö alkaa supistua jo v. 2010, kun ensimmäinen suuri ikäluokka, v. 1945 syntyneet, täyttää 65 vuotta. Tilastokeskuksen väestöennusteen (2007) mukaan työikäinen väestö (15—64-vuotiaat) supistuu vuoteen 2050 mennessä n. 280 000 hengellä.

Työvoiman supistumista voidaan aktiivisin toimin hidastaa pidentämällä työuria sekä alku- että loppupäästä. Lisäksi vähenemistä voidaan yrittää kompensoida aktiivisella maahanmuuttopolitiikalla, jolla nykyarvioiden mukaan ongelmaa ei kuitenkaan pystytä poistamaan, ainoastaan lieventämään. Työikäisen väestön supistuminen tulee hidastamaan merkittävästi tulevaa talouskasvua. Kun viime vuosisadalla totuimme runsaan kolmen prosentin vuosikasvuun, joudumme jatkossa tyytymään runsaaseen 1½ prosentin vuosikasvuun, kun talouskasvu on yksistään tuottavuuden kasvun varassa.

Samanaikaisesti kun työikäinen väestö vähenee, seniori-ikäisten lukumäärä kasvaa jyrkästi. Vuoteen 2050 mennessä 65 vuotta täyttäneiden määrä lisääntyy n. 700 000 hengellä ja vanhushuoltosuhde kaksinkertaistuu. Kun tällä hetkellä yhtä seniori-ikäistä kohden on neljä työikäistä, v. 2050 heitä on enää kaksi. Seniori-ikäisten lukumäärän kasvu ei aiheudu pelkästään suurten ikäluokkien siirtymisestä eläkeikään, vaan taustalla on myös eliniän jatkuva piteneminen. Tämän seurauksena yli 85-vuotiaiden lukumäärä kasvaa kaikkein nopeimmin. Vuonna 2050 heitä arvioidaan olevan jo 390 000, kun heitä on nyt runsas 100 000.

Väestöennusteen mukaan 65-vuotiaan miehen elinajanodote kasvaa kuudella vuodella ja vastaavan ikäisen naisen viidellä vuodella vuoteen 2050 mennessä. Eliniän piteneminen on myönteinen asia ja heijastaa hyvinvoinnin kasvua mutta lisää samalla vanhusten hoidon tarvetta. Hoito- ja hoivamenojen rahoitusongelmia lieventäisi,

jos vanhusten toimintakykyisten vuosien määrää pystyttäisiin kasvattamaan likimain yhtä paljon kuin elinikä pitenee. Elinajan piteneminen ei ole pitkällä aikavälillä merkittävä uhka eläkkeiden kestävälle rahoitukselle v. 2010 käyttöön otettavan elinaikakertoimen takia, joka sopeuttaa eläkemenot elinajan odotteen muutoksiin. Suurten ikäluokkien siirtyminen eläkkeelle tulee kuitenkin kasvattamaan eläkemenoja merkittävästi 2010-luvulla.

Julkisen talouden kestävä rahoitus joutuu koetukselle tilanteessa, jossa eläke- ja hoivapalvelujen menopaineet kasvavat samanaikaisesti työvoiman vähentyessä ja kansantuotteen sekä veropohjan kasvun hidastuessa. EU:n piirissä tehtyjen laskelmien mukaan ikäsidonnaiset menot, eli eläke- ja terveydenhuollon sekä pitkäaikaishoidon menot, kasvavat Suomessa runsaat 6 %-yksikköä suhteessa kokonaistuotantoon vuoteen 2035 mennessä. Eläkemenojen kovin nousupaine ajoittuu 2010-luvulle, kun taas hoivapalvelujen menot kasvavat voimakkaimmin tämän jälkeen.

Suomessa on jo pitkään varauduttu väestön nopean ikääntymisen aiheuttamiin menopaineisiin:

— Valtio on kurinalaisella finanssipolitiikallaan vähentänyt velkaantuneisuuttaan ja siten korkomenojaan vuoteen 2008 asti. Tällä tavoin on luotu tilaa väestön ikääntymisestä aiheutuvalle menojen kasvulle.

— Työeläkkeitä on rahastoitu, minkä vuoksi nousupaine eläkemaksuissa jää olennaisesti pienemmäksi kuin eläkemenoissa. Lisäksi on sovittu lisärahastoinnista vuoteen 2013 saakka.

— On tehty useita eläkeuudistuksia, jotka vahvistavat merkittävästi eläkejärjestelmän rahoituksen kestävyyttä mm. kannustamalla pitempiin työuriin.

— Julkisen talouden rahoituspohjaa vahvistetaan kasvua ja työllisyyttä tukevalla talouspolitiikalla.

Meneillään olevan syvän taantuman aikana kuitenkin valtion velkaantuneisuus kasvaa nopeasti ja julkisen talouden rahoituspohja heikentyy voimakkaasti työllisyysasteen laskun myötä. Tämä varjostaa myös julkisen talouden pidemmän aikavälin näkymiä. On arvioitu, että pitkän aikavälin kestävyyden turvaava julkisen talouden ylijäämä olisi n. 4½ % suhteessa kokonaistuotantoon. Julkisen talouden kestävyyttä koskevaan haasteeseen vastaamisessa työurien pidentämiseen tähtäävät rakenteelliset uudistukset eivät välttämättä ole riittäviä toimenpiteitä, vaan voidaan tarvita myös verojen korotuksia ja menojen leikkauksia.

Taulukko 5. Väestön ikärakenne Suomessa 2008—2050[1)]

1 000 henkeä	Yhteensä	0—14-vuotiaat	15—64-vuotiaat	yli 65-v.	yli 85-v.
2008	5 326	891	3 543	892	104
2010	5 357	884	3 532	941	113
2020	5 547	918	3 352	1 276	153
2030	5 683	910	3 279	1 494	221
2040	5 730	887	3 295	1 548	349
2050	5 748	896	3 264	1 588	389
Muutos 2008/2050	422	5	-279	696	285

[1)] Lähde: Tilastokeskuksen väestöennuste 2007, vuoden 2008 osalta toteutunut kehitys.

3.4 EU:n talouspoliittinen koordinaatio

EU-tason koordinaation merkitys on kasvanut taantuman myötä. Vaikka valtaosa elvytystoimista on kansallisia, on tärkeä, että näitä toimia pannaan täytäntöön yhteisten periaatteiden mukaisesti, jotta sisämarkkinoiden toimintaan ei kohdistu häiriöitä. Tämä koskee sekä reaalitalouteen että rahoitusmarkkinoihin kohdistuvia elvytys- ja pelastustoimia. Koska Eurooppa on hyvin avoin talous, ei ole syytä väheksyä niitä myönteisiä rajat ylittäviä vaikutuksia, joita yksittäisten maiden tai yhteisöbudjetin elvytystoimilla on koko alueen talouden kannalta. Koordinaatio on koskenut myös rahoitusavun myöntämistä niille maille, jotka ovat kriisin vuoksi suurissa vaikeuksissa (Unkari, Latvia, Romania).

Euroopan taloudellinen elvytyssuunnitelma (EERP), jonka komissio käynnisti Eurooppa-neuvoston kehotuksesta syksyllä 2008, koostuu kahdesta pilarista, joista toinen (1,2 % suhteessa bruttokansantuotteeseen) muodostuu jäsenvaltioiden elvytystoimista ja toinen (0,3 % suhteessa bruttokansantuotteeseen) yhteisötason toimista. Suunnitelma näyttää pääosin toteutuvan, joskaan kaikki maat eivät ole kyenneet osallistumaan sen täytäntöönpanoon yhtä suurella panoksella mm. korkean velkasuhteensa vuoksi. Komission arvion mukaan vuonna 2009 jäsenvaltioiden elvytystoimenpiteet olisivat yhteensä 1,1 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Suomessa jokseenkin vertailukelpoisella tavalla arvioitu elvytyksen määrä on tänä vuonna 1,8 % suhteessa bruttokansantuotteeseen v. 2009 ja 1,4 % v. 2010. Julkisen talouden heikentyessä tuntuvasti lisääntyy myös velkaantuminen monissa maissa nopeasti. Euroalueen velkasuhteen odotetaan kohoavan vuosina 2007—2010 lähes 18 %-yksiköllä suhteessa bruttokansantuotteeseen, mikä vaikeuttaa jäsenvaltioiden asemia väestön ikääntymiseen liittyvien kestävyyshaasteiden kasaantuessa.

Keskeinen elvytystoimille asetettu kriteeri suunnitelmassa on ollut niiden väliaikaisuus. Elvytystoimet ovatkin pääosin määräaikaisia, mutta avainkysymys on, kuinka julkista taloutta rasittavista tukitoimista päästään eroon ja kuinka nopeasti julkista taloutta voidaan ryhtyä tervehdyttämään, kun kasvu jälleen vauhdittuu.

Komission arvion mukaan tämän vuoden loppuun mennessä jo kahtakymmentä unionin jäsenvaltioita koskee päätös liiallisesta julkisen talouden alijäämästä. Samalla on käynyt ilmi, että kestää useita vuosia ennen kuin julkisen talouden tila korjaantuu riittävästi, jotta eri maat yltävät julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyden varmistaviin keskipitkän aikavälin tavoitteisiinsa.

Päätösperäinen elvytys näyttää EU-alueella helposti vaatimattomalta, kun se rinnastetaan Yhdysvalloissa toimeenpantuihin massiivisiin elvytystoimiin. Vertailu ei ole oikeudenmukainen, koska toisin kuin Yhdysvalloissa Euroopan maissa automaattisilla vakauttajilla on keskeinen suhdanteita tasaava ja elvyttävä merkitys. Elvytyspolitiikkaa verrattaessa olisi myös tarpeellista arvioida toimien tehokkuutta. Kriisin globaalin luonteen ja rahoitusmarkkinoiden keskeisen merkityksen vuoksi on vaikea nähdä, että mikään maa tai alue voisi auttaa itsensä ulos taantumasta pelkästään julkisen talouden panostusten avulla. Lähinnä on kysymys ollut siitä, että mahdollisuuksien mukaan on vahvistettu rahoitusmarkkinoiden ja pankkien toimintakykyä ja ylläpidetty työllisyyttä niin kauan, että rahoituskanavat aukeavat ja reaalitalouden kasvu käynnistyy.

Koska talouskriisi on maailmanlaajuinen, sen syihin on pyritty vaikuttamaan globaalisti, ei vain yksittäisten maiden tai alueiden tasolla. Kun kysymys on perimmältään markkinoiden luottamuksesta, elvytyspanostukset voivat vaikuttaa vain, jos rahoitusmarkkinoilta lähtenyt luottamuspula purkautuu ja luottokanavat lopulta aukenevat. Kriisi on kohdistunut erityisen voimakkaasti maailmankauppaan, joten vaatimus rahoituskanavien avautumisesta koskee myös kaupan rahoitusta. Protektionismin laajeneminen kansallisten tukitoimien ja rahoitusmarkkinoiden vääristymisen seurauksena on todellinen uhka, joka voi johtaa itseään vahvistavaan negatiiviseen kierteeseen. Koordinaatio ei olekaan rajoittunut vain EU-tasolle, vaan kansainvälisten järjestöjen ja yhteistyöelinten — kuten G20 -ryhmän — merkitys ratkaisujen etsimisessä on ollut suuri. EU:lla on vuorostaan ollut olennainen merkitys Euroopan yhteisen kannan välittämisessä näillä areenoilla. Yksi keskeinen syy siihen, että kriisistä on muodostunut poikkeuksellisen syvä ja pitkäkestoinen on se, että ensi kertaa laskusuhdanne toteutuu maailmanlaajuisesti synkronoituneena eli se kohdistuu kaikkiin alueisiin samanaikaisesti.

4. Talousarvioesityksen tuloarviot

Taulukko 6. Tuloarviot osastoittain vuosina 2008—2010[1)]

Tunnus	Osasto	v. 2008 tilinpäätös milj. €	v. 2009 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2010 esitys milj. €	Muutos 2009—2010 milj. €	%
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	37 213	37 295	30 981	- 6 314	- 17
12.	Sekalaiset tulot	4 387	4 411	4 657	246	6
13.	Korkotulot, osakkeiden myynti-tulot ja voiton tuloutukset	2 488	1 941	1 318	- 623	- 32
15.	Lainat, pl. nettolainanotto ja velanhallinta	203	234	209	- 26	- 11
	Yhteensä	**44 292**	**43 880**	**37 164**	**- 6 717**	**- 15**
15.03.01	Nettolainanotto ja velanhallinta	—	2 411	13 021	10 610	440
	Yhteensä	**44 292**	**46 291**	**50 185**	**3 894**	**8**

[1)] Taulukossa tuloarviot on esitetty osastoittain jäljempänä olevan taulukko-osan mukaisesti. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

Vuonna 2010 valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 37 164 milj. euroa. Tuloista n. 83 % on veroja ja veronluonteisia tuloja. Taulukossa 6 on esitetty tuloarvioiden kehitys osastoittain suhteessa vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon.

Vuoden 2009 varsinaisen talousarvion tuloarvioita on alennettu huomattavasti vuoden 2009 I lisätalousarviossa ja hallituksen II lisätalousarvioesityksessä. Viimeisin tuloarvio ml. II lisätalousarvioesitys on nettomääräisesti 6,1 mrd. euroa alempi kuin vuoden 2009 varsinaisen talousarvion tuloarvio. Varsinaisten tulojen arvioidaan v. 2010 vähenevän 1,6 % ja verotulojen 1,5 % verrattuna vuoden 2009 tuloarvioon (eli I lisätalousarviolla ja II lisätalousarvioesityksellä täydennettyyn talousarvioon).

4.1 Veroperustemuutokset vuonna 2010

Hallituksen veropoliittista linjaa käsitellään yksityiskohtaisemmin luvussa 3.2.

Vuodelle 2010 ehdotettavien veroperustemuutosten arvioidaan vuositasolla alentavan verotuottoja nettomääräisesti yhteensä n. 1,0 mrd. euroa. Tämä kohdistuu suurelta osin valtion verotuloihin lukuun ottamatta kunnallisverotuksen perusvähennystä. Veroperustemuutoksista kunnille aiheutuvat verotulomenetykset kompensoidaan kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta.

Verotuottoa vähentävät (yhteensä n. 1,1 mrd. euroa)

— Ansiotason nousun kompensoiminen (sisältää inflaatiotarkistuksen) 300 milj. euroa

— Palkansaajamaksujen nousun kompensaatio n. 470 milj. euroa

— Eläketulon verokevennys 100 milj. euroa
— Perusvähennyksen korotus n. 195 milj. euroa
— Pienituloisimpien elinkeinonharjoittajien ansio- ja pääomatulojaon muutos nettomääräisesti n. 13 milj. euroa
— Työsuhdematkalippu n. 4 milj. euroa
— Kiinteän omaisuuden luovutuksen verovapaus luonnonsuojelutarkoituksiin n. 1 milj. euroa
— Pitkäaikaissäästämisen verotuksen uudistaminen n. 14 milj. euroa
— Pellon luovutuksen verohuojennus n. 10 milj. euroa
— Tonnistoverotuksen muutos n. 10 milj. euroa

Verotuottoa lisää

— Arvonlisäverokantojen korotuksen ja ravintolaruoan arvonlisäverokannan laskun nettovaikutus n. 130 milj. euroa.
— Tupakkaveron korotus n. 22 milj. euroa

Lisäksi verotuottoa vähentää aikaisemmin päätetty elintarvikkeiden arvonlisäverokannan alentaminen n. 480 milj eurolla, ja valtion yhteisöveron jako-osuuden alentaminen väliaikaisesti 10,8 prosenttiyksiköllä vajaalla 400 milj. eurolla.

4.2 Verotuloarviot

Verokertymiin vaikuttaa veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys, joka on riippuvainen koko kansantalouden ja sen eri osien kehityksestä. Esitetyt veropohja-arviot on johdettu talousarvioesityksen liitteenä olevan taloudellisen katsauksen arvioista ja ennusteista.

Talouskasvun hidastuminen loppuvuonna 2008 ja jyrkkä heikkeneminen v. 2009 näkyy myös verotulokertymien huomattavana, vajaan 5,8 mrd. euron alentumisena v. 2009 verrattuna v. 2008 tilinpäätökseen. Vuoden 2009 loppuun mennessä taloudellisen aktiviteetin laskun arvioidaan pysähtyvän. Vuonna 2010 talouden kokonaistuotannon ennustetaan lisääntyvän viennin kääntyessä nousuun. Kansainvälisen talouden elpyminen heijastuu viennin välityksellä viiveellä Suomen kansantalouteen. Ensi vuonna Suomen talouskasvu jää edelleen verrattain vaatimattomaksi. Verotulot reagoivat viiveellä yleisen talouskehityksen muutoksiin, joten verotulojen ei arvioida kääntyvän nousuun vielä ensi vuonna.

Kuluvan vuoden osalta riskinä on suhdannekäänteen lykkääntyminen ennustettua myöhemmäksi. Toisaalta mitä jyrkempi on taloudellisen aktiviteetin pudotus, sitä voimakkaammiksi voivat vastaavasti muodostua suhdannenousun myönteiset vaikutukset veropohjiin. Ensi vuoden verotulojen kehityksen kannalta suhdannekäänteeseen sisältyy positiivinen riski, mikä voi näkyä erityisesti suhdanneherkimpien verojen, kuten pääomatulo- ja yhteisöverojen, kertymissä.

Verotuloarvioiden toteutuminen riippuu suuresti siitä, kuinka hyvin veropohjien taso ja kehitys pystytään ennustamaan. Esimerkiksi

yksityisen kulutuksen arvon muutos prosenttiyksiköllä vaikuttaa arvonlisäveron tuottoon 100 milj. euroa ja palkkasumman muutos prosenttiyksiköllä valtion tuloveron tuottoon n. 100 milj. euroa. Edellisen hallituskauden tuloarvioiden toteutumisesta tehty tarkastelu osoitti, että ennakoitua parempana toteutunut suhdannekehitys selitti varsinaisesta ennustevirheestä suurimman osan.

OECD:n arvion mukaan Suomen julkisen talouden rahoitusasema reagoi kokonaistuotannon muutoksiin joustokertoimella 0,5. Siten prosenttiyksikön suuruinen muutos talouskasvussa vaikuttaisi koko julkisen talouden rahoitusasemaan 0,5 prosenttiyksikköä suhteessa kokonaistuotantoon (tuotannon kasvu vahvistaa ja aleneminen heikentää julkista taloutta). Suurin osa vaikutuksesta julkisen talouden tasapainoon välittyy tulopohjien muutosten kautta. Valtion tapauksessa em. joustokertoimen arvioidaan olevan 0,3. Kasvun nopeutuminen yhdellä prosenttiyksiköllä vahvistaisi ja hidastuminen vastaavasti heikentäisi tämän mukaan valtiontaloutta lähes 600 milj. eurolla. Tästä n. 200 milj. euroa selittyy työttömyyssidonnaisten menojen muutoksella ja loppuosa verotulokertymien muutoksella.

Myös talouskasvun rakenne vaikuttaa verokertymiin. Mitä selvemmin kasvu perustuu kotimaisiin kysyntätekijöihin, sitä suuremmaksi muodostuvat positiiviset vaikutukset verokertymiin, sillä viennin kasvun välittömät vaikutukset heijastuvat heikosti verotuottoihin.

Verotuloarvioihin liittyviä riskejä on selostettu myös talousarvioesityksen liitteenä olevassa taloudellisen katsauksen luvussa *2.2.2. Tuloarvioiden riskeistä*

Taulukko 7. Eräitä veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavia tulo- ja kysyntäeriä

	2007	2008	2009**	2010**
	muutos, % vuodessa			
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	7	4	-1½	2
— Palkka- ym. tulot	6	6½	-3	1
— Eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	3½	5	10	5½
— Pääomatulot	23½	-14½[1)]	-25	1½
Toimintaylijäämä	12½	-5½	-11½	7
Kotitalouksien kulutusmenojen arvo	5½	5½	-2½	1
Arvonlisäveron pohja	5½	6½	-3	-2½
Bensiinin kulutus	-2	-5	-2	-1
Dieselöljyn kulutus	5	2	-5	-1½
Sähkön kulutus	-9½	2	-7½	-1
Verollisen alkoholin kulutus	2½	-1½	-3	-2
Henkilöautojen ensirekisteröinnit	-14	11	-40	10
Kuluttajahintaindeksi	2½	4	0	1

[1)] Toisin kuin muut vuotta 2008 koskevat luvut, kyseessä on ennuste. Pääomatulojen määrä vahvistuu vuoden 2008 verotuksen valmistuessa lokakuun 2009 loppuun mennessä.

Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

	2008 tilinpäätös	2009 budjetti-arvio[1)]	2010 esitys	2009—2010 muutos, %
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot, milj. euroa	15 081	10 421	10 296	-1,2
Ansio- ja pääomatuloista perittävät verot	9 088	7 425	7 089	-4,5
Yhteisövero	4 910	2 056	2 482	20,7
Muut tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	1 083	940	725	-22,9

[1)] Ml. vuoden 2009 I lisätalousarvio ja hallituksen II lisätalousarvioesitys.

Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavia veroja ovat ansio- ja pääomatuloista perittävä vero, yhteisövero, korkotulojen lähdevero sekä perintö- ja lahjavero. Näistä arvioidaan kertyvän v. 2010 yhteensä 10 296 milj. euroa, eli 1,2 % vähemmän kuin vuoden 2009 budjettiarvio. Verrattaessa vuoden 2010 tuloarvioita vuoteen 2009 budjettiarviolla tarkoitetaan vuoden 2009 talousarviota lisättynä I lisätalousarviolla ja hallituksen II lisätalousarvioesityksellä.

Ansio- ja pääomatuloveromomentille kertyy progressiivinen tulovero, pääomatuloista maksettu vero sekä rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero. Ansio- ja pääomatulovero- sekä yhteisöveromomentin kertymä koostuu useammalta verovuodelta valtiolle tilitettävistä määristä.

Ansio- ja pääomatuloverot

Talousarvioesityksen ansio- ja pääomatuloverojen kertymäksi arvioidaan 7 089 milj. euroa, eli 4,5 % vähemmän kuin budjettiarvio vuodelle 2009. Veronalaisten ansio- ja pääomatulojen arvioidaan kasvavan noin 2 % v. 2010. Taantuma vaikuttaa ansio- ja pääomatuloverokertymään pääasiassa palkkasumman sekä pääomatulojen alenemisen kautta. Pääomatulojen kehityksen arviointi on vaikeaa johtuen niiden suhdanneluontoisuudesta sekä siitä, että niistä saadaan vain vähän ennakkotietoja ennen verotuksen valmistumista. Ansio- ja pääomaverokertymän ennusteen osuvuuden kannalta suurimmat riskit liittyvätkin juuri pääomatulojen kehityksen arviointiin.

Veronalaisista tuloista palkkatulojen osuus on yli 60 %, joten palkkojen ja työllisyyden kehityksellä on keskeinen merkitys verotulojen kannalta. Palkkatulojen arvioidaan kasvavan noin 1 %. Eläketulojen kasvuksi arvioidaan 4,5 %, kun taas työttömyysetuuksien arvioidaan työttömien lukumäärän lisääntyessä kasvavan 15 %. Kokonaisuudessaan eläketulojen ja muiden sosiaalietuuksien kasvuksi ennustetaan 5,5 %.

Veronalaisten pääomatulojen, joista merkittävimmät erät ovat luovutusvoitot, osinkotulot ja puun myyntitulo, ennustetaan kokonaisuudessaan pysyvän vuoden 2009 tasolla.

Luovutusvoitot ovat kotitalouksien saamien pääomatulojen merkittävin erä. Niitä syntyy mm. arvopaperien ja kiinteistöjen myynnistä. Oman asunnon myyntivoitto on sen sijaan useimmiten verovapaata tuloa, ja näin ollen asuntokauppa on suurelta osin tuloverotuksen ulkopuolella. Luovutusvoittojen määrästä saadaan luotettava tieto vasta verovuotta seuraavan vuoden loppupuolella verotuksen valmistuessa. Näin ollen talousarvioesityksen tuloarvioiden pohjana käytettävä vuoden 2008 taso on pääomatulojen osalta vielä ennuste ja perustuu verotuksen valmistumisesta saatuihin ennakkotietoihin.

Luovutusvoittojen kehitystä on vaikea ennustaa, koska luovutusvoittojen määrä riippuu voimakkaasti vaikeasti ennakoitavasta arvopaperi- ja kiinteistömarkkinoiden hintakehityksestä. Talouskriisin seurauksena osakkeiden hinnat ovat alentuneet poikkeuksellisen jyrkästi. Voimakkain lasku ajoittui viime vuoden loppupuolelle, jonka jälkeen tilanne osakemarkkinoilla on selvästi rauhoittunut ja sijoittajien luottamus on alkanut palautua. Jos osakekurssit pysyisivät elokuun lopun mukaisella tasolla loppuvuoden, osakkeiden arvo jäisi v. 2009 keskimäärin 33 % heikommaksi edelliseen vuoteen verrattuna. Luovutusvoittojen arvioidaankin supistuvan vastaavasti v. 2009. Ensi vuonna luovutusvoittojen ennakoidaan sitä vastoin lisääntyvän noin 6 %.

Vaikka pääomatulojen osuus veropohjasta on alle 10 %, niiden suhteellinen merkitys tuloarvioiden osuvuuden kannalta on suuri. Pääomatuloennusteen onnistuminen vaikuttaa ansio- ja pääomatuloverojen kertymäennusteen osuvuuteen myös veronsaajien ennakkotilityksiin sovellettavien jako-osuuksien kautta. Kun verotus valmistuu verovuotta seuraavan vuoden lokakuun lopussa, saadaan lopullinen tieto siitä mikä on kunkin veronsaajan osuus verovuodelta maksuunpannuista ansio- ja pääomatuloveroista. Ennen verotuksen valmistumista kertyneet ansio- ja pääomatuloverot tilitetään veronsaajille arvioitujen jako-osuuksien mukaisesti. Verotuksen valmistuttua jo tilitettyjen verojen määrä oikaistaan vastaamaan lopullisten verojen määriä. Vuoden 2010 kassakertymään vaikuttaa verovuoden 2009 lopullisen verotuksen mukainen maksuunpanotilitys. Vuoden 2010 tuloveroennustetta tehtäessä myöskään vuoden 2008 verotus ei ole vielä valmistunut ja lopullisista verojen määristä on saatu vasta ennakkotietoja. Koska valtio on pääomatulojen ainoa veronsaaja, toteutuneen pääomatulokehityksen poikkeaminen merkittävästi ennustetusta on yksi merkittävimpiä tekijöitä, jotka vaikuttavat edellä kuvatun jako-osuuksien oikaisun suuruuteen.

Ansiotason nousun sekä palkansaajamaksujen verotusta kiristävää vaikutusta lievennetään keventämällä valtion tuloveroasteikkoa sekä kasvattamalla työtulovähennystä. Lisäksi kaikkein pienituloisimpien verotusta kevennetään korottamalla kunnallisverotuksen perusvähennyksen enimmäismäärää 1 480 eurosta 2 200 euroon. Eläketulon verotusta kevennetään hallitusohjelman mukaisesti si-

ten, että eläketulon verotus ei muodostu vastaavan palkkatulon verotusta kireämmäksi. Nämä veroperustemuutokset alentavat tuloverotuottoja yhteensä noin 1 060 milj. eurolla. Tästä valtion osuus on noin 630 milj. euroa, kuntien osuus noin 380 milj. euroa sekä seurakuntien osuus n. 20 milj. euroa ja Kansaneläkelaitoksen osuus n. 30 milj. euroa. Perusvähennyksen korotuksen osuus verotuottomenetyksistä on n. 195 milj. euroa.

Pitkäaikaissäästämistä tuetaan laajentamalla vapaaehtoisiin yksilöllisiin eläkevakuutuksiin kohdistuva verotuki koskemaan myös muuta pitkäaikaissäästämistä. Maatalouden rakennekehitystä edistetään pellon väliaikaisella myyntivoittoverovapaudella. Pienituloisimpien elinkeinonharjoittajien asemaa parannetaan muuttamalla yksityisten elinkeinonharjoittajien ja maataloudenharjoittajien sekä verotusyhtymien ansio- ja pääomatulojakoa koskevia säännöksiä siten, että jaettava yritystulo voitaisiin verovelvollisen vaatimuksesta verottaa kokonaan ansiotulona. Joukkoliikenteen käytön edistämiseksi työsuhdematkalipun verovapaata määrää kasvatetaan. Nämä alentavat valtion tuloveron tuottoa nettomääräisesti yhteensä n. 50 milj. eurolla.

Yhteisövero

Taloudellisen aktiviteetin heikkeneminen näkyy erityisen voimakkaasti yhteisöverokertymässä. Yhteisöveron tuotto kääntyi laskuun v. 2008. Vuonna 2009 yhteisöveron kertymä supistuu edelleen alle puoleen vuoden 2008 tasoltaan. Verokertymää alentaa osaltaan valtion yhteisöveron jako-osuuden alentaminen väliaikaisesti 10,8 prosenttiyksiköllä verovuosille 2009—2011. Yritysten tuloskehitys heijastuu viiveellä yhteisöverokertymään. Budjettitalouden yhteisöverokertymä koostuu useammalta verovuodelta valtiolle tilitettävistä veroista, mutta suurin merkitys on samalta vuodelta kertyvillä ennakoilla ja edelliseltä vuodelta kertyvillä ennakontäydennysmaksuilla tai kertymää alentavilla ennakon palautuksilla.

Vuonna 2010 yritysten tuloskehityksessä arvioidaan tapahtuvan käänne parempaan suhdannenäkymien elpyessä. Yhteisöiltä arvioidaan kertyvän valtiolle tuloveroa 2 482 milj. euroa, mikä on viidenneksen enemmän kuin budjettiarvio vuodelle 2009. Lisäksi yritysten kannattavuutta parantavat niiden toimenpiteet kulujen karsimiseksi. Yritysten tuloskehityksen kohenemisen oletetaan kuitenkin jäävän vielä ensi vuonna verrattain vaatimattomaksi.

Muut tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot

Korkotulojen lähdeveroa arvioidaan kertyvän n. 38 % vähemmän kuin vuoden 2009 budjettiarvio. Väheneminen johtuu korkojen loppuvuodesta 2008 voimakkaana alkaneesta ja v. 2009 jatkuneesta alenemisesta sekä talletuskannan kasvun tasaantumisesta v. 2009. Vuonna 2010 talletuskannan oletetaan kasvavan hieman ja korkotason pysyvän matalalla ennen käännettä nousuun v. 2011.

Perintö- ja lahjaveron tuoton arvioidaan alenevan n. 5 % vuoden 2009 budjettiarviosta. Perintö- ja lahjaveron veropohjan oletetaan kasvavan n. 6 %, mutta vuoden 2009 alussa toteutettu perintöveron

kevennys vähentää vielä vuoden 2010 tuottoa verotukseen liittyvien viiveiden vuoksi n. 45 milj. eurolla.

Liikevaihtoon perustuvat verot

	2008 tilinpäätös	2009 budjetti-arvio[1)]	2010 esitys	2009—2010 muutos, %
Liikevaihtoon perustuvat verot, milj. euroa	14 704	13 835	13 341	-3,6
— Arvonlisävero	14 049	13 148	12 613	-4,1

[1)] Ml. vuoden 2009 I lisätalousarvio ja hallituksen II lisätalousarvioesitys

Liikevaihtoon perustuvia veroja ovat arvonlisävero, vakuutusmaksuvero ja apteekkimaksut. Niitä arvioidaan kertyvän 13 341 milj. euroa, mikä on 3,6 % vähemmän kuin budjettiarvio vuodelle 2009. Tästä arvonlisäveron osuus on 12 613 milj. euroa.

Lokakuussa 2009 toteutetaan elintarvikkeiden arvonlisäveron alentaminen 17 prosentista 12 prosenttiin. Lisäksi kaikkia arvonlisäverokantoja nostetaan yhdellä prosenttiyksiköllä heinäkuun 2010 alusta lukien. Yleinen arvonlisäverokanta nousee 22 prosentista 23 prosenttiin, ruoan ja rehun 12 prosentista 13 prosenttiin sekä lääkkeiden, kirjojen, henkilökuljetuksien, majoituksen ja kulttuuritilaisuuksien arvonlisäverokanta 8 prosentista 9 prosenttiin. Tässä yhteydessä ravintolaruoan arvonlisävero lasketaan 22 prosentista 13 prosenttiin elintarvikkeiden arvonlisäveron tasolle.

Arvonlisäverokantojen muutosten (sekä 1.10.2009 toteutettu että hallituksen esitys vuodelle 2010) yhteisvaikutuksena valtion arvonlisäverokertymä alenee n. 350 milj. eurolla vuonna 2010. Elintarvikkeiden arvonlisäverokannan alentamista koskevat valtion verotuloja vähentävät vaikutukset kohdistuvat täysimääräisesti vuodelle 2010. Sen sijaan 1. heinäkuuta toteutettavan arvonlisäverokantojen muutoksen pääosin verotuloja nostavat vaikutukset kohdistuvat v. 2010 loppuun ja v. 2011 puolelle. Arvonlisäverokantojen muutos 1. heinäkuuta 2010 nostaa vuositasolla valtion arvonlisäverokertymää 426 miljoonalla eurolla. Vuodelle 2010 tästä kohdistuu 133 milj. euroa.

Verohallinnossa otetaan käyttöön v. 2010 alusta verotilijärjestelmä. Verotilijärjestelmä on verojen ilmoittamista, maksamista, maksuvalvontaa ja myöhemmin myös perintätoimintoja palveleva järjestelmä. Kertaluonteinen pienennys valtion kassatuloihin olisi yhteensä n. 378 milj. euroa v. 2010.

Yksityisen kulutuksen arvon arvioidaan kasvavan 0,8 prosenttia v. 2010. Kotitalouksien kulutus muodostaa 60 % koko arvonlisäveron veropohjasta. Sen lisäksi veropohjaan kuuluvat julkisen, verovapaan sekä yksityisen voittoa tavoittelemattoman toiminnan välituotekäyttö ja investoinnit.

Valmisteverot

	2008 tilinpäätös	2009 budjetti-arvio[1)]	2010 esitys	2009—2010 muutos, %
Valmisteverot, milj. euroa	4 963	5 091	5 157	1,3
— Alkoholijuomavero	1 092	1 203	1 273	5,8
— Tupakkavero	630	650	682	4,9
— Energiaverot	3 192	3 191	3 155	-1,1

[1)] Ml. vuoden 2009 I lisätalousarvio ja hallituksen II lisätalousarvioesitys.

Valmisteveroja arvioidaan v. 2010 kertyvän yhteensä 5 157 milj. euroa, mikä on 1,3 % enemmän kuin vuoden 2009 budjettiarvio. Valmisteverojen veropohjan kehitys on viime vuosina ollut varsin vakaata, eikä suuria muutoksia ennusteta myöskään vuodelle 2010.

Noin kaksi kolmasosaa valmisteveroista kertyy energiaveroista, joita arvioidaan kertyvän yhteensä 3 155 milj. euroa v. 2010.

Energiaveroista n. 75 % kertyy liikenteestä moottoribensiinin ja dieselöljyn verona ja loput mm. lämmityksestä ja energian tuotannosta. Energiaverojen tuottoennusteessa hyödynnetään työ- ja elinkeinoministeriön ennustetta energian kulutuksesta. Ennusteen mukaan moottoribensiinin kulutus alenee n. 1 % v. 2010. Dieselöljyn ja sähkön kulutuksen ennustetaan säilyvän vuoden 2009 tasolla.

Vuonna 2010 alkoholijuomaveron tuoton arvioidaan 1.10.2009 toteutuvan veromuutoksen seurauksena kasvavan n. 5,8 % kuluvan vuoden budjettiarviosta, kun alkoholin verollisen kulutuksen arvioidaan vähentyvän samaan aikaan 2 %.

Tupakkaveroa arvioidaan v. 2010 kertyvän 682 milj. euroa eli n. 4,9 % enemmän kuin budjettiarvio vuodelle 2009. Tupakkaveroa ehdotetaan korotettavaksi siten, että irtotupakan veroa korotettaisiin 15 % sekä savukkeiden ja muiden tupakkatuotteiden veroa 5 %. Korotuksen arvioidaan lisäävän tupakkaveron tuottoa n. 22 milj. eurolla.

Muut verot ja veronluonteiset tulot

	2008 tilinpäätös	2009 budjetti-arvio[1)]	2010 esitys	2009—2010 muutos, %
Muut verot ja veron-luonteiset tulot, milj. euroa	2 346	2 102	2 187	4,0
— Autovero	1 016	756	815	7,8

[1)] Ml. vuoden 2009 I lisätalousarvio ja hallituksen II lisätalousarvioesitys

Muita veroja ja veronluontoisia tuloja arvioidaan kertyvän 2 187 milj. euroa, ja niiden tuotto kasvaa 4,0 % vuoden 2009 budjettiarviosta. Autoveroa arvioidaan kertyvän 815 milj. euroa, mikä pohjautuu arvioon n. 90 000 uuden henkilöauton myynnistä v. 2010. Uusi-

en henkilöautojen myynti on kuluvana vuonna vähentynyt selvästi, mutta myyntimäärän arvioidaan palautuvan v. 2010. Uusien henkilöautojen keskimääräinen CO_2-päästö on kuluvana vuonna jatkanut v. 2008 alkanutta laskuaan, mikä on vaikuttanut alentavasti autoista kannetun keskimääräisen veron määrään. Tammi—kesäkuussa 2009 verotettujen uusien autojen keskimääräinen CO_2-päästö oli 156 g/km, kun se vuonna 2008 oli keskimäärin 161 g/km. Toisaalta kannettavan veron määrä nousi kuluneen vuoden huhtikuun alusta lähtien, kun autoverolle kannettavasta arvonlisäverosta luovuttiin ja autoveroa korotettiin vastaavalla määrällä.

4.3 Muiden tulojen arviot

	2008 tilinpäätös	2009 budjetti-arvio[1)]	2010 esitys	2009—2010 muutos, %
Sekalaiset tulot, milj. euroa	4 388	4 453	4 657	4,6
— siirto valtion eläkerahastosta	1 331	1 418	1 472	3,8
— EU-tulot	1 090	1 148	1 158	1,0
— valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista	408	461	463	0,4
— Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	420	407	396	-2,7
— muut	1 139	1 019	1 168	14,6

[1)] Ml. vuoden 2009 I lisätalousarvio ja hallituksen II lisätalousarvioesitys

Valtion sekalaisiksi tuloiksi arvioidaan 4 657 milj. euroa eli 4,6 % vuoden 2009 budjettiarviota enemmän. Euroopan unionilta saataviksi tuloiksi arvioidaan 1 158 milj. euroa eli 1,0 % kuluvan vuoden budjettiarviota enemmän. Valtion eläkerahastosta tuloutetaan budjettitalouteen 1 472 milj. euroa. Tuloutus vastaa lain mukaista enimmäismäärää eli 40 % vuotuisesta eläkemenosta. Veikkausvoittovaroja tuloutetaan budjettitalouteen 0,4 % enemmän ja Raha-automaattiyhdistyksen tuottoa vajaat 3 % vähemmän kuin budjettiarvio vuodelle 2009.

	2008 tilinpäätös	2009 budjetti-arvio[1)]	2010 esitys	2009—2010 muutos, %
Korkotulot ja voiton tuloutukset, milj. euroa	2 488	1 646	1 318	-19,9
— korkotulot	341	150	139	-7,3
— osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 670	1 050	900	-14,3
— valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	227	196	129	-34,1
— osuus Suomen Pankin voitosta	250	250	150	-40,0

[1)] Ml. vuoden 2009 I lisätalousarvio ja hallituksen II lisätalousarvioesitys

Korkotuloja ja voiton tuloutuksia arvioidaan kertyvän 1 318 milj. euroa, mikä on 19,9 % vähemmän kuin vuoden 2009 budjettiarvio. Korkotuloiksi arvioidaan 139 milj. euroa. Valtion korkotulot koostuvat valtion myöntämistä pitkäaikaisista lainoista sekä päivittäisen tarpeen ylittävien kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvistä koroista. Kassareservin arvioidaan v. 2010 olevan 7,0 mrd. euroa ja keskituoton 1,0 %. Osinkotuloja arvioidaan kertyvän 500 milj. euroa ja nettotuloiksi osakemyynneistä on arvioitu tavanomaiseen tapaan 400 milj. euroa. Osinkotulojen arvioidaan pienenevän yritysten heikentyneen tuloskehityksen vuoksi. Valtion liikelaitosten voiton tuloutuksiksi arvioidaan 129 milj. euroa. Suomen Pankki tulouttaa valtiolle Suomen Pankista annetun lain mukaan 50 % edellisen vuoden tuloksestaan tai pankkivaltuusto voi päättää suuremman osuuden tulouttamisesta. Viime vuosina Suomen Pankki on tulouttanut pääsäännön mukaista määrää suurempia osuuksia valtiolle.

5. Talousarvioesityksen määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 50 185 milj. euroa, joka on 8 % enemmän kuin vuoden 2009 varsinaisessa talousarviossa. Hintatason nousu ja talousarvioesityksen rakennemuutokset huomioiden määrärahat kasvavat reaalisesti 7 %. Hallinnonalojen määrärahat kasvavat reaalisesti 7½ % ja valtionvelan korkomenojen arvioidaan pienentyvän 4,5 %. Hallinnonalojen määrärahojen lisäys aiheutuu lähinnä elvytystoimista sekä suhdanneluonteisten menojen kasvusta.

Taulukko 8. Määrärahat pääluokittain vuosina 2008—2010[1)]

Tunnus	Pääluokka	v. 2008 tilinpäätös milj. €	v. 2009 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2010 esitys milj. €	Muutos 2009—2010 milj. €	Muutos 2009—2010 %
21.	Eduskunta	111	125	122	- 3	- 2
22.	Tasavallan presidentti	9	13	15	2	15
23.	Valtioneuvoston kanslia	348	79	78	- 1	- 1
24.	Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 117	1 176	1 188	11	1
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	772	797	790	- 8	- 1
26.	Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 157	1 188	1 267	79	7
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	2 468	2 778	2 704	- 74	- 3
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	13 223	14 301	14 860	558	4
29.	Opetusministeriön hallinnonala	5 686	6 122	6 186	64	1
30.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 748	2 845	2 826	- 19	- 1
31.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	2 174	2 160	2 195	36	2
32.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	2 257	2 684	4 222	1 538	57
33.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	8 861	9 510	11 328	1 818	19
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	346	340	328	- 12	- 4
36.	Valtionvelan korot	2 252	2 173	2 076	- 97	- 4
	Yhteensä, pl. valtionvelan vähentäminen	**43 529**	**46 291**	**50 185**	**3 894**	**8**
37.	Valtionvelan vähentäminen	1 394	—	—	—	—
	Yhteensä	**44 923**	**46 291**	**50 185**	**3 894**	**8**

[1)] Taulukossa määrärahat on esitetty pääluokittain jäljempänä olevan taulukko-osan mukaisesti. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

5.1 Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys

Vastuullisen ja pitkäjänteisen menopolitiikan varmistamiseksi hallitusohjelmaan sisältyy budjettitalouden menojen kehitystä ohjaava koko vaalikauden kattava menosääntö. Menosääntö asettaa enimmäismäärän pääosalle, noin kolmelle neljännekselle, talousarviomenoista. Menosäännön ja sen pohjalta vahvistetun valtiontalouden kehyksen ulkopuolelle jäävät ennen kaikkea suhdanteiden ja rahoitusautomatiikan mukaisesti muuttuvat menot, kuten työttömyysturvamenot, asumistuki, kansaneläkelaista johtuvat siirrot Kansaneläkelaitokselle sekä valtion osuus toimeentulotukimenoista. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta. Lisäksi kehyksen ulkopuolelle jäävät valtion velan korkomenot, arvonlisävero-

menot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä suorituksen välittäjänä.

Maaliskuun 2009 kehyspäätöksellä vaalikauden kehys tarkistettiin teknisesti vastaamaan talousarvion rakenteessa tapahtuneita muutoksia sekä muutettiin vuoden 2010 hinta- ja kustannustasoon. Kehyspäätöksen mukainen menokehys vuodelle 2010 on 36 979 milj. euroa, josta ns. jakamattomaksi varaukseksi jätettiin 54 milj. euroa 300 milj. euron lisätalousarviovarauksen lisäksi.

Talousarvioesityksessä kehystä on tarkistettu yhteensä n. 1 milj. eurolla alaspäin vastaamaan tarkentuneita hintaennusteita sekä talousarvion rakennemuutoksia. Kehyksen rakennemuutokset ja niiden vaikutus vuosien 2010—2011 kehystasoon on eritelty tarkemmin taulukossa 9.

Taulukko 9. Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2010	2011
24.30.66	Kehitysyhteistyömomentille sisältyy 1,63 milj. euroa Iso-Britannian yhteistoimintahankkeen menoja, joita vastaavat tulot momentilla 12.24.99 (läpivirtauserä)	1,63	
28.70.20	Tietojärjestelmähankkeiden määrärahan peruuttaminen ja uudelleen budjetointi.	6,6	
29.50.51	Yliopistouudistukseen liittyvää siirtoa kehyksen ulkopuoliselta OPM:n alv-momentilta (29.01.29) kehykseen luettavalle momentille 29.50.51 korotetaan vuoden 2008 tilinpäätöstietojen perusteella 5,8 milj. eurolla.	5,8	5,8
30.70.01	Kiinteistöjen kirjaamistehtävien tulojen nettobudjetointi (momentilta 12.25.10 vähennetään vastaava summa).	-11,0	-11,0
31.10.20	Maantielauttojen hankinnan aikaistus	2,6	-2,6
31.40.50	Laajakaistahankkeen aikaistaminen (vaalikauden sisällä aikaistuva rahoitus)	2,0	-2,0
32.20.40	Yliopistouudistukseen liittyen siirretään 2,5 milj. euroa kehyksen ulkopuoliselta TEM:n alv-momentilta (32.01.29) kehykseen luettavalle momentille 32.20.40.	2,5	5,0
33.20.54	Työvoimakoulutuksen lisäys vähentää työttömyysturvamenoja (33.20.50) eli siirto kehykseen kuuluvalle momentille.	11,5	11,5
33.30.60	Kelan verohallinnolle maksamien verotuskustannusten siirto kehyksen ulkopuoliselta momentilta 33.40.60	10,5	10,5
	Yhteensä	32,2	17,2

Hinta- ja kustannusarvioiden tarkentumisesta johtuen kehystasoa on tarkistettu nettomääräisesti n. 33 milj. eurolla alaspäin. Vuoden 2010 kehystasoon vaikuttavat myös vuoden 2009 toisessa lisätalousarvioesityksessä tehdyt kehyksen rakennemuutokset. Tarkistettu menokehys vuodelle 2010 on 36 975 milj. euroa.

Taulukko 10. Kehyksen hinta- ja kustannustasotarkistukset, milj. euroa

	2010	2011
Tarkistus määrärahaan ja kehystasoon		
Lakisääteisesti indeksisidonnaiset menot (eläkkeet, kuntien valtionosuudet sekä muut lakisääteisesti indeksoitavat valtionavut, EU-jäsenmaksu)	-68,5	-67,8
Sopimusperusteisesti hintatarkistettavat menot (valtion palkat sekä sosiaaliturva- ja eläkemaksut, puolustusmenot)	23,2	23,2
Tarkistus kehystasoon		
Harkinnanvaraiset menot	12,0	13,0
Yhteensä	-33,3	-31,5

Jakamaton varaus

Talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 36 627 milj. euroa, mikä jättää 48 milj. euron jakamattoman varauksen vuosittaisen 300 milj. euron lisäbudjettivarauksen lisäksi.

Kehyksen ulkopuoliset menot

Kehyksen ulkopuolisiksi menoiksi ehdotetaan 13 558 milj. euroa. Kehysten ulkopuolelle jäävien menojen arvio on kasvanut nettomääräisesti 2 909 milj. euroa verrattuna vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon. Lisäyksestä n. 0,6 mrd. euroa johtuu heikentyneen taloustilanteen myötä kasvavista työttömyysturvan, perustoimeentulotuen ja asumistuen menoista sekä n. 1,0 mrd. euroa lähinnä työnantajan kansaneläkemaksun poistamisen vuoksi kasvavista kansaneläkemenoista. Lisäyksestä 375 milj. euroa aiheutuu kuntien verotulomenetysten kompensaation kasvusta. Finanssisijoituksien määrää lisää 1,25 mrd. eurolla viennin rahoittamiseen vuoden 2009 lisätalousarviossa myönnettyjen lainavaltuuksien maksatukset v. 2010. Kehysten ulkopuolisia menoja puolestaan vähentää vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon verrattuna valtionvelan korkomenojen alentuminen 97 milj. eurolla yleisen korkotason huomattavasta laskusta johtuen.

Taulukko 11. Kehyksen ulkopuolelle jäävät määrärahat, milj. euroa

	2010 esitys
Menosäännön mukaan	
Työttömyysturvamenot, asumistuki ja Kela-siirto	5 652
Veronkevennysten kompensaatiot kunnille	873
EU:lta saatavia tuloja vastaavat menot	1 129
Veikkausvoittovaroja ja RAY:n tuloutusta sekä totopeleistä kertyviä tuloja vastaavat menot	859
Osakkeiden myyntitulojen käyttösääntöön perustuen osakemyyntituloilla rahoitettavat menot	1
Korkomenot	2 076
Finanssisijoitukset	1 800
Tekniset läpivirtauserät	100
Arvonlisäveromäärärahat	998
Matalapalkkatuki sekä merityötulontuki	70
Yhteensä	13 558

5.2 Poikkihallinnolliset politiikkaohjelmat

Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma

Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma on otettu huomioon työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenojen mitoituksessa sekä ohjelman toteutukseen osallistuvien ministeriöiden määrärahoissa. Politiikkaohjelmaa johtaa elinkeinoministeri, jota tässä tehtävässä avustaa työ- ja elinkeinoministeriöön sijoitettu ohjelmajohtaja.

Talouden syvästä taantumisesta ja sitä seuranneesta työttömyyden kasvusta huolimatta työvoiman riittävyys muodostuu ongelmaksi talouden alkaessa jälleen elpyä. Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma toteuttaa osaltaan niitä toimia, jotka ovat välttämättömiä hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohjan turvaamiseksi väestön ikärakenteen muutoksen sekä globalisaatiokehityksen johdosta. Ohjelman toimenpiteillä tähdätään työn tuottavuuden kohottamiseen ja työvoimapanosten riittävyyden turvaamiseen seuraavien parinkymmenen vuoden ajanjaksolla.

Työvoimapanoksen vähenemistä pyritään ehkäisemään eri keinoin:

— Kehitetään työelämän turvallisuuden ja joustavuuden vaatimusten välille kansalaisten työllistymisturvaa ja toisaalta työelämän joustavuutta lisäävä malli, joka myös lyhentää työttömyysjaksojen kestoa.

— Toteutetaan toimia vaikeasti työllistyvien työhön osallistumisasteen nostamiseksi sosiaaliturvan ja työn yhteensovitusta parantamalla; arvioidaan keinot, joilla madalletaan työllistämisen ja erityi-

sesti ensimmäisen työntekijän palkkaamisen esteitä. Selvitetään keinoja ikääntyvien ja eläkeiän jo saavuttaneiden työhön osallistumisen lisäämiseksi.

— Työvoiman saatavuutta parannetaan työvoimapolitiikan uudistamislinjauksilla, joilla puututaan mahdollisimman varhain työttömyyteen ja estetään syrjäytymistä ja työttömyyden pitkittymistä. Edistetään myös työurien alkupäätä pidentäviä toimia, kuten opintojen aloittamisen nopeuttamista ja opintotuen kehittämistä. Samoin pyritään vähentämään terveydellisistä syistä aiheutuvia keskeytyksiä työuran aikana. Myös työvoiman maahanmuuttoa edistetään.

— Työmarkkinoiden toimivuutta vaarantaviin kohtaanto-ongelmiin haetaan ratkaisuja. Työvoimatarpeiden ennakointia parannetaan ja tehostetaan ennakoinnin vaikutusta koulutukseen.

Työn tuottavuuden kohentamisen yhtenä lähtökohtana on tunnistaa työelämän laadun vaikutus työorganisaatioiden innovaatiokykyyn ja sen myötä tuottavuuteen. Työelämän laatua parantavat kehittämistoimet kootaan samaan päämäärään tähtääväksi kokonaisuudeksi. Yksi osa ohjelmapohjaista kehittämistä ovat panostukset yritysten innovaatiokykyä tukevaan johtamiseen ja liiketoiminta-osaamiseen.

Yritystoiminnan edellytyksistä huolehditaan muun muassa tukemalla eri hallinnonalojen toimia yrittäjyyshalukkuuden ja erityisesti yritysten kasvuhalukkuuden kohottamiseksi. Vaikuttavia toimia tässä suhteessa ovat riskinottoon kannustavat yritysten verotuksen muutokset sekä yrittäjien sosiaaliturvaa kohentavat toimet. Yritysten hallinnollista taakkaa vähennetään tähän tähtäävän toimintaohjelman mukaisesti, erityisesti sähköisen asioinnin kautta. Myös maa- ja metsätalous- sekä maaseutuyrittäjyyden kehittämistoimia sisältyy politiikkaohjelman toteutussuunnitelmaan.

Terveyden edistämisen politiikkaohjelma

Terveyden edistämisen politiikkaohjelman toimintamäärärahat on budjetoitu sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan. Politiikkaohjelmaa johtaa peruspalveluministeri, jota tässä tehtävässä avusta sosiaali- ja terveysministeriöön sijoitettu ohjelmajohtaja.

Terveyden edistämisen politiikkaohjelman toimenpiteillä, kuten muillakin politiikkaohjelmilla, pyritään edistämään huoltosuhteen ja työllisyysasteen myönteistä kehitystä. Erityisesti keskeisten kansansairauksien syihin vaikuttamalla voidaan hillitä terveydenhuollon palveluista, sairauspoissaoloista ja varhaisesta eläköitymisestä aiheutuvia merkittäviä kustannuksia. Vuonna 2010 jatketaan kuntien luottamushenkilö- ja virkamiesjohtoon sekä keskeisiin lautakuntiin vaikuttamista.

Yksittäisiä, poikkihallinnollisia toimenpidekokonaisuuksia ovat mm. terveyserojen kaventaminen, työterveyshuollon sisältöön vaikuttaminen (ennaltaehkäisyn lisääminen), ammattikoululaisten terveystottumuksiin vaikuttaminen ja päihdehuollon mini-intervention käytön laajentaminen sekä perus- että työterveyshuollossa ja liikkumisreseptin käytön laajentaminen.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman toimintamäärärahat on budjetoitu opetusministeriön pääluokkaan. Ohjelman koordinoinnista vastaa kulttuuri- ja urheiluministeri, ja ohjelmajohtaja on sijoitettu opetusministeriöön. Ohjelma pohjautuu hallituksen strategia-asiakirjaan 2007 sekä valtioneuvostossa 13.12.2007 hyväksyttyyn lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaan 2007—2011.

Politiikkaohjelma jakautuu kolmeen osa-alueeseen: lapsilähtöinen yhteiskunta, hyvinvoiva lapsiperhe sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Läpileikkaavina teemoina jokaisessa osa-alueessa ovat sukupuolten tasa-arvo ja monikulttuurisuus.

Vuonna 2010 ohjelmassa keskitytään mm. seuraaviin toimenpiteisiin:

— Perhekeskusmallia koskeva kehittämistyö ja tiedonvaihto sekä pohjoismaisen konferenssin järjestäminen Suomessa yhdessä muiden toimijoiden kanssa

— Politiikkaohjelman seurantaindikaattorien ja arviointimenetelmien kehittäminen

— Politiikkaohjelman hallinnointi, viestintä, koulutus, seminaarit ja julkaisutoiminta sekä muut vastaavat toimintamenot.

5.3 Määrärahat hallinnonaloittain

Valtioneuvoston kanslia (pääluokka 23)

Valtioneuvoston pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä 78,1 milj. euroa. Määrärahasta 36 milj. euroa on puoluetukea, josta 17,9 milj. euroa on tarkoitettu tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen.

Ulkoasiainministeriön hallinnonala (pääluokka 24)

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1 188 milj. euroa, missä on lisäystä 11 milj. euroa vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Ulkoasiainministeriön pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 19 %, kriisinhallinnan 7 %, lähialueyhteistyön 2 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 63 % ja muiden menojen 9 %.

Kriisinhallinta

Sotilaalliseen kriisinhallintaan ehdotetaan yhteensä 112,7 milj. euroa, mikä on 0,9 milj. euroa vähemmän kuin v. 2009. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan osuus suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoista on 59,8 milj. euroa. Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan 53 milj. euroa kriisinhallintatoiminnan kalusto- ja hallintomenoihin.

Siviilikriisinhallintaan ehdotetaan 18,3 milj. euroa, joka on 0,1 milj. euroa enemmän kuin v. 2009. Määrärahojen perustana on turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjaus siviilikriisinhallinnan laajentamisesta.

Sotilaallisissa ja siviilikriisinhallintaoperaatioissa arvioidaan olevan palkattua henkilöstöä v. 2010 yhteensä noin 1 050 henkilötyövuotta.

Lähialueyhteistyö

Lähialueyhteistyöhön ehdotetaan myönnettäväksi 19,5 milj. euroa vuoden 2009 tavoin. Lähialueyhteistyön ensisijainen kohde on Luoteis-Venäjän federaatiopiiri. Lähialueyhteistyötä ohjaavat v. 1992 solmittu Suomen ja Venäjän välinen lähialueyhteistyösopimus sekä valtioneuvoston v. 2004 vahvistama strategia. Toimintaa suunnataan myös taloudellisen yhteistyön edistämiseen.

Kehitysyhteistyö

Suomi on sitoutunut Eurooppa-neuvoston v. 2005 tekemään päätökseen saavuttaa kehitysyhteistyömäärärahoissa 0,51 prosentin minimitavoite suhteessa bruttokansantuloon vuoteen 2010 mennessä. Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan yhteensä 966 milj. euroa, joka on 0,55 % suhteessa bruttokansantuloon. Ulkoasiainministeriön pääluokan lukuun 30, Kansainvälinen kehitysyhteistyö, ehdotetaan yhteensä 751,5 milj. euroa. Talousarvioesityksessä ehdotetaan myönnettäväksi kehitysyhteistyöhön budjettivuoden määrärahojen lisäksi myös 1 105 milj. euron sitoumusvaltuudet, joista aiheutuvat menot ajoittuvat vuoden 2010 jälkeisille vuosille.

Teollisen yhteistyön rahasto Oy:n (Finnfund) osakepääoman korottamiseen ehdotetaan yhteensä 15 milj. euron määrärahaa.

Oikeusministeriön hallinnonala (pääluokka 25)

Oikeusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 790 milj. euroa, joka on 8 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2009 varsinaisessa talousarviossa. Ilman vuosittain paljon vaihtelevia vaalimenoja hallinnonalan määrärahojen lisäys vuoteen 2009 on n. 7 milj. euroa. Määrärahatasoa v. 2010 pienentää 7,7 milj. eurolla kiinteistöasioiden siirto käräjäoikeuksista maanmittauslaitokselle.

Määrärahoista 33 milj. euroa on tarkoitettu ministeriölle ja sen yhteydessä toimiville virastoille, 324 milj. euroa tuomioistuimille, oikeusapuun ja holhoustoimen edunvalvontapalveluihin, 224 milj. euroa rangaistusten täytäntöönpanoon, 97 milj. euroa ulosottotoimeen, 41 milj. euroa syyttäjäntoimeen, 46 milj. euroa arvonlisäveromenoihin, 2 milj. euroa vaalimenoihin ja 22 milj. euroa muihin menoihin.

Perustuslain valmistelua jatketaan v. 2009 valmistuvan komiteatyön pohjalta. Yhdenvertaisuuslainsäädäntöä kehitetään eri syrjintäperusteiden kannalta nykyistä kattavammaksi ja johdonmukaisemmaksi. Annetaan hallituksen esitys esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilainsäädännön kokonaisuudistukseksi.

Oikeusturva sekä maksuhäiriöt ja niiden hoitaminen

Tuomioistuimissa tavoitteena on lyhentää käsittelyaikoja ja vähentää tuomioistuimissa yli vuoden vireillä olleiden asioiden määrää. Taloudellinen taantuma lisää tuomioistuinten asiamääriä. Myös turvapaikanhakijoiden määrän kasvu lisää asioiden määrää hallintooikeudessa. Oikeusturvan takaamiseksi toteutetaan käräjäoikeuksien organisaatiota ja palveluja koskeva rakennemuutos, kehitetään

riidattomien saatavien käsittelyä ja sähköistä asiointia sekä siirretään kiinteistöjen kirjaamisasiat maanmittauslaitokselle.

Yleisten edunvalvontatehtävien osalta tavoitteena on lisätä ostopalvelujen osuutta sekä edunvalvontavaltuutuksen käyttöä. Ulosottotoimessa taantuma lisää voimakkaasti saapuvien asioiden määrää. Valtakunnanvoudinvirasto aloittaa toimintansa, ja sille siirretään oikeusministeriöstä ulosottovirastoja koskevat operatiiviset tehtävät ja lääninhallitusten ulosottotehtävät. Ulosottomaksuja korotetaan yhteensä 4 milj. eurolla.

Rikollisuuden vastustaminen

Kriminaalipolitiikassa painotetaan erityisesti naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan vähentämistä.

Rikosvastuun toteutuminen varmistetaan prosessien joutuisuudesta huolehtimalla. Tavoitteena on erityisesti vaativien rikosasioiden käsittelyn kokonaiskeston lyhentäminen poliisin ja syyttäjän esitutkintayhteistyötä tehostamalla sekä syyttäjien ja tuomioistuinten yhteistyöllä. Syyttäjälaitoksessa Ruanda- ja WinCapita-juttujen lisämenot ovat 1 milj. euroa.

Rangaistusten täytäntönpanossa aluevankiloita yhdistetään sekä kriminaalihuollosta ja vankeinhoidosta muodostetaan yhtenäinen organisaatio. Vuoden 2010 alusta lähtien on vain yksi viranomainen, Rikosseuraamuslaitos. Valvotun koevapauden ja avolaitosten käyttöä lisätään vankeinhoidossa. Otetaan käyttöön ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tuomittava valvontarangaistus ja elektroninen valvonta eri seuraamusten toimeenpanon tukena.

Sisäasiainministeriön hallinnonala (pääluokka 26)

Sisäasiainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1 267 milj. euroa, mikä on 79 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2009 varsinaisessa talousarviossa. Suurimmat määrärahalisäykset kohdistuvat maahanmuuttoon.

Hallinto

Hallinnon tietotekniikkakeskus siirtyy vuoden 2010 alusta lukien tilaaja-tuottaja -mallin mukaiseen maksulliseen palvelutoimintaan. Vuoden 2010 alusta Hallinnon tietotekniikkakeskukseen yhdistetään Sisäasiainhallinnon palvelukeskuksen Kajaanin yhteyspalvelukeskus.

Siviilikriisinhallinta

Siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian ja turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjausten pohjalta ylläpidetään ja kehitetään siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksia osana Suomen osallistumista kansainväliseen kriisinhallintaan. Menoihin osoitetaan sisäasiainministeriön pääluokassa 1,5 milj. euroa.

Poliisitoimi

Poliisitoimen menoihin osoitetaan 682 milj. euroa. Poliisin toimintaa painotetaan rikollisuutta ennalta estävään suuntaan. Poliisi toimii asiakaslähtöisesti ja eettisesti korkeatasoisesti niin, että kansalaisten luottamus toimintaan säilyy.

Poliisi siirtyy vuoden 2010 alusta kaksiportaiseen hallintomalliin, jonka mukaan nykyisestä poliisin ylijohdosta ja poliisin lääninjohdoista koostuvan poliisin keskushallintoviranomaisen suorassa alaisuudessa ovat poliisilaitokset sekä keskusrikospoliisi, suojelupolii-

si, liikkuva poliisi, Poliisiammattikorkeakoulu ja Poliisin tekniikkakeskus.

Poliisin tietojärjestelmien kokonaisuudistukseen (Halti - Patja) liittyen toteutetaan v. 2010 ase- ja turvallisuusalan valvontarekisterit sekä rahankeräysrekisteri. Vuonna 2009 käynnistettyä poliisiasiaintietojärjestelmän uudistamista (Vitja-hanke) jatketaan. Tavoitteena on uuden järjestelmän käyttöönotto v. 2013. Kokonaisuudistuksen toteuttaminen on edellytys uusien, kansalaisille suunnattujen palveluiden käyttöönotolle sekä poliisin tuottavuustavoitteiden saavuttamiselle.

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitoksen menoihin osoitetaan yhteensä 239 milj. euroa. Itäraja pidetään turvallisena ja toimivana. Rajaliikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta parannetaan kehittämällä kansainvälisten rajanylityspaikkojen - erityisesti Vaalimaan ja Helsinki—Vantaan - rakenteita, henkilöstövoimavaroja ja teknologiaa. Meripelastustoimi järjestetään siten, että apua voidaan osoittaa viipymättä ja mitoittaa tilanteen edellyttämällä tavalla. Rajajoukkojen käyttöperiaatteiden, kokoonpanojen ja varustuksen sekä operatiivisten suunnitelmien uudistamista jatketaan osana valtakunnallista valmius- ja puolustussuunnittelua.

Rikostorjuntaa kehitetään keskittämällä toimintoa valtakunnallisesti, tehostamalla viranomaisyhteistyötä ja kytkemällä kansainväliset yhteistyöverkostot nykyistä paremmin mukaan toimintaan.

Pelastustoimi ja hätäkeskuslaitos

Pelastustoimen ja hätäkeskuslaitoksen menoihin esitetään 87 milj. euroa. Pelastustoimi toteuttaa yhteistyössä muiden vastuuviranomaisten kanssa asumisen paloturvallisuuden toimenpideohjelmaa ja pyrkii lisäämään turvallisuutta parantavan tekniikan käyttöä. Vuoden 2010 aikana hallitus antaa esityksensä uudeksi pelastuslaiksi, joka on tarkoituksena saada voimaan vuoden 2011 alusta.

Hätäkeskustoimintaa tehostetaan ja toiminnan tuottavuutta lisätään Hätäkeskuslaitoksen rakenteita kehittämällä. Hätäkeskustoiminta ja tietojärjestelmät uudistetaan vuoteen 2015 mennessä siten, että verkottuneet hätäkeskukset voivat tukea toisiaan ruuhka- ja häiriötilanteissa. Hätäkeskustoiminnan strategisten linjausten mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen aloitetaan.

Maahanmuutto

Maahanmuutosta aiheutuviin menoihin osoitetaan 169 milj. euroa. Maahanmuutto Suomeen on lisääntynyt viime vuosina ja kasvun ennakoidaan jatkuvan. Perhesiteiden ja opiskelun vuoksi tapahtuva maahanmuutto on kasvussa, samoin turvapaikanhakijoiden määrä. Myös työvoiman maahanmuutto lisääntyy lähitulevaisuudessa, vaikkakin talouden taantuma tilapäisesti vähentää ulkomaisen työvoiman tarvetta. Hallinnonalan strategian mukaisesti maahanmuuttopolitiikka on aktiivista ja vastuullista. Toteutuksessa otetaan huomioon suomalaisen yhteiskunnan, työmarkkinoiden ja maahanmuuttajien lisäksi politiikan vaikutukset lähtömaihin. Vahvistetaan sisäasiainministeriön asemaa maahanmuuttopolitiikasta vastaavana ministeriönä ja tiivistetään Maahanmuuttoviraston ohja-

usta. Maahanmuuttajien osallistumista suomalaiseen yhteiskuntaan edistetään hyvällä kotouttamisella. Kunnille maksettavia korvauksia korotetaan 10 prosentilla. Hyvien etnisten suhteiden toteutumiseen panostetaan. Vastataan kansainvälisen suojelun tarpeisiin ihmisoikeuksien toteutumisen periaatteet varmistaen.

Turvapaikanhakijoiden määrän kasvusta johtuen hakijoiden vastaanoton kustannukset sekä pakolaisista ja turvapaikanhakijoista kunnille maksettavat korvaukset ovat lisääntyneet. Tämän vuoksi pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoon sekä kunnille maksettaviin korvauksiin ehdotetaan lisämäärärahaa 75,7 milj. euroa.

Puolustusministeriön hallinnonala (pääluokka 27)

Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 2 704 milj. euroa, mikä on 74 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2009 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahojen vähentyminen aiheutuu siitä, että vuoden 2009 talousarvioon sisältyi julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistämiseen osoitettu 197 milj. euron määräraha, jota ei enää ole vuoden 2010 talousarvioesityksessä.

Vuoden 2010 talousarvioesityksessä esitettävistä uusista ja aiemmin myönnetyistä puolustusvoimien tilausvaltuuksista aiheutuu vuodelle 2010 menoja yhteensä 817 milj. euroa ja talousarviovuoden jälkeisille vuosille määrärahasitoumuksia 2 133 milj. euroa. Vuoden 2010 talousarvioesityksen määrärahoilla ylläpidetään puolustusvoimien toiminnan nykytaso.

Puolustusministeriön hallinnonalan suorituskykyjen kehittämisen haasteena tulevat säilymään toiminnan ylläpitoon tarvittavien resurssien riittävyys sekä teknologian hankinnan, käytön ja ylläpidon kallistuminen.

Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustusvoimille kuuluvat tehtävät vaativat selkeää toimintojen ja hankintojen priorisointia. Tasapainoinen puolustuskyvyn kehittäminen ja ylläpito edellyttävät, että noin kolmannes resursseista käytetään materiaalisen valmiuden ylläpitämiseen, noin kolmannes henkilöstömenoihin ja noin kolmannes muihin toimintamenoihin. Puolustusvoimien tehtäviä ovat Suomen sotilaallinen puolustaminen, muiden viranomaisten tukeminen sekä osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan ja niillä on seuraavat tavoitteet:

— Puolustusvoimat ylläpitää ja kehittää sellaista puolustuskykyä ja vallitsevaan tilanteeseen suhteutettua valmiutta, joka ennalta ehkäisee sotilaallisten uhkien kohdistumisen maahamme, mahdollistaa Suomen alueen puolustamisen sekä itsenäisyyden säilyttämisen

— Puolustusvoimat osallistuu aktiivisesti viranomaisten väliseen yhteistyöhön ja kehittää sotilaallisten suorituskykyjen ja osaamisen käyttöä muiden viranomaisten tukemiseksi

— Sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistutaan voimavarojen ja valtiojohdon linjausten mukaisesti. Puolustusvoimien kykyä osallistua nykyistä vaativampiin ja nopeammin käynnistettäviin kriisinhallintaoperaatioihin kehitetään.

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan määrärahoja 1 583 milj. euroa, mikä on n. 51 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2009 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys johtuu pääosin kustannustasotarkistuksista ja määrärahasiirrosta puolustusmateriaalihankinnat-momentilta.

Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan määrärahoja 741 milj. euroa, mikä on n. 44 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2009 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys muodostuu pääosin aikaisemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien menojen ajoitusmuutoksista, kustannustasotarkistuksista, Pääkaupunkiseudun ilmapuolustuksen suorituskyvyn tehostaminen -tilausvaltuuden vuoden 2010 menoista ja työllisyyttä tukevien puolustusvoimien materiaalihankintojen aikaistamisesta aiheutuvista menoista.

Sotilaallinen kriisinhallinta

Puolustusministeriön hallinnonalalle sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin ehdotetaan määrärahoja 53 milj. euroa, mikä on n. 2 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2009 varsinaisessa talousarviossa. Ulkoasiainministeriön hallinnonalalle sisältyy suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoja 59,8 milj. euroa. Sotilaallisen kriisinhallinnan määrärahojen mitoituksessa on otettu huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan v. 2010.

Valtiovarainministeriön hallinnonala (pääluokka 28)

Valtiovarainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 14 860 milj. euroa, missä on lisäystä 558 milj. euroa vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Valtionosuusuudistuksen myötä nykyiset sektorikohtaiset kuntien valtionosuudet (valtiovarainministeriö, opetusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö) yhdistetään peruspalvelujen järjestämiseen tarkoitetuksi valtionosuusmomentiksi valtiovarainministeriön pääluokkaan. Yhdistetyissä valtionosuuksissa on nykyinen yleinen valtionosuus, sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet kokonaisuudessaan sekä esi- ja perusopetus, yleiset kirjastot (pl. maakunta- ja keskuskirjastokorotukset), yleinen kulttuuritoimi sekä taiteen perusopetuksen asukaskohtainen osa.

Hallinnonalan määrärahoista kunnille maksettavien avustusten osuus on 52 %. Muita merkittäviä eriä ovat valtion maksamat eläkkeet ja korvaukset (26 % menoista) ja maksut EU:lle (12 % menoista).

Kuntien tukeminen

Peruspalvelujen järjestämiseen tarkoitettuun valtionosuuteen ehdotetaan 7 750 milj. euroa, mihin sisältyy 2,4 prosentin kustannustason tarkistus lukuun ottamatta kuntien yleistä kulttuuritoimea ja asukaskohtaista taiteen perusopetusta.

Kuntien yhdistymisen taloudelliseen tukeen ehdotetaan 114 milj. euroa, mikä on 28 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2009 varsinainen talousarvio. Määrärahassa on varauduttu neljään kuntaliitokseen v. 2010.

Kuntien informaatioteknologian kehittämishankkeiden rahoittamista ja siihen liittyvää 5 milj. euron määrärahasiirtoa kuntien valtionosuuksista ehdotetaan jatkettavaksi. Lisäksi valtion ja kuntien yhteisiin tietojärjestelmähankkeisiin ehdotetaan 5 milj. euroa.

Yleisperustelujen luvussa 6 Peruspalvelubudjetti käsitellään tarkemmin kuntataloutta ja valtion tukea kunnille.

Valtion eläkemenot

Valtion maksamiin eläkkeisiin ja korvauksiin ehdotetaan 3 863 milj. euroa, missä on lisäystä 110 milj. euroa vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Maksut EU:lle

Suomen maksuosuuksiin Euroopan unionille ehdotetaan 1 800 milj. euroa, missä on kasvua 29 milj. euroa vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Hallinnon kehittäminen

Uusi aluehallinnon organisaatio ja tehtäväjako toteutuu vuoden 2010 alusta lukien. Valtion aluehallinnossa tehtäviä kootaan kahteen monialaiseen virastoon: valtiovarainministeriön hallinnonalalle perustettavaan valtion aluehallintovirastoon sekä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle perustettavaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen. Aluehallintoviraston toimintamenomääräraha on 48 milj. euroa ja se koostuu siirroista valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonalojen momenteilta. Alue- ja paikallishallinnon tukitoimiin ehdotetaan 2,5 milj. euron määrärahalisäystä uusien aluehallintoviranomaisten yhteiseen kehittämiseen. Lisäys toteutetaan pääluokan sisäisinä siirtoina.

Talousarviovuonna kootaan valtionhallinnon neljä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta yhdeksi virastoksi valtiovarainministeriön hallinnonalalle. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus (Palkeet) aloittaa toimintansa vuoden 2010 alusta. Sen toimintamenoihin varataan 1 milj. euroa palvelukeskusten yhdistämisestä johtuviin menoihin sekä vielä v. 2010 tapahtuvista asiakkaiden vastaanottohankkeista johtuviin investointeihin. Palvelukeskusten toimintaa selostetaan tarkemmin yleisperustelujen luvussa 7.3 Hallinnon yhteisten palvelujen tehostaminen.

Ahvenanmaan maakunnan tukeminen

Ahvenanmaan maakunnalle maksettavat tulonsiirrot on arvioitu yhteensä 202 milj. euroksi. Määrärahat vähenevät vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon verrattuna 29 milj. euroa. Ahvenanmaan tasoitusmaksun perusteena ovat valtion tulot, joiden arvioidaan vähenevän talouskehityksen johdosta.

Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

Työnantajien tietyin ehdoin saamaan matalapalkkatukeen ehdotetaan 70 milj. euroa. Energiaverotukeen ehdotetaan 114 milj. euroa, mikä on 22 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2009 varsinaisessa talousarviossa. Talouskehityksen johdosta energiankulutuksen arvioidaan jäävän pitkän aikavälin keskiarvon alle.

Autoveron vientipalautus

Vuoden 2010 alusta voimaan tulevaan autoveron vientipalautukseen varataan talousarviovuonna 10 milj. euroa. Autoveron vientipalautuksella voidaan palauttaa ajoneuvon arvosta jäljellä oleva au-

tovero, kun käytetty ajoneuvo viedään maasta pysyvästi ulkomaille käytettäväksi.

Opetusministeriön hallinnonala (pääluokka 29)

Opetusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 6 186 milj. euroa, missä on lisäystä 64 milj. euroa vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Opetusministeriön pääluokan määrärahoista pääosan muodostavat määrärahat yliopistojen valtionrahoitukseen ja tieteen tukemiseen sekä valtionosuudet ja -avustukset ammattikorkeakouluopetukseen, yleissivistävään koulutukseen, ammatilliseen koulutukseen, ammatilliseen lisäkoulutukseen ja vapaaseen sivistystyöhön sekä kulttuuriin, taiteeseen, liikuntatoimeen ja nuorisotyöhön. Opetus- ja kulttuuritoimen menoista rahoittavat pääosan valtio ja kunnat. Tieteen sekä kulttuurin, taiteen, liikuntatoimen ja nuorisotyön menoista 50 % rahoitetaan veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista.

Yliopistojen ja tieteen rahoitus

Valtio vastaa lähes kokonaan yliopistojen ja tieteen toimintamenoista ja määrärahoista. Vuoden 2010 alusta lukien yliopistot eivät enää ole valtion tilivirastoja. Niille myönnetty määräraha muutetaan valtionrahoitukseksi yliopistojen toimintaan. Yliopistojen perusrahoitus määräytyy toiminnan laajuuden, laadun ja vaikuttavuuden sekä muiden koulutuksen ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella. Yliopistojen uuden rahoitusjärjestelmän mukainen yliopistoindeksiin perustuva vuotuinen kustannustason tarkistus suoritetaan ensimmäisen kerran määriteltäessä yliopistojen valtionrahoitusta vuodelle 2011. Jo aiemmin tehtyjen päätösten mukaisesti sovitut pysyväisluonteiset tarkistukset otetaan kuitenkin uuden rahoitusjärjestelmän lähtötasossa 2010 huomioon. Tämän mukaisesti Aalto-yliopiston toiminnan lisärahoitukseen kohdennetaan 56,1 milj. euroa ja muiden yliopistojen toimintaedellytysten turvaamiseksi valtionrahoitus kasvaa 17,3 milj. eurolla. Yliopistojen valtionrahoituksessa otetaan lisäksi huomioon kompensaatio siitä arvonlisäveron osuudesta, joka sisältyy yliopistojen peruskoulutukseen ja perustutkimukseen liittyviin hankintoihin. Tämän arvonlisäveron kompensaation suuruus on 115,8 milj. euroa v. 2010 ja se katetaan siirrolla opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromomentilta. Kahden säätiöyliopiston pääomaan ehdotetaan yhteensä 150 milj. euroa. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahoja koskevaan myöntämisvaltuuteen ehdotetaan lisäystä 103 milj. euroa, mistä 90 milj. euroa aiheutuu virkatutkijamuutoksesta.

Opetuksen ja kulttuurin valtionosuudet

Kuntien ja muiden ylläpitäjien järjestämien koulutuspalvelujen sekä kulttuuritoimen valtionrahoitus määräytyy pääosin laskennallisen valtionosuusjärjestelmän mukaisesti yksikköhintojen ja suoritemäärien perusteella. Opetus- ja kulttuuritoimen käyttökustannusten valtionosuuksiin ja -avustuksiin ehdotetaan 2 475 milj. euroa. Esi- ja perusopetuksen (poikkeuksena eräät oppilaskohtaisesti rahoitettavat erät), yleisen kirjastotoimen, yleisen kulttuuritoimen ja

asukaskohtaisesti rahoitetun taiteen perusopetuksen käyttökustannusten valtionosuudet ehdotetaan siirrettäväksi valtiovarainministeriön pääluokkaan kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistukseen liittyen.

Opetustoimessa ikäluokkien pienenemisestä aiheutuu laskennallista säästöä n. 22 miljoonaa euroa. Se esitetään kohdennettavaksi koulutuksen laadun kehittämiseen tavoitteena mm. opetusryhmien koon pienentäminen.

Osana työvoiman ja työvoimatarpeen kohtaantoon liittyvien ongelmien ratkaisemisen tukemiseksi esitetään ammatillisen peruskoulutuksen laajentamista keskimäärin 2 650 opiskelijalla. Perustamishankkeiden valtionosuuksiin ehdotetaan 56 milj. euroa kouluhankkeille ja 5 milj. euroa kirjastohankkeille.

Veikkausvoittovarojen käyttö

Arpajaislain mukaisesti raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotto käytetään urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen. Veikkausvoittovarat muodostavat keskeisen rahoituslähteen tieteen, taiteen, liikunnan ja nuorisotyön sektoreilla. Arpajaislain mukaan em. pelejä toimeenpanevan rahapeliyhteisön asianomaisen tilikauden voittoa sekä voittovaroista myönnetyistä lainoista kertyviä kuoletuksia ja korkoja vastaavaksi arvioitu määräraha otetaan vuosittain valtion talousarvioon.

Veikkauksen voittovaroja arvioidaan kertyvän 463 milj. euroa. Tieteen menoista 26 % rahoitetaan veikkauksen ja raha-arpajaisten tuotoilla. Taiteen, kulttuuri-, museo- ja kirjastotoimen, liikunnan ja nuorisotyön valtionrahoituksen (ml. kulttuurin valtionosuudet) kokonaismäärästä 65 % myönnetään veikkausvoittovaroista. Voittovaroista käytetään jakosuhdelain mukaisesti 28 % urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen, 10 % nuorisotyön edistämiseen, 19,4 % tieteen edistämiseen ja 42,8 % taiteen edistämiseen.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala (pääluokka 30)

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2 826 milj. euroa, missä on vähennystä 19 milj. euroa vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Maaseudun kehittäminen

Hallituksen tavoitteena on maaseudun elinvoiman säilyminen. Määrärahat kasvavat vuosia 2007—2013 koskevan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toteuttamiseen liittyvien maksatusten johdosta. Maatalousmuseo Sarkan valtion tuki siirtyy opetusministeriön hallinnonalalle.

Maatalous

Maatalouden osuus pääluokan määrärahoista on 77 %. Määrärahat alenevat nettomääräisesti 45,8 milj. eurolla vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Tavoitteena on maatalouden ja elintarvikeketjun kannattavuuden ja kilpailukyvyn turvaaminen, tuotannon jatkuminen koko Suomessa sekä kuluttajien odotusten huomioon ottaminen sekä vesistö- ja ilmastokuormituksen vähentäminen. Maatalousperäistä bioenergiatuotantoa pyritään lisäämään. Tavoitteisiin pyritään EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kansal-

lisen tukipolitiikan, tutkimuksen ja neuvonnan keinoin. EU:n maatalouspolitiikan välitarkastuksen (ns. terveystarkastus) johdosta EU:n suorat tuet supistuvat, ja myös sisämarkkinatukeen ja sokerituotannon erityistoimenpiteisiin osoitettavat määrärahat alenevat sokeriuudistuksen loppuessa pääosin vuoden 2009 aikana. Toisaalta maatalouden ympäristötukimäärärahat kasvavat ns. terveystarkastuksen uusien toimenpiteiden johdosta.

Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

Tavoitteena on ihmisten, eläinten ja kasvien terveyden sekä ympäristön suojeleminen, kuluttajiin kohdistuvien riskien vähentäminen sekä eläinten hyvinvoinnin parantaminen. Eläinlääkintähuoltolain voimaantulon johdosta lisätään määrärahoja yhteensä 4,8 milj. eurolla. Määrärahasta 3,5 milj. euroa suunnataan eläinlääkintähuollon kunnilta hankittaviin ostopalveluihin, 0,2 milj. euroa muihin menoihin ja 1,1 milj. euroa budjetoidaan valtiovarainministeriön hallinnonalalla aluehallintokeskuksille lain toimeenpanoon.

Kala-, riista- ja porotalous

Tavoitteena on kala- ja riistakantojen kestävä ja monipuolinen käyttö. Määrärahojen tason nousu johtuu lähinnä kalastuksenhoitomaksun indeksikorotusta vastaavasta korotuksesta.

Vesitalous

Tavoitteena on yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä vesitalous. Vesihuollon tukemisessa ensisijaisena tavoitteena ovat alueellisen yhteistyön parantaminen ja vesihuollon turvaaminen erityistilanteissa. Tukea suunnataan edelleen haja-asutusalueilla merkittävästi viemäriverkoston laajentamiseen. Tärkeiden tulvasuojeluhankkeiden tukemiseen varataan rahoitusta.

Metsätalous

Tavoitteena on lisätä kotimaisen puun hakkuita ja puun energia- ja muuta käyttöä, parantaa metsien puuntuotannollista tilaa sekä turvata metsien monimuotoisuutta ja metsätalouden kannattavuutta. Kemera-tukea lisätään 3 milj. euroa vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Metsäkeskusten ostopalveluiden ja metsänomistajien neuvontapalveluiden hankintaan varataan lisärahaa 1 milj. euroa. Metsämuseosäätiön ylläpitämän Metsämuseo Luston valtion tuki siirtyy opetusministeriön hallinnonalalle.

Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri

Tavoitteena on, että kiinteistö- ja maastotietojärjestelmä turvaa kiinteistöjä ja maastoa koskevan tiedon saatavuuden. Kirjaamistehtävät siirtyvät vuoden 2010 alusta oikeusministeriön hallinnonalalta Maanmittauslaitokselle.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala (pääluokka 31)

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2 195 milj. euroa, mikä on 35,5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2009 varsinaisessa talousarviossa. Kokonaislisäys on 80,5 milj. euroa, kun huomioidaan aluehallintouudistukseen liittyvät 45 milj. euron määrärahasiirrot työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle. Määrärahasta liikenneverkoille ehdotetaan osoitettavaksi 1 528 milj. euroa, liikenteen turvallisuudelle ja valvonnalle 33,5 milj. euroa, liikenteen tukemiselle ja ostopalveluille 203,5 milj. euroa, viestintäpalveluille ja -verkoille sekä viestinnän tukemiseen 21,8 milj. euroa sekä tutkimukseen 40,8 milj. euroa. Hallin-

toon ja toimialan yhteisiin menoihin ehdotetaan käytettäväksi 368 milj. euroa, mihin sisältyvät hallinnonalan arvonlisäverot.

Hallinnonalan virastojen ja laitosten maksullisen toiminnan ja muiden tulojen määräksi arvioidaan noin 204 milj. euroa. Veronluonteisten maksujen tulokertymäksi arvioidaan noin 106 milj. euroa. Käytettävissä olevan kokonaisrahoituksen määräksi arvioidaan 2 505 milj. euroa. Keskeneräisten ja uusien väylähankkeiden valtuuspäätöksistä aiheutuu talousarviovuoden jälkeisinä vuosina 2 882 milj. euron määrärahasitoumukset.

Viestintäpolitiikka

Hallinnollisia tehtäviä hoitavan Viestintäviraston 36,6 milj. euron toimintamenot rahoitetaan pääosin viraston maksutuloilla. Määräraharahoituksen osuus on 7,5 milj. euroa. Viestintäviraston yhteyteen ehdotetaan perustettavaksi kansallinen tietoliikenneturvallisuusviranomainen (National Communication Security Authority). Suoraa tukea toimialalle osoitetaan sanomalehdistön tukemiseen 0,5 milj. euroa. Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävään kuuluvan Suomesta ulkomaille suunnattujen televisio- ja radiopalvelujen järjestämiseen osoitetaan 1,4 milj. euron määräraha. Televisio- ja radiorahastoon perittävillä TV-maksuilla rahoitetaan Yleisradio Oy:n toimintaa noin 417,9 milj. eurolla.

Valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteutukseen ehdotetaan rahoitusta vuodelle 2010 siten, että valtiontukiin on käytettävissä yhteensä 12,5 milj. euroa. Laajakaistahanke käynnistyi jo vuoden 2009 lisätalousarviossa osana hallituksen elvytyspakettia.

Liikennepolitiikka

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toteutetaan v. 2010 merkittäviä rakenteellisia uudistuksia. Vuoden 2010 alusta aloittavat toimintansa kaksi uutta virastoa, Liikennevirasto ja Liikenteen turvallisuusvirasto. Liikennevirastoon yhdistetään Tiehallinto, Ratahallintokeskus sekä Merenkulkulaitoksen väylätoiminto. Liikenteen turvallisuusvirastoon yhdistetään Ajoneuvohallintokeskus, Ilmailuhallinto, Rautatievirasto sekä Merenkulkulaitoksen meriturvallisuustoiminto. Lisäksi Liikenteen turvallisuusvirastoon siirretään Tiehallinnon turvallisuustehtäviä. Tiepiirit sekä Merenkulkulaitoksen yhteysalustehtävät siirtyvät elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin, joiden liikenne- ja infra -vastuualueille siirtyvät myös lääninhallitusten liikenneosastojen tehtävät.

Liikennepolitiikan toteuttaminen perustuu liikennepoliittiseen selontekoon, jossa on esitetty liikennepolitiikan linjat ja liikenneverkon kehittämis- ja rahoitusohjelma vuoteen 2020. Liikennepolitiikkaa toteuttavat liikenne- ja viestintäministeriö, Liikennevirasto sekä Liikenteen turvallisuusvirasto. Liikennepolitiikkaa toteutetaan myös tukemalla muita kuin valtion omistamia liikenneverkkoja sekä ostamalla ja tukemalla liikenteen palveluja.

Liikennepalvelujen osalta liikennepolitiikkaa toteutetaan käyttämällä lainsäädännön ja ohjauksen keinoja sekä ostamalla liikenteen palveluja turvallisen ja ympäristöystävällisen liikennepalvelujärjestelmän luomiseksi. Juna-, meri-, lento- ja linja-autoliikennepalvelu-

jen ostoilla ja tuilla turvataan peruspalvelutasoiset liikkumistarpeet koko maassa sekä edesautetaan liikenteen palvelujen säilymistä.

Liikenne- ja viestintäministeriön menoiksi arvioidaan 19,8 milj. euroa.

Liikenneviraston toimintamenoiksi arvioidaan 91,6 milj. euroa ja perusväylänpidon menoiksi 964 milj. euroa, josta määräraharahoituksen osuus on 888 milj. euroa. Perusväylänpidossa asetetaan etusijalle teiden, ratojen ja vesiväylien jokapäiväinen liikennöitävyys, väyläverkon kunnosta huolehtiminen sekä turvallisuus ja ympäristö. Väylästön kunnossapitoon jokapäiväisen liikkumisen turvaamiseksi käytetään yhteensä 444 milj. euroa, josta teihin 227 milj. euroa, ratoihin 168 milj. euroa ja meriväyliin 47 milj. euroa.

Liikenneverkon kehittämishankkeilla parannetaan liikenneoloja. Väylästön kehittämisinvestointeihin käytetään 428,6 milj. euroa. Uusina hankkeina v. 2010 käynnistetään elinkaarihankkeiden E18 Koskenkylä—Kotka ja Kokkola—Ylivieska 2. raiteen toteuttaminen. Hankkeet sisältyvät liikennepoliittiseen selontekoon.

Yksityisteiden valtionapuun ehdotetaan 23 milj. euroa. Muiden kuin Finavian vastuulla olevien, säännöllisen reittiliikenteen piirissä olevien lentokenttien avustamiseen ehdotetaan 1 milj. euroa.

Liikenteen turvallisuusviraston menoiksi arvioidaan 113,8 milj. euroa, josta 80,3 milj. euroa rahoitetaan maksutuloilla ja 33,5 milj. euron määrärahalla.

Liikenteen tukemiseen ja ostopalveluihin ehdotetaan yhteensä 203,5 milj. euroa, josta merenkulun ja muun vesiliikenteen edistämiseen osoitetaan 100,7 milj. euroa, joukkoliikenteen palvelujen ostoihin ja kehittämiseen 62,7 milj. euroa, junien kaukoliikenteen ostoihin 31,4 milj. euroa sekä saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostoihin ja kehittämiseen 7,9 milj. euroa.

Liiketoiminta

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toimivista kolmesta valtion liikelaitoksesta kaksi – Ilmailulaitos Finavia ja Varustamoliikelaitos – yhtiöitetään vuoden 2010 alusta lukien. Luotsausliikelaitos Finnpilotin yhtiöittämisvalmisteluja jatketaan. Yhtiöittäminen liittyy nykymuotoisen liikelaitoksen toiminnan saattamiseen yhteismarkkinakelpoiseksi. Myös Merenkulkulaitoksen tuotannollinen toiminta yhtiöitetään vuoden 2010 alusta. Liiketoiminnan uudelleen järjestämisellä pyritään muodostamaan kannattavalla yhtiömuodolla toimivat valtioenemmistöiset yhtiöt, joiden omistajaohjaus vahvan liikennepoliittisen intressin vuoksi on liikenne- ja viestintäministeriöllä.

Tutkimus

Ilmatieteen laitoksen menoiksi arvioidaan 56,6 milj. euroa, josta 15,8 milj. euroa rahoitetaan tuloilla ja 40,3 milj. euroa määrärahalla. Eurooppalaiselle tutkimusinfrastruktuurikartalle on hyväksytty ICOS-hanke eli kasvihuonepäästöjen seurantahanke, jonka Suomeen sijoittuvan päämajan infrastruktuurin valmisteluun, suunnitteluun ja rakentamiseen varataan 1 milj. euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala (pääluokka 32)

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 4 222 milj. euroa, jossa on lisäystä 1 538 milj. euroa vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon nähden.

Hallinto

Valtion aluehallinto uudistuu vuoden 2010 alusta lähtien. Lääninhallitusten, työ- ja elinkeinokeskusten, alueellisten ympäristökeskusten, ympäristölupavirastojen, Tiehallinnon tiepiirien ja työsuojelupiirien tehtävät sekä Merenkulkulaitoksen yhteysalusliikenteen viranomaistehtävät kootaan ja organisoidaan uudelleen kahteen uuteen viranomaiseen: elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin ja aluehallintovirastoihin.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten pääasiallisena tehtävänä on tukea alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. Ne edistävät yrittäjyyttä, työmarkkinoiden toimintaa, osaamista ja kulttuuria, maaseudun kehittämistä, joukkoliikennettä ja sen kehittämistä sekä liikennejärjestelmän toimivuutta ja liikenteen turvallisuutta, hyvää ympäristöä sekä luonnon ja luonnonvarojen kestävää käyttöä alueilla sekä työvoiman maahanmuuttoa alueilla. Keskukset toimivat kiinteässä yhteistyössä maakunnan liittojen ja kuntien kanssa. Keskusten ohjaukseen kuuluvat työ- ja elinkeinotoimistot.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia on viisitoista, joista yhdeksässä on kaikki kolme vastuualuetta: 1) elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri, 2) liikenne ja infrastruktuuri sekä 3) ympäristö ja luonnonvarat.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten yleishallinnollinen ohjaus kuuluu työ- ja elinkeinoministeriölle. Keskusten toiminnallisesta ohjauksesta vastaavat omilla toimialoillaan sisäasiainministeriö, opetusministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö tai se keskushallinnon virasto, jonka tehtäväksi ohjaus on säädetty. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten strateginen ohjaus tapahtuu ao. ministeriöiden yhteistyönä ja sitä koordinoi työ- ja elinkeinoministeriö.

Innovaatiopolitiikka ja yritysten kansainvälistyminen

Innovaatiopolitiikan ja yritysten kansainvälistymisen politiikkalohkon määrärahoiksi ehdotetaan 787 milj. euroa. Innovaatiopolitiikalla edistetään elinkeinoelämän kilpailukykyä ja uudistumista. Kilpailukyvyn ja tuottavuuden parantaminen edellyttävät innovaatioiden ohella uusien liiketoimintamallien ja palvelukonseptien sekä työorganisaatioiden ja sosiaalisten innovaatioiden kehittämistä. Tärkeitä painopisteitä ovat lisäksi kasvuyrittäjyyden ja yritysten kansainvälistymisen edellytysten vahvistaminen. Tavoitteena on, että Suomi tarjoaa yrityksille kansainvälisesti korkeatasoisen toimintaympäristön, johon myös ulkomaiset yritykset ovat halukkaita sijoittamaan tutkimus- ja kehittämistoimintojaan. Taloustaantumassa on tärkeää turvata panostukset osaamispohjaan ja innovaatiotoimintaan, jotta luodaan edellytykset uudelle nousulle ja uudistumiselle.

Tekes - Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen myöntämisvaltuudet, lainavaltuudet mukaan lukien, kasvavat 55 milj. euroa vuoden 2009 talousarvioon nähden, josta 25 milj. euroa liittyy investointien aikaistamista ja muita työllisyyttä lisääviä toimenpiteitä sisältävään toimenpidekokonaisuuteen. Lisäksi valtion riskinottomahdollisuuksia t&k-toiminnan rahoitukseen ehdotetaan lisättäväksi korottamalla Tekesin maksuvapautuslainojen enimmäismäärää 20 milj. eurosta 40 milj. euroon. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen (VTT) määrärahoiksi ehdotetaan 86 milj. euroa.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan 2 409 milj. euroa, missä on kasvua vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon verrattuna 1 224 milj. euroa johtuen lähinnä työllisyysmäärärahojen 83 milj. euron lisäyksestä, Finnvera Oyj:n pääomituksesta ja 1 500 milj. euron lisäyksestä, joka aiheutuu vuoden 2009 ensimmäisessä lisätalousarviossa viennin rahoituksen turvaamiseen myönnetyn, vuosina 2009 ja 2010 käynnistettävän lainavaltuuden maksatuksista. Politiikkalohkossa on lisäksi eräitä teknisiä vähennyksiä ja määrärahasiirtoja. Työllisyys- ja yrityspolitiikkaa toteutetaan myös osalla Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka -lukuun sisältyvistä määrärahoista. Eräitä työvoimapoliittisia toimenpiteitä sekä työvoimakoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset tuet rahoitetaan myös sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikassa painotetaan ensisijaisesti työpaikkojen ja yritysten selviytymistä taantuman yli, uusien yritysten syntymiseen tähtääviä toimia ja edellytysten luomista investoinneille. Toimenpiteitä suunnataan pk-yritysten kasvun, kehittymisen ja kansainvälistymisen edistämiseen sekä yritysten rahoituksen saatavuuden turvaamiseen. Työntekijöiden osaamista kehittämällä tuetaan työurien jatkumista, huolehditaan työntekijöiden työllistyvyydestä rakennemuutoksissa ja ennaltaehkäistään työttömyyttä. Uusien yritysten syntymistä edistetään antamalla alkaville yrityksille kokonaisvaltaista tukea niiden elinkaaren alkuvaiheissa neuvonnan ja koulutuksen keinoilla ja kehittämällä starttirahajärjestelmää. Yksinyrittäjätuella kannustetaan yrittäjiä ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tuen myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan 37 milj. euroa, josta 12 milj. euroa varataan käytettäväksi talouden rakennemuutosten työllisyydelle ja tuotantotoiminnalle aiheuttamien häiriöiden lieventämisen edellyttämiin avustuksiin. Yritysten kansainvälistymisavustuksia lisätään n. 6 milj. eurolla liittyen investointien aikaistamista ja muita työllisyyttä lisääviä toimenpiteitä sisältävään toimenpidekokonaisuuteen sekä lisääntyneeseen avustusten kysyntään.

Toisena painopisteenä on parantaa ja kehittää työttömien ja lomautettujen osaamista ja työmarkkinavalmiuksia niin, että heillä on mahdollisimman hyvät edellytykset sijoittua työhön nopeasti suhdannetilanteen helpottuessa. Osana työllisyys- ja koulutustoimenpi-

teiden lisäämistä nuorten työvoimakoulutusta ja työllistämistä työpajoilla lisätään. Lisäksi aloitetaan palvelu, jonka tarkoituksena on etsiä nuorille oppisopimuspaikkoja, samoin kuin sellaisia palveluja, joissa yhdistyy työvoimapoliittinen aikuiskoulutus ja palkkatuettu työ. Myös korkeasti koulutettujen työvoimapoliittista aikuiskoulutusta lisätään ja kehitetään koulutuksen sisältöjä. Korkeasti koulutettujen työllistymiseen yrittäjinä etsitään uusia toimintamalleja. Korjausrakentamisen työvoimatarvetta katetaan mm. muuntokouluttamalla työttömiä uudisrakentamisen osaajina enenevästi korjausrakentamisen tehtäviin. Avoimet työpaikat täytetään mahdollisimman tehokkaasti. Työvoimapoliittista aikuiskoulutusta kohdennetaan taantuman aiheuttamien lomautus- ja irtisanomistilanteiden hallintaan. Työvoimakoulutuksessa on keskimäärin 28 700 henkilöä, ja työllisyysmäärärahoilla työllistettyjä on keskimäärin 46 365 henkilöä. Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimenpiteiden määrärahat nousevat vuoden 2009 talousarvion 477 milj. eurosta 561 milj. euroon v. 2010. Määrärahasta on tarkoitus käyttää 2 milj. euroa valtion ja pääkaupunkiseudun välisen aiesopimuksen toteuttamiseksi palkkaamalla yhteensä 40 henkilötyövuotta vastaava lisähenkilöstö palkkatuettuun työhön työ- ja elinkeinotoimistoihin, jotka kohdistavat em. aiesopimukseen liittyen vastaavan suuruisen lisävoimavaran maahanmuuttajien kotouttamiseen ja työllistymisen nopeuttamiseen ja tehostamiseen.

Finnvera Oyj:n rahoituksesta merkittävä osa suunnataan yrityksiin, joiden kannattavuus tai maksuvalmius on heikentynyt taloudellisen taantuman takia, mutta joilla arvioidaan olevan edellytykset kannattavaan toimintaan suhdannetilanteen parannuttua. Erityisesti tätä tarkoitusta varten on otettu käyttöön suhdannelainat ja -takaukset. Finnvera Oyj:n korkotukilainavaltuuksiksi ehdotetaan 273 milj. euroa, joihin sisältyy 10 milj. euron lisäys liittyen investointien aikaistamista ja muita työllisyyttä lisääviä toimenpiteitä sisältävään kokonaisuuteen. Tavoitteena on mm. tukea tällä tavoin naisyrittäjyyttä ja aloittavien yritysten selviytymistä. Luottotappiokorvauksia yhtiölle arvioidaan maksettavan 42,5 milj. euroa. Finnvera Oyj:n toimintakyvyn turvaamiseksi ehdotetaan 30 milj. euron pääomitusta.

Viennin rahoituksen turvaamiseksi Suomen Vientiluotto Oy rahoittaa välittäjäpankin kautta vientikaupan edellyttämää pitkäaikaista luotonantoa. Tämän jälleenrahoitusmallin ja sen edellyttämien vientitakuiden määrän korottamisen avulla pyritään varmistamaan viennin rahoittaminen kilpailukykyisin ehdoin. Momentille on varattu 1 500 milj. euroa lainojen maksatuksia varten.

Energiapolitiikka

Energiapolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan runsas 67 milj. euroa. Euroopan unioni on sitoutunut yksipuolisesti vähentämään 20 prosentilla kasvihuonekaasujaan vuoteen 2020 mennessä vuoden 1990 tasosta ja kasvattamaan uusiutuvan energian osuutta 20 prosenttiin koko unionin alueella vuoteen 2020 mennessä. Osana EU:n yhteisiä

tavoitteita Suomen tulisi komission ehdotuksen mukaan vähentää päästökaupan ulkopuolella olevien toimintojen päästöjä 16 % vuoden 2005 tasosta vuoteen 2020 mennessä ja lisätä samana aikana uusiutuvan energian käyttöä 28,5 prosentista 38 prosenttiin energian loppukulutuksesta laskettuna. Päästökaupan piiriin tulevien toimintojen päästöjen tulisi vähentyä EU:ssa keskimäärin 21 %. Lisäksi liikenteessä biopolttoaineen osuuden tulee olla vähintään 10 % v. 2020. Tavoitteet merkitsevät muun muassa sitä, että energiankäytön kasvu täytyy kääntää laskuun viimeistään ensi vuosikymmenellä.

Hallitus toteuttaa ilmasto- ja energiapolitiikkaa vuoden 2008 lopulla valmistuneen strategian mukaisesti siten, että edellä mainitut velvoitteet voidaan Suomen osalta täyttää. Strategiassa esitetään keinot, joilla samaan aikaan turvataan energian säästö, energiatehokkuuden parantaminen, energian saatavuus, energiaomavaraisuuden kohentaminen ja päästöjen vähentäminen.

Muut politiikkalohkot

Yritysten toimintaympäristön, markkinoiden sääntelyn ja työelämän politiikkalohkon määrärahoiksi ehdotetaan vajaa 24 milj. euroa. Palveludirektiivin toimeenpanon edellyttämä hallinnollinen yhteyspiste perustetaan Kuluttajavirastoon ja Yritys-Suomi -palvelun yhteyteen luodaan direktiivin edellyttämä keskitetty asiointipiste. Uudistettu kilpailulaki saatetaan voimaan vuoden 2010 aikana. Tavoitteena on muun muassa kilpailurikkomuksia koskevan sanktiojärjestelmän tehostaminen ja sen mahdollistaminen, että Kilpailuvirasto voi keskittyä aiempaa selkeämmin olennaisiin kilpailua rajoittaviin järjestelyihin.

Alueiden kehittämisen ja rakennerahastopolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan yhteensä 594 milj. euroa, josta 30 milj. euroa on maakunnan kehittämisrahaa, runsas 59 milj. euroa Kainuun kehittämisrahaa ja 505 milj. euroa Euroopan rakennerahasto-ohjelmien toimeenpanon määrärahaa. Määrärahat nousevat noin 69 milj. eurolla vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon nähden. Alueiden kehittämisen rahoitusta tarkastellaan lähemmin luvussa 5.4.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala (pääluokka 33)

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 11,3 mrd. euroa, missä on lisäystä 1,8 mrd. euroa vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Määrärahatarpeen kasvu aiheutuu työnantajan kansaneläkemaksun poistamisesta vuoden 2010 alussa sekä heikentyneestä suhdannetilanteesta, mikä vaikuttaa erityisesti työttömyysturva-, asumistuki- ja perustoimeentulotukimenoihin. Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuudet siirretään vuoden 2010 alusta lukien valtiovarainministeriön pääluokkaan kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan strategiset tavoitteet ovat: edistetään terveyttä ja toimintakykyä, lisätään työelämän vetovoimaa, vähennetään köyhyyttä ja syrjäytymistä, varmistetaan

toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva. Lisäksi hallitusohjelman painotuksena on perheiden hyvinvointi sekä sukupuolten välinen tasa-arvo.

Valtion ohella sosiaalimenoja rahoittavat kunnat, työnantajat ja vakuutetut. Valtion osuus kustannuksista vaihtelee järjestelmittäin siten, että työnantajilta ja vakuutetuilta perittävin maksuin rahoitetaan ensisijaisesti ansiosidonnaisia etuuksia. Toimeentuloturvajärjestelmissä valtio vastaa perusturvasta kokonaan toimeentulotukea ja työmarkkinatukea lukuun ottamatta. Lisäksi valtio takaa yrittäjäeläkejärjestelmien rahoituksen riittävyyden. Kunnat vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä sekä toimeentulotuesta, joiden rahoittamiseen valtio osallistuu. Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan osuus sosiaalimenoista on vajaa viidennes.

Perhe- ja asumiskustannukset

Asumistukeen ehdotetaan 528 milj. euroa. Tuen perusteet on tarkoitus säilyttää vuoden 2009 tasolla siten, että enimmäisasumismenoja korotetaan tuensaajien vuokrakehitystä vastaavasti ja omavastuuosuuksia tarkistetaan yleisen kustannuskehityksen mukaisesti. Keskimääräisen asumistuen on arvioitu v. 2010 nousevan 263 euroon kuukaudessa. Tuensaajien määrän arvioidaan kasvavan noin 8 600:lla työttömyyden nousun vuoksi.

Osittaisen hoitorahan tasoa esitetään nostettavaksi 1.1.2010 alkaen 90 euroon. Samalla laajennetaan oikeus osittaiseen hoitorahaan koskemaan myös yrittäjiä. Uudistuksen kokonaismenoiksi arvioidaan 3,1 milj. euroa, josta valtionosuus on 1,55 milj. euroa.

Kunta- ja palvelurakenneuudistukseen liittyen vaikeavammaisten tulkkauspalvelujen järjestäminen siirretään Kansaneläkelaitoksen tehtäväksi 1.9.2010 lukien. Tulkkauspalvelujen määrärahan tarpeeksi v. 2010 arvioidaan 5,4 milj. euroa ja Kansaneläkelaitoksen toimintakuluiksi 0,54 milj. euroa. Vastaavat vähennykset on tehty kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen valtiovarainministeriön pääluokassa.

Sosiaalivakuutusmaksut

Toimeentulojärjestelmien rahoitus säilyy rakenteiltaan entisellään lukuun ottamatta työnantajan kansaneläkemaksun poistamista 1.1.2010 lukien, minkä vuoksi pakollisten sosiaalivakuutusten yhteismäärissä tapahtuu muutoksia. Työnantajan sosiaaliturvamaksu määräytyy 31.12.2009 saakka työnantajan kansaneläkemaksun ja työnantajan sairausvakuutusmaksun yhteismäärän perusteella. Vuoden 2010 alusta lukien työnantajat maksavat työnantajan sosiaaliturvamaksuna vain työnantajan sairausvakuutusmaksua.

Työnantajilta peritään 1.1.2010 lukien sairausvakuutusmaksua, työttömyysvakuutusmaksua ja työeläkevakuutusmaksua. Lisäksi työnantajat maksavat tapaturma- ja ryhmähenkivakuutusmaksua. Työnantajan kansaneläkemaksun poisto kompensoi muiden sosiaalivakuutusmaksujen korotusta.

Vakuutetuilta peritään sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksua, palkansaajilta ja yrittäjiltä lisäksi sairausvakuutuksen päiväraha-

maksua. Lisäksi vakuutetuilta peritään työttömyysvakuutusmaksua ja työeläkevakuutusmaksua.

Ansiosidonnaisten päivärahaetuuksien (työttömyys-, sairaus-, vanhempain- ja tapaturmapäivärahojen sekä kuntoutusrahan) saajan päivärahan perusteena olevia ansiotuloja ehdotetaan vähennettävän 60 % työeläkevakuutusmaksun, työttömyysvakuutusmaksun ja sairausvakuutuksen päivärahamaksun yhteismäärästä 1.1.2010 lukien. Vakuutettujen sosiaalivakuutusmaksujen yhteismäärä nousee merkittävästi.

Alueellista työnantajan sosiaaliturvamaksun alennuskokeilua jatketaan Lapin alueella ja saaristokunnissa, Kainuun hallintokokeilualueella, Pielisen-Karjalan seutukunnassa sekä Ilomantsin ja Rautavaaran kunnissa. Alennuskokeilu vaikuttaa sairausvakuutuksen työtulovakuutuksen maksuprosentteihin.

Taulukko 12. Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta

	2008	2009		2010
		1.1—31.3.	1.4—31.12.	
Työnantajat:				
Kansaneläkevakuutus[1)]				
yksityinen työnantaja, I maksuluokka	0,801	0,801	0	0
yksityinen työnantaja, II maksuluokka	3,001	3,001	2,20	0
yksityinen työnantaja, III maksuluokka	3,901	3,901	3,10	0
Kunta- ja seurakuntatyönantaja	1,851	1,851	1,05	0
Valtiotyönantaja	1,851	1,851	1,05	0
Sairausvakuutus				
Kaikki työnantajat	1,97	2,00	2,00	2,27
Työttömyysvakuutus[2)]				
palkkasumma alle 1 863 000 euroa (arvio)	0,7	0,65	0,65	0,75
v. 2010 1 863 000 euroa (arvio) ylittävältä osalta	2,9	2,7	2,7	2,95
Työeläkevakuutus[3)]				
Työnantajan keskimääräinen TyEl -maksu	16,8	16,8	16,8	16,9
Vakuutetut:				
Sairausvakuutus				
Sairaanhoitovakuutus				
– Sairaanhoitomaksu				
Etuudensaajat (eläke- ja etuustulot)	1,41	1,45	1,45	1,65
Palkansaajat ja yrittäjät	1,24	1,28	1,28	1,48
Työtulovakuutus				
– Päivärahamaksu				
Palkansaajat	0,67	0,70	0,70	0,97
Yrittäjät	0,81	0,79	0,79	1,12

Taulukko 12. Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta

Työttömyysvakuutus	0,34	0,20	0,20	0,40
Työeläkevakuutus, alle 53–vuotiaat	4,1	4,3	4,3	4,5
53 vuotta täyttäneet	5,2	5,4	5,4	5,7
Yrittäjät ja maatalousyrittäjät:				
Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat	20,6	20,8	20,8	21,2
53 vuotta täyttäneet	21,7	21,9	21,9	22,4

[1] Työnantajien kansaneläkemaksu poistuu kokonaan 1.1.2010 alkaen.

[2] Vuonna 2008 palkkasummaraja oli 1 686 000 euroa, v. 2009 1 788 000 euroa ja v. 2010 arviolta 1 863 000 euroa.

[3] Työeläkemaksuissa on arvioitu tilapäistä alennusta 1,0 %, 1,0 % ja 0,6 % vuosina 2008–2010, jolla puretaan työkyvyttömyyseläkemaksuista muodostunutta ylijäämää.

Taulukko 13. Työnantajan sosiaaliturvamaksu, %

	2008	2009		2010
		1.1.-31.3.	1.4.-31.12.	
— yksityinen työnantaja, maksuluokka I	2,771	2,801	2,00	2,27
— yksityinen työnantaja, maksuluokka II	4,971	5,001	4,20	2,27
— yksityinen työnantaja, maksuluokka III	5,871	5,901	5,10	2,27
— kunta- ja seurakuntatyönantajat	3,821	3,851	3,05	2,27
— valtiotyönantajat	3,821	3,851	3,05	2,27

Sairausvakuutus

Sairausvakuutus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen.

Työtulovakuutuksen rahoittavat työnantajat ja palkansaajat sekä yrittäjät. Valtio osallistuu työtulovakuutuksen rahoitukseen rahoittamalla vähimmäismääräiset päivärahat, osuuden yrittäjien sekä maatalousyrittäjien työterveyshuollosta ja osuuden vanhempainpäivärahoista. Työnantajien, palkansaajien ja yrittäjien osuus työtulovakuutuksen rahoitukseen v. 2010 on 2 278 milj. euroa ja valtion osuus 134 milj. euroa.

Sairaanhoitovakuutuksen kuluista valtio rahoittaa EU-maihin maksettavat sairaanhoitokorvaukset kokonaan, ulkomailla asuvien sairaanhoidosta kunnille aiheutuvat kustannukset sekä osan Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista. Muutoin sairaanhoitovakuutuksen rahoittavat puoliksi vakuutetut 1 157 milj. euron osuudella ja valtio yhteensä 1 164 milj. euron osuudella. Lisäksi valtio turvaa sairausvakuutusrahaston maksuvalmiuden.

Sairausvakuutus-korvaukset

Sairausvakuutuskorvauksien arvioidaan nousevan v. 2010 kaikkiaan noin 4 638 milj. euroon (4 406 milj. euroa v. 2009). Merkittävin kasvu aiheutuu sairaus- ja vanhempainpäivärahamenojen, lääkekorvaus- sekä matkakorvausmenojen kasvusta. Kansaneläkelaitoksen harkinnanvaraiseen kuntoutukseen käytetään 105,4 milj. euroa. Uusien lääkkeiden hyväksymiseksi erityiskorvattavien lääkkeiden luetteloon on varattu edelleen 8,4 milj. euroa.

Isäkuukautta ehdotetaan pidennettäväksi kahdella viikolla 1.1.2010 lukien. Valtion osuuden lisäys on vähäinen.

Suuhygienistin hammaslääkärin määräyksestä itsenäisenä ammatinharjoittajana annettu hoito ehdotetaan korvattavaksi sairausvakuutuksesta 1.1.2010 lukien. Uudistuksen ei arvioida lisäävän sairausvakuutuksen korvauskuluja.

Maatalousyrittäjien työterveyshuollon tilakäyntien väliaikaisjärjestely ehdotetaan pysyväksi 1.1.2010 lukien. Väliaikaisten säännösten mukaisesti Maatalousyrittäjien eläkelaitos on voinut suorittaa työterveyshuollon tilakäynnin maatalouden asiantuntijana työterveyshuollon toimeksiantona. Väliaikainen järjestelty on todettu toimivaksi ja vakinaistetaan. Esitys säilyttää valtion menot nykytasolla.

Sairausvakuutuslakia ja opintotukilakia esitetään muutettavaksi 1.8.2010 lukien siten, että sairauspäivärahan saaminen olisi ensisijainen opintotukeen nähden. Muutos lisäisi sairausvakuutuksen päivärahamenoja ja yleisen asumistuen menoja ja vähentäisi opetusministeriön hallinnonalan opintotuki- ja asumislisämenoja. Esitys lisäisi valtion menoja vuositasolla 0,5 milj. eurolla ja vuoden 2010 osalta 0,2 milj. eurolla.

Työnantajan sairausvakuutusmaksuvelvollisuus ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös urheilutyönantajaa vuoden 2010 alusta. Esityksellä ei ole vaikusta valtion osuuteen.

Kuntoutusrahan ylläpitokorvausta korotetaan yhdellä eurolla. Vuoden 2010 alusta ylläpitokorvaus on siten 9 euroa päivässä. Vaikutus valtion osuuteen on vähäinen.

Eläkemenot

Työeläkkeet rahoitetaan pääosin työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Valtio osallistuu yrittäjä-, maatalousyrittäjä- ja merimieseläkkeiden rahoitukseen. Kansaneläkkeet rahoitetaan valtion varoista.

Eläkemomenteille on sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa varattu v. 2010 4,05 mrd. euroa. Kasvuksi arvioidaan noin 1,12 mrd. euroa vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Nousu aiheutuu pääosin työnantajan kansaneläkemaksun poistamisesta.

Kansaneläkkeisiin, vammaisetuuksiin ja eläkkeensaajan asumistukeen käytetään 3 330 milj. euroa, maatalousyrittäjien eläkkeisiin 507 milj. euroa, yrittäjäeläkkeisiin 117 milj. euroa ja merimieseläkkeisiin 51 milj. euroa, maatalousyrittäjien tapaturmaeläkkeisiin 15,8 milj. euroa ja maahanmuuttajien erityistukeen 24,7 milj. euroa.

Kansaneläkemenot

Valtionosuus kansaneläkelain mukaisista menoista v. 2010 on arviolta 2 442 milj. euroa ja eläkkeensaajan asumistuista sekä vammaisetuuksista yhteensä noin 888 milj. euroa.

Suurin määrärahan lisäys aiheutuu työnantajan kansaneläkemaksun poistamisesta, jonka vuositason bruttokustannus on arviolta 1,1 mrd. euroa. Valtion työnantajamaksujen ja kuntien valtionosuuksien aleneminen sekä yhteisöverotuoton kohoaminen vähentävät uudistuksen välitöntä nettovaikutusta, mikä on arviolta 0,8 mrd. euroa.

Työnantajan kansaneläkemaksua alennettiin kaikilta työnantajilta 0,801 %-yksikköä 1.4.2009 lukien, jonka vuositason kustannus on 570 milj. euroa. Työnantajan kansaneläkemaksu poistetaan kaikilta työnantajilta vuoden 2010 alussa ja muutos lisää valtion menoja 495 milj. euroa. Kansaneläkemaksua arvioidaan kertyvän v. 2010 vielä noin 52 milj. euroa, josta noin 41 milj. euroa on vuoden 2009 joulukuun palkoista tammikuussa maksettavaa maksua ja loput 11 milj. euroa aikaisemmilta vuosilta maksuunpantua maksua.

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden työhön paluun edistämiseksi on annettu keväällä 2009 hallituksen esitys nelivuotiseksi laiksi, joka tulee voimaan 1.1.2010. Vuonna 2010 esityksen arvioidaan säästävän 0,3 milj. euroa kansaneläkemenoissa.

Avo- ja laitoshoidon rajanvedon poistoa ehdotetaan jatkettavan siten, että laitoshoidossa oleville vammaisetuuteen oikeutetuille maksettaisiin vammaisetuutta 1.1.2010 lukien. Kansaneläkevakuutuksen osalta lisämäärärahan tarve on 62,2 milj. euroa. Valtionosuuksia kunnille vähennetään vastaavasti kuntien peruspalveluiden valtionosuudesta valtiovarainministeriön pääluokassa. Uudistukseen liittyen laitoshoidon enimmäismaksu nostetaan 85 prosenttiin asiakkaan nettotuloista. Kuntien asiakasmaksutulojen arvioidaan kasvavan tämän johdosta 62,6 milj. euroa.

Ylimääräistä rintamalisää saavan rintamaveteraanin korotettuun tai ylimpään hoitotukeen maksetaan 50 euron suuruista veteraanilisää 1.9.2010 lukien. Uudistus lisää vuoden 2010 menoja 1,2 milj. euroa.

Eläkkeiden indeksimuutokset ja palkkakerroin

Työeläkeindeksi nousee arviolta noin 0,31 % (v. 2009 4,96 %) vuoteen 2009 verrattuna. Kansaneläkeindeksi laskisi voimassa olevan lainsäädännön mukaan arviolta 0,73 % (v. 2009 4,6 %) ja palkkakerroin noin 4,2 % vuoteen 2009 verrattuna (v. 2009 6,0 %). Hallitus antaa kuitenkin talousarvioesitykseen liittyvän esityksen tilapäiseksi lainsäädännöksi, jolla v. 2010 sovellettavaksi kansaneläkeindeksin pisteluvuksi vahvistetaan edelleen vuoden 2009 pisteluku 1502. Näin vältytään kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien nimellisarvojen alentamiselta. Vuonna 2011 on tarkoitus palata nykyisen lainsäädännön mukaisesti vahvistettavan kansaneläkeindeksin soveltamiseen

Taulukko 14. Indeksit ja palkkakerroin

	2008	2009	2010
Työeläkeindeksi	2 178	2 286	2 293
KEL-indeksi	1 436	1 502	1 502[1)]
Palkkakerroin	1,124	1,192	1,232

[1)] Vuonna 2010 ehdotetaan kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien ja niiden määräytymisperusteiden hintatarkastuksissa sovellettavaksi vuodelle 2009 vahvistettua kansaneläkeindeksin pistelukua 1502. Talousarvioehdotuksen yhteydessä käytettävien kuluttajahintaindeksin arvioiden perusteella laskien kansaneläkeindeksin pisteluvuksi muodostuisi 1491.

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoitusosuuksien tarkistus vähentää valtionosuutta kansaneläkevakuutuksen osalta ja lisää valtionosuutta maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen, maatalousyrittäjien ja sairausvakuutuksen osalta.

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoitusosuudet

Valtion korvaukseen kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä ehdotetaan vuodelle 2010 16,5 milj. euroa, mikä on 8,5 milj. euroa edellistä vuotta suurempi. Lisäyksestä 6,4 milj. euroa arvioidaan aiheutuvan saajien määrän lisääntymisestä. Vuoden 2010 alusta lakiin kuntouttavasta työtoiminnasta ehdotetaan muutosta työtoimintaan osallistuvan velvoittavuuden ikärajan poistamiseksi, ja siitä arvioidaan aiheutuvan 2,1 milj. euron lisäystarve. Lisäksi muutos lisää työmarkkinatukimomentilta maksettavia ylläpitokorvauksia 1,0 milj. eurolla. Saajien määrän arvioidaan kasvavan 15 000 henkilöön v. 2010.

Kuntouttava työtoiminta

Valtion työttömyysturvamenojen suuruudeksi arvioidaan v. 2010 yhteensä 2 053 milj. euroa (v. 2009 1 558 milj. euroa) mukaan luettuna kuntouttavan työtoiminnan menot. Työttömyysasteen on arvioitu nousevan vuoden 2009 9,0 prosentista 10,5 prosenttiin, mikä kasvattaa työttömyyskassoille maksettavia valtionosuusmenoja ja peruspäiväraha- sekä työmarkkinatukimenoja. Työttömän peruspäivärahaa ei lasketa kuluttajahintaindeksin mukaisesti, vaan v. 2010 peruspäivärahan määrä on edelleen vuoden 2009 tasoinen eli 25,63 euroa päivältä.

Työttömyysturva

Työttömyysturvaa ja työttömien koulutusetuuksia uudistetaan 1.1.2010 lukien. Uudistukset lisäävät menoja runsaalla 104 milj. eurolla. Valtion menojen arvioidaan lisääntyvän uudistusten vuoksi vajaalla 25 milj. eurolla v. 2010.

Työttömyysturvaa ja työttömien koulutusetuuksia uudistetaan siten, että

— työttömyysturvan työssäolo- ja paluuehtoa lyhennetään 10 kuukaudesta 8 kuukauteen. Paluuehdon tarkastelujakso pidennetään 4 kuukaudella 24 kuukaudesta 28 kuukauteen.

— työvoimakoulutuksen ajalta maksetut etuuspäivät luetaan työttömyysturvan 500 päivän enimmäiskestoon.

— ansiopäivärahan laskennassa sovellettavaa taitekohtaa korotetaan siten, että se on 105 kertaa peruspäivärahan määrä, mikä korottaa nykyisen taitekohdan ylittävästä palkasta muodostuvaa ansio-osaa. Taitekohdan nosto tekee tarpeettomaksi lisäpäiviltä maksettavan korotuksen ja se poistuu. Lisäksi korotetun ansiopäivärahan tasoa nostetaan.

— aktiivitoimenpiteiden ajalta työttömyyspäivärahaa maksetaan korotettuna 200 ensimmäiseltä päivältä. Korotettua päivärahaa maksetaan enintään 100 päivältä työntekijälle, joka on irtisanottu tuotannollisista ja taloudellisista syistä. Lisäksi korotettua työttömyyspäivärahaa maksetaan enintään 20 työttömyyspäivältä työntekijälle, joka täyttää muutosturvan työhistoriavaatimuksen.

— työmarkkinatuen ja peruspäivärahan saajille maksetaan aktiivitoimenpiteiden ajalta korotettua tukea enintään 200 päivältä, jonka suuruudeksi v. 2010 arvioidaan 4,41 euroa päivässä. Korotettu tuki rajataan koskemaan enintään 500 päivää tai päivärahalta pudonneiden osalta alle 180 päivää työmarkkinatukea saaneita.

— työttömyysturvan lisäpäiväoikeuden ikärajaa nostetaan yhdellä vuodella 59 vuodesta 60 vuoteen v. 1955 ja sen jälkeen syntyneille. Uudistus vaikuttaa v. 2012 siten, että 57-vuotiaiden työttömyyden alkaminen siirtyisi yhdellä vuodella. Sovitellun päivärahan 36 päivän enimmäiskesto poistetaan. Enimmäiskeston poistamisesta ei tule muutoksia nykytilaan, koska lakia ei ole sovellettu.

— työvoimapoliittinen koulutustuki ja omaehtoinen koulutuspäiväraha yhdistetään yhdeksi aktiiviaikaisen työttömyyspäivärahan suuruiseksi etuudeksi.

— työvoimakoulutuksen ja aktiivitoimenpiteiden ajalta maksettavaa nykyistä 8 euron ylläpitokorvausta korotetaan 1 eurolla päivää kohden ja korotettua 16 euron ylläpitokorvausta korotetaan 2 eurolla päivää kohden.

Milj. euroa	Ansioturva 33.20.50	Perusturva 33.20.51	Työmarkkina-tuki 33.20.52	Koulutus-etuudet 33.20.53
Työssäolo- ja paluuehdon muutokset	1,5	0,5	-2,0	
Koulutustukipäivien lukeminen 500 päivän enimmäiskestoon			6,0	-6,0
Aktiiviajan korotettu tuki			8,4	3,0
Koulutuspäivärahan uudistus	-2,0	-0,8		8,5
Ylläpitokorvausten korotus			1,0	6,5

Aikuiskoulutustukea uudistetaan 1.8.2010 alkaen. Tästä johtuen valtion aikuiskoulutustuen menot lisääntyvät vuositasolla 6,0 milj. euroa ja v. 2010 3,2 milj. euroa.

Vuorotteluvapaa vakinaistetaan 1.1.2010 lukien.

Sosiaali- ja terveyspalvelut

Kuntien sosiaali- ja terveyspalveluissa on tavoitteena palvelujen toimivuuden, saatavuuden ja kattavuuden sekä perustoimeentulon turvaaminen koko maassa. Toiminnassa painotetaan entistä enemmän hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmaa ja varhaista puuttumista. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt useita kehittämishankkeita, jotka tukevat osaltaan kuntia tuottamaan tavoitteiden mukaiset sosiaali- ja terveyspalvelut asukkailleen.

Vuoden 2010 alusta lukien kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuudet siirretään valtiovarainministeriön pääluokkaan kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen momentille 28.90.30.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden 21,25 milj. euron korotuksella momentilla 28.90.30 toimeenpannaan hallitusohjelmassa määriteltyjä tavoitteita. Korotus kohdistetaan mm. 1.9.2009 voimaan tulleen vammaispalvelulain uudistuksen toteuttamiseen, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ja äitiys- ja lastenneuvolapalvelujen parantamiseen sekä perusterveydenhuollon ja ikäihmisten palvelujen kehittämiseen.

Työvoimakoulutuksessa olevan työttömän ylläpitokorvauksen korottamiseen liittyen korotetaan kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalle toimeentulotuen saajalle maksettavaa toimintarahaa yhdellä eurolla päivässä. Tähän liittyvä valtionosuuden lisäys on 0,2 milj. euroa.

Valtionavustuksena kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeisiin esitetään 27 milj. euroa. Valtionavustuksella tuettavien hankkeiden painoalueet on määritelty sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämisohjelmassa (KASTE) vuosille 2008—2011. Määrärahasta on tarkoitus käyttää 4 milj. euroa pitkäaikaisasunnottomien tukipalvelujen järjestämiseen.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon korjaushankkeisiin myönnetään aloittamisvaltuutta 10 milj. euroa vuodelle 2010. Valtionavustus hankkeille myönnetään aikaisintaan v. 2012.

Valtion korvausta terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin korotetaan 5,0 milj. euroa vuoteen 2009 verrattuna. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan pysyy vuoden 2009 tasossa. Valtionosuuteen kunnille perustoimeentulotuen kustannuksiin esitetään 313 milj. euroa mikä on 88 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2009 taso. Valtionavustusta sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan esitetään 3,5 milj. euroa.

Maatalousyrittäjien, turkistuottajien ja poronhoitajien lomitustoiminta

Maatalousyrittäjien vuosilomapäivien määrää esitetään lisättäväksi yhdellä nykyisestä 25 päivästä 26 päivään v. 2010. Esitys lisää määrärahan tarvetta 4 milj. euroa. Turkistuottajien lomituspalvelut käynnistyvät v. 2010 niin, että turkistuottajilla on mahdollisuus 14 päivän vuosilomaan sekä maksulliseen lisävapaaseen valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Määrärahan tasoksi esitetään 2,6 milj. euroa. Poronhoitajien sijaisa-

pukokeilu alkaa vuoden 2010 alussa. Sen aikana poronhoitajilla on mahdollisuus saada sijaisapua työkyvyttömyyden perusteella valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Kokeiluun esitetään 0,3 milj. euroa.

Virastot ja laitokset

Hallinnonalalla on toteutettu v. 2009 organisaatiomuutoksia, joissa laitoksia on yhdistetty ja toimintoja järjestetty uudelleen. Uuden Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen perustamiseen liittyen esitetään 2 milj. euron lisäystä. Virastojen perustamiseen liittyy tehtävien ja voimavarojen ristikkäisiä siirtoja, jotka koskettavat Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoa ja vähäiseltä osin myös sosiaali- ja terveysministeriötä. Yksittäisiä virastoja ja laitoksia koskevia ehdotuksia ovat Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle tietojärjestelmän uudistamiseen ja REACH- ja CLP-asetusten edellyttämiin tehtäviin sekä sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan käsittelyaikojen lyhentämiseen tarkoitetut lisäresurssit, jotka rahoitetaan hallinnonalan sisäisin siirroin. Säteilyturvakeskuksen raja-asemilla sijaitsevan laitekannan uudistamiseen esitetään lisämäärärahaa kuluvan vuoden tapaan.

Ympäristöministeriön hallinnonala (pääluokka 35)

Hallinnonalalla korostuvat toimenpiteet ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja muutokseen sopeutumiseksi. Rakentamisen energiatehokkuuden parantamisella on keskeinen merkitys Suomen energia- ja ilmastopolitiikassa. Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja luonnonvarojen säästäminen sekä Itämeren ravinnekuormituksen ja ympäristöriskien vähentäminen edellyttävät edelleen toimenpiteitä. Valtion tukemaan asuntotuotantoon ja korjaustoimintaan panostetaan asuntotarjonnan ja rakennusalan työllisyyden turvaamiseksi.

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 328 milj. euroa.

Alueelliset ympäristökeskukset ja ympäristölupavirastot siirtyvät osaksi valtion uutta aluehallintoa ja noin 72 milj. euroa niiden toimintamenomäärärahoja siirtyy työ- ja elinkeinoministeriön sekä valtiovarainministeriön hallinnonaloille.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu

EU:ssa hyväksyttyjen ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamiseen pyritään kansainvälisellä ja kansallisella yhteistyöllä ja toimenpiteillä. Itämeren ja sisävesien tilan parantamistoimet kohdentuvat erityisesti maataloudesta peräisin olevan ravinnekuormituksen vähentämiseen ja jätevesien käsittelyn tehostamiseen. Luonnonvarojen säästämiseksi pyritään parantamaan materiaalitehokkuutta ja lisäämään jätteiden hyötykäyttöä. Vakaviin öljyonnettomuuksiin merialueella varaudutaan uudistamalla torjuntakalustoa ja osallistumalla uuden öljyntorjuntakelpoisen ulkovartioalushankkeen valmisteluun.

Vuonna 2010 arvioidaan, kuinka on edetty EU:n asettamaan tavoitteeseen luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämi-

sestä vuoteen 2010 mennessä ja valmistellaan johtopäätökset tarvittavista jatkotoimista. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman 2008—2016 toimeenpaneminen vauhdittuu. Pääosa varoista käytetään uusien metsiensuojelualueiden perustamiseen maanomistajien tekemien tarjousten pohjalta. Natura 2000 -verkoston ja aiemmin päätettyjen luonnonsuojeluohjelmien toteutus jatkuu vielä eräiden alueiden osalta.

Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Valtakunnallisilla alueidenkäyttötavoitteilla ohjataan yhdyskuntarakenteen eheyttämistä, joka osaltaan edistää Suomen ilmasto- ja energiapoliittisten tavoitteiden saavuttamista rakennusten käytöstä ja asumisesta aiheutuvien päästöjen vähentämisen ohella. Erityisesti painotetaan kaupunkiseutuja, pyritään vähentämään henkilöautoliikenteen tarvetta ja parantamaan joukkoliikenteen edellytyksiä.

Helsingin seudun ja muiden keskeisten kaupunkiseutujen kuntien yleiskaavallista yhteistyötä edistetään. Pääkaupunkiseudun erityiskysymyksiä varten toteutetaan valtion ja Helsingin seudun kuntien välistä aiesopimusta sekä metropolipolitiikkaa. Uudistettavat kunnallistekniikka-avustukset, joita myönnetään kasvukeskusseuduilla 10 milj. euroa, sidotaan aiesopimuksen mukaiseen asuntotonttien kaavoitukseen, kuntien välisen yhteistyön, yhdyskuntarakenteen eheytymisen ja kohtuuhintaisen asuntotuotannon toteutumiseen.

Talonrakennusalan uustuotannon ennakoidaan alenevan voimakkaasti v. 2009 ja edelleen vielä v. 2010 talonrakentamisen sopeutuessa vuoden 2008 suhdannehuipputasoltaan. Korjaustoiminnan vahvasta kasvusta huolimatta talonrakennusalan työttömyys kasvaa nopeasti, kun rakenteilla olevat hankkeet valmistuvat. Talonrakentamisen elvyttämiseksi ja asuntotarjonnan lisäämiseksi pidetään poikkeustoimin voimakkaasti laajennettu valtion tukema tuotanto korkealla tasolla myös v. 2010. Valtion tukemaan asuntotuotantoon osoitetaan korkotukivaltuuksia 1 670 milj. euroa eli noin kolminkertaisesti v. 2008 toteutuneeseen verrattuna. Vuonna 2010 on myös käytössä erityistukitoimina korotettu ja koko maahan laajennettu käynnistysavustus, johon varataan 69 milj. euroa, sekä ns. korkotuettu välimalli. Valtion tukema tuotanto suuntautuu pääosin kasvukeskuksiin. Erityisryhmien asuntojen rakentamista tuetaan 85 milj. euron investointiavustuksilla. Korjaustoimintaa elvyttäviin asunto-osakeyhtiöiden ja vuokrataloyhtiöiden suhdanneluonteisten korjausavustusten myöntämistä jatketaan entisin ehdoin 31.3.2010 saakka ja sen jälkeen avustuksia myönnetään vuoden 2010 loppuun saakka vain energiataloudellisiin korjauksiin. Suhdanneluonteisiin avustuksiin varataan maksatusmäärärahaa 99 milj. euroa ja lisäksi muihin asuntojen korjausavustuksiin 49,5 milj. euroa.

Uudisrakentamisen energiatehokkuutta parantavat uudet rakentamismääräykset tulevat voimaan 1.1.2010. Uudet määräykset tiukentavat noin 30 % nykyistä määräystasoa. Informaatio-ohjausta energiatehokkaasta rakentamisesta ja rakennusten kokonaisenergiakulutuksesta tehostetaan ja valmistellaan uusien tuoteryhmien ener-

giamerkintää ja energiaa käyttävien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavia vaatimuksia. Rakentamisen energiatehokkuutta tukeviin selvityksiin varataan talousarviossa 1,5 milj. euroa.

Rakennusten kosteus- ja homeongelmien vähentämiseksi jatketaan "Valtakunnalliset kosteus- ja hometalkoot" -toimenpideohjelmaa, jonka tavoitteena on kosteus- ja homeongelmien aiheuttamien terveyshaittojen ja kansantaloudellisten menetysten systemaattinen vähentäminen sekä uusien kosteusvaurioiden syntymisen torjuminen uudis- ja korjausrakentamisessa.

Taulukko 15. Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2008—2010[1)]

Tunnus	Menolaji	v. 2008 tilinpäätös milj. €	v. 2009 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2010 esitys milj. €	Muutos 2009—2010 milj. €	Muutos 2009—2010 %
01-14	Toiminta- ja palkkausmenot	5 819	5 963	5 952	- 11	- 0
15-17	Eläkkeet	3 379	3 639	3 731	93	3
18-19	Puolustusmateriaalin hankkiminen	687	697	744	47	7
20-28	Muut kulutusmenot	1 315	1 613	1 398	- 215	- 13
29	Arvonlisäveromenot	1 017	1 050	998	- 52	- 5
01-29	**Kulutusmenot**	**12 217**	**12 961**	**12 823**	**- 138**	**- 1**
30-39	Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.	9 466	10 238	11 028	791	8
40-49	Valtionavut elinkeinoelämälle	3 253	3 522	3 479	- 43	- 1
50-59	Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	8 345	8 997	9 947	950	11
60	Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle	3 408	3 506	4 637	1 131	32
61-65	EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan	953	952	1 073	121	13
66-69	Siirrot EU:lle ja ulkomaille	2 379	2 661	2 702	41	2
30-69	**Siirtomenot**	**27 804**	**29 876**	**32 867**	**2 990**	**10**
70-73	Kaluston hankinta	34	12	27	15	125
74-75	Talonrakennukset	28	29	31	2	7
76	Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt	63	30	29	- 1	- 3
77-79	Maa- ja vesirakennukset	404	427	508	81	19
70-79	Reaalisijoitukset	528	499	595	97	19
80-86	Valtion varoista myönnettävät lainat	80	325	1 599	1 274	392
87-89	Muut finanssisijoitukset	487	374	202	- 172	- 46
80-89	Lainat ja muut finanssisijoitukset	567	699	1 801	1 102	158
70-89	**Sijoitusmenot**	**1 095**	**1 197**	**2 397**	**1 199**	**100**

Taulukko 15. Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2008—2010[1)]

Tunnus	Menolaji	v. 2008 tilinpäätös milj. €	v. 2009 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2010 esitys milj. €	Muutos 2009—2010 milj. €	%
90-92	Valtionvelan korot	2 237	2 160	2 039	- 121	- 6
93-94	Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta[2)]	1 394	—	—	—	—
95-99	Muut ja erittelemättömät menot	177	96	60	- 36	- 37
90-99	**Muut menot**	**3 807**	**2 256**	**2 099**	**- 158**	**- 7**
	Yhteensä	**44 923**	**46 291**	**50 185**	**3 894**	**8**

[1)] Kukin momentti on varustettu menon laatua osoittavalla numerotunnuksella. Näiden numerotunnusten perusteella menot on koottu laadun mukaisiin ryhmiin. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

[2)] Velanhallinnan menot otetaan huomioon momentilla Nettolainanotto ja velanhallinta (15.03.01), mikäli talousarvio on alijäämäinen.

5.4 Tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikka

Tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikka ovat keskeisessä asemassa luotaessa uusia kestävän kasvun ja taloudellisen kehityksen edellytyksiä. Hallitus käynnisti jo ennen taantumaa mittavia toimenpiteitä, joiden yhteisenä tavoitteena on nostaa tutkimus- ja innovaatiotoiminta sekä niiden hyödyntäminen kansainväliselle huipputasolle. Tämä vaatii valikoituja rahoituslisäyksiä, joilla turvataan kehittämistoimien toteutuminen suunnitellulla tavalla.

Yliopistolaitoksen uudistuminen toteutetaan 1.1.2010 voimaantulevan uuden yliopistolain mukaisesti. Kaikkien yliopistojen oikeudellinen asema muuttuu, joko julkisoikeudelliseksi laitokseksi tai säätiöyliopistoksi. Muutokseen liittyy taloudellisia ehtoja ja seuraamuksia, jotka on otettu huomioon talousarvioesityksessä uudistusten joustavan toteuttamisen vaatimalla tavalla. Hallitus on myös antanut esityksen uudeksi laiksi Suomen Akatemiasta keväällä 2009.

Hallituksen syksyllä 2008 eduskunnalle antama innovaatiopoliittinen selonteko on toimeenpanovaiheessa. Keskeistä on osaamisperustan vahvistamisen rinnalla kasvuyrittäjyyden edistäminen sekä kysyntä- ja asiakaslähtöisyys, joilla tähdätään elinkeinoelämän uudistumiseen ja kilpailukyvyn parantamiseen. Kysyntä- ja käyttäjälähtöisestä innovaatiopolitiikasta on kesällä 2009 valmistunut selvitys tavoista, joilla ko. politiikkaa toteutetaan. Selontekoon sisältynyt tiede- ja teknologianeuvoston uudistaminen tutkimus- ja innovaationeuvostoksi on toteutettu vuoden 2009 alusta lukien.

Syksyllä 2008 käynnistetty innovaatiojärjestelmän kansainvälinen kokonaisarviointi valmistuu lokakuussa 2009. Innovaatiojärjestelmän toimintamalleja ja rakenteita kehitetään sen pohjalta edelleen. Hallitus antaa tehtyjen päätösten mukaisesti v. 2010 korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen toimenpideohjelman sekä tutkimuslaitoskentän rakenteellisen kehittämisen ohjelman. Tutki-

mus- ja innovaationeuvosto valmistelee ohjelmat yhdessä vastuutahojen kanssa.

Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan tehtävät ja kokoonpano on uusittu 1.9.2009 lukien. Uudistus lisää neuvottelukunnan asiantuntijuutta ja vahvistaa hallinnonalarajat ylittävien ohjelmien suunnittelua ja rahoitusta.

Kansallisia tutkimusinfrastruktuureja ja Suomen osallistumista Euroopan unionin yhteisiin infrastruktuureihin vahvistetaan v. 2009 valmistuneen kattavan kartoituksen pohjalta.

Tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan kansainvälistymistä tehostetaan kaikilla tasoilla. Globaalin yhteistyön tärkeys on kasvanut nopeasti, ja Euroopan unionin toiminta tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan alueella korostuu vastaavasti. Myös muu alueellinen yhteistyö on kehittymässä. Euroopan tutkimus- ja innovaatioalueeseen (ERIA) eri ohjelmineen ja organisaatioineen kohdistuu entistä suurempia odotuksia. Eurooppalainen kehitys vaikuttaa merkittävästi myös kansallisten politiikkojen muotoiluun. FinNode-innovaatiokeskusten avulla hankitaan tietoa uusista kehitystrendeistä ja luodaan uusia toimintatapoja kansainväliselle yhteistyölle.

Strategisen huippuosaamisen keskittymät (SHOK) ovat edelleen tärkeä kansallinen kehittämiskohde. Osaamiskeskusohjelma (OSKE) on keskeinen aluelähtöisen innovaatiotoiminnan väline. Toimijoiden verkostoitumisen kautta tuetaan sisällöllisesti vahvoja alueellisia innovaatiokeskittymiä.

Taulukko 16. Keskeisten tutkimus- ja kehittämismäärärahojen muutos, milj. euroa

	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys	2009—2010 muutos	2009—2010 muutos, %
Korkeakoulut	536	550	13	2
Valtion tutkimuslaitokset	296	298	2	1
— josta valtion teknillinen tutkimuskeskus	85	86	1	2
Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärärahat, yhteensä	**832**	**848**	**15**	**2**
Suomen Akatemia[1)]	308	388	80	26
Teknologian kehittämiskeskus	575	628	53	9
Rahoitusorganisaatiot yhteensä	**883**	**1 016**	**133**	**15**
Yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelu ja keksintötoiminta	9	10	1	11
Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan	40	40	0	0
Yhteensä	1 764	1 914	149	8

[1)] Suomen Akatemian vuoden 2010 valtuuksiin sisältyy 66 milj. euron tekninen, budjetointitavasta aiheutuva lisäys. T&k-rahoituksen vertailukelpoinen valtuus vuonna 2010 on 322 milj. euroa ja vastaavasti lisäys vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon nähden on 14 milj. euroa, joka vastaa n. 5 prosentin lisäystä.

5.5 Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot

Alueiden kehittäminen

Alueiden kehittämisestä vastaavat valtio, kunnat ja alueilla aluekehittämisviranomaisina toimivat maakunnan liitot. Tavoitteena on, että alueiden kehittäminen perustuu keskushallinnon, alueviranomaisten ja muiden alueiden kehittämisen kannalta keskeisten tahojen vuorovaikutukseen ja verkostoitumiseen.

Hallitusohjelma ja valtioneuvoston vuoden 2007 lopussa tekemä päätös valtakunnallisista alueiden kehittämisen tavoitteista määrittelevät alueiden kehittämisen strategiset painopisteet ja tärkeimmät toimenpiteet. Alueellista kehittämistyötä toteutetaan sekä kansallisilla että EU:n osittain rahoittamilla ohjelmilla ja toimenpiteillä. Kansallinen alue- ja maaseutupolitiikka ja EU:n rakennerahasto- ja maaseutuohjelmien alue- ja maaseutupoliittiset linjaukset ja toimenpiteet integroidaan toimivaksi kokonaisuudeksi.

Alueiden kehittämiseen liittyvä rahoitus määritellään vuosittain kehys- ja talousarvioprosessin yhteydessä. Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2010 on neljässä eri pääluokassa kaikkiaan 15 momenttia, joilla oleva määräraha on merkitty kokonaan tai osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitetuksi alueiden kehittämisen rahoi-

tukseksi. Merkittävimmät näistä ovat EU:n rakennerahasto-ohjelmien toteuttamiseen varatut määrärahat.

Kansallista aluepoliittista ohjelmakokonaisuutta yksinkertaistetaan ja uudistetaan hallitusohjelman mukaisesti. Vuonna 2010 toteutettavia kansallisia erityisohjelmia ovat osaamiskeskusohjelma ja v. 2010 aloittava koheesio- ja kilpailukykyohjelma. Kansallisia erityisohjelmia ja rakennerahasto-ohjelmia tarkastellaan työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa luvussa 32.50.

Euroopan unionin rakennerahastojen toiminta Suomessa

Vuonna 2010 jatketaan ohjelmakauden 2007—2013 toteuttamista. Suomessa toteutetaan ohjelmakaudella 2007—2013 EU:n alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitetta, joka keskittyy ensisijaisesti tutkimukseen, innovointiin, saavutettavuuteen ja työllisyyden edistämiseen. Lisäksi Suomessa toteutetaan Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitetta, jonka päämääränä on muun muassa lujittaa unionin alueen yhdentymistä kaikilla osa-alueilla sekä lisätä rajat ylittävää yhteistyötä ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa. EU:n rahoitus näille tavoitteille tulee kahdesta rakennerahastosta, jotka ovat Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR). Ohjelmien hallinto- ja todentamisviranomaisena toimii työ- ja elinkeinoministeriö.

Tavoitteita toteuttavat toimenpideohjelmat noudattavat kansallisen alue-, rakenne- ja työllisyyspoliittisen strategian 2007—2013 painopistealueita. Toimenpideohjelmat rakentuvat ohjelmille yhteisille toimintalinjoille, joiden sisällössä on huomioitu muun muassa alueelliset erityispiirteet.

Kutakin ohjelmaa rahoitetaan yhdestä rahastosta. Euroopan aluekehitysrahastosta rahoitettavat toimenpideohjelmat ovat alueellisia rakennerahasto-ohjelmia, ja ne on laadittu suuralueittain. Euroopan sosiaalirahastosta rahoitettava toimenpideohjelma on valtakunnallinen ohjelma, joka sisältää sekä valtakunnallisen osion että alueelliset osiot.

Suomen saama rakennerahastorahoitus ohjelmakaudella 2007—2013 on yhteensä 1 716 milj. euroa käyvin hinnoin. Valtion talousarvio ei kuitenkaan sisällä rajat ylittävää yhteistyötä toteuttavien toimenpideohjelmien EU:n rahoitusta, joka tuloutuu ohjelmien hallintomallin mukaisesti suoraan talousarviotalouden ulkopuoliselle hallinto- ja todentamisviranomaiselle. Näiden ohjelmien EU-tukea vastaava valtion rahoitusosuus sisältyy valtion talousarvioon. Valtion talousarvioon ei sisälly myöskään Ahvenanmaalla toteutettavien toimenpideohjelmien varoja, sillä nämä ohjelmat kuuluvat maakunnan toimivaltaan.

Taulukko 17. EU:n rakennerahastojen toimenpideohjelmat 2007—2013, käyvin hinnoin sisältäen 2 prosentin vuotuisen indeksoinnin

	EU:n rahoitus milj. euroa
Alueellinen kilpailukyky ja työllisyystavoite (EAKR):	
— Etelä-Suomi	138
— Länsi-Suomi	159
— Itä-Suomi	366
— Pohjois-Suomi	311
Yhteensä	974
Manner-Suomen alueellinen kilpailukyky ja työllisyystavoite (ESR):	
— Valtakunnallinen osio	218
— Etelä-Suomi	69
— Länsi-Suomi	79
— Itä-Suomi	180
— Pohjois-Suomi	69
Yhteensä	615

Rakennerahastovarat vuoden 2009 talousarviossa

Rakennerahastovaroja arvioidaan tuloutuvan valtion talousarvioon yhteensä 252 milj. euroa. Tässä ovat mukana Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta ohjelmakaudelta 2007—2013 saatavat tulot.

EU:n rakennerahasto-ohjelmien myöntämisvaltuuden budjetointia aikaistetaan siten, että kilpailukyky ja työllisyystavoite -ohjelmien vuoden 2010 rahoituskehystä korotetaan 20 %. Rakennerahasto-ohjelmien rahoitusta suunnataan meneillään olevan suhdannetilanteen edellyttämällä tavalla nopeasti yrittäjyyttä, uutta liiketoimintaa ja uusia työpaikkoja luoviin toimenpiteisiin sekä työllisyys- ja koulutustoimenpiteisiin.

Vuoden 2010 talousarviossa yksinkertaistetaan rakennerahasto-ohjelmien budjetointimenettelyä siten, että rakennerahastovarat ja valtion rahoitusosuus kootaan samalle talousarviomomentille. Rakennerahasto-ohjelmien rahoituksen arvioidaan olevan v. 2010 yhteensä noin 535 milj. euroa myöntämisvaltuutena, josta EU:n osuus on 274 milj. euroa ja valtion rahoitusosuus 261 milj. euroa. Tarkat tiedot EU-rahoituksesta ja vastaavasta valtion rahoituksesta löytyvät työ- ja elinkeinoministeriön pääluokasta momentin 32.50.64 selvitysosan taulukoista.

EU:n rakennerahastojen toiminnan arvioitu kohdentuminen vuonna 2010:

Hallinnonala	%
Työ- ja elinkeinoministeriö	69,6
Opetusministeriö	21,5
Liikenne- ja viestintäministeriö	3,6
Ympäristöministeriö	3,4
Sosiaali- ja terveysministeriö	1,5
Maa- ja metsätalousministeriö	0,4

Kuvio 5. EU:n rakennerahasto-ohjelmien myöntämisvaltuus rahastoittain vuonna 2010, milj. euroa

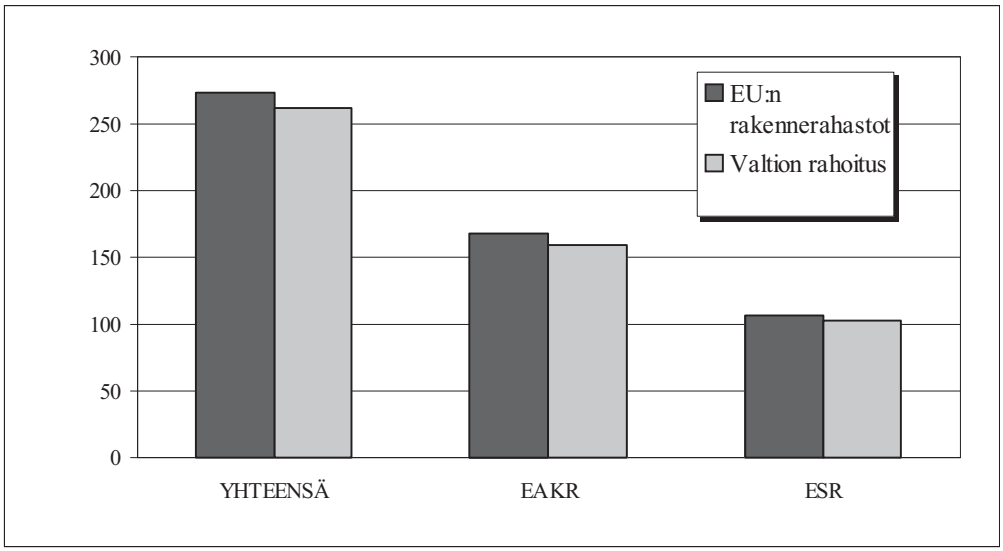

6. Peruspalvelu-budjettitarkastelu

6.1 Kuntien valtionosuusjärjestelmä

Valtionosuusjärjestelmä uudistuu vuoden 2010 alusta. Kunnan peruspalvelujen yleisen valtionosuuden laskenta perustuu seuraaviin perusteisiin:

— yleisen osan määräytymisperusteisiin;

— sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisiin kustannuksiin;

— esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen laskennallisiin kustannuksiin

— taiteen perusopetuksen ja yleisen kulttuuritoimen määräytymisperusteisiin; ja

— erityisen harvan asutuksen, saaristokuntien sekä saamelaisten kotiseutualueen kuntien lisätyn valtionosuuden määräytymisperusteisiin.

Valtionosuutta lisätään tai vähennetään entiseen tapaan verotuloihin perustuvalla valtionosuuksien tasauksella. Järjestelmää täydentää harkinnanvarainen valtionosuuden korotus tilapäisissä tai poik-

keuksellisissa talousvaikeuksissa oleville kunnille. Lukioiden, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun rahoitus perustuu ylläpitäjäjärjestelmään. Siinä rahoitus menee kuten nykyisinkin suoraan koulutuksen järjestäjille opiskelijamäärien mukaisina. Kunnille voidaan lisäksi myöntää valtionapua perustamiskustannuksiin ja kehittämishankkeisiin sekä tukea kuntien yhdistymiseen.

Peruspalvelujen valtionosuus yksittäiselle kunnalle määräytyy siten, että valtionosuusperusteiden mukaisesta laskennallisesta kustannuksesta (sosiaali- ja terveydenhuolto, esi- ja perusopetus sekä kirjasto- ja kulttuuripalvelut) vähennetään kaikille kunnille asukasta kohden yhtä suuri omarahoitusosuus. Laskennallisessa kustannuksessa otetaan huomioon kunkin kunnan palvelutarvetta kuvaavat tekijät ja olosuhdetekijät, mistä johtuen asukasta kohti lasketut valtionosuudet vaihtelevat kunnittain.

Valtionosuusprosentti kuvaa valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa koko maan tasolla. Vuonna 2010 peruspalvelujen valtionosuusprosentti on 34,04 eli kuntien rahoitusosuus on 65,96 %. Lukion, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen valtionosuusprosentti on 41,89, jolloin kuntien rahoitusosuus on 58,11 %. Opetusministeriön hallinnonalalle jäävän muun kulttuuritoimen (liikuntatoimi ja nuorisotyö) valtionosuusprosentti on 29,70, jolloin kuntien rahoitusosuus on 70,30 %.

Valtionosuusjärjestelmässä kuntien tulopohjaa tasataan kuntien verotuloihin perustuvalla valtionosuuksien tasaukselle. Valtionosuuden tasauslisää saavat kunnat, joiden laskennallinen verotulo asukasta kohti alittaa koko maan tasausrajan, joka on 91,86 % maan keskimääräisestä verotulosta. Tasauslisä kattaa täysimääräisesti tasausrajan ja kunnan laskennallisen verotulon erotuksen. Valtionosuuden tasausvähennys tehdään, mikäli kunnan verotulo ylittää tasausrajan. Vähennys on 37 % tasausrajan ylittävästä osasta.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuus, erityisen harvan asutuksen ja saaristoisuuden lisätty valtionosuus, yleinen valtionosuus, harkinnanvarainen valtionosuuden korotus sekä kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki on budjetoitu valtiovarainministeriön hallinnonalalle. Opetusministeriön hallinnonalan pääluokkaan kuuluvat lukion, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen rahoitus sekä esi- ja perusopetuksessa tietyt kustannustenjaon piiriin kuuluvat palvelut (mm. 18 vuotta täyttäneiden perusopetus, lisäopetus, vammaisten oppilaiden osalta valtionosuuksiin tehtävät korotukset) sekä perustamishankkeiden ja eräiden muiden kohteiden harkinnanvaraiset valtionavustukset. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle on budjetoitu kehittämishankkeiden avustukset. Valtiokonttori hoitaa valtionosuuksien maksatuksen myös ylläpitäjäjärjestelmän mukaisten palvelujen osalta.

Kuntien yleisellä peruspalvelujen rahoituksella ja verotuloihin perustuvalla valtionosuuksien tasauksella pyritään osaltaan siihen, että kuntien lakisääteiset tehtävät ja niiden kokonaisrahoitus ovat ta-

sapainossa alueittain ja kuntaryhmittäin. Sosiaali- ja terveyspalvelujen, esi- ja perusopetuksen sekä kirjasto- ja kulttuuripalvelujen valtionavuilla pyritään turvaamaan kuntien mahdollisuudet pitää yllä riittävät peruspalvelut eri osissa maata kohtuullisella vero- ja maksurasituksella. Teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuus voidaan katsoa osaksi kuntien laskennallista valtionosuusjärjestelmää, vaikka valtionosuus ei kuulu kuntien ja valtion välisen kustannustenjaon piiriin. Toiminta voidaan kuitenkin katsoa peruspalvelutoiminnan omaiseksi, koska valtionosuus on tulonsiirtoa kunnille.

Kuntien harkinnanvaraisella valtionosuuden korotuksella pyritään huolehtimaan siitä, että vaikeimmassakin taloudellisessa asemassa olevat kunnat pystyvät suoriutumaan peruspalveluiden tuottamisesta ja näiden kuntien talouden tasapainoa voidaan parantaa.

Kuntien yhdistymisavustuksilla edistetään vapaaehtoiselta pohjalta toteutuvia kuntien yhdistymisiä sekä muita sellaisia kunta- ja seuturakenteen muutoksia, jotka edesauttavat laadukkaiden ja tasavertaisten kunnallisten peruspalveluiden tuottamista taloudellisemmin.

Järjestelmämuutos tulee voimaan vuoden 2010 alusta. Olennaisimmat muutokset ovat esi- ja perusopetuksen oppilaskohtaisen valtionosuuden muuttuminen ikäluokan (6—15-vuotiaat) asukasmäärään perustuvaksi ja siirtyminen yhteen yhtenäiseen valtionosuusprosenttiin. Nämä uudistukset olivat välttämättömiä valtionosuuksien yhdistämiseksi uudessa järjestelmässä.

6.2 Kunta- ja palvelurakenneuudistus

Kunta- ja palvelurakenteita uudistetaan 23.2.2007 voimaan tulleen ja vuoden 2012 loppuun voimassa olevan kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain (puitelaki) ja lain perusteella annettujen valtioneuvoston asetusten mukaisesti.

Kuntarakennetta vahvistetaan yhdistämällä kuntia ja liittämällä osia kunnista toisiin kuntiin. Tavoitteena on elinvoimainen ja toimintakykyinen sekä eheä kuntarakenne. Kuntien yhdistymisiä tuetaan kuntajakolain mukaisesti.

Vuoden 2010 alusta toteutuu 4 kuntien yhdistymistä, joissa on mukana 10 kuntaa. Ensi vuoden alussa kuntien määrä on 342. Vuonna 2011 toteutuu kaksi yhdistymistä, joissa mukana viisi kuntaa ja v. 2013 kaksi yhdistymistä, joissa mukana neljä kuntaa. Yhdistymisselvityksiä on lisäksi käynnissä.

Palvelurakenteita vahvistetaan kokoamalla kuntaa laajempaa väestöpohjaa edellyttäviä palveluita ja lisäämällä kuntien yhteistoimintaa. Tavoitteena on varmistaa koko maassa laadukkaat ja kansalaisten saatavilla olevat palvelut. Kunnat ovat muodostamassa perusterveydenhuollon ja siihen kiinteästi liittyvien sosiaalitoimen tehtävien yhteistoiminta-alueita. Yhteistoiminta-alueita muodostuu

52. Useissa kunnissa vielä suunnitellaan yhteistoiminta-aluetta. Muutama kunta ei ole tehnyt ratkaisua väestöpohjan täyttämiseksi.

Puitelain 9 §:n mukainen arviointimenettely, jossa kunta ja valtio ovat yhdessä selvittäneet kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännön mukaiset palvelut, on toteutettu 20 kunnassa. Arviointimenettely on johtanut kuntaliitoksiin, kunnan talouden tervehdyttämisohjelmiin sekä kuntajakoselvittäjän asettamiseen.

Uudistuksessa toiminnan tuottavuutta on tarkoitus parantaa mm. vahvistamalla kaupunkiseudun ja muiden yhdyskuntarakenteellisista ongelmista kärsivien kaupunkiseutujen toimintaedellytyksiä. Suunnitelmia on arvioitu erityisesti suunnitelmien sisällön ja toimeenpanon sekä yhdyskuntarakenteen eheytymisen näkökulmista.

Uudistuksen etenemisestä sekä puitelain tavoitteiden toteutumisesta koskevat arviot tullaan tekemään syksyllä 2009 eduskunnalle annettavassa kunta- ja palvelurakenneuudistusta koskevassa selonteossa.

6.3 Kuntatalouden tila ja kehitysnäkymät

Kuntatalouden ja erityisesti yhteisöverosta riippuvaisten kuntien tila kiristyi alkuvuonna 2009 nopeasti, kun taantuman seurauksena koko maan yhteisöveron tuotto romahti puoleen vuoden 2008 tasosta. Kuntien yhteisövero-osuuden tilapäinen 10 prosenttiyksikön nosto vuosille 2009–2011 lieventää pudotusta, mutta siitä huolimatta kuntien saamat yhteisöverotulot vähenevät kuluvana vuonna n. 400 milj. euroa.

Kunnallisveron tuotto lisääntyi vielä tammi—elokuussa, mutta kunnallisveropohja heikkenee loppuvuonna työllisyysnäkymien synkentyessä. Kunnallisverotulot supistuvat v. 2009 työpanoksen voimakkaasta heikkenemisestä ja veronkevennyksistä huolimatta vain 0,5 %, kun työssäkäyvien ansiotaso nousee edelleen voimakkaasti. Lisäksi taantuman ensi vaiheessa lomautukset, irtisanomisajan palkat ja ansiosidonnainen työttömyysturva pehmentävät vaikutusta. Kokonaisuutena kuntien verotulot supistuvat kuluvana vuonna n. 2,5 %. Valtionosuudet nousevat edelleen kohtuullisen nopeasti, kun veronkevennykset kompensoidaan kunnille ja indeksikorotus on varsin suuri.

Vuodesta 2010 on tulossa koko kuntakentälle erittäin vaikea, kun kunnallisveropohja pysyy heikkona työttömyyden lisääntyessä. Kun lisäksi tuloverotuksen keventäminen pienentää kuntien verotuloja, kunnallisverotuloja kertyy vuoden 2009 veroasteella arvioituna n. 450 milj. euroa vähemmän kuin v. 2009. Yhteisöveron tuoton arvioidaan hieman lisääntyvän ja kuntien kiinteistöistä perimien verojen rajojen nosto mahdollistaa kunnille vähintään n. 50 milj. euron lisätulot. Kokonaisuutena kuntien verotulojen ennakoidaan vähenevän v. 2010 n. 2 %. Valtionosuudet lisääntyvät sen sijaan lähes 8 %.

Verotulokertymien nopea putoaminen merkitsee väistämättä kuntien vuosikatteiden heikkenemistä sekä tänä että ensi vuonna, kun kunnat eivät pysty hillitsemään menojen kasvua yhtä nopeasti. Vuonna 2008 vuosikate pysyi vielä vuoden 2007 tasolla 2,4 mrd. eurossa ja kattoi poistot. Vuosikate oli kuitenkin odotettua heikompi, koska toimintamenojen kasvu nopeutui 7,7 prosenttiin. Investointien kasvun myötä kuntien lainakanta kasvoi edelleen lähes 600 milj. eurolla, joten kuntatalouden lähtötilanne taantumaan on pitkään jatkuneesta nopeasta talouskasvusta huolimatta varsin heikko.

Heikon verotulokehityksen lisäksi kuntataloutta rasittavat tänä ja ensi vuonna erityisesti nykyisten sopimuskorotusten aiheuttama ansiotason nousu ja työttömyyssidonnaisten menojen kasvu. Kunnat joutuvat taloutensa tasapainottamiseksi hillitsemään niin käyttömenojen kasvua kuin investointejakin. Laskelmissa on oletettu, että kunta-alan henkilöstön kokonaismäärä ei vuosina 2009 ja 2010 lisäänny. Yleisen hintatason aleneminen laskee ostojen kasvupaineita ainakin tänä ja ensi vuonna. Helmikuun lisätalousarviossa tehty päätös työnantajan kansaneläkemaksun poistamisesta vahvistaa kuntataloutta jo kuluvana vuonna ja erityisesti vuodesta 2010 eteenpäin. Tehdyillä oletuksilla kuntien toimintamenot lisääntyvät kuluvana vuonna 4,5 % ja ensi vuonna 3,6 %. Investointien odotetaan putoavan vuoden 2008 tasolta, vaikka monissa kunnissa investointeja on pyritty pitämään yllä rakentamisen hintojen alentuessa.

Edellä kuvatulla selkeästi hidastuvallakin menokehityksellä vuosikate laskisi tänä vuonna 1,7 mrd. euroon ja v. 2010 1,2 mrd. euroon. Vuosikate kattaisi tällöin poistoista tänä vuonna n. 85 % ja ensi vuonna alle 60 %. Vuoden 2010 tasapainokehitys riippuu pitkälti kuntien tulevista verotukseen ja menojen kasvun hillintään liittyvistä päätöksistä sekä erityisesti kunta-alan työmarkkinaratkaisusta. Kun kunnallisveroaste ei v. 2009 noussut ja kuntatalous on viime vuosien korkeasuhdanteenkin jäljiltä alijäämäinen, paineet kunnallisverotuksen kiristymiseen ovat huomattavan suuret. Kiinteistöveroa nostamalla kunnat kykenisivät keventämään kunnallisveroasteeseen liittyviä nousupaineita selvästi.

Peruspalvelubudjetissa keskitytään kuluvan vuoden (2009) ja budjettivuoden (2010) tarkasteluun. Kuntatalouden keskipitkän aikavälin näkymiä on käsitelty maaliskuussa 2009 kehyspäätöksen yhteydessä julkaistussa peruspalveluohjelmassa. Näitä arvioita tarkistetaan vielä kuluvan vuoden aikana täydentävän talousarvioesityksen yhteydessä. Tällöin voidaan hyödyntää valtiovarainministeriössä päivitettyjä arvioita keskipitkän aikavälin kokonaistaloudellisesta kehityksestä. Perusteellisemmat arviot tehdään keväällä 2010 laadittavassa, vuosia 2011—2014 koskevassa peruspalveluohjelmassa, jolloin on tiedossa mm. kuntien palkkaratkaisun vaikutukset sekä vuoden 2010 kunnallis- ja kiinteistöveroprosentit.

Kuntatalouden tulojen ja ennakoidun menotason välille on talouskriisin seurauksena syntymässä vakava epätasapaino, joka säteilee

kuntiin tuntuvasti usean vuoden ajan, vaikka yleinen taloustilanne alkaisikin tämänhetkisten näkymien mukaisesti ensi vuonna hitaasti parantua. Kun jo lähitulevaisuudessa talouskasvun ja sitä kautta kuntien verotulojen kasvun oletetaan jäävän pysyvästi viime vuosia hitaammaksi, on selvää, että kuntatalouden menojen kasvu ei voi jatkua viime vuosien nopeudella. Samalla kun peruspalvelujen kysynnän kasvu ja työmarkkinoiden kiristyminen lisäävät kuntien kustannuspaineita, tuottavuutta parantavien uudistuksien merkitys korostuu entisestään.

Taulukko 18. Kuntatalouden (kuntien ja kuntayhtymien) kehitys vuosina 2008—2010, kuntien tilinpidon mukaan, mrd. euroa (käyvin hinnoin)

	2008	2009	2010
Tuloksen muodostuminen			
1. Toimintakate	**-21,43**	**-22,33**	**-23,00**
2. Verotulot	17,53	17,11	16,77
3. Valtionosuudet, käyttötalous	6,43	6,90	7,42
4. Rahoitustuotot ja -kulut, netto	-0,13	0,02	0,00
5. Vuosikate (=1.+2.+3.+4.)	**2,40**	**1,70**	**1,19**
6. Poistot	-1,94	-2,00	-2,06
7. Satunnaiset erät, netto	0,26	0,25	0,25
8. Tilikauden tulos	**0,72**	**-0,05**	**-0,63**
Rahoitus			
9. Vuosikate	**2,40**	**1,70**	**1,19**
10. Satunnaiset erät	0,26	0,25	0,25
11. Tulorahoituksen korjauserät	-0,53	-0,40	-0,40
12. Tulorahoitus, netto (=9.+10.+11.)	**2,13**	**1,55**	**1,04**
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit	-4,13	-3,70	-3,33
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot	1,12	0,80	0,80
15. Investoinnit, netto (=13.+14.)	**-3,01**	**-2,90**	**-2,53**
Rahoitusjäämä (=12.+15.)	**-0,88**	**-1,35**	**-1,49**
17. Lainakanta	9,60	10,80	12,15
18. Kassavarat	4,04	3,90	3,75
19. Nettovelka (=17.-18.)	5,55	6,90	8,39

Kuntatalouden kehitys kuntaryhmittäin

Vuodesta 2007 vuoteen 2009 kuntien vuosikate heikkenee valtiovarainministeriön kuntaosaston ennakointimallin mukaan kaikissa kuntakokoryhmissä. Ennakointimallissa kuntatalouden kehitysarvion oletukset siirretään kuntatasolle. Tulosten tarkastelussa on otettava huomioon vuoden 2009 alussa tapahtuneet 67 kuntaliitosta. Vuonna 2009 vuosikate ei riitä missään kuntakokoryhmässä kattamaan poistoja, kun taas v. 2008 ainoastaan alle 2 000 ja 40 000—100 000 asukkaan kuntakokoryhmissä vuosikate ei riittänyt kattamaan poistoja.

Kuntien lainakannan ennakoidaan kasvavan edelleen v. 2009 kaikissa kuntakokoryhmissä, eniten lainakanta kasvaa yli 100 000 asukkaan kunnissa.

Taulukko 19. Ennakointimallin mukainen kuntien talouskehitys vuosina 2007—2009 kuntien tilinpidon mukaan, euroa/as kuntaryhmittäin[1)]

Asukasluku	Vuosikate 2007	Vuosikate 2008	Vuosikate 2009	Lainakanta 2007	Lainakanta 2008	Lainakanta 2009
alle 2 000	173	166	159	1 706	1 963	2 071
2 000—6 000	188	219	161	1 512	1 591	1 655
6 001—10 000	226	262	213	1 555	1 620	1 860
10 001—20 000	244	232	130	1 549	1 734	1 950
20 001—40 000	315	316	205	1 531	1 702	1 981
40 001—100 000	284	268	166	1 919	1 954	2 081
yli 100 000	692	586	337	1 347	1 394	1 735
Koko maa	382	362	229	1 545	1 629	1 872

[1)] Vuosi 2009 ei sisällä harkinnanvaraista rahoitusavustusta ja toimintakatteen kasvu on arvioitu peruspalveluohjelman mukaisesti.

Vuoden 2008 tilinpäätösten mukaan negatiivisen vuosikatteen kuntia oli 57 (vuoden 2009 ennuste on 79 kesäkuun 2009 tietojen perusteella). Vuoden 2009 alussa tapahtuneissa liitoskunnissa toimintamenojen kasvu oli suurta ja jos vuotta 2008 tarkastellaan vuoden 2009 kuntajaolla, niin negatiivisten vuosikatteiden kuntien määrä laskisi 31 kappaleeseen.

Vuonna 2008 vuosikate ei riittänyt kattamaan poistoja yhteensä 177 kunnassa (vuoden 2009 ennuste on 201). Vuonna 2008 taseeseen kertynyttä alijäämää oli 141 kunnalla yhteensä 373 milj. euroa ja kertynyttä ylijäämää oli 258 kunnalla yhteensä yli 5,3 mrd. euroa.

Kuvio 6. Kuntien vuosikate ja kumulatiivinen yli-/alijäämä vuoden 2008 tilinpäätöksessä

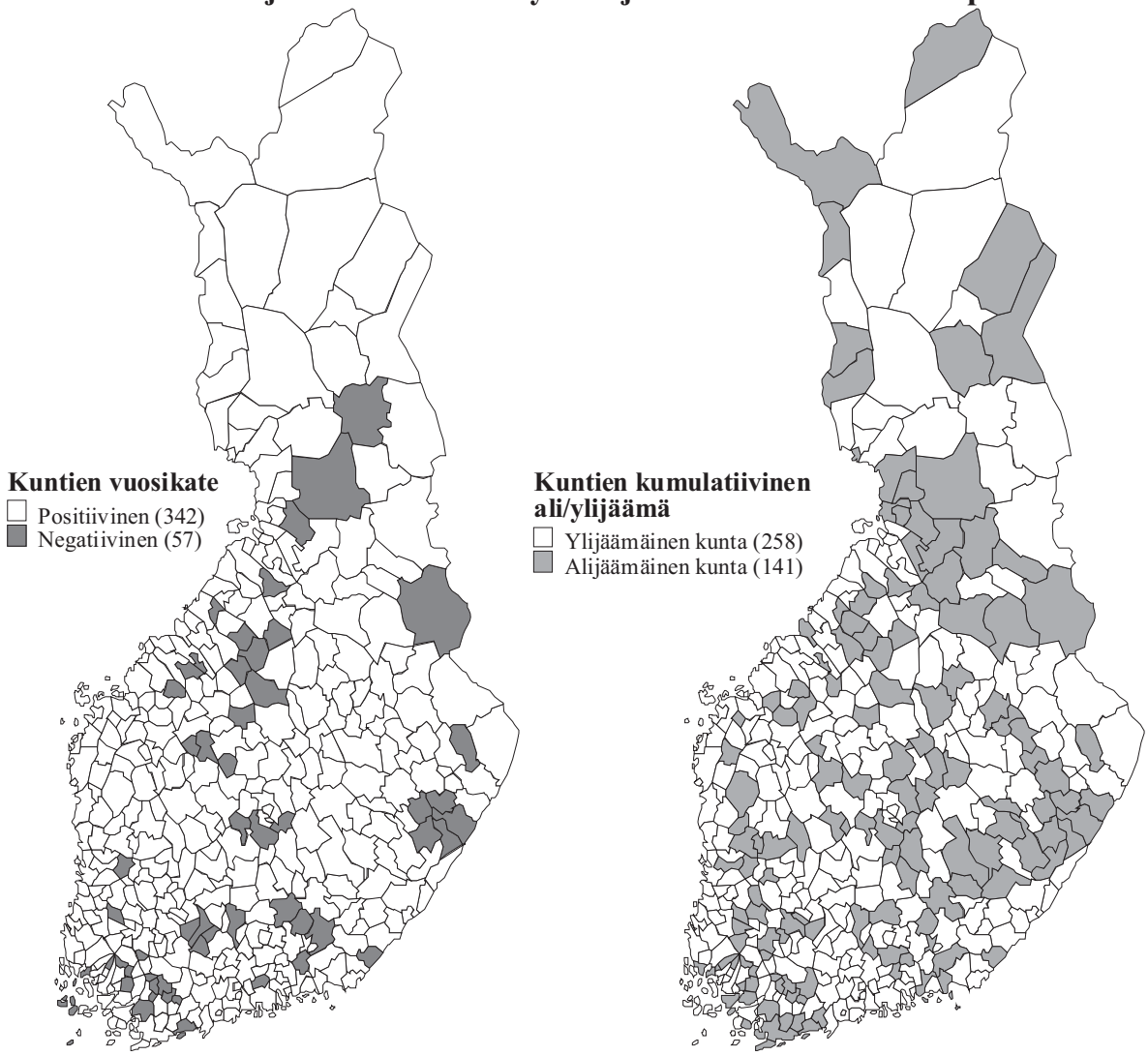

6.4 Kuntien menot

Kuntien menojen kasvu on ollut viime vuosina erittäin voimakasta. Vuonna 2008 kuntien toimintamenot lisääntyivät ennakollisten tilinpäätösten mukaan 7,7 prosentilla. Kuntien tulojen kasvu hidastuu talouskriisin seurauksena merkittävästi. Kuntien ja kuntayhtymien toimintamenojen kasvun arvioidaan hidastuvan kuluvana vuonna 4,5 prosenttiin ja ensi vuonna edelleen 3,6 prosenttiin. Menojen kasvu on selvästi hitaampaa kuin viime vuosina keskimäärin, mutta taloustilanteeseen suhteutettuna nopeaa. Valtion toimenpiteiden arvioidaan vähentävän kuntien menoja v. 2010 nettomääräisesti 164 milj. eurolla.

Kuntien ja kuntayhtymien palkkasumma kasvoi v. 2008 lähes 6,5 %, kun kunta-alan ansiotaso nousi nykyisen palkkaratkaisun seurauksena 5,5 % ja kunta-alan henkilöstömäärä lisääntyi edelleen. Vuosina 2009 ja 2010 kuntien henkilöstön kokonaismäärän ei oleteta kasvavan, kun henkilöstömenojen suuren painon vuoksi kuntien talouden tasapainottamistoimenpiteet kohdistuvat väistä-

mättä myös kuntien henkilöstöpolitiikkaan. Lisäksi väestön ikääntymisen aiheuttama työmarkkinoiden kiristyminen asettaa rajoitteita kunta-alan työvoiman saannille etenkin, kun kunta-alalta poistuu vuosittain n. 15 000 henkilöä eläkkeelle. Kunta-alan ansiotaso nousee kuluvana vuonna 3,5 % ja ensi vuonna yleisen ansiotason mukaisesti n. 3 %. Tehdyillä oletuksilla kunta-alan palkkasumman kasvu hidastuu tänä vuonna noin 4 prosenttiin ja ensi vuonna 3 prosenttiin.

Kuntien työnantajamaksurasitus kevenee sekä kuluvana että ensi vuonna selvästi, kun työnantajan kansaneläkemaksu poistetaan asteittain. Lisäksi kuntatyönantajan eläkevakuutusmaksu alenee tänä vuonna 0,2 prosenttiyksikköä. Työttömyysvakuutusmaksu aleni v. 2009, mutta nousee hieman v. 2010 työllisyysnäkymien heikennyttyä. Sairausvakuutusmaksu nousee noin 0,3 %-yksikköä v. 2010.

Ostojen kasvu nopeutui v. 2008 lähes 12 prosenttiin, kun palvelujen ostojen nopean volyymikasvun lisäksi myös sekä palvelujen ostojen että välituotepanosten hinnat nousivat voimakkaasti. Yleisen hintatason nousun selvästä hidastumisesta johtuen ostojen kasvun on oletettu hidastuvan kuluvana vuonna n. 7 prosenttiin ja ensi vuonna 6 prosenttiin.

Kuntien maksamien toimeentulotuki- ja työmarkkinatukimenojen on ennakoitu nousevan työttömyyden lisääntyessä. Vaikutuksen arvioidaan olevan suurempi vuodesta 2010 alkaen, kun työttömyys pitkittyy ja ansiosidonnaiset tulot vähenevät.

Keskipitkän aikavälin menokehitys riippuu monesta asiasta, kuten tulevan palkkakierroksen ratkaisuista, kuntien tehtävien muutoksesta sekä siitä miten kansantalous toipuu meneillään olevasta taantumasta ja miten rakenteellisissa uudistuksissa onnistutaan parantamaan tuottavuutta. Kuntien kohtaamat menopaineet ovat kuitenkin suuret sekä käyttötalouden että investointien osalta.

Käyttöomaisuusinvestoinnit nousivat v. 2008 ennätystasolle runsaaseen 4,1 mrd. euroon. Talouskriisin seurauksena investointien on arvioitu putoavan tänä vuonna 3,7 mrd. euroon ja 3,3 mrd. euroon v. 2010. Investointien priorisointi nousee avainasemaan; taloudellisesti vaikeana aikana on tärkeätä, että kunnat ja kuntayhtymät toteuttavat ainakin välttämättömiä peruskorjausinvestointeja.

Taulukko 20. Kuntien ja kuntayhtymien menot 2008—2010, mrd. euroa (käyvin hinnoin)

	2008	2009	2010
1. Toimintamenot	**31,1**	**32,5**	**33,7**
Palkkausmenot	18,6	19,2	19,6
Palkat	14,2	14,7	15,2
Muut henkilöstömenot	4,4	4,5	4,5
Ostot	10,2	10,9	11,5
Avustukset	1,9	2,0	2,1
Muut toimintamenot	0,5	0,5	0,5
2. Toimintatulot	**9,7**	**10,2**	**10,7**
3. Toimintakate	**-21,4**	**-22,3**	**-23,0**
4. Korkomenot, brutto	0,4	0,4	0,4
5. Investoinnit, brutto	4,1	3,7	3,3
6. Menot yhteensä (1+4+5)	**35,7**	**36,6**	**37,4**
7. Bruttokansantuote	184,7	175,0	177,0
8. Bruttomenot, % BKT:sta	19,3	20,9	21,2
9. Kokonaistulot, % toimintamenoista	18,5	19,8	20,0
10. Toimintatulot, % toimintamenoista	31,2	31,3	31,7
Työlliset, 1 000 henkilöä	461,3	461,3	461,3

6.5 Kuntien verotulot

Kuntien peruspalvelut rahoitetaan pääosin kuntien omilla verotuloilla. Verotuloja arvioidaan kertyvän v. 2010 n. 16,8 mrd. euroa.

Taulukko 21. Kuntien verotulot vuosina 2008—2010, milj. euroa

	2008	2009	2010
Kunnallisvero	15 081	15 010	14 550
Yhteisövero	1 533	1 160	1 200
Kiinteistövero	917	940	1 020
Verotulot yht.	**17 531**	**17 110**	**16 770**
Verotulot, % BKT:sta	9,5	9,8	9,5
Muutos, %			
Kunnallisvero	8,0	-0,5	-3,1
Yhteisövero	4,1	-24,3	3,4
Kiinteistövero	6,7	2,6	8,5
Verotulot yht.	**7,6**	**-2,4**	**-2,0**
Kunnallisveroprosentti, keskimäär.	18,55	18,59	18,59
Yhteisöveroprosentti	26	26	26
Kuntien osuus yhteisöverosta, %	22,03	32,03	32,03

Kuntien verotulojen arvioidaan vähenevän 2 % v. 2010. Talouskasvun hidastuminen loppuvuonna 2008 ja jyrkkä heikkeneminen v. 2009 näkyvät erityisesti yhteisöverokertymän huomattavana alentumisena v. 2009. Vuoden 2009 loppuun mennessä taloudellisen aktiviteetin laskun arvioidaan pysähtyvän, mutta ensi vuonna Suomen talouskasvu jää edelleen verrattain vaatimattomaksi. Vuonna 2010 työttömyyden kasvu heikentää kunnallisveron veropohjaa.

Veroperustemuutosten arvioidaan alentavan kunnallisveron tuottoa nettomääräisesti n. 375 milj. eurolla v. 2010. Kunnallisverotuksen perusvähennystä kasvatetaan kaikkein pienituloisimpien verotuksen keventämiseksi. Muutoksen arvioidaan alentavan kunnallisveron tuottoa n. 170 milj. eurolla. Valtion tuloveroasteikkoa kevennetään ja työtulovähennystä kasvatetaan, minkä arvioidaan alentavan kunnallisveron tuottoa n. 145 milj. eurolla. Eläketulon veroasteen pitämiseksi korkeintaan vastaavansuuruisen palkkatulon veroasteen tasolla kunnallisverotuksen eläketulovähennystä kasvatetaan, minkä arvioidaan alentavan kunnallisveron tuottoa n. 65 milj. eurolla. Työsuhdematkalippuun ehdotettujen muutosten arvioidaan vähentävän kunnallisveron tuottoa noin 2 milj. eurolla, pitkäaikaissäästämisen verotuksen uudistamisen 1,6 milj. eurolla ja apurahansaajan eräiden pakollisten vakuutusmaksujen vähennysoikeuden laajennuksen 1 milj. eurolla. Yksityisten elinkeinonharjoittajien ja maataloudenharjoittajien ansio- ja pääomatulojakoa koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että jaettava yritystulo voitaisiin verovelvollisen vaatimuksesta verottaa kokonaan ansiotulona. Tämän arvioidaan lisäävän kunnallisveron tuottoa 10 milj. eurolla. Kunnille aiheutuva nettoverotulomenetys kompensoidaan kunnille täysimääräisesti valtionosuusjärjestelmän kautta.

Taloudellisen aktiviteetin heikkeneminen näkyy erityisen voimakkaasti yhteisöverokertymässä. Vuonna 2009 yhteisöveron kokonaiskertymä supistuu merkittävästi viimevuotiselta tasoltaan. Vuonna 2010 yritysten tuloskehityksessä arvioidaan tapahtuvan käänne parempaan suhdannenäkymien elpyessä. Lisäksi yritysten kannattavuutta parantavat niiden toimenpiteet kulujen karsimiseksi. Yritysten tuloskehityksen kohenemisen oletetaan kuitenkin jäävän vielä ensi vuonna verrattain vaatimattomaksi, ja kuntien yhteisöveron tuoton arvioidaan kasvavan 3,4 % v. 2010. Kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta on v. 2009 korotettu väliaikaisesti 10 prosenttiyksiköllä 32,03 prosenttiin. Muutoksen arvioidaan lisäävän kuntien yhteisöverotuloja vuosina 2009—2011 miltei 400 milj. eurolla vuosittain.

Kiinteistöveron vaihteluvälin ala- ja ylärajoja korotetaan kuntien verotuottojen lisäämiseksi. Alarajojen korotus kasvattaa kuntien kiinteistöverotuloja automaattisesti arviolta vähintään 50 milj. eurolla. Kiinteistöveroprosenttien ylärajojen korottaminen tarjoaa kunnille mahdollisuuden kasvattaa kiinteistöverotuottoja enimmil-

lään noin 900 milj. eurolla, mikäli kaikki kunnat nostaisivat kiinteistöveroprosenttinsa vaihteluvälin ylärajoille. Kiinteistöveron tuoton arvioidaan kasvavan 8,5 % v. 2010.

Keskimääräisen kunnallisveroprosentin oletetaan rahoituslaskelmassa pysyvän vuonna 2010 vuoden 2009 tasolla. Kuntien verotulot suhteessa bruttokansantuotteeseen laskevat hieman.

6.6 Valtionavut

Valtio rahoittaa kuntien peruspalveluja valtionapujen kautta yhteensä 9,6 mrd. eurolla v. 2010. Kuntien valtionavut ovat pääosin laskennallisia ja yleiskatteisia. Laskennallisiin valtionosuuksiin ehdotetaan 8,7 mrd. euroa. Muihin valtionapuihin ehdotetaan 933 milj. euroa. Valtionavut lisääntyvät yhteensä n. 647 milj. eurolla v. 2010.

Valtionapujen muutosta vuoteen 2009 verrattaessa on syytä ottaa huomioon kuntatalouden kannalta kustannusneutraalit muutokset, kuten verokevennysten kompensaatioon liittyvä 375 milj. euron lisäys, avo- ja laitoshoidon rajanvedon poistamiseen liittyvä 62 milj. euron vähennys ja tehtävien siirtoihin liittyvä 30 milj. euron vähennys. Muutokset lisäävät valtionosuuksia nettomääräisesti 283 milj. euroa.

Päätösperäisten valtiontoimenpiteiden lisäksi valtionavut muuttuvat automaattisesti valtionosuusperusteissa kuten ikä- ja väestörakenteessa tapahtuvien muutosten johdosta.

Taulukko 22. Peruspalvelubudjettitarkastelun piirissä olevat kuntien ja kuntayhtymien valtionavut 2008—2010 valtion talousarviossa, milj. euroa, ja muutos 2009—2010, %

	2008	2009	2010 esitys	2009—2010, %
Valtionosuusjärjestelmän piirissä olevat laskennalliset valtionosuudet tasauserineen				
VM[1)]	6 637	7 184	7 750	7,9
OPM[1)]	994	964	944	-2,1
siitä kunnat	-251	-335	-443	-32,2
siitä kuntayhtymät	1 245	1 299	1 387	6,8
Laskennalliset valtionosuudet yhteensä	7 631	8 148	8 694	6,7
Muut peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavut				
SM, maahanmuuttajien korvaukset	46	46	79	
VM, kuntien yhdistymisavustukset	44	142	114	
OPM, harkinnanvaraiset avustukset	60	62	120	
OPM, kulttuuritoiminta, liikuntatoimi ja nuorisotyö	30	32	27	
OPM, perustamishankkeet	63	61	61	
TEM, työllistämistuki kunnille	57	40	32	
STM, erikoissairaanhoitolain mukainen tutkimus (EVO)	49	40	40	
STM, lääkäri- ja hammaslääkärikoulutus (EVO)	94	100	104	
STM, perustamis- ja kehittämishankkeet	25	29	27	
STM, perustoimeentulotuki	211	272	313	
STM, kuntouttava työtoiminta	8	8	17	
Muut peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavut yhteensä	687	832	933	12,1
Peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavut yhteensä	8 318	8 980	9 627	7,2

[1)] Vuosien 2008-2009 valtionosuudet on laskennallisesti muutettu vastaamaan vuoden 2010 valtionosuuksien rakennetta.

Valtion toimenpiteet

Valtion toimenpiteiden vaikutus perustuu lainsäädännön ja muiden normien muutoksiin sekä harkinnanvaraisten määrärahojen osalta budjettipäätöksiin.

Valtion toimenpiteet vähentävät nettomääräisesti kuntien menoja 164 milj. euroa v. 2010. Talousarvioesitykseen sisältyvien valtion toimenpiteiden arvioidaan menojen, tulojen ja veroperustemuutosten kokonaisvaikutuksena parantavan kuntien rahoitusasemaa vuoteen 2009 verrattuna nettomääräisesti 209 milj. euroa.

Valtion vuoteen 2010 kohdistamien uusien toimenpiteiden lisäksi kuntatalouden tasapainoon ja peruspalvelujen rahoitustarpeeseen vaikuttavat kunnille aikaisemmin säädettyjen tehtävien ja velvoitteiden määrän ja palvelujen kysynnän sekä verotulojen, palkkauskustannusten ja kustannustason kehitys.

Vuonna 2010 arvioidaan edellä lueteltujen perusteiden vaikuttavan kuntien ja kuntayhtymien talouteen vuoteen 2009 verrattuna seuraavasti:

Taulukko 23. Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen valtion talousarviossa, milj. euroa, muutokset vuodesta 2009 vuoteen 2010

	menot	tulot	netto
1. Toiminnan muutokset ja budjettipäätökset			
VM, kuntien yhdistymisavustukset ja investointituki		-28	-28
VM, ylimääräinen valtionosuuslisäys vuodelle 2010		+30	+30
VM, valtion ja kuntien yhteiset tietojärjestelmähankkeet		+5	+5
VM/STM, sosiaali- ja terveyspalvelujen parantaminen:			
— vanhusten henkilökohtaisen avun kehittäminen ja palvelutarpeen arviointi (vammaislainsäädännön toteuttaminen 1.9.2009 alkaen)	+13	+5	-8
— opiskelijaterveydenhuollon ja neuvolapalvelujen parantaminen	+16	+8	-8
— hallitusohjelman mukainen valtionosuuksien lisäys		+8	+7
VM/STM, avo- ja laitoshoidon rajanvedon poistaminen (asiakasmaksut +62, valtionosuudet -62)		0	0
VM/STM, osittainen hoitoraha	+4	+2	-2
VM/STM, mammografiaseulonnat	+2	+1	-1
OPM, perusopetuksen laadun kehittäminen	+22	+22	0
OPM, ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärän lisäys	+6	+3	-3
OPM, oppisopimusmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelija-määrän lisäys	+4	+4	0
OPM, nuorisotyön avustukset	+1	+3	+2
OPM, vuoden 2006 valtionosuusuudistukseen liittyvä lisäys (teatterit, orkesterit, museot)		+7	+7
OPM, perustamishankkeet		-9	-9
STM, kuntouttava työtoiminta	+2	+2	0
STM, perustamishankkeet		-9	-9
STM, pitkäaikaisasunnottomien tukipalvelut	+1	+1	0
STM, EVO-koulutus		+5	+5
TEM, työllistämistuki kunnille	-9	-9	0
Yhteensä	+62	+51	-11
2. Hallitusohjelman mukaiset tehtävien siirrot valtiolle			
VM/STM, elatustuen siirto (1.4.2009)	-24	-24	0
VM/STM, tulkkauspalvelujen siirto (1.9.2010)	-6	-6	0
Yhteensä	-30	-30	0
3. Verotuksen ja maksujen muutokset			
Työnantajan kansaneläkemaksun poisto (yhteisövero +44, indeksi-korotukset -70)	-196	-26	+170
Kiinteistöveron korotus		+50	+50
Veroperustemuutokset/valtionosuuskompensaatio (perusvähennyksen korotus -170, eläketulon veronkevennys -65, valtion tuloveroasteikon ja työtulovähennyksen muutos -145 työsuhdematkalippu ym. muutokset -5, jaettavan yritystulon ansio- ja pääomatulojaon muutos +10 kompensaatio +375)		0	0
Yhteensä	-196	+24	+220
Valtion toimenpiteiden vaikutukset yhteensä	-164	+45	+209

Vuonna 2010 kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin tehdään ylimääräinen 30 milj. euron korotus. Vuonna 2010 kuntien yhdistymisavustuksiin osoitetaan 114 milj. euroa, jossa on vähennystä 28 milj. euroa.

Poikkeuksellisen harvaan asutuille ja saaristoisille kunnille kohdennetaan valtionosuusjärjestelmän sisältä yhteensä 30 milj. euroa.

Kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen määräksi ehdotetaan 20 milj. euroa, mikä on 5 milj. euroa vuotta 2009 enemmän.

Valtion ja kuntien yhteisiin tietojärjestelmähankkeisiin ehdotetaan 5 milj. euroa.

Opetus- ja kulttuuritoimen käyttökustannusten valtionosuuksiin ja -avustuksiin ehdotetaan 2 475 milj. euroa.

Opetushenkilöstön täydennyskoulutukseen kohdennetaan 8 milj. euroa lisärahoitusta henkilöstön ammatillista osaamista parantavan Osaava-ohjelman käynnistämiseksi.

Perusopetuksen opetusryhmien pienentämiseen tarkoitettuja määrärahoja lisätään 14 milj. euroa ja niiden kohdentamista tehostetaan muuttamalla määräraha avustukseksi. Vieraskielisten oppilaiden suomi/ruotsi toisena kielenä ja oppilaiden oman äidinkielen opetuksen tarjontaa tuetaan 6 milj. eurolla, joustavan perusopetuksen toiminnan tukea 3 milj. eurolla sekä perusopetuksen tehostettua ja erityistä tukea 8 milj. eurolla.

Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärää kasvatetaan edellisestä varsinaisesta talousarviosta yhteensä 2 650 opiskelijalla, josta 1 250 opiskelijan lisäys toteutetaan vuoden 2009 lisätalousarvioiden yhteydessä. Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoamista jatketaan tavoitteena muodostaa alueellisia tai muutoin vahvoja ammattiopistoja. Valtionosuutta oppilaitosmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosien kasvattamiseksi lisätään yhteensä 7,6 milj. eurolla, josta 4 milj. euroa sisältyi vuoden 2009 ensimmäisen lisätalousarvion päätöksiin. Oppisopimusmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen tarjontaa lisätään 1 250 opiskelijalla, josta 1 000 opiskelijan lisäys toteutetaan jo vuoden 2009 toisen lisätalousarvion yhteydessä.

Perustamishankkeiden valtionosuuksiin ehdotetaan 56 milj. euroa kouluhankkeille ja 5 milj. euroa kirjastohankkeille. Määrärahataso alenee vuoden 2009 varsinaisen talousarvion tasolle; vuoden 2009 ensimmäisessä lisätalousarviossa osana elvytystä myönnettiin 9 milj. euron lisärahoitus. Elvytykseen liittyen yleissivistävän koulutuksen jälkirahoitteista valtionavustusten myöntämisvaltuutta korotetaan yhteensä 48,5 milj. eurolla, kun vastaava myöntämisvaltuuden korotus vuoden 2009 ensimmäisessä lisätalousarviossa oli 30,5 milj. euroa. Lisäksi osana elvytystä vuoden 2009 talousarvion yleissivistävän koulutuksen valtionosuuksien myöntämisvaltuutta korotettiin 30 milj. eurolla.

Teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuus kasvaa n. 14 milj. eurolla, josta noin puolet kohdistuu kunnille. Lisäys johtuu vuoden 2006 valtionosuusuudistuksesta, jonka yhteydessä päätetyllä tavalla valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta lasketaan kunkin taide- ja kulttuurilaitosmuodon toteutuneiden kustannusten perusteella. Loput lisäyksestä ohjautuu teatteri-, orkesteri- ja museotoimintaa järjestäville yksityisille yhteisöille ja säätiöille kunnan kulttuuripalveluiden tuottamiseksi.

Nuorten työpajatoiminnan tukea lisätään 0,5 milj. euroa, mikä suunnataan pääosin kuntien ylläpitämille nuorten työpajoille toiminnan laajentamiseksi kasvavan nuorisotyöttömyyden lievittämiseksi. Etsivään työparitoimintaan lisätään kunnille myönnettävinä avustuksina 2,15 milj. euroa toiminnan laajentamiseksi. Kuntien nuorisotoimen valtionosuuden yksikköhintaa nostetaan 0,5 euroa alle 29-vuotiasta asukasta kohden.

Kuntien työllistämistuki vähenee 9 milj. euroa v. 2010, koska painopistettä siirretään yritysten kanssa toteutettavaan ammatilliseen työvoimakoulutukseen ja yksityisen sektorin tukityöllistämiseen. Kuntien menot vähenevät vastaavasti.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuksissa sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden 21,25 milj. euron korotuksella toimeenpannaan hallitusohjelmassa määriteltyjä tavoitteita. Korotus kohdistetaan mm. 1.9.2009 voimaan tulleen vammaispalvelulain uudistuksen toteuttamiseen, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon ja äitiys- ja lastenneuvolapalvelujen parantamiseen sekä perusterveydenhuollon ja ikäihmisten palvelujen kehittämiseen.

Kuntouttavaa työtoimintaa laajennetaan siten, että työtoimintaan osallistuvan velvoittavuuden ikäraja poistetaan. Tämä lisää valtionosuuksia ja kuntien menoja 2,1 milj. euroa.

Työvoimakoulutuksessa olevan työttömän ylläpitokorvauksen korottamiseen liittyen korotetaan kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalle toimeentulotuen saajalle maksettavaa toimintarahaa yhdellä eurolla päivässä. Tähän liittyvä kuntien kustannusten lisäys on 0,4 milj. euroa ja valtionosuuden lisäys 0,2 milj. euroa.

Osittaisen hoitorahan tasoa nostetaan 1.1.2010 alkaen 90 euroon. Samalla laajennetaan oikeus osittaiseen hoitorahaan koskemaan myös yrittäjiä. Uudistuksen kokonaismenoiksi arvioidaan 3,1 milj. euroa, josta valtionosuus on 1,55 milj. euroa.

Kunta- ja palvelurakenneuudistukseen liittyen vaikeavammaisten tulkkauspalvelujen järjestäminen siirretään Kansaneläkelaitoksen tehtäväksi 1.9.2010 lukien. Tulkkauspalvelujen määrärahan tarpeeksi v. 2010 arvioidaan 5,4 milj. euroa ja Kansaneläkelaitoksen toimintakuluiksi 0,54 milj. euroa. Vastaavat vähennykset on tehty kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen.

Avo- ja laitoshoidon rajanvedon poistoa jatketaan siten, että laitoshoidossa oleville vammaisetuuteen oikeutetuille maksetaan vammaisetuutta 1.1.2010 lukien. Kansaneläkevakuutuksen osalta

lisämäärärahan tarve on 62 milj. euroa. Valtionosuuksia kunnille vähennetään vastaavasti kuntien peruspalveluiden valtionosuudesta. Uudistukseen liittyen laitoshoidon enimmäismaksu nostetaan 85 prosenttiin asiakkaan nettotuloista. Kuntien asiakasmaksutulojen arvioidaan kasvavan tämän johdosta 62 milj. euroa.

Valtionavustus kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeisiin on 26,8 milj. euroa. Valtionavustuksella tuettavien hankkeiden painoalueet on määritelty sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämisohjelmassa (KASTE) vuosille 2008—2011. Määrärahasta on tarkoitus käyttää 4 milj. euroa pitkäaikaisasunnottomien tukipalvelujen järjestämiseen.

Terveyskeskusten, vanhainkotien ja päiväkotien homekorjausavustuksia lisätään yhteensä 10 milj. eurolla siten, että valtionavustus maksetaan jälkirahoitteisesti aikaisintaan v. 2012.

Vuonna 2010 valtion korvausta terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin korotetaan 5,0 milj. euroa vuoteen 2009 verrattuna. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan pysyy vuoden 2009 tasossa.

Valtionosuus kunnille perustoimeentulotuen kustannuksiin on 313 milj. euroa, mikä on 41 milj. euroa enemmän kuin v. 2009.

Vuonna 2009 arvioidaan takautumissaatavan korvaukseksi perittyjä elatusapuja kertyvän 47,7 milj. euroa. Tästä kuntien osuus on 31,9 milj. euroa, joka maksetaan kunnille peruspalvelujen valtionosuuden kautta v. 2010. Kunnille korvataan vuosittain viiden vuoden ajan (2010—2014) niiden osuus saatavista, jotka Kela on saanut edeltävän vuoden aikana perittyä elatusvelvollisilta.

Indeksikorotukset

Vuonna 2010 valtionosuuksiin tehdään 2,4 prosentin suuruinen indeksikorotus, johon sisältyy 0,4 prosenttiyksikköä vuoden 2008 tason korjausta. Indeksikorotus lisää valtionosuuksia 209 milj. eurolla, josta kuntien ja kuntayhtymien osuus on 183 milj. euroa.

Taulukko 24. Indeksikorotukset v. 2010, milj. euroa

	tulot
Yhteensä	209
— josta kunnat	183

Väestön ja ikärakenteen muutokset

Kuntien valtionapuihin vaikuttaa myös ikärakenteen ja väestön määrän muutos. Muutoksesta johtuen sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet lisääntyvät n. 58 milj. eurolla v. 2010. Laskennalliset kustannukset lisääntyvät sosiaali- ja terveydenhuollossa n. 169 milj. euroa. Esiopetusikäisten määrä kasvaa ja peruskouluikäisten määrä vähenee. Opetustoimen osalta ikäluokkien pienentymisestä aiheutuvasta valtionosuuksien laskennallinen säästöstä kohdennetaan 25.5.2007 kehyspäätöksen mukaan v. 2010 n. 22 milj. euroa koulutuksen laadun kehittämiseen. Lukioon ja ammatilliseen perus-

koulutukseen siirtyvän ikäluokan koko pysyy vielä v. 2010 nykytasolla. Korkea-asteelle siirtyvien ikäluokassa ei myöskään tapahdu muutoksia. Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten osuudet kasvavat kaikilla koulutusasteilla. Aikuiskoulutuksen kysyntä kasvaa.

Taulukko 25. Oppilasmäärän, väestön määrän ja ikärakenteen muutoksen vaikutukset kuntien valtionosuuksiin ja menoihin v. 2010, milj. euroa

	menot	tulot
VM	-65	-22
STM	169	58
Yhteensä	104	36
Netto		-68

Valtionosuuksien tasaukset

Tehtäväkohtaisia ja yleistä valtionosuutta lisätään tai vähennetään kuntakohtaisesti valtionosuuksien tasauksella, joka perustuu kunkin kunnan laskennallisten verotulojen määrään. Vuoden 2010 tasaus perustuu verovuoden 2008 tietoihin.

Taulukko 26. Valtionosuuksien tasaukset 2008—2010, milj. euroa

	2008	2009	2010
Tasauslisät	722	764	785
Tasausvähennykset	-698	-742	-790
Erotus / netto	24	22	-4

Verotuloihin perustuvien valtionosuuksien tasauslisien määrä on n. 785 milj. euroa, jossa lisäystä edelliseen vuoteen on n. 21 milj. euroa. Tasauslisää saa 265 kuntaa. Valtionosuuksien tasausvähennys tehdään 61 kunnalle, määrältään n. 790 milj. euroa.

Taulukot 27 ja 28 sisältävät arvioita kuntien rahoitusosuuksista.

Taulukko 27. Kuntien rahoitusosuus peruspalvelujen järjestämiseen (VM)[1)]

	2010
Asukasluku	5 298 858
Laskennalliset kustannukset, 1 000 euroa	20 679 405
Rahoitusosuusarvio, 1 000 euroa	13 601 474
Rahoitusosuusarvio, euroa/asukas	2 566,45

[1)] Sisältää myös rahoitusosuuden opetusministeriön pääluokasta rahoitettavasta perusopetuksesta.

Taulukko 28. Kuntien rahoitusosuudet toisen asteen ja ammattikorkeakoulutuksen osalta (OPM)

	2010
Asukasluku	5 298 858
Laskennalliset kustannukset, 1 000 euroa	3 169 770
Rahoitusosuusarvio, 1 000 euroa	1 841 953
Rahoitusosuusarvio, euroa/asukas	347,61

6.7 Tuottavuuden parantaminen

Hallitus käsitteli politiikkariihessään 24.2.2009 Paras-uudistusta ja linjasi, että toteuttamista vauhditetaan palvelurakenteiden uudistamista korostaen kustannuskehityksen hillitsemiseksi ja tuottavuuden parantamiseksi. Politiikkariihessä velvoitettiin 20 suurinta kuntaa laatimaan palveluidensa kehittämiseksi tuottavuusohjelmat. Tuottavuusohjelmien toimintaa arvioidaan ja niiden perusteella syntyneitä hyviä käytäntöjä sovelletaan myös muissa kunnissa. Työn valmistelu on aloitettu ja sitä tehdään yhteistyössä kuntien kanssa. Politiikkariihen linjausten mukaisesti valtio on käynnistänyt yhteistyössä Kuntaliiton kanssa normitalkoiden valmistelun. Normitalkoissa kartoitetaan ja pyritään poistamaan tuottavuuden parantamista estäviä ja palvelurakenteiden jäykkyyksiä ylläpitäviä normeja. Lisäksi politiikkariihessä linjattiin, että kunnille ja kuntayhtymille asetetaan tuottavuuden parantamista koskevat valtakunnalliset tavoitteet hyödyntäen kehitettäviä tuottavuus- ja kustannuslaskentamittareita. Kuntien ja kuntayhtymien sekä muiden opetuksen järjestäjien on laadittava suunnitelma tuottavuuden parantamista koskevista toimenpiteistä. Peruspalveluohjelmamenettelyssä on sovittu arvioitavan valtakunnallista peruspalvelujen tuottavuuskehitystä yhteisesti päätettyjen tuottavuusmittareiden avulla.

7. Hallinnon kehittäminen ja uudistaminen sekä valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka

Vuoden 2010 aikana valmistuu OECD:n Suomen hallinnosta tekemä kokonaisarviointi. Arviointi tukee hallintopolitiikan ennakointityötä sekä v. 2010 laadittavaa hallintopolitiikan tulevaisuuskatsausta. Valmistelussa otetaan huomioon myös eduskunnan kannanotot sille annettavaan selvitykseen paikallishallinnon selvitystarpeista.

Hallintopolitiikan valmistelu ulottuu valtionhallinnon lisäksi kuntien toiminnan yleisten edellytysten parantamiseen. Tavoitteena on parantaa kuntien talouden ohjausta ja kestävää kuntataloutta, toteuttaa alue- ja valtion paikallishallinnon uudistuksia sekä vahvistaa ministeriöiden tulos- ja talousohjausta.

7.1 Hallinnon kehittämisen keskeiset hankkeet

Alla käsitellään hallinnon uudistamisen keskeisiä ja suurimpia hankkeita v. 2010. Tuottavuuden parantamista käsitellään kuitenkin omassa luvussaan 7.4.

SADe-ohjelma

Hallitus hyväksyi talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa maaliskuussa 2009 kannanoton sähköisen asioinnin ja tietoyhteiskuntakehityksen vauhdittamisesta. Kannanoton toimeenpanoa varten valtiovarainministeriö käynnisti huhtikuussa 2009 Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelman (SADe-ohjelma). Kesäkuussa 2009 hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta tarkensi SADe-ohjelman toteuttamiseen liittyviä linjauksia. Tavoitteena on edistää julkisen hallinnon sähköistä asiointia siten, että se kattaa vuoteen 2013 mennessä kaikki keskeiset palvelut. Koko julkisen hallinnon (valtio, kunnat ja Kela) tietojärjestelmien yhteentoimivuutta kehitetään. Vuonna 2010 hankkeessa kehitetään sähköisen asioinnin palvelukokonaisuuksia, otetaan käyttöön kansalaisen asiointitili ja uudistetaan Suomi.fi-portaalia.

Osana ohjelmaa on käynnistetty valmistelu valtion tieto- ja tietojärjestelmäarkkitehtuuria koskevan päätöksenteon siirtämiseksi konsernitasolle valtiovarainministeriöön. Valtion konserniohjausta tietohallinnon kehittämisessä tiivistetään strategisen ohjauksen, informaatio-ohjauksen, hankkeiden ja hankintojen ohjauksen ja normiohjauksen keinoin. Valtiovarainministeriön johdolla luodaan valtion tietojärjestelmähankkeille yhtenäinen arviointimenetelmä ja perustetaan valtiovarainministeriöön arviointitoiminto. Yhteisten JulkIT –ratkaisujen operatiivinen tuottaminen ja hallinnointi organisoidaan perustettavaan yhteiseen organisaatioon. Valmistelu käynnistetään siten, että kehitetty ratkaisu on toiminnassa viimeistään 1.1.2010.

Liikelaitosten uudistaminen

Valtion liikelaitosten organisaatiota ja asemaa uudistetaan Euroopan unionin komission Tieliikelaitoksen kilpailullista asemaa koskevan päätöksen johdosta. Päätöksessään komissio piti kiellettynä valtiontukena liikelaitoksen konkurssisuojaa ja kilpailijoista poikkeavaa verokohtelua. Tieliikelaitos on sittemmin muutettu valtion omistamaksi osakeyhtiöksi (Destia Oy).

Valtion liikelaitoksia on nykyään viisi: Ilmailulaitos Finavia, Luotsausliikelaitos Finnpilot, Metsähallitus, Senaatti-kiinteistöt ja Varustamoliikelaitos Finstaship. Näistä Ilmailulaitos ja Varustamoliikelaitos yhtiöitetään vuoden 2010 alusta lukien.

Yliopistouudistus

Yliopistot aloittavat toimintansa itsenäisinä oikeushenkilöinä vuoden 2010 alussa. Yliopistojen rahoitus muuttuu suorasta toimintamenorahoituksesta valtionavuksi. Yliopistojen taloudellista autonomiaa on tarkoitus vahvistaa järjestelyillä, joilla yliopistojen käytössä oleva valtion kiinteistövarallisuus siirtyy yliopistojen ja valtion yhdessä omistamiin kiinteistöyhtiöihin. Yliopistojen oikeusaseman muutos merkitsee mm. irtautumista valtion yhteisestä taloushallinnosta, maksuliikkeestä ja kassanhallintajärjestelmästä sekä työnantajapolitiikasta. Valtaosaltaan valtion rahoittamina lai-

toksina yliopistojen on kuitenkin edelleen mahdollista hyödyntää valtion yhteishankintayksikön kilpailuttamia hankintasopimuksia.

Muutoksessa yliopistojen henkilöstö siirtyy yksityisoikeudellisiin työsuhteisiin. Eläkejärjestelmän osalta tapahtuu jako siten, että vuonna 1980 tai sen jälkeen syntyneet kuuluvat TyEL-järjestelmän piiriin ja ennen vuotta 1980 syntyneet VaEL-järjestelmän piiriin. Viimeksi mainittujen osalta siis eläkevastuu on valtiolla ja työeläkemaksut kerätään valtiolle. Jako ennen vuotta 1980 syntyneisiin ja vuonna 1980 tai sen jälkeen syntyneisiin koskee sekä muutostilanteessa yliopistojen palveluksessa olevia että muutoksen jälkeen yliopistojen palvelukseen tulevia uusia henkilöitä.

Aluehallintouudistus

Lääninhallitukset, TE-keskukset, alueelliset ympäristökeskukset, ympäristölupavirastot, tiepiirit ja työsuojelupiirit lakkautetaan ja niiden tehtävät kootaan ja uudelleen organisoidaan kahteen uuteen viranomaiseen, aluehallintovirastoon ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen. Tämä viranomaisrakenne muodostaa edellytyksiä jatkossa muillekin uudelleen järjestettäville valtion aluehallinnon tehtäville. Uudistuksessa parannetaan valtion aluehallinnon kansalais- ja asiakaslähtöisyyttä, tuloksellisuutta ja tehokkuutta. Uudistus koskee n. 6 000 valtion palveluksessa olevaa henkilöä. Uusiin aluehallintoviranomaisiin kohdistuva tuottavuustavoite on vuosina 2010—2015 yhteensä 1 136 henkilötyövuotta. Uudistuksessa vahvistetaan maakunnan liittojen roolia aluekehitysviranomaisena kokoamalla liittoihin alueellisia kehittämistehtäviä ja niiden voimavaroihin liittyvää päätösvaltaa. Metsäkeskukset kytketään uudistuksessa toiminnallisesti valtion aluehallinnon yhteyteen.

Kainuun hallintokokeilu

Kainuun hallintokokeilussa on koottu maakuntatasolle hoidettavaksi kuntien terveydenhuollon ja sosiaalihuollon tehtäviä, keskiasteen koulutuksen järjestäminen sekä maakunnan liiton tehtävät. Ylimmästä päätöksenteosta vastaa vaaleilla valittu maakuntavaltuusto. Maakunnan rahoitus kostuu valtionosuuksista, kuntien maksuosuuksista sekä asiakasmaksuista. Kuntien maksuosuudet perustuvat samanlaisiin osuuksiin kuntien tuloista. Kokeilu on alkanut v. 2005 ja se päättyy vuoden 2011 lopussa. Vuoden 2010 aikana valmistuu hallintokokeilun arviointitutkimus ja sen sekä muun seurannan perusteella hallitus antaa esityksen kokeilun jälkeisen ajan järjestelyistä syksyllä 2010.

Yhteispalvelun laajentaminen

Valtion paikallishallinnon ja Kelan paikallistason henkilöstön arvioidaan lähivuosina vähenevän eri viranomaisten palveluverkkojen uudistusten yhteydessä. Kansalaisten palveluverkkoa kehitetään kuitenkin yhteispalveluun perustuen. Yhteispalvelupisteiden määrää lisätään, laajennetaan niiden palveluvalikoimaa ja luodaan yhteispalvelun käyttöön uusia menettelytapoja ja työvälineitä. Yhteispalvelua kehitetään kaikkien paikallistason hallinnon toimijoiden välisenä yhteistyönä.

Alueellistaminen

Valtion työpaikkojen alueellistamista jatketaan tavoitteena 4 000—8 000 työpaikan alueellistaminen vuoteen 2015 mennessä. Toimenpiteitä kohdennetaan alueellisesti aiempaa tasaisemmin ja lisätään hallinnon ja alueiden kumppanuutta.

7.2 Työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka

Valtion budjettitalouden piirissä työskentelee v. 2010 n. 84 000 henkilöä ja työvoimakustannukset ovat n. 4,5 mrd. euroa. Yliopistojen siirtyminen pois budjettitalouden piiristä vähentää valtionhallinnon henkilöstömäärää n. 32 000 henkilöllä ja työvoimakustannuksia n. 1,5 mrd. eurolla vuoteen 2009 verrattuna (taulukko 29).

Vuosille 2007–2010 tehtyjen valtion virka- ja työehtosopimusten sopimuskausi päättyy 31.1.2010. Sopimuskorotusten perintövaikutuksen johdosta on tässä talousarvioesityksessä lisätty toimintamenomäärärahoja 64 milj. euroa. Sopimusratkaisuun sisältyneeseen palkkausjärjestelmien siirtymäkausien päättämiseen liittyen määrärahoja vähennettiin kertaluonteisesti v. 2009 18 milj. euroa. Vuoteen 2010 kohdistuva kertaluonteinen vähennys on 5 milj. euroa, minkä johdosta määrärahoja lisätään 13 milj. euroa vuoteen 2009 verrattuna. Sopimuskauden loppuun ajoittuu 1.2.2010 toteutettava 0,2 prosentin suuruinen samapalkkaerä, josta tarvittavien selvitysten jälkeen sovitaan keskustasolla. Tämän erän menoja lisäävä vaikutus, n. 8 milj. euroa, ei vielä sisälly tähän talousarvioesitykseen.

Ennakkotietojen mukaan valtion henkilöstön ansioiden nousu oli v. 2008 keskimäärin 7,5 %. Sopimuskorotuksista ja sopimusten soveltamisesta johtuen ansioiden arvioidaan nousevan vastaavasti 6,1 % v. 2009 ja 2,3 % v. 2010.

Työnantajan kansaneläkevakuutusmaksua alennettiin 1.4.2009 lukien ja vuoden 2010 alussa maksu poistuu kokonaan. Tämän johdosta määrärahoja on vähennetty vuoden 2009 osuuden perusteella kertaluonteisesti 17 milj. euroa ja pysyvästi vuodesta 2010 lukien 76 milj. euroa. Valtion eläkelain mukaisen työnantajan eläkevakuutusmaksun vuosina 2005—2010 tapahtuneiden muutosten johdosta määrärahoihin ehdotetaan lisäystä yhteensä noin 19 milj. euroa.

Hallinnon muutosten, kuten keskus- ja aluehallinnon uudistusten, alueellistamisen sekä tuottavuusohjelman lisäksi talous- ja työvoimatilanteen nopea muuttuminen vaatii edelleen ammattimaisen henkilöstöjohtamisen ja toimivan henkilöstösuunnittelun kehittämistä sekä kilpailukykyä työnantajana. Henkilöstön osaaminen, työhyvinvointi ja sitoutuminen ovat olennaisen tärkeitä. Tuottavuutta parantavat toimet vähentävät henkilöstötarvetta, mutta nykyisen henkilöstön poistuma on niin suurta, että valtionhallinnon rekrytointitarve on lähivuosina vuosittain 3 000—5 000 henkilöä. Valtio on tuoreiden tutkimusten mukaan kyennyt parantamaan työnantajakuvaansa.

Valtiovarainministeriö jatkaa yhdessä ministeriöiden kanssa valtioneuvoston v. 2008 tekemän johtajapolitiikan periaatepäätöksen

toteuttamista. Valtiolle on työnantajana tärkeää hankkia palvelukseensa, kehittää ja kannustaa päteviä johtajia erityisesti tilanteessa, jossa melkein kaikki nykyiset ylimmät johtajat poistuvat palveluksesta vuoteen 2020 mennessä. Valtiovarainministeriö on tukenut ministeriöitä yhteisesti valmistellun johtamisen kehittämismallin pohjalta. Valtionhallinnon yhteisiä tukitoimia ovat muun muassa ylimmälle johdolle tarkoitettu Valtionhallinnon johdon foorumi ja Tulevaisuuden johtajat –ohjelma, jonka toteutuksessa valtiovarainministeriön kumppaneina ovat Elinkeinoelämän keskusliitto EK ja Suomen Kuntaliitto.

Taulukko 29. Budjettitalouden henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja vuosina 2007—2010

Tunnusluku	2007 [1)]	2008[1)]	2009[2)]	2010[2)]
Henkilöstön lukumäärä	122 200	120 900	118 800	83 600
Muutos edell. vuodesta, %	-0,8	-1,1	-1,7	-29,6
Henkilötyövuodet, lukumäärä	119 600	117 200	115 200	82 100
Muutos edell. vuodesta, %	-1,1	-2,0	-1,7	-28,7
Palkkasumma, milj. euroa[3)]	4 444	4 693	4 899	3 682
Työvoimakustannukset, milj. euroa[3)]	5 563	5 860	6 075	4 578
Keskimääräinen kokonaisansio euroa/kk/henkilö	3 034	3 240	3 438	3 517
Palkkojen sivukulut, %	58,9	58,2	57,5	60,0
Valtion maksamat kaikki eläkemenot, milj. euroa	3 201	3 347	3 605	3 733
Naisten osuus, %	49,8	49,6	49,8	48,4
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	43,7	44,0	44,2	44,9

[1)] Erot valtion tilinpäätöskertomuksen vuosien 2007 ja 2008 tietoihin verrattuna johtuvat tietojen täsmentymisestä ja osittain eri käsitteiden käyttämisestä.

[2)] Vuosien 2009 ja 2010 tiedot ovat arvioita. Niissä on huomioitu yliopistojen siirtyminen valtion budjettitalouden ulkopuolelle vuonna 2010 ja tuottavuuden parantamisen mahdollistama valtion henkilöstön väheneminen. Muita v. 2010 talousarvioesitykseen sisältyviä henkilöstömuutoksia ei ole huomioitu.

[3)] Arvioissa on otettu huomioon tiedossa olevista sopimusmuutoksista ja sopimusten soveltamisesta aiheutuvat lisäykset ja tuottavuuden parantamisen mahdollistama valtion henkilöstön väheneminen sekä vuonna 2010 yliopistojen siirtyminen valtion budjettitalouden ulkopuolelle.

7.3 Hallinnon yhteisten palvelujen tehostaminen

Valtion tietohallinnon menot

Valtion virastojen ja laitosten tietohallinnon menot olivat vuosittain tehtävän tietohallintokyselyn mukaan 802,5[1)] milj. euroa v. 2008. Tietohallintomenot suhteutettuna virastojen ja laitosten kaikkiin toimintamenoihin olivat v. 2008 keskimäärin 9,8 %. Suurimman kuluerän muodostivat edellisten vuosien tapaan palveluiden ostot, joiden osuus kokonaismenoista oli 51,6 %.

Päätoimisia tietohallintohenkilöitä oli hallinnossa vuoden 2008 lopussa 4 281 eli 4 % virastojen ja laitosten kokonaishenkilöstöstä.

Valtion yhteisten IT-ratkaisujen kehittäminen

Valtion yhteisiä IT-ratkaisuja kehitetään viidellä eri osa-alueella: sähköinen asiointi, perustietotekniikka, yhteentoimivuus, yhteiset tietojärjestelmät sekä tietoturva ja varautuminen. Vuoden 2009 alussa Valtiokonttoriin perustettu valtion IT-palvelukeskus laajentaa palvelutarjontaansa sitä mukaa kuin nyt kehittämisvaiheessa olevat yhteiset palvelut etenevät käyttöönottovaiheeseen.

Vuoden 2010 aikana asiointitili toteutetaan ja otetaan tuotantokäyttöön työ- ja elinkeinoministeriön, Väestörekisterikeskuksen, maistraattien, Kansaneläkelaitoksen sekä Oulun ja Vantaan kaupungin palvelujen yhteydessä. Asiointitili on viranomaisten ja hallinnon asiakkaiden sähköisen asioinnin vuorovaikutteinen viestintäkanava ja hallinnollisten päätösten keskitetty sähköinen toimittamispaikka. Se mahdollistaa kansalaisille sähköisen asioinnin viranomaisten kanssa yhden luukun periaatteella. Koko julkishallinto tuottaa asiointitilin sisällön. Asiakkaita ovat ensimmäisessä vaiheessa kansalaiset ja toisessa vaiheessa yritykset ja yhteisöt.

Jo tuotannossa olevan kansalaisten verkkotunnistamis- ja maksamispalvelun (VETUMA) käyttöä laajennetaan edelleen viranomaispalvelujen tunnistamisratkaisuna. Uuden yritys- ja yhteisötunnistamisen vaatimusmäärittely valmistuu v. 2010.

Vuonna 2010 otetaan käyttöön valtionhallinnon yhteinen tietoliikenneratkaisu ja valtionhallinnon yhteinen integraatioratkaisu, joka luo teknistä pohjaa tietojen laajemmalle yhteiskäytölle. Perustietovarantojen hinnoitteluperiaatteita ja -käytäntöjä, palvelujen hallinnointia ja teknisiä rajapintoja selkeytetään. Valtiotason toiminto-, tieto- ja tietojärjestelmäarkkitehtuurin määrittely ja kuvaaminen käynnistetään. Kehitetään valtionhallinnon yhteiset viestintä- ja työasemaratkaisut, joiden ensimmäiset käyttöönotot ovat v. 2011.

Valtion yhteisen talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän rakentamista jatketaan Valtiokonttorin johdolla. Ensimmäiset käyt-

---

[1)] Lukuun eivät sisälly eduskunta ja sen valvonnassa tai yhteydessä toimivat virastot (mm. Kansaneläkelaitos ja Valtion taloudentarkastusvirasto, Suomen Pankki ja sen alaiset yksiköt), Tasavallan presidentin kanslia sekä valtion liikelaitokset. Niin ikään valtion ylläpitämiä yleissivistäviä kouluja, valtion koulukoteja ja valtion mielisairaaloita ei sisällytetty kyselyyn.

töönotot tapahtuvat v. 2010. Valtioneuvoston yhteisen talousarvion ja kehysten valmistelun tietojärjestelmän hankintaa jatketaan. Järjestelmän on tarkoitus olla käytössä v. 2011. Valtionhallinnon yhteinen asian- ja dokumentinhallintajärjestelmä otetaan käyttöön ensimmäisenä Aluehallintovirastossa vuoden 2010 alussa ja käyttöä laajennetaan vaiheittain. Virkamiehen tunnistamisen luottamusverkostoon otetaan v. 2010 mukaan kaikki virastot, joilla on liittymiseen riittävä valmius. Luottamusverkoston käyttöönotolla vähennetään päällekkäistä käyttöoikeuksien ylläpitotyötä valtion yhteisissä IT-palveluissa sekä sujuvoitetaan virkamiesten päivittäistä työskentelyä. Yhteisen www-julkaisualustan hankinta käynnistetään.

Valtion virastoilta ja laitoksilta edellytettävä perustietoturvataso on määritelty, ja hallinnossa on käynnissä työ perustietoturvatason saavuttamiseksi. Auditoinnit aloitetaan virastoissa ja laitoksissa v. 2010. Käynnistetään valtionhallinnon IT-toiminnan normaaliolojen häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varautumismääritysten ja niiden mukaisten toimenpiteiden käyttöönotto virastoissa. Tehostetaan hallinnon tietoturvatyötä ja yhteistoimintaa valtion tietoturvallisuuden kehitysohjelman hankkeilla ja toimenpiteillä.

Valtion yhteisiin IT-kehittämishankkeisiin kohdistetaan 25,5 milj. euroa v. 2010 ja palveluiden toteuttamiseen valtion IT-palvelukeskuksessa 5 milj. euroa. Valtion IT- palvelukeskus tulee kattamaan kustannuksensa vuodesta 2012 alkaen virastoilta perittävillä palvelumaksuilla.

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus

Valtionhallinnon talous- ja henkilöstöhallinnon uudelleenjärjestelyt etenevät, kun neljä talous- ja henkilöstöhallinnon nykyistä palvelukeskusta yhdistetään 1.1.2010 alkaen valtiovarainministeriön hallinnonalalle perustettuun Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukseen (Palkeet). Samalla näiden neljän palvelukeskuksen toiminta lakkaa ja virastojen henkilöstö ja virat siirtyvät perustettuun palvelukeskukseen. Perustettu palvelukeskus jatkaa palvelutuotantoa olemassa oleville ja uusille asiakkaille ja toimii jatkossa in house -muotoisena talous- ja henkilöstöhallinnon palveluntuottajana kaikille valtion virastoille ja laitoksille.

Palvelukeskus toimii alueellisesti kuudella paikkakunnalla (Joensuu, Hämeenlinna, Kuopio, Mikkeli, Pori ja Turku) sekä siirtymäkautena v. 2010 myös eräissä muissa kaupungeissa. Palvelukeskuksen toiminnasta aiheutuvat kustannukset katetaan palveluista saatavilla myyntituotoilla. Vuonna 2010 palvelukeskusmalli on otettu käyttöön talous- ja henkilöstöhallinnon palveluiden tuottamisessa kaikilla hallinnonaloilla ja asiakasvolyymi on n. 80 000 henkilötyövuotta. Yksittäisten asiakashankkeiden toteutusta sekä palvelukeskustoiminnan kehittämisestä ja yhdistymisestä johtuvien muutosten toteutusta jatketaan vuoden 2010 aikana.

Hankintatoimen kehittäminen

Valtionhallinnon hankintatoimen tavoitteena on edelleen kasvattaa yhteishankintojen merkitystä valtion hankintatoimessa ja lisätä keskitetysti kilpailutettujen sopimusten käyttöastetta niin, että yhteishankintojen piiriin kuuluvia hankintojen määrä on v. 2010 n. 500 milj. euroa. Yhteishankintojen käyttöä lisäämällä saadaan lisäsäästöjä ja voidaan lisätä hankintatoiminnan tuottavuutta valtion hankintayksiköissä. Julkisia hankintoja koskeva säädösympäristö on muuttunut ja siihen liittyvää hankintaosaamista kehitetään ja henkilöstöä koulutetaan. Vuoden 2010 aikana ryhdytään soveltamaan valtion uutta hankintastrategiaa ja strategiassa esitettyjen kehittämistoimenpiteiden toteutumista seurataan.

Toimitilahallinto

Valtion toimitilojen ja energian käytön tehostamiseksi on tarkoitus kehittää yhteinen toimitilojen hallinnan tietojärjestelmä, jonka avulla voidaan tarkastella virastojen ja laitosten tilojenkäyttöä vertailukelpoisesti. Valtion v. 1998 hyväksyttyä kiinteistöstrategiaa päivitetään parhaillaan vastaamaan toimintaympäristössä tapahtuneita muutoksia.

7.4 Hallinnon tuottavuuden parantaminen

Hallitus jatkaa valtionhallinnon tuottavuusohjelmaa sekä kehittää valtionhallinnon yhteisiä palveluja. Tuottavuutta parannetaan uudistamalla rakenteita ja kehittämällä kunkin viraston perustehtävien prosesseja, toimintatapoja ja palveluja sekä tietotekniikkaa ja sen käyttöä. Käynnissä olevat toimenpiteet johtavat valtion henkilöstömäärän pienenemiseen vuoteen 2011 mennessä yhteensä n. 9 600 henkilötyövuodella verrattuna vuoden 2005 henkilöstöön. Tästä on vuoden 2008 loppuun mennessä toteutunut n. 3 700 henkilötyövuotta. Tilastokeskuksen valtion tuottavuustilaston mukaan valtionhallinnon työn tuottavuus parani v. 2008 1,7 % ja kokonaistuottavuus 1 % edellisestä vuodesta. Kehyspäätöksessä on tarkennettu hallituksen aiemmin linjaamia uusia tuottavuustavoitteita, joiden henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus on 4 884 henkilötyövuotta pääosin vuosina 2012—2015. Tuottavuutta lisääviä hallinnonalakohtaisia keskeisiä toimenpiteitä ja niiden vaikutuksia käsitellään pääluokkien, lukujen ja momenttien selvitysosissa. Vuonna 2010 tuottavuustoimenpiteiden arvioidaan pienentävän henkilöstötarvetta yhteensä 2 417 henkilötyövuodella.

Henkilöstötarpeen väheneminen johtaa talousarvioesityksessä huomioon otettuihin menosäästöihin, jotka vaihtelevat tuottavuutta lisäävien hankkeiden toteutuksen mukaisesti. Hallinnonalat voivat kohdentaa uudelleen käyttöönsä jäävän osan menosäästöistä. Loppuosa luetaan koko valtiontalouden menoja vähentäväksi säästöksi.

Taulukko 30. Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden vaikutukset henkilöstötarpeeseen

Hallinnonala	Htv-vähennykset 2009—2010
VNK	7
UM	40
OM	172
SM	83
PLM	162
VM	467
OPM[1)]	574
MMM	83
LVM	327
TEM	363
STM	108
YM	31
Yhteensä	2 417

[1)] Sisältää uusimuotoisiin yliopistoihin kohdistuvan tavoitteen. Koska yliopistot muuttuvat julkisoikeudellisiksi yhteisöiksi ja säätiöiksi, niihin aiemmin kohdennettu tuottavuusohjelman mukainen henkilöstövähennystavoite on otettu huomioon momentin 29.40.50 määrärahan mitoituksessa.

Henkilöstötarpeen vähentämistavoitteissa ja tuottavuusohjelman muussa toteuttamisessa on joitakin toimenpiteitä kohdennettu ja ajoitettu uudelleen ministeriöiden ehdotusten pohjalta, huomioitu lainsäädäntömuutosten eteneminen sekä otettu huomioon seuraavia näkökohtia:

— talouden tilanteen takia työvoimapalvelujen sekä harjoittelupaikkojen määräaikainen lisääminen

— ulkoasiainhallinnon tuottavuustavoitteissa kehitysyhteistyömäärärahojen kasvusta aiheutuva tarve kehittää kehitysyhteistyöhallintoa

— yliopistojen tuottavuustoimenpiteet valtionavun mitoituksessa

— sektoritutkimuslaitosten tuottavuustavoitteiden mitoittaminen ja kohdentaminen siten, että tuottavuusohjelma ei ole esteenä tarkoituksenmukaiselle ulkopuolisen rahoituksen vastaanottamiselle.

Koko valtionhallinnon tasolla tarkastellen muutokset voidaan toteuttaa henkilöstön luonnollisen poistuman puitteissa, sillä poistuman arvioidaan v. 2010 olevan n. 5 800. Arviossa on mukana valtion ulkopuolelle siirtyvät yliopistot. Viime vuosien myönteinen kehitys eläkkeelle siirtymisen myöhentymisessä arvioidaan jatkuvan, mutta valtion henkilöstön ikärakenteen vuoksi eläkepoistuman arvioidaan yltävän noin 3 000 henkilöön eli hieman yli puoleen kokonaispoistumasta. Henkilöstön ikärakenteen vuoksi historiallisen laajamittainen siirtyminen eläkkeelle ja muu luonnollinen vaihtuvuus antavat ainutlaatuisen mahdollisuuden toteuttaa palvelukykyä, tehokkuutta ja tuottavuutta lisääviä laajojakin uudistuksia voimassa olevia palvelussuhteita vaarantamatta. Tuottavuusohjelman toteut-

taminen sovitetaan henkilöstön palvelusuhteiden turvaamisen, työn jatkuvuuden, eläkkeelle siirtymisen myöhentämisen ja työelämän laadun kehittämisen tavoitteisiin. Muutostilanteiden henkilöstöjohtamista tuetaan valtionhallinnon yhteisin palveluin ja valtionhallinnon sisäistä liikkuvuutta hyödynnetään. Tuottavuustilastoinnin sekä arviointi- ja mittaustapojen kehittämistyötä jatketaan mm. siten, että tuottavuuden muutoksen rinnalla voidaan riittävästi ottaa huomioon toiminnan ja palvelujen vaikuttavuuden ja laadun sekä työelämän laadun muutokset. Valtiovarainministeriö toteuttaa vuoden 2010 kevään aikana valtion tuottavuusohjelman seurantahankkeen, jossa selvitetään tuottavuusohjelman v. 2011 päättyvän vaiheen tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia.

7.5 Hallinnon kehittäminen ja tuottavuuden parantaminen hallinnonaloilla

Hallinnonaloilla meneillään olevat hankkeet

Vuonna 2010 toteutuu eri hallinnonaloilla poikkeuksellisen suuri määrä organisaatiomuutoksia, jotka tähtäävät toiminnan kehittämiseen ja tuottavuuden parantamiseen. Muualla tässä luvussa mainittujen kehittämishankkeiden (aluehallintouudistus, yliopistouudistus, talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusten yhdistäminen) ohella näitä ovat mm.:

— oikeusministeriön hallinnonala: käräjäoikeusuudistus, aluevankiloiden yhdistäminen, rikosseuraamusalan organisaatiouudistus ja Valtakunnanvoudinviraston perustaminen

— sisäasiainministeriön hallinnonala: poliisin hallintorakenteen uudistaminen

— maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala: kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirto oikeusministeriön hallinnonalalta sekä luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymä yhteistyössä ympäristöministeriön hallinnonalan kanssa

— liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala: Liikennevirasto n ja Liikenteen turvallisuusviraston muodostaminen ja Merenkulkulaitoksen tuotannollisen toiminnan yhtiöittäminen

— työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala: VTT:n asiantuntijapalveluiden yhtiöittäminen sekä Keskuslaboratorio Oy:n (KCL) eräiden toimintojen siirto VTT:lle.

Kustannuksiltaan merkittävimmät ydintoiminnan tietojärjestelmähankkeet

Käynnistymässä olevista ydintoiminnan tietojärjestelmähankkeista suurimpia (kokonaiskustannuksiltaan yli 15 milj. euroa) ovat Hätäkeskuslaitoksen ja poliisin operatiivisten tietojärjestelmien uudistamishankkeet, Puolustusvoimien integroidun tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmän (ITVJ) jatkokehittäminen, Maanmittauslaitoksen kiinteistöjen kirjaamisjärjestelmän uudistaminen ja sähköisen kiinteistönvaihdannan kehittäminen sekä opetusministe-

riön supertietokonehanke, jolla lisätään kansallista, keskitettyä laskenta- ja talletuskapasiteettia.

Toteuttamisvaiheessa olevista tietojärjestelmähankkeista merkittävimmät ovat Ajoneuvohallintokeskuksen ajoneuvoliikenteen tietojärjestelmä (kuljettajatietojärjestelmäosuus), Patentti- ja rekisterihallituksen yritys- ja yhteisölinjan tietojärjestelmien (mm. kauppa-rekisteri, yrityskiinnitysrekisteri, tilinpäätösten kuva-arkisto ja säätiörekisteri) uudistaminen ja sähköisen asioinnin kehittäminen, verohallinnon henkilöverotuksen ja verotilin kehittämishankkeet sekä terveydenhuollon valtakunnallinen tietojärjestelmäarkkitehtuuri (KanTa), joka tukee terveyspalveluiden laadukasta ja kustannustehokasta tuottamista sekä kansalaisen toimintamahdollisuuksia. Keskeisen osan tietojärjestelmäarkkitehtuuria muodostavat valtakunnalliset KELAn ylläpitämät tietojärjestelmäpalvelut: sähköinen resepti (eResepti) ja potilastietoarkisto (eArkisto). eReseptin pilotit käynnistyvät syksyllä 2009 Turussa ja Kotkassa. Vuonna 2010 panostetaan eReseptin käyttöönottoon sekä terveydenhuollon toimijoiden tietojärjestelmien ja kansallisen potilastietoarkiston yhteentoimivuuden edistämiseen.

8. Valtion talousarvion ulkopuolella olevat rahastot ja liikelaitokset sekä valtion omistajapolitiikka

8.1 Valtion talousarvion ulkopuolella olevat rahastot

Valtiolla on yksitoista talousarviotalouden ulkopuolista rahastoa. Niiden yhteenlaskettujen tulojen arvioidaan olevan v. 2010 n. 5,3 mrd. euroa ja menojen n. 4,1 mrd. euroa, joten rahastotalouden nettomääräinen ylijäämä on n. 1,2 mrd. euroa. Rahastoista tuloutetaan valtion talousarvioon yhteensä n. 1,7 mrd. euroa ja niihin ehdotetaan siirrettäväksi n. 34 milj. euroa v. 2010. Taulukossa 31 on esitetty yhteenvetotiedot rahastojen taloudesta vuosina 2008—2010.

Valtion asuntorahasto (VAR)

Valtion talousarviossa hyväksytyn valtuuden nojalla sosiaaliseen asuntotuotantoon myönnettävät lainat, korkotuet, avustukset ja asuntolainojen valtiontakauksista aiheutuvat menot maksetaan valtion asuntorahaston varoista. Rahasto vastaa myös velkojensa menoista.

Rahasto saa varansa aravalainojen koroista, lyhennyksistä ja vuosimaksuista sekä valtiontakauksiin liittyvistä takausmaksuista. Rahoitusta rahastolle hankitaan myös osana valtion lainanottoa. Talousarviovuoden alussa rahastovelka on n. 2,0 mrd. euroa. Valtion asuntorahaston asuntolainasaatavien pääomien ennakoidaan olevan vuoden 2010 alussa n. 9,1 mrd. euroa ja rahastosta suoritettavan korkotuen piirissä olevan lainakannan n. 5,7 mrd. euroa. Takausvastuita rahastolla ennakoidaan olevan korkotukilainoissa n. 5,0 mrd.

euroa, omistusasuntolainojen osatakauksissa n. 1,8 mrd. euroa ja aravalainojen ensisijaislainoissa n. 0,5 mrd. euroa.

Vuonna 2010 rahaston tuloiksi asuntolainoista ja takausmaksuista ennakoidaan n. 655 milj. euroa. Rahastolla saa olla enintään 3,5 mrd. euroa lainaa. Uusien myönnettävien korkotukilainojen valtuudeksi ehdotetaan 1 670 milj. euroa sekä rahastosta maksettavien avustusten ja akordien valtuudeksi yhteensä 178,7 milj. euroa. Vuonna 2010 rahastosta ehdotetaan siirrettäväksi 228 milj. euroa talousarvioon, mikä vastaa talousarviotalouden puolella kannettavaa rahaston omapääoman korkokustannusta vähennettynä rahaston yhdystilisaatavalle kertyvällä korkotulolla. Valtion asuntorahastosta maksetaan lisäksi vielä ennen vuotta 2006 myönnetyt asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustukset.

Omistusasuntojen voimassa olevien lainatakausten enimmäismääräksi vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa vuoden 2010 lopussa ehdotetaan yhteensä 2,2 mrd. euroa, mikä vastaa n. 11 mrd. euron lainakantaa.

Valtion eläkerahaston (VER)

Valtion eläkerahaston avulla valtio varautuu valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien tulevien eläkkeiden maksamiseen ja pyrkii tasaamaan tulevien vuosien eläkemenoja. Rahastoon kerätään työnantajan eläkemaksuina valtion virastoilta ja laitoksilta, liikelaitoksilta, kunnilta, yksityisiltä valtionapulaitoksilta ja ns. VALTAVA -laitoksilta arviolta 1 360 milj. euroa v. 2010. Työntekijäin eläkemaksuja ja työttömyysvakuutusmaksuja kerätään rahastoon 346 milj. euroa. Rahaston tuloja ovat myös sijoitustoiminnan tuotot, yhteensä arviolta n. 864 milj. euroa v. 2010.

Valtion eläkerahaston sijoitussalkku oli kesäkuussa 2009 markkina-arvoltaan n. 11 mrd. euroa, mikä on 13 % suhteessa valtion eläkevastuuseen. Rahastolla on valtion eläkelaissa säädetty rahastointitavoite. Sen mukaan rahastoa kartutetaan, kunnes rahaston määrä vastaa 25 % valtion eläkevastuusta. Rahaston tuloista siirretään valtion talousarvioon vuosittain 40 % valtion vuotuisesta eläkemenosta. Siirto talousarvioon on 1 472 milj. euroa v. 2010.

Valtiovarainministeriön asettamana strategisena tulostavoitteena on, että valtion eläkerahaston sijoitustoiminta tuottaa pitkällä aikavälillä enemmän kuin valtion näkökulmasta riskitön sijoitusvaihtoehto, jolla tarkoitetaan valtion nettovelan kustannusta. Toiminnallisena tulostavoitteena on saavuttaa riskikorjattu sijoitustuotto, joka ylittää rahaston sijoitussuunnitelmassa määritellyn vertailuindeksin.

Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)

Maatilatalouden rakenteen kehittämisen tavoitteena on maatalouden kannattavuuden sekä maatilojen elin-, työ- ja tuotanto-olosuhteiden parantaminen. Maatilojen investointeihin ja omistajanvaihdoksiin myönnetään rahoitustukea valtion talousarviosta lainojen korkotukena sekä Maatilatalouden kehittämisrahastosta avustuksina ja eräinä lainoina. Vuonna 2010 rahaston käytettävissä olevat varat ovat arviolta 165,7 milj. euroa, kun huomioon on otettu vuodelta

2009 siirtyväksi arvioidut erät. Talousarviosta ehdotetaan siirrettäväksi rahastoon 30,9 milj. euroa v. 2010. EU:lta rahastoon tuloutuvaa rahoitusosuutta on arviolta 24,5 milj. euroa. Avustuksia arvioidaan myönnettävän n. 86 milj. eurolla.

Valtion ydinjätehuoltorahasto

Valtion ydinjätehuoltorahasto muodostuu varautumisrahastosta, ydinturvallisuustutkimusrahastosta ja ydinjätetutkimusrahastosta. Varautumisrahaston pääoma koostuu ydinjätehuoltomaksuista ja rahaston lainaustoiminnan voitosta. Rahastoinnin tavoitteena on varmistaa, että ydinjätehuollon vaatimat varat ovat käytettävissä. Ydinjätehuoltomaksuja ovat velvollisia suorittamaan ne, joiden toiminnasta aiheutuu ydinjätettä eli voimayhtiöt Teollisuuden Voima Oyj ja Fortum Power and Heat Oy sekä Valtion teknillinen tutkimuskeskus, jonka käytössä on FiR-1 -tutkimusreaktori. Rahaston tehtävänä on myös osallistua jätehuoltovelvollisten varautumisvelvollisuuden sisällön määräämiseen. Varautumisrahaston tase on n. 1,7 mrd. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtävänä on lisäksi periä ydinenergialaissa määritellyt veronluonteiset maksut ja jakaa kaikki näin kerätyt varat vuosittain ydinturvallisuuteen ja ydinjätehuoltoon liittyville tutkimushankkeille. Ydinlaitosten haltijoilta v. 2009 kerätyt maksut ovat olleet yhteensä 3,0 milj. euroa ja jätehuoltovelvollisilta kerättävät maksut yhteensä 1,6 milj. euroa. Ydinlaitosten haltijoilta v. 2010 kerättävien maksujen arvioidaan pysyvän vuoden 2009 tasolla.

Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuusrahastoon tuloutetaan polttoaineiden ja sähkön valmisteverotuksen yhteydessä kannettava huoltovarmuusmaksu. Sen tuotto on ollut jo usean vuoden ajan n. 50 milj. euroa vuodessa. Sähkön kulutuksen voimakas lasku alentaa huoltovarmuusmaksun tuoton v. 2010 n. 46 milj. euroon. Rahaston tase on n. 1,2 mrd. euroa.

Rahaston varoilla turvataan kansalaisten, elinkeinoelämän ja maanpuolustuksen vähimmäistarpeet ja yhteiskunnan infrastruktuurin toimivuus normaaliaikojen vakavissa häiriöissä ja poikkeusoloissa. Keskeisiä rahoitettavia kohteita ovat valtion varmuusvarastot ja erilaiset tekniset varajärjestelyt. Influenssapandemian varalta hankitaan vuosina 2009—2010 kansallisen pandemiaohjelman mukaisesti varmuusvarastoihin lääkkeitä ja suojamateriaaleja 26,5 milj. euron arvosta.

Valtiontakuurahasto

Valtiontakuurahaston tarkoituksena on turvata Finnvera Oyj:n antamien vientitakuiden, takausten ja muiden valtiotakuurahastosta annetun lain (444/1998) tarkoittamien sitoumusten täyttäminen. Rahaston varoista hoidetaan myös aiemmin syntyneet sitoumukset. Valtiontakuurahasto saa varansa Valtiontakuukeskuksen ja sitä edeltäneiden laitosten antamista vientitakuisiin ja muihin vastuusitoumuksiin liittyvistä takuumaksuista ja takaisinperintäsaatavista sekä valtion talousarviossa rahastolle siirrettävästä määrärahasta.

Rahaston vastuulla oleva vientitakuu- ja erityistakauskanta oli vuoden 2008 lopussa n. 8,6 mrd. euroa. Rahaston kassavarat olivat vuoden 2009 alussa n. 698 milj. euroa. Vuosien 2009 ja 2010 aikana rahaston kokonaisvastuiden määrä tullee kasvamaan. Suuret toimialakohtaiset riskikeskittymät ja kansainvälisen talouden heikko tilanne lisäävät tarvetta kerryttää rahaston likvidejä varoja tasolle, jolla maksuvalmius pysytetään kohonnutta riskipositiota vastaavana.

Valtion vakuusrahasto

Valtion vakuusrahasto keskittyy myönnetyn pankkituen hallinnointiin sekä tukiehtojen noudattamisen ja omaisuudenhoitoyhtiöiden alasajon valvontaan. Myönnettyä pankkitukea oli vuoden 2008 loppuun mennessä maksettu nettomääräisesti yhteensä 6,0 mrd. euroa. Lukuun sisältyy Suomen Pankin, Valtion vakuusrahaston ja valtioneuvoston valtion talousarvion kautta myöntämä tuki. Vakuusrahaston viimeinen tukipäätös tehtiin v. 1996.

Valtion televisio- ja radiorahasto

Valtion televisio- ja radiorahasto toimii Yleisradio Oy:n rahoittamiseksi ja muun televisio- ja radiotoiminnan edistämiseksi. Rahastoa hoitaa Viestintävirasto, joka perii TV-maksut ja toimilupamaksut rahastolle. Rahaston maksutulojen arvioidaan olevan n. 430,3 milj. euroa v. 2010. Valtioneuvosto päättää liikenne- ja viestintäministeriön esittelystä rahaston määrärahojen käytöstä Yleisradio Oy:n toimintaan, Viestintävirastolle maksujen perintään, tarkastukseen ja valvontaan, sekä tekijänoikeuskorvauksiin ja televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen.

Maatalouden interventiorahasto (MIRA)

Maatalouden interventiorahastosta rahoitetaan maatalouden interventiotoimintaa sekä EU:n ruoka-apuohjelmaa. Rahaston kautta rahoitettava toiminta arvioidaan 14,1 milj. euroksi v. 2010. Valtion talousarviosta interventiorahastoon tehtävällä siirrolla katetaan niitä rahaston menoja, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta ja jotka jäävät valtion vastattaviksi. Näiden menojen määräksi arvioidaan v. 2010 1,0 milj. euroa, josta 0,85 milj. euroa on EU:n ruoka-apuohjelman menoja ja 0,15 milj. euroa muita menoja. Vuonna 2010 ei siirtoa valtion talousarviosta arvioida tarvittavan, koska rahastolla on käytettävissä riittävästi omia varoja. Interventiotoimintaan sisältyvät interventio-ostot rahoitetaan lainanotolla.

Palosuojelurahasto

Palosuojelurahastolain (306/2003) mukaan tulipalojen ehkäisyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi on Suomessa olevasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta vuosittain suoritettava palosuojelumaksu. Palosuojelumaksun on velvollinen suorittamaan jokainen, joka harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa.

Palosuojelumaksukertymä on kasvanut usean vuoden ajan yleisestä talouden toimeliaisuudesta johtuen. Taloustilanteen heikkeneminen näkyy kertymässä noin vuoden viiveellä, joten kertymän kasvun arvioidaan pysähtyvän ja kääntyvän laskuun v. 2010. Käänteestä huolimatta kertymä on kuitenkin vielä lähes 8 milj. euroa v. 2010, jonka jälkeen sen arvioidaan laskevan selvästi.

Palosuojelurahastosta voidaan myöntää lain tarkoituksen toteuttamiseksi rahaston varojen ja vuosittaisen käyttösuunnitelman puitteissa yleis- tai erityisavustuksia kunnille ja pelastustoimen alueille, sopimuspalokunnille sekä pelastusalan järjestöille ja muille vastaaville yhteisöille. Avustukset on suunnattu sellaisiin hankkeisiin, jotka jäävät valtion muiden rahoitusjärjestelmien ulkopuolelle. Rahaston avustukset on yhteen sovitettu valtionosuusjärjestelmän kanssa.

Rahastosta maksetaan avustuksina yhteensä lähes 10 milj. euroa v. 2010. Avustukset kunnille ovat suhteellisen korkealla, n. 4,1 milj. euron tasolla, johtuen aiemmin päätetyistä sitoumuksista sekä paloasemiin varatun määrärahan suuruudesta. Muut avustukset kotimaahan ovat edelleen huomattavia rahaston panostaessa tulipalojen ennaltaehkäisyyn kohdistuviin hankkeisiin. Elinkeinoelämälle ja kotitalouksille maksettavat avustukset ovat osuudeltaan suhteellisen pieniä.

Öljysuojarahasto

Öljysuojarahasto saa varansa maahantuodusta ja Suomen kautta kuljetetusta öljystä perittävästä öljysuojamaksusta. Öljyisten maiden kunnostukseen siirretään lisäksi valtion talousarviossa öljyjätemaksuina kertyneitä tuloja. Rahastoon ehdotetaan siirrettäväksi 3,3 milj. euroa v. 2010. Öljysuojarahaston vuotuinen budjetti on n. 8 milj. euroa. Se nousee 25 milj. euroon, kun suunniteltu öljysuojamaksun korotus toteutetaan v. 2010.

Öljysuojarahastosta korvataan öljyvahingoista, niiden torjunnasta ja ympäristön ennallistamisesta, öljyntorjuntakaluston hankinnasta ja ylläpidosta sekä torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia. Öljyn merikuljetusten kasvu Suomenlahdella lisää valtion ja alueiden pelastustoimien hankintoja ja niistä aiheutuvia korvaustarpeita. Öljysuojarahastosta annettua lakia muutetaan siten, että öljysuojamaksua korotetaan rahaston maksuvalmiuden turvaamiseksi nykyisestä 0,5 eurosta 1,5 euroon maahantuodulta öljytonnilta.

Taulukko 31. Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. euroa

	2008	2009**	2010**
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	70	69	83
Sekalaiset tulot	485	532	543
Eläkemaksut	1 607	1 665	1 707
Korkotulot ja voiton tuloutukset	534	1 251	1 260
Siirrot talousarviosta	26	41	34
Tulot pl. rahoitustaloustoimet	2 723	3 558	3 628
Myönnettyjen lainojen takaisinmaksut	1 506	1 560	1 683
Tulot yhteensä	4 228	5 118	5 311

Taulukko 31. Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. euroa

Kulutusmenot	54	131	131
Siirtomenot	719	797	779
Korkomenot	107	96	63
Siirrot talousarvioon	1 543	1 642	1 700
Muut menot	1	0	0
Menot pl. rahoitustaloustoimet	2 424	2 666	2 673
Myönnetyt lainat ja muut finanssisijoitukset	1 242	1 608	1 417
Menot yhteensä	3 666	4 274	4 089
Nettorahoitusylijäämä	563	844	1 221

8.2 Liikelaitokset

Valtiolla on vuodenvaihteen jälkeen enää kolme liikelaitosta, koska liikenne- ja viestintäministeriön tarkoituksena on muuttaa Ilmailulaitos ja Varustamoliikelaitos 1.1.2010 lähtien osakeyhtiöiksi. Liikelaitosten talous on valtion talousarvion ulkopuolella. Eduskunta hyväksyy talousarvion käsittelyn yhteydessä niiden palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä tekee muut keskeiset ohjauspäätökset esim. tarvittaessa antaa suostumuksensa liikelaitoksen lainanottoon. Asianomainen ministeriö päättää liikelaitoksen tulostavoitteesta. Valtioneuvosto vahvistaa tilinpäätöksen ja päättää valtiolle tuloutettavan voiton määrästä. Liikelaitosten toiminta perustuu valtion liikelaitoksista annettuun lakiin (1185/2002) sekä liikelaitoskohtaisiin lakeihin.

Oheisiin taulukoihin on koottu ennusteet valtion liikelaitoksista. Liikelaitosten voiton tuloutuksista vuodelta 2009 arvioidaan kertyvän valtion vuoden 2010 talousarvioon momentille 13.05.01 noin 129 milj. euroa mukaan lukien yhtiöitettävät liikelaitokset.

Kun edullisen urakkahintatason ennakoidaan jatkuvan, valtion käyttökiinteistöistä vastaavan Senaatti-kiinteistöt liikelaitoksen investointivaltuus mitoitetaan työllisyys- ja elvytyssyistä 270 milj. euroksi valtion rakennusten korjaustöiden aientamiseksi.

Taulukko 32. Valtion liikelaitostoiminta v. 2010

Liikelaitos (konserni)	Liikevaihto milj.€	muutos, %	Tilikauden tulos liikevaihdosta milj. €	(%)	Sijoitetun pääoman tuotto (%)	Omavaraisuusaste (%)	Investointimenot milj. €	Henkilöstö keskim. lkm
Senaatti-kiinteistöt	485,0	-29,6	69,0	14,2	3,4	54,4	270,0	265
(konserni)	488,0	-29,7	71,0	14,6	3,4	54,2	270,0	265
Metsähallitus	245,8	6,9	52,1	21,0	2,0	98,0	30,0	1 220
(konserni)	292,9	5,7	53,4	18,0	2,1	98,0	36,0	1 520
Luotsausliikelaitos	33,1	2,9	-1,3	-4,1	-7,5	78,7	1,8	355
Yhteensä	763,9		119,8				291,8	1 840

Taulukko 33. Valtion liikelaitosten tuloutukset ja määrärahat v. 2010 (milj. euroa)

		Tuloutukset talousarvioon					Erityis-
	Liikelaitos	Takaus-maksut	Korot	Voiton tuloutukset	Lainojen takaisinmaksut	Yhteensä	tehtävien määrärahat
28.20.88	Senaatti-kiinteistöt	5,5	50,1	80,0	165,1	300,7	-
30.63	Metsähallitus	-	-	48,8	-	48,8	31,3
31.60.88	Luotsausliikelaitos	-	-	-	-	-	4,2
	Yhteensä	5,5	50,1	128,8	165,1	349,5	35,5

8.3 Valtion omistaja-politiikka

Valtio pyrkii hoitamaan koko yhtiöomistustaan mahdollisimman ammattitaitoisesti ja aktiivisesti. Valtioneuvoston vuoden 2007 alussa tekemän omistajapolitiikkaa koskevan periaatepäätöksen pohjalta valtionyhtiöitä ja valtion osakkuusyhtiöitä kehitetään niin, että omistuksen arvo pitkällä aikavälillä kasvaa. Markkinaehtoisesti toimivien yhtiöiden tulee olla kannattavia ja kilpailukykyisiä. Valtion erityistehtäviä hoitavien yhtiöiden yleistavoitteena on kannattava toiminta samalla kun pyritään mahdollisimman hyvään yhteiskunnalliseen kokonaistulokseen. Hallitus on valmis jatkamaan valtion omistuksen vähentämistä niissä yhtiöissä, joissa omistus perustuu lähinnä sijoittajaintressiin. Omistusjärjestelyt harkitaan aina yhtiökohtaisesti voimassa olevien eduskunnan antamien valtuuksien rajoissa.

Valtion talousarvio vuodelle 2010

TULOARVIOT

Osasto 11	€
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT	**30 980 699 000**
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	**10 296 000 000**
01. Ansio- ja pääomatuloverot	7 089 000 000
02. Yhteisövero	2 482 000 000
03. Korkotulojen lähdevero	325 000 000
04. Perintö- ja lahjavero	400 000 000
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	**13 341 000 000**
01. Arvonlisävero	12 613 000 000
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	594 000 000
03. Apteekkimaksut	134 000 000
08. Valmisteverot	**5 157 000 000**
01. Tupakkavero	682 000 000
04. Alkoholijuomavero	1 273 000 000
05. Virvoitusjuomavero	35 000 000
07. Energiaverot	3 155 000 000
08. Eräiden juomapakkausten valmistevero	12 000 000

Osasto 12

10.	**Muut verot**	**2 073 200 000**
03.	Autovero	815 000 000
05.	Varainsiirtovero	400 000 000
06.	Arpajaisvero	138 200 000
07.	Ajoneuvovero	668 000 000
08.	Jätevero	52 000 000
19.	**Muut veronluonteiset tulot**	**113 499 000**
02.	Lästimaksut	800 000
03.	Ratavero	20 899 000
04.	Eräät viestinnän maksut	5 100 000
05.	Lentoliikenteen valvontamaksu	6 400 000
06.	Väylämaksut	72 700 000
08.	Öljyjätemaksu	4 600 000
09.	Muut verotulot	3 000 000

Osasto 12

12.	**SEKALAISET TULOT**	**4 656 647 000**
24.	**Ulkoasiainministeriön hallinnonala**	**3 130 000**
99.	Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	3 130 000
25.	**Oikeusministeriön hallinnonala**	**80 150 000**
10.	Tuomioistuintulot	22 000 000
20.	Ulosottomaksut	58 000 000
99.	Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	150 000
26.	**Sisäasiainministeriön hallinnonala**	**8 756 000**
98.	EU:lta saatavat tulot yhteisvastuun ja maahanmuuttovirtojen hallintaan	8 656 000
99.	Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot	100 000
27.	**Puolustusministeriön hallinnonala**	**2 988 000**
01.	Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot	8 000
20.	Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	18 000
99.	Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 962 000
28.	**Valtiovarainministeriön hallinnonala**	**1 849 434 000**
10.	Tullilaitoksen tulot	6 343 000
11.	Kuntien osuudet verotuskustannuksista	129 379 000
12.	Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	35 285 000
13.	Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	19 743 000
25.	Metallirahatulot	25 000 000
50.	Siirto valtion eläkerahastosta	1 472 204 000

51.	Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	79 500 000
52.	Vakuutusmaksut	22 460 000
92.	Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	46 000 000
93.	Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	2 400 000
99.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	11 120 000

29.	**Opetusministeriön hallinnonala**	**499 574 000**
70.	Opintotukitoiminnan tulot	32 900 000
88.	Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista	462 674 000
99.	Opetusministeriön hallinnonalan muut tulot	4 000 000

30.	**Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala**	**893 728 000**
01.	EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot	565 582 000
02.	Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	283 866 000
03.	Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	6 870 000
04.	EU:lta saatavat muut tulot	930 000
20.	Valtion osuus totopeleistä saadusta tulosta	9 000 000
31.	Lihantarkastuksen toimintatulot	141 000
32.	Kasvinjalostusmaksut	580 000
40.	Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	2 300 000
41.	Tenojoen kalastuslupamaksut	560 000
42.	Hirvieläinten metsästysmaksut	4 400 000
43.	Viehekalastusmaksut	2 810 000
44.	Kalastuksenhoitomaksut	6 607 000
45.	Riistanhoitomaksut	8 582 000
99.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	1 500 000

31.	**Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala**	**22 840 000**
10.	Liikenneviraston tulot	22 782 000
99.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	58 000

32.	**Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala**	**315 327 000**
20.	Turvatekniikan keskuksen tulot	1 200 000
30.	Rahoitusosuus työ- ja elinkeinoministeriön sekä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista	200 000
31.	Palkkaturvamaksujen palautukset	28 827 000
50.	Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot	252 000 000
99.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	33 100 000

33.	**Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala**	**492 270 000**
02.	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	1 400 000
03.	Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	500 000
90.	Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	395 995 000
98.	Valtionapujen palautukset	94 200 000
99.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	175 000

Osasto 13

35.	**Ympäristöministeriön hallinnonala**	**245 450 000**
10.	Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	14 250 000
20.	Siirto valtion asuntorahastosta	228 000 000
99.	Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	3 200 000
39.	**Muut sekalaiset tulot**	**243 000 000**
01.	Sakkorahat	98 000 000
02.	Verotukseen liittyvät korkotulot	90 000 000
04.	Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset	50 000 000
07.	Valtiolle valtion eläkerahaston ulkopuolella tuloutettavat korvaukset	2 500 000
10.	Muut sekalaiset tulot	2 500 000

Osasto 13

13.	**KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET**	**1 317 900 000**
01.	**Korkotulot**	**139 100 000**
04.	Korot valtion lainoista liikelaitoksille	52 500 000
05.	Korot muista lainoista	5 000 000
07.	Korot talletuksista	70 000 000
09.	Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen korkotulot	11 600 000
03.	**Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot**	**900 000 000**
01.	Osinkotulot ja osakkeiden nettomyyntitulot	900 000 000
04.	**Osuus valtion rahalaitosten voitosta**	**150 000 000**
01.	Osuus Suomen Pankin voitosta	150 000 000
05.	**Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset**	**128 800 000**
01.	Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	128 800 000

Osasto 15

15.	**LAINAT**	**13 229 973 000**
01.	**Valtiolle takaisin maksettavat lainat**	**208 500 000**
02.	Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	165 100 000
04.	Muiden lainojen lyhennykset	43 400 000

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	**13 021 473 000**
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	13 021 473 000

Tuloarvioiden kokonaismäärä:

50 185 219 000

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21

		€
21.	**EDUSKUNTA**	**122 249 000**
01.	**Kansanedustajat**	**20 720 000**
01.	Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)	20 720 000
10.	**Eduskunnan kanslia**	**75 373 000**
01.	Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	53 773 000
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	7 000 000
70.	Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	1 800 000
74.	Eduskunnan rakennusten peruskorjaukset (siirtomääräraha 3 v) ...	12 800 000
20.	**Eduskunnan oikeusasiamies**	**5 027 000**
01.	Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	5 027 000
30.	**Ulkopoliittinen instituutti**	**3 304 000**
01.	Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 109 000
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	195 000
40.	**Valtiontalouden tarkastusvirasto**	**13 937 000**
01.	Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 377 000
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	560 000
90.	**Eduskunnan muut menot**	**3 888 000**
01.	Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkanslioita varten (kiinteä määräraha)	3 888 000

Pääluokka 22

22.	**TASAVALLAN PRESIDENTTI**	**15 323 000**
01.	**Tasavallan presidentti**	**3 206 000**
01.	Presidentin palkkio ja edustusrahat (kiinteä määräraha)	297 000
02.	Presidentin käyttövarat (kiinteä määräraha)	59 000
20.	Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (arviomääräraha)	2 850 000

02.	**Tasavallan presidentin kanslia**	**12 117 000**
01.	Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 847 000
02.	Eläkkeellä olevien presidenttien menot (kiinteä määräraha)	270 000
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	1 000 000
75.	Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000

Pääluokka 23

23.	**VALTIONEUVOSTON KANSLIA**	**78 127 000**
01.	**Hallinto**	**35 932 000**
01.	Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 020 000
02.	Ministereiden ja heidän erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	5 045 000
20.	Pääministerin ja hänen avustajiensa matkat (arviomääräraha)	867 000
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	3 000 000
10.	**Omistajaohjaus**	**2 700 000**
88.	Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	2 700 000
20.	**Poliittisen toiminnan avustaminen**	**36 000 000**
50.	Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	36 000 000
30.	**Oikeuskanslerinvirasto**	**2 949 000**
01.	Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 949 000
90.	**Muut menot**	**546 000**
21.	Kunniamerkit (arviomääräraha)	471 000
58.	Avustus Tammenlehvän perinneliiton toiminnan tukemiseen (siirtomääräraha 3 v)	75 000

Pääluokka 24

24.	**ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA**	**1 187 594 000**
01.	**Ulkoasiainhallinto**	**226 614 000**
01.	Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	203 880 000
21.	Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	67 000

29. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	17 667 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
10. Kriisinhallinta	**78 119 000**
20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	59 774 000
21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)	18 345 000
20. Lähialueyhteistyö	**19 500 000**
66. Lähialueyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	19 500 000
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	**751 504 000**
50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	—
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	736 504 000
88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	15 000 000
90. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot	**111 857 000**
50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 790 000
51. Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	39 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	109 511 000
67. Kansainvälisen ilmastosopimuksen alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)	500 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	17 000

Pääluokka 25

25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**789 679 000**
01. Ministeriö ja hallinto	**101 098 000**
01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 340 000
02. Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 000
03. Eräiden virastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 111 000
04. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 825 000
20. Erityismenot (arviomääräraha)	7 400 000
29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	46 000 000
50. Avustukset (kiinteä määräraha)	2 271 000
51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	12 150 000

10.	**Tuomioistuimet ja oikeusapu**	**323 937 000**
01.	Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 144 000
02.	Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 725 000
03.	Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	229 470 000
04.	Oikeusaputoimistojen ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 100 000
05.	Yleisen edunvalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 498 000
50.	Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	36 000 000
20.	**Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta**	**97 314 000**
01.	Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	97 314 000
30.	**Syyttäjät**	**40 893 000**
01.	Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 893 000
40.	**Rangaistusten täytäntöönpano**	**224 400 000**
01.	Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	218 375 000
74.	Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	6 025 000
50.	**Vaalimenot**	**2 037 000**
20.	Vaalimenot (arviomääräraha)	2 037 000

Pääluokka 26

26.	**SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA**	**1 266 682 000**
01.	**Hallinto**	**90 632 000**
01.	Sisäasiainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 907 000
03.	Hallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 092 000
20.	Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	4 711 000
22.	EU:n osuus yhteisvastuun ja maahanmuuttovirtojen hallintaan (siirtomääräraha 2 v)	8 656 000
29.	Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	53 100 000
65.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)	1 166 000

10.	**Poliisitoimi**	**681 640 000**
01.	Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	679 140 000
20.	Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (arviomääräraha)	2 500 000
20.	**Rajavartiolaitos**	**238 611 000**
01.	Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	219 901 000
70.	Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 3 v)	18 710 000
30.	**Pelastustoimi ja hätäkeskukset**	**87 230 000**
01.	Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 239 000
02.	Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	55 981 000
20.	Erityismenot (arviomääräraha)	3 500 000
31.	Pelastustoimen valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	3 510 000
43.	Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000
40.	**Maahanmuutto**	**168 569 000**
01.	Maahanmuuttoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 558 000
03.	Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	859 000
20.	Paluumuuttajien muuttovalmennus (arviomääräraha)	376 000
30.	Valtion korvaukset kunnille (arviomääräraha)	79 349 000
63.	Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	71 427 000

Pääluokka 27

27.	**PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA**	**2 703 905 000**
01.	**Puolustuspolitiikka ja hallinto**	**321 900 000**
01.	Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 580 000
29.	Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	303 320 000
10.	**Sotilaallinen maanpuolustus**	**2 329 022 000**
01.	Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 583 146 000
18.	Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 3 v)	741 235 000
19.	Hawk Mk 66 -koneiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	2 600 000
50.	Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	2 041 000
30.	**Sotilaallinen kriisinhallinta**	**52 983 000**
20.	Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	52 973 000
95.	Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	10 000

Pääluokka 28

28.	**VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA**	**14 859 567 000**
01.	**Hallinto**	**108 230 000**
01.	Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 669 000
20.	Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (siirtomääräraha 2 v) ...	215 000
21.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	844 000
29.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	76 502 000
10.	**Verotus ja tullitoimi**	**605 556 000**
01.	Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	396 324 000
02.	Tullilaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	161 932 000
63.	Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	4 600 000
95.	Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	32 700 000
97.	Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	10 000 000
20.	**Palvelut valtioyhteisölle**	**31 516 000**
01.	Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 548 000
02.	Valtioneuvoston tietohallintoyksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 535 000
03.	Valtiovarain controller -toiminnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 039 000
06.	Valtion IT-palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 412 000
07.	Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	982 000
88.	Senaatti-kiinteistöt	—
30.	**Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto**	**52 606 000**
01.	Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	44 145 000
02.	Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 063 000
03.	Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 398 000
40.	**Valtion alue- ja paikallishallinto**	**83 465 000**
01.	Valtion aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	47 788 000
02.	Maistraattien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 410 000
03.	Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)	3 267 000
50.	**Eläkkeet ja korvaukset**	**3 862 589 000**
15.	Eläkkeet (arviomääräraha)	3 680 509 000
16.	Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)	20 320 000
17.	Muut eläkemenot (arviomääräraha)	30 540 000

50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	40 120 000
63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	79 500 000
95. Ennakkotuloista maksettavat korkomenot (arviomääräraha)	11 600 000
60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	**2 686 000**
01. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000
02. Erikseen budjetoidut palkkamenot (arviomääräraha)	50 000
03. Valtion henkilöstöjärjestelyistä aiheutuvat palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	216 000
20. Työhyvinvoinnin edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 100 000
60. Siirto Koulutusrahastolle (arviomääräraha)	320 000
70. Valtionhallinnon kehittäminen	**35 754 000**
01. Valtion IT-strategian toteuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	22 500 000
20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 254 000
80. Ahvenanmaan maakunnan tukeminen	**202 237 000**
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	167 237 000
31. Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	25 000 000
40. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	10 000 000
90. Kuntien tukeminen	**7 875 978 000**
01. KuntaIT:n toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	7 369 000
20. Valtion ja kuntien yhteiset tietojärjestelmähankkeet (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	7 749 601 000
31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki ja kuntien yhteistoiminta-avustukset (arviomääräraha)	114 008 000
91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	**184 000 000**
40. Tuki työnantajille (arviomääräraha)	70 000 000
41. Energiaverotuki (arviomääräraha)	114 000 000
92. EU ja kansainväliset järjestöt	**1 809 570 000**
20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	2 400 000
40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	7 000 000
67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	170 000
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	1 800 000 000

99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	**5 380 000**
95. Satunnaiset säädösperusteiset menot (arviomääräraha)	300 000
96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	80 000

Pääluokka 29

29. OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**6 186 419 000**
01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	**118 405 000**
01. Opetusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 021 000
02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 497 000
03. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksen CIMOn toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 759 000
04. Koulutuksen ja korkeakoulujen arviointi (siirtomääräraha 2 v)	2 289 000
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	4 511 000
22. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	15 313 000
29. Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	30 800 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	585 000
51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	2 547 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 083 000
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 2 v)	4 000 000
10. Yleissivistävä koulutus	**842 687 000**
01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	45 219 000
02. Ylioppilastutkintolautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 000
20. Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v) ...	10 889 000
30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	729 727 000
34. Valtionosuus ja -avustus oppilaitosten perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	55 700 000
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	1 146 000
20. Ammatillinen koulutus	**665 115 000**
01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 300 000
20. Työpaikalla tapahtuva oppiminen (siirtomääräraha 2 v)	3 026 000
21. Ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 364 000
30. Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	652 425 000

30.	**Aikuiskoulutus**	**501 774 000**
20.	Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot (siirtomääräraha 2 v)	24 233 000
21.	Aikuiskoulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	3 010 000
30.	Valtionosuus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	162 716 000
31.	Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen (arviomääräraha)	146 969 000
32.	Valtionosuus ja -avustus oppisopimuskoulutukseen (arviomääräraha)	135 069 000
51.	Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	20 157 000
52.	Valtionavustus vapaan sivistystyön perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
53.	Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	8 620 000
40.	**Korkeakouluopetus ja tutkimus**	**2 594 849 000**
01.	Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 333 000
02.	Arkistolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 465 000
03.	Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 530 000
04.	Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 615 000
05.	Yliopistojen palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 000
20.	Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	21 436 000
30.	Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	402 810 000
50.	Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 672 394 000
51.	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomääräraha 3 v)	209 099 000
53.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat tieteen edistämiseen (arviomääräraha)	89 964 000
66.	Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	15 193 000
87.	Valtion rahoitus Aalto-yliopiston pääomaan (kiinteä määräraha)	100 000 000
88.	Valtion rahoitus Tampereen teknillisen yliopiston säätiön pääomaan (kiinteä määräraha)	50 000 000
70.	**Opintotuki**	**890 413 000**
01.	Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	699 000
52.	Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)	32 500 000
55.	Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	789 020 000
57.	Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	27 100 000
58.	Avustus vuokrakustannusten korvaamiseen (siirtomääräraha 2 v)	4 494 000
59.	Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuki (arviomääräraha)	36 600 000

80.	**Taide ja kulttuuri**	**383 556 000**
01.	Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 162 000
02.	Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 948 000
03.	Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 570 000
04.	Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 527 000
05.	Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 484 000
06.	Kansallisen audiovisuaalisen arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 692 000
07.	Valtion elokuvatarkastamon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	616 000
08.	Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	978 000
30.	Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (arviomääräraha)	4 415 000
31.	Valtionosuus ja -avustus teattereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	40 588 000
32.	Valtionosuudet ja -avustukset museoille (arviomääräraha)	19 407 000
33.	Valtionavustukset kuntien ja alueiden kulttuuritoiminnan kehittämiseen (arviomääräraha)	106 000
34.	Valtionosuus ja -avustus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
40.	Korvaus Suomenlinnan Liikenne Oy:lle (arviomääräraha)	252 000
50.	Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	9 975 000
51.	Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	13 160 000
52.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat taiteen edistämiseen (arviomääräraha)	197 922 000
53.	Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	18 634 000
54.	Valtionavustus taide- ja kulttuurilaitosten toimitilainvestointeihin (kiinteä määräraha)	3 764 000
55.	Kulttuuriperinnön digitoinnin tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	2 500 000
56.	Kulttuuriviennin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	100 000
70.	Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000
72.	Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	739 000
75.	Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	4 500 000
95.	Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	17 000
90.	**Liikuntatoimi**	**130 330 000**
50.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)	128 521 000
52.	Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille (kiinteä määräraha)	1 809 000
91.	**Nuorisotyö**	**59 290 000**
50.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	46 267 000
51.	Nuorten työpajatoiminta ja ehkäisevä huumetyö (siirtomääräraha 2 v)	13 023 000

Pääluokka 30

30.	**MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA**	**2 825 811 000**
01.	**Hallinto**	**102 599 000**
01.	Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 791 000
02.	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 849 000
03.	Maaseutuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 311 000
04.	Lautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	852 000
21.	Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	669 000
22.	Yhteistutkimukset (siirtomääräraha 3 v)	3 313 000
29.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	25 100 000
40.	Bioenergiatuotannon avustukset (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
66.	Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	3 714 000
10.	**Maaseudun kehittäminen**	**144 343 000**
50.	Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	9 668 000
54.	Hevostalouden edistäminen totopeleistä valtion osuutena kertyvillä varoilla (arviomääräraha)	8 832 000
55.	Valtionapu 4H-toimintaan (kiinteä määräraha)	4 820 000
61.	EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen (arviomääräraha)	57 300 000
62.	Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä (arviomääräraha)	60 700 000
63.	Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 023 000
20.	**Maatalous**	**2 188 627 000**
01.	Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 643 000
40.	Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)	558 265 000
41.	EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	558 520 000
42.	Satovahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	3 400 000
43.	Maatalouden ympäristötuki, eläinten hyvinvointia edistävät tuet ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 2 v)	362 238 000
44.	Luonnonhaittakorvaus (siirtomääräraha 2 v)	422 673 000
45.	Luopumistuet ja -korvaukset ja pellonmetsitystuki (siirtomääräraha 2 v)	146 100 000
46.	Markkinoinnin ja tuotannon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 661 000
47.	Elintarvikeketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 713 000
48.	Puutarhatalouden ja sokerintuotannon erityistoimenpiteet (siirtomääräraha 3 v)	5 874 000
49.	Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	59 600 000
61.	Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 2 v)	30 940 000

30.	**Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu**	**50 075 000**
01.	Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	38 077 000
20.	Eläinlääkintähuolto (arviomääräraha)	5 430 000
41.	Eräät korvaukset (arviomääräraha)	6 568 000
40.	**Kala-, riista- ja porotalous**	**63 410 000**
01.	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 212 000
20.	Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 2 v)	2 300 000
41.	Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (arviomääräraha)	4 400 000
42.	Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	2 800 000
43.	Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 695 000
50.	Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	8 582 000
51.	Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	6 138 000
52.	Tenojoen kalastuslupamaksut ja viehekalastusmaksut (arviomääräraha)	3 210 000
62.	Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	17 316 000
77.	Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	757 000
50.	**Vesitalous**	**29 693 000**
20.	Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	11 524 000
30.	Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki (arviomääräraha)	450 000
31.	Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	16 458 000
43.	Eräät valtion maksettavaksi määrätyt korvaukset (arviomääräraha)	420 000
48.	Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	841 000
60.	**Metsätalous**	**175 130 000**
01.	Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 091 000
41.	Metsäpuiden siemenhuolto (siirtomääräraha 2 v)	699 000
42.	Valtionapu metsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatioille (siirtomääräraha 2 v)	49 029 000
43.	Eräät korvaukset (arviomääräraha)	50 000
44.	Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)	70 780 000
45.	Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	10 325 000
50.	Eräät metsätalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	1 106 000
83.	Lainat puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)	50 000
63.	**Metsähallitus**	**6 083 000**
50.	Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	6 083 000

70.	**Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri**	**65 851 000**
01.	Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	55 671 000
02.	Geodeettisen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 680 000
40.	Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	6 500 000

Pääluokka 31

31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA 2 195 042 000

01.	**Hallinto ja toimialan yhteiset menot**	**367 668 000**
01.	Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 805 000
21.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	338 000
29.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	346 583 000
40.	Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	942 000
10.	**Liikenneverkko**	**1 527 782 000**
01.	Liikenneviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	91 589 000
20.	Perusväylänpito (siirtomääräraha 2 v)	888 143 000
41.	Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
50.	Valtionapu yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)	23 000 000
76.	Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha) ...	28 950 000
78.	Eräät väylähankkeet (arviomääräraha)	428 600 000
79.	Jälkirahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v) .	66 500 000
20.	**Liikenteen turvallisuus ja valvonta**	**33 480 000**
01.	Liikenteen turvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 480 000
30.	**Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut**	**203 456 000**
42.	Valtionavustus koulutuksesta (kiinteä määräraha)	841 000
43.	Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	95 673 000
50.	Lästimaksuista suoritettavat avustukset (arviomääräraha)	800 000
51.	Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)	4 200 000
63.	Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	62 675 000
64.	Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	7 867 000
65.	Junien kaukoliikenteen osto (arviomääräraha)	31 400 000

40.	**Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen**	**21 845 000**
01.	Viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 495 000
42.	Sanomalehdistön tuki (kiinteä määräraha)	500 000
44.	Valtionavustus suomalaisten televisio- ja radio-ohjelmien lähettämiseen ulkomaille (kiinteä määräraha)	1 350 000
50.	Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	12 500 000
50.	**Tutkimus**	**40 811 000**
01.	Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 811 000
60.	**Liiketoiminta**	**—**
88.	Luotsausliikelaitos	—

Pääluokka 32

32.	**TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA**	**4 222 491 000**
01.	**Hallinto**	**340 784 000**
01.	Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	51 461 000
02.	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	206 128 000
20.	Siviilipalvelus (arviomääräraha)	6 369 000
21.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 140 000
29.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	64 356 000
60.	Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	20 000
66.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	10 300 000
95.	Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimaksuista (arviomääräraha)	10 000
20.	**Innovaatiopolitiikka ja yritysten kansainvälistyminen**	**787 279 000**
01.	Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 542 000
02.	Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	85 672 000
03.	Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 037 000
05.	Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 692 000
06.	Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	46 347 000
07.	Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 279 000

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	410 350 000
41. Valtionavustus eräille yhteisöille ja järjestöille elinkeinopolitiikan edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)	40 217 000
42. Innovaatiokeskittymien kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 600 000
43. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)	23 100 000
45. Yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelu (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000
50. Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000
83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	99 443 000
30. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka	**2 409 076 000**
01. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	162 940 000
42. Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset (arviomääräraha)	51 146 000
44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
45. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	42 000 000
48. Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	8 600 000
50. Palkkaturva (arviomääräraha)	29 500 000
51. Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet (kiinteä määräraha)	560 750 000
64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)	19 140 000
80. Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleenrahoitustoimintaan (arviomääräraha)	1 500 000 000
89. Pääomalaina Finnvera Oyj:lle (siirtomääräraha 3 v)	30 000 000
40. Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä	**23 662 000**
01. Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 945 000
02. Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 270 000
03. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	4 612 000
04. Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 001 000
31. Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)	4 511 000
50. Valtionavustus kuluttajajärjestöille (kiinteä määräraha)	673 000
51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)	1 630 000
95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	20 000
50. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka	**594 239 000**
43. Maakunnan kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)	30 156 000
63. Kainuun kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)	59 500 000
64. EU:n rakennerahastojen ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007—2013 (arviomääräraha)	504 583 000
60. Energiapolitiikka	**67 451 000**
01. Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	901 000
20. Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen sekä energiatiedotus (siirtomääräraha 3 v)	3 400 000

28.	Materiaalitehokkuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	500 000
40.	Energiatuki (arviomääräraha)	52 600 000
43.	Kioton mekanismit (arviomääräraha)	10 000 000
50.	Energiataloudelliset avustukset yhdistyksille (siirtomääräraha 3 v)	50 000

Pääluokka 33

33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA 11 328 232 000

01. Hallinto 64 134 000

01.	Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 933 000
02.	Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 121 000
03.	Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 133 000
04.	Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	273 000
05.	Valtion koulukotien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	464 000
29.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	17 000 000
66.	Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)	3 210 000

02. Valvonta 39 430 000

03.	Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 722 000
05.	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 000 000
06.	Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (siirtomääräraha 2 v)	4 008 000
20.	Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	8 700 000

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta 107 667 000

04.	Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	63 559 000
50.	Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v) ..	37 268 000
63.	Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	6 840 000

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus ja eräät palvelut 2 278 800 000

28.	Kansaneläkelaitokselle maksettavat sosiaaliturvan yleisrahaston toimintakulut (arviomääräraha)	124 900 000
50.	Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen lapseksiottamiseen (arviomääräraha)	11 400 000
51.	Lapsilisät (arviomääräraha)	1 423 000 000
52.	Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomääräraha)	1 500 000
53.	Sotilasavustus (arviomääräraha)	21 800 000

54.	Asumistuki (arviomääräraha)	528 100 000
55.	Elatustuki (arviomääräraha)	162 700 000
60.	Vaikeavammaisten tulkkauspalvelut (arviomääräraha)	5 400 000
20.	**Työttömyysturva**	**2 063 000 000**
31.	Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	16 500 000
50.	Valtionosuus työttömyyskassoille (arviomääräraha)	704 600 000
51.	Työttömyysturvalain mukainen perusturva (arviomääräraha)	134 000 000
52.	Työmarkkinatuki (arviomääräraha)	937 000 000
53.	Valtionosuus työttömien koulutusetuuksista (arviomääräraha)	205 700 000
55.	Valtionosuus aikuiskoulutustuesta (arviomääräraha)	21 200 000
56.	Valtionosuus vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	44 000 000
30.	**Sairausvakuutus**	**1 298 350 000**
60.	Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 298 350 000
40.	**Eläkkeet**	**4 045 950 000**
50.	Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	51 000 000
51.	Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	507 000 000
52.	Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	117 000 000
53.	Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	600 000
54.	Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	15 750 000
57.	Maahanmuuttajan erityistuki (arviomääräraha)	24 700 000
60.	Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	3 329 900 000
50.	**Veteraanien tukeminen**	**365 603 000**
30.	Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	2 000 000
50.	Rintamalisät (arviomääräraha)	56 500 000
51.	Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	201 100 000
52.	Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	65 207 000
53.	Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 100 000
54.	Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	100 000
55.	Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	3 500 000
56.	Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	34 088 000
57.	Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	8 000

60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	**504 140 000**
31. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin ja eräisiin muihin menoihin (siirtomääräraha 3 v)	27 000 000
32. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan (kiinteä määräraha)	40 000 000
33. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	104 170 000
34. Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	9 570 000
35. Valtionosuus kunnille perustoimeentulotuen kustannuksiin (arviomääräraha)	313 000 000
36. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	600 000
37. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon korjaushankkeisiin	—
63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	3 500 000
64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	6 300 000
70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	**53 118 000**
01. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 418 000
20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	22 540 000
21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000
22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	1 360 000
50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	4 100 000
51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 700 000
80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta	**214 840 000**
40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	195 800 000
41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	2 600 000
42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisapukokeilun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	300 000
50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (kiinteä määräraha)	16 140 000
90. Raha-automaattiyhdistyksen avustukset	**293 200 000**
50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	293 200 000

Pääluokka 35

35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	**328 098 000**
01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	**76 766 000**
01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 004 000
04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 357 000
21. Ympäristöministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	405 000
29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	6 000 000
65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	**95 241 000**
20. Ympäristövahinkojen torjunta (arviomääräraha)	4 200 000
21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	2 770 000
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	26 091 000
60. Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	3 300 000
61. Ympäristönsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	36 500 000
64. EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
65. Öljyjätemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)	1 300 000
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 580 000
70. Alusinvestoinnit (siirtomääräraha 3 v)	4 000 000
77. Ympäristötyöt (siirtomääräraha 3 v)	12 500 000
20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	**156 091 000**
01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 741 000
37. Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (siirtomääräraha 3 v)	500 000
55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	49 500 000
56. Suhdanneluonteiset avustukset asunto-osake- ja vuokrataloyhtiöiden korjauksiin (arviomääräraha)	99 000 000
60. Siirto valtion asuntorahastoon	—
64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 350 000

Pääluokka 36

36. VALTIONVELAN KOROT	**2 076 000 000**
01. Valtionvelan korko	**2 039 000 000**
90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)	2 039 000 000

09. Muut menot valtionvelasta	**37 000 000**
20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	37 000 000

Määrärahojen kokonaismäärä:

50 185 219 000

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

YLEISET MÄÄRÄYKSET

Brutto- ja nettobudjetointi

Valtion talousarviossa noudatetaan pääsääntönä bruttobudjetointia. Nettobudjetointi on talousarviosta annetussa laissa tarkoin rajoitettu poikkeus pääsäännöstä.

Talousarviossa voidaan nettobudjetoida

1) uudet valtionlainat, valtionlainoista saatavat emissiovoitot ja pääomavoitot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionvelan kuoletukset, valtionlainoihin liittyvät pääomatappiot ja emissiotappiot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

2) valtionlainoista saatavat korkotulot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionlainoista aiheutuvat korkomenot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

4) osakkeiden myynnistä kertyvät tulot sekä myyntiin liittyvät myyntipalkkiot ja valtion ostajan puolesta vastattavaksi ottamat maksuvelvoitteet;

5) eläkelaitokselle lain nojalla maksettava maksuvalmiussuoritus ja suorituksen palautus valtiolle;

6) lakiin perustuva valtionapu kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tuleva määrä;

7) yliopiston toiminnasta saatavat tulot ja toimialaltaan ja toiminnaltaan yliopistolain (645/1997) 4 §:ssä yliopistojen tehtäväksi säädettyä yhteiskunnallista vuorovaikutusta sekä yliopistojen tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta välittömästi edistävien tai yliopiston koulutus- ja tutkimuspalveluiden kansainvälisessä kaupallisessa hyödyntämisessä tarvittavien, yliopiston yksin tai merkittävällä osuudella yhdessä muiden kanssa perustamien osakeyhtiöiden (yliopistoyhtiö) osakkeiden hallinnoinnista ja myynnistä saatavat tulot sekä yliopiston toiminnasta aiheutuvat menot ja yliopistoyhtiöiden perustamisesta, osakkeiden merkitsemisestä ja muista omistusjärjestelyistä aiheutuvat menot sen mukaan kuin siitä talousarvion asianomaisella momentilla erikseen määrätään.

Palkkausmomentille voidaan nettobudjetoida virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetyt sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin. Mainitut tulot voidaan viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvinä tuloina nettobudjetoida palkkausmomentille, vaikka momentin perusteluissa ei olisi merkitty myönnetyn nettomäärärahaa.

Toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksessa mainitut virastolle työnantajana maksetut tulot, vakuutus- ja vahingonkorvaukset, työpaikkaruokaloiden käytöstä saadut korvaukset sekä viraston toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten saadut tulot voidaan viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvinä tuloina nettobudjetoida vähentämällä ne asianomaiselta toimintamenomomentilta, vaikka sille ei olisi momentin perusteluissa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa. Toimintamenomäärärahan kanssa saa lisäksi nettouttaa myyntituotot sellaisesta irtaimesta käyttöomaisuudesta, jonka hankinta rahoitetaan toimintamenomäärärahasta. Kiinteän omaisuuden, finanssisijoitusten (esim. osakkeet ym. arvopaperit) ja erillismomenteilta rahoitettavan irtaimen käyttö-

omaisuuden myyntituottoja ei saa kuitenkaan nettouttaa toimintamenomäärärahan kanssa.

Jos viraston tai laitoksen toimintamenomomentille on momentin perusteluissa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, tai jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvien tulojen ja siitä aiheutuvien menojen erotus on otettu nettomääräisenä tuloarviona tulomomentille, kuuluvat nettobudjetoinnin piiriin kaikki viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat, toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksen ja momentin perusteluiden päätösosan mukaiset menot. Nettobudjetoitavia tuloja ja menoja ovat tällöin muun muassa:

1) maksullista toimintaa harjoittavan viraston toiminnasta tai toiminnan osasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

2) viraston tai laitoksen vastuulla toteutettavasta tutkimus- tms. yhteishankkeesta tai yhteisestä toiminnasta tuloina saatavat muiden osapuolten maksuosuudet ja hankkeesta tai toiminnasta aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toimintaan liittyvät EU:lta saatavat tulot ja näihin tuloihin liittyvät menot;

4) viraston tai laitoksen lahjoituksena ja testamentilla saamat varat sekä sponsoreilta saatavat tulot silloin, kun virastolla tai laitoksella on oikeus ottaa ne vastaan eikä kysymys ole viraston tai laitoksen tavanomaiseen toimintaan ja talouteen nähden epätavallisen suurista määristä; ja

5) liiketoimintaa harjoittavan viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot.

Jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvistä tuloista vain osa on budjetoitu toimintamenomomentille, jolle on momentin perusteluiden päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, on asianomaisen momentin perusteluiden päätösosassa lisäksi yksilöity, mitkä tulot momentille on nettoutettu tai mitä tuloja ei ole momentille nettoutettu. Vastaavasti, jos nettobudjetoitaessa arvioitujen tulojen suuremman määrän johdosta nettotuloarviona talousarvioon otettava tulomomentti sisältää vain osan viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvista menoista, on asianomaisen tulomomentin perusteluiden päätösosassa yksilöity, mitkä menot momentille on nettoutettu taikka mitä menoja ei sille ole nettoutettu.

Nettobudjetoitavia tuloja eivät ole verot, veronluonteiset maksut tai sakkomaksut. Nettobudjetoinnin kohteena eivät voi olla siirtomenot tai niiden palautukset lukuun ottamatta lain nojalla maksettavaa maksuvalmiussuoritusta eläkelaitokselle ja suorituksen palautusta sekä lakiin perustuvaa valtionapua kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tulevaa määrää. Nettobudjetoinnin kohteena eivät myöskään voi olla sijoitusmenot tai omaisuuden myyntitulot lukuun ottamatta osakkeiden myyntiä taikka viraston tai laitoksen toimintaan tarkoitetun irtaimen omaisuuden hankintaa tai irtaimen omaisuuden myyntiä taikka yliopistoyhtiöiden osakkeiden hankintaa ja myyntiä.

Nettobudjetoidun toimintamenomomentin menojen vakiosisältöön kuuluvat jäljempänä ilmenevät toimintamenomomenttien vakiosisällön mukaiset menot.

Nettoutetusta toiminnasta kertyviä tuloja saa käyttää tästä toiminnasta aiheutuviin menoihin ilman, että siitä on mainintaa luku- tai momenttiperusteluissa.

Menomomentteja koskevat yleiset määräykset

Menot on jaettu talousarviossa momenteiksi tehtävän tai menojen laadun mukaan.

Tehtävän mukaan budjetoituja määrärahoja ovat jäljempänä käsiteltävät virastojen toimintamenomäärärahat sekä eräät kulutusmenoihin luettavat projektiluonteiset määrärahat. Tehtävän mukaan budjetoitua määrärahaa saa käyttää kaikkiin kyseisestä tehtävästä säännönmukaisesti aiheutuviin menoihin, ellei talousarviosta muuta johdu.

Pääjaotteluna on seuraava menojen laadun mukainen pääryhmitys (suluissa vastaavat momenttien numerotunnukset):

1) kulutusmenot (01—29): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä, kuten työpanosta, tavaroita ja palveluksia,

2) siirtomenot (30—69): menot, joista valtio ei saa välitöntä vastiketta,

3) sijoitusmenot (70—89): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa pitkävaikutteisia tuotannontekijöitä tai rahoitusvaateita, joista valtio saa tuloa tai muuta hyötyä useana varainhoitovuonna, ja

4) muut menot (90—99): edellä mainittuihin pääryhmiin kuulumattomat menot, kuten valtionvelan hoitomenot.

Momentin määrärahaa saa käyttää ainoastaan momentin numerotunnuksen osoittaman menoryhmän menoihin. Siten kulutusmenoihin tarkoitettua määrärahaa ei saa käyttää siirtomenoihin eikä siirtomenoihin tarkoitettua määrärahaa kulutusmenoihin, ellei momentin perusteluissa ole määrätty toisin.

Momentilla yksilöityyn käyttötarkoitukseen ei saa käyttää muuta käyttötarkoitukseltaan yleisempää määrärahaa (esim. toimintamenomomentin määrärahaa), vaikka kyseisen yleisemmän määrärahan perusteluissa mainittua yksilöityä käyttötarkoitusta ei olisi suljettu pois. Tästä pääsäännöstä voidaan poiketa, jos momentin perusteluissa on asiaa koskeva maininta.

Määrärahat henkilöstön palkkaamiseen on budjetoitu pääsääntöisesti toiminta- ja palkkausmenomomenteille (01—14). Muun momentin määrärahaa saadaan käyttää henkilöstön palkkaamiseen virastoihin ja laitoksiin vain, jos palkkauksesta ja momentin määrärahalla palkattavien henkilöiden enimmäismäärästä ilmaistuna henkilötyövuosina on maininta momentin perustelujen päätösosassa. Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksiin ei saa käyttää muita kuin toiminta- ja palkkausmenomomentteja. Milloin määrärahaa saa käyttää palkkoihin tai palkkioihin, sitä käytetään myös näihin liittyviin sosiaaliturva- ja eläkemaksuihin ja muihin henkilösivumenoihin.

Menojen ja tulojen kohdentaminen varainhoitovuoteen kuuluviksi

Määrärahaa saa käyttää vain momentille sovellettavan kohdentamisperusteen mukaan varainhoitovuoteen kohdentuviin menoihin.

Jos asianomaisen momentin perusteluiden päätösosassa ei ole toisin mainittu, on määrärahat ja tuloarviot kohdennettu talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi valtion talousarviosta annetun asetuksen 5 a ja 5 b §:ssä säädetyillä perusteilla.

Vakiosisältöiset menomomentit

Toimintamenomomenteille ja momenteille 29, 70, 74—75, 76 ja 77—79 on määritelty sellaisia vakiosisältöisiä käyttötarkoituksia, joihin ao. momenteille budjetoituja määrärahoja saa käyttää ilman, että siitä on maininta ao. momentin perusteluissa. Toimintamenomomentin vakiosisältöä sovelletaan myös silloin, kun toimintamenot on nettobudjetoinnin johdosta budjetoitu tulopuolelle osaksi nettotuloarviota.

Määrärahoja käytettäessä momenttien perustelut ovat vakiosisältömääritykseen nähden ensisijaisessa asemassa. Siten momentin perusteluissa voidaan poiketa vakiosisällöstä joko sulkemalla osa vakiokäyttötarkoituksista pois tai täydentämällä niitä muilla käyttötarkoituksilla. Jälkimmäisessä tilanteessa käyttötarkoitusten täydentäminen ilmaistaan em. momenteilla ”myös”-sanalla.

Toimintamenomäärärahat

Viraston toiminnasta aiheutuvat menot budjetoidaan yhtenä määrärahana menomomenteille 01—14. Toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston tai laitoksen laissa tai asetuksessa säädettyjen tehtävien hoidosta aiheutuviin palkkausmenoihin ja muihin kulutusmenoihin, koneiden ja kaluston sekä muun aineellisen tai aineettoman käyttöomaisuuden hankintamenoihin sekä muihin viraston toi-

minnasta välittömästi aiheutuneisiin menoihin, kuten leasingkorkoihin ym. korkomenoihin ja vahingonkorvauksiin.

Virastot ja laitokset voivat ilman niille talousarvion yhteydessä erikseen myönnettyä valtuutta tehdä lakisääteisten velvoitteidensa täyttämiseksi välttämättä tarvittavia, ehdoiltaan ja laajuudeltaan viraston tai laitoksen talouteen ja toimintaan nähden tavanomaisia sopimuksia ja sitoumuksia, joista voi aiheutua menoja myös tulevina varainhoitovuosina. Tällaiset sopimukset ja sitoumukset voivat koskea kulutusmenon luonteisia eriä, esimerkiksi vuokria ja tarvehankintoja.

Toimintamenomäärärahaa saa käyttää myös vähäisten, viraston tai laitoksen tavanomaiseen jatkuvaan toimintaan liittyvien ennakkomaksujen maksamiseen.

Erillisinä menojen laadun mukaisina määrärahoina on budjetoitu siirtomenot, talonrakennus- ja maa- ja vesirakennusinvestointimenot ja osakkeiden ja osuuksien hankinta- ja lainananto- ym. finanssisijoitusmenot sekä eräät poikkeuksellisen suuret kalustoinvestoinnit. Näihin ei siten saa käyttää toimintamenomäärärahaa, ellei määrärahan perusteluissa ole toisin määrätty.

Ellei tarkoitukseen ole osoitettu muuta määrärahaa, kuten rakennerahasto-ohjelmien määrärahaa, toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston toimialaan kuuluvien, EU:n hyväksymien ja osarahoittamien hankkeiden rahoittamiseen sekä ao. hankkeiden tarjouksiin osallistumisen edellyttämään rahoitukseen.

Toimintamenomomentille nettobudjetoidaan virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetyt sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin. Lisäksi toimintamenomomentille nettobudjetoidaan viraston saamat kohdassa ”Brutto- ja nettobudjetointi” tarkoitetut irtaimen käyttöomaisuuden myyntituotot, korvaukset työpaikkaruokaloiden käytöstä ja viraston saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset sekä viraston saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten.

Lisäksi toimintamenomomentin määrärahaa saa käyttää maksullisen toiminnan menoihin, mikäli viraston tai laitoksen maksullista toimintaa ei ole budjetoitu omaksi momentikseen.

Menojen laadun mukaiset momentit

Kulutusmenot (01—29)

Kulutusmenoja ovat menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä. Kulutusmenoihin luetaan valtion palveluksessa olevan henkilöstön palkkaukset, muut palkkiot, sosiaaliturvamaksut, eläkemaksut, tavaroiden ja palvelusten ostomenot, puolustusmateriaalin sekä arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot sekä muut sellaiset valtion toiminnasta johtuvat tai toimintaan liittyvät menot, mikäli niitä ei ole luettava siirto- tai sijoitusmenoihin.

Kulutusmenoihin luetaan myös EU-ohjelmien vaatima tekninen apu.

Valtion henkilöstön palkkauksiin saa käyttää kulutusmenomomentteja seuraavasti:

a) toiminta- ja palkkausmenomomentteja (numerotunnus 01—14) ja

b) muita kulutusmenomomentteja työsopimussuhteisen henkilöstön ja valtion virkamieslain (750/1994) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettyjen virkamiesten palkkauksiin, jos momentin vakiokäyttötarkoituksessa tai päätösosassa on niin määrätty sekä

c) valtion virkamieslain mukaan valtioneuvoston käytettäväksi asetetun virkamiehen palkkaukseen kyseessä olevan hallinnonalan ministeriön toimintamenomomenttia.

Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksia ei saa maksaa muilta kuin toiminta- ja palkkausmenomomenteilta.

15—17. Eläkkeet

Momenteille on merkitty lakiin, asetukseen tai valtiota sitovaan sopimukseen perustuvat tai perusteluissa erikseen määritellyt vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet, ylimääräiset eläkkeet sekä eräät lähinnä eläkkeen luonteiset avustukset.

18—19. Puolustusmateriaalin hankkiminen

Momenteille on merkitty puolustusmateriaalin hankkimisesta aiheutuvat menot. Lisäksi momentille voidaan vähennyksenä merkitä viraston saamat puolustusmateriaalihankintoihin liittyvät vakuutus- ja vahingonkorvaukset sekä sopimussakot, vaikka tästä ei olisi mainintaa momentin perusteluissa.

29. Arvonlisäveromenot

Määrärahaa saa käyttää pääluokassa 21 eduskunta ja pääluokassa 22 tasavallan presidentti tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen sekä muissa pääluokissa valtioneuvoston kanslian ja ministeriöiden hallinnonalojen muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten virastojen ja laitosten tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Jos menoa, joka maksetaan viraston nettobudjetoidusta toimintamenomäärärahasta (kuten momentti 01) ja hallinnonalan arvonlisäveromenomäärärahasta (momentti 29), vastaan saadaan tuloa (kuten maksullinen toiminta, EU- ja muu yhteisrahoitus), tulon arvonlisäveromenoa vastaava osuus nettobudjetoidaan hallinnonalan arvonlisäveromenomomentille (momentti 29). Valtion viraston tai laitoksen arvonlisäverollisten suoritteiden myynnistä arvonlisäverolain mukaan suoritettava vero tuloutetaan kuitenkin momentille 11.04.01 Arvonlisävero.

Valtion kulutus- ja investointimenot (momentit 01—28 ja 70—79) on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Siirtomenot (30—69)

Siirtomenoihin luetaan kunnille, muille julkisille yhteisöille, elinkeinoelämälle, kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille maksettavat valtionavut ja valtion välityksellä tapahtuvat varainsiirrot sekä vastikkeetta tapahtuvat varainsiirrot talousarvion ulkopuolella oleviin valtion rahastoihin, kansaneläkelaitokselle ja ulkomaille. Valtio ei saa siirtomenoista välitöntä tai suoranaista aineellista vastiketta, kuten rahaa, tavaraa tai palvelusta siirron saajalta. Välillisesti siirtomenot edistävät valtion tehtävien toteuttamista. Siirtomenomomenteilta maksettavat kulutus- ja investointimenot budjetoidaan arvonlisäverollisina.

Siirtomenot on yleensä luokiteltu saajan mukaan. Valtionavut rakennustoimintaan sekä koneiden ja kaluston hankintaan on pyritty merkitsemään eri momenteille kuin kulutukseen tai muihin käyttötarkoituksiin menevät valtionavut. Mikäli määräraha koskee useaa siirronsaajaryhmää, on esitetty jaottelu saajaryhmittäin tarvittaessa edelleen jaoteltuna käyttötalouteen ja pääomatalouteen tarkoitettuihin siirtoihin.

Momenteille 30—69 on budjetoitu korvaukset liiketoimintaa harjoittaville yksiköille niiden yleisen edun vuoksi suorittamista tehtävistä, milloin etu koituu muille kuin valtiolle.

Lakisääteisesti määräytyvät ja harkinnanvaraiset siirtomenot on pyritty merkitsemään eri momenteille.

30—39. Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.

Momenteille on merkitty kunnille ja kuntayhtymille sekä Ahvenanmaan maakunnalle suoritettavat valtionavut.

40—49. Valtionavut elinkeinoelämälle

Momenteille on merkitty elinkeinoelämän edistämiseksi tarkoitetut valtionavut yrityksille ja yksityisille elinkeinonharjoittajille sekä yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien yms. etuja edistäville keskusjärjestöille, yhdistyksille ym.

50—59. Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille

Momenteille on merkitty siirrot kotitalouksille (yksityisille kuluttajille) sekä valtionavut yleishyödyllisille järjestöille, laitoksille, yhdistyksille, seuroille jne. Tällaisia ovat esimerkiksi urheilujärjestöt, yksityiset oppilaitokset, yksityiset sairaalat ja sellaiset yksityiset tutkimuslaitokset, jotka eivät välittömästi palvele liike- tai elinkeinoelämää.

60. Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle

Momentille on merkitty siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin sekä siirrot kansaneläkelaitokselle.

61—65. EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan

Momenteille on merkitty sellaiset erittelemättömät siirrot, joiden jakamista kuntien, elinkeinoelämän ja kotitaloussektorin kesken ei ole voitu edeltäkäsin suorittaa. EU:n osallistuminen rakennerahasto-ohjelmiin sekä vastaava valtion rahoitus on merkitty momentille 32.50.64.

66—69. Siirrot EU:lle ja ulkomaille

Momenteille on merkitty sellaiset ulkomaille siirrettävät varat, joista ei saada välitöntä vastiketta tai joiden vastike on vähäinen suhteessa menon suuruuteen. Tällaisia ovat esim. kehitysyhteistyötoiminnan puitteissa myönnettävät avustukset sekä kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksut sekä muut sellaiset avustusluonteiset jäsenmaksut, jotka ao. yhteisöt käyttävät toimintansa rahoitukseen tai välittävät edelleen avustuksina kolmansille tahoille.

Sijoitusmenot (70—89)

Sijoitusmenoihin luetaan muut kuin puolustusmateriaalin ja arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot, talonrakennusten sekä maa- ja vesirakenteiden rakentamismenot, arvopapereiden, maa-alueiden ja rakennusten hankintamenot sekä lainananto.

Reaalisijoitukset (70—79)

Reaalisijoituksiin luetaan sellaiset valtion käyttöomaisuuden hankinnat, jotka täyttävät jäljempänä eri vakiomomenttiryhmien kohdalla esitetyt tunnusmerkit. Koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot on merkitty momenteille 70—73. Talonrakennukset on merkitty momenteille 74—75 ja muut rakennustyöt momenteille 77—79. Maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot on merkitty momentille 76.

70—73. Kaluston hankinta

Mikäli viraston tai laitoksen toimintamenot on budjetoitu toimintamenomomentille (01—14), on tälle yleensä sisällytetty myös määrärahat kaluston ja aineettoman käyttöomaisuuden hankintaan.

Poikkeustapauksissa (hankinnan suuruus, kertaluonteisuus, valtuuden käyttö, poikkeuksellinen hankintamenettely) voidaan momentilla erikseen määriteltävän kaluston hankintamenot budjetoida momentille 70 (Kaluston hankinta), jonka määrärahaa saa käyttää mainitunlaisten, viraston tai laitoksen (tai nimetyn hallinnonalan) toiminnan edellyttämien koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenoihin.

74—75. Talonrakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisista valtion uudisrakennustöistä ja rakennusten perusparannustöistä aiheutuviin tarpeellisiin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin rakentamismenoihin. Perusparannuksiksi katsotaan sellaiset muutos- tai korjaustyöt, joiden johdosta rakennuksen arvo lisääntyy oleellisesti. Määrärahoja saa käyttää myös rakennusten turva- ja muista teknisistä järjestelmistä ai-

heutuviin menoihin. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös uudisrakennustöiden ja perusparannustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Momenteilla yksilöityjen hankkeiden kustannusarviot vastaavat rakennuskustannusindeksin pistelukua, joka ilmoitetaan kehyspäätöksen yhteydessä. Jos hankkeesta on tehty urakkasopimus, kustannusarvio perustuu sopimukseen. Kustannusarviot eivät sisällä arvonlisäveroa.

76. Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt

Momentille on merkitty maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot.

77—79. Maa- ja vesirakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisten muista valtion rakennustöistä kuin talonrakennuksista aiheutuviin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin menoihin. Tällaisia töitä voivat olla esim. yleisten teiden, rautateiden, satamien, kanavien ja siltojen rakentamis- ja peruskorjaustyöt, maankuivatustyöt, vesi- ja viemärijohtotyöt, koskien ja vesiväylien perkaamis-, uittoväylien rakentamis- sekä pengerrys- ja patoamistyöt. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös mainitunlaisten rakennustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Lainat ja muut finanssisijoitukset (80—89)

80—86. Valtion varoista myönnettävät lainat

Momenteille on merkitty valtion varoista myönnettävät lainat.

87—89. Muut finanssisijoitukset

Momenteille on merkitty osakkeiden ja arvopapereiden ostomenot, sijoitukset valtionenemmistöisiin osakeyhtiöihin ym. finanssisijoitukset.

Muut menot (90—99)

Muihin menoihin luetaan valtionvelan korot sekä muut kulutus-, siirto- ja sijoitusmenoihin kuulumattomat menot.

90—92. Valtionvelan korot

Momenteille on merkitty valtionvelan korot.

93—94. Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta

Momenteille on merkitty valtionvelan nettokuoletukset, pääomatappiot ja emissiotappiot nettoutettuina.

95—99. Muut ja erittelemättömät menot

Momenteille on merkitty edellä luokittelemattomat menot, kuten alijäämän kattamiseen tarkoitetut menot.

T U L O A R V I O T

Osasto 11
VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

S e l v i t y s o s a :

Osaston tuloarviot vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
01.	**Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot**	**15 081 336**	**14 297 000**	**10 296 000**	**- 4 001 000**	**- 28**
01.	Ansio- ja pääomatuloverot	9 087 596	8 314 000	7 089 000	- 1 225 000	- 15
02.	Yhteisövero	4 910 391	5 018 000	2 482 000	- 2 536 000	- 51
03.	Korkotulojen lähdevero	431 932	600 000	325 000	- 275 000	- 46
04.	Perintö- ja lahjavero	651 416	365 000	400 000	35 000	10
04.	**Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut**	**14 704 234**	**15 270 000**	**13 341 000**	**- 1 929 000**	**- 13**
01.	Arvonlisävero	14 048 902	14 583 000	12 613 000	- 1 970 000	- 14
02.	Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	535 905	564 000	594 000	30 000	5
03.	Apteekkimaksut	119 428	123 000	134 000	11 000	9
08.	**Valmisteverot**	**4 962 536**	**5 123 000**	**5 157 000**	**34 000**	**1**
01.	Tupakkavero	629 519	650 000	682 000	32 000	5
04.	Alkoholijuomavero	1 091 509	1 188 000	1 273 000	85 000	7
05.	Virvoitusjuomavero	34 658	36 000	35 000	- 1 000	- 3
07.	Energiaverot	3 191 728	3 238 000	3 155 000	- 83 000	- 3

Osaston tuloarviot vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
08.	Eräiden juomapakkausten valmistevero	15 121	11 000	12 000	1 000	9
10.	**Muut verot**	**2 345 555**	**2 489 000**	**2 073 200**	**- 415 800**	**- 17**
03.	Autovero	1 016 005	1 075 000	815 000	- 260 000	- 24
05.	Varainsiirtovero	502 957	580 000	400 000	- 180 000	- 31
06.	Arpajaisvero	137 602	138 000	138 200	200	0
07.	Ajoneuvovero	636 780	639 000	668 000	29 000	5
08.	Jätevero	52 211	57 000	52 000	- 5 000	- 9
19.	**Muut veronluonteiset tulot**	**119 814**	**115 799**	**113 499**	**- 2 300**	**- 2**
02.	Lästimaksut	887	800	800	—	—
03.	Ratavero	20 533	20 572	20 899	327	2
04.	Eräät viestinnän maksut	4 416	4 727	5 100	373	8
05.	Lentoliikenteen valvontamaksu	6 574	6 700	6 400	- 300	- 4
06.	Väylämaksut	79 771	75 400	72 700	- 2 700	- 4
08.	Öljyjätemaksu	4 458	4 600	4 600	—	—
09.	Muut verotulot	3 174	3 000	3 000	—	—
	Yhteensä	**37 213 474**	**37 294 799**	**30 980 699**	**- 6 314 100**	**- 17**

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. (11.01.01, osa) Ansio- ja pääomatuloverot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 089 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Momentille kertyy luonnollisten henkilöiden ansiotuloista valtion tuloveroasteikon mukaan maksettava vero, pääomatuloista maksettava vero sekä rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero. Momentin kertymä koostuu ansio- ja pääomatuloverojen osalta useammalta verovuodelta valtiolle tilitettävistä määristä.

Veronalaisten ansio- ja pääomatulojen arvioidaan kasvavan noin 2 % vuonna 2010. Veronalaisista tuloista palkkatulojen osuus on yli 60 %, joten palkkojen ja työllisyyden kehityksellä on keskeinen merkitys verotulojen kannalta. Palkkatulojen ennustetaan kasvavan noin 1 % vuonna 2010. Ansiotason arvioidaan nousevan 3 % vuonna 2010. Vaikka pääomatulojen osuus veronalaisista tuloista on alle 10 %, niiden merkitys on huomattava budjettitalouden verokertymän kannalta, koska valtio on pääomatuloveron ainoa veronsaaja.

Pääomatuloveron tuotto vaihtelee progressiivisen tuloveron tuottoa enemmän, ja pääomatulojen ennustaminen on vaikeaa. Pääomatuloista luovutusvoitot ovat merkittävin ja suhdanneherkin erä, jonka ennustamiseen ei ole luotettavaa menetelmää. Talousarvioesitystä annettaessa ei ole vielä selvillä, miten kahden talousarviovuotta edeltävän vuoden pääomatulot ovat kehittyneet, mikä osaltaan vaikeuttaa pääomatuloennusteen tekemistä. Pääomatulojen on arvioitu alentuneen noin 14 prosenttia vuonna 2008 ja niiden arvioidaan alenevan lähes 26 prosenttia vuonna 2009. Vuonna 2010 pääomatulojen arvioidaan pysyvän vuoden 2009 tasolla.

Pääomatuloennusteiden osuvuus on merkittävä yksittäinen tekijä joka vaikuttaa siihen, kuinka hyvin ansio- ja pääomatuloverojen ennakkotilityksissä käytettävät veronsaajien ar-

vioituihin maksuunpanosuhteisiin perustuvat jako-osuudet vastaavat lopullisia maksuunpanosuhteita. Kun verotus valmistuu verovuotta seuraavan vuoden lokakuun loppuun mennessä, arvioitujen jako-osuuksien perusteella verovuoden kuluessa tilitetyt verojen määrät oikaistaan vastaamaan lopullisia maksuunpanosuhteita. Tämä vaikuttaa verovuotta seuraavan vuoden budjettitalouden kassakertymään, joka puolestaan edelleen heijastuu sitä seuraavan vuoden eli vuoden 2010 tuottoarvioon.

Ansio- ja pääomatuloista arvioidaan vuonna 2010 kertyvän verotuloa 7 089 milj. euroa, josta lähdeveron osuudeksi arvioidaan vajaat 300 milj. euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen vuoden 2010 tuloveroasteikkolaiksi sekä eräiksi muiksi tuloveroperusteita ja verotuksessa sovellettavia korkoja koskeviksi muutoksiksi. Valtion tuloveroasteikkoa ehdotetaan kevennettäväksi ja työtulovähennystä kasvatettavaksi. Lisäksi ehdotetaan kasvatettavan kunnallisverotuksen perusvähennystä sekä valtionverotuksen ja kunnallisverotuksen eläketulovähennyksiä. Veroperustemuutosten tavoitteena on keventää kaikkein pienituloisimpien verotusta ja estää ansiotason nousun sekä palkansaajamaksuihin odotettavissa olevien korotusten verotusta kiristävää vaikutusta. Eläketulon verotusta ehdotetaan kevennettäväksi hallitusohjelman mukaisesti siten, että eläketulon veroaste ei ensi vuonnakaan ole vastaavan palkkatulon verotusta kireämpää. Veroperustemuutosten arvioidaan alentavan verotuottoa yhteensä noin 1 060 milj. eurolla. Esitetyt muutokset alentaisivat valtion tuloveron tuottoa yhteensä noin 630 milj. eurolla ja muiden veronsaajien verotuottoja noin 430 milj. eurolla. Perusvähennyksen kasvattamisen osuus muiden veronsaajien kuin valtion verotuottomenetyksistä on 195 milj. euroa, valtion tuloveron tuottoon sillä ei ole vaikutusta.

Joukkoliikenteen käytön edistämiseksi työsuhdematkalippu ehdotetaan säädettäväksi verovapaaksi eduksi 200 euroon asti. 600—3 400 euron hintaisen lipun verotusarvo olisi aina 400 euroa. Muutoksella lisättäisiin verotuen määrää ja kohdennettaisiin tukea myös seutuliikenteeseen ja pidempää työmatkaa kulkevalle. Verotuen laajennuksen arvioidaan alentavan verotuloja noin 4 milj. eurolla, josta valtion osuus olisi vajaat 2 milj. euroa.

Pienituloisimpien elinkeinonharjoittajien aseman parantamiseksi yksityisten elinkeinonharjoittajien ja maataloudenharjoittajien sekä verotusyhtymien ansio- ja pääomatulojakoa koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että jaettava yritystulo voitaisiin verovelvollisen vaatimukseta verottaa kokonaan ansiotulona. Tämän arvioidaan vähentävän valtion verotuottoa noin 25 milj, eurolla ja lisäävän veronsaajien verotuloja noin 12 milj. eurolla.

Kiinteän omaisuuden luovutuksesta saatu voitto ehdotetaan säädettäväksi verovapaaksi, jos alue luovutetaan luonnonsuojelualueeksi valtiolle tai valtion liikelaitokselle. Muutoksen arvioidaan alentavan valtion pääomatuloveron tuottoa 1 milj. eurolla.

Talousarvioesitykseen liittyvällä hallituksen esityksellä pitkäaikaissäästämisen verotuksen uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi laajennettaisiin vapaaehtoisiin yksilöllisiin eläkevakuutuksiin kohdistuva verotuki koskemaan sidotusta pitkäaikaissäästämisestä annettavan lain mukaisia säästösopimuksia. Uudistuksen arvioidaan lisäävän verotuksessa vähennyskelpoisten maksujen määrää, mikä vähentäisi verotuloja arviolta noin 14 milj. eurolla, josta valtion osuus olisi vajaat 12 milj. euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen tuloverolain 48 §:n muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta. Pellon luovuttamisesta ammattimaista maataloutta harjoittaville maatalousyrittäjille syntyvät luovutusvoitot olisivat verovapaita vuosina 2009 ja 2010. Esitetyn muutoksen arvioidaan alentavan valtion pääomatuloveron tuottoa noin 10 milj. eurolla.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen osakeyhtiön varojenjaon verotuksesta. Osakeyhtiön voitonjaon lisäksi myös yhtiön varojen jakaminen vapaan oman pääoman rahastosta, osakepääomaa alentamalla ja ylikurssirahastosta tai vararа-

hastoa alentamalla verotettaisiin pääsääntöisesti osinkotulona. Esityksellä ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta valtion tuloveron tuottoon.

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	7 089 000 000
2009 I lisätalousarvio	-100 000 000
2009 talousarvio	8 314 000 000
2008 tilinpäätös	9 087 596 253

02. (11.01.01, osa) Yhteisövero

Momentille arvioidaan kertyvän 2 482 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Momentille kertyy valtion osuus yhteisöjen tuloverosta.

Yhteisöiltä arvioidaan kertyvän tuloveroa valtiolle 2 482 milj. euroa. Yhteisöjen tuloveron veropohjan arvioidaan kääntyvän hienoiseen nousuun vuonna 2010.

Kuntien jako-osuutta yhteisöverosta korotettiin väliaikaisesti 10 prosenttiyksiköllä ja seurakuntien 0,8 prosenttiyksiköllä verovuosille 2009—2011. Valtion jako-osuutta alennettiin vastaavasti. Valtion jako-osuuden alentaminen pienentää valtion verotuottoa noin 385 milj. eurolla vuonna 2010.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen tonnistoverolain muuttamisesta. Varustamoyhtiöillä tulee olemaan vuosina 2009—2011 mahdollisuus hakeutua 10 vuoden pituiseksi kaudeksi tonnistoverotuksen piiriin. Tämä tulee pienentämään varustamoyhtiöiden maksamien yhteisöverojen tuottoja. Yhteisöveron vähentymistä korvaa tonnistoverotuksen perusteella maksettava vero, jonka määrä on kuitenkin suhteellisen pieni. Suurin osa tonnistoverotuksen piiriin mahdollisesti hakeutuvista varustamoista tulee hakeutumaan tonnistoverojärjestelmään sen liittymisjakson loppupuolella. Tästä johtuen yhteisöverojen alentumisen arvioidaan vuonna 2010 olevan noin 10 milj. euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen yliopistojen verotusta koskevien säännöksien muuttamiseksi yliopistolainsäädännön uudistamiseen liittyen. Liittyen hallituksen esitykseen eduskunnalle yliopistolaiksi yliopistojen asema muuttuisi valtion tilivirastoista itsenäisiksi julkisoikeudellisiksi laitoksiksi tai yksityisoikeudellisiksi säätiöiksi. Muutoksen jälkeen yliopistojen elinkeinotoimintaa verotettaisiin yhteisöverokannan mukaan, eli yhteisöjen elinkeinotoimintaan sovellettava verokanta nousisi 8,9908 prosentista 26 prosenttiin. Helsingin yliopiston harjoittama apteekkitoiminta säilyisi kuitenkin verovapaana. Muutoksella ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta yhteisöverotulojen tuottoon, koska yliopistojen elinkeinotoiminta on vähäistä.

2010 talousarvio	2 482 000 000
2009 I lisätalousarvio	-1 520 000 000
2009 talousarvio	5 018 000 000
2008 tilinpäätös	4 910 391 495

03. (11.01.02) Korkotulojen lähdevero

Momentille arvioidaan kertyvän 325 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu korkotulojen lähdeverosta annettuun lakiin (1550/1992). Veron määrä on 28 % talletukselle tai joukkovelkakirjalainalle maksetusta korosta.

Talletuskorot ovat nousseet ja talletuskanta kasvanut voimakkaasti vuodesta 2007 lähtien, kunnes vuoden 2008 lopussa talletuskorot kääntyivät laskuun ja talletuskannan kasvu tasaantui vuoden 2009 alussa.

Lähdeverollisten talletusten kannan arvioidaan kasvavan 6 % vuonna 2009 ja 4 % vuonna 2010. Talletusten keskikoron arvioidaan laskevan reippaasti vuonna 2009 ja edelleen hieman vuonna 2010.

2010 talousarvio	325 000 000
2009 talousarvio	600 000 000
2008 tilinpäätös	431 932 172

04. (11.01.03) Perintö- ja lahjavero

Momentille arvioidaan kertyvän 400 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu perintö- ja lahjaverolakiin (378/1940) ja siinä olevaan perintöveroasteikkoon.

Tilinpäätöksen mukainen vuoden 2008 poikkeuksellisen suuri kertymä, 192 milj. euroa vuoden 2007 kertymää enemmän, johtuu pääosin verotuksen toimittamisen jaksottamisesta verohallinnossa.

Perintö- ja lahjaveroa kevennettiin vuonna 2009 siten, että 1. veroluokassa veroprosentteja alennettiin 3 prosenttiyksiköllä. Veron kertymään liittyvästä viiveestä johtuen kevennys vähentää vuoden 2010 tuottoa 45 milj. eurolla.

2010 talousarvio	400 000 000
2009 talousarvio	365 000 000
2008 tilinpäätös	651 415 665

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Momentille arvioidaan kertyvän 12 613 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu arvonlisäverolakiin (1501/1993). Veron määrä on pääsääntöisesti 22 % veron perusteesta. Vähittäiskaupassa myytävien elintarvikkeiden vero on 12 % 1. lokakuuta 2009 lukien. Lääkkeiden, kirjojen, elokuvien, liikunta- ja majoituspalvelujen, yleisradion lupamaksutulojen, henkilökuljetusten sekä kulttuuri- ja viihdetilaisuuksien pääsymaksujen vero on 8 %. Talouden taantuman ja arvonlisäverotuksessa toteutettavien lainsäädäntömuutosten takia arvonlisäveropohjan arvioidaan laskevan 7,3 prosenttia vuonna 2009, mutta nousevan vuonna 2010 jo noin prosentin verran.

Arvonlisäveron kertymä koostuu verohallinnon ja tullilaitoksen kantamista arvonlisäveroista sekä muiden valtion tilivirastojen suoraan arvonlisäveromomentille kirjaamista määristä. Tullilaitos kantaa arvonlisäveroa EU:n ulkopuolisesta tuonnista. Kertymästä vähennettävät arvonlisäveronpalautukset koostuvat arvonlisäverovelvollisille hakemusten ja muutosten johdosta palautetuista veroista. Varsinaisen veron lisäksi palautuksiin sisältyy kunnille palautettu arvonlisävero. Seuraavassa taulukossa on esitetty yhteenveto arvonlisäverokertymistä vuonna 2010 valtion keskuskirjanpidon mukaan.

Arvonlisäveron kertymä vuonna 2010 (mrd. euroa)

Verohallinnon bruttokertymä	19,4
+ Tullilaitoksen nettokertymä	3,3
- Verohallinnon maksamat palautukset	10,2
+ ALV-kertymä muista valtion tilivirastoista	0,1
= ALV-kertymä	12,6

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen arvonlisäverolain muuttamisesta siten, että kaikkia arvonlisäverokantoja nostettaisiin yhdellä prosenttiyksiköllä heinäkuun 2010 alusta lukien. Yleinen arvonlisäverokanta nousisi 22 prosentista 23 prosenttiin, ruuan ja rehun 12 prosentista 13 prosenttiin sekä lääkkeiden, kirjojen, henkilökuljetuksien, majoituksen, kulttuuritilaisuuksien, parturien ja kampaajien sekä muiden työvaltaisten palvelujen arvonlisäveron alennuskokeilun piiriin kuuluvien hyödykkeiden arvonlisäverokanta 8 prosentista 9 prosenttiin. Tässä yhteydessä ravintolaruuan arvonlisävero laskettaisiin 22 prosentista 13 prosenttiin elintarvikkeiden arvonlisäveron tasolle.

Arvonlisäverokantojen muutosten (sekä 1.10.2009 että 1.7.2010 toteutettavan) yhteisvaikutuksena valtion arvonlisäverokertymä alenisi 350 milj. eurolla vuonna 2010. Elintarvikkeiden arvonlisäverokannan alentamista koskevat valtion verotuloja vähentävät vaikutukset kohdistuvat täysimääräisesti vuodelle 2010. Sen sijaan 1. heinäkuuta toteutettavan arvonlisäverokantojen muutoksen pääosin verotuloja nostavat vaikutukset kohdistuisivat

vuoden 2010 loppuun ja vuoden 2011 puolelle. Arvonlisäverokantojen muutos 1. heinäkuuta 2010 nostaisi vuositasolla valtion arvonlisäverokertymää 426 milj. eurolla. Vuodelle 2010 tästä kohdistuisi 133 milj. euroa.

Verohallinnossa otetaan käyttöön vuoden 2010 alusta ns. verotilijärjestelmä. Verotilijärjestelmä on verojen ilmoittamista, maksamista, maksuvalvontaa ja myöhemmin myös perintätoimintoja palveleva järjestelmä. Verokaudelta vähentämättä jääneen arvonlisäveron palauttamisesta nykyisestä poiketen kaikille verovelvollisille jo tilikauden aikana kunkin verokauden yhteydessä aiheutuisi uudistuksen voimaantulovuonna arviolta noin 293,1 milj. euron suuruinen kertaluonteinen verotulojen pienennys valtion kassatuloihin, koska kyseinen määrä tulisi verotilijärjestelmässä palautettua jo vuonna 2010 vuoden 2011 sijasta. Pidennettyihin ilmoitus- ja maksukausiin siirtymisestä aiheutuisi uudistuksen voimaantulovuonna valtion kassatuloihin yhteensä arviolta noin 85,2 milj. euron suuruinen kertaluonteinen verotulojen pienennys, koska kyseinen määrä kertyisi vasta vuonna 2011. Kertaluonteinen pienennys olisi yhteensä noin 378,3 milj. euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen arvonlisäverolain muuttamisesta siten, että arvonlisäverolainsäädäntöön tehdään palvelujen verotuspaikkaa sekä toisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneiden elinkeinonharjoittajien hankintoihin sisältyvien arvonlisäverojen palautuksia koskevat Euroopan yhteisön direktiivin edellyttämät muutokset. Esitettyjen muutosten vaikutukset arvonlisäveron tuottoon vuonna 2010 olisivat vähäiset. Palautusmenettelyn uudistamiseen liittyvä sähköinen yhden yhteyspisteen palautusjärjestelmän käyttöönotto yksinkertaistaa palautusmenettelyä ja alentaa siten palautuksia hakevien yritysten hallinnollisia kustannuksia.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen yliopistojen verotusta koskevien säännöksien muuttamiseksi yliopistolainsäädännön uudistamiseen liittyen. Yliopistolakiesityksessä ehdotettu yliopiston oikeudellisen muodon muutos ja siirtyminen pois valtion talousarvion piiristä toimivasta tilivirastosta merkitsevät yliopistojen hankintojen arvonlisäverokohtelun muuttumista. Yliopistojen arvonlisäverolliseen toimintaan tehdyt hankinnat tulisivat normaalisti vähennyskelpoisiksi arvonlisäverotuksessa, mikä pienentäisi valtion verotuottoa vähäisessä määrin.

2010 talousarvio	12 613 000 000
2009 I lisätalousarvio	-603 000 000
2009 talousarvio	14 583 000 000
2008 tilinpäätös	14 048 901 687

02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero

Momentille arvioidaan kertyvän 594 000 000 euroa.

Selvitysosa: Eräisiin vakuutuspalveluihin kohdistuu erityinen vakuutusmaksuvero (664/1966). Vakuutusmaksuvero on tarkoitettu ensivaiheessa vakuutuslaitosten kannettavaksi ja siirrettäväksi vakuutuksenottajien rasitukseksi. Vakuutusmaksuvero täydentää arvonlisäveroa, koska arvonlisäverotuksessa vakuutuspalvelut on jätetty verotuksen ulkopuolelle. Vakuutusmaksuveron verokanta on seurannut yleisen arvonlisäverokannan kehitystä. Vakuutusmaksuvero on nykyisin 22 % vakuutusmaksuista, joihin vero ei sisälly (VAKmVL 3 §).

Talousarvioesitykseen liittyvällä esityksellä yleistä arvonlisäverokantaa ehdotetaan nostettavaksi 22 prosentista 23 prosenttiin 1. heinäkuuta 2010 lukien, minkä vuoksi myös vakuutusmaksuveron kantaa ehdotetaan nostettavaksi vastaavasti 22 prosentista 23 prosenttiin 1. heinäkuuta 2010 lukien. Korotus lisäisi vakuutusmaksuveron kertymää vuositasolla noin 27 milj. eurolla. Vuonna 2010 vakuutusmaksuveron kertymä kasvaisi noin 9 milj. eurolla.

2010 talousarvio	594 000 000
2009 talousarvio	564 000 000
2008 tilinpäätös	535 905 108

03. Apteekkimaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 134 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat apteekkimaksusta annetun lain (148/1946) mukaisia maksuja.

Apteekkimaksusta annetun lain 2 §:n taulukkoa on tarkoitus tarkistaa siten, että tarkistus perustuu toteutuneeseen kokonaisliikevaihdon muutokseen vuodesta 2007 vuoteen 2008. Tarkistettua apteekkimaksutaulukkoa sovelletaan ensimmäisen kerran apteekkimaksuun, joka määrätään vuoden 2009 liikevaihdon perusteella.

2010 talousarvio	134 000 000
2009 talousarvio	123 000 000
2008 tilinpäätös	119 427 634

08. Valmisteverot

01. Tupakkavero

Momentille arvioidaan kertyvän 682 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu tupakkaverolakiin (1470/1994). Veron määrä on nykyisin 52 % savukkeiden, 24 % sikareiden, 48 % piippu- ja savuketupakan ja 52 % savukkeiksi käärittävän hienoksi leikatun tupakan sekä 60 % savukepaperin ja muun tupakkaa sisältävän tuotteen vähittäismyyntihinnasta. Lisäksi savukkeista kannetaan veroa nykyisin 15,13 euroa/1 000 kappaleelta ja piippu- ja savuketupakasta sekä savukkeiksi käärittävästä tupakasta 6,50 euroa/kg.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen tupakkaverolain muuttamisesta. Esityksen mukaan savukkeiden, piippu- ja savuketupakan sekä sikarien veroa korotettaisiin keskimäärin 5 prosenttia ja savukkeiksi käärittävän hienoksi leikatun tupakan veroa keskimäärin 15 prosenttia. Veronkorotuksen seurauksena tupakkaveron tuoton arvioidaan kasvavan 22 milj. euroa.

Ennusteessa on myös otettu huomioon se, että Viro saavuttaa savukkeiden veron EU:n vähimmäisverotason viimeistään 2010 alussa. Tällöin Suomen oikeus voimassa olevaan savukkeiden matkustajatuontikiintiöön päättyy. Matkustajatuonnin vapautumisen seurauksena verollisten savukkeiden kulutuksen arvioidaan alenevan 2 %. Matkustajatuonnin kasvua rajoittaa 1.7.2009 voimaan tulleen tupakkalain muutos tupakkatuotteiden matkustajatuonnin rajoittamisesta siten, että ilman suomen- ja ruotsinkielisiä varoitusmerkintöjä varustettujen tupakkatuotteiden matkustajatuonnille on samat rajoitukset kuin mitä nykyisin sovelletaan tuontiin EU:n ulkopuolelta.

2010 talousarvio	682 000 000
2009 talousarvio	650 000 000
2008 tilinpäätös	629 519 341

04. Alkoholijuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 273 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu alkoholi- ja alkoholijuomaverolakiin (1471/1994).

Veron määrä on nykyisin väkevien alkoholijuomien osalta 35,80 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Välituotteiden vero on vastaavasti 24,52 euroa ja viinien vero 23,36 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Oluen vero litrassa sataprosenttista alkoholia on 23,60 euroa.

Alkoholiveroa korotetaan 10 prosentilla 1.10.2009 alkaen. Korotuksen arvioidaan lisäävän alkoholiveron tuottoa vuositasolla 70 milj. eurolla.

Alkoholijuomien kulutusarviot perustuvat valtiovarainministeriön yhteistyössä eri toimijoiden kanssa laatimiin ennusteisiin alkoholin kulutuksesta. Alkoholijuomien verollisen kulutuksen arvioidaan vähenevän 1.10.2009 esi-

tetyn veronkorotuksen seurauksena 2 % vuonna 2010.

2010 talousarvio	1 273 000 000
2009 talousarvio	1 188 000 000
2008 tilinpäätös	1 091 509 167

05. Virvoitusjuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 35 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu virvoitusjuomaverolakiin (1474/1994). Perusveron määrä on 4,5 senttiä litralta.

Virvoitusjuomaveron alaisten tuotteiden kulutuksen oletetaan säilyvän vuonna 2010 lähes vuoden 2009 tasolla.

Hallituksen tarkoituksena on antaa keväällä 2010 hallituksen esitys makeisveron käyttöönotosta ja virvoitusjuomaveron korottamisesta, joiden arvioidaan lisäävän verotuottoa vuositasolla 100 milj. eurolla. Tätä ei vielä ole voitu sisällyttää talousarvioesitykseen, koska verotuottoarvion on perustuttava voimassa olevaan lainsäädäntöön.

2010 talousarvio	35 000 000
2009 talousarvio	36 000 000
2008 tilinpäätös	34 657 893

07. Energiaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 155 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annettuun lakiin (1472/1994) sekä lakiin sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996).

Liikennepolttoaineet tuottavat kolme neljäsosaa energiaverokertymästä. Moottoribensiinin kulutuksen arvioidaan vähenevän prosentin edellisvuodesta ja dieselöljyn kulutuksen säilyvän edellisvuotisella tasollaan. Sähkön kulutuksen ennustetaan niin ikään säilyvän edellisvuotisella tasolla. Veroennusteessa hyödynnetään työ- ja elinkeinoministeriön ennustetta energian kulutuksesta.

2010 talousarvio	3 155 000 000
2009 I lisätalousarvio	-47 000 000
2009 talousarvio	3 238 000 000
2008 tilinpäätös	3 191 728 053

08. Eräiden juomapakkausten valmistevero

Momentille arvioidaan kertyvän 12 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräiden juomapakkausten valmisteverosta (1037/2004). Alkoholijuomien, virvoitusjuomien, vesien ja eräiden muiden sellaisenaan juotavien juomien eri materiaalista valmistetut juomapakkaukset, lukuun ottamatta nestepakkauskartongista valmistettuja pakkauksia, ovat veronalaisia. Verosta vapaita puolestaan ovat juomapakkaukset, jotka ovat uudelleenkäytettäviä ja kuuluvat panttiin perustuvaan palautusjärjestelmään. Vuoden 2008 alusta myös raaka-aineena hyödynnettävät ja panttiin perustuvaan palautusjärjestelmään kuuluvat juomapakkaukset ovat olleet verosta vapaita. Kertakäyttöisten, mihinkään palautusjärjestelmään kuulumattomien juomapakkausten vero on 51 senttiä litralta.

Veronalaisten pakkausten määrän oletetaan säilyvän vuonna 2010 lähes vuoden 2009 tasolla.

2010 talousarvio	12 000 000
2009 talousarvio	11 000 000
2008 tilinpäätös	15 121 195

10. Muut verot

03. Autovero

Momentille arvioidaan kertyvän 815 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu autoverolakiin (1482/1994). Vuoden 2008 alusta otettiin käyttöön auton hiilidioksidipäästöstä riippuva veroprosentin määräytyminen. Vuoden 2009 huhtikuussa siirrettiin autoverolle kannettava arvonlisävero osaksi autoveroa, jonka jälkeen autoveron määrä on 12,2—48,8 % yleisestä kuluttajahinnasta hiilidioksidipäästön mukaan. Keskimääräinen veroprosentti on ollut noin 20 %. Käytettynä verotettavan auton vero perustuu Suomen markkinoilla olevan vastaavan ajoneuvon arvoon veroprosentin määräytyessä vastaavalla tavalla joko hiilidioksidipäästön tai ajoneuvon massan perusteella. Pakettiautojen verotus vastaa eräin vähäisin poikkeuksin henkilöautojen verotusta. Tuottoarviossa on otettu huomioon taksi- ja invalidiautoille suoritettava veronpalautus, jonka määräksi on arvioitu 25 200 000 euroa.

Vuoden 2010 alusta tulee voimaan autoverolakiin lisätty säännös vientipalautuksesta, joka mahdollistaa tietyin edellytyksin ajoneuvon arvossa jäljellä olevan autoveron palautuksen, kun käytetty ajoneuvo viedään maasta pysyvästi toisessa maassa tapahtuvaa käyttöä varten. Tämän ei kuitenkaan arvioida vaikuttavan merkittävästi vuoden 2010 autoveron tuottoon.

Vuonna 2010 uusien henkilöautojen myynnin arvioidaan olevan noin 90 000 kappaletta ja käytettyjen henkilöautojen tuonnin 22 000 kappaletta.

2010 talousarvio	815 000 000
2009 I lisätalousarvio	-250 000 000
2009 talousarvio	1 075 000 000
2008 tilinpäätös	1 016 005 178

05. Varainsiirtovero

Momentille arvioidaan kertyvän 400 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu varainsiirtoverolakiin (931/1996). Vero on 4 % kiinteistöjen ja 1,6 % arvopapereiden luovutushinnasta.

Asuntojen ja kiinteistöjen hintojen laskun arvioidaan pysähtyvän ja kauppojen lukumäärän arvioidaan hieman kasvavan vuonna 2010.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen yliopistojen verotusta koskevien säännöksien muuttamiseksi yliopistolainsäädännön uudistamiseen liittyen. Yliopistojen pääomittamiseen liittyvät kiinteistövarallisuuden järjestelyt ehdotetaan vapautettavaksi varainsiirtoverosta. Tähän omistusjärjestelyyn liittyvän varainsiirtoverovapauden vaikutuksena valtion verotuoton menetys olisi vajaat 70 milj. euroa.

2010 talousarvio	400 000 000
2009 I lisätalousarvio	-100 000 000
2009 talousarvio	580 000 000
2008 tilinpäätös	502 957 002

06. Arpajaisvero

Momentille arvioidaan kertyvän 138 200 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu arpajaisverolakiin (552/1992). Veron määrä lasketaan rahapanosten ja maksettujen voittojen erotuksesta. Raha-automaatti- ja kasinopeleissä verokanta on 8,25 %, muissa yksinoikeudella toimeenpannuissa Oy Veikkaus Ab:n, Fintoton ja Ahvenanmaan PAF:n rahapeleissä verokanta on 9,5 %.

2010 talousarvio	138 200 000
2009 talousarvio	138 000 000
2008 tilinpäätös	137 601 661

07. Ajoneuvovero

Momentille arvioidaan kertyvän 668 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu ajoneuvoverosta annettuun lakiin (1281/2003). Veron päivää kohden kannettava määrä on perusveron osuus lisättynä käyttövoimaveron osuudel-

la. Perusveron määrä päivää kohden on 26 senttiä ajoneuvosta, joka on otettu käyttöön ennen tammikuun 1 päivää 1994 ja 35 senttiä ajoneuvosta, joka on otettu käyttöön mainittuna päivänä tai sen jälkeen. Eduskunta on hyväksynyt ajoneuvoverolain muutoksen, joka tarkoittaa CO_2-perusteisen perusveron käyttöönottoa henkilöautoille. Käytännön soveltamisen veronkannossa on tarkoitus alkaa vuoden 2010 aikana, mutta tällä ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta verotuottoon. Käyttövoimaveroa määrätään ajoneuvolle, jota käytetään muulla voimalla tai polttoaineella kuin moottoribensiinillä.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen ajoneuvoverolain muuttamisesta. Esityksen mukaan CO_2-perusteinen ajoneuvoveron perusvero laajennetaan koskemaan pakettiautoja vastaavalla tavalla kuin henkilöautoilla. Lakimuutos tulisi voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti henkilöautojen vastaavan veromuutoksen kanssa. Tavoitteena on saattaa laki voimaan maaliskuussa 2010. Ajoneuvoveron juoksevan 12 kuukauden pituisen verokauden takia ensimmäinen päivä, jolta vero kannettaisiin uusien veroperusteiden mukaan, olisi kuitenkin maaliskuussa 2011, mutta veroa alkaa kertyä verokaudesta johtuen jo maaliskuusta 2010 alkaen.

2010 talousarvio	668 000 000
2009 talousarvio	639 000 000
2008 tilinpäätös	636 779 886

08. Jätevero

Momentille arvioidaan kertyvän 52 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu jäteverolakiin (495/1996). Jäteveron määrä on 30 euroa yleiselle kaatopaikalle toimitetulta jätetonnilta. Veronalaisen jätteen määrän oletetaan hieman vähenevän vuonna 2010.

2010 talousarvio	52 000 000
2009 talousarvio	57 000 000
2008 tilinpäätös	52 211 452

19. Muut veronluonteiset tulot

02. Lästimaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 800 000 euroa.

Selvitysosa: Lästimaksu perustuu lakiin (189/1936) ja asetukseen (468/1954) lästimaksusta. Vastaavat menot on merkitty momentille 31.30.50.

2010 talousarvio	800 000
2009 talousarvio	800 000
2008 tilinpäätös	887 347

03. Ratavero

Momentille arvioidaan kertyvän 20 899 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Ratavero perustuu rataverosta annettuun lakiin (605/2003). Rataverolain 5 §:n pykälän muuttamisesta annetun lain perusteella kannetaan momentilta 31.10.78 rahoitetun Kerava—Lahti -oikoradan käytöstä investoinnin rataveroa, jonka tuotto on arvioitu 4 195 000 euroksi. Tuloarviosta 16 704 000 euroa on otettu huomioon momentin 31.10.20 määrärahan mitoituksessa.

2010 talousarvio	20 899 000
2009 talousarvio	20 572 000
2008 tilinpäätös	20 533 150

04. Eräät viestinnän maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 5 100 000 euroa.

Selvitysosa: Viestintämarkkinamaksu, 2 700 000 euroa, perustuu viestintämarkkinalakiin (393/2003). Tietoturvamaksu, 460 000

euroa, perustuu sähköisen viestinnän tietosuojalakiin (516/2004). Postitoiminnan valvontamaksu, 1 338 000 euroa, perustuu postipalvelulakiin (313/2001). Televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu, 602 000 euroa, perustuu lakiin televisio- ja radiotoiminnasta (744/1998). Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.40.01 määrärahan mitoituksessa.

2010 talousarvio	5 100 000
2009 talousarvio	4 727 000
2008 tilinpäätös	4 416 147

05. Lentoliikenteen valvontamaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 6 400 000 euroa.

Selvitysosa: Lentoliikenteen valvontamaksu perustuu lakiin lentoliikenteen valvontamaksusta (1249/2005). Maksun suuruus on 0,80 euroa jokaisesta lentoasemilta lähteneestä vähintään kaksivuotiaasta matkustajasta. Maksuvelvollinen on lentoaseman pitäjä. Maksu peritään vain 20 000 euroa ylittävältä osalta. Vuoden 2010 arvio lentoliikenteen valvontamaksukertymästä perustuu vuoden 2009 arvioon kotimaan ja kansainvälisen liikenteen kasvusta. Momentin tuloarvio on otettu huomioon momentin 31.20.01 määrärahan mitoituksessa.

2010 talousarvio	6 400 000
2009 talousarvio	6 700 000
2008 tilinpäätös	6 573 598

06. Väylämaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 72 700 000 euroa.

Selvitysosa: Väylämaksu perustuu väylämaksulakiin (1122/2005), jonka perusteella Suomen vesialueella kauppamerenkulkua harjoittavasta aluksesta suoritetaan valtiolle väylämaksua. Vuoden 2010 arvio väylämaksukertymästä perustuu vuoden 2009 toteutuma-arvioon siten, että vuonna 2010 liikenteen määrän on arvioitu kasvavan 2 %, mikä korottaa tulokertymää noin 1 %. Momentin tuloarvio on otettu huomioon momentin 31.10.20 mitoituksessa.

2010 talousarvio	72 700 000
2009 talousarvio	75 400 000
2008 tilinpäätös	79 771 227

08. Öljyjätemaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 4 600 000 euroa.

Selvitysosa: Maksu perustuu öljyjätemaksusta annettuun lakiin (894/1986). Maksu on 5,75 senttiä voiteluöljykilolta. Öljyjätemaksulla rahoitettavat vastaavat menot on merkitty momenteille 35.10.60 ja 65.

2010 talousarvio	4 600 000
2009 talousarvio	4 600 000
2008 tilinpäätös	4 457 970

09. Muut verotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan kaikki sellaiset verot ja veronluonteiset tulot, joiden osalta ei ole katsottu kertymän vähäisyyden vuoksi tarpeelliseksi pitää omaa tulomomenttia. Momentille kertyy lähinnä ennen vuotta 2010 voimassa olleiden veroperusteiden mukaisia veroja ja maksuja.

2010 talousarvio	3 000 000
2009 talousarvio	3 000 000
2008 tilinpäätös	3 174 180

Osasto 12
SEKALAISET TULOT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
24.	**Ulkoasiainministeriön hallinnonala**	**3 463**	**1 500**	**3 130**	**1 630**	**109**
99.	Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	3 463	1 500	3 130	1 630	109
25.	**Oikeusministeriön hallinnonala**	**93 440**	**77 550**	**80 150**	**2 600**	**3**
10.	Tuomioistuintulot	35 114	30 400	22 000	- 8 400	- 28
20.	Ulosottomaksut	50 161	47 000	58 000	11 000	23
(40.)	Rangaistusten täytäntöönpanon tulot	8 053	—	—	—	—
99.	Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	112	150	150	—	—
26.	**Sisäasiainministeriön hallinnonala**	**147**	**9 615**	**8 756**	**- 859**	**- 9**
98.	EU:lta saatavat tulot yhteisvastuun ja maahanmuuttovirtojen hallintaan	—	9 515	8 656	- 859	- 9
99.	Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot	147	100	100	—	—
27.	**Puolustusministeriön hallinnonala**	**28 052**	**6 728**	**2 988**	**- 3 740**	**- 56**
01.	Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot	10	8	8	—	—
20.	Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	18	4 300	18	- 4 282	- 100
99.	Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	28 024	2 420	2 962	542	22
28.	**Valtiovarainministeriön hallinnonala**	**1 726 132**	**1 778 606**	**1 849 434**	**70 828**	**4**
10.	Tullilaitoksen tulot	6 246	5 690	6 343	653	11
11.	Kuntien osuudet verotuskustannuksista	118 654	123 078	129 379	6 301	5

Osaston tuloarviot vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
12.	Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	32 360	33 567	35 285	1 718	5
13.	Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	18 106	18 781	19 743	962	5
(20.)	Palvelukeskuksen tulot	100	100	—	- 100	- 100
25.	Metallirahatulot	22 882	25 000	25 000	—	—
50.	Siirto valtion eläkerahastosta	1 330 948	1 417 504	1 472 204	54 700	4
51.	Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	46 054	63 466	79 500	16 034	25
52.	Vakuutusmaksut	23 835	21 400	22 460	1 060	5
(87.)	Tulot rahoitusmarkkinoiden vakauttamisesta	54 000	—	—	—	—
92.	Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	51 570	57 000	46 000	- 11 000	- 19
93.	Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	2 613	2 800	2 400	- 400	- 14
99.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	18 761	10 220	11 120	900	9
29.	**Opetusministeriön hallinnonala**	**439 465**	**459 527**	**499 574**	**40 047**	**9**
70.	Opintotukitoiminnan tulot	29 858	24 500	32 900	8 400	34
88.	Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista	408 284	431 027	462 674	31 647	7
99.	Opetusministeriön hallinnonalan muut tulot	1 323	4 000	4 000	—	—
30.	**Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala**	**886 386**	**929 455**	**893 728**	**- 35 727**	**- 4**
01.	EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot	583 422	628 532	565 582	- 62 950	- 10
02.	Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	259 668	258 625	283 866	25 241	10
03.	Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	1 416	5 600	6 870	1 270	23
04.	EU:lta saatavat muut tulot	1 052	822	930	108	13
20.	Valtion osuus totopeleistä saadusta tulosta	8 653	9 200	9 000	- 200	- 2
31.	Lihantarkastuksen toimintatulot	—	141	141	—	—
32.	Kasvinjalostusmaksut	299	580	580	—	—
40.	Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	2 667	2 300	2 300	—	—
41.	Tenojoen kalastuslupamaksut	438	560	560	—	—
42.	Hirvieläinten metsästysmaksut	5 764	4 250	4 400	150	4
43.	Viehekalastusmaksut	2 527	2 810	2 810	—	—
44.	Kalastuksenhoitomaksut	5 588	5 997	6 607	610	10
45.	Riistanhoitomaksut	8 581	8 538	8 582	44	1
99.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	6 311	1 500	1 500	—	—

Osaston tuloarviot vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
31.	**Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala**	**59 146**	**18 518**	**22 840**	**4 322**	**23**
10.	Liikenneviraston tulot	21 398	11 017	22 782	11 765	107
99.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	37 748	7 501	58	- 7 443	- 99
32.	**Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala**	**260 687**	**222 202**	**315 327**	**93 125**	**42**
20.	Turvatekniikan keskuksen tulot	1 573	1 175	1 200	25	2
(30.)	Siirrot valtion talousarvion ulkopuolisista rahastoista	34 000	—	—	—	—
30.	Rahoitusosuus työ- ja elinkeinoministeriön sekä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista	1 775	200	200	—	—
31.	Palkkaturvamaksujen palautukset	16 495	21 327	28 827	7 500	35
50.	Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot	190 113	181 500	252 000	70 500	39
99.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	16 732	18 000	33 100	15 100	84
33.	**Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala**	**461 859**	**474 218**	**492 270**	**18 052**	**4**
02.	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	1 229	1 173	1 400	227	19
03.	Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	565	500	500	—	—
90.	Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	420 995	407 495	395 995	- 11 500	- 3
98.	Valtionapujen palautukset	38 724	64 875	94 200	29 325	45
99.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	347	175	175	—	—
35.	**Ympäristöministeriön hallinnonala**	**151 048**	**213 950**	**245 450**	**31 500**	**15**
(01.)	Alueellisten ympäristökeskusten tulot	370	200	—	- 200	- 100
10.	Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	909	4 150	14 250	10 100	243
20.	Siirto valtion asuntorahastosta	148 000	204 500	228 000	23 500	11
99.	Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	1 769	5 100	3 200	- 1 900	- 37
39.	**Muut sekalaiset tulot**	**277 654**	**219 000**	**243 000**	**24 000**	**11**
01.	Sakkorahat	94 374	89 000	98 000	9 000	10
02.	Verotukseen liittyvät korkotulot	90 494	75 000	90 000	15 000	20
04.	Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset	86 814	50 000	50 000	—	—

Osaston tuloarviot vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
07.	Valtiolle valtion eläkerahaston ulkopuolella tuloutettavat korvaukset	2 070	2 500	2 500	—	—
10.	Muut sekalaiset tulot	3 902	2 500	2 500	—	—
	Yhteensä	**4 387 478**	**4 410 869**	**4 656 647**	**245 778**	**6**

24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala

99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 130 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien sekä kehitysavun palautuksista sekä muista tuloista, joita ei ole nettoutettu hallinnonalan menomomenteille. Tuloista 1 630 000 euroa aiheutuu ministeriön ja Iso-Britannian kehitysyhteistyöosaston (DFID) yhteistoimintahankkeen DFIDin osuudesta. DFIDiltä saatavilla tuloilla katetaan DFIDin osuus ao. yhteishankkeesta, jonka menot on budjetoitu momentille 24.30.66.

2010 talousarvio	3 130 000
2009 I lisätalousarvio	1 922 000
2009 talousarvio	1 500 000
2008 tilinpäätös	3 463 275

25. Oikeusministeriön hallinnonala

10. Tuomioistuintulot

Momentille arvioidaan kertyvän 22 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annettuun lakiin (701/1993) ja vastaavaan asetukseen (1282/2005) sekä kaupanvahvistajaasetukseen (959/2003). Tulokertymässä on otettu vähennyksenä huomioon 11 000 000 euroa kiinteistöjen kirjaamisasioista perittävien maksujen siirtyessä nettobudjetoitavaksi momentille 30.70.01.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	34 498	30 400	21 700
— muut tuotot	329	-	300
Tuotot yhteensä	34 827	30 400	22 000

Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	82 333	75 000	55 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-47 506	-44 600	-33 000
Kustannusvastaavuus, %	42	41	40

2010 talousarvio 22 000 000
2009 talousarvio 30 400 000
2008 tilinpäätös 35 113 800

20. Ulosottomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 58 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin ulosottomaksuista (34/1995) ja vastaavaan asetukseen (35/1995). Ulosottomaksuja korotetaan 1.11.2009 alkaen siten, että valtion tulojen lisäys on 4 000 000 euroa vuositasolla.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	50 256	47 000	58 000
— muut tuotot	59	-	-
Tuotot yhteensä	50 315	47 000	58 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	53 878	53 500	60 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 563	-6 500	-2 000
Kustannusvastaavuus, %	93	88	97

2010 talousarvio 58 000 000
2009 talousarvio 47 000 000
2008 tilinpäätös 50 161 179

99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 150 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusministeriön asetukseen oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien viranomaisten suoritteista perittävistä maksuista (1333/2006) ja oikeusministeriön asetukseen julkisen notaarin suoritteiden maksuista (1283/2005). Lisäksi momentille kertyvät konkurssilain mukaan valtiolle tilitettävät velkojien menettämät jako-osuudet.

2010 talousarvio 150 000
2009 talousarvio 150 000
2008 tilinpäätös 112 272

26. Sisäasiainministeriön hallinnonala

98. EU:lta saatavat tulot yhteisvastuun ja maahanmuuttovirtojen hallintaan

Momentille arvioidaan kertyvän 8 656 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät ulkorajarahaston, paluurahaston, kotouttamisrahaston sekä pakolaisrahaston vuoden 2010 ennakkomaksuista sekä edellisten vuosien toisista ennakkomaksuista ja loppumaksuista.

Tulojen arvioitu kertymä	€
Pakolaisrahasto	1 309 000
Ulkorajarahasto	5 505 000
Kotouttamisrahasto	1 011 000
Paluurahasto	831 000
Yhteensä	8 656 000
2010 talousarvio	8 656 000
2009 talousarvio	9 515 000

99. Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä	€
Takavarikoitujen esineiden myyntitulot	50 000
Muut tulot	50 000
Yhteensä	100 000
2010 talousarvio	100 000
2009 talousarvio	100 000
2008 tilinpäätös	146 696

27. Puolustusministeriön hallinnonala

01. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 8 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää myös peruskorjaus- tai perusparannusmenojen väliaikaiseen rahoittamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnalliset tulostavoitteet

Rakennuslaitoksen tuloksellisuus muodostuu asiakastyytyväisyydestä, työtyytyväisyydestä, hintakehityksestä verrattuna markkinoiden hintakehitykseen, ulkoistettujen toimintojen kilpailutuksen onnistumisesta, toimitilojen ja laitteiden käytettävyyden ja energiatehokkuuden parantumisesta sekä oman työn tehokkuuden lisäämisestä.

Toiminnallinen tehokkuus

Varmistetaan puolustushallinnolle järjestettävien palvelujen laatu, kilpailukyky, saatavuus ja toimintavarmuus. Lisätään palvelujen markkinaehtoisuutta turvallisuus ja valmiuskyky huomioiden. Kiinteistöjen ylläpidon, energiapalvelujen ja asuntotoimen tunnusluvuille asetetaan seuraavat tavoitetasot:

Tunnusluku	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 arvio
Kiinteistönhoito			
Kiinteistönhoidon hintakehityksen vertailu %	-1,74	-2,0	-1,0
Hoito €/htm^2 (Ei sis. kiinteistöveroa eikä ns. käyttäjäpalveluita)	0,54	0,55	0,57
Hoito m^2/htv	8 800	9 000	9 300
Siivouspalvelut			
Siivouspalvelujen hintakehityksen vertailu %	-1,83	-2,0	-1,0
Siivouspalvelut €/sm^2	0,83	0,82	0,85
Siivouspalvelujen ulkoistamisaste %	26	50	50
Tekniset palvelut			
Vuosikorjaukset €/htm^2/kk	0,46	0,45	0,47
Teknisten palveluiden ulkoistamisaste %	62	70	75

Asuntotoimi			
Vuokrattavat asunnot kpl/htv	249	280	280
Energiapalvelut			
Lämmön ominaiskulutus kWh/rm^3/L	39,2	38,9	38,9
Sähkön ominaiskulutus kWh/rm^3/S	14,4	13,9	13,9
Veden ominaiskulutus l/rm^3/L	106	102	102

Tuotokset ja laadunhallinta

Tunnusluku	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 arvio
Kiinteistöpalvelut			
Huoneistoala (milj. htm^2)	3,25	3,18	3,18
Rakennustilavuus (milj. rm^3)	16,0	15,7	15,7
Lämmitetty rakennustilavuus (milj. rm^3)	10,0	9,8	9,8
Siivouspalvelut			
Siivousala (milj. sm^2)	1,41	1,45	1,45
Tekniset palvelut			
Vuosikorjausprojektit (kpl)	1 270	1 370	1 370
Erillistilausprojektit (kpl)	1 130	900	900
Pieninvestointiprojektit (kpl)	240	270	270
Energiapalvelut			
Toimitettu lämpö (MWh)	394 900	405 000	405 000
Toimitettu sähkö (MWh)	267 800	265 000	265 000
Toimitettu vesi (1 000 m^3)	2 050	1 500	1 500
Rakennuttamispalvelut			
Valmistuneet hankesuunnitelmat (kpl)	22	25	25
Valmistuneet hankkeet (kpl)	23	20	20
Asiakastyytyväisyys (1—5)	3,87	3,9	3,9

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Tavoitteena on nostaa työtyytyväisyyttä panostamalla valittuihin henkilöstöpolitiikan painopistealueisiin.

Tunnusluku	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Työtyytyväisyys (1—5)	3,3	3,3	3,4
— naiset	3,3		
— miehet	3,3		

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä vähenee 80 henkilötyövuotta tuottavuustoimenpiteiden johdosta.

Rakennuslaitoksen tulot kertyvät valtion maksuperustelain (150/1992) ja Puolustushallinnon rakennuslaitoksen maksullisista suoritteista annetun puolustusministeriön asetuksen (1300/2007) mukaan hinnoiteltavista suoritteista, joita puolustushallinnolle tuotetaan omakustannushintaan ja ulkopuolisille liiketaloudellisin perustein.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttotulot	140 299	138 253	143 806
Bruttomenot	140 290	138 245	143 798
Nettotulot	10	8	8

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	140 266	138 253	143 806
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	141 446	138 403	143 956
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 180	-150	-150
Kustannusvastaavuus, %	99	100	100

2010 talousarvio	8 000
2009 talousarvio	8 000
2008 tilinpäätös	9 760

20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 18 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää irtaimen omaisuuden hankinta- ja huoltomenoihin, kotimaisen puolustusteollisuuden kanssa tehtävistä materiaalin vaihtosopimuksista aiheutuviin menoihin sekä irtaimen omaisuuden myynnistä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat irtaimen omaisuuden myyntituloja, häviämiskorvauksia sekä puolustusvoimien rahoittamasta tuotekehityksestä perittäviä rojaltimaksuja.

Tulot ja menot	€
Bruttotulot	
Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	4 018 000
Bruttomenot	
Irtaimen omaisuuden myynti-, hankinta- ja huoltomenot	4 000 000
Nettotulot	18 000

2010 talousarvio	18 000
2009 talousarvio	4 300 000
2008 tilinpäätös	18 000

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 962 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat YK:n suorittamia kustannusten korvauksia kriisinhallintaoperaatioista ja niissä muille osanottajamaille tuotetuista palveluista perittyjä maksuja, hankintaennakkojen viivästyskorkoja, FMS -maksujärjestelyjen palautuksia ja korkotuottoja sekä hallinnonalan tilivirastojen sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2010 talousarvio	2 962 000
2009 talousarvio	2 420 000
2008 tilinpäätös	28 024 155

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

10. Tullilaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 6 343 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

1) tullilakiin (1466/1994) ja

2) valtiovarainministeriön asetukseen tullilaitoksen suoritteiden maksullisuudesta (876/2008).

Momentille tuloutetaan myös muiden viranomaisten puolesta kannettujen maksujen kantopalkkiot.

Tulojen arvioitu kertymä	€
Julkisoikeudelliset suoritteet	4 315 000
Liiketaloudelliset suoritteet	528 000
Muiden viranomaisten puolesta kannettujen maksujen kantopalkkiot	300 000
Muut sekalaiset tulot	1 200 000
Yhteensä	6 343 000

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	4 651	4 640	4 843
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 441	4 989	5 097
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-790	-349	-254
Kustannusvastaavuus %	85,5	93,0	95,0

Osa julkisoikeudellisista suoritteista myydään kohtuusyistä omakustannushintaa alhaisemmalla hinnalla. Ko. suoritteet ovat:

— EMOTR -vienti

— yksityisille henkilöille myönnettävät ennakkoratkaisut

— eräät kielteiset päätökset.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus %	101,6	107,5	108,7

2010 talousarvio	6 343 000
2009 talousarvio	5 690 000
2008 tilinpäätös	6 246 203

11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 129 379 000 euroa.

2010 talousarvio	129 379 000
2009 talousarvio	123 078 000
2008 tilinpäätös	118 654 311

12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 35 285 000 euroa.

2010 talousarvio	35 285 000
2009 talousarvio	33 567 000
2008 tilinpäätös	32 360 267

13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 19 743 000 euroa.

2010 talousarvio	19 743 000
2009 talousarvio	18 781 000
2008 tilinpäätös	18 106 340

(20.) Palvelukeskuksen tulot

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta. Valtiokonttorin palvelukeskuksen toiminta jatkuu vuoden 2009 loppuun. Vuoden 2010 alusta toimintansa aloittaa Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus.

2009 talousarvio	100 000
2008 tilinpäätös	100 000

25. Metallirahatulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 25 000 000 euroa.

Momentille tuloutetaan:

1) metallirahojen liikkeeseenlaskusta ja niiden lyöntioikeuksien luovutuksesta saatavat tulot

2) palautuneiden rahojen metalliseosten myynnistä saatavat tulot ja

3) juhla- sekä keräilyrahoista saatavat tulot.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää:

1) metallirahojen valmistuksesta tehtyjen sopimusten mukaisten valmistus-, rahoitus- ja varastointikustannusten maksamiseen

2) metallirahojen takaisinlunastukseen sekä rahojen varastoinnista ja hävityksestä aiheutuviin menoihin ja

3) juhla- sekä keräilyrahoista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Tulot ja menot	€
Toiminnan tulot	31 050 000
Toiminnan erillismenot	6 050 000
Nettotulot	25 000 000

2010 talousarvio	25 000 000
2009 talousarvio	25 000 000
2008 tilinpäätös	22 882 492

50. Siirto valtion eläkerahastosta

Momentille arvioidaan kertyvän 1 472 204 000 euroa.

Siirron kuukausittaisen määrän päättää Valtion Eläkerahasto.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Siirto perustuu valtion eläkelakiin (1295/2006). Valtion eläkerahastosta siirretään vuosittain valtion talousarvioon määrä, joka on 40 % lain piiriin kuuluvaan palvelukseen perustuvista eläkkeistä aiheutuvasta vuotuisesta menosta.

2010 talousarvio	1 472 204 000
2009 talousarvio	1 417 504 000
2008 tilinpäätös	1 330 947 606

51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset

Momentille arvioidaan kertyvän 79 500 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja muiden eläkelaitosten valtiolle suorittamina heidän vastuulleen kuuluvien eläkemenojen korvauksena valtion eläkelain (1295/2006) nojalla. Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.63.

2010 talousarvio	79 500 000
2009 talousarvio	63 466 000
2008 tilinpäätös	46 054 490

52. Vakuutusmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 22 460 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Valtiokonttorista annetun lain (305/1991) perusteella. Tulot kertyvät valtion virastoilta ja laitoksilta sekä valtion liikelaitoksilta perittävistä Valtiokonttorin suorittamia tapaturmakorvauksia, taloudellisen tuen, liikennevahinkosekä muita korvauksia vastaavista maksuista.

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	22 460 000
2009 talousarvio	21 400 000
2008 tilinpäätös	23 834 865

92. (12.28.70) Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot

Momentille arvioidaan kertyvän 46 000 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unionin neuvoston tekemän omien varojen päätöksen (2007/436/EY) mukaan jäsenvaltiot saavat unionin puolesta keräämiään tullituloja, maatalousmaksuja ja sokerimaksuja EU:lle tilittäessään vähentää kertyneistä tuloista 25 % jäsenvaltiolle aiheutuvien keruukustannusten kattamiseen.

2010 talousarvio	46 000 000
2009 talousarvio	57 000 000
2008 tilinpäätös	51 570 391

93. (12.28.60) Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen

Momentille arvioidaan kertyvän 2 400 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa matkamenojen korvauksen ennakkoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta. Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.20.

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	2 400 000
2009 talousarvio	2 800 000
2008 tilinpäätös	2 613 293

99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 11 120 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

1) vakuutuskorvausten regressit: tapaturmavakuutuslaki (608/1948) ja sotilastapaturmalaki (1211/1990)

2) valtionperinnöt: perintökaari (40/1965)

3) eläkkeiden palautukset: valtion eläkelaki (280/1966) ja

4) kuntien avopalveluennakoiden palautukset ja sotilasvammakorvauksiin liittyvät regressit: sotilasvammalaki (404/1948).

Momentille kertyy myös Senaatti-kiinteistöjen lainojen valtiontakauksesta perittäviä maksuja.

Tulojen arvioitu kertymä	€
Vakuutuskorvausten regressit	2 700 000
Valtionperinnöt	1 800 000
Saadut maksut myönnetystä takauksista	5 500 000
Muut tulot	1 120 000
Yhteensä	11 120 000

2010 talousarvio	11 120 000
2009 talousarvio	10 220 000
2008 tilinpäätös	18 761 255

29. Opetusministeriön hallinnonala

70. Opintotukitoiminnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 32 900 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä	€
Vuonna 2010 maksettujen takaus-vastuiden lyhennykset	900 000
Takausvastuusaatavien lisäys	21 600 000
Korkotulot	10 400 000
Yhteensä	32 900 000

2010 talousarvio	32 900 000
2009 talousarvio	24 500 000
2008 tilinpäätös	29 858 142

88. Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista

Momentille arvioidaan kertyvän 462 674 000 euroa.

Selvitysosa: Veikkaus Oy:n arvioitu tuloutus on 462 674 000 euroa.

2010 talousarvio	462 674 000
2009 I lisätalousarvio	30 000 000
2009 talousarvio	431 027 000
2008 tilinpäätös	408 283 606

99. Opetusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat hallinnonalan tilivirastojen sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2010 talousarvio	4 000 000
2009 talousarvio	4 000 000
2008 tilinpäätös	1 323 092

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 565 582 000 euroa.

Selvitysosa: EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan toteuttamiseksi Suomen osuuden Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) ja sen sokerin rakenneuudistusrahastosta arvioidaan olevan yhteensä 568 082 000 euroa. Kun tästä tuloutetaan talousarvion ulkopuoliseen Maatalouden interventiorahastoon 2 500 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 565 582 000 euroa. EU:lta tuloutuvia tuloja on vähentänyt vuodesta 2005 lähtien maataloustuotteiden vientitukien ja sisämarkkinatukien supistuminen hyvän maatalousraaka-aineiden markkinatilanteen johdosta. Vuoden 2008 jälkipuoliskolla maataloustuotteiden hinnat palautuivat alhaisemmille tasoille, joten tukitoimia otettiin jälleen käyttöön, minkä oletetaan lisäävän EU:lta tuloutuvia tuloja. Sokerin erityistoimenpiteiden kautta maksettavat EU:n tuet on pääasiassa saatu maksettua vuonna 2009, joten ainoastaan ns. monipuolistamisohjelmaan perustuvien toimenpiteiden osalta kertyy momentille tuloja vuonna 2010.

Vuoden 2010 tulokertymässä on otettu huomioon ne tulot, joista EU:n toimielin tekee maksupäätöksen vuonna 2010.

Maidontuotannon maakiintiön ylityksen rahoittamiseksi tuottajilta perittävät maksut tuloutetaan tälle momentille. Koska komissio vähentää maksuja vastaavasti Suomelle suoritettavia maataloustukirahaston osuuksia, maksuilla ei ole vaikutusta momentin tulokertymään.

Tulokertymässä ei ole otettu huomioon Ahvenanmaan tuloja sen toimivaltaan kuuluvien tehtävien osalta.

Arvio maataloustukirahaston ja sokerin rakenneuudistusrahaston tuloista

	Yhteensä milj. €	Vastaavia menoja momenteilla
Talousarvioon		
EU-tulotuki	544,520	30.20.41
EU-markkinatuki	14,000	30.20.41
Sokerin erityistoimenpiteet	4,401	30.20.48
Puutarhatalouden erityistoimenpiteet	1,473	30.20.48
Hunajantuotanto	0,103	30.20.46
Menekinedistäminen	0,500	30.20.46
Eläinlääkintä ETY 424/90	0,500	30.30.01
		30.30.20
Kasvinsuojelutoimien tukeminen ETY 1256/1999	0,085	30.30.01
Yhteensä	565,582	
Maatalouden interventiorahastoon	2,500	Maatalouden interventiorahastossa
Kaikki yhteensä	568,082	

2010 talousarvio	565 582 000
2009 talousarvio	628 532 000
2008 tilinpäätös	583 422 415

02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 283 866 000 euroa.

Tuloarvio on budjetoitu maksuperusteisena.

Selvitysosa: EU:sta arvioidaan kertyvän yhteensä 308 380 000 euroa Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston (EMOTR-O) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahaston) tuloja. Kun tästä tuloutetaan talousarvion ulkopuoliseen Maatilatalouden kehittämisrahastoon 24 514 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 283 866 000 euroa.

Ohjelmakauden 2000—2006 osalta EMOTR:n ohjausosastosta arvioidaan tuloutuvan tavoite 1-ohjelmien ja Leader+ -yhteisöaloiteohjelman loppumaksuina 12 500 000 euroa. Kun tästä tuloutetaan Maatilatalouden kehittämisrahastoon 3 900 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 8 600 000 euroa.

Ohjelmakaudella 2007—2013 tulokertymä sisältää maaseuturahaston välimaksut, jotka liittyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman menoihin momenteilla 30.10.61, 30.20.43, 30.20.44 ja 30.20.45 sekä Maatilatalouden kehittämisrahastossa (MAKERA). Maaseuturahastosta arvioidaan tuloutuvan 295 880 000 euroa. Kun tästä tuloutetaan Maatilatalouden kehittämisrahastoon 20 614 000 euroa, momentille arvioidaan kertyvän 275 266 000 euroa.

Arvio eri ohjelmien tulokertymästä (milj. euroa)

Ohjelma	Tuloutuu talousarvioon	Tuloutuu MAKERAan	Tuloutuu yhteensä	Vastaavia menoja momenteilla
Ohjelmakausi 2000—2006 (EMOTR-O)				
Tavoite 1, Itä-Suomi	4,800	1,600	6,400	30.10.61 ja MAKERA
Tavoite 1, Pohjois-Suomi	1,200	2,300	3,500	30.10.61 ja MAKERA
Yhteisöaloite Leader+	2,600		2,600	30.10.61
Yhteensä EMOTR-O	8,600	3,900	12,500	

Ohjelmakausi 2007—2013				
Yritystuet ja kehittämishankkeet	51,760	20,614	72,374	30.10.61 ja MAKERA
Laajakaistahankkeet	1,500		1,500	30.10.61
Ympäristötuki, tuotantoeläinten hyvinvointi ja ei-tuotannolliset investoinnit	100,844		100,844	30.20.43
Luonnonhaittakorvaus	118,348		118,348	30.20.44
Luopumis- ja pellonmetsitystuki	2,814		2,814	30.20.45
Yhteensä maaseuturahasto	275,266	20,614	295,880	
Kaikki yhteensä	283,866	24,514	308,380	

2010 talousarvio	283 866 000
2009 talousarvio	258 625 000
2008 tilinpäätös	259 667 509

03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 6 870 000 euroa.

Selvitysosa: EU:n kalatalouden ohjauksen rahoitusvälineeltä (KOR) arvioidaan tuloutuvan ohjelmakauden 2000—2006 tuloja ja EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisen rakennepolitiikan toteuttamiseksi Euroopan kalatalousrahastosta (EKTR) arvioidaan tuloutuvan ohjelmakauden 2007—2013 tuloja yhteensä 6 870 000 euroa.

Ohjelmakautta 2007—2013 koskevia menoja on momentilla 30.40.62.

EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus.

2010 talousarvio	6 870 000
2009 talousarvio	5 600 000
2008 tilinpäätös	1 415 671

04. EU:lta saatavat muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 930 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin tuloina on otettu huomioon EU:lta maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueelle saatavat muut kuin momenteille 12.30.01, 12.30.02 ja 12.30.03 sekä laitosten rahoittamiin hankkeisiin EU:sta tuloutuvat tulot. Tulot kertyvät EU-säädösten mukaisesti.

Tulot ja vastaavat menot

	Tulot €	Menot €	Momentti
Kalastuksen valvonta, Neuvoston asetus (EY) 861/2006	100 000	1 000 000	30.01.01
Kalataloustietojen keruu, Neuvoston asetukset (EY) 861/2006 ja (EY) 199/2008	830 000	1 060 000	30.01.01
		629 000	30.40.01
Yhteensä	930 000	2 689 000	

EU:lta saadaan kalastuksen valvonnan menoista noin 10 % ja kalataloustietojen keruun menoista enintään 50 %. Vuonna 2010 tuloutuvat vuoden 2009 kalastusvalvonnan menoihin kohdistuvat EU:n osuudet ja vuoden 2010 kalataloustietojen keruusta aiheutuviin menoihin kohdistuvat EU:n osuuksien ennakot sekä vuoden 2009 kalataloustietojen keruun EU-osuuksien loppuerät. Tulolisäys perustuu kalataloustietojen keruusta saataviin tuloihin. EU:n maatilojen rakennustutkimuksen (maatalouslaskenta 2010) menoiksi arvioidaan 1 300 000 euroa (mom. 30.01.02). EU:n rahoitusosuus 300 000 euroa tuloutuu ennakkona vuonna 2009.

2010 talousarvio	930 000
2009 talousarvio	822 000
2008 tilinpäätös	1 052 203

20. Valtion osuus totopeleistä saadusta tulosta

Momentille arvioidaan kertyvän 9 000 000 euroa.

Totopelien tuottojen käyttämisestä annetun lain (1055/2001) mukaisten käyttötarkoitusten lisäksi valtion osuutena saadusta tulosta voidaan käyttää 168 000 euroa hevostalouden tutkimukseen.

Tuloarvio on budjetoitu suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Tulot perustuvat arpajaislakiin (1047/2001). Tuloja vastaavasti myönnetään määrärahoja 8 832 000 euroa momentilla 30.10.54 hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen sekä 168 000 euroa momentilla 30.20.01 Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukselle hevostalouden tutkimukseen.

2010 talousarvio	9 000 000
2009 talousarvio	9 200 000
2008 tilinpäätös	8 652 748

31. Lihantarkastuksen toimintatulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 141 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Elintarviketurvallisuusviraston suoritteista perittävistä maksuista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (266/2008) perusteella.

Toimintaa koskevia tulostavoitteita on esitetty luvun 30.30 perusteluissa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttotulot	6 118	6 150	6 300
Bruttomenot	6 516	6 009	6 159
Nettotulot	-398	141	141

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	6 108	6 150	6 300
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	7 340	6 150	6 300
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 232	-	-
Kustannusvastaavuus, %	83	100	100

2010 talousarvio	141 000
2009 talousarvio	141 000
2008 tilinpäätös	—

32. Kasvinjalostusmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 580 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain (896/1977) mukaisina maksuina. Jalostettujen lajikkeiden siementavarasta suoritettavia maksuja arvioidaan kertyvän 500 000 euroa, mitä vastaavasti menoja on momentilla 30.30.41. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän 80 000 euroa puutarhakasvien jalostusmaksutuloja, joita vastaavat menot on merkitty momentille 30.20.01.

2010 talousarvio	580 000
2009 talousarvio	580 000
2008 tilinpäätös	299 189

40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 2 300 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät vesilain (264/1961) 2 luvun 22 ja 22 b §:n sekä ympäristönsuojelulain (86/2000) 44 §:n nojalla määrätyistä kalatalousmaksuista sekä muista vastaavista maksuista. Vastaavia menoja on merkitty momentille 30.40.20.

2010 talousarvio	2 300 000
2009 talousarvio	2 300 000
2008 tilinpäätös	2 667 473

41. Tenojoen kalastuslupamaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 560 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Tenojoen kalastuspiirin yhteisestä kalastussäännöstä Norjan kuningaskunnan kanssa tehdyn sopimuksen (Sops 94/1989) 5 artiklan ja kalastussäännön 2 §:n mukaisista kalastuslupamaksuista. Vuoden 2009 tulokertymää vastaavista menoista valtiolle kuuluva osuus on merkitty momentille 30.01.01 sekä kalastuskunnille ja muille yksityisille vesialueen omistajille kuuluva osuus momentille 30.40.52.

2010 talousarvio	560 000
2009 talousarvio	560 000
2008 tilinpäätös	438 486

42. Hirvieläinten metsästysmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 4 400 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion lukuun myytävistä hirvieläimistä sekä riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 4 §:n mukaisista pyyntilupamaksuista saatavina tuloina. Aikuisen hirven pyyntilupamaksu on 120 euroa ja hirvenvasan 50 euroa riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun valtioneuvoston asetuksen (491/2007) 2 §:n mukaan. Maksujen taso säilyy ennallaan. Vastaava meno on momentilla 30.40.41.

2010 talousarvio	4 400 000
2009 talousarvio	4 250 000
2008 tilinpäätös	5 763 602

43. Viehekalastusmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 2 810 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat kalastuslain (286/1982) 88 §:ään.

Viehekalastusmaksu on edelleen kalenterivuodelta 29 euroa ja seitsemän vuorokauden kalastusjaksolta 7 euroa. Vuonna 2008 maksettiin 84 200 kpl läänikohtaisia viehekalastusmaksuja kalenterivuodeksi ja 42 000 kpl seitsemän vuorokauden pituiselle jaksolle. Kun kalenterivuotta koskevia viehekalastusmaksuja arvioidaan kertyvän vuonna 2010 vähintään 87 000 ja seitsemän vuorokauden kalastusjaksokohtaisia maksuja vähintään 41 000 suoritusta, kokonaiskertymäksi tulee yhteensä 2 810 000 euroa. Vuoden 2009 arvioitua tulokertymää vastaavat menot vähennettyinä valtiolle maksun kannosta vuonna 2009 koituviksi arvioiduilla menoilla jaetaan vuonna 2010 kalavesien omistajille. Tämä meno on merkitty momentille 30.40.52.

2010 talousarvio	2 810 000
2009 talousarvio	2 810 000
2008 tilinpäätös	2 526 654

44. Kalastuksenhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 6 607 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat kalastuslain (286/1982) 88 ja 91 c §:iin.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kalastuslain 88 §:n muuttamisesta siten, että seitsemän vuorokauden maksu nousee kuudesta eurosta seitsemään euroon ja vuosimaksu 20 eurosta 22 euroon. Vuonna 2008 maksettiin 268 821 kpl kalastuksenhoitomaksuja kalenterivuodeksi ja 31 606 kpl seitsemän vuorokauden pituiselle jaksolle. Kun kalenterivuotta koskevia kalastuksenhoitomaksuja arvioidaan kertyvän vuonna 2010 vähintään 290 000 kpl ja seitse-

män vuorokauden maksuja 30 000 kpl, momentille arvioidaan kertyvän yhteensä 6 590 000 euroa. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän 17 000 euroa kalastuksenhoitomaksurekisterin osoite- ja nimitietojen myynnistä saatavina tuloina. Kalatalouden edistämiseen käytettävä meno on merkitty momentille 30.40.51.

2010 talousarvio	6 607 000
2009 talousarvio	5 997 000
2008 tilinpäätös	5 588 233

45. Riistanhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 8 582 000 euroa.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksun suorittavien henkilöiden määräksi arvioidaan 306 500. Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 1 §:ssä tarkoitetun riistanhoitomaksun suuruus on edelleen 28 euroa. Metsästyksen ja riistanhoidon edistämiseen varattu määräraha on merkitty momentille 30.40.50.

2010 talousarvio	8 582 000
2009 talousarvio	8 538 000
2008 tilinpäätös	8 580 654

99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne hallinnonalan tulot, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina.

2010 talousarvio	1 500 000
2009 talousarvio	1 500 000
2008 tilinpäätös	6 310 917

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

10. (12.31.11, 12 ja 13) Liikenneviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 22 782 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat kiinteistöjen ja irtaimen omaisuuden myyntituloja, takaisin perittäviä maanlunastuskorvauksia ja muita sekalaisia tuloja sekä EU:n suoran rakentamistuen tuloutuksia kustannuksista, jotka on maksettu investointimomenteilta.

Momentin 31.10.78 selvitysosan perusteluihin viitaten tuloarvioon sisältyy Hakamäentie, Helsinki -hankkeen rakentamisesta aiheutuvista menoista Helsingin kaupungin rahoitusosuus, jonka arvioidaan olevan 102 000 euroa vuonna 2010 sekä Haminan kaupungin ostamasta Haminan meriväylän parantamisen yhteydessä syntyneen maa-aineksen tulot 3 000 000 euroa.

2010 talousarvio	22 782 000
2009 talousarvio	11 017 000
2008 tilinpäätös	21 398 415

99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 58 000 euroa.

Selvitysosa: Hallinnonalan muiden sekalaisten tulojen arvioidaan olevan noin 50 000 euroa. Momentille tuloutetaan myös Turvatekniikan keskukselle keräämät tuotot vaarallisten aineiden kuljetusten markkinavalvonnasta. Näiden tulojen arvioidaan olevan 8 000 euroa vuonna 2010.

2010 talousarvio	58 000
2009 talousarvio	7 501 000
2008 tilinpäätös	37 747 742

32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

20. Turvatekniikan keskuksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 200 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen (1032/1996) mukaisia lupa- ja tarkastusmaksuja, sähköturvallisuuslain (410/1996), laitteiden energiatehokkuudesta annetun lain (1241/1997), painelaitelain (869/1999) ja jalometallituotteita koskevan lain (1029/2000) mukaisia korvauksia testauksista ja tutkimuksista aiheutuneista kustannuksista.

2010 talousarvio	1 200 000
2009 talousarvio	1 175 000
2008 tilinpäätös	1 572 569

30. Rahoitusosuus työ- ja elinkeinoministeriön sekä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista

Momentille arvioidaan kertyvän 200 000 euroa.

Selvitysosa: Pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista annetun lain (971/2004) perusteella vuonna 2010 osaamisen kehittämispalveluihin osallistuvilta peritään rahoitusosuus, joka on noin kuudesosa niistä erilliskustannuksista, joita palvelujen tuottamisesta aiheutuu. Rahoitusosuudet kertyvät työ- ja elinkeinoministeriön sekä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimeksiannosta pk-yrityksille järjestetyistä yrittäjäkoulutustilaisuuksista, tuotteistetuista asiantuntijapalveluista, alueellisista elinkeinojen kehittämisprojekteista sekä muista momentilta 32.01.02 rahoitettavista osaamisen kehittämispalveluista.

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	200 000
2009 talousarvio	200 000
2008 tilinpäätös	1 774 746

31. Palkkaturvamaksujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 28 827 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat palkkaturvalain (866/1998) 31 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 29 §:n mukaisia työttömyysvakuutusrahaston suorituksia sekä työnantajilta ja niiden konkurssipesiltä kyseisen vuoden aikana takaisin perittyjen saatavien pääomia. Palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain mukaiset menot 29 500 000 euroa on budjetoitu momentille 32.30.50.

2010 talousarvio	28 827 000
2009 talousarvio	21 327 000
2008 tilinpäätös	16 495 414

50. Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 252 000 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) osalta tulot kertyvät ohjelmakauden 2007—2013 alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitetta toteuttavien Itä-Suomen, Pohjois-Suomen, Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen toimenpideohjelmien EU-tuen maksuista vuoden 2010 osuutena.

Euroopan sosiaalirahaston (ESR) osalta tulot kertyvät Manner-Suomen ESR -ohjelman 2007—2013 toteuttamiseen myönnettävän EU-tuen maksuista vuoden 2010 osuutena.

Tulojen arvioitu kertymä	€
Ohjelmakausi 2007—2013	
EAKR	
Itä-Suomi	64 000 000
Pohjois-Suomi	46 000 000
Etelä-Suomi	20 000 000
Länsi-Suomi	24 000 000
EAKR yhteensä	154 000 000

ESR	
Manner-Suomi	98 000 000
ESR yhteensä	98 000 000

EAKR ja ESR yhteensä	252 000 000
2010 talousarvio	252 000 000
2009 talousarvio	181 500 000
2008 tilinpäätös	190 112 569

99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 33 100 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä	€
Matkailun edistämiskeskuksen tulot	2 000
Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen tulot	7 200 000
Kilpailuviraston tulot	6 000
Valtausmaksut	750 000
Palkkaturvapalautusten korot	1 000 000
Muut tulot	24 142 000
Yhteensä	33 100 000

Matkailun edistämiskeskuksen tulot kertyvät sekalaisista tuloista.

Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen tulot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (1254/1997) viraston maksuista. Lisäksi momentille kertyy tuloja Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen osallistumisesta eurooppalaisiin yhteistyöhankkeisiin. Vastaavat menot on merkitty momenteille 32.20.06, 20 ja 40.

Kilpailuviraston tulot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (185/2000) kilpailuviraston maksullisista suoritteista.

Valtausmaksuista saatavat tulot perustuvat kaivoslakiin (503/1965).

Palkkaturvapalautusten korot ovat palkkaturvalain (866/1998) 17 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 15 §:n mukaan palkkaturvana maksetuille määrille kertyviä korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisia korkoja, jotka työnantaja tai tämän konkurssipesä on velvollinen maksamaan.

Tuloarviossa on otettu huomioon aikaisemmin momentille 12.35.01 merkitty 100 000 euron tuloarvio.

2010 talousarvio	33 100 000
2009 talousarvio	18 000 000
2008 tilinpäätös	16 731 556

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 400 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien perusteiden mukaisia kemikaalilain (744/1989) tarkoittamia käsittelymaksuja, alkoholilain (1143/1994) tarkoittamia lupa- ja valvontamaksuja, toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976) 25 §:n mukaisia käsittelymaksuja, terveydensuojelulain (763/1994) 20 b ja 28 a §:ssä tarkoitettujen suoritteiden maksuja sekä valtioneuvoston määräämien perusteiden mukaisia geenitekniikkalain (377/1995) tarkoittamia tarkastusmaksuja.

2010 talousarvio	1 400 000
2009 talousarvio	1 173 000
2008 tilinpäätös	1 229 254

03. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/

2008) 7 §:n mukaisia maksuja ja sekalaisia tuloja.

Tulot kertyvät rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta sekä sekalaisista tuloista. Vastaavat menot on merkitty momenteille 33.03.04 ja 33.70.20.

2010 talousarvio	500 000
2009 talousarvio	500 000
2008 tilinpäätös	564 577

90. Raha-automaattiyhdistyksen tuotto

Momentille arvioidaan kertyvän 395 995 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat arpajaislain (1047/2001) 3 §:n 4 momentin mukaisia tuottoja. Tuloja vastaavasti momentilta 33.90.50 myönnetään 293 200 000 euroa avustuksina yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen sekä momenteilta 33.50.52, 55 ja 56 yhteensä 102 795 000 euroa valtion korvauksena sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, eräisiin kuntoutustoiminnan menoihin ja rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menoihin.

2010 talousarvio	395 995 000
2009 talousarvio	407 495 000
2008 tilinpäätös	420 995 000

98. Valtionapujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 94 200 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ja sosiaalivakuutuksen erityislakien nojalla maksettujen valtionapujen ja valtion osuuksien palautuksia. Elatustuen siirryttyä kunnilta Kansaneläkelaitoksen toimeenpantavaksi ja valtion rahoitettavaksi tälle momentille kirjataan myös elatusvelvollisilta perityt ns. takautumissaatavat. Näitä takaisinperintöjä arvioidaan vuonna 2010 kertyvän 74 200 000 euroa. Elatustukilain 44 §:n mukaan kunnille korvataan vuosittain viiden vuoden ajan oma osuutensa edellisenä vuonna takaisin perityistä takautumissaatavista. Vuonna 2010 kuntien osuudeksi arvioidaan 31,9 milj. euroa, mikä kohdennetaan valtion talousarvion momentille 28.90.30.

2010 talousarvio	94 200 000
2009 talousarvio	64 875 000
2008 tilinpäätös	38 723 749

99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 175 000 euroa.

2010 talousarvio	175 000
2009 talousarvio	175 000
2008 tilinpäätös	346 775

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

(01.) Alueellisten ympäristökeskusten tulot

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja vesiensuojelumaksut merkittäväksi momentille 12.35.99 ja muut tulot momentille 12.32.99.

2009 talousarvio	200 000
2008 tilinpäätös	369 514

10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista

Momentille arvioidaan kertyvän 14 250 000 euroa.

Selvitysosa: Öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) 10 ja 18 §:ien mukaisina korvauksina arvioidaan saatavan Rajavartiolaitoksen lentokoneiden öljypäästöjen valvontalaitteiden uusimisesta, merivoimien käyttöön tulevan uuden monitoimialuksen

hankkimisesta, öljyntorjunta-alus Hallin peruskorjauksesta, muun öljyvahinkojen torjuntakaluston hankinnasta ja öljyntorjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuneista menoista 14 100 000 euroa.

Öljysuojamaksua on tarkoitus korottaa eurolla 1,50 euroon öljytonnilta, mikä on edellytyksenä valtiolle haettavien korvausten määrän nousulle.

Ympäristövahinkojen torjuntakustannuksista arvioidaan vahingonkorvausvelvollisilta saatavan korvauksina 150 000 euroa.

2010 talousarvio	14 250 000
2009 talousarvio	4 150 000
2008 tilinpäätös	909 276

20. Siirto valtion asuntorahastosta

Momentille siirretään 228 000 000 euroa.

Selvitysosa: Rahastosta tehdään valtion lainanoton korkokustannuksiin ja rahaston omapääomaeriin perustuva tuloutus valtion talousarvioon. Korollisen pääoman pohjana käytetään vuoden 2008 vahvistetun tilinpäätöksen mukaista omaa pääomaa, josta on vähennetty ne summat, yhteensä noin 1,35 mrd. euroa, jotka valtion talousarviosta on vuosina 1990—1993 siirretty rahastoon. Valtion lainanoton korkokustannuksena käytetään vuoden 2008 valtion euromääräisen pitkäaikaisen lainanoton efektiivistä, nimellistä korkokustannusta (4,36 %) siten, että sen muutoksesta on otettu huomioon puolet. Rahastosta tehtävää tuloutusta vähentää rahaston yhdystilin saldolle samoin perustein laskettu korko, joka on noin 8,7 milj. euroa.

2010 talousarvio	228 000 000
2009 talousarvio	204 500 000
2008 tilinpäätös	148 000 000

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 200 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille arvioidaan kertyvän 3 000 000 euroa lähinnä EU:n ympäristörahaston (LIFE) rahoituskauden 2000—2006 ja LIFE+-ohjelman 2007—2013 tuloja. Vastaavina menoina on budjetoitu aiemmilta vuosilta siirtyvät määrärahat huomioon ottaen 2 000 000 euroa momentille 35.10.64. Muut tulot perustuvat ympäristöministeriön suoritteista annettuun maksuasetukseen (1205/2006), Valtion asuntorahaston suoritteista annettuun maksuasetukseen (1206/2006). Lisäksi momentille tuloutetaan ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen sekalaiset tulot sekä vesilain (264/1961) 10 luvun 27 §:n perusteella perittävät aikaisemmin momentille 12.35.01 merkityt vesiensuojelumaksut.

Momentille tuloutetaan myös Turvatekniikan keskukselle tulevat tuotot ilmoituksista kylmälaitteiden sekä sammutus- ja torjuntalaitteiden huoltajien ja jätehuollosta vastaavien pätevyydestä.

2010 talousarvio	3 200 000
2009 talousarvio	5 100 000
2008 tilinpäätös	1 768 947

39. Muut sekalaiset tulot

01. Sakkorahat

Momentille arvioidaan kertyvän 98 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sakkorangaistuksista sekä pysäköintivirhemaksulain (248/1970) perusteella kertyvät varat.

2010 talousarvio	98 000 000
2009 talousarvio	89 000 000
2008 tilinpäätös	94 374 091

02. Verotukseen liittyvät korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 90 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan tulo- ja varallisuusveron toimittamiseen liittyvät korkotulot, kertyneet viivekorot ja jäämämaksut sekä verontilityslain mukaiset korkotulot.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen tuloveroasteikkolaiksi sekä eräiksi muiksi tuloveroperusteita ja verotuksessa sovellettavia korkoja koskeviksi muutoksiksi. Vuodelle 2010 viivekorko alenee viitekoron alenemisen seurauksena 8 prosenttiin, joka osaltaan pienentäisi ilman ehdotettua muutostakin viivästyskoroista muodostuvaa kertymää. Hallituksen esityksessä ehdotettavalla veronlisäyksen ja viivekoron laskentaperusteisiin tehtävällä 1 prosenttiyksikön alentamisella kokonaiskertymän arvioidaan alenevan noin 10 milj. euroa, josta valtion osuuden arvioidaan olevan noin 6 milj. euroa. Yritysten kasvavien maksuvaikeuksien kuitenkin arvioidaan lisäävän maksujärjestelyjen ja maksun lykkäysten kokonaismäärää niin kappale- kuin euromääräisesti. Tämän vuoksi veronlisäyksistä ja viivekoroista muodostuvan kertymän ei korkotason laskusta huolimatta arvioida pienenevän.

2010 talousarvio	90 000 000
2009 talousarvio	75 000 000
2008 tilinpäätös	90 494 384

04. Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 50 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan käyttämättä jääneet menorästit sekä siirretyt siirtomäärärahat, joita tilinpäätöksessä ei enää voida siirtää seuraavalle vuodelle.

2010 talousarvio	50 000 000
2009 talousarvio	50 000 000
2008 tilinpäätös	86 813 573

07. Valtiolle valtion eläkerahaston ulkopuolella tuloutettavat korvaukset

Momentille arvioidaan kertyvän 2 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloutukset perustuvat lakiin maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupungin ulosottolaitoksen siirtämisestä valtion haltuun (344/1976), lakiin kaupunginvankiloiden lakkauttamisesta (346/1976), lakiin raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämisestä valtion haltuun (353/1976) sekä lakiin poliisilain muuttamisesta annetun lain muuttamisesta (51/1977).

Vuoden 1994 alusta lukien kaikkien valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien työnantajien eläkemaksut maksetaan valtion eläkerahastoon. Momentin tulot kertyvät Kuntien eläkevakuutuksen valtiolle maksamista kaupunkien oikeuslaitosten eläkemenojen korvauksista. Momentin tulotasoon vaikuttaa se, että Kuntien eläkevakuutus maksaa osan eläkkeistä aiheutuvista menoista kertasuorituksina.

2010 talousarvio	2 500 000
2009 talousarvio	2 500 000
2008 tilinpäätös	2 069 575

10. Muut sekalaiset tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 500 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Momentille tuloutetaan sellaiset sekalaiset tulot, joita ei voida tulouttaa muille momenteille.

2010 talousarvio	2 500 000
2009 talousarvio	2 500 000
2008 tilinpäätös	3 902 016

Osasto 13
KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
01.	**Korkotulot**	**341 460**	**255 000**	**139 100**	**- 115 900**	**- 45**
04.	Korot valtion lainoista liikelaitoksille	67 301	56 100	52 500	- 3 600	- 6
05.	Korot muista lainoista	7 948	9 900	5 000	- 4 900	- 49
07.	Korot talletuksista	258 444	178 000	70 000	- 108 000	- 61
09.	Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen korkotulot	7 766	11 000	11 600	600	5
03.	**Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot**	**1 669 547**	**1 300 000**	**900 000**	**- 400 000**	**- 31**
01.	Osinkotulot ja osakkeiden nettomyyntitulot	1 669 547	1 300 000	900 000	- 400 000	- 31
04.	**Osuus valtion rahalaitosten voitosta**	**250 000**	**190 000**	**150 000**	**- 40 000**	**- 21**
01.	Osuus Suomen Pankin voitosta	250 000	190 000	150 000	- 40 000	- 21
05.	**Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset**	**227 207**	**195 500**	**128 800**	**- 66 700**	**- 34**
01.	Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	227 207	195 500	128 800	- 66 700	- 34
	Yhteensä	**2 488 214**	**1 940 500**	**1 317 900**	**- 622 600**	**- 32**

01. Korkotulot

04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 52 500 000 euroa.

Selvitysosa: Korot kertyvät valtion liikelaitoksille lainaehdoin annetun vieraan pääoman koroista.

2010 talousarvio	52 500 000
2009 talousarvio	56 100 000
2008 tilinpäätös	67 301 347

05. Korot muista lainoista

Momentille arvioidaan kertyvän 5 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarviossa on otettu huomioon Valtiokonttorin hoidossa olevien valtion talousarvion määrärahoista myönnettyjen lainojen korot. Tuloarvioon sisältyvät myös peruskuivatus- ja metsänparannuslainojen korot.

2010 talousarvio	5 000 000
2009 talousarvio	9 900 000
2008 tilinpäätös	7 948 153

07. Korot talletuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 70 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) mukaisia tuloja. Momentin tuloiksi merkitään yli päivittäisen tarpeen olevien valtion kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvät korkotulot.

2010 talousarvio	70 000 000
2009 I lisätalousarvio	-73 000 000
2009 talousarvio	178 000 000
2008 tilinpäätös	258 444 409

09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 11 600 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtiokonttori saa korkotuloa maksamiensa muiden eläkelaitosten vastuulla olevien eläkemenojen korvaukselle. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista perustekorkoa.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.95.

2010 talousarvio	11 600 000
2009 talousarvio	11 000 000
2008 tilinpäätös	7 766 104

03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot

01. Osinkotulot ja osakkeiden nettomyyntitulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloja 900 000 000 euroa.

Momentti on osittain nettobudjetoitu. Momentille osakkeiden myynnistä kertyviä tuloja saa käyttää osakkeiden myynnistä aiheutuvien myyntipalkkioiden maksamiseen enintään 4 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät osinkotuloina valtion osakeomistuksen perusteella sekä valtion osakkeiden myyntituloista. Osinkopolitiikan yleisenä lähtökohtana on, että valtionyhtiöt ja valtion osakkuusyhtiöt maksavat osinkoa, joka osinkosuhteella mitattuna vastaa pörssiyhtiöiden normaalia tasoa.

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	900 000 000
2009 I lisätalousarvio	-250 000 000
2009 talousarvio	1 300 000 000
2008 tilinpäätös	1 669 546 925

04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta

01. Osuus Suomen Pankin voitosta

Momentille arvioidaan kertyvän 150 000 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Pankista annetun lain (214/1998) mukaan osa pankin voitosta siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin.

2010 talousarvio	150 000 000
2009 talousarvio	190 000 000
2008 tilinpäätös	250 000 000

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 128 800 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisesti voitontuloutuksina vuoden 2009 tuloksien perusteella.

2010 talousarvio	128 800 000
2009 talousarvio	195 500 000
2008 tilinpäätös	227 207 000

Osasto 15
LAINAT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
01.	**Valtiolle takaisin maksettavat lainat**	**203 153**	**234 200**	**208 500**	**- 25 700**	**- 11**
02.	Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	166 645	162 700	165 100	2 400	1
04.	Muiden lainojen lyhennykset	36 507	71 500	43 400	- 28 100	- 39
03.	**Valtion nettolainanotto ja velanhallinta**	**—**	**2 411 114**	**13 021 473**	**10 610 359**	**440**
01.	Nettolainanotto ja velanhallinta	—	2 411 114	13 021 473	10 610 359	440
	Yhteensä	**203 153**	**2 645 314**	**13 229 973**	**10 584 659**	**400**

01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat

Valtion lainasaatavaa hoitavalla viranomaisella on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä luopua osasta valtion myöntämän lainan pääomaa ja korkoa.

02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 165 100 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisten liikelaitosten aloittavassa taseessa valtiolta liikelaitoksille myönnetyiksi merkittyjen lainojen takaisinmaksusta.

2010 talousarvio	165 100 000
2009 talousarvio	162 700 000
2008 tilinpäätös	166 645 427

04. Muiden lainojen lyhennykset

Momentille arvioidaan kertyvän 43 400 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio koostuu valtion talousarviossa myönnettyjen lainojen lyhennyksistä. Tuloarvio sisältää mm. valtion liike-

laitoksista valtion yhtiöiksi muutetuille yhtiöille sekä muille valtion yhtiöille myönnettyjen lainojen lyhennyksiä sekä valtion liikelaitosten eläkemaksulainojen lyhennyksiä. Tuloarvioon sisältyy myös maatila-, maankäyttö- ja maanhankintalain mukaan muodostettujen tilojen kauppa- ja lunastushintojen lyhennykset sekä peruskuivatus- ja metsänparannuslainojen lyhennykset.

2010 talousarvio	43 400 000
2009 talousarvio	71 500 000
2008 tilinpäätös	36 507 264

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Momentille merkitään nettotuloa 13 021 473 000 euroa.

Tuloina otetaan huomioon uusien valtionlainojen nimellisarvot, emissiovoitot, pääomavoitot sekä velan riskiaseman säätelemiseksi tehdyistä johdannaissopimuksista saatavat tulot.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää:

1) valtionvelan kuoletusten ja takaisinostojen maksamiseen ja

2) valtion lainanotossa esiintyvien emissiotappioiden ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden sekä valtionlainojen ottamista ja takaisinmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Momentille budjetoitua lainaa saa valtion maksuvalmiuden salliessa jättää nostamatta siihen määrään asti, jolla talousarvion muille tuloarviomomenteille kertyneet tulot ylittävät vastaavat budjetoidut tuloarviot.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) mukaisia tuloja.

Budjettitalouden velan nimellisarvon kehitys vuosina 2007—2010 (mrd. euroa)

	2007 tilinpäätös	2008 tilinpäätös	2009 arvio	2010 esitys
Budjettitalouden velka, nimellisarvo	53,7	52,4	62,8	75,9

Momentin nettotuloarvio 13 021 473 000 euroa vastaa muista kuin velanhallinnasta aiheutuvista menoista syntyvää nettolainanottotarvetta.

Budjettitalouden velan pitkäaikaisten lainojen kuoletuksia arvioidaan maksettavan 6,0 mrd. euroa vuonna 2010. Tämän lisäksi arvioidaan erääntyvän velkasitoumuksia ja lyhytaikaista luottoa 11,0 mrd. euroa. Uusista lainoista saatavan määrän, ml. emissiotappiot, arvioidaan olevan 30 085 473 000 euroa ja lainojen kuoletuksiin ja takaisinmaksuun, ml. pääomatappiot, käytettävän määrän 17 064 000 000 euroa.

Tulot ja menot (milj. euroa)

Tulot	
Nimellisarvoinen nettolainanotto (netto)	13 071
Menot	
Emissiotappiot (netto)	-40
Pääomatappiot (netto)	-10
Nettotulot	13 021

2010 talousarvio	13 021 473 000
2009 I lisätalousarvio	5 606 836 000
2009 talousarvio	2 411 114 000

M Ä Ä R Ä R A H A T

Pääluokka 21
EDUSKUNTA

Selvitysosa:

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
01.	**Kansanedustajat**	**20 155**	**21 650**	**20 720**	**- 930**	**- 4**
01.	Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)	20 155	21 650	20 720	- 930	- 4
10.	**Eduskunnan kanslia**	**65 168**	**76 841**	**75 373**	**- 1 468**	**- 2**
01.	Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	50 984	58 641	53 773	- 4 868	- 8
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	4 184	7 200	7 000	- 200	- 3
70.	Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	—	—	1 800	1 800	0
74.	Eduskunnan rakennusten peruskorjaukset (siirtomääräraha 3 v)	10 000	11 000	12 800	1 800	16
20.	**Eduskunnan oikeusasiamies**	**4 626**	**5 097**	**5 027**	**- 70**	**- 1**
01.	Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	4 626	5 097	5 027	- 70	- 1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
30.	**Ulkopoliittinen instituutti**	**3 056**	**3 283**	**3 304**	**21**	**1**
01.	Ulkopoliittisen instituutin toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	2 885	3 080	3 109	29	1
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	171	203	195	- 8	- 4
40.	**Valtiontalouden tarkastusvirasto**	**13 860**	**14 311**	**13 937**	**- 374**	**- 3**
01.	Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 382	13 826	13 377	- 449	- 3
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	478	485	560	75	15
90.	**Eduskunnan muut menot**	**3 784**	**3 888**	**3 888**	—	—
01.	Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkanslioita varten (kiinteä määräraha)	3 784	3 888	3 888	—	—
	Yhteensä	**110 650**	**125 070**	**122 249**	**- 2 821**	**- 2**

01. Kansanedustajat

01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 720 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Kansanedustajien palkkiot	14 647 000
Kansanedustajien kulukorvaukset	3 662 000
Kansanedustajien kotimaan matkat	2 411 000
Yhteensä	20 720 000

2010 talousarvio	20 720 000
2009 talousarvio	21 650 000
2008 tilinpäätös	20 155 278

10. Eduskunnan kanslia

01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 53 773 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös eduskuntaryhmien käyttöön luovutettujen tilojen ylläpitomenojen maksamiseen ja ryhmille annettavien tietohallintopalveluiden kustannuksiin.

2010 talousarvio	53 773 000
2009 talousarvio	58 641 000
2008 tilinpäätös	50 983 881

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille on budjetoitu koko pääluokan arvonlisäveromenot lukuun ottamatta momenteille 21.30.29 ja 21.40.29 budjetoituja arvonlisäveromenoja.

2010 talousarvio	7 000 000
2009 talousarvio	7 200 000
2008 tilinpäätös	4 184 349

70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tietohallinnon kone- ja laitehankintoihin sekä niiden käyttöön liittyvien uusien tai nykyisiä sovellutuksia korvaavien kehittämishankkeiden maksamiseen.

2010 talousarvio	1 800 000

74. Eduskunnan rakennusten peruskorjaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) eduskunnan rakennusten peruskorjausten ja muutostöiden suunnittelu- ja rakentamiskustannuksiin sekä

2) väestönsuojelutilojen ostoon.

Selvitysosa: Peruskorjausohjelman mukaan vuonna 2010 määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeen suunnitteluun, B-rakennuksen ja sen pohjoisen siiven sekä A-rakennuksen ja eteläisen siiven toteutuksiin, C-rakennuksen pääkeskuksen muutostyöhön sekä väestönsuojelutilojen suunnitteluun, ajotunnelin louhinta- ja rakennustöihin.

Peruskorjauksen kokonaissuunnitelman kustannukset ovat arviolta yhteensä 183 milj. euroa. Ne jakaantuvat siten, että maanpäällisten tilojen rakentamiskustannukset ovat 118 milj. euroa, maanalaisten tilojen 63 milj. euroa ja väestönsuojatilojen osto Helsingin kaupungilta 2 milj. euroa. Välittömästi peruskorjauksesta johtuvia toimintamenokuluja on kaluste- ja laitteistokustannuksia noin 16 milj. euroa sekä tilapäistilojen ja -järjestelyjen ja muuttojen kustannuksia noin 4 milj. euroa. Peruskorjauksen muista kuin vuoden 2010 määrärahasta tehdään ratkaisut vuosittain erikseen.

2010 talousarvio	12 800 000
2009 talousarvio	11 000 000
2008 tilinpäätös	10 000 000

20. Eduskunnan oikeusasiamies

01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 027 000 euroa.

2010 talousarvio	5 027 000
2009 talousarvio	5 097 000
2008 tilinpäätös	4 625 579

30. Ulkopoliittinen instituutti

01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 109 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on tuloina otettu huomioon mm. julkaisutoiminnan, tilaustutkimuksen ja seminaaritoiminnan tulot.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	2 889	3 225	3 350
Bruttotulot	183	145	241
Nettomenot	2 706	3 080	3 109
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	175		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	354		

2010 talousarvio	3 109 000
2009 talousarvio	3 080 000
2008 tilinpäätös	2 885 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 195 000 euroa.

2010 talousarvio	195 000
2009 talousarvio	203 000
2008 tilinpäätös	171 140

40. Valtiontalouden tarkastusvirasto

01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 13 377 000 euroa.

2010 talousarvio	13 377 000
2009 talousarvio	13 826 000
2008 tilinpäätös	13 382 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 560 000 euroa.

2010 talousarvio	560 000
2009 talousarvio	485 000
2008 tilinpäätös	478 360

90. Eduskunnan muut menot

01. Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkanslioita varten (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 888 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ryhmien toiminnalle välttämättömien sihteerien ja muun toimistohenkilökunnan palkkaamiseen sekä ryhmien toiminnasta aiheutuvien muiden sellaisten menojen maksamiseen, joita ei makseta eduskunnan kanslian toimintamenoista.

Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa määrärahan käyttöperiaatteita koskevia tarkentavia ohjeita.

Selvitysosa: Määräraha jaetaan ryhmien kesken siten, että kutakin edustajaa kohden suoritetaan 1 500 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi kullekin vuoden 2007 kansanedustajainvaalien tuloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle vaalikauden loppuun asti suoritetaan perussummana kahden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä kuukaudessa.

2010 talousarvio	3 888 000
2009 talousarvio	3 888 000
2008 tilinpäätös	3 784 320

Pääluokka 22
TASAVALLAN PRESIDENTTI

Selvitysosa:

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
01.	**Tasavallan presidentti**	**343**	**3 199**	**3 206**	**7**	**0**
01.	Presidentin palkkio ja edustusrahat (kiinteä määräraha)	296	297	297	—	—
02.	Presidentin käyttövarat (kiinteä määräraha)	47	52	59	7	13
20.	Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (arviomääräraha)	—	2 850	2 850	—	—
02.	**Tasavallan presidentin kanslia**	**8 847**	**9 839**	**12 117**	**2 278**	**23**
01.	Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 743	7 339	7 847	508	7
02.	Eläkkeellä olevien presidenttien menot (kiinteä määräraha)	164	200	270	70	35
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	670	1 000	1 000	—	—
75.	Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	1 270	1 300	3 000	1 700	131
	Yhteensä	**9 189**	**13 038**	**15 323**	**2 285**	**18**
	Henkilötyövuodet	81,9	81,5	81,5		

01. Tasavallan presidentti

01. Presidentin palkkio ja edustusrahat (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 297 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin palkkiosta annetun lain (1032/1999) mukaisten menojen maksamiseen.

2010 talousarvio	297 000
2009 talousarvio	297 000
2008 tilinpäätös	295 893

02. Presidentin käyttövarat (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 59 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin käyttömenojen maksamiseen.

2010 talousarvio	59 000
2009 talousarvio	52 000
2008 tilinpäätös	46 913

20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tasavallan presidentin ulkomaille suuntautuvista vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) Suomeen suuntautuvista vierailuista tasavallan presidentin kanslian maksettaviksi tulevien menojen maksamiseen ja

3) näihin vierailuihin ja matkoihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

2010 talousarvio	2 850 000
2009 talousarvio	2 850 000

02. Tasavallan presidentin kanslia

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kanslian tehtävänä on avustaa tasavallan presidenttiä hänen tehtävänsä hoidossa, järjestää tasavallan presidentin ja hänen perheensä tarvitsemat palvelut sekä huolehtia tasavallan presidentin ja hänen käytössään olevien tilojen turvallisuudesta. Lisäksi tasavallan presidentin kanslia järjestää tarvittavat hallintopalvelut.

Tasavallan presidentin kanslia järjestää eläkkeellä oleville presidenteille tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) mukaiset palvelut.

Tasavallan presidentin kanslia huolehtii ja vastaa Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon ja Kultarannan huvilatilan kiinteistöjen ylläpidosta sekä tarpeellisista ja välttämättömistä vuosi- ja peruskorjauksista.

01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 847 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Kultarannan huvilatilan puutarha- ja viljelytoiminnasta aiheutuvien tarpeellisten ja välttämättömien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja pääasiassa asuntojen vuokrauksesta ja Kultarannan viljelytoiminnasta. Lisäksi vähäisiä tuloja kertyy muun muassa henkilöstöruokailusta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	7 439	7 947
Bruttotulot	100	100
Nettomenot	7 339	7 847

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työnantajan kela-maksun poistaminen	-85
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	12
Tasokorotus	581
Yhteensä	508

2010 talousarvio	7 847 000
2009 talousarvio	7 339 000
2008 tilinpäätös	6 743 000

02. Eläkkeellä olevien presidenttien menot (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 270 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) 1 §:n 2 momentin mukaisten eläkkeellä olevien presidenttien käytettäväksi osoitetuista palveluista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2010 talousarvio	270 000
2009 talousarvio	200 000
2008 tilinpäätös	163 623

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

2010 talousarvio	1 000 000
2009 talousarvio	1 000 000
2008 tilinpäätös	669 901

75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon ja Kultarannan huvilatilan tarpeellisiin peruskorjauksiin sekä Kultarannan porttirakennuksen uudisrakentamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Presidentinlinnan peruskorjaukset	3 100
Mäntyniemen virka-asunnon peruskorjaukset	100
Kultarannan huvilatilan peruskorjaukset	300
Edelliseltä vuodelta siirtyvä erä	-500
Yhteensä	3 000

2010 talousarvio	3 000 000
2009 talousarvio	1 300 000
2008 tilinpäätös	1 270 000

Pääluokka 23
VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Selvitysosa: Valtioneuvoston kanslia osana valtioneuvostoa vastaa toiminta-ajatuksensa mukaisesti pääministerin johdolla hallitusohjelman toimeenpanon seurannasta ja avustaa pääministeriä valtioneuvoston johtamisessa. Valtioneuvoston kanslia vastaa Suomen EU-politiikan yhteensovittamisesta ja käsittelee EU:n kehittämistä. Valtioneuvoston kanslia turvaa kaikissa olosuhteissa pääministerin ja hallituksen toimintaedellytykset. Valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluu myös valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden yleinen omistajapolitiikka. Valtioneuvoston kanslian toiminnassa noudatettavia arvoja ovat asiantuntemus, avoimuus, dynaamisuus ja vastuullisuus.

Toimintaympäristö

Valtioneuvoston kanslia toteuttaa toimialansa puitteissa hallitusohjelmaa. Hallitusohjelman mukaan Suomea koskevia suuria haasteita ovat globalisaatio, väestön ikääntyminen ja ilmastonmuutos. Kestävää kehitystä edistetään kaikilla toiminnan tasoilla pitkäjänteisesti. Suurten ikäluokkien poistuessa työelämästä painotetaan erityisesti työhyvinvointia. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että työssä jaksamiseen, kodin ja työelämän yhteensovittamiseen ja osaamiseen panostetaan. Valtioneuvoston kanslian toiminnassa ja yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa otetaan huomioon sukupuolinäkökulma ja sen valtavirtaistaminen sekä yhdenvertaisuuden edistäminen.

Kansalliset ja globaalit tulevaisuuden visiot ovat myös valtioneuvoston kanslian visioita sen toimialan osalta. Ilmastonmuutokseen, globaaliin toimintaympäristöön ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen sopeutuminen edellyttävät entistä parempaa muutoksenhallintakykyä sekä valtioneuvoston, valtionhallinnon ja yhteiskunnan toimintakyvyn edellytysten turvaamista kaikissa olosuhteissa.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Valtioneuvoston kanslian yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ovat:

— Valtioneuvoston kanslia seuraa hallitusohjelman keskeisiä tavoitteita ja toimenpiteitä kokonaisuutena niin, että hallitus pystyy päättämään tarvittavista politiikkatoimista hyvän tiedon pohjalta ja oikea-aikaisesti.

— Valtioneuvoston kanslialle kuuluu valtioneuvoston toiminnan turvaaminen sekä sen varmistaminen, että valtioneuvostolla on kyky kaikissa tilanteissa ohjata tehtävänsä mukaisesti yhteiskunnan toimintaa.

— Valtioneuvoston kanslian tavoitteena on varmistaa, että Suomen tavoitteita Euroopan unionissa edistetään ennakoivasti, aktiivisesti ja tuloksellisesti.

— Valtioneuvoston kanslian tavoitteena on, että valtion yritysvarallisuutta hoidetaan tuloksellisesti.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Valtioneuvoston kansliassa toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus mukaan lukien aikaisemmat vuodet on vuonna 2010 seitsemän henkilötyövuotta.

Oikeuskanslerinvirasto

Oikeuskanslerinvirasto on itsenäinen virasto, jonka määrärahat on valtioneuvoston kanslian pääluokassa omassa luvussaan, jossa todetaan myös viraston yhteiskuntapoliittiset ja toiminnalliset tavoitteet.

Oikeuskanslerinviraston työn tarkoituksena on tukea viranomaisten toiminnan lainmukaisuuden ylläpitämistä sekä ihmisten oikeusturvan edistämistä. Tämä toteutuu valvomalla valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatointen lainmukaisuutta sekä viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien ja asianajajien toimintaa. Kaikessa toiminnassa oikeuskansleri valvoo perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	Muutos 2009—2010 %
01.	**Hallinto**	**34 978**	**36 145**	**35 932**	**- 213**	**- 1**
01.	Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 091	27 281	27 020	- 261	- 1
02.	Ministereiden ja heidän erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	4 727	4 997	5 045	48	1
20.	Pääministerin ja hänen avustajiensa matkat (arviomääräraha)	610	867	867	—	—
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	2 549	3 000	3 000	—	—
10.	**Omistajaohjaus**	**271 700**	**2 700**	**2 700**	**—**	**—**
88.	Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	271 700	2 700	2 700	—	—
20.	**Poliittisen toiminnan avustaminen**	**36 000**	**36 000**	**36 000**	**—**	**—**
50.	Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	36 000	36 000	36 000	—	—
30.	**Oikeuskanslerinvirasto**	**2 971**	**3 026**	**2 949**	**- 77**	**- 3**
01.	Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 971	3 026	2 949	- 77	- 3

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
90.	**Muut menot**	**2 227**	**1 296**	**546**	**- 750**	**- 58**
21.	Kunniamerkit (arviomääräraha)	394	471	471	—	—
(22.)	Jatkosodan ihmisluovutukset -tutkimushanke (siirtomääräraha 2 v)	108	—	—	—	—
(25.)	Merkkivuoden 1809 valmistelu (siirtomääräraha 3 v)	1 650	750	—	- 750	- 100
58.	Avustus Tammenlehvän perinneliiton toiminnan tukemiseen (siirtomääräraha 3 v)	75	75	75	—	—
	Yhteensä	**347 875**	**79 167**	**78 127**	**- 1 040**	**- 1**
	Henkilöstön kokonaismäärä[1)]	307	301	296		

[1)] Henkilöstön kokonaismäärään ei sisälly valtioneuvoston jäseniä.

01. Hallinto

Selvitysosa: Pääluokan perusteluissa todetaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet valtioneuvoston kanslian osalta.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteita ovat:

Hallitusohjelman toteutumisen uudelleenarviointi suoritetaan 2010 ja sen seurauksena voidaan todeta, ovatko ministeriöt saavuttaneet heille asetetut tavoitteet.

Hallituksen tulevaisuusselonteko ilmasto- ja energiapolitiikasta käsitellään eduskunnan tulevaisuusvaliokunnassa ja sen jälkeen selontekoa käsitellään alueilla.

Tavoitetaso: Valmistelu tapahtuu määräajan puitteissa ja tavoitteiden mukaisena.

Kriisijohtamista ja tilannekuvatoimintaa tukevia toiminnallisia sekä teknisiä ratkaisuja kehitetään myös valtioneuvoston kansliassa käytettävyyden ja toimintavarmuuden parantamiseksi. Kanslia tukee edelleen kriisijohtamiseen liittyvän tutkimuksen, koulutuksen ja tiedotuksen vahvistamista. Tavoitteena on valtioneuvoston toimintakyvyn turvaaminen kaikissa olosuhteissa.

Tavoitetaso: Kriisijohtamismalli on käytössä kaikilla hallinnon tasoilla.

Mittarit: Turvallisuusjärjestelyjen ja kriisijohtamismallin toimivuutta testataan harjoituksissa, erikseen seurataan turvallisuusjärjestelyjen ja kriisinhallinnan koulutus- ja harjoitustilaisuuksien määriä ja tilaisuuksiin osallistuvien määriä suhteutettuna henkilötyövuosiin.

Sukupuolten tasa-arvotavoitteita edistetään EU-rekrytoinneissa. Suomalaisten toimielimissä työskentelevien virkamiesten edistymistä tuetaan kiinteästi mm. tiedottamalla avautuvista mahdollisuuksista ja järjestämällä neuvontaa sekä tarvittaessa varsinaista valmennusta. Johtajatasolla (director) Suomella on vajausta muihin samankokoisiin vanhoihin jäsenmaihin verrattuna. Tilanteen korjaamiseksi komissiossa on perustettu sisäinen etenemismahdollisuuksien parantamisohjelma keskijohdolle (yksikönpäälliköt ja apulaisyksikönpäälliköt) sekä henkilöille, joilla on edellytyksiä edetä muutaman vuoden päästä. Ohjelmaan on valittu 10 suomalaista, joista 5 on naisia.

Suomalaisista komission virkamiehistä naisia on 382 ja miehiä 206. Pääsääntöisesti sisältötehtäviä sisältävissä AD-tehtävissä suhdeluku on 197—143. Myös suomalaisissa virkamiehissä miehiä on naisia enemmän korkeammissa palkkaluokissa AD 12—16, kun taas naisia on yli puolet virkamiehistä palkkaluokissa AD 5—11.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

Valtioneuvoston kanslian henkilöstösuunnittelun tavoitteena on oikein mitoitettu ja osaava henkilöstö, joka työskentelee hyvässä työyhteisössä, jota seurataan ja kehitetään asetettujen tavoitteiden mukaisesti vuosittain. Työyhteisön kehittämisen tukena käytetään myös tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa sekä toiminnallista tasa-arvoryhmää.

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Fyysinen hyvinvointi			
— sairauspoissaolopäivä/htv	10,0	7,0	7,0
Työtyytyväisyys			
— työtyytyväisyysindeksi	3,3	3,5	3,5
Johtaminen	3,4	3,5	3,5
Koulutusindeksi	5,3	5,2	5,4

01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 27 020 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) ministereiden turvallisuus- ja virka-autokuljetuspalveluihin, valtioneuvoston yhteiseen varautumiseen sekä ministeriöiden keskitetysti hoidettuihin turvallisuuspalveluihin

2) tulevaisuusselontekoihin

3) EU-tiedonhallintaan ja

4) ministeriöiden kansalliskielten säädöskääntämiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen	-94
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	49
Tuottavuustoimet (-4 htv)	-120
Kiinteistömenot	87
EU-arkistoinnin rakentamiskustannukset (kertameno)	20
Tasokorotus	197
Uudelleenkohdentaminen	-400
Yhteensä	-261

2010 talousarvio	27 020 000
2009 talousarvio	27 281 000
2008 tilinpäätös	27 091 000

02. Ministereiden ja heidän erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 045 000 euroa.

Henkilöstön määrä on enintään 52, josta 20 valtioneuvoston jäsentä ja 32 erityisavustajaa.

Selvitysosa: Pääministerin ja hänen erityisavustajiensa matkat maksetaan momentin 23.01.20 määrärahoista ja muut menot valtioneuvoston kanslian toimintamenomäärärahoista. Valtioneuvoston kansliassa toimivien muiden ministereiden kanslian toimialasta johtuvat matkat ja vieraanvaraisuus maksetaan momentilta 23.01.20 samoin kuin muun ministerin yksinomaan valtioneuvoston kanslian toimialalla toimivan erityisavustajan matkat. Muiden ministereiden ja heidän erityisavustajiensa matkat, työterveys, koulutus- ja muut vastaavat menot maksetaan sijoitusministeriöiden toimintamenomäärärahoista.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 48 000 euroa palkkojen tarkistuksena.

2010 talousarvio	5 045 000
2009 talousarvio	4 997 000
2008 tilinpäätös	4 727 042

20. Pääministerin ja hänen avustajiensa matkat (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 867 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Eurooppa-neuvoston kokouksista sekä pääministerin matkoista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) valtioneuvoston kansliassa toimivien muiden ministerien valtioneuvoston kanslian toimialasta johtuvien matkustusmenojen korvaamisen sekä ministerin vieraanvaraisuuteen ja

3) pääministeriä välittömästi avustavien henkilöiden ja turvamiesten sekä muun ministerin yksinomaan valtioneuvoston kanslian toimialalla toimivan erityisavustajan matkustusmenojen korvaamiseen.

2010 talousarvio	867 000
2009 talousarvio	867 000
2008 tilinpäätös	610 347

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

2010 talousarvio	3 000 000
2009 talousarvio	3 000 000
2008 tilinpäätös	2 549 324

10. Omistajaohjaus

Selvitysosa: Tavoitteena valtiolla on ollut kaikissa markkinaehtoisesti toimivissa yhtiöissä olla johdonmukaisesti ja ennakoitavasti toimiva omistaja, jonka omistajuus edistää yhtiön pitkäjänteistä kehittämistä ja omistaja-arvon kasvua ilman, että yhtiöllä olisi omistuksen vuoksi erityisasemaa tai erillisvelvoitteita.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointi: Valtion yhtiöomaisuuden arvon kehittymistä verrataan suomalaisten pörssiyhtiöiden arvon kehittymiseen ja yhtiöiden osingonmaksua muiden saman toimialan yhtiöiden osingonmaksuun. Markkinaehtoisesti toimivien yhtiöiden odotetaan tuottavan omistaja-arvon kasvua, joten tavoitteena on sellainen liikevoiton taso, että yhtiöön sijoitetun pääoman tuotto ylittää saman pääoman sijoittamisesta saatavissa olevan ns. riskittömän tuoton. Valtion osinkosummaa verrataan yhtiöiden markkina-arvoa vastaavan osuuden valtionvelasta korkokustannuksiin ja tavoitteena on, että vuotuinen osinkotuotto on suurempi kuin vastaava korkokustannus.

Tavoitetaso: Valtion rooli omistajana on selkeä ja toiminta johdonmukaista. Olennaista on, että omistajaohjauksen toimintatavat hyväksytään valtioneuvoston sisällä. Ulkoisissa suhteissa tärkeää on, että valtion omistajaohjaus nauttii markkinoiden luottamusta ja että yhteistoiminta muiden omistajien ja yritysten johdon kanssa on sujuvaa.

Mittari: Valtionhallinnon sisäisessä arvioinnissa käytetään eri ministeriöitä edustavan ryhmän jäsenille tehtävää kyselyä. Ulkoisessa arvioinnissa käytetään omistajaohjauksen neuvonantajaryhmän jäsenille tehtävää kyselyä.

Tasa-arvotavoitteiden toteuttamiseksi jatketaan ohjelmaa naisten riittävän osuuden ylläpitämiseksi valtioenemmistöisten yhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden hallituksissa. Valtio on ollut oikeutettu osakassopimusten ym. rajoitteiden puitteissa nimeämään 125 hallitusjäsentä, joista naisten osuus on 45,6 %.

88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) niiden osakkeiden merkintähinnan maksamiseen, joita valtio merkitsee valtionyhtiöiden tai valtion osakkuusyhtiöiden osakeannissa taikka uusia valtio-omisteisia yhtiöitä perustettaessa

2) muiden omistus- ja yritysjärjestelyistä aiheutuvien menojen sekä valtion osakemyynteihin ja omistajaohjaukseen liittyvien, muiden kuin toimintamenomomentille kuuluvien menojen maksamiseen ja

3) osakeyhtiölain (624/2006) 10 luvussa tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien, kuten vaihtovelkakirjalainojen, merkitsemiseen. Jos merkintä perustuu lainaan, osakkeiksi muutettavissa oleva laina saa olla vakuudeton.

Selvitysosa: Omistus- ja yritysjärjestelyistä ja osakemyynneistä aiheutuvia tai niihin liittyviä menoja ovat järjestelyistä ja toimenpiteistä sekä niiden valmistelusta aiheutuvien kustannusten lisäksi sellaiset kauppahinnan osittaiset palautukset, jotka perustuvat kauppakirjassa oleviin hinnantarkistusta tai myyjän maksettavaksi tulevia korvauksia koskeviin sopimusehtoihin. Omistajaohjaukseen liittyviä menoja ovat osakkeiden ja arvo-osuuksien hallinnointikustannukset, valtion tarvitsemien neuvonantaja- ja koulutuspalvelujen kustannukset, hallitusjäsenten rekrytointiin ja koulutukseen liittyvät kustannukset, omistajaohjauksen toimiala- ja yritysjärjestelyosaamisen ylläpitämiseen liittyvät kustannukset sekä omistajaohjauksen kansainväliseen yhteistyöhön ja omistajien keskinäiseen yhteistyöhön liittyvät kustannukset.

2010 talousarvio	2 700 000
2009 talousarvio	2 700 000
2008 tilinpäätös	271 700 000

20. Poliittisen toiminnan avustaminen

Selvitysosa: Puoluerahoituksessa noudatetaan hallitusohjelmassa hyväksyttyjä periaatteita, joiden mukaan erillinen vaalitukijärjestelmä on lakannut. Puoluerahoitus sisältää yleisen tuen puolueiden toimintaan sekä tuen puolueiden tiedotustoimintaan ja viestintään.

50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 36 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puoluelain (10/1969) 9 §:n sekä puolueiden toiminnan tukemiseen myönnettävistä avustuksista annetun asetuksen (27/1973) 1 §:n mukaisesti avustuksiin eduskunnassa edustettuina oleville puolueille niiden säännöissä ja yleisohjelmissa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Määrärahasta 17 910 000 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueiden poliittisen toiminnan tukemiseen, mistä 12 prosenttia on tarkoitettu puolueille naisten poliittiseen toimintaan sekä samoin 12 prosenttia puolueille niiden piirijärjestöjen toimintaan samojen perusteiden mukaisesti kuin edellä mainitut avustukset. Lisäksi määrärahasta saa käyttää 90 000 euroa avustuksen suorittamiseen Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa. Lisäksi määrärahasta 17 910 000 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueille niiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen sekä 90 000 euroa avustuksena Ahvenanmaan maakuntahallitukselle tiedotustoiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

2010 talousarvio	36 000 000
2009 talousarvio	36 000 000
2008 tilinpäätös	36 000 000

30. Oikeuskanslerinvirasto

Selvitysosa: Oikeuskansleri seuraa, että asiat ratkaistaan valtioneuvostossa laillista järjestystä ja voimassa olevia säännöksiä noudattaen. Valvonnassa tarkastetaan yleisistuntojen ja tasavallan presidentin istuntojen esittelylistat ennakolta siten, että havaitut virheet voidaan korjata, mutta niin, että valvonta ei sinänsä hidasta tai hankaloita valtioneuvoston toimintaa. Viikoittain tarkastetaan kaikki lista-asiat. Vuonna 2008 tarkastettiin 2 370 lista-asiaa. Kanteluasioiden osalta tavoitteena on käsitellä asiat mahdollisimman nopeasti ja antaa oikeita, asianmukaisesti perusteltuja ja laadukkaita ratkaisuja, joilla viranomaistoiminnassa tapahtuneet lainvastaisuudet ja laiminlyönnit pyritään saamaan korjatuiksi. Oikeuskanslerinvirasto asettaa tavoitteensa, että vuosittain ratkaistaan vähintään sama määrä asioita kuin mitä on saapunut.

Vuonna 2008 kanteluasioiden käsittelyajan mediaani oli noin 4 viikkoa ja keskiarvo noin 28 viikkoa. Vuonna 2008 ns. toimenpideratkaisujen osuus on ollut noin 16 % tutkituista kanteluasioista.

Saapuneet kanteluasiat ja ratkaistut kanteluasiat

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
saapuneet	1 737	1 740	1 740
ratkaistut	1 496	1 600	1 600

Omasta aloitteesta ja tarkastuksista tutkittaviksi otetuista asioista vuonna 2008 on aiheutunut 32 toimenpidettä.

Omat aloitteet ja tarkastukset

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
aloitteet	23	20	20
tarkastukset	27	25	25

Rangaistustuomioiden tarkastuksen perusteella vuonna 2008 pantiin vireille 129 asiaa.

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Rangaistustuomioiden tarkastus	6 875	6 800	6 800

Asianajajien valvonta

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
saapuneet	387	400	400
tutkitut	433	400	400

01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 949 000 euroa.

S e l v i t y s o s a :

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työntajan kela-maksun poistaminen	-3
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	6
Historiikki	-35
Muu muutos yhteensä	-45
Yhteensä	-77

2010 talousarvio	2 949 000
2009 talousarvio	3 026 000
2008 tilinpäätös	2 971 000

90. Muut menot

21. Kunniamerkit (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 471 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion virkamiehille ja muille lunastuksetta annettavien kunniamerkkien kustannusten korvaamiseen.

2010 talousarvio	471 000
2009 talousarvio	471 000
2008 tilinpäätös	393 732

(25.) Merkkivuoden 1809 valmistelu (siirtomääräraha 3 v)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 talousarvio	750 000
2008 tilinpäätös	1 650 000

58. Avustus Tammenlehvän perinneliiton toiminnan tukemiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 75 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena Tammenlehvän perinneliiton valtakunnallisen perinnetyön tukemiseen.

S e l v i t y s o s a : Veteraanipolitiikkaan liittyen perustettiin keväällä 2003 Tammenlehvän perinneliitto, jonka tarkoituksena on hoitaa ja vaalia Suomen vuosina 1939—1945 käymien sotien ja niiden veteraanien perintöä.

2010 talousarvio	75 000
2009 talousarvio	75 000
2008 tilinpäätös	75 000

Pääluokka 24
ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toiminta-ajatus

Ulkoasiainministeriön strategian "Suomen etu - globaali vastuu" mukaisesti ministeriö edistää Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia sekä toimii turvallisen ja oikeudenmukaisen maailman hyväksi. Ulkoasiainministeriön toiminnan keskiössä ovat ulko- ja turvallisuuspolitiikka, ulkopoliittisesti merkittävät kansainväliset asiat sekä kansainväliset suhteet yleensä. Ministeriö edistää Suomen kaupallistaloudellisia etuja ja vastaa kehityspolitiikasta ja kehitysyhteistyöstä sekä vaikuttaa globalisaation hallintaan, kehittää kansainvälistä oikeutta ja huolehtii julkisuusdiplomatiasta. Ministeriön edustustoverkko palvelee suomalaisia ja koko suomalaista yhteiskuntaa. Ulkoasiainministeriön toiminta perustuu ministeriön strategiassaan määrittelemiin arvoihin, jotka ovat yhteistyö, luovuus ja tuloksellisuus. Periaatteena on tasa-arvon toteutuminen ministeriön kaikessa toiminnassa.

Toimintaympäristö

Globaali kehitys avaa yhteiskuntia ja markkinoita sekä tiivistää niiden välisiä poliittisia ja taloudellisia yhteyksiä. Syventyneen maailmanlaajuisen keskinäisriippuvuuden myötä paitsi myönteiset, myös kielteiset ilmiöt leviävät. Suomen ja suomalaisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavat merkittävästi globaali toimintaympäristö ja siinä tapahtuvat muutokset, kuten esimerkiksi talouskriisi, ilmastonmuutos, maailmanlaajuiset terveysuhat, energian tai vesivarojen niukkuus, äärimmäinen köyhyys, väestöliikkeet, terrorismi ja tietoverkkohäiriöt. Globaalit haasteet korostavat tarvetta laajan turvallisuuden näkökulmalle, eri politiikkalohkojen johdonmukaisuudelle sekä kestävän kehityksen periaatteiden huomioimiselle. Euroopan unioni on merkittävä globaali toimija ja sen rooli sotilaallisessa ja siviilikriisinhallinnassa vahvistuu. Yhdysvaltojen uuden hallinnon yhteistyöhakuisuus luo uusia mahdollisuuksia konfliktien ratkaisuille ja kriisien ennaltaehkäisemiselle. Myös YK:n ja muiden monenkeskisten instituutioiden merkitys lisääntyy. Ministeriön toimintaympäristö myös kotimaassa muuttuu. Ulkoasiainhallinto tekee yhä enemmän yhteistyötä muun valtionhallinnon, talouselämän ja kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Hallinnonalan strategiset tavoitteet

Hallitusohjelman ja ministeriön strategian pohjalta ministeriön toiminnalle on asetettu keskeiset strategiset vaikuttavuustavoitteet ministeriön toiminta-ajatuksen toteuttamiseksi ja voimavarojen kohdentamiseksi.

Vaikutusvaltainen Suomi kansainvälisessä yhteisössä

Ulkoasiainministeriö huolehtii siitä, että Suomi kykenee mahdollisimman tehokkaasti vaikuttamaan kansainvälisissä suhteissa tehtäviin ratkaisuihin, jotka heijastuvat Suomen ja suomalaisten turvallisuuteen ja hyvinvointiin. Tavoitteena on:

— EU:n kansainvälisen roolin ja ulkoisen toiminnan vahvistaminen. Lissabonin sopimuksen täysimääräisen toimeenpanon valmistelu ml. ulkosuhdehallinnon perustaminen.

— tehokas ja johdonmukainen toiminta monenkeskisessä yhteistyössä, kansainvälisissä järjestöissä ja tuomioistuimissa. Suomen näkyvyyden lisääminen YK-kysymyksissä ja YK-turvallisuusneuvostokampanjan tehokas toimeenpano. Turvallisuusneuvostokampanjan tavoitteena on erityisesti valtiojohdon ja -hallinnon aktivoituminen kampanjassa.

— kahdenvälisten suhteiden vahvistaminen, myös EU:n toiminnan ja monenvälisen yhteistyön kautta. Ajankohtaisten kansallisten, EU- ja kansainvälisen tason ohjelmien, strategioiden ja valtiosopimusten edistäminen; painopisteinä erityisesti hallituksen Venäjä-toimintaohjelman toteuttaminen ml. pohjoinen ulottuvuus ja alueellinen yhteistyö, sekä lisäksi pohjoismais-balttilainen (NB-yhteistyö), Keski-Aasia ja Etelä-Kaukasia.

— tiivis vuoropuhelu Yhdysvaltain uuden hallinnon kanssa ja monitahoisen transatlanttisen yhteistyön kehittäminen.

Turvallisuutta luova kansainvälinen yhteisö

Ulkoasiainministeriö toimii sen hyväksi, että kansainvälinen yhteisö kykenee ehkäisemään konflikteja ja hallitsemaan kriisejä. Ministeriö vahvistaa kansainvälisten instituutioiden toimintakykyä ja niiden yhteistoimintaa alueellisesti ja maailmanlaajuisesti. Se ehkäisee ja torjuu uusia turvallisuusuhkia yhteistyötä edistämällä. Tavoitteena on:

— Suomen näkökantojen edistäminen ajankohtaisessa kansainvälistä ja eurooppalaista turvallisuusjärjestelmää koskevassa keskustelussa.

— turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjausten toimeenpano; Suomen osallistumisen vahvistaminen kansainvälisissä kriisinhallintatehtävissä, kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan edistäminen. Alueellisina painopisteinä Afganistan, Afrikka ja Länsi-Balkan.

— EU:n sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan voimavarojen vahvistaminen sekä EU:n ja Naton välisen yhteistyön tiivistäminen, nopean toiminnan kehittäminen ja osallistuminen rauhankumppaneille avoimeen Nato-yhteistyöhön. Pohjoismaisen yhteistyön vahvistaminen.

— laaja-alaisen ja kokonaisvaltaisen turvallisuusnäkökulman toiminnallistaminen. Kansainvälisen turvallisuuden edistäminen asevalvonnan keinoin.

Oikeudenmukainen maailma

Ulkoasiainministeriö tukee demokratian, hyvän hallinnon, ihmisoikeuksien, tasa-arvon, oikeusvaltioperiaatteen, toimivan markkinatalouden ja kestävän kehityksen toteutumista. Lisääntyvän keskinäisen riippuvuuden maailmassa ulkoasiainministeriö edistää inhimillistä turvallisuutta ja vähentää köyhyyttä. Tavoitteena on:

— köyhyyden poistaminen ja taloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja luonnontaloudellisesti kestävän kehityksen edistäminen vuosituhattavoitteiden mukaisesti.

— ympäristö- ja ilmastokysymysten sekä kestävän kehityksen edistäminen ottaen huomioon Kööpenhaminan ilmastokokouksen tulokset.

— kansainvälisen oikeuden vahvistaminen ja ihmisoikeuksien kokonaisvaltainen edistäminen ml. ihmisoikeusselonteon toiminnallistaminen.

— Suomen aktiivinen vaikutus EU:n ja YK:n globaalin toimintakyvyn vahvistamiseen sekä YK-järjestelmän reformien ja kansainvälisten avunantajien yhteistyön edistämiseen.

— kehitysmaiden kestävän taloudellisen kehityksen edistäminen mm. kauppaa tukevan kehitysyhteistyön keinoin.

Menestyvä Suomi

Ulkoasiainministeriö vahvistaa avointa ja sääntöperustaista maailmantaloutta Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn edistämiseksi. Ministeriö parantaa suomalaisten yritysten markkinoillepääsyn ja toiminnan edellytyksiä sekä edistää Suomeen suuntautuvia investointeja. Ulkoasiainministeriö vauhdittaa suomalaisen kulttuurin, luovuuden ja osaamisen tunnetuksi tulemista ja

menestymistä ulkomailla. Edustustot avaavat ovia, madaltavat kansainvälisiä kynnyksiä ja luovat verkostoja. Tavoitteena on:

— WTO-neuvottelukierros ja vapaakauppaneuvottelut, Suomelle keskeisten tavoitteiden sisällyttäminen EY:n neuvottelutavoitteisiin.

— Venäjän integroituminen kansainväliseen kauppajärjestelmään sekä kahdenvälisten taloussuhteiden vahvistaminen ja liiketoimintaympäristön kehittäminen.

— EU:n post-2010-Lissabonin strategia, avoimen kauppapolitiikan periaatteiden sisällyttäminen Eurooppaneuvoston päätelmiin 2010.

— ulkoasiainhallinnon viennin ja kansainvälistymisen strategian (VKE-strategia) toimeenpano, tuloksekas viennin ja kansainvälistymisen edistäminen ml. markkinoillepääsyesteiden poistaminen sekä yhteistyön vahvistaminen VKE- ja innovaatiotoimijoiden kanssa.

— Suomen maakuvan vahvistaminen. Julkisuusdiplomatian pitkäjänteinen kehittäminen entistä tiiviimmässä yhteistyössä ulko- ja kotimaisten toimijoiden kanssa ml. kulttuurivientiohjelman toteuttaminen.

Avoin ja palveleva ulkoasiainministeriö

Ulkoasiainministeriö tiivistää yhteistyötään kansalaisyhteiskunnan ja taloudellisten toimijoiden kanssa lisäämällä avoimuutta ja kehittämällä uudenlaisia kumppanuuksia. Ministeriö tuottaa ja jakaa yhteiskunnan ja sidosryhmiensä kannalta merkityksellistä ja hyödyllistä tietoa. Ulkoasiainministeriö tarjoaa Suomen viranomaispalveluja maailmalla. Ministeriö helpottaa suomalaisten asiointia sekä turvallista liikkumista ja elämistä ulkomailla. Ulkoasiainministeriö auttaa nopeasti, tehokkaasti ja asiantuntevasti hätään joutuneita suomalaisia. Tavoitteena on:

— edustustoverkon toiminnan turvaaminen valtionhallinnon tuottavuusohjelma huomioon ottaen.

— kansalaispalveluiden laadun ja tuottavuuden edelleen kehittäminen, erityisesti konsuli- ja maahantuloasioiden osalta.

— sidosryhmäyhteistyön ja viestinnän kehittäminen ministeriön strategisten tavoitteiden toteuttamiseksi hyödyntäen verkkoviestintää, muuta suoraa kansalaisviestintää, ml. EU-kansalaisviestintää sekä sosiaalisen median mahdollisuuksia.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Ulkoasiainministeriön hallinnonalalla sitoudutaan hallitusohjelman mukaisesti edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa kaikessa päätöksenteossa huomioiden hallinnonalan erityispiirteet. Ulkoasiainministeriö on asettanut toiminnallisen ja henkilöstöpoliittisen tasa-arvon työryhmän ja ministeriön periaatteena on sukupuolten välisen tasa-arvon toteutuminen kaikissa rekrytoinneissa ja hallinnonalan tehtäviin määrättäessä.

Ulkoasiainministeriön hallinnonalan määrärahoista noin 70 % on siirtomenoja, joiden vaikutukset sukupuolten asemaan riippuvat rahoituksen saajien päätöksistä. Lähialueyhteistyöhankkeita suunniteltaessa otetaan huomioon tasa-arvokysymykset horisontaalisena teemana eri toimialojen hankkeissa. Kehityspolitiikassa edistetään läpileikkaavasti naisten ja tyttöjen oikeuksia sekä sukupuolten välistä tasa-arvoa. Kriisinhallinnassa ministeriö toteuttaa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 "Naiset, rauha ja turvallisuus" kansallista toimintaohjelmaa, jolla vahvistetaan naisten asemaa ja osallistumista konfliktien ehkäisyyn, ratkaisemiseen ja rauhanrakentamiseen. Ohjelma tukee hallituksen tasa-arvo-ohjelman tavoitetta sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Ulkoasiainministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2010 on 40 henkilötyövuotta.

Hallinnonalan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
24.20.66	*Lähialueyhteistyö* (siirtomääräraha 3 v)		
	— kehitysyhteistyö- ja lähialueyhteistyövaltuus	3,00	3,00
24.30.50	*Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle*		
	— kehitysyhteistyö- ja lähialueyhteistyövaltuus	168,19	168,19
	— kehitysyhteistyö- ja lähialueyhteistyövaltuus	100,00	100,00
24.30.66	*Varsinainen kehitysyhteistyö* (siirtomääräraha 3 v)		
	— kehitysyhteistyö- ja lähialueyhteistyövaltuus	581,35	1 105,24
24.90.67	*Kansainvälisen ilmastosopimuksen alaisen yhteistyön menot* (siirtomääräraha 3 v)		
	— sopimusvaltuus	0,50	0,50

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
01.	**Ulkoasiainhallinto**	**245 576**	**225 052**	**226 614**	**1 562**	**1**
01.	Ulkoasiainhallinnon toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	196 271	202 058	203 880	1 822	1
21.	Ulkoasiainministeriön hallin-nonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	—	—	67	67	0
29.	Ulkoasiainministeriön hallin-nonalan arvonlisäveromenot (arvio-määräraha)	13 305	16 994	17 667	673	4
74.	Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	6 000	6 000	5 000	- 1 000	- 17
(76.)	Kiinteistöjen ja huoneistojen hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	30 000	—	—	—	—
10.	**Kriisinhallinta**	**58 610**	**77 176**	**78 119**	**943**	**1**
20.	Suomalaisten kriisinhallintajoukko-jen ylläpitomenot (arviomääräraha)	46 618	58 919	59 774	855	1
21.	Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)	11 991	18 257	18 345	88	0
20.	**Lähialueyhteistyö**	**20 500**	**19 500**	**19 500**	**—**	**—**
66.	Lähialueyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	20 500	19 500	19 500	—	—
30.	**Kansainvälinen kehitysyhteistyö**	**682 850**	**745 987**	**751 504**	**5 517**	**1**
50.	Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	—	—	—	—	—
66.	Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	667 850	730 987	736 504	5 517	1
88.	Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	15 000	15 000	15 000	—	—

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
90.	**Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot**	**109 848**	**108 594**	**111 857**	**3 263**	**3**
(01.)	Euroopan parlamentin jäsenten palkkaukset (arviomääräraha)	1 064	1 154	—	- 1 154	- 100
(20.)	Tilapäinen edustus kansainvälisissä neuvotteluissa (arviomääräraha)	2 393	—	—	—	—
(23.)	Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	7 278	373	—	- 373	- 100
50.	Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 601	1 980	1 790	- 190	- 10
51.	Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	27	39	39	—	—
66.	Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	96 834	104 531	109 511	4 980	5
67.	Kansainvälisen ilmastosopimuksen alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)	650	500	500	—	—
95.	Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	—	17	17	—	—
	Yhteensä	**1 117 384**	**1 176 309**	**1 187 594**	**11 285**	**1**
	Henkilöstön kokonaismäärä[1)]	1 611	1 557	1 517		

[1)] Hallinnonalalla arvioidaan olevan lisäksi kriisinhallinta- ja rauhanturvaoperaatioihin palkattua henkilöstöä vuonna 2010 noin 1 050 henkilötyövuotta, sekä ulkomaanedustuksen toimipisteisiin asemamaasta palkattua henkilöstöä vuosina 2009 ja 2010 noin 1 200 henkilötyövuotta.

01. Ulkoasiainhallinto

Selvitysosa:

Tuotokset ja laadunhallinta

— Ulkoasiainhallinnon strategian pohjalta kehitetään hallinnonalan johtamista ja organisaatiota. Tavoitteena on, että toiminnan tuloksia ja vaikuttavuutta voidaan arvioida entistä järjestelmällisemmin. Vuonna 2010 jatketaan ministeriön tehtävärakenteen mukauttamista resursseihin ja toiminnan tavoitteisiin.

— Ulkoasiainministeriön edustustoverkko toimii Suomen ja suomalaisten kansainvälisenä tukiverkkona. Edustustoverkkoa koskevan selvityksen suositusten toimeenpanoa jatketaan.

— Edustustojen tarjoamat kansalaispalvelut ovat nykyisin edustustoja eniten työllistävä sisältötehtävä. Kansalaispalveluita kehitetään asiakkaiden tarpeita paremmin vastaaviksi, ja toiminnan onnistumista mitataan asiakastyytyväisyyden kehityksellä.

Toiminnallinen tehokkuus

— Ulkoasiainhallinnon tuottavuusohjelman mukaisesti hallinnonalalta vähenee yhteensä 191 henkilötyövuotta vuoteen 2015 mennessä. Hallinnonalalle voidaan lisäksi rekrytoida 15 henkilötyövuotta kehitysyhteistyöhallinnon vahvistamiseksi vuoteen 2011 mennessä. Vuonna 2010 hal-

linnonalalta vähenee 40 henkilötyövuotta. Ministeriön toimintaa tukevia menettelytapoja ja tuottavuuden mittaamista kehitetään.

— Varmistetaan, että valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusverkosto palvelee ulkoasiainhallinnon tarpeita ja että uudistetut prosessit on vakiinnutettu hallinnonalalla.

— Ulkoasiainhallinnon tietohallintostrategian toteutusta jatketaan. Hallinnonalan tietoturvallisuutta kehitetään yhdensuuntaisesti ulkoasiainhallinnon turvallisuustoiminnan kokonaisselvityksen kanssa samalla kun liikkuvan työn mahdollistavaa etäyhteyksien käyttöä lisätään edelleen. Verkkoviestinnän osuutta ministeriön ja edustustojen tiedonvälityksessä lisätään.

— Ulkoasiainministeriö hallinnoi kirjanpitoarvoltaan noin 276 milj. euron kiinteistöomaisuutta. Vuonna 2010 jatketaan ministeriön kiinteistöstrategian mukaisesti kiinteistöohjelman toteuttamista täydentävin kuntokartoituksin entistä paremman taloudellisuuden, tehokkuuden ja tuottavuuden saavuttamiseksi.

— Suomen Venäjän edustustojen viisumitoimintojen kehittämiseksi otetaan käyttöön uusia asiakaspalvelua ja varsinaista hakemusten käsittelyä tehostavia menettelytapoja. Tavoitteena on varmistaa EU-Venäjä viisumihelpotussopimuksen mukaisten käsittelyaikojen noudattaminen Suomen Venäjällä olevissa edustustoissa.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Ulkoasiainhallinnon henkilöstöstrategian 2005—2010 mukaisesti tavoitteena on oikein mitoitettu, ammattitaitoinen ja kehittyvä sekä motivoitunut, sitoutunut ja työssään hyvinvoiva henkilöstö. Periaatteena on myös sukupuolten välisen tasa-arvon toteutuminen rekrytoinneissa ja tehtävään määrättäessä. Aloitetaan vuonna 2009 uudistetun henkilöstöstrategian mukaisen henkilöstöpolitiikan toimeenpano.

— Hallinnonalan palkkakilpailukyvyn parantamista jatketaan laaditun ohjelman mukaisesti. Tavoitteena on, että valtioneuvoston palkkausjärjestelmässä otetaan huomioon ulkoasiainhallinnon erityispiirteet.

— Osaamisen johtamista kehitetään edelleen siten, että osaamista koskevat tiedot ovat järjestelmällisesti hyödynnettävissä henkilöstön kohdentamisessa, uranhallinnassa, kannustamisessa ja henkilöstökoulutuksessa.

— Työhyvinvointiin kiinnitetään erityistä huomiota mm. työtyytyväisyysbarometrin tuloksia hyödyntämällä.

Ulkoasiainhallinnolle asetettujen tavoitteiden mukaiset tunnusluvut

	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Rakenteisten maatiedostojen käyttöönotto	25 %	45 %	100 %
Etäyhteyksien käytön laajentaminen, yhteyksien määrä	800	1 000	1 200
Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyys barometrin mukaan	tyydyttävä+ (3,2)	tyydyttävä+ (3,4)	tyydyttävä+ (3,4)
Työtyytyväisyysbarometrin johtajuusindeksi	3,3	3,4	3,5

01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 203 880 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kunniakonsulien menojen maksamiseen

2) valtion virastoille maksettavien tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen

3) ulkoasiainhallinnon toimialaan liittyvien tutkimusapurahojen maksamiseen ja

4) Suomeen suuntautuvien ministerivierailujen menojen ja niihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

Selvitysosa:

Ulkoasiainhallinnon toimintamenot vuonna 2010	€
Ministeriö, 943 henkilötyövuotta	**76 875 000**
Toimintamenot	15 413 000
Henkilöstömenot	61 462 000
Edustustot, 98 toimipistettä, 574 henkilötyövuotta	**100 005 000**
Eurooppa, 36 toimipistettä, 214 henkilötyövuotta	*43 145 000*
Toimintamenot	22 396 000
Henkilöstömenot	20 749 000
Itä, 6 toimipistettä, 80 henkilötyövuotta	*-6 261 000*
Toimintamenot	-12 955 000
Henkilöstömenot	6 694 000
Aasia ja Amerikka, 29 toimipistettä, 140 henkilötyövuotta	*29 212 000*
Toimintamenot	15 935 000
Henkilöstömenot	13 277 000
Afrikka ja Lähi-itä, 20 toimipistettä, 80 henkilötyövuotta	*16 417 000*
Toimintamenot	8 873 000
Henkilöstömenot	7 544 000
Pysyvät ja erityisedustustot, 7 toimipistettä, 60 henkilötyövuotta	*17 492 000*
Toimintamenot	10 859 000
Henkilöstömenot	6 633 000
Hallinnonalan yhteiset menot	**27 000 000**
Tietohallinto	15 500 000
Kiinteistöhallinto	9 800 000
Turvallisuus	1 700 000
Yhteensä	**203 880 000**

Edustustojen henkilöstömenoissa on esitetty lähetetyn henkilökunnan peruspalkkojen lisäksi seuraavat ulkomaan edustautumisen korvaukset: paikallis-, puoliso- ja lapsikorvaus, olosuhdekorvaus, lasten koulutuskorvaukset, hautajais- ja tapaamismatkat, lähetetyn henkilöstön terveydenhuoltoon liittyvät korvaukset, varustaumiskorvaus sekä muuttoihin liittyvät korvaukset. Paikalta palkatun henkilöstön henkilöstömenot sisältyvät edustustojen toimintamenoihin.

Hallinnonalan julkisoikeudellisista suoritteista saamat tulot kertyvät pääasiassa edustustoista saatavista viisumituloista ja ne esitetään osana edustustojen toimintamenoja. Suurin osa tuotoista kertyy Venäjän edustustojen viisumituloista.

Hallinnonalan yhteisillä menoilla katetaan vuoden mittaan ko. toimialojen menoja sekä ministeriössä että edustustoissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	220 674	239 676	238 307
Bruttotulot	33 843	37 618	34 427
Nettomenot	186 831	202 058	203 880
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	20 129		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	29 569		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	31 342	34 687	31 587
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	23 932	23 877	25 444
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	7 410	10 810	6 143
Kustannusvastaavuus, %	131	145	124

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 26.01.01 (-2 htv)	-169
UE:n vakuutuspalkkojen eläkemaksut	500
Schengen C-VIS -järjestelmä	1 300
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	836
Uudelleenkohdentaminen	-3 500
Tasokorotus	2 855
Yhteensä	1 822

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina ulkoasiainhallinnon suoritteiden maksusta annetun asetuksen (1173/2005) mukaiset tulot sekä edustustojen pankkitilien korkotulot.

2010 talousarvio	203 880 000
2009 I lisätalousarvio	—
2009 talousarvio	202 058 000
2008 tilinpäätös	196 271 000

21. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 67 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ministeriön hallinnonalan tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankkimiseen.

2010 talousarvio	67 000

29. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 667 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kehitysyhteistyöhön ja lähialueyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Arvonlisäverolain mukaan ministeriöiden kehitysyhteistyötä ja lähialueyhteistyötä varten kotimaasta ostamat palvelut ovat arvonlisäverollisia. Jotta arvonlisäverolla ei rasiteta Suomen kehitysyhteistyötä ja lähialueyhteistyötä arvonlisäveromenot budjetoidaan erikseen.

2010 talousarvio	17 667 000
2009 talousarvio	16 994 000
2008 tilinpäätös	13 305 341

74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös valtiolle vuokrattujen tilojen peruskorjausluonteisten korjaus- ja muutostöiden maksamiseen.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

2010 talousarvio	5 000 000
2009 talousarvio	6 000 000
2008 tilinpäätös	6 000 000

10. Kriisinhallinta

Selvitysosa: Suomi on mukana EU:n ja keskeisten kriisinhallintaa toteuttavien kansainvälisten järjestöjen työssä osallistuen toiminnan ja sen edellyttämien valmiuksien kehittämiseen samoin kuin kriisinhallintatehtäviin eri puolilla maailmaa. Kriisinhallintaosallistumista kehitetään sekä sotilaallisessa että siviilikriisinhallinnassa toiminnan painopistealueiden ollessa Afganistan, Afrikka ja Länsi-Balkan. Tavoitteena on aktiivinen toiminta kansainvälisessä sotilaallisessa kriisinhallinnassa sekä siviilikriisinhallinnan osallistumisen laajentaminen hallituksen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjausten mukaisesti. Pyrkimyksenä on myös saada lisää suomalaisia merkittäviin siviilikriisinhallinnan johtotehtäviin kansainvälisiin operaatioihin ja järjestöihin.

Sotilaallisiin ja siviilikriisinhallintatehtäviin palkattua henkilöstöä arvioidaan vuonna 2010 olevan noin 1 050 henkilöä.

20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 59 774 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen

2) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaalikuluihin

3) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavaan tukeen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen ja

4) sellaisten kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden taloudelliseen tukemiseen, joihin Suomi ei lähetä henkilöstöä tai muutoin osallistu.

Käyttösuunnitelma	€
01. EU:n taisteluosastojen koulutus- ja valmiusmenot	8 280 000
03. Liberian kriisinhallintaoperaation menot (UNMIL-operaatio)	210 000
04. Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	16 319 000
05. Yhteiset menot	4 100 000
06. Suomen Bosnia-Hertsegovinan kriisinhallintajoukon menot (ALTHEA/EUFOR-operaatio)	525 000
07. YKSOS:n menot (UNMIS-operaatio), Sudan	211 000
08. SRJA:n menot (ISAF-operaatio), Afganistan	12 881 000
09. Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	9 409 000
13. Tshadin ja Keski-Afrikan tasavallan kriisinhallintaoperaation menot	7 809 000
14. Atalanta-operaation menot	30 000
Yhteensä	59 774 000

Selvitysosa: Operaatioiden määrärahat on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan vuonna 2010. Näissä operaatioissa toimivan henkilöstön määrän arvioidaan vuonna 2010 olevan noin 900 sotilasta. YK:n

maksamat palkkausmenokorvaukset tuloutetaan momentille 12.24.99.

2010 talousarvio	59 774 000
2009 talousarvio	58 919 000
2008 tilinpäätös	46 618 493

21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 345 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvasta suomalaisesta siviilihenkilöstöstä aiheutuvien erityismenojen ja Suomen siviilikriisinhallintatoiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen

2) vaalitarkkailijoiden aiheuttamien menojen maksamiseen

3) siviilikriisinhallinnan tehtävissä toimivalle henkilöstölle otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen ja

4) siviilikriisinhallinnan projekteihin ja koulutukseen.

Määrärahasta saa käyttää 4 000 000 euroa uusiin siviilikriisinhallintaoperaatioihin tai käynnissä olevien siviilikriisinhallintaoperaatioiden ja tukitoimintojen mahdollisiin lisämenoihin.

Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu siviilikriisinhallintatoimintaan osallistuvan 150 asiantuntijan mukaisesti ottaen huomioon ne siviilikriisinhallinnan operaatiot ja tukitoiminnot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan erityisesti Euroopan unionin laajentuvien siviilikriisinhallintatehtävien myötä. Järjestöiltä saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99.

2010 talousarvio	18 345 000
2009 talousarvio	18 257 000
2008 tilinpäätös	11 991 283

20. Lähialueyhteistyö

Selvitysosa: Lähialueyhteistyötä ohjaavat vuonna 1992 solmittu Suomen ja Venäjän välinen lähialueyhteistyösopimus sekä valtioneuvoston vuonna 2004 vahvistama strategia. Yhteistyöllä tuetaan Suomen lähialueiden taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä sekä kehitetään suomalaisen elinkeinoelämän, viranomaisten ja kansalaisten yhteistyöedellytyksiä lähialueilla. Lähialueyhteistyöllä edistetään ympäristönsuojelua ja ydinturvallisuutta sekä ehkäistään Suomeen haitallisesti kohdistuvia ilmiöitä kuten järjestäytynyttä rikollisuutta sekä huumeiden ja tartuntatautien leviämistä. Lisäksi tuetaan kansalaisyhteiskunnan vahvistumista sekä hallinnon ja oikeusjärjestelmän uudistuksia.

Lähialueyhteistyön ensisijainen kohdealue on Luoteis-Venäjän federaatiopiiri, erityisesti Karjalan tasavalta, Leningradin alue, Murmanskin alue ja Pietari. Etenkin taloudellista yhteistyötä voidaan lisäksi toteuttaa myös muilla Venäjän alueilla. Rahoitusta voidaan osoittaa myös säteily- ja ydinturvahankkeille Ukrainassa.

Lähialueyhteistyöllä tuetaan lisäksi monenkeskistä yhteistyötä, kuten pohjoisen ulottuvuuden kumppanuuksia, alueneuvostojen puitteissa tehtävää yhteistyötä sekä kansainvälisten rahoituslaitosten ja järjestöjen hankkeita. Rahoitusta osoitetaan lisäksi aluetason toimijoiden hankkeisiin, joilla täydennetään Eurooppalaisen naapuruuden ja kumppanuuden välineestä rahoitettavia rajaalueyhteistyöohjelmia (ENPI CBC).

Lähialueyhteistyötä pyritään toteuttamaan tasavertaisen kumppanuuden pohjalta. Venäläiseltä osapuolelta edellytetään sitoutumista hankkeiden rahoitukseen.

Suomi on kohdistanut vuosina 2002—2009 lähialueyhteistyön kohdemaihin yhteensä 279,5 milj. euroa. Valtion talousarvion kautta kanavoidun lahja-avun osuus on ollut 242,5 milj. euroa, josta Venäjälle mennyt osuus on ollut 147,3 milj. euroa.

Lähialueyhteistyöhön tarkoitetut voimavarat vuosina 2002—2009 (milj. euroa)

	2002—2008	2009	Yhteensä
Lahja-apu			
Venäjä	128,7	18,6	147,3
Baltia	17,9	0,1	18,0
Muut maat/erittelemätön	74,7	2,5	77,2
Lahja-apu yhteensä	221,3	21,2	242,5
Osakepääomamaksatukset			
Suomen osuus EBRD:n osakepääomasta	14,0		14,0
FINNFUNDin osakepääomasijoitukset	0,6	3,0	3,6
Osakepääomamaksatukset yhteensä	14,6	3,0	17,6
Luotot			
FINNFUND-luotot	7,8	11,6	19,4
Luotot yhteensä	7,8	11,6	19,4
Yhteensä	243,7	35,8	279,5

Lahja-avun jakautuminen pääluokittain 2010 (milj. euroa)

Ulkoasiainministeriön hallinnonalalla luvussa 24.20	19,5
Oikeusministeriön hallinnonalalla	0,1
Opetusministeriön hallinnonalalla	0,4
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla	0,2
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla	0,4
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla	0,1
Ympäristöministeriön hallinnonalalla	0,4
Yhteensä	21,1

Vuonna 2010 ehdotetaan momentille 24.20.66 Lähialueyhteistyö 3,0 milj. euron sopimuksentekovaltuuksia.

66. Lähialueyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 19 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ensisijaisesti Venäjän Federaatiossa toteutettaviin yhteistyöhankkeisiin

2) Ukrainassa toteutettaviin säteily- ja ydinturvahankkeisiin

3) vuonna 2004 tai aikaisemmin myönnettyjen valtuuksien nojalla tapahtuviin maksatuksiin Baltian maissa toteutettavissa hankkeissa

4) kansainvälisten rahoituslaitosten yhteydessä toimivien rahastojen tukemiseen

5) kansainvälisissä järjestöissä, rahoituslaitoksissa tai näitä vastaavissa organisaatioissa toimivien asiantuntijoiden rahoittamiseen

6) aluetason toimijoiden hankkeisiin, joilla täydennetään ENPI CBC -ohjelmia

7) lähialueyhteistyöhön liittyvien valtion kulutusmenojen maksamiseen ja

8) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilömäärän palkkaamiseen määräaikaiseen työsopimussuhteeseen lähialueyhteistyön koordinointiin, hankevalmisteluun, arviointiin ja hallintoon sekä sen kehittämiseen liittyviin asiantuntijatehtäviin.

Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Valtuus

Vuoden 2010 aikana saa tehdä lähialueyhteistyötä koskevia sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2010 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 3 000 000 euron arvosta.

Selvitysosa: Tavoitteena on edistää taloudellista hankeyhteistyötä Suomen kannalta tärkeillä Venäjän alueilla. Lähialueyhteistyön vaikutusten arvioimiseksi suoritetaan lähialueyhteistyön laaja-alainen hanketoiminnan evaluointi.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Taloudellisen yhteistyön edistäminen	6 500 000
Ympäristö	4 000 000
Maa- ja metsätalous	2 000 000
Ydinturvallisuus	2 000 000
Sosiaali- ja terveydenhuolto	1 900 000
Kansalaisjärjestömääräraha	1 500 000
Oikeus ja sisäasiat	770 000
Muut toimialat	830 000
Yhteensä	19 500 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	2013	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Lähialueyhteistyövaltuus					
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	1 961	2 051	143	-	4 155
Vuoden 2010 sitoumukset	-	1 000	1 000	1 000	3 000
Yhteensä	1 961	3 051	1 143	1 000	7 155

2010 talousarvio	19 500 000
2009 talousarvio	19 500 000
2008 tilinpäätös	20 500 000

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Selvitysosa: Vanhasen toisen hallituksen hallitusohjelmassa vahvistettiin Suomen vahva sitoutuminen globaalien kehityshaasteiden ratkaisuun. Kehityspolitiikka on olennainen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Valtioneuvoston hyväksymä vuoden 2007 kehityspoliittinen ohjelma perustuu kokonaisvaltaiseen kehityspolitiikkaan. Suomen kehityspolitiikan tärkein tavoite on köyhyyden poistaminen ja kestävän kehityksen edistäminen vuonna 2000 asetettujen YK:n vuosituhattavoitteiden mukaisesti. Toiminta perustuu kestävän kehityksen kaikille kolmelle pilarille, eli taloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja luonnontaloudellisesti kestävän kehityksen edistämiseen. Kehityspolitiikassa painotetaan aiempaa vahvemmin ympäristö- ja ilmastokysymyksiä, kriisien ennaltaehkäisyä ja rauhanprosessien tukemista sekä suomalaisen lisäarvon hyödyntämistä kehitysyhteistyössä. Suomi edistää kehityspolitiikassaan läpileikkaavasti naisten ja tyttöjen oikeuksia sekä sukupuolten välistä ja yhteiskunnallista tasa-arvoa, helposti syrjäytyvien ryhmien oikeuksia ja osallistumismahdollisuuksia sekä HIV/AIDSin vastaista työtä.

Suomen kehityspolitiikkaa toteutetaan kahdenvälisesti, alueellisesti ja temaattisesti, EU-tasolla, monenkeskisesti, yhteistyössä kansalaisjärjestöjen kanssa sekä humanitaarisena apuna. Kaikki nämä kanavat muodostavat toisiaan täydentävän kokonaisuuden, jonka tuloksena Suomen kehityspolitiikan vaikuttavuus maatasolla syntyy. Suomi tukee yhteistyökumppanien omia kehitys-

suunnitelmia suunnaten yhteistyönsä aloille, joilla suomalaista asiantuntemusta ja kokemusta voidaan parhaiten hyödyntää.

Hallitus varmistaa määrärahakehityksen, joka vie Suomen kohti YK:ssa asetettua 0,7 prosentin tavoitetta. Suomi on sitoutunut Eurooppa-neuvoston vuonna 2005 tekemään päätökseen saavuttaa 0,51 prosentin minimitavoite vanhoille jäsenmaille vuoteen 2010 mennessä ja 0,7 prosentin tavoite vuoteen 2015 mennessä. Vuonna 2010 kehitysyhteistyömäärärahojen tason arvioidaan nousevan 0,55 prosenttiin. Tavoitteena on annettujen sitoumusten mukaisesti kohdentaa kehitysyhteistyömäärärahojen kasvusta vähintään 50 % Afrikkaan. Lisäksi Suomi on sitoutunut kaikkein köyhimpien maiden (LDC-maat) saaman tuen osuuden kasvattamiseen 0,15 prosenttiin BKTL:sta rahoituksen noustessa kohti 0,7 prosenttia. Nämä tavoitteet otetaan huomioon kahdenvälisen ja alueellisen kehitysyhteistyön suunnittelussa ja niiden saavuttamista mitataan säännöllisesti.

Vaikuttavuus

Suomen kehityspolitiikan tavoitteiden saavuttaminen näkyy muutoksina ja kehityksenä yhteistyömaissa ja maailmanlaajuisesti. Suomen tuki on osa kansainvälisen yhteisön ja kumppanimaan yhteistä panosta, ja sillä myötävaikutetaan kehitykseen. Suomen avun vaikuttavuuden mittaaminen erikseen ei ole tarkoituksenmukaista. Köyhyyden vähentäminen ja kestävän kehityksen edistäminen ovat moniulotteisia haasteita eikä kehityksen eri ulottuvuuksiin vaikuttamiselle ole olemassa luotettavia ja yksiselitteisiä mittareita. Päämäärinä on myös vaikeasti tai ei-mitattavia asioita. Kattava tavoitteiden asettaminen ja edistymisen seuranta edellyttävät sekä määrällisen että laadullisen tiedon monipuolista hyödyntämistä ja analyyttistä arviointia. Kehityspolitiikan yhteiskunnallista vaikuttavuutta seurataan käyttämällä sekä yhteistyömaan kehityksestä kertovaa että kansainvälistä tietoa.

Kehityspoliittisessa ohjelmassa korostetaan entistä voimakkaammin tukea luonnontaloudellisesti kestävälle kehitykselle ja ilmastonmuutoksen vastaiselle työlle. Näiden uusien painotusten edellyttämää seurantaa tullaan kehittämään edelleen hyödyntäen sekä kansainvälistä seurantaa että yhteistyömaiden tuottamaa tietoa mm. ympäristö-, energia-, metsä- ja vesisektorilla sekä ilmastokysymyksissä selkeän tavoiteasetannan perustaksi. Lisäksi hyödynnetään edustustojen arviointeja. Ruokakriisiin vastaaminen välittömästi ja pidemmän aikavälin toimilla on välttämätöntä kehityspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Ruokakriisiin vastaamiseen ohjattavia määrärahoja lisätään sekä monenkeskisessä että maa- ja aluekohtaisessa kehitysyhteistyössä ja kriisin vaikutuksia painotetaan myös humanitaarisessa avussa. Myös kansainvälisen talouskriisin vaikutuksia kehittyvissä maissa pyritään lieventämään kaikkien olemassa olevien instrumenttien johdonmukaisella käytöllä.

Vuosituhattavoitteiden saavuttamista seurataan edelleen YK:ssa ja maakohtaisesti kerätyn seurantatiedon pohjalta. Arviot tavoitteiden toteutumisesta vuoteen 2015 mennessä Suomen pitkäaikaisissa yhteistyömaissa osoittavat, että lisäponnisteluja tarvitaan. Erityisesti nälän ja köyhyyden poistaminen, tautien vastainen taistelu ja ympäristön kestävän kehityksen varmistaminen edellyttävät lisäpanostusta. Seurantatiedon mukaan Suomen pitkäaikaisista yhteistyömaista Vietnamissa, Etiopiassa ja Nepalissa arvioidaan valtaosan tavoitteista olevan saavutettavissa.

Kehityspoliittinen johdonmukaisuus toteutuu, kun kaikkien köyhyyden poistamisen ja kestävän kehityksen kannalta merkittävien politiikka-alojen linjaukset ja toiminta tukevat näiden tavoitteiden saavuttamista. Periaate merkitsee velvollisuuksia myös teollistuneille maille (mm. kestävät tuotanto- ja kulutustavat). Kehityspoliittisen johdonmukaisuuden toteutumista seurataan muun muassa Commitment to Development Indexin avulla, joka arvioi kehitysyhteistyön määrää ja laatua, kauppaa ja investointeja, maahanmuutto-, ympäristö-, turvallisuus- ja teknologiapolitiikkaa.

Tuloksellisuus

Toiminnan tuloksellisuuden kehittämisessä ja seurannassa hyödynnetään sekä kansainvälisiä sitoumuksia ja raportointia että seurantaa maatasolla. Pariisin julistus/Accran toimintaohjelma kehitysyhteistyön tuloksellisuuden edistämiseksi on yksi keskeinen seurannan perusta.

Suomen tavoitteena on parantaa toiminnan tuloksellisuutta edelleen kansainvälisten sitoumusten mukaisesti. Suomi keskittyy erityisesti rahoituksen ennakoitavuuden parantamiseen sekä avunantajien välisen täydentävyyden ja työnjaon edistämiseen. Näiden merkitys on entisestään korostunut talouskriisitilanteessa. Lisäksi edistetään yhteistyömaiden omien järjestelmien käyttöä.

Suomi suuntaa tukensa erityisesti niille monenkeskisille toimijoille, joiden painoarvo ja toiminnan lisäarvo kestävän kehityksen edistämisessä on laajalti tunnustettu sekä avunantajayhteisössä että kehitysmaissa. Arvioinnissa Suomi on hyödyntänyt mm. OECD DAC:in, MOPAN-verkoston (Multilateral Organizations Performance Assessment Network) ja Pariisin julistuksen toimeenpanon seurantamekanismin tuottamaa aineistoa monenkeskisten organisaatioiden tuloksellisuudesta samoin kuin organisaatioiden sisäisten arviointien tuloksia. Suomi on aktiivisesti osallistunut monenkeskisten organisaatioiden arviointiprosesseihin.

Julkisen kehitysavun määrärahat ja maksatukset (milj. euroa) sekä maksatusten %-osuus BKTL:sta

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Määrärahat yhteensä	479,2	506,8	545,6	600,1	670,8	746,1	830,4	915,6
Maksatukset	490,4	494,3	547,3	721,8	658,6	711,1	789,7	
%-osuus BKTL:sta	0,34	0,34	0,36	0,46	0,39	0,40	0,43	

Valtion kehitysyhteistyöhön kohdistettavat määrärahat v. 2010 hallinnonaloittain (1 000 euroa)

Ulkoasiainministeriön hallinnonalalla momentilla 24.30.66	734 874
Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muilla momenteilla	86 584
Sisäasiainministeriön hallinnonalalla	39 000
Puolustusministeriön hallinnonalalla	2 600
Valtiovarainministeriön hallinnonalalla	98 290
Opetusministeriön hallinnonalalla	356
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla	1 089
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla	1 273
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla	1 300
Ympäristöministeriön hallinnonalalla	255
Yhteensä	965 621

50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtuus

Valtioneuvosto voi Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentin ja 3 a ja b §:n nojalla antaa määräämillään ehdoilla yhtiölle sitoumuksia siitä, että valtio korvaa yhtiölle sen luotonanto- ja takaustoiminnassa mahdollisesti syntyneitä tappioita sekä osake- ja osuussijoitusten menetyksiä ja arvonalennuksia ja valtio maksaa yhtiön ottamasta muusta kuin euromääräisestä lainasta mahdollisesti aiheutuvan kurssitappion. Sitoumuksia saa antaa siten, että niiden piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten ja takausten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään 168 187 926 euroa ja nostettujen muiden kuin euromääräisten lainojen yhteinen pääoma enintään 100 000 000 euroa.

2010 talousarvio —
2009 talousarvio —
2008 tilinpäätös —

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 736 504 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) käyttösuunnitelmassa yksilöidyistä käyttötarkoituksista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) aikaisemmin myönnettyjen valtuuksien nojalla tapahtuviin maksatuksiin

3) kehitysyhteistyöhallinnon menojen maksamiseen, kun ne aiheutuvat henkilökunnan koulutuksesta, kohdemaihin, kohdemaissa ja niitä käsitteleviin kansainvälisiin hallitustenvälisiin järjestöihin ja rahoituslaitoksiin sekä Euroopan yhteisöön tehtävistä kehitysyhteistyöhallinnon virkamatkoista, toimistoautomatiikan hankinnasta sekä kehitysyhteistyöhankkeisiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamisesta

4) humanitaariseen apuun, johon tarkoitettuja määrärahoja voidaan käyttää muiden kuin kehitysmaiden avustamiseen vain poikkeuksellisen laajan humanitaarisen kriisin niin edellyttäessä kyseisen maan apupyyntöön pohjautuen ja vain mikäli valtioneuvosto niin päättää sekä

5) ministeriön ja Iso-Britannian kehitysyhteistyöosaston (DFID) yhteistoimintahankkeen menojen maksamiseen.

Momentin määrärahoista veloitetaan valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitetuista kehitysyhteistyötehtävistä virastolle tai laitokselle aiheutuvat kustannukset.

Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Käyttösuunnitelma	€
1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö	205 383 000
2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö[1)]	263 383 000
3. Euroopan kehitysrahasto	49 605 000
4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	43 000 000
5. Humanitaarinen apu	69 688 000
6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus	4 745 000
7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	2 000 000
8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle	83 700 000
9. Korkotuki	15 000 000
Yhteensä	736 504 000

[1)] Sisältää 1 630 000 euroa ministeriön ja Iso-Britannian kehitysyhteistyöosaston (DFID) yhteistoimintahankkeen menoja.

Valtuus

Vuoden 2010 aikana saa tehdä uusia kehitysyhteistyösopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2010 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 1 105 237 000 euron ja hyväksyä enintään 100 000 000 euron arvosta Finnveran takaamia korkotukiluottoja, joille voidaan myöntää enintään 32 000 000 euroa korkotukea.

Myöntö- ja sopimusvaltuuksien jakautuminen	€
1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö	679 600 000
2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	262 877 000
3. Euroopan kehitysrahasto	-
4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	23 260 000
5. Humanitaarinen apu	-
6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus	7 050 000

7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	-
8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitys-yhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyö-tiedotukselle	100 450 000
9.	Korkotuki	32 000 000
Yhteensä		1 105 237 000

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	2013	2014—	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Kehitysyhteistyövaltuus						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	444 965	383 383	224 047	139 716	448 210	1 640 321
Vuoden 2010 sitoumukset	-	182 786	288 868	282 139	351 444	1 105 237
Yhteensä	444 965	566 169	512 915	421 855	799 654	2 745 558

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 205 383 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2010 jälkeisille vuosille yhteensä 679 600 000 euroa.

Tuki kohdennetaan YK:n alaisille järjestöille, ohjelmille ja rahastoille, kansainvälisille ja alueellisille kehitysrahoituslaitoksille yleisavustuksina ja maksuosuuksina, kumppanuushankkeisiin ja temaattisena tukena.

Monenkeskisen kehitysyhteistyön jakosuunnitelma (1 000 euroa, arvio)

YK-järjestöt	**94 540**
YK:n kehitysohjelma (UNDP)	19 100
YK:n lastenrahasto (UNICEF)	16 000
YK:n väestörahasto (UNFPA)	25 000
Muut	34 440
Maailmanpankkiryhmä	**65 050**
Kansainvälinen kehitysjärjestö (IDA)	51 100
Velkahelpotusohjelmat (HIPC, MDRI)	9 500
Muut	4 450
Alueelliset kehitysrahoituslaitokset	**30 288**
Afrikan kehityspankki (AfDB) ja Afrikan kehitysrahasto (AfDF)	23 038
Muut	7 250
Muut monenkeskiset järjestöt	**15 505**
Maailman terveysrahasto (GFATM)	3 500
Muut	12 005
Yhteensä	**205 383**

Monenkeskisen kehitysyhteistyön myöntö- ja sopimusvaltuuksien jakosuunnitelma (1 000 euroa, arvio)

YK-järjestöt	**251 700**
YK:n kehitysohjelma (UNDP)	48 700
YK:n lastenrahasto (UNICEF)	40 000
YK:n väestörahasto (UNFPA)	75 000
Muut	88 000
Maailmanpankkiryhmä	**263 000**
Kansainvälinen kehitysjärjestö (IDA)	263 000
Muut	-
Alueelliset kehitysrahoituslaitokset	**160 900**
Afrikan kehityspankki (AfDB) ja Afrikan kehitysrahasto (AfDF)	130 000
Muut	30 900
Muut monenkeskiset järjestöt	**4 000**
Maailman terveysrahasto (GFATM)	4 000
Muut	-
Yhteensä	**679 600**

2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 263 383 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2010 jälkeisille vuosille yhteensä 262 877 000 euroa.

Maa- ja aluekohtaisen kehitysyhteistyön jakosuunnitelma (1 000 euroa, arvio)

Afrikka ja Lähi-itä	**157 308**
Pitkäaikaiset yhteistyömaat	**107 051**
Etiopia	13 458
Kenia	11 520
Mosambik	27 949
Sambia	20 274
Tansania	33 850
Väkivaltaisista kriiseistä toipuvat maat	**10 700**
Sudan	4 700
Palestiinalaisalueet	6 000
Afrikan alueellinen ja temaattinen yhteistyö	**31 367**
Afrikan alueellinen yhteistyö (Afrikan Unioni)	2 477
Lähi-Itä ja Pohjois-Afrikka	1 980
Itä- ja Länsi-Afrikka	12 310
Eteläinen Afrikka	14 600
Paikallinen yhteistyö	**8 190**
Lähi-Itä ja Pohjois-Afrikka	990
Itä- ja Länsi-Afrikka	3 400
Eteläinen Afrikka	3 800
Aasia	**60 554**
Pitkäaikaiset yhteistyömaat	**30 450**
Nepal	12 300
Vietnam	18 150
Väkivaltaisista kriiseistä toipuvat maat	**10 300**
Afganistan	10 300
Alueellinen ja temaattinen yhteistyö	**16 654**
Mekongin alue	13 754
Muu alueellinen ja temaattinen yhteistyö	2 900
Paikallinen yhteistyö	**3 150**
Latinalainen Amerikka	**26 121**
Pitkäaikaiset yhteistyömaat	**11 050**
Nicaragua	11 050
Alueellinen ja temaattinen yhteistyö	**11 961**
Andien alue	5 300
Keski-Amerikka	5 000
Muu alueellinen ja temaattinen yhteistyö	1 661
Paikallinen yhteistyö	**1 480**
Yhteistoimintahanke, DFID-osuus	**1 630**
Länsi-Balkan	**7 250**
Itä-Eurooppa ja Keski-Aasia	**9 650**
Jakamaton	**2 500**
Yhteensä	**263 383**

Maa- ja aluekohtaisen kehitysyhteistyön myöntö- ja sopimusvaltuuksien jakosuunnitelma (1 000 euroa, arvio)

Afrikka ja Lähi-itä	**145 970**
Pitkäaikaiset yhteistyömaat	**88 370**
Etiopia	15 000
Kenia	28 825
Mosambik	10 000
Sambia	22 545
Tansania	12 000
Väkivaltaisista kriiseistä toipuvat maat	**-**
Sudan	-
Palestiinalaisalueet	-
Afrikan alueellinen ja temaattinen yhteistyö	**57 600**
Afrikan alueellinen yhteistyö (Afrikan Unioni)	-
Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka	1 200
Itä- ja Länsi-Afrikka	29 000
Eteläinen Afrikka	27 400
Paikallinen yhteistyö	**-**
Aasia	**66 700**
Pitkäaikaiset yhteistyömaat	**28 500**
Nepal	15 500
Vietnam	13 000
Väkivaltaisista kriiseistä toipuvat maat	**13 700**
Afganistan	13 700
Alueellinen ja temaattinen yhteistyö	**24 500**
Mekongin alue	21 500
Muu alueellinen ja temaattinen yhteistyö	3 000
Paikallinen yhteistyö	**-**

Latinalainen Amerikka	**25 500**
Pitkäaikaiset yhteistyömaat	**11 000**
Nicaragua	11 000
Alueellinen ja temaattinen yhteistyö	**14 500**
Andien alue	4 000
Keski-Amerikka	10 500
Muu alueellinen ja temaattinen yhteistyö	-
Paikallinen yhteistyö	**-**
Länsi-Balkan	**6 907**
Itä-Eurooppa ja Keski-Aasia	**17 800**
Yhteensä	**262 877**

Maa- ja aluekohtaisen kehitysyhteistyön lähtökohtana ovat yhteistyökumppanien kehityssuunnitelmat ja köyhyydenvähentämisstrategiat. Suomen tuki kohdistetaan kehityspoliittisen ohjelman painopisteiden mukaisesti tavoitteena köyhyyden poistaminen ja taloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja luonnontaloudellisesti kestävän kehityksen edistäminen käyttämällä eri yhteistyömuotoja monipuolisesti ja toisiaan täydentäen. Tukea kohdennetaan väkivaltaisista kriiseistä toipuville yhteistyömaille, joiden tuen tarve on äkillisesti kasvanut. Tukea ohjataan myös määräaikaisille yhteistyömaille sekä alueelliseen yhteistyöhön. Käyttösuunnitelmakohdalle osoitettuja määrärahoja voidaan käyttää myös edustustoissa paikallisen yhteistyön hankkeisiin.

3. Euroopan kehitysrahasto

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 49 605 000 euroa.

Tuki kohdennetaan EU:n ja AKT-maiden (Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren -maiden) väliseen kehitys- ja muuhun yhteistyöhön Eurooppalaisen kehityspoliittisen konsensuksen ja Cotonou-kumppanuussopimuksen linjausten mukaisesti. Cotonoun sopimukseen perustuva kehitys- ja muu yhteistyö rahoitetaan Euroopan Kehitysrahastosta (European Development Fund, EKR).

4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 43 000 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2010 jälkeisille vuosille yhteensä 23 260 000 euroa.

Tukea ohjataan kehityspoliittisen ohjelman painopisteiden mukaisesti ennen muuta kestävän kehityksen edistämiseksi, myös uusiin toimintatapoihin ja instituutioihin. Tukea kohdennetaan YK:n alaisten järjestöjen, ohjelmien ja rahastojen sekä kehitysrahoituslaitosten alaisiin temaattisiin ohjelmiin. Tukea kohdennetaan myös humanitaariseen miinatoimintaan ja aloitteisiin, joilla parannetaan yleismaailmallista valmiutta reagoida luonnonkatastrofeihin kehitysmaissa. Käyttösuunnitelmakohdalta voidaan myöntää harkinnanvaraista tukea DEMO ry:n harjoittamaan kehitysmaiden demokratiakehitystä edistävään toimintaan enintään 500 000 euroa sekä myöntö- ja sopimusvaltuuksia enintään 1 000 000 euroa vuoden 2010 jälkeisille vuosille. Käyttösuunnitelmakohtaan sisällytettyjä liikekumppanuusohjelman määrärahoja saa käyttää myös taloudellista, teollista ja teknologista yhteistyötä kehitysmaiden kanssa koskevista päätöksistä aiheutuviin menoihin.

5. Humanitaarinen apu

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 69 688 000 euroa.

Tuki kohdennetaan tarvelähtöisesti katastrofien, kriisien ja aseellisten konfliktien uhreille puolueettomuuden, tasapuolisuuden ja humaanisuuden periaatteita noudattaen. Humanitaarisen avun tavoitteena on ihmishenkien pelastaminen, ihmisten hädän lievittäminen ja kaikkein heikoimmassa asemassa olevien auttaminen. Humanitaarinen apu ohjataan kansainvälisten ja kotimaisten humanitaaristen avustusjärjestöjen kautta. Humanitaarisesta avusta rahoitetaan myös keskeisten kansainvälisten humanitaaristen järjestöjen yleisavustukset, kuten YK:n pakolaisjärjestön (UNHCR), palestiinalaisia pakolaisia avustavan UNRWA:n ja Punaisen Ristin Kansainvälisen Komitean (ICRC) yleisavustukset. Humanitaarisesta avusta rahoitetaan myös YK:n keskitettyä hätäapurahastoa CERF:iä, joka mahdollistaa YK:n nopean toiminnan vasteen.

Humanitaarisen avun tuloksellisuutta seurataan humanitaarista apua antavien avustusjärjestöjen omien tuloksellisuutta arvioivien tunnuslukujen avulla.

6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 4 745 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2010 jälkeisille vuosille yhteensä 7 050 000 euroa.

Määrärahat kohdennetaan seuraaviin käyttötarkoituksiin: Kehityspoliittinen suunnittelu ja tutkimustoiminta, kehitysyhteistyön henkilöstön koulutus- ja valmennustoiminta, kehitysviestintä ja kehityskasvatus, vapaaehtoisrahoitus OECD:n kehitysapukomitean alaiseen työhön sekä kehitysyhteistyön tietojärjestelmien ja muun kehitysyhteistyöhallinnon kehittämiseen.

7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 2 000 000 euroa.

Määrärahat kohdennetaan kehitysyhteistyön sisällön, laadun ja hallinnollisten toimintatapojen sekä varainkäytön tehokkuuden ja tarkoituksenmukaisuuden vahvistamiseksi.

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 83 700 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2010 jälkeisille vuosille yhteensä 100 450 000 euroa.

Tuesta enintään 70 % kohdennetaan kumppanuusjärjestöjen kautta ja loput muiden kansalaisjärjestöjen kautta. Tuki kehitysyhteistyötiedotukselle on tarkoitettu kansalaisjärjestöjen Suomessa tapahtuvaan viestintään ja kehityskasvatukseen. Lisäksi voidaan myöntää harkinnanvaraista tukea Suomen Unicefille, Suomen Unifemille ja Suomen Pakolaisavulle niiden kotimaassa harjoittamaan toimintaan enintään yhteensä 1 000 000 euroa vuonna 2010.

Kumppanijärjestöjen toiminnan tuloksellisuutta seurataan järjestöjen kehittämien vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta arvioivien tunnuslukujen pohjalta. Järjestöt raportoivat avun tuloksista ja tuotoksista. Kehitysyhteistyötuen käytön oikeellisuuden ja tuloksellisuuden seuranta perustuu vakiintuneisiin kansalaisjärjestöjen ja ministeriön välillä sovittuihin laadunvarmistuskäytäntöihin.

9. Korkotuki

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 15 000 000 euroa. Lisäksi ehdotetaan, että uusia korkotukiluottoja saa vuonna 2010 hyväksyä enintään 100 000 000 euroa.

Korkotuen osuuden arvioidaan olevan yhteensä enintään 32 000 000 euroa.

Määrärahat kohdennetaan tukemaan kehitysmaiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä OECD:n vientiluottoja ja korkotukiluottoja koskevan ns. konsensussopimuksen mukaisesti. Kehitysmaihin myönnettävistä korkotukiluotoista on säädetty Suomen laissa (1114/2000).

Määrärahaa käytetään myös myönnettyjen luottojen käytön seurantaan ja valvontaan sekä uusien hanke-esitysten valmisteluun ja arviointiin, hankkeisiin liittyvään tekniseen apuun ja erityisissä tapauksissa luottoon liittyvän takuumaksun tukemiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yhteistoimintahankkeen menot	1 630
Päätetty tasokorotus	3 887
Yhteensä	5 517

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon käyttösuunnitelman kohdassa 2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö lisäyksenä 1 630 000 euroa ministeriön ja Iso-Britannian kehitysyhteistyöosaston (DFID) yhteistoimintahankkeen menojen maksamiseen. Vastaavat Iso-Britannian kehitysyhteistyöosastolta saatavat tulot on merkitty momentille 12.24.99.

2010 talousarvio	736 504 000
2009 I lisätalousarvio	1 922 000
2009 talousarvio	730 987 000
2008 tilinpäätös	667 850 000

88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) uusien osakkeiden merkisemisestä valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

2010 talousarvio	15 000 000
2009 talousarvio	15 000 000
2008 tilinpäätös	14 999 950

90. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot

S e l v i t y s o s a :

Kioton joustomekanismit

Tavoitteena on vahvistaa Suomen toimintaa kansainvälisessä ympäristöpolitiikassa, mihin pyritään mm. toteuttamalla Kioton pöytäkirjan joustomekanismeja kehitys- ja muissa maissa. Ulkoasiainministeriö huolehtii ns. puhtaan kehityksen mekanismin kautta hankittavista päästövähenemistä hallituksen energia- ja ilmastopoliittisen strategian mukaisesti.

(01.) Euroopan parlamentin jäsenten palkkaukset (arviomääräraha)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 talousarvio	1 154 000
2008 tilinpäätös	1 064 260

(23.) Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 lisätalousarvio	—
2009 talousarvio	373 000
2008 tilinpäätös	7 278 000

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 790 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen käyttösuunnitelmassa mainituille yhteisöille.

Kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedotukseen varatusta määrärahasta osoitetaan Eurooppalainen Suomi ry:lle 249 000 euroa ja Vaihtoehto EU:lle Tiedotuskeskus ry:lle 51 000 euroa.

Käyttösuunnitelma	€
Kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedotus	515 000
Suomen YK-liitto ry	300 000
Suomen toimikunta Euroopan turvallisuuden edistämiseksi	90 000
Saamelaisneuvosto	75 000
Etyj:n toimintaa tukevat järjestöt sekä ihmisoikeusjärjestöt	45 000
SPR:n kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja Geneven sopimusten tunnetuksi tekeminen Suomessa	65 000
KATU ry	70 000
Suomen Atlantti-Seura	130 000
Crisis Management Initiative ry	450 000
Muut kansainvälistä toimintaa harjoittavat yhteisöt	50 000
Yhteensä	1 790 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Poistettu kertaluonteinen lisäys Crisis Management Initiative ry:lle	-200
Tasokorotus	10
Yhteensä	-190

2010 talousarvio	1 790 000
2009 talousarvio	1 980 000
2008 tilinpäätös	1 601 374

51. Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 39 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) konsulipalvelulain mukaan hädänalaisessa asemassa olevien henkilöiden kotiuttamisesta ja avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) edellisistä aiheutuviin tileistä poistoihin ja

3) avustuksien maksamiseen ulkomailla.

2010 talousarvio	39 000
2009 talousarvio	39 000
2008 tilinpäätös	26 920

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 109 511 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkoasiainministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	23 363 000
Maksuosuus YK:n talousarvioon	9 143 000
Maksuosuus YK:n ympäristörahastolle (UNEP)	3 400 000
Maksuosuus otsonirahastolle	750 000
Maksuosuus YK:n rauhanturvajoukoille	34 056 000
Maksuosuus YK:n päämajan peruskorjaukseen (CMP)	1 548 000
Maksuosuus YK:n asuinyhdyskuntarahastolle (UNCHS)	470 000
Kemiallisen aseen kieltojärjestön jäsenmaksu (OPCW)	385 000
Maksuosuudet muille YK:n alaisille järjestöille ja rahastoille	4 465 000
Euroopan Neuvoston jäsenmaksut	3 406 000
OECD:n jäsenmaksu	1 975 000
WTO:n jäsenmaksu	774 000
Maksuosuudet Etyj:n talousarvioihin	3 885 000
Maksuosuus maailmanlaajuiselle ympäristörahastolle (GEF)	15 000 000
Ydinkoekieltosopimus; Suomen maksuosuus valmistelukomitean kustannuksista	439 000
Muut jäsenmaksut	6 452 000
Yhteensä	109 511 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
GEFin rahoituspohjan kaksinkertaistaminen	7 200
ICC:n pysyvät toimitilat	1 595
Muu muutos yhteensä	-3 815
Yhteensä	4 980

2010 talousarvio	109 511 000
2009 talousarvio	104 531 000
2008 tilinpäätös	96 833 810

67. Kansainvälisen ilmastosopimuksen alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälisen ilmastosopimuksen alaiseen yhteistyöhön kehitysmaiden kanssa ja

2) Suomen Kioton joustomekanismeja koskevan koeohjelman ja sen hankkeiden kustannuksiin.

Valtuus

Vuoden 2010 aikana saa tehdä yhteistyötä koskevia sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2010 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 500 000 euron arvosta.

Selvitysosa: Energia- ja ilmastopoliittisen strategian mukaisesti ulkoasiainministeriö huolehtii ns. puhtaan mekanismin kautta hankittavista päästövähenemistä. Koeohjelman kustannusten osalta määrärahat osoitetaan ulkoasiainministeriölle. Koeohjelman kustannuksiin kuuluu myös eräitä ns. yhteistoteutushankkeisiin kuuluvia kustannuksia.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	2013	2014—	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Sopimusvaltuus						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	163	207	245	245	1 226	2 086
Vuoden 2010 sitoumukset	-	200	200	100	-	500
Yhteensä	163	407	445	345	1 226	2 586

2010 talousarvio	500 000
2009 talousarvio	500 000
2008 tilinpäätös	650 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ulkoasiainministeriön vahvistamien tilikurssien ja pankkien virallisten päivänkurssien välisten laskennallisten kurssierojen kattamiseen ja

2) muiden valuuttamääräisten ulkomaisten maksujen laskennallisten kurssierojen kattamiseen.

2010 talousarvio	17 000
2009 talousarvio	17 000
2008 tilinpäätös	—

Pääluokka 25
OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Oikeudellisilla kysymyksillä on yhä useammin kansainvälisiä ja ylikansallisia liittymiä. Samalla oikeussääntely monimutkaistuu, oikeuslähteiden perusta laajenee ja syvällistä osaamista vaativat asiat lisääntyvät. Muutokset asettavat entistä korkeampia osaamis- ja laatuvaatimuksia niille, jotka työskentelevät oikeuslaitoksen palveluksessa. Yhdenvertaisen oikeusturvan takaaminen edellyttää tuomioistuin- ja oikeusapuverkoston kehittämistä, kun väestö ikääntyy ja yhdessä elinkeinoelämän kanssa keskittyy alueellisesti. Tiukka määrärahatilanne edellyttää rakenteellisten muutosten lisäksi voimavarojen entistä selvempää kohdentamista hallinnonalan ydintehtäviin. Tietotekniikan kehitys antaa mahdollisuuden kehittää sähköisiä oikeuspalveluja.

Suomen rikollisuustilanne on pysynyt viime vuosina melko vakaana, ja tilastoitujen rikosten kokonaismäärä on 2000-luvun alkuvuosista vähentynyt. Kaikkien rikosten väkilukuun suhteutettu määrä on kansainvälisesti vertaillen alhainen, ja omaisuusrikokset ovat selvästi vähentyneet tällä vuosikymmenellä, mikä vastaa yleistä kehitystä Länsi-Euroopassa. Myös törkeissä huumausainerikoksissa pitkän aikavälin kasvu pysähtyi vuosituhannen vaihteessa ja rikosten määrä on sen jälkeen laskenut.

Henkirikosten määrä on Suomessa korkeampi kuin muissa Pohjoismaissa ja useimmissa Länsi-Euroopan maissa. Kuitenkin viiden viime vuoden aikana henkirikoksiakin on tehty vähemmän kuin niitä edeltävinä viitenä vuonna Jokelan ja Kauhajoen rikoksista huolimatta. Poliisin tietoon tulleiden pahoinpitelyrikosten ja tilastoitujen raiskausten määrä on viime vuosina kasvanut. Tuomioistuimen käsiteltäväksi tulleiden lasten seksuaalisten hyväksikäyttöjen määrä on kaksinkertaistunut viimeisen viiden vuoden aikana. Näissä rikoslajeissa kasvu johtunee pääosin ilmoitusalttiuden kasvusta ja poliisin toiminnan tehostumisesta. Kansalaisten kokema väkivalta ja pelko väkivallan uhriksi joutumisesta ovat viime vuosina jonkin verran vähentyneet.

Rikollisuutta koskevat uhkakuvat liittyvät syrjäytymisen lisääntymiseen sekä tietoverkkorikollisuuden yleistymiseen. Myös järjestäytynyt rikollisuus voi lisääntyä ja saada uusia muotoja. Uusia haasteita asettaa myös lisääntyvä maahanmuutto, sillä maahanmuuttajien riski syyllistyä rikoksiin on kantaväestöä suurempi, samoin kuin riski joutua rikosten uhreiksi.

Kansalaisten tyytymättömyys omiin osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin on lisääntynyt. Suomessa äänestysaktiivisuuden lasku on ollut nopeampaa kuin monessa muussa Euroopan maassa. Myös vähenevä kiinnostus yhdistystoimintaan vahvistaa osaltaan huolta demokraattisen osallistumisen tulevaisuudesta. Kansalaisten osallistuminen on vahvasti polarisoitumassa iän, koulutuksen ja sosioekonomisen aseman mukaan.

Taloudellisella taantumalla tai lamalla on erisuuntaisia vaikutuksia ministeriön hallinnonalalla. Taantuma lisää lähinnä velkomus- ja insolvenssiasioiden määrää yleisissä tuomioistuimissa. Hal-

linto-oikeuksissa kasvaa sosiaali-, terveys- ja toimeentuloasioiden määrä. Uhkana onkin lyhentyneiden keskimääräisten käsittelyaikojen pidentyminen. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on 2000-luvulla katsonut 37 tuomiossa Suomen rikkoneen oikeudenkäynnin kohtuullista kestoa koskevaa velvoitetta, minkä lisäksi 12 tällaista asiaa on sovittu.

Taantuman myötä ulosotossa kasvavat sekä yksityisoikeudellisiin saataviin perustuvat toimeksiannot että verojen perintä. Tilannetta pahentaa koko 2000-luvun jatkunut kotitalouksien voimakas velkaantuminen, jota on lisännyt mahdollisuus uusiin luottotuotteisiin kuten ilman vakuutta myönnettäviin korkeakorkoisiin pikaluottoihin. Velkaantumisaste suhteessa käytettäviin tuloihin on jo ylittänyt 100 % oltuaan 65 % vuonna 2000. Vuonna 2008 mahdolliseksi tullut velkojen lopullinen vanhentuminen ei tarjoa kotitalouksille nopeaa apua tässä tilanteessa.

Rikollisuuteen taloudellisen taantuman vaikutukset vaihtelevat rikoslajeittain. Kokonaisrikollisuus pysyi pääosin ennallaan tai väheni 1990-luvun laman alussa. Syvän taantuman jatkuessa taloudelliset vaikeudet lisäävät kuitenkin selvästi velallisten rikosten määrää. Sen sijaan liikennerikosten ja rattijuopumusten määrää vähentää tieliikenteen väheneminen. Vankien kokonaismäärään taantuma ei vaikuttane merkittävästi.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Ihmis- ja perusoikeudet, valtiollinen järjestelmä, demokratia ja kansalaisvaikuttaminen

Perustuslain valmistelua jatketaan vuonna 2009 valmistuvan komiteatyön pohjalta. Yhdenvertaisuuslainsäädäntöä kehitetään eri syrjintäperusteiden kannalta nykyistä kattavammaksi ja johdonmukaisemmaksi.

Euroopan unionissa on tavoitteena avoin, perusoikeuksia kunnioittava ja hyvän hallinnon periaatteita noudattava unioni.

Säädösvalmistelun kehittämisen tavoitteena on, että lainsäädäntö on selkeää ja ymmärrettävää. Tämä parantaa kansalaisten ja yritysten oikeusturvaa sekä vähentää hallinnon ja oikeuslaitoksen työtä täytäntöönpanossa ja lainkäytössä.

Vahvistetaan kansalaisten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa valmisteluun ja päätöksentekoon sekä edistetään kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä.

Oikeusturva

Oikeusturvapolitiikalla pyritään siihen, että tuomioistuimet ja oikeusapu palvelukyvyltään, osapuolille aiheutuvilta kustannuksiltaan sekä käsittelyajoiltaan takaavat oikeusturvan tosiasiallisen ja yhdenvertaisen toteutumisen kansallisen lainsäädännön ja Suomea koskevien kansainvälisten sopimusten mukaisesti. Tavoitteena on lyhentää jonotus- ja käsittelyaikoja, vähentää tuomioistuimissa yli vuoden vireillä olleiden asioiden määrää sekä supistaa alueelliset käsittelyaikaerot hovioikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa enintään kolmeen kuukauteen vuonna 2010. Tavoitteena on myös lyhentää asioiden käsittelyn kokonaiskestoa tehostamalla seurantaa käsittelyn kaikissa vaiheissa esitutkinnasta tuomioistuinkäsittelyyn sekä viranomaisten paikallista yhteistyötä.

Holhoustoimen edunvalvontapalveluita järjestetään 41 valtion oikeusaputoimistossa. Tavoitteena on, että jatkossa näitä palveluja voitaisiin järjestää entistä enemmän ostopalveluina. Selvitetään ostopalvelumahdollisuudet ja linjataan niitä koskevat periaatteet.

Maksuhäiriöpolitiikan yhteiskunnallisina vaikuttavuustavoitteina ovat yhtäältä velallisten selviytymisen edistäminen ja toisaalta luottotappioiden torjunta. Velkajärjestelyjärjestelmien ajantasaisuutta arvioidaan tarkoituksena saada hallintaan velkaongelmat, joita kansalaisille ja yrityksille aiheutuu vaikeasta taloustilanteesta. Tehokkaalla perinnällä pyritään ehkäisemään velkaongelmien pahenemista ja turvaamaan velkojan saatavia. Tavoitteena on periä 690 milj. euroa (702 milj. euroa v. 2008, arvio 680 milj. euroa v. 2009). Ulosottovelallisten selviytymistä kuvaavat ulosottovelallisten ja maksuhäiriöisten lukumäärät. Tavoitteena on hillitä kummankin kasvua. Ulosottovelallisia oli v. 2008 lopussa 232 000 ja tavoite v. 2009 on enintään 240 000 ja v. 2010

enintään 245 000. Maksuhäiriömerkintä oli 292 000 henkilöllä vuonna 2008. Määrän arvioidaan kasvavan 320 000—340 000 henkilöön vuosina 2009—2010.

Oikeusturvan vaikuttavuustavoitteita toteuttavat toimenpiteet ja toiminnalliset tavoitteet esitetään lainsäädännön osalta luvussa 25.01, tuomioistuinten ja oikeusavun osalta luvussa 25.10 ja maksuhäiriöpolitiikan osalta luvussa 25.20.

Kriminaalipolitiikka

Kriminaalipolitiikan tavoitteena on rikollisuuden ja siitä aiheutuvien kustannusten vähentäminen. Tämä edellyttää useiden hallinnonalojen yhteistä tavoitteenasettelua ja yhteisiä toimintalinjoja.

Kriminaalipolitiikan keskeisiä toimijoita ovat julkishallinnossa oikeusministeriön ohella sisäasiainministeriö (poliisi), sosiaali- ja terveysministeriö (yleinen sosiaalipolitiikka ja syrjäytymisen ehkäisy) sekä kunnat (paikallinen ja seudullinen rikoksentorjuntayhteistyö). Oikeusministeriön hallinnonalalla erityisiä kohteita ovat väkivaltarikollisuuden ja uusintarikollisuuden vähentäminen sekä rikosvastuun joutuisa toteuttaminen. Talousrikollisuuden ja harmaan talouden vastaista toimintaa tehostetaan myös vahvistamalla ulosoton erikoisperintää.

Tavoitteena on, että väkivallan kokeminen ja rikoksen uhriksi joutumisen pelko edelleen vähenevät. Tavoitteeseen pääseminen voidaan todentaa luotettavasti vuonna 2009, kun uusimman uhritutkimuksen tulokset valmistuvat. Väkivallan vähentämistoimet vaikuttavat selvästi yhtä vuotta pidemmällä aikajänteellä. Kattavat tiedot väkivallan määrästä on toistaiseksi ollut mahdollista saada noin kolmen vuoden välein tehdystä uhritutkimuksesta. Henkirikosten määrää voidaan luotettavasti seurata vuosittain. Tavoitteena on myös, että rangaistusten täytäntöönpano vähentää tuomiota suorittavan riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin vapautumisen jälkeen.

Kriminaalipolitiikan vaikuttavuustavoitteita toteuttavat toimenpiteet ja toiminnalliset tavoitteet esitetään rikoksentorjunnan ja lainsäädännön osalta luvussa 25.01, syyttäjäntoimen osalta luvussa 25.30 ja rangaistusten täytäntöönpanon osalta luvussa 25.40.

Kansalaisten oikeussuhteet

Tavoitteena on turvata kansalaisten toiminnan ja valinnan vapaus ja siten lisätä yhteiskunnan, talouden ja kansalaisten toimeliaisuutta ja hyvinvointia. Lainsäädännössä on myös huolehdittava heikomman osapuolen suojaamisesta, erityisesti kuluttajansuojassa ja perheoikeudessa.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Tuottavuusohjelman mukainen tuottavuustoimenpitein aikaansaatava henkilöstövähennys hallinnonalalla on 172 henkilötyövuotta vuonna 2010.

Vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon

Toiminnassa tavoitellaan yhdenvertaisuutta ja noudatetaan sukupuolten välisen tasa-arvon periaatteita. Tavoitteena on, että sukupuolinäkökulma otetaan huomioon kaikkien hankkeiden ja asioiden valmistelussa.

Oikeusministeriön tasa-arvosuunnitelman mukaisena tavoitteena on, että eri työtehtäviin valitaan tasapuolisesti naisia ja miehiä. Hallinnonalalla kannustetaan naisia hakemaan johtotehtäviin.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
01.	**Ministeriö ja hallinto**	**106 227**	**99 233**	**101 098**	**1 865**	**2**
01.	Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 219	26 194	25 340	- 854	- 3
02.	Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 643	1	1	—	—
03.	Eräiden virastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 276	6 476	6 111	- 365	- 6
04.	Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 766	1 842	1 825	- 17	- 1
20.	Erityismenot (arviomääräraha)	7 790	7 400	7 400	—	—
29.	Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	45 271	43 000	46 000	3 000	7
50.	Avustukset (kiinteä määräraha)	2 113	2 170	2 271	101	5
51.	Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	11 148	12 150	12 150	—	—
10.	**Tuomioistuimet ja oikeusapu**	**307 235**	**330 080**	**323 937**	**- 6 143**	**- 2**
01.	Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 453	8 033	8 144	111	1
02.	Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 255	9 617	9 725	108	1
03.	Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	226 276	235 307	229 470	- 5 837	- 2
04.	Oikeusaputoimistojen ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 804	25 456	26 100	644	3
05.	Yleisen edunvalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 000	15 667	14 498	- 1 169	- 7
50.	Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	37 447	36 000	36 000	—	—
20.	**Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta**	**90 710**	**92 578**	**97 314**	**4 736**	**5**
01.	Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	90 710	92 578	97 314	4 736	5
30.	**Syyttäjät**	**39 041**	**39 703**	**40 893**	**1 190**	**3**
01.	Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	39 041	39 703	40 893	1 190	3
40.	**Rangaistusten täytäntöönpano**	**222 717**	**219 465**	**224 400**	**4 935**	**2**
01.	Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	217 317	213 440	218 375	4 935	2
74.	Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	5 400	6 025	6 025	—	—

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
50.	**Vaalimenot**	**6 497**	**16 312**	**2 037**	**- 14 275**	**- 88**
20.	Vaalimenot (arviomääräraha)	6 497	16 312	2 037	- 14 275	- 88
	Yhteensä	**772 427**	**797 371**	**789 679**	**- 7 692**	**- 1**
	Henkilöstön kokonaismäärä	9 516	10 008	9 472		

01. Ministeriö ja hallinto

Selvitysosa: Oikeusministeriö toiminta-ajatuksensa mukaisesti osana valtioneuvostoa luo oikeuspolitiikan linjoja, kehittää säädöspolitiikkaa ja ohjaa hallinnonalaansa. Oikeusministeriön tavoitteena on avoin, aktiivinen ja turvallinen yhteiskunta, jossa jokainen voi luottaa oikeuksiensa toteutumiseen. Oikeusministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tavoitteet vuodelle 2010.

Ihmis- ja perusoikeudet, valtiollinen järjestelmä, demokratia ja kansalaisvaikuttaminen

Jatketaan perustuslain mahdolliseen tarkistamiseen tähtäävää valmistelutyötä ja laaditaan asiasta hallituksen esitys.

Laaditaan hallituksen esitykset yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamiseksi ja puoluerahoituslainsäädännön tarkistamiseksi.

Vahvistetaan kansalaisten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa valmisteluun ja päätöksentekoon ja edistetään kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä. Erityisesti heikommin osallistuvien ryhmien, muiden muassa nuorten ja maahanmuuttajien, tietoisuutta omista osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksista lisätään. Kartoitetaan eurooppalaisia hyviä käytäntöjä kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien vahvistamiseksi ja toteutetaan niihin liittyviä pilottihankkeita Suomessa. Valmistellaan valtiohallinnon ja eduskunnan yhteinen sähköinen osallistumisympäristö, jonka kautta kansalaisilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa hallinnon valmisteluun. Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE:n puitteissa vahvistetaan kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä muun muassa kartoittamalla järjestöjen taloudellisiin toimintaedellytyksiin liittyvät ongelmakohdat sekä kehittämällä malli järjestöjen avustuksiin liittyvien neuvonta- ja tukipalveluiden toteuttamiseen.

EU:ssa vaikutetaan erityisesti asiakirjajulkisuutta koskevan lainsäädännön kehittämiseen sekä hankkeisiin, jotka liittyvät eurooppalaista hallintotapaa koskevaan säädökseen sekä perus- ja ihmisoikeuksien suojan kehittämiseen EU:n toiminnassa.

Valtioneuvostossa toteutetaan hallitusohjelman puolivälin arvioinnissa annetut linjaukset lainvalmistelun laadun varmistamiseksi. Lisäksi parannetaan säädösvalmistelijoiden osaamista kehittämällä ohjeistusta, asiantuntija- ja tukipalveluja sekä järjestämällä koulutusta.

Oikeusministeriön laintarkastuksen kattavuustavoite on vähintään 80 % lakiehdotuksista sekä vähintään 70 % lakiehdotuksista ja ehdotuksista tasavallan presidentin tai valtioneuvoston asetuksiksi yhteen laskettuina. Tarkastuksen joutuisuuden tavoite on 15 päivää.

Oikeusturva

Jatketaan valmistelua julkisten hankintojen oikeussuojajärjestelmää koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

Parannetaan hovioikeuksien edellytyksiä kohdentaa voimavarojaan asioiden laadun vaatimalla tavalla uudistamalla asioiden käsittelymenetelmiä ja korvaamalla nykyinen ns. seulontamahdollisuus sitä selkeämmällä lupajärjestelmällä.

Saatetaan voimaan tarkistuksia summaaristen velkomusasioiden tiedoksiantomenettelyyn, jotta haastemiestiedoksiantoja voitaisiin vähentää. Valmistellaan rangaistusmääräys- ja rikesakkomenettelyä koskevan lainsäädännön uudistamisen voimaantuloa.

Kiinnitetään tuomioistuimien, syyttäjien ja esitutkintaviranomaisten huomiota sen varmistamiseen, että rikosasioiden käsittelyssä ei synny kohtuuttoman pitkiä kokonaiskäsittelyaikoja.

Valmistellaan oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien kelpoisuusehtojen ja -vaatimusten tarkistamista siten, että asianosaisten oikeusturva ja yleisemminkin asianmukainen oikeudenhoito toteutuvat entistä paremmin.

Turvataan asiantuntemus immateriaalioikeusasioiden tuomioistuinkäsittelyssä valmistelemalla niiden keskittäminen markkinaoikeuteen vuoteen 2012 mennessä hallituksen 26.3.2009 tekemän periaatepäätöksen mukaisesti.

Valmistellaan pysäköinninvalvontaa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistusta.

Oikeusturvan saatavuuden parantamiseksi ja oikeuslaitoksen toimintakyvyn lisäämiseksi toteutetaan välttämättömiä rakenteellisia uudistuksia vuodesta 2010 lähtien. Käräjäoikeusverkosto uudistetaan 27 maakunnallisen ja viiden niitä tukevan sivukanslian varaan. Kiinteistöjen kirjaamisasiat siirretään maanmittauslaitokselle. Samanaikaisesti sähköistetään ja kehitetään riidattomia saatavia koskevien asioiden käsittelyä.

Pannaan täytäntöön hyväksytyt EU-säädökset ja osallistutaan aktiivisesti vireillä olevaan valmistelutyöhön. Siviiliasioissa tavoitteena ovat selkeät ja samalla yleisiä oikeusperiaatteita vastaavat ratkaisut oikeussuhteisiin sovellettavasta laista.

Seurataan velkajärjestelyjärjestelmien toimivuutta ja kehitetään niitä siten, että ne edistävät velallisten palaamista aiempaa helpommin ja nopeammin aktiivisiksi toimijoiksi yhteiskuntaan.

Ulosottolaitoksen organisaatiota kehitetään ulosottokaaren pohjalta niin, että vuoden 2010 alusta aloittaa toimintansa Valtakunnanvoudinvirasto, jolle siirretään oikeusministeriöstä ulosottovirastoja koskevat operatiiviset tehtävät ja lääninhallitusten ulosottotehtävät.

Laaditaan hallituksen esitys onnettomuustutkintaa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

Kriminaalipolitiikka

Annetaan hallituksen esitys esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilainsäädännön kokonaisuudistukseksi, jossa selkeytetään sääntelyä ja menettelyjä sekä otetaan tasapainoisesti huomioon perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen ja esitutkinnan tehokkuus. Tuetaan syyttäjien roolin vahvistamista esitutkinnassa.

Pannaan täytäntöön hyväksytyt EU-säädökset ja osallistutaan aktiivisesti vireillä olevaan valmistelutyöhön. Tavoitteena on vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen edistäminen, joka parantaa oikeusviranomaisten välistä yhteistyötä rajat ylittävän rikollisuuden torjunnassa.

Edistetään tietoon pohjautuvaa väkivallan ja rikollisuuden ehkäisyä osana kuntien laaja-alaista turvallisuussuunnittelua. Pannaan täytäntöön niitä ehkäisytoimia, jotka on valittu painopisteiksi vuoden 2008 lopussa päättyneen väkivallan vähentämisohjelman arvioinnin perusteella. Rikosten uhrin tosiasiallinen asema selvitetään valmistumisvaiheessa olevassa tutkimuksessa. Sen ja sisäisen turvallisuuden ohjelmaa varten tehdyn selvitystyön pohjalta kehitetään uhripolitiikkaa siten, että parannetaan rikosten uhrien asemaa ja ehkäistään uusiutuvaa uhriksi joutumista. Tavoitteena on, että uhrin tarpeet otetaan tukitoimissa ja oikeusprosessissa entistä paremmin huomioon.

Valmistuneiden tilastollisten selvitysten perusteella otetaan käyttöön kansainvälisesti vertailukelpoisia uusintarikollisuuden tunnuslukuja.

Valvotun koevapauden ja avolaitosten käyttöä lisätään vankeinhoidossa. Otetaan käyttöön ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tuomittava valvontarangaistus ja elektroninen valvonta eri seuraamusten toimeenpanon tukena. Uudistetaan ehdolliseen rangaistukseen tuomittujen nuorten valvonta ja kehitetään nuoren rikoksentekijän tilanteen selvittämistä.

Rikosvastuun toteutuminen varmistetaan prosessien joutuisuudesta huolehtimalla. Tavoitteena on erityisesti vaativien rikosasioiden käsittelyn kokonaiskeston lyhentäminen poliisin ja syyttäjän esitutkintayhteistyötä tehostamalla sekä syyttäjien ja tuomioistuinten yhteistyöllä.

Kansalaisten oikeussuhteet

Jatketaan sähköistä kiinteistönvaihdantaa ja sähköistä asiointia kirjaamisviranomaisessa koskevaa lainvalmistelua. Tavoitteena on luoda kiinteistön kauppaa ja luottojärjestelyjä varten vaihtoehtoinen toimintatapa, joka olisi nykyistä vaivattomampi ja edullisempi.

Perheoikeuden alalla annetaan hallituksen esitys lasten oikeuksien käyttöä koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen hyväksymisestä ja sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaan saattamisesta sekä hallituksen esitys elatusvelvoitteita koskevan EU-asetuksen voimaantulon edellyttämästä lainsäädännöstä.

Rakenteiden uudistaminen

Hallinnonalalla on viime vuosina toteutettu merkittäviä, muun muassa hallinnollisten tehtävien kokoamiseen, virastojen toimintakyvyn ja toimialojen johtamisedellytysten parantamiseen sekä resurssien käytön tehostamiseen tähtääviä rakennemuutoksia. Vuonna 2010 toteutetaan rakenneuudistus käräjäoikeuksissa, uudistetaan ulosoton keskushallinto, yhdistetään aluevankiloita ja muodostetaan kriminaalihuollosta ja vankeinhoidosta yksi yhtenäinen organisaatio sekä siirretään Oikeushallinnon palvelukeskus osaksi valtionhallinnon yhteistä palvelukeskusta.

Rakennemuutoksille asetettujen tavoitteiden toteuttaminen edellyttää kaikilla toimialoilla toimipaikkapaikkaverkoston suunnitelmallista ja hallinnonalakokonaisuuden tarpeet huomioon ottavaa kehittämistä. Hallituksen kehyspäätöksen mukaisesti erityisenä kysymyksenä valmistellaan Helsingin ydinkeskustassa sijaitsevien virastojen sijoittamista keskusta-alueen ulkopuolelle. Valtioneuvoston tilankäytön tehostamiseen liittyen myös oikeusministeriön toimintoja keskitetään lähivuosina.

Vuonna 2009 kunnilta valtion oikeusaputoimistojen yhteyteen siirtyneiden, väestön ikääntymisestä johtuen voimakkaassa kasvussa olevien yleisten edunvalvontatehtävien osalta tavoitteena on lisätä ostopalvelujen osuutta sekä edunvalvontavaltuutuksen käyttöä.

Yhä tärkeämmäksi kriminaalipolitiikan, oikeusturvan ja lainsäädännön johdonmukaisen kehittämisen edellytykseksi on tullut kattava tutkimustoiminta. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on valtion pienin sektoritutkimuslaitos ja ministeriön käytössä olevat tutkimusresurssit ovat vähäiset. Tavoitteena on lähivuosina parantaa Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen ja ministeriön edellytyksiä tuottaa nykyistä kattavammin tutkimustietoa oikeuselämästä.

Vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon

Oikeusministeriön tasa-arvosuunnitelman mukaisena tavoitteena on, että eri työtehtäviin valitaan tasapuolisesti naisia ja miehiä. Tasa-arvonäkökulma otetaan huomioon rekrytointiprosessin kaikissa vaiheissa. Oikeusministeriön tasa-arvosuunnitelman toteutumisesta raportoidaan vuonna 2010. Rekrytointiin liittyvää dokumentointia ja tilastointia kehitetään edelleen siten, että tietoja hakijoista saadaan myös sukupuolittain eriteltynä.

Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamishankkeessa tarkastelun kohteena on myös naisten ja miesten tasa-arvosta annettu lainsäädäntö.

Esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilain uudistamisen yhteydessä kiinnitetään erityistä huomiota sukupuolivaikutusten arviointiin.

Kriminaalipolitiikassa painotetaan erityisesti naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan vähentämistä.

Tietoja henkilöstöstä

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Oikeusministeriö			
Henkilötyövuodet	247	249	240
Keski-ikä	47,1	47,6	48,3
Naisten osuus, %	65	65	65
Työtyytyväisyysindeksi	3,5	3,5	3,5
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	8,5	8,5	8,5
Erillisvirastot			
Henkilötyövuodet	351	346	209
Keski-ikä	46,1	46,9	47,5
Naisten osuus, %	71	71	69
Työtyytyväisyysindeksi	3,2	3,5	3,5
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	9,7	9,0	8,5

Tuottavuusohjelman mukainen tuottavuustoimenpitein aikaansaatava henkilöstövähennys ministeriön ja luvun muiden virastojen osalta on kolme henkilötyövuotta vuonna 2010. Oikeushallinnon palvelukeskuksen henkilöstö (133 henkilötyövuotta) ja palvelukeskuksen jäljellä olevat tuottavuussäästövelvoitteet (6 henkilötyövuotta) on siirretty valtiovarainministeriön pääluokkaan. Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksesta siirtyy 3 henkilötyövuotta maanmittauslaitokseen.

01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 25 340 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	25 417	26 224	25 370
Bruttotulot	263	30	30
Nettomenot	25 154	26 194	25 340
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 713		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 778		

Määrärahan arvioitu käyttö päätoiminnoittain	%
Yhteiskuntapoliittiset tehtävät, sidosryhmäyhteistyö ja ulkoinen viestintä	8
Säädösvalmistelu	24
EU- ja kansainvälinen yhteistyö	10
Ministeriön ja hallinnonalan ohjaus ja kehittäminen	19
Ministeriön muut hallintotehtävät	4
Ministeriön sisäinen hallinto	22
Palkallinen poissaolo	13

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 73 000 euroa)	7
Vuoden 2009 kertaluonteinen vähennys palkkojen tarkistuksista	82
Tuottavuustoimet	-132
Valtakunnanvoudinviraston perustaminen, siirto momentille 25.20.01 (-6 htv)	-578
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	217
Uudelleenkohdentaminen	-450
Yhteensä	-854

2010 talousarvio	25 340 000
2009 talousarvio	26 194 000
2008 tilinpäätös	26 219 000

02. Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 000 euroa.

Selvitysosa: Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen tehtävänä on tuottaa hallinnonalan virastoille tietotekniikan kehittämis-, asiantuntija-, tuotanto-, hankinta- ja tukipalveluja, jotka tukevat virastojen toimintaprosesseja ja niiden kehittämistä. Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen toiminta rahoitetaan kokonaan palvelumaksuilla. Palveluiden tuottaminen perustuu tilaaja-tuottajamallin mukaisesti palvelusopimuksiin, joissa palvelut on kuvattu, tuotteistettu ja hinnoiteltu. Tavoitteena on tuottaa tietotekniset palvelut tehokkaasti ja saada kustannusetuja hankintojen laajuudella.

Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	5 723	5 500	5 900
Bruttotulot	-	5 500	5 899
Nettomenot	5 723	-	1
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	84		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4		

Oikeushallinnon palvelukeskuksen menot, tulot ja henkilöstö on siirretty momenteille 28.20.07 ja 30.70.01.

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	1 000
2009 talousarvio	1 000
2008 tilinpäätös	5 643 000

03. Eräiden virastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 111 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää oikeusrekisterikeskuksen, onnettomuustutkintakeskuksen, tietosuojalautakunnan ja tietosuojavaltuutetun toimiston toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Oikeusrekisterikeskus on oikeushallinnon valtakunnallinen sakkojen,

valtiolle tulevien korvausten ja maksujen täytäntöönpanija sekä oikeushallinnon keskeisten rekisterien pitäjä. Oikeusrekisterikeskuksen yleistavoitteen mukaan perintä- ja rekisteröintitehtävät sekä tietojen luovutus hoidetaan nopeasti oikeusturvanäkökohdat huomioon ottaen. Vuonna 2009 annetaan hallituksen esitys oikeushallinnon tietojärjestelmistä, jonka mukaan oikeusrekisterikeskuksesta tulee valtakunnallisen tietojärjestelmän rekisterinpitäjä.

Onnettomuustutkintakeskuksen tavoitteena on selvittää tehokkaasti ja luotettavasti onnettomuuksien syitä ja antaa niiden perusteella turvallisuussuosituksia sekä seurata turvallisuussuositusten toteutumista.

Tietosuojalautakunnan tehtävänä on käsitellä ja ratkaista asiat, jotka henkilötietolain (523/1999) mukaan kuuluvat sen päätettäviksi sekä seurata henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön kehittämistarvetta ja tehdä tarpeelliseksi katsomiaan aloitteita.

Tietosuojavaltuutetun toimisto antaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa ohjausta ja neuvontaa sekä valvoo henkilötietojen käsittelyä. Tietosuojavaltuutetun toimisto ylläpitää ja edistää perusoikeutta yksityisyyteen ja luottamusta yhteiskunnan palveluihin sekä osallistuu tietoyhteiskunnan kehittämiseen Suomessa ja EU:ssa. Sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) mukaisista valvontatehtävistä aiheutuvat menot katetaan asian hoidosta perittävien maksujen tuotoilla.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	6 382	6 891	6 871
Bruttotulot	565	415	760
Nettomenot	5 817	6 476	6 111
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	259		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	718		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Oikeusrekisterikeskus	3 480
Onnettomuustutkintakeskus	1 080
Tietosuojalautakunta	21
Tietosuojavaltuutetun toimisto	1 330
Palvelukeskusten maksut	200
Yhteensä	6 111

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 18 000 euroa)	-7
Vuoden 2009 kertaluonteinen vähennys palkkojen tarkistuksista	22
Tuottavuustoimet	-66
Kertalisäys vuodelle 2009, tietosuojavaltuutetun toimiston valvontatehtävien lisääntyminen	-260
Siirto momentilta 28.70.20 (kertameno)	400
Muu muutos yhteensä (missä kertaluonteista vähennystä 400 000 euroa)	-354
Uudelleenkohdentaminen	-100
Yhteensä	-365

2010 talousarvio	6 111 000
2009 talousarvio	6 476 000
2008 tilinpäätös	6 276 000

04. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 825 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen ja Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimivan Euroopan Kriminaalipolitiikan instituutin toimintamenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös Kriminaalipolitiikan instituutin jakamien apurahojen maksamiseen.

Selvitysosa: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tavoitteena on tukea oikeusministeriön suunnittelua, lainvalmistelua ja päätöksentekoa sekä hallinnonalan toimijoiden ja yhteiskunnan tietotarpeita.

Kriminaalipolitiikan instituutti tuottaa kansainvälisiä asiantuntijapalveluja kriminaalipolitiikan alalla. Laitoksen toimintaa ohjaavat keskeisesti YK:n kriminaalipoliittinen ohjelma ja siihen liittyvät linjapäätökset.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	1 966	2 252	2 285
Bruttotulot	484	410	460
Nettomenot	1 482	1 842	1 825
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	80		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	364		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos	1 235
Kriminaalipolitiikan instituutti	500
Palvelukeskusten maksut	90
Yhteensä	1 825

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 6 000 euroa)	-4
Vuoden 2009 kertaluonteinen vähennys palkkojen tarkistuksista	8
Tuottavuustoimet	-21
Yhteensä	-17

2010 talousarvio	1 825 000
2009 talousarvio	1 842 000
2008 tilinpäätös	1 766 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (373/1985) mukaan onnettomuustutkintaa varten asetetuista tutkintalautakunnista sekä valtioneuvoston päättämässä laajuudessa kansainvälisenä yhteistyönä toimitettavasta tutkinnasta aiheutuvien palkkioiden ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

2) konkurssiasiamiehen vähävaraisessa konkurssipesässä ottamaan kuluvastuuseen liittyen ulkomaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa antamasta sitoumuksesta mahdollisesti johtuvan korvausvastuun toteuttamiseen

3) viranomaistoiminnasta lakien ja asetusten nojalla aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

4) valtion maksettavaksi vahingonkorvauslain (412/1974) nojalla määrättyjen korvausten maksamiseen

5) oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain (362/2009) nojalla aiheutuvien hyvitysten maksamiseen ja

6) enintään 50 000 euroa Seinäjoen ammattikorkeakoulun ravitsemusalan toimipisteessä Kauhajoella tapahtuneen ampumisvälikohtauksen tutkinnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

2010 talousarvio	7 400 000
2009 talousarvio	7 400 000
2008 tilinpäätös	7 790 287

29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 46 000 000 euroa.

2010 talousarvio	46 000 000
2009 talousarvio	43 000 000
2008 tilinpäätös	45 271 483

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 271 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksiin saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen

2) avustuksiin rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville ja rikosten uhreista huolehtiville yhteisöille sekä rikollisuutta ehkäisevän työn arviointiin

3) avustuksiin Julkisen Sanan Neuvostolle ja säädösaineistoa julkaiseville yhteisöille, avustuksiin maakuntien liitoille, jotka alueellaan huolehtivat lainopillisen asiantuntija-avun hankkimisesta kalatalousyhteisöille eräisiin laajoihin vesiasioihin liittyvissä kysymyksissä ja maakuntien liitoille avustuksiin alueensa vesi- ja maanomistusoikeuksien selvittämiseen

4) avustuksiin oikeusjärjestyksen kehittämistä ja tunnetuksi tekemistä tukevaan toimintaan ja

5) avustuksiin ympäristövahingoista johtuvien oikeudenkäyntien korvaamiseen sekä ympäristönsuojelua koskevissa hallintoasioissa aiheutuneisiin tarpeellisiin edunvalvontakustannuksiin edellyttäen, että asialla voidaan katsoa olevan tärkeää merkitystä yleisen ympäristönsuojelun edun kannalta tai huomattavaa vaikutusta lukuisten henkilöiden oloihin, eikä asianosaiselle tai kantajalle aiheutuvia kuluja voida pitää kohtuullisina ottaen huomioon hänen maksukykynsä.

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

Avustukset saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen (enintään)	1 751
Avustukset rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville ja rikosten uhreista huolehtiville yhteisöille sekä rikollisuutta ehkäisevän työn arviointi (enintään)	290
Muut avustukset (enintään)	230
Yhteensä	2 271

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015 lukien
Saamelaiskulttuurikeskuksen vuokrasopimusvaltuus						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	-	-	1 200	1 200	1 200	1 200/vuosi
Vuoden 2010 sitoumukset	-	-	-	-	-	-
Valtuus yhteensä	-	-	1 200	1 200	1 200	1 200/vuosi

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 101 000 euroa Saamelaiskäräjien toiminta-avustuksen johdosta, josta 51 000 euroa on siirtoa momentilta 29.01.02 oppimateriaalisuunnittelijan palkkausmenoihin.

2010 talousarvio	2 271 000
2009 talousarvio	2 170 000
2008 tilinpäätös	2 112 794

51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 150 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) rikosvahinkolain (1204/2005) nojalla maksettaviin rikosvahinkokorvauksiin ja

2) syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain (422/1974) nojalla maksettaviin korvauksiin sekä

niihin liittyvien vähäisten asiamiespalkkioiden maksamiseen.	2010 talousarvio	12 150 000
	2009 talousarvio	12 150 000
	2008 tilinpäätös	11 148 393

10. Tuomioistuimet ja oikeusapu

Selvitysosa: Riippumattomat sekä hyvin ja tehokkaasti toimivat tuomioistuimet ovat edellytys perus- ja ihmisoikeusvaatimusten mukaisen oikeusturvan toteutumiselle sekä oikeusvarmuudelle, jota niin talouden toiminta kuin kansalaisten keskinäisten suhteiden järjestäminenkin vaativat. Niin ikään ne ovat edellytys yleisen järjestyksen ja turvallisuuden säilymiselle sekä ristiriitojen selvittämiselle tasapuolisin menettelyin ennalta asetettujen yleisten sääntöjen pohjalta.

Tuomioistuimien käsiteltäväksi tulee yhä useammin laajoja ja oikeudellisesti vaativia asioita sekä uudenlaisia oikeudellisia kysymyksiä. Yhtenä syynä tähän on EU-säädösten ulottuminen vähitellen yhä laajemmalle alueelle myös yksityisoikeudellisiin ja rikosoikeudellisiin kysymyksiin. Niin ikään kotimaisessa eri alojen lainsäädännössä tapahtuu jatkuvasti muutoksia, jotka vaativat perehtymistä ja tulkintaa tuomioistuimissa. Myös yhteiskunnan jäsenten oikeusturvaa koskevat odotukset ovat kasvaneet. Nämä seikat asettavat sekä yleisten tuomioistuinten että hallintotuomioistuinten osalta yhä suurempia vaatimuksia niin lainkäyttöjärjestelmän toimivuudelle kuin henkilöstön ammatillisille taidoillekin.

Oikeusturvapolitiikan tehtävänä on vastata väestön ikääntymisen, alueellisen keskittymisen, kansainvälistymisen ja yhteiskunnan muun kehityksen myötä muuttuviin ja kasvaviin oikeusturvatarpeisiin tuottavuusohjelman myötä vähenevällä henkilöstöllä.

Taloudellinen taantuma tulee vaikuttamaan tuomioistuinten asiamääriin. Yleisissä tuomioistuimissa kasvua on odotettavissa konkurssi-, velkajärjestely- ja yrityssaneerausasioissa sekä summaarisissa asioissa. Velallisen rikoksissa kasvun oletetaan tapahtuvan viiveellä. Hallintotuomioistuimissa lisääntyvät sosiaali- ja terveysasiat sekä toimeentuloturvaan liittyvät asiat. Myös turvapaikanhakijoiden määrän kasvu lisää asioiden määrää hallinto-oikeudessa.

Yleisissä tuomioistuimissa käsitellään ja ratkaistaan rikosoikeudellista vastuuta koskevat syyteasiat sekä yksityisoikeudellisia oikeussuhteita koskevat riita-asiat ja hakemusasiat. Yleiset tuomioistuimet huolehtivat siten rikosvastuun toteuttamisesta kaikilla yksityisen ja yhteiskunnallisen toiminnan aloilla. Ne vastaavat myös oikeussuojan antamisesta yksityishenkilöille, yrityksille ja muille yhteisöille niiden keskinäisissä suhteissa sekä myös suhteissa julkisyhteisöihin silloin, kun kysymys ei ole hallinto-oikeudellisen lainsäädännön soveltamisesta. Lainkäytön laatu ja toimivuus yleisissä tuomioistuimissa ovat edellytys perus- ja ihmisoikeusvaatimusten mukaiselle oikeusturvalle sekä oikeusvarmuudelle, joka luo perustan sille, että ihmiset, yritykset ja yhteisöt voivat järjestää toimintansa luottaen lain ja sopimusten mukaisten oikeuksien ja velvollisuuksien toteutumiseen.

Oikeusturvan takaamiseksi toteutetaan käräjäoikeuksien organisaatiota ja palveluja koskeva rakennemuutos, kehitetään riidattomien saatavien käsittelyä ja sähköistä asiointia sekä siirretään kiinteistöjen kirjaamisasiat maanmittauslaitokselle. Lautamiesten käytön vähentämistä koskevat lainmuutokset tulivat voimaan vuoden 2009 alusta. Tästä säästyviä varoja on jo vuonna 2009 käytetty ja tullaan vuonna 2010 edelleen käyttämään pahiten ruuhkautuneiden käräjäoikeuksien vahvistamiseen.

Käräjäoikeusuudistuksen tavoitteet, tuomioistuinten toimintakyvyn lisäys ja kustannussäästöt, eivät toteudu täysimääräisesti vielä vuonna 2010. Tuomioistuinten toiminta siirtymäaikana eri toimipisteissä lykkää hyötyjen toteutumista.

Oikeudenkäymiskaaren säännöksiä muutoksenhausta käräjäoikeudesta hovioikeuteen koskeva hallituksen esitys annetaan vuonna 2009. Tavoitteena on luoda hovioikeuksille nykyistä paremmat edellytykset kohdentaa voimavarojaan asioiden laadun vaatimalla tavalla sekä asioiden käsittelyn jouduttaminen.

Hallintotuomioistuimilta haetaan muutosta viranomaisten eri hallinnonaloilla ja -tasoilla tekemiin päätöksiin. Tuomioistuinten noin 35 000 ratkaisua antavat oikeussuojaa yksittäistapauksissa, mutta niiden ratkaisukäytäntö ohjaa myös yleisemmin hallinnon toimintaa. Tämä on omiaan parantamaan koko yhteiskunnan toimintakykyä.

Tietoja henkilöstöstä

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Yleiset tuomioistuimet			
Henkilöstömäärä, htv	2 760	2 748	2 498
Keski-ikä	47,7	48,0	48,0
Naisten osuus, %	67,6	68,0	66,0
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	8,5	8,5	8,5
Hallintotuomioistuimet			
Henkilöstömäärä, htv	700	697	692
Keski-ikä	48,0	48,0	48,5
Naisten osuus, %	66,5	67,0	67,0
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	9,4	9,0	9,0

Tuottavuusohjelman mukainen tuottavuustoimenpitein aikaansaatava henkilöstövähennys tuomioistuinlaitoksessa on 51 henkilötyövuotta vuonna 2010. Käräjäoikeuksista siirtyy 213 henkilötyövuotta maanmittauslaitokseen, mistä kuitenkin 8 henkilötyövuotta on väliaikaista, vain vuosia 2010 ja 2011 koskevaa siirtoa maanmittauslaitokselle.

Oikeusavun tavoitteena on oikeusturvan toteuttaminen oikeusapuasioissa yhdenvertaisesti, oikea-aikaisesti ja vähäisin kustannuksin. Valtion oikeusaputoimistojen tehtävänä on yhtäältä tehdä oikeusapua koskevat päätökset ja toisaalta antaa asianajoapua. Oikeusapupäätöksen nojalla oikeusapua antavat myös asianajajat ja muut yksityiset lakimiehet. Oikeusaputoimistojen käsittelemistä asioista keskimäärin 62 % hoidetaan korvauksetta ja 31 % osakorvausta vastaan. Palvelun saatavuutta arvioidaan seuraamalla jonotusaikaa eli sitä, kuinka pian hakija pääsee julkisen oikeusavustajan luokse hoitamaan asiaansa. Oikeusaputoimistoihin saapuneista asioista suurin osa on perhe- ja perintöoikeudellisia asioita. Oikeusaputoimistot antavat myös puhelinpalvelua. Puhelinpalvelun kautta kansalaiset saavat apua oikeudellisiin ongelmiin vaivattomasti ja ongelman alkuvaiheessa.

Kuluttajariitalautakunta toteuttaa oikeusturvaa antamalla kirjallisia ratkaisusuosituksia kuluttajien ja elinkeinoharjoittajien välisiin sekä asuntoa koskeviin yksityisten välisiin erimielisyyksiin. Kuluttajariitalautakunta ennaltaehkäisee, sovittelee ja ratkaisee lautakunnan toimivaltaan kuuluvia riita-asioita puolueettomasti, asiantuntevasti ja taloudellisesti. Lautakunta pyrkii ennen kirjallisen ratkaisusuosituksen antamista mahdollisuuksien mukaan saattamaan osapuolet sovintoon keskenään. Sovintojen määrän lisääntymiseen ovat vaikuttaneet muun muassa perustellut luopumis- ja sovintoesitykset. Yksinkertainen käsittely on nopeuttanut valitusten käsittelyä. Va-

kiintuneella ratkaisukäytännöllään ja periaatteellisesti tärkeillä täysistuntoratkaisuillaan lautakunta linjaa ja ohjaa kuluttajaoikeutta.

Yleinen edunvalvoja toimii päämiehensä puolesta tämän etua puolustaen. Yleisen edunvalvonnan asiakkaita ovat henkilöt, jotka eivät kykene valvomaan etujaan tai hoitamaan taloudellisia asioitaan sairauden tai muun syyn takia. Asiakkaina on vanhuksia, mielenterveysongelmaisia, kehitysvammaisia ja alkoholiongelmaisia. Edunvalvojan toiminta on luonteeltaan yksityisoikeudellisten asioiden hoitoa, kuten sopimusten tekemistä, etuuksien hakemista, kirjanpitoa, sijoitustoimintaa ja laskujen maksua.

Tietoja henkilöstöstä

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Oikeusaputoimistot ja yleinen edunvalvonta			
Henkilöstömäärä, oikeusaputoimistot, htv	455	438	425
Henkilöstömäärä, yleinen edunvalvonta, htv		540[1)]	505
Keski-ikä	49,4	49,5	49,5
Naisten osuus, %	74,4	75,0	75,0
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	9,0	9,0	9,0
Kuluttajariitalautakunta			
Henkilöstömäärä, htv	34	32	32
Keski-ikä	46,6	46,2	46,2
Naisten osuus, %	57,1	55,0	55,0
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	9,4	6,5	6,5

[1)] Laskennallinen lähtötaso

Tuottavuusohjelman mukainen tuottavuustoimenpitein aikaasaatava henkilöstövähennys oikeusaputoimistoissa on 13 henkilötyövuotta vuonna 2010.

Tuottavuusohjelman mukaiset säästövelvoitteet yleisessä edunvalvonnassa ajoittuvat vuosille 2011—2015.

01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 144 000 euroa.

Korkeimpaan oikeuteen voidaan 1.3.2010 lukien perustaa yksi esittelijäneuvoksen virka (T13) edellyttäen, että samasta ajankohdasta lukien lakkautetaan kaksi vanhemman oikeussihteerin virkaa (T12). Lisäksi muutetaan 1.3.2010 lukien kolmen vanhemman oikeussihteerin viran (T13) nimike esittelijäneuvokseksi (T13).

Selvitysosa: Korkein oikeus on ylin tuomioistuin riita- ja rikosasioissa. Sen tärkein tehtävä on valituslupajärjestelmän pohjalta yksittäisiä valitusasioita tutkimalla ja ratkaisemalla antaa oikeuskäytäntöä ohjaavia ja yhtenäistäviä ennakkopäätöksiä lain tulkinnasta ja soveltamisesta. Lisäksi korkein oikeus käsittelee ja ratkaisee ylimääräistä muutoksenhakua koskevia asioita ja antaa tasavallan presidentille lausuntoja armahdusasioissa ja Ahvenanmaan itsehallintoa koskevissa asioissa. Korkein oikeus valvoo alempien tuomioistuinten lainkäyttöä ja sen johdolla laaditaan vuosittain yleisten tuomioistuinten toimintakertomus.

Oikeuskäytäntöä pyritään valituslupahakemusten pohjalta ohjaamaan kaikilla esiin tulevilla oikeudenaloilla kulloinkin ajankohtaisten tarpeiden mukaan antamalla sovellettavien oikeussääntöjen pohjalta hyvin harkittuja ja avoimesti perusteltuja ratkaisuja kohtuullisessa ajassa. Toiminnan vaikuttavuuden näkökulmasta on olennaista, että korkeimman oikeu-

den tulisi voida keskittää voimavaransa päätehtäviensä laadukkaaseen ja tehokkaaseen hoitamiseen. Tässä tarkoituksessa ylimääräistä muutoksenhakua koskevien, pääosin aiheettomien hakemusten käsittelyä on jo vuonna 2008 ryhdytty rationalisoimaan. Voimavarojen oikeaksi kohdentamiseksi myös uusia lainsäädännöllisiä muutoksia tarvittaisiin eräisiin asiaryhmiin aiheettomasti suuntautuvien resurssitarpeiden vähentämiseksi.

Korkeimpaan oikeuteen arvioidaan vuonna 2010 saapuvan noin 3 000 asiaa. Tavoitteena on, että valitusluvan myöntämistä tai epäämistä koskeva päätös annetaan mahdollisimman joutuisasti, jotta niissä asioissa, joissa valituslupaa ei myönnetä, ratkaisun lainvoimaisuus ei viivästy tarpeettomasti.

Tunnuslukutaulukko

	2008 toteutuma	2009 tavoite/arvio	2010 tavoite/arvio
Ratkaistut asiat, kpl	2 875	3 000	3 000
— myönnetyt valitusluvat	150	140	140
— julkaistut ratkaisut	119	110	110
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)			
— kaikki asiat	5,2	5,0	5,0
— valituslupa-asiat	4,1	4,0	4,0
— asiaratkaisut	15,1	14,0	14,0
Toiminnallinen tehokkuus			
— taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	2 677	2 678	2 715
— tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	36	38	38

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 28 000 euroa)	26
Vuoden 2009 kertaluonteinen vähennys palkkojen tarkistuksista	7
Tuottavuustoimet	-28
Toimitilakustannukset	100
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	56
Uudelleenkohdentaminen	-50
Yhteensä	111

Korkeimman oikeuden päätöksistä lain 701/1993 mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 120 000 euroa momentille 12.25.10.

2010 talousarvio	8 144 000
2009 talousarvio	8 033 000
2008 tilinpäätös	7 453 000

02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 725 000 euroa.

Selvitysosa: Korkein hallinto-oikeus ratkaisee hallintolainkäyttöasiat ylimpänä oikeusasteena. Suurimpia asiaryhmiä ovat verotus, rakentaminen ja kaavoitus, ympäristöasiat, sosiaali- ja terveydenhuolto, ulkomaalaisasiat, kunnallishallinto sekä kilpailuasiat ja julkiset hankinnat. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisemista asioista noin 80 % koskee alueellisten hallinto-oikeuksien antamia päätöksiä. Lisäksi korkein hallinto-oikeus ratkaisee muun muassa markkinaoikeuden sekä valtioneuvoston ja ministeriöiden päätöksistä tehdyt valitukset.

Korkein hallinto-oikeus valvoo lainkäyttöä muun muassa seuraamalla hallintotuomioistuinten toiminnan joutuisuutta, voimavarojen riittävyyttä ja päätösten laatua sekä järjestämällä neuvottelupäiviä ja laatimalla hallintotuomioistuinten yhteisen toimintakertomuksen. Tällä valvontatehtävällä on oikeusturvan kokonaisuuden kannalta olennainen merkitys.

Korkein hallinto-oikeus antaa yksittäisissä tapauksissa asianosaisille oikeusturvaa, mutta sen ratkaisukäytännöllä, erityisesti EY-oikeuden soveltamisessa, on myös yleisempi hallintolainkäyttöä ja hallinnon toimintaa ohjaava merkitys. Tämän vuoksi sen olisi annettava muutoksenhakuasioissa hyvin perusteltuja ratkaisuja joutuisasti.

Vuonna 2010 tavoitteena on ratkaista 4 000 lainkäyttöasiaa. Uusia asioita arvioidaan saapuvan 4 200. Ratkaistavien asioiden keskimääräiseksi käsittelyajaksi arvioidaan muodostuvan 9 kuukautta siten, että niistä kolmasosa on ratkaistu alle kuudessa kuukaudessa ja 20 % 6—9 kuukaudessa (30 ja 18 prosenttia vuonna 2008).

Tunnuslukutaulukko

	2008 toteutuma	2009 tavoite/arvio	2010 tavoite/arvio
Ratkaistut asiat, kpl	3 734	3 800	4 000
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)	9,9	9,8	9,0
Toiminnallinen tehokkuus			
— taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	2 499	2 576	2 431
— tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	38	38	40

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 34 000 euroa)	38
Vuoden 2009 kertaluonteinen vähennys palkkojen tarkistuksista	8
Tuottavuustoimet	-30
Toiminnan turvaaminen	100
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	67
Uudelleenkohdentaminen	-75
Yhteensä	108

Korkeimman hallinto-oikeuden suoritteista lain 701/1993 mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 290 000 euroa momentille 12.25.10.

2010 talousarvio	9 725 000
2009 talousarvio	9 617 000
2008 tilinpäätös	9 255 000

03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 229 470 000 euroa.

Hallinto-oikeuksiin voidaan 1.3.2010 lukien perustaa kuusi hallinto-oikeustuomarin virkaa (3 T13 ja 3 T11) edellyttäen, että vastaavasti vähennetään määräaikaisia hallinto-oikeustuomareita.

Käräjäoikeusverkoston kehittämiseen liittyen voidaan 1.1.2010 lukien perustaa 13 käräjätuomarin virkaa (7 T13 ja 6 T11) edellyttäen, että samasta ajankohdasta lukien lakkautetaan 13 laamannin virkaa (2 D17, 1 T17, 3 T16 ja 7 T15).

Markkinaoikeuteen voidaan 1.3.2010 lukien perustaa kolme markkinaoikeustuomarin virkaa (2 T13 ja 1 T11) edellyttäen, että vastaavasti vähennetään määräaikaisia markkinaoikeustuomareita.

Selvitysosa: Hovioikeuksiin saapuvien asioiden määrä on vuodesta 2005 vuoteen 2008 vähentynyt yli 1 000 asialla ja vuonna 2010 arvioidaan saapuvan runsaat 11 000 asiaa. Vuonna 2008 saapuneista asioista oli 24 % riita- ja 66 % rikosasioita. Keskimääräinen käsittelyaika on lyhentynyt 7,0 kuukauteen. Asioista 52 % käsiteltiin alle 6 kuukaudessa, 29 % 6—12 kuukaudessa ja 19 % viipyi hovioikeudessa yli vuoden. Hovioikeuskohtaiset käsittelyaikaerot ovat supistuneet vuoden 2005 noin 6 kuukaudesta 4,5 kuukauteen vuonna 2008. Tavoitteena on supistaa ero kolmeen kuukauteen vuonna 2010. Vanhojen, yli vuoden vireillä olleiden asioiden määrään kiinnitetään erityistä huomiota ja tavoitteena on, että näiden osuus vireillä olevista on alle 10 %.

Käräjäoikeuksiin saapui vuonna 2008 noin 381 000 rikos- ja siviilioikeudellista asiaa sekä noin 327 000 kiinteistöjä koskevaa kirjaamisasiaa. Siviilioikeudellisia asioita saapui noin 287 000, joista 233 000 tuli vireille suppealla haastehakemuksella. Näitä niin sanottuja summaarisia asioita saapui noin 20 % enemmän kuin vuonna 2007 ja niissä yleisin nimike oli velkasuhteeseen perustuva saatava, esim. ns. pikaluotto. Näiden asioiden määrä on ollut viime vuosina voimakkaassa kasvussa ja taloudellisen taantuman vuoksi kasvu jatkuu. Kiinteistöjen kirjaamisasiat siirtyvät maanmittauslaitoksen käsiteltäviksi vuoden 2010 alusta lukien.

Vuoden 2009 tammi—huhtikuussa saapui yrityssaneerausasioita 66 % ja konkurssiasioita 29 % enemmän kuin vastaavana ajankohtana vuonna 2008 ja kasvun arvioidaan jatkuvan vuonna 2010. Myös velkajärjestelyasioiden määrän arvioidaan nousevan olennaisesti.

Pääkäsittelyssä ratkaistavien laajojen riita-asioiden osalta tavoitteena on, että asioista 35 % ratkaistaan alle kuudessa kuukaudessa ja enintään 25 prosentissa käsittelyaika on yli vuoden. Yksinkertaiset rikosasiat on voitu käsitellä kirjallisessa menettelyssä vuoden 2006 lokakuun alusta lukien. Kirjallisesti ratkaistavien rikosasioiden osuus oli 34 % v. 2008 ja sen arvioidaan olevan 35 % v. 2010. Kirjallisen menettelyn käyttö on vähentänyt lautamieskokoonpanojen käyttöä. Kokoonpanosäännöksiä uudistettiin vuoden 2009 alusta lukien siten, että istuntokäsittelyssä tarvitaan entistä harvemmin lautamieskokoonpanoa. Samassa yhteydessä mahdollistettiin rikosasioissa kolmen tuomarin kokoonpanon käyttö, jota on tarkoitus käyttää vaikeimmissa asioissa. Rikosasioiden pääkäsittelyn peruuntumisten osalta tavoitteena on, että peruuntumisosuus on alle 20 % (22 % v. 2008).

Keskimääräinen käsittelyaika rikosasioissa v. 2008 oli 3,1 kuukautta ja pääkaupunkiseudun suurissa käräjäoikeuksissa 3,0—5,7 kuukautta. Vuonna 2010 tavoitteena on, ettei minkään käräjäoikeuden keskimääräinen käsittelyaika rikosasioissa ole yli kolmea kuukautta pitempi kuin koko maan keskiarvo. Lisäksi tavoitteena on, että 50 prosentissa rikosasioista käsittelyaika on enintään kaksi kuukautta, ja että käsittelyaika ylittää yhdeksän kuukautta enintään 10 prosentissa rikosasioista.

Ihmisoikeussopimuksen mukaan jokaisella on oikeus oikeudenkäyntiin kohtuullisen ajan kuluessa. Käsittelyajan kohtuullisuutta koskevaa tarkastelua ei voi rajata vain yhteen prosessin vaiheeseen, joten rikosasioissa käräjäoikeuksien tulee ottaa huomioon asian käsittelyyn kulunut aika esitutkinnassa ja syyteharkinnassa. Käräjäoikeudet kiinnittävät huomiota asioiden joutuisaan käsittelyyn erityisesti niissä asioissa, joissa kokonaiskäsittelyaika on tavanomaista pidempi. Oikeudenkäynnin viivästymisten hyvittämistä koskevan lain (362/2009) mukaan tuomioistuin voi asianosaisen vaatimuksesta päättää, että asia määrätään kiireelliseksi, jos asian käsittelemiselle ennen muita asioita on erityisen painava syy.

Hallinto-oikeuksien asiamäärät kasvoivat pääosin autoverovalitusten johdosta vuosina 2005 ja 2006 voimakkaasti, mutta vähenivät puolestaan vuosina 2007 ja 2008, jolloin asioita saapui noin 20 000. Vuonna 2008 suurimpia asiaryhmiä olivat sosiaali- ja terveydenhuolto (32 %), verot (22 %), rakentaminen ja ympäristö (yhteensä 14 %), taloudellinen toiminta mukaan lukien liikenne- ja viestintäasiat (13 %) sekä ulkomaalaisasiat (7 %). Vuonna 2010 asiamäärien arvioidaan kasvavan ainakin sosiaaliturva- ja veroasioissa. Turvapaikkavalitusten määrän arvioidaan nousevan noin 1 000 asialla. Autoverovalitusten määrää on edelleen vaikea luotettavasti arvioida.

Keskimääräinen käsittelyaika oli 9,2 kuukautta v. 2008. Asioista 43 % käsiteltiin alle 6 kuukaudessa, 28 % 6—12 kuukaudessa ja 29 % viipyi hallinto-oikeudessa yli vuoden. Hallinto-oikeuskohtaiset käsittelyaikaerot kuitenkin supistuivat vuoden 2005 5,4 kuukaudesta 2,5 kuukauteen v. 2008. Tavoitteena on säilyttää ero alle kolmessa kuukaudessa v. 2010. Vanhojen, yli vuoden vireillä olleiden asioiden määrään kiinnitetään erityistä huomiota ja tavoitteena on, että näiden osuus vireillä olevista on alle 10 %.

Vuoden 2008 alusta voimaan tulleen uuden lastensuojelulain toimivuus on erityisseurannassa. Vuoden 2010 aikana tullee harkittavaksi, onko perusteltua syytä säilyttää näiden asioiden ensi asteen ratkaisutoimivalta hallintooikeuksilla vai voitaisiinko ne siirtää moniammatillisille, myös lastensuojelullisiin kysymyksiin erikoistuneille toimielimille.

Vakuutusoikeuteen saapuneiden asioiden määrä on vähentynyt vuoden 2005 noin 11 000 asiasta noin 7 000 asiaan vuosina 2007 ja 2008 muun muassa muutoksenhakulautakuntien kapasiteettiongelmien vuoksi. Jutturuuhkaa on saatu puretuksi ja käsittelyaikoja lyhennetyksi. Saapuvien asioiden määrän arvioidaan kasvavan vuonna 2010 sekä laman johdosta että sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan purkaessa ruuhkiaan. Vakuutusoikeuden toiminnan kehittämiseksi asetettu työryhmä saa työnsä valmiiksi kesällä 2009.

Markkinaoikeus ruuhkautui pahoin vuosina 2005 ja 2006, kun julkisia hankintoja koskevien valitusten määrä kasvoi voimakkaasti ja uutena asiaryhmänä tulivat ratkaistaviksi valitukset energiamarkkinaviraston päätöksistä. Hankinta-asioita koskevien valitusten määrä on kasvanut edelleen huolimatta kesäkuussa 2007 voimaan tulleesta hankintalaista ja vuonna 2010 arvioidaan saapuvan yli 600 asiaa.

Työtuomioistuimeen on 2000-luvulla saapunut vuosittain 100—180 asiaa. Vuonna 2008 saapuneiden asioiden määrä oli 149 ja asiamäärän arvioidaan pysyvän samalla tasolla vuonna 2010.

Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut vuodelle 2010 seuraavat alustavat arviot ja toiminnalliset tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2008 toteutuma	2009 tavoite/arvio	2010 tavoite/arvio
Hovioikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	11 705	11 950	11 500
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	7,0	7,0	7,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	3 156	3 236	3 427
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	23	23	23
Käräjäoikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	693 111	704 000	420 000
— Rikosasiat	63 575	65 000	65 000
— Laajat riita-asiat	8 586	9 000	9 000
— Summaariset asiat	220 439	280 000	280 000
— Kiinteistöjä koskevat kirjaamisasiat[1)]	329 182	280 000	-
Keskimääräinen käsittelyaika, kk			
— Rikosasiat	3,1	3,2	3,2
— Laajat riita-asiat	8,0	8,0	8,0
— Summaariset asiat	2,0	2,1	2,1
— Velkajärjestelyasiat	5,2	5,2	5,5
Taloudellisuus (€/painotettu työmäärä)	766	730	750
Tuottavuus (työmäärä/htv)	83	86	85

Hallinto-oikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	22 369	21 190	21 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	9,2	8,6	7,5
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	1 385	1 505	1 558
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	49	46	46
Vakuutusoikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	9 814	9 000	8 500
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	13,6	11,5	9,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	770	844	900
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	84	80	80
Markkinaoikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	643	580	600
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	14,1	12,0	10,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	2 984	3 776	3 667
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	25	20	20
Työtuomioistuin			
Ratkaistut asiat, kpl	149	140	150
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	4,4	4,5	5,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	6 036	6 786	6 667
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	15	14	15

[1)] Kiinteistöjä koskevat kirjaamisasiat siirtyvät käräjäoikeuksista maanmittauslaitokselle vuoden 2010 alusta lukien.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	225 729	237 307	229 480
Bruttotulot	1 724	2 000	10
Nettomenot	224 005	235 307	229 470
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 676		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 947		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

		Osuus, %
Yleiset tuomioistuimet		
Hovioikeudet	39 410	
Käräjäoikeudet	130 200	
Työtuomioistuin	1 000	
Yhteensä	*170 610*	74
Hallintotuomioistuimet		
Hallinto-oikeudet	32 720	
Markkinaoikeus	2 200	
Vakuutusoikeus	7 650	
Yhteensä	*42 570*	*19*
Tietohallinto- ja muut menot	*16 290*	*7*
Yhteensä	229 470	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kerta-luonteista vähennystä 759 000 euroa)	21
Vuoden 2009 kertaluonteinen vähennys palkkojen tarkistuksista	369
Tuottavuustoimet	456
Kerta- tai määräaikaiset menot ruuhkien purkuun	-2 800
Markkinaoikeuden ruuhkien purku	250
Kiinteistöasioiden siirto momentille 30.70.01 (-213 htv)	-7 748
Vuokramenot	2 000
Turvapaikkavalitusten käsittely (9 htv)	643
Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelu-maksun oikaisu, siirto momentilta 25.40.01	100
Yksinkertaisten velkomusasioiden käsittelyjärjestelmä	-150
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	1 512
Uudelleenkohdentaminen	-475
Muu muutos yhteensä	-15
Yhteensä	-5 837

Turvapaikkavalitusten käsittelyyn ehdotettu lisäresurssi (9 htv) on tarkoitettu väliaikaiseksi ruuhkan purkuun ja poistettavaksi vuoden 2010 jälkeen.

Tuomioistuinten suoritteista lain 701/1993 mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän noin 20 000 000 euroa momentille 12.25.10. Niiden suoritteiden kokonaiskustannuksista, joista maksuja peritään, voidaan maksuilla kattaa noin 40 %.

2010 talousarvio	229 470 000
2009 talousarvio	235 307 000
2008 tilinpäätös	226 276 000

04. Oikeusaputoimistojen ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 26 100 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon tulot oikeusapumaksuista, oikeusavun saajan maksamat korvaukset samoin kuin hävinneen vastapuolen korvaukset oikeudenkäyntikuluista.

Selvitysosa: Vuonna 2008 oikeusaputoimistoihin saapui noin 52 200 asiaa. Saapuneista asioista 82 % oli siviili- ja hallinto-oikeudellisia asioita, joista suurin asiaryhmä olivat perhe- ja perintöoikeudelliset asiat. Saapuneista asioista rikosasioiden osuus oli 18 %. Oikeusapuohjaukseen tuli 11 435 puhelua. Saapuvien asioiden määrän arvioidaan pysyvän vuoden 2008 tasolla vuosina 2009—2010.

Keskeisenä tuottavuustoimenpiteenä on oikeusavun sähköisen asiointipalvelun käyttöönotto loppuvuodesta 2009. Sähköisen oikeusapuasioinnin mahdollistava oikeusapulain muutos (927/2008) tulee voimaan 1.12.2009. Tavoitteena on oikeusavun sähköinen hakeminen sekä maksatusmenettelyn automatisointi avustajalta tuomioistuimeen ja edelleen palvelukeskuksen maksatukseen. Yksityisille tehtäviä oikeusapupäätöksiä keskitetään pääkaupunkiseudun ulkopuolelle.

Vuonna 2008 kuluttajariitalautakuntaan saapui 4 550 valitusta. Eniten valitettiin auto- ja asuntokaupasta sekä kiinteistönvälistyksestä. Saapuvien valitusten määrän arvioidaan pysyvän vuoden 2008 tasolla vuosina 2009—2010.

Kuluttajariitalautakunnan sähköistä asiakaspalvelua kehitetään vuosina 2010—2011.

Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on alustavasti asettanut oikeusaputoimistoille ja kuluttajariitalautakun-

nalle seuraavat toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2010:

Oikeusaputoimistot

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Käsitellyt asiat, kpl	51 844	55 000	53 000
Oikeusapuohjaus, kpl	11 435	13 000	13 000
Oikeusapupäätökset, kpl	21 184	22 800	22 000
Taloudellisuus (€/painotettu työmäärä)	108	100	108
Tuottavuus (painotettu työmäärä/htv)	457	510	460
Jonotusaika, pv	11,5	7,0	11,5

Kuluttajariitalautakunta

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Käsitellyt valitukset, kpl	4 409	4 400	4 400
Taloudellisuus (€/käsitelty asia)	442	450	450
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	132	140	140
Käsittelyaika, kk	8,6	7,5	7,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	30 456	29 956	30 450
Bruttotulot	4 338	4 500	4 350
Nettomenot	26 118	25 456	26 100
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 757		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 443		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 108 000 euroa)	573
Vuoden 2009 kertaluonteinen vähennys palkkojen tarkistuksista	121
Tuottavuustoimet	-249
Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelumaksun oikaisu, siirto momentilta 25.40.01	50
Tulokertymä aleneminen	150
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	301
Uudelleenkohdentaminen	-300
Muu muutos yhteensä	-2
Yhteensä	644

2010 talousarvio	26 100 000
2009 talousarvio	25 456 000
2008 tilinpäätös	25 804 000

05. Yleisen edunvalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 498 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää holhoustoimen edunvalvontapalvelujen järjestämisestä annetussa laissa (575/2008) tarkoitettujen edunval-

vontapalvelujen järjestämisestä valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon päämiehiltä perittävät palkkiot ja korvaukset.

Selvitysosa: Yleisen edunvalvonnan järjestäminen siirtyi vuoden 2009 alusta lukien oikeusaputoimistojen tehtäväksi. Holhoustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä annetun lain mukaan oikeusaputoimiston tulee huolehtia siitä, että edunvalvojan tehtäviä varten on riittävä määrä edunvalvontapalveluja. Edunvalvojan määrää maistraatti tai käräjäoikeus henkilölle, joka ei itse kykene valvomaan etujaan tai hoitamaan taloudellisia asioita esimerkiksi sairauden takia. Edunvalvojaksi voidaan määrätä joko yksityinen tai yleinen edunvalvoja.

Päämiesten määrä kasvoi 2000-luvun alussa 2 000 henkilöllä vuosittain, mutta kasvu näyttää tasaantuneen. Vuonna 2008 päämiesten määrä oli noin 32 000, joka on noin 1 000 päämiestä enemmän kuin vuonna 2007. Vuoden 2010 lopussa päämiehiä arvioidaan olevan 34 000. Oikeusaputoimistot ovat tehneet ostopalvelusopimuksia 25 palveluntuottajan kanssa. Tavoitteena on, että vuonna 2010 ostopalveluina hoidetaan 2 700 päämiehen edunvalvonta.

Yleisen edunvalvonnan virkoja on perustettu 505. Vuonna 2009 viroista täytetään noin 490, joista 399 on täytetty siirtymäoikeuden perusteella. Vuonna 2010 henkilöstömäärän arvioidaan olevan 505. Tavoitteena on, että edunvalvontatehtävää hoitavalla henkilöllä on keskimäärin 63 päämiestä.

Tavoitteena on valmistella valtakunnallista asiankäsittelyjärjestelmää siten, että se otetaan käyttöön vuonna 2011. Selvitetään mahdollisuudet tuottaa yleisen edunvalvonnan palvelut nykyistä laajemmin ostopalveluina.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	235	28 973	29 000
Bruttotulot	-	13 306	14 502
Nettomenot	235	15 667	14 498
Siirtyvät erät			
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	765		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuoden 2009 kertameno tietohallintoon	-1 652
Tietohallintomenot	1 000
Työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 84 000 euroa)	-367
Uudelleenkohdentaminen	-150
Yhteensä	-1 169
2010 talousarvio	14 498 000
2009 talousarvio	15 667 000
2008 tilinpäätös	1 000 000

50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 36 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) oikeusapulaissa (257/2002)

2) yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993) ja

3) oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (689/1997) säädettyjen korvausten maksamiseen sekä

4) enintään 700 000 euroa konkurssilain (120/2004) mukaisten julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkioihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Oikeusapu ja puolustus	29 800 000
Asianomistajan avustaminen	200 000
Yksityishenkilön velkajärjestely	1 800 000
Syytteestä vapautetun oikeudenkäynti-kulujen korvaus	3 500 000
Konkurssilain mukaisten julkis-selvittäjien ja pesänhoitajien palkkiot (enintään)	700 000
Yhteensä	36 000 000

Avustajien ja puolustajien palkkioiden määräämiseen tuomioistuimissa käytettävä aika on lisääntynyt vuoden 2002 oikeusapu-uudistuksen myötä merkittävästi. Tavoitteena on oikeudenkäyntiavustajien palkkioiden maksatuksen selkeyttäminen, palkkioperusteiden yksinkertaistaminen ja sähköisen asioinnin käyttöönotto palkkioiden maksatuksessa.

2010 talousarvio	36 000 000
2009 talousarvio	36 000 000
2008 tilinpäätös	37 447 065

20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta

Selvitysosa: Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen viimeinen vaihe eli ulosottokaari tuli voimaan 1.1.2008. Ulosoton paikallisorganisaation muodostavat 22 ulosottopiiriä. Vuoden 2010 alusta aloittaa toimintansa Valtakunnanvoudinvirasto, jolle siirretään oikeusministeriöstä ulosottovirastoja koskevat operatiiviset tehtävät sekä lääninhallitusten ulosottotehtävät. Virasto aloittaa toimintansa pääkaupunkiseudulla ja Turussa, mutta toiminta siirtyy vuoteen 2015 mennessä Turkuun. Joitakin työpisteitä jää tuolloinkin pääkaupunkiseudulle välttämättömän pääkaupunkisidonnaisen työn helpottamiseksi.

Talousrikollisuuden ja harmaan talouden vastaista toimintaa tehostetaan vahvistamalla ulosoton erikoisperintää. Tavoitteena on periä erikoisperinnässä 30 milj. euroa (toteutuma v. 2008 15,7 milj. euroa, arvio v. 2009 20 milj. euroa).

Ulosottohenkilöstön rekrytointipohjan vahvistamiseksi jatketaan keväällä 2008 käynnistynyttä voutikoulutusta.

Tietoja henkilöstöstä

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Valtakunnanvoudinvirasto			
Henkilötyövuodet			22
Ulosottolaitos			
Henkilötyövuodet	1 317	1 335	1 328
Keski-ikä	49,9	50,0	50,0
Naisten osuus, %	63,6	64,5	64,5
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	10,9	11,0	11,0
Konkurssiasiamiehen toimisto			
Henkilötyövuodet	10	10	10
Keski-ikä	50,0	47,7	48,0
Naisten osuus, %	33,3	45,3	50,0
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	1,9	2,0	2,0

Tuottavuusohjelman mukainen tuottavuustoimenpitein aikaansaatava henkilöstövähennys ulosottolaitoksessa vuonna 2010 on 7 henkilötyövuotta. Toimintansa aloittavaan Valtakunnanvoudinvirastoon siirretään oikeusministeriöstä 6 ja lääninhallituksista 16 henkilöä.

01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 97 314 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulosottovirastojen, Ahvenanmaan maakunnan maakunnanvoudinviraston, Valtakunnanvoudinviraston ja Konkurssiasiamiehen toimiston toimintamenojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon Konkurssiasiamiehen toimiston erityistilintarkastuksista takaisin perittävät korvaukset.

S e l v i t y s o s a : Taloudellisen taantuman seurauksena ulosottoon saapuvien asioiden määrä kasvaa voimakkaasti. Vuonna 2010 asioita arvioidaan saapuvan runsaat 3,0 miljoonaa (2,4 milj. v. 2008, v. 2009 arviolta 2,9 milj.). Ulosottolaitokselle asiamäärän kasvusta aiheutuvat lisäkustannukset ovat noin seitsemän euroa asialta eli noin 4 900 000 euroa vuoteen 2008 verrattuna.

Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut ulosottolaitoksen toiminnalle vuodelle 2010 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2008 toteutuma	2009 tavoite/arvio	2010 tavoite/arvio
Käsitellyt asiat (1 000 kpl)	2 438	2 850	3 000
Tilitetty hakijoille (milj. €)	702	680	690
Onnistunut perintä			
Asiamääristä, %	40	42	42
Rahamääristä, %	19	23	23
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	6,3	6,1	6,0
Taloudellisuus (€/käsitelty asia)			
Ulosottovirastot	34	37	37
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	1 860	1 802	1 900

Ulosottovirastojen toiminnassa pyritään nopeaan asioiden käsittelemiseen velallisten lisävelkaantumisen ehkäisemiseksi ja luottotappioiden torjumiseksi. Tässä tarkoituksessa virastoille on asetettu laatutavoitteita, joiden mukaan tietyt toimenpiteet pitää suorittaa kolmen kuukauden kuluessa asian vireille tulosta.

Konkurssiasiamiehen toimisto. Julkisselvitysmenettelyllä pyritään erityisesti torjumaan harmaata taloutta ja talousrikollisuutta. Julkisselvitys käynnistetään konkurssiasiamiehen aloitteesta sellaisissa vähävaraisissa konkurssipesissä, joissa havaitaan velallisen toimintaan liittyviä erityisiä selvitystarpeita. Tavoitteena on vuosittain ottaa selvitettäväksi vähintään 60 tapausta.

Julkisselvityskäytäntöjen kehittämistä jatketaan neuvonnalla ja koulutuksella. Myös konkurssipesien erityistarkastuksia kehitetään paremmin vähävaraisten konkurssipesien ja julkisselvitystilanteiden tarpeet huomioon ottaviksi. Tavoitteena on suorittaa vuosittain 90 erityistilintarkastusta. Erityistarkastuskustannuksista arvioidaan saatavan perittyä valtiolle takaisin 20—25 %.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	92 305	92 648	97 394
Bruttotulot	122	70	80
Nettomenot	92 183	92 578	97 314
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 913		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 440		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 292 000 euroa) ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 319 000 euroa)	29
Vuoden 2009 kertaluonteinen lisäys palkkojen tarkistuksiin	-299
Tuottavuustoimet	-339
Asiamäärien kasvu ja toimintaedellytysten turvaaminen	4 000
Siirto Valtakunnanvoudinvirastoon momentilta 28.01.(10) (16 htv)	1 300
Siirto Valtakunnanvoudinvirastoon momentilta 25.01.01 (6 htv)	578
Valtakunnanvoudinviraston kertameno	200
Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelumaksun oikaisu, siirto momentilta 25.40.01	70
Uudelleenkohdentaminen	-800
Muu muutos yhteensä	-3
Yhteensä	4 736

Ulosottomaksutuloina arvioidaan momentille 12.25.20 kertyvän noin 58 000 000 euroa. Maksuilla voidaan kattaa 60 prosenttia ulosottolaitoksen kokonaismenoista. Ulosottomaksuja korotetaan 1.11.2009 alkaen siten, että valtion tulojen lisäys on 4 000 000 euroa vuositasolla. Alimpia taulukkomaksuja ei koroteta, sillä ne yleensä kohdistuvat vähävaraisimpiin velallisiin.

2010 talousarvio	97 314 000
2009 talousarvio	92 578 000
2008 tilinpäätös	90 710 000

30. Syyttäjät

Selvitysosa: Syyttäjälaitoksen yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on oikeudenmukainen rikosvastuun toteuttaminen tehokkaasti ja laadukkaasti asianosaisten oikeusturva huomioonottaen. Keskeisenä tavoitteena on suorittaa syyteharkinta joutuisasti. Hallitusohjelman mukaisesti tehostetaan ja nopeutetaan vaativien rikosasioiden esitutkinta-, syyteharkinta- ja oikeuskäsittelyä. Asianmukaisen valmistelun turvaamiseksi vaativissa rikosasioissa käytetään syyttäjäpareja. Voimavaroja kohdennetaan erityisesti pitkään syyteharkinnassa olleisiin asioihin. Voimavarojen kohdentamisen, erikoistumisen ja tehostuvan esitutkintayhteistyön avulla voidaan vaikuttaa sekä ratkaisutoiminnan nopeuteen että oikeudelliseen laatuun.

Paikallissyyttäjille saapui vuonna 2008 noin 85 600 asiaa. Ratkaistujen asioiden määrä oli noin 89 300. Lisäksi ratkaistiin noin 260 000 rangaistusmääräysasiaa. Saapuneiden asioiden määrän

arvioidaan vuonna 2009 olevan noin 83 000 asiaa ja pysyvän vuonna 2010 samalla tasolla kuin vuonna 2009.

Tietoja henkilöstöstä

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Syyttäjälaitos			
Henkilötyövuodet	541	533	517
— joista paikallissyyttäjät	329	325	312
Keski-ikä	48,0	47,5	47,0
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	8,6	9,0	9,0

Tuottavuusohjelman mukainen tuottavuustoimenpitein aikaansaatava henkilöstövähennys syyttäjälaitoksessa on 13 henkilötyövuotta vuonna 2010.

01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 40 893 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtakunnansyyttäjänviraston, syyttäjänvirastojen ja Ahvenanmaan maakunnansyyttäjänviraston toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut syyttäjälaitoksen toiminnalle vuodelle 2010 alustavasti seuraavat tavoitteet:

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Ratkaistut asiat	89 318	84 000	81 000
Joutuisuus			
— keskimääräinen syyteharkinta-aika, kk	2,7	2,2	2,3
— yli 6 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	2 217	1 600	2 000
— yli vuoden syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	353	250	220
Tuottavuus			
— ratkaistut asiat/syyttäjänvirastojen henkilöstö	177	169	169
— ratkaistut asiat/htv (syyttäjät)	271	258	260
Taloudellisuus			
— syyttäjänvirastojen toimintamenot/ratkaisu, €	374	410	430

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Valtakunnansyyttäjänvirasto	3 751 000
Paikalliset syyttäjäyksiköt	34 862 000
Yhteiset menot	2 280 000
Yhteensä	40 893 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 144 000 euroa)	-11
Vuoden 2009 kertaluonteinen vähennys palkkojen tarkistuksista	181
Tuottavuustoimet	-254
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	208
Ruanda- ja WinCapita -jutut	1 068
Muu muutos yhteensä	-2
Yhteensä	1 190

2010 talousarvio	40 893 000
2009 talousarvio	39 703 000
2008 tilinpäätös	39 041 000

40. Rangaistusten täytäntöönpano

Selvitysosa: Kuluvan vuosikymmenen alkupuoliskon jatkunut vankimäärän kasvu on pysähtynyt ja vankien määrä on vuodesta 2006 lähtien vähentynyt. Alkuvuonna 2009 vankeja on ollut edellisvuotta enemmän, mutta vankiluvun arvioidaan vähenevän jälleen vuonna 2010.

Toiminnan laajuus

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Vankeja keskimäärin	3 526	3 550	3 450
— heistä koevapaudessa	50	100	150
Vapaudesta vankilaan tulleet	7 321	7 000	6 800
Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavia keskimäärin	4 715	4 800	4 750
Täytäntöönpantaviksi tulevia yhdyskuntaseuraamuksia	5 194	5 500	5 200

Vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa huolehditaan täytäntöönpanon varmuudesta, luotettavuudesta ja turvallisuudesta. Vankien terveydenhuolto, muu perushuolto ja vankien toiminnot järjestetään kustannustehokkaasti ja siten, että rangaistusta suorittavan edellytykset rikoksettomaan elämäntapaan paranevat. Vankien toimintakyvyn kehitystä rangaistusaikana seurataan järjestelmällisesti. Tavoitteena on, että vankeusvangeista keskimäärin 60 prosenttia osallistuu uusimisriskiä vähentäviin toimintoihin niin, että rangaistusajan sisällössä tulevat entistä paremmin huomioon otetuksi yksilölliset rikoksiin vaikuttavat tekijät.

Vanginkuljetuspalvelut ulkoistetaan niiltä osin kuin se on taloudellisesti perusteltua ja perustuslain mukaan mahdollista. Valvotun koevapauden ja avolaitosten käyttöä lisätään vankeinhoidossa. Otetaan käyttöön ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tuomittava valvontarangaistus, jonka odotetaan vähentävän vankien määrää vasta vuonna 2011. Valtion viranomaisten sekä valtion ja kuntien yhteistyötä lisäämällä liitetään rangaistusaikaiset toimenpiteet entistä tiiviimmin yhteiskunnan eri palvelujärjestelmiin.

Vuoden 2010 alusta yhdistetään Vankeinhoitolaitos, Kriminaalihuoltolaitos ja Rikosseuraamusvirasto uudeksi Rikosseuraamuslaitokseksi, jolla on keskusyksikkö ja kolme aluetta nykyisen viiden sijasta. Kriminaalihuollosta ja vankeinhoidosta muodostetaan yhtenäinen organisaatio. Rikosseuraamuslaitoksessa toteutetaan laaja-alaista hallinnon ja toiminnan kehittämisohjelmaa sekä uudistetaan laitosrakennetta. Uudistukset auttavat sopeuttamaan vankipaikkojen määrän vankiloissa olevien vankien määrään.

Tietoja henkilöstöstä

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Rangaistusten täytäntöönpano			
Henkilöstömäärä, htv	3 101	3 080	2 994
Keski-ikä	44,0	43,5	43,0
Naisten osuus, %	41,3	40,0	42,0
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	14,4	13,0	13,0

Tuottavuusohjelman mukainen tuottavuustoimenpitein aikaansaatava henkilöstövähennys rangaistusten täytäntöönpanossa on 85 henkilötyövuotta vuonna 2010.

Sukupuolten tasa-arvoon vaikuttavat toimet

Vankeinhoidossa on vuodesta 1999 toteutettu seksuaalirikoksista tuomituille tarkoitettua toimintaohjelmaa. Vuoden 2010 aikana hyväksyttäneen käyttöön Mikkelin vankilassa kehitetty naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisohjelma. Ohjelma on tarkoitettu erityisesti lähisuhdeväkivallasta tuomituille.

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 218 375 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää Rikosseuraamuslaitoksen toiminnallisista tarpeista aiheutuvien henkilökunnan asuntojen vuokraosuuksien alentamiseen enintään 2 000 000 euroa.

Muutetaan Vankeinhoitolaitoksen pääjohtajan virka Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtajan viraksi 1.1.2010 lukien.

Selvitysosa: Maksullisen toiminnan tulot kertyvät oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien viranomaisten maksullisista suoritteista perittävistä maksuista annetun oikeusministeriön asetuksen (1493/2007) sekä rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annetun lain (135/2001) perusteella.

Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut vuodelle 2010 alustavasti seuraavat tavoitteet:

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Vankeusvangeista toiminnoissa (keskimäärin), %	59	59	60
Rangaistusajan suunnitelmat tehty, % aloittaneista rangaistusvangeista	67	75	70
Rangaistusajan suunnitelmat tehty, % toimeenpanossa olevista yhdyskuntaseuraamuksista	90	86	90
Rangaistusta suorittavista avolaitoksissa (keskimäärin), %	30	32	33
Valvotun koevapauden onnistuneesti suorittaneet, %	91	85	85
Laitosten säilytysvarmuus, %	99,3	99,6	99,3
Yhdyskuntapalvelun onnistuneesti loppuun suorittaneet, % aloitetuista	83	85	85
Taloudellisuus (toimintamenot (netto)/vanki, €)	54 485	54 028	55 390
Tuottavuus (vangit/henkilötyövuosi)	1,31	1,31	1,33

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	224 885	228 990	232 775
Bruttotulot	8 312	15 550	14 400
Nettomenot	216 573	213 440	218 375
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 790		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 534		

Rikosseuraamuslaitoksen työtoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	11 762	12 700	10 500
— muut tuotot	3 349	1 000	3 500
Tuotot yhteensä	15 111	13 700	14 000
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	7 373	-	-
Tuotot yhteensä	15 111	13 700	14 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	26 411	22 500	26 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-11 300	-8 800	-12 000
Kustannusvastaavuus, %	57	61	54

Työtoiminnan arvioitu henkilötyövuosimäärä on 158 henkilötyövuotta.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Vankeusrangaistusten täytäntöönpano	169 312 000
Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano	14 563 000
Täytäntöönpanon ohjaus, kehittäminen ja hallinto	6 573 000
Valtakunnalliset täytäntöönpanoa tukevat tehtävät	17 727 000
Ostopalvelut palvelukeskuksilta	10 200 000
Yhteensä	218 375 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 7 000 euroa) ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 593 000 euroa)	-85
Vuoden 2009 kertaluonteinen vähennys palkkojen tarkistuksista	533
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	596
Tuottavuustoimet	-1 016
Vankimäärän aleneminen	-700
Tasokorotus	4 000
Toimitilavuokrat	1 700
Toimitilavuokrien indeksikorotus	140
Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelumaksun oikaisu, siirto momenteille 25.10.03 (-100 000 euroa), 25.10.04 (-50 000 euroa) ja 25.20.01 (-70 000 euroa)	-220
Muu muutos yhteensä	-13
Yhteensä	4 935

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	218 375 000
2009 talousarvio	213 440 000
2008 tilinpäätös	217 317 000

74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 025 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös maanrakennustöihin. Määrärahasta saa käyttää enintään 1 000 000 euroa työsiirtolatöihin kunnan, seurakunnan tai yleishyödyllisen yhteisön omistuksessa oleviin työkohteisiin, jotka ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita tai joihin voidaan liittää kuntouttavaa toimintaa, jonka kustannuksiin asianomainen yhteisö osallistuu.

Selvitysosa: Tavoitteena on työllistää työsiirtolatyyppisissä avolaitoksissa keskimäärin 175 avolaitosvankia, mistä aiheutuvat menot ovat noin 32 000 euroa vankia kohti vuodessa. Suomenlinnassa sijaitsevan Helsingin avovankilan rakennushankkeen menot ovat 625 000 euroa.

2010 talousarvio	6 025 000
2009 talousarvio	6 025 000
2008 tilinpäätös	5 400 000

50. Vaalimenot

20. Vaalimenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 037 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vaalilain (714/1998) mukaisten yleisten vaalien ja menettelystä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä annetussa laissa (571/1987) tarkoitettujen valtiollisten kansanäänestysten toimittamisesta ja niihin liittyvästä tiedottamisesta ja tietopalvelusta, vaalitietojärjestelmän ja vaalivalmiuden ylläpidosta sekä vaalijärjestelmän ja vaalitietojärjestelmän kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetuista saamelaiskäräjävaaleista aiheutuvien menojen maksamiseen ja

3) siirtomenojen maksamiseen kunnille vaalilain 188 §:n 2 momentissa tarkoitettuna korvauksena.

Selvitysosa: Vuonna 2010 ei toimiteta yleisiä vaaleja. Vaalivalmiuden ylläpidon turvaavaa vaalitietojärjestelmän teknisen alustan uudistamista jatketaan.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 800 000 euroa siirtona momentilta 28.70.20.

2010 talousarvio	2 037 000
2009 talousarvio	16 312 000
2008 tilinpäätös	6 496 501

Pääluokka 26
SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö on sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton ministeriö, jonka tehtävänä on vastata:

— yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä, pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ohjaamisesta, rajaturvallisuudesta sekä siviilikriisinhallinnan koulutuksesta ja kotimaan valmiuksista

— Suomen kansalaisuutta, maahanmuuttoa, kotoutumista ja kansainvälistä suojelua koskevista asioista sekä hyvien etnisten suhteiden, syrjimättömyyden ja yhdenvertaisuuden edistämisestä.

Hallinnonalan strategiset tavoitteet ovat:

— tehostetaan ennaltaehkäisevää toimintaa
— huolehditaan ihmisten ja yhteiskunnan turvallisuudesta muuttuvissa oloissa
— toteutetaan aktiivista ja vastuullista maahanmuuttopolitiikkaa
— varmistetaan ammattitaitoinen ja motivoitunut henkilöstö.

Sisäasiainhallinnon viranomaisten toiminta painottuu nykyistä enemmän rikosten, onnettomuuksien ja sisäistä turvallisuutta vaarantavien muiden häiriö- ja uhkatekijöiden ennaltaehkäisemiseen. Ihmisten ja yhteiskunnan turvallisuudesta huolehtiminen operatiivisen toiminnan ja valmiuden keinoin säilyy edelleen tärkeänä painopisteenä. Kolmas tärkeä painopiste on maahanmuutto. Sisäasiainhallinto toteuttaa aktiivista ja vastuullista maahanmuuttopolitiikkaa. Edellä mainittujen tehtävien toteuttamiseen tarvitaan ammattitaitoista ja motivoitunutta henkilöstöä. Tämän varmistamiseksi sisäasiainhallinto varautuu poikkeuksellisen suureen eläköitymiseen suunnitelmallisella henkilöstöpolitiikalla.

Toimintaympäristön kuvaus

Maailmantalouden taantuma on edelleen syvenemässä. Suomen kansantalouden kehitys on riippuvainen siitä, millä aikataululla maailmantalouden toipuminen taantumasta käynnistyy. Suomen kehitys ja turvallisuus nivoutuvat näin yleiseen kansainväliseen kehitykseen entistäkin tiiviimmin. Taloudellinen taantuma voi vaikuttaa myös yhteiskunnallisen arvomaailman koventumiseen.

Maantieteellisen etäisyyden merkitys on vähentynyt. Maailmantalouteen vaikuttavien ilmiöiden ja erilaisten turvallisuustilanteiden vaikutukset välittyvät nopeasti laajalle alueelle. Keskinäisriippuvuuden kasvaessa tilanteiden hallinta kansallisin keinoin on vaikeutunut. Euroopan unionin yleinen kilpailukyky ja siinä tapahtuva kehitys on merkittävässä roolissa myös Suomen kehityksen kannalta.

Suomen sisäisen turvallisuuden kannalta tärkeää on Venäjällä ja myös muilla Suomen lähialueilla tapahtuva kehitys. Venäjän talouden kehitys lisää erityisesti Suomenlahden meriliikennettä, joka vuorostaan lisää suuronnettomuusriskejä. Nyt vallitseva taloudellinen taantuma on supistanut liikennemääriä, mutta taloustilanteen parantuessa liikennemäärien ennakoidaan palaavan

kasvu-uralle. Venäjällä ja muilla Suomen lähialueilla tapahtuvan kehityksen ohella Aasian ja muiden kehittyvien talouksien vaikutus Suomeen ja sisäasiainhallintoon on huomattava useilla eri sektoreilla esimerkiksi työvoiman saatavuuden ja rajaturvallisuuden näkökulmasta.

Ilmastonmuutos on ihmiskunnan ja luonnonjärjestelmien kestävyyden suurimpia uhkia. Muutoksen vauhti on ollut ennakoitua nopeampaa eikä sen etenemistahdista ole varmaa tietoa. Sisäasiainhallinnon näkökulmasta haasteena on huolehtia mm. siitä, miten varmistetaan väestön turvallisuuden ja viranomaisten toiminnan kannalta välttämättömien järjestelmien, kuten energianjakelun ja tietoyhteyksien, toimivuus myrskyn tai muun vakavan laaja-alaisen häiriötilanteen sattuessa ja miten sisäasiainhallinnon eri toimialat voivat yhdessä ja yhteistyössä muiden toimialojen kanssa parantaa valmiuksia toimia suuronnettomuus- tai niitä vastaavissa häiriötilanteissa.

Väestön ikääntyminen, yksinasuvien vanhusten määrä ja väestön keskittyminen kasvukeskuksiin sekä samanaikaisesti harvaanasuttujen alueiden palveluiden turvaaminen asettavat haasteita julkisten palvelujen tuotantoon. Väestön vanhentuessa kansantalouden julkiset menopaineet lisääntyvät tuntuvasti. Turvallisuuspalvelujen yhdenvertainen saatavuus on tulevaisuudessa erityisen haastavaa. Kaupungistuminen ja maaseudun tyhjeneminen luovat edellytyksiä myös syrjäytymiskehitykselle. Turvallisuusviranomaisten välisen yhteistyön merkitys tulee edelleen korostumaan nopeasti muuttuvan toimintaympäristön myötä.

Ikääntyminen ja sisäinen muuttoliike vaikuttavat onnettomuusriskeihin, koettuun turvallisuudentunteeseen, eri rikollisuusmuotoihin ja asettaa uusia haasteita vapaaehtoisen pelastuspalvelun toiminnalle. Merkittävä osa pelastustehtävistä hoidetaan vapaaehtoisilla voimilla erityisesti maaseudulla, merialueilla ja etsinnöissä. Vapaaehtoisen toiminnan järjestäminen vaikeutuu tulevaisuudessa, mikäli harvaan asutuilla alueilla ei enää asu riittävästi nuoria.

Julkisten palvelujen haasteita lisäävät toisaalta kasvava pula osaavasta ja kielitaitoisesta työvoimasta, toisaalta se että, maahanmuuttajien määrän ja monimuotoisuuden lisääntyessä yhteiskunnan ylläpitämien palvelujen tarve ja kysyntä saa uusia muotoja.

Maahanmuutto Suomeen on lisääntynyt viime vuosina voimakkaasti ja kasvun ennakoidaan jatkuvan. Perhesiteiden ja opiskelun vuoksi tapahtuva maahanmuutto on kasvussa, samoin turvapaikanhakijoiden määrä. Myös työvoiman maahanmuutto lisääntyy lähitulevaisuudessa, vaikkakin talouden taantuma tilapäisesti vähentää ulkomaisen työvoiman tarvetta. Turvapaikanhakijoiden määrän kasvusta johtuen hakijoiden vastaanoton kustannukset sekä pakolaisista ja kotouttamisesta kunnille maksettavat korvaukset ovat lisääntyneet. Arvomaailman mahdollisesta koventumisesta huolimatta Suomessa on kuitenkin toistaiseksi vältytty laajamittaiselta viharikollisuudelta eri maahanmuuttajaryhmiä ja etnisiä vähemmistöjä kohtaan.

Sähköiset palvelut lisääntyvät nopeasti kaikilla yhteiskunnan alueilla ja yhä enemmän arjen toimintoja hoidetaan tietoverkoissa. Kehitys on monella tavalla myönteistä. Palvelut ovat laajemmin ja tasapuolisemmin kaikkien saatavilla riippumatta asuinpaikasta. Tietoverkkoihin on syntynyt huomattavat mittasuhteet saavuttanut rikollinen infrastruktuuri. Tämä mahdollistaa perinteisten rikosten tekemisen uudella tavalla ja kokonaan uudenlaisten rikosten tekemisen. Yhteiskunnan haavoittuvimmat jäsenet, kuten lapset, tarvitsevat tukea jotta he voivat liikkua verkossa turvallisesti. Viranomaiset sähköiseen maailmaan siirtyminen haastaa niin toiminta- kuin ajattelutapojenkin muuttamiseen. Ihmisten turvallisuustaidot ovat varsin heikot eikä verkkomaailman riskeistä aina ole riittävästi tietoa.

Suomen vakaa turvallisuustilanne, toimiva infrastruktuuri, korkeatasoinen koulutusjärjestelmä ja ympäristö ovat kilpailutekijöitä, joiden rooli kasvaa tulevaisuudessa.

Julkishallinnon kehittäminen, kuten valtion konserniohjaus, tuottavuuden parantaminen ja alueellistaminen vaikuttavat osaltaan toimintaympäristön kehitykseen luomalla uusia mahdollisuuksia, mutta myös asettamalla uusia haasteita toimintojen kehittämisen ja turvaamisen näkökulmasta.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Valtioneuvosto asettaa sisäasiainministeriön hallinnonalalle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2010:

Poliisitoimi, pelastustoimi ja Rajavartiolaitos osallistuvat omalta osaltaan kansallisen kilpailukyvyn kannalta tärkeän sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseen, jonka tavoitteena on, että Suomi on Euroopan turvallisin maa. Sisäisen turvallisuuden keskeiset tavoitteet on vahvistettu hallinnonalan strategiassa vuosille 2009—2011 ja sisäisen turvallisuuden ohjelmassa.

Kehyspäätöksen mukaisesti selvitetään edellytykset ministeriön hallinnonalalla ja muilla hallinnonaloilla toimivien turvallisuusviranomaisten syvempään yhteistoimintaan ja voimavarojen yhteiskäyttöön. Aluksi pääpaino on harvaanasuttujen alueiden viranomaisyhteistyön syventämisessä.

Poliisitoimi

Poliisitoimen osalta painotetaan rikosten, järjestyshäiriöiden ja onnettomuuksien ennaltaehkäisemistä ja vähentämistä, poliisin toimintavalmiuden sekä palvelukyvyn turvaamista ja parantamista. Lisäksi poliisitoimi edistää osaltaan myönteistä turvallisuusajattelua sekä kansalaisten turvallista elinympäristöä.

Kehityskuvaaja

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Rikoslakirikosten määrä	539 319	540 000	540 000
Katuturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100)	83	83	94
Liikenneturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100)	127	128	138

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitos osallistuu omalta osaltaan kansallisen kilpailukyvyn kannalta tärkeän sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseen tavoitteena, että Suomi on Euroopan turvallisin maa.

Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on:

1. Suomen rajaturvallisuus on parhaalla tasolla Euroopassa. Turvallisimmat ja sujuvimmat liikenneyhteydet Venäjän ja Euroopan unionin välillä kulkevat Suomen rajojen kautta. Rajavartiolaitoksen panos Euroopan unionin ulkorajastrategian kehittämisessä ja eurooppalaisen yhteisvastuun toteuttamisessa on vahva.

2. Rajavartiolaitoksen toiminta lisää monipuolisesti ihmisten jokapäiväistä turvallisuutta, erityisesti rajaseudulla ja saaristossa.

3. Suomen meripelastusjärjestelmä on Itämeren luotettavin. Johtamis- ja toimintavalmius on merellisten monialaonnettomuuksien varalta hyvä. Rajavartiolaitoksen panos EU:n meripolitiikan toimeenpanossa ja merellisen ympäristöturvallisuuden edistämiseksi on vahva.

4. Rajavartiolaitos kykenee toimimaan yhteiskunnan turvaamiseksi kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, myös sodan aikana. Rajavartiolaitos toimii maalla, merellä ja ilmassa vaikeissakin luonnonoloissa.

Tunnusluku/mittari[1)]	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus (ind)	-	100	102
Vaikuttavuus (ind)	-	100	104
Kustannusvaikuttavuus (ind)	-	100	101

[1)] Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitearvot on määritelty ensimmäistä kertaa vuoden 2009 talousarvioesitykseen. Vuoden 2009 toteutuma indeksoidaan arvoksi 100. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden osa-alueiden vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden raportointi tehdään valtion tulostietojärjestelmässä (Netra).

Pelastustoimi

Pelastustoimen keskeisenä yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on vähentää onnettomuuksia, erityisesti tulipaloja ja palokuolemia. Onnettomuuksien tapahtuessa pelastustoimen tehtävänä on antaa nopeaa ja tehokasta apua sekä pyrkiä pienentämään onnettomuuksista aiheutuneita vahinkoja.

Tunnusluku	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Tulipalojen määrä (pl. metsä- ja maastopalot) (kpl)	11 470	<12 000	<12 000
— josta rakennuspalojen määrä (kpl)	4 490	<4 400	<4 400
Palokuolemien määrä, enintään (hlö)	104	< 81	<73
Rakennuspaloista aiheutuneiden palovahinkojen korvausten arvo, milj. euroa[1)]	190	<160	<160
Luottamus pelastustoimeen, % väestöstä[2)]	94,0	-	-

[1)] Lähde: FK

[2)] Lähde: Gallup-tutkimus, joka toteutetaan joka kolmas vuosi. Vuoden 2005 toteutuma: 97 % asukkaista.

Hätäkeskustoiminta

Suomessa on vuonna 2015 yhtenäinen, verkottunut ja luotettava valtakunnallinen Hätäkeskuslaitos, joka ensimmäisenä lenkkinä vastaa avun tarpeeseen viipymättä ja ammattitaitoisesti.

Tunnusluku	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Hätäkeskus vastaa hätäpuheluun nopeasti			
Hätäpuheluun vastataan 10 sekunnissa (x %:ssa hätäpuheluista)	87	90	90
Hätänumeroon soittaneet ovat tyytyväisiä hätäkeskuslaitoksen palveluihin			
Hätänumeroon soittaneiden tyytyväisyys hätäkeskusten tuottamiin palveluihin (asteikolla 1—5), vähintään	4,28	4,30	4,40

Maahanmuutto

Varmistetaan, että maahanmuutto- ja pakolaispolitiikassa toteutuvat perus- ja ihmisoikeudet, hallinto on toimivaa ja oikeusvarmaa sekä noudattaa hyvän hallinnon periaatteita. Torjutaan laitonta maahanmuuttoa ja ihmiskauppaa. Parannetaan kotouttamisen vaikuttavuutta ja tehostetaan sen ohjausta. Kehitetään työvoiman maahanmuuttoa ottaen huomioon väestökehitys ja työvoiman tarve.

Tunnusluku	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Päätösten pysyvyys muutoksenhaussa (%)[1]	>95	>95	>95
Kuntaan sijoituksen odotusaika vastaanottokeskuksissa, keskimäärin enintään kk[2]	2,9	2	2

[1] Tavoitteena on, että niiden muutoksenhakutuomioistuinten päätösten, joissa Maahanmuuttoviraston päätös kumotaan sillä perusteella, että virasto on tehnyt laintulkinta- tai menettelyvirheen on alle 5 % valitusten kokonaismäärästä. Niitä päätöksiä, joissa Maahanmuuttoviraston päätös kumotaan olosuhteiden muuttumisen perusteella, ei oteta tässä huomioon.

[2] Oleskeluluvan myöntämisen tiedoksisaannista kuntaan muuttoon kuluva aika.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Sisäasiainministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2010 on arviolta 83 henkilötyövuotta, kun talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen siirtymistä pois sisäasiainministeriön hallinnonalalta ei huomioida.

Talousarvioesitykseen liittyvät tasa-arvovaikutukset

Hallinnonalan pääluokan määrärahojen kohdentumista tasa-arvonäkökulmasta ei ole systemaattisesti tutkittu eikä tästä ole toteutettu ulkopuolisia arviointeja.

Jokaisen ihmisen tasa-arvoinen ja syrjimätön kohtelu on kaiken toiminnan lähtökohta ja jokaisen perusoikeus, mikä otetaan huomioon kaikessa toiminnassa. Etnisten suhteiden, syrjimättömyyden ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä rasismin ehkäisy otetaan huomioon annettavassa koulutuksessa.

Hallinnonalan tasa- ja yhdenvertaisuusasioita on organisoitu uudelleen 1.4.2009 lukien perustamalla sisäasiainhallinnon tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmä. Lisäksi on asetettu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmän sihteeristö. Vuosina 2009—2010 toimivat lisäksi seuraavat alatyöryhmät: toiminnallinen tasa-arvotyöryhmä, seurannan välineiden kehittäminen, yhdenvertaisuussuunnitelman väliarviointi sekä esteettömyyskartoitus. Tavoitteena on tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön vakiinnuttaminen ja valtavirtaistaminen hallinnonalalla ja sen toiminnassa perustamalla pysyvät rakenteet.

Yhdenvertaisuussuunnitelma on valmistunut vuoden 2008 lopulla ja se on voimassa 31.12.2011 saakka. Suunnitelman ensimmäinen väliarviointi tehdään vuoden 2009 lopulla. Ministeriön henkilöstöpoliittinen tasa-arvosuunnitelma päivitetään vuonna 2010.

Ministeriön osastot ja erillisyksiköt raportoivat tuloskeskustelujen yhteydessä hallituksen tasa-arvo-ohjelman, ministeriön henkilöstöpoliittisen tasa-arvosuunnitelman sekä yhdenvertaisuuslinjausten ja -suunnitelman toteutumisesta ja toteutumiseksi käynnistetyistä toimenpiteistä.

Laillisuusvalvontaa ja oikeudellisen päätöksenteon laadunvalvontaa kehitetään edelleen sen varmistamiseksi, että kaikki ihmiset saavat hallintomenettelyssä, hallintolainkäytössä ja rikosten esitutkintamenettelyssä tasapuolisen kohtelun sukupuoleen, ikään, rotuun, kansalaisuuteen ja etniseen taustaan katsomatta.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**103 457**	**115 451**	**90 632**	**- 24 819**	**- 21**
01.	Sisäasiainministeriön toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	28 599	24 128	21 907	- 2 221	- 9
(02.)	Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 100	100	—	- 100	- 100
03.	Hallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 372	25 234	1 092	- 24 142	- 96
20.	Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	2 632	1 561	4 711	3 150	202
22.	EU:n osuus yhteisvastuun ja maahanmuuttovirtojen hallintaan (siirtomääräraha 2 v)	-2 798	9 515	8 656	- 859	- 9
29.	Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	51 066	53 100	53 100	—	—
65.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)	1 486	1 813	1 166	- 647	- 36
10.	**Poliisitoimi**	**648 298**	**664 442**	**681 640**	**17 198**	**3**
01.	Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	646 123	661 942	679 140	17 198	3
20.	Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (arviomääräraha)	2 175	2 500	2 500	—	—
20.	**Rajavartiolaitos**	**219 958**	**228 221**	**238 611**	**10 390**	**5**
01.	Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	214 640	219 511	219 901	390	0
70.	Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 3 v)	5 318	8 710	18 710	10 000	115
30.	**Pelastustoimi ja hätäkeskukset**	**85 985**	**87 157**	**87 230**	**73**	**0**
01.	Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 410	15 970	14 239	- 1 731	- 11
02.	Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	55 588	54 177	55 981	1 804	3
20.	Erityismenot (arviomääräraha)	2 477	3 500	3 500	—	—
31.	Pelastustoimen valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	3 510	3 510	3 510	—	—
43.	Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	10 000	10 000	10 000	—	—
40.	**Maahanmuutto**	**99 116**	**92 890**	**168 569**	**75 679**	**81**
01.	Maahanmuuttoviraston toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	14 450	13 668	16 558	2 890	21

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
(02.)	Pakolaisten ja turvapaikan-hakijoiden vastaanottotoiminta valtion osalta (arviomääräraha)	7 492	7 670	—	- 7 670	- 100
03.	Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen (siirto-määräraha 2 v)	—	—	859	859	0
20.	Paluumuuttajien muuttovalmennus (arviomääräraha)	379	900	376	- 524	- 58
30.	Valtion korvaukset kunnille (arvio-määräraha)	5 018	9 300	79 349	70 049	753
63.	Pakolaisten ja turvapaikan-hakijoiden vastaanotto (arvio-määräraha)	71 777	61 352	71 427	10 075	16
	Yhteensä	**1 156 814**	**1 188 161**	**1 266 682**	**78 521**	**7**
	Henkilöstön kokonaismäärä	15 492	15 759	15 432		

01. Hallinto

Selvitysosa:

Sisäasiainministeriö

Sisäasiainministeriö rakentaa toiminta-ajatuksensa mukaisesti turvallista, vastuullista ja välittävää Suomea edistämällä moniarvoisuutta, yhdenvertaisuutta ja maahanmuuttoa. Sisäasiainministeriön vision mukaan Suomi on Euroopan turvallisin maa, jossa ihmiset ja eri väestöryhmät kokevat yhteiskunnan yhdenvertaisena ja oikeudenmukaisena.

Sisäasiainministeriö arvostaa toiminnassaan luotettavuutta, muutos- ja yhteistyökykyisyyttä sekä avoimuutta.

Sisäasiainministeriö toteuttaa hallitusohjelman mukaisesti poliisitoimen, Rajavartiolaitoksen, pelastustoimen, Hätäkeskuslaitoksen sekä maahanmuuttohallinnon ja kotouttamisen toiminnallisia tavoitteita ja toimintalinjauksia, jotka on tarkemmin kerrottu pääluokan eri lukujen perusteluissa.

Toteutetaan valtioneuvoston hyväksymää, sisäasiainministeriön johdolla valmisteltua sisäisen turvallisuuden ohjelmaa. Ohjelmassa kuvataan sisäisen turvallisuuden keskeiset haasteet. Tavoitteena on, että Suomi on Euroopan turvallisin maa vuonna 2015. Ohjelmassa määritellään poikkihallinnolliset linjaukset ja toimenpiteet, joiden avulla tavoitteeseen pyritään. Tehokkaita toimenpiteitä kohdistetaan ohjelman mukaan esim. rasististen rikosten selvittämiseen, tietoverkkorikollisuuden torjuntaan, lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan, suuronnettomuuksien hallintaan sekä syrjäytymisen torjuntaan.

Siviilikriisinhallinta

Edistetään Suomen valmiuksia osallistua kansainvälisen kriisinhallinnan tehtäviin toimeenpanemalla tehokkaasti valtioneuvoston elokuussa 2008 hyväksymä Suomen kansallinen siviilikriisinhallintastrategia sekä ottamalla huomioon turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon hy-

väksytyt linjaukset. Kansallisessa strategiassa asetetut tavoitteet saavutetaan vahvistamalla siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksia, tiivistämällä yhteistyötä sotilaallisen ja siviilivoimavarojen käytössä ja tehostamalla kokonaisvaltaisuutta siviilikriisinhallintatoiminnoissa. Siviilikriisinhallinnassa ulkomailla ministeriöiden (SM, UM, PLM) välistä koordinaatiota parannetaan. Siviilikriisinhallinnan asiantuntemusta tehostetaan EU-tasolla lähettämällä asiantuntija Suomen EU-edustustoon.

Siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian pohjalta ylläpidetään ja kehitetään siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksia osana Suomen osallistumista kansainväliseen kriisinhallintaan.

Pelastusopiston yhteydessä toimiva Kriisinhallintakeskus vastaa kokonaisvaltaisesti siviilikriisinhallinnan koulutuksesta, rekrytoinnista, tutkimus- ja kehittämistoiminnasta, materiaali- ja logistiikkavalmiuksista sekä vaadittavasta tilannekuvasta.

Kriisinhallintakeskuksen ja Puolustusvoimien kansainvälisen keskuksen (FINCENT) perustama kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan osaamiskeskus aloitti koulutuksen vuoden 2008 lopulla. Yhteisellä koulutuksella ja tutkimustoiminnalla tiivistetään ja syvennetään yhteistyötä sotilaallisen kriisinhallinnan kanssa liittyen edellä mainittuun eri hallinnonalojen väliseen yhteistyön tiivistämiseen.

Hallinnon tietotekniikkakeskus

Hallinnon tietotekniikkakeskus (HALTIK) on jatkuvan toiminnan operatiivinen keskus, joka tuottaa sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton tarvitsemat tieto- ja viestintätekniset palvelut. Keskus vastaa myös hallinnonalan tietojärjestelmien keskeisestä kehittämistyöstä ja strategisten järjestelmien ylläpidosta. Keskuksen päätoimipaikkana on Rovaniemi. Tietotekniikkakeskuksella on useita sivutoimipaikkoja.

01. Sisäasiainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 907 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) siviilikriisinhallinnan koulutustoimintaan

2) EU:n hyväksymien ja rahoittamien hankkeiden maksamiseen ja

3) EU:n Progress-ohjelman kansallisen syrjinnän vastaisen hankkeen sekä maahanmuuton ja kotouttamisen kehittämisestä aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Tuotokset ja laadunhallinta

— Ministeriön strategiatyö on tavoitteellista ja toimintaa ohjaavaa. Jatketaan ministeriön strategiatyön uudistamista.

— Ministeriön toimialan ohjaus edistää yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteiden toteutumista.

— Toteutetaan hallinnonalan osalta sekä muiden ministeriöiden kanssa yhteistyö hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi sellaisten toimintasektoreiden osalta, joiden voidaan katsoa kuuluvan ensisijaisesti sisäasiainministeriön vastuualueelle.

— Ministeriön ja sen hallinnonalan toiminnan ja talouden suunnittelu sekä seuranta on systemaattista ja kokonaisvaltaista. Suunnittelu- ja seurantajärjestelmää kehitetään ja selkeytetään.

— Ministeriön lainsäädäntötyö täyttää valtioneuvoston asettamat laatuvaatimukset. Vahvistetaan suunnitelmallisuutta, yhteistyötä ja osaamista lainsäädännön valmistelussa.

Toiminnallinen tehokkuus

— Luodaan edellytyksiä ministeriön tuottavuuden paranemiselle. Toteutetaan ministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelman mukaisia hankkeita.

Henkisten voimavarojen kehittäminen

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Henkilötyövuodet	272,0	267,0	260,0
Sairauspoissaolot (pv/htv)	11,0	enintään 7,6	enintään 7,6
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,5	vähintään 3,5	vähintään 3,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	30 325	24 628	22 807
Bruttotulot	885	500	900
Nettomenot	29 441	24 128	21 907
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 673		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 831		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen	-60
Hallinnonalan palvelukeskuksen tuottavuusvähennys	-3
Tuottavuustoimet (-7 htv)	-150
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	146
VEL-hoitokuluosuus	-25
Toimitilamenojen siirto momentille 28.01.01	-300
Kotouttamisen ja työllistämisen pilotti-ohjelma	-1 000
Siirto momentilta 26.01.03	195
Siirto momentille 26.10.01 (3 958 000 euroa-3 065 000 euroa)	-893
Siirto momentilta 24.01.01 (2 htv)	169
Kieku-hankkeesta aiheutuva siirto momenteilta 26.10.01, 20.01, 30.01, 30.02 ja 40.01	200
Uudelleenkohdentaminen	-500
Yhteensä	-2 221

2010 talousarvio	21 907 000
2009 talousarvio	24 128 000
2008 tilinpäätös	28 599 000

(02.) Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 talousarvio	100 000
2008 tilinpäätös	1 100 000

03. Hallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 092 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Hallinnon tietotekniikkakeskus (HALTIK) tuottaa hallinnonalan virastoille ICT-palveluina mm. työasema- ja lähiverkkopalveluja, keskeisten tietojärjestelmien ylläpito- ja kehittämispalveluja niihin liittyvine konesali- ja tietoliikennepalveluineen sekä keskitettyä käyttöoikeuksien hallintaa ja Help-Desk-toimintaa.

HALTIKin perusrahoituksen kokonaismäärä vuonna 2010 ilman Kajaanin yhteyspalvelukeskuksen menoja arvioidaan olevan yhteensä 37,5 milj. euroa. HALTIKin toiminta rahoitetaan vuoden 2010 alusta alkaen täysin palvelusopimuksiin perustuvilla palvelumaksuilla.

Vuoden 2010 alusta HALTIKiin yhdistetään Sisäasiainhallinnon palvelukeskuksen

(PALKE) Kajaanin yhteyspalvelukeskus. Siirron yhteydessä HALTIKin palvelukseen siirtyy 36 henkilöä. Yhteyspalvelukeskuksen kokonaismenot vuonna 2010 tulevat olemaan 1,8 milj. euroa, joka rahoitetaan myös kokonaisuudessaan asiakasvirastojen palvelumaksuilla.

Palvelusopimuksilla tuotetaan asiakasvirastojen tietojärjestelmien ylläpitoa ja kehittämistä sekä niihin liittyviä palveluja. Edellisen lisäksi HALTIK vastaa poliisin kehityshankkeiden ja julkisen hallinnon verkkoturvallisuushankkeen toteutuksesta.

HALTIKin toimitilahanke (HATO) toteutetaan vuoden 2011 loppuun mennessä. HALTIK jatkaa vuonna 2010 toimipisteverkostonsa keskittämistä nykyisestä 39 toimipaikkakunnasta 26 paikkakuntaan. Keskittäminen edellyttää uusien toimitilojen vuokraamista sekä niiden varustamista.

Sisäasiainministeriö asettaa HALTIKille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Tulosmittarit	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Asiakastyytyväisyys (1—5 asteikolla)	2,75	3,5	3,2
Keskeisten järjestelmien saatavuus, %[1)]			
— virka-aikana	99,70	99	99,5
— 24/7	99,63	98	99,0
Suodatetut roskapostit/%-osuus kaikista saapuneista sähköpostiviesteistä	79	80	80
Virka-aikana 1-tasolla ratkaistut palvelupyynnöt, %	32,79	35	38
Palvelutasojen saavuttaminen, %	97,23	90	95
HALTIKin vastuulla olevien pr. eteneminen suunnitellusti, %[2)]		80	80
Suoritteet/Tuotokset			
Tuettujen työasemien määrä	13 000	14 500	15 000
Viraston tuottamien valtakunnallisten järjestelmien määrä, kpl	31	31	33
Taloudellisuus			
Viraston kokonaiskustannukset (pl. hankkeet)/aktiivinen käyttäjätunnus, €	1 375	1 610	1 770
Viraston kokonaiskustannukset (pl. IT-ostot ja lisenssikulut)/tehty työpanos (htv), €	61 883	61 220	65 860
Palveluiden oston ja investointien osuus viraston kokonaiskustannuksista, %	35	32	31
Viraston hallinnolliset menot/viraston kokonaiskustannukset, %	9,0	10,3	10,3

[1)] Pois lukien sovitut huoltotoimenpiteet, jolloin mittari kuvaa järjestelmien palvelimien toimivuutta.

[2)] Sisältää myös keskeisten kehittämishankkeiden suunnitellun toteutumisen alkuperäisen ohjausryhmän hyväksymän suunnitelman mukaisesti (arvioidaan laatukatselmoinneissa).

Henkiset voimavarat	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Henkilötyövuodet, lkm	269	300	340
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta, %	76,4	70	70
Henkilöstö yhteensä, lkm	**303**	**305**	**347**
— josta vakinaisessa palvelussuhteessa	283	277	319
Naisia, %-osuus	35	35	35

Keskeisten järjestelmien määritykset ja saatavuudet on kuvattu HALTIKin palvelukuvauksissa ja niiden liitteissä. Kriittisten järjestelmien määritykset ja saatavuudet on kuvattu HALTIKin ja asiakkaan palvelusopimuksessa ja niiden tavoitetason tulisi olla vähintään 99,5 %.

Asiakastyytyväisyyttä seurataan asiakasvirastoihin kohdistetulla kyselyllä. Muita palvelukykyä ja laatua kuvaavia mittareita seurataan joko järjestelmistä saatavilla mittaritiedoilla tai palvelutuotannon raporttien tietojen perusteella. HALTIKin vastuulla olevien projektien etenemistä arvioidaan puolueettomilla laatukatselmoinneilla.

Keskuksen palvelujen piirissä tulee olemaan n. 20 500 aktiivista käyttäjätunnusta vuonna 2010. HALTIKin toimintaa kuvaavia mittareita kehitetään vuosien 2010—2011 aikana vastaamaan paremmin keskuksen toiminnan kuvausta. Mittareiden kehittäminen on osa keskuksen toiminnan vakiinnuttamista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio[1)]	2010 esitys[2)]
Bruttomenot	23 301	28 234	37 554
Bruttotulot	2 000	3 000	36 462
Nettomenot	21 301	25 234	1 092
Siirtyvät erät			
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	71		

[1)] Ilman Kajaanin yhteyspalvelukeskuksen menoja ja tuloja

[2)] Kajaanin yhteyspalvelukeskuksen menot ja tulot huomioon otettuna

Bruttomäärärahan arvioitu käyttö	€
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	450 000
Henkilöstökulut	16 013 000
Vuokrat	2 000 000
IT-palvelut	10 930 000
Muut palvelut	810 000
Matkakulut	500 000
Muut kulut (sis. lisenssit)	6 531 000
Investoinnit	320 000
Yhteensä	37 554 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 26.01.20	300
Siirto momentilta 26.10.01	985
Siirto momentilta 26.20.01	100
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen	-7
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	13
Siirto momentille 26.01.01	-195
Siirto momentille 26.01.20	-3 450
Siirto momentille 26.10.01	-17 875
Siirto momentille 26.20.01	-2 620
Siirto momentille 26.30.01	-100
Siirto momentille 26.30.02	-1 125
Siirto momentille 26.40.01	-50
Uudelleenkohdentaminen	-19
Muu muutos yhteensä	-99
Yhteensä	-24 142

2010 talousarvio	1 092 000
2009 talousarvio	25 234 000
2008 tilinpäätös	21 372 000

20. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 711 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sisäasiainhallinnon runkoverkon ja ministeriön lähiverkon sekä yhteiskäytössä olevien tietojärjestelmien ylläpito- ja kehittämismenoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Runkoverkko	2 100 000
Strateginen ohjaus	350 000
Asiankäsittelyjärjestelmät	450 000
Sähköposti	100 000
Julkaisujärjestelmät	550 000
Muut järjestelmät	250 000
Sähköinen asiointi	100 000
Tietoturvallisuus	100 000
Lähiverkko	400 000
Muut tietohallintomenot	311 000
Yhteensä	4 711 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Siirto momentille 26.01.03	-300
Siirto momentilta 26.01.03	3 450
Yhteensä	3 150

2010 talousarvio	4 711 000
2009 talousarvio	1 561 000
2008 tilinpäätös	2 632 000

22. EU:n osuus yhteisvastuun ja maahanmuuttovirtojen hallintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 656 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan unionin mukaisiin yhteisvastuuta ja maahanmuuttovirtojen hallintaa koskevan yleisohjelman 2007—2013 alaisten rahastojen mukaisesti toteutettaviin hankkeisiin (Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös 435/2007/EY, 573/2007/EY, 574/2007/EY, 575/2007/EY)

2) teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan ja näihin tehtäviin kohdennettavan sisäasiainministeriön hallinnonalan eri virastojen, enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan, henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen sekä ohjelmien toteuttamisen kannalta muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen ja

3) hankkeisiin sisältyvien arvonlisäveroosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Yhteisvastuuta ja maahanmuuttovirtojen hallintaa koskeva yleisohjelma koostuu neljästä rahastosta: Euroopan pakolaisrahasto, paluurahasto, ulkorajarahasto sekä kotouttamisrahasto. Yleisohjelman hallinnointi- ja valvontajärjestelmiä koskevat jäsenvaltion velvollisuudet on määritelty rahastoja koskevissa päätöksissä. Sisäasiainministeriö vastaa rahastojen kansallisesta hallinnoinnista. Rahastoille yhteisen kansallisen hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvauksen mukaisesti ministeriöön on nimetty vastuu-, todentamis- ja tarkastusviranomainen.

Rahastosta myönnetään tukea pääsääntöisesti enintään kolme vuotta kestäville hankkeille. Euroopan yhteisöjen komissio on määrittänyt Suomelle seuraavat rahastokohtaiset osuudet vuodelle 2010.

EU:n tukiosuuksista suoritettavat arvioidut maksatukset	€
Pakolaisrahasto	1 309 000
Ulkorajarahasto	5 505 000
Kotouttamisrahasto	1 011 000
Paluurahasto	831 000
Yhteensä	8 656 000

Kansallinen vastinrahoitus on budjetoitu momenteille 26.01.01, 26.10.01, 26.20.01 ja 70 sekä 26.40.01 ja 63. Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.26.98.

Hankkeille tältä momentilta maksettavaan EU:n tukiosuuteen on mahdollista sisältyä arvonlisäveroa. EU:n tukiosuus maksetaan hankkeille pääsääntöisesti kahtena ennakkomaksuna ja yhtenä loppumaksuna, jolloin tukikelpoisten kustannusten raportointi (ml. alv-menot) tapahtuu jälkikäteen eikä alv-osuuden arvioiminen etukäteen ole mahdollista.

Rahoitusohjelmilla pyritään edistämään Haagin ohjelmassa määriteltyjen tavoitteiden toteutumista.

Pakolaisrahastosta tuetaan turvapaikanhakijoiden vastaanotto-olosuhteiden kehittämistä, turvapaikkaprosessia, pakolaisten uudelleensijoitusohjelmia ja pakolaisten integroitumista yhteiskuntaan.

Ulkorajarahastosta tuetaan toimia, joilla kehitetään maahantuloa edeltäviä tarkistuksia, viisumien myöntämistä rajoilla, maahantulon sujuvuutta siihen oikeutetuille henkilöille, laittoman maahantulon vähentämistä ja yhteistyötä kolmansien maiden kanssa.

Kotouttamisrahasto kohdentuu kolmansien maiden kansalaisten maahanmuuttoon ja integraation tukemiseen pois lukien pakolaiset (myönteisen päätöksen saaneet turvapaikanhakijat, kiintiöpakolaiset ja tilapäistä suojelua saavat henkilöt). Rahaston avulla kehitetään kansallisia maahanmuuttostrategioita niin, että integraatio nähdään kaksisuuntaisena prosessina, jossa sekä uusien tulijoiden valmiuksia integroitua että vastaanottavan maan kykyä tuottaa heidän tarvitsemiaan palveluita kehitetään tasapuolisesti ja vaikutetaan myönteisen asenneilmaston syntymiseen.

Paluurahasto on tarkoitettu laittomasti maassa oleskelevien ulkomaalaisten palauttamiseen, turvapaikanhakijoiden, jotka eivät ole vielä saaneet päätöstä, vapaaehtoisen paluun tukemiseen ja pakolaisten vapaaehtoisen paluun avustamiseen. Tavoitteena on ns. integroitu ja tehokas paluustrategia, jossa eri vaiheiden toimenpiteet (yhteistyö edustustojen ja kolmansien maiden maahanmuuttoviranomaisten kanssa, informaation jakaminen, paluu/palauttamisprosessi ja uudelleenintegroitumisen tukitoimet) nivoutuvat tulokselliseksi kokonaisuudeksi.

2010 talousarvio	8 656 000
2009 talousarvio	9 515 000
2008 tilinpäätös	-2 797 570

29. Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 53 100 000 euroa.

2010 talousarvio	53 100 000
2009 talousarvio	53 100 000
2008 tilinpäätös	51 065 545

65. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 166 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sisäasiainhallinnon kansainvälisten järjestöjen (Interpol, FATF[1)], Schengen C-SIS[2)], SISNET[3)], FIUNET[4)], Egmont[5)], IGC[6)], IOM, ICMPD[7)] ja COSPAS-SARSAT) jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja vastaavien velvoitteiden suorittamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Poliisin kansainvälisessä yhteistyössä ja sen kehittämisessä erityinen pääpaino on EU:n puitteissa suoritettavalla poliisiyhteistyöllä sekä lainsäädännön että käytännön toiminnan tasolla. Huomiota kiinnitetään myös lähialueyhteistyön, YK:n ja Euroopan neuvoston sekä muiden kansainvälisten organisaatioiden piirissä tapahtuvaan poliisin toimialaan liittyvään kehitykseen.

IGC:ssä käsitellään kaikkia kansainvälisten maahanmuuttovirtojen hallintaan liittyviä merkittäviä kysymyksiä. Suomi toimii IGC:n puheenjohtajamaana vuosina 2009—2010. Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM) on hallitustenvälinen järjestö, joka harjoittaa laaja-alaista siirtolaisuuteen liittyvää toimintaa. ICMPD on riippumaton hallitustenvälinen tutkimuslaitos. Se pyrkii edistämään kestävää maahanmuuttopolitiikkaa ja keskittyy Länsi- ja Itä-Euroopan kannalta tärkeisiin maahanmuuttokysymyksiin ja toimii Budapest-prosessin sihteeristönä.

---

1) FATF=Financial Action Task Force

2) C-SIS=Communication-Schengen Information System

3) SISNET=Shengen Information System Network

4) FIUNET=Financial Intelligent Unit Network

5) Egmont Group=rahanpesuun liittyvä ryhmä, jonka sihteeristö toimii Torontossa, Kanadassa

6) IGC=Inter-Governmental Consultations on Asylum, Refugee and Migration Policies in Europe, North America and Australia

7) ICMPD=International Centre for Migration Policy Development

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Interpol	550 000
FATF	17 000
Schengen C-SIS	100 000
SISNET	80 000
FIUNET	29 000
Egmont	9 000
IGC	82 000
IOM	255 000
ICMPD	4 000
COSPAS-SARSAT	40 000
Yhteensä	1 166 000

2010 talousarvio	1 166 000
2009 talousarvio	1 813 000
2008 tilinpäätös	1 486 273

10. Poliisitoimi

Selvitysosa: Poliisi turvaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä estää ennalta rikoksia, selvittää niitä ja saattaa ne syyteharkintaan.

Poliisitoiminnan eri osa-alueiden tuloksellisella toiminnalla osaltaan vaikutetaan siihen, että Suomi on Euroopan turvallisin maa.

Poliisin toimintaa painotetaan rikollisuutta ennalta estävään suuntaan. Poliisi toimii asiakaslähtöisesti ja eettisesti korkeatasoisesti niin, että kansalaisten luottamus toimintaan säilyy. Rikosten selvitystaso ei laske. Väkivaltarikollisuuden torjunnassa painotetaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa rikollisuutta sekä lähisuhdeväkivaltaa. Harmaan talouden ja talousrikollisuuden kokonaismäärä vähenee sekä järjestäytyneen rikollisuuden ja muun vakavan rikollisuuden toimintaedellytykset heikkenevät. Poliisi puuttuu rasistisia piirteitä omaavaan rikollisuuteen aktiivisesti.

Yleisen turvallisuuden tunteen taso pidetään hyvänä ja kansalaiset luottavat poliisiin ja sen kykyyn ennalta estää, paljastaa ja selvittää rikoksia.

Poliisin lupapalveluissa noudatetaan hyvän hallinnon periaatteita. Lupatoiminnan ennalta estävä merkitys kasvaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä, rikostorjunnassa sekä liikenneturvallisuudessa. Lupatoiminta vaikuttaa osaltaan siihen, että yksityisen turva-alan toiminta on yhteiskunnallisesti luotettavaa. Poliisin lupapalvelut ovat kustannustehokkaita. Poliisin lupapalvelutarjonnassa hyödynnetään ajanvarausta ja yhteispalvelua.

Poliisin kansainvälisen toiminnan peruslähtökohtana on tukea ja edistää yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä sekä turvata Suomeen ulottuvan ja Suomesta käsin toimivan kansainvälisen rikollisuuden ennalta ehkäisyä, selvittämistä ja syyteharkintaan saattamista. Kansainvälisen poliisiyhteistyön keinoin vaikutetaan siihen, että sen maan viranomaiset pystyvät itse torjumaan rikollisuutta, jonka vaikutukset muutoin ulottuisivat Suomen alueelle.

Poliisi pyrkii aktiivisesti siihen, että koko maahan on laadittu ajanmukaiset ja vahvistetut alueelliset turvallisuussuunnitelmat, joissa määritellään konkreettisia toimenpiteitä yleisten paikkojen häiriökäyttäytymisen ja väkivallan vähentämiseksi. Suunnitelmissa luodaan myös toimivia yhteistyömuotoja perhe- ja läheisväkivallan ennalta estämiseksi ja alkoholihaittojen vähentämiseksi. Suunnitelmissa käsitellään erityisesti harvaan asuttujen alueiden turvallisuuspalvelujen järjestämistä sekä Jokelan ja Kauhajoen kaltaisten tapahtumien ennaltaehkäisemistä.

Poliisi edistää hyvän maahanmuuttopolitiikan toteutumista parantamalla maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen turvallisuuspalveluja sekä torjumalla laitonta maahanmuuttoa.

Poliisin toimivaltuuksien sääntelyä selkeytetään toteuttamalla esitutkintalain, pakkokeinolain ja poliisilain kokonaisuudistus.

Hallitusohjelman mukaisesti on selvitetty poliisin pitkän aikavälin henkilöstötarpeet (Poliisi 2020 -selvitys). Selvityksen perusteella poliisin toimintaa ja resursseja tullaan jatkossa painottamaan entistä enemmän rikollisuutta ja järjestyshäiriöitä ennalta estävään ja paljastavaan toimintaan. Poliisin henkilöstöresursseja pyritään kohdentamaan uudelleen siten, että toimintaedellytyksiä ylläpitävästä toiminnasta vähennetään henkilötyövuosia ja kentällä toimivien poliisien lukumäärää lisätään turvaamalla kuitenkin samalla lupahallinnon toimintaedellytykset. Hankkeelle asetetaan seurantaryhmä, joka arvioi toteutusta ja tarvittaessa päivittää esityksiä.

Poliisi siirtyy vuoden 2010 alusta kaksiportaiseen hallintomalliin, jonka mukaan nykyisestä poliisin ylijohdosta ja poliisin lääninjohdoista koostuvan poliisin keskushallintoviranomaisen suorassa alaisuudessa ovat poliisilaitokset sekä keskusrikospoliisi, suojelupoliisi, liikkuva poliisi, Poliisiammattikorkeakoulu ja Poliisin tekniikkakeskus. Hallintorakenneuudistuksen yhteydessä tullaan kriittisesti arvioimaan ja yhtenäistämään poliisin toiminnallisia prosesseja, johtamiskäytäntöjä sekä eri toimintayksiköiden noudattamia menettelytapoja sekä toimintakulttuureja. Poliisin toimintakyky turvataan varmistamalla henkilöstön saatavuus ja poliisin henkilöstömäärä.

Poliisin tietojärjestelmien kokonaisuudistukseen (Halti - Patja) liittyen toteutetaan vuonna 2010 ase- ja turvallisuusalan valvontarekisterit sekä rahankeräysrekisteri. Vuonna 2009 käynnistettyä poliisiasiaintietojärjestelmän uudistamista (Vitja-hanke) jatketaan, tavoitteena on uuden järjestelmän käyttöönotto 2013. Kokonaisuudistuksen toteuttaminen on edellytys uusien, kansalaisille suunnattujen palveluiden käyttöönotolle sekä poliisin tuottavuustavoitteiden saavuttamiselle. Kansalaisten sähköistä asiointia poliisin kanssa tehostetaan mahdollistamalla uusien lupien anominen ja maksaminen sähköisesti jo vireillepanovaiheessa.

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 679 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien ja rahoittamien poliisitoimeen liittyvien hankkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö asettaa poliisille seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Valvonta- ja hälytystoiminta

Yleisen turvallisuuden taso ja ihmisten kokema turvallisuuden tunne sekä hälytyspalveluiden saatavuus eivät heikkene ja liikenteen riskikäyttäytyminen vähenee. Poliisi pystyy yhdessä muiden turvallisuusalan toimijoiden kanssa ennakoimaan tulevaisuutta ja kohdistamaan ennakoivat toimet ja voimavarat turvallisuuden kannalta kriittisiin kohtiin. Sisämaan ulkomaalaisvalvontaa suoritetaan osana perus-poliisitoimintaa ja analyysiin perustuvana teemavalvontana.

Valvonta	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (yjt-tehtävät/htv)	347	348	345
Taloudellisuus			
Toimintamenomääräraha, 1 000 euroa	180 873	195 994	199 068
Henkilötyövuodet	3 050	3 180	3 130
Valvonnan kustannukset, 1 000 euroa	214 189	228 539	230 680
Taloudellisuus (kustannukset/yjt-tehtävät), euroa	203	207	214

Palvelukyky ja laatu			
Onnistuminen kotiväkivaltaan puuttumisessa, arvosana 4—10	7,68	7,60	7,68
Onnistuminen liikennevalvonnassa, arvosana 4—10	7,77	7,67	7,85
Poliisin partiointi, arvosana 4—10	7,44	7,47	7,55
Suoritteet			
Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden (yjt) tehtävämäärä, kpl	1 057 637	1 106 000	1 080 000

Hälytystoiminta	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (hälytystehtävät/htv)	1 005	1 006	1 027
Taloudellisuus			
Toimintamenomääräraha, 1 000 euroa	62 387	64 838	66 907
Henkilötyövuodet	1 052	1 052	1 052
Hälytystoiminnan kustannukset, 1 000 euroa	76 236	77 944	79 930
Taloudellisuus (kustannukset/hälytystehtävät A+B), euroa	87,3	89,3	88,8
Palvelukyky ja laatu			
Toimintavalmiusaika A-luokan tehtävissä, min	12,3	12,3	12
Toimintavalmiusaika A- ja B-luokan tehtävissä, min	22,2	22,2	21
Onnistuminen kiireellisissä hälytystehtävissä, arvosana 4—10	7,65	7,65	8
Suoritteet			
Hälytystehtävien määrä, kpl, enintään	1 057 632	1 058 000	1 080 000
Perheväkivaltaan liittyvät hälytystehtävät, lkm	18 947	19 000	18 000
A ja B hälytystehtävien määrä, kpl	873 196	873 000	900 000
A, B ja C hälytystehtävien määrä, kpl	1 057 363	1 057 000	1 080 000

Rikostorjunta

Poliisin hallintorakenneuudistus ja rikostorjunnan toimintojen uudelleen järjestäminen parantavat poliisin palvelukykyä, mahdollistavat erikoisosaamisen keskittämisen, nostavat rikosten selvitysprosenttia ja nopeuttavat juttujen käsittelyä. Tehostamistoimilla kompensoidaan rikostorjuntaan kohdistuvia henkilöstövähennyksiä siten, että rikostorjunnan tuloksellisuus säilyy edellisvuosien tasolla. Paikallistuntemus säilyy rikostutkinnassa ja päivittäisrikokset tutkitaan omalla alueella. Rikostorjunnassa sovelletaan tietojohtoista poliisitoimintaa ja etenkin juttujen sarjoittamisessa hyödynnetään tietojen analysointia. Rikostorjunta vastaa herkästi toimintaympäristön muuttuviin tarpeisiin ja kykenee estämään ennalta rikoksia, paljastamaan piilossa olevaa rikollisuutta sekä toteuttamaan rikosvastuuta.

Rikostorjunta	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (selvitetyt rikoslakirikokset/htv)	86,4	87,2	88,2
Taloudellisuus			
Toimintamenomääräraha, 1 000 euroa	243 912	254 546	259 488
Henkilötyövuodet	4 113	4 130	4 080
Rikostorjunnan kustannukset, 1 000 euroa	298 059	305 995	309 996
Taloudellisuus (kustannukset/selvitetyt rikoslakirikokset), euroa	839	850	861

Palvelukyky ja laatu			
Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikennerikokset), %, vähintään	49,3	50	50
Rikoslakirikosten tutkinta-aika (pl. liikennerikokset), ka, vrk	79	78	78
Omaisuusrikosten selvitystaso, %, vähintään	37,8	37	37
Henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten selvitystaso, %, vähintään	78,5	80	80
Päätettyjen talousrikosten tutkinta-aika, ka, vrk, vähintään	309	270	270
Suoritteet			
Selvitetyt rikoslakirikokset, määrä	355 451	360 000	360 000
Takaisin saatu rikoshyöty talousrikoksissa (netto), milj. euroa	59,1	40	40
Päätettyjen talousrikosten määrä	1 555	1 900	1 900
Avoinna olevien talousrikosten määrä	1 627	1 650	1 500
Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrä	37 704	37 700	37 700
Poliisin tietoon tulleet törkeät huumausainerikokset, määrä	790	800	800

Lupapalvelut

Poliisin oma palveluverkosto, sähköiset palvelut, liikkuvat palvelut sekä yhteispalvelu muodostavat yhdessä poliisin lupapalvelujen palvelukokonaisuuden. Uudet lupapalveluprosessit tukevat päätösten yhdenmukaisuutta ja palvelujen laatu pysyy hyvällä tasolla. Erityisesti ampuma-aseturvallisuuden parantamista tuetaan kehittämällä yhtenäisiä lupaprosesseja. Asetettaessa tavoitteita vuodelle 2010 on arvioitu, että taloudellinen taantuma vähentää matkustusasiakirjojen kysyntää.

Lupapalvelut	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (poliisin myöntämät luvat/htv)	1 414	1 316	1 303
Lupapalvelujen tuottotavoite, 1 000 euroa	40 346	35 803	34 700
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	775	775	775
Lupapalvelujen kustannukset, 1 000 euroa	34 420	35 803	34 700
Taloudellisuus (kustannukset/poliisin myöntämät luvat), euroa	31,4	35,1	34,4
Lupapalvelujen kustannusvastaavuus, %	117	100	100
Palvelukyky ja laatu			
Onnistuminen lupapalveluissa, arvosana 4—10	8,15	8,24	8,24
Suoritteet			
Poliisin myöntämät luvat yhteensä, kpl	1 096 010	1 020 000	1 010 000
— Passit	433 522	400 000	400 000
— Henkilökortit	71 404	45 000	40 000
— Ajoluvat	357 091	350 000	350 000
— Aseluvat	82 629	75 000	70 000
— Ulkomaalaisluvat	60 140	65 000	65 000
— Muut luvat	91 224	85 000	85 000

Poliisikoulutus

Poliisikoulutuksen tavoitteena on vastata poliisin henkilöstötarpeeseen. Valmistuneiden poliisien sijoittumista poliisivirkoihin edistetään.

Poliisikoulutus	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (poliisiksi valmistuvien määrä/htv)	2,16	1,68	1,23
Kokonaistyövuodet/poliisiksi valmistuvien määrä	0,46	0,60	0,81
Taloudellisuus			
Poliisikoulutuksen kokonaiskustannukset, 1 000 euroa	26 786	25 500	25 000
Henkilötyövuodet	219	219	219
Perustutkintokoulutuksen koulutuspäivän hinta, enintään, euroa	167	149	149
Poliisipäällystötutkinnon koulutuspäivän hinta, enintään, euroa	270	290	290
Palvelukyky ja laatu			
Poliisin perustutkintokoulutuksen läpäisyprosentti	95,2	97,5	97,5
Suoritteet			
Perustutkintokoulutukseen hakijoiden määrä, hlöä	947	1 000	1 000
Perustutkintokoulutuksen aloittaneiden määrä, hlöä	218	312	380
Perustutkintokoulutuksesta valmistuvien määrä, hlöä	472	368	269

Henkiset voimavarat

Poliisin henkilöstötarpeesta on valmistunut poliisin pitkän aikavälin henkilöstötarvesuunnitelma. Suunnitelma sisältää ehdotuksia henkilöstötarpeeksi sekä toiminnallisia toimenpide-ehdotuksia.

Poliisin hallintorakenneuudistuksen myötä poliisin muutosjohtaminen ja työhyvinvoinnin tukitoimet ovat keskeinen painoalue. Koko henkilöstön urakehitystä ja sijoittumista eri tehtäviin edistetään.

Henkiset voimavarat	2008 toteutuma[1)]	2009 arvio[2)]	2010 tavoite[3)]
Henkilötyövuodet, lkm	10 665	10 740	10 690
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta, %	73,2	74,0	74,0
Naisia, %-osuus	27,4	28	28
Poliisimiehet, lkm	7 544	7 735	7 635
Naisia, %-osuus	13,3	13,7	14
Opiskelijat, lkm	482	418	418
Naisia, %-osuus	23,3	24	24,5
Muu henkilöstö	2 639	2 587	2 537
Naisia, %-osuus	70,8	67	67
Naisten %-osuus alipäällystössä, päällystössä ja päällikkötasolla	7,4	7,7	8,0

[1)] Lähde Polstat, rajauksena poliisimomentti, henkilötyövuodet, mukana kaikki.

[2)] Huomioitu poliiseissa työllistämispaketin lisäysvaikutus tulossopimuksissa sovittujen tavoitteiden lisäksi.

[3)] Henkilöstötavoitteissa huomioitu työllistämispaketin lisävaikutus sekä Poliisi 2020 -raportissa esitetyt linjaukset.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	678 704	705 022	719 540
Bruttotulot	46 129	43 080	40 400
Nettomenot	632 575	661 942	679 140
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	20 154		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	33 702		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	44 882	39 301	39 100
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	39 138	39 301	39 100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	5 744	-	-
Kustannusvastaavuus, %	115	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan palvelukeskuksen tuottavuusvähennys	-60
Tuottavuustoimet	-1 123
Toimitilat	783
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	1 272
Kihlakuntahallinnon purkaminen	-9
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen	2 135
Siirto momentille 26.01.03	-985
Toiminnan tason ja poliisimiesten luku-määrän ylläpito	-5 000
Ampuma-ase-, aselupa- ja turvallisuusalan valvontarekisterin uudistaminen	400
Panssaroidut ajoneuvot	-550
Siirto momentilta 26.01.01 (Poliisihallituksen toimintamenoihin)	893
— vuoden 2009 loppuun asti maksetut PO:n toimintamenot	3 958
— vuoden alusta maksettavat PO:n toimintamenot	-3 065
Siirto momentilta 26.01.03	17 875
Siirto momentille 29.40.50 (-1 htv)	-88
Hämeenlinnan poliisitalon rakentamisen lykkääntyminen	-1 400
Kieku-hankkeesta aiheutuva siirto momentille 26.01.01	-160
Vastavalmistuneiden poliisien työllistäminen	3 000
Vitja-hanke	2 000
Uudelleenkohdentaminen	-1 500
Muu muutos yhteensä	-285
Yhteensä	17 198

2010 talousarvio	679 140 000
2009 I lisätalousarvio	1 500 000
2009 talousarvio	661 942 000
2008 tilinpäätös	646 123 000

20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) poliisin vastuulla olevien maasta poistettavien henkilöiden maasta poistamiskuljetuksista

2) turvapaikanhakijoiden tulkkaus- ja käännöspalveluista ja

3) Suomeen luovutettavien rikoksentekijöiden noutokuljetuksista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Maasta poistamiskuljetukset	1 800 000
Tulkkaus- ja käännöspalvelut	550 000
Noutokuljetukset	150 000
Yhteensä	2 500 000

2010 talousarvio	2 500 000
2009 talousarvio	2 500 000
2008 tilinpäätös	2 175 392

20. Rajavartiolaitos

Selvitysosa: Rajavartiolaitos on yhteistyökykyinen, kansainvälisesti arvostettu rajaturvallisuuden ja meripelastuksen asiantuntija, joka tuottaa yhteiskunnalle välttämättömiä turvallisuuspalveluja tehokkaasti ja taloudellisesti.

Lakisääteisillä tehtävillään Rajavartiolaitos vahvistaa myönteistä turvallisuuskulttuuria sekä parantaa edellytyksiä onnettomuuksien ja rikosten ennaltaehkäisyyn. Rajavartiolaitoksen toiminnan painopisteitä ovat

1. Itärajan pitäminen turvallisena ja toimivana. Rajaliikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta parannetaan kehittämällä kansainvälisten rajanylityspaikkojen - erityisesti Vaalimaan ja Helsinki—Vantaan -rakenteita, henkilöstövoimavaroja ja teknologiaa.

2. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaa kehitetään painottaen kykyä ja valmiuksia laittoman maahantulon ja ihmiskaupan torjuntaan. Neliportaisen rajaturvallisuusjärjestelmän tarjoamat mahdollisuudet käytetään tehokkaasti hyväksi.

3. Meripelastustoimi järjestetään siten, että apua voidaan osoittaa viipymättä ja mitoittaa tilanteen edellyttämällä tavalla. Merellisten monialaonnettomuuksien ja ympäristötuhojen ennaltaehkäisyn ja torjunnan sekä viranomaisyhteistyön valmiuksia kehitetään.

4. Rajavartiolaitos osallistuu aktiivisesti EU:n meripolitiikan toimeenpanoa koskeviin hankkeisiin sekä käyttää asiantuntemustaan merellisten valvontajärjestelmien ja merellisten viranomaisten välisen yhteistyön kehittämisessä.

5. Rajajoukkojen käyttöperiaatteiden, kokoonpanojen ja varustuksen sekä operatiivisten suunnitelmien uudistamista jatketaan osana valtakunnallista valmius- ja puolustussuunnittelua. Rajavartiolaitos kouluttaa palvelukseen astuneet asevelvolliset sijoituskelpoisina rajajoukkoihin.

6. Rajavartiolaitos osallistuu aktiivisesti EU:n yhdennetyn rajaturvallisuusjärjestelmän kehittämiseen ja rajastrategian toimeenpanoon sekä EU:n yhteisiin rajaturvallisuusoperaatioihin ja EU:n nopean toiminnan joukkoihin. Tavoitteena on taata ulkorajojen korkea turvallisuustaso niin nykyisissä kuin tulevissakin jäsenmaissa.

7. Rajavartiolaitos osallistuu sisäisen turvallisuuden ohjelman toteuttamiseen, erityisesti rajaturvallisuuden, ihmiskaupan estämisen ja laittoman maahantulon torjunnan sekä merellisten suuronnettomuuksien ja ympäristötuhojen torjunnan osalta.

8. Päätehtäviensä ohessa Rajavartiolaitos (Vartiolentolaivue) tukee poliisi-, pelastus- ja muiden yhteistoimintaviranomaisten toimintaa lentosuorittein. Pelastus- ja avustustehtävien osalta painopistealueena on eteläinen merialue ja muun lentotoiminnan osalta Kaakkois-Suomi, Suomenlahti ja Saaristomeren eteläosa. Jatkuvaa valmiutta ylläpidetään vähintään kahdella meripelastustoimen etsintä- ja pelastustehtäviin soveltuvalla helikopterilla.

Rajavartiolaitoksessa tehdään selvitys hallintorakenteen kehittämiseksi tavoitteena siirtyä vartiostoissa kaksiportaiseen organisaatioon lakkauttamalla raja- ja merivartioalueet sekä näiden johtopaikat. Selvityksen perusteella laaditaan suunnitelma muutoksen toteutuksesta siten, että

tarvittavat päätökset voidaan tehdä vuoden 2009 loppupuolella. Samassa yhteydessä selvitetään myös teknillisen alan palveluiden ohjauksen ja tuottamisen kehittämisvaihtoehdot.

01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 219 901 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) meripelastuslain (1145/2001) 21 §:n 3 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen sekä Rajavartiolaitoksen ilma-alusten meripelastustehtävistä johtuvien lennonvarmistuspalvelujen ja meripelastustoimeen liittyvän lentopelastuksen hälytys- ja johtamistoiminnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen Ilmailulaitokselle

2) koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenojen maksamiseen silloin, kun hankkeen hankintameno tai kustannusarvio on alle 1 000 000 euroa

3) Rajavartiolaitoksen omistajahallinnassa olevien merivartioasemien ja partiomajojen rakennusten sekä rakenteiden, ilma-alustukikohtien rakennusten ja rakenteiden sekä muiden rakennettujen kiinteistöjen ulkopuolella sijaitsevien rajavalvontaan ja koulutukseen käytettävien rakennusten ja rakenteiden perusparannuksesta ja uudisrakentamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

4) rajavartiolain (578/2005) 81 §:n nojalla työsuhdeasuntojen vuokrakompensaatioon sekä

5) EU:n hyväksymiin ja rahoittamiin hankkeisiin.

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö asettaa Rajavartiolaitokselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Rajavalvonta

Rajavalvonta kohdennetaan ja valmiutta ylläpidetään siten, että tärkeimmillä alueilla luvattomat rajanylitykset estetään tai havaitaan välittömästi. Muilla alueilla luvattomat rajanylitykset paljastetaan.

Rajavalvonta	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Tulosmittarit			
Tuotokset			
Partiointi (h)	336 000	323 000	324 000
— josta itärajalla	248 000	237 000	238 000
Tekninen valvonta	885 000	937 000	945 000
Tarkastukset	83 000	84 000	85 000
Rajavyöhykeluvat	12 000	11 000	11 000
Turvallisuuspalvelut harva-alueella (poliisi- ja virka-aputehtävät)	500	500	500
Panokset			
Kustannukset (milj. euroa)	121,4	123,0	127,0
Henkilötyövuodet	1 531	1 410	1 410
Tehokkuus			
Tuottavuus (ind)	81	100	100
Taloudellisuus (ind)	86	100	100
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	-	4,2	4,2
Rajatapahtumien estäminen (%)	79	96	96
Rajatapahtumien paljastaminen (%)	96	85	85
Tilannekuvan laatu	-	4	4

Rajatarkastukset

Kaikki Schengen-alueen ulkorajan ylittävät henkilöt tarkastetaan. EU/ETA -kansalaisille tehdään vähimmäistarkastus ja muille perusteellinen tarkastus. Schengen-alueen sisärajoilla ylläpidetään valmius rajatarkastusten pa-

lauttamiseen. Maahantulo ja maastalähtö vastoin säädettyä järjestystä paljastetaan turvaten sujuva rajanylitysliikenne. Rajatarkastuksissa ja niihin liittyvissä tutkinnoissa ja hallintopäätöksissä huolehditaan henkilöiden oikeusturvasta.

Rajatarkastukset	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Tulosmittarit			
Tuotokset			
Rajatarkastukset (milj. hlöä)	11,7	12	13
Tullitarkastukset (hlöä)	15 400	2 000	2 000
Käännyttämispäätös	1 471	1 500	1 600
Myönnetyt viisumit	1 936	1 700	1 800
Päätökset rajanylityslupa-anomuksiin	11	13	13
Vastaanotetut turvapaikkahakemukset	263	245	250
Vastaanotetut kiintiöpakolaiset	782	1 100	1 100
Muun viranomaisen päätöksen täytäntöönpano	738	800	800
Panokset			
Kustannukset (milj. euroa)	79,3	104,9	108,3
Henkilötyövuodet[1)]	1 000	1 203	1 202
Tehokkuus			
Tuottavuus (ind)	118	100	106
Taloudellisuus (ind)	127	100	106
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	-	4,7	4,8
Rajatarkastusten kattavuus (%)	99,9	100	100
Rajatarkastusten laatu (%)	99,3	99,8	99,9
Rajatarkastusten sujuvuus (min)	9	8	9
Rajatarkastusten asiakaspalvelu (1—5)	-	4	4
Oikeusturva (%)	99,9	100	100

[1)] Tuloksellisuuden laskentajärjestelmän uudistamisen yhteydessä rajatarkastuksen tulosalueelta siirrettiin rikostorjunnan työaika ja henkilötyövuodet omalle tulosalueelleen.

Rikostorjunta, hallinnolliset maksuseuraamukset ja valvontatoimenpiteet

Rajavartiolaitos toimii ammattitaitoisena ja tehokkaana rikostorjuntaviranomaisena rajaturvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä paljastettujen laittomaan maahantuloon ja ihmiskauppaan liittyvien rikosten ja niiden oheisrikosten osalta. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntatyön valtakunnallisessa ja alueellisessa resursoinnissa sekä kehittämisessä keskitytään laittoman maahantulon ja siihen liittyvän ihmiskaupan torjuntaan. Vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntatyö keskitetään valtakunnallisesti. Kaikkien vartiostojen on kyettävä huolehtimaan omassa valvontatoiminnassaan esille tulleista Rajavartiolaitoksen vastuulle säädettyjen epäiltyjen rikosten tutkinnasta. Rajavartiolaitoksen rikostorjunnassa tarvittavaa ammattitaitoa ja osaamista kehitetään osallistumalla muiden PTR-viranomaisten kanssa perustettaviin yhteisiin tutkintaryhmiin sekä kehittämällä kansainvälistä rikostorjuntayhteistyötä. Edellä mainitun lisäksi kaikkien vartiostojen on kyettävä huolehtimaan omassa valvontatoiminnassaan esille tulleista suppeaa esitutkintaa edellyttävistä asioista sekä epäillyistä ratti- ja vesiliikennejuopumuksista.

Aluspäästövalvonnalla havaitaan ja todennetaan öljypäästöt merialueella, saatetaan päästön suorittaja vastuuseen määräämällä hallinnollinen öljypäästömaksu, kerätään esitutkintamateriaalia poliisin suorittamalle rikosoikeudelliselle tutkintaprosessille ja käynnistetään mahdolliset torjuntatoimenpiteet.

Rikostorjuntaan ja aluspäästövalvontaan liittyvissä tutkinnoissa ja hallinnollisissa maksuseuraamuksissa huolehditaan toimenpiteiden kohteena olevien oikeusturvasta.

Rikostorjunta, hallinnolliset maksuseuraamukset ja valvontatoimenpiteet	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Tulosmittarit			
Tuotokset			
Rikosilmoitus (R-ilmoitus)	1 140	1 100	1 100
Valtionrajarikos (kpl)	212	170	170
Laittoman maahantulon järjestäminen ja ihmiskauppa (kpl)	76	80	90
Muu rikos (kpl)	1 265	1 100	1 100
Rikesakko	531	550	550
Rangaistusvaatimusilmoitus	2 335	2 300	2 300
Pakkokeino	3 073	2 100	2 100
Huomautus	867	910	910
Päätös alusöljypäästöasiassa	3	8	8
Päätös liikkeenharjoittajan seuraamusmaksussa	24	20	20
Turvaamistoimenpide	2 978	3 300	3 300
Sekalainen ilmoitus (S-ilmoitus)	326	400	400
Valvontailmoitus	282	280	280
Panokset			
Kustannukset (milj. euroa)	13,2	12,4	12,9
Henkilötyövuodet	167	143	143
Tehokkuus			
Tuottavuus (ind)	95	100	101
Taloudellisuus (ind)	102	100	101
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	-	4,2	4,2
Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikennerikokset) (%)	85	88	88
Laittoman maahantulon järjestämisten ja ihmiskauppa-rikosten selvitystaso (%)	43	93	92
Aluspäästötapausten selvitystaso (1—5)	3,4	3,4	3,4
Tavoiteajassa (60 vrk) selvitettyjen rikoslakirikosten osuus (%)	61	71	71
Tavoiteajassa (180 vrk) selvitettyjen laittoman maahantulon järjestämisten ja ihmiskauppatapausten osuus (%)	-	77	77
Oikeusturva (%)	100	100	99,9

Meri- ja muu pelastustoiminta

Kaikkiin merellisiin hätätilanteisiin osoitetaan apua viivytyksettä. Meripelastustapahtumien havaitsemiseksi ja ennalta ehkäisemiseksi huolehditaan merialueiden riittävästä valvonnasta rajavalvonnan yhteydessä. Pelastustoimea ja lentopelastuspalvelua tuetaan tarpeen mukaan Rajavartiolaitoksen kalustolla ja henkilöstöllä.

Meri- ja muu pelastustoiminta	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Tulosmittarit			
Tuotokset			
Etsinnät (kpl)	467	300	300
Pelastustehtävät (kpl)	1 507	1 000	1 000
Sairaankuljetus (kpl)	208	190	190
Avustustehtävä (kpl)	516	580	580
Muu pelastussuorite (kpl)	158	65	65
Päivystyspalvelu (tuntia)	-	65 000	65 000
Pelastettu henkilö (kpl)	5 428	3 100	3 100
Estetty onnettomuus (kpl)	52	45	15
Panokset			
Kustannukset (milj. euroa)	7	6,2	6,4
Henkilötyövuodet	88	71	71
Tehokkuus			
Tuottavuus (ind)	114	100	100
Taloudellisuus (ind)	122	100	100
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	-	4,3	4,3
Johtamisen laatu (1—5)	-	4,0	4,0
Yksiköiden valmius (1—5)	-	4,5	4,5
Meritilannekuva (1—5)	-	4,5	4,5

Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustussuunnitelmat, tilanteen edellyttämä johtamis- ja toimintavalmius sekä valmius joukkojen perustamiseen ylläpidetään. Vastataan osaltaan rajajoukkojen tuottamisesta kouluttamalla varusmiehiä ja järjestämällä kertausharjoituksia.

Sotilaallinen maanpuolustus	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Tuotokset			
Koulutusvuorokaudet	81 300	91 000	93 000
Panokset			
Kustannukset (milj. euroa)	10,5	8,8	9,1
Henkilötyövuodet	132	101	101
Tehokkuus			
Tuottavuus (ind)	68	100	101
Taloudellisuus (ind)	73	100	101
Toiminnan laatu ja palvelukyky	-	3,5	3,6
Suunnitelmavalmius (1—5)	3,6	3,7	3,8
Sijoitettavuus (%)	85	78	78
Koulutettavuus (%)	70	88	88
Sijoitustilanne (1—5)	4,3	4,5	4,6
Koulutus (1—5)	3,1	3,3	3,5
Materiaalivalmius (1—5)	2,6	2,8	3,0

Henkiset voimavarat

Rajavartiolaitoksen henkilökunta on ammattitaitoista ja työkykyistä. Henkilökunta pysyy ja jaksaa työskennellä Rajavartiolaitoksen palveluksessa ja on tyytyväinen työhönsä. Henkilöstön työympäristö on työturvallista.

Henkiset voimavarat	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Ammattitaidon ylläpito (koulpv/htv)	15	10	16
Lähtövaihtuvuus (%)	0,6	0,6	0,6
Kenttäkelpoisuus (1—5)	4,3	4,2	4,4
Fyysinen kunto (1—5)	4,2	4	4,2
Sairastavuus (sa pv/htv)	9,2	8,3	7,9
Tapaturmat (sa pv/htv)	0,7	0,7	0,8
Työilmapiiri (1—5)	3,4	-	3,6
Henkilöstön keski-ikä (vuotta)	38	38	39
Koulutustasoindeksi	4,2	3,8	4
Sukupuolijakauma (% naisia)	12	13	12

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	217 294	225 233	225 901
Bruttotulot	4 272	5 722	6 000
Nettomenot	213 022	219 511	219 901
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 439		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	15 057		

Momentilta 26.01.22 arvioidaan saatavan ulkorajarahastohankkeisiin 2008—2010 vuosiohjelmista yhteensä 1 245 000 euroa.

Rajavartiolaitoksen omistajahallinnassa vielä oleva kiinteistövarallisuus (pl. partiomajat ja rakenteet) siirretään 1.1.2010 lukien vaiheittain Senaatti-kiinteistöille, Ilmailulaitokselle ja Metsähallitukselle. Siirrettävän kiinteistövarallisuuden Rajavartiolaitoksen tasearvo on noin 23 milj. euroa. Siirrettävistä kiinteistöistä vuokrataan Rajavartiolaitoksen käyttöön noin 16,5 milj. euron kiinteistövarallisuus ja tarpeettomana luovutetaan noin 6,5 milj. euron kiinteistövarallisuus. Rajavartiolaitokselle jää omistajahallintaan partiomajoja ja rakenteita noin 10 milj. euron tasearvolla. Siirto on huomioitu määrärahakehyksissä ja toteutetaan samoilla perusteilla ja menettelyillä kuin edellinen, vuoden 2008 alusta toteutettu hallinnan siirto.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	2 336	2 500	2 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	4 691	4 500	4 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 355	-2 000	-2 000
Kustannusvastaavuus, %	50	56	56

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan palvelukeskuksen tuottavuusvähennys	-23
Tuottavuustoimet (josta 100 000 euroa siirtoa momentille 26.01.03)	-450
Toimitilahallinnon siirto 1.1.2008	666
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	-2 301
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen	520
Vuoden 2009 korotuksen poisto	-2 000
Toimitilahallinnon siirto (pääomavuokra)	1 173
Siirto momentilta 26.01.03	2 620
Kieku-hankkeesta aiheutuva siirto momentille 26.01.01	-15
Merelliset investoinnit	1 100
RVL Telkkä-luokan käyttö	-500
Uudelleenkohdentaminen	-500
Tasokorotus	100
Yhteensä	390

2010 talousarvio	219 901 000
2009 talousarvio	219 511 000
2008 tilinpäätös	214 640 000

70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 18 710 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Rajavartiolaitoksen käytössä olevien AB 206 -helikopterien korvaamiseen uusilla yksimoottorisilla rajaturvallisuustehtäviin käytettävillä helikoptereilla

2) Rajavartiolaitoksen 1980-luvulla hankittujen partioveneiden uusimiseen

3) ulkovartiolaivan hankintaan

4) DO 228 lentokoneen valvontatekniikan uudistamiseen ja

5) indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuviin hankintasopimusten mukaisiin menoihin.

Tilausvaltuuksista aiheutuvien indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet sekä indeksien ja valuuttakurssien alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa: Vuoden 2008 talousarviossa myönnettiin Rajavartiolaitokselle tilausvaltuus neljän helikopterin ja niiden tarvitsemien varusteiden ja varaosien hankintaan ja henkilöstön koulutukseen sekä tilausvaltuus 21 partioveneen hankintaan. Hankinnat ajoittuvat vuosille 2008—2011. Tilausvaltuudesta saa aiheutua menoja vuoden 2010 jälkeen yhteensä 4 710 000 euroa.

Helikopterihankintoihin on sitouduttu 6.6.2008 allekirjoitetulla sopimuksella, joka sisältää kolmen helikopterin (AgustaWestland AW119Ke Koala) hankinnan kustannuksiltaan yhteensä 10 900 000 euroa ja option yhden helikopterin hankintaan. Päätös option perusteella tehtävästä yhden helikopterin hankinnasta tehdään vuoden 2010 aikana.

Partioveneiden hankintaan on sitouduttu 5.6.2008 allekirjoitetulla sopimuksella, joka sisältää kolmentoista veneen hankinnan kustannuksiltaan yhteensä 12 316 300 euroa sekä option kahdeksan veneen hankintaan. Päätös option perusteella tehtävästä loppujen partioveneiden hankinnasta tehdään vuoden 2010 aikana.

Option käyttö on sidoksissa ulkorajarahastosta saatavaan rahoitusosuuteen. Päätös option käytöstä voidaan tehdä sen jälkeen, kun Suomen ulkorajarahaston 2010 ja 2011 vuosiohjelmat on vahvistettu Euroopan unionin komissiossa.

Momentilta 26.01.22 arvioidaan saatavan ulkorajarahaston 2008—2010 vuosiohjelmista vuonna 2010 helikoptereiden hankintaan 1 306 000 euroa ja partioveneiden hankintaan 740 000 euroa.

Vuoden 2009 toisessa lisätalousarvioesityksessä ehdotetaan myönnettäväksi Rajavartiolaitokselle tilausvaltuus yhden ulkovartiolaivan hankintaan sekä 3 000 000 euroa laivan suunnitteluun ja hankinnan valmisteluun. Hankinta ajoittuu vuosille 2009—2013 ja sen kokonaiskustannusarvio on 57 000 000 euroa. Hankinnasta saa aiheutua menoja vuoden 2010 jälkeen yhteensä 44 000 000 euroa.

Rajavartiolaitoksella on kaksi Dornier DO 228 valvontalentokonetta, joita käytetään rajaturvallisuustehtäviin ja ympäristövalvontaan

merialueilla. Toisen lentokoneen vanhentunut ja osin epäkuntoinen valvontatekniikka uusitaan 3 000 000 euron määrärahalla.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Helikopterihankinnat	2 000	-	2 000
Partiovenehankinnat	3 710	4 710	8 420
Ulkovartiolaivahankinta	10 000	16 000	26 000
Valtuudet yhteensä	15 710	20 710	36 420

2010 talousarvio	18 710 000
2009 I lisätalousarvio	—
2009 talousarvio	8 710 000
2008 tilinpäätös	5 318 000

30. Pelastustoimi ja hätäkeskukset

Selvitysosa: Pelastustoimen tehtävänä on tulipalojen ehkäiseminen ja pelastustoiminta normaali- ja poikkeusoloissa sekä niihin varautuminen. Lisäksi pelastustoimi osallistuu yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa onnettomuuksien ehkäisytyöhön.

Vastuun pelastustoimen eri tehtävien hoitamisesta jakavat valtio ja kuntien ylläpitämät alueelliset pelastuslaitokset. Valtion talousarviosta rahoitetaan Pelastusopiston toiminta sekä sisäasiainministeriön johtama pelastustoimen valtakunnallinen kehittämistoiminta. Alueelliset pelastuslaitokset saavat määrärahansa kunnilta.

Pelastustoimi toteuttaa yhteistyössä muiden vastuuviranomaisten kanssa asumisen paloturvallisuuden toimenpideohjelmaa. Hallitus antaa esityksensä uudeksi pelastuslaiksi vuoden 2010 aikana. Osana pelastuslain tarkistamista jatketaan onnettomuuksien ehkäisyä ja väestönsuojien rakentamista koskevien sekä muiden muutostarpeiden säädösvalmistelutyötä. Tavoitteena on saada uudistettu pelastuslaki voimaan vuoden 2011 alusta.

Hätäkeskusten tehtävänä on vastaanottaa pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveystoimen alaan kuuluvia hätäilmoituksia ja muita ihmisten, omaisuuden ja ympäristön turvallisuuteen liittyviä välittömiä toimenpiteitä edellyttäviä ilmoituksia sekä välittää ne edelleen niille yksiköille, joille tehtävä voimassa olevan lainsäädännön mukaan kuuluu.

Hätäkeskustoimintaa tehostetaan ja toiminnan tuottavuutta lisätään Hätäkeskuslaitoksen rakenteita kehittämällä. Hätäkeskusten ja hätäkeskuspalveluita käyttävien viranomaisten toimintaa yhdenmukaistetaan hälytyspalveluiden osalta valtakunnan tasolla. Tavoitteena on parantaa hätäkeskusten toimintaa ja viranomaisyhteistyötä ja sitä kautta väestön turvallisuuspalveluja. Hätäkeskustoiminta ja tietojärjestelmät uudistetaan vuoteen 2015 mennessä siten, että verkottuneet hätäkeskukset voivat tukea toisiaan ruuhka- ja häiriötilanteissa. Samalla automatisoidaan salityöskentelyä siten, että hätäkeskuspäivystäjän työ helpottuu ja tehdään tarvittavat rakenteelliset korjaukset. Uudistettu hätäkeskuslainsäädäntö tulee voimaan vuonna 2010.

01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 239 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) EU:n hyväksymiin ja rahoittamiin hankkeisiin

2) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen koti- ja vapaa-ajantapaturmien ehkäisyn yksikölle myönnettävään rahoitukseen 21.12.2004 laaditun yhteistyösopimuksen mukaisesti sekä

3) Turvatekniikan keskuksen pelastustoimen laitelain (10/2007) mukaisten valvontaviranomaistehtävien sekä vuosittain laadittavan tulossopimuksen mukaisien pelastustoimen kehitys-, selvitys- ja valmistelutehtävien toimintamenoihin.

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö asettaa pelastustoimelle seuraavat alustavat tuloksellisuustavoitteet:

Onnettomuuksien ehkäisy

Ihmisillä ja yhteisöillä on hyvät valmiudet ennalta estää tulipaloja.

Turvallisuutta parantavan tekniikan käyttöä lisätään.

Onnettomuuksien ehkäisy	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Tuotokset			
Tehtyjen erityiskohteiden palotarkastusten määrä, %, vähintään	92	100	100
Neuvontaa ja valistusta saaneiden osuus väestöstä, %, vähintään	19,9	20	20

Pelastustoiminta ja varautuminen

Pelastustoimella on yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian mukaisesti uhka-arvio pelastustoimen valtakunnallista koordinaatiota edellyttäviä erityistilanteita varten.

Pelastustoimi kykenee reagoimaan ja toimimaan nopeasti onnettomuustilanteissa riskejä vastaavasti.

Pelastustoimi kykenee antamaan kansainvälistä apua suuronnettomuustilanteissa.

Ryhdytään pelastushenkilöstön mitoituksen perusteiden, rakenteen ja suorituskykyvaatimusten tarkistus- ja uudistustyöhön ja pelastustoimen toimintavalmiutta koskevaan uudistustyöhön.

Pelastustoiminta ja varautuminen	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Tuotokset			
Pelastuslaitosten hälytysluonteisten tehtävien määrä, kpl, arvio, josta[1)]	104 330	94 300	94 000
— tulipaloista aiheutuvat tehtävät	17 600	13 500	12 000
— tarkistus- ja varmistustehtävät	30 220	19 300	18 300
— ensivastetehtävät (pl. sairaankuljetustehtävät)	25 560	34 000	37 000
— muut tehtävät	30 950	27 500	26 700
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien toimintavalmiusaika 1. riskialueella ensimmäisen yksikön mukaan, % tavoitteesta (6 min.)	66	90	90
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien toimintavalmiusaika 2. riskialueella ensimmäisen yksikön mukaan, % tavoitteesta (10 min.)	89	90	90

[1)] Pelastuslaitosten eri tehtävätyypeille ei aseteta tavoitteita, vaan niiden kehitystä seurataan.

Tukipalvelut

Lisätään pelastustoimen kotimaista tutkimustoimintaa ja kansainvälisen tutkimuksen sekä uusien toimintamenetelmien ja tekniikoiden hyödyntämistä.

Varmistetaan peruskoulutuksen avulla henkilöstön riittävyys ja osaaminen. Pelastustoimen jatko- ja täydennyskoulutusjärjestelmä tukee monipuolisesti pelastustoimen osaamista.

Pelastustoimi	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Tuotokset			
Pelastusopiston ammatillisen koulutuksen koulutettavapäivien määrä, kpl, vähintään[1)]	75 579	63 240	71 540
Pelastusopiston tutkintojen määrä, kpl, vähintään	203	164	188
Panokset			
Momentin 26.30.01 henkilötyövuodet, josta	123	126	117
— Pelastusopiston henkilötyövuodet	106	104	104
— Sisäasiainministeriön henkilötyövuodet			7
— Turvatekniikan keskuksen henkilötyövuodet			6
Kriisinhallintakeskuksen henkilötyövuodet[2)]	17	30	25,5
Koulutuksen kokonaismenot, brutto (1 000 euroa)[3)]	14 427	14 281	13 355
Toiminnan tehokkuus			
Pelastusopiston koulutettavapäivät/henkilötyövuodet, kpl	967	904	1 014
Pelastusopiston koulutettavapäivät/opettaja, kpl	1 323	1 186	1 329
Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijakohtainen vuotuinen käyttömeno, euroa, enintään	28 040	31 500	29 450
Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen koulutettavapäivän hinta, euroa, enintään	148	175	146
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Pelastusopiston tutkintopalaute (asteikolla 1—4)	2,96	3,00	3,00
Pelastustoimen koulutuspaikkatarve/Pelastusopiston koulutettavapaikat	153/140	142/148	150/140
Henkiset voimavarat			
Pelastusopiston henkilöstön lukumäärä	110	110	110
Kriisinhallintakeskuksen henkilöstön lukumäärä	20	30	30
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,78	3,65	3,65
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	6,93	7,0	6,8

[1)] Tunnusluvussa ei ole huomioitu Savonia-ammattikorkeakoulun rahoittamaa pelastustoimen ammattikorkeakoulutusta eikä Kriisinhallintakoulutusta.

[2)] Kriisinhallintakeskuksen henkilötyövuosista maksetaan 16 htv:tä momentilta 26.01.01, 1,5 htv:tä momentilta 26.30.01 ja 8 htv:tä erillisrahoituksella.

[3)] Koulutuksen kokonaismenoissa ei ole huomioitu ammattikorkeakoulutuksen osuutta, jonka osuus v. 2008: 2,5 milj. euroa, v. 2009: 2,8 milj. euroa ja v. 2010: 2,8 milj. euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	18 081	20 576	18 156
Pelastustoimen **bruttotulot**	4 344	4 606	3 917
Nettomenot	13 737	15 970	14 239

— Pelastusopisto	11 951	12 494	11 974
— Sisäasiainministeriö	1 786	3 476	2 265
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 497		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 170		

Pelastusopiston maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)[1)]

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	821	786	842
— muut tuotot	248	253	250
Tuotot yhteensä	1 069	1 039	1 092
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 999	1 913	1 985
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-930	-874	-893
Kustannusvastaavuus, %	53,5	54,3	55,0

[1)] Maksullisessa toiminnassa on huomioitu Pelastusopiston maksullinen toiminta ja Turvatekniikan keskuksen pelastustoimen laitelain (10/2007) mukaisten valvontaviranomaistehtävien maksullinen toiminta. Tukesin osuus tuotoista on 30 000 euroa/vuosi, kustannuksista vastaavasti 30 000 euroa/vuosi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan palvelukeskuksen tuottavuusvähennys	-5
Tuottavuustoimet	-40
VaEL-maksun muutokset 2005—2010 -50 000 euroa (josta +25 000 euroa siirtoa momentilta 26.30.02)	-25
Pelastusopiston palkkausjärjestelmä	15
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen	-15
Pelastajakoulutus (kertamenon poistaminen)	-877
Pelastajakoulutus (kertameno)	434
Kansainvälinen pelastustoimi	-1 100
Siirto momentilta 26.01.03	100
Kieku-hankkeesta aiheutuva siirto momentille 26.01.01	-5
Uudelleenkohdentaminen	-254
Tasokorotus	41
Yhteensä	-1 731

2010 talousarvio	14 239 000
2009 talousarvio	15 970 000
2008 tilinpäätös	14 410 000

02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 55 981 000 euroa.

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö asettaa Hätäkeskuslaitokselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Käynnistetään hätäkeskustoiminnan strategisten linjausten mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen.

Hätäkeskuslaitos	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Tuotokset			
Hätäilmoitusten määrä, kpl	3 840 000	3 917 000	3 996 000
Panokset			
Hätäkeskustoiminnan kokonaismenot, brutto, 1 000 euroa	60 509	69 080	60 796
Henkilötyövuodet	733	777	775
Toiminnan tehokkuus			
Hätäilmoitusten määrä/hätäkeskuspäivystäjä (pl. vuoromestarit)	7 400	6 800	7 500
Hätäkeskustoiminnan bruttokustannukset, euroa/asukas, enintään	10,4	12,9	11,4
Hätäkeskustoiminnan bruttokustannukset, euroa/hätäkeskusilmoitus, enintään	14,3	17,6	15,3
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Kiireellisissä tapauksissa aika hätäilmoituksesta tehtäväksiantoon on tehtävän edellyttämässä ajassa, %	55	60	70
Hätäkeskuslaitoksen yhteistyöviranomaisten tyytyväisyys, indeksi, vähintään (asteikko 1—5)	3,23	3,50	3,75
Henkiset voimavarat			
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,16	3,19	3,21
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	16,6	15,0	15,0
Henkilöstön määrä	820	837	835

Vuoden 2008 talousarviossa osoitettua 40 henkilötyövuoden lisäystä jatketaan määräaikaisesti vuosina 2010—2011.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	55 729	58 992	60 796
Bruttotulot	4 921	4 815	4 815
Nettomenot	50 808	54 177	55 981
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 308		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 088		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	4 859	4 800	4 800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	3 698	3 641	3 799
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 161	1 159	1 001
Kustannusvastaavuus, %	131,4	131,8	126,4

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsingin ja Lapin hätäkeskusten vuokrakustannusten nousu	325
Hätäkeskusten lisähenkilöstö (40 htv)	-2 000
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen	-10
VaEL-maksun muutokset 2005—2010 +376 000 euroa (josta -25 000 euroa siirtoa momentille 26.30.01)	351
Helsingin hätäkeskuksen toimitilamenojen vähennys	-25
Toiminnan turvaaminen	2 000
Itä- ja Keski-Uudenmaan hätäkeskuksen toimintamenot	226
Siirto momentilta 26.01.03	1 125
Kertamenon poistaminen	-600
Siirto momentilta 28.70.20	1 600
Tuottavuustoimet (-2 htv)	-80
Kieku-hankkeesta aiheutuva siirto momentille 26.01.01	-15
Uudelleenkohdentaminen	-997
Muu muutos yhteensä	-96
Yhteensä	1 804

2010 talousarvio	55 981 000
2009 talousarvio	54 177 000
2008 tilinpäätös	55 588 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) pelastuslain (468/2003) 74 §:ssä tarkoitetulla tavalla toimintakustannuksiin, jotka aiheutuvat ilma-alusten käytöstä etsintä- ja pelastustehtäviin sekä poliisiviranomaisen johtamiin etsintä- tai muihin vastaaviin virka-aputehtäviin ja niistä aiheutuvan valmiuden ylläpitämiseen sekä ilma-alusten käyttöön liittyvän hälytys- ja johtamisjärjestelmän välittömien kustannusten korvaamisesta Finavialle

2) kansainvälisen hätäavun antamisesta ja vastaanottamisesta ja siihen varautumisesta aiheutuviin kustannuksiin ml. EU:n ja kansainvälisten järjestöjen pelastuspalvelu- ja siviilikriisinhallintajärjestelmien puitteissa annettava apu sekä YK:n alaisena toimivien katastrofien arviointi-, koordinointi- ja tukiryhmien (UNDAC, UNDAC-support, IHP), Naton Euro-Atlanttisen kumppanuusneuvoston (EAPC) asiantuntijoiden ja Suomen kansainvälisen pelastuspalvelukomennuskunnan (FRF) kahden- tai monenvälisistä komennuksista johtuviin palkkaus-, varautumis- ja toimintakustannuksiin sekä sisäasiainministeriön määräämistä kuntien pelastustehtävistä lähialueilla aiheutuviin toimintakustannuksiin. Varautumisella tarkoitetaan myös osallistumista valmiuden ylläpitämiseen kansainvälisen yhteistyöjärjestön hälytys- ja koordinaatiokeskuksessa (EADRCC tai vastaava)

3) pelastuslain 27 §:n mukaisiin metsäpalojen tähystystoiminnasta aiheutuneisiin kustannuksiin

4) pelastuslain 87 §:n 2 momentin mukaisten erityisten palon- tai onnettomuuden syiden tutkimusten aiheuttamien menojen suorittamiseen

5) pelastuslain 77 §:n 1 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen sekä

6) pelastuslain 74 §:ssä tarkoitetulla tavalla valmiuden ylläpitämiseen.

S e l v i t y s o s a :

Määrärahan arvioitu käyttö	€
1) Ilma-alusten käyttö etsintä- ja pelastustehtäviin	2 430 000
2) Kansainvälisen hätäavun antaminen ja vastaanottaminen sekä siihen varautuminen	690 000
3) Metsäpalojen tähystystoiminta	286 000
4) Onnettomuuksien selvittämiseen liittyvät pelastustoimen tutkimukset	10 000
5) Harkinnanvaraiset avustukset alueen pelastustoimelle suurissa pelastustehtävissä	74 000
6) Valtion harkinnanvarainen osallistuminen pelastustoimen valmiuden ylläpitämiseen tai erityiskaluston hankkimiseen	10 000
Yhteensä	3 500 000

2010 talousarvio	3 500 000
2009 talousarvio	3 500 000
2008 tilinpäätös	2 476 997

31. Pelastustoimen valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 510 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustusten maksamiseen alueen pelastustoimen valtionavustuksesta annetun lain (1122/2003) nojalla pelastustoimen hoidon kannalta tarpeellisen kaluston tai järjestelmän hankinnasta aiheutuviin huomattaviin kustannuksiin sekä kehittämishankkeisiin pelastustoimen alueille ja

2) pelastuslain (468/2003) 77 §:n 2 momentin mukaisten avustusten maksamiseen väestönsuojelumenoihin kunnille ja pelastustoimen alueille.

S e l v i t y s o s a :

Tavoitteet

Momentilta myönnetyn rahoituksen tavoitteena on tukea pelastuslaitosten mahdollisuuksia uusia kalustoaan, käynnistää järjestelmähankkeita sekä käynnistää erilaisia kehittämishankkeita. Lisäksi määrärahan avulla edistetään pelastustoimen alueiden tasapainoista kehittymistä.

Tuloksellisuustavoitteet

	2008 toteutuma		2009 arvio		2010 tavoite	
	kpl	1 000 euroa	kpl	1 000 euroa	kpl	1 000 euroa
Tuetut kehittämis- ja järjestelmähankkeet	2	25	1	6	4	500
Tuetut pelastusajoneuvot	48	3 448	24	3 497	35	2 910
Tuetut kuntien johtokeskukset	1	37	2	7	2	100

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Valtionosuus pelastustoimen alueille	3 410 000
Pelastuslain 77 §:n 2 momentin mukaiset avustukset	100 000
Yhteensä	3 510 000

2010 talousarvio	3 510 000
2009 talousarvio	3 510 000
2008 tilinpäätös	3 510 000

43. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää viranomaisradioverkon hintatuen ja alijäämätuen maksamiseen Suomen Erillisverkot Oy:lle.

S e l v i t y s o s a : Momentilta myönnetyn rahoituksen tavoitteena on turvata viranomaisradioverkon toiminta.

2010 talousarvio	10 000 000
2009 talousarvio	10 000 000
2008 tilinpäätös	10 000 000

40. Maahanmuutto

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö ohjaa ja kehittää maahanmuuttohallintoa ja vastaa maahanmuuttopolitiikan sekä maahanmuuttoa, kotouttamista ja kansalaisuutta koskevan lainsäädännön valmistelusta ja edustaa maahanmuutto- ja kotouttamisasioissa Suomea Euroopan unionissa ja kansainvälisessä yhteistyössä sekä huolehtii Maahanmuuttoviraston toimintaedellytyksistä. Sisäasiainministeriö yhteen sovittaa maahanmuuttoasioihin liittyvää toimintaa hallinnonalojen välillä.

Sisäasiainministeriö vastaa maahanmuuttajien kotouttamisen sekä turvapaikanhakijoiden vastaanoton ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton yleisestä kehittämisestä, suunnittelusta, ohjauksesta, seurannasta ja yhteensovittamisesta sekä ihmiskaupan vastaisen toiminnan koordinoimisesta.

Maahanmuuttovirasto käsittelee ja ratkaisee ulkomaalaisten maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen ja kansalaisuuteen liittyviä asioita, vastaa turvapaikanhakijoiden ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton käytännön toiminnan ohjauksesta ja suunnittelusta, säilöönottoyksikön käytännön toiminnan ohjauksesta ja valvonnasta sekä ihmiskaupan uhrien auttamisen toimeenpanon ohjauksesta. Lisäksi Maahanmuuttovirasto ylläpitää ulkomaalaisasioiden sähköistä asiankäsittelyjärjestelmää (UMA) ja tuottaa tietoja viranomaisille ja kansainvälisille järjestöille.

Maahanmuuttoa kuvaavat tunnusluvut	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Suomessa asuvat ulkomaalaiset[1)]	143 256	157 264	170 350
Maahanmuutto/ulkomaalaiset[2)]	19 403	18 433	17 511
Nettomaahanmuutto/ulkomaalaiset[3)]	14 978	14 008	13 086
Suomen kansalaisuuden saaneet/vuosi[4)]	5 990	4 000	4 000

[1)] Tilastokeskus/Suomen väestö 2008

[2)] Tilastokeskus/vuoden 2008 ennakkotilasto ja SM:n arvio 02/2008 ja 02/2009 toteutuneen muutosprosentin (-5 %) perusteella

[3)] Tilastokeskus/vuoden 2008 ennakkotilasto ja SM:n arvio 02/2008 ja 02/2009 toteutuneen muutosprosentin (-5 %) perusteella

[4)] Taulukossa on esitetty Suomen kansalaisuuden hakemuksesta tai ilmoituksesta saaneiden henkilömäärä. Momentin 26.40.01 perusteluissa oleva taulukko kuvaa Maahanmuuttovirastossa vireille tulevien ja ratkaistujen hakemusten määrää. Samassa hakemuksessa voi olla useita henkilöitä. Entisille Suomen kansalaisille ja heidän jälkeläisilleen tarkoitetun kansalaisuusilmoitusmenettelyn määräaika päättyi 31.5.2008, mikä vähentää Suomen kansalaisuuden saavien määrää.

Maahanmuuttopolitiikka

Maahanmuuttohallinnon ja Maahanmuuttoviraston toiminnan kehittämistä koskevan selvityshankkeen aiheuttamien muutosten toteuttaminen viedään hallitusti loppuun. Jatketaan maahanmuuttopoliittisen ohjelman, hallitusohjelman ja hallitusohjelman puolivälitarkastelussa sovitun usean vuoden ajalle ajoittuvan toimenpideohjelman toteuttamista. Vuonna 2009 valmistuneen sisäasiainministeriön hallinnonalan vuosien 2009—2011 strategian maahanmuuttohallinnon toimenpiteiden toteuttamista jatketaan.

Maahanmuuttohallinto kehittää työvoiman maahanmuuttoa ottaen huomioon väestökehityksen ja työvoimantarpeen. Hyödynnetään entistä laajemmin rekrytointia EU-maista. Työvoiman maahanmuuton kehittämisessä keskitetään resurssit yksittäisiin soveltuviin lähtömaihin huomioiden lähtömaiden omat tavoitteet. Työperusteisesti muuttavien ja heidän perheenjäsentensä tarpeisiin laadittava opastusjärjestelmä rahoitetaan ESR-rahoituksella kaudella 2007—2013.

Osallistutaan laittoman maahanmuuton ja ihmiskaupan torjuntaan. Biometriset oleskelulupakortit otetaan hallitusti käyttöön vuoden 2010 aikana.

Vaikutetaan siihen, että EU-maiden maahanmuuttopolitiikka pystytään sovittamaan entistä paremmin yhteen kehitys- ja ihmisoikeuspolitiikan ja EU-maiden oman työvoimapolitiikan tarpeisiin. Toimitaan aktiivisesti EU:n turvapaikkapolitiikan yhtenäistämiseksi ja huolehditaan kansallisten etujen huomioon ottamisesta säädösten valmistelussa. EU:ssa hyväksytyt säädökset saatetaan kansallisesti voimaan määräajassa.

Kansainvälinen suojelu

Kehitetään turvapaikkapolitiikkaa kansainvälisten sopimusten sekä EU-lainsäädännön puitteissa. Varmistetaan, että kansainvälisen suojelun periaatteet ja ihmisoikeudet toteutuvat. Yhdenmukaistetaan Suomen turvapaikkapolitiikan linjauksia ja käytäntöjä mahdollisimman yhteneviksi muiden Pohjoismaiden kanssa. Vuonna 2009 laaditun turvapaikkapolitiikkaa koskevan selvityksen mukaisten toimenpiteiden toteuttamista jatketaan vuoden 2010 aikana. Jatketaan valmisteluja palautussopimusten solmimiseksi lähtömaiden kanssa ja kehitetään vapaaehtoista paluuta tukevia malleja paluurahaston hankkeilla.

Kiintiöpakolaispolitiikan toimeenpanoa jatketaan yhdessä YK:n pakolaisjärjestön (UNHCR) kanssa ottaen huomioon kuntien vastaanottovalmiudet. Tarvittaessa osallistutaan muuhun kansainväliseen vastuunjakoon esimerkiksi EU-tasolla. UNHCR-yhteistyön joustavuutta lisätään siten, että kiintiössä otettavat pakolaiset voidaan valita talousarviovuonna ja sitä seuraavien kahden vuoden aikana.

Korvausten piirissä olevat pakolaiset	2008	2009	2010
— Kiintiöpakolaiset	749	750	750
— Perheenyhdistämiset	562	1 000	1 500
— Oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat	903	1 500	1 500
Pakolaisia yhteensä:	2 214	3 250	3 750
Pakolaisia laskennallisten kuntakorvausten piirissä[1)]	4 860	6 273	8 273

[1)] Pakolaisista maksettavien korvausten piirissä olevien henkilöiden määrä arvioidaan kolmen edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden lukumäärän ja talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella.

Vastaanottokapasiteetti	2008	2009	2010
Yksityisen, kunnan tai järjestön ylläpitämät keskukset	10	12	12
Valtion vastaanottokeskuksia	2	2	2
Säilöönottoyksikkö	1	1	1
Majoituspaikat vok:ssa keskimäärin/vuosi	1 494	3 600	3 800
— käyttöaste, keskimäärin %	86	90	90
Alaikäisten majoitusyksiköt (ryhmä- ja perheryhmäkodit, tukiasunnot)	7	7	6
Alaikäisten majoitusyksiköiden majoituspaikat	135	700	770
— käyttöaste, keskimäärin %	86	90	90

Vastaanoton piirissä olevat turvapaikanhakijat (keskim./v)	2008	2009	2010
Maahan saapuneet uudet turvapaikanhakijat	4 035	5 000	4 000
Vastaanottokeskuksiin majoitettuja	2 155	4 190	4 320
Yksityismajoituksessa	737	900	800
Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat	596	700	560
Säilöön otetut ulkomaalaiset	36	37	36
Vastaanoton kustannukset			
Vastaanoton kokonaiskustannukset	35 641 489	69 298 000	71 427 000
Vastaanottokeskusten kokonaiskustannukset/euroa/v	33 029 948	63 910 000	66 512 000
— Vastaanottokeskusten yksikkökust./euroa/paikka/v	14 900	11 149	14 900
— Alaikäisten kustannukset ryhmä-perheryhmäkodit/euroa/paikka/v	49 700	57 500	49 700
— Alaikäisten kustannukset/tukiasunnot/euroa/paikka/v	28 400	30 130	28 400
— Säilöön otettujen kustannus/euroa/hlö/v	66 300	67 270	66 300
Alaikäisten edustaminen			380 000
Yksityismajoituksen kustannukset/euroa/v	2 611 541	5 373 000	4 000 000
— Yksityismajoituksen yksikkökust./euroa/hlö/v	5 000	5 970	5 000

Kotouttaminen

Kotouttamisen vaikuttavuutta tehostetaan poikkihallinnollisesti kotouttamisen tulos- ja muun ohjauksen sekä seurannan menettelyjä kehittämällä. Kuntien kanssa neuvoteltujen kuntapaikkojen määrän tulee vastata kuntaan sijoittamista tarvitsevien henkilöiden määrää.

Toteutetaan isoissa kaupungeissa kotoutumista ja työllistymistä edistäviä kuntien toimintamallikokeiluja (kuntapilotit) tavoitteena sosiaalisen eheyden vahvistaminen ja syrjäytymisen ehkäisy.

Kotouttamisen, kotoutumisen ja etnisten suhteiden seurantaa ja arviointia parannetaan ”Kotouttamisen ja etnisten suhteiden seuranta ja indikaattorit” - sekä ”Maahanmuuttajabarometri” -hankkeilla. Kotouttamislain kokonaisuudistus ja kansalaisuuslain uudistus saatetaan loppuun vuoden 2010 aikana.

Pakolaisiin, turvapaikanhakijoihin ja paluumuuttajiin liittyvät korvaukset (1 000 euroa)

	2008 tilinpäätös	2009 talousarvio	2010 arvio
Kunnille maksettavat korvaukset	44 518	60 514	74 289
— Laskennalliset korvaukset kunnille	12 380	17 356	25 375
— Muut korvaukset kunnille	32 138	43 158	48 914
Korvaukset kunnille ent. Neuvostoliiton alueelta tulevien paluumuuttajien menoihin	5 018	9 300	5 060
Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanoton kustannukset	35 641	69 298	71 427
Muut maahanmuuttajien kustannukset	956	1 765	850
Paluumuuttajien muuttovalmennus	379	900	376
Yhteensä	86 512	141 777	152 002

Hyvien etnisten suhteiden edistäminen

Hyvien etnisten suhteiden edistämisperiaate sisällytetään maahanmuuttopolitiikan valmisteluun ja toimeenpanoon. Toteutetaan syrjimättömyyttä ja yhdenvertaisuutta edistäviä sekä muita työelämän ja koko yhteiskunnan monimuotoisuutta hyödyntäviä toimenpiteitä.

01. Maahanmuuttoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 558 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) EU:n rahoittamiin hankkeisiin sekä

2) maahanmuuttohallinnon toiminnan kehittämiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu kertalisäyksenä huomioon 2 000 000 euroa 40 määräaikaisen henkilötyövuoden palkkauskustannuksiin.

Maahanmuuttovirasto käsittelee ja ratkaisee maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen sekä Suomen kansalaisuuteen liittyviä asioita hyödyntäen ja kehittäen ulkomaalaisasioiden sähköistä asiankäsittelyjärjestelmää viranomaisten ajantasaisena asianhallinta- ja tietopalvelurekisterinä. Virasto tuottaa ajankohtaista tietoa maahanmuutto- ja kansalaisuusasioista.

Sisäasiainministeriö asettaa Maahanmuuttovirastolle alustavasti seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Maahanmuuttovirasto	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Tuotokset			
Päätökset	43 571	40 700	42 000
Panokset			
Toimintamenot (1 000 €)	11 890	15 668	16 558
Henkilötyövuodet	242,5	258	272
Tehokkuus			
Toiminnallinen tuloksellisuus			
— tuottavuus (päätöstä/htv)	180	158	154
— taloudellisuus (nettomenot €/päätös)	302	309	309
— maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	78	70	75

Nopea ja oikeusvarma päätöksenteko

Vireille tulleiden hakemusten läpivientiajat pidetään vähintään saavutetulla tasolla. Asiakkaiden oikeusturva säilyy hyvänä. Henkilö- ja teknisiä resursseja käytetään joustavasti ja tehokkaasti. Päätöksentekoprosessit ovat laadullisesti mitattavia sekä läpinäkyviä, ohjaavia ja rutiinityötä säästäviä. Tavanomaiset soveltamiskysymykset linjataan sisäisellä ohjeistuksella.

Vireille tulleet ja ratkaistut asiat 2008—2010

	2008 toteutuma		2009 arvio		2010 tavoite	
	Vireille tulleet	Ratkaistut	Vireille tulleet	Ratkaistut	Vireille tulevat	Ratkaistut
Maahanmuutto yhteensä	26 797	25 442	26 700	25 900	27 600	26 800
— työntekijän oleskelulupa	6 786	7 156	7 000	7 000	7 000	7 000
— opiskelijan oleskelulupa	4 796	4 882	4 900	4 900	5 800	5 800
— muut oleskeluluvat (sis. kv. suojelu)	15 215	13 404	14 800	14 000	14 800	14 000
Maasta poistaminen	1 827	2 169	1 900	1 900	1 900	1 900
Kansainvälinen suojelu yhteensä	10 021	7 852	9 700	6 600	8 000	7 600
— turvapaikkahakemukset, joihin sisältyvät	3 418	1 838	5 100	2 600	3 400	3 000
henkilöt yhteensä	4 035	1 995	6 000	3 000	4 000	3 500
— kiintiöpakolaiset	503	358	700	700	700	700
— matkustusasiakirjat	4 432	4 058	4 500	4 000	4 500	4 000
Kansalaisuus yht.	14 573	8 108	5 600	5 600	5 600	5 600
— kansalaisuushakemukset	3 380	4 290	3 500	3 500	3 500	3 500
Yhteensä	53 218	43 571	43 900	40 000	43 100	41 900

Käsittelyaika keskimäärin (vrk)[1)]

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Maahanmuutto			
— työntekijän oleskelulupa	49	50	70
— oleskelulupa, opiskelija	21	30	45
Kansainvälinen suojelu			
— turvapaikka (kaikki)	127	230	230
— tavallinen menettely	176	370	370
— nopeutettu menettely	57	90	90
Kansalaisuus			
— kansalaisuushakemukset (kaikki)	556	425	400
— kansalaisuushakemukset (ns. selvät)	359	300	300
— kansalaisuushakemukset (ns. muut)	653	550	500
Ratkaistut/vireille tulleet (%)	82	91	97

[1)] Maahanmuuttoviraston keskimääräisiä käsittelyaikoja

Maahanmuuttohallinnon prosessien sähköistäminen

Maahanmuuttohallinnon kaikkien viranomaisten sähköinen asianhallintajärjestelmä otettiin käyttöön vuonna 2009. Muutoksen hallinta ja eri hallinnonalojen 15 000 käyttäjän koulutus järjestetään. Järjestelmän sisältämiä sähköisiä asioiden vireille tuloon ja päätöksen tiedoksiantoon liittyviä palveluja otetaan käyttöön aluksi opiskelijan oleskeluluvissa ja jatkolupien myöntämisen yhteydessä.

Henkisten voimavarojen hallinta

Henkiset voimavarat

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Henkilötyövuodet	242,5	258	272
Sairauspoissaolot (työpäivää/htv)	9	10	10
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,29	3,40	3,40

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	19 953	15 668	18 558
Bruttotulot	5 548	2 000	2 000
Nettomenot	14 405	13 668	16 558
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 449		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 494		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimet	-197
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	-50
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen	-18
UMA-järjestelmä/biometria	1 000
Määräaikainen lisähenkilöstö	2 000
Siirto momentilta 26.01.03	50
Siirto momentilta 32.30.01 (1 htv)	45
Kieku-hankkeesta aiheutuva siirto momentille 26.01.01	-5
Tasokorotus	65
Yhteensä	2 890

2010 talousarvio	16 558 000
2009 I lisätalousarvio	2 000 000
2009 talousarvio	13 668 000
2008 tilinpäätös	14 450 000

(02.) Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminta valtion osalta (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määrärahasta 6 811 000 euroa siirrettäväksi momentille 26.40.63 ja 859 000 euroa momentille 26.40.03.

2009 I lisätalousarvio	—
2009 talousarvio	7 670 000
2008 tilinpäätös	7 491 669

03. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 859 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kotouttamisen ja turvapaikanhakijoiden vastaanoton neuvottelukunnan kustannuksiin

2) rasismin ja etnisen syrjinnän ehkäisemiseen, seurantaan ja syrjinnän vastaiseen koulutukseen

3) kotoutumista edistävien hankkeiden toteuttamiseen sekä kotouttamista edistävään tiedottamiseen

4) ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen tähtäävään ns. etsivään työhön ja neuvontatyöhön sekä

5) kotouttamislain (493/1999) tarkoittamiin työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin rinnastettaviin ja muihin yksilöllisesti sovittuihin kotouttamista edistäviin toimenpiteisiin osallistuvien tapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös siirtomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kotouttamislain 16 a §:n 3 momentin mukaisesti työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin rinnastettaviin ja muihin yksilöllisesti sovittuihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin osallistuvien ryhmävastuuvakuutuksen järjestää sisäasiainministeriö.

Lisääntyneen maahanmuuton vuoksi maahanmuuttajien kotouttamisen ja hyvien etnisten suhteiden kehittämiseen, edistämiseen ja seurantaan suunnataan voimavaroja. Tavoitteena on resurssien vaikuttavuuden arvioinnin, tehostetun ohjauksen ja neuvonnan parantaminen sekä tiedotuksen uudelleen suuntaaminen. Tavoitteena on myös tilastoinnin kehittäminen, maahanmuuttajajärjestöjen tukeminen ja etnisten suhteiden neuvottelukunnan alueellinen ja valtakunnallinen tukeminen.

Määräraha on siirtoa momentilta 26.40.(02), mistä 9 000 euroa aiheutuu VaEL-maksun muutoksista vuosilta 2005—2010.

2010 talousarvio	859 000

20. Paluumuuttajien muuttovalmennus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 376 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ulkomaalaislain (301/2004) 48 §:n perusteella järjestettävään paluumuuttovalmennukseen

2) suomen tai ruotsin kielen taidon testaamiseksi laaditun kielitutkinnon järjestämiseen ja muihin menoihin sekä

3) enintään 30 000 euroa asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Ulkomaalaislain 48 §:n perusteella oleskelulupaa Suomesta hakevalta edellytetään todistusta Suomen viranomaisen järjestämän kielitutkinnon hyväksytystä suorittamisesta, jollei paluumuuttovalmennukseen tai kielitutkintoon osallistumista ole pidettävä hakijan olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomana. Kielitutkinto järjestetään kerran vuodessa ja tutkintoon osallistuu noin 1 300 henkilöä vuodessa.

Asiantuntijapalkkioina maksetaan kielikokeen arvioijien matkakustannuksia ja palkkioita sivukuluineen.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Paluumuuttovalmennus	206 000
Kielikokeen järjestäminen	160 000
Asiantuntijapalkkiot	10 000
Yhteensä	376 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 524 000 euroa siirtona momentille 26.40.30 laskennallisiin korvauksiin.

2010 talousarvio	376 000
2009 talousarvio	900 000
2008 tilinpäätös	379 179

30. Valtion korvaukset kunnille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 79 349 000 euroa.

Momentin määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston määräämin perustein (512/1999):

1) entisen Neuvostoliiton alueelta paluumuuttajina tulleiden henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannusten maksamiseen kunnille, sekä heimoveteraanien hoidosta ja huollosta aiheutuviin kustannuksiin

2) pakolaisten kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä ja sosiaali- ja terveydenhuollosta kunnille aiheutuvien kustannusten laskennallisiin korvauksiin

3) toimeentulotuen, tulkkipalvelujen ja erityiskustannusten korvaamiseen sekä pakolaisten paluumuutosta kunnalle aiheutuviin kustannuksiin sekä

4) kuntaan sijoitettujen tai kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien kunnille sosiaali- ja terveys- sekä muiden palveluiden järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista maksettaviin korvauksiin.

Vuoden 2010 pakolaiskiintiö on 750 henkilöä.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisesti.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kunnalle maksettavista korvauksista säädetään valtioneuvoston päätöksessä (512/1999).

Paluumuuttajista maksettavien korvausten piiriin kuuluu henkilö, jolle on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 45 §:n tai 47 §:n 1 momentin perusteella. Korvaukset maksetaan kunnille jälkikäteen.

Pakolaisista maksettavien korvausten piirissä olevien henkilöiden määrä arvioidaan kolmen edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden lukumäärän, oleskeluluvan saaneiden ja perheenyhdistämisen kautta maahan tulleiden sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella.

Korvausta voidaan maksaa jatkuvan oleskeluluvan saavien ja kunnan asukkaaksi siirtyvien ihmiskaupan uhrien osalta pakolaisia vastaavalla tavalla. Kunnilla on mahdollisuus hakea elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta (ELY) korvausta muiden kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien osalta uhrin asemasta johtuvien palvelujen järjestämisestä.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Paluumuuttajien kustannukset	
— Toimeentulotuki 6 kk	1 120 000
— Toimeentulotuki 5 v	1 620 000
— Erityiskustannukset	1 120 000
— Heimoveteraanit	1 200 000
Paluumuuttajien kustannukset yhteensä	5 060 000

Laskennalliset korvaukset pakolaisista (8 273 henkilöä 0—6 v. 6 845 €, muut 2 091 €)	25 375 000
Muut pakolaisista maksettavat kuntakorvaukset	48 914 000
— Toimeentulotuki (2 442 €/vuosi/hlö)	17 713 000
— Erityiskustannukset (2 211 €/vuosi/hlö)	15 338 000
— Tulkkipalvelut (1 093 €/vuosi/hlö)	9 663 000
— Korvaukset alaikäisten huollosta (6 954 €/vuosi/hlö)	6 200 000
Korvaukset pakolaisista yhteensä	74 289 000
Yhteensä	79 349 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 26.40.63 (laskennalliset korvaukset)	12 030
Siirto momentilta 26.40.63 (muut kuntakorvaukset)	31 787
Siirto momentille 26.40.63 (alaikäisten edustus)	-380
Siirto momentilta 26.40.20 (laskennallisiin korvauksiin)	524
Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden määrän kasvu	23 588
Kuntakorvausten korottaminen	2 500
Yhteensä	70 049

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	79 349 000
2009 talousarvio	9 300 000
2008 tilinpäätös	5 017 603

63. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 71 427 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion vastaanottokeskusten toimintamenojen maksamiseen

2) valtion vastaanottokeskusten ja kuntien, kuntayhtymien ja yhteisöjen ylläpitämien turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten, ryhmä- ja perheryhmäkotien kustannuksiin, alaikäisten edustamisesta aiheutuvien kulujen maksamiseen sekä tulkkipalvelujen kustannuksin ja muihin tarvittaviin menoihin

3) vastaanoton toteuttamiseksi erityistilanteissa tarpeellisten palvelujen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä vastaanottojärjestelmän kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

4) ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän toiminnan rahoittamiseen

5) toimeentulon ja huolenpidon järjestämiseen ulkomaalaisille, jotka on otettu säilöön ulkomaalaislain (301/2004) 121—123 §:n perusteella

6) vastaanottokeskusten järjestämissä toimenpiteissä olevien tapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen

7) turvapaikkapuhuttelujen tulkkaus- ja käännösmenojen, turvapaikanhakijoiden oikeusapupalvelujen hankkimiseen, vapaaehtoisesta paluusta aiheutuviin kuluihin ja vapaaehtoista paluuta tukeviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin

8) Maahanmuuttoviraston toimipisteiden ulkopuolella suoritettavien turvapaikkapuhuttelujen matkakustannusten ja perhesiteen selvittämiseksi tehtävien DNA-testien kustannuksiin sekä

9) pakolaisten maahantulomatkojen järjestämisestä, lähtömaassa suoritettavista terveystarkastuksista ja koulutuksesta (kulttuuriorientaatiosta) sekä vastaanottoa edistävän koulutuksen ja tiedotustoiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Valtion vastaanottokeskusten toimintamenot budjetoidaan arvonlisäverollisina.

Valtion vastaanottokeskusten toimintamenomäärärahaa saa käyttää enintään 130 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän toimintaa koordinoivat valtion vastaanottokeskukset Oulussa ja Joutsenossa. Toiminta voi sisältää asumisen järjestämisen, sosiaali- ja terveyspalvelujen ja muun

tarpeellisen huolenpidon lisäksi muita uhrin tarvitsemia tukipalveluja ja erityispalveluja sekä turvallisuudesta huolehtimisen.

Turvapaikanhakijoiden vapaaehtoista paluuta voidaan tukea kohtuullisten matkakustannusten verran.

Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM) järjestää kiintiöstä valittujen pakolaisten maahantulomatkat ostopalveluna. Sopimus sisältää matkustusta varten tehtävän terveystarkastuksen. Vastaanoton erityistilanteissa korvataan erityispalveluja, kuten matkan aikana tarvittavat lääkäripalvelut.

Turvapaikkapuhuttelujen tulkkaus- ja käännöskustannukset vaihtelevat turvapaikanhakijoiden määrän ja hakijoiden kielen mukaan. Turvapaikkahakemuslomakkeella selvitetään hakemuksen perusteet ennen turvapaikkapuhuttelua. Hakijan täyttämä lomake sekä hakijan vieraskieliset asiakirjat ja selvitykset käännetään Maahanmuuttovirastossa. Maahanmuuttoviraston turvapaikkapuhuttelussa käytetään hakijan äidinkieltä tai hänen ymmärtämänsä kielen tulkkausta.

Ulkomaalaislain (301/2004) 65 §:n mukaan Maahanmuuttovirasto voi varata hakijalle ja perheenkokoajalle tilaisuuden osoittaa biologinen sukulaisuus toteen valtion varoista kustannettavan DNA-tutkimuksen avulla, jos biologiseen sukulaisuuteen perustuvasta perhesiteestä ei muutoin voida saada riittävää selvitystä ja jos DNA-tutkimuksen avulla on mahdollista saada olennaista näyttöä perhesiteestä.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Valtion vastaanottokeskukset	13 143 000
Valtion vastaanottokeskusten toimintamenot	7 941 576
Vastaanoton muut menot	5 201 424
— palvelujen ostot	831 210
— terveydenhuolto	1 515 073
— muut menot	35 074
— toimeentulotuki	2 820 067
Kuntien, kuntayhtymien ja järjestöjen vastaanottokeskukset	56 989 000
Kuntien, kuntayhtymien ja järjestöjen vastaanottokeskusten toimintamenot	34 435 249
Vastaanoton muut menot	22 553 751
— palvelujen ostot	3 604 187
— terveydenhuolto	6 569 465
— muut menot	152 081
— toimeentulotuki	12 228 018
Alaikäisten edustus	380 000
Pakolaisten maahantuloon liittyvät kustannukset	915 000
Yhteensä	71 427 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen	-3
Siirto momentille 26.40.30 (laskennalliset korvaukset)	-12 030
Siirto momentille 26.40.30 (muut kuntakorvaukset)	-31 787
Siirto momentilta 26.40.(02)	6 811
Siirto momentilta 26.40.30 (alaikäisten edustus)	380
Turvapaikanhakijoiden määrän kasvu	46 672
Tasokorotus	32
Yhteensä	10 075

2010 talousarvio	71 427 000
2009 talousarvio	61 352 000
2008 tilinpäätös	71 777 324

Pääluokka 27
PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristön kuvaus

Tulevaisuuden haasteisiin vastaaminen edellyttää Suomelta laaja-alaista kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä, joka perustuu kuitenkin Suomen kansallisiin intresseihin. Laaja-alaisiin uhkiin on varauduttava osana eurooppalaisia ja maailmanlaajuisia yhteistyörakenteita ja järjestöjä. Poliittisen, taloudellisen, sotilaallisen sekä tieteellisen ja teknologisen yhteistyön puitteissa voidaan vahvistaa Suomen puolustuskykyä ja yhteiskuntamme kriisinkestävyyttä. Erityisesti puolustusmateriaalin muuta kustannuskehitystä nopeampi hintojen nousu ja riippuvuus kansainvälisestä huoltovarmuudesta edellyttävät puolustuskyvyn kehittämisessä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Euroopan unionin yhteisessä turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa ovat keskeisellä sijalla unionin kriisinhallintaoperaatiot sekä niissä tarvittavien suorituskykyjen kehittäminen. Kriisinhallintatehtävät pysyvät tulevaisuudessa myös Naton merkittävimpänä tehtävänä ja Afganistanin ISAF-operaatio liittokunnan keskeisimpänä haasteena. Nato hakee aktiivisesti yhteistyötä erityisesti YK:n ja EU:n kanssa ja pyrkii solmimaan globaaleja kumppanuussuhteita. Operaatioiden rahoitusongelmiin ja suorituskykypuutteisiin yritetään luultavasti lähivuosina hakea ratkaisuja operaatioiden suuremman yhteisrahoituksen kautta. Kriisinhallintaoperaatioiden vaativuus edellyttää myös Suomelta entistä suurempia resursseja. Operaatioiden vaativuus edellyttää yhä erikoistuneempaa operaatiokohtaista materiaalia, koulutusta ja ammattitaitoisempaa henkilöstöä sekä nopean toiminnan kykyjä ja valmiuksia. Siviilikriisinhallinnan ja sotilaallisen kriisinhallinnan yhteistoiminnan tehostaminen ja yhteensovittaminen muiden tukitoimien kanssa on myös entistä tärkeämpää.

Pohjoismaat kehittävät uusia ja nykyistä pidemmälle meneviä yhteistyöalueita ja -muotoja, jotka toteutuessaan ovat kustannustehokkaita ja antavat paremmat edellytykset maiden puolustusvoimien toiminnalle. Yhteistyö on tarkoitus ulottaa kriisinhallintayhteistyötä pidemmälle, ja se koskisi laajasti puolustusvoimien toimintaa kuten meri- ja ilmavalvontaa, logistiikkaa, koulutusta, tutkimus- ja analyysitoimintaa sekä puolustusmateriaaliyhteistyötä.

Venäjän strategiset intressit Suomen lähialueilla ovat pohjoisten merialueiden, Kuolan sotilastukikohtien, Pietarin alueen ja Itämeren kuljetusreittien turvaaminen. Venäjä modernisoi asevoimiaan ja kalustoaan, mikä vaikuttaa myös Suomen lähialueella. Joukkojen määrä ei nykyisestä todennäköisesti lisäänny, mutta asevoimien materiaalin laatu kehittyy. Laadullisen kehityksen seurauksena Venäjän asevoimien suorituskyky paranee ja asevoimien käytettävyys kasvaa.

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Puolustusministeriön hallinnonalan suorituskykyjen kehittämisen haasteena tulevat säilymään toiminnan ylläpitoon tarvittavien resurssien riittävyys sekä teknologian hankinnan, käytön ja yl-

läpidon kallistuminen. Puolustusvoimille kuuluvat tehtävät vaativat selkeää toimintojen ja hankintojen priorisointia. Tasapainoinen puolustuskyvyn kehittäminen ja ylläpito edellyttävät, että noin kolmannes resursseista käytetään materiaalisen valmiuden ylläpitämiseen, noin kolmannes henkilöstömenoihin ja noin kolmannes muihin toimintamenoihin.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Suomen etujen mukaisen puolustuspolitiikan toteuttaminen	4,0	4,0	4,0
Kansallisen puolustuksen ylläpito ja kehittäminen	3,4	3,4	3,4
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen yhteensovittaminen ja puolustusministeriön hallinnonalan osallistuminen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ja kohteiden turvaamiseen	3,5	3,5	3,8
Osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan	3,2	3,2	3,8

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta arvioidaan asteikolla 1—5 ottamalla huomioon eri painotuksin puolustusministeriön ja sen alaisten virastojen toiminnan vaikuttavuus edellä mainittujen yhteiskunnallisten tavoitteiden toteutumisessa. Arviointiasteikossa 1=huono, 2=välttävä, 3=tyydyttävä, 4=hyvä ja 5=erinomainen.

Vaikuttavuustavoitteisiin liittyvät menot (milj. euroa) [1)]

	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 arvio
Puolustuspolitiikka	13	12	15
Kansallinen puolustus	2 075	2 208	2 292
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen	3	199	2
Osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan (ml. kansainväliset harjoitukset)	87	80	92
Yhteensä	2 178	2 498	2 401

[1)] Vuoden 2008 osalta kassaperusteinen toteutuma. Ei sisällä arvonlisäveromenoja eikä UM:n pääluokkaan budjetoituja kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoja.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Puolustusministeriön hallinnonalalla sitoudutaan hallitusohjelman mukaisesti edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa kaikessa päätöksenteossa huomioiden hallinnonalan erityispiirteet kansallisen ja kansainvälisen puolustuspolitiikan, sotilaallisen maanpuolustamisen ja turvallisuuden toimijana. Puolustusministeriön toiminnallisessa tasa-arvotyöryhmässä on koko hallinnonalan virastotason edustus. Puolustusvoimissa ylläpidetään tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi valtakunnallista palkatulle henkilöstölle, asevelvollisille ja kriisinhallintahenkilöstölle suunnattua tasa-arvosuunnitelmaa, joka määrittelee tasa-arvon ja syrjinnän käsitteet sekä tasa-arvolain vaatimukset työpaikkojen toiminnalle ja johtamiselle. Lisäksi vuosittain päivitettävät paikallisen tason suunnitelmat sisältävät kehittämistoimenpiteitä mm. urasuunnittelusta, ikäjohtamisesta sekä työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisesta. Puolustushallinnon henkilöstön kokemuksia tasa-arvoisuuden toteutumisesta seurataan työtyytyväisyyskyselyillä. Tasa-arvoon liittyvät asiat ovat myös osa esimiesvalmennusta ja -perehdyttämistä.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Puolustusministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2010 on 162 henkilötyövuotta.

Hallinnonalan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
27.10.01	*Puolustusvoimien toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v) — tilausvaltuus	725	692
27.10.18	*Puolustusmateriaalihankinnat* (siirtomääräraha 3 v) — tilausvaltuus	2 271	2 235
27.10.19	*Hawk Mk 66 -koneiden hankinta* (siirtomääräraha 3 v) — tilausvaltuus	-	23

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	Muutos 2009—2010 %
01.	**Puolustuspolitiikka ja hallinto**	**258 485**	**491 311**	**321 900**	**- 169 411**	**- 34**
01.	Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 726	15 076	18 580	3 504	23
(02.)	Puolustushallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	78	100	—	- 100	- 100
(23.)	Julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	197 000	—	- 197 000	- 100
29.	Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	237 681	279 135	303 320	24 185	9
10.	**Sotilaallinen maanpuolustus**	**2 160 871**	**2 231 526**	**2 329 022**	**97 496**	**4**
01.	Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 471 793	1 532 492	1 583 146	50 654	3
18.	Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 3 v)	668 571	696 793	741 235	44 442	6
19.	Hawk Mk 66 -koneiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	18 500	—	2 600	2 600	0
50.	Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	2 007	2 241	2 041	- 200	- 9

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
30.	**Sotilaallinen kriisinhallinta**	**48 699**	**54 684**	**52 983**	**- 1 701**	**- 3**
20.	Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	48 684	54 674	52 973	- 1 701	- 3
95.	Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	15	10	10	—	—
	Yhteensä	**2 468 055**	**2 777 521**	**2 703 905**	**- 73 616**	**- 3**
	Henkilöstön kokonaismäärä	16 600	16 150	16 070		

01. Puolustuspolitiikka ja hallinto

Selvitysosa:

PUOLUSTUSMINISTERIÖ

Puolustusministeriö vastaa valtioneuvoston osana ja hallinnonalansa ohjaajana puolustuspolitiikan valmistelusta ja toimeenpanosta sekä sotilaallisen maanpuolustuksen ohjauksesta. Puolustuspolitiikan valmistelun ja toimeenpanon lisäksi puolustusministeriö vastaa sotilaallisen maanpuolustuksen voimavaroista ja muista toimintaedellytyksistä, kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisesta ja kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumisesta sekä vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittämisestä ja yhteensovittamisesta.

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Suomen puolustuskyvyn peruselementit ovat aktiivinen puolustuspolitiikka, sotilaallinen maanpuolustus, yhteiskunnan muut voimavarat ja kansainvälinen yhteistyö. Puolustuskyky mitoitetaan valtiojohdon turvallisuus- ja puolustuspoliittisten linjausten mukaiseksi. Ensisijaisena tavoitteena on ehkäistä ennalta sotilaallisen voiman käyttö Suomea vastaan.

Puolustuspolitiikan keinoin edistetään valtion ja väestön turvallisuutta, tuetaan kansallista päätöksentekoa ja luodaan edellytykset uskottavalle puolustuskyvylle. Aktiivisen puolustuspolitiikan avulla laajennetaan valtiojohdon käytössä olevaa keinovalikoimaa sekä tuetaan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärien saavuttamista.

Puolustushallinto verkottuu kansallisesti ja kansainvälisesti. Tavoitteena on vahvistaa Suomen asemaa, vaikuttaa turvallisuusympäristöön sekä ylläpitää puolustuskykyä. Puolustuspolitiikan suunnittelun ja toimeenpanon välttämättömänä edellytyksenä on tilannetietoisuus turvallisuusympäristön kehityksestä.

Sotilaallisen huoltovarmuutemme turvaaminen edellyttää kansainvälisiä sopimusjärjestelyjä sekä pitkäkestoisia strategisia kumppanuuksia materiaalin ja palvelujen tuottajien kanssa.

Kokonaismaanpuolustuksen toimintamallin mukainen varautuminen sekä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen merkitys ja samalla hallinnonalojen välisen yhteistyön tarve kasvavat. Puolustushallinnon on kyettävä tiiviiseen yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen ja yhteistoimintaan muiden viranomaisten kanssa hallinnon eri tasoilla.

Tutkimuksella, ennakoinnilla ja arvioinnilla pyritään tunnistamaan toimintaan ja puolustuskykyyn vaikuttavia muutoksia, tuotetaan perusteita laaja-alaiselle kehittämiselle sekä arvioidaan toiminnan vaikuttavuutta. Puolustusministeriön kykyä toimia aktiivisesti osana valtionhallintoa sekä oman hallinnonalan ohjaajana kehitetään edelleen.

Vaikuttavuustavoitteet

Tavoite	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Puolustuspolitiikka			
Puolustuspolitiikan valmistelu			
Puolustushallinnolla on ennakoiva, ajantasainen strategia, jolla varmistetaan turvallisuusympäristön kehityksen, maanpuolustusta koskevan päätöksenteon ja tehtävien, suorituskykyjen sekä resurssien välinen tasapaino. Puolustushallinto osallistuu aktiivisesti Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten kantojen laatimiseen.	4	4	4
Hallinnonalan ohjaus			
Hallinnonalan ohjauksella varmistetaan puolustuspoliittisten linjausten, kokonaismaanpuolustusta koskevien velvoitteiden ja sotilaallisen kriisinhallinnan asettamien vaatimusten siirtyminen käytännöksi puolustusministeriön hallinnonalalla sekä vapaaehtoisen maanpuolustusjärjestelmän kehittäminen.	3,6	4	4
Kansallinen puolustus			
Ylläpidetään puolustusministeriön operatiivisen johtamisen edellyttämää johtamis- ja päätöksentekokykyä sekä hallinnonalan tilannekuvaa.	3	3	3
Sotilaallinen huoltovarmuus on turvattu kaikissa tilanteissa. Puolustushallinnon toimenpitein turvataan materiaalin yhteensopivuus ja kotimainen integrointi- ja ylläpitokyky sekä kriisiajan vauriokorjauskyky.	4	4	4
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen			
Puolustusministeriö sovittaa turvallisuus- ja puolustusasiain komitean avustamana yhteen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen liittyvät valtioneuvostotason toiminnot väestön elinmahdollisuuksien sekä yhteiskunnan turvallisuuden ja valtion itsenäisyyden turvaamiseksi.	4	4	4
Osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan			
Kyky osallistua sotilaalliseen kriisinhallintaan. Siihen osallistuminen ja sen kehittäminen perustuvat laaja-alaiseen kansainväliseen yhteistyöhön sekä EU:n että muiden puolustushallinnon alan toimijoiden kanssa, jossa korostuu sotilas- ja siviilikriisinhallinnan muodostama kokonaisuus. Kansallisella tasolla tavoitteena on rakentaa sellaiset sotilaallisen kriisinhallinnan toimintaedellytykset, yleisjärjestelyt ja keskeiset toimintaperiaatteet, jotka mahdollistavat Suomen osallistumisen kriisinhallintaan.	4	4	4

Vaikuttavuutta arvioidaan asteikolla 1—5, jossa 1=huono, 2=välttävä, 3=tyydyttävä, 4=hyvä ja 5=erinomainen.

PUOLUSTUSHALLINNON RAKENNUSLAITOS

Rakennuslaitoksen toiminta-ajatuksena on järjestää maanpuolustukselle parhaat kiinteistöpalvelut kaikissa oloissa. Rakennuslaitos toimii puolustushallinnon kiinteistöalan osaamiskeskuksena, josta puolustushallinto saa tarvitsemansa kiinteistö- ja ympäristöalan asiantuntemuksen ja niihin liittyvät palvelut.

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Hallinnonalalle asetetut säästötavoitteet, puolustushallinnon kumppanuusohjelma sekä uudistettu puolustusvoimien johtamis- ja hallintojärjestelmä edellyttävät myös rakennuslaitoksen organisaation ja toiminnan sekä kustannustehokkuuden jatkuvaa kehittämistä.

Rakennuslaitoksen toimintalinjana on asiantuntijaroolin kasvattaminen, kiinteistöpalvelujen markkinaehtoistaminen omaa palvelutuotantoa supistamalla sekä oman palvelutuotannon tehokkuuden lisääminen.

Vaikuttavuustavoitteet

Tavoite	Mittari	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Sotilaallisen maanpuolustuksen tukeminen				
Rakennuslaitoksen suorituskykyä sotilaallisen maanpuolustuksen tukemisessa on lisätty.	Valmiuden taso sotilaallisen maanpuolustuksen tukemisessa	1,0	1,5	2,0
	Valmiuden laatutaso annettujen tehtävien osalta	2,5	3,0	3,5
Yhteiskunnan tukeminen				
Rakennuslaitoksen suorituskykyä tukea puolustusvoimia virka-avun antamisessa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseksi on lisätty.	Valmiuden taso yhteiskunnan häiriötilanteiden varalta	2,0	2,0	2,0
Kansainvälinen yhteistoiminta ja sotilaallinen kriisinhallintakyky				
Rakennuslaitoksen kansainvälistä osaamista ja yhteistyötä puolustushallinnon kiinteistö- ja ympäristöalalla on ylläpidetty osallistumalla aktiivisesti kansainvälisiin seminaareihin ja työryhmiin.	Yhdyskunta- ja ympäristöalan kansainvälisen osaamisen ja yhteistyön taso	3,5	4,0	4,0
Rakennuslaitoksen kykyä tukea puolustusvoimien toimintaa sotilaallisessa kriisinhallinnassa on lisätty määrittämällä rakennuslaitoksen tehtävät ja yhteistyön toimintamalli sotilaallisessa kriisinhallinnassa.	Suorituskyky sotilaallisen kriisinhallinnan tukemisessa	3,0	3,0	3,0

Vaikuttavuutta arvioidaan asteikolla 1—5, jossa 1=huono, 2=välttävä, 3=tyydyttävä, 4=hyvä ja 5=erinomainen.

01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 18 580 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) räjähtävän materiaalin turvallisuuteen keskittyvän järjestön (Munitions Safety Information Analysis Center) ja Euroopan puolustusviraston maksuosuuksien maksamiseen

2) ETY-järjestön luottamusta ja turvallisuutta lisäävien toimien täytäntöönpanosta sekä näistä johtuvista hallinnollisista toimista aiheutuvien menojen maksamiseen ja

3) puolustusministeriön perusparannettavasta päärakennuksesta tehdyn puolustusministe-

riön ja Senaatti-kiinteistöjen välisen vuokrasopimuksen urakkaliitteen mukaisten käyttäjän hankintojen ja muiden käyttöönottoon liittyvien hankintojen maksamisen.

Selvitysosa:
Toiminnalliset tulostavoitteet

Toiminnallinen tehokkuus	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 arvio
Taloudellisuus			
Menot tulosalueittain (1 000 euroa)[1)]			
Puolustuspolitiikka	13 216	11 949	14 941
Kansallinen puolustus	1 566	1 429	1 859
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen	1 098	1 010	1 244
Osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan	434	688	536
Yhteensä	16 314	15 076	18 580
Tuottavuus			
Henkilötyövuodet tulosalueittain (htv)			
Puolustuspolitiikka	117	111	112
Kansallinen puolustus	13	13	12
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen	7	9	7
Osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan	4	7	4
Yhteensä	141	140	135
Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyys (1—5)	3,46	3,4	3,5
— naiset	3,37		
— miehet	3,57		

[1)] Vuoden 2008 toteutuma ei sisällä puolustusvoimien osuutta julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistämiseen momentille 27.01.01 myönnetyn määrärahan (n. 5,8 milj. euroa) käytöstä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen	-116
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	52
Siirto momentilta 27.10.01	2 876
Toimitilakustannukset	1 423
Tuottavuustoimet	-44
Uudelleenkohdentaminen	-700
Tasokorotus	13
Yhteensä	3 504

2010 talousarvio	18 580 000
2009 talousarvio	15 076 000
2008 tilinpäätös	20 726 000

(02.) Puolustushallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määräraha budjetoitavaksi momentille 27.10.01.

2009 talousarvio	100 000
2008 tilinpäätös	77 824

(23.) Julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 talousarvio	197 000 000

29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	2010 talousarvio	303 320 000
	2009 I lisätalousarvio	8 063 000
Momentille myönnetään 303 320 000 euroa.	2009 talousarvio	279 135 000
	2008 tilinpäätös	237 681 075

10. Sotilaallinen maanpuolustus

Selvitysosa: Puolustusvoimien tehtäviä ovat Suomen sotilaallinen puolustaminen, muiden viranomaisten tukeminen sekä osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan. Näistä tärkein tehtävä on Suomen sotilaallinen puolustaminen, joka muodostaa perustan muiden tehtävien suorittamiselle. Puolustusvoimat valmistautuu torjumaan maahan kohdistuvan sotilaallisen voimankäytön ja sillä uhkaamisen. Tämä korostaa ennaltaehkäisyn merkitystä. Puolustuskyky ja -valmius mitoitetaan siten, että tehtävät ovat toteutettavissa tilannekehityksen mukaisesti.

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Suomen puolustusratkaisu perustuu kansalaisten vahvaan maanpuolustustahtoon, yleiseen asevelvollisuuteen ja alueelliseen puolustukseen. Puolustuksen tavoitteena on kaikissa tilanteissa turvata kansalaisten elinmahdollisuudet ja perusoikeudet sekä valtionjohdon toimintavapaus ja laillinen yhteiskuntajärjestys. Puolustusvoimat ylläpitää ja kehittää sellaista puolustuskykyä ja vallitsevaan tilanteeseen suhteutettua valmiutta, joka ennalta ehkäisee sotilaallisten uhkien kohdistumisen maahamme, mahdollistaa Suomen alueen puolustamisen sekä itsenäisyyden säilyttämisen.

Puolustusvoimat osallistuu aktiivisesti viranomaisten väliseen yhteistyöhön ja kehittää sotilaallisten suorituskykyjen ja osaamisen käyttöä muiden viranomaisten tukemiseksi. Viranomaisten tukemista harjoitellaan valtakunnallisissa valmius- ja pääsotaharjoituksissa sekä osallistumalla muiden viranomaisten pelastus- ja yhteistoimintaharjoituksiin.

Sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistutaan voimavarojen ja valtiojohdon linjausten mukaisesti. Puolustusvoimien kykyä osallistua nykyistä vaativampiin ja nopeammin käynnistettäviin kriisinhallintaoperaatioihin kehitetään. Painopisteenä on operaatioiden kokonaisvaltainen suunnittelu ja viranomaisyhteistyön kehittäminen operaatiotasolla. Puolustusvoimat jatkaa valmisteluja monenkeskisen turvallisuuden vahvistamiseksi pohjoismaista yhteistyötä ja Naton rauhankumppanuusyhteistyötä syventäen sekä osallistumalla EU:n rakenteiden kehittämiseen.

Vaikuttavuustavoitteet

Tavoite	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Valtakunnan sotilaallisen puolustamisen suorituskyky			
Tilannekuva			
Puolustusvoimat ylläpitää tilannekuvaa, joka mahdollistaa riittävän strategisen tason ennakkovaroituksen saamisen.	4,0	4,0	4,0
Aluevalvonta			
Puolustusvoimat ylläpitää aluevalvontajärjestelmää, joka pystyy alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja alueloukkausten torjumiseen.	3,0	3,0	3,0

Valmius			
Pääesikunnan tulee kyetä puolustusvoimien kokonaiskehittämiseen, yhteisten suorituskykyjen kehittämiseen ja yhteisoperaatioiden suunnitteluun ja johtamiseen.	3,0	3,0	3,0
Maavoimien tulee kyetä pitämään sotilaallisesti tärkeät alueet hallussa ja suojaamaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta keskeisiä toimintoja ja kohteita sekä torjumaan maahyökkäykset muiden puolustushaarojen tukemana. Maavoimien joukkotuotanto- ja liikekannallepano-organisaation tulee mahdollistaa joukkojen joustava perustaminen tilanteen edellyttämässä laajuudessa.	3,0	3,0	3,0
Merivoimien tulee kyetä turvaamaan yhteiskunnan toiminnan kannalta tärkeät meriyhteydet ilma-, pinta- ja vedenalaista uhkaa vastaan ja torjumaan mereltä suuntautuvat hyökkäykset. Merivoimien joukko-tuotanto- ja liikekannallepano-organisaation tulee mahdollistaa joukkojen joustava perustaminen tilanteen edellyttämässä laajuudessa.	3,0	3,0	3,0
Ilmavoimien tulee kyetä suojaamaan valtakunnallisesti merkittävät kohteet sekä kiistämään vastustajan ilmaherruus ja torjumaan hyökkäykset ilmasta. Ilmavoimien joukkotuotanto- ja liikekannalle-pano-organisaation tulee mahdollistaa joukkojen joustava perustaminen tilanteen edellyttämässä laajuudessa.	4,0	4,0	4,0
Muiden viranomaisten tukeminen			
Puolustusvoimat tukee muita viranomaisia omaa päätehtäväänsä vaarantamatta kaikissa turvallisuustilanteissa silloin, kun niiden voimavarat eivät tehtäviensä toteuttamiseen yksin riitä. Puolustus-voimat tarjoaa erityisosaamistaan, kykyjään ja voimavarojaan mahdollisimman laaja-alaisesti muun yhteiskunnan käyttöön.			
Pääesikunta	3,5	3,5	3,7
Maavoimat	3,5	3,7	3,9
Merivoimat	3,5	3,7	3,8
Ilmavoimat	3,5	3,7	3,8
Sotilaallisen kriisinhallinnan tukeminen			
Puolustusvoimien tulee kehittää sotilaallisen kriisinhallinnan edellyttämiä kykyjä ja kyetä varustamaan kriisinhallintajoukot. Meri- ja ilmavoimien kykyjä osallistua kriisinhallintaoperaatioihin kehitetään. Toiminnan kehittämiseksi tarkistetaan kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan tarkoitetut suorituskyvyt.			
Pääesikunta	3,2	4,0	4,0
Maavoimat	3,2	3,0	4,0
Merivoimat	3,2	3,0	4,0
Ilmavoimat	3,2	2,0	3,0

Puolustusvoimien järjestelmien ja joukkojen osalta asteikon mittariston perusteet ovat seuraavat:

5 - Joukko/suorituskyky täyttää kaikki sille asetetut vaatimukset

4 - Joukolla/suorituskyvyllä on pieniä puutteita, jotka ovat kuitenkin helposti korjattavissa ja joukko täyttää sille asetetut vaatimukset

3 - Joukko/suorituskyky täyttää vain sille asetetut vähimmäisvaatimukset

2 - Joukon/suorituskyvyn puutteet haittaavat suuresti sille asetettujen vaatimusten saavuttamista

1 - Joukko/suorituskyky ei kykene täyttämään sille asetettuja vaatimuksia.

Puolustusvoimien järjestelmien ja joukkojen suorituskyky muodostuu seuraavien osatekijöiden integroituna kokonaisuutena:

— Käyttö- ja toimintaperiaatteet
— Osaava ja taistelutahtoinen henkilöstö
— Ajanmukainen ja määrävahvuinen materiaali
— Toiminnan edellyttämä infrastruktuuri sekä
— Puolustusvoimien omat sekä koko yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tarjoamat tukeutumismahdollisuudet.

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 583 146 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) ulkomaalaisille oppilaille annettavasta sotilaskoulutuksesta ja puolustusvoimien joukkojen kansainvälisestä harjoitustoiminnasta ja sen valmisteluista sekä muusta puolustusvoimien kansainvälisestä yhteistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään 4 400 000 euroa palvelussuhdeasuntojen vuokraosuuksien maksamiseen puolustusvoimien toiminnallisiin tarpeisiin perustuen tai puolustusministeriön määräämäksi siirtymäajaksi rakennemuutoksen henkilöstöjärjestelyihin liittyvistä syistä

3) enintään 336 000 euroa sotainvalideille ja sotaveteraaneille, maanpuolustustyölle sekä merkittäville urheilutapahtumille suoritettavan liiketaloudellisin perustein hinnoitellun maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen

4) puolustusvoimien toimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja monikansallisten yhteishankintajärjestelyjen kuluosuuksiin

5) Vapaudenristin Ritarikunnan menoihin ja

6) kotimaisen puolustusteollisuuden vientiedellytysten ja kansainvälistymisen tukemiseen liittyvien menojen maksamiseen.

Valtuudet

1) Vuonna 2010 saa tehdä puolustusvoimien toiminnan edellyttämiä materiaalin ja palvelujen hankintaan liittyviä pitkäaikaisia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2010 loppuun mennessä enintään 720 000 euroa, vuoden 2011 loppuun mennessä enintään 32 140 000 euroa ja vuoden 2012 loppuun mennessä enintään 39 944 000 euroa (toimintamenojen tilausvaltuus).

2) Vuonna 2010 saa tehdä Taistelijan varustus 2010 hankintoja siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2010 loppuun mennessä enintään 6 000 000 euroa, vuoden 2011 loppuun mennessä enintään 12 000 000 euroa ja vuoden 2012 loppuun mennessä enintään 18 000 000 euroa.

3) Vuonna 2010 saa tehdä peruslentokoulutuksen ja Vinka-kaluston tekniseen tuen hankintaan liittyviä sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2010 loppuun mennessä enintään 1 100 000 euroa, vuoden 2011 loppuun mennessä enintään 5 417 000 euroa, vuoden 2012 loppuun mennessä enintään 9 734 000 euroa, vuoden 2013 loppuun mennessä enintään 14 051 000 euroa, vuoden 2014 loppuun mennessä enintään 18 368 000 euroa, vuoden 2015 loppuun mennessä enintään 22 685 000 euroa, vuoden 2016 loppuun mennessä enintään 27 002 000 euroa, vuoden 2017 loppuun mennessä enintään 30 240 000 euroa ja vuoden 2018 loppuun mennessä enintään 32 400 000 euroa.

4) Vuonna 2010 saa tehdä ilmatorjuntajärjestelmä 90 MOD Crotale NG:n huoltoon ja ylläpitoon liittyviä sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2010 loppuun mennessä enintään 3 000 000 euroa, vuoden 2011 loppuun mennessä enintään 6 000 000 euroa, vuoden 2012 loppuun mennessä enintään 9 000 000 euroa, vuoden 2013 loppuun mennessä enintään 12 000 000 euroa ja vuoden 2014 loppuun mennessä enintään 15 000 000 euroa.

Uusiin tilausvaltuuksiin sisältyvien tavaroiden ja palvelujen hintojen tarkistuksista aiheu-

tuvien lisämenojen maksamiseen käytetään puolustusvoimien toimintamenoihin vuosittain myönnettäviä määrärahoja.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat sekä niihin liittyvät indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa:

Toiminnalliset tulostavoitteet

Toiminnallinen tehokkuus	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 arvio
Taloudellisuus			
Menot tulosalueittain (milj. euroa)[1)]			
Tilannekuva ja aluevalvonta	172,8	154,0	261,7
Valmius/maavoimat	850,6	819,7	768,5
Valmius/merivoimat	244,4	225,5	238,7
Valmius/ilmavoimat	529,1	585,8	518,7
Valmius/Pääesikunta	244,4	387,7	466,4
Valmius/yhteiset	30,4	31,4	33,9
Muiden viranomaisten tukeminen	0,2	1,1	0,5
Sotilaallinen kriisinhallinta	40,1	24,3	38,6
Yhteensä	**2 112,0**	**2 229,3**	**2 327,0**
Tuottavuus			
Henkilötyövuodet tulosalueittain (htv)[1)]			
Tilannekuva ja aluevalvonta	2 011	1 981	1 981
Valmius/maavoimat	7 086	6 716	6 694
Valmius/merivoimat	1 641	1 634	1 634
Valmius/ilmavoimat	2 321	2 201	2 211
Valmius/Pääesikunta	1 666	1 847	1 857
Valmius/yhteiset	276	321	321
Muiden viranomaisten tukeminen	1	2	2
Sotilaallinen kriisinhallinta	178	151	151
Yhteensä	**15 180**	**14 853**	**14 851**
Asevelvollisten koulutusvuorokausien määrä/koulutuksen henkilötyövuosimäärä	1 919	1 800	1 800
Pääesikunnan, puolustushaarojen ja sotilasläänien esikuntien henkilötyövuosimäärä/puolustusvoimien henkilötyövuosimäärä yhteensä	0,11	0,11	0,11
Materiaalin korjaamo-, huolto- ja kunnossapitotoiminnan henkilötyövuosimäärä	5 140	4 597	4 597
Tuotettujen aterioiden määrä/muonituksen henkilötyövuosimäärä	29 117	27 500	27 500
Henkilöstö- ja taloushallinnon henkilötyövuosimäärä	841	841	841
Kannattavuus			
Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus -% on vähintään	110	104	110

Tuotokset			
Koulutetut ja varustetut sodan ajan joukot	**357 000**	**360 000**	**360 000**
Pääesikunta ja alaiset laitokset	7 200	5 900	6 200
Rajavartiolaitos	22 000	11 600	11 600
Maavoimat	**310 000**	**240 000**	**240 000**
Operatiiviset joukot	76 000	62 000	62 000
Valmiusprikaatit	3	3	3
Panssariprikaati	1	-	-
Jääkäriprikaatit	6	2	2
Mekanisoidut taisteluosastot	2	2	2
Moottoroidut taisteluosastot	-	2	2
Helikopteripataljoona	1	1	1
Erikoisjääkäripataljoona	1	1	1
Alueelliset joukot	233 000	178 000	178 000
Jalkaväkiprikaatit	11	6	6
Erilliset pataljoonat/taisteluosastot	11	14	14
Paikallispuolustusyksiköt, maakuntajoukot	5	28	28
Merivoimat	**38 000**	**31 500**	**28 000**
Taisteluosastot (johtoporras + ohjusvene)	2+8	2+8	2+8
Miinantorjuntalaivueet	3	3	3
Miinalaivat	3	3	3
Miinalautat	3	3	3
Rannikkojääkäripataljoonat ja erilliset rannikkojääkäriyksiköt	1+6	2+6	2+6
Rannikko-ohjuskomppaniat	2	2	2
Meritorjuntaohjuspatterit	4	4	4
Päätukikohdat	2	2	2
Kiinteä ja liikkuva rannikkotykistö	23+6=29	12+4=16	12+4=16
Ilmavoimat	**37 000**	**38 000**	**38 000**
Hornet-hävittäjälaivueet	3	3	3
Hawk-koulutuslentolaivue	1	1	1
Tukilentolaivue	1	1	1
Päätukikohdat	6	6	6

[1)] Sisältää momentit 27.10.01, 27.10.18 ja 27.10.19. Vuoden 2008 euromäärien osalta kassaperusteinen toteutuma.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 tavoite
Työtyytyväisyys (1—5)	4,1	-	4,1

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	2013	2014—	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Vanhat tilausvaltuudet						
KASI-järjestelmän huolto- ja ylläpito -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	1 973	1 974	1 973	1 974		7 894
KASI-järjestelmän tilausvaltuus yhteensä	1 973	1 974	1 973	1 974		7 894
Alkeislentokoulutuksen ulkoistamisen tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	3 079					3 079
Alkeislentokoulutuksen ulkoistamisen tilausvaltuus yhteensä	3 079					3 079
NH90 koulutuspalvelut -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	1 700	1 800				3 500
NH90 koulutuspalvelut -tilausvaltuus yhteensä	1 700	1 800				3 500
Käyttöajoneuvojen hankinnat -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	17 801					17 801
Käyttöajoneuvojen hankinnat -tilausvaltuus yhteensä	17 801					17 801
Sodankylän vaatetuskorjaamon palvelu-hankinta -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	1 392	1 392	1 392	1 392	1 392	6 960
Sodankylän vaatetuskorjaamon palvelu-hankinta -tilausvaltuus yhteensä	1 392	1 392	1 392	1 392	1 392	6 960
Vuoden 2008 toimintamenojen tilaus-valtuus						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	6 685					6 685
Vuoden 2008 toimintamenojen tilausvaltuus yhteensä	6 685					6 685
Maavoimien maateriaalin kunnossapito-palvelut -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	63 068	62 107	62 772	61 628	171 657	421 232
Maavoimien materiaalin kunnossapito-palvelut -tilausvaltuus yhteensä	63 068	62 107	62 772	61 628	171 657	421 232
Vuoden 2009 toimintamenojen tilaus-valtuus						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	41 459	8 351	4 000	4 000		57 810
Vuoden 2009 toimintamenojen tilausvaltuus yhteensä	41 459	8 351	4 000	4 000		57 810
Huoltorykmenttien kenttähuoltojoukko-jen varustaminen (HR) -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	1 600	2 800	2 100			6 500
Huoltorykmenttien kenttähuoltojoukkojen varustaminen (HR) -tilausvaltuus yhteensä	1 600	2 800	2 100			6 500

Puolustusvoimien ilmakuljetuskyky 2 (PVIK2 2009—2010) -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	7 500	8 000				15 500
Puolustusvoimien ilmakuljetuskyky 2 (PVIK2 2009—2010) -tilausvaltuus yhteensä	7 500	8 000				15 500
ITO 2005 ja 2005M huolto -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	2 000	2 000	3 000	3 000	3 000	13 000
ITO 2005 ja 2005M huolto -tilausvaltuus yhteensä	2 000	2 000	3 000	3 000	3 000	13 000
Ilmavoimien valmiustukikohtien ja viesti-huoltojoukkojen varustaminen (IVVV 1) -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	9 597	3 990				13 587
Ilmavoimien valmiustukikohtien ja viesti-huoltojoukkojen varustaminen (IVVV 1) -tilausvaltuus yhteensä	9 597	3 990				13 587
Helikopteripataljoonan suorituskyvyn ylläpito ja kehittäminen (HESKY) -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	3 880	940	920			5 740
Helikopteripataljoonan suorituskyvyn ylläpito ja kehittäminen (HESKY) -tilausvaltuus yhteensä	3 880	940	920			5 740
Kehittämisohjelmien hankinnat 2009 (KEHO 2009) -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	5 536	1 331	582			7 449
Kehittämisohjelman hankinnat 2009 (KEHO 2009) -tilausvaltuus yhteensä	5 536	1 331	582			7 449
Vanhat tilausvaltuudet yhteensä	167 270	94 685	76 739	71 994	176 049	586 737
Uudet tilausvaltuudet						
Vuoden 2010 toimintamenojen tilaus-valtuus						
Vuoden 2010 sitoumukset	720	31 420	7 804			39 944
Vuoden 2010 toimintamenojen tilausvaltuus yhteensä	720	31 420	7 804			39 944
Taistelijan varustus 2010 -tilausvaltuus						
Vuoden 2010 sitoumukset	6 000	6 000	6 000			18 000
Taistelijan varustus 2010 -tilausvaltuus yhteensä	6 000	6 000	6 000			18 000
Peruslentokoulutus VN-kalustolla -tilausvaltuus						
Vuoden 2010 sitoumukset	1 100	4 317	4 317	4 317	18 349	32 400
Peruslentokoulutus VN-kalustolla -tilausvaltuus yhteensä	1 100	4 317	4 317	4 317	18 349	32 400

Ilmatorjuntajärjestelmä 90 MOD Crotale NG:n huolto- ja ylläpitosopimus (ITO90MOD huolto) -tilausvaltuus						
Vuoden 2010 sitoumukset	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	15 000
Ilmatorjuntajärjestelmä 90 MOD Crotale NG:n huolto- ja ylläpitosopimus (ITO90MOD huolto) -tilausvaltuus yhteensä	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	15 000
Uudet tilausvaltuudet yhteensä	10 820	44 737	21 121	7 317	21 349	105 344
Valtuudet yhteensä	178 090	139 422	97 860	79 311	197 398	692 081

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä vähenee 82 henkilötyövuotta tuottavuustoimenpiteiden johdosta. Tämän lisäksi jatketaan edelleen omana työnä tehtävien tukipalvelujen tehostamista ja siirrytään hankkimaan palveluja alan teollisuudelta ja muilta palvelujen tarjoajilta.

Uudet tilausvaltuudet kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vuosille 2010—2013 vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	1 484 237	1 552 089	1 605 146
Bruttotulot	27 434	19 597	22 000
Nettomenot	1 456 803	1 532 492	1 583 146
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	35 892		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	50 882		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	10 932	8 225	11 065
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	9 718	7 885	10 101
Kustannusvastaavuus (tuotot-kustannukset)	1 215	340	964
Kustannusvastaavuus, %	112	104	110
Hintatuki	336	336	336
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	1 551	676	1 300

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (jossa on huomioitu puolustusvoimien 490 000 euroa ja puolustushallinnon rakennuslaitoksen 52 000 euroa uutta palkkausjärjestelmää varten)	-12 243
VaEL-maksun muutokset 2005—2010, missä on huomioitu puolustusvoimien osuutena -3 140 000 euroa ja puolustus-hallinnon rakennuslaitoksen osuutena +115 000 euroa	-3 025
Tuottavuustoimet	-797
Vuoden 2008 toteutuneen indeksi-kehityksen jälkikäteinen kustannustaso-tarkastus	15 170
Ennakollinen kustannustasotarkistus (1,5 %)	15 336
Lisäeläkemaksun poistuminen (Maavoimien materiaalin kunnossapito-palvelut)	-6 700
Lisäeläkemaksu (puolustushallinnon rakennuslaitoksen siivoustoimen ulkoistus)	600
Toimitilamenot	3 578
Siirto momentilta 27.10.18	42 445
Siirto momentille 27.01.01	-2 876
Siirto momentilta 27.01.02	100
Siirto momentille 27.10.50	-100
Varusmiesten kuljettajakoulutus	3 000
Uudelleenkohdentaminen	-5 000
Tasokorotus	1 166
Yhteensä	50 654

2010 talousarvio	1 583 146 000
2009 I lisätalousarvio	15 170 000
2009 talousarvio	1 532 492 000
2008 tilinpäätös	1 471 793 000

18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 741 235 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) puolustusmateriaalin hankkimisesta ja puolustusvoimien salassa pidettävistä hankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä hankittujen järjestelmien testaukseen ja käyttökoulutukseen

2) puolustusmateriaalihankintoihin ja puolustusvoimien salassa pidettäviin hankintoihin välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan ja

3) puolustusmateriaalin sodan ajan välttämättömän varastotarpeen mukaisten varaosien ja vaihtolaitteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 474 751 000 euroa aikaisemmin myönnetyistä tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen, enintään 161 351 000 euroa vuonna 2010 myönnettävien tilausvaltuuksien menojen maksamiseen, enintään 26 201 000 euroa tilausvaltuuksiin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä enintään 78 932 000 euroa muihin puolustusmateriaalihankintoihin.

Valtuudet

1) Vuonna 2010 saa tehdä sotilaallisen maanpuolustuksen suorituskyvyn parantamiseksi puolustusvoimien materiaaliseen kehittämiseen liittyen uusia sopimuksia siten, että niistä aiheutuu talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2010—2013 enintään 513 326 000 euroa (Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen 2010 -tilausvaltuus, PVKEH 2010). Valtuuden käytöstä saa aiheutua mainitulla valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuoden 2010 loppuun mennessä enintään 138 101 000 euroa, vuoden 2011 loppuun mennessä enintään 281 906 000 euroa, vuoden 2012 loppuun mennessä enintään 398 724 000 euroa ja vuoden 2013 loppuun mennessä enintään 513 326 000 euroa.

2) Vuonna 2010 saa tehdä puolustusvoimien tekniseen tutkimukseen, tuotekehitykseen, hankintavalmisteluun ja sarjahankintaa edeltävään kehitystyöhön sekä protoversioiden hankintaan liittyen uusia sopimuksia siten, että niistä aiheutuu talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2010—2013 enintään 75 420 000 euroa (Tekninen tutkimus, tuotekehitys ja hankintavalmistelu 2010 (TTK-PROTO 2010). Valtuuden käytöstä saa aiheutua mainitulla valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuoden 2010

loppuun mennessä enintään 23 250 000 euroa, vuoden 2011 loppuun mennessä enintään 50 600 000 euroa, vuoden 2012 loppuun mennessä enintään 74 020 000 euroa ja vuoden 2013 loppuun mennessä enintään 75 420 000 euroa.

PVKEH 2010 ja TTK-PROTO 2010 -tilausvaltuuksien enimmäismäärien mukaiset suoritukset voidaan sitoa alaa kuvaavaan hintakehitykseen vuoden 2010 ensimmäisestä vuosineljänneksestä alkaen.

3) Vuoden 2010 aikana saa tehdä sopimuksia Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen 2009 (PVKEH 2009) -tilausvaltuuden sitomatta olevaa määrää vastaavasti muuttamatta tilausvaltuuden menojen vuotuista jakaumaa.

4) Vuoden 2007 talousarviossa hyväksytyn Tekninen tutkimus, tuotekehitys ja hankevalmistelu 2007 (TTK-PROTO 2007) -tilausvaltuuden osalta saadaan purkaa tehtyjä sopimuksia ja sitoa uudelleen tilausvaltuuden varoja vuonna 2010 sitoumuksista maksamatta olevaa määrärahaa vastaavasti.

5) Aiemmin myönnetyn Pääkaupunkiseudun ilmapuolustuksen suorituskyvyn tehostaminen (PKILPU 2008) -tilausvaltuuden voimassaoloaikaa pidennetään vuoteen 2011 saakka. Samalla PKILPU 2008 -tilausvaltuuden menojen, yhteensä 110 000 000 euroa, vuosittaista ajoittumista muutetaan siten, että tilausvaltuuden käytöstä saa aiheutua menoja valtiolle vuoden 2010 loppuun mennessä enintään 94 300 000 euroa ja vuoden 2011 loppuun mennessä enintään 110 000 000 euroa.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	2013	2014—	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Vanhat tilausvaltuudet						
Valmiusyhtymien varustaminen (VYV 1)						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	27 600	49 300	13 100			90 000
VYV 1 yhteensä	27 600	49 300	13 100			90 000
Helikopterien huolto- ja tukeutumisjärjestelmien kehittäminen (HTH)						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	4 404	5 972	5 500	2 000		17 876
HTH yhteensä	4 404	5 972	5 500	2 000		17 876
Valmiusyhtymien varustamisen täydentäminen (VYV 2)						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	12 744	15 000	27 000			54 744
VYV 2 yhteensä	12 744	15 000	27 000			54 744
Merivoimien ja tiedustelun kehittäminen (PVKEH 2005)						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	12 200					12 200
PVKEH 2005 yhteensä	12 200					12 200
Raskas raketinheitin järjestelmä (MLRS)						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	11 000					11 000
MLRS yhteensä	11 000					11 000

Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2006)						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	54 367	57 100	15 200			126 667
PVKEH 2006 yhteensä	54 367	57 100	15 200			126 667
Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2007)						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	122 449	72 000				194 449
PVKEH 2007 yhteensä	122 449	72 000				194 449
Tekninen tutkimus, tuotekehitys ja hankevalmistelu 2007 (TTK-PROTO 2007)						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	4 500					4 500
TTK-PROTO 2007 yhteensä	4 500					4 500
Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2008)						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	15 870	12 987	8 000	1 000		37 857
PVKEH 2008 yhteensä	15 870	12 987	8 000	1 000		37 857
Pääkaupunkiseudun ilmapuolustuksen suorituskyvyn tehostaminen (PKILPU 2008)						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	49 300	15 700				65 000
PKILPU 2008 yhteensä	49 300	15 700				65 000
Strateginen ilmakuljetuskyky (SAC)						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	1 900	1 400				3 300
SAC yhteensä	1 900	1 400				3 300
Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2009)						
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset						
Puolustusvoimien johtamisen kehittäminen	23 097	9 786	1 257			34 140
Puolustusvoimien tiedustelun, valvonnan ja maalittamisen tuen kehittäminen	22 508	33 200	46 760	33 300	32 643	168 411
Puolustusvoimien yhteisen vaikuttamisen kehittäminen	12 029	4 700	10 900			27 629
Logistiikan kehittäminen	2 400	2 800	7 900			13 100
Maapuolustuksen kehittäminen	26 987	23 409	20 468			70 864
Meripuolustuksen kehittäminen	2 500	2 000	1 500	1 000		7 000
Ilmapuolustuksen kehittäminen	35 296	84 787	120 170	178 070	84 757	503 080
Jalkaväkimiinojen korvaaminen	13 600	5 250	4 000			22 850
Koulutus- ja valmiusampumatarvikkeet (KOVA)	20 000	20 000	20 000			60 000
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset yhteensä	158 417	185 932	232 955	212 370	117 400	907 074
Vuoden 2010 sitoumukset						
Ilmapuolustuksen kehittäminen			10 000	8 750	102 343	121 093
PVKEH 2009 yhteensä	158 417	185 932	242 955	221 120	219 743	1 028 167
Vanhat tilausvaltuudet yhteensä	474 751	415 391	311 755	224 120	219 743	1 645 760

Uudet tilausvaltuudet						
Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2010)						
Vuoden 2010 sitoumukset						
Puolustusvoimien johtamisen kehittäminen	17 650	30 735	18 075			66 460
Puolustusvoimien tiedustelun, valvonnan ja maalittamisen tuen kehittäminen	50 680	35 600	41 050	47 180		174 510
Logistiikan kehittäminen	5 000	4 850	4 700			14 550
Maapuolustuksen kehittäminen	6 600	6 900	6 800			20 300
Meripuolustuksen kehittäminen	22 500	19 600	18 300	18 700		79 100
Ilmapuolustuksen kehittäminen	35 671	46 120	27 893	48 722		158 406
PVKEH 2010 yhteensä	138 101	143 805	116 818	114 602		513 326
Tekninen tutkimus, tuotekehitys ja hankevalmistelu 2010 (TTK-PROTO 2010)						
Vuoden 2010 sitoumukset	23 250	27 350	23 420	1 400		75 420
TTK-PROTO 2010 yhteensä	23 250	27 350	23 420	1 400		75 420
Uudet tilausvaltuudet yhteensä	161 351	171 155	140 238	116 002		588 746
Valtuudet yhteensä	636 102	586 546	451 993	340 122	219 743	2 234 506

Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen perustuu seuraaviin puolustusvoimien kehittämisohjelmiin ja niillä tavoiteltaviin suorituskykyihin:

Kehittämisohjelma / Suorituskyky / Tavoite

Puolustusvoimien johtamisen kehittämisohjelma
Rakennetaan puolustusvoimien yhteinen suorituskykyjen käyttöä tukeva johtamisjärjestelmä sekä tuetaan yhteisoperaatioiden johtamista kehittämällä yhteistä tilannetietoisuutta ja varmennettuja operatiivisia tietoteknisiä palveluita.
— Korvataan puolustushaarojen itsenäiset järjestelmät ja sovellukset yhteisellä johtamisjärjestelmällä.
— Luodaan edellytyksiä operaatioiden johtamiselle muuttamalla ja uusimalla teknisiä rakenteita ja palveluita sekä kehitetään ITVJ -tiedonsiirtoverkkoa.
— Uudistetaan tietohallintoa ja tietoteknistä integraatiota sekä lisätään hallinnollisissa tietopalveluissa valtionhallinnon keskinäistä yhteistoimintaa ja muita kumppanuusratkaisuja.
— Laajennetaan toiminnanohjausjärjestelmien hyödyntämistä parantamalla toimintavarmuutta ja kustannustehokkuutta.
— Otetaan käyttöön uuteen arkkitehtuuriin perustuvia operatiivisen johtamisen tietojärjestelmäkokonaisuuden palveluita sekä keskitetään ja siirretään henkilöstövoimavaroja hallinnollisista tietopalveluista operatiiviseen tietojenkäsittely-ympäristöön.
— Jatketaan puolustusvoimien 2010-luvun tarpeita vastaavan puolustushaarojen yhteisen tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmän arkkitehtuurin luomista, jolla mahdollistetaan sähköinen tieto- ja tilannekuvavaihto (EU ja Nato). Vanhoista, nyt käytössä olevista järjestelmistä luovutaan.

Puolustusvoimien tiedustelun, valvonnan ja maalittamistuen kehittämisohjelma
Tuotetaan yhteisoperaatioiden johtamiseen ennakkovaroituskyky, analysoitu tiedustelutilannekuva ja lyhytviiveinen valvonta- ja maalitilannekuva.
— Käynnistetään valvontajärjestelmän uusiminen ja varustetaan Rajavartiolaitoksen yksiköitä.
— Toteutetaan yhteisen maalitilannekuvan luova MST-hanke sekä hanke, jolla ylläpidetään ja kehitetään ilmasta tapahtuva tiedustelu- ja valvontakyky operatiivistaktiselle tasolle.
— Ennakkovaroituskykyä parannetaan kehittämällä järjestelmän analysointikykyä.

Puolustusvoimien yhteisen vaikuttamisen kehittämisohjelma
Rakennetaan ja ylläpidetään operatiivisia suorituskykyjä, joilla vaikutetaan oman tai hyökkääjän toiminnan kannalta merkittäviin operaatioihin, avaintoimintoihin tai rakenteisiin.
— Päivitetään keskeiset asejärjestelmät ja käynnistetään vaikuttamisen järjestelmätutkimus.
— Parannetaan vaikuttamiskykyä ottamalla käyttöön raskas raketinheitinjärjestelmä ja kehitetään erikois-jääkäripataljoonaa.
— Käynnistetään Hornet-torjuntahävittäjien ilmasta - maahan -kyvyn luominen järjestelmäpäivityksellä.

Logistiikan kehittämisohjelma
Rakennetaan puolustusvoimien yhteinen logistinen järjestelmä, jolla mahdollistetaan puolustusvoimien muiden suorituskykyjen toimeenpano, ylläpito ja käyttö sekä suorituskyvyn palauttaminen.
— Kehitetään logistiikan johtamisjärjestelmää ja käynnistetään huoltorykmenttien kenttähuoltojoukkojen varustaminen.
— Integroidaan puolustushaarojen huoltojärjestelmät tiiviimmin kansainvälistyvään elinkeinoelämään yhteensopivaksi.
— Yhdenmukaistetaan materiaalihankkeiden toteuttamista puolustushaaroissa. Kehitetään strategista kumppanuutta lisäämällä poikkeusolojen huoltovarmuutta ja edistämällä toiminnan taloudellisuutta.
— Jatketaan puolustusministeriön räjähdepäätöksen (PRP) mukaisen varastointijärjestelmän kehittämistä.
— Kehitetään kuljetuskykyä käynnistämällä helikopteripataljoonan muodostaminen ja hyödyntämällä kansainvälisen strategisen kuljetuskyvyn hankkeita sekä uusitaan yhteyskoneet.

Maapuolustuksen kehittämisohjelma
Kehitetään operatiivisten joukkojen liikkuvuuden ja tulivoiman suorituskykyä sekä ylläpidetään alueellisten joukkojen suorituskykyä.
— Jatketaan operatiivisten joukkojen varustamista (johtaminen, tulivoima, suoja ja liikkuvuus) ja luodaan edellytykset alueellisten joukkojen kehittämiselle.
— Kehitetään valmiusprikaatien tulivoimaa (kotimaiset ampumatarvikehankinnat ja valmiusprikaatien materiaalin täydentäminen).
— Kehitetään suojelukykyä ja uusitaan lähipanssarintorjunta-aseistusta.
— Aloitetaan jalkaväkimiinojen suorituskyvyn korvaavien järjestelmien hankinnat.
— Luovutaan ajanmukaisen suorituskykynsä menettävästä materiaalista.

Meripuolustuksen kehittämisohjelma
Kehitetään meriyhteyksien turvaamisen suorituskykyä.
— Parannetaan kykyä meritilannekuvan muodostamiseen, alueellisen koskemattomuuden valvontaan, alueloukkausten torjumiseen sekä meriyhteyksien suojaamiseen.
— Otetaan käyttöön uudet miinantorjunta-alukset. Painopiste on meriyhteyksien suojaamisen ja miinantorjuntakyvyn parantamisessa sekä liikkuvissa rannikkojoukoissa. Ylläpidetään pintatorjuntakyky nykytasolla. Parannetaan kykyä muiden viranomaisten tukemiseen.
— Luovutaan vanhenevista miinanraivaajista sekä osasta kiinteää rannikkotykistöä ensi vuosikymmenen alkuun mennessä.

Ilmapuolustuksen kehittämisohjelma
Tavoitteena ilmatorjunnan kehittäminen sekä Hornet-järjestelmän suorituskyvyn ylläpitäminen.
— Kehitetään pääkaupunkiseudun ilmatorjunnan suorituskykyä ja jatketaan Hornet F18 -kaluston elinjaksopäivityksiä.
— Modernisoidaan ilmatorjunnan johtamisjärjestelmiä sekä kehitetään valmiusprikaatien ilmatorjuntaa.
— Aloitetaan pääkaupunkiseudun ja ilmavoimien tukikohtien ilmatorjuntajärjestelmien kehittäminen.
— Parannetaan Hornet-torjuntahävittäjien taistelukykyä ja tukeutumisedellytyksiä.

PVKEH 2010 -tilausvaltuuteen sisältyvät suurimmat hankkeet

Puolustusvoimien tiedustelun, valvonnan ja maalittamistuen kehittämisohjelmassa hankitaan uusi valvontalentokone ja -järjestelmä korvaamaan nykyinen valvontalentokone sekä uudistetaan strategisen signaali- ja kuvatiedustelun tiedonhankinta- ja analyysikykyä.

Ilmapuolustuksen kehittämisohjelmassa jatketaan ilmatorjunnan johtamisjärjestelmien uudistamista hankkimalla ja varustamalla mm. ilmatorjunnan johtoportaita ja johtamisvälineitä. Lisäksi jatketaan Hornet-torjuntahävittäjäkaluston ylläpitopäivityksiä mm. hankkimalla elinjakson turvaavia rakennevaraosia, ohjelmistokehityksen teknistä tukea, sarjalaitteita, asennussarjoja ja koulutusta.

Meripuolustuksen kehittämisohjelmassa aloitetaan Rauma-luokan ohjusveneiden peruskorjaus sekä sen vanhentuneiden järjestelmien uusiminen ja päivitys tavoitteena ylläpitää suojaamis- ja pintatorjuntakyky sekä kehittää vedenalaista torjuntakykyä.

TTK-PROTO 2010 -tilausvaltuuden keskeinen tavoite

TTK-PROTO 2010 -tilausvaltuuden keskeisenä tavoitteena on parantaa puolustusvoimien tuleviin tilausvaltuuksiin sisällytettävien hankintojen valmiutta tutkimus-, kehittämis-, testaus- ja kokeilutoiminnalla. Tilausvaltuus täydentää ja jatkaa vuonna 2007 myönnettyä Tekninen tutkimus, tuotekehitys ja hankintavalmistelu 2007 (TTK-PROTO 2007) -tilausvaltuutta.

Uudet tilausvaltuudet kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vuosille 2010—2013 vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Muut tilausvaltuusmuutokset

PKILPU 2008 -tilausvaltuuden vuoden 2010 maksuosuutta siirretään 15 700 000 euroa vuodelle 2011. PKILPU 2008 -tilausvaltuuden maksatusajan pidentämisellä ja menojen ajoitusmuutoksella saadaan määrärahat vastaamaan paremmin puolustusvoimille toimitettavien ilmataisteluohjusten toimituksia. Tilausvaltuuden kokonaismäärä ei muutu.

PVKEH 2009 -tilausvaltuuden uudistaminen johtuu siitä, että keskipitkän kantaman ilmatorjuntaohjus (KKITO) -hankkeeseen sisältyviä ohjushankintoja, ohjusyksiköiden järjestelmämateriaalihankintoja, ohjelmistopäivityksiä ja modifiointeja koskevia sopimuksia ei ole tarkoituksenmukaista tehdä vielä vuonna 2010.

Teollinen yhteistyö

Ulkomaisten puolustusmateriaalihankintojen osalta vastaostojen yleinen alaraja on 10 000 000 euroa. Mikäli erityiset syyt sitä puoltavat, puolustusministeriö voi kompensaatiotoimikuntaa kuultuaan päättää, että alarajan ylittävissä hankinnoissa ei käytetä vastaostoehtoa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuoden 2008 toteutuneen indeksikehityksen jälkikäteinen kustannustasotarkistus	10 339
Ennakollinen kustannustasotarkistus (1,5 %)	16 374
Siirto momentille 27.10.01	-42 445
Siirto momentille 27.10.19	-2 600
PKILPU 2008 -tilausvaltuus	34 300
Rauma-luokan veneiden peruskorjaus ja omasuojajärjestelmän prototyyppi	7 500
Muiden puolustusmateriaalihankintojen vähennys	-13 000
Tasokorotus	33 974
Yhteensä	44 442

2010 talousarvio	741 235 000
2009 I lisätalousarvio	20 339 000
2009 talousarvio	696 793 000
2008 tilinpäätös	668 571 000

19. Hawk Mk 66 -koneiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Hawk Mk 66-koneiden, niiden varaosien ja vaihtolaitteiden sekä huoltovälineiden hankinnasta aiheutuvien menojen maksamiseen samoin kuin koneiden lentokuntoon saattamisesta ja ohjaamomodifikaation tekemisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha perustuu siihen, että vuoden 2009 toisessa lisätalousarvioesityksessä on tarkoitus korottaa tilausvaltuutta 13,8 milj. eurolla. Vuoden 2010 maksuosuutta vastaa 2 600 000 euroa.

2010 talousarvio	2 600 000
2009 talousarvio	—
2008 tilinpäätös	18 500 000

50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 041 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen

2) Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) myönnettävään valtionavustukseen sille laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007) säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin ja

3) kaatuneiden muiston vaalimistyöstä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Toiminnalliset tulostavoitteet

Toiminnallinen tehokkuus	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 tavoite
Taloudellisuus			
MPK:n julkisten hallintotehtävien vuosikustannukset (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus/ko. toiminnan koulutusvuorokausimäärä (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus) (euroa)	42,79	52	56
Tuottavuus			
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutusvuorokausimäärä (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus)/ ko. toimintaan kohdistettu MPK:n palkatun henkilöstön henkilötyövuosimäärä (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus) (vrk)	1 180	1 027	1 174

Tuotokset ja laadunhallinta	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 tavoite
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutusvuorokausimäärä (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus) (vrk)	40 708	38 000	36 400
MPK:n koulutuksen laadun parantamiseksi annettavan kouluttajakoulutuksen määrä koulutuspäivinä	700	1 000	1 500
MPK:n kurssityytyväisyys (oppilastyytyväisyys) asteikolla 1—5	4,48	4,3	4,35

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Siirto momentilta 27.10.01	100
Muu muutos yhteensä	-300
Yhteensä	-200

2010 talousarvio	2 041 000
2009 talousarvio	2 241 000
2008 tilinpäätös	2 007 000

30. Sotilaallinen kriisinhallinta

Selvitysosa: Määrärahat suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoihin budjetoidaan ulkoasiainministeriön pääluokassa momentille 24.10.20 (sisältää EU:n taisteluosastojen koulutus- ja valmiusajan menot sekä operaatioihin lähdettäessä palkkausmenot). Määrärahat sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin sekä tarkkailijatoiminnan menoihin budjetoidaan puolustusministeriön pääluokassa momentille 27.30.20.

Vaikuttavuustavoite	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Kriisinhallintaoperaatioihin osallistutaan valtiojohdon päätösten mukaisesti ja ylläpidetään valmiutta osallistua operaatioihin lyhyelläkin varoitusajalla	4	4	4

Vaikuttavuutta arvioidaan asteikolla 1—5, jossa 1=huono, 2=välttävä, 3=tyydyttävä, 4=hyvä ja 5=erinomainen.

20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 52 973 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) EU:n taisteluosastojen koulutusajan palkkaus-, muutto- ja asumismenoihin sekä siirtokorvauksiin

2) sotilastarkkailijoiden palkkojen ja kansallisen päivärahan maksamiseen

3) valmiusjoukon palkkaus-, koulutus-, ylläpito-, varustamis-, hallinto- ja muiden kulutusmenojen sekä kansainvälisten kriisinhallintakurssien menojen maksamiseen

4) suomalaisten kriisinhallintajoukkojen henkilöstön matkakustannusten, terveydenhoito-, kuljetus-, varustamis-, huolto-, edustus- ja hallintomenojen maksamiseen

5) Suomen kansainväliseen kriisinhallintaan nimeämien joukkojen kehittämisohjelmasta aiheutuviin menoihin

6) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaalikuluihin sekä kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavaan tukeen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen

7) sellaisten kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden materiaaliseen tukemiseen, joihin Suomi ei lähetä henkilöstöä tai muuten osallistu

8) SALIS-sopimuksen mukaisen ilmakuljetusjärjestelyn Suomen maksuosuuden hallinnollisten kulujen maksamiseen ja

9) Strategic Airlift Capability (SAC) -sopimuksen hallinto- ja käyttökustannuksista aiheutuviin menoihin.

Käyttösuunnitelma	€
01. Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	11 053 000
02. Suomen Bosnia-Hertsegovinan kriisinhallintajoukon menot (EUFOR/ALTHEA-operaatio)	154 000
03. Sotilastarkkailijatoiminnan menot	3 108 000
04. SRJA:n menot (ISAF-operaatio), Afganistan	9 376 000
05. YKSOS:n menot (UNMIS-operaatio), Sudan	30 000
06. Liberian kriisinhallintaoperaation menot (UNMIL-operaatio)	35 000
07. Kriisinhallintaoperaatioiden yhteiset menot	4 913 000
08. Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	6 000 000
09. EU:n taisteluosastojen koulutusajan palkkaus-, muutto- ja asumismenot sekä siirtokorvaukset	7 458 000
12. Tshadin ja Keski-Afrikan tasavallan kriisinhallintaoperaation menot	8 800 000
13. Atalanta-operaation menot	30 000
20. Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	2 016 000
Yhteensä	52 973 000

Selvitysosa: Suomen kriisinhallintajoukkojen suunniteltu yhteisvahvuus vuonna 2010 on noin 900 sotilasta. Kriisinhallinnan kustannusten korvaukset ja muut tulot tuloutetaan momentille 12.27.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuoden 2008 toteutuneen indeksikehityksen jälkikäteinen kustannustasotarkistus	1 140
Ennakollinen kustannustasotarkistus (1,5 %)	1 159
Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	-4 000
Yhteensä	-1 701

2010 talousarvio	52 973 000
2009 I lisätalousarvio	1 140 000
2009 talousarvio	54 674 000
2008 tilinpäätös	48 684 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää suomalaisista kriisinhallintajoukoista aiheutuvien puolustusministeriön hallinnonalan menojen laskutuksessa syntyviin kurssieroihin.

2010 talousarvio	10 000
2009 talousarvio	10 000
2008 tilinpäätös	14 722

Pääluokka 28
VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Maailmantalouden taantuma on edelleen syvenemässä. Erityisen voimakkaasti on supistumassa maailmankauppa ja teollisuustuotanto. Elpymisen odotetaan alkavan vuonna 2010, mutta riski taantuman muuttumisesta globaaliksi lamaksi on edelleen varteenotettava.

Supistuva ulkomaankauppa on vetänyt Suomen teollisuustuotannon jyrkkään laskuun. Vuonna 2009 BKT supistuu tuntuvasti aiempia arvioita enemmän, arviolta 5 %. Vuonna 2010 tuotanto supistunee 1,5 %. Työpaikkojen määrä vähenee vuonna 2009 yli sadalla tuhannella. Työttömien määrä kasvaa keskimäärin 70 000:lla, ja työttömyysaste nousee 9 prosenttiin. Talousarviovuonna työllisyystilanne heikkenee edelleen.

Talouskehityksen ja elvytystoimien seurauksena valtiontalous heikkenee tuntuvasti. Valtiontalous pysyy syvästi alijäämäisenä myös lähivuosina. Vuonna 2009 kuntien verotulojen arvioidaan supistuvan 5 %, mikä painaa kuntatalouden selvästi alijäämäiseksi. Paineet kunnallisverotuksen kiristymiseen ja velkaantumisen nopeutumiseen ovat suuret.

Kansainvälisen työnjaon ja kilpailuympäristön nopeat muutokset avoimessa maailmantaloudessa ovat keskeisenä haasteena ja ne tulee ottaa huomioon myös verotusta suunniteltaessa. Kilpailuympäristön muutoksiin sopeutuminen edellyttää hyvin toimivia hyödyke-, rahoitus- ja työmarkkinoita. Kansainvälinen kilpailu tuotannosta ja työpaikoista johtaa lisääntyvään kilpailuun ammattitaitoisesta ja koulutetusta työvoimasta. Kilpailu suorista sijoituksista ja työpaikoista johtaa myös maiden välisen verokilpailun voimistumiseen. Verojärjestelmällä voidaan vaikuttaa yritysten kansainväliseen kilpailukykyyn suhteessa muiden maiden yrityksiin.

Työikäisen väestön määrä laskee vuosikymmenen vaihteessa suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle. Työvoiman vähentymistä voidaan hidastaa pidentämällä työuria, edistämällä työvoiman kysynnän ja tarjonnan tarkoituksenmukaista kohtaamista ja parantamalla työelämän vetovoimaa. Työpanoksen niukentuessa entistä tärkeämmäksi tulee sen ja muiden voimavarojen kohdentaminen mahdollisimman tuottavasti, jolloin strategisen henkilöstövoimavarojen johtamisen merkitys kasvaa.

Ikääntyminen on suuri haaste erityisesti julkisen talouden kestävälle rahoitukselle, kun yhtäältä eläke- ja hyvinvointipalvelujen menopaineet kasvavat ja toisaalta kansantuotteen sekä veropohjan kasvu hidastuvat työvoiman määrän vähentyessä.

Julkisen talouden pitkän aikavälin uhkien minimoiminen edellyttää niin valtionhallinnossa kuin kuntasektorissa vahvaa tuottavuuden kasvua ja voimavarojen tehokasta käyttöä tukevaa konserniohjausta. Resursseja tulee suunnata ydintoimintoihin. Julkishallinnon nykyisin hoitamia tehtäviä voivat julkisen sektorin tilauksesta tuottaa uudet valtion tai muiden sektoreiden omista-

mat organisaatiot. Verkostojen ja kumppanuuksien merkitys toiminnan ja palvelujen järjestämisessä kasvaa ja erityisen merkittävää on valtion ja kuntien välisen yhteistyön tiivistyminen.

Vuonna 2007 valtion budjettitalouden henkilöstömäärä oli noin 122 000. Vuonna 2010 henkilöstömäärä vähenee 32 000:lla yliopistouudistuksen myötä ja vuoteen 2015 mennessä valtion budjettitalouden henkilöstöstä arvioidaan poistuvan vielä runsaat 24 %, mikä luo paineita onnistuneelle uusrekrytoinnille. Kuntasektorilla suurten ikäluokkien siirtyminen pois työmarkkinoilta luo haasteita kuntien vastuulla olevien peruspalvelujen turvaamiseen. Kuntien henkilöstöstä yli 80 % toimii sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen tehtävissä.

Hallinnonalan yhteisiä haasteita ovat julkisen talouden kehitys, verokilpailun kiristyminen, säädösvalmistelun vaikutusten huomioiminen, asiakkaiden odotusten monimuotoistuminen, sähköisen palvelun kehittyminen sekä hallinnon rakenteelliset muutokset. Toiminnallisina haasteina korostuvat erityisesti muutos ja sen onnistunut johtaminen, prosessien kehittäminen sekä osaavan henkilöstön saatavuuden varmistaminen.

Valtiovarainhallinto

Valtiovarainhallinto vastaa tasapainoisen ja kestävän kasvun talouspolitiikasta, valtiontalouden hyvästä hoidosta, kestävän kuntatalouden toimintaedellytyksistä sekä tuloksellisesta julkisesta hallinnosta.

Valtiovarainhallinto on talouden, julkisen hallinnon ja julkisten palvelujen uudistaja ja ohjaaja. Valtiovarainhallinnon toiminnan tavoitteena on kestävä, kilpailukykyinen ja innovatiivinen kansantalous, jonka julkinen sektori on tehokas ja laadukas. Valtiovarainhallinto turvaa osaltaan tulevien sukupolvien talouden perustan ja valinnanmahdollisuudet.

Valtiovarainhallinnon toiminta perustuu vahvaan tietopohjaan ja näkemykseen tulevaisuuden muutostarpeista ja niitä tukevista ohjausprosesseista, asiakaslähtöisten julkisten palvelujen tehokkaaseen tuottamiseen sekä valtion yhteisten palvelujen tehokkaaseen järjestämiseen.

Valtiovarainministeriö suunnittelee ja johtaa toimintaansa seuraavina kokonaisuuksina:

— talouspolitiikan valmistelu
— hallintopolitiikan valmistelu ja
— hallinnonalan ohjaus.

Talouspolitiikan valmistelu

Valtiovarainministeriö valmistelee ja toteuttaa hallituksen talouspolitiikkaa. Ministeriö myös valmistelee Suomen osalta EU:n talouspolitiikan koordinointia ja euroalueen talouspolitiikkaa.

Taloustutkimus ja talouden ennustaminen

Talouspolitiikan valmistelu edellyttää talouden kehityksen seurantaa, analysointia ja ennustamista. Valtiovarainministeriö kehittää talouden ennustamista ja julkaisutoimintaa vastaamaan yhä paremmin yhteiskunnan muuttuvia tarpeita. Ministeriö tekee tiiviisti yhteistyötä Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen kanssa ja hyödyntää enenevässä määrin tutkimuskeskuksen asiantuntemusta talouspolitiikan valmistelutyössä. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen tutkimusalueita ovat julkisten palvelujen vaikuttavuus, julkisen talouden rahoitus ja tulonsiirrot sekä työmarkkinat ja kestävää kasvua tukeva politiikka.

Julkinen toiminta ja talous

Valtiovarainministeriö tiivistää talouspolitiikan valmistelun yhteyttä hallintopolitiikan valmisteluun. Ministeriö kohdentaa resurssejaan enenevässä määrin julkisen toiminnan ja talouden analyyseihin ja jatkaa toimenpiteitä julkisen talouden tasapainon vahvistamiseksi.

Peruspalvelujen turvaaminen edellyttää rakenteellisia muutoksia väestön ikärakenteen muuttuessa ja kuntien menopaineiden kasvaessa. Rakenteellisia muutoksia toimeenpannaan PARAS -hankkeessa. Valtion toiminnassa keskeistä on tuottavuuden parantaminen mm. lisäämällä sähköisiä toimintaprosesseja, pidättyvyys ottaa vastaan uusia tehtäviä sekä valtion ja kuntien välisen työnjaon tarkistaminen.

EU:n budjetti

Valtiovarainministeriö vaikuttaa EU:n budjetin valmisteluun ja rahoituskehysten uudistamiseen nettomaksajan näkökulmasta. Ministeriö pyrkii vaikuttamaan siihen, että EU:n toimintaa ja voimavaroja kohdennetaan asioihin, joissa EU:n ja jäsenvaltioiden yhteistyö saa aikaan lisäarvoa unionille.

Rahoitusmarkkinoiden säätely

Rahoitusmarkkinapolitiikalla valtiovarainministeriö vahvistaa ja luo rahoitusmarkkinoille toimintapuitteet ja pelisäännöt, jotka ylläpitävät yleisön luottamusta rahoitusmarkkinoiden toimintaan Suomessa ja kansainvälisesti.

Verotus ja tullitoimi

Veropolitiikan tavoitteena on Suomen verojärjestelmän kilpailukyvyn säilyttäminen ja veropohjan turvaaminen eri veromuodoissa. Valtiovarainministeriön tehtävänä on kehittää verojärjestelmiä ja arvioida veropoliittisten toimenpiteiden vaikutuksia.

Verohallinto toimittaa verotusta ja tilittää verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille. Tullilaitos turvaa yritysten ulkomaankaupan sujuvuuden, huolehtii EU:n kauppapolitiikan ja kansallisen tavaraverotuksen täytäntöönpanosta sekä takaa tuloksellisen rikostorjunnan.

Valtion varainhallinta

Valtiovarainministeriö vastaa valtion velanhoidon strategisesta ohjauksesta ja tavoitteenasettelusta ja Valtiokonttori toteuttaa velanhoidossa tarvittavat rahoitusoperaatiot. Valtion budjettitalouden velanhallinnan strategisena tavoitteena on tyydyttää valtion budjettitalouden rahoitustarve ja minimoida velasta aiheutuva kustannus pitkällä aikavälillä hyväksyttäväksi katsottavalla riskitasolla.

Valtion eläkerahaston avulla valtio varautuu eläkemenojen maksamiseen ja niistä aiheutuvien vuosittaisten menojen tasaamiseen. Valtion asuntorahaston lainanotossa hyödynnetään valtion hyvää varainhankintakykyä siten, että rahaston tarvitsemat pitkäaikaiset lainat otetaan budjettitalouden lainanoton yhteydessä.

Tilastotoimi

Tilastokeskus huolehtii tilastojen laadinnasta sekä kansallisen tilastotoimen kehittämisestä yhteistyössä muiden tilastoja laativien valtion viranomaisten kanssa.

Hallintopolitiikan valmistelu

Valtiovarainministeriö valmistelee julkisen hallinnon kehittämisen yleiset periaatteet poliittiseen päätöksentekoon. Valmistelu ulottuu valtionhallinnon lisäksi kuntien toiminnan yleisten edellytysten parantamiseen. Tavoitteena on parantaa kuntien talouden ohjausta ja kestävää kuntataloutta, toteuttaa alue- ja valtion paikallishallinnon uudistuksia sekä vahvistaa ministeriöiden tulos- ja talousohjausta.

Hallinto- ja palvelurakenteiden kehittäminen

Valtiovarainministeriö toteuttaa kunta- ja palvelurakenteen uudistamisen edellyttämät lainsäädännölliset ja hallinnolliset toimenpiteet. Uudistuksen toimeenpanoa jatketaan eduskunnalle vuonna 2009 annettavan selonteon ja siihen annettavan eduskunnan mietinnön linjausten pohjalta.

Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmä uudistetaan vuodesta 2010 alkaen siten, että nykyiset sektorikohtaiset valtionosuudet (valtiovarainministeriö, opetusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö) yhdistetään hallitusohjelman edellyttämässä laajuudessa. Peruspalveluohjelman taloudellisia ohjauskeinoja tehostetaan siten, että ohjelma on tehokas poikkihallinnollinen kunnallisten palvelujen ja niiden rahoituksen kokonaisuuden ohjausväline poliittisessa päätöksenteossa.

Uusi aluehallinnon organisaatio ja tehtäväjako toteutuu vuoden 2010 alusta lukien. Valtion aluehallinnossa tehtäviä kootaan kahteen monialaiseen virastoon: valtiovarainministeriön hallin-

nonalalle perustettavaan valtion aluehallintovirastoon sekä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle perustettavaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen. Toimintoja kootaan merkittävästi myös virastojen sisällä ja käyttöön otetaan laajaan ohjauksen yhteistyöhön perustuva strateginen tulosohjaus. Organisoinnilla edistetään synergia- ja tuottavuushyötyjä.

Valtionhallinnon työpaikkojen alueellistamista jatketaan aiempaa tasaisemmin maan eri osiin.

Valtionhallinnon konserniohjaus ja yhteisten palvelujen kehittäminen

Valtion yhteisiä toimintoja ja palveluja ohjataan ja kehitetään tavoitteena yhtenäisesti toimiva, lisäarvoa ja mittakaavaetuja tuottava, osaamista yhdistävä valtiokonserni.

Valtiovarainministeriö kehittää, koordinoi ja ohjaa julkisen toiminnan ja talouden ohjauksen, toimeenpanon ja seurannan välineitä. Näitä ovat esimerkiksi talousarvio- ja kehysprosessi, tulosohjaus ja toimialan säädökset. Valtion vastuulla olevan palvelutuotannon konserniperiaatteet luodaan ja konsernipalvelujen käyttöä edistetään.

Keskeisessä asemassa on tuottavuusohjelman toteuttaminen osana kehys- ja talousarviomenettelyä. Valtiovarainministeriö seuraa ja tukee tuottavuusohjelman toimeenpanoa. Tuottavuusohjelman toimeenpanon seurantaan luodaan säännöllinen ja pysyvä menettely.

Valtiovarainministeriö varmistaa valtiolle yhtenäisen ja taloudellisen hankinta-, toimitila- ja matkustuspolitiikan.

Valtiovarainhallinto edistää valtion kilpailukykyä työnantajana. Valtiovarainministeriö valmistelee valtion työnantajapolitiikkaa ja eläketurvaa koskevat säädökset. Valtiokonttori toimii valtion työeläkelaitoksena ja vastaa valtion varoista hoidettavan eläketurvan toimeenpanosta.

Valtiokonttorin toiminnan resursoinnissa painotetaan konsernipalvelujen tuottamista. Konsernipalvelujen tuottajana Valtiokonttorin toiminnan painopisteenä on virastojen yhteisen talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmäkokonaisuuden toteutus ja käyttöönotto.

Talous- ja henkilöstöhallinnon tehtävien uudistamista jatketaan. Valtionhallinnon neljä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta kootaan vuoden 2010 alusta lukien yhdeksi virastoksi valtiovarainministeriön hallinnonalalle.

Valtiovarainministeriö kehittää keskitetysti koko valtionhallinnolle suunnattuja yhteisiä IT-palveluja yhteistyössä Valtion IT-palvelukeskuksen kanssa, joka vastaa näiden palvelujen tuotannon järjestämisestä. Valtiovarainministeriön KuntaIT ohjaa kuntien tietohallintokehitystä tavoitteena parantaa kuntien tuottavuutta.

Sähköisen asioinnin vauhdittaminen

Julkisen hallinnon asiakaspalvelua uudistetaan monikanavaisesti siten, että yhteispalvelu, sähköinen asiointi ja puhelinpalvelut kehittyvät voimakkaasti ja että ajasta ja paikasta riippumaton palvelujen saatavuus ja tuottavuus paranee. Sähköistä asiointia vauhditetaan ja julkisen hallinnon IT-järjestelmien yhteen toimivuutta parannetaan sähköisen asioinnin ja demokratian ohjelmassa. Julkisen hallinnon viranomaisten yhteinen sähköisen asioinnin asiointitili otetaan käyttöön vuoden 2010 aikana. Kansallisia asiointiportaaleja ja asiakaslähtöisiä palvelukokonaisuuksia kehitetään. Tavoitteena on, että vuoteen 2013 mennessä kansalaisten ja yritysten sähköinen asiointi on mahdollista kattaen kaikki keskeiset palvelut.

Julkisen hallinnon tietohallinnon yhteen toimivuuden ja konserniratkaisujen kehittäminen

Yhtenäisillä tieto- ja tietojärjestelmäarkkitehtuureilla sekä keskeisten palvelujen valtakunnallisilla tietojärjestelmillä pyritään vähentämään kustannuksia ja vapauttamaan voimavaroja toiminnan kehittämiseen.

Valtion tietojärjestelmäarkkitehtuuripäätösten siirtäminen konsernitasolle valtiovarainministeriöön käynnistetään. Valtion ja kuntien yhteisten tietojärjestelmäpalvelujen määrittelemiseksi, hankkimiseksi, käyttöön ottamiseksi ja ylläpidon järjestämiseksi luodaan rakenteet ja toimintamalli.

Perustietovarantojen käyttöä edistetään uusimalla hinnoittelua ja määrittämällä rajapintoja.

Julkisen palvelutuotannon tehokkuutta tuetaan erityisesti keskitetyillä IT-palveluilla. Valtionhallinnon IT-toimintaa kehitetään viidessä kehittämisohjelmassa, joita ovat

— asiakaslähtöiset sähköiset palvelut (kunnat vahvasti mukana)
— yhteentoimivuus (kunnat vahvasti mukana)
— yhtenäiset tietojärjestelmät
— yhtenäiset perustietotekniikkapalvelut
— tietoturvallisuus ja varautuminen.

Toimintaa kehitetään yhteisen JulkIT-toiminnan suuntaan siten, että kunnat ovat mukana kaikissa niille soveltuvissa hankkeissa.

Valtion yhteiset perustietotekniikkaratkaisut määritellään ja toteutetaan. Valtion yhteisiä IT-palveluja hallinnoi ja hankkii Valtion IT-palvelukeskus.

Kuntiin kohdistuvalla IT-toiminnan ohjauksella edistetään valtakunnallisiin ratkaisuihin perustuvaa kunnallishallinnon tietoteknologian yhteen sovittamista.

Hallinnonalan ohjaus

Hallinnonalan rakenteiden ja toimintatapojen kehittäminen

Hallinnonalan ohjauksen painoarvo ministeriössä kasvaa hallinnonalan laajentumisen myötä. Valtiovarainministeriön hallinnonalalle perustetaan kaksi uutta, vuoden 2010 alusta toimintansa aloittavaa virastoa: Valtion aluehallintovirasto ja Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus.

Valtion aluehallintovirastoon kootaan lääninhallituksissa, ympäristölupavirastoissa, työsuojelupiireissä ja alueellisissa ympäristökeskuksissa aiemmin hoidettuja lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä. Viraston ohjauksessa otetaan käyttöön strateginen ohjaus, joka edellyttää ohjaavien viranomaisten ja maakunnan liittojen entistä syvempää yhteistyötä.

Valtionhallinnon neljä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta kootaan valtiovarainministeriön hallinnonalalle yhdeksi virastoksi.

Hallinnonalan tuottavuusohjelmalla pyritään parantamaan tuottavuutta erityisesti ydintoimintaa kehittämällä. Tuottavuusohjelman kärkihankkeiksi on nostettu toimintaprosessien uudistaminen ja palvelutuotannon kehittäminen sähköistä asiointia lisäämällä sekä valtion alue- ja paikallishallinnon tehostaminen. Tuottavuusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi selvitetään hallinnonalan tehostamis- ja uudelleenjärjestelymahdollisuudet.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Valtiovarainministeriön pääluokan menoista yli 90 % on erilaisia säädös- tai sopimusperusteisia etuuksia, jäsenmaksuja ja tukia, joilla ei ole suoria sukupuolivaikutuksia.

Valtionhallinnon yhteiseen arvoperustaan sisältyvää tasa-arvoperiaatetta noudattaen valtion työnantajapolitiikan ja eläketurvan säädösvalmistelussa huomioidaan myös sukupuolivaikutukset.

Osana kunta- ja palvelurakenteen muutosten arviointia ministeriö rahoittaa yhdessä Suomen Kuntaliiton ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa erillisen arvioinnin kunta- ja palvelurakenneuudistuksen sukupuolivaikutuksista. Tutkimuksen painopisteinä ovat sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta demokratia ja johtaminen, palvelut ja henkilöstö. Tutkimus päättyy vuonna 2011. Hankkeen tuloksia raportoidaan vaiheittain.

Valtiovarainministeriön hallinnonalan toiminnassa otetaan huomioon sukupuolinäkökulma ja sen valtavirtaistaminen sekä yhdenvertaisuuden edistäminen.

Vaikuttavuustavoitteet

Valtioneuvosto asettaa valtiovarainministeriön hallinnonalalle seuraavat vaikuttavuustavoitteet:

1) Taloudellisesti kestävä hyvinvointi

Talous- ja hallintopolitiikan tavoitteena on taloudellisesti kestävä hyvinvointi. Vaikuttavuustavoitteen saavuttamiseksi tulee turvata kilpailukyky ja vakaus avoimilla ja globaaleilla markkinoilla, parantaa julkisten palvelujen tuottavuutta sekä kannustaa työntekoon, innovatiivisuuteen ja yrittämiseen. Valtiovarainministeriö voi vaikuttaa tavoitteen saavuttamiseen lainsäädännöllä, valtionhallinnon ohjauksella, kehittämällä julkisen sektorin hallinto- ja palvelurakenteita sekä edistämällä teknologian hyödyntämistä.

2) Laadukkaat ja taloudellisesti tuotetut julkiset palvelut

Hallintopolitiikan tavoitteena on turvata laadukkaat ja taloudellisesti tuotetut julkiset palvelut, joiden kehittämisessä Suomi on edelläkävijä. Julkisten palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvät työnjaot selkiytetään ja poistetaan päällekkäisyyksiä. Palvelujen tuottamisessa otetaan huomioon sekä asiakas- että tuottavuusnäkökulma. Vaikuttavuustavoitteen saavuttamiseksi syvennetään konserniohjausta sekä kehitetään toimintatapoja ja julkisia palveluja, tietohallinnon yhteen toimivuutta ja konserniratkaisuja, hallinto- ja palvelurakenteita ja uusia innovatiivisia ratkaisuja.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2010 on 467 henkilötyövuotta.

Tuottavuustoimien henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus virastoittain vuosiin 2010 ja 2011 mennessä (vertailukohtana vuoden 2005 tiedot)
Virastokohtaiset tavoitteet, ml. jo toteutetut toimenpiteet (kumulatiiviset luvut)

	2010	2011
Valtiovarainministeriö	-41	-50
Verohallinto	-836	-1 004
Tullilaitos	-106	-242
Valtiokonttori	-109	-145
Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus[1)]	-	-12
Tilastokeskus	-71	-96
VATT	-1	-1
Väestörekisterikeskus	-10	-13
Valtion aluehallintovirasto	-25	-79
Maistraatit	-75	-131
(Lääninhallitukset)[2)]	-83	-83
Yhteensä	-1 357	-1 856

[1)] Siirtyy toiselta hallinnonalalta, lisäys kehyspäätökseen nähden.

[2)] Toteutuu vuoden 2009 loppuun mennessä.

Hallinnonalan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
28.70.01	*Valtion IT-strategian toteuttaminen* (siirtomääräraha 3 v) — tilausvaltuus	14,63	10,63

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**150 688**	**161 050**	**108 230**	**- 52 820**	**- 33**
01.	Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 432	33 586	30 669	- 2 917	- 9
(10.)	Lääninhallitusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	54 434	55 289	—	- 55 289	- 100
20.	Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (siirtomääräraha 2 v)	555	500	215	- 285	- 57
21.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	—	675	844	169	25
29.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	61 267	71 000	76 502	5 502	8
(62.)	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus valtiovarainministeriön osalta (arviomääräraha)	—	—	—	—	—
10.	**Verotus ja tullitoimi**	**555 846**	**621 763**	**605 556**	**- 16 207**	**- 3**
01.	Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	363 402	373 946	396 324	22 378	6
02.	Tullilaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	163 115	162 117	161 932	- 185	- 0
63.	Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	1 131	6 000	4 600	- 1 400	- 23
95.	Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	28 198	42 700	32 700	- 10 000	- 23
(96.)	Eräistä väylämaksupäätöksistä aiheutuvat menot (siirtomääräraha 3 v)	—	37 000	—	- 37 000	- 100
97.	Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	—	—	10 000	10 000	0
20.	**Palvelut valtioyhteisölle**	**31 732**	**39 991**	**31 516**	**- 8 475**	**- 21**
01.	Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 494	26 139	20 548	- 5 591	- 21
02.	Valtioneuvoston tietohallintoyksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 998	5 472	4 535	- 937	- 17

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
03.	Valtiovarain controller -toiminnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	980	1 060	1 039	- 21	- 2
(05.)	Palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	1 000	—	- 1 000	- 100
06.	Valtion IT-palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	260	6 320	4 412	- 1 908	- 30
07.	Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	982	982	0
88.	Senaatti-kiinteistöt	—	—	—	—	—
30.	**Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto**	**53 011**	**55 268**	**52 606**	**- 2 662**	**- 5**
01.	Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	44 318	46 072	44 145	- 1 927	- 4
02.	Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 028	4 165	4 063	- 102	- 2
03.	Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 665	5 031	4 398	- 633	- 13
(40.)	**Valtionhallinnon kehittäminen**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**
40.	**Valtion alue- ja paikallishallinto**	**31 597**	**35 711**	**83 465**	**47 754**	**134**
01.	Valtion aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	47 788	47 788	0
02.	Maistraattien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 223	34 937	32 410	- 2 527	- 7
03.	Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)	374	774	3 267	2 493	322
(20.)	Työhyvinvoinnin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	—	—	—	—
(21.)	Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	—	—	—	—
50.	**Eläkkeet ja korvaukset**	**3 473 353**	**3 755 045**	**3 862 589**	**107 544**	**3**
15.	Eläkkeet (arviomääräraha)	3 330 478	3 587 680	3 680 509	92 829	3
16.	Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)	19 169	20 370	20 320	- 50	- 0
17.	Muut eläkemenot (arviomääräraha)	29 347	30 500	30 540	40	0
50.	Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	40 470	41 407	40 120	- 1 287	- 3
63.	Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	45 667	64 088	79 500	15 412	24
95.	Ennakkotuloista maksettavat korkomenot (arviomääräraha)	8 222	11 000	11 600	600	5

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
60.	**Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot**	**3 446**	**3 822**	**2 686**	**- 1 136**	**- 30**
01.	Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 500	1 500	1 000	- 500	- 33
02.	Erikseen budjetoidut palkkamenot (arviomääräraha)	—	150	50	- 100	- 67
03.	Valtion henkilöstöjärjestelyistä aiheutuvat palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	267	250	216	- 34	- 14
20.	Työhyvinvoinnin edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 508	1 602	1 100	- 502	- 31
60.	Siirto Koulutusrahastolle (arviomääräraha)	170	320	320	—	—
(70.)	**EU ja kansainväliset järjestöt**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**
70.	**Valtionhallinnon kehittäminen**	**33 185**	**33 895**	**35 754**	**1 859**	**5**
01.	Valtion IT-strategian toteuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	13 050	15 450	22 500	7 050	46
20.	Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	20 135	18 445	13 254	- 5 191	- 28
(69.)	Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	—	—	—	—	—
80.	**Ahvenanmaan maakunnan tukeminen**	**238 090**	**231 462**	**202 237**	**- 29 225**	**- 13**
30.	Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	205 901	197 462	167 237	- 30 225	- 15
31.	Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	24 198	25 000	25 000	—	—
40.	Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	7 992	9 000	10 000	1 000	11
90.	**Kuntien tukeminen**	**6 807 717**	**7 337 046**	**7 875 978**	**538 932**	**7**
01.	KuntaIT:n toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	7 500	7 500	7 369	- 131	- 2
20.	Valtion ja kuntien yhteiset tietojärjestelmähankkeet (siirtomääräraha 3 v)	—	—	5 000	5 000	0
30.	Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	6 757 131	7 183 393	7 749 601	566 208	8
31.	Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki ja kuntien yhteistoiminta-avustukset (arviomääräraha)	39 389	142 453	114 008	- 28 445	- 20
(32.)	Kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus (kiinteä määräraha)	—	—	—	—	—
(33.)	Holhoustoimen edunvalvonta (arviomääräraha)	3 698	3 700	—	- 3 700	- 100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
91.	**Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen**	**134 134**	**240 000**	**184 000**	**- 56 000**	**- 23**
40.	Tuki työnantajille (arviomääräraha)	76 739	104 000	70 000	- 34 000	- 33
41.	Energiaverotuki (arviomääräraha)	57 395	136 000	114 000	- 22 000	- 16
92.	**EU ja kansainväliset järjestöt**	**1 569 863**	**1 780 970**	**1 809 570**	**28 600**	**2**
20.	Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirto-määräraha 2 v)	2 600	2 800	2 400	- 400	- 14
40.	Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määrä-raha)	6 303	7 000	7 000	—	—
67.	Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	—	170	170	—	—
69.	Maksut Euroopan unionille (arvio-määräraha)	1 560 960	1 771 000	1 800 000	29 000	2
99.	**Erikseen budjetoidut valtion-hallinnon menot**	**140 190**	**5 370**	**5 380**	**10**	**0**
95.	Satunnaiset säädösperusteiset menot (arviomääräraha)	133	300	300	—	—
96.	Ennakoimattomat menot (siirto-määräraha 3 v)	140 000	5 000	5 000	—	—
97.	Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	57	70	80	10	14
	Yhteensä	**13 222 852**	**14 301 393**	**14 859 567**	**558 174**	**4**
	Henkilöstön kokonaismäärä	12 233	12 376	12 899		

01. (28.01, osa) Hallinto

Selvitysosa: **Valtiovarainministeriö** vastaa valtioneuvoston osana
— tasapainoisen ja kestävän kasvun talouspolitiikasta
— valtiontalouden hyvästä hoidosta
— kestävän kuntatalouden toimintaedellytyksistä sekä
— tuloksellisesta julkisesta hallinnosta.

Hallinnonalansa tulosohjaajana valtiovarainministeriö vastaa hallinnonalansa toiminnan tuloksellisuudesta sekä siitä, että konserniohjauksen linjaukset toimeenpannaan omalla hallinnonalalla.

Valtiovarainministeriön strategisena tavoitteena on
— valmistella talouden vakaata kehitystä, kasvuedellytyksiä sekä julkisen talouden kestävyyttä tukevaa talous- ja rakennepolitiikkaa
— ennakoida tulevia haasteita ja varautua niihin mahdollisuuksien mukaan

— parantaa julkisen hallinnon ja julkisten palveluiden laatua ja tuottavuutta ohjauksen, rakenteiden, uusien toimintatapojen ja uuden teknologian avulla.

Valtiovarainministeriön **vaikuttavuustavoitteet** ovat seuraavat:

— luoda ennustettavuutta ja puitteita taloudelliseen, poliittiseen ja muuhun päätöksentekoon

— ohjata valtion varoja ja osaltaan varmistaa valtion toiminnan rahoitus

— kehittää julkisen toiminnan ja talouden ohjauksen laadukkaita ja oikeudenmukaisia prosesseja ja ohjausvälineitä

— edistää tehokasta ja asiakaslähtöistä palvelujen tuottamista viranomaisissa uudistamalla valtion hallintoa ja sen rakenteita sekä kehittämällä yhteisiä konsernipalveluja

— kehittää ja toimeenpanna valtion henkilöstöpolitiikkaa

— parantaa valtion ja kuntien tietohallinnon toimivuutta ja yhteistyötä

— ohjata ja kehittää valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuutta.

Vaikuttavuustavoitteiden kohteena ovat poliittiset päätöksentekijät, valtionhallinto, kunnat, kuntayhtymät ja muu julkishallinto, EU ja muut kansainväliset tahot, työmarkkinaosapuolet sekä välillisesti myös yritykset, yhteisöt ja kansalaiset.

Valtiovarainministeriö toimii siten, että valtiontalouden ja -hallinnon kokonaisuuden edut ja tavoitteet valtion yhteisissä palveluissa ja toiminnoissa tunnistetaan ja edistetään niiden ottamista huomioon eri hallinnonaloilla, niiden virastoissa, laitoksissa ja rahastoissa. Valtiovarainministeriö luo ja toimeenpanee toimialueellaan yhteisiä pelisääntöjä sekä järjestää ja ohjaa hallinnonalan virastoja, Senaatti-kiinteistöjä ja Hansel Oy:tä järjestämään toimialallaan valtioyhteisölle yhteisiä, sisäisiä palveluja sekä työ- ja toimintaprosesseja siten, että niiden avulla hallinnonala voi saavuttaa ja tuottaa taloudellista ja toiminnallista hyötyä ja hyvää toiminnan laatua.

Momentti 28.01.02 ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 28.70.01, momentti 28.01.08 momentiksi 28.30.03, momentti 28.01.09 momentiksi 28.40.02 ja momentti 28.01.12 momentiksi 28.40.03.

01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 30 669 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös

1) vastikkeettomien menojen maksamiseen kansainvälisille yhteisöille

2) koko hallintoa koskeviin hallinnon kehittämishankkeisiin, josta kunta- ja palvelurakenneuudistuksen (PARAS-hanke) enintään 435 000 euroa ja

3) EU-yhteistyöhön hallinnon kehittämisessä.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon

1) siirtyvän omaisuuden väliaikaisesta hallinnasta valtiovarainministeriölle saatavat tulot ja

2) Julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuslautakunnan (JHTT -lautakunnan) tulot.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö asettaa talousarvioesityksen valmisteluun liittyen toiminnalleen seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	Toimenpiteet
Tehokas ja laadukas talouspolitiikan valmistelu.	Talouspolitiikan valmistelun suunnittelu ja johtaminen prosessilähtöisesti. Malliprojektin tulosten hyödyntäminen vaihtoehtoisten kehitys-suuntien ja toimenpiteiden erittelyssä ja analysoinnissa. Yhteistyön tiivistäminen muiden toimijoiden kanssa (mm. VATT). Talousarvio- ja kehysprosessin tietoteknisen kehittämisen ja integroimisen hanke.
Hallintopolitiikan valmistelu siten, että se edistää verkostoitunutta ja tuloksellista julkista hallintoa sekä Suomen edelläkävijyyttä julkisen hallinnon ja palvelujen kehittäjänä.	Hallintopolitiikan valmistelun suunnittelu ja johtaminen prosessilähtöisesti ja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Valmistelussa otetaan huomioon eduskunnan kannanotot sille annettavaan selvitykseen alue- ja paikallishallinnon kehittämis-tarpeista sekä hyödynnetään OECD:n Suomen hallinnon kokonaisarvioinnista saatua tietoa.
Hallinnonalan virastoissa yhteinen toiminta-kulttuuri, menettelyt ja käytännöt.	Hyvän hallinnon työskentelytapojen vakiinnuttaminen hallinnonalan virastojen ohjauksessa. Yhteiset menettelyt ja käytännöt suunnittelu-, tulostavoite- ja seuranta-asiakirjoissa.
Hallinnonalan tuottavuuden parantuminen.	Tuottavuusohjelman toimeenpano. Tulosohjaus.
Hallinnonalan ohjauksen tehokkuus ja laatu.	Hallinnonalan ohjauksen suunnittelu ja johtaminen prosessilähtöisesti. Hallintoyksikön ja osastojen välisen vastuunjaon selkeyttäminen. Hallinnonalan virastojen ohjauksen yhtenäistäminen. Ohjauksen kehittäminen: johtamis- ja ohjausosaamista, näkemystä ohjattavien toimialojen kehittymisestä sekä kehitysvaihtoehdoista ja haasteista. Ohjauksen keskittyminen virastojen substanssiin, valtio-konsernin strategisiin hankkeisiin ja tuottavuuden parantamiseen. Uusimuotoisen talousarviorakenteen vakiinnuttaminen. Käyttöönotetun suunnittelu-järjestelmän vakiinnuttaminen ohjausvälineeksi. Yhteistyö hallinnonalan virastojen kanssa.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen on osa valtiovarainministeriön henkilöstöpolitiikkaa sekä toimintatapojen ja työhyvinvoinnin kehittämistä. Valtiovarainministeriö toimeenpanee ja seuraa laatimaansa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen alueita suunnitelmassa ovat

— rekrytointi ja perehdyttäminen
— työssä kehittyminen ja uralla eteneminen
— työ- ja yksityiselämän yhteensovittaminen
— arvojen mukainen johtaminen ja toiminta
— moniarvoisuus ja häirinnän ehkäiseminen
— sama palkka samasta ja samanarvoisesta työstä.

Valtiovarainministeriön tasa-arvotyöryhmä arvioi suunnitelman toteutumista vuosittain sekä päivittää sitä tarvittaessa.

Henkilötyövuosien kehitys	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
	385	376	361

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	36 116	33 806	30 879
Bruttotulot	1 155	220	210
Nettomenot	34 961	33 586	30 669
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 899		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 370		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 119 000 euroa)	-40
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	46
Siirto momentilta 26.01.01	300
Siirto momentille 28.10.01	-2 000
Siirto momentille 28.20.01	-250
Tuottavuustoimet (-5 htv)	-110
Tuottavuustoimet, siirto momentille 28.10.01 (-10 htv)	-220
Valtionosuusasioiden taloushallintoasian-tuntija siirtona momentilta 33.01.01	40
Uudelleenkohdentaminen	-840
Tasokorotus	157
Yhteensä	-2 917

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 15 henkilötyövuoden ja 330 000 euron tuottavuusvähennykset, josta 10 henkilötyövuoden ja 220 000 euron vähennys johtuu verohallinnon tuottavuustavoitteen lievennyksestä.

2010 talousarvio	30 669 000
2009 I lisätalousarvio	—
2009 talousarvio	33 586 000
2008 tilinpäätös	34 432 000

(10.) Lääninhallitusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Sen johdosta, että valtion aluehallintovirasto aloittaa toimintansa 1.1.2010 momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määräraha ja henkilöstö siirrettäväksi oheisen taulukon mukaisesti.

Määrärahan ja henkilötyövuosien siirrot

	1 000 euroa	Htv (vain toimintamenot)
Valtion aluehallintovirastoon siirtyvät (28.40.01)	-36 977	-683
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin siirtyvät (32.01.02)	-10 960	-247
Valtakunnanvoudinvirastoon siirtyvät (25.20.01)	-1 300	-16
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoon siirtyvät (33.02.05)	-600	-10
Siirto momentille 33.03.04	-1 864	-26
Siirto momentille 28.40.03	-2 000	
Siirto momentille 28.70.20	-899	
Yhteensä	-54 600	-982

2009 talousarvio	55 289 000
2008 tilinpäätös	54 434 000

20. (28.01.87) Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 215 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kiinteistövarallisuuteen liittyvistä omaisuus- ja omistusjärjestelyistä aiheutuviin menoihin ja

2) kiinteistövarallisuuden hallinnoinnista ja käytön tehostamisesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kiinteistöstrategian mukaisiin hallinnansiirtoihin liittyvistä arvioinneista ja lausunnoista aiheutuvat menot sekä muut valtion kiinteistövarallisuuden hoidosta ja käytön tehostamisesta sekä investoinneista aiheutuvat menot. Vuoden 2009 määrärahassa varauduttiin yliopistouudistuksen johdosta tehtävien kiinteistöjärjestelyjen valmisteluun, joihin ei enää vuoden 2010 aikana arvioida olevan tarvetta.

2010 talousarvio	215 000
2009 talousarvio	500 000
2008 tilinpäätös	555 000

21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 844 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtiovarainministeriön hallinnonalalla tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palveluiden hankkimiseen.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallinnonalan tuottavuuden paranemista. Hallinnonalan virastot saavat rahoittaa määrärahalla hankkeita, joista valtiovarainministeriö on erikseen sopinut viraston kanssa.

2010 talousarvio	844 000
2009 talousarvio	675 000

29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 76 502 000 euroa.

2010 talousarvio	76 502 000
2009 talousarvio	71 000 000
2008 tilinpäätös	61 267 377

10. Verotus ja tullitoimi

Selvitysosa: **Verohallinto** on yhteiskunnan suurin verojen ja maksujen kerääjä ja siten ratkaiseva toimija julkisen talouden rahoitustoiminnan näkökulmasta. Verohallinnon perustehtävä on toimittaa verotus ja tilittää verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille siten, että veronsaajat saavat verotulonsa oikean määräisinä, oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti. Verotus toimitetaan niin, että se aiheuttaa varsinaisten verojen lisäksi mahdollisimman vähän kustannuksia ja haittaa asiakkaan taloudelliselle toiminnalle.

Tullilaitos kantaa tullit, tehtäväalueelleen kuuluvat verot ja muut maksut oikein, huolehtii ulkomaankaupan sujuvuudesta sekä yleisestä turvallisuudesta torjumalla laitonta tuontia ja vientiä sekä muuta ulkomaankauppaan ja -liikenteeseen liittyvää rikollisuutta. Lisäksi tullilaitos turvaa osaltaan Euroopan unionin ulkomaankaupan ja sisämarkkinoiden häiriöttömän toiminnan huolehtimalla kansallisista ja unionin elinkeinoelämän eduista ja tietotarpeista samoin kuin kauppa-, kilpailu- ja maatalouspoliittisten velvoitteiden toimeenpanosta.

Valtiovarainministeriö asettaa verohallinnolle ja tullilaitokselle seuraavat alustavat vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2010:

Vaikuttavuustavoitteet	Toimenpiteet
Verotulojen oikea-aikainen ja oikeamääräinen kertyminen ja tilittäminen veronsaaja-asiakkaille	Asiakaspalvelu ja asiakkaiden ohjaus, optimaalisesti kohdennettu verovalvonta sekä verojen tehokas perintä.
Verotuksen yhdenmukaisuus ja oikeellisuus	Asiakkaiden analyysi- ja valikointimenettelyjen kehittäminen, viranomais- ja sidosryhmäyhteistyön parantaminen sekä verovalvonnan vaikuttavuuden lisääminen tehostamalla mm. kohdevalikointia, valvontatoimenpiteiden suunnittelua ja seurantaa.
Verohallinnon asiakasvaikuttavuuden parantaminen	Asiakkaiden segmentointi palvelu-, ohjaus- ja valvontatarpeiden perusteella. Sähköisten palvelujen määrän lisääminen ja painopisteen siirtäminen sähköisten, vuorovaikutteisten palvelujen suuntaan.
Kansallinen verotuksen ja EU:n tulliverotuksen toimittaminen lainmukaisesti, tehokkaasti ja yhdenmukaisesti	Fiskaalisella tehtäväalueella käytettävien tietojärjestelmien kehittäminen. Verotusprosessien kehittäminen osallistumalla lainsäädännön valmisteluun ja huolehtimalla verotushenkilöstön erityisosaamisesta.
Ulkomaankaupan sujuvuus ja tasapuolisten kilpailuolosuhteiden luominen ulkomaankauppaa käyville toimijoille	Osallistuminen kansainväliseen yhteistyöhön sekä sähköisen asioinnin ja tullilaitoksen omien toimintamallien kehittäminen.
Tullivalvonnan ja tullirikostorjunnan vaikuttavuuden parantaminen	Järjestäytyneen rikollisuuden toimintamahdollisuuksien estäminen yhteistyössä PTR-viranomaisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 396 324 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin. Määrärahasta on varattu 10 000 000 euroa strategisten IT-hankkeiden toteuttamiseksi.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Tuottavuusindeksi[1)]	104,6	100,4	103,6
Taloudellisuusindeksi[1)]	99,3	100,3	97,0
Nettomenojen suhde bruttoverotuloihin, %	0,60	0,66	0,66
Harmaan talouden tarkastuksiin kohdistettavan työajan osuus verotarkastuksen kokonaistyöajasta, %	35,7	30,0	30,0
Tuotokset ja laadunhallinta			
Ennakkoperinnän vastaavuus, %	12,0	12,0	12,0
Suurimpien yritysten tarkastuskattavuus, %	10,4	9,0	9,0
Jäämäperinnän kertymä, %	63	58	58

Henkilö- ja yritysverotus			
Sähköisten kuukausi-ilmoittajien osuus asiakasmäärästä (ALV), %	53	65	65
Sähköisten kuukausi-ilmoittajien osuus asiakasmäärästä (TA), %	63	66	66
Yritysten sähköisten veroilmoitusten antajien määrä asiakas-määrästä, %	10	15	15
Palkka.fi -palvelun käyttäjien osuus potentiaalisista käyttäjistä, %	30	38	38
Verokortti verkossa -asiakkaiden osuus verokorttimuutosta hakeneista, %	21	30	30
Veroilmoitus verkossa -asiakkaiden osuus palauttajien kokonais-määrästä, %	-	30	30
Yhteisöverotus			
Sähköisten kuukausi-ilmoittajien osuus asiakasmäärästä (ALV), %	68	70	70
Sähköisten kuukausi-ilmoittajien osuus asiakasmäärästä (TA), %	72	75	75
Yhteisöjen sähköisten veroilmoitusten antajien osuus asiakas-määrästä (TA), %	14	25	25
Sähköisten vuosi-ilmoitusten antajien (TA) osuus asiakas-määrästä (TA), %	71	75	75

[1)] Indeksiluvut on laskettu parivuosimenetelmällä, jolloin edellisen vuoden vertailuluku on 100,00.
Tuottavuusindeksi = tuotosindeksi/työpanosindeksi. Taloudellisuusindeksi = kustannusindeksi/tuotosindeksi

Veronmaksaja- ja veronsaaja-asiakkaiden tyytyväisyyttä verohallinnon palveluihin seurataan joka kolmas vuosi tehtävällä asiakastyytyväisyystutkimuksella.

Asiakastyytyväisyys

	2004 toteutuma	2007 toteutuma	2010 tavoite
Veronmaksaja-asiakas			
— henkilöasiakas	7,9	7,9	7,9
— yritysasiakas	7,8	7,7	7,7
Veronsaaja-asiakas	8,1	8,2	8,0

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	**Toimenpiteet**
Toiminnallinen tehokkuus	Verohallinto siirtyy asteittain asiakassegmentointiin perustuvaan valtakunnalliseen toimialamalliin. Malli mahdollistaa töiden valtakunnallisen tasaamisen ja joustavan resurssien käytön. Verohallinto hankkii talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalvelut Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukselta.
Kansainvälistyminen	Kansainvälisissä kysymyksissä ja yrittäjyyden edistämisessä luodaan uusia verkostoja muun julkisen sektorin ja sidosryhmien kanssa, sekä ylläpidetään yhteistyötä muiden maiden julkisten sektorien kanssa.

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet	Toimenpiteet
Muutosjohtamisen ja osaamisen johtamisen kehittäminen	Osaamisen siirtäminen sekä suunnitelmallinen ja oikein kohdistettu rekrytointi. Toiminnan jatkuvuuden turvaaminen järjestelmällisellä henkilöstösuunnittelulla sekä kriittisen osaamisen tunnistamisella ja kehittämisellä. Moniosaamista korostetaan ja tehtäviä kehitetään monipuolisiksi ja motivoiviksi kokonaisuuksiksi.
Työurien pidentäminen	Työhyvinvointia ja työolosuhteita tukevat hankkeet ja toimenpiteet.

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Henkilötyövuodet, htv	5 757	5 700	5 400
Työtyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	3,42	3,40	3,40

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 170 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Tuottavuustoimien toteuttamisen tuloksena henkilötyövuosien määrä vähenee siten, että vuoden 2010 henkilötyövuosimääräksi muodostuu enintään 5 400 ja vuoden 2011 enintään 5 200.

Lisäksi momentin mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon siirtona hallinnonalan eri virastoista 95 henkilötyövuotta osana tuottavuusohjelman toteuttamista sekä 2 131 000 euroa kattamaan verohallinnon henkilötyövuosi- ja määrärahatarpeet.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	392 990	377 926	400 304
Bruttotulot	6 154	3 980	3 980
Nettomenot	386 836	373 946	396 324
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	47 601		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	24 167		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 1 137 000 euroa)	79
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	3 285
Kertavähennyksen purkautuminen	1 475
IT-menojen kasvu	10 000
Tuottavuustoimet	
Siirto momentilta 28.01.01 (missä 220 000 euroa 10 htv:n siirtoa)	2 470
Siirto momentilta 28.10.02 (25 htv)	563
Siirto momentilta 28.20.01 (missä 337 000 euroa 15 htv:n siiroa)	1 649
Siirto momentilta 28.30.01 (21 htv)	472
Siirto momentilta 28.30.02 (1 htv)	22
Siirto momentilta 28.30.03 (8 htv)	179
Siirto momentilta 28.40.02 (15 htv)	338
Muut tuottavuustoimet	-63
KELA:lta verohallinnolle siirrettävien verotuskustannusten kompensointi	10 500
Uudelleenkohdentaminen	-1 000
Muu muutos yhteensä	-7 591
Yhteensä	22 378

Määrärahan mitoituksessa on huomioitu:

1) alle omakustannusarvon hinnoitelluista ennakkopäätöksistä ja julkisoikeudellisista suoritteista aiheutuvien menojen kattaminen

2) Ahvenanmaan ajoneuvoverotuksen kustannukset vuonna 2010 ja

3) mahdolliset tulot viranomaisyhteistyöstä.

2010 talousarvio	396 324 000
2009 talousarvio	373 946 000
2008 tilinpäätös	363 402 000

02. (28.10.02 ja 70) Tullilaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 161 932 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon:

1) huumekoiratoimintaan saatavat lahjoitukset

2) EU:lta saatavat tulot pois lukien EU:lle kannettavista kolmansien maiden tulleista saatava kantopalkkio

3) mahdolliset tulot viranomaisyhteistyöstä ja

4) tullilaitoksen käsikirjojen ja muiden vastaavien tuotteiden myynnistä saatavat julkaisupalkkiot.

Määrärahassa on varattu 500 000 euroa Nettitullaushankkeen loppuunsaattamiseen.

Selvitysosa: Nettitullaushankkeesta laaditaan tuottavuussopimus. Hankkeen loppuun saattamista vastaava määräraha on huomioitu momentin mitoituksessa siirtona momentilta 28.70.20.

Henkilötyövuosien jakautuminen päätehtävittäin, %

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Ulkomaankaupan sujuvuus	32,7	31,1	31,2
Lainvalvonta	38,0	39,9	39,9
Verotus	9,5	9,9	10,5
Tukitehtävät	19,8	19,1	18,4
Yhteensä	100,0	100,0	100,0

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	Toimenpiteet
EU:n tullikoodeksiuudistukseen liittyvät sähköisen tullin vaatimukset ja tullimenettelyjen uudistukset toteutetaan aikataulussa ja sujuvasti.	Osallistutaan valmistelutyöhön. Kehitetään muutoksen vaatimia toimintamalleja ja toteutetaan tarvittavat uudistukset.
Sähköiset asiointipalvelut ovat asiakastarpeiden mukaisia ja kustannustehokkaita.	Kehitetään tietojärjestelmiä. Hallitaan tullitoiminnan oikeellisuutta yhdenmukaisin toimintatavoin ja asiakasryhmäkohtaisesti laadittujen laadunvarmistusmallien avulla.
Tullilaitoksen tuottavuus paranee tuottavuusohjelman tavoitteiden mukaisesti.	Toteutetaan tuottavuusohjelmassa sovittuja toimenpiteitä: jatketaan tietohallinnon kehittämistä, yksinkertaistetaan toimintaprosesseja ja tiivistetään viranomaisyhteistyötä.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet (indeksi 100 = vuosi 2008)

	2009 tavoite	2010 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus		
Työn tuottavuus[1)]	87,7	94,5
Taloudellisuus[1)]	120,2	115,0
Tuotokset ja laadunhallinta		
Varsinaiset suoritteet	85,3	84,1
Valmisteverotuksen kustannustehokkuus[1)]	100	100

[1)] Työn tuottavuus = painotetut suoritteet/henkilötyövuodet. Taloudellisuus = menot/painotetut suoritteet. Valmisteverotuksen kustannustehokkuus = henkilökustannukset/verotuotto (vuonna 2007: 0,1 %)

Tullirikostorjunnan taso

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Tullilaitoksen paljastamat rikokset, kpl	5 590	4 500	4 500
Tullilaitoksen paljastamien rikosten selvittämistaso, %	92,5	92,0	92,0
Tullilaitoksen takaisin saama rikoshyöty, milj. euroa	5,34	4,0	4,0

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet	Toimenpiteet
Tullilaitos parantaa työnantajakuvaansa ja kilpailukykyään työnantajana	Kehitetään palkkausjärjestelmää ja parannetaan esimiesten johtamistaitoja suunnitelmallisesti.
Tullilaitos mitoittaa henkilöstöresurssinsa oikein palvelujen kysynnän ja valvonnallisen tarpeen mukaisesti	Varmistetaan henkilöstön osaaminen mm. ammatillisella koulutuksella. Huomioidaan henkilöstöresurssien mitoittamisessa tuottavuusohjelman vaatimukset, tullilaitoksessa laadittu toiminta- ja resurssikartoitus sekä toimintaympäristön muutokset.

Henkilötyövuosien kehitys	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
	2 557	2 562	2 435

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	166 627	162 227	162 402
Bruttotulot	1 390	110	470
Nettomenot	165 237	162 117	161 932
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	15 856		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 734		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 520 000 euroa)	28
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	980
Siiro momentilta 28.20.01	500
Siirto momentilta 28.70.20	500
Tuottavuustoimet (-77 htv)	-2 214
Tuottavuustoimet, siirto momentille 28.10.01 (-25 htv)	-563
Nuorten palvelussuhteiden jatko	500
Uudelleenkohdentaminen	-500
Tasokorotus	584
Yhteensä	-185

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 102 henkilötyövuoden ja 2 777 000 euron tuottavuusvähennykset, josta 25 henkilötyövuoden ja 563 000 euron vähennys johtuu verohallinnon tuottavuustavoitteen lievennyksestä.

2010 talousarvio	161 932 000
2009 talousarvio	162 117 000
2008 tilinpäätös	163 115 000

63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) veron takaisin maksamiseen tapauksissa, joissa maksuvelvollinen on sosiaalisista tai muista veronhuojennussäännöksissä taikka verosopimuksissa tarkoitetuista syistä valtiovarainministeriön, Verohallituksen tai Tullihallituksen päätöksen nojalla oikeutettu saamaan takaisin jo maksetun veron

2) tuomioistuimen päätöksellä palautettavaksi määrättyjen verojen, korkojen ja oikeudenkäyntikulujen maksamiseen tapauksissa, joissa vastaavaa tulo- tai muuta momenttia ei ole käytettävissä ja

3) tullilaitoksen maksamien verojen, tullien ja muiden maksujen palautuskorkojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	4 600 000
2009 talousarvio	6 000 000
2008 tilinpäätös	1 130 532

95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 32 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää verotukseen liittyvien korkomenojen maksamiseen. Korkomenot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

1) verontilityslaki (532/1998)

2) veronkantolain 27 b § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös (568/2004)

3) autoverolain 65 § (1482/1994)

4) valmisteverotuslain 39 §:n 1 momentti (569/2004) ja

5) tullilain 39 §:n 2 momentti (570/2004).

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

2010 talousarvio	32 700 000
2009 talousarvio	42 700 000
2008 tilinpäätös	28 198 049

(96.) Eräistä väylämaksupäätöksistä aiheutuvat menot (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 talousarvio	37 000 000

97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ajoneuvon arvossa jäljellä olevan autoveron palauttamiseen, kun käytetty ajoneuvo viedään maasta pysyvästi ulkomaille käytettäväksi. Vientipalautusta voidaan myöntää vain niille ajoneuvoille, jotka on ensiverotettu lain 5/2009 voimaantulon jälkeen.

Määräraha perustuu autoverolakiin (1482/1994).

Selvitysosa: Vientipalautus tulee voimaan vuoden 2010 alusta. Autoveroa palautetaan se määrä, joka ajoneuvon arvossa on jäljellä vientiajankohtana. Vientipalautusta ei voida maksaa enempää kuin ajoneuvosta on maksettu autoveroa. Palautuksen edellytyksenä on myös, että ajoneuvon ensimmäisestä käyttöönotosta on kulunut enintään 10 vuotta ja että ajoneuvo on käyttökelpoinen.

2010 talousarvio	10 000 000

20. Palvelut valtioyhteisölle

Selvitysosa: Valtiovarainministeriön hallinnonalan keskitetysti koko valtioyhteisölle tuottamia palveluja ovat mm. valtion rahoituksen hankinta, valtion myöntämien lainojen hoito, valtion eläkejärjestelmä, valtion yhteiset IT-palvelut, talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut, valtiovarain controller -toiminnon palvelut sekä toimitilapalvelut. Valtion yhteisiä toimintoja ja palveluja kehitetään tavoitteena yhtenäisesti toimiva, osaamista yhdistävä valtiokonserni, joka tuottaa lisäarvoa ja mittakaavaetuja.

Valtiokonttori on valtion yhteisiä palveluja tuottava virasto. Valtiokonttorin Rahoitus-toimiala vastaa valtion velan- ja likviditeetinhallinnasta sekä hallinnoi pääosaa valtion varoista myönnetyistä lainoista ja korkotuista sekä osaa valtiontakauksia. Toimiala hoitaa myös valtion testamentti- ja perintöasioita sekä maksuvapautuksia. Vakuutus -toimiala on valtion vakuutuslaitos, joka edistää riskienhallintaa koko valtionhallinnossa ja hoitaa valtion virastojen ja laitosten lakisääteiset työeläke-, tapaturma-, kuntoutus- ja vahinkovakuutukset sekä säädetyt korvauspalvelut sotien veteraaneille ja muille edunsaajille. Hallinnon ohjaus -toimiala palvelee valtiokonsernia talous- ja henkilöstöhallinnon asiantuntijana tuottamalla keskitetysti konsernitasoista tietoa, ohjaamalla hallinnon tietotuotantoa sekä menetelmien ja ostopalvelujen käyttöä. Valtion henkilöstöpalvelut -yksikön tehtävänä on tukea virastoja muutostilanteiden hallinnassa.

Valtiokonttorin yhteydessä toimiva **Valtion IT-palvelukeskus** vastaa valtion IT-strategian mukaisten, valtiovarainministeriön toimeksi antamien valtion yhteisten IT-palvelujen määrittelystä, hankinnasta, toteutuksesta, ylläpidosta ja tuotannosta sekä palvelukeskukseen keskitettävien muiden IT-tehtävien ja -palvelujen tuotannosta. Valtion yhteiset talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmäpalvelut kootaan IT-palvelukeskukseen. Valtioneuvoston tietohallintoyksikkö toimii osana IT-palvelukeskusta.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus tuottaa talous- ja henkilöstöhallintopalveluja valtionhallinnon virastoille, laitoksille ja rahastoille. Palvelukeskus on muodostettu yhdistämällä hallinnollisesti vuoden 2010 alusta neljä eri hallinnonaloilla toiminutta palvelukeskusta yhdeksi virastoksi.

Valtiovarain controller -toiminto on valtioneuvoston yhteinen tulos- ja valtiovarainvalvoja. Toiminto palvelee valtioneuvostoa sekä ministeriöiden johtoa ylimmän johdon neuvonantajana, hallinnon ohjaajana ja toiminnallisesti riippumattomana valvontaviranomaisena valtion talouden ja toiminnan ohjaus- ja raportointijärjestelmien laadun varmistamisessa ja kehittämisessä sekä tilivelvollisuuden varmistamisessa.

Senaatti-kiinteistöt on valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimiva liikelaitos, joka huolehtii valtion kiinteistövarallisuuden hallinnasta, kehittämisestä ja toimitilojen vuokraamisesta pääosin valtioyhteisöön kuuluville yksiköille. Valtionhallinnolle yhteisiä toimitila- ja asiantuntijapalveluja tarjoavaa Senaatti-kiinteistöt -liikelaitosta ohjataan siten, että

— virastojen ja laitosten tilat tukevat toimintaa kustannustehokkaasti ja valtion kokonaisetu ja toiminnan yhteiskuntavastuullisuus varmistetaan

— virastojen ja laitosten saatavana on tilakysymyksiin liittyviä asiantuntijapalveluita rakenteellisten ja toiminnallisten muutosten tueksi.

Valtion kiinteistöpalvelujen kokoamista ja tehostamista jatketaan samoin kuin virastojen ja laitosten työympäristöjen parantamista valtion toimitilastrategian mukaisesti. Tavoitteena on kehittää ministeriöitä palveleva tietojärjestelmä, jolla voidaan edesauttaa toimitilatietojen hallintaa sekä tarkastella yhteismitallisesti virastojen ja laitosten tilankäyttöä.

Valtionhallinnon hankintatoimen tuottavuutta lisätään laajentamalla edelleen yhteishankinnan hyödyntämistä ja ohjaamalla virastojen ja laitosten hankintayksiköitä keskittymään resursoinnissaan ydintoimintaansa hankintoihin. Valtiovarainministeriö tukee hankintayksiköiden hankintaosaamista ylläpitämällä valtion hankintakäsikirjaa.

Valtion yhteishankintayksikkö **Hansel Oy:n** tehtävänä on

— koota valtionhallinnon hankintavolyymejä

— kilpailuttaa eri alueita koskevia puitejärjestelyjä ja

— tukea valtion konsernitason hankintastrategian toimeenpanoa.

Yhtiön tavoitteena on toiminnallaan edistää avointa kilpailua ja laadukkaiden hankintojen tekemistä, tukea asiantuntemuksellaan virastojen ja laitosten hankintaprojekteja sekä aikaansaada valtionhallinnolle kustannussäästöjä.

Hansel Oy:n toimintaa kehitetään niin, että vuoden 2008 alusta alennetulla palvelumaksutasolla toiminnassa päästään vähintään nollatulokseen ja asiakastyytyväisyys ja palvelun laatutaso säilyvät hyvänä. Lisäksi tavoitteena on saada Hansel Oy:n puitejärjestelyt mukaan valtion sähköiseen tilaustenhallintajärjestelmään.

Valtiovarainministeriö asettaa valtioyhteisön palveluille seuraavat alustavat vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2010:

Vaikuttavuustavoitteet	Toimenpiteet
Hallinnon toiminnan ja prosessien taloudellisuus ja tuottavuus paranee niitä koskevan halutun laatutason säilyttäen.	Palvelutuotantoa valtioyhteisölle kehitetään tarkoituksenmukaisen työnjaon näkökulmasta ja hyödynnetään modernia viestintäteknologiaa.
Toimintaprosesseja uudistetaan ja tieto-järjestelmien yhteensopivuutta ja -toimivuutta lisätään tavoitteena skaalaetujen ja synergioiden saavuttaminen ja henkilöstön osaamisen tehokkaampi hyödyntäminen.	Hallinnon yhteisiä prosesseja yhtenäistetään, päällekkäisyyksiä karsitaan ja niiden ohjausta kehitetään. Sähköistä asiointia lisätään. Tietojärjestelmiä uudistetaan tietoturvanäkökohdat huomioiden.
Parannetaan työelämän laatua sekä suunnataan virastojen ja laitosten resursseja yhä enemmän niiden omaan ydintoimintaan.	Uudistetaan toimintakulttuureja ja -prosesseja kehittämällä työhyvinvointia, johtamista ja esimies-työtä.
Hallinnon tukipalvelujen tuottamisen taloudellisuus ja tuottavuus palvelukeskuksissa paranee ja asiakastyytyväisyys pysyy hyvällä tasolla.	Hallinnon sisäisten palvelujen tuottaja-organisaatioiden toiminta perustuu laajenevasti asiakasohjaukseen sisäisen laskutuksen muodossa, jolloin palvelujen hinnan, laadun ja toimitus-varmuuden tulee olla vertailukelpoisia markkinoilta ostettaviin vastaaviin palveluihin. Asiakkuuksien hoitoa ja asiakasohjautuvuutta edistetään. Tavoitteena on, että kaikki virastot ja laitokset ovat talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen asiakkaana vuoden 2010 loppuun mennessä. Valtion IT-palvelukeskuksen asiakkuudet laajenevat siten, että toiminnalla on jo havaittavia vaikutuksia päällekkäisen työn vähenemiseen IT-palvelujen tuotannossa.
Valtion talouden ja toiminnan ohjauksen toimivuuden ja laadun varmistaminen ja kehittäminen, tilivelvollisuuden ja siihen kuuluvan tulosvastuun varmistaminen.	Toiminnan ja talouden ohjaus- ja raportointi-työkalujen käytön tehostaminen. Tulosohjauksen arvioinnin toteuttaminen.

01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirto-määräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 548 000 euroa.

S e l v i t y s o s a :

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	Toimenpiteet
Valtiokonsernin palvelutuotannon kehittäminen ja palvelujen käyttöönottaminen.	Valtiokonttori vastaa siitä, että Kieku-ohjelmassa suunnitellut yhteiset prosessit ja toimintamallit otetaan tavoitteen mukaisesti käyttöön laajalti valtionhallinnossa.
	Valtiokonttori huolehtii talous-, henkilöstö- ja tieto-hallinnon prosessien yhtenäistämisestä ja yhteisestä kehittämisestä virastoissa ja palvelukeskuksissa.
	Valtiokonttori vastaa yhteisen talous- ja henkilöstö-hallinnon tietojärjestelmän toteutuksen ja käyttöön-oton läpiviennistä.

	Valtion IT-palvelukeskus määrittelee, hankkii, toteuttaa ja tuottaa tehokkaasti ja laadukkaasti valtion IT-strategian mukaiset koko valtionhallinnon IT-palvelut ja valtioneuvoston yhteiset sisäiset IT-palvelut. Valtion henkilöstöpalvelut -yksikön toiminnalla Valtiokonttori tukee valtion organisaatioiden hyvän henkilöstöpolitiikan mukaisten henkilöstömuutoksen toteuttamista ja henkilöstön uudelleen sijoittamista erilaisissa muutostilanteissa. Valtiokonttori kehittää konsernipalveluja Valtiokonttorin eri toiminta-alueilla yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa.
Kustannustehokas valtion rahoitustoimen hoito.	Valtion velan ja antolainauksen hallintamalleja kehitetään suuntaan, joka luo toimeksiantajille taloudellista lisäarvoa ja kustannustehokkuutta.
Peruspalvelujen tuottaminen laadukkaasti ja tehokkaasti.	Valtiokonttori tuottaa peruspalvelunsa laadukkaasti ja tehokkaasti mm. sähköisiä palveluprosesseja kehittämällä. Valtiokonttori tuottaa peruspalvelut pienemmällä hoitokustannuksella kuin muut saman alan toimijat yksityisellä tai kuntasektorilla.
Valtionhallinnon tuottavuuden parantaminen.	Valtiokonttori toimeenpanee Kieku-hankkeen tuloksia. Talous- ja henkilöstöhallinnon prosessien vakiointia ja yhteisten prosessien sekä niitä tukevien tietojärjestelmien käyttöönottoa toteutetaan valtion talous- ja henkilöstöhallinnossa ja tuetaan valtion palvelukeskusmallin ja Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen kehittämistyötä. Toimenpiteillä saavutetaan tuottavuusparannuksia valtion talous- ja henkilöstöhallinnossa. Valtiokonttorin henkilöasiakkaita koskevien eläkeasioiden käsittelyn siirtämistä Kuntien eläkevakuutukseen valmistellaan niin, että siirto toteutetaan vuonna 2011. Samassa yhteydessä näitä asioita Valtiokonttorissa hoitava henkilöstö siirtyy Kuntien eläkevakuutuksen palvelukseen. Siirron yhteydessä varmistetaan valtion työnantajarooliin kuuluvan kuntoutuksen ja työkyvyn arvioinnin hyvien käytäntöjen säilyminen ja kehittyminen.
Valtiokonttorin tuottavuuden parantaminen.	Sähköisen asioinnin kehittäminen. Sovellusvuokrauksen hyödyntäminen tietojärjestelmäpalvelujen hankinnassa. Kieku-tietojärjestelmähankkeen pilotointi. Valtion IT-palvelukeskuksen palvelujen käyttöönotto ensimmäisten joukossa.

Henkilötyövuosien kehitys	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
	536	559	510

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	55 008	66 909	59 811
Bruttotulot	32 249	40 770	39 263
Nettomenot	22 759	26 139	20 548
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 356		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 091		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	31 431	40 768	38 063
— muut tuotot	800	-	1 200
Tuotot yhteensä	32 231	40 768	39 263
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	35 009	40 782	39 527
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 778	-14	-264
Kustannusvastaavuus %	92	100	99

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 144 000 euroa)	-77
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	203
Kertavähennyksen purkautuminen	167
Siirto momentille 28.10.01	-1 312
Siirto momentille 28.10.02	-500
Siirto momentilta 28.70.20	250
Tuottavuustoimet (-60 htv)	-1 795
Tuottavuustoimet, siirto momentille 28.10.01 (-15 htv)	-337
Uudelleenkohdentaminen	-398
Muu muutos yhteensä (missä kerta-luonteista vähennystä 250 000 euroa)	-1 792
Yhteensä	-5 591

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 75 henkilötyövuoden ja 2 132 000 euron tuottavuusvähennykset, josta 15 henkilötyövuoden ja 337 000 euron vähennys johtuu verohallinnon tuottavuustavoitteen lievennyksestä.

2010 talousarvio	20 548 000
2009 talousarvio	26 139 000
2008 tilinpäätös	24 494 000

02. Valtioneuvoston tietohallintoyksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 535 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on huomioitu valtioneuvoston tietohallintoyksikön palvelujen laajentuminen perustietotekniikka-, käyttö- ja käyttäjäpalveluissa uusiin ns. laajan palvelun asiakasministeriöihin. Samoin on huomioitu uusien usean ministeriön yhteiskäyttöisten palveluympäristöjen (neljän ministeriön ja oikeuskanslerinviraston asianhallintajärjestelmä MAHTI, yhteiskäyttöinen varmistusjärjestelmä, yhteiskäyttöinen sähköposti- ja hakemistojärjestelmä AD) käytön ja ylläpidon elinkaarikustannuksiin perustuva palvelulaskutus. Palvelujen hintaan sisältyy

näihin palveluihin välittömästi kohdistuva tietohallintoyksikön henkilötyöpanos. Tietohallintoyksiköllä on palvelusopimukset ministeriöiden ja muiden valtion johto-organisaatioiden kanssa niille toimitettavista palveluista. Sopimuksiin sisältyvät mm. palvelujen laatutasotavoitteet, hinnoitteluperusteet sekä tuotettavien palvelujen palvelukuvaukset. Palvelutasokriteerien toteutumista seurataan tilaajan, ao. palveluntoimittajan ja asiakasorganisaatioiden yhteistyöelimissä. Palvelutasokriteerien poikkeamat on sopimuksilla sanktioitu.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	Toimenpiteet
Tietohallintoyksikkö laajentaa laajan palvelun palvelutuotantoaan vuosien 2009—2010 aikana 3—4 uuteen ministeriöasiakkaaseen.	Palvelujen laajentaminen suunnitellaan yhdessä asiakasministeriöiden kanssa. Laajentaminen perustuu tuotteistettuihin palveluihin, joiden toimittamisesta tieto-hallintoyksiköllä on kokemusta. Palvelujen laajentaminen synkronoidaan ulkoistettujen palvelujen kilpailutuksiin siten, että asiakasministeriöiden tarpeet voidaan ottaa huomioon palvelujen laatu- ja muiden ominaisuuksien määrittelyssä.
Tietohallintoyksikkö tuottaa valtioneuvoston ja asiakasministeriöiden tietoliikenteen ja tietojärjestelmien ylläpito- ja kehittämispalvelut kustannustehokkaasti niiden toiminnalle asetettujen toimintakriittisyys- ja käytettävyysvaatimusten mukaisina.	Palvelujen laatutasoa seurataan jatkuvasti sopimuksissa asetettuja laatutasovaatimuksia vasten ja tarvittaessa reagoidaan välittömästi laadussa havaittuihin poikkeamiin.
	Palvelujen tuottamisessa siirrytään suunnitelmallisesti asiakkaiden omarahoitteisuuteen OKA-hinnoittelun periaattein.
Tietohallintoyksikön palvelut ja koko toiminta ovat asiakaslähtöisiä ja tukevat valtioneuvoston sekä asiakasministeriöiden toimintaa ja johtamista.	Asiakasorganisaatiot ovat mukana ulkoistettujen palvelujen ohjaus- ja seurantaryhmissä. Tietohallintoyksiköllä ja sen asiakkailla on yhteinen palvelujen ohjausryhmä, jossa käsitellään palvelujen toteuttamista, suunnittelua ja kehittämistä koskevat asiat.
Tietohallintoyksikön palvelut ovat tuotteistettuja ja kehittämishankkeissa noudatetaan sovittuja määrämuotoisia hankemenetelmiä läpi niiden toimeenpanon.	Palveluista on määritelty tarkat palvelu- ja tuotantokuvaukset, joissa on esitetty niiden toteuttamisen työnjako, palvelukomponentit, palvelujen tuottamiseen käytettävät resurssit sekä niiden hinnoittelu.
Tietohallintoyksikön tehollisesta henkilötyöstä vähintään 65 prosenttia käytetään suoritteisiin, joilla tuotetaan palvelut asiakasministeriöille ja -virastoille.	Tuotteistettuihin palveluihin liittyvä oma asiantuntija- ja ohjaustyö toteutetaan tehokkaasti kohdentaen ao. palvelutoimintaan liittyvä työ suoritepohjaisesti kyseisiin palvelutehtäviin, hakien jatkuvasti mahdollisimman tarkoituksenmukaista tasapainoa oman ja ulkoisen työn välillä sekä kooten palveluja tehokkaammin tuotettaviksi kokonaisuuksiksi.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Kriittisten palvelinympäristöjen käytettävyys, % kokonaisajasta	99,95	99,95	99,95
Tietoliikenneverkon kriittisten aktiivilaitteiden käytettävyys,% kokonaisajasta	99,98	99,98	99,98
Tuotokset ja laadunhallinta			
Asiakastyytyväisyys, laatupalaute (asteikko 1—5)	3,4	3,5	3,5
Tyytyväisyys käyttäjätukeen, kohtaamiskysely (asteikko 4—10)	9,25	9,3	9,3
Käyttäjä-/käyttötuen palveluvaste, palveluvasteen sopimuskriteerien mukainen pitävyys %	92	94	94

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Työtyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	3,42	3,5	3,5
Osallistuminen ammattitaitoa ylläpitävään koulutukseen keskimäärin, htp/v	5	6	7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	9 240	9 237	9 035
Bruttotulot	3 114	3 765	4 500
Nettomenot	6 126	5 472	4 535
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 634		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 506		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	3 114	3 765	4 500
Tuotot yhteensä	3 114	3 765	4 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	3 114	3 765	4 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-	-	-
Kustannusvastaavuus %	100	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 2 000 euroa)	31
Tulot uusista palveluista (MAHTI, varmistuspalvelut ja laajenevat käyttöpalvelut)	-378
Uudelleenkohdentaminen	-590
Yhteensä	-937

2010 talousarvio	4 535 000
2009 talousarvio	5 472 000
2008 tilinpäätös	5 998 000

03. Valtiovarain controller -toiminnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 039 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Valtiovarain controller -toiminnon toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteena on varmistaa, että valtion tilinpäätöskertomus antaa oikeat ja riittävät tiedot valtion tuloksellisuudesta. Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa vahvistetaan osana tulosohjaus- ja tilivelvollisuusprosessia. Valtiovarain controller -toiminnon yhteydessä oleva tarkastusviranomainen tuottaa vastuullaan olevien järjestelmä- ja hanketarkastusten perusteella EU:n komissiolle raportin rakennerahastojen hallinto- ja valvontajärjestelmien toimivuudesta sekä laatii yhteisön varainhoitoasetuksen mukaisen vuotuisen yhteenvedon rakennerahastojen saatavilla olevista tarkastuksista ja ilmoituksista.

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Henkilöstömäärä, htv	6	9	11

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 3 000 euroa)	-2
Uudelleenkohdentaminen	-19
Yhteensä	-21

2010 talousarvio	1 039 000
2009 talousarvio	1 060 000
2008 tilinpäätös	980 000

(05.) Palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta sen johdosta, että vuoden 2010 alusta toimintansa aloittaa valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus.

2009 talousarvio	1 000 000

06. Valtion IT-palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 412 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Valtionhallinnon yhteisten IT-palvelujen kehittämiseen liittyvät investointimenot on budjetoitu momentille 28.70.01. Valtiovarainministeriön tehtävänä on valmistella palvelujen kehittämisen strategiat ja toimintasuunnitelmat sekä tehdä esitutkimukset. Päätöksenteon jälkeen ministeriö määrää Valtion IT-palvelukeskuksen jatkamaan palvelun toimeenpanotyötä: tarkempi määrittely, hankinta, toteutus, käyttöönotto, tuotanto ja ylläpito. Valtiovarainministeriö rahoittaa myös palvelun keskitetyn investointivaiheen ja ohjaa hanketta. Ministeriö on nimittänyt Valtiokonttorin esittelystä Valtion IT-palvelukeskukselle tulosohjausta tukevan neuvottelukunnan.

Valtion IT-palvelukeskuksen tavoitteena koko valtionhallinnon tuottavuuden parantamiseksi on

— tukea hallinnonalojen ja virastojen poikkihallinnollista toimintaa valtion yhteisillä IT-palveluilla

— lyhentää hallinnonalojen ja virastojen kehittämisinvestointien läpimenoaikaa valtion yhteisillä IT-palveluilla

— parantaa valtion IT-toiminnan kustannustehokkuutta karsimalla IT-toimintaan liittyvän kehitystyön ja jatkuvien palvelujen päällekkäistä työtä sekä tehostamalla jatkuvien IT-palvelujen tuotantoa ja ylläpitoa yhtenäistämällä ja keskittämällä tuotantoa

— vähentää piilokustannuksia edistämällä IT-palvelujen käytettävyyttä sekä

— kehittää valtion IT-toiminnan riskienhallintaa varmistamalla osaamisen saatavuus valtion IT-tehtäviin ja kehittämällä tietoturvaa sekä muita valittuja osaamisalueita.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	Toimenpiteet
Otetaan käyttöön tuotteistetut asiointitili-, integraatioalusta- ja asianhallintajärjestelmäpalvelut, valtion yhteinen turvallinen tietoliikenneratkaisu sekä uudelleen kilpailutettu verkkotunnistus- ja maksamispalvelu kansalaisasiointiin. Siirretään eräät Valtiokonttorin vastuulla olevat talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmien palveluvastuut Valtion IT-palvelukeskukselle.	Luodaan toimintamalli ja tuotantovalmius asiointitili-, integraatioalusta-, tietoliikenneverkko- sekä dokumentin- ja asianhallintajärjestelmäpalveluille. Aloitetaan palvelujen asiakaskäyttöönotot vuoden 2010 alusta lukien uusissa aluehallintovirastoissa sekä muissa valtionhallinnon yksiköissä. Uudistetaan suomi.fi -portaali nykyistä asiointipainotteisemmaksi kansalaisportaaliksi. Siirretään Rondo-, Tilha-, Travel- ja Heli- järjestelmien palveluvastuut Valtiokonttorilta Valtion IT-palvelukeskukselle, joka ryhtyy hoitamaan keskitetysti asiakkuuksia järjestelmätoimittajiin ja palvelun tarjoajiin virastojen kanssa tehtävien palvelusopimusten perusteella, ja veloitetaan näihin liittyvät omakustannusarvoon perustuvat kustannukset käyttäjäorganisaatioilta.
Kehitetään uusia valtiotasoisesti yhteisiä IT-palveluja.	Osallistutaan ValtIT-kärkihankkeisiin sekä koko julkiselle hallinnolle toteutettaviin sähköisen asioinnin tukipalvelujen kehittämishankkeisiin Valtiokonttorin ja valtiovarainministeriön välisessä tulossopimuksessa sovittavalla tavalla ja valtiovarainministeriön antamien määräysten perusteella.
Vakiinnutetaan IT-palvelukeskuksen toimintatavat.	Vakiinnutetaan ja jatkokehitetään valtion IT-palvelukeskuksen organisaatiota ja toimintatapaa yhteistyössä asiakkaiden ja muiden sidosryhmien kanssa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2009 tavoite	2010 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus		
Kustannusvastaavuus, %	2	47
Tarjolla olevat palvelut, kpl	4	10
Uudet palvelusopimukset, kpl	30	80
Tuotokset ja laadunhallinta		
Asiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	3,8	3,8
Palvelutasojen toteutuma, %	99,8	99,8

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet

	2009 tavoite	2010 tavoite
Työtyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	3,4	3,5
Osallistuminen ammattitaitoa ylläpitävään koulutukseen keskimäärin, htp/v	-	7
Henkilöstömäärä, htv	28	44

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	6 470	10 535
Bruttotulot	150	6 123
Nettomenot	6 320	4 412

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	
— suoritteiden myyntituotot	6 123
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	13 019
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-6 896
Kustannusvastaavuus %	47

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Uudelleenkohdentaminen	-588
Muu muutos yhteensä	-1 320
Yhteensä	-1 908

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	4 412 000
2009 talousarvio	6 320 000
2008 tilinpäätös	260 000

07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 982 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää palvelukeskusten yhdistämisestä ja toimintojen yhtenäistämisestä aiheutuvien tietojärjestelmämuutosten ja muiden muutosten vaatimien investointien toteuttamiseen ja palvelukeskuksen toiminnan kehittämiseen. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää palvelukeskuksen toimintakyvyn säilyttämiseen toiminnan mahdollisen laajentumisen johdosta.

Valtionhallinnon neljä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta kootaan 1.1.2010 alkaen valtiovarainministeriön hallinnonalalle hallinnollisesti yhdeksi, useissa toimipisteissä toimivaksi virastoksi. Yhdistettävät palvelukeskukset ovat Oikeushallinnon palvelukeskus, Sisäasiainhallinnon palvelukeskus, Puolustushallinnon palvelukeskus ja Valtiokonttorin palvelukeskus. Vuoden 2010 alussa toimintansa aloittava Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus tuottaa talous- ja henkilöstöhallinnon tuki- ja asiantuntijapalve-

luita kaikille valtionhallinnon virastoille ja laitoksille.

Palvelukeskuksen toiminta on organisoitu tilaaja-tuottajamallin mukaisesti ja palvelut ovat asiakkaille maksullisia. Palvelujen tuottamisesta sovitaan palvelukeskuksen ja asiakkaiden välisillä palvelusopimuksilla. Palvelusopimuksissa sovitaan myös palvelun maksuista, jotka perustuvat palvelujen tuottamisesta aiheutuviin kustannuksiin (omakustannushinta). Maksuilla katetaan palvelujen tuottamisen kustannukset sekä palvelukeskuksen vastuulle kuuluvalta osin myös kehittämisen kustannukset (kustannusvastaavuus 100 %).

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	Toimenpiteet
Palvelukeskuksen ja palvelutuotannon kehittäminen	Loppuunsaatetaan palvelukeskusten hallinnollinen yhdistäminen ja toiminnan organisointi. Käynnistetään palvelutuotannon kehittäminen huomioiden tuottavuusvaatimukset ja yhteisen talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän käyttöönotto/pilotointi. Osallistutaan Kieku-ohjelman työhön.
Kustannustehokas ja laadukas palvelutuotanto	Luodaan taloudellista lisäarvoa ja kustannustehokkuutta asiakkaille. Tuotetaan palvelut laadukkaasti.
Vakiinnutetaan palvelukeskuksen palvelutuotanto ja toimintatavat	Vakiinnutetaan palvelukeskuksen toimintamalli sekä jatkokehitetään organisaatiota ja toimintatapaa yhteistyössä asiakkaiden ja sidosryhmien kanssa.
Yhtenäistetään palvelukeskuksen järjestelmiä, prosesseja ja toimintatapoja	Yhtenäistetään ja jatkokehitetään palvelukeskuksen järjestelmiä, palveluprosesseja ja toimintatapoja ml. asiakkuudenhallintaa ja raportointia. Otetaan käyttöön yhtenäiset hinnoittelu- ja palveluperiaatteet vuodelle 2011.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	2010 tavoite
Suoritteet	
Ostolaskut, lkm	1 806 000
Myyntilaskut, lkm	174 000
Matkalaskut, lkm	295 000
Palkkalaskelma, lkm	1 294 000
Palkkiolaskelma, lkm	67 000
Taloudellisuus	
Ostolasku, €/suorite	6,0
Myyntilasku, €/suorite	7,0
Matkalasku, €/suorite	4,0
Palkkalaskelma, €/suorite	12,5
Palkkiolaskelma, €/suorite	15,5
Palvelukyky ja laatu	
Asiakastyytyväisyys, talouspalvelut (1—5)	3,8
Asiakastyytyväisyys, henkilöstöpalvelut (1—5)	3,8
Henkisten voimavarojen hallinta	
Työtyytyväisyys, talouspalvelut (1—5)	3,5
Työtyytyväisyys, henkilöstöpalvelut (1—5)	3,5
Henkilötyövuodet	750

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)	2010 esitys
Bruttomenot	56 515
Bruttotulot	55 533
Nettomenot	982
2010 talousarvio	982 000

88. Senaatti-kiinteistöt

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Senaatti-kiinteistöt on valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos. Senaatti-kiinteistöjä koskevan lain (1196/2003) mukaan Senaatti-kiinteistöjen tehtävänä on tuottaa ja kehittää tilapalveluja ja niihin läheisesti liittyviä muita palveluja ensi sijassa valtion virastoille ja laitoksille sekä huolehtia hallinnassaan olevasta kiinteistövarallisuudesta.

Senaatti-kiinteistöjen arvoperusta on yhteiskuntavastuullinen toiminta osana valtioyhteisöä. Tehtävänä on tarjota tilapalveluja, jotka ovat taloudelliselta, sosiaaliselta ja ympäristön näkökulmasta vastuullisesti tuotettu ja hinnoiteltu.

Senaatti-kiinteistöt muodostaa liikelaitoskonsernin, johon kuuluu 26 tytäryhtiönä toimivaa kiinteistöosakeyhtiötä.

Yliopistouudistuksen seurauksena Senaatti-kiinteistöjen hallinnassa olleet yliopistokiinteistöt siirretään vuoden 2010 alusta kolmeen erilliseen kiinteistöyhtiöön. Senaatti-kiinteistöjen taseesta poistuu omaisuutta noin 1,73 miljardin euron arvosta. Yliopistokiinteistöihin kohdistuneet lainat noin 800 milj. euroa merkitään Senaatti-kiinteistöjen kauppahintasaatavaksi. Senaatti-kiinteistöjen liikevaihto supistuu siirron vuoksi noin 200 milj. eurolla. Perustettavien kiinteistöyhtiöiden osakkeista 1/3-osa, noin 300 milj. euroa merkitään Senaatti-kiinteistöjen omaisuuteen.

Senaatti-kiinteistöille asetetaan seuraavat palvelu- ja toimintatavoitteet:

Senaatti-kiinteistöt

— varmistaa toimintansa kestävän ja elinkaarivastuullisen pohjan taloudellisesta, sosiaalisesta ja ympäristön näkökulmasta sekä ylläpitää asiakastyytyväisyyttä

— kehittää ja ylläpitää tilakysymyksiin liittyviä asiantuntijapalveluita tukemaan sekä asiakkaidensa että valtion rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia

— toteuttaa valtiolle tarpeettoman omaisuuden myynnit avoimin ja syrjimättömin menettelyin

— huolehtii omalta osaltaan siitä, että yliopistojen käytössä olevien kiinteistöjen siirto toteutuu suunnitelmien mukaisesti sekä

— osallistuu muihin valtion kiinteistöomistuksen rakenteita koskeviin selvityksiin ja varmistaa omalta osaltaan valtion keskitetyllä kiinteistöomistuksella saavutettujen mittakaava- ja yhteistoimintaetujen säilymisen tulevaisuudessa.

2. Investoinnit

Senaatti-kiinteistöjen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2010 enintään 270 milj. euroa. Lisäksi Senaatti-kiinteistöt saa tehdä sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina enintään 210 milj. euroa. Investoinnit kohdistuvat elvytyspainotteisiin peruskorjausinvestointeihin, jotka ovat nykyisen rakennuskannan arvoa säilyttäviä ja sen toimintakelpoisuutta parantavia. Lisäksi investoinneissa varaudutaan tilahallinnon tietojärjestelmän käytön laajentamisesta valtion kaikille hallinnonaloille aiheutuviin kustannuksiin. Investointikehys ei sisällä maankäyttömaksuja eikä varainsiirtoveroja.

Senaatti-kiinteistöt saa antaa lainaa samaan liikelaitoskonserniin kuuluvalle osakeyhtiömuotoiselle tytäryhtiölle tai osakkuusyhtiölle enintään 30 milj. euroa. Lisäksi Senaatti-kiinteistöt saa antaa vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia tytäryhtiöinä toimivien kiinteistöosakeyhtiöiden lainoista sekä riittävää vakuutta vastaan osakkuusyhtiöidensä lainoista yhteensä enintään 35 milj. euron arvosta.

3. Lainanotto

Senaatti-kiinteistöt oikeutetaan ottamaan vuoden 2010 aikana tehtäviä investointisitoumuksia varten valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 330 milj. euroa.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö on huomioon ottaen palvelu- ja muut toimintatavoitteet asettanut alustavasti Senaatti-kiinteistöjen vuokraustoiminnan tulostavoitteeksi 64 milj. euroa vuodelle 2010.

Vuonna 2010 Senaatti-kiinteistöt tulouttaa valtion talousarvioon yhteensä 300,7 milj. euroa takausmaksuina ja lainan korkoina ja lyhennyksinä sekä vuoden 2009 voiton tuloutuksena. Vuoden 2010 rahoitussuunnitelmassa valtion lainojen korkojen ja lainanlyhennysten osuudeksi on arvioitu 215,2 milj. euroa ja voiton tuloutukseksi 80 milj. euroa ja takausmaksujen suuruudeksi 5,5 milj. euroa.Yliopistojen kiinteistöyhtiöille siirtyvä kiinteistövarallisuus perustuu osittain Senaatti-kiinteistöjen aiempina vuosina tekemiin investointeihin. Senaatti-kiinteistöt on saanut vähentää näihin investointeihin liittyvät arvonlisäveromenot. Omaisuuden siirtyessä valtion liikelaitokselta osakeyhtiölle ainakin osa näistä vähennyksistä on lain mukaan palautettava valtiolle. Lähtökohtana on, että Senaatti-kiinteistöt maksaa palautukset. Palautusten määrä on tarkoitus ottaa vähentävänä tekijänä huomioon määriteltäessa lopullista Senaatti-kiinteistöjen tuloutustavoitetta.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodelle 2010 (milj. euroa)

Rakennuskannan arvoa ja käyttökelpoisuutta parantavat korjausinvestoinnit	210
Uudisrakennusinvestoinnit	50
Yhteensä	260

Tunnuslukutaulukko

	2008 toteutuma		2009 ennakoitu		2010 arvio	
	liikelaitos	konserni	liikelaitos	konserni	liikelaitos	konserni
Liikevaihto, milj. €	673	677	689	694	485	488
— muutos, %	4,2	4,2	2,4	2,5	-29,6	-29,7
Vuokrakate, milj. €	441	454	454	467	302	310
— % vuokraustoiminnan liikevaihdosta	69	67,1	68,1	67,3	63,6	63,5
Liikevoitto, milj. €	225	220	243	238	147	145
— % liikevaihdosta	33,4	32,5	35,3	34,3	30,3	29,7
Tilikauden tulos, milj. €	102	105	125,1	127	69	71
— % liikevaihdosta	15,2	15,5	18,2	18,3	14,2	14,6
— % peruspääomasta	15,2	15,6	18,6	18,9	10,3	10,6
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	100	100	80	80	80	80
Sijoitetun pääoman tuotto, %	3,9	3,9	4,0	4,0	3,4	3,4
Investoinnit % liikevaihdosta	40,6	40,3	53,2	53,3	55,7	55,4
Omavaraisuusaste, %	59	58,2	58,4	58	54,4	54,2
Taseen loppusumma, milj. €	5 835	5 857	5 910	5 930	5 346	5 366
Henkilöstömäärä	271	271	270	270	265	265

Liikevaihto koostuu vuokratuotoista, omaisuuden ja palveluiden myynnistä.

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 arvio
Tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	4,2	4,5	5,5
13.01.04 Korot	62,5	58,1	50,1
13.05.01 Voiton tuloutus	100,0	80,0	80,0
15.01.02 Lainat	159,9	165,3	165,1
Yhteensä	326,6	307,9	300,7

2010 talousarvio	—
2009 I lisätalousarvio	—
2009 talousarvio	—
2008 tilinpäätös	—

30. (28.30 ja 28.01, osa) Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Selvitysosa: Valtion tilastotoimen tehtävänä on vastata yhteiskuntaoloja ja niiden kehitystä kuvaavien tilastojen laatimisesta yleistä käyttöä varten. **Tilastokeskus** on valtion tilastotoimen yleisviranomainen, joka tilastojen laadinnan lisäksi huolehtii kansallisen tilastotoimen kehittämisestä yhteistyössä muiden tilastoja laativien valtion viranomaisten kanssa. Tilastojen uudistamisessa ja kehittämisessä tavoitteena on yhdistää mahdollisimman hyvin kotimaiset tietotarpeet ja kansainväliset velvoitteet. Kansainvälisen ja erityisesti Euroopan tilastojärjestelmän kehittämiseen pyritään vaikuttamaan siten, että tilastoja kehitetään koordinoidusti välttämällä päällekkäistä tilastointia sekä yksinkertaistamalla ja karsimalla olemassa olevia tilastosäädöksiä. Kansainvälisessä tilastoyhteistyössä edistetään suomalaisen tilasto-osaamisen tunnettuutta ja hyviä käytäntöjä.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) on soveltavan taloudellisen tutkimuksen asiantuntijayksikkö. Taloudellisen tutkimuksen tehtävänä on tuottaa päätöksenteon tueksi tutkimustietoa julkisen sektorin voimavarojen tehokkaasta käytöstä sekä julkisen sektorin toimenpiteiden vaikutuksista kansantalouden toimintaan. Taloudellisessa tutkimuksessa arvioidaan sekä julkisen talouden että kansantalouden sopeutumistarpeita tuleviin muutoksiin. Tutkimuksessa korostetaan julkisen sektorin palvelutuotannon tuottavuuden kehittämisen, kestävän taloudellisen kasvun sekä talouden sopeutumiskykyä edistävän rakennepolitiikan edellyttämät tutkimustarpeet.

Väestörekisterikeskus on väestökirjanpidon keskusviranomainen. Se kehittää ja ohjaa väestökirjanpitoa sekä pitää yllä valtakunnallista väestötietojärjestelmää yhdessä maistraattien kanssa. Virasto vastaa myös väestötietojärjestelmän valtakunnallisista tieto- ja verkkopalveluista. Lisäksi sen tehtäviin kuuluvat varmennepalvelut, sirullinen henkilökortti, vaalien äänioikeusrekisteri, julkishallinnon yhteyspalveluhakemisto (Julha) ja holhousrekisteri.

Valtiovarainministeriö asettaa tilastokeskukselle, valtion taloudelliselle tutkimuskeskukselle ja väestörekisterikeskukselle seuraavat alustavat **vaikuttavuustavoitteet** vuodelle 2010:

— Tilastotoimen tuottamat tiedot täyttävät keskeiset kansalliset tietotarpeet ja Suomen kansainväliset sitoumukset.

— Kansallista tilastotointa kehitetään laadukkaana, tehokkaasti ja yhtenäisin toimintatavoin toimivana kokonaisuutena sekä edistetään Euroopan tilastoja koskevien käytännesääntöjen soveltamista tilastotoimessa.

— Taloudellinen tutkimus vastaa päätöksenteon tietotarpeita.

— Taloudellinen tutkimus vahvistaa toiminnallaan kestävää julkisen talouden ja kansantalouden kehittämistä ja parantaa edellytyksiä sopeutua muutoksiin.

— Väestörekisterikeskuksella ja sen palveluilla ja tuotteilla on luotettu ja tunnettu asema osana tietoyhteiskunnan perustaa.

— Väestötietojärjestelmän ja varmennepalvelujen käyttö, hyödynnettävyys ja merkitys kasvavat yhteiskunnassa ja viraston asiakkaat voivat sen palvelujen avulla tehostaa omia toimintojaan.

Luvun nimike on muutettu.

01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 44 145 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös

1) jäsenmaksujen maksamiseen ja

2) EU -jäsenyyteen liittyvien tilastohankkeiden rahoitukseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon

1) maksullisen toiminnan tulot ja

2) EU:lta ja yhteishankkeista talousarvion ulkopuolisilta tahoilta saatavat tulot.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Tuottavuuden muutos, %	3,9	2,0	2,0
Kiinteiden kustannusten osuus kokonaiskustannuksista, %	74,2	74,0	74,0
Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuus, %	101,0	100,0	100,0
Tuotokset ja laadunhallinta			
Julkistusten lukumäärä	682	679	665
Myöhästyneiden julkistusten lukumäärä enintään	48	40	35
Tilastotietojen tuotantomenot tilastojulkistusta kohti, t€	74,7	74,0	75,9
Julkistusten nopeus, viikkoja			
— vuositilastot	40,7	37,6	38,0
— neljännesvuositilastot	8,5	8,3	8,3
— kuukausitilastot	4,6	4,8	4,8
Veloitukseton tietokantapalvelu, taulukoiden lukumäärä	916	1 000	1 100
Kriittisen asiakaspalautteen osuus palautteesta, %	33	28	28

Tilastokeskus jatkaa toimintansa tehostamista. Tietojärjestelmiä integroidaan siten, että kerättyjen tietojen monikäyttöisyyttä voidaan lisätä. Välineistöä yhtenäistetään ja käytetään standardeihin perustuvia ratkaisuja tilastotuotannon ja palvelutoiminnan tehostamiseksi. Tuotantoprosesseja tehostetaan ja edistetään sähköisen tiedonkeruun käyttöä sekä otetaan käyttöön automatisoitu monikanavainen sähköinen jakelu.

Tilastokeskus tuottaa voimassa olevien EU-säädösten ja -sitoumusten sekä keskeisten kansallisten tarpeiden edellyttämät tilastot ja palvelut sekä toteuttaa tilastojen välttämättömät ajanmukaistukset ja uudistukset.

Tilastokeskus huolehtii tuottamiensa tuotteiden ja palvelujen laadusta sekä palvelukyvystään mm. uudistamalla palveluvalikoimaa ja siirtämällä standardipalveluja verkkopalveluiksi.

Tilastokeskus panostaa henkilöstön osaamisen, palkitsemisen ja työhyvinvoinnin parantamiseen, esimiestyön kehittämiseen sekä ennakoivaan henkilöstösuunnitteluun Henkilöstö 2010 -linjausten mukaisesti.

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	926	905	871
Työtyytyväisyys (asteikko 1—5)	3,4	3,5	3,5
Koulutustasoindeksi	5,6	5,6	5,6
Sisäinen liikkuvuus	64	70	70

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	57 714	55 982	54 005
Bruttotulot	11 226	9 910	9 860
Nettomenot	46 488	46 072	44 145
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 868		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 698		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	8 949	8 150	8 250
— muut tuotot	82	50	50
Tuotot yhteensä	9 031	8 200	8 300
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	8 937	8 200	8 300
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	94	-	-
Kustannusvastaavuus %	101	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 198 000 euroa)	-25
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	509
Tuottavuustoimet (-23 htv)	-966
Tuottavuustoimet, siirto momentille 28.10.01 (-21 htv)	-472
Uudelleenkohdentaminen	-786
Muu muutos yhteensä	-187
Yhteensä	-1 927

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 44 henkilötyövuoden ja 1 438 000 euron tuottavuusvähennykset, josta 21 henkilötyövuoden ja 472 000 euron vähennys johtuu verohallinnon tuottavuustavoitteen lievennyksestä.

2010 talousarvio	44 145 000
2009 talousarvio	46 072 000
2008 tilinpäätös	44 318 000

02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 063 000 euroa.

Selvitysosa: Kasvaviin tietotarpeisiin vastataan yhdistämällä erilaista osaamista tutkimushankkeissa, myös yli yksikkörajojen. Tuloksellisuutta parannetaan strategisten yhteistyöverkostojen avulla mm. hyvinvointipalvelujen taloudellisessa tutkimuksessa. Myös vierailijakäytännöillä ja yhteisviroilla vahvistetaan toiminnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta.

Kustannusten jakautuminen tulosalueittain, %

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Ydintoiminnot (tutkimus- ja asiantuntijatehtävät)			
Julkisten palvelujen vaikuttavuus	26	24	24
Julkisen talouden rahoitus ja tulonsiirrot	22	22	22
Työmarkkinat ja kasvua tukeva politiikka	24	26	26
Päätöksenteon tuki ja mallintaminen	10	10	10
Ydintoiminnot yhteensä	82	82	82
Tukitoiminnot	18	18	18
Yhteensä	100	100	100
Kustannukset yhteensä, 1 000 €	5 149	5 320	5 369

Tuotokset ja laadunhallinta

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Julkaisujen lukumäärä			
— kansainväliset julkaisut, kpl	32	30	30
— VATT:n omien julkaisusarjojen julkaisut, kpl	41	40	40
— muut julkaisut, kpl	42	40	40

Talouspolitiikan valmisteluun liittyvän asiantuntijatyön kasvun johdosta varsinaisen julkaisutuotannon määrä vähenee vuodesta 2008.

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	60	60	59
Työtyytyväisyys (asteikko 1—5)	3,4	-	3,5
Koulutustasoindeksi	6,8	6,8	6,8

VATT panostaa toiminnan kannalta keskeisiin osa-alueisiin vuonna 2008 valmistuneiden henkilöstöstrategisten linjausten mukaisesti (mm. rekrytoinnin, yhteisvirka- ja vierailijakäytäntöjen periaatteet). Työhyvinvointia ja johtamista kehitetään työtyytyväisyystutkimusten tulosten pohjalta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	5 027	5 437	5 177
Bruttotulot	1 056	1 272	1 114
Nettomenot	3 971	4 165	4 063
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	931		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	988		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 16 000 euroa)	2
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	-7
Tuottavuustoimet, siirto momentille 28.10.01 (-1 htv)	-22
Uudelleenkohdentaminen	-72
Muu muutos yhteensä	-3
Yhteensä	-102

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon yhden henkilötyövuoden ja 22 000 euron tuottavuusvähennys, joka johtuu verohallinnon tuottavuustavoitteen lievennyksestä.

2010 talousarvio	4 063 000
2009 talousarvio	4 165 000
2008 tilinpäätös	4 028 000

03. (28.01.08) Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 398 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Tietopalvelun tuottavuus, 1 000 € / htv	484	495	525
Varmennepalvelun tuottavuus, 1 000 € / htv	263	251	260
Tuotokset ja laadunhallinta			
VTJ:stä sovelluskyselyllä luovutetut tietoyksiköt, milj. kpl	5,8	6,5	7,0
Kansalaisvarmenteet (voimassaolevat), 1 000 kpl	192	210	220
Organisaatiovarmenteet (voimassaolevat), 1 000 kpl	34	45	55
Sovelluskyselyasiakkaat, kpl	1 219	957	1 300
Asiakastyytyväisyys, asteikko (1—5)	3,79	3,5	3,5
Rakennustietoja sähköisesti ilmoittavat kunnat, %	83,6	86	88
Väestötietojärjestelmän tietojen oikeellisuus:			
— vakinaiset osoitteet, %	98,9	99	99
— tilapäiset osoitteet, %	86,4	85	86
Asiakaspalauteaika internetillä arkisin, enintään vrk	1	1	1
Väestötietojärjestelmän suorakäytön käytettävyys, %	99,7	99	99
Varmennejärjestelmien käytettävyys, %	99,9	99	99

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	122	120	110
Työtyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	3,4	3,3	3,3
Sairauspoissaolot, pv / htv	16,2	10	10

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	19 678	21 081	19 938
Bruttotulot	15 511	16 050	15 540
Nettomenot	4 167	5 031	4 398
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	538		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 036		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa) (Tietopalvelu)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	4 603	4 900	4 850
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	4 814	4 950	4 950
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-211	-50	-100
Kustannusvastaavuus, %	96	99	98
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	6 048	5 700	5 650
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 656	2 500	1 650
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	4 392	3 200	4 000
Kustannusvastaavuus, %	365	228	342

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa) (Varmennepalvelu)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	4 012	4 400	4 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	3 825	4 600	4 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	186	-200	-
Kustannusvastaavuus, %	105	96	100

Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	723	1 050	1 400
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 821	1 050	1 400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 098	-	-
Kustannusvastaavuus, %	40	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 5 000 euroa)	71
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	2
Tuottavuustoimet (-2 htv)	-44
Tuottavuustoimet, siirto momentille 28.10.01 (-8 htv)	-179
Uudelleenkohdentaminen	-374
Muu muutos yhteensä	-109
Yhteensä	-633

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 10 henkilötyövuoden ja 223 000 euron tuottavuusvähennykset, josta kahdeksan henkilötyövuoden ja 179 000 euron vähennys johtuu verohallinnon tuottavuustavoitteen lievennyksestä.

2010 talousarvio	4 398 000
2009 talousarvio	5 031 000
2008 tilinpäätös	4 665 000

(40.) Valtionhallinnon kehittäminen

Selvitysosa: Luku ehdotetaan yhdistettäväksi lukuihin 28.60 ja 70 ja sen momentti 20 siirrettäväksi momentiksi 28.60.20 ja momentti 21 momentiksi 28.70.20.

40. (28.01, osa) Valtion alue- ja paikallishallinto

Selvitysosa: **Valtion aluehallintovirasto** aloittaa toimintansa 1.1.2010. Aluehallintovirasto edistää alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä alueilla. Virasto edistää perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista, peruspalvelujen saatavuutta, ympäristönsuojelua, ympäristön kestävää käyttöä, sisäistä turvallisuutta sekä terveellistä ja turvallista elin- ja työympäristöä alueilla. Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän hallituksen esityksen aluehallinnon uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 59/2009 vp).

Rekisterihallinnon paikallisviranomaisina toimii **24 maistraattia**, joiden toimialueena on yksi tai useampia kihlakuntia. Ahvenanmaalla rekisterihallinnon paikallisviranomaisen tehtäviä hoitaa lääninhallitus. Maistraatit tarjoavat ihmisen koko elämänkaaren kattavia rekisteri- ja oikeusturvapalveluja. Maistraatit hoitavat väestökirjanpidon, kaupparekisterin ja yhdistysrekisterin paikallisviranomaisen tehtäviä, yleishallintotehtäviä ja holhousviranomaisen tehtäviä. Uutena tehtäväkenttänä maistraateilla on kuluttajaneuvonnan paikallisen toiminnan järjestäminen.

Valtiovarainministeriö asettaa valtion alue- ja paikallishallinnolle seuraavat alustavat **vaikuttavuustavoitteet** vuodelle 2010:

— Aluehallintovirastot seuraavat, valvovat ja arvioivat peruspalvelujen saatavuuden lain mukaista ja yhdenvertaista toteutumista.

— Aluehallintovirastot huolehtivat kansalaisten oikeusturvan toteutumisesta käsittelemällä kantelut, valitukset, oikaisuvaatimukset ja luvat nopeasti, tehokkaasti ja laadukkaasti. Palvelujen asiakaslähtöisyyttä vahvistetaan.

— Maistraatin palvelut varmistavat tehokkaan, sujuvan ja asiakkaiden kannalta helpomman asioinnin.

— Edunvalvontaa tarvitsevat henkilöt saavat asiansa hoidettua etunsa mukaisesti.

01. Valtion aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 47 788 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta.

S e l v i t y s o s a : Aluehallintovirastoille asetetaan toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet ja alueelliset palvelutavoitteet, joiden toteutumista arvioidaan ministeriöiden, keskushallintoviranomaisten ja aluehallintovirastojen välisissä tulosneuvotteluissa ja arviointiraporteissa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Palvelu	Arviointikriteeri	2010 tavoite
Sivistystoiminnan kantelut	Käsittelyaika	70 % 9 kk:ssa
Sosiaali- ja terveystoimen kantelut	Käsittelyaika	Pääsääntöisesti 6—11 kk
Kunnalliskantelut	Käsittelyaika	70 % 9 kk:ssa
Alkoholiluvat	Käsittelyaika	Keskimäärin 1 kk
Yksityisen sosiaali- ja terveyshuollon palveluntuottajien luvat	Käsittelyaika	Keskimäärin 3 kk
Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien valvonta	Valvontakäynnit	5 % tuottajista
Ympäristöterveydenhuollon laitosvalvonta	Valvontakäynnit	90 % kohteista
Uutta toimintaa koskevat ympäristöluvat	Käsittelyaika	10 kk

Tuottavuustavoite

	2010 tavoite
Henkilötyövuosien vähennys	25

Henkilöstövoimavarat

	2010 tavoite
Henkilöstömäärä (toimintamenoilla palkattu)	1 325
Vakinaisia/määräaikaisia, %	80
Työtyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	3,0
Sairauspoissaolot henkilötyövuotta kohti (työpv)	10,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2010 esitys
Bruttomenot	53 788
Bruttotulot	6 000
Nettomenot	47 788

28.40

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2010 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet	
Maksullisen toiminnan tuotot	6 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	12 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-6 000
Kustannusvastaavuus, %	50
Liiketaloudelliset suoritteet	
Maksullisen toiminnan tuotot	400
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	380
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	20
Kustannusvastaavuus, %	106

Määrärahan mitoituksessa huomioitu

	1 000 euroa	Htv (vain toimintamenot)
Lääninhallituksista siirtyneet (28.01.(10))	36 977	683
Työsuojelupiireistä siirtyneet (33.70.01)	2 700	460
Alueellisista ympäristökeskuksista siirtyneet (35.01.(02))	1 853	54,5
Ympäristölupavirastoista siirtyneet (35.01.(03))	5 036	88,5
Maistraateista siirtyneet (28.40.02)	310	4
Eläinlääkintähuoltolain uudistaminen	1 050	15
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	1 079	
Tuottavuusohjelma	-315	-7
Uudelleenkohdentaminen	-902	
Yhteensä	47 788	1 298

2010 talousarvio 47 788 000

02. (28.01.09) Maistraattien toimintamenot *S e l v i t y s o s a :*
(siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 32 410 000 euroa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	Toimenpiteet
Edunvalvonnan asiakkaat saavat asiantuntevaa palvelua ja käsittelyajat nopeutuvat.	Maistraatit tehostavat tilintarkastusprosessejaan tilien vaativuusluokituksen avulla. Valmistellaan maistraattien ja yleisen edunvalvonnan välistä sähköistä asiointia. Maistraatit selvittävät ennen edunvalvontahakemuksen tekemistä, voidaanko henkilön asiat hoitaa muiden, ensisijaisena pidettävien palvelujen avulla sekä edistävät edunvalvontavaltuutuksen käyttämistä.
Kuluttajaneuvonnan asiakas saa laadukasta palvelua riittävästi koko maassa.	Maistraatit yhteistyössä Kuluttajaviraston kanssa kehittävät asiakas- ja puhelinpalvelun prosessin sujuvuutta ja huolehtivat kuluttajaneuvontapalvelun riittävästä resursoinnista.
Maistraatin palvelut ovat parantuneet ja monipuolistuneet sekä toimintatavat yhdenmukaistuneet.	Maistraattien palvelujen tuottamista yhteispalveluna laajennetaan. Sähköistä asiointia kehitetään vuosille 2009—2013 laaditun strategian mukaisesti. Maistraattien toimintatapoja yhdenmukaistetaan ja tehtävien tasaamista jatketaan maistraattien kesken.Yritys- ja yhteisötietojärjestelmän sähköisen asioinnin ensimmäinen osuus sekä kauppa-, säätiö- ja yrityskiinnitysrekisterin uudistettu sähköinen tietopalvelu on otettu tuotantokäyttöön. Maistraatit tekevät omalta osaltaan palveluja tunnetuiksi, ohjaavat asiakkaita niiden käyttöön sekä opastavat käytössä.
Vakinaisten osoitteiden oikeellisuus on 99,0 %.	Maistraatit ottavat vastaan ja tallentavat muuttoilmoituksia sovitun työnjaon mukaisesti huolehtien väestötietojärjestelmään rekisteröitävien henkilöiden osoitetietojen korkeasta laadusta. Muuttoilmoitusten käsittelyprosessin muutosten vaikutukset huomioidaan tehtävää hoidettaessa.

Alueelliset palvelutavoitteet	2010 tavoite
Edunvalvontaan määrääminen	
— maistraatin päätöksellä ratkaistut, aika enintään kk	4
— hakemukset käräjäoikeudelle, aika enintään kk	4
Edunvalvonta-tilintarkastus	
— määräajan loppuun mennessä saapuneiden vuositilien tarkastusaika	Saapumisvuoden loppuun mennessä
Julkinen notaari	
— palvelujen saanti, enintään pv.	2
Muuttoilmoitus- ja osoitepalvelu	
— palvelupuhelimeen vastausaika normaalitilanteessa, enintään min.	1
Kaupparekisteri	
— asunto-osakeyhtiöiden kaupparekisteri-ilmoitusten käsittely, aika keskimäärin kk	0,5

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittymisen tavoitteet

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	774	830	795
Työtyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	3,1	3,2	3,3
Sairauspoissaolot, pv/htv	11,1	9,5	9,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	37 885	46 387	42 410
Bruttotulot	9 860	11 450	10 000
Nettomenot	28 025	34 937	32 410
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 735		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 933		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	9 153	10 500	9 800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	15 086	15 000	14 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-5 933	-4 500	-4 200
Kustannusvastaavuus, %	61	70	70
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	707	950	900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	732	940	890
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-25	10	10
Kustannusvastaavuus, %	97	101	101

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 143 000 euroa)	-117
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	47
Siirto elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskusten yhteydessä toimivaan aluehallinnon tietohallintopalveluyksikköön (32.01.02) (-9 htv)	-495
Siirto aluehallintovirastoon (maistraattien ohjausyksikköön) (28.40.01) (-4 htv)	-310
Tuottavuustoimet (-10 htv)	-220
Tuottavuustoimet, siirto momentille 28.10.01 (-15 htv)	-338
Uudelleenkohdentaminen	-350
Muu muutos yhteensä	-744
Yhteensä	-2 527

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 25 henkilötyövuoden ja 558 000 euron tuottavuusvähennykset, josta 15 henkilötyövuoden ja 338 000 euron vähennys johtuu verohallinnon tuottavuustavoitteen lievennyksestä.

2010 talousarvio	32 410 000
2009 talousarvio	34 937 000
2008 tilinpäätös	31 223 000

03. (28.01.12) Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 267 000 euroa.

Määrärahasta on varattu 2 100 000 euroa aluehallintoviranomaisten tietojärjestelmien yhtenäistämiseen ja 1 000 000 euroa yhteispalvelun järjestämisestä kunnille aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Määrärahaa saa käyttää

1) valtion keskushallinnon toimintojen alueellistamisen hallinnointiin

2) Kainuun hallintokokeilun seurantaan

3) aluehallintouudistuksesta aiheutuviin tietojärjestelmien ja muiden tarvittavien muutosten suunnittelu- ja muutostöihin

4) valtion alueellisten ja paikallisten hallintorakenteiden kehittämiseen

5) viranomaisten yhteisten asiakaspalvelumuotojen kehittämiseen, yhteispalvelun hallinnointiin ja yhteispalvelun järjestämisestä kunnille aiheutuvien kustannusten korvaamiseen ja

6) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriön hallinnonalalle perustettava Valtion aluehallintovirasto ja työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle perustettava Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus aloittavat toimintansa 1.1.2010. Määrärahan tarpeesta 2 100 000 euroa aiheutuu muodostettavien aluehallintoviranomaisten yhteisestä kehittämisestä. Tietojärjestelmien ja muiden muutosten suunnittelu- ja muutostyöt koskevat käyttäjähallintaa ja hakemistoja, tietoliikennettä, sähköpostia ja puhelinratkaisua, työasemia ja käyttäjätukea, intra- ja internet-alustoja, asianhallintajärjestelmien alustaa ja asiakirjahallintoa, sopimusten ja lisenssien siirtoa, aluehallinnon tietohallintojen perustamista, verkkopalvelujen kehittämistä, ydin- ja tukitoimintojen tietojärjestelmien ja tietovarantojen hallintaa sekä tietohallintohenkilöstön osaamisen kehittämistä. Valtion viranomaisten, kuntien ja Kansaneläkelaitoksen yhteistyötä paikallistasolla on tarkoitus tehostaa olennaisesti yhteispalvelun järjestämiseksi. Yhteispalvelupisteiden perustamisesta aiheutuu mm. investointikustannuksia, joiden korvaamiseen on tarpeen osoittaa kunnille perustelluista syistä tukea keskitetystä määrärahasta. Määrärahan tarve on 1 000 000 euroa.

Valtionosuuden kohdentaminen kuntien ylläpitämien yhteispalvelupisteiden tukemiseen on tarpeen paikallisten hallintopalvelujen palveluverkon harvenemisen haittojen ehkäisemiseksi. Yhteispalvelun tarve on voimakkaasti kasvamassa, kun valtion paikallishallinnon ja kansaneläkelaitoksen palvelupisteiden määrä vähenee. Samaan aikaan yhteispalvelun tarvetta kasvattaa myös kuntien palvelurakenteen muutos. Tällä perusteella kohdennetaan 1 000 000 euroa yhteispalvelupisteiden perustamis- ja ylläpitokuluihin. Vastaava vähennys tehdään momentilta 28.90.30 Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Työnantajan kela-maksun poistaminen	-47
Siirto momentilta 28.01.(10)	2 000
Siirto momentilta 28.70.20	130
Siirto momentilta 28.90.30	1 000
Uudelleenkohdentaminen	-40
Muu muutos yhteensä	-550
Yhteensä	2 493

2010 talousarvio	3 267 000
2009 I lisätalousarvio	2 480 000
2009 talousarvio	774 000
2008 tilinpäätös	374 000

50. Eläkkeet ja korvaukset

Selvitysosa: Ikääntymiskehitys aiheuttaa merkittävää kasvupainetta valtion eläkemenoihin seuraavien parin vuosikymmenen ajan. Valtion eläkejärjestelmää uudistettiin vuoden 2005 alusta osana koko työeläkejärjestelmän uudistusta. Tavoitteena oli parantaa eläkkeiden rahoituksen kestävyyttä ja nostaa pitkällä aikavälillä keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää 2—3 vuodella. Tuleviin eläkemenoihin varaudutaan myös valtion eläkerahaston (VER) avulla. VER on talousarvion ulkopuolinen rahasto, josta voidaan vuosittain siirtää varoja talousarvioon eläkemenojen katteeksi. Valtiokonttorin Kaiku -hankkeella, joka rahoitetaan virastoilta perittävällä hoitokuluosuudella, pyritään torjumaan työkyvyn alenemisen riskiä ja siten vaikutetaan valtion eläkemenojen kasvun hidastumiseen.

15. Eläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 680 509 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain (1295/2006) ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaisten

1) eläkkeiden, perhe-eläkkeiden, kuntoutustukien ja muiden kuntoutusetuuksien ja niiden lisien

2) viivästyskorotusten

3) mahdollisten oikeudenkäyntikulujen

4) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien ennakkomenojen ja

5) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien selvittelyerien

maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2010 arvioidussa TyEL -indeksitasossa (2293).

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Valtion palveluksen perusteella myönnetyt eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet	2 551 009 000
Kunnan, seurakunnan ja yksityisen palveluksen perusteella myönnetyt eläkkeet, kuntoutustuet, perhe-eläkkeet sekä valtionapulaitosten vastaavat eläkkeet	1 047 110 000
Kansanedustajien eläkkeet ja perhe-eläkkeet	10 380 000
Liikelaitosten ja liiketoimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet	68 710 000
Valtion eläketurvan piiriin kuuluville henkilöille myönnetyt kuntoutusetuudet	3 300 000
Yhteensä	3 680 509 000

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	3 680 509 000
2009 talousarvio	3 587 680 000
2008 tilinpäätös	3 330 478 222

16. Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 320 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen voimassa olevien valtioneuvoston päätösten mukaisesti sekä aiemmin myönnettyjen ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää:

1) enintään 780 000 euroa uusiin taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeisiin siten, että enintään saadaan myöntää täyttä eläkettä vastaavina 35 ylimääräistä taiteilijaeläkettä ja 10 ylimääräistä sanomalehtimieseläkettä ja

2) enintään 9 000 euroa eduskunnan kansliatoimikunnan myöntämien ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2010 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2293).

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Aikaisemmin myönnetyt ylimääräiset eläkkeet	19 396 000
Uudet ylimääräiset eläkkeet	
— taiteilija- ja sanomalehtimies-eläkkeet (enintään)	780 000
— muut	135 000
Eduskunnan kansliatoimikunnan ylimääräiset eläkkeet (enintään)	9 000
Yhteensä	20 320 000

2010 talousarvio	20 320 000
2009 talousarvio	20 370 000
2008 tilinpäätös	19 168 955

17. Muut eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 30 540 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) korvausten maksamiseen Kuntien eläkevakuutukselle eri lakien nojalla valtion toimintojen kunnallistamisen yhteydessä suoritetuista eläkejärjestelyistä ja Eläkekassa Maalle siitä eläkemenojen lisäyksestä, mikä aiheutuu asutustehtävissä palvellun ajan huomioon ottamisessa eläkekassan myöntämässä eläkkeessä

2) korvausten maksamiseen Nokia Oyj:lle, Vapo Oy:lle, Vammas Oy:lle ja Lapua Oy:lle siitä valtion eläkelain tasoisen eläketurvan säilyttämisestä syntyvästä lisärasituksesta, joka näille yhtiöille aiheutuu 31.8.1976 Televan, 31.12.1983 Valtion polttoainekeskuksen, 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan ja Lapuan patruunatehtaan palveluksessa olleen henkilöstön siirrosta yhtiöiden palvelukseen

3) korvausten maksamiseen yrityskauppojen tai vastaavien yritysten omistuspohjan uudelleenjärjestelyjen yhteydessä tai konsernin sisällä yhtiöstä toiseen vanhana työntekijänä ennen 1.1.1994 siirretyn henkilön työnantajalle sekä Patria Vammas Oy:n tai Patria Lapua Oy:n palveluksesta yrityskauppojen, liikkeen luovutuksen tai vastaavien uudelleenjärjestelyjen yhteydessä vanhana työntekijänä siirretyn henkilön työnantajalle, jolloin vanhana työntekijänä tarkoitetaan 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan tai Lapuan patruunatehtaan palveluksesta Vammas Oy:n tai Patruunatehdas Lapua Oy:n palvelukseen ja myöhemmin Patria-konserniin siirtyneitä henkilöitä ja

4) lain (165/1999) eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä mukaisesti suoritettuihin eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirtoihin valtion eläkejärjestelmästä.

Valtiokonttori saa sopia vakuutusmatemaattisin perustein lasketusta eläkevastuiden kertasuorituksesta.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Korvaukset maksetaan pääasiassa vakuutusmatemaattisesti laskettuina kertasuorituksina. Määrärahaa ei tulla käyttämään eläkekorvausten maksamiseen vuoden 1992 jälkeen perustettaville yhtiöille.

Määräraha on laskettu vuodelle 2010 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2293).

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Korvaus Kuntien eläkevakuutukselle	26 210 000
Korvaus Nokia Oyj:lle	100 000
Korvaus Vapo Oy:lle	700 000
Korvaus Vammas Oy:lle	200 000
Korvaus Lapua Oy:lle	300 000
Muut korvaukset	30 000
Eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirrot Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmiin	3 000 000
Yhteensä	30 540 000

2010 talousarvio	30 540 000
2009 talousarvio	30 500 000
2008 tilinpäätös	29 347 275

50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 120 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tapaturmakorvauksiin

2) liikennevahinkokorvauksiin

3) ryhmähenkivakuutusta vastaaviin taloudellisiin tukiin

4) valtion virkamiesten toistuviin korvauksiin

5) valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvauksiin

6) rautatien käytöstä johtuvan vahingon vastuusta annetun lain mukaisiin korvauksiin

7) tapaturma- ja liikennevahinkojen korvauksiin liittyviin asiantuntijalääkäripalkkioihin

8) valtioneuvoston erikseen päättäessä luonnonkatastrofien johdosta katastrofialueilla tehdyistä pelastus- ja evakuointitoimista, evakuointilennoista ja annetusta sairaanhoidosta sekä surmansa saaneiden kotimaahan kuljettamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu seuraaviin säädöksiin:

1) tapaturmakorvaukset: tapaturmavakuutuslaki (608/1948), ammattitautilaki (1343/1988), valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta annettu laki (449/1990), julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 14 §, sotilastapaturmalaki (1211/1990), valtion eläkelain (280/1966) 18 b §, käräjäoikeuslaki (581/1993) sekä tapaturmakorvausjärjestelmään liittyvä muu lainsäädäntö

2) liikennevahinkokorvaukset: liikennevakuutuslaki (279/1959) ja liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annettu laki (626/1991)

3) valtion virkamiesten toistuvat korvaukset: valtion virkamieslaki (750/1994) ja eroraha-asetus (1350/1994)

4) valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset: eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta annettu laki (269/1974) ja valtion virantoimituksesta tai työtehtävästä aiheutuneiden eräiden vahinkojen korvaamisesta annettu laki (794/1980) ja

5) rautatien käytöstä johtuvan vahingon vastuusta annettu laki (8/1898).

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Tapaturmakorvaukset	34 100 000
Liikennevahinkokorvaukset	2 000 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaavat taloudelliset tuet	1 800 000
Valtion virkamiesten toistuvat korvaukset	1 900 000
Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset	60 000
Rautatien käytöstä johtuvan vahingon vastuusta annetun lain mukaiset korvaukset	170 000
Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvaukset	90 000
Yhteensä	40 120 000

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	40 120 000
2009 talousarvio	41 407 000
2008 tilinpäätös	40 469 668

63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 79 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain (1295/2006) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien, Valtiokonttorin toisten eläkelaitosten puolesta myöntämien eläkkeiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2010 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2293).

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.51.

2010 talousarvio	79 500 000
2009 talousarvio	64 088 000
2008 tilinpäätös	45 666 768

95. Ennakkotuloista maksettavat korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain (1295/2006) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien, Valtiokonttorin toisten eläkelaitosten puolesta myöntämien eläkkeiden maksamisesta aiheutuvien korkomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtiokonttori maksaa korkoa VILMA-vastuunjakoon muiden eläkelaitosten maksamista valtion eläkelain mukaisista eläkkeistä ja ennakkomaksuista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista korkoa.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 13.01.09.

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	11 600 000
2009 talousarvio	11 000 000
2008 tilinpäätös	8 222 477

60. (28.60, osa ja 40, osa) Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja henkilöstömenoja.

Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot -momentilta voidaan maksaa 25 kansallisen asiantuntijan työskentely EU:n toimielimissä. Lähettämällä kansallisia asiantuntijoita Euroopan unionin palvelukseen edistetään suomalaisten rekrytoitumista ja pyritään saamaan suomalaisia hoitamaan Suomen kannalta tärkeitä tehtäviä. EU-asioiden komitea käsittelee kaikki kansallisia asiantuntijoita koskevat ministeriöiden esitykset. Kansallisten asiantuntijoiden lähettämisen pitää tukea Suomen EU-politiikan tavoitteiden toteuttamista.

Työsuojelun edistämiseen varatulla määrärahalla toteutetaan yksityisen ja kuntasektorin työsuojelurahastoa vastaavaa toimintaa valtionhallinnossa. Määrärahan suuruus lasketaan vastaavin perustein kuin tapaturmavakuutusvelvollisilta työnantajilta siirretään varoja työsuojelurahastolle. Määrärahalla tuetaan ajankohtaista tutkimus-, kehittämis- ja tiedotustoimintaa. Valtion työterveys- ja työturvallisuusneuvottelukunta tekee valtiovarainministeriölle esitykset määrärahan käytöstä.

Virastoja ja laitoksia tuetaan henkilöstön tukiohjelmien laatimisessa ja toteuttamisessa silloin, kun henkilöstöä on jäämässä ilman tehtäviä hallinnon uudelleenjärjestelyjen vuoksi. Tukitoimenpiteet voivat sisältää uudelleensijoittumiseen tähtäävää valmennusta, koulutusta tai muita työllistymistä tukevia toimia.

Valtiovarainministeriö asettaa valtionhallinnon yhteisille henkilöstömenoille seuraavat alustavat **vaikuttavuustavoitteet** vuodelle 2010:

— työn terveellisyyden ja turvallisuuden edistäminen valtion työpaikoilla sekä valtion henkilöstön työhyvinvoinnin tukeminen rahoittamalla aihepiiriin liittyvää tiedotusta, tutkimusta ja kehittämishankkeita

— valtionhallinnon muutostilanteissa ilman tehtäviä jäävien sijoittuminen uusiin tehtäviin valtionhallintoon tai muille työmarkkinasektoreille.

Momentti 28.60.20 ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 28.92.20, momentti 28.60.95 momentiksi 28.99.95, momentti 28.60.96 momentiksi 28.99.96 ja momentti 28.60.97 momentiksi 28.99.97.

Luvun nimike on muutettu.

01. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan unionin toimielimissä toimivien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkaus- ja sosiaaliturvamenojen maksamiseen ja

2) eräissä tapauksissa tiettyjen päivärahojen maksamiseen sellaisille kansallisille asiantuntijoille, joille Euroopan unioni ei maksa korvauksia.

Määrärahalla saa palkata enintään 25 henkilötyövuotta vastaavan määrän henkilöstöä määräaikaisiin kansallisten asiantuntijoiden tehtäviin.

Selvitysosa: Euroopan unionissa palvelevien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkauksen ja sosiaaliturvan maksaa kotimainen työnantaja, mutta Euroopan unioni maksaa pääsääntöisesti heille tiettyjä korvauksia. Kansallisten asiantuntijoiden palvelussuhteen ehdot unionin toimielimissä perustuvat komission 1.6.2006 sekä neuvoston 16.6.2003 antamiin päätöksiin. Kansalliset asiantuntijat työskentelevät Euroopan unionin toimielimissä määräajan, vähintään kuusi kuukautta ja enintään neljä vuotta. Henkilö voi toimia kansallisena asiantuntijana pääsääntöisesti vain yhden kerran.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 500 000 euroa uudelleenkohdentamisen johdosta.

2010 talousarvio	1 000 000
2009 talousarvio	1 500 000
2008 tilinpäätös	1 500 000

02. Erikseen budjetoidut palkkamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) välttämättömän lisähenkilökunnan palkkausten maksamiseen sellaisissa tapauksissa, joissa henkilöstön lisätarve ei ole ollut tiedossa varsinaista talousarvioesitystä laadittaessa ja

2) valtiovarainministeriön tekemistä virkasuhteen ehtoja koskevista päätöksistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 100 000 euroa uudelleenkohdentamisen johdosta.

2010 talousarvio	50 000
2009 talousarvio	150 000
2008 tilinpäätös	—

03. Valtion henkilöstöjärjestelyistä aiheutuvat palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 216 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lakkautuspalkkalain (182/1931) mukaisten lakkautuspalkkojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 4 000 euroa uudelleenkohdentamisen johdosta sekä lakkautuspalkkaa saavien henkilöiden eläkkeelle siirtyminen. Vanhuuseläkkeelle arvioidaan siirtyvän yhden henkilön vuonna 2010.

2010 talousarvio	216 000
2009 talousarvio	250 000
2008 tilinpäätös	267 236

20. (28.40.20) Työhyvinvoinnin edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työsuojelun edistämiseen: työsuojelututkimukseen, työsuojelukoulutukseen, työsuojelutietojen keräämiseen ja työsuojelua koskevaan tiedottamiseen sekä valtiotyönantajan ja sen palveluksessa olevan henkilöstön välisten työelämän suhteiden edistämistä tarkoittavaan tutkimukseen, koulutukseen ja tiedotukseen

2) tuottavuushankkeiden sekä muiden rakenne- ja toimintatapamuutosten edellyttämien henkilöstöpalvelujen yleiseen järjestämiseen sekä henkilöstön uudelleensijoittamisen tukitoimien laatimiseen ja toteuttamiseen, uusien sopeuttamisen tukimuotojen kehittämiseen ja tiedotukseen, ja

3) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Työsuojelun edistämiseen tarkoitettu määräraha perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979). Määräraha lasketaan siten, että se on 0,185 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Työsuojelun edistäminen	800 000
Henkilöstön uudelleen sijoittamisen tukitoimet	300 000
Yhteensä	1 100 000

2010 talousarvio	1 100 000
2009 talousarvio	1 602 000
2008 tilinpäätös	1 508 000

60. Siirto Koulutusrahastolle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 320 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Koulutusrahastosta annetun lain (1306/2002) 13 §:n mukaiseen valtion maksuun Koulutusrahastolle.

Selvitysosa: Valtio suorittaa palveluksessaan olevan henkilöstönsä osalta Koulutusrahastolle sen tilinpäätöksessä vahvistetut valtion henkilöstölle myönnetyistä ammattitutkintostipendeistä aiheutuneet kustannukset.

2010 talousarvio	320 000
2009 talousarvio	320 000
2008 tilinpäätös	170 400

(70.) EU ja kansainväliset järjestöt

Selvitysosa: Luku ehdotetaan yhdistettäväksi lukuun 28.92 ja sen momentit 40, 67 ja 69 siirrettäväksi luvun 28.92 vastaaviksi momenteiksi.

70. (28.40, osa ja 28.01, osa) Valtionhallinnon kehittäminen

Selvitysosa: Valtion IT-toimintaa uudistetaan valtioneuvoston 15.6.2006 tekemän periaatepäätöksen mukaisesti. Periaatepäätöstä toteutetaan konsernimaisella ohjauksella ja viidellä kehittämisohjelmalla:

— asiakaslähtöiset sähköiset palvelut
— yhteentoimivuus (tietohallinnon arkkitehtuurit ja menetelmät)
— yhteiset tietojärjestelmät
— yhtenäiset perustietotekniikkapalvelut ja
— tietoturvallisuus.

Valtion IT-strategian toteuttamiseen tarkoitetulla määrärahalla rahoitetaan kehittämisohjelmiin sisältyvien hankkeiden kehittämis- ja investointimenot.

Tuottavuutta parannetaan koko valtionhallintoa koskevien hankkeiden sekä hallinnonala- ja virastokohtaisten organisaatio-, prosessi-, palvelu- ja tietotekniikkauudistusten avulla. Keskeisiä hankkeita tuetaan tuottavuusmäärärahalla.

Valtiovarainministeriö asettaa valtionhallinnon kehittämiselle seuraavat alustavat **vaikuttavuustavoitteet** vuodelle 2010:

— yhtenäisempi ja kustannustehokas valtion IT-toiminta

— suunniteltu ja todennettavissa oleva työn tuottavuuden kasvu julkishallinnossa sekä suunnitelmallinen tuottavuussäästöjen käyttö.

01. (28.01.02) Valtion IT-strategian toteuttaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 22 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion yhteisten tietojärjestelmäuudistusten ja yhteisten IT-palvelujen toteuttamiseen ja

2) julkisen hallinnon yhteisten sähköisen asioinnin ja hallinnon tukipalvelujen kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Valtuus

1) Vuoden 2009 talousarviossa myönnettyä 14 630 000 euron valtuutta sähköisen asioinnin palvelualustan, yhteisen tietoliikenneratkaisun, sähköpostipalvelujen sekä työasema- ja käyttöpalvelujen kehittämishankkeisiin saa käyttää vuonna 2010 valtion IT-strategian mukaisten valtionhallinnon yhteisten IT-palvelujen hankintaan siltä osin kuin se on jäänyt käyttämättä vuonna 2009.

2) Vuoden 2008 toisessa lisätalousarviossa myönnettyä 3 100 000 euron valtuutta talousarvion ja valtiontalouden kehyspäätösten valmistelua tukevan tietojärjestelmän kehittämiseen, hankintaan ja ylläpitoon saa käyttää vuonna 2010 siltä osin kuin se on jäänyt käyttämättä vuonna 2009.

3) Vuoden 2010 aikana valtiovarainministeriö saa tehdä sitoumuksia valtion yhteisten tietojärjestelmäuudistusten ja yhteisten IT- palvelujen sekä julkisen hallinnon sähköisten asioinnin ja hallinnon tukipalvelujen kehittämiseksi ja toteuttamiseksi sekä tietojärjestelmien yhteen toimivuuden edistämiseksi ja toteuttamiseksi siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja vuosina 2010—2013 yhteensä enintään 10 630 000 euroa.

Selvitysosa:

Valtioneuvoston 15.6.2006 tekemää periaatepäätöstä valtion IT-toiminnan kehittämisestä toimeenpannaan viidellä kehittämisohjelmalla. Kehittämisohjelmiin sisältyvien hankkeiden kehittämis- ja investointimenot rahoitetaan momentilta.

Valtiovarainministeriö johtaa ja kehittää valtion IT-toimintaa. Kehittämisohjelmien hankkeissa syntyviä yhteisiä palveluja tuottaa Valtiokonttorin yhteydessä toimiva valtion IT-palvelukeskus, jonka toimintamenot on budjetoitu momentille 28.20.06.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	Toimenpiteet
Sähköisen asioinnin kehittämisohjelman tavoitteena on luoda valtionhallinnon viranomaisille yhteisiä ja yhtenäisiä sähköisen asioinnin ratkaisuja sähköisten palvelujen lisäämiseksi ja päällekkäisen kehittämistyön vähentämiseksi.	Asiointitili toteutetaan ja otetaan tuotantokäyttöön ennalta sovittujen viranomaispalvelujen yhteydessä. Kansalaisten verkkotunnistamis- ja maksamispalvelun käyttöä laajennetaan edelleen viranomaispalvelujen tunnistamisratkaisuna. Uuden yritys- ja yhteisötunnistamisen määritys valmistuu. Toteutetaan sähköisten asiointipalvelujen alustan kilpailutus.

Yhteentoimivuuden kehittämisohjelman tavoitteena on yhtenäistää tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä osana valtionhallinnon toiminnan kehittämistä, muodostaa valtionhallinnon yhteinen kokonaisarkkitehtuuri sekä vähentää tietojen päällekkäistä keräämistä ja ylläpitoa.	Määritellään ja toteutetaan valtionhallinnon yhteinen integraatioratkaisu. Määritellään perustietovarantojen uudistetut hinnoitteluperiaatteet ja -käytännöt, palvelujen hallinnointi ja tekniset rajapinnat. Toteutetaan ja otetaan käyttöön yhteentoimivuusportaali. Käynnistetään valtiotason arkkitehtuurin määrittely ja kuvaaminen. Kehitetään kokonaisarkkitehtuurimenetelmää ja tuetaan sen käyttöönottoa virastoissa.
Yhteiset tietojärjestelmät -kehittämisohjelman tavoitteena on luoda koko valtionhallinnolle yhteisiä tietojärjestelmiä samanlaisiin toimintoihin päällekkäisen kehittämistyön vähentämiseksi ja yhteentoimivuuden lisäämiseksi. Yhteisillä järjestelmillä saavutetaan tuottavuushyötyjä ja laadun tasaisuus tietoverkossa tapahtuvalla asioiden käsittelyllä.	Valtion yhteisen talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän rakentamista jatketaan Valtiokonttorin johdolla. Ensimmäiset käyttöönotot tapahtuvat vuonna 2010. Valtioneuvoston yhteisen talousarvion ja kehysten valmistelun tietojärjestelmän hankintaa jatketaan. Järjestelmän on tarkoitus olla käytössä vuonna 2011. Valtionhallinnon yhteinen asian- ja dokumentinhallintajärjestelmä otetaan käyttöön ensimmäisissä virastoissa ja käyttöä laajennetaan vaiheittain. Virkamiehen tunnistamisen luottamusverkostoon otetaan mukaan kaikki virastot, joilla on riittävä valmius. Yhteisen www-julkaisualustan hankinta käynnistetään.
Perustietotekniikan kehittämisohjelman tavoitteena on luoda yhteisiä ja yhtenäisiä perustietotekniikkapalveluja valtion viranomaisille ja siten vapauttaa resursseja ydintoiminnan tietojärjestelmien kehittämiseen.	Viimeistellään valtionhallinnon yhteisen tietoliikenneratkaisun ja hallintapalvelupisteen käyttöönotto. Kehitetään valtionhallinnon yhteinen viestintäratkaisu ja työasemaratkaisu. Käynnistetään käyttöpalvelujen esitutkimus.
Tietoturvallisuus ja varautuminen -kehittämisohjelman tavoitteena on, että viranomaiset ja niiden toiminnot täyttävät ohjelmassa määriteltävät perustietoturvallisuuden vähimmäisvaatimukset, vahvistaa viranomaisten varautumista häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin, sekä parantaa tietoturvallisuusohjeistoa ja sen käytettävyyttä. Parannetaan hallinnon toiminnan jatkuvuutta, riskien hallintaa ja laatua tietoturvallisuutta kehittämällä sekä integroimalla tietoturvallisuus kiinteäksi osaksi hallinnon toimintaa, johtamista ja kehittämistä.	Määritellyn perustietoturvatason käyttöönotto ja auditointi aloitetaan virastoissa ja laitoksissa. Käynnistetään valtionhallinnon IT-toiminnan varautumismääritysten ja niiden mukaisten toimenpiteiden käyttöönotto virastoissa. Tehostetaan hallinnon tietoturvatyötä ja yhteistoimintaa valtioneuvoston linjausten mukaisesti valtion tietoturvallisuuden kehitysohjelman hankkeilla ja toimenpiteillä. Otetaan käyttöön tuotantoversio sähköisestä ja rakenteistetusta VAHTI-ohjeistosta sekä huolehditaan ohjeiston ajantasaisuudesta ja kattavuudesta.

Hankkeiden erittely ja määrärahan arvioitu käyttö €

ValtIT-hankkeet, jotka sisältyvät vuoden 2009 valtuuteen	3 900 000
ValtIT:n hankkeet, jotka eivät perustu valtuusmenettelyyn	3 100 000
Talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmät sekä valtioneuvoston budjetointi- ja kehysjärjestelmähanke, valtuusmeno	14 400 000
Yhteisten talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmien toimeenpano	1 100 000
Yhteensä	22 500 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	2013	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	15 700	12 100	3 000	-	30 800
Vuoden 2010 sitoumukset	2 600	3 730	3 250	1 050	10 630
Valtuudet yhteensä	18 300	15 830	6 250	1 050	41 430

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 28.70.20	2 500
Uudelleenkohdentaminen	-3 000
Tasokorotus	7 550
Yhteensä	7 050

2010 talousarvio	22 500 000
2009 I lisätalousarvio	—
2009 talousarvio	15 450 000
2008 tilinpäätös	13 050 000

20. (28.40.21) Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 254 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisen hallinnon tuottavuuden edistämiseen tähtäävien tietohallintohankkeiden, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankkimiseen sekä hallinnonalojen keskeisten tietojärjestelmähankkeiden kehittämiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 25 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Vuoden 2008 talousarviossa momentille 28.40.71 myönnetystä kolmevuotisesta siirtomäärärahasta peruutetaan 6 635 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää sellaisten hallinnon tuottavuutta lisäävien hankkeiden rahoittamiseen, joista valtiovarainministeriö on tehnyt asianomaisen ministeriön kanssa tuottavuuden lisäämistä ja tuottavuushyötyjen toteuttamista koskevan yhteistoimintasopimuksen. Ministeriöissä, virastoissa ja laitoksissa käytössä olevien tietojärjestelmien uudistamisella ja toimintojen automatisoinnilla voidaan saavuttaa tuottavuuden lisääntymistä, edistää sähköiseen asiointiin siirtymistä ja korvata vanhentuneita järjestelmiä. Määrärahaa voidaan käyttää tuottavuutta lisäävien keskeisten tietojärjestelmähankkeiden kehittämistyöhön ja valtionhallinnon yhteiseen käyttöön tulevien tietojärjestelmien kehittämishankkeisiin.

Vuoden 2008 talousarviossa momentille 28.40.71 myönnettiin 18 500 000 euroa. Momentti 28.40.71 yhdistettiin momenttiin 28.40.21 vuoden 2009 talousarviossa. Koska hallinnonalojen keskeisten tietojärjestelmähankkeiden käynnistyminen on vaatinut ennakoitua pidemmän valmisteluajan, momentille 28.40.71 myönnetystä 18 500 000 euron määrärahasta peruutetaan 6 635 000 euroa, mikä budjetoidaan uudelleen tälle momentille. Määrärahan peruuttaminen on huomioitu momentin 12.39.04 tulokertymässä.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Tietojärjestelmähankkeet	8 754 000
Muut tuottavuushankkeet	4 500 000
Yhteensä	13 254 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasokorotus	2 355
Peruutettavan määrärahan uudelleen budjetoiminen	6 635
Siirto momentille 25.01.03	-400
Siirto momentille 25.50.20	-800
Siirto momentille 26.30.02	-1 600
Siirto momentilta 28.01.(10)	899
Siirto momentille 28.10.02	-500
Siirto momentille 28.20.01	-250
Siirto momentille 28.40.03	-130
Siirto momentille 28.70.01	-2 500
Siirto momentille 29.01.01	-800
Siirto momentille 29.40.02	-1 000

Siirto momentille 30.01.02	-350
Siirto momentille 30.01.03	-200
Siirto momentille 30.70.01	-4 000
Siirto momentille 33.70.01	-500
Siirto momentille 35.01.01	-50
Uudelleenkohdentaminen	-2 000
Yhteensä	-5 191

2010 talousarvio	13 254 000
2009 I lisätalousarvio	-2 480 000
2009 talousarvio	18 445 000
2008 tilinpäätös	20 135 000

80. Ahvenanmaan maakunnan tukeminen

Selvitysosa: Yleisiä veroja ja maksuja koskeva lainsäädäntövalta sekä oikeus kantaa veroja kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan valtakunnalle. Tämän vuoksi Ahvenanmaan maakunnalle suoritetaan itsehallinnosta aiheutuvien menojen kattamiseksi vuosittain valtion varoista määrä, joka vahvistetaan itsehallintolain tarkoittamassa tasoituksessa. Ahvenanmaan valtuuskunta toimittaa tasoituksen vuosittain jälkikäteen kultakin kalenterivuodelta. Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset asianomaisen vuoden tulot lukuun ottamatta uusia valtion lainoja, kerrotaan itsehallintolain mukaisella tasoitusperusteella, joka on 0,45 prosenttia.

Tasoitusmäärästä maksetaan vuosittain ennakkoa, joka on otettava valtion talousarvioesitykseen. Ahvenanmaan valtuuskunta vahvistaa ennakon suuruuden. Myös vuotuisen ennakon arvioitu määrä lasketaan edellä tarkoitetulla tavalla.

Ahvenanmaan maakunnalle voidaan itsehallintolain mukaan myöntää myös ylimääräistä määrärahaa, verohyvitystä ja erityistä avustusta itsehallintolaissa tarkemmin säädetyin perustein. Myös näistä määrärahoista päättää Ahvenanmaan valtuuskunta. Itsehallintolain mukaan tasavallan presidentti vahvistaa tasoitusta koskevan valtuuskunnan päätöksen sekä edellä tarkoitettuja muita määrärahoja koskevat valtuuskunnan päätökset. Ahvenanmaan valtuuskunnan päätökset on vahvistettava niitä muuttamatta tai jätettävä vahvistamatta.

Luvun nimike on muutettu.

30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 167 237 000 euroa.

Määrärahaa saa Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaista tasoitusta ja tasoitusmäärää koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Kun tasoitus lain mukaan suoritetaan jälkikäteen, saattavat tällöin vielä vahvistamattomien tasoitusten määrät nousta ennakkomaksuja suuremmiksi. Tämän johdosta määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen tasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

2010 talousarvio	167 237 000
2009 I lisätalousarvio	-12 904 000
2009 talousarvio	197 462 000
2008 tilinpäätös	205 900 534

31. Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 25 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain 49 §:n mukaisen verohyvityksen maksamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

Selvitysosa: Ahvenanmaan itsehallintolain 49 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalle on maksettava ylimenevä osa, jos maakunnassa verovuodelta maksuunpantu tulo- ja varallisuusvero ylittää 0,5 prosenttia vastaavasta verosta koko maassa (verohyvitys).

2010 talousarvio	25 000 000
2009 talousarvio	25 000 000
2008 tilinpäätös	24 197 657

40. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaisveron tuoton palauttamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

2010 talousarvio	10 000 000
2009 talousarvio	9 000 000
2008 tilinpäätös	7 991 858

90. (28.90, 29.10, osa, 29.80, osa ja 33.60, osa) Kuntien tukeminen

Selvitysosa: Vuoden 2010 alusta toteutettavassa valtionosuusuudistuksessa nykyiset sektorikohtaiset valtionosuudet (VM, OPM ja STM) keskitetään valtionvarainministeriöön hallitusohjelman edellyttämässä laajuudessa. Yhdistetyissä valtionosuuksissa on nykyinen yleinen valtionosuus, sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet kokonaisuudessaan sekä esi- ja perusopetus, yleiset kirjastot (pl. maakunta- ja keskuskirjastokorotukset), yleinen kulttuuritoimi sekä taiteen perusopetuksen asukaskohtainen osa.

Kuntien yleisellä peruspalvelujen rahoituksella ja verotuloihin perustuvalla valtionosuuksien tasauksella pyritään osaltaan siihen, että kuntien lakisääteiset tehtävät ja niiden kokonaisrahoitus ovat tasapainossa alueittain ja kuntaryhmittäin. Sosiaali- ja terveyspalvelujen, esi- ja perusopetuksen sekä kirjasto- ja kulttuuripalvelujen valtionavuilla pyritään turvaamaan kuntien mahdollisuudet pitää yllä riittävät peruspalvelut eri osissa maata.

Kuntien harkinnanvaraisella valtionosuuden korotuksella pyritään huolehtimaan siitä, että vaikeimmassakin taloudellisessa asemassa olevat kunnat pystyvät suoriutumaan peruspalveluiden tuottamisesta ja näiden kuntien talouden tasapainoa voidaan parantaa.

Kuntien yhdistymisavustuksilla edistetään vapaaehtoiselta pohjalta kuntien yhdistymisiä sekä muita sellaisia kunta- ja seuturakenteen muutoksia, jotka edesauttavat laadukkaiden ja tasavertaisten kunnallisten peruspalveluiden tuottamista taloudellisemmin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus

Keskeiset uudistukset

Vuoden 2010 alusta lukien kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuudet siirretään valtiovarainministeriön pääluokkaan momentille 28.90.30.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden korottamisella toteutetaan hallitusohjelmaa. Korotus kohdistetaan mm. 1.9.2009 voimaan tulevan vammaispalvelulain uudistuksen toteuttamiseen, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä äitiys- ja lastenneuvolapalvelujen parantamiseen sekä perusterveydenhuollon ja ikäihmisten palvelujen kehittämiseen.

Vaikuttavuustavoitteet

Ehkäisevän toiminnan tavoitteena on terveyttä, sosiaalista turvallisuutta, elämänhallintaa ja itsenäistä selviytymistä tukevien olosuhteiden ja ympäristön luominen, ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen, elämänlaadun parantaminen, syrjäytymisen ehkäisy, väestöryhmien välisten terveyserojen vähentäminen sekä ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytysten parantaminen. Tavoitteisiin pyritään johtamista ja rakenteita kehittämällä sekä tuottamalla ja levittämällä työvälineitä ja hyvän toiminnan malleja kuntien käyttöön. Vaikuttavuustavoitteita kuvataan tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokkaan kuuluvassa luvussa 33.60 (kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto).

Sosiaali- ja terveyspalvelujen tavoitteena on julkisen vallan järjestämisvastuulla olevien, pääosin verovaroin kustannettavien sosiaali- ja terveyspalvelujen toimivuuden, saatavuuden ja kattavuuden sekä perustoimeentulon turvaaminen koko maassa.

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuden laskennassa käytettäviä tietoja

	2007 toteutunut	2008 toteutunut	2009 toteutunut	2010 arvio
Sosiaalihuollon laskennalliset kustannukset				
0—6-vuotiaat euroa/asukas	4 916,24	5 931,23	6 082,40	6 240,81
7—64-vuotiaat euroa/asukas	240,79	291,63	280,36	290,35
65—74-vuotiaat euroa/asukas	652,71	781,55	824,65	845,84
75—84-vuotiaat euroa/asukas	3 935,40	4 712,66	4 984,03	5 103,65
85-vuotiaat ja vanhemmat euroa/asukas	10 965,83	13 129,18	13 865,60	14 014,05
Työttömien lukumäärän mukaan euroa/työtön	438,50	525,26	545,75	558,85
Työttömyysasteen mukaan euroa/asukas	40,04	47,91	49,78	50,97
Vaikeasti vammaisten lukumäärän mukaan euroa/asukas	11,93	14,28	14,84	15,20
Lasten huostaanottojen määrän mukaan euroa/asukas	33,70	40,36	41,93	42,93
Terveydenhuollon laskennalliset kustannukset				
0—6-vuotiaat euroa/asukas	602,10	721,07	749,19	800,23
7—64-vuotiaat euroa/asukas	686,35	822,39	854,85	879,25
65—74-vuotiaat euroa/asukas	1 622,79	1 943,12	2 018,90	2 067,35
75—84-vuotiaat euroa/asukas	3 129,86	3 748,02	3 894,19	3 987,65
85-vuotiaat ja vanhemmat euroa/asukas	5 433,66	6 505,61	6 759,33	6 921,55
Sairastavuuden mukaan euroa/asukas	296,75	355,29	369,15	378,01

Esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen ja kulttuuritoimen rahoitus

Keskeiset uudistukset

Vuoden 2010 alusta opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusjärjestelmästä siirretään kuntien peruspalvelujen järjestämiseen tarkoitetun valtionosuuden piiriin valtionosuudet, jotka koskevat esi- ja perusopetusta, yleisiä kirjastoja (pl. maakunta- ja keskuskirjastokorotus) ja yleistä kulttuuritoimintaa sekä asukaskohtaisesti rahoitettua taiteen perusopetusta. Tällöin esi- ja perusopetuksen rahoituksen perustana ovat oppilasmäärän sijasta esi- ja perusopetusikäisten osuus kunnan asukkaista. Valtionosuudet jäävät kuitenkin edelleen opetusministeriön hallinnonalalle momentille 29.10.30 siltä osin kun ne kohdistuvat sellaisten oppilasryhmien opetukseen, joissa valtionosuus on perusteltua määrätä suoriteperusteisesti, myöntää suoraan opetuksen järjestäjälle tai joissa valtionosuuden määräytyminen edellyttää muuten erityistä seurantaa ja ohjausta.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Lähtökohtana on koulutuksen perusturvan takaaminen ja vahvistaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta koko maan kattavasti. Kunnille myönnettävän rahoituksen keskeisiä tavoitteita ovat sivistyksellisten perusoikeuksien turvaaminen jokaiselle oppilaalle ja opiskelijalle hänen kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaan sekä osana kansalaisten sivistyksellisiä oikeuksia turvata jokaiselle mahdollisuus kehittää itseään koko maan kattavilla kirjasto- ja tietopalveluilla sekä varmistaa väestön tasavertainen tiedon ja kulttuurin saatavuus.

Kuntien järjestämän esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen ja kulttuuritoimen käyttökustannusten valtionosuuden laskennassa käytettäviä tietoja

	2007 toteutunut	2008 toteutunut	2009 toteutunut	2010 arvio
Esi- ja perusopetuksen laskennalliset kustannukset[1)]				
Perushinta, euroa/asukas				6 583,23
Yleisten kirjastojen, taiteen perusopetuksen ja yleisen kulttuuritoimen palvelujen laskennalliset kustannukset yhteensä				
Yleiset kirjastot	45,83	51,25	53,24	54,53
Kuntien yleinen kulttuuritoimi, euroa/asukas	3,5	3,5	3,5	3,5
Taiteen perusopetus, euroa/asukas (299 kuntaa vuonna 2010)	1,4	1,4	1,4	1,4

[1)] Järjestelmämuutoksen vuoksi vuosilta 2007—2009 ei ole saatavissa vertailukelpoisia tietoja.

01. (28.90.03) KuntaIT:n toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 369 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen sekä muihin toimintamenoihin

2) kuntien informaatioteknologiaan kohdennettuihin, kuntien tietovarantojen hyväksikäytön edellytyksiä parantaviin kehittämishankkeisiin sekä tietoteknisten palveluiden järjestämiseen ja

3) harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin sekä EU:n hyväksymien ja rahoittamien hankkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: KuntaIT ohjaa kuntien tietohallintokehitystä. Se toimii verkostomaisesti yhteistyössä kuntasektorin, valtionhallinnon ja yksityisen sektorin toimijoiden kanssa. Määrärahalla vahvistetaan ja nopeutetaan kuntien tietohallintokehitystä tavoitteena parantaa tuottavuutta sekä edistetään kuntien ja julkishallinnon yhteisiä informaatioteknologian kehittämishankkeita ja sähköisten toimintatapojen käyttöönottoa. Hankkeista päätetään yhdessä kuntasektorin kanssa.

Tuloksellisuuden tavoitteet	**Toimenpiteet**
Palvelurakenneuudistuksen ja sähköisten toimintatapojen edistäminen kuntahallinnossa.	Käynnistetään ja koordinoidaan kuntasektorin käyttöön tarkoitettuja valtakunnallisia tietohallinnon kehittämiseen ja sähköisiin palveluihin liittyviä hankkeita yhteistoiminnassa kuntatoimijoiden ja muun julkishallinnon kanssa. Toimeenpannaan jo käynnistyneitä tietohallinnon ja sähköisen asioinnin kehittämistoimenpiteitä ja niissä saavutettujen tulosten jalkautusta kuntasektorille, kuten asiakaspalvelukeskushanketta, tietojohtamisen ja kunnallisten palvelualueiden kehittämishankkeita sekä kuntien tietohallinnon arkkitehtuurin kehittämistoimenpiteitä.
Kuntien ja koko julkishallinnon tietohallinnon yhteistyön tiivistäminen.	Edistetään perusrekisterien täysimääräistä hyödyntämistä julkishallinnon palvelutoiminnan järjestämistä ja tuottamista tukevissa tietojärjestelmissä.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
KuntaIT:n toimintamenot	2 369 000
Kuntien informaatioteknologian kehittämishankkeet	5 000 000
Yhteensä	7 369 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 131 000 euroa uudelleenkohdentamisen johdosta.

2010 talousarvio	7 369 000
2009 talousarvio	7 500 000
2008 tilinpäätös	7 500 000

20. Valtion ja kuntien yhteiset tietojärjestelmähankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion ja kuntien yhteisten sähköisten asiointipalvelujen ja tietojärjestelmäratkaisujen suunnitteluun ja hankintaan.

Selvitysosa: Määrärahalla käynnistetään ja toteutetaan Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelman (Sade-ohjelma) linjausten mukaisesti valtion ja kuntien yhteisiä hankkeita tavoitteena tuottavuuden edistäminen julkisessa hallinnossa.

2010 talousarvio	5 000 000

30. (28.90.30, 28.90.32, 29.10.30, osa, 29.80.30, osa, 29.80.33, osa ja 33.60.30) Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 749 601 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kuntien peruspalvelujen yleisestä valtionosuudesta annetun lain mukaisen valtionosuuden maksamiseen

2) verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen maksamiseen sekä

3) enintään 20 000 000 euroa harkinnanvaraisen korotuksen maksamiseen valtionosuuteen.

Valtionosuuden määräytymisperusteena käytettävä taiteen perusopetuksen perushinta on 1,40 euroa ja yleisen kulttuuritoimen perushinta 3,50 euroa asukasta kohden.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)	
Kunnan valtionosuuden yleinen osa	**283 189**
Sosiaali- ja terveydenhuollon, esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen ja kulttuuritoimen rahoitus	**7 038 813**
— sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet	5 682 706
— esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen ja kulttuuritoimen valtionosuudet	1 356 107
Laskennalliset kustannukset	*20 679 405*
— sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset	*16 697 337*
— esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen ja kulttuuritoimen laskennalliset kustannukset	*3 982 068*
Kuntien rahoitusosuus	*-13 601 474*
Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus	**20 000**
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	**-4 210**
Valtionosuuteen tehtävät lisäykset ja vähennykset	**411 809**
Yhteensä	**7 749 601**

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti on 34,04. Valtionosuuksiin on tehty 2,4 prosentin kustannustason tarkistus lukuun ottamatta kuntien yleistä kulttuuritoimea ja asukaskohtaista taiteen perusopetusta. Valtionosuuksien määräytymisen perusteena oleva vuodenvaihteen 2008/2009 asukasluku on 5 298 858.

Määrärahan mitoitukseen liittyvät hallituksen esitykset

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kunnan peruspalvelujen yleisestä valtionosuudesta, laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta sekä laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnitte-

lusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta vuoden 2010 alusta.

Hallitus esittää, että kunnan peruspalvelun yleisestä valtionosuudesta annettavaan lakiesitykseen sisällytetään säännös kunnan verotulomenetysten kompensaatiosta siten, että valtionosuudet lisääntyvät 375 000 000 euroa vuodesta 2010 lukien ja säännös valtionosuuteen tehtävästä ylimääräisestä korotuksesta siten, että valtionosuudet lisääntyvät 30 000 000 euroa vuonna 2010.

Hallitus esittää, että kunnan peruspalvelujen yleisestä valtionosuudesta annettavaan lakiesitykseen sisällytetään säännös, jonka mukaan kunnille vuosina 2010—2014 maksettavaa valtionosuutta lisätään kunnille korvattavien elatustuen takautumissaatavien ja takaisinperintäsaatavien johdosta. Tämä lisää valtionosuuksia 31 900 000 euroa vuonna 2010.

Lisäksi hallitus esittää, että kunnan peruspalvelujen yleisestä valtionosuudesta annettavaan lakiesitykseen sisällytetään säännös, jolla kunnille maksettavaa valtionosuutta vähennetään 1 000 000 euroa yhteispalveluiden rahoittamiseen liittyen vuonna 2010 ja säännös, jolla kuntien informaatioteknologian kehittämishankkeiden rahoittamiseen liittyvää määräaikaista 5 086 000 euron vähennystä jatketaan vuosiksi 2010 ja 2011.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) muuttamisesta siten, että osittaisen hoitorahan tasoa nostetaan 1.1.2010 lukien 90 euroon. Samalla laajennetaan oikeus osittaiseen hoitorahaan myös yrittäjille. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1 550 000 euroa lain muutoksen johdosta.

Valtionosuuden yleinen osa, laskentaperusteet (1 000 euroa)

Perushinta (30,46 euroa/as) * vv. 2008/2009 asukasluku (30,37 euroa/asukas)	160 926
Korotusosat	
— saaristokorotus	9 032
— syrjäisyyskorotus	32 118
— taajamarakennekorotus	32 657
— kielikorotus	4 993
— asukasmäärän muutokseen perustuva korotus	13 467
Lisäosat	
— erityisen harvan asutuksen lisäosa (20 kuntaa)	22 171
— saaristokunnan lisäosa (8 kuntaa)	4 590
— saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosa	3 235
Valtionosuus yhteensä	**283 189**

Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus, laskentaperusteet (1 000 euroa)

Perushinta	7 145 127
— 0—6-vuotiaat (6 240,81 euroa/as)	2 537 782
— 7—64-vuotiaat (290,35 euroa/as)	1 162 764
— 65—74-vuotiaat (845,84 euroa/as)	397 834
— 75—84-vuotiaat (5 103,65 euroa/as)	1 601 689
— 85-vuotiaat ja vanhemmat (14 014,05 euroa/as)	1 445 059
Työttömien lukumäärän mukaan (558,85 euroa/as)	113 703
Työttömyysasteen mukaan (50,97 euroa/as)	272 748
Vammaisten lukumäärän mukaan (15,20 euroa/as)	80 376
Lastensuojelun tarpeen mukaan (42,93 euroa/as)	228 236
Sosiaalihuollon laskennalliset kustannukset yhteensä	**7 840 191**

Perushinta	6 784 250
— 0—6-vuotiaat (800,23 euroa/as)	325 590
— 7—64-vuotiaat (879,25 euroa/as)	3 521 131
— 65—74-vuotiaat (2 067,35 euroa/as)	972 362
— 75—84-vuotiaat (3 987,65 euroa/as)	1 251 452
— 85-vuotiaat ja vanhemmat (6 921,55 euroa/as)	713 716
Sairastavuuden mukaan (378,01 euroa/as)	2 001 084
Terveydenhuollon laskennalliset kustannukset yhteensä	**8 785 334**
Syrjäisyyskerroin	71 432
Saaristokerroin	380
Sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset yhteensä	**16 697 337**
Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus yhteensä	**5 682 706**

Esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen ja kulttuuritoimen rahoitus, laskentaperusteet (1 000 euroa)

Perushinta (6 583,23 euroa/6—15 v.)	3 001 311
Korotukset	
— Asukastiheys	184 759
— 13—15-vuotiaat	378 656
— Kaksikielisyys	45 231
— Saaristoisuus	1 709
— Ruotsinkieliset 6—15-vuotiaat	24 648
— Vieraskieliset 6—15-vuotiaat	28 806
Esi- ja perusopetuksen laskennalliset kustannukset yhteensä	**3 665 120**
Kirjastot (54,53 euroa/as)	291 119
Kuntien yleinen kulttuuritoimi (3,50 euroa/as)	18 546
Taiteen perusopetus (1,40 euroa/as, 299 kuntaa)	7 283
Yleisten kirjastojen, taiteen perusopetuksen ja yleisen kulttuuritoimen laskennalliset kustannukset yhteensä	**316 948**
Esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen ja kulttuuritoimen laskennalliset kustannukset yhteensä	**3 982 068**
Esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen ja kulttuuritoimen valtionosuudet yhteensä	**1 356 107**

Kuntien rahoitusosuus

Asukasluku	5 298 858
Rahoitusosuus, euroa/as	2 566,45
Rahoitusosuus, 1 000 euroa	13 601 474

Valtionosuuden tasaus (1 000 euroa)

Lisäykset	Vähennykset	Netto
785 310	-789 520	-4 210

Muut valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset (1 000 euroa)

Valtionosuuden vähennykset (-1,33 euroa/as)	
— kuntaIT (-0,96 euroa/as)	-5 086
— Virve-rahoitus (-0,37 euroa/as)	-1 961
— valtion koulujen kotikuntakorvaukset valtiolle	-46 912
— harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen lisäys	-5 000
— yhteispalvelupisteiden rahoitus	-1 000
Vähennykset yhteensä	**-59 959**
Valtionosuuden lisäykset	
— työmarkkinatukeen liittyvä korjauserä	29 549
— elatustuen takaisinperinnän palautukset	31 900
— verotulomenetysten kompensaatio	375 000
— vuoden 2010 valtionosuuksiin tehtävä ylimääräinen korotus	30 000
— kotikuntaa vailla olevien kotikunta-korvaukset	2 178
— yksityisille maksettava alv (kotikunta-korvaus)	3 141
Lisäykset yhteensä	**471 768**

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionosuuden yleinen osa	
Valtionosuusuudistus, lisävaltionosuus 28 kunnalle	30 085
Valtionosuuden vähennysten poistaminen (pysyvät vähennykset)	107 567
Kuntien yhdistymisten vaikutus	231
Kustannustason muutos (2,4 %)	6 431
Asukasluvun muutos ja määräytymis-tekijöiden muutos	339
Yhteensä	**144 653**

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus	
Vo-%-muutokset	
Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman (KASTE) toimeenpanoon irrotetun rahan palautus	1 500
Avo- ja laitoslaitoshoidon rajanvedon poistaminen	-62 200
Tulkkauspalvelujen siirto 1.9.2010 lukien momenteille 33.10.60 (5 400 000 euroa) ja 33.10.28 (540 000 euroa)	-5 940
Elatustuen siirto momenteille 33.10.55 (20 100 000 euroa) ja 33.10.28 (3 900 000 euroa)	-24 000
Hallitusohjelman mukainen valtionosuuksien lisäys (perusterveydenhuollon ja ikäihmisten palvelujen parantaminen)	7 508
Hallitusohjelman mukaiset muutokset	
Hallitusohjelman mukainen valtionosuuksien lisäys:	
Vammaisten henkilökohtaisen avun kehittäminen	4 286
Palvelutarpeen viivytyksetön arviointi	206
Neuvola-asetus	9 250
Osittaisen hoitorahan korottaminen	1 550
Muut muutokset	
Mammografiaseulontojen laajentaminen	729
Kustannustason muutos (2,4 %)	125 052
Toimeentulotuen toimintarahan korotus	203
Asukasluvun muutokset ja määräytymistekijöiden muutokset	57 888
Yhteensä	**116 032**
Esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen ja kulttuuritoimen valtionosuus	
Kustannustason muutos (2,4 %)	31 989
Ikäluokan (6—15 vuotta) ja määräytymistekijöiden muutokset	-22 318
Yhteensä	**9 671**
Kuntien rahoitusosuus	
Valtionosuusuudistus, lisävaltionosuus 28 kunnalle	-30 085
Valtionosuuden yleinen osa, pysyvien vähennysten poistaminen	-107 567
Harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen lisäys	-5 000
Yhteensä	**-142 652**
Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus	**5 000**
Kuntien verotulomenetysten kompensaatio	**375 000**
Elatustuen takaisinperinnän palautukset	**31 900**
Yhteispalvelupisteiden rahoitus, siirto momentille 28.40.03	**-1 000**
Vuoden 2010 valtionosuuksiin tehtävä ylimääräinen korotus	**30 000**
Muut muutokset	
Laskentaperusteiden muutokset (LTA 2009)	1 300
Laskentaperusteiden muutokset (TAE 2010)	-3 696
Yhteensä	**-2 396**
Yhteensä	566 208

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	7 749 601 000
2009 I lisätalousarvio	1 300 000
2009 talousarvio	7 183 393 000
2008 tilinpäätös	6 757 130 693

31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki ja kuntien yhteistoiminta-avustukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 114 008 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kuntajakolain (1196/1997) 38 §:n mukaisiin laskennallisiin yhdistymisavustuksiin

2) lain 39 §:n mukaisten valtionosuuksien vähenemisen korvaamiseen

3) ennen vuotta 2008 voimassa olleen kuntajakolain 40 §:n (167/2005) mukaiseen investointi- ja kehittämishankkeiden tukeen

4) enintään 760 000 euroa kuntajakolain 8 §:n mukaisten erityisten selvitysten toimittamisesta aiheutuneiden kustannusten maksamiseen sekä avustuksiin kunnille niistä kustannuksista, joita niille aiheutuu yhdistymiseen liittyvistä esiselvityksistä ja

5) enintään 1 000 000 euroa kuntien valtionosuuslain 13 a §:n mukaisten yhteistoiminta-avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Säännökset yhdistymisavustusten muodosta ja tasosta on uudistettu vuoden 2008 alusta ja sen jälkeen toteutettavissa kuntajaon muutoksissa. Samalla on luovuttu kuntajaon muutosten yhteydessä erikseen maksettavasta investointi- ja kehittämishankkeiden tuesta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon (1 000 euroa)

Yhdistymisavustus	
— vuoden 2010 kuntien yhdistymiset, 4 liitosta	6 104
— vuoden 2009 kuntien yhdistymiset, 32 liitosta	67 100
— vuoden 2008 kuntien yhdistymiset, 1 liitos	1 114
— vuoden 2007 kuntien yhdistymiset, 14 liitosta	9 912
— vuoden 2006 kuntien yhdistymiset, 1 liitos	448
Yhteensä, 52 liitosta	**84 678**
Valtionosuusmenetysten kompensaatio	
— vuoden 2010 yhdistymiset	976
— vuoden 2009 yhdistymiset	22 805
— vuoden 2008 yhdistymiset	933
— vuoden 2007 yhdistymiset	1 956
Yhteensä	**26 670**
Investointi- ja kehittämishankkeiden tuki	
— vuoden 2007 yhdistymiset	900
Kuntajakolain mukaiset selvityskustannukset ja yhdistymisiin liittyviin esiselvityksiin myönnettävä avustus (enintään)	760
Yhteistoiminta-avustukset	1 000
Kaikki yhteensä	**114 008**

	2008 toteutuma	2009 toteutuma	2010 arvio	2011 arvio
Kuntien yhdistymisiä	1	32	4	5
Kuntien määrän vähennys	-1	-67	-6	-12
Määräraha, milj. €	44,0	142,0	114,0	129,8
— josta ko. vuoden yhdistymisten osuus, milj. €	2,1	110,0	84,7	98,1

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yhdistymisavustus	-25 326
Valtionosuusmenetysten kompensaatio	-19
Investointi- ja kehittämishankkeiden tuki	-3 100
Yhteensä	-28 445

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	114 008 000
2009 talousarvio	142 453 000
2008 tilinpäätös	39 388 934

(33.) Holhoustoimen edunvalvonta (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 talousarvio	3 700 000
2008 tilinpäätös	3 697 574

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

Selvitysosa: Työllisyyttä ja elinkeinoelämää tuetaan työnantajille annettavalla tuella sekä energiaverotuella.

Matalapalkkatuella tuetaan sellaisten työntekijöiden työllistämistä, joiden osalta työvoimakustannusten osuus työn tuottavuuteen nähden on korkea. Lisäksi tuki on kohdennettu siten, että tuki kannustaa työnantajaa työllistämään työntekijöitä, joilla työllistyminen on vaikeaa ja riski joutua pitkäaikaistyöttömäksi suuri.

Yleisillä energiaverotuilla edistetään ammattimaisen toiminnan ja energiaintensiivisen teollisuuden kilpailukykyä sekä uusiutuvien energialähteiden kilpailukykyä ja käyttöä. Maa- ja puutarhatalouden energiaverotuella tuetaan maatalouden tulonmuodostusta.

40. Tuki työnantajille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 70 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion maksamaan tukeen työnantajille.

Selvitysosa: Määräraha perustuu lakiin väliaikaisesta työnantajan matalapalkkatuesta (1078/2005).

Lakia väliaikaisesta työnantajan matalapalkkatuesta sovelletaan vuosilta 2006—2010 maksettaviin palkkoihin. Työnantaja on oikeutettu matalapalkkatukeen, jos hänellä on palveluksessaan 54 vuotta täyttänyt työntekijä, jolle kokoaikaisesta työstä maksettava palkka on 900—2 000 euroa kuukaudessa. Tuki myönnetään siten, että työnantaja saa oma-aloitteisesti jättää suorittamatta verohallinnolle tukea vastaavan määrän palkoista toimittamistaan ennakonpidätyksistä. Veronsaajien verotulo-osuudet oikaistaan verontilitysjärjestelmässä. Tuen määrä arvioidaan 100 milj. euroksi.

2010 talousarvio	70 000 000
2009 talousarvio	104 000 000
2008 tilinpäätös	76 738 835

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 114 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valmisteverojärjestelmän kautta maksettavaan

1) kasvihuoneviljelijöiden tukeen

2) alusliikenteen tukeen

3) sähkön tuotannon tukiin

4) energiaintensiivisten yritysten veronpalautukseen

5) verottomasta käytöstä johtuviin palautuksiin ja

6) energiaverotukeen maa- ja puutarhataloudelle.

Selvitysosa: Määräraha perustuu seuraaviin säädöksiin:

1) kasvihuoneviljelijöiden tuki: laki nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta (1472/1994 10a §)

2) alusliikenteen tuki: laki nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta (1472/1994 9 § 4 kohta)

3) sähkön tuotannon tuet: laki sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996 8 §)

4) energiaintensiivisten yritysten veronpalautus: laki sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996 8a §)

5) verottomasta käytöstä johtuvat palautukset: laki nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta (1472/1994 9 § 2, 3, 5, 6 kohdat), laki sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996 12 § 1 mom. ja 21 § 1 mom.) ja

6) energiaverotuki maa- ja puutarhataloudelle: laki maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden palautuksesta (603/2006).

Määrärahan arvioitu käyttö	€
1. Kasvihuoneviljelijöiden tuki	2 000 000
2. Alusliikenteen tuki	2 500 000
3. Sähkön tuotannon tuet	9 000 000
4. Energiaintensiivisten yritysten veronpalautus	10 000 000
5. Verottomasta käytöstä johtuvat palautukset	70 000 000
6. Energiaverotuki maa- ja puutarhataloudelle	20 500 000
Yhteensä	114 000 000

2010 talousarvio	114 000 000
2009 talousarvio	136 000 000
2008 tilinpäätös	57 395 035

92. (28.70 ja 60, osa) EU ja kansainväliset järjestöt

Selvitysosa: EU:n vuoden 2010 talousarvioesityksen laadintaa vaikeuttaa epävarmuus talouskehityksestä. EU:n vuoden 2009 varsinaisen budjetin rahoituksesta tullien kantoarvio on pudonnut 27 % ja bruttokansantulo- ja alv-pohja-arviot noin 10 %: Bruttokansantulopohjien aleneminen on johtanut siihen, että EU-budjetti, jonka suuruus nykyisellä rahoituskehyskaudella on ollut selvästi alle 1 % EU:n yhteenlasketusta bruttokansantulosta on komission esityksen mukaan 1,04 % bruttokansantulosta.

20. (28.60.20) Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n jäsenvaltioiden valtuuskuntien matkakulujen korvaamisesta annetun päätöksen mukaisten matkustusmenojen sekä matkustusmenoihin liittyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa neuvoston ja sen työryhmien kokouksiin osallistumisesta aiheutuvien matkamenojen korvauksen ennakkoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta. Siltä osin kuin matkustamisesta aiheutuu menoja, joita EU ei hyväksy korvattavaksi, ne maksetaan toimintamenomäärärahoista. Jäsenvaltioiden on toimitettava vuosittain helmikuun loppuun mennessä neuvoston pääsihteerille tilitys jäsenvaltiolle osoitetun määrärahan käytöstä.

Vastaava tulo on merkitty momentille 12.28.93.

Määrärahan arvioitu jakautuminen hallinnonaloittain

Hallinnonala	€
21. Eduskunta	-
22. Tasavallan Presidentti	102 800
23. Valtioneuvosto	182 900
24. Ulkoasiainministeriö	495 300
25. Oikeusministeriö	161 100
26. Sisäasiainministeriö	237 600
27. Puolustusministeriö	23 700
28. Valtiovarainministeriö	226 300
29. Opetusministeriö	77 100
30. Maa- ja metsätalousministeriö	281 100
31. Liikenne- ja viestintäministeriö	95 000
32. Työ- ja elinkeinoministeriö	300 900
33. Sosiaali- ja terveysministeriö	74 400
35. Ympäristöministeriö	141 800
Yhteensä	2 400 000

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	2 400 000
2009 talousarvio	2 800 000
2008 tilinpäätös	2 600 000

40. (28.70.40) Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 7 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sen taloudellisen hyödyn korvaamiseksi, minkä Suomen katsotaan saavan Pohjoismaiden Investointipankin isäntämaana.

Selvitysosa: Suomen katsotaan hyötyvän Pohjoismaiden Investointipankin sijainnista Helsingissä vuosittain noin 7 000 000 euroa, mikä vastaa pankin vuonna 2008 henkilökuntansa palkoista pidättämien verojen määrää. Määrärahan tarkoituksena on vahvistaa pankin asemaa erityisesti kansainvälisillä markkinoilla. Sitä ei ole tarkoitettu käytettäväksi lisäetujen antamiseksi pankin henkilökunnalle. Järjestelystä sovittiin 10.11.1997 Helsingissä pidetyssä Pohjoismaiden valtiovarainministereiden kokouksessa. Koska Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön ja Pohjoismaiden Kehitysrahaston työntekijät ovat muodollisesti Pohjoismaiden Investointipankin palkkaamia, sisältyy isäntämaakorvaukseen myös edellä mainittujen instituutioiden työntekijöiden maksamat palkkaverot.

2010 talousarvio	7 000 000
2009 talousarvio	7 000 000
2008 tilinpäätös	6 302 665

67. (28.70.67) Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 170 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälisille rahoituslaitoksille jäsenyyden perusteella vuosina 1982—1986 annettujen sitoumusten lunastamiseen sekä lunastamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen ja

2) vuoden 1986 jälkeen annettujen sitoumusten lunastamisen yhteydessä aiheutuvien valuuttakurssitappioiden ja lunastamiskustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Vuosina 1982—1986 annettuja sitoumuksia oli 31.12.2008 lunastamatta noin 1,0 milj. euroa.

2010 talousarvio	170 000
2009 talousarvio	170 000
2008 tilinpäätös	—

69. (28.70.69) Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 800 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan unionille suoritettavien arvonlisäveropohjaan ja bruttokansantuloon perustuvien Suomen maksuosuuksien maksamiseen ja

2) Yhdistyneelle Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitusosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: EU:n talousarvion rahoittamiseen annettavista varoista ja jäsenvaltioiden maksuosuuksista niihin säädetään EU:n omia varoja koskevassa neuvoston päätöksessä (2007/436/EY).

EU:n omat varat sisältävät

1) sekalaisia tuloja ja perinteisiä omia varoja eli tulleja ja sokerimaksuja ja

2) jäsenvaltioiden suoritettavat arvonlisäveropohjaan ja bruttokansantuloon perustuvan maksut (ALV-maksu ja BKTL-maksu).

Suomen EU:n puolesta keräämät perinteiset omat varat eivät sisälly Suomen valtion talousarvioon.

ALV-maksun ja BKTL-maksun tarkemmat laskentaperusteet sisältyvät seuraaviin neuvoston asetuksiin (EY)

1) N:o 1150/2000: asetus EU:n omista varoista tehdyn päätöksen soveltamisesta

2) N:o 1553/1989: asetus arvonlisäverosta kertyvien omien varojen kannon lopullisesta menettelystä ja

3) N:o 2223/1996: asetus markkinahintaisen bruttokansantulon muodostamisesta.

Määräraha perustuu EU:n neuvoston esitykseen vuoden 2010 talousarvioksi.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut	247 000 000
Bruttokansantuloon perustuvat maksut	1 453 000 000
Yhdistyneelle Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	100 000 000
Yhteensä	1 800 000 000

2010 talousarvio	1 800 000 000
2009 talousarvio	1 771 000 000
2008 tilinpäätös	1 560 960 295

99. (28.60, osa) Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja menoja. Osalla lukuun sisältyvistä määrärahoista varaudutaan harkinnanvaraisiin tai säädösperusteisiin ennakoimattomiin menoihin.

95. (28.60.95) Satunnaiset säädösperusteiset menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten lakiin tai asetukseen perustuvien menojen maksamiseen, joita varten talousarvioon ei ole erikseen myönnetty määrärahaa.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	300 000
2009 talousarvio	300 000
2008 tilinpäätös	133 272

96. (28.60.96) Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten edeltä arvaamattomien välttämättömien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	5 000 000
2009 talousarvio	5 000 000
2008 tilinpäätös	140 000 000

97. (28.60.97) Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 80 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion laina- ja takaussaatavien perintään

2) valtion laina- ja takaussaatavien sekä perintöomaisuuden turvaamiseen ja hoitoon

3) aiheettomasti maksettujen etuuksien takaisin perimisestä ja valtion takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

4) kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen ja

5) kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai pakkohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on valtion laina-, takaus- tms. saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä valtiolle näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2010 talousarvio	80 000
2009 talousarvio	70 000
2008 tilinpäätös	56 878

Pääluokka 29
OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Opetusministeriön hallinnonalalla myönnettävät valtionosuudet ja -avustukset budjetoidaan vuonna 2010 myöntöpäätösten perusteella poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä. Valtuusmenettelyn piiriin kuuluvat valtionosuudet ja -avustukset budjetoidaan kuitenkin maksuperusteisesti.

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Maailmantalouden suhdanteet vaikuttavat vahvasti Suomeen. Osaamisen, hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn varmistaminen yli taloudellisen taantuman edellyttää panostamista koulutukseen tutkimukseen, luovuuteen, kulttuuriin ja innovaatiotoimintaan. Taloudellisesta taantumasta johtuva työttömyyden, erityisesti nuorisotyöttömyyden voimakas kasvu on erityinen haaste koulutus- ja nuorisopolitiikalle. Ministeriö on laatinut vuoteen 2020 ulottuvan toimintastrategian, joka pyrkii osaltaan vastaamaan toimintaympäristön haasteisiin.

Esiopetusikäisten määrä kasvaa ja peruskouluikäisten määrä vähenee. Lukioon ja ammatilliseen peruskoulutukseen siirtyvän ikäluokan koko pysyy vielä vuonna 2010 nykytasolla. Korkeaasteelle siirtyvien ikäluokassa ei myöskään tapahdu muutoksia. Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten osuudet kasvavat kaikilla koulutusasteilla. Aikuiskoulutuksen kysyntä kasvaa.

Luovan työn, toiminnan ja tuotannon sekä kulttuurisisältöjen digitaalisen käytön merkitys kasvaa tietoyhteiskuntakehityksen myötä. Yhteiskunnan edelleen moninaistuessa ja eriytyessä osaryhmiin nousee haasteeksi yhteisöllisyyttä myönteisesti edistävän kansalaistoiminnan vahvistaminen. Alueiden erilaistuminen on haaste tasa-arvoisten palveluiden ylläpitämiseksi maanlaajuisesti.

Valtion aluehallinto uudistuu vuoden 2010 alusta. Opetusministeriön hallinnonalan alueellisia tehtäviä hoidetaan sekä aluehallintovirastoissa että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa. Heikentyvä kuntatalous edellyttää kuntarakenteen ja kuntien palvelurakenteiden uudistamisen jatkamista. Esi- ja perusopetuksen, yleisten kirjastojen, yleisen kulttuuritoimen ja asukaskohtaisen taiteen perusopetuksen valtionosuusperusteet siirretään kuntien valtionosuuslakiin. Opetusministeriö asettaa edelleen toimialojen politiikkalinjaukset, toiminnalliset tavoitteet ja kehittämistavoitteet vaikka valtionosuudet yhdistetään valtionvarainministeriön pääluokkaan. Valtionavustukset jäävät sektoriministeriöiden budjettiin ja hallintoon.

Hallinnonalan yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Koulutus- ja tiedepolitiikka

Korkea sivistystaso sekä laadukas ja maksuton koulutus ovat suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan perusta. Tasapuoliset mahdollisuudet laadukkaaseen koulutukseen varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen on turvattava koko maassa. Tavoitteena on väestön koulutus- ja osaamista-

son kohottaminen siten, että koulutustaso lähestyy maailman kärkeä. Aikuiskoulutusta tehostamalla voidaan pidentää työuria ja myöhentää eläkkeelle siirtymistä.

Opetuksen ja tutkintojen korkea laatu on koulutuksen vaikuttavuuden, tehokkuuden ja tuottavuuden edellytys. Koulutuksen laadun jatkuvaan kohottamiseen ja laadun varmistukseen kiinnitetään huomiota kaikilla koulutusasteilla. Erityisenä painopisteenä on perusopetuksen ja korkeakoulutuksen sekä tutkimuksen laadun kehittäminen.

Tavoitteena on, että

— perusopetuksen oppimistulokset ovat parhaiden joukossa kansainvälisissä vertailuissa
— suurten opetusryhmien määrä perusopetuksessa vähenee
— korkeakoulujen opiskelija-opettajasuhde paranee ja
— tutkimuksen laatu ja vaikuttavuus vahvistuu.

Korkeakoulujen opiskelija (FTE)[1)]-opettajasuhde

	2006	2007	2008 arvio	2009 arvio	2010 arvio
Ammattikorkeakoulut	16,7	16,5	16,6	16,6	16,5
Yliopistot	8,7	8,8	8,8	8,6	8,5

[1)] Kokoaikaiseksi (Full Time Equivalent) muutettu laskennallinen opiskelijamäärä, yliopistoissa opetus- ja tutkimushenkilökunta (pl. laskennallinen tuntiopetus ja tutkijakoulupaikat)

Tutkimuksen laatu ja vaikuttavuus

	2006	2007	2009 arvio	2010 arvio
T&K-menojen BKT-osuus (%)	3,45	3,47	3,5	3,6
Tutkimushenkilöstön osuus työllisistä (%)	2,4	2,4	2,4	2,4
Tieteelliset julkaisut miljoonaa asukasta kohden (kpl)	1 600	1 600	1 800	1 800

Osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi tehostetaan toimia koulutuksesta valmistumisen nopeuttamiseksi, koulutuksen työelämävastaavuuden vahvistamiseksi ja ilman ammatillista koulutusta jäävien osuuden vähentämiseksi. Jatketaan ammatillisen koulutuksen palvelukyvyn vahvistamista kokoamalla järjestäjäverkkoa ammattiopistostrategian mukaisesti. Ennakointia kehitetään. Käynnistetään aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen mukaiset toimenpiteet. Maahanmuuttajien koulutukseen kohdennetaan lisävoimavaroja. Opintotuki edistää tasa-arvoisia koulutusmahdollisuuksia, päätoimisen opiskelun edellytyksiä ja osaavan työvoiman saatavuutta.

Tavoitteena on, että

— perusopetuksesta ja lukiokoulutuksesta välittömästi jatko-opintoihin siirtyvien osuus nousee
— tutkinnon suorittamiseen käytetty aika lyhenee ja koulutuksen läpäisy paranee
— korkeakoulututkinnon suorittamisikä laskee
— tutkinnon suorittaneiden työllistyminen paranee ja
— vuosittain koulutukseen osallistuvien osuus työikäisestä aikuisväestöstä on vähintään 60 % vuonna 2012.

Perusopetuksen suorittaneiden välitön sijoittuminen koulutukseen (%)[1)]

	2005	2006	2007	2009 arvio	2010 arvio
Ammatilliseen koulutukseen sijoittuneet	40,7	41,9	43,4	44,5	45,0
— perustutkintoon johtava koulutus	39,4	40,1	40,7	42,0	42,0
— valmistavat koulutukset[2)]	1,3	1,8	2,7	2,5	3,0
Lukiokoulutukseen sijoittuneet	53,3	51,1	50,8	50,5	50,5
Perusopetuksen lisäopetukseen sijoittuneet	3,0	2,5	2,5	3,0	3,0
— peruskouluissa	2,5	2,0	2,0	2,5	2,5
— kansanopistoissa	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Tutkintoon johtavat koulutukset yhteensä	92,7	91,2	91,5	92,5	92,5
Lisäopetus ja valmistavat koulutukset yhteensä	4,3	4,3	5,2	5,5	6,0
Yhteensä	96,9	95,5	96,7	98,0	98,5

[1)] Lähde: Tilastokeskus. Ammatilliseen koulutukseen valmistavia koulutuksia koskeva luku on vuoden 2005 osalta arvio. Kansanopistoissa järjestettävää perusopetuksen lisäopetusta koskevat luvut ovat arvioita sekä vuodelta 2005 että 2006.

[2)] Sisältää vammaisten valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen, maahanmuuttajien ammatilliseen perus-koulutukseen valmistavan koulutuksen, talouskouluopetuksen sekä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen (ammattistartin).

Tutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin sijoittuminen (%)[1)]

	2005	2006	2007	2009 arvio	2010 arvio
Ylioppilastutkinto	80,9	71,4	74,5	75,0	78,0
työllistyneet[2)]	42,1	42,5	45,7	42,0	41,0
jatko-opintoihin siirtyneet	38,8	29,9	28,8	33,0	37,0
Ammatillinen perustutkinto	75,5	76,7	78,4	77,5	77,5
työllistyneet	66,3	67,5	70,1	68,5	68,5
jatko-opintoihin siirtyneet	9,2	9,2	8,3	9,0	9,0
Ammatti- tai erikoisammattitutkinto	86,6	87,0	89,6	89,0	89,0
työllistyneet	83,5	83,6	86,4	85,5	85,5
jatko-opintoihin siirtyneet	3,1	3,4	3,2	3,5	3,5
Ammattikorkeakoulututkinto	88,5	89,3	90,6	90,3	90,3
työllistyneet	84,6	85,5	87,3	86,5	86,5
jatko-opintoihin siirtyneet	3,9	3,8	3,3	3,8	3,8
Yliopistotutkinto	88,6	89,9	89,5	90,0	91,0
työllistyneet	84,3	85,0	85,0	85,0	86,0
jatko-opintoihin siirtyneet	4,3	4,9	4,5	5,0	5,0
Tohtorintutkinto					
työllistyneet	83,4	80,5	79,4	81,0	82,0

[1)] Lähde: Tilastokeskus. Kuvaa työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen tilannetta vuoden lopussa. Tarkastelussa ovat kyseisen vuoden heinäkuun loppuun mennessä ja kolmen edeltävän vuoden aikana suoritetut tutkinnot.

[2)] Joista työllisiä opiskelijoita oli vuonna 2005 57,3 % ja 2006 30,5 % ja 2007 31,8 %.

Korkeakoulututkinnon suorittaneiden keski-ikä (mediaani)[1)]

	2005	2006	2007	2009 arvio	2010 arvio
Ammattikorkeakoulututkinto	25,1	25,2	25,1	24,9	24,8
Ylempi korkeakoulututkinto	27,3	27,4	27,5	27,1	27,0

[1)] Lähde: Tilastokeskus. Ammattikorkeakoulujen osalta nuorten koulutus.

Koulutuksen läpäisy[1)]

	2006	2007	2008 arvio	2009 arvio	2010 arvio
Lukio	88,0	88,0	88,0	88,5	89,0
Ammatillinen peruskoulutus[2)]	69,5	69,5	69,5	70,0	70,5
Ammattikorkeakoulu[3)]	65,2	64,7	64,8	65,0	67,0
Yliopisto	64,7	64,9	65,0	66,0	68,0

[1)] Tutkinnon suorittaneiden osuus tutkinnon suorittaneiden ja keskeyttäneiden yhteismäärästä lukuvuoden aikana. Lähde: Tilastokeskus

[2)] Opetussuunnitelmaperusteinen, oppilaitosmuotoinen koulutus

[3)] Nuorten koulutus

Yliopistoja ja ammattikorkeakouluja kehitetään edelleen duaalimallin pohjalta, joka perustuu toisistaan poikkeaviin tutkintoihin ja tehtäviin. Tavoitteena on kansainvälisen huippuosaamisen lisääminen sekä osaamistasoltaan vahvemmat ja vaikuttavammat korkeakouluyksiköt. Yliopistojen rakenteita kehitetään ja niiden taloudellista ja hallinnollista autonomiaa vahvistetaan.

Tavoitteena on, että

— opetuksen ja tutkimuksen laatu ja vaikuttavuus vahvistuvat

— korkeakoulujen opetus- ja tutkimushenkilöstön sekä opiskelijoiden kansainvälinen liikkuvuus lisääntyy ja

— korkeakoulujen tuloksellisuus paranee.

Korkeakoulujen toiminnan tuloksellisuus ja opiskelijoiden liikkuvuus

	2006	2007	2008	2009 arvio	2010[1)] arvio
Tutkinnot/ opettajat (amk)	3,30	3,30	3,46	3,46	3,50
Tieteelliset julkaisut/ opetus- ja tutkimushenkilökunta (yo)	1,85	1,89	..	1,97	2,40
Tohtorintutkinnot/ professorit (yo)	0,62	0,67	0,67	0,69	0,70
Ylemmät kk-tutkinnot/ opetus- ja tutkimushenkilökunta[2)]	0,95	1,02	1,64	1,02	1,02
Ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat (yo, amk)	9 978	11 188	..	13 400	17 180
Vaihto-opiskelijat (lähteneet ja saapuneet, yli 3kk, yo ja amk)	16 536	16 436	17 272	17 600	19 936

[1)] Vuoden 2010 luvut ovat kansainvälistymisen osalta vuosien 2010—2012 keskimääräisiä tavoitteita ja tunnuslukujen osalta tavoitetila vuoteen 2012.

[2)] Ylemmissä korkeakoulututkintojen määrän merkittävä kasvu vuonna 2008 selittyy tutkintorakenneuudistuksen siirtymäajan päättymisellä.

Pätevän ja osaavan opetushenkilöstön saatavuus tulee varmistaa. Tässä tarkoituksessa huolehditaan opettajankoulutuksen riittävyydestä ja parannetaan opettajien työolosuhteita. Samoin parannetaan opettajien mahdollisuuksia jatkuvaan osaamisen kehittämiseen. Otetaan käyttöön koulutuksen järjestäjien täydennyskoulutusvelvoite.

Tavoitteena on, että

— opettajien kelpoisuustilanne paranee ja

— halukkuus hakeutua opettajankoulutukseen säilyy niin, että hakijoita luokanopettajakoulutukseen on vuosittain vähintään 5 000.

Opettajien kelpoisuus[1)]

	2005 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite	2010 arvio
Yleissiv. koulutuksen opettajista kelpoisia, %	88	88	89	90
Amm. peruskoulutuksen opettajista kelpoisia %	76	77	78	79

[1)] Päätoimiset opettajat

Asetettujen tavoitteiden toteutumista arvioidaan myös sukupuolen mukaan.

Opetustoimen henkilöstön osallistuminen täydennyskoulutukseen

	2008[1)] toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Perusopetus ja lukiokoulutus	21 550	21 000	33 700
Ammatillinen peruskoulutus ja ammatillinen aikuiskoulutus	4 540	4 500	5 900
Vapaa sivistystyö	680	640	900

[1)] Opetushallitus + lääninhallitukset

Opiskelijat ja tutkinnot

	2005	2006	2007	2008	2009 arvio	2010 arvio
Esiopetus						
— opiskelijamäärä	57 940	57 930	57 510	56 650	57 800	58 000
Perusopetus						
— uudet opiskelijat	57 550	58 000	57 650	57 030	56 700	56 500
— päättötodistuksen saaneet	63 760	65 790	65 570	66 810	65 700	65 000
— opiskelijamäärä	578 110	568 720	560 610	551 710	545 000	540 000
Lukiokoulutus						
— uudet opiskelijat	39 550	39 400	38 520	38 500	38 500	38 000
— suoritetut ylioppilastutkinnot[1)]	34 060	32 790	33 100	32 600	33 000	33 000
— opiskelijamäärä	116 350	114 140	112 390	110 180	111 000	110 000
Ammatillinen peruskoulutus[2)]						
— uudet opiskelijat	61 860	64 710	68 000	70 000	70 600	71 500
— suoritetut tutkinnot	37 220	37 280	38 860	40 500	42 800	44 200
— opiskelijamäärä[3)]	146 250	150 450	156 860	161 760	157 250	159 450

Ammatillinen lisäkoulutus[4]						
— uudet opiskelijat	29 170	31 000	33 500	32 500	34 300	34 450
— suoritetut tutkinnot	14 320	16 170	18 100	17 700	18 500	18 520
— opiskelijamäärä oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa[5]	28 400	33 840	35 000	34 000	35 840	36 000
— opiskelijamäärä oppisopimuskoulutuksessa	19 770	22 150	24 500	27 231	27 200	27 300
Ammattikorkeakoulun perustutkinnot[6]						
— aloittaneet[7]	33 260	32 370	32 120	32 590	33 500	34 500
— suoritetut tutkinnot	21 140	20 767	20 570	20 951	21 400	21 800
— opiskelijamäärä	116 700	115 760	114 730	113 390	114 400	115 400
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot[6]						
— aloittaneet	630	1 380	1 770	1 990	2 400	2 400
— suoritetut tutkinnot	180	150	362	681	1 300	1 798
— opiskelijamäärä	1 050	2 070	3 300	4 380	4 800	5 400
Yliopiston perustutkinnot[8]						
— uudet opiskelijat	20 786	20 150	19 648	19 643	19 600	19 600
— suoritetut alemmat korkeakoulututkinnot	2 913	3 814	5 879	13 876	10 000	12 000
— suoritetut ylemmät korkeakoulututkinnot	12 920	13 128	13 884	21 825	14 400	14 900
— opiskelijamäärä	151 030	152 165	152 196	140 558	140 000	140 000
Yliopiston tohtorintutkinnot	1 422	1 409	1 524	1 526	1 590	1 600

[1] Ei sisällä IB-lukioiden eikä Reifeprüfung-tutkintoja.

[2] Sisältää ammatilliseen perustutkintoon johtavan oppilaitosmuotoisen ja oppisopimusmuotoisen koulutuksen sekä opetussuunnitelmaperusteisena että näyttötutkintoon valmistavana koulutuksena.

[3] Sisältää myös muun kuin tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijat.

[4] Uudet opiskelijat ja suoritetut tutkinnot sisältävät ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavan oppilaitosmuotoisen ja oppisopimusmuotoisen koulutuksen.

[5] Tilastokeskuksen tiedonkeruuseen perustuva opiskelijamäärä.

[6] Lähde AMKOTA-tietokanta, opiskelijamäärä 20.9. läsnäolevat.

[7] Vuosien 2009 ja 2010 määrissä näkyy ns. elvytyspaketin vaikutus.

[8] Sisältää alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijat ja tutkinnot, lähde KOTA-tietokanta.

Taide- ja kulttuuripolitiikka

Kulttuuripolitiikan strategia 2020:n mukaisesti tavoitteena on luoda edellytykset taiteen, kulttuuriin ja luovuuden sekä kulttuuriperinnön kehitykselle ja siten tukea moninaisuuden ja osallisuuden edistymistä yhteiskunnassa.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

— Luovan työn tekijöiden toimintaedellytyksiä ja työllisyyttä parantamalla, kulttuurin ja tiedon saatavuutta sekä kulttuuriperinnön säilyttämistä ja aktiivista käyttöä edistämällä vahvistetaan kulttuurista perustaa ja sivistyksen voimaa.

— Luovaa taloutta, kulttuuripalveluiden saatavuutta ja kulttuuristen sisältöjen tuotantoa vahvistetaan alueellisesti ja paikallisesti alueiden ja elinympäristöjen kehittämiseksi.

— Taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta lisäämällä ja kulttuuripalveluiden hyödyntämistä tukemalla sekä osallistumismahdollisuuksia kehittämällä parannetaan kansalaisten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

— Kulttuuristen sisältöjen tuotantoa ja levitystä, kulttuurin taloutta sekä kulttuurivientiä ja -vaihtoa edistämällä, toimivaa tekijänoikeusjärjestelmää kehittämällä ja kulttuuriyrittäjyyden toimintaedellytyksiä parantamalla vahvistetaan kilpailukykyä.

Taiteen ja kulttuurin tunnuslukuja

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2010 arvio
Kulttuurisen perustan vahvistaminen			
— Valtion tuki taiteelle, milj. euroa	278,3	312,2	383,6
— Museoille myönnetyt henkilötyövuodet	1 158	1 158	1 183
— Pää- ja sivukirjastojen määrä	837	833	833
— Vähälevikkisen laatukirjallisuuden ostotuella hankittujen kirjojen osuus yleisten kirjastojen kirjahankinnoista, %	2,8	2,6	2,6
Luovan työn tekijät			
— Valtion taiteilijoille myöntämät apurahat ja avustukset, 1 000 euroa	19 582	20 201	21 600
— Teattereille myönnetyt henkilötyövuodet	2 469	2 469	2 469
— Orkestereille myönnetyt henkilötyövuodet	1 033	1 033	1 033
— Kulttuurialojen työvoiman osuus kaikista työllisistä, %	4,25	..	4,25
— Taiteilijaeläkkeiden kokonaismäärä (31.12.)	1 049	1 038	1 027
— Uusia taiteilijaeläkkeitä vastaavien eläkkeiden määrä (35 kpl/v) suhteessa hakijoiden määrään, %	7,48	6,96	6,85
Kulttuuri ja kansalaiset			
— Valtionosuuden piirissä olevien teattereiden ja Kansallisteatterin kävijät, 1 000 henk.	2 768	2 647	2 700
— Museoiden kävijämäärät valtionosuuden piirissä ja muissa päätoimisesti hoidetuissa museoissa, 1 000 henk.	4 597	5 178	4 900
— Valtionosuuden piirissä olevien orkestereiden, Radion Sinfonia-orkesterin ja Kansallisoopperan kuulijat, 1 000 henk.	871	1 029	1 050
— Kotimaisten pitkien elokuvien teatteriensi-illat	14	15	17
— Kotimaisten elokuvien katsojat elokuvateattereissa, 1 000 henk.	1 514	1 586	1 600
— Yleisten kirjastojen kokonaislainaus, 1 000 kpl	100 863	99 260	99 500
— Fyysiset kirjastokäynnit, 1 000 kpl	57 272	55 611	56 000
— Kirjastojen verkkokäynnit, 1 000 kpl	37 652	45 957	50 000
— Kulttuuritapahtumissa käynnit, 1 000 henk.	2 028	1 920	2 030
Kulttuuri ja talous			
— Kulttuurin %-osuus arvonlisäyksestä (bkt)	3,13	..	3,2
— Myönnettyjen valtiontakuiden määrä, 1 000 euroa	131 666	251 078	250 000
— Kulttuuritoimialojen osuus koko talouden tuotoksesta, %	3,27	3,3 (arvio)	3,3

Liikuntapolitiikka

Liikuntapolitiikalla edistetään liikunnallista elämäntapaa, vahvistetaan osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan eettisesti kestävää kilpa- ja huippu-urheilua.

Liikunnallisen elämäntavan edistäminen

Riittämättömästi liikkuvia kansalaisia aktivoidaan terveyttä ja toimintakykyä edistävään, elämänkaaren mittaiseen säännölliseen liikkumiseen. Painopisteenä ovat lapset ja nuoret, huonokuntoiset, ylipainoiset miehet ja erityistarpeita vaativat henkilöt. Yhdyskuntasuunnittelussa painotetaan liikkumisympäristöjä. Yhteisessä ja kaikille avoimessa liikuntakulttuurissa otetaan huomioon erityistarpeita vaativat väestöryhmät. Tavoitteita toteutetaan terveyttä edistävän liikunnan ohjelmilla sekä tukemalla liikunta- ja muiden järjestöjen toimintaa ja laajoja väestöryhmiä palvelevien liikuntapaikkojen rakentamista. Liikuntatutkimusta kohdennetaan tuottamaan tietoa väestön liikuntakäyttäytymistä ja liikkumattomuutta määrittävistä tekijöistä.

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen

Luodaan edellytyksiä paikallistasoisen toiminnan kehittämiselle suuntaamalla tukea liikuntaseurojen toimintaan sekä paikallistasoiseen yhteistoimintaan. Kehitetään koulutus- ja ohjaustoiminnan laatua lasten ja nuorten, harraste- ja terveysliikunnan sekä kilpa- ja huippu-urheilun toiminnoissa. Maahanmuuttajien inkluusiota ja kotoutumista edistetään liikunnan avulla.

Eettisesti ja yhteiskuntavastuullisesti toimivan huippu-urheilun tukeminen

Parannetaan tavoitteellisen huippu-urheilun toimintaedellytyksiä. Tuetaan toimenpiteitä, joilla vahvistetaan valmentajien osaamista ja urheilijoiden valmentautumismahdollisuuksia, vammaishuippu-urheilun integroitumista sekä urheilun kansainvälisten tapahtumien hakua ja järjestämistä. Luodaan edellytyksiä antidopingtoiminnan tehostamiselle sekä urheilijoiden kouluttautumiselle ammattiin.

Liikunnan tunnuslukuja

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2010 arvio
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen			
Terveytensä kannalta riittävästi (väh. 2 krt/vko) liikkuvat 15—64 -vuotiaat, %[1)]			
— miehet	67,5	67	68
— naiset	72,8	73	74
Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen[2)]			
Liikunnan kansalaistoimintaan osallistuvat, milj.	1,1	1,1	1,1
Lasten ja nuorten (6—18 -v.) osallistuminen seuratoimintaan			
—määrä	430 000	430 000	430 000
— % osuus kansalaistoimintaan osallistuvista	43	43	45
Eettisesti ja yhteiskuntavastuullisesti toimivan huippu-urheilun tukeminen			
Urheilija-apurahat	79	95	105

[1)] Lähde: 2007 ja 2008 Kansanterveyslaitos (AVTK), 2010 OPM

[2)] Lähde: Kansallinen liikuntatutkimus (SLU), Nuori Suomi, 2009

Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain (72/2006) mukaisesti nuorisotyön ja -politiikan tavoitteet sijoittuvat kolmelle tulosalueelle: nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistäminen, nuorten sosiaalinen vahvistaminen sekä nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen. Samalla toimeenpannaan hallituksen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaa nuorisotyön alueella. Maahanmuuttajanuoret otetaan huomioon läpäisevästi nuorisotyön ja -politiikan tukitoimissa.

Nuorten aktiivisen kansalaisuuden tukeminen

Nuorten aktiivisen kansalaisuuden tavoitteena on kehittää nuorten tavoitteellista toimintaa yhteiskunnassa. Aktiivista kansalaisuutta edistetään luomalla edellytyksiä jokaiselle nuorelle omaan harrastukseen, yhteisön jäsenyyteen ja yhteiskuntaan vaikuttamiseen. Nuorten osallistumis-, vaikuttamis- ja kuulemisjärjestelmiä kehitetään. Tavoitteena on, että nuoret äänestävät valtakunnallisissa vaaleissa yhtä aktiivisesti kuin muu väestö.

Nuorten sosiaalinen vahvistaminen

Nuorille suunnataan elämäntaitoja parantavia toimenpiteitä. Nuorten työpajatoiminnan tavoitteena on nuorten arjen- ja työelämävalmiuksien vahvistaminen sekä nuorisotyöttömyyden vähentäminen. Pajatoiminnan tehoa lisätään etsivän työparitoiminnan avulla. Ehkäisevällä päihde- ja huumetyöllä vähennetään nuorten huumeiden ja alkoholin käyttöä ja kokeilua.

Nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen

Nuorten kasvu- ja elinoloja parannetaan tehostamalla valtioneuvoston nuoriin kohdistuvaa sukupolvipolitiikkaa tavoitteena nuorten elinolojen saattaminen samalle tasolle muiden väestöryhmien kanssa. Huolehditaan vuonna 2007 valmistuneen valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman toimeenpanosta, seurannasta ja arvioinnista. Seurataan nuorten elinoloja nuorten elinolotiedostojen avulla.

Nuorisotyön tunnuslukuja

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2010 arvio
Nuorten aktiivinen kansalaisuus			
Nuorisotoimialan tuetut järjestöt (lkm)	106	105	105
Jäseniä järjestöissä (hlöä)	850 000	850 000	850 000
Nuorten sosiaalinen vahvistaminen			
Nuorten työpajat, lkm	200	200	180[1)]
Nuoret pajoissa, lkm/vuosi	8 081	9 000	10 000
Koulutukseen, työhön tai muuhun ohjattuun toimintaan sijoittuneet, %	74	70	70
Nuorisotyöttömät, lkm	22 200	22 550	36 000
Nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen			
Kuntia nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen piirissä (lkm)	230	240	250
Nuoret palvelujen piirissä (%)	71	82	90

[1)] Kuntaliitokset alentavat kuntien lukumäärää.

Kirkollisasiat

Opetusministeriön toimialaan kuuluvat evankelis-luterilainen kirkko, ortodoksinen kirkkokunta sekä muut uskonnolliset yhdyskunnat. Lisäksi toimialaan kuuluu hautaustoimen yleinen järjestäminen, jossa lähtökohtana on uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden sekä arvokkuuden ja kunnioittavuuden toteutuminen.

Opetusministeriön tavoitteena on turvata suotuisat toimintaedellytykset evankelis-luterilaiselle kirkolle, ortodoksiselle kirkkokunnalle ja muille uskonnollisille yhdyskunnille ja edistää mahdollisuuksia uskonnon tunnustamiseen ja harjoittamiseen sekä muilla tavoin edistää uskonnonvapauden toteutumista.

Kansainvälinen yhteistyö

Vahvistetaan suomalaisen koulutuksen ja osaamisen vientiä hyödyntämällä olemassa olevaa kansainvälistä kiinnostusta sekä suomalaisten koulutuksen järjestäjien ja muiden toimijoiden korkeaa osaamista.

Vaikutetaan Euroopan unionissa sekä kansainvälisissä järjestöissä Suomen tavoitteiden edistämiseen koulutus- ja tutkimuspolitiikkaa, kulttuuri-, audiovisuaali-, liikunta- sekä nuorisopolitiikkaa koskevissa asioissa.

Valtionosuusmäärärahat opetusministeriön hallinnonalalla (1 000 euroa)

		2008 tilinpäätös	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys	2009/2010 muutos
29.10.30	Yleissivistävä koulutus	543 549	685 500	729 727	44 227
29.10.34	Koulurakentaminen	57 400	55 700	55 700	0
29.20.30	Ammatillinen koulutus	561 200	624 809	652 425	27 616
29.30.30	Vapaa sivistystyö	152 090	157 569	162 716	5 147
29.30.31	Ammatillinen lisäkoulutus	126 113	135 461	146 969	11 508
29.30.32	Oppisopimuskoulutus	141 116	126 237	135 069	8 832
29.30.51	Ammatilliset erikoisoppilaitokset	18 494	19 684	20 157	473
29.40.30	Ammattikorkeakoulut	376 425	390 472	402 810	12 338
29.80.30	Kirjastot	3 257	3 832	4 415	583
29.80.31 ja 52	Teatterit ja orkesterit	56 972	67 938	78 736	10 798
29.80.32 ja 52	Museot	25 192	30 875	37 569	6 694
29.80.33	Kuntien kulttuuritoiminta	106	106	106	0
29.80.34	Kirjastorakentaminen	5 800	5 400	5 000	-400
29.90.50 ja 52	Liikunnan koulutuskeskukset	15 973	16 183	16 568	385
29.90.50	Kuntien liikuntatoimi	16 996	18 794	18 886	92
29.91.50	Kuntien nuorisotyö	7 272	7 539	7 815	276
Yhteensä		2 107 955	2 346 099	2 474 668	128 569

Arvio valtionosuuksien jakautumisesta

Kunnat ja kuntayhtymät	992 847	1 048 272	1 165 569	60 556
— Kunnat	-239 276	-251 585	-280 902	-14 594
— Kuntayhtymät	1 232 123	1 299 857	1 446 471	75 150
Yksityiset	1 115 108	1 182 093	1 309 099	68 013

Vuoden 2010 valtionosuusprosentti on opetustoimessa 41,89.

Esi- ja perusopetuksen, kuntien kirjasto- ja kulttuuritoimen sekä asukaskohtaisesti rahoitetun taiteen perusopetuksen valtionosuusmäärärahat, yhteensä noin 1 570 milj. euroa, on siirretty kuntien peruspalvelujen järjestämiseen tarkoitetun valtionosuuden piiriin valtiovarainministeriön pääluokkaan luvun 28.90 perusteluihin viitaten.

Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat

Arpajaislain (1047/2001) mukaisesti raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotto käytetään urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen. Veikkausvoittovarat muodostavat keskeisen rahoituslähteen tieteen, taiteen, liikunnan ja nuorisotyön sektoreilla. Arpajaislain mukaan em. pelejä toimeenpanevan rahapeliyhteisön asianomaisen tilikauden voittoa sekä voittovaroista myönnetyistä lainoista kertyviä kuoletuksia ja korkoja vastaavaksi arvioitu määräraha otetaan vuosittain valtion talousarvioon.

Veikkaus Oy:n varsinainen tuottoarvio vuodelle 2010 on 462,7 milj. euroa eli 11,8 % enemmän v. 2009 talousarvioon verrattuna. Tämä johtuu siitä, että tuottoarvion lähtökohdaksi on otettu realisempi Veikkaus Oy:n tuottoarvion kehitys. Tuottoarvio on kohdennettu edunsaajille jakosuhdelain mukaisessa suhteessa.

Voittovaroista ehdotetaan myönnettäväksi momentilta 29.40.53 tieteen tukemiseen 89,9 milj. euroa, momentilta 29.80.52 taiteen tukemiseen 197,9 milj. euroa, momentilta 29.90.50 liikunnan tukemiseen 128,5 milj. euroa ja momentilta 29.91.50 nuorisonkasvatustyön tukemiseen 46,2 milj. euroa. Taiteen veikkausvoittovaroista ei enää vuonna 2010 rahoiteta kirjastojen valtionosuuksia.

Tieteen, taiteen, liikunnan ja nuorisotyön valtionrahoituksen määräksi luvuissa 29.40, 80, 90 ja 91 vuodelle 2010 ehdotetaan 921,4 milj. euroa, mistä 462,7 milj. euroa eli 50,2 % myönnetään veikkausvoittovaroista.

Veikkausvoittovarat ja samoihin tarkoituksiin myönnetyt muut määrärahat, milj. euroa

	2003 TP	2004 TP	2005 TP	2006 TP	2007 TP	2008 TP	2009 TA	2010 TAE
Kirjastojen käyttö-kustannusten valtionosuus	86,6	87,3	89,8	90,8	110,6	115,2	119,5	0
— veikk.varat	58,6	59,0	48,5	39,9	36,5	24,7	13,1	0
— budj.varat	28,0	28,3	41,3	50,9	74,1	90,5	106,4	0[1)]
Tiede	210,5	239,9	239,8	261,3	270,6	283,7	326,5	348,1
— veikk.varat	75,8	75,7	75,7	79,5	76,6	77,1	81,3	89,9
— budj.varat	134,7	163,8	164,1	181,8	194,0	206,6	245,2	258,2
Taide	228,0	243,2	260,0	274,3	281,6	311,2	350,3	383,5
— veikk.varat	130,1	128,6	136,8	150,4	152,3	164,5	178,8	197,9
— budj.varat	97,9	114,6	123,2	123,9	129,3	146,7	171,5	185,6
Liikunta	85,8	90,0	93,1	99,1	101,4	106,7	119,4	130,3
— veikk.varat	83,9	88,1	90,0	97,8	100,1	104,0	116,1	128,5
— budj.varat	1,9	1,9	3,1	1,3	1,3	2,7	3,3	1,8
Nuoriso	22,3	30,8	34,3	39,9	42,7	47,0	52,2	59,2
— veikk.varat	20,7	28,6	31,5	35,2	36,0	37,4	41,8	46,2
— budj.varat	1,6	2,2	2,8	4,7	6,7	9,6	10,4	13,0
Veikkausvoittovarat yhteensä ilman kirjastoa	310,5	321,0	334,0	362,9	365,0	383,2	417,9	462,7
Veikkausvoittovarat yhteensä	369,1	380,0	382,5	402,8	401,5	407,9	431,0	462,7

[1)] Kirjastojen käyttökustannusten valtionosuus on siirretty vuodesta 2010 lukien rahoitettavaksi valtiovarainministeriön pääluokasta.

Eräisiin käyttötarkoituksiin varatut määrärahat veikkausvoittovaroista ja muilta talousarvion momenteilta (euroa)

	Veikkaus-voittovarat	Yleiset budjettivarat	Yhteensä
Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot	2 712 000	2 530 000	5 242 000
Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat	59 030 000	212 099 000	271 129 000
Valtionosuus ja -avustus teattereille ja orkestereille	38 148 000	40 588 000	78 736 000
Valtionosuus ja -avustus museoille	18 162 000	19 407 000	37 569 000
Liikunnan koulutuskeskukset	18 295 000	3 709 000	22 004 000
Nuorten työpajatoiminnan kehittäminen ja syrjäytymisen ehkäisy	1 400 000	11 023 000	12 423 000

Hallinnonalan tietohallinto

Opetusministeriön hallinnonalan tietohallintostrategian 2006—2015 toteuttamista jatketaan. Tietohallintostrategian linjausten mukaisesti opetuksen, tutkimuksen ja kulttuurin yhteistä tietopohjaa vahvistetaan ja uudet palvelut toteutetaan sähköisinä. Hallinnonalalla siirrytään kaikessa hallinnon sisäisessä ja virastojen välisessä toiminnassa yksinomaan sähköiseen asiointiin ja sähköiseen hallintoon. Tietohallinnon kustannustehokkuutta parannetaan edelleen. Keskeisiä keinoja ovat yhteisten palvelujen ja muiden resurssien käytön lisääminen ja yhteistyö hankintojen toteuttamisessa.

Tietohallintostrategian mukaisia hankkeita vuonna 2010 ovat: sähköinen asianhallinta, työryhmäpalvelu ja sähköisten aineistojen pitkäaikaissäilytykseen liittyvät hankkeet.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Julkisen sektorin tuottavuuden lisääminen on osa hallitusohjelmaan kirjattua hallituksen talouspoliittista strategiaa. Tuottavuusohjelman toimenpiteitä selvitetään yksityiskohtaisemmin asianomaisten lukujen yhteydessä. Yliopistouudistuksen yhteydessä siirtyy yliopistojen ja harjoittelukoulujen henkilöstö valtion virastoja koskevan valtion budjettitalouden ulkopuolelle.

Opetusministeriön hallinnonalalla toteutetaan tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2010 on noin 536 henkilötyövuotta.

Henkilötyövuosivähennykset opetusministeriön hallinnonalalla vuonna 2010

Opetusministeriö	-6,0
Opetushallitus	-12,4
Valtion yleissivistävät oppilaitokset	-0,8
Valtion ammatilliset oppilaitokset	-0,6
Opetusalan koulutuskeskus Opeko[1)]	-60,5
Yliopistot[2)]	-250,0
Harjoittelukoulut[2)]	-16,2
Yliopistojen palvelukeskus Certia[1)]	-160
Suomen Akatemia	-4,0
Arkistolaitos	-3,0
Kotimaisten kielten tutkimuskeskus	-2,4
Varastokirjasto	-0,6
Valtion taidemuseo	-4,4
Museovirasto	-12,0
Näkövammaisten kirjasto	-3,0
Yhteensä	-535,9

[1)] Opetusalan koulutuskeskus Opeko ja Yliopistojen palvelukeskus Certia yhtiöitetään

[2)] Yliopistojen ja harjoittelukoulujen tuottavuustavoitteet sisällytetään uusimuotoisten yliopistojen valtionapuperusteisiin.

Vuoden 2010 talousarvioesitykseen liittyvät sukupuolivaikutukset

Opetusministeriön hallinnonalan määrärahoista yli puolet on siirtomenoja, joiden vaikutukset sukupuolten asemaan riippuvat rahoituksen saajien päätöksistä.

Naisten ja miesten koulutustaso eroaa nuorissa ikäryhmissä varsin huomattavasti naisten eduksi. Perusopetuksen suorittamatta jättäminen, pelkän perusopetuksen varaan jääminen sekä ammatillisen tai korkeakoulutuksen keskeyttäminen on tyypillistä erityisesti poikaoppilaille ja miesopiskelijoille. Perusopetuksen laadun parantamisen, joustavan perusopetuksen käytäntöjen, ammatilliseen koulutukseen valmistavan koulutuksen kehittämisen (ammattistartin) ja ammatillisen koulutuksen lisättyjen opiskelijapaikkojen arvioidaan pidemmällä aikavälillä pienentävän

erityisesti ilman ammatillista koulutusta jäävien osuutta väestöstä ja siltä osin sukupuolten koulutustasoeroja.

Tyttöjen ja poikien segregoituneet opiskeluvalinnat pitävät yllä työelämän segregaatiota. Jatketaan toimia, joilla vaikutetaan tyttöjen ja poikien opiskeluvalintoihin.

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toiminnot suuntautuvat lähtökohtaisesti sukupuolineutraalisti. Toisaalta esimerkiksi liikuntatoimen valtionavustuspolitiikan lähtökohtana on liikuntalain mukainen tasa-arvon edistäminen, ja tämä otetaan huomioon avustuskriteereissä. Erityisenä painopisteenä liikuntatoimessa on sukupuolinäkökulman huomioonottaminen valmenta- ja ohjaajakoulutuksen kehittämisessä. Nuorisotyössä rahoitusta voidaan tarvittaessa suunnata eriytetysti tyttöjen ja poikia koskeviin hankkeisiin. Monikulttuurisuuden lisääntyessä eriytetyn toiminnan tarve tulee kasvamaan.

Opetusministeriö seuraa tilastoinnin ja tutkimusten avulla hallinnonalansa toimintojen sukupuolivaikutuksia ja ottaa nämä huomioon talousarviota laadittaessa.

Hallinnonalan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
29.10.34	*Valtionosuus ja -avustus oppilaitosten perustamiskustannuksiin* (arviomääräraha)		
	— yleissivistävän koulutuksen perustamishankevaltuus	71,00	38,00
	— laajuuksien vahvistamisvaltuus	55,00	55,00
29.30.52	*Valtionavustus vapaan sivistystyön perustamiskustannuksiin* (arviomääräraha)		
	— perustamishankevaltuus	1,00	1,00
	— laajuuksien vahvistamisvaltuus	1,50	1,50
29.40	**Korkeakouluopetus ja tutkimus**		
	— Suomen Akatemian tutkimushankevaltuus	258,50	361,46
29.80.34	*Valtionosuus ja -avustus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin* (siirtomääräraha 3 v)		
	— perustamishankevaltuus	4,50	4,00
	— laajuuksien vahvistamisvaltuus	3,50	3,50
29.80.54	*Valtionavustus taide- ja kulttuurilaitosten toimitila-investointeihin* (kiinteä määräraha)		
	— valtionavustus Svenska teaternin peruskorjaukseen	-	30,00
29.80.75	*Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito* (siirtomääräraha 3 v)		
	— perusparannus- ja pienhankevaltuus	1,80	1,60

29.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
01.	**Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot**	**274 408**	**215 277**	**118 405**	**- 96 872**	**- 45**
01.	Opetusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 922	26 615	26 021	- 594	- 2
02.	Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 864	21 039	21 497	458	2
03.	Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksen CIMOn toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 352	8 773	8 759	- 14	- 0
04.	Koulutuksen ja korkeakoulujen arviointi (siirtomääräraha 2 v)	—	—	2 289	2 289	0
21.	Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	4 686	4 061	4 511	450	11
22.	Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	14 563	14 563	15 313	750	5
29.	Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	142 896	135 000	30 800	- 104 200	- 77
50.	Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	585	585	585	—	—
51.	Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	2 571	2 524	2 547	23	1
(62.)	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta (arviomääräraha)	49 148	—	—	—	—
66.	Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 021	2 117	2 083	- 34	- 2
(70.)	Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	800	—	—	—	—
88.	Osakehankinnat (siirtomääräraha 2 v)	—	—	4 000	4 000	0
10.	**Yleissivistävä koulutus**	**667 190**	**813 434**	**842 687**	**29 253**	**4**
01.	Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	49 305	54 742	45 219	- 9 523	- 17
02.	Ylioppilastutkintolautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15	2	6	4	200
20.	Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	16 299	16 144	10 889	- 5 255	- 33
30.	Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	543 550	685 500	729 727	44 227	6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
34.	Valtionosuus ja -avustus oppilaitosten perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	57 400	55 700	55 700	—	—
51.	Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	621	1 346	1 146	- 200	- 15
20.	**Ammatillinen koulutus**	**600 816**	**637 694**	**665 115**	**27 421**	**4**
01.	Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	35 156	8 425	8 300	- 125	- 1
20.	Työpaikalla tapahtuva oppiminen (siirtomääräraha 2 v)	3 026	3 026	3 026	—	—
21.	Ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 434	1 434	1 364	- 70	- 5
30.	Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	561 200	624 809	652 425	27 616	4
30.	**Aikuiskoulutus**	**471 754**	**475 200**	**501 774**	**26 574**	**6**
20.	Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot (siirtomääräraha 2 v)	14 209	15 359	24 233	8 874	58
21.	Aikuiskoulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	9 304	10 104	3 010	- 7 094	- 70
30.	Valtionosuus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	152 090	157 569	162 716	5 147	3
31.	Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen (arviomääräraha)	126 113	135 461	146 969	11 508	8
32.	Valtionosuus ja -avustus oppisopimuskoulutukseen (arviomääräraha)	141 116	126 237	135 069	8 832	7
51.	Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	18 494	19 684	20 157	473	2
52.	Valtionavustus vapaan sivistystyön perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	1 000	1 000	1 000	—	—
53.	Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	9 428	9 786	8 620	- 1 166	- 12
40.	**Korkeakouluopetus ja tutkimus**	**2 397 886**	**2 574 415**	**2 594 849**	**20 434**	**1**
01.	Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 968	36 171	9 333	- 26 838	- 74
02.	Arkistolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 032	21 115	20 465	- 650	- 3
03.	Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 681	2 645	2 530	- 115	- 4

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
04.	Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 573	1 587	1 615	28	2
05.	Yliopistojen palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 000	8 000	10	- 7 990	- 100
20.	Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	35 025	25 320	21 436	- 3 884	- 15
30.	Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	376 425	390 472	402 810	12 338	3
50.	Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 485 863	1 574 203	1 672 394	98 191	6
51.	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomääräraha 3 v)	137 433	169 941	209 099	39 158	23
53.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat tieteen edistämiseen (arviomääräraha)	77 034	81 256	89 964	8 708	11
66.	Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	12 852	13 705	15 193	1 488	11
87.	Valtion rahoitus Aalto-yliopiston pääomaan (kiinteä määräraha)	200 000	200 000	100 000	- 100 000	- 50
88.	Valtion rahoitus Tampereen teknillisen yliopiston säätiön pääomaan (kiinteä määräraha)	—	50 000	50 000	—	—
(50.)	**Yliopisto-opetus ja -tutkimus**	—	—	—	—	—
(60.)	**Tiede**	—	—	—	—	—
70.	**Opintotuki**	**782 752**	**870 973**	**890 413**	**19 440**	**2**
01.	Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	668	685	699	14	2
52.	Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)	39 195	25 500	32 500	7 000	27
55.	Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	678 314	776 394	789 020	12 626	2
57.	Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	24 135	27 300	27 100	- 200	- 1
58.	Avustus vuokrakustannusten korvaamiseen (siirtomääräraha 2 v)	4 294	4 494	4 494	—	—
59.	Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuki (arviomääräraha)	36 146	36 600	36 600	—	—
80.	**Taide ja kulttuuri**	**337 578**	**363 254**	**383 556**	**20 302**	**6**
01.	Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 194	5 420	5 162	- 258	- 5

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
02.	Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 001	18 556	18 948	392	2
03.	Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 852	2 678	2 570	- 108	- 4
04.	Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 534	18 863	19 527	664	4
05.	Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 157	6 968	6 484	- 484	- 7
06.	Kansallisen audiovisuaalisen arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 740	5 520	6 692	1 172	21
07.	Valtion elokuvatarkastamon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	590	611	616	5	1
08.	Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	922	967	978	11	1
30.	Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (arviomääräraha)	3 257	3 832	4 415	583	15
31.	Valtionosuus ja -avustus teattereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	19 444	29 990	40 588	10 598	35
32.	Valtionosuudet ja -avustukset museoille (arviomääräraha)	6 785	12 468	19 407	6 939	56
33.	Valtionavustukset kuntien ja alueiden kulttuuritoiminnan kehittämiseen (arviomääräraha)	106	106	106	—	—
34.	Valtionosuus ja -avustus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	5 800	5 400	5 000	- 400	- 7
(36.)	Euroopan kulttuuripääkaupunki 2011 -hankkeen avustus (siirtomääräraha 2 v)	—	2 000	—	- 2 000	- 100
40.	Korvaus Suomenlinnan Liikenne Oy:lle (arviomääräraha)	252	252	252	—	—
50.	Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	11 325	11 695	9 975	- 1 720	- 15
51.	Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	11 407	13 160	13 160	—	—
52.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat taiteen edistämiseen (arviomääräraha)	189 204	191 886	197 922	6 036	3
53.	Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	17 542	18 000	18 634	634	4

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
54.	Valtionavustus taide- ja kulttuurilaitosten toimitilainvestointeihin (kiinteä määräraha)	3 816	3 746	3 764	18	0
55.	Kulttuuriperinnön digitoinnin tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000	2 000	2 500	500	25
56.	Kulttuuriviennin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	800	800	100	- 700	- 87
70.	Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	2 145	2 500	1 500	- 1 000	- 40
72.	Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	739	739	739	—	—
75.	Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	4 950	5 080	4 500	- 580	- 11
95.	Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	17	17	17	—	—
90.	**Liikuntatoimi**	**106 704**	**119 413**	**130 330**	**10 917**	**9**
50.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)	103 951	116 082	128 521	12 439	11
52.	Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille (kiinteä määräraha)	2 753	3 331	1 809	- 1 522	- 46
91.	**Nuorisotyö**	**47 045**	**52 662**	**59 290**	**6 628**	**13**
50.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	37 422	41 789	46 267	4 478	11
51.	Nuorten työpajatoiminta ja ehkäisevä huumetyö (siirtomääräraha 2 v)	9 623	10 873	13 023	2 150	20
	Yhteensä	**5 686 132**	**6 122 322**	**6 186 419**	**64 097**	**1**
	Henkilöstön kokonaismäärä	35 228	34 631	3 564		

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

Selvitysosa: Opetusministeriö vastaa osana valtioneuvostoa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan kehittämisestä ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Ministeriö vahvistaa toiminnallaan yhteiskunnan osaamisen ja luovuuden perustaa.

Opetusministeriön toiminnallista tuloksellisuutta koskevat alustavat tavoitteet:

1. Opetusministeriön strateginen toiminta on toimintaympäristön muutoksia ennakoivaa ja ministeriön toimialaa tehokkaasti ohjaavaa. Käynnistetään opetusministeriön strategian 2020 ja strategisten ohjelmien (sivistyksen voima, menestyvät alueet ja elinympäristöt, osallisuus ja yhteisöllisyys sekä kilpailukyky) toimeenpano. Laaditaan opetusministeriön tulevaisuuskatsaus.

Jatketaan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman, kulttuuripolitiikan strategian, lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman sekä liikunnan edistämisen linjoista annetun periaatepäätöksen toimeenpanoa.

2. Tiedolla johtaminen tukee opetusministeriön päätöksentekoa ja strategista toimintaa. Kehitetään tieto- ja tilastotuotantoa sekä sektoritutkimusta ja tuotetaan politiikka-analyyseja toimialan yhteiskunnallisesti ja kansainvälisesti merkittävistä asioista. Kehitetään ministeriön toimialan vaikuttavuusindikaattoreita strategisen toiminnan ja poliittisen päätöksenteon tueksi.

3. Säädösvalmistelun laatua kehitetään valtioneuvoston säädöspoliittisten linjausten mukaisesti. Laadun kehittämistä koskevat tavoitteet sovitaan osana tulosjohtamista. Vahvistetaan säädösvalmistelun johtamista, suunnitelmallisuutta ja osaamista.

4. Opetusministeriön ja sen hallinnonalan toiminnan ja talouden suunnittelun ja seurannan kokonaisuutta kehitetään. Opetusministeriön toimialan ohjaus edistää yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteiden toteutumista. Kehitetään toimialan ohjausjärjestelmiä.

5. Ministeriön johtamista ja toimintatapoja kehitetään. Uudistettu tulosjohtamisprosessi vakiinnutetaan. Riskienhallinta ja laadunvarmistus ovat osa toiminnan kehittämistä. Tehostetaan hankintamenettelyä tukevia toimintatapoja.

6. Toteutetaan opetusministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelmaa. Opetusministeriön hallinnonalan tietohallintostrategian toteuttamista jatketaan tavoitteena siirtyä vuonna 2010 pääsääntöisesti sähköisiin asianhallinnan prosesseihin.

7. Henkilöstöjohtaminen ja henkilöstöpolitiikka tukevat asetettujen tulostavoitteiden saavuttamista ja henkilöstön työhyvinvointia. Kehitetään pitkäjänteistä ja ennakoivaa henkilöstösuunnittelua ja osaamista osana henkilöstöstrategian 2020 toimeenpanoa.

01. Opetusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 26 021 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman palkkaus-, matka-, kokous-, koulutus- ja tiedotus- sekä muihin vastaaviin toimintamenoihin.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	27 168	26 815	26 221
Bruttotulot	483	200	200
Nettomenot	26 685	26 615	26 021
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 466		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 702		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 84 000 euroa)	53
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	173
Hallinnonalan tietohallinnon kehittäminen (siirto momentilta 28.70.20)	800
Siirto momentilta 29.10.20 (2 htv)	145
Siirto momentilta 29.40.20 (1 htv)	63
Arviointitoiminnan siirto momentille 29.01.04 (-4 htv)	-936
Tuottavuustoimet (-6 htv)	-176
Uudelleenkohdentaminen	-450
Muu muutos yhteensä	-266
Yhteensä	-594

2010 talousarvio	26 021 000
2009 talousarvio	26 615 000
2008 tilinpäätös	25 922 000

02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 497 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) oppimateriaalin kehittämiseen

2) ruotsinkielisen ja muun vähälevikkisen oppimateriaalin tuottamiseen

3) enintään 950 000 euroa vähälevikkisen oppimateriaalimyynnin liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen sekä

4) 207 000 euroa avustuksena saamelaiskäräjille jaettavaksi saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen.

Selvitysosa: Opetushallitus toimii opetustoimialan toimeenpano-, seuranta- ja kehittämisvirastona, joka toteuttaa toimialan normatiiviset opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteiden valmistelu- ja toimeenpanotehtävät, koulutuksen järjestäjien palvelukyvyn sekä tuloksellisuuden parantamiseen tähtäävän informaatio-ohjauksen ja hanketoiminnan. Opetushallitus seuraa koulutuksen järjestämistä ja koulutuksen tuloksellisuutta sekä toteuttaa virastolle erikseen säädetyt ja määrätyt hallinto- ja palvelutehtävät.

Opetusministeriö asettaa Opetushallitukselle seuraavat tavoitteet:

— *Normatiivinen ohjaus:* Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden uudistamisen käynnistäminen sekä perusopetuksen tuntijaon valmistelun tuki. Ammattikoulutuksen tutkintojärjestelmän kehittämisen tuki ja ammatillisten perustutkintojen, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteiden sekä ammattikoulutukseen valmistavien koulutusten perusteiden valmistelu ja päättäminen.

— *Informaatio-ohjaus ja hanketoiminta:* Koulutuksen palvelurakenteen, esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen, ammattikoulutuksen, vapaan sivistystyön ja muun aikuiskoulutuksen sekä tukipalvelujen tuloksellisuuden parantamista tukevat kehittämis-, kokeiluja käynnistämishankkeet, joissa tuotetaan valtakunnallisia malleja, menetelmiä ja käytäntöjä. Perusopetuksen laadullisen kehittämisen hankkeen (Perusopetus paremmaksi -ohjelma) valtakunnallinen toimeenpano. Koulutuspoliittisia uudistuksia ja ajankohtaisia tarpeita toteuttavan opetustoimen henkilöstön lisä- ja täydennyskoulutuksen toimeenpano. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen tuki ja ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuositusten toimeenpanoon liittyvät tehtävät.

— *Koulutuksen järjestäminen ja koulutuksen tuloksellisuus:* Koulutuksen rahoitusjärjestelmän tiedonkeruun, laskennan ja raportoinnin, koulutuksen indikaattorien ja kansainvälisen tiedonvaihdon, koulutuksen järjestämistä koskevien seurantaselvitysten sekä perusopetuksen ja ammatillisten koulutuksen oppimistulosten seuranta-arviointien toimeenpano.

— *Erikseen säädetyt ja määrätyt tehtävät:* Koulutus- ja tutkintotoimikuntien palvelut. Tutkintojen tunnustamisen ja siihen liittyvien kansainvälisten tehtävien ja valtionhallinnon kielitutkintojen ja auktorisoitujen kääntäjien tutkintojen toteuttaminen sekä eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen ja ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten siirtojärjestelmän kehittämistehtävien toteutus. Kuljettajadirektiivin toimeenpano. Opiskelijavalintapalvelu-

jen (ammatillinen koulutus, lukiokoulutus, ammattikorkeakoulut, yliopistot) valtakunnallinen toteutus ja hakijarekisterien tietojen kokoaminen sekä koulutukseen hakeutumisen ja opiskelijaksi ottamisen yleinen tiedotus, neuvonta ja ohjaus. Valtion oppilaitosten ja Eurooppa-koulujen hallinto- ja tarkastustehtävät sekä koulutus- ja tutkintotoimikuntien asiantuntijapalvelut ja hallinto. Vähälevikkisen oppimateriaalin kustantaminen sekä maksullisten koulutustilaisuuksien sekä asiantuntijapalveluina tilattujen arviointien, konsultointien ja selvitysten toteuttaminen.

Toiminnallinen tehokkuus

Opetushallituksen tuottavuuden lisäämiseksi jatketaan sähköisten palveluiden ja toimintaprosessien kehittämistä. Kehitetään tuloksellisuuden seurannan tunnuslukuja ja raportointia. Opetushallituksen maksullisen palvelutoiminnan tavoitteena on tarjota ajankohtaistietoa ja tukea opetussektorin kehittämishaasteisiin sekä turvata pienilevikkisen oppimateriaalin saatavuus. Tavoitteena on liiketaloudellisen toiminnan taloudellisen kannattavuuden säilyminen supistuvilla markkinoilla.

Tuotokset ja laadunhallinta

Opetushallituksen suoritteet, kpl

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
1. Viranomaissuoritteet					
— Opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet ja niiden muutokset					
— Ammatillinen koulutus/yleissivistävä koulutus	6/-	8/4	28/-	20/6	32/-
— Näyttötutkinnon perusteet ja niiden muutokset	40	41	39	40	40
— Oppimistulosten arviointi	3	4	2	2	1
2. Maksullisen palvelutoiminnan suoritteet					
Julkisoikeudelliset suoritteet					
— Opetushallinnon tutkinto	357	418	375	370	370
— Päätös korkeakoulututkinnon tunnustamisesta	486	554	411	420	420
— Valtion kielitutkinnot	3 605	2 310	2 070	2 070	2 000
— Aikuiskoulutuksen näyttötutkintojen tutkintomaksut (kpl)	41 073	42 555	46 131	45 550	45 000
Liiketaloudelliset suoritteet					
— Koulutettavapäivät	10 563	10 268	10 442	9 500	9 500
— Aikuiskoulutuksen näyttötutkintojen järjestämisedellytysten arviointi	172	128	98	90	90
— Tilatut konsultoinnit ja arvioinnit	54	118	87	4	85
— Myydyt julkaisut ja oppimateriaalituotteet	99 790	96 400	88 573	77 400	77 400
— Ulkomaisten tutkintojen vastaavuuslausunnot	39	56	43	40	40

Henkilöstövoimavarat

Toiminnan tuloksellisuutta tuetaan jatkamalla johtamisjärjestelmien kehittämistä. Tuottavuusohjelman tavoitteita toteutetaan henkilöstösuunnitelman mukaisesti. Henkilöstön tehtäväkuvia ja osaamisalueita laajennetaan ja kehittämis- ja muuta toimintaa kohdennetaan nykyistä laajempiin sekä kansallisen koulutuspolitiikan kannalta vaikuttavimpiin ohjelmiin.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Henkilötyövuodet (momentti 29.01.02)	294,7	282,9	277,0	266,0
Henkilötyövuodet (muut momentit)	38,7	23,5	49,0	48,0
Määräaikaiset koko henkilöstömäärästä, %	18,3	9,3	9,0	8,5
Työtyytyväisyysindeksi	3,1	3,2	3,5	3,6
Sairaspoissaolot, työpäivää /htv	11,0	9,1	9,0	8,9
Koulutustasoindeksi	6,1	5,9	6,0	6,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	28 320	28 139	28 297
Bruttotulot	6 865	7 100	6 800
Nettomenot	21 455	21 039	21 497
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 581		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 990		

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet, vähälevikkinen oppimateriaalituotanto (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 136	1 000	1 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	2 008	1 950	1 950
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-872	-950	-950
Kustannusvastaavuus, %	57	51	51
Hintatuki	872	950	950
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	100	100	100

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, muut liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	2 582	3 150	2 180
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	2 457	2 258	2 050
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	125	892	130
Kustannusvastaavuus, %	105	140	106

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	2 568	2 400	2 400
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	2 568	2 400	2 400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	0	0	0
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä 182 000 euroa kertaluonteista vähennystä), valtion palkkausjärjestelmä sekä työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 64 000 euroa)	244
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	-5
Maksullisen palvelutoiminnan tulo-rahoituksen vaje	600
Tuottavuustoimet (-12,4 htv)	-364
Siirto momentilta 29.30.21 (1 htv)	50
Siirto momentille 25.01.50	-51
Muu muutos yhteensä	-16
Yhteensä	458

2010 talousarvio	21 497 000
2009 I lisätalousarvio	600 000
2009 talousarvio	21 039 000
2008 tilinpäätös	22 864 000

03. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksen CIMOn toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 759 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) enintään 144 000 euroa maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen

2) 1 684 000 euroa ulkomailla tapahtuvan Suomen kielen ja kulttuurin opetuksen järjestämiseen mukaan lukien ulkomaisissa yliopistoissa palvelevien yliopisto-opettajien ja muiden opetushallintoviranomaisten, yhteensä enintään 47 henkilön, palkkaukseen ja

3) 2 802 000 euroa opiskelija-, harjoittelija-, opettaja-, nuoriso- ja asiantuntijavaihtoon myönnettäviin stipendeihin, apurahoihin ja avustuksiin.

S e l v i t y s o s a :

Toiminnallinen tuloksellisuus

Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO (Centre for International Mobility)

— edistää kansainvälistä vuorovaikutusta suomalaisessa koulutuksessa ja työelämässä sekä kulttuuri- ja nuorisotoimen alueella
— tukee toiminnallaan kansainvälisen liikkuvuuden lisäämistä ja suomalaisen koulutuksen ja kulttuurin kansainvälistä näkyvyyttä ja kilpailukykyä
— toteuttaa apuraha- ja henkilövaihto-ohjelmia ja vastaa Euroopan unionin koulutus-, kulttuuri- ja nuoriso-ohjelmien kansallisesta toimeenpanosta sekä pohjoismaisen Nordplus-ohjelman toimeenpanosta
— järjestää neuvonta- ja tietopalvelua ja tukee suomalaisen koulutuksen kansainvälistymistä, painopistealueina ovat Aasia, erityisesti Kiina ja Intia, Pohjois-Amerikka sekä Venäjä
— tukee Suomen kielen ja kulttuurin opetusta ulkomaisissa yliopistoissa
— järjestää ulkomaisille yliopisto-opiskelijoille suomen kielen kursseja Suomessa sekä
— lisää tietotekniikan hyväksikäyttöä tiedotuksessa, neuvonnassa ja koulutuksessa.

Määrälliset tavoitteet

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Elinikäisen oppimisen ohjelma (LLP)	17 650	17 910	18 600
— Suomesta lähteneet	11 344	11 280	11 900
— Suomeen saapuvat	6 306	6 630	6 700
EU:n nuorisotoimintaohjelmaan (YiA) osallistuvat	3 083	2 500	2 500
Kahdenvälinen ja monenkeskinen yhteistyö	2 228	2 650	2 350
— Aasia	148	80	100
— Pohjois-Amerikka	151	200	210
— Venäjä	431	300	300
— muu harjoitteluvaihto ja apurahat[1)]	1 265	1 870	1 500
— North-South -kehitysmaaohjelma	233	200	240
Suomen kielen ja kulttuurin edistäminen			
— kesäkurssiapurahat ja opetusvierailut	243	260	230

[1)] Sisältää jatko-opiskelun ja kansainvälisen harjoitteluvaihdon sekä CIMOn tukemien opiskelijajärjestöjen organisoiman harjoittelijavaihdon.

Päätösosan kohdassa 2 tarkoitetut palkkausmenot määräytyvät soveltuvin osin ulkomailla työskentelevien Suomen kielen ja kulttuurin yliopisto-opettajien ohjesäännön mukaisesti.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	10 882	10 958	11 245
Bruttotulot	2 848	2 185	2 486
Nettomenot	8 034	8 773	8 759
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	741		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 059		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (josta työnantaja-päätöksiä 37 000 euroa), valtion palkkaus-järjestelmä (ulkomaan lehtorit) ja työnantajan kela-maksun poistaminen	34
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	43
IT-palvelukeskus (TA 2009)	-4
Uudelleenkohdentaminen	-50
Muu muutos yhteensä	-37
Yhteensä	-14

Momentin nimike on muutettu (Laki Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksesta CIMOsta 951/2008).

2010 talousarvio	8 759 000
2009 talousarvio	8 773 000
2008 tilinpäätös	8 352 000

04. Koulutuksen ja korkeakoulujen arviointi (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 289 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) enintään 915 000 euroa avustusten myöntämiseen koulutuksen arviointitoimintaan ja

2) korkeakoulujen arviointineuvoston toimintamenoihin.

Selvitysosa: Koulutuksen arviointineuvoston tehtävänä on avustaa opetusministeriötä ja tukea koulutuksen järjestäjiä koulutuksen arviointia koskevissa asioissa. Koulutuksen arviointineuvoston toimintamääräraha on muutettu avustukseksi yliopistouudistukseen liittyen.

Arviointitoiminnan ennakoitavuutta ja vakautta parannetaan. Arvioinnin suuntaviivoista päätetään määräajoin laadittavassa opetusministeriön arviointisuunnitelmassa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2010 esitys
Bruttomenot	2 329
Bruttotulot	40
Nettomenot	2 289

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut siirrot (1 000 euroa)

Siirto momentilta 29.01.01 (4 htv)	936
Siirto momentilta 29.10.20	110
Siirto momentilta 29.20.21	70
Siirto momentilta 29.30.21	75
Siirto momentilta 29.40.20 (7 htv)	1 098
Yhteensä	2 289

2010 talousarvio	2 289 000

21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 511 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) menoihin, jotka aiheutuvat osallistumisesta kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja pohjoismaiseen kulttuuriyhteistyöhön

2) kulttuurisopimusten ja vaihto-ohjelmien toimeenpanosta aiheutuviin menoihin ja

3) ulkomaille suuntautuvan kulttuuri- ja sivistystoiminnan edellyttämiin palkkaus- ja ohjelmamenoihin tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen henkilöille ja yhteisöille, jotka edistävät opetus-, tiede- ja kulttuurivaihtoa sekä Suomen kulttuurin tunnetuksi tekemistä ulkomailla.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö €

Koulutuksen ja tieteen toimialan kansainväliset hankkeet	681 000
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimen toimialan kansainväliset hankkeet	2 761 000
Muut kansainväliset hankkeet	1 069 000
Yhteensä	4 511 000

Määrärahalla rahoitetaan opetusministeriön toimialan monenkeskiseen kansainväliseen yhteistyöhön, kahdenväliseen kulttuurivaihtoon, ulkosuomalaistoimintaan ja sukukansayhteistyöhön liittyvää toimintaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 450 000 euroa Pohjola-Nordenin avustuksen siirtona momentilta 29.80.50.

2010 talousarvio	4 511 000
2009 talousarvio	4 061 000
2008 tilinpäätös	4 686 000

22. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 313 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tekijänoikeuslakiin (404/1961) perustuvien kopiointi- ja muiden käyttöoikeuskorvausten sekä kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen ja

2) enintään 3 000 000 euroa suojattujen teosten tekijöille maksettavan lainauskorvauksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahasta maksetaan tekijänoikeuslakiin perustuvia korvauksia oppilaitoksissa, yleisissä kirjastoissa ja valtionhallinnossa tapahtuvasta suojatun aineiston käytöstä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 750 000 euroa johtuen kopiointimäärän muutoksesta.

2010 talousarvio	15 313 000
2009 talousarvio	14 563 000
2008 tilinpäätös	14 563 000

29. Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 30 800 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 115 800 000 euroa siirtona momentille 29.40.50 (yliopistouudistus).

2010 talousarvio	30 800 000
2009 talousarvio	135 000 000
2008 tilinpäätös	142 896 185

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 585 000 euroa.

Käyttösuunnitelma	€
1. Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä annetun lain (1331/2003) mukainen valtionavustus	575 000
2. Paasikivi-Seura	10 000
Yhteensä	585 000

2010 talousarvio	585 000
2009 talousarvio	585 000
2008 tilinpäätös	585 000

51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 547 000 euroa.

Käyttösuunnitelma	€
1. Avustus Ortodoksiselle kirkolle (L 985/2006, 119 §)	2 080 000
2. Avustus Suomen Merimieskirkolle, eräiden siirtoväen sankarihautojen hoitoon ja luovutetun alueen hautausmaiden kunnostamiseen	267 000
— mistä merimieskirkkojen rakennusavustuksiin ja rakennuslainojen hoitoon (enintään)	152 000
3. Avustus rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille	200 000
Yhteensä	2 547 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 23 000 euroa johtuen kustannustason muutoksesta (1,1 %) käyttösuunnitelman kohdassa 1.

2010 talousarvio	2 547 000
2009 talousarvio	2 524 000
2008 tilinpäätös	2 571 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 083 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Unescon ja muiden hallitustenvälisten monenkeskisen sivistyksellisen yhteistyön järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Unescon jäsenmaksu	1 410 000
Suomen maksuosuus Euroopan nuorisosäätiöön	37 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston nuorisokortin osittaissopimuksesta	5 000
Suomen maksuosuus WIPOlle	82 000
Suomen maksuosuus ICCROMille	21 000
Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelua koskevasta sopimuksesta aiheutuvat menot	14 000
OECD/CERI jäsenmaksu	23 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston EURIMAGES-rahastoon	293 000
Suomen maksuosuus Euroopan audiovisuaaliselle observatoriolle	24 000
Suomen maksuosuus Euroopan nykykielten keskukselle	33 000
Suomen maksuosuus WADAlle	53 000
OECD/INES jäsenmaksu	24 000
Suomen maksuosuus kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemista ja edistämistä koskevasta UNESCOn yleissopimuksesta	20 000
Suomen maksuosuus urheilun dopingin-vastaisesta UNESCOn yleissopimuksesta	20 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston urheilua koskevasta laajennetusta osittaissopimuksesta	24 000
Yhteensä	2 083 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Valuuttakurssien ja kustannustason muutos	-44
OECD/INES jäsenmaksun muutos	10
Yhteensä	-34

2010 talousarvio	2 083 000
2009 talousarvio	2 117 000
2008 tilinpäätös	2 020 935

88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Yliopistojen palvelukeskus Certian toimintaa jatkamaan perustettavan osakeyhtiön osakkeiden merkintähinnan ja muun pääoman sekä yhtiöittämiseen ja omistajajärjestelyihin liittyvien menojen maksamiseen. Edellytyksenä määrärahan käytölle on, että perustettavan yhtiön osakkeiden välisessä osakassopimuksessa sovitaan sitovasti siitä, että muilla yhtiön osakkailla on velvollisuus lunastaa valtion omistuksessa olevat yhtiön osakkeet niiden alkuperäiseen merkintähintaan viimeistään vuoden 2012 aikana, jos valtio ei ole niistä siihen mennessä luopunut.

Valtioneuvosto saa päättää omistusjärjestelyistä, joiden seurauksena valtio voi luopua omistuksestaan yhtiössä. Valtio saa luovuttaa perustettavan yhtiön osakkeita vastikkeetta tai muutoin käypää arvoa alemmasta hinnasta.

Selvitysosa: Yliopistojen palvelukeskus Certian toimintaa jatkavan yhtiön on tarkoitus aloittaa toimintansa 1.5.2010. Yhtiöittäminen liittyy yliopistouudistukseen. Määrärahaa käytetään perustettavan osakeyhtiön osakepääoman ja vapaan oman pääoman maksamiseen yhtiökokouksessa päätettävän merkintäsuhteen mukaisesti. Määrärahaa voidaan käyttää myös vieraan pääoman ehtoiseen rahoitukseen. Mahdollisuus perustettavan yhtiön omistuspohjan laajentamiseen vahvistaisi yhtiön liiketoiminnan kehittämistä. Omistajarakenne on ensisijaisesti tarkoitus muodostaa siten, että Yliopistojen palvelukeskuksen asiakasyliopistot tulevat valtion lisäksi yhtiön osakkaiksi sen perustamisen jälkeen. Edellytyksenä kunkin yliopiston osakkuudelle on, että ne sijoittavat pääomaa perustettavaan yhtiöön. Edellytysten täyttyessä valtio luovuttaisi perustamisen yhteydessä osan perustettavan yhtiön osakekannasta vastikkeetta osakkaiksi tuleville yliopistoille.

Valtion omistus perustettavassa yhtiössä on määräaikainen. Määrärahan käyttö edellyttää, että muut yhtiön omistajat sitoutuvat osakassopimuksessa lunastamaan valtion omistuksessa olevat yhtiön osakkeet viimeistään vuoden 2012 aikana alkuperäiseen merkintähintaan. Vaihtoehtoisesti valtion omistamat osakkeet voitaisiin myydä yhtiön ulkopuolisille uusille osakkaille tai yhtiö voisi lunastaa omia osakkeitaan.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Yliopistojen palvelukeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi. Hallitus tekee esityksen perustettavaan yhtiöön siirtyvän henkilöstön lisäeläketurvan järjestämisestä myöhemmin.

Yliopistojen palvelukeskuksen omaisuus on tarkoitus siirtää apporttina perustettavaan osakeyhtiöön.

2010 talousarvio	4 000 000
2009 I lisätalousarvio	1 540 000

10. (29.10, osa) Yleissivistävä koulutus

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Yleissivistävän koulutuksen (esiopetus, perusopetus, lisäopetus, lukiokoulutus, taiteen perusopetus ja aamu- ja iltapäivätoiminta) kehittämisen lähtökohtana on koulutuksen perusturvan takaaminen ja vahvistaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta koko maan kattavasti. Tavoitteena on koulu- ja oppilaitosverkon toimintakyvyn, alueellisen saavutettavuuden ja vaikuttavuuden kehittäminen. Esi- ja perusopetus turvataan lähipalveluna ja lukioverkkoa sekä taiteen perusopetuksen oppilaitosverkkoa kehitetään ottaen huomioon laajempi alueellinen koulutustarve ja -tarjonta.

Toiminnan keskeinen tavoite on sivistyksellisten perusoikeuksien turvaaminen jokaiselle oppilaalle ja opiskelijalle hänen kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaan. Tavoitteena on vahvistaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen jatkumoa sekä kehittää koulua lasten ja nuorten oppimista ja hyvinvointia edistäväksi yhteisöksi. Tämä saavutetaan turvaamalla ammattitaitoinen ja laadukas opetus, riittävä ohjaus ja tukitoimet sekä turvallinen oppimisympäristö. Lasten ja nuorten luovuutta, erilaista lahjakkuutta, innovatiivisuutta ja toimintakykyä edistetään varhaiskasvatuksesta alkaen. Esi- ja perusopetus sekä lukiokoulutus toteutetaan laadukkaasti ja tuloksellisesti siten, että oppilaat saavuttavat jatko-opintojen edellyttämät valmiudet ja koulutuksen keskeyttäminen vähenee. Yhteiskunnallista vaikuttavuutta kuvataan kansallisilla ja kansainvälisillä arviointi- ja tutkimustuloksilla.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Suunnataan voimavaroja perusopetuksen laadun kehittämiseen. Painopisteenä on muun muassa tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen ja tukitoimien, oppilaanohjauksen ja oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen sekä perusopetuksen vieraiden kielten tarjonnan ja valintojen monipuolistaminen. Selvitetään kielivalintojen yksipuolistumisen syyt. Vahvistetaan koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa ja koulun kerhotoimintaa sekä kehitetään koulun ja kodin välistä yhteistyötä.

Tuetaan tehostettua ja erityistä tukea sekä henkilötietojen käsittelyä, salassapitoa ja luovuttamista koskevien perusopetuslain säännösten toimeenpanoa. Vakiinnutetaan kouluyhteisöjen turvallisuutta edistävä koulukiusaamisen vastainen Kiva-koulu -toimenpideohjelma perusopetuksen koulujen käyttöön. Tietoverkkovälitteistä peruslukutaidon ja matematiikan oppimisvalmiuksien oppimis- ja arviointiympäristöä kehitetään edelleen sekä laajennetaan tukemaan maahanmuuttajataustaisten lasten oppimista. Joustavan perusopetuksen Jopo-toimintamuoto vakiinnutetaan osaksi perusopetuksen 7—9 vuosiluokkien toimintaa. Tuetaan oppimisympäristöjen kehittämistä ja monipuolistamista kehittämällä vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen pedagogiikkaa.

Tuetaan perusopetuksen laatukriteereiden toimeenpanoa ja kehitetään perusopetuksen laadun seurannan välineitä myös muilta osin valtakunnallisen ja paikallisen päätöksenteon tarpeisiin.

Tuetaan perusopetuksen opetusryhmien pienentämistä sekä seurataan perusopetuksen ryhmäkokojen kehitystä.

Vieraskielisten oppilaiden suomi/ruotsi toisena kielenä ja oppilaiden oman äidinkielen opetuksen tarjontaa tuetaan. Lukiokoulutuksessa otetaan käyttöön suullisen kielitaidon kokeet osana lukio-opintoja. Lukiokoulutuksen saavutettavuutta tuetaan järjestämislupamuutoksin sekä hyödyntämällä entistä enemmän etä- ja verkko-opetusta. Valmistellaan toimenpiteet lukiokoulutuksen kehittämiseksi.

Edistetään taiteen perusopetuksen saatavuutta, monipuolisuutta ja laatua.

OECD:n PISA-tutkimuksen tulokset Suomen osalta 2000—2006 ja tavoite vuodelle 2009

	2000 toteutuma	2003 toteutuma	2006 toteutuma	2009[1)] tavoite
Lukutaito	546	543	547	538—550
Matematiikka	536	544	548	538—550
Luonnontiede	538	548	563	538—550

[1)] Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2001, 2004, 2007 ja 2010.

Yleissivistävän koulutuksen oppilasmäärät vuosina 2008—2010[1)]

	2008 syksy toteutuma	2009 syksy arvio	2010 syksy arvio	2008 /2010 muutos
Esiopetus	56 650	56 000	57 000	350
Perusopetus	546 820	545 000	540 000	-6 820
— josta lisäopetus	2 410	2 700	2 700	290
Nuorten lukiokoulutus	104 660	105 000	105 000	340
— yli 18-vuotiaat	6 320	6 600	6 600	280
Aikuisten lukiokoulutus	22 260	22 500	22 500	240
— josta aineopiskelijat (kaikki)	15 940	15 900	15 900	-40
— josta rahoitukseen oikeuttavat	1 220	1 220	1 230	10

[1)] Pääluokan perusopetuksen ja lukiokoulutuksen vuoden 2007 opiskelijamäärät ovat laskennallisia keskiarvoja, mutta tässä taulukossa syyskuun 20. tilastointipäivän mukaisia tietoja.

Ylioppilastutkintoon osallistuu vuonna 2010 noin 78 000 kokelasta ja heidän arvioidaan suorittavan yhteensä noin 210 000 koetta.

01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 45 219 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Eurooppa-koulujen opettajien ja hallintohenkilökunnan palkkaus- ja eräiden muiden menojen maksamiseen

2) valtion yleissivistävien oppilaitosten kansainvälistämiseen, maahanmuuttajien täydentävään opetukseen, valtion yleissivistävien erityiskoulujen palvelu- ja kehittämiskeskustoimintaan sekä avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja monipuolistamiseen ja

3) Helsingin eurooppalaisen koulun toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomalais-venäläinen koulu ja Helsingin ranskalais-suomalainen koulu toimivat esi-, perus- ja lukio-opetuksen kouluina. Koulut kehittävät kulttuuriyhteyksien ja verkottumisen kautta koulujen kielten- ja

kulttuuriopetusta. Helsingin eurooppalaisen koulun toiminta laajenee asteittain.

Oppilasmäärät

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Eurooppa-koulut	530	540	540	550
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	833	850	850	850
Suomalais-venäläinen koulu	707	712	704	706
Valtion yleissivistävät erityiskoulut	498	474	472	470
Koulukotien perusopetus	160	160	165	165
Helsingin eurooppalainen koulu		30	50	160
Yhteensä	2 728	2 766	2 781	2 901

Valtion yleissivistävien erityiskoulujen erityisopetuksen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävät

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Ohjaustoiminta kunnissa				
— ohjauskäyntejä	809	1 049	1 050	1 050
— oppilaita	760	763	770	770
Tilapäinen opetus ja kuntoutus				
(tukijaksot, kuntoutustutkimukset)				
— koulutettavapäiviä	3 436	3 282	3 500	3 500
Lukion suorittamista edistävä opetus				
(Mikael-koulu)				
— oppilaita	14	13	14	14

Henkilötyövuodet

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Eurooppa-koulut	30,3	30,9	30	31
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	69,2	70,3	70	70
Suomalais-venäläinen koulu	80,3	83,7	76	76
Valtion yleissivistävät erityiskoulut	702,3	686,6	692	691
Helsingin eurooppalainen koulu	-	3,8	18	26
Yhteensä	882,1	875,3	886	894

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Kielikoulut	8 657 000
Valtion yleissivistävät erityiskoulut	27 806 000
Koulukotien perusopetus	2 550 000
EU:n Eurooppa-koulut	1 344 000
Helsingin eurooppalainen koulu	4 862 000
Yhteensä	45 219 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	54 438	58 742	60 952
Bruttotulot	6 182	4 000	15 733
Nettomenot	48 256	54 742	45 219
Siirtyneet erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 193		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 242		

Vuoden 2010 alusta esi- ja perusopetuksen määrärahoja siirretään kuntien peruspalvelujen järjestämiseen tarkoitetun valtionosuuden piiriin luvun 28.90 perusteluihin viitaten. Kuntien valtionosuuslaissa säädetään kotikunnan maksuosuuden perusteista, maksuvelvollisuudesta ja mahdollisuudesta laskuttaa esi- ja perusopetuksen oppilaiden perusteella näiden kotikuntia.

Kuntien rahoitusosuus valtion yleissivistävän lukiokoulutuksen kustannuksiin, 1 128 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.10.30 mitoituksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä siirtymäkauden päättämisestä johtuen 237 000 euroa ja kertaluonteisen vähennyksen poistumisesta johtuvaa lisäystä 78 000 euroa), valtion palkkausjärjestelmä sekä työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 161 000 euroa)	-174
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	341
Kertamenon poistuminen (Tervaväylän koulun toimitilojen kalustaminen)	-800
Helsingin eurooppalaisen koulun toiminnan laajeneminen	1 200
Helsingin eurooppalaisen koulun lisäoppilasvaraus	1 100
Koulukotien ja Eurooppakoulujen perustoiminnan turvaaminen (2009 I LTAE)	300
Tuottavuustoimet (-0,8 htv)	-35
Esi- ja perusopetuksen kuntalaskutusjärjestelmään siirtyminen	-11 733
Tasokorotus	278
Yhteensä	-9 523

2010 talousarvio	45 219 000
2009 I lisätalousarvio	350 000
2009 talousarvio	54 742 000
2008 tilinpäätös	49 305 000

02. Ylioppilastutkintolautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	7 284	7 693	7 793
Bruttotulot	7 264	7 691	7 787
Nettomenot	20	2	6

Siirtyvät erät	
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1

Nettobudjetoitavat tulot kertyvät ylioppilastutkintolautakunnan suoritteista perittävistä maksuista annetun opetusministeriön asetuksen (438/2001) mukaan.

Määrahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 4 000 euroa johtuen valtion palkkausjärjestelmästä.

2010 talousarvio	6 000
2009 talousarvio	2 000
2008 tilinpäätös	15 000

20. Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 10 889 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yleissivistävän koulutuksen sekä siihen liittyvän kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämis- ja toimintamenojen sekä avustusten maksamiseen

2) EU:n ja OECD:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen ja

3) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 29.01.04 (arviointitoiminta)	-110
Siirto momentille 29.01.01 (2 htv)	-145
Määräaikaisen menon poistuminen	-3 000
Uudelleenkohdentaminen	-2 000
Yhteensä	-5 255

2010 talousarvio	10 889 000
2009 talousarvio	16 144 000
2008 tilinpäätös	16 299 000

30. (29.10.30, osa) Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 729 727 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen

2) enintään 12 000 000 euroa opetusministeriön määräämin perustein opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten avustusten maksamiseen vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä sekä heidän muun opetuksensa tukemiseen

3) enintään 6 000 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaiseen joustavan perusopetuksen toimintaan

4) enintään 1 300 000 euroa opetusministeriön määräämin perustein opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten avustusten maksamiseen opetustuntikohtaista taiteen perusopetuksen valtionosuutta saaville opetuksen järjestäjille

5) enintään 50 000 euroa opetusministeriön määräämin perustein opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten avustusten maksamiseen saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen

6) enintään 7 984 000 euroa opetusministeriön määräämin perustein opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesti muille kuin oppivelvollisille järjestettävään perusopetukseen

7) Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen mukaisten menojen maksamiseen sekä kunnalle tai rekisteröidylle yhdistykselle Ruotsissa rajakuntien yhteistoimintaan perustuvasta suomalaisoppilaiden koulunkäynnistä aiheutuviin kustannuksiin

8) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ja saamenkieliseen ja saamen kie-

len opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston päätöksen (191/1999) 4 ja 5 §:n mukaisten saamenkielisen ja saamen kielen opetuksen valtionavustuksen maksamiseen

9) enintään 136 000 euroa muiden kuin opetustuntikohtaista valtionosuutta saavien taiteen perusopetuksen järjestäjien harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin

10) enintään 6 500 000 euroa avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja monipuolistamiseen sekä koulujen ja oppilaitosten kansainvälistämiseen

11) enintään 8 000 000 euroa avustuksina koululaisten kerhotoiminnan tukemiseen

12) enintään 30 000 000 euroa avustuksina perusopetuksen opetusryhmien koon pienentämiseen

13) enintään 15 000 000 euroa avustuksina tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen ja tukitoimien vahvistamiseen sekä

14) enintään 6 500 000 euroa avustuksina yksityisten opetuksen järjestäjien käyttökustannuksiin.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä ohjaustuntien määrä on enintään 3 087 500 tuntia. Ohjaustunnin hinta on 22,43 euroa.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä tuntimäärä on musiikin perusopetuksessa enintään 1 653 000 ja muussa tuntiperusteisen valtionosuuden piiriin kuuluvassa taiteen perusopetuksessa enintään 140 800 tuntia.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvät esitykset kunnan peruspalvelujen yleisestä valtionosuudesta ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
1) Laskennalliset kustannukset (opiskelijamäärä * yksikköhinta)	658 590 000
— kunnallinen lukiokoulutus (102 000 * 6 028 €)	597 129 000
— yksityinen lukiokoulutus (10 100 * 6 242 €, sis. alv.)	61 461 000
Kuntien rahoitusosuus	-393 318 000
Perusopetus, vaikeimmin kehitysvammaiset (1 400 * 25 709 €)	35 993 000
Perusopetus, muut vammaisoppilaat (11 000 * 15 806 €)	173 863 000
Maahanmuuttajien valmistava opetus (2 000 * 13 372 €)	26 744 000
Lisäopetus (2 400 * 7 013 €)	16 831 000
Sisäoppilaitoslisä (650 * 2 812 €)	1 828 000
Aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuus	39 474 000
Opetustuntikohtainen taiteen perusopetuksen valtionosuus	71 130 000
Ulkomailla toimivien koulujen valtionosuus	3 272 000
Valtionosuudet yhteensä	634 407 000
2) Vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä sekä heidän muun opetuksensa tukeminen (enintään)	12 000 000
3) Joustavan perusopetuksen toimintamuodon toteuttaminen (enintään)	6 000 000
4) Avustukset opetustuntikohtaista taiteen perusopetuksen valtionosuutta saaville opetuksen järjestäjille (enintään)	1 300 000
5) Rahoituslain mukaiset avustukset saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen (enintään)	50 000
6) Rahoituslain mukaiset avustukset aikuisten perusopetuksen järjestämiseen (enintään)	7 984 000
7) Ulkomaanopetuksen menot	150 000
8) Rahoituslain mukaiset avustukset (enintään)	1 700 000
9) Taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten valtionavustukset (enintään)	136 000

10) Oppimisympäristöjen kehittäminen ja monipuolistaminen sekä koulujen ja oppilaitosten kansainvälistäminen (enintään)	6 500 000
11) Kerhotoiminnan tukeminen (enintään)	8 000 000
12) Perusopetuksen opetusryhmien koon pienentäminen (enintään)	30 000 000
13) Tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen ja tukitoimien vahvistaminen (enintään)	15 000 000
14) Avustukset yksityisten opetuksen järjestäjien käyttökustannuksiin (enintään)	6 500 000
Yhteensä	729 727 000

Määrärahan mitoituksessa käytetyt keskimääräiset yksikköhinnat (ei sis. alv)

Lukiokoulutus	6 028 euroa/ opisk.
Taiteen perusopetus — opetustuntikohtainen valtionosuus	68,86 euroa/ opetustunti
Aamu- ja iltapäivätoiminta	22,43 euroa/ ohjaustunti

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien rahoitusosuus sisältää 8 866 000 euroa kuntien osuutena lukiokoulutuksesta harjoittelukouluissa ja valtion yleissivistävissä oppilaitoksissa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kustannustason muutos (2,4 %)	10 299
Lukiokoulutuksen opiskelijamäärän muutos	-7 400
Tasauserät	1 483
Kertavähennyksen poistuminen	3 219
Yksityisen perusopetuksen valtionosuudet	-92 983
Ikäluokkien pienenemisestä aiheutuva avustusten lisäys	22 000
Yksityisen perusopetuksen valtionosuusperusteet	-93 355
Perusopetuksen kuntien rahoitusosuuden vähennyksen huomioon ottaminen yleisessä valtionosuudessa (momentilla 28.90.30)	209 151
Tuntiperusteisen taiteen perusopetuksen määrän muutos	5 576
Aamu- ja iltapäivätoiminnan yksikköhinnan tasokorotus	1 865
Siirto momentille 29.30.20	-8 000
Määräytymisperusteiden muutokset	3 524
Muut muutokset	-11 152
Yhteensä	44 227

2010 talousarvio	729 727 000
2009 talousarvio	685 500 000
2008 tilinpäätös	543 549 583

34. Valtionosuus ja -avustus oppilaitosten perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 55 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja taiteen perusopetuksen perustamishankkeiden valtionavustusten sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) nojalla myönnettyjen perusopetuksen, lukiokoulutuksen, taiteen perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen perustamishankkeiden valtionosuuksien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

1) Vuonna 2010 saa myöntää valtionavustusta yleissivistävän koulutuksen perustamishankkeille siten, että hankkeista aiheutuvat valtionosuudet ovat yhteensä enintään 86 500 000 euroa. Valtionavustuksista enintään 16 500 000 euroa saa myöntää toteutusaikaisena.

2) Vuonna 2010 saa edellisen lisäksi määrätä valtionavustusten enimmäismääriä sellaisille perustamishankkeille, joille valtionavustus tullaan myöntämään vuonna 2011 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista aiheutuvista valtionavustuksista on yhteensä enintään 55 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen uudeksi laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta, jossa yleissivistävän koulutuksen perustamishankkeen valtionosuus muutetaan valtionavustukseksi.

Myönnettävillä valtionavustuksilla arvioidaan voitavan rakentaa tai peruskorjata tilat 16 000 oppilaalle.

Momentin nimike on muutettu.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Vuonna 2010 myönnettävät valtionavustukset	
— yleissivistävä koulutus	13 200 000
Vuosina 2001—2009 myönnetyt valtionosuudet	
— yleissivistävä koulutus	36 800 000
— ammatillinen koulutus ja ammattikorkeakoulut	5 700 000
Yhteensä	55 700 000

Myönnetyistä valtionosuuksista ja -avustuksista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti (milj. euroa)

	2011	2012	2013	2014—
Ennen vuotta 2010 myönnetyt valtionosuudet				
— yleissivistävät oppilaitokset	39,8	39,6	34,0	82,3
— ammatilliset oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut	4,3	3,1	1,5	0,1
Vuonna 2010 myönnettävät valtionavustukset				
— yleissivistävät oppilaitokset	3,9	10,7	12,7	55,5
Yhteensä	48,0	53,4	48,2	137,9

2010 talousarvio	55 700 000
2009 I lisätalousarvio	9 000 000
2009 talousarvio	55 700 000
2008 tilinpäätös	57 400 000

51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 146 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kerhokeskus - Koulutyön tuki ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry:lle, Ympäristökasvatuksen seura ry:lle, Kesälukioseura ry:lle, Suomi-koulujen Tuki ry:lle ja Suomi-koulujen toimintaan ja kehittämiseen sekä kotiperuskoulu/hemgrundskola -toimintaan, sekä eräiden vaihto-oppilasjärjestöjen ja lukiolaisten tiedeolympiatoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 200 000 euroa johtuen kertamenon poistumisesta (lukiolaisten tiedeolympialaisten tukeminen).

2010 talousarvio	1 146 000
2009 talousarvio	1 346 000
2008 tilinpäätös	621 000

20. Ammatillinen koulutus

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Ammatillisen koulutuksen päämääränä on vahvistaa työelämän ja yhteiskunnan hyvinvointia ja kilpailukykyä kansainvälistyvässä toimintaympäristössä parantamalla väestön ammatillista osaamista sekä tukemalla työelämälähtöistä innovaatiotoimintaa. Keskeisiä tavoitteita ovat koulutuksen laadun, työelämävastaavuuden ja vaikuttavuuden parantaminen sekä ammatillisen osaamisen ja ammattitaidon arvostuksen lisääminen. Osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen edel-

lyttää nuorten koulutukseen pääsyn ja joustavien koulutusväylien turvaamista ja aikuisväestön koulutusmahdollisuuksien lisäämistä.

Tavoitteeksi on asetettu, että perusopetuksen vuonna 2010 päättävistä 42 % sijoittuu samana vuonna ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen ja 3 % ammatillisen koulutuksen yhteydessä järjestettäviin valmistaviin koulutuksiin[1)].

Pääluokan selvitysosassa on asetettu tavoitteeksi, että ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden työllistymis- ja jatko-opintoihin sijoittumisaste on 77,5 % vuonna 2010.

Ammattiopistostrategialla pyritään riittävän vahvan rakenteellisen, toiminnallisen ja taloudellisen perustan muodostamiseen työelämän ja yksilöiden tarpeisiin vastaavan ammatillisen koulutuksen järjestämiselle alueilla ja eri alojen koulutuksessa sekä koulutuksen vaikuttavuuden ja tehokkuuden lisäämiseen. Strategian keskeisinä tavoitteina ovat koulutuksen työelämävastaavuuden ja asiakaslähtöisyyden parantaminen sekä työelämän osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen saavutettavuus maan eri osissa.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon palvelukykyä vahvistetaan muodostamalla koulutuksen järjestäjistä etupäässä alueellisia tai muutoin vahvoja ammattiopistoja, joiden toiminta kattaa kaikki ammatillisen koulutuksen palvelut, kehittämistoiminnot ja opetusyksiköt. Pitkälle erikoistuneiden koulutuksen järjestäjien toiminta turvataan. Toimeenpanossa sovitetaan yhteen ammatillisen koulutuksen ja aikuiskoulutuksen kehittämispolitiikan tavoitteet. Ammattiopistojen muodostumista edistetään opetusministeriön ja koulutuksen järjestäjien välisellä vuorovaikutteisella hankkeella.

Ammatillisia tutkintoja kehitetään osaamiseen ja työelämän toimintakokonaisuuksiin perustuvina siten, että tutkintojen joustavuutta lisätään monipuolistamalla mahdollisuuksia valita ammatillisiin perustutkintoihin osia muista ammatillista tutkinnoista ja mahdollistamalla tutkintojen suorittaminen tarvittaessa myös kohdennetumpaa ammattipätevyyttä tuottava osa kerrallaan. Ammatillisten perustutkintojen työelämävastaavuutta vahvistetaan kehittämällä niitä siten, että ne tuottavat työelämän edellyttämän alakohtaisen ammattipätevyyden sekä laaja-alaisia ammatillisia valmiuksia ja jatko-opiskeluvalmiuksia.

Ammatillisen koulutuksen vaikuttavuuden parantamiseen tähdätään myös tuloksellisuusrahoituksella palkitsemalla koulutuksen järjestäjiä mm. tutkinnon suorittaneiden työllistymisestä ja korkea-asteen jatko-opintoihin sijoittumisesta osana laskennallista rahoitusjärjestelmää. Lisäksi valmistellaan ammatillisen koulutuksen laadunhallintastrategia.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Ammatillisen koulutusjärjestelmän tehokkuuden ja tuottavuuden parantaminen on välttämätöntä. Koulutuksen tuottamaan osaamiseen kohdistuvat vaatimukset kasvavat samanaikaisesti kun uusien opiskelijoiden yksilölliset erot ovat yhä suurempia. Tämä lisää joustavien, opiskelijan tarpeista lähtevien opintopolkujen ja monimuotoisten tukitoimenpiteiden tarvetta.

Tavoitteeksi on asetettu, että tutkintoon johtavan ammatillisen peruskoulutuksen keskeyttämisaste laskee 8 prosenttiin vuonna 2010, kun se on ollut noin 10 % vuosina 2005—2007.

[1)] Valmistavia koulutuksia ovat vammaisten valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus, talouskouluopetus sekä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus (ammattistartti).

Ammatillisen perustutkinnon läpäisyastetta pyritään nostamaan 62 %:iin vuonna 2010, kun se on ollut noin 60 % vuosina 2004—2006[1)].

Koulutukseen hakeutumista ja valintaa tehostetaan laajentamalla ammatillisen ja lukiokoulutuksen sähköinen haku- ja koulutustietojärjestelmä asteittain myös yhteishaun ulkopuoliseen toisen asteen koulutukseen. Toiminnan säätely- ja ohjausprosesseja tehostetaan ja selkeytetään kehittämällä sähköistä asiointia ja tietopohjaa.

Vakinaistetaan ammattistarttikokeilu (ammatilliseen koulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus). Kokeiluissa on kehitetty uusia toimintamalleja ammatilliseen koulutukseen hakeutumisen, pääsyn ja tutkinnon loppuun suorittamisen tukemiseksi.

Laajennetun työssäoppimisen kokeiluhankkeissa kehitetään uusia työpaikkojen ja opiskelijoiden yksilöllisistä tarpeista lähteviä työpaikalla tapahtuvan oppimisen toimintamalleja. Lisäksi kehitetään kannusteita ja tukimuotoja työnantajien laajemmalle osallistumiselle työpaikalla tapahtuvan oppimisen järjestämiseen.

Ammatillisen koulutuksen tuloksellisuuden parantamiseen pyritään palkitsemalla koulutuksen järjestäjiä keskeyttämisen vähenemisestä ja läpäisyn paranemisesta osana laskennallista rahoitusjärjestelmää.

Toiminnan laajuus

Ammatillisen peruskoulutuksen tarjonta mitoitetaan siten, että koko perusopetuksen päättävälle ikäluokalle voidaan tarjota mahdollisuus lukio- tai ammatillisiin opintoihin. Tämän lisäksi otetaan huomioon lukiosta ammatilliseen koulutukseen siirtyvät, ilman ammatillista koulutusta jääneet nuoret sekä työelämästä tai muutoin koulutusjärjestelmän ulkopuolelta tulevat erityisesti ilman ammatillista koulutusta olevat aikuiset.

Ammatilliseen perustutkintoon johtavan/valmistavan koulutuksen uusien opiskelijoiden ja tutkintojen määrät oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa[2)].

Oppilaitosmuotoisen perustutkintoon johtavan/valmistavan koulutuksen uudet opiskelijat ja tutkinnot

	2005 toteutuma	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Peruskoulutus yhteensä					
— uudet opiskelijat	54 702	55 235	55 434	58 300	59 500
— tutkinnot	34 038	33 981	35 399	37 000	37 700
1. Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus					
— uudet opiskelijat	47 526	48 118	47 611	50 000	51 000
— tutkinnot	30 393	30 225	31 180	32 500	33 000
2. Näyttötutkintona suoritettavaan perustutkintoon valmistava koulutus					
— uudet opiskelijat	7 176	7 117	7 823	8 300	8 500
— tutkinnot	3 645	3 756	4 219	4 500	4 700

[1)] Lähde: Tilastokeskus. Läpäisyaste tarkoittaa tässä kolme vuotta tilastointivuotta aikaisemman kalenterivuoden uusista opiskelijoista niiden osuutta, jotka ovat suorittaneet ammatillisen perustutkinnon enintään kolmessa vuodessa koulutuksen aloittamisesta. Läpäisyasteen laskennassa ovat mukana erityisopiskelijat, joita on vuosittain ollut noin 10 % ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärästä. Tilasto ei sisällä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavaa koulutusta, oppisopimuskoulutusta eikä erityisoppilaitoksissa järjestettävää koulutusta.

[2)] Lähde: Tilastokeskus. Vain opetushallinnon alainen koulutus. Oppisopimuskoulutuksen tavoitteenasettelu esitetään luvussa 29.30.

Oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräiset vuosiopiskelijamäärät[1)]

	2005 toteutuma	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2010 arvio
Peruskoulutus yhteensä	133 331	135 405	137 122	138 843	144 400
— josta erityisopetus	15 209	16 201	17 030	18 103	19 000
1. Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus	120 268	122 311	123 832	124 824	129 500
1.1. Perustutkintoon johtava koulutus	116 569	118 141	119 015	119 548	123 000
1.2. Peruskoulutukseen valmistavat koulutukset yhteensä[2)]	3 699	4 170	4 817	5 276	6 500
— josta ammattistarttikokeilu (alkoi 1.8.2006)	-	250	702	969	1 500
2. Näyttötutkintona suoritettavaan perustutkintoon valmistava koulutus	13 063	13 094	13 290	14 019	14 900

[1)] Lähde: valtionosuusjärjestelmä (keskimääräinen vuosiopiskelijamäärä on kevään ja syksyn tilastointipäivien aritmeettinen keskiarvo). Oppisopimuskoulutuksen tavoitteenasettelu esitetään luvussa 29.30.

[2)] Sisältää vammaisten valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen, talouskouluopetuksen sekä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen (ammattistartin).

Oppilaitosmuotoisen peruskoulutuksen järjestäjien lukumäärät vuoden alussa ja keskimääräiset vuosiopiskelijamäärät[1)]

	2005 toteutuma	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2010 arvio
Kaikki järjestäjät yhteensä	177	175	169	167	146
— opiskelijamäärä	133 331	135 405	137 122	138 843	144 400
Kuntajärjestäjät	28	26	23	22	15
— opiskelijamäärä	28 614	27 111	26 739	26 566	22 600
Kuntayhtymäjärjestäjät	56	57	55	54	41
— opiskelijamäärä	86 179	89 412	91 887	93 529	93 990
Yksityiset järjestäjät[2)]	92	91	90	90	89
— opiskelijamäärä	17 526	17 879	17 495	17 742	27 670
Valtio koulutuksen järjestäjänä	1	1	1	1	1
— opiskelijamäärä	1 012	1 003	1 001	1 007	140

[1)] Lähde: valtionosuusjärjestelmä. Oppisopimuskoulutuksen tavoitteenasettelu esitetään luvussa 29.30. Järjestämislupasäätelyssä ja tilastoinnissa käytetään vuosiopiskelijamääränä kevään ja syksyn tilastointipäivien aritmeettista keskiarvoa. Rahoituksessa ja talousarvion momenttikohtaisessa laskennassa käytetään painotettua (7/5) keskiarvoa.

[2)] Sisältää Ilmailulaitos Finavian järjestämän koulutuksen.

Ammatillisen koulutuksen kokonaisuuden jäsentyminen eri osa-alueisiin ilmenee seuraavasta taulukosta. Ammatillista koulutusta rahoitetaan tämän luvun lisäksi myös luvun 29.30 momenteilta, jonka vuoksi taulukossa mainitaan asianomaisessa yhteydessä se talousarvion luku, johon osa-alueen määräraha sisältyy.

Ammatillinen koulutus

Peruskoulutus				Lisäkoulutus			
Oppilaitosmuotoinen koulutus		Oppisopimuskoulutus		Oppilaitosmuotoinen koulutus		Oppisopimuskoulutus	
Opetus-suunnitelma perusteinen koulutus[1)]	Näyttö-tutkintoon valmistava koulutus	Opetus-suunnitelma perusteinen koulutus	Näyttö-tutkintoon valmistava koulutus	Tutkinto-tavoitteinen koulutus	Tutkintoon johtamaton koulutus	Tutkinto-tavoitteinen koulutus	Tutkintoon johtamaton koulutus
29.20	**29.20**	**29.30**	**29.30**	**29.30**	**29.30**	**29.30**	**29.30**

[1)] Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus jakaantuu perustutkintoon johtavaan koulutukseen ja valmistaviin koulutuksiin. Valmistavia koulutuksia ovat vammaisten valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus, talouskouluopetus sekä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus (ammattistartti).

01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen kansainvälistämiseen, oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tietoverkkojen rakentamiseen sekä tieto- ja viestintätekniikan käyttöön opetuksessa ja opiskelussa, maahanmuuttajien tukiopetukseen, ammatilliseen lisäkoulutukseen sekä työnantajille maksettaviin koulutuskorvauksiin.

Selvitysosa: Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus tuottaa merenkulkuelinkeinon ja vesillä liikkuvien kansalaisten turvallisuustasoa parantavaa ja ylläpitävää sekä ympäristöonnettomuuksia ehkäisevää turvallisuuskoulutusta. Tavoitteena on, että vuonna 2010 Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus kouluttaa 4 000 henkilöä. Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen Upinniemen palokoulutuskeskus antaa palokoulutusta, joka on edellytyksenä merenkulkijoilta vaadittavien pätevyyksien saamiseksi ja ylläpitämiseksi. Vuosittain koulutukseen otetaan yli 1 300 henkilöä.

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen tehtävänä on antaa koulutusta lähinnä saamelaisalueen tarpeita varten, säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria sekä poro- ja muita luontaiselinkeinoja sekä edistää saamenkielen oppimateriaalin tuottamista. Koulutuskeskuksen erityistehtävänä on palvella Euroopan unionin ainutta alkuperäiskansaa. Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annettu laki uudistetaan vuoden 2010 alusta lukien (laki 545/1993 kumotaan). Muutoksella ei ole vaikutuksia koulutuskeskuksen rahoitukseen. Vuonna 2010 koulutuskeskuksen ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärä on noin 140 ja ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosimäärä noin 30.

Henkilötyövuodet

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Ammatilliset erityisoppilaitokset	491,6	468,0	-	-
Saamelaisalueen koulutuskeskus	72,7	58,9	73	72
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus	26,4	26,1	27	27
Yhteensä	590,7	553,0	100	99

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	39 061	9 925	9 800
Bruttotulot	3 241	1 500	1 500
Nettomenot	35 820	8 425	8 300
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 525		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 860		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteisen vähennyksen poistumisen johdosta lisäystä 13 000 euroa), valtion palkkausjärjestelmä (missä siirtymäkausien päättämisestä johtuvaa kertaluonteista vähennystä 24 000 euroa) sekä työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 19 000 euroa)	-7
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	63
Tuottavuustoimet (-0,6 htv)	-26
Muu muutos yhteensä	-155
Yhteensä	-125

2010 talousarvio	8 300 000
2009 talousarvio	8 425 000
2008 tilinpäätös	35 156 000

20. Työpaikalla tapahtuva oppiminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 026 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työssäoppimisen ja muun työpaikalla tapahtuvan oppimisen rahoittamisesta ja koulutuksen kehittämisestä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

2010 talousarvio	3 026 000
2009 talousarvio	3 026 000
2008 tilinpäätös	3 026 000

21. Ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 364 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ammatillisen koulutuksen kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämis- ja toimintamenojen sekä avustusten maksamiseen

2) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen ja

3) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 70 000 euroa siirtona momentille 29.01.04 (arviointitoiminta).

2010 talousarvio	1 364 000
2009 talousarvio	1 434 000
2008 tilinpäätös	1 434 000

30. Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 652 425 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten sekä muiden avustusten maksamiseen

2) enintään 6 072 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ja opetusministeriön määräämin perustein avustusten maksamiseen sekä avustuksina ammatillisen koulutuksen yhteisiin tehtäviin ja laatupalkintoihin sekä Örebron kuulovammaisten oppilaitoksen suomalaisten ammatilli-

sen koulutuksen opiskelijoiden kustannusten kattamiseen

3) enintään 3 000 000 euroa avustuksina ammattistarttikokeiluihin ja laajennetun työssäoppimisen kokeiluhankkeisiin

4) enintään 851 000 euroa avustuksina valtion erityisoppilaitosten siirrosta yksityisille koulutuksen järjestäjille aiheutuviin menoihin ja

5) enintään 961 000 euroa avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja monipuolistamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Laskennalliset kustannukset (opiskelijat * yksikköhinta)	1 526 355 000
— kunnallinen ammatillinen koulutus (116 590 * 9 796 €)	1 219 418 000
— yksityinen ammatillinen koulutus (27 670 * 15 301 €, sis. alv.)	306 937 000
Kuntien rahoitusosuus	-887 814 000
Arvonlisäverojen takaisin maksamisesta aiheutuvien kulujen kompensointi	3 000 000
Rahoituslain mukaiset avustukset, yhteiset tehtävät, laatupalkinnot sekä Örebron kuulovammaisten oppilaitos (enintään)	6 072 000
Ammattistarttikokeilut ja laajennetun työssäoppimisen kokeiluhankkeet (enintään)	3 000 000
Valtion erityisoppilaitosten siirto yksityisille koulutuksen järjestäjille (enintään)	851 000
Oppimisympäristöjen kehittäminen ja monipuolistaminen (enintään)	961 000
Yhteensä	652 425 000

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien rahoitusosuus sisältää kuntien osuutena valtion ammatillisissa oppilaitoksissa annettavan koulutuksen kustannuksiin 849 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Kustannustason muutos (2,4 %)	14 816
Ylläpitäjärakenteen muutoksesta johtuva yksikköhintojen kasvu	3 938
Opiskelijamäärän muutos	8 500
Kertaluonteisen vähennyksen poistuminen	1 020
Uudelleenkohdentaminen	-1 000
Tasokorotus	342
Yhteensä	27 616

2010 talousarvio	652 425 000
2009 I lisätalousarvio	3 000 000
2009 talousarvio	624 809 000
2008 tilinpäätös	561 200 046

30. Aikuiskoulutus

Selvitysosa: Tämän luvun momenteilta rahoitetaan ammatillista lisäkoulutusta, oppisopimuskoulutusta, vapaata sivistystyötä, sivistys- ja neuvontajärjestöjä, opetustoimen henkilöstökoulutusta sekä aikuiskoulutuksen kehittämistä. Aikuiskoulutuksen ja vapaan sivistystyön voimavaroja sisältyy opetusministeriön talousarviossa lisäksi lukujen 29.10, 29.20, 29.40 ja 29.90 määrärahoihin tässä luvussa jäljempänä esitettävän taulukon mukaisesti.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Aikuiskoulutuspolitiikan tehtävänä on työvoiman saatavuuden ja osaamisen turvaaminen, koko aikuisväestön koulutus- ja sivistysmahdollisuuksista huolehtiminen sekä yhteiskunnan eheyden ja tasa-arvon vahvistaminen. Aikuiskoulutuspolitiikalla tuetaan pyrkimyksiä työurien pidentämiseen, työllisyysasteen nostamiseen, tuottavuuden parantamiseen, monikulttuurisuuden vahvistu-

miseen sekä elinikäisen oppimisen edellytysten toteutumiseen. Aikuiskoulutusta suunnataan taantuman vaikutusten lieventämiseen, maahanmuuttajien työllistymisen ja integraation tukemiseen sekä opetushenkilökunnan osaamisen varmistamiseen.

Pääluokan selvitysosassa on asetettu tavoitteeksi, että vuosittain koulutukseen osallistuvien osuus työikäisestä aikuisväestöstä kasvaa 60 prosenttiin vuoteen 2012 mennessä. Tämä edellyttää osallistumispohjan laajentamista ja vähemmän osallistuvien väestöryhmien koulutusmahdollisuuksien parantamista. Tässä tarkoituksessa lisätään erityisesti vailla ammatillista koulutusta tai vanhentuneen koulutuksen varassa olevien, yrittäjien ja pk-yritysten henkilöstön, maahanmuuttajien sekä yli 55-vuotiaiden koulutusmahdollisuuksia.

Vapaan sivistystyön edellytyksiä vastata muuttuviin koulutustarpeisiin sekä vahvistaa toiminnallaan yhteiskunnan eheyttä, aktiivista kansalaisuutta sekä elinikäisen oppimisen edellytyksiä parannetaan. Painopisteenä on maahanmuuttajien, opinnollista kuntoutusta tarvitsevien, työttömien ja senioriväestön koulutustarpeisiin vastaaminen sekä koulutuksen alueellisen saavutettavuuden varmistaminen.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Koko työikäisen aikuisväestön mahdollisuuksia osaamisensa parantamiseen lisätään jatkamalla ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen (Akku) toimeenpanoa. Painopisteenä ovat työelämässä tapahtuvan oppimisen vahvistaminen, eri tavoin hankitun osaamisen tunnustaminen ja joustavat koulutuksen yhdistelymahdollisuudet, oppisopimustyyppisen koulutuksen ja erityispätevyyksien käyttöönotto korkeakoulutettujen täydennyskoulutuksessa, avoimen korkeakouluopetuksen suuntaaminen työikäisen aikuisväestön tarpeisiin, aikuisopiskelun osuvuutta parantavien tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden tehostaminen, vähemmän osallistuvien väestöryhmien koulutusmahdollisuuksien parantaminen sekä aikuisopiskelun etuusjärjestelmien selkiyttäminen ja rahoituspohjan laajentaminen.

Ammatillisen aikuiskoulutuksen laatua ja tehokkuutta parannetaan ottamalla käyttöön ammatillisessa lisäkoulutuksessa tuloksellisuusrahoitus sekä lisäämällä työelämän kehittämis- ja palvelutoiminnan avustuksia. Liikenneopettajakoulutus järjestetään erikoisammattitutkintoon johtavaksi. Vailla ammatillista tutkintoa olevilta ei peritä maksuja ammatti- ja erikoisammattitutkintojen suorittamisesta vuodesta 2010 lähtien.

Korkeakoulutasoista aikuisopiskelua tehostetaan osana aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen sekä korkeakoulu-uudistuksen toimeenpanoa. Oppisopimustyyppisen täydennyskoulutuksen tarjonta laajennetaan vuonna 2010 vähintään 1 000 opiskelijaan. Työelämän osaamistarpeista johdettavat erityispätevyydet otetaan käyttöön ja määritellään tutkintojen ja osaamisen kansallisen viitekehyksen yhteydessä. Aikuisväestön mahdollisuuksia suorittaa osaamistarpeisiinsa vastaavia tutkintojen osia lisätään. Korkeakoulut voivat periä tästä koulutuksesta maksuja. Avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaa suunnataan vastaamaan monipuolisesti työikäisen aikuisväestön osaamistarpeisiin ja sen saavutettavuutta parannetaan tehostamalla yhteistyötä vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa. Hyödynnetään aiempaa suunnitelmallisemmin työvoimapoliittisen koulutuksen tarjontaa korkeakoulutasoisessa aikuiskoulutuksessa.

Vapaan sivistystyön tavoitteet ja tehtävät määritellään uudistettavassa lainsäädännössä niin, että ne vastaavat muuttunutta kysyntää sekä määrittelevät julkisen rahoituksen piiriin kuuluvan toiminnan. Ylläpitämisluvat uusitaan. Rahoitusjärjestelmää uudistetaan vuoden 2010 alusta niin, että se muodostuu laskennallisesta perusrahoituksesta sekä toiminnan keskeisiä tavoitteita tukevasta avustusmuotoisesta laatu- ja kehittämisrahoituksesta, jonka osuus on enintään 15 prosenttia. Avustuksilla tuetaan myös vuosina 2009—2012 toteutettavaa vapaan sivistystyön ylläpitäjä- ja oppilaitosrakenteen kehittämisohjelmaa. Opintoseteliavustusten määrää lisätään ja avustuksia suunnataan erityisesti maahanmuuttajien kielikoulutuksen aktivoimiseen. Neuvontajärjestöjen voimavaroja lisätään pienyritystoiminnan tukemiseksi.

Maahanmuuttajien koulutusmahdollisuuksia lisätään. Rahoitusperusteita uudistetaan vuoden 2010 alusta niin, että osana aineopintoja lukiot voivat vastata myös maahanmuuttajien kasvavaan aikuisten perusopetuksen kysyntään. Yleistä kielitutkintojärjestelmää kehitetään sekä valmistavan koulutuksen tarjontaa suunnataan niin, että ne palvelevat monipuolisesti maahanmuuttajia koulutuksessa, työelämässä ja kansalaisuuden saamisessa tarvittavan kielitaidon hankkimisessa ja osoittamisessa. Luku- ja kirjoitustaidottomien aikuisten maahanmuuttajien opetusta koskevat tehtävät ja voimavarat siirretään työ- ja elinkeinoministeriöltä opetusministeriölle. Maahanmuuttajataustaisen ja maahanmuuttajien opetuksessa toimivan opetushenkilökunnan SPECIMA-tyyppistä täydennyskoulutusohjelmaa jatketaan.

Opetushenkilökunnan mahdollisuuksia ammatillisen osaamisen kehittämiseen parannetaan käynnistämällä Osaava -täydennyskoulutusohjelma hallitusohjelman tavoitteiden ja työryhmän (OPM 2009:16) ehdotusten pohjalta. Tavoitteena on, että vuonna 2010 osaamista parantavaan täydennyskoulutukseen osallistuu 34 000 opetustoimen henkilöstöön kuuluvaa.

Aikuisopiskelun osuvuutta ja vaikuttavuutta parannetaan tehostamalla opetushallinnon sekä työ- ja elinkeinohallinnon yhteistyönä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita sekä toimeenpanemalla valtakunnallinen ESR-ohjelma. Sähköiset tietopalvelut Opintoluotsi ja Koulutusnetti yhdistetään vuonna 2010 ja sijoitetaan Opetushallitukseen niin, että ne muodostavat työ- ja elinkeinohallinnon hoitamien tietopalveluiden kanssa toimivan kokonaisuuden. Aikuisväestön osaamisesta hankitaan kansainvälistä vertailutietoa osallistumalla OECD:n koordinoimaan aikuisten taitotasomittaukseen (PIAAC), jonka kansallinen tiedonkeruu ajoittuu vuosille 2010—2012.

Aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen toimeenpano edellyttää laajaa yhteistyötä eri ministeriöiden, työelämän järjestöjen sekä oppilaitosten ja korkeakoulujen kesken. Tässä tarkoituksessa opetusministeriön hallinnonalan aikuiskoulutusta kehitetään niin, että omaehtoinen aikuiskoulutus, työvoimapoliittinen aikuiskoulutus ja henkilöstökoulutus muodostavat toimivan kokonaisuuden. Osana aluehallintouudistusta tehostetaan eri ministeriöiden yhteistyötä koulutus- ja työvoimatarpeiden lyhyen aikavälin ennakoinnissa ja koulutuksen kohdentamisessa sekä yritysten ja muiden työpaikkojen tarvitsemien palvelukokonaisuuksien hoitamisessa.

Toiminnan laajuus

Aikuiskoulutusta järjestetään noin 800 julkisen valvonnan alaisessa oppilaitoksessa ja korkeakoulussa. Erityyppiseen aikuiskoulutukseen osallistuu vuosittain lähes 1,7 milj. henkilöä eli 52 prosenttia työikäisestä aikuisväestöstä. Tavoitteena on nostaa työikäisen aikuisväestön vuotuinen osallistumisaste 52 prosentista 60 prosenttiin ja laajentaa osallistumispohjaa nykyistä kattavammaksi. Opetusministeriön pääluokan menoista noin 12 prosenttia kohdentuu aikuiskoulutukseen jäljempänä olevan taulukon mukaisesti. Koulutuksen tarjontaa lisätään niin, että sillä pystytään vastaamaan taantuman vaikutuksiin sekä varautumaan aikuisopiskelun etuuksien uudistamisen takia laajenevaan omaehtoisen koulutuksen kysyntään.

Omaehtoisen aikuiskoulutuksen opiskelijamäärä ja suoritetut tutkinnot koulutusmuodoittain opetushallinnon alaisessa aikuiskoulutuksessa ja vapaassa sivistystyössä

Koulutusmuoto	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Aikuisten perusopetus				
tutkinto-opiskelijat	895	952	1 010	1 070
aineopiskelijat	631	751	850	950
Aikuisten lukiokoulutus				
tutkinto-opiskelijat	7 500	6 460	6 460	6 400
aineopiskelijat	15 000	16 360	16 500	16 800

Ammatillinen peruskoulutus				
näyttöön valmistava koulutus, opiskelijat	13 290	14 019	14 600	14 900
aikuisille suunnattu opetussuunnitelmaan perustuva koulutus, opiskelijat	2 000	1 700	1 500	1 400
oppisopimuskoulutus, opiskelijat	19 733	22 915	15 050	15 050
suoritetut tutkinnot	7 600	8 000	8 200	8 500
Ammatillinen lisäkoulutus				
näyttöön valmistava koulutus, opiskelijat[1)]	28 045	28 000	28 700	29 400
oppisopimuskoulutus, opiskelijat	22 204	24 480	25 310	26 270
suoritetut tutkinnot	16 350	16 500	16 600	16 600
ei-tutkintoon valmistava lisäkoulutus			7 210	7 350
Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutus				
amk-tutkinto, opiskelijat	21 158	19 620	19 000	19 800
ylempi amk-tutkinto, opiskelijat	3 431	4 536	4 800	5 100
ammatilliset erikoistumisopinnot, opiskelijat	7 800	7 800	5 300	5 000
avoin ammattikorkeakoulu, opiskelijat	13 000	13 500	13 500	14 000
suoritetut amk-tutkinnot	3 865	3 741	4 000	4 200
suoritetut ylemmät amk-tutkinnot	362	681	850	1 250
suoritetut erikoistumisopinnot	4 083	3 894	3 700	3 500
Yliopistojen aikuiskoulutus				
avoin yliopisto, opiskelijat[2)]	89 568	86 727	89 000	89 000
Vapaan sivistystyön oppilaitokset[3)]				
kansalaisopistot, opiskelijat	630 000	630 000	630 000	631 000
kansanopistot, opiskelijat	110 500	111 000	111 000	110 500
kesäyliopistot, opiskelijat	36 000	36 000	37 000	37 000
opintokeskukset, opiskelijat	193 000	192 000	192 000	192 000
liikunnan koulutuskeskukset, opiskelijat	80 000	80 000	82 600	82 600

[1)] Luvut kuvaavat tutkintotavoitteisen lisäkoulutuksen opiskelijoiden määrää - eivät valtionosuuden perusteena olevaa laskennallista opiskelijatyövuosien määrää.

[2)] Luvut sisältävät ikääntyvät yliopistossa opiskelevat.

[3)] Vapaan sivistystyön oppilaitosten opiskelijamäärän toteutumatieto on vuodelta 2007.

Aikuiskoulutuksen rahoitus opetusministeriön hallinnonalalla (euroa)

		2009 talousarvio	2010 esitys
29.10	Yleissivistävä koulutus		
	Valtionosuus käyttökustannuksiin		
	— perusopetuksen aikuisopiskelijat (arvio)	1 387 000	1 529 000
	— lukion aikuisopiskelijat (arvio)	10 339 000	11 189 000
29.20	Ammatillinen koulutus		
	Valtionosuus käyttökustannuksiin		
	— näyttötutkintona suoritettava ammatilliseen perustutkintoon valmentava koulutus (arvio)	61 742 000	62 766 000
	— aikuisille suunnattu opetussuunnitelmaan perustuva koulutus (arvio)	6 387 000	6 082 000

29.30	Aikuiskoulutus		
	— aikuiskoulutuksen kehittäminen, opetushenkilöstön koulutus ja tukitoimet	18 213 000	27 243 000
	— valtionosuus ammatilliseen lisäkoulutukseen ja ammatillisille erikoisoppilaitoksille	155 145 000	167 126 000
	— valtionosuus oppisopimuskoulutukseen	127 402 000	135 069 000
	— valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitoksille ja järjestöille	167 355 000	171 336 000
29.40	Korkeakouluopetus ja tutkimus		
	Valtionosuus ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin		
	— aikuisten ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus	55 355 000	55 833 000
	— erikoistumisopinnot	9 595 000	9 774 000
	— ylempi amk tutkinto	9 841 000	10 077 000
	— avoimeen ammattikorkeakouluopetukseen	3 750 000	3 900 000
	Yliopisto-opetus ja -tutkimus[1)]		
	— avoin yliopisto-opetus ja erilliset opinto-oikeudet	13 000 000	23 000 000
	— täydennyskoulutuksen hintojen alentaminen (enintään)	540 000	-
29.90	Liikuntatoimi		
	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat		
	— liikunnan koulutuskeskukset	16 306 000	18 295 000
	Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille	3 331 000	1 809 000
Yhteensä		659 688 000	705 028 000

[1)] Taulukko ei sisällä yliopiston perustutkintoa opiskelevia aikuisia (yli 25-vuotiaana aloittaneita), joita oli noin 26 % aloittaneista ja joista aiheutuvat kustannukset ovat arviolta noin 165 milj. euroa v. 2010.

Luvun nimike on muutettu.

20. Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 24 233 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetustoimen henkilöstön henkilöstö- ja lisäkoulutukseen

2) ammattitutkintojen ja kielitutkintojen kehittämiseen sekä virallisten kääntäjien koulutuksen ja tutkintojen kehittämiseen

3) lähialueyhteistyöhön ja muuhun Venäjä-yhteistyöhön sekä erityisryhmien koulutuksesta aiheutuviin menoihin ja avustuksiin ja

4) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a :

Määrärahan arvioitu käyttö	€
1. Opetustoimen henkilöstökoulutus	
Yleissivistävään koulutukseen liittyvä henkilöstökoulutus	4 200 000
Ammatilliseen koulutukseen liittyvä henkilöstökoulutus	2 000 000
Aikuiskoulutukseen ja vapaaseen sivistystyöhön liittyvä henkilöstökoulutus	1 150 000
Aluehallinnon toteuttama henkilöstön täydennyskoulutus	475 000
Koko opetustoimen henkilöstöä koskeva täydennyskoulutus	3 050 000
Opetustoimen henkilöstökoulutuksen neuvottelukunnan kustannukset ja seurannan kehittäminen	178 000
Maahanmuuttajataustaisen opetushenkilökunnan Specima-koulutus	2 000 000
Opetustoimen henkilöstön Osaava -ohjelma	8 000 000
Yhteensä	21 053 000

2. Ammattitutkintojen ja kielitutkintojen kehittäminen ja toimeenpano	
Ammattitutkintojen kehittäminen ja toimeenpano	1 682 000
Näyttötutkintojen sähköisen palautejärjestelmän (AIPAL) ylläpitämiseen ja kehittämiseen	150 000
Kielitutkintojen kehittäminen ja toimeenpano	295 000
Virallisten kääntäjien tutkintojärjestelmän kehittäminen	103 000
Yhteensä	2 230 000

3. Lähialueyhteistyö ja erityisryhmien koulutus	
Lähialueyhteistyö ja muu Venäjä-yhteistyö	450 000
Suomessa asuvien ulkomaalaisten opetus	500 000
Yhteensä	950 000

Kaikki yhteensä	24 233 000

Valtion rahoittamaan opetustoimen lyhyt- ja pitempikestoiseen perus- ja toisen asteen sekä ammatillisen aikuiskoulutuksen ja vapaan sivistystyön henkilöstökoulutukseen osallistuu yhteensä noin 34 000 henkilöä vuonna 2010. Koko opetustoimen henkilöstöä koskeva täydennyskoulutus sisältää myös yhdessä Yleisradion kanssa toteutettavan Opettaja-TV-hankkeen.

Opetustoimen henkilöstön ammatillisen osaamisen varmistamiseksi käynnistetään Osaava-ohjelma, jonka tarkoituksena on edistää työurien pidentämistä sekä lisätä ammatillista kehittymistä ja parantaa työolosuhteita.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Osaava-ohjelman toimeenpano (siirto momentilta 29.10.30)	8 000
Maahanmuuttajien kieltenopetus- ja Specima-koulutus	1 000
Siirto momentille 29.30.53 (oppilaitosten ympäristösertifikaattitoimintaan)	-65
Työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 14 000 euroa)	-61
Yhteensä	8 874

2010 talousarvio	24 233 000
2009 talousarvio	15 359 000
2008 tilinpäätös	14 209 000

21. Aikuiskoulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 010 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen ja vapaan sivistystyön kehittämisohjelman toimeenpanoon liittyvään sekä muuhun aikuiskoulutuspolitiikkaa, aikuisopiskelua, tutkintojärjestelmiä ja koulutustarjontaa ja elinikäistä oppimista koskevaan valtakunnalliseen tutkimus-, kehittämis- ja kokeilutoimintaan, maahanmuuttajien koulutuksen tehostamiseen ja aikuisopiskelun tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittämiseen

2) muista kuin rakennerahastoista rahoitettavista EU:n tutkimus- ja koulutushankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen sekä OECD:n toteuttaman aikuisten taitotasomittauksen (PIAAC) kansallisesta toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin ja

3) enintään kahtatoista henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Ammatillisen aikuiskoulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen kehittäminen	480 000
Korkeakoulujen aikuiskoulutuksen ja avoimen korkeakouluopetuksen kehittäminen	290 000
Vapaan sivistystyön ja yleissivistävän aikuiskoulutuksen kehittäminen	370 000
Maahanmuuttajien koulutuksen tehostaminen	350 000

Aikuisopiskelun tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittäminen (mm. opintoluotsi, koulutusnetti)	490 000
Aikuisopiskelua ja elinikäistä oppimista koskeva tutkimus, arviointi ja seuranta (ml. PIAAC)	480 000
Aikuiskoulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen liittyvä EU- ja kansainvälinen yhteistyö	350 000
Muu aikuiskoulutuksen kehittäminen	200 000
Yhteensä	3 010 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Uudelleenkohdentaminen	-500
Siirto momentille 29.40.30	-3 200
Siirto momentille 29.30.32	-3 000
Siirto momentille 29.01.02 (-1 htv)	-50
Siirto momentille 29.01.04 (arviointitoiminta)	-75
Siirto momentille 29.30.53	-269
Yhteensä	-7 094

2010 talousarvio	3 010 000
2009 talousarvio	10 104 000
2008 tilinpäätös	9 304 000

30. Valtionosuus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 162 716 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen kansalaisopistoille, kansanopistoille, opintokeskuksille ja kesäyliopistoille sekä Snellman-korkeakoulu -nimiselle oppilaitokselle ja

2) enintään 6 873 000 euroa vapaasta sivistystyöstä annetun lain 14 §:n mukaisiin opintoseteliavustuksiin, laatu- ja kehittämisavustuksiin, ylimääräisiin avustuksiin ja rakenteellisen kehittämisohjelman tukemiseen sekä laatupalkintoihin.

Valtionosuuteen oikeuttavat yksiköt

	enimmäismäärä	yksikkö
Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin	2 062 566	opetustunti
Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin	289 052	opiskelijaviikko
Valtionosuus opintokeskusten opintokerhotoimintaan	280 000	opintokerhotunti
Valtionosuus opintokeskusten muuhun opintotoimintaan	182 806	opetustunti
Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustannuksiin	59 674	opetustunti

Kansanopistojen valtionosuuteen oikeuttavista laskennallisista opiskelijaviikoista enintään 4 700 opiskelijaviikkoa suunnataan Snellman-korkeakoulu -nimiselle vapaan sivistystyön oppilaitokselle. Tunti- tai opiskelijaviikkokiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta.

Valtionosuuksien ja -avustusten arvioitu jakautuminen (euroa)

	Valtionosuus	Valtionavustus	Yhteensä
Kansalaisopistot	89 378 000	2 400 000	91 778 000
Kansanopistot	48 949 000	2 400 000	51 349 000
Opintokeskukset	12 380 000	1 773 000	14 153 000
Kesäyliopistot	5 136 000	300 000	5 436 000
Yhteensä	155 843 000	6 873 000	162 716 000

Valtionavustuksia käytetään vuodesta 2010 lähtien asteittain käyttöönotettavaan rahoitusmalliin sisältyvään laatu- ja kehittämisrahoitukseen sekä opintoseteliavustusten lisäämiseen. Laatu- ja kehittämisrahoituksen perusteena olevat tavoitteet sovitaan

opetusministeriön sekä vapaan sivistystyön oppilaitoksia ja ylläpitäjiä edustavien valtakunnallisten järjestöjen kesken. Kehittämisohjelman toimeenpanolla ja avustuksia kohdentamalla parannetaan vapaan sivistystyön oppilaitosten mahdollisuuksia hoitaa maahanmuuttajien, syrjäytymisvaarassa olevien sekä opinnollista kuntoutusta tarvitsevien väestöryhmien koulutuspalveluja sekä vastata työllisyystilanteen ja ikärakenteen muutoksista aiheutuviin koulutustarpeisiin.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt keskimääräiset yksikköhinnat

Kansalaisopistot	76,99 euroa/ opetustunti
Kansanopistot	278,12 euroa/ opiskelijaviikko
Opintokeskukset	
— opintokerhotoiminta	4 euroa/ opintokerhotunti
— muu kuin opintokerhotoiminta	101,05 euroa/ opetustunti
Kesäyliopistot	144,72 euroa/ opetustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kustannustason muutos (2,4 %)	3 647
Siirto momentilta 29.30.53 (opintokeskukset)	1 500
Yhteensä	5 147

2010 talousarvio	162 716 000
2009 talousarvio	157 569 000
2008 tilinpäätös	152 090 219

31. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 146 969 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen ja

2) enintään 8 350 000 euroa työelämän palvelutoiminnan ja koulutuksen laadun kehittämiseen, näyttötutkintojen koe- ja materiaalipalveluihin, opiskelijamaksujen perimättä jättämisestä aiheutuviin kustannuksiin sekä edellisiin vuosiin kohdistuviin loppusuorituksiin ja oikaisuihin.

Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia opiskelijatyövuosia on enintään 16 600, josta liikenneopettajakoulutukseen enintään 150 opiskelijatyövuotta. Opiskelijatyövuosikiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta siten, että ammatillisessa lisäkoulutuksessa otetaan käyttöön tuloksellisuusrahoitus ja että liikenneopettajakoulutus siirretään osaksi ammatillisen lisäkoulutuksen laskennallista valtionosuusjärjestelmää.

Tavoitteena on, että tutkintotavoitteisen ammatillisen lisäkoulutuksen aloittaa vuonna 2010 noin 16 410 henkilöä ja opiskelijamäärä on noin 28 800. Heistä noin 80 % suorittaa näyttötutkinnossa ammatillisen tutkinnon tai sen osan vuoteen 2012 mennessä.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
1. Valtionosuus käyttökustannuksiin	138 919 000
2. Valtionavustus työelämän palvelutoiminnan ja koulutuksen laadun kehittämiseen, näyttötutkintojen koe- ja materiaalipalveluihin sekä edellisvuosien loppusuorituksiin ja oikaisuihin (enintään)	8 050 000
Yhteensä	146 969 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kustannustason muutos (2,4 %)	3 184
Siirto momentilta 29.40.30 (liikenneopettajakoulutuksen valtionosuuksiin)	950
Opiskelijatyövuosien lisääminen	7 600
Uudelleenkohdentaminen	-300
Tasokorotus	74
Yhteensä	11 508

2010 talousarvio	146 969 000
2009 I lisätalousarvio	4 000 000
2009 talousarvio	135 461 000
2008 tilinpäätös	126 113 042

32. Valtionosuus ja -avustus oppisopimuskoulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 135 069 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja enintään 5 050 000 euroa valtionavustusten maksamiseen.

Oppisopimusopiskelijoiden enimmäismäärä ammatillisessa lisäkoulutuksessa vuonna 2010 on 29 160. Oppisopimuksena järjestettävän ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen yksikköhinta on 3 223,16 euroa ja muun ammatillisen lisäkoulutuksen 2 327,84 euroa opiskelijaa kohden.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta siten, että ammatillisessa lisäkoulutuksessa otetaan käyttöön tuloksellisuusrahoitus.

Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiseen täydennyskoulutukseen.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Peruskoulutuksen laskennalliset kustannukset (opiskelijat * yksikköhinta)	100 344 000
— kunnallinen ammatillinen koulutus (11 469 * 6 586 €)	75 533 000
— yksityinen ammatillinen koulutus (3 581 * 6 928 €, sis. alv)	24 811 000
Kuntien rahoitusosuus	-58 376 000
Lisäkoulutus	
— ammattitutkintoon ja erikois-ammattitutkintoon valmistava koulutus (22 770 * 3 223 €)	73 399 000
— muu lisäkoulutus (6 380 * 2 328 €)	14 852 000
— valtionavustus tuettuun oppisopimuskoulutukseen ja muuhun kehittämiseen	850 000
— valtionavustus korkeakoulutettujen oppisopimustyyppiseen täydennyskoulutukseen (1 800 * 3 223 €)	4 000 000
Yhteensä	135 069 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Kustannustason muutos (2,4 %)	1 136
Lisäkoulutuksen tarjonnan laajentaminen	3 800
Korkeakoulutettujen oppisopimustyyppinen täydennyskoulutus (LTA 2009 ja 3 000 000 euroa siirtona momentilta 29.30.21)	4 000
Kertaluonteisen vähennyksen poistuminen	66
Uudelleenkohdentaminen	-200
Tasokorotus	30
Yhteensä	8 832

2010 talousarvio	135 069 000
2009 I lisätalousarvio	1 000 000
2009 talousarvio	126 237 000
2008 tilinpäätös	141 116 229

51. Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 157 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen valtionosuuden maksamiseen.

Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia opiskelijatunteja on enintään 350 830.

Selvitysosa: Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 57 euroa opetustuntia kohden.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 473 000 euroa johtuen kustannustason muutoksesta (2,4 %).

2010 talousarvio	20 157 000
2009 talousarvio	19 684 000
2008 tilinpäätös	18 493 583

52. Valtionavustus vapaan sivistystyön perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten vapaan sivistystyön perustamishankkeiden valtionavustusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

1) Vuonna 2010 saa myöntää perustamishankkeisiin valtionavustusta yhteensä enintään 1 000 000 euroa.

2) Vuonna 2010 saa edellisen lisäksi määrätä valtionavustuksen enimmäismääriä sellaisille perustamishankkeille, joille valtionavustus tullaan myöntämään vuonna 2011 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista aiheutuvista valtionavustuksista on yhteensä enintään 1 500 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Vuonna 2010 myönnettävät valtionavustukset	692 000
Ennen vuotta 2010 myönnetyt valtionavustukset	308 000
Yhteensä	1 000 000

Myönnettävillä valtionavustuksilla arvioidaan voitavan rakentaa tai peruskorjata opiskelu- tai asuintilat 150 oppilaalle.

Myönnettävistä valtionavustuksista arvioidaan vuonna 2011 aiheutuvan valtiolle menoja 308 000 euroa.

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	1 000 000
2009 talousarvio	1 000 000
2008 tilinpäätös	1 000 000

53. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 8 620 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisiin valtionavustuksiin ja

2) avustusten maksamiseen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:lle, Marttaliitto ry:lle ja Käsi- ja taideteollisuusliitto TAITO ry:lle ja niiden edelleen jaettavaksi piiri- tai jäsenjärjestöilleen, Finlands svenska Marthaförbund rf:lle, Sami Duodji ry:lle, järjestöille sivistystyöhön sekä Kriittiselle korkeakoululle.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisiin valtionavustuksiin	300 000
Kotitalousneuvontajärjestöjen toimintaan	2 575 000
Käsi- ja taideteollisuusjärjestöjen toimintaan	2 950 000
Opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistys- ja kulttuuritoimintaan	1 500 000
Vapaan sivistystyön keskusjärjestöjen toimintaan ja muiden järjestöjen sivistystoimintaan	845 000
Ulkosuomalaisten sivistystoimintaan	150 000
Järjestöjen suomen kieltä ja kulttuuria koskevaan yhteistyöhön sekä muuhun kansainväliseen yhteistyöhön	100 000
Kriittisen korkeakoulun toimintaan	135 000
Oppilaitosten ympäristösertifikaattitoimintaan	65 000
Yhteensä	8 620 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Siirto momentilta 29.30.20 (ympäristösertifikaatit)	65
Siirto momentilta 29.30.21	269
Siirto momentille 29.30.30 (opintokeskukset)	-1 500
Yhteensä	-1 166

2010 talousarvio	8 620 000
2009 talousarvio	9 786 000
2008 tilinpäätös	9 428 000

40. (29.40, 50 ja 60) Korkeakouluopetus ja tutkimus

Valtuus

Suomen Akatemian momenteilta 29.40.51 ja 29.40.53 rahoitettaviin tutkimushankkeisiin saa vuonna 2010 hyväksyä sitoumuksia 361 464 000 euron arvosta.

Tieteellisten seurain valtuuskunnalle voidaan edelleen luovuttaa tilat vastikkeetta.

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Yliopistot ja ammattikorkeakoulut edistävät toiminnallaan kansalaisten hyvinvointia ja sivistystä sekä kestävää taloudellista, kulttuurista, ekologista ja sosiaalista kehitystä. Toiminta on korkealaatuista, vaikuttavaa, eettistä ja tukee monikulttuurisen yhteiskunnan kehitystä.

— Suomen tieteen kansainvälinen taso, tieto- ja osaamispohja, sekä kansantalouden innovaatiokapasiteetti vahvistuvat.

— Korkeasti koulutetun työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan.

— Korkeakoulutuksen ja korkeakoulututkintojen sisältöä kehitetään määrällisesti ja laadullisesti paremmin yhteiskunnan muuttuvia tarpeita vastaaviksi. Tutkimustulosten ja osaamisen liiketoiminnallista ja muuta yhteiskunnallista hyödyntämistä sekä innovaatiopalveluita tehostetaan maan eri osissa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Korkeakoulut (yliopistot ja ammattikorkeakoulut) kehittävät toimintaansa kansainvälisinä ja vetovoimaisina oppimis- ja tutkimusyhteisöinä. Korkeakoulut profiloituvat kansainvälisessä toiminnassaan omilla vahvuusalueillaan ja kantavat vastuuta globaalien kysymysten ratkaisemisessa. Korkeakoulujen rooli kansainvälisinä toimijoina vahvistuu.

Korkeakoulut järjestävät toimintansa taloudellisesti, tuottavasti ja tehokkaasti. Korkeakoulut pyrkivät toiminnassaan tarkoituksenmukaiseen yhteistyöhön ja työnjakoon. Korkeakoulu- ja tutkimusjärjestelmän rakenteellista kehittämistä jatketaan tavoitteena tiiviimpi korkeakouluverkko, vahvat, vetovoimaiset sekä koulutustarjonnaltaan ja tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnaltaan profiloituneet korkeakouluyksiköt sekä lisääntynyt kansainvälinen huippututkimus.

Yliopistot vahvistavat korkeatasoisen tieteellisen tutkimuksen, taiteellisen toiminnan ja tasa-arvoisen tutkijanuran edellytyksiä sekä asemaansa kansainvälisessä tutkimuskentässä. Ammattikorkeakoulut vahvistavat työelämään, taiteelliseen toimintaan ja alueellisiin tarpeisiin kytkeytyvää opetusta, yrittäjyyttä sekä erityisesti tuotekehitykseen sekä yritysten, työyhteisöjen ja kolmannen sektorin kehittämiseen liittyvää tutkimus- ja kehitystyötä.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut turvaavat oman profiilinsa mukaisesti korkeasti koulutetun työvoiman ja tutkijakunnan saatavuuden. Työurien pidentämiseksi ja osaamisen päivittämiseksi kehitetään opintoprosesseja, opiskelijavalintaa ja elinikäisen oppimisen edellytyksiä. Korkeakoulut vahvistavat elinikäisen oppimisen edellytyksiä joustavoittamalla koulutusjärjestelyjä, kehittämällä eri tavoin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista. Alueiden ja työelämän muuttuviin tarpeisiin vastataan ensisijaisesti aikuiskoulutustarjontaa kehittämällä. Työelämässä toimiville kehitetään täydennyskoulutusta, soveltuvaa tutkintoon johtavaa koulutusta ja avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaa.

Korkeakoulut uudistavat opiskelijavalintaansa nopeuttamaan siirtymistä toisen asteen koulutuksesta korkeakoulutukseen. Opetuksen laatua ja opintojen suunnittelu-, ohjaus- ja seurantajärjestelmiä kehittämällä tehostetaan opintojen läpäisyä ja nopeutetaan tutkintojen suorittamisen jälkeistä siirtymistä työelämään. Yliopistot ottavat käyttöönsä valtakunnallisen opiskelijapalautejärjestelmän ja ammattikorkeakoulut jatkavat opiskelijapalautejärjestelmän sisällöllistä kehittämistä.

Korkeakoulut lisäävät yhteistyötään työelämän ja innovaatiojärjestelmän muiden toimijoiden kanssa. Korkeakoulut osallistuvat aktiivisesti alueellisten strategioiden valmisteluun sekä alueidensa kehittämiseen.

Korkeakoulut kehittävät toimintaansa siten, että ne ovat kilpailukykyisiä, tasa-arvoisia ja kiinnostavia työ- ja opiskelupaikkoja. Korkeakoulut hyödyntävät toimintansa kehittämisessä arviointien ja laatujärjestelmiensä auditointien tuloksia.

Tiedepoliittisin instrumentein tuetaan luovien tutkimusympäristöjen ja huippuyksikköjen syntymistä ja kehittymistä, profiloitumista ja kansainvälistä menestymistä sekä strategisten huippuyksikköjen toimintaan osallistumista yhteistyössä muiden hallinnonalojen ja yksityisen sektorin kanssa.

Edistetään tutkimustiedon käyttöä ja hyödyntämistä talouden, työllisyyden ja muun yhteiskunnallisen kehityksen hyväksi. Parannetaan tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta tehostamalla ja kehittämällä tieteen tutkimuksen arviointi- ja ennakointimenetelmiä. Vahvistetaan tieteen tunnettuutta yhteiskunnassa ja parannetaan kansalaisten mahdollisuuksia ymmärtää ja hyödyntää tutkimustietoa.

Kehitetään tutkijanuraa yhteistyössä yliopistojen ja Suomen Akatemian kanssa. Tohtorikoulutuksen laatua kehitettäessä ja laajuutta mitoitettaessa otetaan nykyistä paremmin huomioon yksityisen, julkisen ja korkeakoulusektorin tarpeet. Tutkimuksen infrastruktuureja vahvistetaan ja edistetään kansallista infrastruktuuripolitiikkaa. Tutkimustoiminnan ja tietoyhteiskunnan kehittäminen turvataan korkeatasoisilla tukipalveluilla ja tutkimuksen tietohuollolla.

Tutkimusaineistojen saatavuutta ja näkyvyyttä parannetaan. Avointa tieteellistä julkaisutoimintaa sekä aineistojen haettavuutta ja pitkäaikaissäilyttämistä edistetään hallinnonalojen välisenä yhteistyönä.

Tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot

Vuosi	Myöntämis-valtuus milj. euroa	Menot, milj. euroa 2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
2004	172,6							
2005	175,6	17,6						
2006	205,6	30,8	20,6					
2007	225,3	67,6	33,8	22,5				
2008	245,6	85,9	73,7	36,8	24,6			
2009	258,5	25,9	90,5	77,6	38,8	25,9		
2010	361,4		51,1	117,1	99,5	54,8	35,9	3,0
Yhteensä		227,8	269,7	254,0	162,9	80,7	35,9	3,0

Myöntämisvaltuuden lisäys on 102,9 milj. euroa. Lisäyksestä 90 milj. euroa aiheutuu tutkijavirkamuutoksesta ja 12,9 milj. euroa valtuuden tasokorotuksesta. Aikaisemmin Suomen Akatemian toimintamenomomentilta palkatut tutkijan virat on siirretty myöntämisvaltuuden piiriin osaksi tutkimusrahoitusta.

Luvun nimike on muutettu.

01. (29.60.01) Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 333 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Akatemia on rahoittajaorganisaatio, jonka tehtävänä on edistää korkeatasoista tutkimusta tieteelliseen laatuun perustuvalla pitkäjänteisellä mutta määräaikaisella rahoituksella, luotettavalla

arvioinnilla, tiedepoliittisella asiantuntemuksella sekä monipuolisella ja globaalilla yhteistyöllä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Suomen Akatemian tavoitteena on tutkimuksen laadun vahvistaminen, tutkijanuran kehittäminen, tieteen aseman ja näkyvyyden vahvistaminen sekä strategisten kumppanuuksien vahvistaminen.

Suomen Akatemia edistää kansainvälisesti korkeatasoista ja eettisesti kestävää tutkimusta, tutkimuksen uusiutumista, uusia monitieteisiä ja tieteidenvälisiä tutkimusaiheita ja lähestymistapoja etsivää tutkimusta, tutkimusalojen laajan osaamispohjan vahvistamista yhteiskunnassa sekä tieteellisten läpimurtojen syntymistä.

Suomen Akatemia tukee kansainvälisesti kilpailukykyisen tutkijakunnan kehittymistä, uusiutumista ja monipuolistumista sekä lisää tutkijanuran houkuttelevuutta. Suomen Akatemia edistää tieteen ja tutkimuksen asemaa sekä rahoittamansa tutkimuksen tulosten ja asiantuntemuksen hyväksikäyttöä julkisessa päätöksenteossa ja elinkeinoelämässä hyvinvoinnin, sivistyksen ja kulttuurin edistämiseksi sekä yhteiskunnan kilpailukyvyn parantamiseksi.

Suomen Akatemia edistää yhteistyössä yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa tutkimusrahoituksen vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista, toimii aktiivisesti eurooppalaisen ja pohjoismaisen tutkimusalueen vahvistajana sekä sitoutuu valittujen kohdemaiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Akatemia kehittää työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -hyvinvointi. Akatemia arvioi ja kehittää oman toimintansa laatua ja tehokkuutta, jotta se pystyy mahdollisimman hyvin toteuttamaan toiminta-ajatustaan ja strategisia tavoitteitaan muuttuvassa toimintaympäristössä.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon neljän henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi ja hallituksen esitykseen laiksi Suomen Akatemiasta (HE 27/2009) viitaten 321 henkilötyövuoden vähennys (akatemiaprofessorit ja akatemiatutkijat) ja henkilötyövuosia vastaavan määrärahan siirto momentille 29.40.51.

Tunnuslukuja	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Akatemiaprofessorit	40	40	41	41
Akatemiatutkijat	260	267	280	280
Tutkijatohtoripaikat	454	490	490	450
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Käsiteltyjen hakemusten määrä	4 820	4 228	4 228	3 800
Yleisen tutkimusmäärärahahaun hakupaine,				
myönnöt hakemusten lukumäärästä, %	27	28	27	27
myönnöt hakemusten rahamäärästä, %	21	22	21	21
Tutkimusohjelmat, joissa kv. rah.yhteistyötä		6	6	11
Toteutetut arvioinnit	5	5	5	3
Tiedekilpailu Viksu, osallistujien lkm	176	159	200	200
Toiminnallinen tehokkuus				
Käsitellyt hakemukset kpl/htv	30,5	27,6	27,6	25,3
Henkisten voimavarojen hallinta				
Sairauspäivien lkm/htv	8,1	10,6	10,6	8,5
Henkilötyövuodet (hallintovirasto)	158	153	153	150

Suomen Akatemian tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momenttien 29.40.51, 29.40.53 ja 29.40.66 määrärahoja.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetusministeriön asetukseen Suomen Akatemian suoritteista perittävistä maksuista (783/2006).

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	34 665	36 883	10 045
Bruttotulot	734	712	712
Nettomenot	33 931	36 171	9 333
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 470		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 507		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset, palkkapoliittiset kehittämistoimenpiteet (siirtymäkausien päättäminen) sekä työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 131 000 euroa)	-350
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	77
Tuottavuustoimet (-4 htv)	-88
Siirto momentille 29.40.51 (akatemiaprof. ja akatemiatutkijavirkamuutos)	-23 972
Uudelleenkohdentaminen	-2 505
Yhteensä	-26 838

2010 talousarvio	9 333 000
2009 talousarvio	36 171 000
2008 tilinpäätös	34 968 000

02. (29.60.02) Arkistolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 465 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) arkistolaitoksen kansainvälisen yhteistyön edellyttämien järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen ja

2) EU:n hyväksymien hankkeiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Arkistolaitos on asiantuntija- ja palveluorganisaatio, jonka toiminnan tavoitteena on, että yhteiskunnan ja yksilön kannalta merkittävä arkistoaines säilyy suppeassa ja käyttökelpoisessa muodossa ja on tehokkaasti käytettävissä. Arkistolaitoksen toiminta varmistaa asiakirjallisen kulttuuriperinnön saatavuuden ja käytettävyyden, sekä tukee hallinnon julkisuusperiaatteen toteutumista ja viranomaisten toiminnan tehokkuutta. Tavoitteena on, että viranomaisten asiakirjoista säilytetään pysyvästi keskimäärin 10—15 %.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Arkistolaitos kehittää ja ohjaa arkistotointa siten, että julkisen sektorin asiakirjahallintoa ja arkistotointa hoidetaan tehokkaasti ja taloudellisesti. Arkistolaitos määrittelee, mitkä julkiset asiakirjat säilytetään pysyvästi.

— Arkistolaitos säilyttää hallussaan olevat arkistoainekset tehokkaasti ja turvallisesti sekä parantaa niiden käytettävyyttä ja saatavuutta.

— Arkistolaitos tarjoaa asiakkailleen monipuolista, luotettavaa ja nopeaa, maksutonta ja maksullista tietopalvelua.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Arkistolaitos kehittää työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -hyvinvointi. Arkistolaitos arvioi ja kehittää oman toimintansa laatua ja tehokkuutta, jotta se pystyy mahdollisimman hyvin toteuttamaan toiminta-ajatustaan ja strategisia tavoitteitaan muuttuvassa toimintaympäristössä.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetusministeriön asetukseen arkistolaitoksen suoritteiden maksuista (1259/2007).

Tunnuslukuja	2007 toteutuma	2008 toteutuma[1)]	2009 arvio	2010 arvio
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Arkistoaineksen kokonaismäärä (hyllymetriä)	115 149	163 961	167 000	170 000
Digitoitu aineisto (kuvatiedostojen määrä) (hyllymetriä koko aineistosta %)	969 271	1 305 464	4 300 000	5 000 000
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Annettu koulutus (luentotunteja)	878	878	800	750
Tehdyt tarkastukset (lkm)	98	87	80	70
Järjestetyt arkistot (hyllymetriä)	1 301	1 650	1 600	1 500
Tutkijakäynnit (kpl)	61 202	59 352	59 000	58 000
Annetut todistukset ja selvitykset (kpl)	16 463	19 128	20 000	21 000
Toiminnallinen tehokkuus				
Arkistoaineksen kokonaismäärä hyllymetriä/htv	482	591	630	654
Henkisten voimavarojen hallinta				
Sairauspäivien lkm/htv	11,8	9,6	<12	<10
Henkilötyövuodet[2)]	238,75	277,25	265	260

[1)] Luvuissa on mukana Sota-arkiston ja Valtioneuvoston väliarkiston aineistot ja htv-luku sisältää 34 htv:tä Sota-arkiston ja 3 htv:tä Valtioneuvoston arkiston liittämisestä arkistolaitokseen.

[2)] Sisältää myös määräaikaisten hankkeiden henkilöstön.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	19 703	21 745	21 095
Bruttotulot	1 209	630	630
Nettomenot	18 493	21 115	20 465
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	476		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 015		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hämeenlinnan uuden maakunta-arkiston vuokralisäys	60
Palkkojen tarkistukset ja työntantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 50 000 euroa)	-8
Toiminta- ja henkilöstövoimavarojen turvaaminen	200
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	-29
VAPA-hankkeen rahoituksen muutos	-2 000
Siirto momentilta 28.70.20 (Sähköisen aineiston vastaanotto- ja palvelujärjestelmä VAPA) (kertameno)	1 000
Tuottavuustoimet (-3 htv)	-66
Tekninen muutos	-7
Toimitilakustannukset	200
Yhteensä	-650

2010 talousarvio	20 465 000
2009 I lisätalousarvio	200 000
2009 talousarvio	21 115 000
2008 tilinpäätös	19 032 000

03. (29.60.03) Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 530 000 euroa.

Selvitysosa: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus on kielitieteellinen tutkimuslaitos, jonka toiminnan tavoitteena on lisätä tietoa kotimaisista kielistä ja niiden asemasta kulttuurissa ja yhteiskunnassa sekä näin osaltaan luoda edellytyksiä kielelliselle tasa-arvolle Suomessa.

Tunnuslukuja	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Tieteelliset julkaisut, kpl/sivua	61/4 659	60/11 725	70/5 000	70/5 000
Yleistajuiset julkaisut, kpl/sivua	336/3 754	318/2 122	300/3 000	300/3 000
Tietopalvelutehtävät, kpl	1 981	1 618	1 900	2 000
Sairauspäivien lkm/htv	7	8	8	8
Henkilötyövuodet	101	101	104,6	102,2

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momentin 29.40.53 määrärahoja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	3 487	3 375	3 220
Bruttotulot	699	730	690
Nettomenot	2 788	2 645	2 530
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	935		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	828		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työntantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 22 000 euroa)	-56
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	47
Tuottavuustoimet (-2,4 htv)	-106
Yhteensä	-115

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetusministeriön asetukseen Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen suoritteiden maksuista (1260/2007).

2010 talousarvio	2 530 000
2009 talousarvio	2 645 000
2008 tilinpäätös	2 681 000

04. (29.60.04) Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 615 000 euroa.

Selvitysosa: Varastokirjaston tehtävänä on vastaanottaa ja säilyttää tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävää aineistoa sekä asettaa se käyttöön.

Tunnuslukuja	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Vastaanotetun aineiston määrä (hyllymetriä)	3 730	4 295	3 500	4 000
Tilausten määrä	65 830	79 168	70 000	80 000
Sairauspäivien lkm/htv	9,9	15,4	<6,5	<8
Henkilötyövuodet	21,9	22,3	20,3	19,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	1 684	1 645	1 645
Bruttotulot	34	58	30
Nettomenot	1 650	1 587	1 615
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	80		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteisen vähennyksen poistumisen johdosta lisäystä 6 000 euroa) ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 4 000 euroa)	4
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	11
Tuottavuustoimet (-0,6 htv)	-13
Linnea-kirjastokonsortion jäsenmaksun korotus	11
Vuokrakustannusten nousu	14
Tasokorotus	1
Yhteensä	28

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetusministeriön asetukseen Varastokirjaston suoritteista perittävistä maksuista (1346/2006).

2010 talousarvio	1 615 000
2009 talousarvio	1 587 000
2008 tilinpäätös	1 573 000

05. (29.50.04) Yliopistojen palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin 29.01.88 perusteluihin viitaten Yliopistojen palvelukeskus Certia on tarkoitus yhtiöittää 1.5.2010 lukien. Yhtiöittäminen liittyy yliopistouudistukseen. Vuonna 2009 Certia toimii budjettirahoitteisena ja vuonna 2010 se toimii yhtiöittämiseen saakka nettobudjetoituna maksullista palvelutoimintaa harjoittavana virastona.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	5 190	8 000	5 310
Bruttotulot	-	-	5 300
Nettomenot	5 190	8 000	10

Siirtyvät erät	
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 810

2010 talousarvio	10 000
2009 talousarvio	8 000 000
2008 tilinpäätös	15 000 000

20. (29.40.20, 21, 50.20, osa ja 60.20) Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 21 436 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ammattikorkeakouluja, yliopistoja ja tiedelaitoksia koskevan tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminnan menojen ja avustusten maksamiseen

2) korkeakoulujen ja tieteen yhteisten tietoteknisten palvelujen ja tietoverkon rahoittamiseen, korkeakoulujen ja tieteen toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien sekä muiden vastaavien yhteisten menojen keskitettyyn rahoittamiseen

3) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen ja

4) enintään 186 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Kehittämistoimilla tuetaan erityisesti korkeakoulu- ja tutkimusjärjestelmän rakenteellista kehittämistä ja uudistamista. Tavoitteena on korkeakoulujen ja tieteen yhteisillä tai yhtenäisillä tietoteknisillä palveluilla kohottaa tukitoimintojen palvelutasoa, alentaa kustannuksia ja edistää sähköistä asiointia.

Momentin nimike on muutettu.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
1. Tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminta	5 026 000
2. Korkeakoulujen ja tieteen yhteiset tietotekniset palvelut ja tietoverkko	16 410 000
Yhteensä	21 436 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteisen vähennyksen poistumisen johdosta lisäystä 84 000 euroa sekä siirtymäkausien päättämisen johdosta kertaluonteista vähennystä 15 000 euroa), valtion palkkausjärjestelmä (yliopistot)	262
Supertietokoneen vuoden 2009 maksuerä	-2 000
Savonlinnan harjoittelukoulun yhtenäisen peruskoulun rahoitus	90
Siirto momentille 29.01.04, arviointitoiminta (-7 htv)	-1 098
Siirto momentille 29.01.01 (-1 htv)	-63
Kertamenon poistuminen	-50
Uudelleenkohdentaminen	-1 000
Muu muutos yhteensä	-25
Yhteensä	-3 884

2010 talousarvio	21 436 000
2009 talousarvio	25 320 000
2008 tilinpäätös	35 025 000

30. Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 402 810 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ammattikorkeakoululain (351/2003) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen valtionosuuden maksamiseen

2) enintään 11 100 000 euroa ammattikorkeakoululain mukaisena hankerahoituksena toiminnan kehittämiseen ja tukemiseen sekä

3) enintään 10 185 000 euroa ammattikorkeakoulujen tuloksellisuusrahoitukseen, tietoyhteiskuntahankkeisiin ja ammattikorkeakoulujen strategiaa tukeviin hankkeisiin.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen uudeksi laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta.

Ammattikorkeakoulujen toiminnallisen tuloksellisuuden tunnuslukuja ja määrälliset tavoitteet

	2004 toteutuma	2006 toteutuma	2008 toteutuma	2010 arvio
Ammattikorkeakoulututkinnot	20 670	20 767	21 089	21 800
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot	59	362	681	1 798
Ammatillinen opettajankoulutus, valmistuneet	1 294	1 531	1 595	1 530
Ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat	3 765	4 544	..	8 500
Vaihto-opiskelijat (l+s, yli 3 kk)	6 858	7 243	7 473	8 800
Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet viiden vuoden kuluttua aloittamisesta, % aloittaneista	58,4	61,3	..	65,0
Lukuvuodessa vähintään 45 opintopistettä suorittaneet opiskelijat, % tutkintokoulutuksen opiskelijoista[1)]	60,3	57,5	54,3	61,0
Opiskelijat (FTE)/opettajat	16,8	16,7	16,6	16,3
Tutkinnot/ opettajat	3,3	3,3	3,5	3,5
Opettajien ja tutkijoiden kv-liikkuvuus/ opettajat ja T&K -henkilöstö	0,56	0,75	0,84	1,0
T&K -hankkeissa suoritetut opintopisteet/ läsnä olevat tutkinto-opiskelijat	..	2,2	2,8	3,3

[1)] Vuodet 2004 ja 2006 sisältävät vain ammattikorkeakoulututkintoon johtavan nuorten koulutuksen

Tuottavuutta lisätään siten, että suoritettujen opintopisteiden ja tutkintojen määrä kasvaa sopimuskaudella nopeammin kuin käytettävissä oleva yksikköhintarahoitus.

Opetusministeriö tukee kansallisen korkeakoulupolitiikan ja ammattikorkeakoulujen tavoitteiden toteutumista hankerahoituksella.

Opetusministeriö myöntää ammattikorkeakouluille tuloksellisuusrahoitusta vuosina 2010—2012 tuloksellisuuden palkitsemiskriteerien perusteella ja lisäksi koulutuksen laatuyksikköarvioinnin perusteella. Palkitsemiskriteereinä on kuusi asiakokonaisuutta: 1) korkeakoulurakenne, 2) opiskelijarekrytointi, 3) opintoprosessien tehokkuus ja laatu, 4) kansainvälistyminen, 5) tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä 6) aluevaikuttavuus ja työelämäyhteistyö.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Laskennalliset kustannukset (laskennallinen opiskelijamäärä * yksikköhinta)	879 477 000
— kunnalliset ammattikorkeakoulut (52 399 * 7 537,84 €)	394 976 000
— yksityiset ammattikorkeakoulut (62 325 * 7 773,77 €, sis. alv.)	484 501 000
Kuntien rahoitusosuus	-502 512 000
Arvonlisäverojen takaisin maksamisesta aiheutuvien kulujen kompensointi	4 560 000
Hankerahoitus toiminnan kehittämiseen ja tukemiseen (enintään)	11 100 000
Tuloksellisuusrahoitukseen ym. (enintään)	10 185 000
Yhteensä	402 810 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Kustannustason muutos (2,4 %)	8 941
Aikuiskoulutuksen tarjonnan lisääminen (LTA 2009)	3 000
Arvonlisäverokompensaatioarvion muutos	560
Siirto momentilta 29.30.21	3 200
Siirto momentille 29.30.31	-950
Kertavähennyksen poistuminen	586
Uudelleenkohdentaminen	-4 000
Tasokorotus	1 001
Yhteensä	12 338

2010 talousarvio	402 810 000
2009 I lisätalousarvio	3 000 000
2009 talousarvio	390 472 000
2008 tilinpäätös	376 425 118

50. (29.50.01, 02, 03, 20, osa ja 21) Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 672 394 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yliopistoille yliopistolain (558/2009) mukaisen valtionrahoituksen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Yliopistolain mukaisesti yliopistoista tulee itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia tai säätiölain mukaisia säätiöitä. Uudistuksen tavoitteena on luoda yliopistoille nykyistä paremmat toimintaedellytykset sekä vahvistaa opetus- ja tutkimustoimintansa laatua ja vaikuttavuutta. Yliopistolain voimaanpanolain mukaisesti yliopistolaki tulee voimaan 1.1.2010.

Yliopistolain uudistuksen yhteydessä on tavoitteena muodostaa Teknillisen korkeakoulun, Helsingin kauppakorkeakoulun ja Taideteollisen korkeakoulun pohjalle rakentuva Aalto-yliopisto, Turun yliopiston ja Turun kauppakorkeakoulun pohjalle rakentuva Turun yliopisto sekä Joensuun ja Kuopion yliopistojen pohjalle rakentuva Itä-Suomen yliopisto.

Yliopistojen valtionrahoitus määräytyy yliopistolain perusteella. Perusrahoitusta kohdennetaan yliopistoille laskennallisin perustein ottaen huomioon toiminnan laajuus (60,4 %), laatu ja vaikuttavuus (14,6 %) sekä muiden koulutuksen ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella (25 %).

Toiminnan laajuudessa tutkintotavoitteilla ja toteutumilla on edelleen keskeinen asema. Laadun ja vaikuttavuuden perusteella kohdennettavassa rahoituksessa laskentakriteerit liittyvät koulutuksen ja tutkimuksen laatuun, opiskeluprosessien toimivuuteen, koulutuksen ja tutkimuksen kansainvälistymiseen, kansalliseen kilpailtuun tutkimusrahoitukseen ja tieteelliseen julkaisutoimintaan. Muut koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteet ottavat huomioon yliopistojen valtakunnalliset erityistehtävät, koulutus- ja tieteenalarakenteen, tutkijakoulut, harjoittelukoulut ja Kansalliskirjaston toiminnan. Tähän kokonaisuuteen liittyy myös strategisen kehittämisen rahoitus, jota kohdennetaan yliopistojen strategiatyön ja profiloitumisen perusteella.

Valtion rahoituksella turvataan kaikille yliopistoille kohtuulliset taloudelliset edellytykset lakisääteisten tehtävien hoitamiseen kannustaen samalla profiloitumisen ja jatkuvan laadun parantamisen ohella tuottavaan ja taloudelliseen toimintaan.

Tavoitteena on, että muutosvaiheessa yliopistojen keskinäiset rahoitussuhteet eivät olennaisesti muutu ja että pidemmällä aikavälillä toiminnan tuloksellisuus heijastuu yksittäisen yliopiston saamaan rahoitukseen. Tarkoitus on, että yliopistojen, harjoittelukoulujen ja Kansalliskirjaston vuodelta 2009 varainhoitovuodelle 2010 siirtyvät määrärahat kohdennetaan uudessa oikeushenkilömuodossa toimivan yliopiston käyttöpääomaan käytettäväksi ao. toimintaan.

Yliopistojen valtion rahoituksen (perusrahoitus) lähtötasoon sisältyvinä pysyvinä lisäyksinä pidetään vuosille 2010—2012 kehyspäätökseen sisältyviä yliopistojen toimintaedellytysten turvaamisen lisärahoitusta, Aalto-yliopiston toiminnan lisärahoitusta ja muille kuin Aalto-yliopistolle kohdentuvaa toimintarahoituksen lisäystä.

Valtion rahoituksen vuoden 2010 lähtötasoa korotetaan valtionhallinnon keskustason työmarkkinasopimuksiin perustuvien mahdollisten palkankorotusten vuoden 2010 määrärahavaikutuksia vastaavasti. Yliopistojen perusrahoitusta korotetaan kertaluonteisia eriä lukuun ottamatta yliopistoindeksin mukaista vuotuista kustannustason nousua vastaavasti ensimmäisen kerran määriteltäessä yliopistojen valtion rahoitusta vuodelle 2011.

Kustannustason muutoksen huomioon ottamisen lisäksi yliopistoille korvataan arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä yliopistojen muuhun kuin liiketaloudelliseen tutkimukseen liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus yliopistoille aiheutuneista kustannuksista. Korvausta tarkistetaan vuosittain viimeksi toteutuneen yliopistojen keskimääräisen arvonlisäverokerty-

män perusteella. Uusimuotoisille yliopistoille syntyvän työttömyysvakuutusmaksujen maksuvelvoitteen lykkäämistä selvitetään.

Helsingin yliopiston yhteydessä toimii Kansalliskirjasto, jonka tehtävistä säädetään yliopistolaissa (558/2009) ja kulttuuriaineistojen tallentamisesta ja säilyttämisestä annetussa laissa (1433/2007). Tavoitteena on vahvistaa Kansalliskirjaston roolia kirjastoalan kansallisena kehittäjänä ja kirjastoverkon peruspalvelujen tarjoajana.

Opettajankoulutusta järjestävissä yliopistoissa on opetusharjoittelua ja opettajankoulutuksen kehittämistä varten harjoittelukouluja, joiden tavoitteena on opettajankoulutusta palvelevan toiminnan korkea taso ja läheinen vuorovaikutus yliopiston muun toiminnan kanssa.

Vuoden 2010 alusta opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusjärjestelmästä siirretään kuntien peruspalvelujen järjestämiseen tarkoitetun valtionosuuden piiriin muun muassa esi- ja perusopetusta koskevat valtionosuudet ml. yliopistojen yhteydessä toimivien harjoittelukoulujen vastaava valtionrahoitus. Kuntien valtionosuuslaissa säädetään kotikunnan maksuosuuden perusteista, maksuvelvollisuudesta ja yliopistojen mahdollisuudesta laskuttaa esi- ja perusopetuksen oppilaiden perusteella näiden kotikuntia.

Yliopistojen toiminnallisen tuloksellisuuden tunnuslukuja ja määrälliset tavoitteet

	2004 toteutuma	2006 toteutuma	2008 toteutuma	2010 arvio
Alemmat korkeakoulututkinnot	27 217	3 814	13 876	13 800[1)]
Ylemmät korkeakoulututkinnot	12 588	13 128	21 825[2)]	14 900
Tohtorintutkinnot	1 399	1 409	1 526	1 600
Harjoittelukoulujen oppilasmäärä	7 946	7 854	7 833	7 900
Harjoittelukoulun ohjatussa harjoittelussa suoritetut opintopisteet	40 300	40 297	38 273	42 000
Ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat	4 673	5 434	5 897[3)]	8 500
Vaihto-opiskelijat (l+s, yli 3kk)	8 319	9 294	9 799	11 000
Tieteelliset julkaisut/opetus- ja tutkimushenkilökunta	1,76	1,85	1,89[4)]	2,40
Tohtorintutkinnot/professorit	0,62	0,62	0,67	0,70
Opettaja- ja tutkijavierailut/opetus- ja tutkimushenkilökunta	0,22	0,22	0,21	0,30
Ylemmät kk-tutkinnot/opetus- ja tutkimushenkilökunta	0,92	0,95	1,64[4)]	1,02
Opiskelijat (FTE)/opetus- ja tutkimushenkilökunta	8,56	8,68	8,76[4)]	8,2
Lukuvuodessa vähintään 45 opintopistettä suorittaneiden osuus	..	38 %	37 %[4)]	45 %

[1)] Määrällisissä tavoitteissa vuoden 2010 arvo on keskimääräinen tavoite vuosille 2010—2012.

[2)] Ylemmissä korkeakoulututkintojen määrän merkittävä kasvu vuonna 2008 selittyy tutkintorakenneuudistuksen siirtymäajan päättymisellä.

[3)] Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden tieto on vuodelta 2007.

[4)] Toteutuma on vuodelta 2007.

Yliopistojen kokonaiskustannusten kohdentuminen eri tulosalueille

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2010 arvio
Kokonaiskustannukset, milj. euroa	2 101	2 185	..
Koulutus, %	36,2	36,0	35,8
Tutkimus ja jatkotutkintokoulutus, %	53,6	55,0	55,4
Yhteiskunnalliset palvelut ja taiteellinen toiminta, %	10,2	9,0	8,8

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Yliopistojen perusrahoitus	1 556 594 000
— Kansalliskirjasto	14 337 000
— Harjoittelukoulut	43 998 000
— Aalto-yliopiston toiminnan lisärahoitus	70 000 000
— Muiden yliopistojen kuin Aalto-yliopiston toiminnan lisärahoitus	17 300 000
— Hammaslääketieteen koulutus Kuopiossa	398 000
— Yliopistojen muu perusrahoitus	1 410 561 000
Arvonlisäverolain (1501/1993) 39 §:ssä ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä yliopistojen muuhun kuin liiketaloudelliseen tutkimukseen liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus yliopistoille aiheutuneista kustannuksista	115 800 000
Yhteensä	1 672 394 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteisten vähennysten poistumisesta johtuen lisäystä 9 944 000 euroa ja siirtymäkausien päättämisestä johtuen kertaluonteista vähennystä 2 541 000 euroa) sekä työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 5 084 000 euroa)	7 870
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	6 599
Arvonlisäverokompensaatio (siirtoa momentilta 29.01.29)	115 800
Aalto-yliopiston toiminnan lisärahoitus	56 100
Yliopistojen toimintaedellytysten turvaaminen	17 300
Hammaslääketieteen koulutus Kuopiossa	398
Harjoittelukoulujen esi- ja perusopetuksen rahoituksen siirtäminen valtionosuuden piiriin	-34 837
Joensuun normaalikoulun vuokrakustannusten nousu	225
Siirto momentilta 26.10.01 (1 htv)	88
Tuottavuustoimenpiteet	-11 352
Kertaluonteisten lisäysten poistaminen	-10 000
Kertaluonteinen erä	-50 000
Yhteensä	98 191

Kuntien rahoitusosuus harjoittelukouluissa annettavan lukiokoulutuksen kustannuksiin, 7 738 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.10.30 mitoituksessa.

2010 talousarvio	1 672 394 000
2009 I lisätalousarvio	225 000
2009 talousarvio	1 574 203 000
2008 tilinpäätös	1 485 863 000

51. (29.60.50) Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 209 099 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) akatemiaprofessorien ja akatemiatutkijoiden tehtävistä, tutkimusohjelmista, tutkimuksen huippuyksiköistä, tutkijankoulutuksesta, tutkimuksen infrastruktuureista, muista tutkimushankkeista, tutkimuksen erityisrahoituksesta, valtionavustuksista ja apurahoista sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) arvioinneista, tieteellisestä julkaisutoiminnasta ja tieteen tunnetuksi tekemisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

3) kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen

4) EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden menojen maksamiseen

5) Suomen Akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin ja ohjelmiin liittyviin palkka-

us-, eläkemaksu- ja muihin kulutusmenoihin, laite- ja ohjelmistohankintojen menoihin ja yleiskustannuksiin

6) enintään 1 000 000 euroa maksullisena toimintana Suomessa järjestettävien kansainvälisten tieteellisten konferenssien ja kansallisten tieteellisten seminaarien kuluihin ja

7) 2 000 000 euroa myöntämisvaltuuteen sisältymättömänä tutkimusinfrastruktuurihankkeiden rahoittamiseen.

Kohdassa 1 tarkoitettu tutkimusrahoitus budjetoidaan maksupäätösperusteisena. Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa ennakoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille.

Selvitysosa: Suomessa järjestettävien kansainvälisten tieteellisten konferenssien ja kansallisten tieteellisten seminaarien menoista rahoitetaan ensisijaisesti kutsuttujen ulkomaisten esitelmöitsijöiden matkakuluja, vuokra-, sihteeri- ja postituskuluja.

Momentin mitoituksessa on viitaten hallituksen esitykseen laiksi Suomen Akatemiasta (HE 27/2009) otettu huomioon yhteensä 321 akatemianprofessorin ja akatemiatutkijan tehtävään myönnettävä rahoitus.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 125 000 euroa)	696
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	162
Aikaisempien vuosien myöntämisvaltuuden kasvusta aiheutuva lisäys	16 035
Vuoden 2010 myöntämisvaltuuden kasvusta aiheutuva lisäys	1 293
Siirto momentilta 29.40.01 (akatemiaprof. ja akatemiatutkijoiden rahoitus)	23 972
Tutkimusinfrastruktuurihankkeiden (ICOS-hanke ja biotieteiden hankekokonaisuus) rahoitus	2 000
Uudelleenkohdentaminen	-5 000
Yhteensä	39 158

2010 talousarvio	209 099 000
2009 talousarvio	169 941 000
2008 tilinpäätös	137 433 000

53. (29.60.53) Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat tieteen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 89 964 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) akatemiaprofessorien ja akatemiatutkijoiden tehtävistä, tutkimusohjelmista, tutkimuksen huippuyksiköistä, tutkijankoulutuksesta, tutkimuksen infrastruktuureista, muista tutkimushankkeista, tutkimuksen erityisrahoituksesta, valtionavustuksista ja apurahoista sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) arvioinneista, tieteellisestä julkaisutoiminnasta ja tieteen tunnetuksi tekemisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

3) kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen

4) EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden menojen maksamiseen

5) Suomen Akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin ja ohjelmiin liittyviin palkkaus-, eläkemaksu- ja muihin kulutusmenoihin, laite- ja ohjelmistohankintojen menoihin ja yleiskustannuksiin

6) yksityisten arkistojen valtionavusta annetun lain mukaisten menojen maksamiseen

7) 50 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen Kotimaisten kielten tutkimuskeskukseen tutkimus-, keruu- ja sanakirjahankkeisiin sekä muiden kulutusmenojen ja apurahojen maksamiseen

8) päätöksentekoa tukevaa yhteiskunnallista tutkimusta tekeville yhteisöille ja tutkimuslaitoksille myönnettävien valtionavustusten maksamiseen

9) kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

10) tieteen edistämiseksi, tieteen ja yhteiskunnan sekä kansalliskielten ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen edistämiseksi myönnettävien valtionavustusten, -palkintojen ja apurahojen, tieteellisen kirjallisuuden kääntämis- ja painattamismenojen, tiedonjulkistamisen edistämismenojen ja tutkimuksen tietohuollon menojen sekä tieteen tukemiseen liittyvistä tutki-

muksista, selvityksistä ja julkaisuista aiheutuvien menojen maksamiseen

11) tutkimusaineistojen käytön saatavuuden parantamiseksi myönnettäviin valtionavustuksiin ja valtion laitosten vastaavien hankkeiden menojen maksamiseen ja

12) tiedeyhteisöjen käytössä olevien valtion toimitilojen vuokriin.

Kohdassa 1 tarkoitettu tutkimusrahoitus budjetoidaan maksupäätösperusteisena. Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa ennakoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille.

Kohdassa 7 tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Suomen Akatemian käytettäväksi tutkimushankkeiden rahoittamiseen ja tieteellisen tutkimuksen edistämiseen	59 030 000
Yksityisten arkistojen valtionavusta annetun lain mukaisiin menoihin	5 015 000
Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintaan	2 712 000
Tiedeinstituuttien ja tutkimuslaitosten, Tiedekeskus Heurekan sekä eräiden tieteellisten seurojen ja yhdistysten toiminta-avustuksiin	10 780 000
Päätöksentekoa tukevaa yhteiskunnallista tutkimusta tekeville yhteisöille ja tutkimuslaitoksille myönnettäviin avustuksiin	500 000
Eräisiin kansainvälisen tieteellisen yhteistyön menoihin, jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin	3 479 000
Tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen edistämiseen ja muihin tieteen tukemisesta aiheutuviin menoihin	7 884 000
Avustusten maksamiseen niiden tiedeinstituuttien tilakustannuksiin, jotka maksavat vuokraa Senaatti-kiinteistöille	564 000
Yhteensä	89 964 000

2010 talousarvio	89 964 000
2009 I lisätalousarvio	5 833 000
2009 talousarvio	81 256 000
2008 tilinpäätös	77 033 950

66. (29.60.66) Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 193 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen maksuosuuksien maksamiseen Euroopan hiukkasfysiikan tutkimuskeskukselle (CERN), Euroopan eteläiselle observatoriolle (ESO), Euroopan molekyylibiologian laboratoriolle (EMBL), Euroopan molekyylibiologian konferenssille (EMBC), Euroopan Yliopistoinstituutille (EUI) ja eurooppalaiselle synkrotonisäteilykeskukselle (ESRF) sekä vastaaville kansainvälisille tieteellisille järjestöille.

Selvitysosa: Jäsenmaksuosuudet määräytyvät pääsääntöisesti jäsenmaiden kansantuoteosuuksien perusteella järjestöjen hallintoelinten tekemien päätösten mukaisesti.

2010 talousarvio	15 193 000
2009 talousarvio	13 705 000
2008 tilinpäätös	12 851 585

87. (29.50.87) Valtion rahoitus Aalto-yliopiston pääomaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 100 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Aalto-yliopiston säätiön pääoman maksamiseen. Määrärahan käytön edellytyksenä on, että muut rahoittajatahot sijoittavat samanaikaisesti säätiön pääoman maksamiseen vähintään 40 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on valtion vuoden 2010 osuus Aalto-yliopiston säätiön perustamisen rahoituksesta. Säätiön perustamiseen osallistuu myös muita rahoittajatahoja. Säätiön pääomittaminen on tarkoitus toteuttaa vuosina 2008—2010 siten, että valtion osuus on yhteensä 500 milj. euroa edellyttäen, että muiden rahoittajatahojen osuus on yhteensä vähintään 200 milj. euroa.

2010 talousarvio	100 000 000
2009 talousarvio	200 000 000
2008 tilinpäätös	200 000 000

88. (29.50.88) Valtion rahoitus Tampereen teknillisen yliopiston säätiön pääomaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 50 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Tampereen teknillisen yliopiston säätiön pääoman maksamiseen. Määrärahan käytön edellytyksenä on, että yksityiset rahoittajatahot sijoittavat samanaikaisesti säätiön pääoman maksamiseen vähintään 20 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on valtion vuoden 2010 osuus Tampereen teknillisen yliopiston säätiön perustamisen rahoituksesta. Säätiön perustamiseen osallistuu myös yksityisiä rahoittajatahoja. Säätiön pääomittaminen on tarkoitus toteuttaa vuosina 2009—2011 siten, että valtion osuus on yhteensä 125 milj. euroa edellyttäen, että yksityisten rahoittajatahojen osuus on yhteensä vähintään 50 milj. euroa.

2010 talousarvio	50 000 000
2009 talousarvio	50 000 000

(50.) Yliopisto-opetus ja -tutkimus

Selvitysosa: Luku ehdotetaan yhdistettäväksi lukuun 29.40 ja sen momentit 87 ja 88 siirrettäväksi luvun 29.40 vastaaviksi momenteiksi. Momentit 01, 02, 03, 20, osa ja 21 ehdotetaan yhdistettäväksi momentiksi 29.40.50. Momentti 04 ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 29.40.05. Osa momentista 20 ehdotetaan yhdistettäväksi momenttiin 29.40.20.

(60.) Tiede

Selvitysosa: Luku ehdotetaan yhdistettäväksi lukuun 29.40 ja sen momentit 01, 02, 03, 04, 53 ja 66 siirrettäväksi luvun 29.40 vastaaviksi momenteiksi. Momentti 20 ehdotetaan yhdistettäväksi momenttiin 29.40.20 ja momentti 50 siirrettäväksi momentiksi 29.40.51.

70. Opintotuki

Selvitysosa: Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta, opintotuen asumislisästä sekä opintolainan valtiontakauksesta. Opintoraha on veronalainen etuus.

Opintotukitoiminnan tavoitteena on opiskeluaikaisen toimeentulon turvaaminen ja opintotuen mitoittaminen siten, että tuetaan omaehtoiseen koulutukseen hakeutumista ja päätoimista opiskelua. Opintotukea kehitetään koulutuspoliittisten tavoitteiden pohjalta. Tavoitteena on riittävä ja kannustava opintotuki, jolla edistetään suunnitelmallista ja päätoimista opiskelua ja opintoaikojen lyhenemistä.

Koulumatkatuen tarkoituksena on korvata lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden kohtuulliset päivittäiset koulumatkakustannukset.

Tukea myönnetään, kun opiskelijan yhdensuuntainen koulumatka on vähintään kymmenen kilometriä ja koulumatkakustannukset ovat yli 54 euroa kuukaudessa. Opiskelijan omavastuuosuus on 43 euroa kuukaudessa.

Opintotuen toimeenpanotehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos. Korkeakoulujen opintotukilautakunnat voivat myöntää opintotuen oman korkeakoulunsa opiskelijoille Kansaneläkelaitoksen kanssa solmitun sopimuksen perusteella. Kansaneläkelaitos maksaa korvauksen sopimuksen perusteella korkeakouluissa hoidettavista tehtävistä. Myös muilla oppilaitoksilla on opintotukiasioiden hoitamiseen liittyviä tehtäviä. Opetusministeriö vastaa opintotukitoiminnan yleisestä johtamisesta, ohjauksesta ja kehittämisestä.

Opintotukimäärärahat ja opintotuen saajat

	2006	2008	2010 arvio
Opintotukimenot (milj. euroa)			
Opintoraha			
— korkea-aste	312,3	318,8	374,5
— toinen aste	103,3	117,6	143,3
Asumislisä	250,6	241,9	271,2
Koulumatkatuki	30,7	36,1	36,6
Ateriatuki	20,6	24,1	27,1
Opintotuen saajat			
Opintoraha			
— korkea-aste	195 839	188 947	200 000
— toinen aste	128 307	133 471	137 000
Asumislisä			
— korkea-aste	156 558	150 356	157 000
— toinen aste	61 838	59 946	62 500
Koulumatkatuki	65 240	66 333	69 000
Valtiontakauksen saajat			
Korkea-aste	92 779	88 138	94 000
Toinen aste	39 542	59 946	65 000

Valtion takaamien opintolainojen lainakanta oli vuoden 2008 lopussa 1 310,8 milj. euroa, josta ns. vanhojen opintolainojen osuus oli 28,2 milj. euroa. Opintolainaa oli vuoden lopussa 290 848 henkilöllä. Keskimääräinen opintolainan määrä ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella oli 6 700 euroa ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneella 7 100 euroa.

Määrärahan mitoitusperusteet

Keskimääräinen opintotuki	2006	2008	2010 arvio
Opintoraha, €/kk			
— korkea-aste	251	267	287
— toinen aste	138	143	156
Asumislisä, €/kk	161	185	190
Koulumatkatuki, €/kk	97	129	144

Vuonna 2010 määrärahan mitoituksessa säännönmukaisesti opintorahaa saavien määräksi arvioidaan 256 900, joista korkeakouluopiskelijoita 153 100 ja 103 800 muita opiskelijoita. Asumislisän saajamääräksi arvioidaan 159 000. Koulumatkatuen säännönmukaisen saajamäärän arvioidaan olevan noin 32 800 opiskelijaa.

Opintotukilain mukaisen opintorahan kuukausittaiset enimmäismäärät (€/kk)

Korkeakouluopiskelijat	
— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	55
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	122
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	145
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	298
Muissa oppilaitoksissa opiskelevat	
— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	38
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	80
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	100
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	246

Opintotuen asumislisän määrä on 80 prosenttia määritellystä asumismenosta. Asumislisää myönnettäessä asumismenoja ei oteta huomioon 252 euron ylittävältä osalta. Ulkomailla opiskelevan asumislisän määrä on enintään 210 euroa kuukaudessa.

Opintotukea ja sairauspäivärahaa yhteensovitetaan, mihin liittyen hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuslain ja opintotukilain 6 §:n muuttamisesta 1.8.2010 lukien siten, että sairauspäivärahan saaminen estäisi opintotuen saamisen.

Opintotuen saajamäärän ja käyttöasteen arvioitu kehitys

	2006	2008	2010 arvio
Lukiokoulutus	25 787 (23 %)	34 108 (31 %)	32 000 (29 %)
Ammatillinen peruskoulutus	95 421 (70 %)	103 510 (75 %)	105 000 (73 %)
Ammattikorkeakouluopinnot	97 399 (83 %)	93 744 (80 %)	100 500 (83 %)
Yliopisto-opinnot	95 674 (63 %)	93 382 (66 %)	99 500 (71 %)

01. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 699 000 euroa.

Selvitysosa: Opintotuen muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena opintotukiasioissa. Vuonna 2010 arvioidaan valituksia tulevan vireille noin 3 500. Valitusten tavoitteellinen keskimääräinen käsittelyaika on 5,5 kuukautta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	9
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	5
Yhteensä	14

2010 talousarvio	699 000
2009 talousarvio	685 000
2008 tilinpäätös	668 000

52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 32 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisista valtiontakauksista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Takausvastuusuoritukset	22 500 000
Maksuvapautukset	7 000 000
Tileistä poistot	1 200 000
Korkoavustukset	1 800 000
Yhteensä	32 500 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkotuen poistuminen	-1
Takausvastuusaatavien kasvu	7 400
Maksuvapautusten kasvu	3 500

Takausvastuusaatavien tileistä poistojen väheneminen	-3 800
Korkoavustuksen saajien väheneminen	-99
Yhteensä	7 000

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	32 500 000
2009 talousarvio	25 500 000
2008 tilinpäätös	39 194 900

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 789 020 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisten opintorahojen ja opintotuen asumislisän maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Korkeakouluopiskelijoiden opintorahat	374 470 000
Muiden oppilaitosten opiskelijoiden opintorahat	143 330 000
Asumislisä	271 220 000
Yhteensä	789 020 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Opintorahan ja asumislisän käytön kasvu	12 876
Opintotuen ja sairauspäivärahan yhteensovitus	-250
Yhteensä	12 626

2010 talousarvio	789 020 000
2009 talousarvio	776 394 000
2008 tilinpäätös	678 314 013

57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksen maksamiseen opiskelijaravintoloille alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa, ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavien korkeakouluopiskelijoiden sekä opintotukeen oikeuttaviin ammatillisiin tai erikoistumiskoulutusohjelmiin taikka poikkeuskoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden aterioiden hinnan alentamiseksi 1,67 eurolla ateriaa kohti ja

2) ylimääräisen avustuksen maksamiseen muualla kuin korkeakoulun tiloissa sijaitsevan opiskelijaravintolan pitäjälle enintään 0,84 euroa, kuitenkin enintään opiskelijaruokailusta aiheutuvien tila- ja laitekustannusten määrä, sellaista ateriaa kohden, josta maksetaan ateriatukea.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki	25 600 000
Opiskelijaravintoloiden ylimääräinen avustus	1 500 000
Yhteensä	27 100 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 200 000 euroa johtuen ateriatuen käytön muutoksesta.

2010 talousarvio	27 100 000
2009 talousarvio	27 300 000
2008 tilinpäätös	24 134 761

58. Avustus vuokrakustannusten korvaamiseen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 494 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksen maksamiseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoitoa varten tarvittavien tilojen vuokrakustannusten korvaamiseen ja

2) avustuksen maksamiseen opiskelija-asuntotarkoitukseen luovutettujen valtion maa-alueiden vuokrakustannusten korvaamiseen silloin, kun kiinteistöä käytetään lähinnä opintotuen asumislisään tai asumistukeen oikeutettujen opiskelijoiden asumiseen edellyttäen, että asianomainen kunta tukee opiskelija-asumista vastaavalla määrällä.

Käyttösuunnitelma	€
Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö	3 144 000
Opiskelija-asuntoyhteisöt	1 350 000
Yhteensä	4 494 000

Selvitysosa: Vuokrat on hinnoiteltu siten, että ne sisältävät arvonlisäveron määrän, jonka yliopistot joutuvat maksamaan Senaattikiinteistöille jälleenvuokraamistaan tiloista Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle.

2010 talousarvio	4 494 000
2009 talousarvio	4 494 000
2008 tilinpäätös	4 294 000

59. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 36 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaisen tuen maksamiseen.

2010 talousarvio	36 600 000
2009 talousarvio	36 600 000
2008 tilinpäätös	36 146 409

80. (29.80, osa) Taide ja kulttuuri

Selvitysosa: Taide- ja kulttuuripolitiikan tavoitteena on

Parantaa luovan työn tekijöiden työllisyyttä ja toimeentuloa sekä edistää kulttuurin ja tiedon saatavuutta ja kulttuuriperinnön säilyttämistä sekä aktiivista käyttöä kulttuurisen perustan ja sivistyksen voiman vahvistamiseksi.

— Annetaan eduskunnalle selonteko kulttuurin tulevaisuudesta.

— Taiteilijaeläkkeiden ja niihin liittyvien perhe-eläkkeiden kehittämistarve arvioidaan osana taiteilijoiden sosiaaliturvan edistämistä. Kirjastoapurahajärjestelmää kehitetään.

— Taidekokoelmien liikkuvuutta edistetään uuden lainsäädännön pohjalta. Valtion julkisten rakennusten taidehankintoja edistetään tavoitteena taiteilijoiden työllisyyden parantaminen, visuaalisen ympäristön esteettisen tason nostaminen ja korkeatasoisen taiteen tasa-arvoinen saatavuus koko maassa. Kansallisia taidelaitoksia ja valtakunnallisia taide- ja kulttuurijärjestöjä tuetaan.

— Taiteen keskustoimikunnan asemaa taide- ja taiteilijapolitiikan toimeenpanijana vahvistetaan, taiteenalakohtaisia politiikkaohjelmia uudistetaan. Laaditaan kokonaisvaltainen arkkitehtuuria ja kulttuuriympäristöä koskeva ohjelma.

— Audiovisuaalisen kulttuurin tuotekehitystä, tuotantoa ja jakelua edistetään tavoitteena mm. turvallinen mediaympäristö. Kehitetään lainmuutokseen perustuvaa jälkivalvontaa, jolloin koko elokuvatarkastamon toimintaperusteet selvitetään uudelleen mm. alan tekninen kehitys ja valtionhallinnon tuottavuusohjelman tavoitteet huomioon ottaen. Mediakasvatusta edistetään.

— Tekijänoikeuslainsäädäntöä kehitetään ja tuetaan hyviä käytäntöjä tekijänoikeuspolitiikassa. Edistetään tekijänoikeusjärjestelmän sivistyksellisten tavoitteiden mukaisia ratkaisuja, joilla tuetaan opetusta ja tutkimusta sekä kirjastojen, arkistojen ja museoiden toimintaa. Vahvistetaan tekijänoikeustietämystä peruskouluissa.

— Kansalliset kirjastopoliittiset tavoitteet päivitetään ja jatketaan kirjastolainsäädännön uudistamista. Museoviraston ja Suomenlinnan hoitokunnan toimintaa ja hallintoa kehitetään ja uudistetaan. Arvioidaan Valtion taidemuseon toimintaa. Kehitetään kulttuuriympäristön tilaa koskevia seurantajärjestelmiä yhteistyössä ympäristöhallinnon kanssa.

— Parannetaan kulttuuriperintö- ja kirjastoaineistojen saatavuutta ja säilyttämistä osana kansallista digitaalista kirjastoa.

Vahvistaa luovaa taloutta, kulttuuripalveluiden saatavuutta ja kulttuuristen sisältöjen tuotantoa alueellisesti ja paikallisesti.

— Kuntien kulttuuripalveluiden tarjontaa ja saatavuutta parannetaan. Lakisääteisen valtionosuusjärjestelmän ulkopuolelle jäävien ns. vapaiden ryhmien toimintaedellytyksiä parannetaan.

— Toimeenpannaan kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen toimintaohjelmaa, taiteen ja kulttuurin suurtapahtumia koskevaa toimenpideohjelmaa ja tuetaan valtakunnallisia kulttuuritapahtumia kulttuurialan palvelutarjonnan työllisyyden varmistamiseksi.

— Kulttuuritilojen peruskorjaamista tuetaan. Toimeenpannaan luovan talouden ja kulttuuriyrittäjyyden toimintaohjelmaa alan yrittäjien työllisyyden vahvistamiseksi ja yritysten kilpailukyvyn lisäämiseksi. Taiteen ja kulttuurin paikallis- ja aluehallintoa sekä taiteen alojen aluekeskustoimintoja vahvistetaan kehittämistoimilla. Saatetaan loppuun käynnissä oleva teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuusuudistus.

— Toimeenpannaan rakennerahastokauden 2007—2013 ESR:n valtakunnallisia kehittämisohjelmia. Edistetään elokuvien esitys- ja jakelutoiminnan modernisointia alueellisesti kattavan elokuvateatteriverkoston vahvistamiseksi. Tuetaan audiovisuaalisen alan ammattilaisten ja yrittäjien alueellista toimintaa ja alan osaamista ja alan tarpeisiin soveltuvia täsmäkoulutushankkeita.

— Vahvistetaan yleisten kirjastojen kirjasto- ja tietopalveluja kansalaisten oppimisen, tietohuollon ja kulttuurin lähipalveluina. Tuetaan kirjastojen verkkopalvelujen kehittämistä ja sisältötuotantoa.

— Parannetaan alueellisen museotyön toimintaedellytyksiä. Tuetaan kulttuuriperintöaineistojen digitaalisten tuotteiden tuotantoa sekä kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön hyödyntämistä alueellisena vetovoimatekijänä.

Lisätä taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta ja tukea kulttuuripalvelujen hyödyntämistä sekä kansalaisten osallistumismahdollisuuksia osallisuuden ja yhteisöllisyyden parantamiseksi.

— Taiteen ja kulttuurin saavutettavuusohjelman tavoitteiden toteutumista edistetään ja alueellista saavutettavuusneuvontaa kehitetään. Maahanmuuttajapolitiikalla edistetään maahanmuuttajien osallisuutta kulttuurin toimijoina sekä heidän kotoutumistaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Hyödyntämällä monikulttuurisuuden tarjoamia voimavaroja vahvistetaan suomalaista kulttuuria.

— Kulttuurin hyvinvointivaikutusten toimintaohjelmaa toimeenpannaan mm. osallisuuden, yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi.

— Lastenkulttuuripoliittista ohjelmaa toimeenpannaan tukemalla mm. Taikalamppuverkoston toimintaa lasten ja nuorten kulttuuripalveluiden ja taidekasvatusmahdollisuuksien alueellisen saatavuuden parantamiseksi. Tuetaan monipuolisen eri ikäryhmille suunnatun audiovisuaalisen kulttuurin tarjontaa ja parannetaan elokuvaklassikoiden saatavuutta. Tuetaan medialukutaitoa, media- ja elokuvakasvatusta, lasten ja nuorten elokuvatarjontaa.

— Kehitetään yleisiä kirjastoja kaikille avoimina elämys- ja tapahtumapaikkoina. Tuetaan kirjastojen osaamistason jatkuvaa kehittämistä nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Tuetaan kirjastojen mediakasvatustyön kehittämistä.

— Edistetään kulttuuriperintökasvatusta sekä kehitetään kulttuuriperintökohteiden saavutettavuutta.

Edistää kulttuuristen sisältöjen tuotantoa ja levitystä, luovaa taloutta sekä kulttuurivientiä ja -vaihtoa, kehittää toimivaa tekijänoikeusjärjestelmää ja parantaa kulttuuriyrittäjyyden toimintaedellytyksiä kilpailukyvyn vahvistamiseksi.

— Toimeenpannaan kulttuuriviennin kehittämisohjelmaa. Suomen vaikuttavuutta pohjoismaisessa kulttuuriyhteistyössä vahvistetaan. Taiteilijoiden sekä kulttuurialan ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden liikkuvuutta ja kansainvälistä verkottumista parannetaan.

— Opetusministeriön taiteen ja kulttuurin Venäjä-ohjelmaa toimeenpannaan maidenvälisen ja monenkeskisen kulttuuriyhteistyön edellytysten parantamiseksi. Luovan talouden edistämiseksi Pohjoisen ulottuvuuden alueella toimitaan aktiivisesti kansallisella ja monenkeskisellä tasolla.

— Parannetaan audiovisuaalisen alan rahoitusjärjestelmän toimivuutta mukaan lukien peli- ja tv-tuotannot sekä näitä koskeva tuotekehitysrahoitus.

— Edistetään kulttuuristen sisältöjen tuotantoa ja parannetaan näiden saatavuutta tietoyhteiskunnan kehittämistoimenpiteissä.

— Kehitetään tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta, selkiytetään tekijänoikeuslakia ja toimeenpannaan teollis- ja tekijänoikeuksien strategiaa (IPR-strategia) sekä edistetään laillista online-tarjontaa ja vähennetään laitonta verkkojakelua.

Taiteen ja kulttuurin rahoitus budjetti- ja veikkausvoittovarojen kesken

	Veikkaus-voittovaroista	Budjettivaroista	Yhteensä
Taiteenalojen edistäminen	44 491 000	18 322 000	62 813 000
Kansalliset taidelaitokset	84 490 000	82 863 000	167 353 000
Kirjastotoimi	4 700 000	15 899 000	20 599 000
Museot ja kulttuuriperintö	26 578 000	51 467 000	78 045 000
Alueellinen taiteen edistäminen	18 073 000	106 000	18 179 000
Kulttuuripolitiikan kehittäminen[1)]	10 487 000	987 000	11 474 000
Taiteen ja kulttuurin kansainvälinen toiminta	7 143 000	7 713 000	14 856 000
Viestintäkulttuuri	1 960 000	8 277 000	10 237 000
Yhteensä	197 922 000	185 634 000	383 556 000

[1)] Sisältää veikkausvoittovaroissa opetusministeriön käytettäväksi -kohdan sekä molemmissa kohdin Turun EU-kulttuuripääkaupunkihankkeen rahoituksen.

01. Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 162 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) taiteilijaprofessoreiden viroista aiheutuviin palkkausmenoihin

2) taiteen edistämiseksi myönnettävien apurahojen ja avustusten maksamiseen

3) taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus- ja tiedotustoimintaan ja

4) enintään 10 000 euroa maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen.

Määrärahasta myönnettävät apurahat ja avustukset budjetoidaan maksuperusteisina.

S e l v i t y s o s a : Taiteen keskustoimikunnan toiminnan tavoitteena on nostaa ja lisätä suomalaisen taiteen laatua ja kansainvälistä tasoa sekä vahvistaa taiteen uudistumiskehitystä ja sen arvostusta yhteiskuntaa uudistavana monimuotoisena voimavarana ja merkitysten luojana. Keskustoimikunnan työ edistää hyvinvointia, kulttuuria ja sen moninaisuutta. Se vaikuttaa myös ympäristön laatuun ja sillä on merkittäviä suoria ja välillisiä taloudellisia vaikutuksia. Taiteen keskustoimikunta on asiantuntija- ja rahoittajaorganisaatio, joka tukee korkeatasoista taiteen tekemistä erityisesti jakamalla apurahoja ja valtionavustuksia. Rahoitus on määräaikaista ja perustuu taiteellisen

laadun vertaisarviointiin ja laajaan taidepoliittiseen asiantuntemukseen. Käytettävissä olevilla resursseilla taiteen keskustoimikunta:

— rahoittaa korkeatasoista ja innovatiivista taiteellista työskentelyä ja vahvistaa taiteen monimuotoista roolia yhteiskunnassa

— panostaa taiteen tasa-arvoisen saatavuuden, saavutettavuuden, kulttuurisen monimuotoisuuden ja taiteen soveltavan käytön lisäämiseen

— ottaa apurahapolitiikassaan huomioon hakijakunnan sukupuoli-, ikä-, kieli- ja asuinpaikkarakenteen ja erityisesti nuorten taiteilijoiden aseman apurahan hakijoina ja saajina

— luo edellytyksiä taiteilijoiden liikkuvuudelle ja kansainvälistymiselle

— vahvistaa monitaiteellisen ja -kulttuurisen toiminnan tukea

— seuraa, arvioi ja kehittää oman toimintansa laatua ja tehokkuutta ja parantaa rakenteidensa toimivuutta ja selkeyttä sekä kehittää asiakkaidensa sähköisiä palveluja tehtyjen kehittämisehdotusten mukaan

— tulosohjaa alueellisia taidetoimikuntia ja

— vahvistaa osaltaan taiteen asemaa ja merkitystä yhteiskunnassa ja tuottaa opetusministeriön käyttöön taidepolitiikan kannalta olennaista tutkimustietoa, arviointivälineitä ja tietopalveluita.

Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 33 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Tuloksellisuuden tunnusluvut	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2010 arvio
Tuotokset ja laadunhallinta			
Valtionavustukset			
— hakemukset, kpl	9 216	9 315	9 200
— myönnöt, kpl	2 958	3 009	2 900
Lausunnot valtionavustushakemuksista OPM:lle	792	807	800
Taideteostoimikunnan kokoelmat, kpl	12 611	12 726	12 875
Julkaisut	15	10	10
Alueelliset taidetoimikunnat			
Valtionavustukset			
— hakemukset, kpl	4 500	4 319	4 500
— myönnöt, kpl	1 148	1 124	1 100
Hankkeet			195
Lausunnot ja aloitteet			146
Henkisten voimavarojen hallinta			
Henkilötyövuodet	32,6	66	66

Valtion taidetoimikuntien[1] apurahan hakijat ja saajat sukupuolen, alueen, kielen ja iän mukaan vuonna 2008

	Hakijoita	Tuen saajia
Myönnöt, lkm[2]	5 178	2 172
	% hakijoista	% tuen saajista
Naiset	52,7	50,2
Pääkaupunkiseutu	52,2	54,7
Ruotsinkieliset	6,8	6,4

Äidinkieli "muu"	3,7	3,1
Alle 35-v.	25,7	21,0

[1] Taiteen keskustoimikunta, valtion taidetoimikunnat ja apurahalautakunnat ja -jaostot.

[2] Sis. yksityishenkilöt ja työryhmien yhteyshenkilöt, ei yhteisöjä. Päällekkäisyydet poistettu.

Alueellisten taidetoimikuntien apurahan hakijat ja saajat sukupuolen, alueen ja iän mukaan vuonna 2008

	Hakijoita	Tuen saajia
Myönnöt, lkm[1]	2 277	520
	% hakijoista	% tuen saajista
Naiset	57,8	55,2
Alueen keskuskaupunki[2]	55,6	59,8
Alle 35-v.	29,2	28,8

[1] Sis. yksityishenkilöt ja työryhmien yhteyshenkilöt, ei yhteisöjä. Päällekkäisyydet poistettu.

[2] Keskuskaupungit = Mikkeli, Hämeenlinna, Kouvola, Jyväskylä, Rovaniemi, Oulu, Tampere, Joensuu, Vaasa, Kuopio, Pori, Helsinki, Turku.

Tukimuoto	Hake-muksia	Hakijoita	Myöntöjä	Tuen saajia	Tuen saajat % hakijoista
Valtion taidetoimikuntien hakemusten, hakijoiden, myöntöjen sekä tuen saajien määrä vuonna 2008	9 315	5 969	3 009	2 616	44 %
Alueellisten taidetoimikuntien hakemusten, hakijoiden, myöntöjen sekä tuen saajien määrä vuonna 2008	4 319	3 824	1 124	1 100	29 %

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	5 479	5 440	5 182
Bruttotulot	88	20	20
Nettomenot	5 392	5 420	5 162
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	468		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	271		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 21 000 euroa)	-51
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	43
Tasokorotuksen poisto	-250
Yhteensä	-258

2010 talousarvio	5 162 000
2009 talousarvio	5 420 000
2008 tilinpäätös	5 194 000

02. Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 18 948 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) siviilipalvelusmiehistä aiheutuvien menojen maksamiseen ja

2) enintään 3 163 000 euroa näyttelytoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: Valtion taidemuseo edistää kuvataiteen kulttuuriperintöä ja vahvistaa oman aikamme visuaalisen kulttuurin merkitystä.

Kulttuuriperinnön hoidon vaikuttavuustavoitteena on visuaalisen kulttuuriperinnön kartuttaminen tuleville sukupolville. Taidekokoelmien ja kartuttamisen tavoitteet ovat lähes yksinomaan laadullisia ottaen samalla huomioon sisällölliset painotukset.

Näyttely- ja ohjelmistotuotannon sekä muun yleisölle suunnatun toiminnan tavoitteena on pitää kulttuuriperintö elävänä vahvistamalla Valtion taidemuseon eri yksiköiden roolia monipuolisten ja korkealaatuisten kulttuuripalvelujen tarjoajana. Näyttely- ja ohjelmistotoiminnan tarjonta pyritään pitämään monipuolisena samalla kun kävijätutkimuksin seurataan asiakkaiden tyytyväisyyttä ja pyritään vastaamaan sen toiveisiin. Yleisölähtöisyyteen, jolla tarkoitetaan ajankohtaisuutta näyttelytarjonnassa, kiinnitetään erityistä huomiota. Tulosalueen, joka kokonaisuudessaan on maksullista toimintaa, taloudellisena tavoitteena on, että tulot kattavat kokonaiskustannuksista 12 % ja erilliskustannuksista 39 %.

Taidemuseoalan sekä tutkimus- ja muun yhteistyön kehittämisen tulosalueella Kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet jatkaa koko taidemuseokenttää koskevia kehityshankkeita yhdessä maan muiden taidemuseoiden kanssa sekä tuottaa tutkimusta yleisölähtöisen museotyön tueksi.

Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 59 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Kulttuurialan luonteesta johtuen tulostavoitteet eivät ole jatkuvasti kasvavia. Suoritteiden määrien osalta otetaan huomioon niiden vaihtelevat laajuudet.

Tunnusluku	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2010 tavoite
Vaikuttavuus, tuotokset ja laadunhallinta			
Asiakastyytyväisyys (asiakaspalvelu), %	85	91	90
Kokoelma- ja erikoisnäyttelyt, kpl	17	29	15
Tutkimus- ja näyttelyjulkaisut, kpl	11	13	10
Konservoidut teokset	674	574	670
Toiminnallinen tehokkuus			
Näyttelytoiminnan kävijämäärä			
— kokonaiskävijämäärä	355 762	493 034	420 100
— maksavien kävijöiden osuus, %	52	56	61
Näyttelykäynnin keskitulo	2,9	4,0	3,9
Näyttelykäynnin keskihinta	3,4	3,6	2,8
Näyttelyjulkaisujen myydyt määrät/painokset, %	35	25	60
Hallinnollisten palvelujen osuuskokonaiskustannuksista, %	17	14	16
Maksullinen toiminta (kustannusvastaavuus)			
— tulot/kokonaiskustannukset, %	12	20	12
— tulot/erilliskustannukset, %	39	56	39
— hintatuki/erilliskustannukset, %	52	38	59
Henkisten voimavarojen hallinta			
Henkilötyövuodet	241	237	214

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	22 316	21 056	21 701
Bruttotulot	4 212	2 500	2 753
Nettomenot	18 104	18 556	18 948
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 135		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 032		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 41 000 euroa)	10
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	-30
Ostopalvelujen ja energian hinnankorotukset 2010	100
Vuokrien indeksitarkistus 2010	285
Vermon varaston laajennuksesta aiheutuvat väliaikaisvarastointikulut	123
Tuottavuustoimet (-4,4 htv)	-96
Yhteensä	392

2010 talousarvio	18 948 000
2009 I lisätalousarvio	—
2009 talousarvio	18 556 000
2008 tilinpäätös	18 001 000

03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 570 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös perusparannushankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Suomenlinnan hoitokunta vastaa Unescon maailmanperintöluetteloon otetun ja kansallisesti merkittävän Suomenlinnan rakennuskulttuurimuistomerkin restauroinnista, ylläpidosta ja käyttämisestä sekä kulttuurimatkailun perusinformaation tuottamisesta ja jakamisesta.

Toiminnan tavoitteena on vahvistaa monumentin arvoja suojelevaa profiilia, edistää kansalaisten mahdollisuuksia päästä osalliseksi kulttuurisesti merkittävästä maailmanperintökohteesta ja ylläpitää autenttista linnoitusarkkitehtuuria, säilyttää asuinyhteisön elinvoimaisuus ja noudattaa kestävän matkailun periaatteita. Tavoitteena on tukea myös maailmanperintökohteen arvolle sopivien kulttuuritapahtumien järjestämistä hyvän julkisuuskuvan säilyttämiseksi.

Restaurointi- ja kunnossapitotöiden tavoitteen toteutumiseksi jatketaan linnoituslaitteiden ja kiinteistöjen ylläpito- ja perusparannustöitä sekä Helsingin avovankilan Suomenlinnan osaston perusparannus- ja laajennustöitä. Kunnostuksessa hyödynnetään saarella sijaitsevaa avovankilan työvoimaa. Maailmanperintökohteen matkailun edistämisessä korostetaan talvikausien matkailun kehittämistä ja suuren yleisön tietämyksen lisääntymistä, minkä toteutumista arvioidaan Suomenlinnan matkailija- ja palvelututkimuksissa. Yhteisön elinvoimaisuuden säilyttämiseksi tavoitteena on tukea monipuolista asukasrakennetta ja säilyttää alueella riittävät palvelut. Asuin- ja toimitilojen vuokrauksen tuoton tavoitteena on yhden prosentin kasvu.

Tunnusluku	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2010 arvio
Tuotokset ja laadunhallinta			
Matkailijamäärät sesongin ulkopuolisina kuukausina (loka—huhtikuu)	155 000	173 000	170 000
Toiminnallinen tehokkuus			
Hoitokunnan kokous- ja juhlatilojen käyttöaste, %	27	31	32
Linnoitusmuureista parhaassa kuntoluokassa koko linnoitusmuurimäärästä (52 800 m^2), %	40	40	42
Vuokratuotot, kasvu %	5,1	6,4	7,4
Henkisten voimavarojen hallinta			
Henkilötyövuodet	93	93	93

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	6 752	6 578	6 970
Bruttotulot	4 359	3 900	4 400
Nettomenot	2 393	2 678	2 570
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	151		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	611		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 10 000 euroa)	26
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	-7
Uudelleenkohdentaminen	-127
Yhteensä	-108

2010 talousarvio	2 570 000
2009 talousarvio	2 678 000
2008 tilinpäätös	2 852 000

04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 19 527 000 euroa.

Momentille voidaan nettouttaa Museoviraston hallussa olevien maa-alueiden puunmyynnistä mahdollisesti saatavat tulot.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Kansallismuseon toimintamenot	6 896 000
Museoviraston muut toimintamenot	12 631 000
Yhteensä	19 527 000

Museovirasto vastaa kulttuuriympäristön vaalimiseen liittyvistä viranomaistehtävistä kansallisella tasolla. Se johtaa ja kehittää maan yleistä museotointa, suojelee ja hoitaa kulttuuriperintöä ja kulttuuriympäristöä sekä tuottaa ja välittää alaa koskevaa tutkimustietoa. Museoalaa kehitetään valtakunnallisesti museoiden kanssa käytävin neuvotteluin, arvioinnin ja seurannan keinoin. Museovirasto osallistuu aktiivisesti alan kansainväliseen viranomais-, sidosryhmä- ja hankeyhteistyöhön.

Museoviraston toiminnassa korostetaan asiakaslähtöisyyttä sekä fyysistä, tiedollista ja kulttuurista saavutettavuutta. Kulttuuriperintökasvatuksella vahvistetaan kansalaisten osallisuutta kulttuuriperintöön.

Palvelukyvyn ja vaikuttavuuden parantamisessa keskeisenä kehittämishankkeena on kansallisen kulttuuriperinnön digitoinnin tehostaminen. Alkuvuonna 2011 käynnistyvä muutto uusiin toimitiloihin lisää arkisto-, kirjasto- ja kokoelmapalveluiden saatavuutta ja toiminnan tuottavuutta, mutta edellyttää toimenpiteitä aineistojen valmistelemiseksi siirtoa varten.

Kulttuuriympäristöä vaalitaan kiinteiden muinaisjäännösten, rakennetun ympäristön ja kulttuurimaiseman suojelun keinoin sekä panostamalla muinaisjäännösten hoitoon ja rakennusrestaurointiin. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistustyön valmistuminen valtioneuvoston vahvistettavaksi ja sitä koskevan valtakunnallisen tiedotusohjelman toteuttaminen ovat rakennusperinnön vaalimisen keskeiset tavoitteet.

Suomen kansallismuseon hoitamia museoita ja niiden näyttelyitä kehitetään lisäämällä niiden houkuttelevuutta ja informatiivisuutta sekä tarjontaa verkoissa. Erityistä huomiota kiinnitetään uuden, kokonaan digitaalisessa ympäristössä kasvaneen sukupolven, nykyisten lasten ja nuorten, tavoittamiseen. Vuorovaikutteisia näyttelymuotoja painotetaan. Samalla parannetaan museoiden henkistä ja fyysistä saavutettavuutta. Suomen kansallismuseon kokoelmien hoidon, käytön ja liikkuvuuden edellytykset turvataan.

Henkilöstön hyvinvointia ja organisaation osaamista edistetään henkilöstösuunnittelulla ja koulutuksella, palkkausjärjestelmää kehittämällä sekä työhyvinvointihankkeita toteuttamalla.

Tunnusluku	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2010 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta			
Käynnit Museoviraston verkkosivuilla	1 814 021	3 050 241	3 196 000
Lausuntojen käsittelyaika, pv	30	37	35
Museoiden kävijämäärä			
— kokonaiskävijämäärä	313 204	331 867	360 000
— maksavien kävijöiden osuus, %	46,9	59,2	60
— alle 18-vuotiaiden osuus kävijöistä, %	22,4	21,9	23
Linnojen kävijämäärä			
— kokonaiskävijämäärä	181 653	164 148	180 000
— maksavien kävijöiden osuus, %	90,5	85	90
Tutkimus- ja näyttelyjulkaisut, kpl	5	9	7
Esinetietojen digitointiaste, %	25	24	26
Toiminnallinen tehokkuus			
Museokäynnin keskihinta, euroa	4,00	4,55	4,0
Museokäynnin keskitulo, euroa	2,16	2,66	2,8
Linnassa käynnin keskihinta, euroa	1,36	1,37	1,4
Linnassa käynnin keskitulo, euroa	2,18	2,67	3,0
Henkisten voimavarojen hallinta			
Henkilötyövuodet (htv)	433	426	402
— joista mom. 29.80.04 ja 75	345	342	337

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	23 885	21 706	22 652
Bruttotulot	5 015	2 843	3 125
Nettomenot	18 870	18 863	19 527

Siirtyvät erät	
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	637
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	301

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 70 000 euroa)	-30
VaEL-maksun muutokset 2005— 2010	-46
Uusien toimitilojen vuokramenot	750
Muuttokustanukset	150
Ostopalvelujen ja energian hinnan-korotukset 2010	76
Vuokrien indeksitarkistus 2010	80
Merimuseon Turun toimipiste	130
Tuottavuustoimet (-12 htv)	-396
Uudelleenkohdentaminen	-50
Yhteensä	664

2010 talousarvio	19 527 000
2009 talousarvio	18 863 000
2008 tilinpäätös	18 534 000

05. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 484 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen enintään 4 000 euroa.

Selvitysosa: Näkövammaisten kirjaston toiminnan tavoitteena on näkövammaisten ja muiden lukemisesteisten henkilöiden tasa-arvo kirjallisuuden saannissa, koulunkäynnissä ja opiskelussa. Kirjasto toteuttaa tehtäväänsä tuottamalla ja tarjoamalla asiakaskuntansa käyttöön erityisaineistoa, kuten äänikirjoja, pistekirjoja ja elektronisia kirjoja sekä toimimalla ääni- ja pistekirjapalvelujen asiantuntijalaitoksena.

Oppikirjapalvelujen tulosalueella kirjasto tuottaa lähes kokonaan näkövammaisten koululaisten tarvitsemat oppikirjat sekä tutkintoa suorittavien opiskelijoiden tutkintovaatimuksissa olevat kirjat, yhteensä noin 700 uutta nimikettä. Oppikirjoja myydään maksuperustepäätöksen mukaisesti kaikkien vammaisryhmien - myös lukihäiriöisten - käyttöön noin 5 300 kappaletta ja lainataan maksutta noin 1 800 kappaletta.

Kirjastopalvelujen tulosalueella kirjasto tuottaa uusia kauno- ja tietokirjallisuuden nimikkeitä näkövammaisille ja muille lukemisesteisille soveltuvassa muodossa määrän (1 400 nimikettä), joka vastaa noin 41 % Suomessa vuosittain julkaistavasta yleisestä kirjallisuudesta. Kirjasto välittää kirjallisuutta asiakkaiden käyttöön paikallisena palveluna, postitse ja tietoverkon kautta noin 1 032 000 kertaa. Potentiaalisen asiakaskunnan määrä on noin 40 000 henkilöä.

Keskeisenä tavoitteena on palvelun vaikuttavuuden lisääminen uusia asiakkaita tavoittamalla ja palvelun käyttöä lisäämällä sekä uusien kirjatuotantomenetelmien, uusien tuotteiden ja verkkopalvelujen vakiinnuttaminen.

Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan yli 99 % momentin määrärahasta.

Tunnusluku	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2010 arvio
Tuotokset ja laadunhallinta			
— kirjatuotanto/kpl	1 969	2 198	2 100
— lainojen määrä	683 400	825 764	1 032 000
— lainoja yleisten kirjastojen kautta/kpl	35 000	25 000	20 000
— oppikirjatoimitukset/kpl	4 170	3 606	5 300
— asiakkaiden määrä	14 734	11 829	16 000
— DAISY-äänikirjoja	17 000	25 400	30 000
— asiakastyytyväisyys (arvosana 4—10)	8,1	8,4	8,5

Toiminnallinen tehokkuus			
— kirjalainan keskihinta/euroa	6,62	6,80	6,50
— oppikirjatoimituksen keskihinta/euroa	286	2,97	2,90
Henkisten voimavarojen hallinta			
— Henkilötyövuodet	64,8	62	57,4

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	7 890	7 095	6 619
Bruttotulot	136	127	135
Nettomenot	7 754	6 968	6 484
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 322		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 725		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 10 000 euroa)	-2
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	24
Muut tuottavuustoimet (hankerahoituksen pienennys)	-24
Tuottavuustoimet (-3 htv)	-132
Uudelleenkohdentaminen	-350
Yhteensä	-484

2010 talousarvio	6 484 000
2009 talousarvio	6 968 000
2008 tilinpäätös	7 157 000

06. Kansallisen audiovisuaalisen arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 692 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää esitystoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen enintään 140 000 euroa.

Selvitysosa: Kansallisen audiovisuaalisen arkiston (KAVA) tavoitteena on elokuvien, radio- ja televisio-ohjelmien ja näitä koskevan muun aineiston tallettaminen ja säilyttäminen, audiovisuaalisen kulttuurin edistäminen sekä tutkimus- ja tietopalvelutoiminnan harjoittaminen. Arkisto palvelee väestön kulttuurisia, tiedollisia ja tutkimuksellisia tarpeita sekä luovaa teollisuutta asiakas- ja tietopalveluillaan. KAVA turvaa audiovisuaalisen kulttuuriperinnön näkymisen esittämällä taiteellisesti, historiallisesti sekä muutoin merkittäviä elokuvia ja ohjelmia sekä harjoittamalla näyttely- ja julkaisutoimintaa.

Vuonna 2010 KAVA:n elokuva-arkistoinnin ja kokoelmien digitointi on käynnissä kattavan suunnitelman mukaisesti. KAVA osallistuu Kansallisen digitaalisen kirjaston suunnitteluun ja kehittämiseen sekä arkistoinnin digitaalista tekniikkaa käsittelevään kansainväliseen yhteistyöhön.

Hankitaan kokoelmiin lakisääteisen talletusvelvollisuuden alaisen filmi- ja videotuotannon esityskopiot ja oheismateriaalit vuodelta 2006 sekä originaalimateriaalit vuonna 2004 tarkastetuista elokuvista. Lisäksi vapaaehtoisina talletuksina otetaan vastaan noin 400 pitkää ulkomaista elokuvakopiota ja pyritään kartuttamaan video- ja dvd-kokoelmaa noin 4 000 uudella tallenteella. Museoesinekokoelmaa kartutetaan vapaaehtoisilla talletuksilla.

Kartutetaan museoesinekokoelmaa lahjoituksilla ja ostoilla. Aloitetaan museon ensimmäisen kattavan perusnäyttelyn pystyttäminen ja auditorion uudelleenrakentaminen remontoidussa kiinteistössä.

Tallennetaan digitaalisesti radio- ja television ohjelmavirtaa opetusministeriön hyväksymän suunnitelman mukaisesti yhteistyössä Tieteen tietotekniikan keskus CSC:n kanssa. Lisäksi otetaan vastaan kotimaisten radio- ja tv-ohjelmien alkuperäislaatuisia tallenteita lakisääteisinä talletuksina. Käyttöliittymät tutkijoille ja muille tarvitsijoille ovat toiminnassa KAVA:n ja Kansalliskirjaston tiloissa, vapaakappalekirjastoissa sekä Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksella.

Elokuvakulttuuria edistetään elokuvien laadukkaalla esitystoiminnalla elokuvateatteri Orionissa Helsingissä ja alueellisesti 9 yliopistopaikkakunnalla, tukemalla ja harjoittamalla elokuvatutkimusta ja julkaisemalla filmografista tietoa.

KAVA:n uusia toimitiloja tehdään tunnetuiksi ja yleisöpalvelua kehitetään (mm. kirjasto, koeteatteri, radio- ja tv-arkisto -palvelut).

Kulttuuripoliittista syistä hintatuella katetaan noin 27 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Tuloksellisuuden tunnusluvut	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2010 arvio
Tuotokset ja laadunhallinta			
— Kokoelmien hoito/arkistoidut elokuvat, lkm	148 109	151 247	156 000
— Elävän kuvan museo/museoesineet, lkm	12 300	12 650	13 300
— Kirjasto-, tieto-, laina- ja asiakaspalvelut, lkm	38 250	37 700	39 000
— Maksulliset palvelut/esitystoiminta, katsojamäärät	55 682	53 550	60 000
— Maksullinen arkistopalvelu/kuva- ja filmipalvelu	4 458	5 276	4 800
— Digitaalisesti talletettu ohjelmavirta teratavuin (rtva)		2	100
Toiminnallinen tehokkuus			
— Kokoelma- ja arkistyö yht., euroa/elok. lkm	15,21	13,94	18,50
— Elävän kuvan museo, euroa/esine	28,33	26,22	27,07
— Kirjasto, euroa/kirjastopalvelu	5,82	6,39	6,42
— Maksullinen palvelu: esitystoiminnan subventio/katsoja	133 396	187 263	154 200
— Radio- ja tv-arkisto yht. euroa/talletettu ohjelmavirta teratavut			20 000
Henkisten voimavarojen hallinta			
— Henkilötyövuodet	57	65	74

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	4 795	5 860	7 032
Bruttotulot	488	340	340
Nettomenot	4 307	5 520	6 692
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	344		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	777		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset, kertaluonteisen vähennyksen poistuminen (palkkaratkaisut) ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 11 000 euroa)	-
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	22
Kertamenon poistuminen (muuttokustannukset)	-100
Uudelleenkohdentaminen	-50
Radio- ja televisioarkiston kehittäminen	700
Kansallisen audiovisuaalisen digitaalisen arkiston kehittäminen	600
Yhteensä	1 172

2010 talousarvio	6 692 000
2009 talousarvio	5 520 000
2008 tilinpäätös	4 740 000

07. Valtion elokuvatarkastamon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomääräraha 616 000 euroa.

Selvitysosa: Valtion elokuvatarkastamon toiminnan tavoitteena on luoda lapsille turvallinen kuvaohjelmaympäristö. Tavoitteen saavuttamiseksi tarkastamo hoitaa lakiin perustuvaa lastensuojelullisiin syihin pohjautuvaa kuvaohjelmien ennakkotarkastusta ja rekisteröintiä, suorittaa ilmoituksiin perustuvaa ennaltaehkäisevää laillisuusvalvontaa sekä myöntää esityslupia. Tavoitteena on valistuksen ja tiedotuksen keinoin lisätä kansalaisten tietämystä kuvaohjelmien sääntelystä.

Kuvaohjelmien ennakkotarkastuksen tavoitteena on lasten kehityksen turvaaminen kuvaohjelmaympäristössä. Keinoja ovat alle 18-vuotiaille suunnattujen kuvaohjelmien tarkastaminen, sääntelyä koskeva valistus ja jälkivalvontatyö yhdessä poliisin kanssa. Vaikuttavuutta mitataan yleisölle ja kuvaohjelmien levittäjille suunnatuilla kyselyillä.

Ylläpidetään ja kehitetään verkkopohjaisia, kustannustehokkaita ja asiakasystävällisiä ilmoitus- ja rekisteröintijärjestelmiä.

Jatkossa kehitetään lainmuutokseen perustuvaa jälkivalvontaa, jolloin koko elokuvatarkastamon toimintaperusteet selvitetään uudelleen mm. alan tekninen kehitys ja tuottavuusohjelman tavoitteet huomioon ottaen.

Tuloksellisuuden tunnusluvut	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2010 arvio
Tuotokset ja laadunhallinta			
Tarkastetut pitkät kuvaohjelmat, kpl	966	1 229	900
Tarkastetut lyhyet kuvaohjelmat, kpl	641	1 782	600
Keskimääräinen tarkastajamäärä/kuvaohjelma	1,88	1,78	1,80
Myönnetyt esitysluvat, kpl	24	26	26
Lausunnot viranomaisille	8	20	10
Ilmoitetut kuvaohjelmat, kpl	27 688	22 632	22 000
Toiminnan tehokkuus			
Tarkastuksen keskimääräinen hinta, euroa/h	192	191	195
Henkisten voimavarojen hallinta			
Henkilötyövuodet	14	14	16

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	1 013	961	1 046
Bruttotulot	368	350	430
Nettomenot	645	611	616

Siirtyvät erät	
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	255
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	200

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistus ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 3 000 euroa)	-2
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	7
Yhteensä	5

2010 talousarvio	616 000
2009 talousarvio	611 000
2008 tilinpäätös	590 000

08. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 978 000 euroa.

Selvitysosa: Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti on valtakunnallinen kulttuurin ja taiteen kentässä toimiva kansainvälinen osaamis- ja palvelukeskus.

Instituutti tarjoaa tiedotus-, konsultointi- ja hankevalmistelupalveluita luovien alojen toimijoille, osallistuu kotimaisiin monikulttuurisiin hankkeisiin Venäjältä ja Itä-Euroopasta muuttaneiden kulttuuripalvelujen vahvistamiseksi, osallistuu kulttuurin lähialueyhteistyöhön Venäjän kanssa sekä osallistuu EU:n, Venäjän ja Itä-Euroopan välisen kulttuuriyhteistyön ja Pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuuden valmisteluun. Instituutti ylläpitää myös Venäjän ja Itä-Euroopan kulttuuriin erikoistunutta kirjastoa ja tietopalvelua.

Eräitä Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin tunnuslukuja	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2010 arvio
Tuotokset ja laadunhallinta			
Lainaukset, kpl	49 739	39 508	30 000
Kirjahankinnat, nid.	1 351	856	983
Lehtihankinnat, vsk	266	244	130
Tietopalvelun käyttökerrat, kpl	1 270	1 026	300
Yleisötilaisuuksien kävijät	780	946	1 000
Toiminnan tehokkuus			
Lainan keskihinta, euroa	9	10	10
Henkisten voimavarojen hallinta			
Henkilötyövuodet	15	14	15

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	1 009	982	993
Bruttotulot	71	15	15
Nettomenot	938	967	978
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	44		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	28		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset, kertaluonteisen vähennyksen poistuminen (palkkaratkaisut) ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 8 000 euroa)	4
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	7
Yhteensä	11

2010 talousarvio	978 000
2009 talousarvio	967 000
2008 tilinpäätös	922 000

30. (29.80.30, osa) Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 415 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kirjastolain (904/1998) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten kirjastojen valtionavustusten maksamiseen ja

2) yleisille kirjastoille tuotettujen keskitettyjen palvelujen maksamiseen ja kirjastojen sisältötuotantoon.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kunnan peruspalvelujen yleisestä valtionosuudesta sekä laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta. Maakuntakirjastoa ja valtakunnallista keskuskirjastoa ylläpitäville kunnille myönnetyt harkinnanvaraiset yksikköhinnan korotukset muutetaan valtionavustuksiksi.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Avustukset keskus- ja maakuntakirjastoille	3 089 000
Avustukset kirjastojen sisältötuotantoon	336 000
Kirjastolaitoksen pysyvien palvelujen tuottaminen	990 000
Yhteensä	4 415 000

Yleisten kirjastojen tavoitteena on tarjota väestölle yhtäläiset mahdollisuudet sivistyksen, tietojen ja taitojen ja kansalaisvalmiuksien hankkimiseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastamiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen. Kirjaston tehtävänä on myös tarjota mahdollisuus virtuaalisten ja vuorovaikutteisten verkkopalvelujen käyttöön ja opastaa käytössä.

Valtionavustuksilla tuetaan kirjasto- ja tietopalvelujen alueellisesti tasavertaista tuottamista ja kehittämistä. Tavoitteena on turvata palveluverkon toimivuus, kirjasto- ja tietopalvelujen laatu sekä koko väestön kattava tiedon ja kulttuurin saatavuus ja saavutettavuus.

Kirjastotoimen vaikuttavuutta arvioidaan kirjastojen käytön, aineistohankintojen, henkilöstövoimavarojen ja saatavuuden indikaattoreilla.

Momentin nimike on muutettu.

Eräitä kirjastotoimen tunnuslukuja	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2010 arvio
Kirjahankinta, kpl/1 000 asukasta	315	340	350
Muu aineistohankinta, kpl/1 000 asukasta	59	63	63
Henkilötyövuodet, htv/1 000 asukasta	0,8	0,8	0,8
Aukiolotunnit, 1 000 tuntia	1 404	1 425	1 430
Fyysiset käynnit, kpl/asukas	10,9	10,6	11
Verkkokäynnit, kpl/asukas	7,2	8,7	10
Lainaukset, kpl/asukas	19,2	18,9	19,5
Lainaajia, % asukasluvusta	42	41	43
Toimintakustannukset, euroa/asukas	50,3	52,9	54

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kustannustason muutos (2,4 %)	73
Kirjastolaitoksen keskitettyjen palvelujen tuottaminen	510
Yhteensä	583

2010 talousarvio	4 415 000
2009 talousarvio	3 832 000
2008 tilinpäätös	3 257 208

31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 588 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä on teattereilla enintään 2 469 ja orkestereilla enintään 1 033.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen arvonlisäveroton yksikköhinta on teattereilla 54 927 euroa ja orkestereilla 53 578 euroa henkilötyövuotta kohden.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kustannustason muutos (2,4 %)	1 752
Taidelaitosten rahoitusjärjestelmän uudistuksesta johtuva yksikköhintojen kolmas tasokorotus	8 846
Yhteensä	10 598

Lakisääteisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 38 148 000 euroa momentilla 29.80.52.

2010 talousarvio	40 588 000
2009 talousarvio	29 990 000
2008 tilinpäätös	19 444 000

32. Valtionosuudet ja -avustukset museoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 407 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten museoiden valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen ja

2) enintään 252 000 euroa avustusten maksamiseen museoiden kokoelmatietojen siirtämiseksi elektroniseen muotoon.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä on enintään 1 183.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta.

Valtionosuuden perusteena käytettävä keskimääräinen arvonlisäveroton yksikköhinta on 70 449 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kustannustason muutos (2,4 %)	856
Kulttuurilaitosten rahoitusjärjestelmän uudistuksesta johtuva yksikköhintojen kolmas tasokorotus	4 965
Lusto (osa siirtona momentilta 30.60.30, 16 htv)	670
Sarka (osa siirtona momentilta 30.10.50, 9 htv)	448
Yhteensä	6 939

Lakisääteisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 18 162 000 euroa momentilla 29.80.52.

2010 talousarvio	19 407 000
2009 talousarvio	12 468 000
2008 tilinpäätös	6 785 000

33. (29.80.33, osa) Valtionavustukset kuntien ja alueiden kulttuuritoiminnan kehittämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 106 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen alueellisen kulttuuritoiminnan edistämiseen sekä opetus- ja kulttuuritoimen

rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionavustusten maksamiseen kunnille.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	106 000
2009 talousarvio	106 000
2008 tilinpäätös	105 682

34. Valtionosuus ja -avustus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten yleisten kirjastojen perustamishankkeiden valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

1) Vuonna 2010 saa myöntää valtionavustusta yleisten kirjastojen perustamishankkeille siten, että hankkeista aiheutuvat valtionavustukset ovat yhteensä enintään 4 000 000 euroa.

2) Vuonna 2010 saa edellisen lisäksi määrätä valtionavustusten enimmäismääriä sellaisille perustamishankkeille, joille valtionavustus tullaan myöntämään vuonna 2011 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista aiheutuvista valtionavustuksista on yhteensä enintään 3 500 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta siten, että yleisten kirjastojen perustamishankkeiden valtionosuus muutetaan valtionavustukseksi.

Eräitä kirjastojen perusrakentamiseen liittyviä tunnuslukuja

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2010 arvio
Uudisrakennukset, kpl/hyöty-m^2	3/1 273	1/585	-
Saneeraukset, kpl/hyöty-m^2	3/2 561	2/2 886	3/3 200
Kirjastoautot	12	8	3

Valtuuksista aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2011	2012	2013	2014—	Yhteensä vuodesta 2011 lähtien
Ennen vuotta 2010 myönnetyt luvat ja tehdyt rahoituspäätökset	4 900	4 400	3 400	5 700	18 400
Vuonna 2010 tehtävät rahoituspäätökset	100	600	600	2 700	4 000
Yhteensä	5 000	5 000	4 000	8 400	22 400

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 400 000 euroa johtuen toiminnan laajuuden muutoksesta.

Momentin nimike on muutettu ja momentin määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2010 talousarvio	5 000 000
2009 talousarvio	5 400 000
2008 tilinpäätös	5 800 000

(36.) Euroopan kulttuuripääkaupunki 2011 -hankkeen avustus (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 talousarvio	2 000 000

40. Korvaus Suomenlinnan Liikenne Oy:lle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 252 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korvauksen maksamiseen Suomenlinnan Liikenne Oy:lle tavaraliikenteen käyttötappioon ja lainanhoitomenoihin.

Selvitysosa: Valtion ja Helsingin kaupungin kesken solmitun Suomenlinnan liikenteen hoitoa koskevan sopimuksen mukaisesti valtio korvaa puolet Suomenlinnan tavaraliikenteen käyttötappiosta.

2010 talousarvio	252 000
2009 talousarvio	252 000
2008 tilinpäätös	252 000

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 975 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kulttuuri-instituuttien tukemiseen

2) ystävyysseurojen tukemiseen

3) rakennussuojelulain (60/1985) nojalla suojeltujen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entistämiseen ja parantamiseen

4) kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alusten entistämiseen ja korjaamiseen

5) maailmanperintösopimuksen sekä Haagin vuoden 1954 yleissopimuksen mukaiseen suojelu-, tutkimus- ja valistustoimintaan

6) seurantalojen korjaamiseen ja siihen liittyvään selvitys-, neuvonta- ja tarkastustyöhön

7) rauhantyön edistämiseen

8) kulttuurilehtien tukemiseen

9) Suomen Islamilainen Neuvosto (SINE) ry:n menoihin

10) saamenkielisen kulttuurin edistämiseen ja saamelaisjärjestöjen toimintaan ja

11) kulttuurin alan avustusten, apurahojen ja palkintojen maksamiseen sekä julkaisujen tukemiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Kulttuuri-instituuttien tukeminen	4 378 000
Ystävyysseurojen kulttuuriyhteistyön tukeminen, josta Suomi-Venäjä-Seuralle 1 185 000 euroa	2 172 000
Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnossapitoa tai parantamista varten	629 000
Maailmanperintösopimuksen sekä Haagin vuoden 1954 yleissopimuksen mukaiseen suojelu-, entistämis-, tutkimus- ja valistustoimintaan	380 000
Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alusten entistämis- ja korjausavustuksiin	268 000
Avustukset seurantalojen korjaustöihin, korjaustoimintaan liittyvään selvitys- ja tarkastustyöhön sekä valistus- ja neuvontatoimintaan	267 000
Lehtimiespalkintoihin	34 000
Rauhantyön edistämiseen	460 000
Saamelaiskäräjille saamenkielisen kulttuurin edistämiseen ja saamelaisjärjestöjen toimintaan, josta 12 000 euroa Utsjoen saamelaiskirkkotupien ylläpitoon	205 000
Eräiden kansalaisjärjestöjen toimintaan	136 000
Kulttuurilehtien tukemiseen	800 000
Suomen Islamilainen Neuvosto (SINE) ry	60 000
Lehtikuva-arkisto	100 000
Muut avustukset	86 000
Yhteensä	9 975 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Tali-Ihantala keskuksen kertaluonteinen avustus	-1 000
Muut kertaluonteiset avustukset	-370
Tasokorotus	100
Pohjola-Nordenin avustus (siirto momentille 29.01.21)	-450
Yhteensä	-1 720

2010 talousarvio	9 975 000
2009 talousarvio	11 695 000
2008 tilinpäätös	11 325 000

51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 160 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) taiteilijaprofessoreiden viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) mukaisten 545 apurahavuotta vastaavien taiteilija-apurahojen maksamiseen

2) aikaisemmin myönnettyjen pitkäaikaisten taiteilija-apurahojen maksamiseen ja

3) eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (1080/1983) mukaisiin apurahoihin ja avustuksiin.

Momentin määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Valtion taiteilija-apurahat	10 060 000
Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat ja avustukset	3 100 000
Yhteensä	13 160 000

Taiteilija-apurahan määrä on vuoden 2010 alusta lukien 1 558,55 euroa/kk sisältäen taiteilijalle tulevan maksun MYEL:n mukaisen sosiaaliturvan rahoittamiseen. Valtion pitkäaikaisten ja valtion niiden viisivuotisten apurahojen määrä, joihin liittyy taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) mukainen sosiaaliturva, on vuoden 2010 alusta lukien 1 372,89 euroa euroa/kk. Em. taiteilija-apurahoja tarkistetaan valtion virkamiesten palkkatarkistuksia vastaavasti opetusministeriön päätöksellä. Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahojen kokonaismäärä on 10 % edellisenä kalenterivuonna kuntien ylläpitämiin yleisiin kirjastoihin hankittuun kirjallisuuteen käytetystä rahamäärästä.

2010 talousarvio	13 160 000
2009 talousarvio	13 160 000
2008 tilinpäätös	11 407 079

52. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat taiteen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 197 922 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) taiteen ja kulttuurin edistämistä tarkoittavien toimenpiteiden rahoittamiseen, taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus-, selvitys- ja tiedotustoiminnan palkkaus- ja muiden menojen maksamiseen, yliopistojen ja muiden valtion laitosten kulttuuria koskeviin kokeilu- ja tutkimushankkeisiin

2) taideteosten hankkimiseen valtion kiinteistöihin ja valtion käytössä oleviin rakennuksiin

3) taiteen edistämisestä annetun lain (328/1967) mukaisiin taiteen keskustoimikunnan ja valtion taidetoimikuntien apurahoihin ja avustuksiin sekä alueellisten taidetoimikuntien myöntämiin taiteilija- ja kohdeapurahoihin ja muihin avustuksiin sekä enintään 960 000 euroa eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaisiin apurahoihin

4) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen museoille sekä muuhun museo- ja kulttuuriperintöalan tukemiseen

5) enintään 4 700 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionavustusten maksamiseen kirjastoille ja muuhun kirjastoalan tukemiseen ja yleisten kirjastojen valtion aluehallinnolle kirjastotoimen alueelliseen ja muuhun kehittämiseen sekä yleisten kirjastojen valtakunnallisiin kehittämishankkeisiin ja kirjastojen verkkopalvelu- ja osaamispohjan vahvistamiseen

6) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen teattereille ja orkestereille sekä enintään 3 984 000 euroa teatteri- ja orkesterilain (730/1992) 6 a §:n mukaisen valtionavustuksen maksamiseen, josta enintään 3 341 000 euroa teattereille ja enintään 643 000 euroa orkestereille

7) EU:n kulttuuriohjelmien hankkeiden kansalliseen tukemiseen ja ohjelmien yhteyspisteiden toimintamenoihin, Euroopan kulttuuri-

pääkaupunkihankkeeseen sekä valtionhallinnon kulttuurialan kansainvälisen yhteistyön menoihin

8) enintään 35 708 000 euron valtionavustuksen maksamiseen Suomen Kansallisoopperan säätiölle ja enintään 10 634 000 euron valtionavustuksen maksamiseen Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiön käyttökustannuksiin

9) tekijänoikeuslain (404/1961) 55 §:ssä säädetyn tekijänoikeusneuvoston toimintamenoihin sekä tekijänoikeustoimikunnan ja muiden tekijänoikeusselvitysten kuluihin ja

10) enintään 49 henkilön palkkaamiseen alueellisten taidetoimikuntien määräaikaisiin taiteen edistämisen tehtäviin.

Kohdassa 2 tarkoitetut taideteoshankinnat sekä kohdassa 3 tarkoitetut avustukset ja apurahat budjetoidaan maksuperusteisina.

Kohdassa 10 tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Elokuvan tuotantoon ja levitykseen	20 236 000
Elokuvateattereiden digitalisoinnin edistämiseen	950 000
Elokuvakulttuurin edistämiseen	4 082 000
Lasten ja nuorten elokuvakulttuurin kehittämiseen	1 062 000
Kirjallisuuden edistämiseen	2 195 000
Kuvataiteen edistämiseen	1 580 000
Näyttämötaiteen edistämiseen	3 611 000
Rakennustaiteen edistämiseen	300 000
Säveltaiteen edistämiseen	3 430 000
Muotoilun edistämiseen	700 000
Tanssitaiteen edistämiseen	1 370 000
Valokuvataiteen edistämiseen	700 000
Sirkustaiteen edistämiseen	250 000
Mediataiteen edistäminen	180 000
Valtion julkisten rakennusten taidehankintoihin ja valtion taidekokoelmien hoitoon	1 000 000
Muu taiteenalojen edistäminen	1 320 000
Apurahat ja palkinnot	1 525 000
Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiölle	10 634 000
Suomen Kansallisoopperan Säätiölle	35 708 000
Rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin teattereille ja orkestereille	38 148 000
Kirjastotoimen valtionavustuksiin ja kehittämistoimiin	4 700 000
Rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin museoille	18 162 000
Museot ja kulttuuriperintö	8 416 000
Alueellinen taiteen edistäminen	18 073 000
Kulttuuripolitiikan kehittäminen	3 720 000
Kulttuurivienti ja kansainvälinen yhteistyö	7 143 000
Kulttuuri tietoyhteiskunnassa	1 960 000
Euroopan kulttuuripääkaupunkihanke	4 000 000
Opetusministeriön käytettäväksi	2 767 000
Yhteensä	197 922 000

2010 talousarvio	197 922 000
2009 I lisätalousarvio	12 834 000
2009 talousarvio	191 886 000
2008 tilinpäätös	189 203 716

53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 18 634 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen myöntämiseen eräiden tiede- ja kulttuurilaitosten sekä -yhteisöjen tilakustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Sarka-museon vuokra	404
Indeksitarkistus vuodelta 2009	230
Yhteensä	634

2010 talousarvio	18 634 000
2009 talousarvio	18 000 000
2008 tilinpäätös	17 542 000

54. Valtionavustus taide- ja kulttuurilaitosten toimitilainvestointeihin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 764 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen myöntämiseen Suomen Kansallisteatterin peruskorja-

uksen lainan lyhennykseen sekä koron maksuun.

Valtuus

Opetusministeriö saa myöntää valtionavustusta Svenska Teaternin peruskorjauksesta aiheutuviin kustannuksiin yhteensä enintään 30 000 000 euroa siten, että siitä aiheutuu valtiolle menoja aikaisintaan vuodesta 2012 alkaen.

Selvitysosa: Svenska Teaternin hanke toteutetaan vuosina 2010—2011. Hankkeen kustannusarvio 50 000 000 euroa (alv 0 %), josta jälkirahoitteinen valtionavustus on kaikkiaan 30 000 000 euroa. Tarkoitus on, että valtionavustus suoritetaan seitsemänä 4,3 milj. euron vuotuiseränä vuodesta 2012 alkaen Stiftelsen för Svenska Teatern i Helsingfors -nimiselle säätiölle.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 18 000 euroa Kansallisteatterin lainanhoitokulujen muutoksena.

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	3 764 000
2009 talousarvio	3 746 000
2008 tilinpäätös	3 815 513

55. Kulttuuriperinnön digitoinnin tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansallinen digitaalinen kirjasto -ohjelman ja toimintasuunnitelman toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin

2) keskeisten, priorisoitujen museo- ja kulttuuriperintöaineistojen suunnitelmallisesta digitoinnista aiheutuviin kustannuksiin

3) museoiden sisältötuotannon tukemiseen

4) digitaalisessa muodossa olevien kulttuuriperintöaineistojen saatavuutta, käyttöä ja säilyttämistä parantavien järjestelmien ja palveluiden kehittämiseen sekä kirjastojen, arkistojen ja museoiden yhteisen hakupalvelun kehittämiseen ja liittämiseen osaksi Euroopan digitaalista kirjastoa ja

5) kulttuuri- ja kulttuuriperintöaineistojen digitointia, digitaalista saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä koskevan osaamisen kehittämisestä ja jakamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 500 000 euroa toiminnan laajuuden muutoksesta johtuen.

2010 talousarvio	2 500 000
2009 talousarvio	2 000 000
2008 tilinpäätös	2 000 000

56. Kulttuuriviennin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen kulttuuriviennin edistämiseksi tarkoitettujen menojen ja avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelman 2007—2011 mukaisten toimenpiteiden tarkoittamiin toimeenpanomenoihin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasokorotus	400
Uudelleenkohdentaminen	-1 100
Yhteensä	-700

2010 talousarvio	100 000
2009 talousarvio	800 000
2008 tilinpäätös	800 000

70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) toiminta- ja näyttelyvarustuksen sekä niiden suunnittelumenojen maksamiseen ja

2) kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Käyttösuunnitelma	€
1. Valtion taidemuseo	190 000
2. Museovirasto	1 150 000
3. Kansallinen audiovisuaalinen arkisto	60 000
4. Valtion elokuvatarkastamo	75 000
5. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti	25 000
Yhteensä	1 500 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 1 000 000 euroa määräaikaisten menojen poistumisen johdosta.

2010 talousarvio	1 500 000
2009 talousarvio	2 500 000
2008 tilinpäätös	2 145 000

72. Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 739 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtion taidemuseon taidehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2010 talousarvio	739 000
2009 talousarvio	739 000
2008 tilinpäätös	739 000

75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kiinteistövarallisuuden perusparannuksista ja kunnossapidosta sekä pienehköistä uudisrakennushankkeista aiheutuvien investointimenojen maksamiseen ja museolaivojen korjaustöistä aiheutuviin kustannuksiin.

Käyttösuunnitelma	€
1. Museovirasto	2 220 000
2. Suomenlinnan hoitokunta	2 280 000
Yhteensä	4 500 000

Määrärahaa saa käyttää myös enintään yhdeksää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Valtuus

1) Käyttösuunnitelman kohdan 1. hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2009 jälkeen aiheutuvat menot ovat yhteensä enintään 600 000 euroa.

2) Käyttösuunnitelman kohdan 2. hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2009 jälkeen aiheutuvat menot ovat yhteensä enintään 1 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 580 000 euroa määrärahan tason tarkistuksen johdosta.

2010 talousarvio	4 500 000
2009 talousarvio	5 080 000
2008 tilinpäätös	4 950 000

95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muinaismuistolain (295/1963) toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja lain nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen.

2010 talousarvio	17 000
2009 talousarvio	17 000
2008 tilinpäätös	17 000

90. Liikuntatoimi

Selvitysosa:

Toimialan yleinen kehittäminen. Toimialan strategista johtamista ja suunnittelua sekä niihin liittyviä ohjaus-, arviointi- ja seurantajärjestelmiä kehitetään tiedolla johtamisen keinoin. Paikallisen liikuntatoimen toimintaedellytyksiä vahvistetaan. Yhdenvertaisuus, erityisesti sukupuolten välinen tasa-arvo ja monikulttuurisuus, ovat toimialan perusteita. Toimialaa ohjaavat liikuntalain lisäksi valtioneuvoston periaatepäätöksien ja opetusministeriön strategiat.

Liikunnallisten elämäntapojen edistäminen. Kansalaisten liikunnallisia elämäntapoja edistetään koulutuksen, soveltavan tutkimuksen ja kansalaistoiminnan keinoin. Poikkihallinnollisen terveyttä edistävän liikunnan ohjelman avulla tavoitellaan kansalaisten terveyden ja toimintakyvyn parantumista. Liikuntapaikkarakentamisen tuen kohteita ovat ensisijaisesti laadukkaat laajoja käyttäjäryhmiä palvelevat liikuntapaikat.

Aktiivinen liikunnan kansalaistoiminta. Liikunnan kansalaistoimintaa vahvistetaan lajiliittojen uudistettavan tulosperusteisen valtionavustusjärjestelmän, liikunta- ja kansanterveysjärjestöjen valtionavustusten, seuratoiminnan kehittämistuen sekä eri ohjelmien avulla.

Liikunnallinen lasten ja nuorten toiminta. Osana lasten ja nuorten liikunnan kehittämistä toteutetaan lasten ja nuorten liikuntaohjelmaa. Sen painopisteitä ovat paikallisen toiminnan laadullinen kehittäminen ja urheiluseurojen harrastustoiminnan sekä lasten ja nuorten kilpaurheilun kehittäminen. Lisäksi tuetaan hankkeita, joiden avulla kehitetään uusia toimintamalleja lasten ja nuorten liikuntaan.

Eettisesti ja yhteiskuntavastuullisesti toimiva huippu-urheilu. Tavoitteellisen, kansainväliseen menestykseen tähtäävän huippu-urheilun toteutumista edistetään parantamalla nuorten urheilijoiden valmentautumisedellytyksiä, lisäämällä päätoimisten valmentajien tukea, kohdentamalla joukkuelajeille osoitettuja avustuksia määrätietoisemmin sekä parantamalla Suomen valmiuksia hakea ja järjestää kansainvälisiä urheilun suurtapahtumia. Kansallista dopinginvastaista toimintaa kehitetään kansainvälisten sopimusten mukaisesti. Suomi toimii Kansainvälisen antidoping -yhdistyksen IADA:n puheenjohtajana vuosina 2009—2010.

Laaja-alainen osaamisen kehittäminen. Liikunnan koulutusta, tutkimusta ja tiedonvälitystä tuetaan avustuksin, apurahoin ja muin sellaisin keinoin, joilla vahvistetaan liikuntatoimialan osaamista. Valtion liikuntaneuvosto toteuttaa liikuntapolitiikan vaikuttavuuden arviointihankkeen. Liikunnan koulutuskeskuksia kehitetään koko väestölle tarkoitettuina kunto- ja terveysliikuntakeskuksina sekä liikunnan kansalaistoimintaa tukevina koulutuskeskuksina. Kansainvälistä liikunta-alan yhteistyötä, liikuntajärjestöjen suoria kansainvälisiä yhteistyömahdollisuuksia ja osaamispääoman kasvua tuetaan.

Lasten liikunnan seuratoiminnan paikallistukihankkeet

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Myönnetyt	412	400	400
Hakemukset	1 120	1 120	800
Lapsia ja nuoria	60 000	62 000	65 000
— tytöt (%)	47	47	48
— pojat (%)	53	53	52

Kunnossa Kaiken Ikää -ohjelma

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Hankkeet	185	185	190
Kunnat	206	215	220
Liikkujat	54 000	55 000	56 000
— naiset (%)	68	65	62
— miehet (%)	32	35	38

Vapaan sivistystyön toteutuneet suoritteet liikunnan koulutuskeskuksissa

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Valtakunnalliset	382 382	395 000	405 000
Muutos ed. vuoteen, opiskelijavrk.	-2 399	12 618	10 000
Muutos ed. vuoteen, %	-0,1	2,7	2,5
Valtionosuudella rahoitetut vuorokaudet/%	269 900/70,6	274 900/69,6	274 900/68,9
Alueelliset	77 238	80 000	85 000
Muutos ed. vuoteen, opiskelijapv	-6 806	2 762	5 000
Muutos ed. vuoteen, %	-8,1	3,6	6,3
Valtionosuudella rahoitetut päivät/%	51 000/66,0	51 000/63,8	52 000/61,2

50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 128 521 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin, liikuntalakiin (1054/1998) ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998) perustuvien valtionavustusten sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen, mistä vapaasta sivistystyöstä annetun lain 14 §:n mukaisiin avustuksiin enintään 650 000 euroa, valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten opintoseteliavustuskokeiluun 20 000 euroa, liikuntapaikkarakentamisen tukemiseen, liikunta- ja vapaa-ajanrakentamisen tutkimukseen, lajiliitoille jaettavaksi toiminta-avustuksina 19 900 000 euroa ja muille valtakunnallisille liikuntajärjestöille 20 400 000 euroa

2) kokeilu-, kehittämis- ja ohjelmatoiminnan menoihin sekä urheilijoiden ja valmentajien avustusten ja apurahojen maksamiseen

3) yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen liikunta-alan yhteistyön, liikuntatieteellisen toiminnan, dopinginvastaiseen toiminnan, testaustoiminnan ja dopingin vastaisen kasvatuksen tehostamisen menoihin, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tutkijoiden liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden sekä näiden kanssa yhteistyössä toteutettavien tietojärjestelmä- ja muiden hankkeiden rahoittamiseen, enintään 270 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen avustuksen maksamiseen Suomen Urheilumuseosäätiölle

4) valtion liikuntaneuvoston ja sen jaostojen menoihin

5) liikunnan ja urheilun tunnustus- ja tuloksellisuuspalkintojen maksamiseen

6) liikunnan aluehallinnon toiminnan menoihin ja

7) enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Kunnan liikuntatoimen valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 12,00 euroa asukasta kohden.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena olevien opiskelijavuorokausien enimmäismäärä on 274 900 ja alueellisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijapäivien enimmäismäärä on 52 000. Mainittujen määrien estämättä määrärahaa saa käyttää valtionosuuksien oikaisupäätöksistä aiheutuviin menoihin.

Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten yksikköhinta on 16,60 euroa opiskelijapäivää kohden.

Kohdassa 1 ja 2 tarkoitetut apurahat budjetoidaan maksuperusteisina.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Kuntien liikuntatoimi	18 886 000
Liikuntapaikkarakentaminen	21 550 000
Liikunnan koulutuskeskukset	18 295 000
Liikunnan kansalaistoiminta	44 900 000
Lasten ja nuorten liikunnan kehittäminen	5 050 000
Terveyttä edistävän liikunnan kehittäminen	3 200 000
Huippu-urheilun kehittäminen	4 945 000
Tiedolla johtaminen ja tietopohjan vahvistaminen	6 230 000
Liikunnan antidoping -toimintaan	2 400 000
Kansainväliseen yhteistyöhön	425 000
Liikunnan aluehallinnon toimintaan	350 000
Valtion liikuntaneuvosto	450 000
Opetusministeriön käytettäväksi	1 840 000
Yhteensä	128 521 000

Määrärahan mitoituksessa käytetty valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten arvonlisäveroton keskimääräinen yksikköhinta on 83,19 euroa opiskelijavuorokautta kohden. Liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksiin on lisäksi myönnetty 1 809 000 euroa momentilta 29.90.52.

2010 talousarvio	128 521 000
2009 I lisätalousarvio	8 333 000
2009 talousarvio	116 082 000
2008 tilinpäätös	103 950 530

52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 809 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaisten valtionosuuksien maksamiseen valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Kustannustason muutos (2,4 %)	378
Uudelleenkohdentaminen	-1 900
Yhteensä	-1 522

2010 talousarvio	1 809 000
2009 talousarvio	3 331 000
2008 tilinpäätös	2 753 000

91. Nuorisotyö

Selvitysosa: Opetusministeriö vastaa hallituksen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman toimeenpanosta nuorisotyön alueella sekä ohjelman koordinaatiosta yhteistyössä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman kanssa.

Aktiivinen kansalaisuus. Tuetaan nuorten valtakunnallisia järjestöjä sekä nuorisotyötä tekeviä järjestöjä sekä kuntien nuorisotyötä tavoitteena jokaiselle peruskouluikäiselle harrastus. Nuori Kulttuuri -toimintaohjelma uudistetaan seuraavalle vuosikymmenelle. Kuntia tuetaan nuorten kuulemis- ja osallistumisjärjestelmien kehittämisessä siten, että vuonna 2010 kaksi kolmasosaa nuorista on palvelujen piirissä. Lasten parlamenttitoiminta järjestetään uudelleen. Nuorten kokonaisvaltainen ympäristökasvatusmalli otetaan asteittain käyttöön kunnissa. Toimintaa arvioidaan seuraamalla nuorten osallistumista järjestö- ja harrastustoimintaan sekä äänestysaktiivisuutta. Nuorisotyöpalvelujen nuorten arviointijärjestelmä otetaan käyttöön.

Sosiaalinen vahvistaminen. Tavoitteena on nuorisotyöttömyyden kasvun pysäyttäminen ja kääntäminen laskuun. Painopisteenä ovat syrjäytymisvaarassa olevat nuoret. Laajennetaan nuorten työpajatoimintaa vakiintuvana moniammatillisena palveluna. Etsivällä työparitoiminnalla tavoitetaan 5 000 vaikeimmassa asemassa olevaa nuorta ja heistä ohjataan jatkotoimenpiteisiin 3 500 nuorta. Tavoitteena on, että 70 % työpajanuorista sijoittuu koulutukseen, työhön tai muuhun ohjattuun toimintaan pajajakson jälkeen. Avartti -nuorisotoimintaohjelmaa laajennetaan tavoitteena saada toimintaohjelman piiriin 2 000 nuorta. Valtakunnallisia nuorisokeskuksia kehite-

tään leirikoulutoiminnan ohella sosiaalisen nuorisotyön toimijoiksi. Tuetaan ehkäisevän päihde- ja huumetyön menetelmien kehittämistä ja käyttöönottoa kunnissa ja järjestöissä tavoitteena nuorten alkoholin ja huumeiden käytön ja kokeilun vähentäminen.

Nuorten kasvu- ja elinolot. Huolehditaan hallituksen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman toimeenpanosta, arvioinnista ja kehittämisestä. Otetaan käyttöön keskitetty tiedosto nuorten elinoloista, nuorten elinoloasenteista ja tulevaisuudenkäsityksistä sekä nuorisotyön peruspalveluista.

Toimialan yleinen kehittäminen. Nuorisotyön peruspalvelujen tuottamiseksi tuetaan kuntia ja niiden alueellista yhteistyötä, valtakunnallisia nuorisokeskuksia ja nuorisotyön valtakunnallisia palvelujärjestöjä. Nuorisotyön peruspalveluja vahvistetaan. Nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen kattavuutta lisätään 90 %:iin 13—24 -vuotiaista nuorista. Nuorisotyön valtakunnallista ohjausrakennetta kehitetään tukemalla nuorisotyön eri alueet kattavaa palvelu- ja kehittämiskeskusrakennetta.

Kansainvälisen yhteistyön nuorisopoliittinen tavoite on pohjoismaisen hyvinvointivaltion tavoitteiden edistäminen sekä nuorten kansainvälistäminen.

Eräitä nuorisotoimen tehokkuutta kuvaavia tunnuslukuja

Toiminnot	2007	2008	2010
Kuntien nuorisotyö			
— nuorisotilat, lkm	1 100	1 100	1 100
— nuorisotyöntekijät, lkm	2 600	2 600	2 600
Valtakunnalliset nuorisokeskukset			
— avustetut, lkm	10	10	10
— nuorisokurssipäivät	332 000	342 000	350 000
Iltapäiväkerhot			
— tuetut, lkm	1 650	1 650	-
Harrastustoimintaryhmät			
— tuetut, lkm			1 800
Nuorisotutkimus			
— tuetut, lkm	15	15	20
Ehkäisevä päihde- ja huumetyö			
— tuetut hankkeet, lkm	92	82	90
Aluekehittäminen			
— tuetut hankkeet, lkm	62	63	60
Avartti			
— ryhmät, lkm	70	80	90
— nuoria ryhmissä	900	1 000	1 200
Nuori Kulttuuri			
— Nuorten ulkomaisiin esiintymismatkoihin osallistuneet nuoret	1 385	1 152	1 200
— Nuori Kulttuuri -tapahtumaan osallistuneet nuoret	2 550	2 000	2 000

50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 46 267 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ja nuorisolain (72/2006) perusteella kuntien nuorisotoimen valtionosuuksiin

2) nuorisolakiin (72/2006) perustuviin valtionavustuksiin valtakunnallisille nuorisojärjestöille, nuorisotyön valtakunnallisille palvelujärjestöille ja nuorisotyötä tekeville järjestöille

3) nuorisolakiin (72/2006) perustuviin avustuksiin valtakunnallisten nuorisokeskusten toimintaan ja rakentamiseen sekä nuorisotilojen

rakentamis-, peruskorjaus- ja varustamisavustuksiin

4) nuorisotutkimuksen avustamiseen ja apurahojen maksamiseen, nuorisotyöhön ja -politiikkaan liittyvien selvitysten laatimiseen ja nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen, nuorten kuulemis- ja osallistumisjärjestelmien sekä nuorten verkkomedioiden ja niiden kehittämistoiminnan menoihin

5) yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen nuorisoalan yhteistyön ja nuorison kansainvälisten toimintaohjelmien tukemiseen

6) lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan, Avartti-toimintaohjelman, liikunnallisen, kulttuurisen ja monikulttuurisen nuorisotyön ja -toiminnan tukemiseen

7) nuorten työpajatoiminnan valtakunnalliseen tukeen, ehkäisevään päihde- ja huumetyöhön, sosiaaliseen nuorisotyöhön sekä muuhun nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen

8) valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan ja sen jaostojen, valtakunnallisten nuorisojärjestöjen ja nuorisotyön palvelujärjestöjen arviointi- ja avustustoimikunnan, lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman toimeenpanoon sekä alueellisen nuorisotoimen menoihin ja nuorisotyön alueelliseen kehittämiseen

9) nuorisotyön valtakunnallisten palvelurakenteiden tukemiseen

10) toimialan aluehallinnon tai valtion virastojen määräaikaisten hankkeiden toteuttamiseen ja

11) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Kuntien nuorisotoimen valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on 14,50 euroa alle 29-vuotiasta asukasta kohden.

Kohdassa 11 tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Nuorten aktiivinen kansalaisuus	
— Valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt	15 300 000
— Valtakunnalliset nuorisokeskukset	5 350 000
— Nuorisotilojen rakentaminen	2 000 000
— Nuorisotyön kokeilu, tietohuolto, nuorisokulttuuri	2 250 000
— Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut, verkkomediat	2 000 000
— Lasten parlamenttitoiminta[1)]	500 000
Nuorten sosiaalinen vahvistaminen	
— Nuorten työpajat, ehkäisevä päihde- ja huumetyö	1 400 000
— Lasten ja nuorten paikallinen harrastustoiminta[2)]	1 600 000
— Sosiaalinen nuorisotyö[3)]	1 000 000
Nuorten elinolot ja toimialan yleinen kehittäminen	
— Valtionosuus kuntien nuorisotoimeen	7 815 000
— Lasten ja nuorten kehittämisohjelman toimeenpano[4)]	3 000 000
— Kansainvälinen yhteistyö	1 070 000
— Nuorisotutkimus	1 100 000
— Alueellinen nuorisotoimi[5)]	500 000
— Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta ja arviointi- ja avustustoimikunta	400 000
— Opetusministeriön käytettäväksi	982 000
Yhteensä	46 267 000

[1)] Lasten parlamenttitoiminta on tarkoitus järjestää valtakunnallisesti uudelleen.

[2)] Koululaisten kerhotoimintarahoitus on nuorisotyömäärärahoissa tarkoitus korvata lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan tuella, koska kerhotoimintaa tuetaan painotetusti koulupuolen määrärahoista.

[3)] Sosiaalisella nuorisotyöllä tarkoitetaan etsivään työparitoimintaan ja valtakunnallisten nuorisokeskusten toimintaan niveltyvää nuorten elämänhallinnan nonstop-toimintaa.

[4)] Määrärahaan sisältyy aiempi lääninhallitusten käyttöön asetettu alueellinen kehittämismääräraha.

[5)] Määrärahassa on varauduttu nykyisen viiden läänin sijasta tukemaan kuutta toiminta-aluetta ja erikseen peruspalvelujen arviointia.

Päätösosan kohdan 9 nuorisotyön ohjausjärjestelmän tehokkuutta lisätään organisoimalla toimialan tulosohjaus nuorisotyön eri alueet kattavien valtakunnallisten palvelu- ja kehittämiskeskusten kautta.

2010 talousarvio	46 267 000
2009 I lisätalousarvio	3 000 000
2009 talousarvio	41 789 000
2008 tilinpäätös	37 422 081

51. Nuorten työpajatoiminta ja ehkäisevä huumetyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 13 023 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) nuorten työpajatoiminnan tukemiseen, vakinaistamiseen ja palvelun laajentamiseen koko maan kattavaksi

2) työpajatoimintaan liittyvään etsivään työparitoimintaan sekä

3) ehkäisevän päihde- ja huumetyön tukemiseen.

S e l v i t y s o s a :

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Työpajatoiminnan tukeminen	7 750 000
Etsivä työparitoiminta	4 650 000
Ehkäisevä päihde- ja huumetyö	623 000
Yhteensä	13 023 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Etsivä työparitoiminta	2 000
Nuorten työpajatoiminnan tehostaminen	500
Tasokorotus	150
Verkkonuorisotyö (siirretty veikkausvoittovaroista rahoitettavaksi momentilta 29.91.50)	-500
Yhteensä	2 150

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	13 023 000
2009 talousarvio	10 873 000
2008 tilinpäätös	9 623 000

Pääluokka 30
MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimialan toimintaympäristö

Maa- ja metsätalousministeriön toimialan elinkeinot ovat suurten globaalien haasteiden edessä. Kansainvälinen kilpailu kiristyy edelleen sekä elintarvike- että metsäsektorilla samalla kun toiminnan ympäristövaikutuksille asetetaan yhä tiukempia vaatimuksia. Ilmastonmuutos, vesistöjen rehevöityminen sekä luonnon monimuotoisuuden vähentyminen ovat esimerkkejä maailmanlaajuisista ympäristökysymyksistä, joiden ratkaisemisessa maa-, metsä-, kala- ja vesitalouden menetelmien kehittäminen on ratkaisevassa asemassa. Toimialan elinkeinojen menestyminen perustuu korkeatasoiseen ja laaja-alaiseen osaamiseen sekä innovaatioiden nopeaan hyödyntämiseen varsinkin luonnonvarojen kestävässä käytössä, uusiutuvan energian tarjoamissa mahdollisuuksissa sekä ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Tietovarantojen ja niitä hyödyntävien tietojärjestelmien merkitys toimialalla vahvistuu.

Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan vaikuttaminen tapahtuu pitkälti EU-politiikkojen ja säädösvalmistelun yhteydessä. Vuonna 2010 muutoksia tapahtuu seuraavissa asiakokonaisuuksissa:

— EU:n maatalouspolitiikan välitarkastuksen (ns. terveystarkastus) soveltaminen.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet politiikkasektoreittain

Maaseudun kehittäminen

— Maaseutu säilyy asuttuna ja elinvoimaisena.

Tunnusluvut

	2004	2005	2006	2007	2008	Arvio 2009—2010
Väkiluvun muutos (%)						
Harvaan asuttu maaseutu	-1,05	-1,09	-1,23	-1,18	-1,39	Hidastuu
Ydinmaaseutu	-0,10	-0,20	-0,17	-0,11	-0,26	Hidastuu

Määrärahojen muutokset

Määrärahat kasvavat noin 26,1 milj. euroa, mikä johtuu pääosin EU-osarahoitteisen Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman yritys- ja hanketukien maksatusten edistymisestä. Maaseutuneuvonnan määrärahat supistuvat 11 %, mikä johtuu muun muassa Maatalousmuseo Saran valtion tuen siirtymisestä opetusministeriön hallinnonalalle vuoden 2010 alusta.

Maatalous

— maatalouden ja elintarvikeketjun kannattavuuden ja kilpailukyvyn turvaaminen sekä tuotannon jatkuminen koko Suomessa,

— kotimaisen elintarvikeketjun ja erityisesti kuluttajien arvojen ja odotusten huomioon ottaminen elintarviketuotannossa,

— maataloustuotannon ravinnekuormituksen ja maatalouden kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen sekä

— maatalousperäisen bioenergiatuotannon lisääminen.

Tunnusluvut

	2005	2006	2007	2008	2009 arvio	2010 arvio
1. Maatalouden kannattavuuden turvaaminen						
— Maataloustulo (kokonaistasolla), milj. euroa	976	903	1 021	869	869	ennallaan
— Maataloustulo euroa/tila	18 900	20 300	27 700	21 700	21 700	nousee
— Kirjanpitotilojen työansio euroa/tunti[1)]	3,4	3,7	6,8	3,9	3,9	nousee
— Kannattavuuskerroin[2)]						
— 25 %:lla tiloista yli	0,65	0,73	1,02	0,83	0,83	nousee
— 25 %:lla tiloista alle	0,08	0,14	0,25	0,04	0,04	nousee
2. Raaka-aineiden tuottaminen						
— Omavaraisuus %						
— maito, neste	106	105	105	102	103	103
— liha	105	105	105	104	104	104
— kananmunat	119	116	115	116	113	112
— ruis	32	48	80	60	60	80
3. Ravinnekuormituksen vähentäminen ja ilmastonmuutos						
— Valtakunnallinen typpitase, kg N/ha[3)]	<47	<53	<40	<49	<48	<47
— Valtakunnallinen fosforitase, kg P/ha[3)]	<6,6	<6,7	<4,4	<4,8	<4,5	<4,5
— Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia CO_2/ekv[4)]	5,6	5,6	5,5	5,5	<5,5	laskee
— Maatalouden maankäyttösektorin kasvihuonepäästöt, milj. tonnia CO_2/ekv[5)]	5,2	5,1	<5,1	<5,1	<5,0	laskee

4. Bioenergiatuotannon lisääminen						
— uusien biokaasulaitosten lkm/vuosi[6)]	10	10	10	2	4	16

[1)] Työtuntiansio lasketaan vähentämällä kokonaistuotosta kaikki kustannukset (sisältää oman pääoman 5 % korkovaatimuksen) ja jakamalla saatu euromäärä tehdyillä työtunneilla. Kirjanpitotilojen työtuntiansio on MTT:n ennuste vuodelle 2008.

[2)] Kannattavuuskerroin osoittaa, kuinka suuri osa oman työn palkkavaatimuksesta ja oman pääoman korkovaatimuksesta on saavutettu. Esim. MTT:n kannattavuustietojen perusteella tavoitteeksi asetettu oman työn palkkavaatimus oli vuonna 2006 12,4 euroa, vuoden 2007 ennusteessa 12,6 euroa ja vuoden 2008 ennusteessa 12,9 euroa ja oman pääoman korkovaatimus oli 5 %.

[3)] Typpi- ja fosforitase kuvaavat peltohehtaarille käytetyistä panoksista tulevien ja lopputuotteisiin sitoutuneiden ravinnemäärien erotusta (lukutiedot MTT). Vuosi 2007 oli kasvuolosuhteiltaan ja satomääriltään hyvä, mikä pienentää ravinnehuuhtoumia.

[4)] Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöiksi luetaan metaanipäästöt kotieläinten ruoansulatuksesta ja lannankäsittelystä sekä dityppioksidipäästöt lannankäsittelystä ja viljelymaasta, lukutiedot MTT.

[5)] Maatalouden maankäyttösektorin (maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätaloussektori) kasvihuonepäästöjä ovat maatalousmaasta, viljelemättömästä maatalousmaasta ja kalkituksesta syntyvät hiilidioksidipäästöt, lukutiedot MTT.

[6)] Luvussa mukana maatilalaitokset ja yhteismädättämöt 2005, 2006 ja 2007 toiminnassa olevat.

Määrärahojen muutokset

Määrärahat vähenevät 45,8 milj. euroa. EU:n suorat tulotuet ja sisämarkkinatuki supistuvat 34,5 milj. euroa ja puutarhatalouden ja sokerituotannon erityistoimenpiteisiin osoitetut määrärahat 27,7 milj. euroa sokeriuudistuksen toteuduttua pääosin vuonna 2009. Toisaalta maatalouden ympäristötuki kasvaa 13,3 milj. euroa, mistä 10,9 milj. euroa perustuu ns. terveystarkastukseen liittyvään voimavarojen uudelleenkohdentamiseen.

Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

— eläinten ja kasvien terveys sekä maatalouden tuotantopanosten turvallisuus ja laatu säilyy edelleen hyvänä,

— eläinten hyvinvointi paranee,

— elintarvikevälitteiset ja eläinten ja ihmisten välillä leviävät tautitapaukset vähenevät ja vieraiden aineiden esiintyminen elintarvikkeissa pysyy nykyisellä hyvällä tasolla, ja

— alkuperä- ja tuotantotapamerkinnät ovat luotettavia ja kuluttajien tiedonsaanti elintarvikkeista ja niiden ominaisuuksista paranee.

Määrärahojen muutokset

Määrärahojen taso nousee lähinnä eläinlääkintähuoltolain uudistuksen johdosta.

Kala-, riista- ja porotalous

— kala- ja riistakantoja hyödynnetään kestävästi ja monipuolisesti,

— elinkeinokalatalouden kannattavuus paranee,

— vapaa-ajan kalastuksen suosio säilyy ja se tuottaa sosiaalista ja taloudellista hyötyä,

— suunnitelmallisella hoidolla ylläpidetään kalavarat geneettisesti monimuotoisina ja tuottavina,

— rajoitetaan riistaeläinten aiheuttamia vahinkoja ja

— kehitetään porotalouden kannattavuutta ja poromäärät mitoitetaan laidunten kestävän käytön mukaan.

Määrärahojen muutokset

Määrärahojen taso nousee koska elinkeinokalatalouden toimintaohjelman investointeja aikaistetaan 3,190 milj. eurolla sekä kalastuksenhoitomaksun kalenterivuodeksi tarkoitettua maksua on tarkoitus korottaa kahdella eurolla ja seitsemän vuorokauden maksua yhdellä eurolla.

Vesitalous

Tavoitteena on yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä vesitalous. Vesistöjen ja niiden valuma-alueiden hoidossa tavoitteena on vesistöjen hyvä käytettävyys ja tila sekä riskien hallinta. Vesihuollon edistämisessä pyritään alueellisen yhteistyön, erityistilanteisiin varautumisen sekä maaseudun vesihuollon parantamiseen. Ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi parannetaan tulvariskien hallintaa ja varautumista pitkäaikaiseen kuivuuteen.

Määrärahojen muutokset

Määrärahojen taso laskee vesistö- ja vesihuoltohankkeissa.

Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri

— kiinteistö- ja maastotietojärjestelmä turvaavat osaltaan yksityisen maanomistuksen sekä kiinteistöjä ja maastoa koskevan tiedon saatavuuden,

— käsittelemällä kiinteistöjen kirjaamisasiat tehokkaasti, asianosaisten oikeuden turvaavalla tavalla, turvataan lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin kirjattujen tietojen luotettavuuden korkea taso ja palveluiden hyvä saatavuus,

— kiinteistöjä ja maastoa koskevat tiedot ja tietopalvelut ovat valtakunnallisesti kattavia, ajantasaisia ja riittävän laadukkaita ja niiden laaja ja monipuolinen käyttö yhteiskunnassa helpottaa kansalaisten arkea, tehostaa hallintoa ja edistää elinkeinoelämän kilpailukykyä (tietovarantojen hyödyntämisessä hakukertojen kasvu vähintään 3 % edellisvuodesta) ja

— paikkatietoa keräävillä ja ylläpitävillä organisaatioilla on käytettävissään menetelmiä ja palveluita, jotka mahdollistavat tehokkaan yhteiskäytön ja poistavat tarpeettoman päällekkäisen tiedonkeruun.

Määrärahojen muutokset

Määrärahojen taso säilyy edellisen vuoden tasolla.

Metsätalous

— metsien puuntuotannollinen käyttöaste on korkea,

— metsien puuntuotannollinen tila on hyvä,

— metsien monimuotoisuus säilyy ja

— metsätalouden kannattavuus säilyy.

Tavoitteisiin pyritään toteuttamalla hallitusohjelman mukaisesti Kansallista metsäohjelmaa ja siihen liittyvää Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO).

Tunnusluvut

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite	2015 tavoite[1)]
1) Metsien korkea puuntuotannollinen käyttöaste						
— Ainespuun hakkuukertymän nostaminen kestävien hakkuumahdollisuuksien tasolle, milj. m^3 [2)]	51,7	58,7	52,1	45,0	50,0	65—70
— Metsähakkeen käyttö, milj. m^3	3,4	3,0	4,6	5,0	6,0	8—12
2) Metsien hyvä puuntuotannollinen tila						
— Taimikoiden ja nuorten kasvatusmetsien pinta-alasta on laadultaan hyviä tai tyydyttäviä, %[3)]	70,0	71,7	73,8	74	75	80—85
— Nuoren metsän hoidon määrä, 1 000 ha/v[4)]	218	248	256	260	260	265
— Kunnostusojitusten määrä, 1 000 ha/v	72	67	61	72	75	100

3) Metsien monimuotoisuus						
— Solmittujen metsätalouden ympäristötuki-sopimusten määrä, ha	6 118	7 364	5 807	8 100	8 000-10 000	14 000
4) Metsätalouden kannattavuus						
— Yksityismetsätalouden liiketulos, euroa/ha (vuoden 2008 rahanarvossa)	91,7	142,0	98,8	50	60	120

[1] Kansallinen metsäohjelma 2015:n tavoitteet.

[2] Sisältää teollisuuskäytön mitat täyttävän runkopuun.

[3] Perustuu valtakunnan metsien 10. inventoinnin tietoihin. Tiedot on laskettu kahden vuoden liukuvana keskiarvona ja ne ovat saatavilla vuodesta 2006 lähtien.

[4] Sisältää taimikonhoidon ja nuoren metsän kunnostuksen.

Määrärahojen muutokset

Määrärahojen taso nousee puuntuotannon tuen nousun johdosta. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä (-0,640 milj. euroa) metsämuseo Luston tuen siirtyminen opetusministeriön hallinnonalalle.

Hallinto

Määrärahojen taso laskee lähinnä tietojärjestelmien kehittämismenojen supistumisen johdosta.

Maa- ja metsätalousministeriön asettamat hallinnonalan toiminnallisen tuloksellisuuden alustavat tavoitteet vuodelle 2010

— Maaseutuviraston häiriöttömän toiminnan turvaaminen alueellistamisen viimeisinä vuosina.

— Maatalous- ja elintarvikehallinnon tietohallinto- ja ICT-palvelukokonaisuutta kehitetään. Tähän liittyen selvitetään Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen tehtävät ja asema.

— Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan sektoritutkimusta kohdennetaan sektoritutkimuksen neuvottelukunnan tutkimusohjelmiin ja -hankkeisiin. Hallinnonalan tutkimuslaitosten toimintaa tehostetaan osana luonnonvarojen ja ympäristön tutkimuksen kokonaisuutta.

— Talousarvioesitys on laadittu tukemaan hallinnonalan virastojen ja laitosten tuottavuusohjelmien toteuttamista. Tuottavuusohjelmien sisältöä ja toimenpiteitä tarkistetaan 26.3.2009 hyväksytyn valtiontalouden kehyspäätöksen johdosta.

— Varmistetaan toimialan tehtävien hoito uudistetussa valtion aluehallinnossa.

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa alueiden kehittämiseen vaikuttavat määrärahat tai määrärahan osat ovat seuraavat:

— Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma vuosiksi 2007—2013 eräiltä osin (30.10.61 ja 62).

— Elinkeinokalatalouden toimintaohjelma Kainuun hallintokokeilun osalta (30.40.62).

— Metsäluonnon hoidon edistäminen (30.60.45).

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan menoista noin 90 % on siirtomenoja, joilla tuetaan eri politiikkasektoreiden vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista. Pääsääntöisesti tukien myöntämisperusteena ei ole saajan sukupuoli.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2010 on 83 henkilötyövuotta (vastaava määrärahojen vähennys on 3,186 milj. euroa).

Hallinnonalan valtuudet momenteittain, milj. euroa

		2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
30.10.61	*EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	63,300	70,300
30.10.62	*Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	69,400	69,400
30.20.40	*Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki* (siirtomääräraha 2 v)		
	— myöntämisvaltuus	86,494	102,094
30.20.43	*Maatalouden ympäristötuki, eläinten hyvinvointia edistävät tuet ja ei-tuotannolliset investoinnit* (siirtomääräraha 2 v)		
	— myöntämisvaltuus	30,000	46,800
30.20.44	*Luonnonhaittakorvaus* (siirtomääräraha 2 v)		
	— myöntämisvaltuus	8,000	64,000
30.20.49	*Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki* (arviomääräraha)		
	— korkotukivaltuus	300,000	300,000
30.60.44	*Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	72,430	75,030

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**104 267**	**110 810**	**102 599**	**- 8 211**	**- 7**
01.	Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 591	27 162	26 791	- 371	- 1
02.	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	13 444	13 727	15 849	2 122	15
03.	Maaseutuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 622	25 396	21 311	- 4 085	- 16
04.	Lautakuntien toimintamenot (siirto-määräraha 2 v)	821	846	852	6	1
(20.)	Tietojärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	3 652	5 123	—	- 5 123	- 100
21.	Kansainvälinen yhteistyö (siirto-määräraha 2 v)	729	729	669	- 60	- 8
22.	Yhteistutkimukset (siirtomääräraha 3 v)	4 613	3 813	3 313	- 500	- 13
29.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	26 255	25 300	25 100	- 200	- 1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
40.	Bioenergiatuotannon avustukset (siirtomääräraha 3 v)	5 000	5 000	5 000	—	—
66.	Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	3 541	3 714	3 714	—	—
10.	**Maaseudun kehittäminen**	**71 470**	**118 245**	**144 343**	**26 098**	**22**
50.	Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	10 590	10 820	9 668	- 1 152	- 11
54.	Hevostalouden edistäminen totopeleistä valtion osuutena kertyvillä varoilla (arviomääräraha)	8 485	9 032	8 832	- 200	- 2
55.	Valtionapu 4H-toimintaan (kiinteä määräraha)	4 870	5 000	4 820	- 180	- 4
61.	EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen (arviomääräraha)	33 873	43 500	57 300	13 800	32
62.	Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä (arviomääräraha)	11 049	47 200	60 700	13 500	29
63.	Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 603	2 693	3 023	330	12
20.	**Maatalous**	**2 205 450**	**2 234 404**	**2 188 627**	**- 45 777**	**- 2**
01.	Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 965	32 733	34 643	1 910	6
40.	Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)	557 475	559 365	558 265	- 1 100	- 0
41.	EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	559 853	592 987	558 520	- 34 467	- 6
42.	Satovahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	3 400	3 400	3 400	—	—
43.	Maatalouden ympäristötuki, eläinten hyvinvointia edistävät tuet ja eituotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 2 v)	344 647	348 915	362 238	13 323	4
44.	Luonnonhaittakorvaus (siirtomääräraha 2 v)	422 673	422 673	422 673	—	—
45.	Luopumistuet ja -korvaukset ja pellonmetsitystuki (siirtomääräraha 2 v)	144 480	143 400	146 100	2 700	2
46.	Markkinoinnin ja tuotannon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 171	5 861	4 661	- 1 200	- 20
47.	Elintarvikeketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 913	1 873	1 713	- 160	- 9
48.	Puutarhatalouden ja sokerintuotannon erityistoimenpiteet (siirtomääräraha 3 v)	23 902	33 557	5 874	- 27 683	- 82

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
49.	Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	51 131	58 600	59 600	1 000	2
(60.)	Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	1 000	1 000	—	- 1 000	- 100
61.	Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 2 v)	56 840	30 040	30 940	900	3
30.	**Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu**	**45 620**	**46 638**	**50 075**	**3 437**	**7**
01.	Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 855	42 420	38 077	- 4 343	- 10
(02.)	Lihantarkastustoiminnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	400	—	—	—	—
20.	Eläinlääkintähuolto (arviomääräraha)	1 336	1 650	5 430	3 780	229
41.	Eräät korvaukset (arviomääräraha)	2 029	2 568	6 568	4 000	156
40.	**Kala-, riista- ja porotalous**	**58 904**	**59 989**	**63 410**	**3 421**	**6**
01.	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 830	17 245	16 212	- 1 033	- 6
20.	Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 2 v)	2 300	2 300	2 300	—	—
41.	Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (arviomääräraha)	3 485	4 250	4 400	150	4
42.	Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	3 050	2 750	2 800	50	2
43.	Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 867	1 845	1 695	- 150	- 8
50.	Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	8 456	8 538	8 582	44	1
51.	Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	5 764	5 666	6 138	472	8
52.	Tenojoen kalastuslupamaksut ja viehekalastusmaksut (arviomääräraha)	2 760	2 760	3 210	450	16
62.	Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 635	13 878	17 316	3 438	25
77.	Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	757	757	757	—	—

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
50.	**Vesitalous**	**31 513**	**33 540**	**29 693**	**- 3 847**	**- 11**
20.	Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	7 000	13 371	11 524	- 1 847	- 14
30.	Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki (arviomääräraha)	735	650	450	- 200	- 31
31.	Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	7 763	18 258	16 458	- 1 800	- 10
43.	Eräät valtion maksettavaksi määrätyt korvaukset (arviomääräraha)	416	420	420	—	—
48.	Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	841	841	841	—	—
(77.)	Vesistö- ja vesihuoltotyöt (siirtomääräraha 3 v)	14 758	—	—	—	—
60.	**Metsätalous**	**161 972**	**168 522**	**175 130**	**6 608**	**4**
01.	Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 611	42 600	43 091	491	1
41.	Metsäpuiden siemenhuolto (siirtomääräraha 2 v)	1 169	1 063	699	- 364	- 34
42.	Valtionapu metsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatioille (siirtomääräraha 2 v)	45 289	47 518	49 029	1 511	3
43.	Eräät korvaukset (arviomääräraha)	180	50	50	—	—
44.	Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)	63 763	67 480	70 780	3 300	5
45.	Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	6 965	7 965	10 325	2 360	30
50.	Eräät metsätalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	1 796	1 746	1 106	- 640	- 37
83.	Lainat puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)	200	100	50	- 50	- 50
63.	**Metsähallitus**	**6 048**	**6 502**	**6 083**	**- 419**	**- 6**
50.	Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	6 048	6 502	6 083	- 419	- 6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
70.	**Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri**	**63 213**	**65 873**	**65 851**	**- 22**	**- 0**
01.	Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	52 596	54 707	55 671	964	2
02.	Geodeettisen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 617	3 716	3 680	- 36	- 1
40.	Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	7 000	7 450	6 500	- 950	- 13
	Yhteensä	**2 748 458**	**2 844 523**	**2 825 811**	**- 18 712**	**- 1**
	Henkilöstön kokonaismäärä[1)]	5 350	5 270	5 380[2)]		

[1)] Lisäksi pääluokan 30 määrärahoja (mom. 30.01.40, 30.10.61, 62 ja 63, 30.20.43 ja 47, 30.40.41, 42, 50, 51, 62 ja 77, 30.50.20 ja 31, 30.63.50 ja 30.70.40) voidaan käyttää 581 henkilötyövuotta vastaavasti tilapäisluonteisiin tehtäviin palkattavien määräaikaisten henkilöiden palkkaamiseen valtion virastoihin tai laitoksiin. Lisäksi hallinnonalan tehtäviä hoitaa toisten pääluokkien henkilöstömäärissä: TEM: Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukset noin 705 htv EU:n maatalous-, maaseutu- ja kalastuspolitiikan toimeenpanotehtävissä ja 199 htv vesivarojen käyttö- ja hoitotehtävissä, YM: 29 htv vesivarojen käyttö- ja hoitotehtävissä, VM: Aluehallintovirastot: 55 htv eläinlääkintähuollon ja elintarvikevalvonnan tehtävissä ja noin 50 htv tullilaitoksessa tarkastustehtävissä sekä UM: 6 erityisasiantuntijaa.

[2)] Sisältää lisäyksenä 213 henkilötyövuotta siirtona momentilta 25.10.03 ja 3 henkilötyövuotta siirtona momentilta 25.01.02.

01. Hallinto

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan pääluokkaperusteluissa on esitetty toimialan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet, joita hallinto tukee ja seuraa.

Tässä luvussa on budjetoitu maa- ja metsätalousministeriön toimialan hallinnosta maa- ja metsätalousministeriön, Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen (Tike) ja Maaseutuviraston (Mavi) sekä valituslautakuntien menot. Virastot hankkivat talous- ja henkilöstöhallinnon tuki- ja asiantuntijapalvelut vuoden 2010 alusta toimintansa aloittavalta Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukselta.

Maatalous- ja maaseutupolitiikan, kalastuspolitiikan sekä maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesitalouden toimeenpanotehtäviä valtion aluehallinnossa hoitavat vuoden 2010 alusta perustettavat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Keskusten toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan. Vesitalouden tehtäviin käytetään edelleen myös ympäristöhallinnon voimavaroja. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä elintarviketurvallisuuden valvonnan tehtäviä hoitavat samoin vuoden 2010 alusta perustettavat aluehallintovirastot, joiden menot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokkaan. Tullilaitos suorittaa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan edellyttämiä tarkastustehtäviä (toimintamenot momentilta 28.10.02).

01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 26 791 000 euroa.

Maa- ja metsätalousministeriöön voidaan perustaa osastopäällikön virka.

Määrärahaa saa käyttää myös eräiden Suomen tekemien kalastusta koskevien sopimus-

ten valvonnasta aiheutuvien menojen sekä kalastuslain (286/1982) 14 §:n mukaisten korvausten sekä eläinkoelautakunnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista.

Osastopäällikkö toimisi perustettavan hallinto-osaston päällikkönä. Tarkoituksena on yhdistää henkilöstö- ja hallintoyksikkö, talousyksikkö ja tietohallintoyksikkö hallinto-osastoksi.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa toiminnalleen vuoden 2010 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tuloksellisuus

Toiminnallinen tehokkuus

— Ministeriön toimintatapoja kehitetään ja tuottavuutta parannetaan.

Taloudellisuus

Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenojen ja henkilöstön jakautuminen tehtävittäin vuosina 2008, 2009 ja 2010 (varsinaiset talousarviot)

	2008		2009		2010	
	htv	milj. €	htv	milj. €	htv	milj. €
Maaseudun kehittäminen ja maatalous	85	5,4	94	6,2	91	6,0
Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	56	3,9	54	4,0	54	4,0
Kala-, riista- ja porotalous	38	4,5	37	5,2	37	5,1
Vesitalous ja maanmittaus	25	1,7	26	1,8	26	1,9
Metsätalous	29	2,1	29	2,2	28	2,2
Keskitetyt tukitehtävät	68	9,1	56	7,8	55	7,6
Yhteensä	301	26,7	296	27,2	291	26,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	26 914	27 754	27 229
Bruttotulot	827	592	438
Nettomenot	26 087	27 162	26 791
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 860		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 364		

Kalataloustietojen keruun ja kalastuksen valvonnan menot ovat yhteensä 2 060 000 euroa, mitä vastaavat EU-osuuksien tuloutukset on otettu huomioon momentilla 12.30.04. Tenojoen kalastuslupamaksutuloista vuonna 2009 valtiolle kuuluvana osuutena on otettu huomioon 140 000 euroa. Tenojoen kalastuslupatuloista vuonna 2010 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

Määrärahassa on otettu huomioon lisäyksenä 60 000 euroa siirtona momentilta 30.01.21 vieraiden kielten käännöspalveluiden ostoon sekä 132 000 euroa momentin 30.01.(20) poistamisen johdosta ja vähennyksenä momentille 30.01.03 siirretyt teurasruhojen luokitukseen ja puutarhakasvien hintaseurantaan liittyvien tehtävien menot ja luokitustulot.

Lisäksi momentille 30.01.02 maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot sisältyy määräraha palvelutehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen, mistä on tarkoitus käyttää maa- ja metsätalousministeriön IT-palveluiden tuottamiseen 0,259 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muutosten tukeminen vuodelta 2009	-2 660
Tuottavuustoimet (-3 htv)	-113
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 83 000 euroa)	-25
Kertamenon (lohilaskuri) poistaminen	-300
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	162
Tuottavuussäästöjen käyttö (Muutosten tukeminen tuottavuustoimen-piteiden säästöistä vuonna 2010)	2 930
Uudelleenkohdentaminen	-400
Siirto momentilta 30.50.20 (1 htv)	75
Siirto momentilta 30.01.21 (Käännöstehtävät)	60
Siirto momentilta 30.01.(20)	132
Siirto momentille 30.01.03	-386
— Henkilöstön siirto (-3 htv)	-165
— Teurasruhojen luokitus	-170
— Puutarhakasvien hintaseuranta	-51
Tuottojen vähennys siirtona momentille 30.01.03	154
Yhteensä	-371

2010 talousarvio	26 791 000
2009 talousarvio	27 162 000
2008 tilinpäätös	26 591 000

02. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 15 849 000 euroa.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus (Tike) on palveluyksikkö, joka huolehtii sille laissa määrätyistä tilasto-, rekisteri- ja tietohallintotehtävistä ja tietohallinnon asiantuntijapalveluista sekä hoitaa maa- ja metsätalousministeriön ja sen hallinnonalan tukitehtäviä sen mukaan kuin maa- ja metsätalousministeriö on määrännyt.

Tike tukee vuodelle 2010 maa- ja metsätalousministeriön pääluokkaperusteluissa esitettyjen *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista tuottamalla luotettavaa ja ajankohtaista tietoa maatalouden, maaseudun ja maaseutuympäristön tilasta ja muutoksista sekä tarjoamalla hallinnon käyttöön tehokkaita ja luotettavia tietojärjestelmäpalveluita.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2010 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen tietopalvelukeskukselle alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tuloksellisuus

Toiminnallinen tehokkuus

Toimintamenot palvelukokonaisuuksittain

	2008 tilinpäätös			2009 budjetoitu			2010 esitys		
	Menot 1 000 €	Htv	Tulot 1 000 €	Menot 1 000 €	Htv	Tulot 1 000 €	Menot 1 000 €	Htv	Tulot 1 000 €
Tilastoviran-omaistehtävät	1 874	27	-	1 814	24	-	2 814	24	-
Palvelutehtävät	10 948	140	1 450	9 418	145	1 200	11 143	145	-
Maksullinen toiminta	2 805	10	2 852	3 090	9	3 072	2 725	5	2 725
Yleishallinto	2 101	31	-	3 677	33	-	1 892	31	-
Yhteensä	17 728	208	4 302	17 999	211	4 272	18 574	205	2 725

Palvelutehtäviin kuuluvien IT-palveluiden tuottamiseen käytettävien voimavarojen jakauma (1 000 euroa)

Asiakas	Henkilöstö	Hankinnat	Yhteensä
Maaseutuvirasto	2 757	1 085	3 842
Elintarviketurvallisuusvirasto	1 085	587	1 672
Maa- ja metsätalousministeriö	259	-	259
Yhteiset IT-palvelut	1 025	1 734	2 759
Yhteensä	5 126	3 406	8 532

Tuottavuuden tunnuslukuja

Tuottavuus	Toteutuma 2008	Arvio 2009	Tavoite 2010
IT-ylläpitopalveluiden toimenpidemäärät, kpl	24 339	25 000	25 100
IT-kehittämispalveluiden toimenpidemäärät, kpl	11 533	11 600	11 700

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	17 728	17 999	18 574
Bruttotulot	4 302	4 272	2 725
Nettomenot	13 426	13 727	15 849
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 344		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 362		

Vuonna 2010 toteutetaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 1168/2008 edellyttämä maatalouslaskenta, josta aiheutuvat menot ovat 1,3 milj. euroa. EU korvaa tästä 0,3 milj. euroa, joka otetaan huomioon momentilla 12.30.04.

Tikelle on vuoden 2009 talousarvion nettomäärärahassa otettu tuloina huomioon 1,2 milj. euroa hallinnon sisäisinä palvelumaksuina, jotka on maksettu momentin 30.01.(20.) (Tietojärjestelmien kehittäminen) määrärahasta. Vuonna 2010 momentti 30.01.(20.) ehdotetaan poistettavaksi, minkä johdosta Tiken tulot vähenevät 1,2 milj. eurolla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista menoa 33 000 euroa)	13
Tuottavuustoimet (-6 htv)	-276
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	35
Siirto momentilta 28.70.20	350
Maksullisen palvelutoiminnan menojen vähentyminen	-347
Maatalouslaskenta 2010	1 000
Maksullisen palvelutoiminnan tulojen vähentyminen	347
Hallinnon sisäisen palvelutoiminnan tulojen poistaminen	1 200
Uudelleenkohdentaminen	-200
Yhteensä	2 122

2010 talousarvio	15 849 000
2009 talousarvio	13 727 000
2008 tilinpäätös	13 444 000

03. Maaseutuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 311 000 euroa.

Selvitysosa: Maaseutuviraston (Mavi) *tehtävänä* on EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten toimenpiteiden, yhteisön osaksi rahoittamien maaseudun kehittämistoimien ja näitä täydentävien kansallisten toimenpiteiden hallinto- ja toimeenpanotehtävät.

Mavi tukee osaltaan pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

— Suorittamalla tukijärjestelmien ja muiden toimenpiteiden suunnittelu-, ohjaus- ja toimeenpanotehtäviä.

— Toimeenpanemalla Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman täysimääräisesti.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2010 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Maville seuraavat tulostavoitteet:

— CAP:in terveystarkastuksen toimeenpano (muutokset tilatukeen ja muihin suoriin tukiin, täydentäviin ehtoihin, modulaatioon ja tukirajoitteisiin sekä maitokiintiöiden siirtymäkauden vaikutus).

— Viljelijätukihallinnon uudistuksen käynnistäminen.

— Varautuminen käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa kouluhedelmäjärjestelmän toimeenpanoon.

— Alueellistamissuunnitelman toteuttaminen.

— Sähköisten asiointipalvelujen kehittäminen.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tuotokset ja laadunhallinta

Maaseutuvirasto kehittää edelleen sähköisiä asiointipalveluja. Viljelijöille tarjotaan koko maassa pinta-alatukien sähköistä hakumahdollisuutta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yhdeksän henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimenpiteiden johdosta ja kolmen henkilötyövuoden siirto momentilta 30.01.01 sekä neljän henkilötyövuoden lisäys viljelijätukihallinnon uudistuksen käynnistämisen ja 15 henkilötyövuoden lisäys alueellistamisen johdosta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	16 276	25 479	21 548
Bruttotulot	18	83	237
Nettomenot	16 258	25 396	21 311
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 875		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 239		

Viraston alueellistamiseen arvioidaan tarvittavan vuonna 2010 varoja 3 135 000 euroa, mistä 1 811 000 euroa katetaan edelliseltä vuodelta siirtyvällä määrärahalla. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon siirtona momentilta 30.01.01 teurasruhojen luokitukseen ja puutarhakasvien hintaseurantaan liittyvien tehtävien siirrosta aiheutuvat menot ja tulot ja momentilta 30.01.(20) siirtyvä 1 500 000 euroa.

Lisäksi momentin 30.01.02 maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot määrärahasta on tarkoitus käyttää Mavin IT-palveluiden tuottamiseen 3,842 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 44 000 euroa)	8
Tuottavuustoimet (-9 htv)	-337
Kertamenojen poistaminen (alueellistaminen, tietojärj.)	-6 334
Kertamenon poisto (28.70.20)	-600
Siirto momentilta 28.70.20	200
Siirto momentilta 30.01.01 (3 htv)	386
Siirto momentilta 30.01.(20)	1 500
Tuottavuussäästöjen käyttö (muutosten tukeminen tuottavuustoimenpiteiden säästöistä vuonna 2010, viljelijätukihallinnon kehittäminen 222 000 euroa ja alueellistamisen tukeminen 1 324 000 euroa)	1 546

Uudelleenkohdentaminen	-300
Tulojen siirto momentilta 30.01.01 (Teurasruhojen luokitus)	-154
Yhteensä	-4 085

2010 talousarvio	21 311 000
2009 talousarvio	25 396 000
2008 tilinpäätös	19 622 000

04. Lautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 852 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan ja eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnan menoihin.

Selvitysosa: Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta käsittelee muutoksenhakuviranomaisena maaseutuelinkeinohallinnon, lähinnä työ- ja elinkeinokeskusten ja uusien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten maaseutu- ja energia-asioita, riistanhoitopiirien sekä kalastusalueiden päätöksistä tehtyjä valituksia ja ns. prosessuaalisia kanteluja. Valituslautakunta on antanut päätöksiä seuraavasti: 410 kpl v. 2005, 359 kpl v. 2006, 378 kpl v. 2007 ja 354 kpl v. 2008.

Jaksolla 1998—2008 valitusasian keskimääräinen käsittelyaika valituslautakunnassa on ollut 5,9 kk. Tavoitteena on myös jatkossa pitää tämä käsittelyaika noin 6 kuukaudessa. EU:n ja kansallisten maatalousoikeudellisten säädösten määrällä ja moniportaisuudella sekä tiheällä muuttuvuudella on kuitenkin vaikutuksensa valitusasioiden vaikeusasteeseen ja käsittelyaikaan.

Valituslautakunnan päätöksistä voi hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta, kuitenkin tukiasioissa yleensä vain valitusluvalla.

Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnan tehtävänä on antaa asiantuntijalausuntoja eläinlääkintään liittyvissä hoitovirhekysymyksissä. Arviolautakunta antoi vuonna 2008 yhteensä 39 lausuntoa.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta	811 750
Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta	40 250
Yhteensä	852 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon VaEL-maksun 2005—2010 muutoksina 5 000 euroa.

2010 talousarvio	852 000
2009 talousarvio	846 000
2008 tilinpäätös	821 000

(20.) Tietojärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määrärahasta 132 000 euroa siirrettäväksi momentille 30.01.01, 1 500 000 euroa momentille 30.01.03 sekä 1 000 000 euroa momentille 30.30.01.

2009 talousarvio	5 123 000
2008 tilinpäätös	3 652 000

21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 669 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) niiden kulutusmenojen maksamiseen, jotka aiheutuvat yhteistyöstä kansainvälisten järjestöjen puitteissa, solmituista kansainvälisistä ja valtioiden välisistä sopimuksista ja muusta alan kansainvälisestä yhteistyöstä

2) maa- ja metsätalousministeriön toimialan lähialueyhteistyöhankkeisiin ja niiden valmistelusta ja hallinnoinnista aiheutuviin kustannuksiin sekä kansainvälisen taloudellis-teknologisen yhteistyön edistämiseen tähtäävien soveltuvuustutkimusten yms. selvitysten hankkimiseen ja

3) kansainväliseen toimintaan liittyviin valtionapuihin.

Määrärahaa saa käyttää enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta myöntöpäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 60 000 euroa siirtona momentille 30.01.01 vieraiden kielten käännöstöiden ostopalvelumenoina.

2010 talousarvio	669 000
2009 talousarvio	729 000
2008 tilinpäätös	729 000

22. Yhteistutkimukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 313 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) lähinnä eri virastojen, laitosten tai muiden organisaatioiden yhteistyönä suoritettavasta, maa- ja metsätalousministeriön toimialan strategista ohjaamista ja kehittämistä tukevasta tutkimuksesta, selvityksistä sekä organisaatioiden arvioinnista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) tutkimushankkeiden asiantuntija-arvioinneista aiheutuvien menojen maksamiseen ja

3) valtionapuihin.

Määrärahaa saa käyttää myös määräaikaisen enintään 80 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla tuotetaan tutkimustietoa pääluokkaperusteluissa todettuja vaikuttavuustavoitteita ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteita tukevan päätöksenteon tueksi.

Määrärahalla rahoitetaan hallitusohjelman perusteella uudistettavan sektoritutkimuksen ohjausjärjestelmän mukaisia, valtioneuvoston määrittämien aihepiirien tutkimusohjelmia.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 500 000 euroa kertaluonteisena siirtona momentille 30.20.01.

2010 talousarvio	3 313 000
2009 talousarvio	3 813 000
2008 tilinpäätös	4 613 000

29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 25 100 000 euroa.

2010 talousarvio	25 100 000
2009 talousarvio	25 300 000
2008 tilinpäätös	26 254 571

40. Bioenergiatuotannon avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtioneuvoston asetuksessa (607/2008) tarkemmin säädettävin perustein biomassan käyttöä edistäviin investointi- ja selvityshankkeisiin

2) EU:n energiapalveludirektiivin toteuttamiseen maatilasektorilla ja

3) valtakunnallisen bioenergiakoordinaation ja -neuvonnan järjestämiseen ja koulutus- ja tiedotushankkeisiin.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisena edellä mainittuihin hankkeisiin maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärää lisäämättä ja muihin kulutusmenoihin.

Avustusta voidaan myöntää yrityksille, valtion laitoksille, kunnille ja muille yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Avustuksen tavoitteena on lisätä maatilapohjaisten bioenergian raaka-aineiden, elintarviketeollisuuden ja kaupan eloperäisten jätteiden ja sivutuotteiden sekä haja-asutuksesta peräisin olevien lietteiden sekä yhdyskuntalietteiden käyttöä bioenergian tuotannossa. Bioenergian tuottamisen ja käytön edistämiseksi käynnistetään pilottihankkeita, joiden tuloksena lähivuosina arvioidaan syntyvän 6—10 suurehkoa biokaasulaitosta erityisesti alueilla, joissa on kotieläinkeskittymiä ja niistä aiheutuvia ympäristövaikutuksia.

Avustusta myönnetään myös muuta bioenergiaa tuottaville maatilakokoluokkaa suuremmille investoinneille ja EU:n energiapalveludi-

rektiivin mukaisten energiansäästötoimien toteuttamiseen maatiloilla.

Määrärahaa käytetään myös vuonna 2009 käynnistyneestä valtakunnallisesta koordinaatiohankkeesta aiheutuviin menoihin. Valtakunnallisen koordinaation ja neuvonnan avulla saadaan kokonaiskuva bioenergiasektorista ja ohjataan toimintaa tavoitteiden suuntaan.

2010 talousarvio	5 000 000
2009 talousarvio	5 000 000
2008 tilinpäätös	5 000 000

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 714 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön toimialaan liittyvien jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusosuuksien maksamiseen muissa maissa ja Suomessa toimiville kansainvälisille organisaatioille sekä muihin kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuviin maksuihin.

2010 talousarvio	3 714 000
2009 talousarvio	3 714 000
2008 tilinpäätös	3 540 581

10. Maaseudun kehittäminen

Selvitysosa: Väestön väheneminen maaseudulla on tasaantunut, mutta väestörakenne on vinoutunut. Maaseudun elinkeinorakenne on monipuolistunut. Mikro- ja pienyritysten määrä on kasvanut erityisesti kaupunkien läheisellä maaseudulla. Muuta yritystoimintaa harjoittavien maatilojen suhteellinen osuus on lisääntynyt. Kaupunkien läheisen maaseudun kehitysero suhteessa harvaan asuttuun ja ydinmaaseutuun on kuitenkin edelleen hieman kasvanut. Kehityssuunnan arvioidaan jatkuvan.

Toimintaympäristön muutosta kuvaavat tunnusluvut

Maaseudun väestön osuus koko maan väestöstä	2005	2006	2007	2008	2009—2010 arvio/v
Harvaan asuttu maaseutu	10,6	10,4	10,2	10,0	-0,2
Ydinmaaseutu	15,1	15,0	14,9	14,8	-0,1
Kaupunkien läheinen maaseutu	15,5	15,6	15,8	15,9	+0,2
Maaseutu yhteensä	41,2	41,0	40,9	40,7	-0,1

Ensisijaisena tavoitteena on maaseudun elinvoiman säilyminen kestävällä tavalla. Erityinen haaste on harvaan asutun ja ydinmaaseudun väestökehityksen tasapainottaminen, työllisyyden parantaminen ja elinkeinotoiminnan monipuolistuminen. Tähän vaikutetaan kehittämällä maaseutua kilpailukykyisenä asuinympäristönä, yritysten sijoituspaikkana ja asukkaiden työllistäjänä.

Maaseudun säilymistä asuttuna ja elinvoimaisena tuetaan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla muun muassa maaseudun yritys-, tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä maaseudun neuvonnan avulla. Voimavaroja suunnataan erityisesti harvaan asutulle ja ydinmaaseudulle. Lisäksi maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen antamia mahdollisuuksia hyödynnetään.

Keskeisten toimenpiteiden vaikuttavuustavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2010 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti maaseudun kehittämisen politiikkasektorille seuraavat pääluokkaperusteluissa esitettyjä tarkentavat *toimenpiteiden vaikuttavuustavoitteet:*

— ohjelmakaudella 2007—2013 luodaan vähintään 4 000 uutta yritystä,

— vähintään 10 000 uutta työpaikkaa,
— koulutetaan vähintään 165 000 henkilöä ja
— vuoden 2010 loppuun mennessä on laadittu tai päivitetty vähintään n. 2 000 kyläsuunnitelmaa.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman avulla edistetään kaudella 2007—2013 maaseutualueiden kasvua, työllisyyttä ja kestävää kehitystä. Ohjelmalla pyritään maaseudun peruselinkeinojen säilymiseen ja niiden monipuolistamiseen, muun yritystoiminnan kehittämiseen ja paikallisen omaehtoisen toiminnan vahvistamiseen. Ohjelman tuloksia seurataan jatkuvalla arvioinnilla. Ohjelman toimintalinjojen 1, 3 ja 4 toimenpiteet sekä tekninen apu rahoitetaan pääosin tämän luvun määrärahoin ja toimintalinjan 2 toimenpiteet luvun 30.20 määrärahoin.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi laajakaistarakentamisen tuesta sekä laiksi maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista annetun lain muuttamisesta. Lain nojalla EU:n elvytyssuunnitelman mukaisia lisävaroja ohjataan käytettäväksi laajakaistainfrastruktuurin kehittämiseen.

Kansallisen maaseutupolitiikan tavoitteeksi on vuosien 2007—2010 maaseutupoliittisessa erityisohjelmassa asetettu elinkeinojen ja työn uudistaminen, osaamisen tason nostaminen, peruspalvelujen ja asumisen kehittäminen sekä maaseudun toimintarakenteiden vahvistaminen. Kansallisesti rahoitetaan muun muassa valtakunnallisia maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeita, erityisesti laajoja toimialakohtaisia verkostohankkeita sekä maaseutuprofessuureja. Kansallisen maaseutupolitiikan pidemmän aikavälin linjauksia käsitellään vuonna 2009 laadittavassa maaseutupoliittisessa selonteossa ja vuoden 2009 alussa valmistuneessa viidennessä maaseutupoliittisessa kokonaisohjelmassa.

Neuvonnan avulla lisätään maatalouden kilpailukykyä vahvistamalla toimijoiden osaamista ja edistämällä uusien innovaatioiden kehittämistä ja käyttöönottoa.

Neuvontajärjestöjen yritysneuvonnalla lisätään liiketoiminta- ja markkinaosaamista sekä tuottavuutta ja edistetään sukupolven- ja muita omistajanvaihdoksia. Neuvonnalla vaikutetaan lisäksi ympäristön ja maaseudun tilan paranemiseen, luonnon monimuotoisuuden lisääntymiseen sekä maatalousperäisten energialähteiden tuotannon ja käytön lisäämiseen.

4H-toiminta vahvistaa erityisesti maaseudun ja kaupungin välistä vuorovaikutusta. Sillä pyritään lisäämään yrittäjyyshalukkuutta ja työelämäosaamista muun muassa yrittäjyyskasvatuksen avulla ja täten osaltaan toteutetaan työn, yrittämisen ja työelämän sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmien tavoitteita. Kansallisilla totopelivaroilla edistetään hevostaloutta, erityisesti kotimaista hevoskasvatusta. Maatalousmuseo Saran ohjaus ja avustaminen siirtyvät opetusministeriön hallinnonalalle vuoden 2010 alusta.

50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 668 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseudun neuvontajärjestöjen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (244/2002) mukaisesti yleisavustuksena neuvontaan ja tutkimukseen myönnettävien valtionapujen maksamiseen lähinnä valtakunnallista, koko maan kattavaa neuvontaa harjoittaville rekisteröidyille yhdistyksille ja muille yhteisöille. Erikseen haettaessa määrärahaa saadaan myöntää myös erityisavustuksena.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtionavulla turvataan tasokkaan sekä alueellisesti ja sisällöllisesti kattavan neuvonnan tarjonta, joka omalta osaltaan luo edellytyksiä maataloustuotannon harjoittamiselle koko Suomessa. Alueellinen neuvontajärjestö tavoittaa vuosittain yli 40 % maatiloista (laskutettujen asiakkaiden määrä). Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyk-

senä huomioon 802 000 euroa maatalousmuseo Saran siirtymisestä opetusministeriön pääluokkaan momenteille 29.80.32. ja 53.

Määrärahalla katetaan lisäksi maatalouden neuvontaorganisaatioiden yhteistyön kehittämistarpeet kattavan neuvontaverkoston turvaamiseksi sekä bioenergianeuvonnan lisäämiseksi.

Valtionavun käytön alustavat tavoitteet:

1. Maaseutuyritysten kilpailukyvyn, erityisesti liiketoimintaosaamisen, sekä tuotteiden, toiminnan ja palvelujen laadun parantaminen

— keskitytään asiantuntija-avun antamiseen taloudellisten laskelmien ja taloussuunnitelmien tekemisessä sekä analysoinnissa, yrityskokonaisuuden johtamisessa erityisesti markkinaosaamisen ja tuottavuuden lisäämiseksi sekä maatilojen omistajanvaihdossuunnitelmissa.

2. Ympäristön ja maaseudun tilan parantaminen sekä maatalouden kasvihuonepäästöjen vähentäminen

— maataloustuotannon ravinnekuormituksen vähentämiseksi tehdään viljely- sekä erityistukisuunnitelmia tiloille sekä järjestetään neuvontaa maatilojen vesiensuojeluun liittyvistä erityiskysymyksistä.

3. Maaseudun elinkeinojen monipuolistaminen ja bioenergiatuotannon lisääminen

— maatalousperäisen energiatuotannon lisäämiseksi neuvonnassa keskitytään tuotantotekniikoiden sekä tuotannon kannattavuuden, tukimahdollisuuksien ja markkinointikanavien esittelyyn sekä suunnitelmiin ja laskelmiin, joissa selvitetään tilatason mahdollisuudet bioenergian tuotantoon ja käyttöön.

— maatiloilla tapahtuvaa palveluyrittäjyyttä kehittämällä maaseudulle luodaan uusia työpaikkoja, joiden avulla maaseutua pystytään pitämään asuttuna ja elinvoimaisena. Neuvonta kattaa yrityksen elinkaaren perustamisesta sukupolvenvaihdokseen.

Määrärahan käyttöön liittyvät tavoitteet sovitaan tarkemmin tulossopimuksissa.

2010 talousarvio	9 668 000
2009 talousarvio	10 820 000
2008 tilinpäätös	10 590 000

54. Hevostalouden edistäminen totopeleistä valtion osuutena kertyvillä varoilla (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 832 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 18 §:ssä tarkoitetusta valtion osuudesta suoritettavien avustusten maksamiseen, totopelien tuottojen käyttämisestä hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen annetun lain (1055/2001) mukaisesti ja

2) hevostalousneuvottelukunnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Totopeleistä arvioidaan valtion osuutena kertyvän 9 000 000 euroa, jota vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.20. Kun valtion osuudesta käytetään momentilla 30.20.01 myönnettäviä määrärahoja vastaavasti Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen hevostalouden tutkimukseen 168 000 euroa, valtion osuudesta jää tälle momentille 8 832 000 euroa käytettäväksi hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Avustus hevostalousjärjestöjen toiminnan tukemiseen	520 000
Avustus totopelilaitteiden linja-, huolto- ja asennuskuluihin	473 000
Avustus hevoskasvatukseen	2 750 000
Palkintotuki ja muut avustukset	4 788 000
Avustus raviratojen korjaus- ja korvausinvestointeihin	300 000
Hevostalousneuvottelukunnan menot	1 000
Yhteensä	8 832 000

2010 talousarvio	8 832 000
2009 talousarvio	9 032 000
2008 tilinpäätös	8 484 748

55. Valtionapu 4H-toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 4 820 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseudun neuvontajärjestöjen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (244/2002) mukaisesti 4H-toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: 4H-toiminta edistää maaseudun elinvoimaisuutta ja vetovoimaisuutta asuinympäristönä sekä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta tarjoamalla monipuolista harrastus- ja palvelutoimintaa, työllistämällä nuoria ja tarjoamalla heille mahdollisuuksia yrittäjyyden kokeilemiseen omalla kotiseudulla. Erilaiset käytännön taitoja edellyttävät metsä-, luonto- ja ympäristöasiat ovat toiminnan painopistealueita. Määrärahan käyttöön liittyvät vuoden 2010 tavoitteet sovitaan tarkemmin tulossopimuksessa.

4H-neuvontajärjestössä on yhteensä yli 300 valtionavustusta saavaa yhdistystä, joiden toiminta kattaa noin 90 % Suomen kunnista.

2010 talousarvio	4 820 000
2009 talousarvio	5 000 000
2008 tilinpäätös	4 870 000

61. EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 57 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) EU:n ohjelmakauden 2007—2013 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien hankkeiden ja sen toteutukseen liittyvän teknisen avun Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU-rahoitusosuuden maksamiseen

2) yhdessä vastinrahoitusmomentin 30.10.62 määrärahojen kanssa maaseuturahaston rahoitusosuutena enintään 170 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta teknisellä avulla palkattavien osuus on enintään 101 henkilötyövuotta ja

3) ohjelmien toteuttamisen kannalta muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisvaltuudesta 1 622 000 euroa ja määrärahasta 1 520 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2010 saa tehdä ohjelmakauteen 2007—2013 kohdistuvia myöntämispäätöksiä 70 300 000 eurolla.

Mikäli ohjelmakauteen 2007—2013 kohdistuvaa vuoden 2009 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2010.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman tavoitteita tukevia toimenpiteitä.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi laajakaistarakentamisen tuesta sekä laiksi maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista annetun lain muuttamisesta. Tuen edellytyksenä on, että hankekohtaisesti kunnat sitoutuvat rahoittamaan oman osuutensa julkisesta rahoituksesta. Hankkeen julkinen rahoitus voi olla enintään 2/3 hankkeen kustannuksista, josta EU:n rahoitusosuus enintään 2/3 ja loppuosa on kuntien rahoitusosuutta. Hankkeen kokonaisrahoituksesta 1/3 on yksityistä rahoitusosuutta. Laajakaistarakentamisen tukemiseen käytetään myös momentin 31.40.50 määrärahaa.

EU:n elvytyssuunnitelman perusteella Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa laajakaistahankkeisiin kohdennettavia maaseuturahaston lisävaroja on otettu huomioon valtuuden lisäyksenä 7 000 000 euroa ja määrärahan lisäyksenä 2 000 000 euroa.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä aiheutuvat menot, milj. euroa

	2010	2011	2012	2013	2014—	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	48,290	40,970	31,180	17,850	-	138,290
Vuoden 2010 sitoumukset	9,010	27,430	15,550	12,250	6,060	70,300
Yhteensä	57,300	68,400	46,730	30,100	6,060	208,590

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin, milj. euroa

Ohjelma	Ohjelmakauden rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta ohjelmakautena	Myöntämisvaltuus v. 2010	Käytetty määrärahaa v. 2008	Budjetoitu määrärahaa v. 2009	Määräraha v. 2010
Ohjelmakausi 2000—2006 yhteensä[1)]	195,400	202,342	-	28,081	-	-
Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma (ohjelmakausi 2007—2013)[2)]	420,120	178,100	70,300	5,792	43,500	57,300
— josta laajakaistahankkeet	24,570	-	7,000	-	-	2,000
— josta Kainuu	10,238	4,683	1,622	0,062	1,132	1,520
— josta tekninen apu	18,000	7,937	2,720	2,005	3,135	2,800
Kaikki yhteensä	615,520	380,442	70,300	33,873	43,500	57,300

[1)] Ei sisällä alueellista maaseudun kehittämisohjelmaa (ALMA).

[2)] Sisältää osan linjasta 1, linjan 3, osan linjasta 4 ja teknisen avun.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti määrärahasta rahoitetaan alueellisten myöntämisvaltuuksien maaseuturahaston rahoitusosuus Kainuun maakuntaa varten. Momentin teknisen avun määrärahaa käytetään myös momenttien 30.20.43 ja 30.20.44 sekä Maatilatalouden kehittämisrahaston osalta Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toteutukseen liittyvän teknisen avun maaseuturahaston rahoitusosuuden maksamiseen.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02 sekä valtion rahoitusosuus momentille 30.10.62.

Määräraha on osaksi alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2010 talousarvio	57 300 000
2009 talousarvio	43 500 000
2008 tilinpäätös	33 873 431

62. Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 60 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) EU:n ohjelmakauden 2007—2013 Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) rahoitettavan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien hankkeiden ja sen toteutukseen liittyvän teknisen avun valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) yhdessä momentilla 30.10.61 olevan maaseuturahaston rahoitusosuuden kanssa valtion

rahoitusosuutena henkilöstön palkkaamiseen sekä muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen ja

3) neuvoston asetuksen (EY 1290/2005) artiklan 31 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) ja 33 (maaseuturahastoa koskevat erityiset säännökset), neuvoston asetuksen (EY 1260/1999) artiklan 30 (tukikelpoisuus) ja artiklan 39 (varainhoitoa koskevat oikaisut) ja neuvoston asetuksen (ETY 2082/1993) artiklan 24 (tuen vähentäminen, pidättäminen ja peruuttaminen) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisvaltuudesta 1 947 000 euroa ja määrärahasta 1 800 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2010 saa tehdä ohjelmakauteen 2007—2013 kohdistuvia myöntämispäätöksiä 69 400 000 eurolla.

Mikäli ohjelmakauteen 2007—2013 kohdistuvaa vuoden 2009 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2010.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman tavoitteita tukevia toimenpiteitä.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä aiheutuvat menot, milj. euroa

	2010	2011	2012	2013	2014—	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	53,930	44,730	33,230	19,110	-	151,000
Vuoden 2010 sitoumukset	6,770	22,120	18,020	13,880	8,610	69,400
Yhteensä	60,700	66,850	51,250	32,990	8,610	220,400

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin, milj. euroa

Ohjelma	Ohjelmakauden rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta ohjelmakautena	Myöntämisvaltuus v. 2010	Käytetty määrärahaa v. 2008	Budjetoitu määrärahaa v. 2009	Määräraha v. 2010
Ohjelmakausi 2000—2006 yhteensä[1)]	177,264	183,756	-	20,957	-	-
Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma (ohjelmakausi 2007—2013)[2)]	433,450	193,408	69,400	6,973	47,100	60,600
— josta Kainuu	11,806	5,357	1,947	0,076	1,295	1,800
— josta tekninen apu	22,000	9,702	3,324	2,465	3,831	3,430
Ohjelmien korjaukset	-	-	-	0,590	0,100	0,100
Kaikki yhteensä	610,714	377,164	69,400	28,520	47,200	60,700

[1)] Ei sisällä alueellista maaseudun kehittämisohjelmaa (ALMA).

[2)] Sisältää osan linjasta 1, linjan 3, osan linjasta 4 ja teknisen avun.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti määrärahasta rahoitetaan yhdessä momentilla 30.10.61 olevan maaseuturahaston rahoitusosuuden kanssa alueellisten myöntämisvaltuuksien valtion rahoitusosuus Kainuun maakuntaa varten. Momentin teknisen avun määrärahaa käytetään myös momenttien 30.20.43 ja 30.20.44 sekä Maatilatalouden kehittämisrahaston osalta Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toteutukseen liittyvän teknisen avun valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määräraha on osaksi alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2010 talousarvio	60 700 000
2009 talousarvio	47 200 000
2008 tilinpäätös	11 048 946

63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 023 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtakunnallisen maaseudun kehittämisen ja tutkimuksen sekä maa- ja elintarviketalouden tutkimuksen rahoituksesta annetun lain (1477/2007) ja valtionavustuslain (688/2001) mukaisessa laajuudessa valtakunnallisten maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen mukaan lukien hankkeisiin sisältyvät kulutusmenot. Määrärahaa voidaan myöntää em. lainsäädännön edellyttämässä laajuudessa myös julkisyhteisöjen toteuttamiin hankkeisiin, joissa määrärahaa voidaan käyttää hankkeiden toteuttamiseen tarvittavan enintään 45 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla rahoitetaan valtakunnallista maaseudun kehittämis- ja tutkimustoimintaa, erityisesti laajojen verkostojen muodostumista. Määrärahalla tuetaan lisäksi valtioneuvoston maaseutupoliittisen selonteon ja erityisohjelman sekä viidennen, vuosia 2009—2013 koskevan maaseutupoliittisen kokonaisohjelman tavoitteita ja toteuttamista. Momentilta osarahoitetaan hankkeina myös seitsemää määräaikaista maaseutuprofessuuria.

Määrärahasta on tarkoitus osoittaa kylätoiminnan valtakunnalliseen kehittämiseen 850 000 euroa. Kylätoiminnan valtionavun tavoitteena on rahoituspohjan vakauttaminen ja välttämättömän kehitystyön jatkumisen turvaaminen.

2010 talousarvio	3 023 000
2009 talousarvio	2 693 000
2008 tilinpäätös	2 603 000

20. Maatalous

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Maataloustuotteiden, erityisesti kasvinviljelytuotteiden, ja maatalouden tuotantopanosten hinnat nousivat voimakkaasti vuosien 2007—2008 aikana. Nousu taittui kuitenkin vuoden 2008 loppupuolella. Ennusteiden mukaan viljan ja öljykasvien hinnat pysyttelisivät seuraavan kymmenen vuoden aikana keskimäärin 30—40 % ja jalostettujen maitotuotteiden (voi, maitojauhe, juustot) hinnat puolestaan noin 50—60 % korkeammalla tasolla kuin vuosina 2001—2005 keskimäärin. Kansainvälisen talouskriisin arvioidaan lisäävän hintavaihteluita.

Euroopan unioni on vuoden 2005 jälkeen alentanut huomattavasti vienti- ja markkinatukien tasoja, mikä on supistanut myös Suomessa maksettuja tukisummia. Lähivuosien markkinaennusteiden perusteella tukitasojen alenemisen arvioidaan kuitenkin tasaantuvan. Maatalouden toimin-

taedellytysten säilyminen ja kehittyminen edellyttävät, että Suomen tuottavuus- ja rakennekehitys eivät merkittävästi poikkea keskeisistä kilpailijamaista.

Maatalouden ravinnepäästöt maaperään, vesistöihin ja ilmaan vähenevät uusien, tarkennettujen tuotantomenetelmien ja -suositusten sekä -määräysten seurauksena. Kansallisen energia- ja ilmastostrategian päästörajoitusten mukaisesti maatalousperäisten energialähteiden tuotanto ja käyttö lisääntyvät lähivuosina.

Maatalous- ja elintarviketuotannon salmonellariski lisää paineita kotimaisen valkuaisrehutuotannon turvaamiseen.

Toimintaympäristön muutoksen tunnusluvut

	2005	2006	2007	2008	Kehitysarvio 2009—2010
Tukea saaneiden tilojen määrä, kpl	68 427	68 196	66 346	64 982	laskee
— väheneminen edellisestä vuodesta, %	3,3	0,4	2,7	2,1	jatkuu melko nopeana
Tilojen keskimääräinen peltopinta-ala, ha	34,2	34,4	35,3	36,1	kasvaa
Pellonkäyttö					
Maatalouskäytössä yhteensä, ha, josta	2 267 000	2 293 800	2 295 000	2 296 000	nykyinen taso säilyy
— elintarvikkeiden ja rehujen tuotannossa oleva ala	2 016 800	2 023 400	2 054 400	2 088 500	nykyinen taso säilyy
— energiakäytössä oleva ala	9 200	17 000	19 000	19 000	kasvaa
— kesantona oleva ala[1)]	241 000	253 400	231 600	188 500	alenee hitaasti
Tuotantomäärät					
Maitomäärä, milj. ltr	2 362	2 343	2 287	2 244	laskee hitaasti
Lihantuotanto yhteensä, milj. kg, josta	378	382	396,1	399,0	
— naudanlihan tuotanto	87	85	86,7	80,3	laskee hitaasti
— sianlihan tuotanto	204	208	213,2	217,0	kasvaa kulutuksen tahdissa
— siipikarjanlihan tuotanto	87	88	95,4	100,9	kasvaa kulutuksen tahdissa
Kananmunien tuotanto, milj. kg	58	57	57	58	laskee hitaasti
Viljasato yhteensä, milj. kg	4 058	3 790	4 137	4 082	nykyinen taso säilyy

[1)] V. 2006 ja 2007 tiedot sisältävät hoidetun viljelemättömän pellon.

Keskeisten toimenpiteiden vaikuttavuustavoitteet

Pääluokkaperusteluissa esitettyjen vaikuttavuustavoitteiden saavuttamiseksi maa- ja puutarhataloutta tuetaan Suomessa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten tukimuotojen lisäksi kansallisilla tukijärjestelmillä. Maa- ja elintarviketalouden kilpailukyky Suomen olosuhteissa perustuu tulevaisuudessa myös entistä enemmän kaikkien elintarvikeketjun toimijoiden vahvaan osaamiseen ja uusien innovaatioiden (kuten uudet tuotteet sisältäen bioenergian, uudet tuotantoteknologiat, uudet ympäristöystävällisemmät tuotantotavat) kehittämiseen ja nopeaan käyttöönottoon.

EU:n maatalouspolitiikan välitarkastus (ns. terveystarkastus) vaikuttaa tukijärjestelmiin ja niiden toimeenpanoon vuonna 2010. Esimerkiksi EU:n kokonaan rahoittamia suoria tukia leikataan aiempaa enemmän ja määrärahoja ohjataan maaseudun kehittämiseen. Maitokiintiöjärjestelmän asteittaiseen purkamiseen liittyen tarvitaan toimia maitosektorille. Asiaa koskevat neuvoston ase-

tukset annettiin tammikuussa 2009 ja vuotta 2010 koskevat komission asetukset annetaan loppuvuonna 2009.

Komission vuonna 2009 hyväksymää uudistettua pohjoisen tuen järjestelmää sovelletaan vuonna 2010 ensi kertaa kokonaisuudessaan. Muita kansallisen tuen tukijärjestelmiä sovelletaan pääsääntöisesti aiempien vuosien tapaan.

Sokerin ylituotannon vähentämiseen tähtäävään sokerialan rakenneuudistukseen liittyen yrityksille, viljelijöille ja muille alan toimijoille on korvattu osa uudistuksesta aiheutuvista tulojen menetyksistä unionin sokerin rakenneuudistusrahastosta. Suomen tukiosuus 75,8 milj. euroa on käytettävissä vuosina 2007—2011, määrästä on vuoden 2009 loppuun mennessä myönnetty 69,8 milj. euroa. Suomen viimeisen, Säkylässä sijaitsevan, sokeritehtaan tuotantoa on vähennetty 10 prosentilla viljelykaudesta 2008 alkaen. Lisäksi Jokioisissa sijaitseva tehdas on lopettanut isoglukoosin tuotannon. Rakenneuudistukseen sisältyvää ns. monipuolistamistukea maksetaan vuoteen 2011 asti sokerintuotantoa korvaavan yritystoiminnan kehittämiseen. Sokerijuurikkaan viljelyn jatkuminen ja tuotannon kannattavuus Suomessa pyritään varmistamaan maksamalla juurikkaan viljelijöille kansallista pinta-alaan perustuvaa tukea sen sallittu enimmäismäärä. Lisäksi tuotantoaan jatkaville on maksettu kansallista kuljetustukea vuodesta 2009 alkaen. Sokerijuurikkaan viljelyä jatkaa noin 1 070 viljelijää.

Ohjelmakautta 2007—2013 koskevalla Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmalla vaikutetaan ympäristön ja maaseudun tilan paranemiseen ja luonnon monimuotoisuuden lisääntymiseen luonnonhaittakorvauksen, maatalouden ympäristötuen, eläinten hyvinvointia edistävien tukien ja ei-tuotannollisten investointien tuen avulla. Maa- ja metsätalousministeriö selvittää, onko vuonna 2010 mahdollista lisätä tukikelpoista peltoalaa ympäristötuki- ja luonnonhaittakorvausjärjestelmän piiriin. Ohjelmalla vaikutetaan myös maatalouden kilpailukyvyn parantamiseen maatalouden rakennetuen eli nuorten viljelijöiden aloitustuen ja maatalouden investointituen avulla.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan välitarkastuksessa (nk. terveystarkastus) ohjataan lisävaroja käytettäväksi EU:n maaseuturahastosta maaseudun kehittämisen uusiin haasteisiin (ilmastonmuutos, uusiutuva energia, vesienhoito ja luonnon monimuotoisuus sekä niihin liittyvät innovaatiot ja maitoalan rakenneuudistus) vuonna 2010—2013. Lisävarat ja niitä vastaava kansallinen rahoitus on vuonna 2010 kohdennettu maatalouden politiikkasektorille, ympäristötukimomentille.

Maatalouden rakennetuen avulla sekä varhaiseläkejärjestelyin pyritään tuotantokustannusten alentamiseen edistämällä yrityskoon kasvua. Rakennetuki suunnataan perheviljelmille ja niiden muodostamille yhteenliittymille. Rakennetukia myönnetään korkotukina ja Makerasta rahoitettavina avustuksina ja valtion takauksina. Korkotukilainoja voidaan myöntää enintään 300 milj. euron lainapääomalle. Korkotukilainoja myönnetään muun muassa tuotanto- ja maatilojen asuinrakennusten rahoittamiseen sekä nuorten viljelijöiden aloitustukeen liittyviin kiinteistö- ja irtaimistohankintoihin. Käytettävissä olevat varat kohdennetaan elinkeinon jatkuvuuden ja tuotannon kannattavuuden parantamisen kannalta keskeisiin kohteisiin.

Vuonna 2010 rakennetukihakemuksista rahoitetaan EU:n maaseuturahaston osarahoitteisella tuella lypsy- ja lihakarjanavetoiden investointien ja nuorten viljelijöiden aloitustuen avustusosuus sekä eräiden bioenergian tuotantoon liittyvien investointien avustusosuus. Muut investointitukikohteet, nuorten viljelijöiden aloitustuen korkotuki ja valtiontakaus on tarkoitus rahoittaa kokonaan kansallisin varoin. Tuella arvioidaan rahoitettavan noin 600 tilanpidon aloittamista. Avustuksilla tuetaan hallitusohjelman mukaisesti myös turkistarhojen siirtoa pois pohjavesialueilta.

Maatalouden varhaiseläkejärjestelmät tarjoavat ikääntyneelle viljelijälle mahdollisuuden tilasta tai tuotannosta luopumiseen luovuttamalla tila jatkajalle tai pellot tilaansa laajentavalle viljelijälle. Varhaiseläkettä nostaa tällä hetkellä noin 27 000 henkilöä.

Hallitusohjelman mukaisesti toteutetaan vuonna 2008 käynnistettyä suomalaisen ruokakulttuurin edistämisohjelmaa. Tällä pyritään varmistamaan, että suomalaisen ruokakulttuurin arvostus nousisi, lähiruokaa käytettäisiin enemmän muun muassa julkisissa ruokapalveluissa ja että kuluttaja olisi tyytyväinen kotimaisten elintarvikkeiden laatuun ja valikoimiin ja että terveelliset ruokatottumukset yleistyisivät.

Maa- ja elintarviketutkimus tuottaa ja välittää yhteistyössä neuvonnan kanssa tutkimukseen perustuvaa tietoa maa-, puutarha- ja elintarviketalouden sekä näihin liittyvän maaseudun yritystoiminnan kehittämiseksi. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukseen (MTT) on koottu maa-, puutarha- ja elintarviketalouden biologinen, taloudellinen ja teknologinen tutkimus. MTT kehittää ja tehostaa toimintaansa vastaamaan paremmin yhteiskunnan muuttuneisiin tarpeisiin muun muassa sektoritutkimuksen neuvottelukunnan linjausten mukaisesti. Lisäksi tutkimusta rahoitetaan momentin 30.01.22 yhteistutkimusvaroin ja Maatilatalouden kehittämisrahastosta. Tutkimuksen ja neuvonnan yhteisillä toimilla vaikutetaan myös maatilan energiaraaka-aineisiin perustuvan tuotantomuodon valintaan eri tavoin suuntautuneilla maatiloilla.

Viljelijätukien menot ja niiden EU-osuus vuosina 2008—2010, milj. euroa

	Vuodelle 2008 maksettu tuki	Arvio vuodelle 2009	Arvio vuodelle 2010
Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (mom. 30.20.40)	554,7	555,9	558,3
EU-tulotuki (mom. 30.20.41)[1)]	547,5	558,0	544,5
Maatalouden ympäristötuki, eläinten hyvinvointia edistävät tuet ja ei-tuotannolliset investoinnit yhteensä (mom. 30.20.43)	312,3	348,9	362,2
— valtion osuus	225,0	251,3	258,9
— EU:n osuus	87,3	97,6	103,3
Luonnonhaittakorvaus yhteensä (mom. 30.20.44)	420,7	422,7	422,7
— valtion osuus	302,9	304,3	304,3
— EU:n osuus	117,8	118,3	118,3
Yhteensä viljelijätuet	1 835,2	1 885,5	1 887,7
— valtion osuus	1 082,6	1 111,5	1 121,5
— EU:n osuus	752,6	773,9	766,1
— EU:n osuus, %	41,0	41,0	40,6

[1)] Ei sisällä EU-markkinatukea, joka ei ole viljelijätuki.

MAKERAsta ja talousarviosta myönnettävän maatalouden rakennetuen kehittyminen tukimuodoittain vuosina 2008—2010, milj. euroa

	2008 tilinpäätös	2009 arvio	2010 arvio
MAKERA			
Käytettävissä olevat varat yhteensä	182,2	217,5	165,7
— omat tulot (mm. lainojen lyhennykset ja korot)	91,4	74,0	62,9
— lainojen ja avustusten peruutukset	0,0	4,9	2,7
— tulot EU:lta + sekalaiset tulot	9,3	15,4	26,5
— edelliseltä vuodelta siirtyvä määrä	56,1	57,5	40,7
— maitokiintiöiden myynti	2,2	2,0	2,0
— siirto talousarviosta	23,1	63,7	30,9

LAINAT, yhteensä	318,6	387,0	303,0
MAKERAsta (valtionlainat)	4,0	3,0	3,0
Talousarviosta (korkotukilainat, mom. 30.20.49)	314,6[1)]	384,0	300,0
AVUSTUKSET (MAKERAsta)	109,0	160,0	86,0
KORKOTUKILAINOJEN KORKOTUKI (mom. 30.20.49)	51,1	58,6	59,6

[1)] Sisältää edelliseltä vuodelta siirretyn myöntämisvaltuuden.

01. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 34 643 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen valiotaimituotannon osalta enintään 80 000 euroa

2) Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toiminnasta aiheutuviin sijoitusmenoiksi luettaviin talonrakennus- sekä maa- ja vesirakennustöihin

3) kasvinsuojeluaineiden tarkastus- ja testaustoiminnasta aiheutuvien Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen menojen maksamiseen ja

4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa tuloina otetaan huomioon tulot, jotka kertyvät Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen suoritteista perittävistä maksuista annetun asetuksen (1475/2007) perusteella.

Selvitysosa: Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) *tehtävänä* on tuottaa ja välittää tutkimukseen perustuvaa tietoa maa- ja elintarviketalouden sekä siihen liittyvän maaseudun yritystoiminnan kehittämiseksi. MTT edistää elintarviketeollisuuden ja sen tarvitseman raaka-ainetuotannon kilpailukykyä sekä tukee elinympäristön, maaseudun ja maatalouden kestävää kehitystä. Lisäksi MTT:llä on viranomaistehtäviä, jotka liittyvät tutkimuksen yhteydessä hankittavaan asiantuntemukseen.

MTT:llä on laaja vastuu kansallisessa innovaatiotoiminnassa maa- ja puutarhatalouden, maaseudun kehittämisen ja elintarvikkeiden laadun ja turvallisuuden politiikkasektoreilla, jotka kytkeytyvät muun muassa luonnonvarojen kestävään käyttöön, alueelliseen ja infrastruktuurien kehittämiseen ja työn, osaamisen ja hyvinvoinnin kysymyksiin. MTT:n tutkimus rakentaa keskeistä tietopohjaa koko elintarvikeketjun tuotantopanosten ja raaka-aineiden tuotannosta ja jalostuksesta elintarvikemarkkinoihin ja kuluttajien valintoihin. MTT osallistuu aktiivisesti maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonalojen yhteisen Ympäristö ja luonnonvarat -tutkimusyhteenliittymän toimintaan sekä tutkimuksen suuntaamiseen Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan tutkimusohjelmiin.

MTT tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

— MTT tuottaa tietoa maaseudun osaamisen ja yritystoiminnan vahvistamiseksi. MTT arvioi EU:n ja kansallisten politiikkojen tehokkuutta maaseutukehityksen osalta.

— MTT tuottaa uusia menetelmiä ja toimintamalleja sekä teknologisia ratkaisuja maa- ja puutarhatalouden kannattavuuden ja kestävyyden turvaamiseksi ja maataloustuotannon jatkumiseksi Suomessa.

— MTT tuottaa ratkaisuja ravinnekuormituksen ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. MTT edistää maa- ja elintarviketaloudessa hyödynnettävien luonnonvarojen kestävää käyttöä. MTT vastaa kansallisten kasvi- ja eläingeenivaraohjelmien koordinoinnista ja maatalouden kasvihuonekaasupäästöjen inventoinnista Suomessa.

— MTT kehittää maataloustuotantoon, maa- ja elintarviketalouden sivuvirtoihin ja uusiokäyttöön perustuvia energiaratkaisuja uusiutuvan energiatuotannon lisäämiseksi ja energiatehokkuuden parantamiseksi.

— MTT tuottaa tietoa ja menetelmiä kasvien ja eläinten terveyden edistämiseksi, eläinten hyvinvoinnin parantamiseksi ja kuluttajiin kohdistuvien riskien vähentämiseksi. MTT osallistuu elintarvikkeiden ja niiden tuotantoprosessien kehittämiseen sekä edistää osaamisellaan elintarvikeketjun tarvitseman laadukkaan raaka-aineen tuotantoprosesseja.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2010 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti MTT:lle seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tuloksellisuus

Toiminnallinen tehokkuus

Toiminnan suuntaaminen politiikkasektoreille[1)]

	2008 tilinpäätös Kustannukset		2009 arvio Kustannukset		2010 esitys Kustannukset	
	1 000 €	Htv	1 000 €	Htv	1 000 €	Htv[2)]
1. Maaseudun kehittäminen	5 217	89	5 600	99	6 300	105
— Tutkimus	4 625	79	4 800	85	5 600	93
— Asiantuntijatehtävät	592	10	800	14	700	12
2. Maa- ja puutarhatalous	25 253	431	23 800	424	24 000	405
— Tutkimus	21 146	361	19 100	340	19 100	322
— Asiantuntijatehtävät	4 107	70	4 700	84	4 900	83
3. Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	7 621	130	8 200	146	8 800	148
— Tutkimus	6 672	114	7 300	130	7 700	129
— Asiantuntijatehtävät	949	16	900	16	1 100	19
4. Muu tutkimustoiminta ja muut asiantuntijatehtävät	4 834	82	4 900	87	4 900	81
— Muut tutkimustehtävät	1 022	17	600	11	600	10
— Muut asiantuntijatehtävät	2 176	37	2 600	46	2 600	43
— Tutkimusyhteisöä palvelevat asiantuntijatehtävät	1 636	28	1 700	30	1 700	28
Tutkimustoiminta ja asiantuntijatehtävät yhteensä	42 925	732	42 500	756	44 000	739
— Tutkimus	33 465	571	31 800	566	33 000	554
— Asiantuntijatehtävät	9 460	161	10 700	190	11 000	185

[1)] MTT:n tutkimustoiminnan ja asiantuntijatehtävien kokonaiskustannukset. Ei sisällä maksullista palvelutoimintaa.

[2)] Momentin 30.20.01 henkilötyövuosikiintiö vähennettynä maksullisen palvelutoiminnan henkilötyövuosilla (2008 TP: 38 htv, 2009 TA: 35 htv, 2010 TAE: 38 htv). MTT:n henkilöstökiintiö kokonaisuudessaan: v. 2008 TP 770, v. 2009 TA 791 ja v. 2010 TAE 777.

— Vuonna 2010 voimavaroja suunnataan seuraaviin tutkimusohjelmiin: mahdollisuuksien maaseutu, huomisen maatila, fossiilisesta uusiutuvaan, hyvinvointia ruuasta, vastuullinen elintarviketalous, muuttuva ilmasto ja maatalous, vesistöystävällinen maatalous ja geenivarojen kestävä käyttö.

Lisäksi MTT suuntaa tutkimusta laitoksen toimialaan liittyviin Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan tutkimusohjelmiin, joiden sisältö tarkentuu vuonna 2010.

— Osaamista kehitetään tiiviissä vuorovaikutuksessa kansainvälisten ja kansallisten yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa.

— Ulkoisten verkkopalvelujen tavoitteena on, että palveluille saadaan yhteenlaskettuna 4,3 (2008: 3,5) milj. käyntiä ja 1,1 (2008: 0,9) milj. kävijää.

— MTT vahvistaa kykyään olla vuorovaikutuksessa asiakkaiden - tutkimuksen hyödyntäjien - kanssa tutkimuksen suunnitteluvaiheessa, tutkimuksen aikana ja tulosten valmistuttua. Ohjelmat tukevat asiakkuuksien hallintaa ja tutkimuksen tarvelähtöistä painopisteiden määrittelyä.

— Tiedon ja teknologian siirtoa kehitetään ja toteutetaan yhdessä tulosten käyttäjien sekä innovaatioketjun muiden toimijoiden, kuten neuvonnan ja opetuksen, avulla. Toiminnassa hyödynnetään alueellisia osaamiskeskittymiä.

— MTT vahvistaa innovaatioketjun kokonaisuuden hallintaa lähtien tutkimuksesta keksinnön suojaamiseen ja edelleen kaupallistamiseen osana ydinprosessejaan.

— Tuottavuusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi MTT tehostaa kiinteistöjen käyttöä valtion toimitilastrategian mukaisesti sekä järjestää uudelleen ja tehostaa tutkimusta avustavia tehtäviä ja hallintotehtäviä. MTT linjaa selkeästi ensisijaiset, hallinnonalan ja sen resursoinnin kannalta keskeiset tutkimustehtävänsä ja järjestää tutkimushankkeiden toteuttamisen näiden linjausten mukaisesti. Lisäksi MTT suuntaa ja kehittää toimintaansa osana Ympäristö ja luonnonvarat -tutkimusyhteenliittymää sekä tiivistää yhteistyötä yliopistojen ja muiden tutkimuslaitosten kanssa. MTT:n toiminnan tulostavoitteiden saavuttamista seurattaessa arvioidaan nimenomaisesti erikseen toimintojen yhteensovittamishyötyjen saavuttamista sekä tutkimuksen että sitä tukevan hallinnon ja toimitilarakenteen uudistamisen osalta.

Taloudellisuuden ja tuottavuuden tunnuslukuja

	2008 toteutuma	2009 talousarvio	2010 esitys
1. Tutkimustoiminnan ja asiantuntijatehtävien kokonaiskustannukset/ tutkija, htv, 1 000 €	158	139	145
2. Tutkimustoiminnan ja asiantuntijatehtävien kokonaiskustannukset/ julkaisu, 1 000 €	27	31	32
3. Tutkimustoiminnan ja asiantuntijatehtävien kokonaiskustannukset/ asiakkaita palvelevat tuotokset, 1 000 €	248	118	210
4. Julkaisut yhteensä, kpl	1 595	1 350	1 380
— joista asiantuntijatarkastettuja tieteellisiä artikkeleita kpl/tutkija	0,7	0,7	0,8
— joista muita julkaisuja kpl/tutkija	5,2	3,7	3,8

Tuotokset ja laadunhallinta

Tuotokset keskeisistä suoritteista, kpl

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 esitys
Asiantuntijatarkastetut tieteelliset artikkelit	183	210	240
Ammattilehtiartikkelit	434	450	450
Yleislehtiartikkelit	64	90	90
Muut julkaisut	914	600	600
Julkaisut yhteensä	1 595	1 350	1 380
Tuotokset asiakkaiden päätöksenteon tueksi	86	250	100
Uudet tuotteet	24	35	35
Keksintöilmoitukset ja patentit	3	15	15
Analyysimenetelmät ja muut tutkimusta palvelevat tuotokset	60	60	60
Tuotokset yhteensä	173	360	210

Kasvinsuojeluainelausunnot ja tutkimusraportit, kpl

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 esitys
Valmisteiden myyntilupaa varten annetut lausunnot	6	4	-
Kasvinsuojeluainetutkimusraportteja	3	4	3
GM-lausunnot/Kasvintuotanto (koko MTT)	4 (32)	6 (32)	8 (35)
Neuvonnalliset julkaisut	46	40	45
Neuvonnalliset esitelmät	36	35	40
Maksullisen testauspalvelun luottamukselliset raportit	51	43	40

— Vuonna 2010 kehittämisen paino on asiakastyössä, tutkimuksen vaikuttavuudessa, rahoituspohjan laajentamisessa, osaamisen ja johtamisen kehittämisessä sekä tuottavuuden parantamisessa. Toiminnan kehittämisessä hyödynnetään määrämuotoista asiakastyytyväisyyskyselyä.

— Vuonna 2010 MTT:llä on valmius laatustandardin ISO 9001:2008 sertifiointiin ja MTT pyrkii ylittämään EFQM-laatupalkintoarvioinnissa 400 pisteen rajan. Riskienhallintaa ja toiminnan ympäristövastuullisuutta kehitetään jatkuvan parantamisen mallilla.

Varmennetuista lisäys- ja taimiaineistoista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (9/2006) mukainen toiminta edellyttää valiotaimituotannon toimintamahdollisuuksien vakauttamisen osalta hintatukea 80 000 euroa.

Määrärahaa käytetään Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen käytössä olevien kiinteistöjen muutos- ja korjaustöihin, joiden menot laitos itse suorittaa. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen varsinaiset talonrakennusmäärärahat sisältyvät Senaatti-kiinteistöjen menoihin.

MTT tekee edelleen kasvinsuojeluainetarkastuksia sekä muita kasvinsuojeluaineisiin liittyviä viranomais- ja asiantuntijatehtäviä. Kasvinsuojeluaineiden tutkimus- ja testaustoiminnalla tuotetaan kansainvälisten laatujärjestelmien mukaisesti puolueetonta tietoa valmisteiden biologisesta tehokkuudesta ja käyttökelpoisuudesta sekä kasvinsuojeluainejäämistä EU:n pohjoisissa äärioloissa. Tietoa käytetään rekisteröinnissä, neuvonnassa ja kuluttajille suunnattavan informaation tukemisessa. Kemikaalilain siirtymäkausi kestää 13.5.2010 saakka.

Tuottavuusohjelman ja valtion toimitilastrategian perusteella MTT luopuu osasta toimitilojaan sekä suunnittelee ja toteuttaa tilojen yhteiskäyttöä muun muassa yliopistojen ja muiden tutkimuslaitosten kanssa toimitilakustannusten säästöjen saavuttamiseksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	48 126	47 893	49 553
Bruttotulot[1)]	13 382	15 160	14 910
Nettomenot	34 744	32 733	34 643
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 517		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 738		

[1)] Bruttotuloissa ei ole otettu huomioon työ- ja elinkeinoministeriön määrärahoja (0,2 milj. euroa) eikä yhteisrahoitteiseen toimintaan muilta valtion virastoilta saatavia jakamattomia määrärahoja (0,55 milj. euroa), yhteensä 0,75 milj. euroa.

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	2 590	3 400	3 350
— EU:lta saatava rahoitus	728	900	900
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	4 842	6 000	5 250
Tulot yhteensä	8 160	10 300	9 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	27 350	33 000	30 000
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-19 190	-22 700	-20 500
Kustannusvastaavuus, %	30	31	32

— Tutkimushankkeille ja asiantuntijatehtäville välittömästi kohdistuvan yhteisrahoituksen tulokertymätavoite on 9,5 milj. euroa. Valtion virastoilta saatavaa yhteisrahoitusta odotetaan kertyvän 3,35 milj. euroa (35 %), EU:lta saatavaa yhteisrahoitusta 0,9 milj. euroa (9 %) ja muuta valtionhallinnon ulkopuolista yhteisrahoitusta 5,25 milj. euroa (56 %).

— Yhteisrahoituksen lisäksi MTT:n käytössä arvioidaan olevan EU-maataloustukia 1,0 milj. euroa, työ- ja elinkeinoministeriön työllistämismäärärahoja 0,2 milj. euroa sekä muita tuottoja 2,16 milj. euroa.

Tuloina otetaan huomioon muut kuin momenteille 12.30.32 ja 12.30.99 tutkimuskeskuksen toiminnasta kertyvät tulot. Puutarhakasvien jalostusmaksuina vuonna 2010 kertyvät tulot 80 000 euroa on merkitty momentille 12.30.32 ja pääomaluonteiset tulot momentille 12.30.99.

Määrärahasta on tarkoitus käyttää 890 000 euroa taloustutkimuksen tuottaman tilivuoden 2009 kannattavuuskirjanpitoaineiston hankinta- ja käsittelykustannusten kattamiseen. Näistä kustannuksista noin 380 000 euron osuus aiheutuu kirjanpitotietojen toimittamisesta EU:lle. EU korvaa vajaan viidesosan Suomen FADN-kirjanpitoaineiston tuottamisesta aiheutuvista kokonaiskustannuksista. Vuonna 2010 saatava korvaus koskee tilivuotta 2010 koskevaa ennakkoerää sekä tilivuoden 2008 aineistosta saatavaa loppuerää, yhteensä noin 149 000 euroa. Korvaus tuloutetaan tälle momentille MTT:lle aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi.

Määrärahassa on otettu huomioon edelleen 168 000 euroa hevostalouden tutkimukseen totopelien tuotto-osuutena momentille 12.30.20 kertyvistä varoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen, missä kertaluonteista vähennystä 97 000 euroa (sis. budjettirahoituksen 425 000 euroa, maksullisen ja yhteisrahoituksen osuuden 239 000 euroa)	-229
Tuottavuustoimet (-14 htv)	-748
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	248
Siirto momentilta 30.01.22 (kertameno)	500
Luovuttavien tilojen vuokrakompensaatio	518
Tasokorotus (kertameno)	610
Tuottavuussäästöjen käyttö (Muutosten tukeminen tuottavuustoimenpiteiden säästöistä vuonna 2010)	1 261
Uudelleenkohdentaminen	-500
Työnantajan kela-maksun poistaminen, tulojen vähennys	239
Muu tulojen vähennys	11
Yhteensä	1 910

2010 talousarvio	34 643 000
2009 talousarvio	32 733 000
2008 tilinpäätös	32 965 000

40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 558 265 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) ja tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain (557/2005) mukaiseen kansalliseen tukeen

2) valtionavustusten maksamiseen kotieläinjalostukseen liittyvien palveluiden saatavuuden turvaamiseksi pohjoisimmassa Suomessa ja

3) vuonna 2009 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2010 Manner-Suomessa tehtävistä uusista luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan sitoumuksista saa aiheutua menoja vuosina 2011—2014 yhteensä enintään 18 000 000 euroa.

Vuonna 2010 tehdyistä muista tukipäätöksistä saa aiheutua vuoden 2011 ja sitä seuraavien vuosien määrärahasta maksettavia menoja enintään 84 094 000 euroa.

Selvitysosa: Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen tavoitteena on täydentää EU:n tukijärjestelmiä (EU-tulotuet, luonnonhaittakorvaus ja ympäristötuki) sekä osaltaan turvata maa- ja puutarhatalouden toimintaedellytyksiä ja tuotannon kannattavuutta sekä edesauttaa maaseudun elinvoimaisuuden säilyttämisessä. Määrärahasta maksetaan Etelä-Suomen kansallista tukea, pohjoista tukea, luonnonhaittakorvauksen kansallista lisäosaa ja eräitä muita kansallisia tukia. Kansallista tukea maksetaan lähes kaikille aktiivitiloille.

Etelä-Suomen kansallista tukea maksetaan tukialueiden A ja B kotieläintaloudelle, puutarhataloudelle ja kasvinviljelylle komission vuonna 2008 hyväksymän tukiohjelman perusteella. Pohjoista tukea maksetaan Keski- ja Pohjois-Suomessa (C-tukialueella) kotieläintaloudelle, puutarhataloudelle ja kasvinviljelylle pitkäaikaisen pohjoisen tuen tukijärjestelmän perusteella. Komission vuonna 2009 hyväksymää uudistettua pohjoisen tuen järjestelmää sovelletaan vuonna 2010 ensi kertaa kokonaisuudessaan.

Luonnonhaittakorvauksen kansallista lisäosaa maksetaan koko maassa EU-osarahoitteisen luonnonhaittakorvauksen (LFA) lisäosana. Uusi LFA lisäosasitoumus arvioidaan tehtävän noin 4 000 tilalle. Lisäksi määrärahasta maksetaan eräitä muita tukimuotoja kuten perunantuotannon ja sokerijuurikkaan kansallista tukea. Uutena tukimuotona on tarkoitus maksaa tukea kotieläinjalostukseen liittyvien palveluiden saatavuuden turvaamiseksi pohjoisimmassa Suomessa, vastaavia menoja on aikaisemmin rahoitettu momentilta 30.10.50.

Lisäksi uutena kohteena on EU:n maatalouspolitiikan uudistuksen (ns. terveystarkastus) kansallisen toimeenpanon yhteydessä sovittu lypsylehmäpalkkio, jota voidaan rahoittaa momentin määrärahalla.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen arvioitu jakautuminen eri kohteisiin vuosina 2008—2010 sekä arvio menojen siirtymisestä seuraavien vuosien määrärahasta maksettavaksi, milj. euroa

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Tuki yhteensä ao. vuoden tuotannolle	554,7	555,9	558,3
Etelä-Suomen kansallinen tuki	93,5	90,4	87,0
Pohjoinen tuki	327,4	328,4	328,4
Luonnonhaittakorvauksen kansallinen lisäosa	119,3	119,3	119,3
Muu kansallinen tuki	14,5	17,8	23,6
Edellisiin vuosiin kohdistuvia tukimenoja maksetaan ao. vuoden määrärahasta	11,8	5,6	5,6
Valtuus budjetissa	84,1	84,1	84,1

Ympäristötuen ja luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan myöntämisvaltuuksista aiheutuvat menot, milj. euroa

	2010	2011	2012	2013	2014—	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset[1)]	116,0	116,0	1,0	0,6	-	233,6
Vuonna 2010 tehtävät luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan sitoumukset	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	22,5
Yhteensä	120,5	120,5	5,5	5,1	4,5	256,1

[1)] Ympäristötuen kansallisen lisäosan vuonna 2006 ja luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan 2006—2009 tehtyjen sitoumusten menot.

2010 talousarvio	558 265 000
2009 talousarvio	559 365 000
2008 tilinpäätös	557 475 000

41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 558 520 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) neuvoston asetuksen (EY) N:o 73/2009 mukaisten Euroopan unionin kokonaan rahoittamien suorien tukien ja niihin verrattavien muiden Euroopan unionin kokonaan rahoittamien menojen maksamiseen ja

2) neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 mukaisten maataloustuotteiden vientituen, yksityisen varastoinnin tuen ja eräiden muiden maataloustuotteiden markkinoita ohjaavien toimenpiteiden menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: EU-tulotukien avulla pyritään korvaamaan hallinnollisten hintojen laskuista aiheutuvia tulonmenetyksiä. EU-tulotukiin kuuluvien suorien tukien ehtona on muun muassa ympäristöön sekä eläinten ja kasvien terveyteen liittyvien vaatimusten noudattaminen.

Pääosa EU-tulotuista maksetaan suoriin tukiin kuuluvana tuotannosta irrotettuna tilatukena, joka otettiin käyttöön vuonna 2006. Lisäksi maksetaan tuotantosidonnaisia tukia. Kuitupellavan ja hampun sekä kuivattujen rehujen ja tärkkelysperunan jalostajille maksetaan suorien tukien järjestelmään kuulumattomia jalostustukia.

Suoriin tukiin kohdistuu vuosittain tuen mukauttaminen eli modulaatio. Vuonna 2010 modulaatio on 8 % suorien tukien määrästä. Modulaation laskenta on muuttunut vuodesta 2009 alkaen. Tuen leikkausta ei enää tehdä alle 5 000 euroa tukia saaville. Tämän seurauksena myöskään vastaavaa tuen palautusta ei enää tehdä seuraavana vuonna. Vuodesta 2009 alkaen modulaatioleikkaus tehdään tuen saajan kaikkien suorien tukien määrään, joka ylittää 5 000 euroa.

EU-tulotuet muodostivat vuonna 2008 noin 14 % maatalouden kokonaislaskelman mukaisesta kokonaistuotosta ja noin 29 % kaikista maa- ja puutarhataloudelle maksetuista tuista.

EU-markkinatukia (vienti- ja sisämarkkinatukia) arvioidaan maksettavan 14 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuonna 2010 maksettavat EU-tulotuet ja EU-markkinatuet. Momentille 12.30.01 arvioidaan kertyvän vastaavasti 558 520 000 euroa.

EU-tulotuki ja EU-markkinatuet vuonna 2010 käyttökohteittain	€
EU-tulotuki yhteensä	544 520 000
— Tilatuki	508 968 000
— Tuotantosidonnaiset viljelijätuet	55 354 000
— Muut tuotantosidonnaiset tuet (jalostajan tuet)	1 198 000
— Suorien tukien mukauttaminen	-21 000 000

EU-markkinatuet yhteensä	14 000 000
— Vientituki	11 000 000
— Sisämarkkinatuet	3 000 000
Yhteensä	558 520 000

2010 talousarvio	558 520 000
2009 talousarvio	592 987 000
2008 tilinpäätös	559 852 637

42. Satovahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää satovahinkojen korvaamisesta annetun lain (1214/2000) mukaisten korvausten maksamiseen. Määrärahasta saa maksaa myös edellisiin vuosiin kohdistuvia korvauksia.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Lain perusteella korvauksia voidaan maksaa poikkeuksellisten luonnonolojen kasvavalle tai korjuuvaiheessa olevalle sadolle aiheuttamista vahingoista, vahingosta, joka aiheutuu talvehtivalle kasville poikkeuksellisista talvehtimisolosuhteista sekä poikkeuksellisen tulvan tai poikkeuksellisten sateiden vuoksi kylvämättä jääneen peltoalan perusteella sekä neuvontajärjestöille niiden kunnille antamasta asiantuntija-avusta.

2010 talousarvio	3 400 000
2009 talousarvio	3 400 000
2008 tilinpäätös	3 400 000

43. Maatalouden ympäristötuki, eläinten hyvinvointia edistävät tuet ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 362 238 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) EU:n komission vuosille 1995—1999 hyväksymän maatalouden ympäristöohjelman, vuosille 2000—2006 hyväksymän horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman mukaisten maatalouden ympäristötukien ja vuosille 2007—2013 hyväksymän Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman mukaisten maatalouden ympäristötukien, eläinten hyvinvointia edistävien tukien ja ei-tuotannollisten investointitukien maksamiseen

2) kokonaan kansallisesti rahoitettavaan useiden tilojen yhteisten vesitaloudellisten toimenpiteiden hankekohtaiseen suunnitteluun enintään 84 000 euroa

3) kokonaan kansallisesti rahoitettavan luonnon monimuotoisuutta ja kosteikkoja koskevien yleissuunnitelmien laatimiseen enintään 260 000 euroa ja

4) kokonaan kansallisesti rahoitettavaan yhteisön vesipolitiikan puitedirektiivin toimeenpanoon liittyen maa- ja metsätalouden kuormituksen ja sen vaikutusten seurantaan enintään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin ja kokonaan kansallista määrärahaa enintään 22 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen kohdissa 2—4 tarkoitettuihin toimenpiteisiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2010 saa tehdä EU:n komission vuosille 2007—2013 hyväksymän maatalouden ympäristötukijärjestelmän ja eläinten hyvinvointia edistävien tukien mukaisia sitoumuksia ja sopimuksia sekä ei-tuotannollisten investointien tukijärjestelmän tukien myöntämispäätöksiä siten, että niistä aiheutuu vuosina 2011—2019 menoja yhteensä enintään 46 800 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 10 910 000 euroa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan välitarkastuksessa ns. maaseudun uusiin haasteisiin osoitettuja modulaatiovaroja ja niiden kansallisia vastarahoja. Määrärahatarpeeksi arvioidaan yhteensä 374 610 000 euroa. Kun siitä arvioidaan katettavan 12 372 000 euroa edelliseltä vuodelta siirtyvällä määrärahalla, vuoden 2010 määrärahatarve on 362 238 000 euroa.

Maatalouden ympäristötuen ja ei-tuotannollisten investointien tuen tavoitteena on muun muassa maatalous- ja puutarhatuotannon harjoittaminen kestävästi siten, että tuotanto kuormittaa ympäristöä nykyistä vähemmän, luonnon monimuotoisuus ja maatalouden kulttuuri-

maisemien säilyminen turvataan ja tuotannon harjoittamisen edellytykset säilyvät hyvinä myös pitkällä aikavälillä. Ympäristötukea ja ei-tuotannollista investointitukea voidaan myöntää myös Leader-toimintatavalla toteutettavien kosteikkojen ja perinnebiotooppien alkuraivaukseen ja hoitoon. Eläinten hyvinvointia edistävien tukien tavoitteena on eläinten hyvinvoinnin ja terveyden kohentuminen ja kotieläinten lajinmukaisemman hoidon edistäminen ja viljelijöiden tietoisuuden lisääminen eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Maatalouden erityistukisopimuksilla ja ei-tuotannollisten investointien tuella tuetaan erityisesti valtioneuvoston periaatepäätöksen ”Vesiensuojelun suuntaviivat vuoteen 2015” -tavoitteita. Valtioneuvosto hyväksyy Suomen ensimmäiset vesienhoitosuunnitelmat vuonna 2009.

Vuonna 2010 on tarkoitus tehdä uusia ympäristötukijärjestelmän mukaisia viisivuotisia perus- ja lisätoimenpidesitoumuksia sekä viisi- ja kymmenvuotisia ympäristötuen erityistukisopimuksia, viisivuotisia eläinten hyvinvointia edistäviä sitoumuksia sekä ei-tuotannollisten investointitukien myöntöpäätöksiä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon myös vuosina 1995—1999 ja 2000—2006 tehdyt ympäristötukisitoumukset ja -sopimukset. EU:n rahoitusosuus on 28 % lukuun ottamatta Leader-toimintatavalla toteutettavia toimenpiteitä sekä EU:n yhteisen maatalouspolitiikan välitarkastuksessa (nk. terveystarkastus) Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman maatalouden ympäristötukeen kohdennettavia lisävaroja, joissa se on 45 %.

Ympäristötukijärjestelmän piirissä oli vuonna 2008 93 % käytettävissä olevasta maatalousmaasta ja 91 % kaikista maataloustukia saaneista viljelijöistä. Eläinten hyvinvointia edistävään järjestelmään on sitoutunut noin 4 500 kotieläintuotannon harjoittajaa.

Ympäristötukijärjestelmän ja muiden järjestelmien vuoden 2010 määrärahojen arvioitu jakautuminen[1)]

	€
Yhteensä, josta	362 238 000
— EU-osuus	103 272 000
— valtion osuus	257 922 000
— kokonaan kansallisesti rahoitettava maatalouden ympäristötuki (enintään)	1 044 000

[1)] Lisäksi käytettävissä on 12,372 milj. euroa edelliseltä vuodelta siirtyvää määrärahaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon maatalouden ympäristötukijärjestelmän menoina myös kokonaan kansallisesti rahoitettavat useiden tilojen yhteisten vesitaloudellisten toimenpiteiden hankekohtaisesta suunnittelusta aiheutuvat sekä luonnon monimuotoisuutta ja kosteikkoja koskevien yleissuunnitelmien laatimisen aiheuttamat kulutusmenot. Lisäksi on otettu huomioon maa- ja metsätalouden päästöjen seurannan järjestämiseen ja hoitamiseen tarvittava rahoitus vesiensuojelutoimien suunnittelemiseksi. Tämä on osa yhteisön vesipolitiikan puitedirektiivin toimeenpanon seurantaa, joka liittyy pinta- ja pohjavesien tilan määrittämiseen.

Momentille 12.30.02 arvioidaan kertyvän tuloja vastaavasti 100 844 000 euroa.

Ympäristötukijärjestelmän ja muiden järjestelmien toteuttamisesta aiheutuvat menot, milj. euroa

	2010[1)]	2011	2012	2013	2014—	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Vuosia 2007—2013 koskeva järjestelmä ja toimenpiteet	357,1	360,9	65,0	38,3	19,5	840,8
— Vuonna 2010 tehtävät päätökset ja toimenpiteet	12,2	11,7	11,7	11,7	11,7	59,0
— Ennen vuotta 2010 tehdyt päätökset ja toimenpiteet	344,9	349,2	53,3	26,6	7,8	781,8

Vuosia 2000—2006 koskeva tukijärjestelmä	16,3	4,3	1,2	0,9	1,1	23,8
Vuosia 1995—1999 koskeva ohjelma	1,2	1,2	1,2	1,2	2,6	7,4
Yhteensä	374,6	366,4	67,4	40,4	23,2	872,0

[1)] Menoista rahoitetaan 12,372 milj. euroa edelliseltä vuodelta siirtyvällä määrärahalla, minkä johdosta vuonna 2010 budjetoidaan 362,238 milj. euroa.

Lisäksi momentin 30.20.40 määrärahasta maksetaan kokonaan valtion rahoittamaa ympäristötuen kansallista lisäosaa ohjelmakauden 2000—2006 sitoumusten perusteella.

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	362 238 000
2009 talousarvio	348 915 000
2008 tilinpäätös	344 647 000

44. Luonnonhaittakorvaus (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 422 673 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission vuosille 2000—2006 hyväksymän horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman ja vuosille 2007—2013 hyväksymän Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman mukaisten luonnonhaittakorvausten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2010 saa tehdä EU:n komission vuosille 2007—2013 hyväksymän luonnonhaittakorvausjärjestelmän mukaisia sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu vuosina 2011—2014 menoja yhteensä enintään 64 000 000 euroa.

Selvitysosa: Luonnonhaittakorvauksilla korvataan maatalousyrittäjille pysyvien epäsuotuisten luonnonolojen maataloustuotannolle aiheuttamaa luonnonhaittaa. Luonnonhaittakorvauksen tavoitteena on turvata maatalouden toimintaedellytykset ja jatkuvuus sekä säilyttää maatalousmaa maatalouskäytössä. EU:n rahoitusosuus on 28 %. Luonnonhaittakorvaukseen arvioidaan vuonna 2010 tarvittavan 422 673 000 euroa, mistä EU:n osuutta on 118 348 000 euroa ja valtion osuutta 304 325 000 euroa.

Lisäksi momentin 30.20.40 määrärahasta maksetaan kokonaan valtion rahoittamaa luonnonhaittakorvauksen kansallista lisäosaa.

Momentille 12.30.02 arvioidaan kertyvän vastaavasti 118 348 000 euroa.

Luonnonhaittakorvausjärjestelmän toteuttamisesta aiheutuvat menot, milj. euroa

	2010	2011	2012	2013	2014	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Vuosia 2007—2013 koskeva järjestelmä						
— Vuonna 2010 tehtävät päätökset ja toimenpiteet	16,00	16,00	16,00	16,00	16,00	80,00
— Vuosina 2007—2009 tehdyt päätökset ja toimenpiteet	405,37	405,37	3,10	1,20	-	815,04
Aiempina vuosina tehdyt päätökset ja toimenpiteet	1,30	-	-	-	-	1,30
Yhteensä	422,67	421,37	19,10	17,20	16,00	896,34

2010 talousarvio	422 673 000
2009 talousarvio	422 673 000
2008 tilinpäätös	422 673 000

45. Luopumistuet ja -korvaukset ja pellonmetsitystuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 146 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) luopumiseläkelain (16/1974) ja luopumiskorvauslain (1330/1992) mukaisten korvausten maksamiseen

2) maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) sekä maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) mukaisten luopumistukien ja hoitokustannusten maksamiseen ja

3) vuosina 1995—1999 toteutetun maatalouden metsätoimenpideohjelman mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luopumistuella edistetään yksikkökoon suurentamista ja sukupolvenvaihdoksia maa- ja porotaloudessa. Tavoitteena on myös alentaa maatalousyrittäjien keski-ikää.

Vuonna 2010 maksetaan kokonaan kansallisesti rahoitettavista kolmesta (ajanjaksot 2000—2002, 2003—2006 ja 2007—2010) maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmästä sekä aiempien vuosien luopumiseläke- ja -korvausjärjestelmästä aiheutuvia menoja, jotka sisältävät myös sopimusten hoitokulut. Vuosina 2007—2010 toteutettavan luopumistukijärjestelmän tuen piiriin arvioidaan vuonna 2010 tulevan noin 600 tilaa ja noin 900 luopujaa.

Vuosien 1995—1999 tukijärjestelmiä toteutettiin EU-osarahoitteisena. Menojen maksaminen jatkuu osana Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa, sen linjaa 1. Tukea arvioidaan maksettavan vuonna 2010 yhteensä 6 820 000 euroa, josta EU:n rahoitusosuus on 2 330 000 euroa.

Maatalouden metsätoimenpideohjelman 1995—1999 mukaisia menoja arvioidaan vuonna 2010 maksettavan 800 000 euroa, josta EU:n rahoitusosuus on 220 000 euroa. Menojen maksaminen jatkuu osana Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa, sen linjaa 2.

Momentille 12.30.02 arvioidaan kertyvän yhteensä 2 814 000 euroa.

Luopumistukien ja -korvauksen toteutuminen vuonna 2010

Tukimuoto	Järjestelmän piiriin tullut sen voimassaoloaikana: Tiloja	Luopujia	Eläkkeitä maksussa v. 2010 lopussa, arvio kpl	Keskim. korvaus v. 2010, arvio euroa/kk
Luopumiseläke	23 877	39 904	16 561	224
Luopumiskorvaus	885	1 285	-	-
Luopumistuki 1995—1999	6 167	9 127	509	874
Luopumistuki 2000—2002	1 845	2 793	1 143	889
Luopumistuki 2003—2006	3 444	4 907	3 208	891
Luopumistuki 2007—2010	2 838	3 436	2 748	935
Yhteensä	39 056	61 452	24 169	

Menot vuonna 2010 ja sitä aikaisempina vuosina tehdyistä luopumiseläkkeistä ja -korvauksista ja maatalousyrittäjien luopumistukia koskevista sitoumuksista ja metsätoimenpiteistä, milj. euroa

	2010	mistä EU:n osuus	2011	2012	2013	Myöh. vuodet yht.
Luopumiseläkkeet ja -korvaukset	46,50	-	42,30	40,10	39,79	228,21
Luopumistuki 1995—1999	6,82	2,33	4,10	2,20	1,02	0,18
Luopumistuki 2000—2002	17,34	-	9,40	4,90	2,83	2,37
Luopumistuki 2003—2006	39,94	-	31,40	28,20	22,22	29,28
Luopumistuki 2007—2010	34,70	-	35,70	29,70	26,03	60,97

Luopumistuki 2011—2014	-	-	5,80	15,60	23,46	204,54
Maatalouden metsätoimenpiteet, vuosien 1995—1999 sitoumukset	0,80	0,22	0,80	0,10	-	-
Yhteensä	146,10	2,55	129,50	120,80	115,35	525,55

2010 talousarvio	146 100 000
2009 talousarvio	143 400 000
2008 tilinpäätös	144 480 000

46. Markkinoinnin ja tuotannon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 661 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maataloustuotteiden markkinoinnin ja tuotannon kehittämisen avustamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (606/2008) mukaisesti maataloustuotteiden markkinoinnin ja tuotannon kehittämiseen liittyvien hankkeiden avustuksiin, mukaan lukien julkisoikeudellisten yhteisöjen sekä kuntien toteuttamat hankkeet

2) neuvoston asetuksen (EY 3/2008) mukaiseen maataloustuotteiden tiedotukseen ja menekinedistämiseen ja

3) neuvoston asetuksen (EY 1234/2007) mukaisesti hunajan tuotannon ja markkinoinnin kehittämiseksi laaditusta ohjelmasta aiheutuviin menoihin sekä kansalliseen hunajan tuotannon markkinoinnin edistämiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kansallisen markkinoinnin ja tuotannon kehittämistoimenpiteisiin tarkoitetuilla varoilla tuetaan laajoja valtakunnallisia maataloustuotteiden markkinoinnin ja tuotannon kehittämisohjelmia. Avustusta voi myöntää mm. maataloustuotteista tiedottamiseen ja mainostamiseen.

EU:n maataloustuotteiden menekinedistämisen ohjelmien menot ovat 1 000 000 euroa, mistä EU:n osuus on 500 000 euroa ja valtion osuus 500 000 euroa.

Hunajan tuotannon ja markkinoinnin edistämiseen arvioidaan tarvittavan 255 000 euroa, mistä kokonaan kansallisesti rahoitettua edistämistä varten on 50 000 euroa ja EU:n osarahoittaman tukijärjestelmän kokonaismenoiksi arvioidaan 205 000 euroa. EU:n rahoitusosuus on 50 %.

Momentille 12.30.01 arvioidaan kertyvän vastaavasti 603 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö, euroa

	Yhteensä,	mistä EU:n osuus
Kansalliset markkinoinnin ja tuotannon kehittämistoimet	3 406 000	-
Menekinedistäminen sisämarkkinoilla ja yhteisön ulkopuolella (EY 3/2008)	1 000 000	500 000
Hunajantuotannon ja markkinoinnin edistäminen (EY 1234/2007)	255 000	103 000
Yhteensä	4 661 000	603 000

Momentin määräraha on muutettu kolmivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2010 talousarvio	4 661 000
2009 talousarvio	5 861 000
2008 tilinpäätös	5 171 000

47. Elintarvikeketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 713 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) elintarviketalouden laatujärjestelmien kehittämisen avustamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (638/2008) mukaisesti elintarviketalouden laatustrategian toteuttamiseen liittyvien hankkeiden avustuksiin ja

2) elintarviketalouden laatustrategian toteuttamiseen liittyen enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää avustusta myös julkisyhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään elintarviketalouden laatustrategian täytäntöönpanoon. Tuettavia kohteita ovat hankkeet, jotka vaikuttavat elintarvikeketjun kilpailukyvyn parantumiseen, elintarviketalouden yhteiskuntavastuullisen toimintatavan vahvistumiseen ja kuluttajien tietoisuuden parantumiseen kotimaisen elintarviketalouden toiminnasta. Määrärahasta arvioidaan käytettävän 500 000 euroa hallitusohjelman mukaiseen suomalaisen ruokakulttuurin edistämisohjelmaan.

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	1 713 000
2009 talousarvio	1 873 000
2008 tilinpäätös	1 913 000

48. Puutarhatalouden ja sokerintuotannon erityistoimenpiteet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 874 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) neuvoston asetuksen (EY 1234/2007) mukaisesti hedelmä- ja vihannestuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmien menojen maksamiseen ja

2) neuvoston asetuksen (EY 320/2006) mukaisesti EU:n sokeriuudistukseen liittyvän rakenneuudistuksen toimenpiteiden menoihin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tuottajien muodostamille markkinointiyhteenliittymille eli tuottajaorganisaatioille maksetaan tukea toimintaohjelman toteuttamiseen. Tuen määräksi arvioidaan 1 473 000 euroa.

Sokerintuotannon rakenneuudistuksen monipuolistamisen toimenpiteiden menoihin arvioidaan tarvittavan 4 401 000 euroa. Tukien maksatus voi jatkua syksyyn 2011 asti.

Määrärahasta maksettavat tuet rahoitetaan kokonaisuudessaan EU:n maataloustukirahastosta.

Momentille 12.30.01 arvioidaan kertyvän vastaavasti 5 874 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (EU:n kokonaan rahoittamaa)	€
Hedelmä- ja vihannestuottajaorganisaatiot	1 473 000
Sokerintuotannon erityistoimenpiteet	4 401 000
Yhteensä	5 874 000

2010 talousarvio	5 874 000
2009 talousarvio	33 557 000
2008 tilinpäätös	23 902 000

49. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 59 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden rakennetukilain (1476/2007), maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annettavan lain, porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000), maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain (1303/1994), maaseutuelinkeinolain (1295/1990) ja maatilalain (188/1977) mukaisista korkotukilainoista, eräiden maatilatalouden luottojen vakauttamisesta annetun lain (511/1985) mukaisista lainoista sekä maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan edistämisestä annetun lain (1031/1986) mukaisista korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Valtuus

Vuonna 2010 korkotukea saa hyväksyä enintään 300 000 000 euron lainapääomalle. Mikäli vuoden 2009 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2010.

Selvitysosa:

Lainojen korkotason alentamisella tuetaan viljelijöiden investointimahdollisuuksia. Maa-

talouden rakennetukilaki, jossa määritellään maatalouden investointituen ja nuoren viljelijän aloitustuen myöntämisen perusteet, tuli voimaan vuoden 2008 alussa. Lainamuotoinen tuki investointeihin ja nuorten viljelijöiden aloitustukeen myönnetään korkotukilainaan liittyvänä korkotukena.

Maatalouden rakennetukilain nojalla vuosina 2009 ja 2010 myönnettävissä korkotukilainoissa korkotuki on enintään 4 prosenttiyksikköä, kuitenkin niin, että viljelijän maksama korko on vähintään 1 prosenttiyksikköä. Vuosina 1996—2008 maaseutuelinkeinojen rahoituslain nojalla myönnetyissä lainoissa korkotuki on enintään 4 tai 5 prosenttiyksikköä lainan myöntämisajankohdasta riippuen, kuitenkin niin, että viljelijän maksama korko on vähintään 2 prosenttiyksikköä. Ennen vuotta 1996 myönnetyistä maaseutuelinkeinolain mukaisista lainoista maksetaan luottolaitokselle korkotukea 50 % luottolaitoksen perimästä kokonaiskorosta. Maatilalain mukaisille lainoille maksettavan korkohyvityksen määrä vaihtelee lainan myöntämisvuodesta ja lainalajista riippuen. Myönnettyjen lainojen pääoma oli vuoden 2008 lopussa yhteensä noin 1,286 mrd. euroa.

Korkotukilainoista valtiolle aiheutuvat menot, milj. euroa

	2010	2011	2012	2013	2014—	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Ennen vuotta 2010 myönnetyt korkotukilainat	57,2	42,8	37,2	30,0	112,6	279,8
Vuonna 2010 myönnettävät korkotukilainat	2,4	4,7	6,5	8,0	44,8	66,4
Yhteensä	59,6	47,5	43,7	38,0	157,4	346,2

2010 talousarvio	59 600 000
2009 talousarvio	58 600 000
2008 tilinpäätös	51 131 389

(60.) Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 talousarvio	1 000 000
2008 tilinpäätös	1 000 000

61. Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 30 940 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain (657/1966) 2 §:ssä tarkoitetun siirron maksamiseen.

Selvitysosa: Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) varoista maksetaan maatalouden rakennetukilain (1476/2007), maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000), maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain (1303/1994), maaseutuelinkeinolain (1295/1990) ja porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuesta annettavan lain sekä porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta annetun lain mukaisista avustus- ja muista tukitoimenpiteistä aiheutuvia menoja. Rahastosta myönnettävillä avustuksilla on tarkoitus tukea maatilojen tuotannollisia investointeja ja sukupolvenvaihdoksia. Rahaston varoin toteutetaan osaltaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa.

Makerasta arvioidaan vuonna 2010 voitavan myöntää avustuksia noin 86 milj. euroa. Rahaston käytettävissä olevista varoista maksetaan myös luottolaitoksille lainojen hoitamisesta aiheutuvat hoitopalkkiot sekä maaomaisuuden hankkimisesta ja hoitamisesta aiheutuvat menot. Varoja käytetään myös maatalouden, maaseudun, porotalouden ja luontaiselinkeinojen tutkimustoimintaan.

2010 talousarvio	30 940 000
2009 talousarvio	30 040 000
2008 tilinpäätös	56 840 000

30. Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenoista sekä eläin- ja kasvitautien vastustamisesta ja ennaltaehkäisemisestä aiheutuvista menoista.

Keskeisten toimenpiteiden vaikuttavuustavoitteet

Turvallisuusriskien hallinnassa painottuvat eläinten ja ihmisten välillä tarttuvien tautien (zoonoosit) leviämisen estäminen sekä kriisinhallinnan kehittäminen. Keskeisintä kriisinhallinnassa on ihmisten terveyttä uhkaavien vakavien tautien vastustaminen. Säilytetään kuluttajien mahdollisuus valita tavanomaisen, luonnonmukaisen ja muuntogeenisen maataloustuotannon tuotteiden välillä. Varmistetaan elintarvikkeiden hyvä ravitsemuksellinen laatu. Varmistetaan, että markkinoilla olevat elintarvikkeet ovat turvallisia eivätkä niistä annetut tiedot johda kuluttajia harhaan.

Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöllä suomalaiseen elintarvikeketjuun luodaan sellaiset turvallisuus-, laatu- ja jäljitettävyysjärjestelmät, joilla varmistetaan elintarviketurvallisuusriskien ja kuluttajien taloudellisten riskien hallinta. Elinkeinon, tuottajien ja viranomaisten yhteistyöllä luotu kansallinen eläinten terveydenhuolto laajenee kattamaan kaikki merkittävät tuotantoeläinlajit.

Koko elintarvikeketjun kattavaa elintarvikkeiden turvallisuuteen ja laatuun liittyvää valvontaa kehitetään EY:n säädösten edellyttämällä tavalla. Valvontaa ja tutkimusta suunnataan siten, että ne tukevat pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita.

Viranomaisvalvonnan kehittämisessä tavoitteena on samantasoisten ja yhdenmukaisten palveluiden turvaaminen koko maassa sekä vaikuttavuuden ja kattavuuden parantaminen riskinarvioinnin perusteella. Elintarviketurvallisuusvirasto vastaa valvonnasta sekä riskien arvioinnista ja hallinnasta koko elintarvikeketjussa yhtenäisellä tavalla. Kuntatasolla elintarvikevalvontaa kehitetään valtioneuvoston periaatepäätöksen edellyttämällä tavalla kokoamalla ympäristöterveydenhuollon yksiköitä 50—85 yhteistoiminta-alueeseen kunta- ja palvelurakenteen uudistamishankkeen aikataulussa.

Tavoitteiden kehitystä kuvaavat avainmittarit ja tunnusluvut

Avainmittari	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite	2013 tavoite
Vaarallisia tai helposti leviäviä eläintauteja	3	vähentyvä	vähentyvä	ei lainkaan
Todettuja vaarallisia kasvintuhoojia	2	2	2	2
Todetut elintarvikevälitteiset tautitapaukset ihmisillä				
— yleisimmät tartunnanaiheuttajat, kotimaiset	1 944 kpl	vähentyvä	-3 %	-5 %
— vakavimmat tartunnanaiheuttajat	47 kpl	vähentyvä	-3 %	-5 %
Salmonellan esiintyvyys				
— elintarviketuotantoeläimissä ja elintarvikkeissa, %	<1	<2	<1	<1
— elintarviketuotantoeläinten rehuissa, %	ei lainkaan	0,5	ei lainkaan	ei lainkaan
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasaine-valvonnassa havaitut ongelmat, %	0,5	<0,5	<0,5	<0,5
Pakkausmerkintävirheet, toimenpiteet/tarkastetut kohteet	-	<3	<3	<3

Tuotantoeläinten EU-tarkastuksissa todetut laiminlyönnit				
— tunnistamiseen liittyen, %	44	<40	<40	<30
— hyvinvointiin liittyen, %	22	<25	<20	<15
Laiminlyöntejä				
— siemenkaupassa, %	5	2	2	2
— lannoitevalmisteisiin liittyen, %	12	<10	<8	<8
— kasvinsuojeluaineisiin liittyen, %	5	<5	<4	<4
— luonnonmukaisessa elintarvikeketjussa, %	6	<4	<4	<4
— muuntogeenisiin tuotteisiin liittyen, %	8	vähentyvä	<5	<5
— rehuihin liittyen, %	2	<2	<2	<2
Eläinlääkärin avun saanti kiireellisissä sairaustapauksissa	<12 h	<12 h	<12 h	<12 h

01. Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 38 077 000 euroa.

Elintarviketurvallisuusviraston muun maksullisen toiminnan tulot kuin lihantarkastustoiminnan tulot kertyvät momentille.

S e l v i t y s o s a : Elintarviketurvallisuusviraston (Evira) *tehtävänä* on elintarvikkeiden ja maa- ja metsätalouden tuotantotarvikkeiden turvallisuuden ja laadun, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden valvonta ja tutkimus. Evira varmistaa elintarvikkeiden ja alkutuotannon tuotteiden sekä niiden tuotantoketjun turvallisuutta ja laatua.

Evira tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

— johtaa, kehittää ja valvoo elintarviketurvallisuuden, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden viranomaisten vastuulla olevaa riskinhallintaa alue- ja paikallistasoilla ja suorittaa valvontaa omalla toimialallaan,

— rakentaa elintarviketurvallisuutta varmistavia järjestelmiä yhdessä tuottajien ja elintarviketeollisuuden ja elintarvikekaupan kanssa,

— suorittaa tieteellistä tutkimusta ja riskinarviointeja sekä tekee seurantatutkimuksia ja

— vastaa riskiviestinnästä viranomaisten ja kuluttajien sekä elintarvikealan toimijoiden välillä.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2010 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Eviralle seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tuloksellisuus

Toiminnallinen tehokkuus

Elintarviketurvallisuusvirastoon kuuluvien toimintojen kustannusten, tuottojen ja henkilöstön jakautuminen vuosina 2008—2010

	Kustannukset, 1 000 €			Tuotot, 1 000 €			Htv		
Toiminnan painoalueet	Tot. 2008	Arvio 2009	Arvio 2010	Tot. 2008	Arvio 2009	Arvio 2010	Tot. 2008	Arvio 2009	Arvio 2010
Eläinten terveys ja hyvinvointi	24 357	23 524	19 566	1 685	1 668	1 709	240	239	235
— tieteellinen tutkimus	783	756	755	54	53	55	13	13	13
— riskiarviointi	470	454	453	40	40	41	6	6	6
— laboratoriopalvelut	12 896	12 455	12 235	903	894	915	165	164	160
— valvonnan ohjaus	5 210	5 032	5 259	40	40	41	48	48	48
— valvonnan toimeenpano	4 998	4 827	864	648	641	657	8	8	8
Elintarvikkeiden turvallisuus	20 684	19 977	19 644	7 902	7 819	8 004	289	298	292
— tieteellinen tutkimus	744	719	718	76	75	77	12	12	12
— riskiarviointi	971	938	886	120	119	122	14	14	13
— laboratoriopalvelut	5 409	5 224	5 066	991	981	1 004	71	69	66

— valvonnan ohjaus	4 665	4 505	4 497	82	81	83	59	59	59
— valvonnan toimeenpano	8 895	8 591	8 477	6 633	6 563	6 718	133	144	142
Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys	16 267	15 710	15 436	5 958	5 895	6 037	213	211	206
— tieteellinen tutkimus	55	53	54	7	7	7	1	1	1
— riskiarviointi	279	269	270	14	14	14	4	4	4
— laboratoriopalvelut	5 164	4 987	4 830	1 053	1 042	1 067	79	78	75
— valvonnan ohjaus	5 291	5 110	5 100	57	56	58	74	74	74
— valvonnan toimeenpano	5 478	5 291	5 182	4 827	4 776	4 891	55	54	52
Yhteensä	61 308	59 211	54 646	15 545	15 382	15 750	742	748	733

— Tuottavuuden parantamiseksi ja palvelukyvyn tehostamiseksi kehitetään hallinnonalan laboratorio-osaamiskeskusta sekä yhteisiä tietohallintojärjestelmiä ja rekistereitä.

— Osana valtion palvelukeskushanketta henkilöstöhallinnon peruspalvelut hankitaan Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukselta.

— Osallistutaan maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonalojen yhteisen Ympäristö ja luonnonvarat -yhteenliittymän toimintaan.

— Tutkimusta suunnataan viraston toimialaan liittyviin Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan jaostojen tutkimusohjelmiin.

— Jatketaan CAF-itsearviointiprosessin valmistelua osana toiminnan kehittämistä.

Tuotokset ja laadunhallinta

Tavoitteet	**Toimenpiteet**
Valvontaa ja sitä tukevaa toimintaa kohdennetaan yhteiskunnallisten riskien, lainsäädännön vaatimusten ja toiminnassa tapahtuvien muutosten perusteella.	Valvontakohteet tunnistetaan, luokitellaan ja valvontatarve määritellään riskien tai säädösten vaatimusten suhteen. Valvonnan yhdenmukaisuutta ja raportointia tuloksista parannetaan. Huolehditaan erityis- ja poikkeustilanteiden ennakoinnista ja hallinnasta sekä kriisiviestinnän tehokkuudesta. Eläintauti- ja kasvintuhoojatilanteen seurantaa edistetään seurantaohjelmien kattavuutta ja toteutumista parantamalla. Kuluttajien luottamusta toimialan valvontaan ja tuotteiden aitouteen ja merkintöjen oikeellisuuteen arvioidaan kuluttajapalautteen perusteella. Eläinten hyvinvoinnin valvontaa tehostetaan yhteistoiminnassa koko tuotantoketjun kanssa. Seurataan paikallisten ja alueellisten palveluiden riittävyyttä ja laatua sekä auditoidaan valvontaa. Lainsäädännön toimeenpanoon liittyvä yhtenäinen ohjeistus toimijoille ja viranomaisille pidetään ajan tasalla. Valmistellaan aluehallintovirastojen toiminnalliset tulostavoitteet.
Toimialan tarvitsemat laboratoriopalvelut ovat riittävät ja niiden laatu on varmistettu.	Keskeiset laboratoriomenetelmät akkreditoidaan. Laboratoriotutkimukset tehdään määritellyissä määräajoissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	52 592	51 652	47 527
Bruttotulot	9 427	9 232	9 450
Nettomenot	43 165	42 420	38 077
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 947		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 637		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	8 811	8 600	8 800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	9 901	8 600	8 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 090	-	-
Kustannusvastaavuus, %	89	100	100

Elintarviketurvallisuusviraston tehtävänä olevan lihantarkastustoiminnan erillismenot ja tulot on budjetoitu momentille 12.30.31.

Osaan hankkeista saadaan EU:n maatalous-tukirahaston rahoitusta (tulot momentilla 12.30.01).

Lisäksi momentin 30.01.02 maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot määrärahasta on tarkoitus käyttää Eviran IT-palvelujen tuottamiseen 1,672 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennyksen poistoa 117 000 euroa ja kertaluonteista vähennystä 158 000 euroa)	-22
Tuottavuustoimet (-15 htv)	-750
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	29
Tietojärjestelmien kehittämismenojen siirto momentilta 30.01.(20)	1 000
Tiloilla kuolleiden eläinten valtionapujen siirto momentille 30.30.41	-4 000
Uudelleenkohdentaminen	-600
Maksullisen toiminnan menolisäys	218
Maksullisen toiminnan tulolisäys	-218
Yhteensä	-4 343

2010 talousarvio	38 077 000
2009 talousarvio	42 420 000
2008 tilinpäätös	41 855 000

20. Eläinlääkintähuolto (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 430 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) eläintautien vastustamisesta ja ennalta ehkäisemisestä, eläinsuojelusta ja muusta eläinlääkintähuollosta, korvauksista, eräistä valtionavuista, koulutuksesta, Helsingin yliopistolle eläinlääkäreiden erikoistumisesta ja kunnilta ostettavista palveluista sekä tutkimusapurahojen myöntämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen ja

2) enintään 100 000 euroa valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille myönnettäviin valtionapuihin.

Tutkimusapurahoja saa myöntää eläinkokeille vaihtoehtoisia menetelmiä selvittävään ja kotieläinten terveydenhuoltoon ja niiden elintarviketuotantoon liittyviin tutkimuksiin.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen eläinlääkintähuoltolaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 3 540 000 euroa kunnilta ostettavien palveluiden rahoittamiseen eläinlääkintähuoltolain uudistuksen sekä 30 000 euroa Helsingin yliopiston eläinsairaalan vuokrakustannusten väliaikaisen rahoittamisen päättymisen johdosta. Maataloustukirahaston rahoitusosuus tuloutuu valtiolle vasta vuonna 2011.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Eläinsuojelujärjestöjen valtionapu, enintään	100 000
Eläinlääkäreiden erikoistuminen	300 000
Tutkimusapurahat	40 000
Eläintautien torjunta	400 000
Koulutus	200 000
Ostopalvelut kunnilta	3 940 000
Muut menot	450 000
Yhteensä	5 430 000

2010 talousarvio	5 430 000
2009 talousarvio	1 650 000
2008 tilinpäätös	1 336 017

41. Eräät korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 568 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain (702/2003) mukaisten korvausten maksamiseen

2) enintään 100 000 euroa hukkakauran torjunnasta annetun lain (185/2002) mukaisiin korvauksiin

3) enintään 4 000 000 euroa tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten hävittämisestä aiheutuneiden valtionapujen maksamiseen ja

4) hukkakauran torjuntasuunnitelmien laatimiseen sekä avustusten maksamiseen kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain (896/1977) mukaisesti kasvinjalostajille jalostukseen ja kotimaisen kasvinjalostustoiminnan edistämiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin sekä edellisiin vuosiin kohdistuviin menoihin ja korvauksiin.

Selvitysosa: Määrärahan lisäys 4 000 000 euroa on siirtoa momentilta 30.30.01. Tavoitteena on estää Suomessa ennen esiintymättömien kasvintuhoojien leviäminen ja torjua muiden vaarallisten kasvintuhoojien leviäminen ja osaltaan ylläpitää hyvää kasvinterveyden tilaa ja parantaa elinkeinon kilpailukykyä. Tavoitteena on myös varmistaa, että tiloilla kuolleet tuotantoeläimet poistetaan eläinten ravintoketjusta (EY:n asetus 1774/2002).

Kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain 6 §:n mukaiseksi määrärahan vähimmäismääräksi on arvioitu 500 000 euroa, mitä vastaavat tulot on merkitty momentille 12.30.32. Kasvinjalostajille suoritetaan kasvinjalostustukea jalostajan kehittämien lajikkeiden osalta. Tavoitteena on varmistaa viljelyolosuhteisiimme sopivien lajikkeiden jalostus.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Kasvintuhoojien torjunta	1 948 000
Hukkakauran torjunta, enintään	100 000
Tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten hävittäminen, enintään	4 000 000
Kasvinjalostustoiminnan edistäminen	500 000
Hukkakauran torjuntasuunnitelmat	20 000
Yhteensä	6 568 000

2010 talousarvio	6 568 000
2009 talousarvio	2 568 000
2008 tilinpäätös	2 029 375

40. Kala-, riista- ja porotalous

Selvitysosa: Tässä luvussa on budjetoitu Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen ja kala-, riista- ja porotalouden ohjaamiseen tarvittavat menot. Luvussa budjetoitujen määrärahojen määrä on noin 60 milj. euroa, mitä vastaavasti valtiolle arvioidaan kertyvän tuloja noin 30 milj. euroa. Suurimmat tuloerät ovat EU-tulot, hirvieläinten metsästysmaksu- sekä riistanhoitomaksu- ja kalastuksenhoitomaksukertymät.

Toimintaympäristö

Kala- ja riistakantojen arvioidaan säilyvän elinvoimaisina. Porotalouden kannattavuutta parantaa porotaloustuotteiden arvioitu suotuisa hintakehitys. Toisaalta sitä heikentää ja rakenteellista kehitystä rajoittaa tuotantokustannustason nousu. Vuosille 2007—2013 hyväksytty elinkeinokalatalouden toimintaohjelma tukee elinkeinokalatalouden kannattavuuden parantamista. Kalastuksessa ammatinharjoittajien määrän arvioidaan vähenevän, vapaa-ajan kalastajien ja metsästäjien lukumäärät ovat edelleen suhteellisen korkealla tasolla.

Keskeisten toimenpiteiden vaikuttavuustavoitteet

Kalatalous

Elinkeinokalataloutta ohjataan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisesti, jonka tavoitteena on kalavarojen kestävä hyödyntäminen. Keinoihin kuuluvat kalastuksen sääntely- ja valvontatoimenpiteet sekä elinkeinokalatalouden toimintaohjelman toteuttaminen. Toimenpiteillä pyritään kalakantojen vakauden lisäksi turvaamaan kalaraaka-aineen ympärivuotinen tarjonta jalostukseen ja kulutukseen. Suomen keskeisten kalakantojen kiintiöt pyritään asettamaan tieteellisen neuvonannon perusteella siten, että kalakantojen kestävä käyttö ja kalastuksen jatkuvuus varmistetaan. Vuosia 2007—2013 koskevaa elinkeinokalatalouden kansallista strategiasuunnitelmaa ja toimintaohjelmaa toteutetaan elinkeinokalatalouden toimintaedellytyksien, alan kannattavuuden ja kilpailukyvyn parantamiseksi. Vesiviljelyä edistetään kansallisen vesiviljelyohjelman mukaisesti. Hylkeiden kalastukselle aiheuttamien vahinkojen vähentämiseksi on tarkoitus tukea hylkeenkestäviä pyydyksiä ja maksaa hyljesietopalkkioita.

Vapaa-ajan kalastus on Suomessa eurooppalaisesta näkökulmasta katsoen laajaa, kuten muissakin Pohjoismaissa. Vapaa-ajan kalastus on säilynyt merkittävänä luontoharrastuksena. Se tuottaa monia yhteiskunnallisia hyötyjä kalastajien terveysvaikutuksista alan yritysten liiketaloudellisiin vaikutuksiin. Kehittämistoimenpiteitä kohdistetaan monipuolisten kalastusmahdollisuuksien ja harrastuspohjan säilyttämiseen. Muun muassa nuorison kalastusharrastuksen edistämiseen ja kalastusmatkailun kehittämismahdollisuuksien tukemiseen.

Kalakantojen hoidossa huolehditaan monimuotoisuuden säilyttämisestä ja heikentyneiden kantojen vahvistamisesta. Kalakantojen tilan seurantaa on kehitetty ja seurantatietojen järjestelmällistä rekisteröintiä ollaan käynnistämässä. Hoitotoiminnassa korostuvat kalastuksen järjestely, kalanistutustoiminnan suunnitelmallisuus sekä kalataloudellisten kunnostusten, kuten poistokalastuksen, merkitys. Tavoitteena on kalojen luontaisen lisääntymisen edistäminen.

Riistatalous

Riistataloudessa panostetaan tasapainon löytämiseen eräiden riistalajien, erityisesti suurpetojen kantojen koon, alueellisen levinneisyyden ja niiden yhteiskunnallisten vaikutusten välillä. Tavoitteena on riistakantojen säilyminen elinvoimaisina samalla kuitenkin vähentäen riistaeläinkantojen aiheuttamia vahinkoja. Keinona on riistaeläinkantojen kehittäminen muun muassa pyyntilupajärjestelmän sekä laji- ja elinympäristökohtaisten hoitosuunnitelmien avulla.

Porotalous

Porotaloudessa keskeisintä on edelleen laidunten kestävyyden turvaaminen sekä porotalouselinkeinon rakenteen ja kannattavuuden kehittäminen. Tavoitteena on mitoittaa eloporomäärät

laidunten kestävyys huomioonottaen sekä ylläpitää porotalousyritysten kannattavuutta. Porotalouden rakenteen kehittymistä tuetaan Maatilatalouden kehittämisrahaston varoista myönnettävillä avustuksilla ja lainoille myönnettävällä korkotuella (mom. 30.20.49) sekä maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen määrärahalla (mom. 30.20.40).

01. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 212 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kalanviljelylaitosten ja tutkimusasemien sijoitusmenoiksi luettavien perusparannuksista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) *tehtävänä* on tuottaa tutkittua tietoa ja asiantuntijapalveluita kala- ja riistavarojen kestävän käytön hyväksi, luonnon monimuotoisuuden ylläpitämiseksi sekä kala- ja porotalouden elinvoimaisuuden turvaamiseksi.

RKTL tukee pääluokkaperustelussa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

— tuottaa tietoa kala- ja riistavaroista sekä arvioi ja ennustaa kala- ja riistakantojen tilaa niiden kestävän ja monipuolisen hyödyntämisen perustaksi,

— kehittää kala- ja porotalouden elinkeinoja sekä tuottaa kalatalouden tilastot sekä tietoa kalan, riistan ja poron käytöstä, jalostuksesta ja kaupasta,

— tuottaa tietoa, asiantuntijapalveluita ja viljelytuotteita, joiden avulla kala- ja riistavarojen hoito on tehokasta, tarpeeseen perustuvaa ja suunnitelmallista,

— edistää tietotuotannolla hirven, suurpetojen ja hylkeiden aiheuttamien vahinkojen ehkäisemistä,

— edistää porolaidunten kestävää käyttöä muun muassa tuottamalla tietoa laidunten käytöstä ja tilasta,

— huolehtii tutkimustiedon siirrosta entistä nopeammin ja tehokkaammin päättäjien, yrittäjien sekä neuvonnan, opetuksen ja kansalaisten sekä riistakanta-arvioiden perusaineiston tuottajien käyttöön ja

— tuottaa tietoa vapaa-ajankalastuksen ja metsästyksen yhteiskunnallisesta ja sosioekonomisesta vaikuttavuudesta.

Kala- ja riistavarojen runsauden ja hyödyntämisen seurannassa otetaan huomioon maa- ja metsätalousministeriön strategiset tavoitteet sekä erityisesti kalakantojen tilan ja riistaeläinten levinneisyyden, runsauden ja vahinkomäärien aiheuttamat muutostarpeet.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2010 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tuloksellisuus

Toiminnallinen tehokkuus

Vuonna 2010 toteutetaan vuosien 2007—2011 tuottavuusohjelmaa, muun muassa kehittämällä toimipaikkaverkostoa ja tietohallintoa, lisäämällä yhteistyötä muiden sektoritutkimuslaitosten kanssa sekä hankkimalla lisäpalveluja Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukselta.

Voimavaroja suunnataan elinkeinotutkimukseen, kansainvälistymiseen sekä vesiviljelyn, uusien tuotteiden ja tiedonhallinnan kehittämiseen. Kalakantojen hoitamiseksi käytetään arvokalojen sopimuskasvatukseen ja istutuksiin noin 1,1 milj. euroa.

Tunnuslukutaulukko toiminnallisesta tuloksellisuudesta v. 2008—2010

	Kustannukset, milj. euroa			Htv			Tulot, milj. euroa		
Päätoiminnot	Tot. 2008	Arvio 2009	Arvio 2010	Tot. 2008	Arvio 2009	Arvio[1)] 2010	Tot. 2008	Arvio 2009	Arvio 2010
Tutkimus- ja kehittämistoiminta	8,84	8,95	8,95	137	136	135	1,44	1,36	1,36
— kalantutkimus	4,75	4,70	4,70	79	78	77	0,88	0,80	0,80
— elinkeino- ja yhteiskuntatutkimus	1,75	1,80	1,75	25	25	25	0,39	0,35	0,35
— riistantutkimus	2,02	2,10	2,10	28	28	28	0,16	0,16	0,16
— porontutkimus	0,32	0,35	0,40	5	5	5	0,00	0,05	0,05
Muut palvelut ulkoisille asiakkaille	2,68	2,60	2,60	21	21	21	2,03	1,70	1,70
— sopimuskasvatus	1,20	1,10	1,05	1	1	1	0,00	0,00	0,00
— vesiviljelyn maksullinen toiminta	0,79	0,80	0,85	15	15	15	1,30	1,10	1,10
— maksulliset tutkimus- ja asiantuntijasuoritteet ja muu palvelutuotanto	0,69	0,70	0,70	5	5	5	0,73	0,60	0,60
Muiden julkishyödykkeiden tuottaminen ja viranomaistoiminta	13,27	13,20	13,20	146	146	145	1,64	1,28	1,29
— kala- ja riistavarojen arviointi ja tilastointi	5,43	5,40	5,40	62	62	62	1,19	0,80	0,80
— tutkimuksen asiantuntijatoiminta	3,03	3,00	3,00	21	21	21	0,07	0,09	0,10
— kalakantojen hoito	0,64	0,70	0,80	11	11	11	0,10	0,10	0,10
— vesiviljely	4,17	4,10	4,00	52	52	51	0,29	0,29	0,29
Yhteensä	24,79	24,75	24,75	304	303	301	5,11	4,34	4,35

[1)] Sisältää 20 htv:tä ulkopuolisella rahoituksella.

Tutkimuslaitoksen ulkopuolisen rahoituksen määrä arvioidaan pysyvän nykyisellä tasolla. Menoista katetaan 30 % ulkopuolisella rahoituksella, joka hankitaan yksityiseltä ja julkiselta sektorilta. Maksullisen toiminnan ja yhteistyörahoituksen tuloja pyritään lisäämään. Vesiviljelyn maksullisen toiminnan kannattavuutta parannetaan suunnitelluilla ja aloitetuilla toimenpiteillä.

	Työntuottavuus kpl/htv, mätilitra/htv tai poikasyksikkö/htv			Yksikkökustannukset €/kpl, €/mätilitra tai €/poikasyksikkö		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Kokonaistuottavuus (3 vuoden ka.)	100	100	100			
Työntuottavuus (3 vuoden ka.)	110	110	110			
Tutkimustoiminnan ja asiantuntijatehtävien kokonaiskustannukset/ tutkijahtv, 1 000 €	152	150	150			
Julkaisut (3 vuoden liukuva ka.)						
— asiantuntijatarkastetut tieteelliset artikkelit/tutkijahtv, kpl	0,8	0,8	0,8			
— muut julkaisut/tutkijahtv, kpl	3,4	3,5	3,5			
Kanta-arviot, kpl	0,40	0,40	0,39	270 405	270 000	260 000
Tilastot, kpl	1,20	1,20	1,21	94 750	94 750	94 500
Mäti, litraa	407	400	400	345	330	330
Laitospoikaset, 1 000 py[1)] á 50 g/kpl	146 860	140 000	140 000	0,96	1,00	1,00
Luonnonravintopoikaset, 1 000 py á 5 g/kpl	1 095 000	1 100 000	1 100 000	0,11	0,11	0,11

[1)] py = poikasyksikkö

Tuotokset ja laadunhallinta

Tutkimuksen palvelukykyä päätöksenteolle parannetaan lisäämällä ongelmien monitieteellistä käsittelyä. Tuotetaan tieteellisien kriteerien mukaista korkeatasoista tietoa ja pidetään tieteellisen julkaisutoiminnan määrä saavutetulla tasolla. Tutkimuslaitos verkottuu Helsingissä, Joensuussa, Jyväskylässä, Oulussa ja Turussa yliopistojen kanssa muodostaen tutkimusyhteisöjä ja toimii osana Luonnonvarat ja ympäristö -tutkimusyhteenliittymää sekä yhteistyössä kansainvälisten tutkimuslaitosten kanssa. Projektityöskentelyä evaluointijärjestelmineen vahvistetaan edelleen. Lisäksi kehitetään seurantamenetelmiä ja analyyseja. Tutkimuslaitoksessa tehdään kansainvälinen evaluointi.

Tuotannon tunnusluvut

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Annetut lausunnot	111	110	110
Työryhmäjäsenyydet	336	300	300
Tieteelliset julkaisut (3 vuoden ka.)	71	85	85
Kanta-arvioinnit ja tilastot	17	17	18
Mäti, litraa	4 426	4 200	4 200
Laitospoikaset, 1 000 py á 50 g/kpl	1 882	1 500	1 500
Luonnonravintopoikaset, 1 000 py á 5 g/kpl	1 398	1 400	1 400

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	23 053	21 605	20 572
Bruttotulot	5 113	4 360	4 360
Nettomenot	17 940	17 245	16 212
Siirtyvät erät[1)]			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 909		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 799		

[1)] Sisältää sopimuskasvatuksen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 64 000 euroa)	-35
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	-21
Muutosten tukeminen vuodelta 2009	-225
Tuottavuustoimet (-8 htv)	-550
Maksullisen toiminnan menot	-60
Uudelleenkohdentaminen	-200
Muu muutos yhteensä	-2
Maksullisen toiminnan tulot	60
Yhteensä	-1 033

2010 talousarvio	16 212 000
2009 talousarvio	17 245 000
2008 tilinpäätös	16 830 000

20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesilain (264/1961) 2 luvun 22 ja 22 b §:n sekä ympäristönsuojelulain (86/2000) 44 §:n nojalla annettujen lupapäätösten lupaehtojen edellyttämien kalakannan hoitotoimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja

2) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään vesistön rakentamisen, säännöstelyn, perkausten, jäteveden päästöjen ym. toimenpiteiden kalakannoille aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen ja estämiseen sekä kalataloudellisen tarkkailun menoihin. Momentille 12.30.40 on merkitty tuloina 2 300 000 euroa.

2010 talousarvio	2 300 000
2009 talousarvio	2 300 000
2008 tilinpäätös	2 300 000

41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) riistavahinkolain (105/2009) mukaisten hirvieläinvahinkokorvausten

2) riistavahinkolain mukaisten vahinkojen ehkäisemisestä aiheutuvien menojen maksamiseen ja

3) enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja pääosin vuonna 2009 aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta sekä hirvieläinkantojen seurannasta ja hirvieläinten tutkimuksesta aiheutuviin menoihin.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Vahinkojen korvaukset	3 500 000
Vahinkojen estämistoimenpiteet	300 000
Hirvikannan seuranta ja tutkimus	500 000
Metsäpeurakannan seuranta ja tutkimus	100 000
Yhteensä	4 400 000

Vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.42.

2010 talousarvio	4 400 000
2009 talousarvio	4 250 000
2008 tilinpäätös	3 485 431

42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) riistavahinkolaissa (105/2009) määriteltyjen suurpetojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) edellisiin vuosiin kohdistuvien korvausten, riistavahinkolain toimeenpanosta aiheutuvien menojen maksamiseen ja

3) suurpetojen aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä aiheutuvien menojen maksamiseen enintään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Suurpetojen vahinkojen korvaaminen	2 300 000
Vahinkojen estäminen, eläinkantojen seuranta ja suojeleminen (enintään)	500 000
Yhteensä	2 800 000

2010 talousarvio	2 800 000
2009 talousarvio	2 750 000
2008 tilinpäätös	3 050 000

43. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 695 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) porotalouden edistämiseen myönnettävien valtionapujen ja valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroesteaitojen valtion vastuulla olevista tehtävistä aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen ja

2) porotalouden kannattavuuden edistämiseen tähtäävän neuvontatyön tukemiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtakunnan rajoilla olevien poroesteaitojen valtion vastuulla olevat velvoitteet perustuvat valtioiden välillä solmittuihin poroaitasopimuksiin ja koskevat Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Venäjän rajoilla olevien poroaitojen rakennus- ja kunnossapitotoimenpiteitä sekä eräitä muita tehtäviä.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Porotalouden koetoiminta	50 500
Paliskuntain yhdistyksen tukeminen	830 000
Poroaitasopimusten mukaisten valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroaitojen rakentaminen ja kunnossapito	814 500
Yhteensä	1 695 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä vuoden 2009 kertamenolisäykset, 60 000 euroa porotalouden koetoimintaan liittyvän huoltokaluston hankintaan sekä 100 000 euroa poroaitasopimusten mukaisten poroaitojen rakentamiseen ja kunnossapitoon.

2010 talousarvio	1 695 000
2009 talousarvio	1 845 000
2008 tilinpäätös	1 867 000

50. Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 582 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 3 §:ssä tarkoitettujen menojen maksami-

seen. Määrärahaa saa käyttää myös enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon riistanhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden keskimääräinen lukumäärä, joka oli 306 500 vuosina 2006—2008. Riistanhoitomaksun suuruus on edelleen 28 euroa. Vuonna 2010 kertyväksi arvioidut riistanhoitomaksut on merkitty momentille 12.30.45.

2010 talousarvio	8 582 000
2009 I lisätalousarvio	—
2009 talousarvio	8 538 000
2008 tilinpäätös	8 456 000

51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 138 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kalastuslain (286/1982) 91 ja 91 a §:n perusteella vesialueiden omistajille kalavesien käytöstä maksettaviin korvauksiin, kalastusaluetoiminnasta, kalastusalan järjestöjen toiminnasta, kalatalouden edistämisestä sekä valtiolle maksun kannosta ja kalastuksenhoitomaksurekisterin pidosta aiheutuvien menojen maksamiseen ja

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kalastuslain 90 §:n mukaan valtion talousarvioon on vuosittain otettava kalatalouden edistämiseen määräraha, joka vastaa ainakin sitä määrää, mikä kolmen edellisen vuoden aikana kalastuksenhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden keskimääräisen lukumäärän perusteella kalastuksenhoitomaksuina kertyisi, mutta kuitenkin vähintään se määrä, mikä kalastuksenhoitomaksuina on kertynyt budjetointivuotta edeltävänä vuonna. Vuonna 2008 kalastuksenhoitomaksuina kertyi yhteensä 5 566 062 euroa. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kalastuslain 88 §:n muuttamisesta siten, että seitsemän vuorokauden maksu nousee kuudesta eurosta seitsemään euroon ja vuosimaksu 20 eurosta 22 euroon. Kun vuosina 2006—2008 kalastuksenhoitomaksun vuosimaksujen suorittaneiden henkilöiden keskimääräinen lukumäärä oli 269 287 kpl ja seitsemää vuorokautta koskevia maksuja suorittaneita keskimäärin 28 054 kpl, on kalastuslain 90 §:n mukainen kalastuksenhoitomaksuvarojen vähimmäismäärä 6 120 692 euroa. Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon 17 000 euroa kalastuksenhoitomaksurekisterin osoite- ja nimitietojen myyntituloja vastaavina menoina. Vuonna 2010 kertyviksi arvioidut kalastuksenhoitomaksut ja kalastuksenhoitomaksurekisterin myyntituotot on merkitty momentille 12.30.44.

2010 talousarvio	6 138 000
2009 talousarvio	5 666 000
2008 tilinpäätös	5 764 000

52. Tenojoen kalastuslupamaksut ja viehekalastusmaksut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 210 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Tenojoen kalastuslupatuloista vesialueen omistajille palautettavan osuuden maksamiseen sekä kalastuslain (286/1982) 89 a §:n mukaisesti viehekalastusmaksujen palautuksina vesialueiden omistajille ja vuonna 2010 kerättävien viehekalastusmaksujen kannosta aiheutuvien kulutus- ja muiden menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuonna 2009 kertyväksi arvioidusta Tenojoen kalastuslupatulosta, 560 000 eurosta, yksityisille vesialueen omistajille vesialueomistuksen mukaisessa suhteessa palautettavana osuutena noin 72 % eli noin 400 000 euroa. Tenojoen kalastusluvista vuon-

na 2010 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon viehekalastusmaksuista vesialueiden omistajille vuonna 2010 jaettavana määränä 2 659 400 euroa, mikä saadaan, kun vuoden 2009 talousarviossa kertyväksi arvioidusta 2 810 000 euron viehekalastusmaksutuotosta vähennetään viehekalastusmaksujen kannosta valtiolle vuonna 2009 aiheutuvaksi arvioidut kulut, joiden määräksi on arvioitu vuoden 2009 talousarviossa 150 600 euroa. Valtiolle arvioidaan vuonna 2010 aiheutuvan kuluja viehekalastusmaksujen kannosta 150 600 euroa. Vuonna 2010 kertyviksi arvioidut viehekalastusmaksut on merkitty momentille 12.30.43.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Tenojoen yksityisten vesialueiden omistajille palautettava osuus lupatuloista	400 000
Viehekalastusmaksuista vesialueen omistajille palautettava osuus	2 659 400
Viehekalastusmaksujen kannosta valtiolle aiheutuva meno	150 600
Yhteensä	3 210 000

2010 talousarvio	3 210 000
2009 talousarvio	2 760 000
2008 tilinpäätös	2 759 700

62. Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 17 316 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansallisesti rahoitettavista elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen ja

2) Euroopan kalatalousrahaston (EKTR) varoista rahoitettavien elinkeinokalataloutta koskevien toimenpiteiden EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 40 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 8 815 000 euroa EU:n osarahoittamien hankkeiden valtion rahoitusosuutta varten.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) mukaisesti momentin määrärahasta kohdistuu Kainuun maakuntaan 165 000 euroa, mistä 70 000 euroa on EU:n rahoitusosuutta ja 95 000 euroa kansallista rahoitusosuutta.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisina menoina 15 816 000 euroa, joka on vuosille 2007—2013 Euroopan kalatalousrahastosta osaksi rahoitettavien ohjelmien rahoitusosuutta, jonka EU:n ja kansalliset rahoitusosuudet vahvistetaan komission hyväksymässä toimintaohjelmassa. Määrärahan EU-osuudessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Ahvenanmaa osoittaa tarvittavan kansallisen julkisen rahoitusosuuden omassa talousarviossaan. Momentille 12.30.03 on arvioitu kertyvän yhteensä 6 870 000 euroa lähinnä ohjelmakauden 2007—2013 Euroopan kalatalousrahaston (EKTR) rahoitusosuutena. Määrärahasta on varattu 165 000 euroa Kainuun maakuntaan kohdistuviin ohjelmakauden 2007—2013 hankkeisiin.

Kokonaan kansallisesti rahoitettavia elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteitä ovat kalastusvakuutusyhdistyksistä annetun lain (331/1958) mukaiset sekä maa- ja metsätalousministeriön määräämin perustein myönnetyt avustukset kalan kuljetukseen. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää kehittämishankkeisiin elinkeinokalatalouden edellytysten parantamiseksi sekä elinkeinokalatalouden logistiikan ja infrastruktuurin kehittämisinvestointeihin. Vuonna 2010 näihin tarkoituksiin arvioidaan tarvittavan 1 500 000 euroa. Vuonna 2010 määrärahaa ei tarvita enää kalastajalainojen korkotukeen, lainojen myöntäminen lopetettiin vuoden 1995 alusta lukien.

Määrärahan arvioitu käyttö, milj. euroa

	Kansallinen osuus	EU:n osuus (EKTR)	Yhteensä
Elinkeinokalatalouden toimintaohjelma	8,815	7,001	15,816
— josta Kainuu	0,095	0,070	0,165
Kansalliset toimenpiteet	1,500	-	1,500
Yhteensä	10,315	7,001	17,316

Määräraha on Kainuun hallintokokeilun osalta alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2010 talousarvio	17 316 000
2009 I lisätalousarvio	800 000
2009 talousarvio	13 878 000
2008 tilinpäätös	13 635 000

77. Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 757 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) luonnonravintolammikoiden kunnostus- ja entistämishankkeiden, vaelluskalakantojen turvaamiseen ja elvyttämiseen tähtäävien kalataloudellisten kunnostushankkeiden sekä muiden kalataloutta edistävien rakennushankkeiden suunnittelu- ja toteuttamismenojen maksamiseen

2) hankkeita koskevissa lupapäätöksissä määrättyjen velvoitteiden toteuttamiseen ja

3) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla on tarkoitus toteuttaa hankkeita, joilla edistetään kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa. Hankkeilla vähennetään samalla kalanistutuksina toteutettavan kalavesien hoidon tarvetta.

2010 talousarvio	757 000
2009 talousarvio	757 000
2008 tilinpäätös	757 000

50. Vesitalous

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesitaloustehtäviä ovat vedenhankinta ja viemäröinti, vesistöjen säännöstely, tulvariskien hallinta, maankuivatus ja kastelu, patoturvallisuus ja vesistörakenteiden ylläpito, valtion velvoitteet vesilain mukaisen luvan haltijana sekä muu vesivarojen käyttö ja hoito. Pääosa näiden tehtävien hoitamiseen tarvittavista määrärahoista on budjetoitu tähän lukuun. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa näissä tehtävissä työskentelevän vakinaisen henkilöstön palkkausmenot ja muut yleishallintomenot sekä henkilöstön määrä, arviolta 199 henkilötyövuotta eli noin 7 750 000 euroa keskusten toimintamenoista, on otettu huomioon työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan luvussa 32.01. Suomen ympäristökeskuksessa vesitaloustehtävissä työskentelevän vakinaisen henkilöstön palkkausmenot ja muut yleishallintomenot sekä henkilöstön määrä, arviolta 29 henkilötyövuotta eli noin 1 800 000 euroa toimintamenoista, on otettu huomioon ympäristöministeriön pääluokan luvussa 35.01. Nämä henkilöstövoimavarat on otettu vastaavasti huomioon työ- ja elinkeinoministeriön sekä ympäristöministeriön hallinnonalojen henkilötyövuosien määrässä.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vesitaloustehtävissä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille sekä Suomen ympäristökeskukselle toiminnalliset tulostavoitteet ja myöntää niiden toteuttamiseksi tarvittavan erillisrahoituksen. Ministeriö asettaa seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2010 pääluokkaperusteluissa esitettyjen toimialan vaikuttavuustavoitteiden tukemiseksi:

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset

— Turvataan vesivaratehtävien häiriötön hoito uudessa aluehallinnossa sekä hyödynnetään yhteistyömahdollisuuksia uudessa organisaatiossa.

— Saatetaan valmiiksi tulvadirektiivin mukainen tulvariskien alustava arviointi vesistö- ja rannikkoalueille ja avustetaan kuntia hulevesitulvariskien arvioinnissa.

— Arvioidaan Kymijoen ja Oulujoen vesistöjen virtaamien ohjauksen toimivuutta ilmaston ja hydrologisten olosuhteiden muutoksiin sopeutumisen kannalta.

— Tuetaan 12 vesihuoltolaitoksen varmuusluokan parantamista (v. 2008 toteutuma 26 laitosta, v. 2007 toteutuma 30 laitosta).

— Tuetaan haja-asutusalueiden ja kylien vesihuoltoinvestointeja siten, että 4 000 taloutta saatetaan vesijohtoverkoston ja 5 000 taloutta viemäriverkoston piiriin (v. 2008 toteutuma 5 400 taloutta, v. 2007 toteutuma 5 400 taloutta).

Suomen ympäristökeskus

— Turvataan vesivaratehtävien häiriötön hoito, tiedonkulku ja yhteistyö uuden aluehallinnon kanssa.

— Kootaan yhteistyössä Ilmatieteen laitoksen kanssa tulvadirektiivin mukaista tulvariskien alustavaa arviointia varten tarvittava aineisto vesistö-, merivesi- ja hulevesitulvariskeistä sekä toteutetaan vesistöjen tulvatilannepalvelun pilottihanke osana luonnononnettomuuksien varoitusjärjestelmää.

— Valmistellaan vesihuoltolaitoksille opasmateriaalia varautumissuunnittelusta.

— Kehitetään valuma-alueiden vesitalouden hallintaa palvelevaa suunnittelua ja mallinnusta aluehallinnon tarpeisiin.

20. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 524 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesivarojen käytön ja hoidon kulutus- ja sijoitusmenoihin, jotka liittyvät tulvariskien hallintaan, patoturvallisuuteen, vesistöjen säännöstelyyn, vesistön käytön ja hoidon kehittämiseen, vesihuollon kehittämiseen, valtion kompensaatio-, tarkkailu- ja muihin velvoitteisiin

2) Inarijärven säännöstelystä aiheutuviin toimenpiteisiin sekä valtioiden välisiin sopimuksiin perustuvaan rajavesistöyhteistyöhön ja

3) vesistötoimenpiteiden tukemisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (651/2001) mukaisista vesistötoimenpiteistä sekä vesistörakenteiden peruskorjauksista ja velvoitetöistä valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 154 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen sekä vesivarojen käyttöön ja hoitoon liittyvien kansallisten järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusosuuksien maksamiseen.

Momentin määrärahoista rahoitettu valmistunut työ tai sen osa saadaan sopia luovutettavaksi kunnalle tai muulle yhteistyökumppanille. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava. Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Tulvariskien hallinta, patoturvallisuus ja vesistöjen säännöstely	1 770 000
Vesistöjen käytön ja hoidon kehittäminen	450 000
Vesihuollon kehittäminen	1 250 000
Valtion vesistörakenteiden käyttö ja kunnossapito	1 600 000
Valtion kompensaatio-, tarkkailu- ym. velvoitteet	954 000
Inarijärven säännöstelystä aiheutuvat hoitotoimenpiteet	700 000
Valtiosopimuksiin perustuva raja-vesistöyhteistyö	160 000
Vesistötoimenpiteet, peruskorjaukset ja velvoitetyöt	4 640 000
Yhteensä	11 524 000

Momentin kokonaishenkilötyövuosimäärä sisältää 135 henkilötyövuotta työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonalan henkilöstöä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 88 000 euroa virka- ja työehtosopimuksesta aiheutuvina menoina ja vähennyksenä 75 000 euroa yhden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 30.01.01 sekä 1 860 000 euroa kertaluonteisena vähennyksenä Inarin kalanviljelylaitoksen rakentamisen ja Uljuan maapadon perusparannuksen loppurahoituksen aikaistamisen johdosta.

2010 talousarvio	11 524 000
2009 talousarvio	13 371 000
2008 tilinpäätös	7 000 000

30. Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 450 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) mukaisten vesihuoltolaitteiden rakentamiseen myönnettyjen lainojen korkohyvitysten maksamiseen.

Selvitysosa: Vuodesta 2002 alkaen ei momentille ole enää sisällytetty valtuutta uusien korkotukilainojen hyväksymiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ennen vuotta 2002 hyväksytyistä lainoista aiheutuvat korkohyvitykset. Vuoden 2008 lopussa korkotukilainakanta oli 19 966 474 euroa. Korkotukilainoista arvioidaan valtiolle aiheutuvan korkohyvitysmenoja 400 000 euroa vuonna 2011 ja sen jälkeen yhteensä 500 000 euroa.

2010 talousarvio	450 000
2009 talousarvio	650 000
2008 tilinpäätös	735 008

31. Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 16 458 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesihuollon tukemisesta annetun lain (686/2004) mukaisiin vesihuoltotoimenpiteisiin myönnettävien avustusten ja valtion työnä toteutettavista vesihuoltohankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen ja

2) vesistötoimenpiteiden tukemisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (651/2001) mukaisiin vesistötoimenpiteisiin myönnettävien avustusten ja valtion työnä toteutettavista vesistöhankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 27 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Momentin määrärahasta rahoitettu valtion työnä toteutettu ja valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnalle tai muulle yhteistyökumppanille. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava.

Selvitysosa: Vesihuolto- ja vesistöhankkeisiin tarkoitetusta määrärahasta vesistötöiden arvioitu valtion osuus on 825 000 euroa, vesihuoltotöiden 6 033 000 euroa. Vesistöhankkeiden keskeisenä tavoitteena on yhdyskuntien tulvasuojelun parantaminen. Vesihuoltohankkeiden ensisijaisia tavoitteita ovat

alueellisen yhteistyön parantaminen sekä vesihuollon turvaaminen erityistilanteissa.

Määrärahasta on tarkoitus käyttää 9 600 000 euroa avustuksina toimenpiteisiin, joilla edistetään vesihuollon parantamista erityisesti maaseutuyhdyskunnissa ja haja-asutusalueilla. Tästä 3 000 000 euroa on tarkoitus käyttää viemäriverkostojen laajentamisen tukemiseen haja-asutusalueilla, joille aiemmin on valtion tuella rakennettu runkovesijohto.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 1 100 000 euroa arvonlisäveromenoina, missä on 200 000 euroa lisäystä. Momentilta maksettavan arvonlisäveron käyttöä seurataan ja tarvittaessa tehdään muutokset määrärahan mitoitukseen.

Vesihuolto- ja vesistöhankkeita rahoitetaan vähäisessä määrin lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan budjetoiduista momentin 32.01.02 määrärahoista lähinnä työmaiden työnjohdon palkkaus- ja muina kulutusmenoina.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

	Kokonais-kustannusarvio	Valtion osuus	Myönnetty aikaisemmin	Myönnetään
1. Vesihuolto- ja vesistöhankkeet				
Uudet hankkeet				
Pukkila—Mäntsälä -yhdysvesijohto ja siirtoviemäri, Mäntsälä, Pukkila	5 640	2 280	-	150
Luopajärven tulvasuojelu, Jalasjärvi	2 280	1 824	-	150
Tornionjokisuun tulvasuojelu, Tornio	6 480	2 160	-	150
Keskeneräiset hankkeet yhteensä	28 850	10 998	4 280	5 248
Pienehköt vesihuolto- ja vesistöhankkeet				1 160
Yhteensä				6 858
2. Avustukset vesihuoltotoimenpiteisiin				9 600
Yhteensä				16 458

Viitaten Kainuun hallintokokeilusta annetun lain 10 §:n 1 momenttiin Kainuun maakunnan hallintokokeilualueella päätösosan toimenpiteisiin tukea myönnetään momentin 32.50.63 määrärahasta.

2010 talousarvio	16 458 000
2009 I lisätalousarvio	4 000 000
2009 talousarvio	18 258 000
2008 tilinpäätös	7 763 000

43. Eräät valtion maksettavaksi määrätyt korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 420 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristölupavirastojen ja tuomioistuinten vesiasioista antamien päätösten ja lain tai valtioiden välisten sopimusten perusteella valtion maksettavaksi määrättyjen tai sovittujen korvausten sekä päätösmaksujen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtio voi joutua vesilain (264/1961) mukaisten päätösten, ennen päätöksiä vahingonkärsijöiden kanssa tehtyjen sopimusten tai valtioiden välisten sopimusten perusteella maksamaan korvauksia hankkeiden varsinaisen lupakäsittelyn jälkeen. Myös mahdolliset vesistöjen poikkeusjuoksutukset saattavat vesilain nojalla aiheuttaa valtiolle korvausvelvollisuuden.

2010 talousarvio	420 000
2009 talousarvio	420 000
2008 tilinpäätös	415 556

48. Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta annetun lain (284/1983) 2 §:n mukaisten vahinkojen ja kustannusten korvaamiseen sekä metsäkeskusten asiantuntija-avusta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös edellisiin vuosiin kohdistuvien vahinkojen ja kustannusten korvaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

2010 talousarvio	841 000
2009 talousarvio	841 000
2008 tilinpäätös	841 000

60. Metsätalous

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Maailmantaloutta koetteleva taantuma on vähentänyt metsäteollisuuden tuotantoa, mikä on heijastunut myös hakkuumääriin. Vuonna 2008 hakkuumäärä pieneni lähes 7 milj. kuutiometrillä ja laskun odotetaan jatkuvan vuonna 2009. Joidenkin ennusteiden mukaan talouden elpyminen voisi alkaa jo vuonna 2010, mutta hakkuisiin ei odoteta vielä merkittävää kasvua.

Hakkuiden väheneminen on heikentänyt nopeasti myös metsätalouden työllisyyttä. Tilanne on erityisen huolestuttava puunkorjuussa, jossa hakkuiden supistuminen on aiheuttanut koneenkuljettajien lomautuksia ja heikentänyt koneyrittäjien toimintaedellytyksiä. Metsätalouden työllisyystilannetta on hieman parantanut energiapuun korjuun lisääntyminen ja harvennushakkuiden osuuden kasvaminen.

Hakkuumäärien ja puun hintojen laskun myötä kaikkien metsänomistajien yhteenlasketut bruttokantorahatulot ovat pienentyneet. Samalla yksityismetsien kannattavuutta kuvaava hehtaarikohtainen liiketulos putosi vuonna 2008 lähes kolmanneksen edellisvuodesta.

Teollisuuden tuotantosupistuksista huolimatta kotimaista puuta tarvitaan pitkällä tähtäimellä nykyistä enemmän. Puun kysyntää kasvattavat ennen kaikkea tuontiriippuvuuden vähentäminen sekä tavoitteet puuenergian käytön lisäämiseksi.

Venäjä on ilmoittanut lykkäävänsä vuoden 2009 alkuun suunniteltujen raakapuun vientitullien korotuksia vuodella. Korotusten toteutuessa tukkien ja havukuitupuun tuonti Venäjältä loppuu käytännössä kokonaan vuodesta 2010 lähtien ja venäläisen puun tuontimäärä putoaisi alle puoleen vuoden 2008 tasosta. Vuonna 2008 Suomeen tuotiin puuta yhteensä 20,3 milj. kuutiometriä, josta 12 milj. kuutiometriä oli peräisin Venäjältä.

Valtioneuvoston hyväksymässä pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa metsille on asetettu tärkeä rooli uusiutuvan energian lisäämisessä ja hiilinielujen turvaamisessa. Tavoitteena on kolminkertaistaa metsähakkeen käyttö nykyisestä ja varmistaa metsien kyky toimia hiilinieluna. Puustoon ja maaperään liittyvien nielujen merkitys on Suomelle huomattavan tärkeä.

Keskeisten toimenpiteiden vaikuttavuustavoitteet

Kansallinen metsäohjelma 2015:ssä on esitetty toimenpiteet, joilla turvataan kestävästi kotimaisen puun riittävyys kaikkiin käyttötarkoituksiin. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää metsien metsänhoidollisen tilan paranemista ja puuston kasvun lisääntymistä sekä metsien monimuotoisuuden turvaamista. Ohjelman lähtökohtana on, että metsä- ja puutuoteteollisuuden arvo lisääntyisi 20 prosentilla ja kotimaisen puun käyttö vuosittain 65—70 milj. kuutiometriin vuoteen 2015 mennessä. Taloudellisen tilanteen johdosta näyttää kuitenkin siltä, että tähän ei ole lähivuosina mahdollisuuksia. Lähivuosien ennakoidut hakkuut ovat vain 50—55 milj. kuutiometriä vuodessa.

Metsänhoito- ja perusparannustöiden toteuttamista edistetään lisääntyvällä valtion tuella. Kansallisessa metsäohjelmassa asetetuista työmäärätavoitteista ollaan jäljessä eniten kunnostusojituksessa. Metsänhoidon ja perusparannuksen työmääriä lisäämällä turvataan myös metsien hiilinielujen ylläpito.

Uusiutuvan energian käytön lisäämiseksi metsähakkeen käyttö pyritään nostamaan 8—12 milj. kuutiometriin vuoteen 2015 mennessä, kun käyttö vuonna 2008 oli 4,6 milj. kuutiometriä. Tavoitteen saavuttamiseksi lisätään tukea energiakäyttöön tulevan pienpuun korjuuseen ja haketukseen.

Lisääntyvät metsänhoito- ja perusparannustyöt ja energiapuun korjuu voivat tarjota korvaavia työmahdollisuuksia, kun hakkuiden supistumisen seurauksena työllisyys metsätaloudessa ainakin väliaikaisesti heikkenee.

Metsätalouden edistämisorganisaatioiden ja Metsähallituksen rakenteita ja toimintatapoja uudistetaan lähtökohtana kustannustehokkuus ja läpinäkyvyys ja se, että ne palvelevat nykyistä paremmin uutta toimintaympäristöä.

01. Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 43 091 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Metsäntutkimuslaitoksen toimintaan liittyvien sijoitusmenoihin luettavien talonrakennus- ja perusparannustöiden menojen maksamiseen, jos hankkeen hankintameno tai kustannusarvio on alle 1 000 000 euroa sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Metsäntutkimuslaitoksen (Metla) *tehtävänä* on edistää tutkimuksen keinoin metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää hoitoa ja käyttöä. Metla tuottaa, hankkii ja välittää korkeatasoista tieteellistä tietoa metsäluonnosta, metsien eri käyttömuodoista, metsävaroista ja niiden hyödyntämisestä sekä turvaamisesta yhteiskunnallisen päätöksenteon pohjaksi ja yhteiskunnan hyvinvoinnin edistämiseksi. Metla tekee soveltavaa tutkimusta, sitä tukevaa perustutkimusta, kehittää metsäalan tutkimusyhteistyötä, edistää tutkimustulosten hyväksikäyttöä, huolehtii sille kuuluvista viranomaistehtävistä ja osallistuu strategisten huippuosaamisen keskittymien toimintaan.

Metla tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

— tuottamalla tietoa ja osaamista metsätalouden kannattavuuden ja metsien puuntuotannollisen käyttöasteen sekä tilan parantamiseksi,

— toteuttamalla Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmassa 2008—2016 (METSO) sille asetettuja toimia ja osallistumalla Kansallinen metsäohjelma 2015 (KMO) toteutukseen sekä

— tuottamalla tietoa ja osaamista puuperäisen energian käytön lisäämiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2010 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Metlalle seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tuloksellisuus *Toiminnallinen tehokkuus*

Metlan vuosien 2008—2010 bruttotoimintamenojen, tulojen ja henkilötyövuosien arvioidaan jakaantuvan seuraavasti, (milj. euroa)

	Bruttomenot			Htv			Tulot		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Toiminta	TP	TA	TAE	TP	TA	TAE	TP	TA	TAE
Tutkimustoiminta	19,6	19,1	20,4	339	359	358	3,1	2,5	3,2
Viranomaispalvelut	5,3	5,5	5,5	102	94	94	0,5	0,7	0,0
Asiakasrahoitteiset tutkimus-palvelut	1,0	0,9	1,2	21	18	20	1,7	1,4	1,8
Strateginen suunnittelu ja johtaminen	2,4	2,2	2,1	28	25	22	0	0	0
Tutkimuksen tukitoiminnot	6,9	6,3	6,0	99	107	106	0	0	0
Sisäiset palvelut	14,4	13,8	13,4	134	111	109	1,0	0,6	0,5
Yhteensä	49,6	47,8	48,6	723	714[1)]	709[1)]	6,3	5,2	5,5

[1)] Sisältää 10 htv:tä METSO-ohjelman toteutukseen.

Tutkimustoimintaa suunnataan elinkeinotoiminnan kehittämistä ja metsäpolitiikan valmistelua tukeviin tutkimusohjelmiin, hankeryhmiin ja erillishankkeisiin. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden parantamiseksi sekä hallinnonalan ja elinkeinojen tietotarpeiden tukemiseksi Metla osallistuu strategisen huippuosaamisen keskittymien, Metsäklusteri Oy:n ja Ympäristö ja energia -klusterin (CLEEN Oy) sekä Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan tutkimusohjelmiin. Jatketaan maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhteistyösopimuksen mukaisen Ympäristö ja luonnonvaratutkimuksen yhteenliittymän tavoitteiden ja toiminnan kehittämistä hallinnonalojen sektoritutkimuslaitosten kanssa. Metlan maksullista palvelutoimintaa kehitetään. Metlan laboratoriotoimintojen kehittämistä jatketaan yhteistyössä hallinnonalan sektoritutkimuslaitosten kanssa toimintojen rationalisoimiseksi ja kustannustehokkuuden parantamiseksi. Metlan prosessiorganisaatiota vahvistetaan.

Toteutetaan vuodelle 2010 sovitut tuottavuusohjelman mukaiset toimet ja valmistellaan Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen käytön laajentaminen talous- ja henkilöstöhallinnossa.

Maksullisen toiminnan tulostavoitteeksi asetetaan vuodelle 2010 noin 1,8 milj. euroa siten, että toiminta kattaa siitä aiheutuvat kustannukset.

Tuotokset ja laadunhallinta

Vahvistetaan osaamista strategisilla painopistealueilla ja kohdennetaan tutkimustoimintaa asiakastarpeiden mukaisesti. Jatketaan sähköiseen asiointiin siirtymistä ja tiedonhallintajärjestelmän kehittämistä.

Henkiset voimavarat

Osaamista kehitetään osaamisen arvioinnin ja strategisen henkilöstösuunnitelman pohjalta kehittämällä erityisesti esimies- ja johtamisvalmiuksia. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon viiden henkilötyövuoden vähentyminen ja muiden tuottavuustoimien vaikutus.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	49 620	47 760	48 551
Bruttotulot	6 314	5 160	5 460
Nettomenot	43 306	42 600	43 091
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 430		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 735		

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	2 979	2 900	2 800
— EU:lta saatava rahoitus	933	900	800
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	1 719	1 500	1 700
Tulot yhteensä	5 631	5 300	5 300
Hankkeiden kokonaiskustannukset	9 812	10 600	11 000
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-4 181	-5 300	-5 700
Kustannusvastaavuus, %	57	50	48

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 169 000 euroa)	404
Tuottavuustoimet (-5 htv)	-412
Rakennemuutoksen tukeminen (kertameno)	500
Muutosten tukeminen tuottavuustoimenpiteiden säästöistä vuodelta 2009 (tiedonhallintajärjestelmä)	-850
Tuottavuussäästöjen käyttö, muutosten tukeminen tuottavuustoimenpiteiden säästöistä vuonna 2010 (tiedonhallintajärjestelmän jatkorahoitus)	500
Kertameno	-300
Tulorahoitteinen toiminta, menojen lisäys	300
VaEL-maksun muutokset 2005—2010 (missä kertaluonteista menoa 346 000 euroa)	649
Tulorahoitteinen toiminta, tulojen lisäys	-300
Yhteensä	491

2010 talousarvio	43 091 000
2009 talousarvio	42 600 000
2008 tilinpäätös	42 611 000

41. Metsäpuiden siemenhuolto (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 699 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsäpuiden siemenviljelysten perustamista ja nuoruusvaiheen hoitoa varten myönnettävien valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitus perustuu metsäpuiden siemenviljelysten perustamisohjelmaan. Metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen ja nuoruusvaiheen hoitoon myönnettävien valtionavustusten tavoitteena on varmistaa, että metsätalouden käyttöön on saatavissa jatkuvasti ja riittävästi alkuperältään kasvupaikan olosuhteisiin sopivaa ja hyvälaatuista metsänviljelyaineistoa.

2010 talousarvio	699 000
2009 talousarvio	1 063 000
2008 tilinpäätös	1 169 000

42. Valtionapu metsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatioille (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 49 029 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) metsäkeskuksille ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiolle metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta annetun lain (1474/1995) perusteella aiheutuviin menoihin ja

2) muuna julkisena rahoitusosuutena EU-hankkeissa.

Metsäkeskusten osuus määrärahasta määräytyy metsäkeskuskohtaisesti alueellista työmäärää sekä toiminnan laajuutta kuvaavien tekijöiden perusteella, joita ovat muun muassa metsäkeskuksen toiminta-alueen metsämaan pinta-ala, hakkuumäärä ja metsälöiden lukumäärä, viranomaistoiminnan ilmoitusten ja päätösten määrä, alueellisen metsävaratiedon keruun pinta-ala ja tiedon kattavuus sekä neuvottujen metsänomistajien määrä. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion osuus määrärahasta määräytyy metsäkeskuksille toteutettavan kehittämisohjelman sekä maa- ja metsätalousministeriölle tuotettavien palvelujen laajuuden perusteella.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 000 000 euroa metsäkeskusten sähköisen asioinnin kehittämishankkeen rahoitukseen.

Metsäkeskukset ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio hoitavat metsien kestävää hoitoa ja käyttöä, niiden monimuotoisuuden säilyttämistä sekä metsätalouden muuta edistämistä koskevia tehtäviä. Metsäkeskusten toiminnan tärkein kohderyhmä ovat yksityismetsänomistajat, jotka omistavat 440 000 metsälöä, joiden yhteispinta-ala on 14,1 milj. hehtaaria (noin 62 % Suomen metsämaa-alasta). Metsäkeskukset valvovat metsätaloutta koskevien lakien noudattamista ja hoitavat muut niille säädetyt viranomaistehtävät. Metsäkeskusten viranomaistehtäviä ovat muun muassa kestävän metsätalouden rahoituksesta annetussa laissa (1094/1996) säädetyt rahoituspäätökset (noin 50 000 vuodessa, hankkeista vähintään 4,5 % tarkastetaan myös maastossa), metsälain (1093/1996) valvontaan liittyvät metsänkäyttöilmoitusten tarkastukset (noin 100 000 vuodessa, joista vähintään 3 % tarkastetaan myös maastossa) sekä metsästyslain (615/1993) nojalla korvattavien hirvieläinvahinkojen maastoarviointi metsätalouden osalta.

Valtion tuottavuusohjelman toteuttamiseksi metsäkeskukset ja kehittämiskeskus tehostavat toimintaansa muun muassa sähköistä asiointia kehittämällä. Tavoitteena on, että työn tuottavuuden paraneminen vähentää henkilöstötarvetta 21 henkilötyövuotta vuonna 2010. Määrärahasta käytetään vähintään 1 milj. euroa tuottavuusohjelman mukaiseen palveluiden hankintaan.

Metsätaloudelle pääluokan selvitysosassa asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamiseksi maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2010 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti *metsäkeskusten* valtionavulla rahoitettavalle toiminnalle (valtionavustustoiminta) seuraavat tavoitteet:

Metsäkeskusten tulostavoitteet

	2008 toteutuma	2009 tulostavoite	2010 tulostavoite
1. Taloudellisuustavoitteet			
Metsälain valvontakustannukset metsänkäyttöilmoitusta kohden, €	60	alle 65	alle 65
Rahoituslain valvontakustannukset rahoituspäätöstä kohden, €	113	alle 100	alle 110
Alueellisen metsävaratiedon ylläpitokustannukset, €/ha	21	alle 20	alle 18

2. Suoritetavoitteet			
Alueellisen metsävaratiedon keruutavoite, ha	910 000	915 000	950 000
Henkilökohtaisen neuvonnan määrä, henkilöä	29 900	45 000	42 000
3. Laatutavoitteet			
Hyvän metsänhoidon suositusten mukaisten taimikoiden osuus perustetuista taimikoista, %	84	85	85
Nuoren metsän hoidossa metsänhoidollisesti hyvien hankkeiden osuus pinta-alasta, %	92	vähintään 89	vähintään 90
Päätös nuoren metsän hoitohankkeista, viikkoa vireille tulosta	3	enintään 4	enintään 4
Tilakohtaisten metsäsuunnitelmien peittotavoite, % metsien pinta-alasta	43,8	45	46

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion valtionavustustoiminnan tavoitteena on tuottaa metsäkeskuksille sellaisia metsätaloudellisia kehittämis- ja asiantuntijapalveluja, jotka tukevat metsälainsäädännön, kansallisen metsäohjelman ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman tavoitteiden saavuttamista sekä metsäkeskusten toiminnan yhtenäistämistä ja tehostamista. Lisäksi Tapio tuottaa palveluita maa- ja metsätalousministeriölle.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2010 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti *Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion* valtionavustustoiminnalle seuraavat tavoitteet:

1) Tapio toteuttaa metsäkeskusten kehittämisohjelmaa, jossa on seuraavat strategiset painotukset:

— metsäkeskusten yhteisen toimintajärjestelmän koordinointi,

— metsäkeskusten ja Tapion hallinnon ja tukipalveluiden kehittäminen ottaen huomioon aluehallinnon uudistamisen,

— alueellisen metsävaratiedon tuottaminen ja sen keruujärjestelmän uudistaminen sekä

— sähköisen asioinnin kehittäminen.

2) Tapio laatii metsäkeskusten kehittämisohjelman seuraavalle vuodelle yhdessä sovitun prosessin mukaisesti.

3) Tapio tuottaa maa- ja metsätalousministeriölle seuraavia palveluita:

— työryhmä- ja asiantuntijapalvelut (mm. METSO, KMO),

— tutkimuksen käytäntöönviennin tehostaminen,

— kielilain soveltamiseen liittyvät palvelut sekä

— tilastot.

Metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion valtionavusteisen toiminnan kustannusten (milj. euroa) ja henkilötyövuosien (htv) arvioitu jakautuminen tulosalueille

	2009		2010	
	kustannukset	htv	kustannukset	htv
Valvonta- ja tarkastustoiminta	15,4	230	16,1	226
Alueellinen metsävaratieto	17,8	269	18,7	262
Neuvonta, koulutus ja tiedotus	9,9	142	10,4	134
Muu toiminta	7,9	120	8,3	118
Yhteensä	51,0	761	53,5	740

2010 talousarvio	49 029 000
2009 I lisätalousarvio	150 000
2009 talousarvio	47 518 000
2008 tilinpäätös	45 289 000

43. Eräät korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain (263/1991) perusteella ai-

heutuvien korvausten ja muiden menojen maksamiseen

2) laajuudeltaan ja taloudelliselta merkitykseltään huomattavien äkillisten metsätuhojen kartoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja

3) metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain (1113/1990) mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettävän metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien menojen maksamiseen 30 000 euroa ja muiden menojen maksamiseen 20 000 euroa.

2010 talousarvio	50 000
2009 talousarvio	50 000
2008 tilinpäätös	179 906

44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 70 780 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) ja kestävän metsätalouden rahoituslain (544/2007) mukaisen tuen maksamiseen puuntuotantoa ja energiapuun käyttöä edistäviin toimenpiteisiin ja

2) kokeilu- ja selvitystoiminnan valtionapuihin ja kulutusmenoihin.

Valtuus

Vuonna 2010 saa tehdä edellä mainitun lain mukaisia tukipäätöksiä enintään 75 030 000 eurolla.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 3 300 000 euroa Kansallinen metsäohjelma 2015:ssa ja pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa asetettujen metsänhoito- ja perusparannustyötavoitteiden sekä puuperäisen energian lisäämistavoitteiden saavuttamiseksi.

Tarkoituksena on, että kestävän metsätalouden rahoituslaki (544/2007) astuu voimaan vuoden 2010 aikana. Yksityismetsien puuntuotannon kestävyyden turvaamiseksi rahoitettaviin töihin esitetään otettavaksi valtion tukea (mom. 30.60.44) ja lainaa (mom. 30.60.83) yhteensä 70,830 milj. euroa. Lisäksi käytettävissä on 0,1 milj. euroa aiemmilta vuosilta siirtyneitä lainavaroja. Nuoren metsän hoitotyöt ovat edelleen merkittävin rahoituskohde. Energiapuun korjuuseen ja haketukseen arvioidaan käytettävän määrärahasta noin 7,5 milj. euroa (1 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2009).

Valtion rahoituksen puuntuotannon kestävyyden turvaamistöihin (momentit 30.60.44 ja 30.60.83) arvioitu jakautuminen työlajeittain

Työlajiryhmät	2009 Arvio käytöstä milj. €	2009 Arvio työvoimasta htv	2010 Käytettävissä olevat varat milj. €	2010 Työvoima htv
Nuoren metsän hoito ja energiapuu	27,7	1 950	30,3	2 140
Metsänuudistaminen ja muut metsänhoidolliset työt	13,3	310	13,5	320
Metsäteiden tekeminen ja kunnostusojitus	10,8	250	11,1	280
Suunnittelu, toteutusselvitykset, kehittäminen yms.	15,9	300	16,0	300
Yhteensä	67,7[1)]	2 810	70,9[1)]	3 040

[1)] Sisältää 0,1 milj. euroa aikaisemmilta vuosilta siirtyneitä lainavaroja.

Myöntämisvaltuudesta (mom. 30.60.44) valtiolle aiheutuvat menot, milj. euroa

	2010	2011	2012	2013	2014—	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	19,90	10,50	6,42	3,00	1,60	41,42
Vuoden 2010 sitoumukset	50,88	13,00	6,00	3,00	2,15	75,03
Yhteensä	70,78	23,50	12,42	6,00	3,75	116,45

2010 talousarvio	70 780 000
2009 talousarvio	67 480 000
2008 tilinpäätös	63 762 587

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 325 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) ja kestävän metsätalouden rahoituslain (544/2007) mukaisen tuen maksamiseen metsien biologisen monimuotoisuuden turvaamiseen ja

2) valtakunnallisista metsien luonnonhoitoa ja biologisen monimuotoisuuden ylläpitämistä tukevista ja maa- ja metsätalousministeriön erikseen määrittelemistä hankkeista ja toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen ja enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta määräaikaisiin tehtäviin aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisesti.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 360 000 euroa Etelä-Suomen monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) ja Kansallinen metsäohjelma 2015:n toteuttaminen. Samoilla perusteilla on otettu huomioon lisäyksenä 130 000 euroa momentilla 32.50.63. Kainuun hallintokokeilusta annetun lain 10 §:n 1 momentin mukaan Kainuun maakunnan hallintokokeilualueella kestävän metsätalouden rahoituslain 16 §:n mukaiseen tukeen myönnetään rahoitus Kainuun kehittämisraha -momentilta.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Ympäristötuki	6 535 000
Metsäluonnon hoitohankkeet	3 290 000
Valtakunnalliset hankkeet	500 000
Yhteensä	10 325 000

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2010 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen metsäluonnon hoidon edistämiselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Metsäluonnon monimuotoisuuden säilymistä turvataan ympäristötuella 8 000—10 000 hehtaarin alueella (vuoden 2009 tavoite 8 100 hehtaaria).

Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2010 talousarvio	10 325 000
2009 talousarvio	7 965 000
2008 tilinpäätös	6 965 000

50. Eräät metsätalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 106 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen käyttösuunnitelmassa mainituille yhdistyksille ja säätiöille sekä osakeyhtiölle.

Käyttösuunnitelma	€
Föreningen för Skogskultur rf	50 000
Työtehoseura ry	471 000
Mustilan Kotikunnas -säätiö	51 000
Suomen Metsäyhdistys ry	434 000
Puuinfo Oy	100 000
Yhteensä	1 106 000

S e l v i t y s o s a : Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 640 000 euroa, koska Suomen metsämuseosäätiön ylläpitämän metsämuseo Luston valtionavustus siirtyy opetusministeriön pääluokkaan momentille 29.80.32.

Puuinfo Oy:lle myönnettävällä rahoituksella edistetään puun käyttöä ja puurakentamista ja se käytetään Teknilliseltä korkeakoululta ja Oulun yliopistolta hankittavista suoritteista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2010 talousarvio	1 106 000
2009 talousarvio	1 746 000
2008 tilinpäätös	1 796 000

83. Lainat puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) mukaisten lainojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Määrärahan tarpeeksi arvioidaan 150 000 euroa. Kun tähän arvioidaan olevan käytettävissä 100 000 euroa vuodelle 2010 siirtyvää määrärahaa, momentin määrärahatarve on 50 000 euroa.

2010 talousarvio	50 000
2009 talousarvio	100 000
2008 tilinpäätös	200 000

63. Metsähallitus

1. Peruspääoman muutokset

Metsähallituksen peruspääomaa voidaan korottaa 9,8 milj. eurolla, johon sisältyy liikelaitoksen sisäisinä siirtoina 15,1 milj. euron arvoisen omaisuuden siirto peruspääomaan ja 6,53 milj. euron arviosta liiketoiminnan omaisuuden siirtoja julkisten hallintotehtävien taseeseen. Muutoksen jälkeen peruspääoman arvo on 2 555,2 milj. euroa.

2. Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Metsähallitus ottaa huomioon liiketoimintaa harjoittaessaan yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet, kuten luonnon monimuotoisuuden, virkistyskäytön sekä porotalouden ja saamelaiskulttuurin vaatimukset.

Metsähallitus voi avustaa Suomen Metsäsäätiötä vuonna 2010 enintään 0,2 milj. eurolla.

3. Liiketoiminnan investointien ja investointisitoumusten enimmäismäärä

Metsähallituksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2010 enintään 30 milj. euroa. Lisäksi Metsähallitus saa tehdä vuonna 2010 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina vuosina enintään 34 milj. euroa.

4. Liiketoiminnan lainanoton enimmäismäärä

Metsähallitus oikeutetaan ottamaan liiketoimintaansa varten valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 69 milj. euroa.

5. Liiketoiminnan takausvaltuudet

Metsähallitus saa myöntää takauksia samaan liikelaitoskonserniin kuuluvien osakeyhtiömuotoisten tytäryritysten lainojen vakuudeksi enintään 15 milj. euron arvosta.

6. Liiketoiminnan vakuuksien enimmäismäärä

Metsähallitus saa antaa toimintaansa varten tarvittavia vakuuksia ulkopuolisille enintään 0,5 milj. euron arvosta.

S e l v i t y s o s a :

Liiketoiminta

Peruspääoman lisäyksestä 1,24 milj. euroa aiheutuu hallinnan siirtojen, valtion perintöjen sekä muiden vastaavien muutosten nettovaikutuksena. Tämän lisäksi esitetään siirrettäväksi 6,53 milj.

euron arvosta liiketoiminnan omaisuutta julkisten hallintotehtävien taseeseen maankäytön muutosten nettovaikutuksena ja julkisten hallintotehtävien omaisuutta 15,1 milj. euron arvosta peruspääomaan. Valtioneuvosto selvittää ja ratkaisee erikseen näiden peruspääomaan siirrettävien alueiden mahdollisen käytön ja käyttöperiaatteet tuulivoima-alueina.

Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana ovat metsätalous ja muu luonnonvarojen käyttö. Liiketoimintaa harjoitetaan Metsähallituslaissa säädettyjen yhteiskunnallisten velvoitteiden (luonnon monimuotoisuuden, virkistyskäytön, porotalouden, saamelaiskulttuurin ja työllisyyden edistämisen) asettamissa puitteissa. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisesta aiheutuu vuonna 2010 arviolta 47 milj. euron laskennallinen kulurasite Metsähallituksen liiketoiminnalle. Velvoitteiden huomioon ottamisen tasosta päätetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön päätöksessä Metsähallituksen liiketoiminnan tavoitteista vuodelle 2010.

Vuoden 2009 talousarvioesitykseen sisältyvään tavoitetasoon verrattuna puumarkkinoiden heikentymisen arvioidaan alentavan Metsähallituksen vuoden 2009 liikevaihtoa noin 25 % sekä tulosta ja siitä valtiolle vuonna 2010 tuloutettavaa määrää noin 50 %. Vuoden 2010 tuloutus olisi siten jäämässä 48,8 milj. euroon, mikä vastaa 2,0 prosentin tuottoa liiketoimintaan sijoitetulle pääomalle.

Myös vuonna 2010 puumarkkinoiden odotetaan toimivan keskimääräistä alemmalla tasolla. Metsähallituksen hallituksen asettama alustava liiketoiminnan liikevaihtotavoite vuodelle 2010 on 245,8 milj. euroa ja liiketoimintakonsernin 292,9 milj. euroa. Ottaen huomioon eduskunnan hyväksymät vuoden 2010 palvelu- ja muut toimintatavoitteet, maa- ja metsätalousministeriö on alustavasti asettanut Metsähallituksen liiketoiminnan vuoden 2010 tulostavoitteeksi (tilikauden tulos) 52,1 milj. euroa ja liiketoimintakonsernille 53,4 milj. euroa. Alustavana tavoitteena on, että vuoden 2010 voitosta tuloutetaan vuonna 2011 valtiolle vähintään 49,5 milj. euroa. Tavoite vastaa 2,0 prosentin tuottoa Metsähallituksen liiketoimintaan sijoitetulle pääomalle.

Metsähallitus tekee liiketoiminnan investointeja alustavan investointisuunnitelman mukaan 30,0 milj. eurolla. Toteutettavissa investoinneissa otetaan huomioon työllisyyden tukeminen ja liiketoiminnan rahoitusaseman vahvistaminen tuloutuksen lisäämiseksi. Merkittävimmät investointikohteet ovat kiinteistörakenteen parantamiseen liittyvät maa- ja vesialuehankinnat sekä Rovaniemen toimitilakiinteistö.

Alustavan suunnitelman mukaan Metsähallitus antaa takauksen tytäryhtiöidensä 15 milj. euron lainojen vakuudeksi. Metsähallitus voi joutua liiketoiminnassaan antamaan vakuuksia ulkopuolisille.

Metsähallituksen liiketoiminnan tunnuslukutaulukko

	2008 toteutuma		2009 ennakoitu		2010 esitys	
	Liikelaitos	Konserni	Liikelaitos	Konserni	Liikelaitos	Konserni
Liikevaihto, milj. €	301,1	342,4	230,0	277,0	245,8	292,9
— muutos, %			-23,6	-19,1	6,9	5,7
Käyttökate, %	38	34	26	23	23	21
Liikevoitto/tappio, milj. €	110,0	109,4	53,9	56,9	53,9	57,0
Tilikauden tulos, milj. €	105,5	104,4	51,4	53,0	52,1	53,4
— liikevaihdosta, %	35	30	22	19	21	18
— peruspääomasta, %	4,1	4,1	2,0	2,1	2,0	2,1
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €[1)]	102,7	-	46,0	-	48,8	-
Sijoitetun pääoman tuotto, %	4,2	4,2	2,1	2,1	2,0	2,1
Investoinnit liikevaihdosta, %	8	7	9	9	12	12

Omavaraisuusaste, %	99	98	98	98	98	98
Taseen loppusumma, milj. €	2 704	2 725	2 709	2 730	2 730	2 750
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä (htv)	1 257	1 517	1 240	1 520	1 220	1 520

[1)] Tuloutus edelliseltä vuodelta, kuluvan vuoden tuloutustavoite sekä talousarvioesityksen mukainen tuloutustavoite.

Liikelaitoksen tuloutus ja rahoitus momenteittain (milj. euroa)

	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 esitys
Liikelaitoksen tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	-	-	0,043
13.05.01 Voiton tuloutus	102,700	46,000	48,800
Yhteensä	102,700	46,000	48,843
Julkisten hallintotehtävien määräraharahoitus			
30.63.50 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät	6,048	6,502	6,083
MMM:n hallinnonala yhteensä	6,048	6,502	6,083
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	24,754	24,825	25,091
35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot[1)]	3,900	3,500	-
YM:n hallinnonala yhteensä	28,654	28,325	25,091
Yhteensä (MMM ja YM)	34,702	34,827	31,174

[1)] Metsähallituksen osuus.

Julkiset hallintotehtävät

Metsähallituksesta annetun lain (1378/2004) 6 §:n mukaisten julkisten hallintotehtävien palvelu- ja toimintatavoitteet sekä niiden rahoitus esitetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta momentilla 30.63.50 ja ympäristöministeriön toimialan osalta momentilla 35.10.52.

Julkisten hallintotehtävien rahoitus ja menorakenne (1 000 euroa, sisältää koko toiminnan, myös ympäristöministeriön toimialaan liittyvän osuuden)

	2009 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 esitys
Rahoitus[1)]			
Maa- ja metsätalousministeriö (mom. 30.63.50)	7 546	7 000	6 083
Ympäristöministeriö (mom. 35.10.52)	25 369	24 500	25 091
Ympäristöministeriö (mom. 35.10.63)	5 166	5 000	-
Muiden ministeriöiden rahoitus	3 435	3 600	3 700
Muu rahoitus valtion talousarviosta	513	700	1 000
Euroopan unionin rahoitus	1 138	2 000	2 400
Tulorahoituksella maksetut menot	7 721	7 600	7 600
Muu rahoitus	974	1 000	1 126
Yhteensä	51 862	51 400	47 000

Menot			
Palkkausmenot	20 881	21 200	21 000
Muut kulutusmenot	24 565	24 000	23 500
Maa-aluehankinnat	4 378	4 000	-
Muut investoinnit	2 038	2 200	2 500
Yhteensä	51 862	51 400	47 000

[1)] Rahoituseriin 2008 ja 2009 sisältyvät myös edellisiltä vuosilta siirtyneet erät.

Julkisten hallintotehtävien kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 esitys
Tuotot (1 000 euroa)			
Maksullinen toiminta	8 008	7 500	7 500
Muut tuotot	2 609	2 500	2 500
Tuotot yhteensä	10 617	10 000	10 000
Kulut (1 000 euroa)			
Henkilöstökulut	21 777	21 500	21 000
Muut kulut	27 935	25 500	26 000
Kulut yhteensä	49 712	47 000	47 000
Valtion talousarviosta saatu rahoitus	36 944	37 000	37 000
Yli-/alijäämä	-2 151	-	-
Henkilöstömäärä (htv)	513	510	506
— josta virkamiehiä (htv)	59	59	59

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 083 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Metsähallitusta koskevan lain 6 §:n mukaisten Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä maa- ja metsätalousministeriön toimialalla aiheutuvien menojen maksamiseen ja

2) enintään 230 000 euroa saimaannorpan suojeluun liittyvistä vesialueiden omistajille maksettavista sopimuspalkkioista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää edellä 1) kohdassa mainittuihin julkisiin hallintotehtäviin Metsähallitukselle kertyvät ne julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön toimialaan.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta seuraavat alustavat tulostavoitteet:

— asiakastyytyväisyys säilyy hyvänä,

— tarjotaan mahdollisimman laajalti kansalaisille metsästys- ja kalastusmahdollisuuksia ekologisesti ja sosiaalisesti kestävällä tavalla ja

— parannetaan luontomatkailun ja virkistyskäytön kannalta tärkeiden retkeilyyn ja virkistykseen tarkoitettujen alueiden palveluvarustusta, opastusta ja kulutuskestävyyttä.

Näistä Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallitukselle kertyvän tuloja arviolta 4 500 000 euroa.

Määrälliset ja laadulliset tavoitteet Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville

	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 esitys
Luonnon virkistyskäyttö			
Virkistyspalvelujen asiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	4,2	>4	>4
Valtion retkeilyalueiden käynnit	347 000	350 000	350 000
Luontokeskusten ja muiden asiakaspisteiden käynnit (kpl)	859 000	860 000	860 000
Eräasiat			
Suurpedot.fi-verkkopalvelun käynnit	165 408	160 000	200 000
Metsästysluvat (kpl)	39 259	35 000	37 000
Kalastusluvat (kpl)	80 325	66 000	80 000
Metsästys- ja kalastusalueiden vuokrasopimusten määrä	3 488	3 500	3 500
Moottorikelkkauraluvat (kpl)	5 833	5 800	5 800
Urien ulkopuoliset maastoliikenneluvat (kpl)	863	900	900
Lupametsästäjien asiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	3,5	3,6	3,6
Muut tehtävät			
Kalastuksen rajoitussopimukset saimaannorpan suojelemiseksi (km^2)	518	1 200	1 500

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Luonnon virkistyspalvelut	3 982 000
Eräasiat	1 385 000
Muut tehtävät	716 000
Yhteensä	6 083 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 86 000 euroa siirtona momentilta 35.10.52.

2010 talousarvio	6 083 000
2009 talousarvio	6 502 000
2008 tilinpäätös	6 048 000

70. Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri

Selvitysosa: Tässä luvussa on budjetoitu Maanmittauslaitoksen ja Geodeettisen laitoksen toiminnasta aiheutuvat menot.

Toimintaympäristö

Kiinteistöjen kirjaamisjärjestelmän uudistaminen ja kirjaamisasioiden siirto Maanmittauslaitoksen vastuulle vuonna 2010 vaikuttaa Maanmittauslaitoksen tehtäviin ja voimavaroihin. Kirjaamisasioiden siirto selkeyttää Maanmittauslaitoksen asemaa kiinteistöjärjestelmän ylläpidossa ja luo hyvät edellytykset lainhuuto- ja kiinnitysrekisterin, sähköisen kirjaamisjärjestelmän ja kiinteistötietojärjestelmän kehittämiselle. Paikkatietojen käytön tehostamiseen tähtäävän INSPIRE-direktiivin kansallinen toteuttaminen lisää Maanmittauslaitoksen tehtäviä ja vaikuttaa maastotietojen, kiinteistötietojen ja ilmakuvien hallintaan sekä niistä annettaviin tietopalveluihin. Geodeettinen laitos osallistuu INSPIRE-direktiivin toimeenpanon edellyttämien palvelujen kehittämiseen sekä kansallisella että Euroopan yhteisön tasolla. Tarkemman valtakunnallisen korkeusmallin tuottamista jatketaan uudella laserkeilaustekniikalla ottaen huomioon muun muassa tulvariskikartoituksen alueellisia tarpeita.

Maatilatalouden tilusrakenteen ja kilpailukyvyn parantamiseksi tilusjärjestelyjä tuetaan. Tilusjärjestelyjen kysyntä ja alueellinen yhteistyö pysyvät edelleen korkealla tasolla.

01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 55 671 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös laitoksen toimintaan liittyvien jäsenmaksujen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen (HE 30/2009 vp) kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirtämisestä 1.1.2010 lukien käräjäoikeuksilta Maanmittauslaitokselle.

Maanmittauslaitoksen *tehtävänä* on maanmittaustoimitukset, kiinteistöjä koskevat kirjaamisasiat, lainhuuto- ja kiinnitysrekisterin pitäminen, kiinteistö- ja maastotietoja koskevien tietokantojen ylläpito ja niiden ajan tasalla pitäminen, ilmakuvapalvelut sekä paikkatietojen yhteiskäytöstä huolehtiminen. Lisäksi Maanmittauslaitos tuottaa edellä mainittuihin tehtäviin liittyviä muita palveluja.

Maanmittauslaitos tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* toteuttamista seuraavasti:

— Laitoksen tuottamien ja ylläpitämien aineistojen ja rekisterien kattavuutta, laatua ja ajantasaisuutta parannetaan.

— Aineistot tuotetaan yhteensopiviksi ja saatetaan mahdollisimman laajaan käyttöön.

— Kiinteistörekisteri ja siihen kuuluva kiinteistörekisterikartta ovat jatkuvasti ajan tasalla.

— Maastotiedoista ajantasaistetaan vuosittain tietiedot, muut kohteet alueen muutosnopeudesta riippuen 5—10 vuoden välein.

— Huolehditaan kiinteistö- ja maastotietojen valtakunnallisen tietopalvelun jatkuvasta toimivuudesta.

— Jatketaan paikkatietojen yhteiskäytön ja kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittämistä INSPIRE-direktiivin soveltamisen mukaisesti.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2010 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Maanmittauslaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Vaikuttavuus	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 tavoite
Maastotietokannan ajantasaisuusindeksi	90	89	91
A-laadun kiinteistörekisterikartan kattavuus			
— Haja-asutusalueen rajapyykkien määrällä painotetusta alasta, %	91	94	98
Kiinteistörekisterin perusparannuksen kattavuusindeksi (1.1.2003 = 0), %	49,3	55,2	61,0

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Taloudellisuus, yksikkökustannukset			
— lohkomistoimitukset, euroa/lohkokiinteistö	752	800	800
— maastotietokannan ajantasaistus, euroa/km²	177	178	180
Tuotokset ja laadunhallinta			
Suoritteiden määrä			
— toimitustuotanto, toimituksia, kpl	24 405	22 600	22 000
— tilusjärjestelyt, kpl	4	6	6
— kirjaamisasiat, kpl			277 000
— maastotietotuotanto yhteensä, km²	37 199	38 000	39 000

Laadunhallinta			
Organisaation palvelukyky			
— lohkomisten kestoaika, kk	8,1	8,0	6,0
— maastotiedon keruun täydellisyys, %	97	96	96
Henkisten voimavarojen hallinta			
Henkilöstömäärä, henkilötyövuosia, yhteensä	1 791	1 783	1 976

Henkilötyövuosien määrä kasvaa 193 henkilötyövuodella, missä on otettu huomioon vähennyksenä 23 henkilötyövuotta tuottavuusohjelman johdosta ja lisäyksenä 216 henkilötyövuotta kirjaamistehtävien siirtymisen johdosta pääluokasta 25. Tuottavuusohjelman mukaisen henkilötyövuosivähennyksen euromääräiset vaikutukset on otettu huomioon maksulliseen toimintaan kohdistuvilla osin tulojen vähennyksenä ja muilta osin ostopalveluiden lisäyksenä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	112 161	113 801	126 106
Bruttotulot	59 934	59 094	70 435
Nettomenot	52 227	54 707	55 671
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	16 079		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	16 448		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	53 390	54 243	64 643
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	55 674	54 313	65 677
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 284	-70	-1 034
Kustannusvastaavuus, %	96	100	98
Muut suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	6 021	4 855	5 181
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 750	4 663	4 947
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	271	192	234
Kustannusvastaavuus, %	105	104	105

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertameno	-2 800
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 197 000 euroa)	591
Tuottavuustoimet (-23 htv)	-450
Tuottavuustoimet, htv-vähennyksen aiheuttama ostopalvelujen lisäys	200
VaEL-maksun muutokset	521
Siirto momentilta 28.70.20	4 000
Kiinteistöjen kirjaamistehtävien siirtyminen yhteensä	11 043
— Siirto momentilta 25.10.03 (213 htv) ja momentilta 25.01.02 (3 htv)	7 748
— Siirrolla kattamaton osuus	3 295
Tuottavuustoimet, htv-vähennyksen vaikutus maksulliseen toimintaan	250
Kirjaamistehtävien tulojen siirto momentilta 12.25.10	-11 000
Palkkojen tarkistukset, vaikutus tuloihin	-591
Uudelleenkohdentaminen	-800
Yhteensä	964

2010 talousarvio	55 671 000
2009 talousarvio	54 707 000
2008 tilinpäätös	52 596 000

02. Geodeettisen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 680 000 euroa.

Selvitysosa: Geodeettisen laitoksen *tehtävänä* on luoda perusedellytykset maanmittaukselle koko maassa ja tuottaa tutkimukseen perustuvaa tietoa mittaamisen, kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuurien, paikannuksen ja kaukokartoituksen kehittämiseksi. Lisäksi laitos edistää geodeettisten, geoinformatiikan, kaukokartoituksen ja navigoinnin menetelmien ja laitteiden käyttöönottoa erityisesti paikkatietojen hankinnassa ja käsittelyssä. Geodeettista laitosta kehitetään paikkatietoalan eurooppalaisena tutkimuslaitoksena siten, että se palvelee tehokkaasti julkista hallintoa ja elinkeinoelämää.

Geodeettinen laitos tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

— vastaa paikkatietojen metrologiasta ja toimii pituuden ja putoamiskiihtyvyyden kansallisena mittanormaalilaboratoriona,

— tekee valtakunnalliset geodeettiset perusmittaukset sekä sitoo ne vastaaviin naapurimaiden ja kansainvälisiin järjestelmiin,

— ylläpitää tarkkaa ja ajantasaista valtakunnallista koordinaattijärjestelmää ja korkeusjärjestelmää,

— tukee paikkatietojen yhteiskäytön edistämistä ja standardointityötä,

— tutkii uusien kartoitusmenetelmien käyttökelpoisuutta ja tarkkuutta sekä

— kehittää paikannussatelliittien hyödyntämismenetelmiä.

Laitos osallistuu Ympäristö- ja luonnonvaratutkimusyhteenliittymän työhön kehittämällä paikkatietojen hankinta- ja yhteiskäyttömenetelmiä.

Laitos suuntaa tutkimustaan sellaisiin Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan tutkimusaiheisiin, joissa voidaan hyödyntää paikkatietojen hankinta- ja yhteiskäyttömenetelmiä.

Laitos ylläpitää ja kehittää Metsähovin tutkimusasemaa sekä yhdessä European Satellite Service Provideerin kanssa Virolahdella olevaa EGNOS/RIMS -asemaa (Ranging and Integrity Monitoring Station). Toiminnalla mahdollistetaan muun muassa tulevan eurooppalaisen Galileo-paikannussatelliittijärjestelmän hyvä hyödynnettävyys koko Suomen alueella, osallistuminen globaalin ja eurooppalaisen koordinaattijärjestelmän kehittämiseen ja ylläpitämiseen.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2010 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Geodeettiselle laitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tunnuslukutaulukko toiminnallisesta tuloksellisuudesta v. 2008—2010

	Nettomenot, 1 000 €			Htv		
Tulosalue	2008 Tot.	2009 Arvio	2010 Arvio	2008 Tot.	2009 Arvio	2010 Arvio
Johto-, kirjasto-, informaatio- ja hallinto-palvelut	979	979	970	8	8	8
Geodesia ja geodynamiikka	1 001	1 001	980	15	15	15
Geoinformatiikka ja kartografia	502	520	500	8	8	8
Kaukokartoitus ja fotogrammetria	842	850	830	13	13	13
Navigointi ja paikannus	293	366	400	5	5	6
Yhteensä	3 617	3 716	3 680	49	49	50

Toiminnallinen tehokkuus

Geodeettisen laitoksen menoista katetaan 25 % ulkopuolisilla tuloilla ja 75 % katetaan budjettirahoituksella.

Laitos jatkaa yhteistyötään sekä koti- että ulkomaisten laitosten kanssa kalliiden tutkimuslaitteiden hankinnassa ja käytössä. Tutkimuslaitteita kehitetään nykyistä automaattisemmaksi ja mittaustietojen keruumenetelmiä tehostetaan.

Tuotokset ja laadunhallinta

Laitosta kehitetään eurooppalaisena tutkimuslaitoksena tekemällä yhteistyötä alan tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa. Tämä mahdollistaa laitoksen tietotaidon sekä työn laadun kilpailukykyisen kehittymisen.

Laitos arvioi toimintaansa ja sen laatua joka neljäs vuosi toteutettavalla asiakashaastattelulla.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	3 843	4 016	4 030
Bruttotulot	300	300	350
Nettomenot	3 543	3 716	3 680
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	956		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 030		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 16 000 euroa)	-15
Tasokorotus	40
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	-11
Maksullinen toiminta, menojen lisäys	50
Maksullinen toiminta, tulojen lisäys	-50
Uudelleenkohdentaminen	-50
Yhteensä	-36

2010 talousarvio	3 680 000
2009 talousarvio	3 716 000
2008 tilinpäätös	3 617 000

40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) uusjakotoiminnan tukemisesta annetun lain (24/1981) ja vuokra-alueiden järjestelystä kaupungeissa ja kauppaloissa annetun lain

(218/1962) mukaisten menojen, kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 102 §:n mukaisten lainojen ja korkotuen rahoituksesta ja eräistä vesitilusjärjestelyistä annetun lain (31/1980) 19 §:n mukaisista lunastuksista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) vesistöhankkeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain (451/1988) 21 ja 22 §:n mukaisten menojen maksamiseen ja

3) kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 207 §:n 2 momentissa tarkoitettujen toimitusmenojen maksamiseen uusjakojen ja vesitilusjärjestelyjen osalta.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 12 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että asianosaisilta takaisin perittävä osuus on noin 2 800 000 euroa ja valtion lopulliseksi menoksi jää noin 3 700 000 euroa.

2010 talousarvio	6 500 000
2009 talousarvio	7 450 000
2008 tilinpäätös	7 000 000

Pääluokka 31
LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

S e l v i t y s o s a : Liikenne- ja viestintäministeriö edistää yhteiskunnan toimivuutta ja väestön hyvinvointia huolehtimalla siitä, että kansalaisten ja elinkeinoelämän käytössä ovat laadukkaat, turvalliset ja edulliset liikenne- ja viestintäyhteydet sekä alan yrityksillä kilpailukykyiset toimintamahdollisuudet. Hallinnonalan politiikkalohkoja ovat viestintäpolitiikka ja liikennepolitiikka sekä näitä tukevat liiketoiminta, tutkimus ja hallinto.

Toimintaympäristö

Yhteiskunnan toiminta perustuu merkittävässä määrin erilaisten sähköisten tieto- ja viestintäverkkojen hyödyntämiseen ja niiden mahdollistamien sähköisten palveluiden käyttöön. Teknologinen kehitys vaikuttaa olennaisesti viestintämarkkinoihin ja viestintäpolitiikkaan. Eri tekniikoiden konvergenssi, langattomat verkkotekniikat, ip-pohjainen verkkoarkkitehtuuri ja itseohjautuvat päätelaitteet ovat osa käynnissä olevaa toimintaympäristön muutosta, joka tulee huomioida viestintäpolitiikan valmistelussa. Toimintaympäristön muutokseen kuuluvat myös murroksessa olevat sisältö- ja muiden palveluiden käyttötottumukset ja tuotantotavat. Erityisen haasteellista on globaalissa toimintaympäristössä toimivan viestintäelinkeinon toimintaedellytysten varmistaminen heikentyneessä taloudellisessa tilanteessa sekä ilmastonmuutoksen hillintään liittyvien kysymysten niveltäminen viestintäpoliittiseen valmisteluun.

Lähivuosina liikenteen toimintaympäristöön vaikuttaa merkittävällä tavalla ilmastonmuutos, sen hillintä ja siihen varautuminen. Toimintaa ohjaavat kestävän kehityksen periaatteet ja hallinnonalan ilmastopoliittinen ohjelma. Väylänpidon ja liikenteen tarpeisiin tuovat oman haasteensa kaksijakoinen aluekehitys, toisaalta kasvavat väestökeskukset ja toisaalta harvaanasutut alueet. Lähiajan talouskehitys tulee näkymään liikennemäärien väliaikaisena notkahduksena erityisesti tavaraliikenteessä. Tavaraliikenteessä rautatieliikenteen osuus on noin neljännes, tieliikenteen noin 65 % ja vesiliikenteen noin 10 % koko maan kuljetussuoritteesta. Myös väestön ikääntyminen tuo lisää haasteita liikennejärjestelmän kehittämiseen.

Viestintäpolitiikka

Tietoyhteiskunnan kehittäminen edellyttää aktiivista viestintäpolitiikkaa. Lähivuosien viestintäpolitiikasta haetaan välineitä toimivaan ja turvalliseen yhteiskuntaan sekä tehoa yritysten ja julkisen sektorin toimintaan.

Liikenne- ja viestintäministeriö koordinoi tietoyhteiskuntapolitiikkaa. Tietoyhteiskuntapolitiikassa keskitytään edellisen hallituksen aikana valmistellun tietoyhteiskuntastrategian käytännön toteutukseen. Toteutusta johtamaan on asetettu ministerijohtoinen neuvottelukunta, jonka tavoitteena on luoda Suomesta kansainvälisesti vetovoimainen, ihmisläheinen ja kilpailukykyinen osaamis- ja palveluyhteiskunta. Toteutettaviksi valittavilla toimenpiteillä helpotetaan arjen palveluiden saatavuutta, lisätään kilpailukykyä ja tuottavuutta, edistetään alueellista ja sosiaalista tasa-arvoa sekä turvataan julkisten palveluiden saatavuus ja laatu.

Viestintäpolitiikkaa tukevia määrärahoja ovat Viestintäviraston määrärahat, valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen varatut määrärahat, sanomalehdistön tuki sekä Yleisradio Oy:n ulkomaille suunnattujen televisio- ja radiolähetysten kustannusten korvaamiseen osoitettava tuki. Viestintäpolitiikan lohkolle esitetään määrärahoja yhteensä 21,8 milj. euroa.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa *viestinnän toimialalle* seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

— Monipuolisia, korkealaatuisia ja kohtuuhintaisia viestintä- ja tietoyhteiskuntapalveluita on saatavilla koko maassa.

— Yksityisyyden suoja, sananvapaus ja viestinnän moniarvoisuus sekä kansalaisten ja yritysten luottamus sähköisiin palveluihin säilyvät ja vahvistuvat.

— Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään tehokkaasti hyväksi tuottavuuden, arjen sujuvuuden, osaamisen ja kilpailukyvyn parantamiseksi ottaen erityisesti huomioon ikääntyneiden ja erityisryhmien tarpeet.

Liikennepolitiikka

Liikennepolitiikan linjaukset on esitetty huhtikuussa 2008 eduskunnalle annetussa liikennepoliittisessa selonteossa. Selonteossa linjataan rahoituksen periaatteet ja pitkäjänteisyys, otetaan kantaa alueiden ja elinkeinojen menestymisen tukemiseen, väestön sujuvaan liikkumiseen, ilmastonmuutoksen torjuntaan ja joukkoliikenteen edistämiseen sekä liikenneturvallisuuden parantamiseen. Tulevien vuosien liikennepolitiikan toteuttaminen perustuu selontekoon.

Liikenteellä on merkittävä osavastuu ilmastonmuutoksesta. Liikenteen ympäristövaikutuksia hallitaan logistiikkaa tehostamalla, edistämällä joukkoliikennettä ja ympäristöystävällisiä kuljetusmuotoja sekä yksityisautoilun hiilidioksidipäästöjä vähentämällä. Maankäytön ja liikenteen suunnittelun yhteistyötä tehostetaan. Liikennepoliittisen selonteon mukaan investointiohjelma on raidepainotteinen. Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetukea kasvatetaan. Haja-asutusalueitten kyytitakuujärjestelmän valmistelua jatketaan.

Liikenteen toimialalla ylläpidetään ja kehitetään matka- ja kuljetusketjujen toimivuutta elinkeinoelämän kilpailukyvyn ja väestön hyvinvoinnin turvaamiseksi ja parantamiseksi. Toimialalla tulee samalla mahdollistaa turvallinen sekä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä liikkuminen ja kuljettaminen. Ministeriön hallinnonalan harjoittamaa liikennepolitiikkaa toteutetaan liikenneväylien sekä liikenteen palvelujen palvelutasoa ylläpitämällä ja kehittämällä sekä vaikuttamalla muiden viranomaisten ja sidosryhmien toimiin, joilla on merkitystä liikennepolitiikalle. Eri liikennemuotojen tulee yhdessä muodostaa tehokas ja toimiva liikennejärjestelmä. Valtioneuvoston liikenneturvallisuutta koskevassa periaatepäätöksessä on linjattu, että tieliikenteessä kuolleiden määrän tulee olla vuonna 2010 korkeintaan 250. Tätä ei tultane saavuttamaan.

Erityisesti kehitetään älykkäitä liikennejärjestelmiä vastaamaan liikenteen toimivuuden, ilmastonmuutoksen, turvallisuuden, tehokkuuden ja taloudellisuuden haasteisiin.

Rautateiden henkilöliikenteen kilpailuttamismahdollisuuksia selvitetään sekä lähi- että kaukoliikenteen osalta.

Liikennepolitiikkaa toteuttavat Liikennevirasto ja Liikenteen turvallisuusvirasto. Muita liikennepolitiikkaan käytettäviä määrärahoja ovat joukkoliikenteen palvelujen ostot sekä tuet, merenkulkuelinkeinon tukeminen, ilmaliikenteen korvaukset ja tuet sekä tienpidon valtionavut. Liikennepolitiikan lohkolle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1 765 milj. euroa.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa *liikenteen toimialalle* seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

— Toimiva liikennejärjestelmä edistää hyvinvointia ja elinkeinoelämän kilpailukykyä varmistamalla toimivat matka- ja kuljetusketjut koko maassa hyödyntäen tehokkaasti kaikkia liikennemuotoja sekä älykkään liikenteen suomia mahdollisuuksia. Julkisen liikenteen toiminta turvaa arjen liikkumisen perusedellytykset kaikkialla Suomessa. Matka- ja kuljetusajat ovat ennakoitavis-

sa. Kaupunkiseuduilla maankäyttö ja liikenne sovitetaan yhteen ja parannetaan joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen toimintaedellytyksiä. Maaseudulla ja saaristossa liikkumisen ja kuljetusten peruspalvelut turvataan.

— Väylien kunto mahdollistaa turvallisen päivittäisen liikkumisen sekä tehokkaat kuljetukset.

— Suomi on liikenneturvallisuudeltaan Euroopan viiden parhaan maan joukossa.

— Liikenteen kasvihuonepäästöjä vähennetään. Liikenteen terveydelle ja luonnolle aiheuttamat haitat minimoidaan.

— Liikenteen toimialan tuottavuus ja tehokkuus paranee.

Tutkimus

Hallinnonalalla tutkimustoimintaa harjoittaa Ilmatieteen laitos, joka on keskeisessä roolissa yhteiskunnan ilmastonmuutokseen sopeutumiseen tarvittavan perustiedon tuottamisessa.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa hallinnonalan *tutkimustoiminnalle* seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

— Tuetaan tutkimuksen keinoin ilmastonmuutokseen sopeutumista toimien laaja-alaisesti yhteistyössä muiden alan toimijoiden kanssa.

— Sovelletaan tutkimuksessa saatuja uusimpia tietoja mm. ilmastomallien sekä havainto-, ennustus- ja varoitusjärjestelmien ja muiden palveluiden kehittämisessä.

— Kehitetään liikenne- ja viestintäalalla tarvittavaa osaamista ja asiantuntemusta sekä tuotetaan tietoa lainsäädännön ja poliittisen päätöksenteon pohjaksi.

Liiketoiminta

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toimivista kolmesta valtion liikelaitoksesta — Ilmailulaitos Finavia ja Varustamoliikelaitos Finstaship — yhtiöitetään vuoden 2010 alusta lukien. Yhtiöittäminen liittyy nykymuotoisen liikelaitoksen toiminnan saattamiseen yhteismarkkinakelpoiseksi. Myös Merenkulkulaitoksen tuotannollinen toiminta yhtiöitetään vuoden 2010 alusta. Perustettavaan yhtiöön siirtyvät Merenkulkulaitoksen väylänhoidon, merenmittauksen, suunnittelun sekä kanavien käytön ja kunnossapidon tuotannollinen toiminta. Liiketoiminnan uudelleen järjestämisellä pyritään muodostamaan kannattavalla yhtiömuodolla toimivat valtionenemmistöiset yhtiöt, jotka omalta osaltaan liikenne- ja viestintäministeriön ohjauksessa tukevat liikenteen toimialalle asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteiden toteutumista.

Hallinnonalan yhteiset tavoitteet

Lisäksi liikenne- ja viestintäministeriö asettaa *koko hallinnonalalle* seuraavat tavoitteet:

— Hallinnonala tukee toiminnallaan ilmastonmuutoksen hillintää sekä sopeutumista ilmastonmuutokseen.

— Kehitetään sähköisiä asiointipalveluja.

— Hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta tukee hallitusohjelmassa esitettyjen viestintää ja liikennettä koskevien toimenpiteiden toteuttamista.

— Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään tehokkaasti hyväksi tuottavuuden ja kilpailukyvyn parantamiseksi.

— Huolehditaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen liittyvien tehtävien toteuttamisesta.

— Hallinnonalan toiminnan tuottavuutta parannetaan.

Hallinnonalan rakennemuutokset

Hallinnonalalla toteutetaan merkittäviä rakenteellisia uudistuksia. Vuoden 2010 alusta aloittavat toimintansa kaksi uutta virastoa, Liikennevirasto ja Liikenteen turvallisuusvirasto. Uudistuksen tavoitteena on eri liikennemuotojen tehokas yhteistoiminta sekä hallinnon synergiaetujen toteuttaminen. Liikennevirastoon yhdistetään Tiehallinto, Ratahallintokeskus sekä Merenkulkulaitoksen väylätoiminto. Liikenneviraston tehtävänä on vastata liikenteen palvelutason ylläpidosta ja kehittämisestä valtion hallinnoimilla liikenneväylillä. Virasto edistää toiminnallaan koko lii-

kennejärjestelmän toimivuutta, liikenteen turvallisuutta, alueiden tasapainoista kehitystä ja kestävää kehitystä. Liikenteen turvallisuusvirastoon yhdistetään Ajoneuvohallintokeskus, Ilmailuhallinto, Rautatievirasto sekä Merenkulkulaitoksen meriturvallisuustoiminto. Lisäksi Tiehallinnon turvallisuustehtäviä siirretään Liikenteen turvallisuusvirastoon. Liikenteen turvallisuusvirasto vastaa liikennejärjestelmän sääntely- ja valvontatehtävistä, edistää liikenteen turvallisuutta ja kestävää kehitystä liikennejärjestelmässä sekä tuottaa liikenteen viranomaispalveluja.

Tiepiirit sekä Merenkulkulaitoksen yhteysalustehtävät siirtyvät elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin, joiden liikenne- ja infra -vastuualueille siirtyvät myös lääninhallitusten liikenneosastojen tehtävät. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset vastaavat alueidensa liikennejärjestelmän toimivuudesta ja liikenteen turvallisuudesta sekä maanteiden pidosta ja julkisen liikenteen järjestämisestä.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2010 on 327 henkilötyövuotta.

Liikennehallinnon rakenteiden uudistaminen sekä tuottavuusohjelmassa tavoitteeksi asetetut henkilöstömäärän vähentämistavoitteet asettavat lähivuosina suuria haasteita hallinnonalan henkilöstöresurssien käytön suunnittelulle.

Yhteenvetotarkastelu sukupuolivaikutuksiltaan merkittävästä toiminnasta

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tavoitteena on tuottaa suoritteita ja julkishyödykkeitä, joiden käyttämiseen sekä naisilla että miehillä on tasa-arvoiset mahdollisuudet.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan henkilöstösuunnittelun tavoitteena on oikein mitoitettu ja osaava henkilöstö, joka työskentelee hyvässä työyhteisössä, jonka työilmapiiriä seurataan ja kehitetään myös tasa-arvonäkökulma huomioon ottaen. Tasa-arvonäkökulma otetaan huomioon valittaessa henkilöitä työryhmiin sekä rekrytoitaessa uutta henkilöstöä hallinnonalan virastoihin ja laitoksiin.

Määrärahat ja tuloarviot

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 2 195,0 milj. euroa. Politiikkalohkoille ehdotetaan määrärahoja seuraavasti: hallinto ja toimialan yhteiset menot 367,7 milj. euroa, liikenneverkko 1 527,8 milj. euroa, liikenteen turvallisuus ja valvonta 33,5 milj. euroa, liikenteen tukeminen ja ostopalvelut 203,4 milj. euroa, viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen 21,8 milj. euroa sekä tutkimus 40,8 milj. euroa.

Liikenteen toimialan veronluonteisista maksuista suurimpia ovat meriväylien pidon kustannuksia kattava väylämaksu 72,7 milj. euroa, ratavero 16,7 milj. euroa ja lentoliikenteen valvontamaksu 6,4 milj. euroa. Liikenteen toimialalta kerättävistä muista maksuista suurin on radanpitoon käytettävä ratamaksu 39,1 milj. euroa. Liikenteen turvallisuusviraston maksutulot ovat yhteensä 74,4 milj. euroa, josta 67,6 milj. euroa on tieliikenteen toimialalta kerättäviä asiakasmaksutuloja.

Viestinnän toimialalta kerätään veroluonteisina maksuina 5,1 milj. euroa. Lisäksi Viestintävirasto saa muina maksutuloina 29,1 milj. euroa.

Hallinnonalan sekalaisten tulojen arvioidaan olevan 22,8 milj. euroa.

Trans European Transport Network eli TEN-hankkeisiin arvioidaan saatavan EU:n varoja noin 16,9 milj. euroa. Aluekehitysrahaston tavoiteohjelmiin arvioidaan saatavan EU- ja kansallisia varoja noin 13,6 milj. euroa.

Hallinnonalan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
31.10.20	*Perusväylänpito* (siirtomääräraha 2 v)		
	— tilausvaltuus	-	15,0
31.10.79	*Jälkirahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet* (siirtomääräraha 3 v)		
	— maa- ja vesirakennusvaltuus	-	1 310,0
31.40.50	*Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen* (siirtomääräraha 3 v)		
	— myöntämisvaltuus	-	65,5

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	Muutos 2009—2010 %
01.	**Hallinto ja toimialan yhteiset menot**	**357 334**	**348 763**	**367 668**	**18 905**	**5**
01.	Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 338	20 047	19 805	- 242	- 1
21.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	—	34	338	304	894
29.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	336 120	327 740	346 583	18 843	6
40.	Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	942	942	942	—	—
(62.)	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus liikenne- ja viestintäministeriön osalta (arviomääräraha)	934	—	—	—	—
10.	**Liikenneverkko**	**1 551 098**	**1 532 846**	**1 527 782**	**- 5 064**	**- 0**
01.	Liikenneviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	146 791	148 435	91 589	- 56 846	- 38
20.	Perusväylänpito (siirtomääräraha 2 v)	969 544	909 644	888 143	- 21 501	- 2
(34.)	Valtionavustus länsimetron suunnitteluun (siirtomääräraha 2 v)	6 750	6 750	—	- 6 750	- 100
41.	Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)	3 000	2 947	1 000	- 1 947	- 66
50.	Valtionapu yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)	18 000	23 000	23 000	—	—
76.	Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	33 020	29 870	28 950	- 920	- 3

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
(77.)	Väyläverkon kehittäminen ja radioverkon rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)	—	—	—	—	—
78.	Eräät väylähankkeet (arviomääräraha)	348 693	354 700	428 600	73 900	21
79.	Jälkirahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	25 300	57 500	66 500	9 000	16
20.	**Liikenteen turvallisuus ja valvonta**	**25 020**	**24 019**	**33 480**	**9 461**	**39**
01.	Liikenteen turvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 020	24 019	33 480	9 461	39
30.	**Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut**	**191 574**	**203 906**	**203 456**	**- 450**	**- 0**
42.	Valtionavustus koulutuksesta (kiinteä määräraha)	841	841	841	—	—
43.	Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	54 838	95 223	95 673	450	0
(44.)	Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkittyjen lasti-alusten ja kolmansien maiden välillä liikennöivien matkustaja-alusten kilpailuedellytysten turvaaminen (arviomääräraha)	17 658	—	—	—	—
(45.)	Ulkomaanliikenteen matkustaja-alusten ja -autolauttojen kilpailuedellytysten turvaaminen (arviomääräraha)	15 676	—	—	—	—
50.	Lästimaksuista suoritettavat avustukset (arviomääräraha)	767	800	800	—	—
51.	Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)	4 200	4 200	4 200	—	—
63.	Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	58 241	63 175	62 675	- 500	- 1
64.	Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	8 067	8 267	7 867	- 400	- 5
65.	Junien kaukoliikenteen osto (arviomääräraha)	31 286	31 400	31 400	—	—
40.	**Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen**	**8 590**	**9 345**	**21 845**	**12 500**	**134**
01.	Viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 090	6 845	7 495	650	9
42.	Sanomalehdistön tuki (kiinteä määräraha)	500	500	500	—	—

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
44.	Valtionavustus suomalaisten televisio- ja radio-ohjelmien lähettämiseen ulkomaille (kiinteä määräraha)	2 000	2 000	1 350	- 650	- 32
50.	Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	—	—	12 500	12 500	0
50.	**Tutkimus**	**40 589**	**40 646**	**40 811**	**165**	**0**
01.	Ilmatieteen laitoksen toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	31 725	40 646	40 811	165	0
(02.)	Merentutkimuslaitoksen toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	8 864	—	—	—	—
60.	**Liiketoiminta**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**
(87.)	Varustamoliikelaitos	—	—	—	—	—
88.	Luotsausliikelaitos	—	—	—	—	—
(89.)	Ilmailulaitos	—	—	—	—	—
	Yhteensä	**2 174 205**	**2 159 525**	**2 195 042**	**35 517**	**2**
	Henkilöstön kokonaismäärä	3 191	3 154	2 219		

01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriö edistää yhteiskunnan toimivuutta ja väestön hyvinvointia huolehtimalla siitä, että kansalaisten ja elinkeinoelämän käytössä ovat laadukkaat, turvalliset ja edulliset liikenne- ja viestintäyhteydet sekä alan yrityksillä kilpailukykyiset toimintamahdollisuudet.

01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 19 805 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon valtion televisio- ja radiorahastosta saatava rahoitus.

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti toiminnalleen vuodelle 2010 seuraavat toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokkaperusteluissa hallinnolle ja sen kehittämiselle asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita sekä hallinnonalalle asetettuja yhteisiä tavoitteita:

Tuotokset ja laadunhallinta

— Lainsäädäntöprosessi on selkeästi johdettu ja säädösvalmistelu on ammattitaitoista.

— Liikenne- ja viestintäpoliittisen lainsäädännön valmistelun tavoitteena on, että hankkeen vaikutukset on arvioitu oikein ja kattavasti.

— Hallinnonalan virastojen ja laitosten tulosohjausta kehitetään hallinnonalan rakenteiden muuttuessa.

— Liikenne- ja viestintäministeriö aloittaa strategiahankkeen, jossa tavoitteena on kehittää ministeriön roolia hallinnonalan strategisena toimijana.

Toiminnallinen tehokkuus

— Työn tuottavuuden kehittyminen 1 %.

— Kokonaistuottavuuden kehittyminen 2 %.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Työtyytyväisyys on vähintään 3,4 (asteikolla 1—5) (2009 tavoite 3,4, 2008 toteutuma 3,1, 2007 toteutuma 3,1).

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	20 325	20 347	20 105
Bruttotulot	500	300	300
Nettomenot	19 825	20 047	19 805
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 717		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 230		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen	13
Siirto momentilta 31.50.01	70
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	27
Uudelleenkohdentaminen	-352
Yhteensä	-242

2010 talousarvio	19 805 000
2009 talousarvio	20 047 000
2008 tilinpäätös	19 338 000

21. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 338 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ministeriön hallinnonalan tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankintaan.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat siltä osin kuin niitä ei ole käytetty muiden määrärahojen lisäyksinä. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 5,4 milj. euron käyttö hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä syntyvistä säästöistä lisäyksenä momentin 31.10.20 määrärahaan.

2010 talousarvio	338 000
2009 talousarvio	34 000

29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 346 583 000 euroa.

2010 talousarvio	346 583 000
2009 I lisätalousarvio	25 633 000
2009 talousarvio	327 740 000
2008 tilinpäätös	336 119 778

40. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 942 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen liikenne- ja viestintäalan yhteisöjen ja museotoiminnan tukemiseksi sekä viestintävalmiuksia edistävien hankkeiden tukemiseksi.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu käytettäväksi liikenne- ja viestintäalan museoiden tukemiseen sekä Suomen Ilmailuliitto ry:n toiminnan tukemiseen ja viranomaistehtävissä avustamisesta aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Määrärahaa saa käyttää avustuksen maksamiseen hankkeisiin, joilla edistetään tietoyhteiskuntapalveluiden turvallista käyttöä ja itsesääntelytoimenpiteitä sekä erityisesti nuorten ja erityisryhmien viestintävalmiuksia tietoyhteiskunnassa.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Liikenne- ja viestintäalan museot	459 000
Mobilia-säätiö	160 000
Suomen Ilmailuliitto ry:n tuki	193 000
Liikennealan yhteisöt	30 000
Viestintäalan yhteisöt	100 000
Yhteensä	942 000
2010 talousarvio	942 000
2009 talousarvio	942 000
2008 tilinpäätös	942 000

10. Liikenneverkko

Liikennevirasto oikeutetaan sitoutumaan vuosina 2011—2015 Länsimetron rakentamiskustannuksiin enintään 200 milj. eurolla ja enintään 30 % rakennuskustannuksista pois lukien arvonlisäveromenot.

Selvitysosa: Liikenneverkko muodostuu maantieverkosta, rataverkosta ja vesiväylistä. Maantieverkon pituus oli 78 200 km, rataverkon pituus 5 919 km ja vesiväylien pituus 16 200 km vuoden 2008 lopussa. Vastaava väyläomaisuuden kirjanpitoarvo oli maantieverkon osalta 14,6 mrd. euroa, rataverkon osalta 2,7 mrd. euroa ja vesiväylien osalta 0,2 mrd. euroa.

Olemassa olevat liikenneväylät pidetään kunnossa *perusväylänpidon* toimin. Perusväylänpito sisältää väylien päivittäisen hoidon ja ylläpidon, loppuun käytettyjen rakenteiden korvaamisen, liikenteen ohjauksen sekä pienet investoinnit. Perusväylänpidossa asetetaan etusijalle teiden, ratojen ja vesiväylien jokapäiväinen liikennöitävyys, väyläverkon kunnosta huolehtiminen sekä turvallisuus ja ympäristö.

Perusväylänpidon rahoituksesta lähes puolet on sidottu pitkäkestoisiin indeksisidonnaisiin sopimuksiin, mikä kustannustason vaihteluiden vuoksi asettaa haasteen perusväylänpidon rahoitukselle, jossa indeksisidonnaisuutta ei oteta huomioon. Indeksisidonnaisuuden huomioon ottaminen on haaste myös kehittämishankkeiden toteuttamisessa. Viime vuosien voimakas kustannustason nousu on taittunut, mutta kustannustason kokonaisvaikutusta perusväylänpitoon sekä investointeihin on tässä vaiheessa vaikea arvioida.

Yksityistiet ovat tärkeä osa liikennejärjestelmää. Tavoitteena on pitää ne riittävässä kunnossa teiden varsien asujien kannalta sekä puukuljetusten turvaamiseksi.

Väylästön kunnossapitoon jokapäiväisen liikkumisen turvaamiseksi käytetään yhteensä 444 milj. euroa, josta teihin 227 milj. euroa, ratoihin 168 milj. euroa ja meriväyliin 49 milj. euroa. Rannikon jäänmurron menot 34 milj. euroa on mitoitettu 650 toimintapäivän mukaan, jolloin jääpeitettä on Perämerellä sekä rannikkoseudulla. Väylämaksulain mukaisten tehtävien kustannusvastaavuus arvioidaan olevan 98 % vuodelle 2010, kun tuloissa otetaan huomioon momentilla 11.19.06 arvioidut väylämaksutulot. Edelleenkin maksun tarkoituksena on kattaa kauppamerenkulun väylien rakentamisesta, hoidosta ja ylläpidosta sekä alusliikennepalvelusta ja jäänmurtajien avustustoiminnasta aiheutuvat kustannukset. Korvaus- ja ylläpitoinvestoinnit ovat pääosin väylien kunnon turvaavia investointeja.

Tienpidossa keskitytään päivittäisten matkojen ja kuljetusten turvaamiseen hoidon ja ylläpidon toimin sekä päätettyjen isojen investointien tehokkaaseen läpivientiin. Puukuljetusten edellytys-

ten parantamiseen käytetään 33 milj. euroa perusväylänpidon rahoitusta. Huonokuntoisten päällystettyjen teiden määrä pysyy ennallaan, kun taas huonokuntoisten sorateiden määrä vähenee. Myös huonokuntoisten kevyen liikenteen väylien kilometrit vähenevät hiukan. Tienpidossa on haasteena erityisesti päällystetyn tiestön kuluminen ja vaurioiden lisääntyminen, siltojen kunnon turvaaminen ja liikenneturvallisuuden parantaminen pääteillä ja taajamissa sekä vastaaminen toimintaympäristön muutoksiin alueellisten investointien avulla.

Radanpidossa keskitytään koko rataverkon pitämiseen liikennöitävässä kunnossa ja priorisoidaan junaliikenteen turvallisuus, täsmällisyys ja vilkasliikenteisen verkon osat. Puukuljetuksia turvataan Joensuu—Ilomantsi rataosan korjaustöillä. Lisäksi puukuljetusten edellytysten parantamiseen käytetään 5 milj. euroa perusväylänpidon määrärahoista puuterminaalien ja lastausalueiden kehittämiseen. Nopean (>=160 km/h) ja 25 tonnin akselipainon sallivan rataverkon pituus kasvaa, koska useita käynnissä olevia ratahankkeita valmistuu vuoden 2010 lopussa. Yli-ikäinen päällysrakenne vähenee jonkin verran, samoin radan huonosta kunnosta johtuvat liikennerajoitukset. Rataverkon kriittinen haaste on edelleen rataverkon peruskorjausurakan läpivienti ja laajentaminen myös ratapihoille. Hoidon ja käytön kustannuksia nostavat tulevaisuudessa rataverkon laajentuminen sekä teknistyvän rataverkon kasvavat käyttö- ja hoitokustannukset.

Vesiväylänpidossa keskitytään kauppamerenkulun ja muun vesiliikenteen tarvitsemien vesiväylien ja liikennepalvelujen palvelutason ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä merenkulun turvallisuuden edistämiseen. Infrastruktuurin ylläpitäminen edellyttää päivittäisen hoidon ja ylläpidon lisäksi riittävää panostusta peruskorjaukseen ja kunnostukseen kuten madaltumien poistamiseen, meriliikenteen ohjauksen laitteistojen ja järjestelmien päivittämiseen ja uusimiseen, kiinteiden turvalaitteiden, kanavien ja sulkurakenteiden sekä silta- ja uittojohteiden korjauksiin. Huonokuntoisten kauppamerenkulun väylien kilometrimäärä vähenee jonkin verran. Alusliikennepalvelujen saatavuus pysyy hyvänä. Tarkistusmitattujen kauppamerenkulun väylien osuus nousee 93 prosenttiin.

Liikenneverkon kehittämishankkeilla parannetaan liikenneoloja. Vuonna 2010 käynnistetään elinkaarihankkeiden E18 Koskenkylä—Kotka ja Kokkola—Ylivieska 2. raiteen toteuttaminen.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Liikennevirastosta. Tiehallinnon, Ratahallintokeskuksen sekä Merenkulkulaitoksen väylänpitoon, talvimerenkulun avustamiseen, merikartoitukseen ja meriliikenteen ohjaukseen liittyvät tehtävät esitetään siirrettäväksi perustettavaan virastoon. Aluehallintouudistuksesta johtuen Tiehallinnon tiepiirien tehtävät sekä Merenkulkulaitoksen yhteysalustehtävät siirtyvät 1.1.2010 alkaen osaksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle. Näitä hallinnon rakenteiden muutoksia vastaavat määrärahasiirrot on huomioitu momenttien mitoituksessa.

Hallitus antaa eduskunnalle esityksen laiksi valtion yhtiön perustamisesta Merenkulkulaitoksen sisäisestä tuotannosta. Merenkulkulaitoksen vuonna 2004 alkanut rakennemuutos viedään loppuun eriyttämällä väylänpidon ja merikartoituksen palvelutuotanto. Valtion talousarvioon uudistus vaikuttaa siten, että perusväylänpidon momentilta rahoitetaan uudelta yhtiöltä ostettavat palvelut, jotka aikaisemmin olivat viraston omaa työtä.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Liikennevirastolle vuodelle 2010 seuraavat taulukossa esitetyt toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokkaperusteluissa liikenteen toimialalle asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita sekä hallinnonalalle asetettuja yhteisiä tavoitteita[1)]:

[1)] Liikennevirastolle asetettavat tavoitteet kattavat myös Kainuun maakunnan liikenneväylät.

Tulostavoite	2008 toteutuma	2009 tavoite/ ennuste	2010 tavoite
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA			
Toimiva liikennejärjestelmä edistää hyvinvointia ja elinkeinoelämän kilpailukykyä varmistamalla toimivat matka- ja kuljetusketjut koko maassa hyödyntäen tehokkaasti kaikkia liikennemuotoja sekä älykkään liikenteen suomia mahdollisuuksia. Julkisen liikenteen toiminta turvaa arjen liikkumisen perusedellytykset kaikkialla Suomessa. Matka- ja kuljetusajat ovat ennakoitavissa. Kaupunkiseuduilla maankäyttö ja liikenne sovitetaan yhteen. Maaseudulla ja saaristossa liikkumisen ja kuljetusten peruspalvelut turvataan.			
Keskeiset päätiet sujuvuusluokissa huono ja erittäin huono, km, enintään	650	650	650
Kaksi- tai useampiraiteisen rataverkon suhteellinen osuus keskeisestä rataverkosta, %	19	19	19
Radanpidosta johtuvat viivästykset kaukoliikenteessä, % (kaukoliikenteen junista myöhässä 5 min. määräasemalla)	3,52	5	4
Radanpidosta johtuvat viivästykset lähiliikenteessä, % (lähiliikenteen junista myöhässä lähtö- tai pääteasemalla 3 min. tai yli)	1,35	1	1
Nopean (>=160 km/h) rataverkon pituus, km (henkilöliikenne)	675	675	795
25 tonnin akselipainon sallivien kuljetusreittien pituus, km (tavaraliikenne)	392	392	790
Jäänmurtopalveluiden odotusaika, h enintään	1,8	3,5	3,5
Ilman odotusta läpipäässeiden alusten osuus, %	98,0	90—95	90—95
Alusliikennepalveluiden saatavuus, %	99,9	99,5	99,5
Väylien kunto mahdollistaa turvallisen päivittäisen liikkumisen sekä tehokkaat kuljetukset.			
Maantie- ja ratasillat kuntoluokissa huono ja erittäin huono, kpl, enintään	1 137	1 112	1 080
Päällystetyt tiet kuntoluokissa huono ja erittäin huono, km, enintään	3 492	3 700	3 700
Soratiet kuntoluokissa huono ja erittäin huono, km, enintään	3 560	3 200	3 100
Huonot ja erittäin huonot kevyen liikenteen väylät, km, enintään	332	340	330
Rataverkon kuntoindeksi (100=hyvä kunto)	90	88	88
Rataverkon yli-ikäinen päällysrakenne, km, (keskeinen rataverkko/ muu rataverkko), enintään			
— ratakiskot	324/1 050	265/975	260/890
— ratapölkyt	119/1 083	160/1 010	110/930
Radan huonosta kunnosta johtuvat liikennerajoitukset (km), (keskeinen rataverkko/muu rataverkko), enintään	84/397	90/330	80/220
Kauppamerenkulun huonokuntoiset väylät (km), enintään	553	470	420
Tienkäyttäjien tyytyväisyys pääteiden tilaan (1—5)	3,6	3,6	3,6
Tienkäyttäjien tyytyväisyys muun tieverkon tilaan (1—5)	3,0	3,0	3,0
Suomi on liikenneturvallisuudeltaan Euroopan viiden parhaan maan joukossa.			
Tieliikenteen henkilövahinko-onnettomuuksien vähenemä Liikenneviraston toimin, kpl (perusväylänpito/kehittäminen)	82 (54/28)	45 (36,5/8,5)	36 (28/8)
Radasta aiheutuvat vahingot junaliikenteessä, kpl	3	5	5
Käytössä olevien tasoristeysten määrä valtion liikennöidyllä rataverkolla yhteensä, kpl	3 515	3 424	3 329
Kauppamerenkulussa tapahtuneet onnettomuudet Suomen aluevesillä, kpl (neljän vuoden keskiarvo)	34	34	33
Merenmittauksen uudistaminen tärkeimmillä merikuljetusreiteillä, % (toteutusaste)	55	63	71
Tarkistusmitattujen kauppamerenkulun väylien osuus, %	86	88	93

Liikenteen kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään. Liikenteen terveydelle ja luonnolle aiheuttamat haitat minimoidaan.			
Sähköistetyn rataverkon osuus, % rataverkon pituudesta	52	52	52
Tieliikenteen pohjavesiriskit, km	109	107	105
Melulta suojattujen henkilöiden määrä, henkilöä/vuosi (perusväylänpito/kehittäminen)	1 480/2 920	300/500	1 300/1 000
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS			
Hallinnonalan toiminnan tuottavuutta parannetaan.			
Työn tuottavuuden kehittyminen, %	-1	0	2
Kokonaistuottavuuden kehittyminen, %	-3,7	-1,5	1,6
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	80	83	-
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	92	92	91
Kustannukset, euroa/tiekm	10 149	10 610	10 660
Kustannukset, euroa/ratakm	93 189	93 176	93 176
Kustannukset, euroa/kauppamerenkulun väyläkm	5 473	5 470	5 300
HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA			
Työtyytyväisyys (asteikko 1—5)	3,4	3,4	3,4
Henkilöstön määrä, htv	-	702	676

Seuraaviin taulukoihin on koottu Liikenneviraston tulot ja menot, väylämaksulain mukaisen toiminnan tehtävien kehitys ja väylämaksutulot sekä maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma.

Liikenneviraston menot ja tulot (milj. euroa)[1)]

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Toimintamenot (01)	**85,6**	**92,6**	**91,6**
— Tulot toiminnasta	3,1	2,6	2,0
— Toimintamenot	88,7	95,2	93,6
— Hallinto	78,5	85,2	83,6
— T&K	10,2	10,0	10,0
Perusväylänpito (20)	**955,4**	**909,6**	**888,2**
Tulot	86,9	60,0	76,1
— Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot[2)]	28,2	4,0	24,8
— Ratamaksu	43,1	43,4	39,1
— Muut tulot	15,6	12,6	12,2
Menot	1 042,3	969,6	964,2
— Kunnossapito	421,7	417,7	444,2
— Liikenteen hallinta	50,8	36,5	43,9
— Ylläpito ja korvausinvestoinnit	434,9	413,2	395,2
— Merenmittaus	6,5	6,7	7,1
— Alueelliset investoinnit ja teemahankkeet[3)]	91,0	57,6	40,3
— Suunnittelu	37,4	37,9	33,5

Kehittämisinvestoinnit (76, 78, 79)	**407,0**	**442,1**	**524,1**
— Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (76)	33,0	29,9	29,0
— Eräät väylähankkeet (78)	348,7	354,7	428,6
— Jälkirahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet (79)	25,3	57,5	66,5
Nettomenot yhteensä	1 448,0	1 444,3	**1 503,8**
Bruttomenot yhteensä	1 538,0	1 506,9	**1 581,9**

[1)] Liikennevirastolla on käytettävissään myös työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan momentilta 32.50.63 Kainuun kehittämisraha 21 681 000 euroa (sis. alv), jotka käytetään Kainuun maakunnan tienpitoon. Kainuun maakunnassa tienpito perustuu maakunnan ja Pohjois-Pohjanmaan elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskuksen väliseen sopimukseen. Taulukon vertailuluvuissa vuosiin 2008 ja 2009 on huomioitu liikenteen virastouudistus sekä siirrot elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin.

[2)] Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot ovat lähinnä kuntien maksuosuuksia tiehankkeista, EU:n rakennerahasto-ohjelmien rahoitusta sekä TEN-tukia. Vastaavat menot on budjetoitu lähinnä alueellisiin tieinvestointeihin ja teemahankkeisiin sekä ratojen ylläpitoon ja korvausinvestointeihin.

[3)] Alueelliset investoinnit ovat pieniä, lähinnä liikenneturvallisuusinvestointeja, joista alueet päättävät annettujen kehysten puitteissa. Hankkeet toteuttavat maakuntien kehittämisstrategioita ja hankkeista sovitaan maakuntien toteuttamisohjelmien yhteydessä. Vuonna 2010 rahoitetaan seuraavia käynnissä olevia valtakunnallisia teemapaketteja: satamien ja terminaalien tieyhteyksien kehittäminen sekä pohjavesiohjelma. Alueellisissa investoinneissa on huomioitu lisäyksenä 2,6 milj. euroa maantielauttojen hankintaan.

Väylämaksulain mukaisen toiminnan tehtävien kehitys ja väylämaksutulot (11.19.06)

	2008 toteutuma	2009 arvio	muutos-%	2010 arvio	muutos-%
Väylämaksuilla katettava toiminta					
Ulkomaan tavaraliikenne rannikolla, milj. tonnia	100,4	82	-18	83,6	2,0
Matkustajaliikenne, milj. matkustajaa	16,6	16,7	0,6	16,7	-
Väylämaksut, milj. euroa	79,8	72,0	-9,7	72,7	1,0
Väylämaksujen kustannusvastaavuus, %	124	102	-22%-yks.	98	-4%-yks.

01. (31.10.01, 02 ja 03) Liikenneviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 91 589 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) lähialueyhteistyöhankkeiden menoihin sekä

2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen.

Selvitysosa: Liikenneviraston tehtävänä on vastata liikenteen palvelutason ylläpidosta ja kehittämisestä valtion hallinnoimilla liikenneväylillä. Virasto edistää toiminnallaan koko liikennejärjestelmän toimivuutta, liikenteen turvallisuutta, alueiden tasapainoista kehitystä ja kestävää kehitystä.

Liikennevirasto kehittää toimintaansa erityisesti koko liikennejärjestelmän näkökulmasta parantamalla liikennemuotojen yhteistoimintaa ja tuottavuusedellytyksiä yhdistetyssä virastossa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Liikenneviraston perustaminen vuoden 2010 alusta siten, että Liikenneviraston toimintamenomomenttiin on yhdistetty osa aiemmista Tiehallinnon ja Merenkulkulaitoksen toimintamenoista sekä Ratahallintokeskuksen toimintamenot.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	153 528	151 080	93 584
Bruttotulot	3 110	2 645	1 995
Nettomenot	150 418	148 435	91 589
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	20 070		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	16 443		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä vähennystä 722 000 euroa, liittyen siirtoon momentille 32.01.02), palkkausjärjestelmän siirtymäkausien tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen	68
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	239
Siirto momentille 32.01.02 (-568 htv)	-44 857
Siirto momentille 31.20.01	-9 319
Siirto momentille 31.10.20	-865
Tuottavuustoimet (-16 htv)	-480
Uudelleenkohdentaminen	-1 632
Yhteensä	-56 846

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	91 589 000
2009 talousarvio	148 435 000
2008 tilinpäätös	146 791 000

20. (31.10.21, 22 ja 23) Perusväylänpito (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 888 143 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) väylien hoidosta ja käytöstä, talvimerenkulun avustamisesta, merenmittauksesta, liikenteen hallinnasta, ylläpidosta ja korvausinvestoinneista, suunnittelusta, rakentamisesta ja muista väylänpitäjän vastuulle kuuluvista tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen sekä

2) enintään 52 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon ratamaksu, yhteisrahoitteisen toiminnan tulot, Saimaan kanavan lupamaksutulot, maksullisen palvelutoiminnan tulot ja omaisuuden myyntituotot lukuun ottamatta kiinteän omaisuuden myyntituloja. Lisäksi momentille on nettobudjetoitu virastolle työnantajana maksetut tulot.

Valtuus. Liikennevirasto oikeutetaan solmimaan sopimuksia kahden maantielautan hankinnasta enintään 15 milj. euron määrästä.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Liikenneviraston perustaminen vuoden 2010 alusta siten, että perusväylänpidon momenttiin on yhdistetty aiemmat perustienpidon ja perusradanpidon sekä vesiväylänpidon määrärahat.

Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Suurikuusikon kaivosalueen maantien suunnittelusta ja rakentamisesta aiheutuneiden kustannusten takaisinmaksu kaivosyhtiölle vuoden 2006 ensimmäisessä lisätalousarviossa myönnetyn enintään 2,2 milj. euron (sis. alv) perusteella.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon Merenkulkulaitoksen sisäisen tuotannon yhtiöittämiseen liittyvänä eränä 865 000 euroa siirtona momentilta 31.10.01 ja virastojen toimintamenoissa tuottavuustoimenpiteiden johdosta syntyvien säästöjen kohdentamisesta 5 400 000 euron määrästä sisäisen tuotannon yhtiöittämisestä aiheutuvien palvelujen ostoihin.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 39 000 euroa palkkojen tarkistuksista ja työnantajan kela-maksun poista-

misesta sekä 9 000 euroa VaEL-maksun muutoksen johdosta.

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä vähenee 290 henkilötyövuotta tuottavuustoimien vuoksi. Vähennyksestä 280 henkilötyövuotta aiheutuu sisäisen tuotannon yhtiöittämisjärjestelyistä.

Momentin mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 600 000 euroa kahden maantielautan hankinnasta aiheutuviin kustannuksiin.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituina tuloina 39,1 milj. euron ratamaksu, johon sisältyy 3,5 milj. euron korotus. Liikennevirasto tulouttaa rataverolain perusteella momentille 11.19.03 16 704 000 euroa.

Suomen tasavallan ja Venäjän federaation välisen maasopimuksen mukaisesti Liikennevirasto vastaa myös Brutsnitshojen raja-aseman ja Suomen valtakunnanrajan välisen tieyhteyden ylläpidosta.

Perusväylänpidon menot ja tulot liikennemuodoittain vuosina 2008—2010 (milj. euroa)

	2008 toteutuma			2009 varsinainen talousarvio			2010 esitys		
	brutto-menot	brutto-tulot	netto-menot	brutto-menot	brutto-tulot	netto-menot	brutto-menot	brutto-tulot	netto-menot
Tienpito	595	20	575	536	5	531	552	16	536
Radanpito	386	64	322	370	53	317	355	60	295
Vesiväylänpito	61	3	58	64	2	62	57	-	57
Yhteensä	1 042	87	955	970	60	910	964	76	888

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	888 143 000
2009 I lisätalousarvio	67 056 000
2009 talousarvio	909 644 000
2008 tilinpäätös	969 544 000

(34.) Valtionavustus länsimetron suunnitteluun (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 talousarvio	6 750 000
2008 tilinpäätös	6 750 000

41. Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseen Seinäjoen (Rengonharjun) säännöllisen reittiliikenteen piirissä olevan sekä Mikkelin lentokenttien rakenteiden ja laitteiden investointeihin sekä ylläpitomenoihin. Investointiavustus saa olla enintään 90 % investointimenoista. Muiden avustusten yhteismäärä saa olla enintään 70 % käyttömenoista. Avustukset myönnetään kustannuksiin ilman arvonlisäveroa.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2010 talousarvio	1 000 000
2009 talousarvio	2 947 000
2008 tilinpäätös	3 000 000

50. Valtionapu yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 23 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yksityisistä teistä annetun lain (358/1962) ja asetuksen (1267/2000) mukaisten valtionapujen maksamiseen yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen sekä

2) tiekuntien neuvonnan ja opastamisen tukemiseen ja sitä tukevan materiaalin ja palveluiden tuottamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää haja-asutusalueiden teiden kunnossapidon ja parantamisen tukemiseen. Määrärahaa käytetään tasa-arvoisen liikkumisen tur-

vaamiseen ja pysyvän asutuksen sekä perustuotantotoiminnan tarvitsemien teiden avustamiseen niiden merkityksen suhteessa sekä puukuljetusten kannalta merkittäville yksityisteiden avustamiseen.

Valtionapu kohdistuu ensisijassa teiden parantamiseen sekä lauttojen käytön ja kunnossapidon tukemiseen. Valtioapuun oikeutettuja teitä on noin 55 000 km, avustettavia kohteita on vuosittain noin 1 000 ja keskimääräinen avustus on 20 000 euroa. Tuen enimmäisosuus voi olla 75 % todellisista hyväksytyistä kustannuksista. Tavanomaisissa parantamiskohteissa tuen osuus on ollut noin 60 % ja erityiskohteissa, kuten silloissa, 75 %. Kuntien tuki kyseisiin kohteisiin on ollut noin 20 %. Avustettavia lauttapaikkoja on noin 20 kpl ja niihin käytettävä tuki on noin 2 milj. euroa.

Tiekuntien opastamista tehostetaan kolmevuotisella vuosina 2008—2010 toteuttavalla neuvontahankkeella. Hankkeessa pilotoidaan yksityistiekuntien tienpitoa laajasti käsittelevän neuvontapuhelimen toimintamallia. Lisäksi tuotetaan opasmateriaalia yksityisen tien perusparantamishankkeen läpiviemiseen.

2010 talousarvio	23 000 000
2009 talousarvio	23 000 000
2008 tilinpäätös	18 000 000

76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 28 950 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maantielain (503/2005) mukaisten maa-alueiden ja korvausten lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen

2) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen

3) tietä varten tarvittavien alueiden hankkimiseen ja korvaamiseen ennen tiesuunnitelman hyväksymistä

4) ratalain (110/2007) mukaista toimintaa varten hankittavien maa-alueiden kauppahintojen ja korvausten maksamiseen

5) väylien ja muiden maa- ja vesirakennuskohteiden rakentamista varten tarpeellisten maa- ja vesialueiden hankintamenojen maksamiseen sekä

6) vesilain (264/1961) mukaisten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Tiealueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin on tarkoitus käyttää 27 900 000 euroa, rata-alueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin 1 000 000 euroa sekä maa- ja vesialueiden hankintoihin ja korvauksiin 50 000 euroa.

2010 talousarvio	28 950 000
2009 talousarvio	29 870 000
2008 tilinpäätös	33 020 326

(77.) Väyläverkon kehittäminen ja radioverkon rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 talousarvio	—
2008 tilinpäätös	—

78. Eräät väylähankkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 428 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina myönnetyistä sopimusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Valtuus

1) Liikennevirasto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

2) Liikennevirasto oikeutetaan solmimaan sopimuksia hankkeen Lahti—Luumäki palvelutason parantaminen vuoden 2007 talousarviossa myönnetyn enintään 185,0 milj. euron sijasta enintään 210,0 milj. euron määrästä sekä ratahankkeen Talvivaaran kaivoshanke vuoden 2007 toisessa lisätalousarviossa myönnetyn enintään 48,8 milj. euron kokonaiskustannusten määrästä sisältäen arvonlisäveron sijasta sopimus enintään 40,0 milj. euron kokonaiskustannusten arvonlisäverottomasta määrästä sekä vastaavat arvonlisäverot.

3) Liikennevirasto oikeutetaan solmimaan sopimuksia hankkeen Pietarsaaren meriväylän syventäminen vuoden 2009 talousarviossa myönnetyn enintään 8 milj. euron sijasta enintään 11,4 milj. euron määrästä.

Selvitysosa:

Hanke-erittely

	Valmis liikenteelle	Sopimusvaltuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2010 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
Keskeneräiset ja sopimusvaltuudella aloitetut väylähankkeet					
Tiehankkeet					
Mt 100 Hakamäentie, Helsinki	2009	100,0	99,4	0,3	0,3
Vt 6 Lappeenranta—Imatra	2012	177,0	92,9	46,1	38,0
Vt 4 Lusi—Vaajakoski	2010	95,5	61,0	32,1	2,4
Vt 4 Kemin kohta ja sillat	2010	74,0	52,5	15,5	6
Vt 5 Lusi—Mikkeli	2011	42,0	12,0	19,0	11,0
Mt 101 Kehä I, Turunväylä—Vallikallio	2012	147,0	0,8	-	146,2
Kilpilahden tieyhteys	2011	25,0	-	-	25,0
E18 Kehä III, 1. vaihe	2011	50,0	-	-	50,0
Kt 51 Kirkkonummi—Kivenlahti	2013	80,0	1,8	23,0	55,2
Vt 5 Päiväranta—Vuorela	2014	90,0	3,0	26,0	61,0
Vt 6 Joensuun kohta	2012	35,0	1,0	14,85	19,15
Ratahankkeet					
Ilmalan ratapiha	2011	115,0	83,0	14,0	18,0
Lahti—Luumäki palvelutason parantaminen	2011	210,0	151,1	57,0	1,9
Keski-Pasila palvelutason parantaminen	2010	39,2	8,2	8,0	23,0
Talvivaaran kaivoshanke	2010	40,0	-	20,0	20,0
Kehärata	2014	389,0	9,0	81,0	299,0
Seinäjoki—Oulu I-vaihe, jatko (VR)	2010	40,0	-	-	-
Seinäjoki—Oulu I-vaiheen loppuosa, palvelutason parantaminen	2010	40,0	-	40,0	-
Seinäjoki—Vaasa, sähköistys	2011	20,0	-	-	20,0
Vesiväylähankkeet					
Tornion meriväylä	2007	11,0	10,15	0,05	0,8
Haminan meriväylä	2010	18,3	-	8,0	10,3
Pietarsaaren meriväylä	2011	11,4	-	4,5	6,9
Porin Mäntyluodon meriväylä	2011	9,2	0,1	6,2	2,9
Yhteinen liikenneväylähanke					
Vt 14 Savonlinnan keskusta 1. vaihe	2011	25,0	3,0	13,0	9,0
Keskeneräiset väylähankkeet yhteensä		1 883,6	588,95	428,60	826,05
Väylähankkeet yhteensä		**1 883,6**	**588,95**	**428,60**	**826,05**

Väylähankkeista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2010 noin 428,6 milj. euroa, vuonna 2011 noin 264,1 milj. euroa, vuonna 2012 noin 251,2 milj. euroa, vuonna 2013 noin 285,8 milj. euroa ja myöhempinä vuosina noin 25 milj. euroa.

Liikennevirasto tarkistaa kaivosyhtiön kanssa solmimaansa sopimusta siten, että kaivosyhtiö rahoittaa valtiolle kuuluvan Talvivaaran kaivoksen ratayhteyden arvonlisäveroineen, jotka valtio maksaa takaisin kaivosyhtiölle korottomana vuonna 2009 20 milj. euroa ja vuonna 2010 20 milj. euroa sekä vastaavat arvonlisäverot.

Valtio maksaa vuoden 2007 talousarviossa myönnetyn ja vuoden 2008 kolmannessa lisätalousarviossa tarkistetun enintään 18,3 milj. euron valtuuden perusteella Haminan kaupungille 8,3 milj. euroa Haminan meriväylän parantamisesta. Haminan kaupungin ostamasta väylän parantamisesta syntyneen maa-aineksen tulot 3,0 milj. euroa tuloutetaan momentille 12.31.10.

Helsingin kaupunki osallistuu hankkeen Hakamäentie, Helsinki rahoitukseen 0,102 milj. eurolla.Vastaava tuloarvio tuloutetaan momentille 12.31.10.

Hankkeen Lahti—Luumäki palvelutason parantaminen valtuuden tarkistus aiheutuu ratamateriaalien hinnoista sekä telemaattisten turva- ja muiden teknisten järjestelmien lisääntymisestä. Pietarsaaren meriväylän syventäminen valtuuden tarkistus aiheutuu kustannustason noususta.

2010 talousarvio	428 600 000
2009 I lisätalousarvio	11 000 000
2009 talousarvio	354 700 000
2008 tilinpäätös	348 692 604

79. Jälkirahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 66 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) aikaisempina vuosina myönnetyistä sopimusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) hankkeen E18 Koskenkylä—Kotka moottoritien ja hankkeen Kokkola—Ylivieska 2. raiteen elinkaarihankkeiden toteuttamisesta aiheutuviin menoihin sekä

3) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Valtuus

1) Liikennevirasto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

2) Liikennevirasto oikeutetaan solmimaan sopimuksia hankkeen E18 Koskenkylä—Kotka moottoritien rakentaminen toteuttamiseksi enintään 650,0 milj. euron määrästä ja hankkeen Kokkola—Ylivieska 2. raide toteuttamiseksi enintään 660,0 milj. euron määrästä.

Selvitysosa:

Hanke-erittely

	Valmis liikenteelle	Sopimus-valtuus milj. €	Budjetoitu määrärahaa aiemmin milj. €	Määräraha v. 2010 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
Jälkirahoitushanke					
Vt 4 Järvenpää—Lahti	1999	252,3	187,4	23,5	41,4
Elinkaarirahoitushanke					
E 18 Muurla—Lohja	2008	700,0	40,6	39,0	620,4
Uudet elinkaarirahoitushankkeet					
E18 Koskenkylä—Kotka moottoritie	2014	650,0	-	2,0	648,0
Kokkola—Ylivieska 2. raide	2014	660,0	-	2,0	658,0
Yhteensä		2 262,3	228,0	66,5	1 967,8

Väylähankkeista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2010 noin 66,5 milj. euroa, vuonna 2011 noin 56,6 milj. euroa, vuonna 2012 noin 45,6 milj. euroa, vuonna 2013 noin 53,1 milj. euroa ja myöhempinä vuosina noin 1 812,5 milj. euroa.

Uusien hankkeiden perusteluina esitetään seuraavaa:

E18 Koskenkylä—Kotka moottoritie. Valtatie 7 on osa Suomen tärkeintä kansainvälistä E18-tieyhteyttä. Osuudet Helsinki—Koskenkylä ja Kotka—Hamina on jo rakennettu moottoriteiksi. Loviisan ja Kotkan välillä huonotasoinen tie poikkeaa yhteysvälin muusta laatutasosta aiheuttaen ongelmia mm. vilkkaalle Venäjän liikenteelle. Liikennemäärä vaihtelee Loviisan 7 000 autoa/vrk ja Kotkan 27 000 autoa/vrk välillä. Pitkämatkaisen liikenteen (yli 100 km) osuus on hyvin merkittävä (yli 3 000 autoa/vrk). Nykyisen tien suurimpia puutteita ovat huono liikenneturvallisuus ja tiegeometria sekä tien kapeus ja tiheässä olevat liittymät.

Hanke käsittää nykyisen moottoriliikennetien täydentämisen moottoritieksi Koskenkylän ja Loviisan välillä (17 km). Loviisan ja Kotkan välille (39 km) rakennetaan uusi moottoritie pääosin nykyisen tien pohjoispuolelle. Hanke on tärkeä elinkeinoelämän kilpailukyvyn ja liikenneturvallisuuden kannalta. Hankkeen investointikustannusarvio on 285 milj. euroa (ind.150) ja H/K -suhde on 1,2. Hanke esitetään toteutettavaksi elinkaarimallilla.

Kokkola—Ylivieska 2. raide. Hanke sisältää toisen raiteen rakentamisen Ylivieskan ja Kokkolan välille (78 km). Hanke kuuluu rataosan Seinäjoki—Oulu palvelutason parantamiseen. Hankkeella parannetaan merkittävästi rataosan välityskykyä rakentamalla kaksoisraideosuus koko rataosalle ja samalla toteutetaan henkilöliikenteessä nopeuden nosto tasolle 160—200 km/h junatyypistä riippuen ja tavaraliikenteen akselipainojen korotus 25 tonniin nopeudella 80—100 km/h. Hankkeeseen sisältyy nykyisen raiteen parantaminen ja tasoristeysten poistot. Hankkeen investointikustannusarvio on 250 milj. euroa. Hanke toteutetaan elinkaarimallilla vuosina 2011—2014. Sopimuksen pituudeksi on suunniteltu 30 vuotta.

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	66 500 000
2009 talousarvio	57 500 000
2008 tilinpäätös	25 300 000

20. Liikenteen turvallisuus ja valvonta

Selvitysosa: Liikenteen turvallisuuden ja valvonnan arvioidaan olevan melko hyvällä tasolla. Nopea teknologinen kehitys on parantanut liikenteen turvallisuutta ja myös ympäristöystävällisyyttä.

Tieliikenteen turvallisuus on parantunut hitaasti kymmenen viime vuoden aikana. Sitä ennen oli erittäin myönteinen kausi. Tällä vuosikymmenellä tieliikenteen onnettomuuksissa on vuosittain kuollut 350—400 ihmistä. Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaista tavoitetta tieliikenteen onnettomuuksissa kuolleiden määrä korkeintaan 250 vuonna 2010 ei kuitenkaan saavutettane. Merenkulussa ja rautatieliikenteessä ei ole sattunut viime vuosina kuolemaan johtaneita onnettomuuksia. Myös lentoliikenteessä turvallisuustaso on säilynyt hyvänä lukuun ottamatta vuonna 2005 tapahtunutta vakavaa helikopterionnettomuutta sekä viime aikoina harrasteilmailussa tapahtuneita useita vakavia onnettomuuksia erityisesti ultrakevyiden koneiden osalta.

Rautatieliikenteessä mahdollisia muutoksia aiheuttaa kansallisen tavaraliikenteen avautuminen kilpailulle sekä kansallisen henkilöliikenteen todennäköinen avautuminen kilpailulle 2010-luvulla. Rautatieliikenteen ympäristöystävällisyys ja turvallisuus lisäävät rautatiekuljetusten kysyntää tavaraliikenteessä. Uusien toimijoiden tullessa sekä liikennöintiin että radanpitoon, lisääntyvät haasteet turvallisuustason säilyttämiseksi entisellä korkealla tasolla olennaisesti.

Alusliikenne on lisääntynyt Suomen ja Itämeren vesialueilla viime vuosina. Erityisesti liikenne Suomenlahdella ja öljynkuljetukset Venäjän öljysatamista ovat lisääntyneet. Merenkulun turvallisuuteen vaikutetaan merkittävästi mm. alusliikenteen valvonnalla sekä luotsauspalvelulla.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Liikenteen turvallisuusvirastosta. Merenkulkulaitoksen meriturvallisuustoiminto, luotsauksen viranomaistoiminnot sekä alusrekisterin pitäminen, Ilmailuhallinto, Rautatievirasto ja Ajoneuvohallintokeskus yhdistettäisiin Liikenteen turvallisuusvirastoksi. Lisäksi Tiehallinnon turvallisuustehtäviä siirrettäisiin Liikenteen turvallisuusvirastoon. Näitä hallinnon rakenteiden muutoksia vastaavat määrärahasiirrot on huomioitu toimintamenomomenttien mitoituksessa.

01. (31.20.01, 02 ja 03) Liikenteen turvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomääräraha 33 480 000 euroa.

Selvitysosa: Liikenteen turvallisuusvirasto vastaa liikennejärjestelmän sääntely- ja valvontatehtävistä, edistää liikenteen turvallisuutta ja kestävää kehitystä liikennejärjestelmässä sekä tuottaa liikenteen viranomaispalveluja.

Viraston keskeisenä tavoitteena vuonna 2010 on vakiinnuttaa viraston toiminta.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Liikenteen turvallisuusvirastolle vuodelle 2010 seuraavat toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokkaperusteluissa liikenteen toimialalle asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita sekä hallinnonalalle asetettuja yhtenäisiä tavoitteita:

Tulostavoite	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA			
Suomi on liikenneturvallisuudeltaan Euroopan viiden parhaan maan joukossa.			
Ilmailutoimialan			
— asematasotarkastukset, kpl	121	120	120
— lentotoiminnan tarkastukset, kpl	121	120	120
— koulutustoiminnan tarkastukset, kpl	35	30	30
— huoltotoiminnan ja tuotannon tarkastukset, kpl	64	70	70
— lennonvarmistuksen ja lentopaikkojen tarkastukset, kpl	70	55	55
— lentoasemien turvatoimien tarkastukset, kpl	49	47	47
Rautatietoimialan valvontatoimenpiteet	68	40	30
Rautatiejärjestelmän yhteentoimivuuden teknisten eritelmien täytäntöönpano määräajassa	ei toteutunut	toteutuu	toteutuu
Pysäytettyjen suomalaisten alusten määrä, kpl	1	1	1
Suomalaisille aluksille tapahtuneet onnettomuudet, kpl enintään (neljän vuoden ka)	29	29	28
Suomen aluevesillä tapahtuneet onnettomuudet, kpl enintään (neljän vuoden ka)	34	34	33
Tieliikennetoimialan puhelinpalvelun tavoitettavuus, %	89,7	86,0	88,0
Katsastustoimipaikat, joissa ajoneuvojen hylkäysprosentit eivät perusteettomasti poikkea enemmän kuin -3 tai +7 %-yksikköä maan keskiarvosta, %	85,6	80,0	83,0
Autokouluoppilaiden tutkintomenestys (asteikko 1—5)	3,22	3,23	3,23
Kuljettajatietojärjestelmä -hanke (pysytään arvioiduissa kustannuksissa ja aikataulussa sisältötavoitteet saavuttaen)	ei toteutunut	toteutuu	toteutuu
Hakemusasiat käsitellään asetetuissa tavoiteajoissa	-	-	toteutuu

Yritysviestintätutkimuksen arvosana	-	-	Väh. julkishallinnon ka
Valvontatoiminnan vaikuttavuus	-	-	Valvontastrategia tehty
Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään tehokkaasti hyväksi tuottavuuden ja kilpailukyvyn parantamiseksi.			
Keskeisten tietojärjestelmien käytettävyysaste, %	-	-	Vähintään tyydyttävä
Sähköisten palveluiden määrä	-	-	Lisääntyy
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS			
Hallinnonalan toiminnan tuottavuutta parannetaan.			
Työn tuottavuuden kehittyminen, %	-	-	1
Kokonaistuottavuuden kehittyminen, %	-	-	2
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	97	92	99
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	108	107	105
HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA			
Työtyytyväisyys (asteikko 1—5)	-	-	3,2
Henkilöstön määrä, htv	530	532	531

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Liikenteen turvallisuusviraston perustaminen vuoden 2010 alusta siten, että Liikenteen turvallisuusviraston toimintamenomomenttiin on yhdistetty aiemmat Ajoneuvohallintokeskuksen, Ilmailuhallinnon ja Rautatieviraston toimintamenot sekä osa Merenkulkulaitoksen ja Tiehallinnon toimintamenoista.

Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon momentille 11.19.05 budjetoitu lentoliikenteen valvontamaksu, josta arvioidaan kertyvän tuloja 6 400 000 euroa. Tieliikennetoimialan tuloihin sisältyy arvio muualla kuin ETA-valtioissa rekisteröityjen ajoneuvojen massa- ja mittapoikkeuslupien tuotoista 2 880 000 euroa. Ajoneuvoverotustehtävän menot ovat 12 667 000 euroa. Vinjettiprojektin menot ovat 500 000 euroa.

Liikenteen turvallisuusviraston palvelujen kokonaisuudistushankkeen (ns. PALKO-hanke) kustannusarvio on 36,3 milj. euroa. Menoja arvioidaan syntyvän 30,0 milj. euroa vuoden 2009 loppuun mennessä. Hanke valmistuu vuoden 2011 loppuun mennessä. Hankkeesta toteutetaan viimeisenä vaiheena kuljettajatietojärjestelmien kehittäminen, johon on vuosille 2009—2011 varattu 7 690 000 euroa. Vuodelle 2010 kuljettajaprojektien menoja kohdistuu yhteensä 3 975 000 euroa. PALKO-hankkeeseen kuuluvien ja jo valmistuneiden hankkeiden käyttöönoton varmistaminen toteutetaan siirtymäprojekteissa, joihin on varauduttu 14,5 milj. eurolla. Vuodelle 2010 siirtymäprojektien menoiksi arvioidaan 1,5 milj. euroa.

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä vähenee kolme henkilötyövuotta tuottavuustoimien vuoksi. Tämä on otettu huomioon maksujen alennuksena.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	97 053	103 283	113 824
Bruttotulot	75 016	79 264	80 344
Nettomenot	22 037	24 019	33 480

Siirtyvät erät	
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	14 162
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	17 145

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Tuotot			
Julkisoikeudelliset suoritteet	68 853	73 555	74 370
— Tieliikenne -toimiala	61 774	66 709	67 628
— Rautatieliikenne -toimiala	283	280	350
— Ilmailu -toimiala	4 484	4 200	4 200
— Merenkulku -toimiala	2 312	2 366	2 192
Liiketaloudelliset suoritteet (tietopalvelu)	5 983	5 709	5 800
Tuotot yhteensä	74 836	79 264	80 170
Kustannukset			
Julkisoikeudelliset suoritteet	70 918	79 879	75 251
— Tieliikenne -toimiala	62 085	71 044	66 528
— Rautatieliikenne -toimiala	509	500	350
— Ilmailu -toimiala	5 124	5 124	5 124
— Merenkulku -toimiala	3 200	3 211	3 249
Liiketaloudelliset suoritteet (tietopalvelu)	5 558	5 355	5 500
Kustannukset yhteensä	76 476	85 234	80 751
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)			
Julkisoikeudelliset suoritteet	-2 065	-6 324	-881
— Tieliikenne -toimiala	-311	-4 335	1 100
— Rautatieliikenne -toimiala	-226	-220	-
— Ilmailu -toimiala	-640	-924	-924
— Merenkulku -toimiala	-888	-845	-1 057
Liiketaloudelliset suoritteet (tietopalvelu)	425	354	300
Ylijäämä / Alijäämä yhteensä	-1 640	-5 970	-581
Kustannusvastaavuus %			
Julkisoikeudelliset suoritteet	97	92	99
— Tieliikenne -toimiala	99	94	102
— Rautatieliikenne -toimiala	56	56	100
— Ilmailu -toimiala	88	82	82
— Merenkulku -toimiala	72	74	67
Liiketaloudelliset suoritteet (tietopalvelu)	108	107	105
Kustannusvastaavuus % yhteensä	98	93	99

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 31.10.01	9 319
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen	-119
Tuottavuustoimet	-90
Maksujen alennus	90
Vinjettiprojektin menot	500
Uudelleenkohdentaminen	-239
Yhteensä	9 461

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	33 480 000
2009 talousarvio	24 019 000
2008 tilinpäätös	25 020 000

30. Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut

Selvitysosa: Meripolitiikan tavoitteena on turvata Suomen kauppalaivaston myönteinen kehitys, suomalaisten merenkulkijoiden työllisyys ja huoltovarmuus. Oman kauppalaivaston tarvetta korostaa Suomen syrjäinen sijainti ja ulkomaankaupan riippuvuus merikuljetuksista Itämeren yli. Jo pelkästään huoltovarmuusnäkökohdat edellyttävät riittävän suurta kotimaista tonnistoa. Suomen kauppalaivaston kehitys on 2000-luvulla ollut aleneva. Sen sijaan viimeksi kuluneiden kahden vuoden aikana alusten ja tonniston määrässä ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Kauppalaivaston keski-ikä on kuitenkin edelleenkin korkeampi kuin EU:ssa keskimäärin.

Kaukoliikenteessä tavoitteena on turvata peruspalvelutaso ostamalla joukkoliikennepalveluja silloin kun yhteydet eivät synny markkinaehtoisesti. Peruspalvelun on toteuduttava liikennejärjestelmätasolla — riittää, että tavoitteeseen päästään yhtäkin liikennemuotoa käyttäen. Laadultaan peruspalvelutason ylittävistä kaukojoukkoliikennepalveluista vastaavat pääsääntöisesti alueet.

Pääkaupunkiseudulla sekä Tampereen ja Turun seuduilla tavoitteena on, että joukkoliikenne on matka-ajaltaan ja hinnaltaan kilpailukykyinen vaihtoehto henkilöautoilulle. Myös keskisuurilla kaupunkiseuduilla, mm. Oulun, Lahden, Kuopion ja Jyväskylän seuduilla joukkoliikenteen hyvä palvelutaso on tärkeää etenkin työmatka- ja runkoyhteyksillä. Muilla kaupunkiseuduilla päätavoitteena on turvata liikkumismahdollisuudet perustasoisilla joukkoliikennepalveluilla.

Kuntakeskusten ja muiden isojen taajamien välisessä julkisessa liikenteessä tavoitteena on turvata työ-, opiskelu- ja liityntämatkoja palvelevat yhteydet sekä mahdollisuudet käydä hoitamassa asioita alueen kaupungissa tai muussa seudullisesti tärkeässä palvelukeskuksessa. Tavoitteena on, että jokainen voi asioida kuntakeskuksessa tai muussa palvelukeskuksessa vähintään kahdesti viikossa. Julkisen liikenteen tarjonnan tulee olla alueellisesti mahdollisimman kattavaa.

Joukkoliikenteen seudullista suunnittelua ja ostoperiaatteita kehitetään. Saaristoliikenteen lauttojen ja yhteysalusten palvelut turvataan nykytasolla.

Seuraavassa taulukossa on esitetty liikenteen tukemiseen ja ostopalveluihin käytettävä rahoitus:

Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut (milj. euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Vesiliikenne (43, (44), (45), 50, 51)	**93,2**	**100,2**	**100,7**
Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (43)	54,8	95,2	95,7
Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkittyjen lastialusten ja kolmansien maiden välillä liikennöivien matkustaja-alusten kilpailuedellytysten turvaaminen (44)	17,7	-	-
Ulkomaanliikenteen matkustaja-alusten ja -autolauttojen kilpailu-edellytysten turvaaminen (45)	15,7	-	-
Lästimaksuista suoritettavat avustukset (50)	0,8	0,8	0,8
Luotsauksen hintatuki (51)	4,2	4,2	4,2
Joukkoliikenteen ostot ja valtionavustukset (42, 63, 64, 65)	**98,4**	**103,7**	**102,8**
Valtionavustus koulutuksesta (42)	0,8	0,8	0,8
Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (63)	58,2	63,2	62,7
Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (64)	8,1	8,3	7,9
Junien kaukoliikenteen osto (65)	31,3	31,4	31,4
Yhteensä	**191,6**	**203,9**	**203,5**

42. Valtionavustus koulutuksesta (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen rautatieliikenteen ammattikoulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu VR-Konsernille tai muulle rautatieliikenteen ammattikoulutusta tarjoavalle yhteisölle suoritettavaan korvaukseen. Korvausta maksetaan teoriaopetuksesta.

2010 talousarvio	841 000
2009 talousarvio	841 000
2008 tilinpäätös	841 000

43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 95 673 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain (1277/2007) mukaisen tuen maksamiseen kauppa-alusluetteloon merkityille aluksille.

Selvitysosa: Aluksille maksettava tuki vastaa verovelvollisen merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä edellä tarkoitetulta alukselta saamasta merityötulosta toimitettujen ennakonpidätysten ja maksettujen työnantajan sosiaaliturvamaksujen määrää sekä merimieseläkevakuutus-, työttömyysvakuutus-, tapaturmavakuutus- ja ryhmähenkivakuutusmaksujen samoin kuin vapaa-ajan ryhmähenkivakuutuksen ja vapaa-ajan lisävakuutuksen työnantajaosuuden määrää. Rajoitetusti verovelvollisten osalta tuki vastaa vain toimitetun lähdeveron ja työnantajan maksaman sosiaaliturvamaksun määrää.

Vuonna 2010 tukea maksetaan 1.7.2009—30.6.2010 välisenä aikana syntyneistä kustannuksista. Matkustaja-aluksilla, jotka saavat kuljettaa enemmän kuin 120 matkustajaa, tuki vastaa verohallinnolle toimitettujen ja maksettujen työnantajasuoritusten osalta ennakonpidätysten, työnantajan sosiaaliturvamaksujen sekä lähdeveron määrää ajalta 1.11.2009—31.10.2010.

Kauppa-alusluetteloon merkittyjen 120 aluksen bruttovetoisuus oli vuoden 2008 lopussa 1 435 571 tonnia eli 86 % varsinaisesta kauppalaivastotonnistosta maksetun suoran tuen ollessa yhteensä 88,172 milj. euroa.

Tuen piiriin kuuluvia aluksia arvioidaan vuonna 2010 olevan kauppa-alusluettelossa yhteensä noin 120, joista 105 olisi lastialuksia ja 15 matkustaja-aluksia. Luetteloon merkittyjen alusten bruttovetoisuuden arvioidaan olevan yhteensä lähes 1 450 000 tonnia. Lastialusten tuki olisi keskimäärin noin 382 600 euroa alusta kohden ja osuus veronalaisesta tulosta noin 42 %. Matkustaja-alusten tuki olisi keskimäärin noin 3 700 000 euroa alusta kohden ja osuus veronalaisesta tulosta noin 40 %.

2010 talousarvio	95 673 000
2009 talousarvio	95 223 000
2008 tilinpäätös	54 837 829

50. Lästimaksuista suoritettavat avustukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lästimaksuista annetun lain (189/1936) mukaisten avustusten maksamiseen ammatissaan toimivien merimiesten hyväksi tapahtuvaan huoltotoimintaan ja meripelastustoiminnan edistämiseen. Avustukset myönnetään Liikenneviraston määrittelemistä toiminnoista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Vastaava tulo on merkitty momentille 11.19.02. Lästimaksuina jaettavat varat jaetaan kokonaisuudessaan edellisen vuoden kerättyjen lästimaksujen toteutuman perusteella.

2010 talousarvio	800 000
2009 talousarvio	800 000
2008 tilinpäätös	767 065

51. Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Luotsausliikelaitokselle Saimaan alueen luotsaukseen Luotsausliikelaitoksesta annetun lain 4 §:n mukaisen hintatuen maksamiseen.

Selvitysosa: Saimaan luotsausmaksutaso on tarkoitus pitää edelleen noin 74 % alempana kuin yleinen luotsausmaksu, minkä johdosta Luotsausliikelaitokselle on tarkoitus maksaa liiketaloudellisesti kannattamattomaan toimintaan hintatukea. Hintatuen johdosta Saimaan liikenne maksaa luotsausmaksuja suhteessa kuljetettavaan määrään nähden yhtä paljon kuin meriliikenne. Luotsausmatkat ovat Saimaan alueella huomattavasti pidemmät kuin meriliikenteessä. Yleisen luotsausmaksun ja Saimaan luotsausmaksun välistä erotusta korvataan liikelaitokselle siten, että se on enintään Saimaan alueen (ml. kanava) alijäämän suuruinen.

2010 talousarvio	4 200 000
2009 talousarvio	4 200 000
2008 tilinpäätös	4 200 000

63. Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 62 675 000 euroa.

Määrärahasta voidaan maksaa joukkoliikennelain 45 §:n mukaisesti:

1) korvauksia liikenteenharjoittajille julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten mukaisesti siten kuin palvelusopimusasetuksessa säädetään

2) korvauksia liikenteenharjoittajille hintavelvoitteen täyttämisestä palvelusopimusasetuksessa tarkoitetun yleisen säännön perusteella

3) tukea palvelusopimusasetuksen 9 artiklan 2 kohdan johdantokappaleen ja b alakohdan mukaisiin tarkoituksiin sekä

4) muille kuin liikenteenharjoittajille korvausta kehittämis-, suunnittelu- ja tutkimustyöstä.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää:

1) julkisia palveluhankintoja koskevien rautateiden ja maanteiden julkisista henkilöliikennepalveluista sekä neuvoston asetusten (ETY) N:o 1191/69 ja (ETY) N:o 1107/70 kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o

1370/2007 (palvelusopimusasetus) 8 artiklan 3 kohdan b ja d alakohdan mukaisten sopimusten kustannuksiin

2) matkojen yhdistelystä aiheutuviin kustannuksiin

3) EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoitukseen

4) valtion osuutena Merenkurkun laivaliikenteen ostomenoihin sekä

5) valtion osuutena säännöllisen lentoliikenteen ostomenoihin.

Määrärahasta saa myös myöntää valtionavustusta seuraavasti:

1) joukkoliikenteen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (1153/2008) mukaisesti kunnille ja muille yhteisöille sekä

2) Helsingin seudun sekä Tampereen, Turun ja Oulun seutujen kunnille joukkoliikenteen palvelutason parantamiseen ja kehittämiseen. Avustusta voidaan myöntää enintään 50 % hyväksyttävistä kustannuksista. Hyväksyttävinä kustannuksina pidetään liikennetarjonnan kehittämisestä, liityntäliikenteen toimintaedellytysten parantamisesta, liikenteen hoidon tehostamisesta, lippujärjestelmän kehittämisestä ja lipun hintojen alentamisesta sekä matkustajapalvelujen parantamisesta aiheutuvia kustannuksia.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen 3.12.2009 voimaan tulevaksi joukkoliikennelaiksi. Samaan aikaan tulee voimaan rautateiden ja maanteiden julkisista henkilöliikennepalveluista sekä neuvoston asetusten (ETY) N:o 1191/69 ja (ETY) N:o 1107/70 kumoamisesta annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1370/2007 (palvelusopimusasetus). Joukkoliikenteen valtionavustuksia koskeva valtioneuvoston asetus (1153/2008) on tarkoitus uudistaa palvelusopimusasetuksen ja joukkoliikennelain mukaisiksi siten, että muutokset tulevat voimaan samaan aikaan kuin palvelusopimusasetus ja joukkoliikennelaki.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Junien lähiliikenteen palvelujen osto	10 873	10 900	10 900
Kemijärven yöjunaliikenteen osto	1 128	1 200	1 200
Lentoliikenteen palvelujen osto	732	1 000	1 000
Alueellisen liikenteen palvelujen osto ja paikallisen liikenteen valtionavustus[1)]	27 493	28 350	-
Kaupunki- ja seutulippualennusten valtionavustus[1)]	12 173	12 700	-
Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot, hintavelvoitteet ja kehittäminen[1)]	-	-	39 825
Valtakunnalliset kehittämis-, suunnittelu- ja tutkimushankkeet[1)]	3 429	3 275	2 000
Matkojen yhdistely	410	500	-
Merenkurkun liikenne	292	250	250
Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki	-	5 000	7 500
Yhteensä	56 530	63 175	62 675

[1)] Vuonna 2010 alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot, hintavelvoitteet ja kehittäminen sisältää aiempien vuosien momentin kohdat alueellisen liikenteen palvelujen osto ja paikallisen liikenteen valtionavustus, kaupunki- ja seutulippualennusten valtionavustus sekä matkojen yhdistely. Lisäksi alueellisen ja paikallisen liikenteen ostoihin, hintavelvoitteisiin ja kehittämiseen on siirretty 1 275 000 euroa kehittämis-, suunnittelu- ja tutkimushankkeista.

Junaliikenne

YTV-alueen ulkopuolisen Helsingin lähiliikenteen ostolla mahdollistetaan korkeampi palvelutaso kuin mihin suorat lipputulot antavat mahdollisuuden. Liikenteen ostaa liikenne- ja viestintäministeriö.

Ostojen lähtökohtana on tarjonta, jolla tarkoitetaan liikenne- ja viestintäministeriön ja VR Osakeyhtiön välillä ajanjaksolle 1.1.2009—31.12.2009 sovitun sopimuksen mukaista Helsinki—Karjaa -välin ja Helsinki—Lahti -välin lähiliikennekokonaisuuksia siltä osin kuin VR Osakeyhtiö ei hoida näitä liikennekokonaisuuksia markkinaehtoisesti. Jos liikenteen myönteinen kehitys ja ratakapasiteetti antavat mahdollisuuksia, tarjontaa parannetaan. Ostetussa lähiliikenteessä tehdään arviolta kolme miljoonaa matkaa vuonna 2010.

Kemijärven yöjunaliikenteen ostolla turvataan matkailuelinkeinon ja -keskusten kannalta tärkeää saavutettavuutta makuuvaunuilla. Liikenne hoidetaan aggregaattivaunujen avulla uudella makuuvaunukalustolla.

Lentoliikenne

Savonlinnan ja Varkauden säännöllisen lentoliikenteen ostolla turvataan erityisesti elinkeinoelämälle tarpeellisia yhteyksiä. Myös paikalliset ja alueelliset tahot osallistuvat kyseisten liikenteiden rahoittamiseen. Ostoliikenteessä matkustaa noin 20 000 matkustajaa vuodessa. Nykyinen ostosopimus päättyy syyskuun lopussa 2010. Liikenteen mahdollinen jatkohankinta edellyttää kilpailuttamista.

Alueellinen ja paikallinen liikenne

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset rahoittavat maaseudun peruspalveluluonteista linja-autoilla ja takseilla harjoitettavaa joukkoliikennettä sekä seutu- ja työmatkalippuja koskevia hintavelvoitteita.

Liikenteen ostoissa asetetaan peruspalvelutaso tärkeysjärjestyksessä etusijalle muuhun ostoliikenteeseen nähden. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ostamassa liikenteessä arvioidaan vuonna 2010 olevan matkustajia noin 5—6 miljoonaa.

Hintavelvoitteella vahvistetaan hinnat, joita liikenteenharjoittajien tulee noudattaa. Joukkoliikenteen tuella kompensoidaan näiden lippujen hinnanalennusta. Hintavelvoitteen rahoittamisen edellytyksenä on, että kunta osallistuu hintavelvoitteen kustannuksiin vähintään yhtä suurella osuudella kuin valtio.

Kunnille voidaan myöntää valtionavustusta kaupunkimaisen paikallisliikenteen ostoihin ja kaupunkilippuja koskeviin hintavelvoitteisiin. Valtion rahoitusosuus on enintään yhtä suuri kuin kunnan.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen kehittämistoimien painopisteenä ovat joukkoliikenteen suunnittelu, kutsujoukkoliikenteen ja matkojen yhdistelyn edistäminen sekä keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen kehittämisohjelmien toteuttaminen yhdessä kuntien kanssa. Haja-asutusalueen kyytitakuun valmistelua jatketaan.

Meriliikenne

Merenkurkun lauttaliikenteen ostamiseen yhdessä paikallisten ja alueellisten tahojen kanssa sekä Ruotsin valtion kanssa varaudutaan 250 000 eurolla vuonna 2010. Valtion maksuosuus on enintään 50 % liikenteen ostokustannuksista. Nykyinen ostosopimus päättyy vuoden 2009 lopussa. Liikenteen hankinta vuoden 2010 alusta edellyttää kilpailuttamista. Liikenteen kilpailuttaa Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Kehittämistoimet

Valtakunnallisella kehittämistoiminnalla turvataan joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä pitkällä aikavälillä.

Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikenne

Valtio avustaa erillisellä 7,5 milj. euron määrärahalla Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun seutujen joukkoliikennettä edellyttäen, että rahoitus nostaa joukkoliikenteen palvelutasoa ja siten lisää joukkoliikenteen käyttöä ja parantaa joukkoliikenteen kilpailukykyä. Valtionavustuksen edellytyksenä on lisäksi, että kunnat lisäävät omaa panostustaan joukkoliikenteeseen. Tarkoituksena on, että valtion rahoitus kytketään pitkäjänteisiin joukkoliikenteen kehittämisohjelmiin, millä voidaan varmistaa rahoituksen vaikuttavuutta.

Avustuksen myöntää liikenne- ja viestintäministeriö. Avustuksen jakoperusteena käytetään näiden seutujen asukasmääriä.

Kainuun maakunnan joukkoliikenne

Kainuun maakunnan joukkoliikenteelle osoitetaan rahoitus työ- ja elinkeinoministeriön pääluokasta momentilta 32.50.63. Liikenne- ja viestintäministeriölle ja Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle asetetut joukkoliikenteen tavoitteet kattavat myös Kainuun maakunnan joukkoliikenteen tavoitteet.

2010 talousarvio	62 675 000
2009 I lisätalousarvio	-53 000
2009 talousarvio	63 175 000
2008 tilinpäätös	58 241 000

64. Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 867 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää saariston yhteysalusliikennepalvelujen ja niihin liittyvien polttoaineiden ostoon. Määrärahasta saa myöntää myös avustuksia saariston kulkuyhteyksiä hoitaville liikenteenharjoittajille valtioneuvoston asetuksen (371/2001) mukaisin perustein. Määrärahaa saa käyttää myös saariston yhteysalusliikenteen käyttämien laitureiden kunnostamiseen.

Määräraha budjetoidaan avustusten osalta maksupäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) mukaan valtion on pyrittävä huolehtimaan siitä, että saariston vakituisella väestöllä on käytettävissä kuljetuspalvelut.

Yhteysalusliikenne on Liikenneviraston vastuulla olevaa liikennettä ja se kattaa lähes kaikki Saaristomeren asutut saaret, joihin ei ole tieyhteyttä. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hankkii yhteysalusliikennepalvelut kilpailuttamalla. Yhteysalusliikenteen matkustajamäärän vuonna 2010 arvioidaan olevan noin 104 000 henkilöä. Menot matkustajaa kohden ovat noin 68 euroa sekä vakinaista asukasta kohden noin 10 653 euroa vuodessa.

Avustuksilla pyritään säilyttämään kulkumahdollisuudet sellaisten saaristoalueiden asukkaille, joilla ei ole käytettävissä yhteysalusliikennettä. Avustus kohdistuu lähinnä Kotka—Pyhtään, Porvoon, Sipoon ja Tammisaaren saariston pysyvien asukkaiden henkilö- ja tavarakuljetusten järjestämiseen.

2010 talousarvio	7 867 000
2009 talousarvio	8 267 000
2008 tilinpäätös	8 067 000

65. Junien kaukoliikenteen osto (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 31 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää joukkoliikennelain mukaisesti.

Määrärahasta saa maksaa junien kaukoliikenteen palvelujen ostamisesta tehdyistä vuotta pidemmän ajan sopimuksista aiheutuvia korvauksia:

1) liikenteenharjoittajille julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten mukaisesti siten kuin palvelusopimusasetuksessa säädetään sekä

2) julkisia palveluhankintoja koskevien rautateiden ja maanteiden julkisista henkilöliikennepalveluista sekä neuvoston asetusten (ETY) N:o 1191/69 ja (ETY) N:o 1107/70 kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1370/2007 (palvelusopimusasetus) 8 artiklan 3 kohdan b ja d alakohdan mukaisista sopimuksista.

Valtuus

Liikenne- ja viestintäministeriö oikeutetaan solmimaan vuoden 2007 talousarviossa myönnetyn valtuuden mukaisia sopimuksia VR Osakeyhtiön kanssa siltä osin kuin valtuutta ei ole käytetty.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen 3.12.2009 voimaan tulevaksi joukkoliikennelaiksi. Junaliikenteen ostoilla tyydytetään tarpeelliseksi arvioituja alueellisia ja valtakunnallisia matkustustarpeita siltä osin kuin näitä palveluja ei pystytä järjestämään markkinaehtoisesti.

Liikenne- ja viestintäministeriön ja VR Osakeyhtiön välillä on sopimus kaukoliikennepalvelujen ostoista vuosille 2007—2011. Sopimuksella on pyritty luomaan aiempaa paremmat edellytykset ostoliikenteen jatkuvuuden turvaamiselle ja pitkäjänteiselle ostoliikennepalvelujen kehittämiselle. Sopimusvaltuus vuosille 2007—2011 on 156 100 000 euroa. Sopimuksesta arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2010 enintään 31,4 milj. euroa ja vuonna 2011 enintään 31,5 milj. euroa.

	Sopimus-valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2010 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
Kaukoliikenteen ja alueellisen liikenteen ostosopimus 1.3.2007—31.12.2011	156,1	93,2	31,4	31,5

2010 talousarvio	31 400 000
2009 talousarvio	31 400 000
2008 tilinpäätös	31 286 118

40. Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen

Selvitysosa: Viestintäpalvelut ja -verkot ovat olennainen osa tietoyhteiskunnan kehittymistä, koska merkittävä osa yhteiskunnan palveluista tuotetaan ja kulutetaan viestintäpalveluja ja -verkkoja hyödyntäen. Suomen talouskehityksen ja kilpailukyvyn kannalta on keskeistä pystyä muuttamaan vahva viestintäinfrastruktuuri- ja palveluosaaminen vahvuuksiksi tietoyhteiskuntapalvelujen tuotannossa ja laajassa hyväksikäytössä. Uutta teknologiaa ja uusia viestintäpalveluita kehitetään ja pyritään ottamaan käyttöön kaikilla elämänaloilla siten, että kansalaisten arki helpottuu.

01. Viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 495 000 euroa.

Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut budjetoidaan maksuperusteisina.

Selvitysosa: Viestintävirasto rakentaa toimivaa ja turvallista tietoyhteiskuntaa kansalaisten ja suomalaisen elinkeinoelämän hyväksi. Tavoitteena ovat nopeat ja turvalliset tietoliikenneyhteydet, laadukkaat ja kohtuuhintaiset viestintä- ja mediapalvelut, toimivat viestintämarkkinat sekä taajuuksien tehokas jakaminen. Vuonna 2010 toiminnan erityisiä painopisteitä ovat ennakoiva tietoturvallisuustyö, viestintäverkkojen ja -palveluiden laadun, toimivuuden ja turvallisuuden varmistaminen, laajakaistayhteyksien saatavuuden edistäminen, taajuuksien tehokas kohdentaminen ja uusien teknologioiden käyttöönoton edistäminen, viraston sähköisten asiointipalvelujen kehittäminen sekä Yleisradion lakisääteisten tehtävien rahoituksen turvaaminen.

Viestintävirasto hoitaa *valtion televisio- ja radiorahaston* hallintoa. Valtioneuvosto päättää liikenne- ja viestintäministeriön esittelystä rahaston määrärahojen käytöstä. Rahaston tulot ovat noin 430,3 milj. euroa, josta Yleisradio Oy:n julkiseen palveluun osoitetaan noin 417,9 milj. euroa, Viestintävirastolle perinnän ja tarkastuksen kuluihin noin 10,5 milj. euroa sekä tv-maksujärjestelmän kehittämisen rahoittamiseen 1,5 milj. euroa ja liikenne- ja viestintäministeriön käyttöön 0,4 milj. euroa.

Viestintäviraston yhteyteen perustetaan kansallinen tietoliikenneturvallisuusviranomainen

(National Communication Security Authority). Kansallisen tietoturvallisuuden taso nostetaan vastaamaan kehittyneeltä teollisuusvaltiolta edellytettäviä vaatimuksia ja Suomelle turvataan mahdollisuudet osallistua tasavertaisesti kansainväliseen tietoturvallisuusyhteistyöhön.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Viestintävirastolle vuodelle 2010 seuraavat toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokkaperusteluissa viestinnän toimialalle asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita sekä hallinnonalalle asetettuja yhteisiä tavoitteita:

Tulostavoite	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA			
Viestintäverkot ja -palvelut toimivat laadukkaasti ja häiriöttömästi. Vakavien viestintäverkkojen ja -palvelujen vikatilanteiden määrä vuodessa, kpl	6	alle 5	alle 5
Ajantasainen tietoturvan tilannekuvapalvelu. CERT-FI:n tilannekuvapalvelun yhteydessä tuotettujen tiedotteiden määrä vuodessa, lkm	-	350	350
Luotettava kansallinen verkkotunnuspalvelu. Vuoden aikana myönnettyjen verkkotunnusten määrä, lkm	38 647	36 000	38 000
Luvanvaraisten radiolaitteiden käyttöön osoitettujen taajuuksien vastaavuus kysyntään. Luvanvaraisten radiolaitteiden käyttöön osoitetun taajuusmäärän kasvu vuodessa, %	-	3	3
Vapautetaan radioluvista uusia sovelluksia yhteiskunnan eri toimialojen käyttötarpeiden mukaisesti. Uusien sovellusten lukumäärä vuodessa, lkm	-	3	3
Merkittävien radiohäiriöiden syiden selvittämiseen kuluva aika, tuntia, enintään	18	18	18
Markkinakehitystä kuvaava keskeinen tieto tuotetaan neljä kertaa vuodessa. Toiminnalliset tunnusluvut (markkinaindikaattorit) tuotetaan kaksi kertaa vuodessa ja investointien kehitystä kuvaava tieto kerran vuodessa. Lisäksi Viestintävirasto selvittää telepalveluiden laatutekijöitä vähintään kerran vuodessa kyselyllä tai erillisselvityksellä.	toteutunut	toteutuu	toteutuu
Vuoden aikana käynnistettävillä valtion tukemilla laajakaistahankkeilla lisätään saatavuutta vähintään 25 000 tilaajan verran. Saatavuus lasketaan tukipäätösten hankekuvausten perusteella.	-	-	25 000
Tukkumarkkinoita koskevista erimielisyyksistä neuvotellen tai sovitellen ratkaistujen osuus, %, vähintään	-	-	50
Tele-, posti- ja mediapalvelujen käyttäjien yhteydenotoista kahden kuukauden kuluessa käsiteltyjen osuus, %	93	90	90
Osoitteeltaan virheelliset kirjeet avataan ja niistä perille toimitetaan, %, vähintään	78	75	75
Aktiivisilla toimenpiteillä (tv-maksutarkastus, suora- ja tele-markkinointi, markkinointiviestintä) hankittujen uusien tv-maksun maksajien määrä on vähintään, lkm	86 500	72 000	75 000
Sähköisiä asiointipalveluja kehitetään kansalaisille tarjottavissa palveluissa; erityisesti taajuushallinnossa radiolupien myöntämisessä.	-	-	toteutuu
Asiakaskyselyssä Viestintäviraston yleisarvosana (asteikko 1—5)	3,6	3,4	3,4

TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS			
Radiotaajuuksien työn tuottavuuden kasvu, %	6,96	2	2
Teletoiminnan ja tietoturvallisuuden ohjauksen ja valvonnan kustannukset ilman kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuja (euroa/yleisen televerkon liittymä), euroa	0,53	0,65	0,60
CERT-toiminnan kustannukset ilman kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuja, euroa/laajakaistaliittymä	0,88	1,15	1,00
Postipalvelujen valvonnan kustannukset ilman kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuja, euroa/postinsaajatalous	0,38	0,42	0,42
Mediapalvelujen valvonnan kustannukset, euroa/tv-katsojatalous	0,23	0,25	0,25
FI-verkkotunnuksen rekisteröimismaksu, euroa, enintään	43/3 v	41/3 v, 15/1 v	39/3 v, 14/1 v
Tv-maksut-tulosalueen kustannukset suhteessa tv-katsojatalouksien lukumäärään, euroa	4,55	4,90	4,90
Työn tuottavuuden kehittyminen, %	3	3	2
Kokonaistuottavuuden kehittyminen, %	6	2	2
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	100	94	103
Veronluonteisten maksujen kustannusvastaavuus, %	96	98	99
HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA			
Työtyytyväisyys (asteikko 1—5)	3,5	3,4	3,4
Henkilöstön määrä, htv	246	245	244
SEURANTA- JA RAPORTOINTIKOHTEET			
Valtion televisio- ja radiorahastoon tuloutettavat televisiomaksutulot (netto), milj. euroa, vähintään	409	413	418

Tulot perustuvat valtion maksuperustelain nojalla annettuun liikenne- ja viestintäministeriön asetukseen Viestintäviraston radiohallinnollisista suoritteista perittävistä maksuista (950/2008) ja liikenne- ja viestintäministeriön asetukseen Viestintäviraston eräistä maksuista (1175/2005) sekä lakiin valtion televisio- ja radiorahastosta (745/1998), lakiin yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta (565/1999), lakiin sähköisistä allekirjoituksista (14/2003), verkkotunnuslakiin (228/2003) ja viestintämarkkinalakiin (393/2003).

Viestintävirasto perii teleyrityksiltä viestintämarkkinamaksua viestintämarkkinalaissa säädetyin perustein, teleyrityksiltä tietoturvamaksua sähköisen viestinnän tietosuojalaissa (516/2004) säädetyin perustein, postiyrityksiltä postitoiminnan valvontamaksua postipalvelulaissa (313/2001) säädetyin perustein sekä televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksua televisio- ja radiotoimintalaissa (744/1998) säädetyin perustein. Viestintämarkkinamaksu 2 700 000 euroa, tietoturvamaksu 460 000 euroa, postitoiminnan valvontamaksu 1 338 000 euroa sekä televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu 602 000 euroa tuloutetaan momentille 11.19.04. Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon Viestintäviraston toimintamenomomentin määrärahan mitoituksessa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 650 000 euron siirto momentilta 31.40.44 käytettäväksi tietoliikenneturvallisuusviranomaisen toimintamenoihin. Liikenne- ja viestintäministeriö kohdentaa tarvittaessa henkilötyövuosia hallinnonalan tuottavuusohjelman puitteissa.

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä vähenee yhden henkilötyövuoden tuottavuustoimien vuoksi. Tämä on otettu huomioon maksujen alennuksena.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	32 803	34 004	36 642
Bruttotulot	26 840	27 159	29 147
Nettomenot	5 963	6 845	7 495
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 381		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 508		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Tuotot			
Radiotaajuudet	9 818	9 505	11 506
Verkot ja turvallisuus	6 565	6 655	7 055
Tv-maksut	10 357	10 933	10 545
Tuotot yhteensä	26 740	27 093	29 106
Kustannukset			
Radiotaajuudet	10 341	11 355	11 412
Verkot ja turvallisuus	5 939	6 572	6 396
Tv-maksut	10 357	10 933	10 545
Kustannukset yhteensä	26 637	28 860	28 353
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)			
Radiotaajuudet	-523	-1 850	94
Verkot ja turvallisuus	626	83	659
Tv-maksut	-	-	-
Ylijäämä / Alijäämä yhteensä	103	-1 767	753
Kustannusvastaavuus %			
Radiotaajuudet	95	84	101
Verkot ja turvallisuus	111	101	110
Tv-maksut	100	100	100
Kustannusvastaavuus % yhteensä	100	94	103

Veronluonteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Tuotot			
Verkot ja turvallisuus	628	585	460
Viestintämarkkinat ja -palvelut	3 788	4 437	4 641
Tuotot yhteensä	4 416	5 022	5 101

Kustannukset			
Verkot ja turvallisuus	713	589	488
Viestintämarkkinat ja -palvelut	3 907	4 535	4 690
Kustannukset yhteensä	4 620	5 124	5 178
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)			
Verkot ja turvallisuus	-85	-4	-28
Viestintämarkkinat ja -palvelut	-119	-98	-49
Ylijäämä / Alijäämä yhteensä	-204	-102	-77
Kustannusvastaavuus %			
Verkot ja turvallisuus	88	99	94
Viestintämarkkinat ja -palvelut	97	98	99
Kustannusvastaavuus % yhteensä	96	98	99

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tietoliikenneturvallisuusviranomainen (siirto momentilta 31.40.44)	650
Tuottavuustoimet	-15
Maksujen alennus	15
Yhteensä	650

2010 talousarvio	7 495 000
2009 talousarvio	6 845 000
2008 tilinpäätös	6 090 000

42. Sanomalehdistön tuki (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston erikseen määräämin ehdoin valtakunnallisilla vähemmistökielillä julkaistavien sanomalehtien ja niitä vastaavien sähköisten julkaisujen tukemiseen sekä ruotsinkielisten uutispalvelujen tuottamisen tukemiseen.

Selvitysosa: Määrärahan tarkoituksena on edistää kotimaisen lehdistön ja tiedonvälityksen moniarvoisuutta ja monipuolisuutta.

2010 talousarvio	500 000
2009 talousarvio	500 000
2008 tilinpäätös	500 000

44. Valtionavustus suomalaisten televisio- ja radio-ohjelmien lähettämiseen ulkomaille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 350 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena Yleisradio Oy:n julkiseen palveluun kuuluvien Suomesta ulkomaille suuntautuvien radiopalvelujen (YLE Radio Finland) ja televisiopalvelujen (YLE TV Finland) kustannuksiin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu turvaamaan Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävään kuuluvan Suomesta ulkomaille suunnattujen televisio- ja radiopalvelujen järjestäminen. Toiminnan vuotuiset kustannukset arvonlisäveroineen ovat arviolta 2 417 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 650 000 euroa siirtona momentille 31.40.01.

2010 talousarvio	1 350 000
2009 talousarvio	2 000 000
2008 tilinpäätös	2 000 000

50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää laajakaistarakentamisen tuesta haja-asutusalueella annetussa laissa tarkoitetun Viestintäviraston myöntämän valtion tuen maksamiseen ja tästä aiheutuviin hallinto- ja yleiskustannuksiin.

Valtuus

1) Viestintävirasto oikeutetaan solmimaan vuoden 2009 myöntämisvaltuuden mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuutta ei ole käytetty.

2) Viestintävirasto oikeutetaan solmimaan maakuntaliittojen, kuntien ja teleyritysten kanssa enintään 65,5 milj. euron valtionavustuksen määrästä uusia sopimuksia, joilla valtio osallistuu kaupallisesti kannattamattomien televerkkojen rakentamiseen.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi laajakaistarakentamisen tuesta sekä laiksi maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista annetun lain muuttamisesta. Tarkoituksena on, että laajakaistarakentamisen tukemiseen käytetään Viestintäviraston päätöksillä tämän momentin määrärahaa sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksien päätöksellä maaseudun kehittämiseen myönnettävästä tuesta säädetyssä laissa tarkoitettua momentin 30.10.61 määrärahaa. Valtion tuen edellytyksenä on, että hankekohtaisesti kunnat sitoutuvat rahoittamaan oman osuutensa julkisesta rahoitustuesta. Julkinen rahoitustuki voi olla enintään 2/3 hankkeen kustannuksista ja valtion rahoitusosuus enintään 2/3 julkisesta rahoitustuesta ja loppuosa julkisesta rahoituksesta kuntien rahoitusosuutta.

Tarkoitus on, että Viestintäviraston ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksien myöntämien avustusten tukiosuudet ovat samat. Tämän seurauksena Viestintäviraston myöntämien avustusten taso on korkeampi ja saajien määrä pienempi kuin vuoden 2009 ensimmäisessä lisätalousarviossa oletettiin. Tämä ei aiheuta lisämenotarvetta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristokeskukset maksavat vuosina 2010—2013 laajakaistahankkeiden valtion osuuden 25,15 milj. euroa momentilta 30.10.61. Viestintävirasto ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset eivät voi rahoittaa samaa laajakaistahanketta, minkä vuoksi Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset pyytävät Viestintäviraston lausunnon ennen valtiontukipäätöstä.

Valtioneuvosto on asettanut 4.12.2008 tehdyllä periaatepäätöksellä tavoitteeksi, että 31.12.2015 mennessä kaikkialla maassa on kysynnän mukaisesti saatavilla 100 megabitin yhteydet mahdollistava valokuitu- tai kaapeliverkko tai muu ominaisuuksiltaan näihin rinnasteinen verkko, johon liitettävällä enintään kahden kilometrin pituisella kiinteällä tai langattomalla tilaajayhteydellä ainakin 99 prosenttia vakinaisista asunnoista sekä yritysten ja julkishallinnon organisaatioiden vakinaisista toimipaikoista voidaan käyttää erittäin suuria yhteysnopeuksia vaativia viestintä- ja muita tietoyhteiskunnan palveluita.

Maakuntien liitot arvioivat yhdessä kuntien sekä alueella toimivien teleyritysten ja Viestintäviraston kanssa väestö- ja aluekehityksen huomioon ottaen maakunnan nopeiden yhteyksien kysynnän kehityksen ja yleisen televerkon kehittämistarpeet. Siltä osin kuin vuoden 2015 tavoitetasoa ei saavuteta kaupallisesti, maakuntien liitot laativat suunnitelmat vuoden 2015 tavoitteiden toteuttamiseksi. Viestintävirasto arvioi maakuntien liittojen suunnitelmat. Valtioneuvosto päättää laajakaistatuen jakautumisesta maakuntien kesken. Maakuntien liitot kilpailuttavat suunnitelman toteuttamisen.

Viestintävirastolle on myönnetty vuoden 2009 ensimmäisessä lisätalousarviossa 66,0 milj. euron valtuus, josta arvioidaan käytettävän 0,5 milj. euroa vuonna 2009.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	2013	2014—	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Vuoden 2010 sitoumukset	12 500	10 000	11 000	10 000	22 000	65 500
Yhteensä	12 500	10 000	11 000	10 000	22 000	65 500

2010 talousarvio	12 500 000
2009 I lisätalousarvio	500 000

50. Tutkimus

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tutkimustoiminta tukee ministeriön liikenne- ja viestintäpolitiikan sekä hallitusohjelman tavoitteiden toteutumista. Tavoitteena on, että kansalaisten ja elinkeinoelämän käytössä on laadukkaat, turvalliset ja edulliset liikenne- ja viestintäyhteydet. Liikenne- ja viestintäalan yrityksille pyritään takaamaan kilpailukykyiset toimintamahdollisuudet.

01. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 40 811 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Etelämanner-toiminnasta aiheutuviin menoihin sekä

2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Ilmatieteen laitos tuottaa luotettavaa havainto- ja tutkimustietoa ilmakehästä ja meristä. Ilmatieteen laitos on keskeisessä roolissa yhteiskunnan ilmastonmuutokseen sopeutumiseen tarvittavan perustiedon tuottamisessa. Tämän osaamisensa laitos yhdistää palveluiksi, joita se tuottaa tehokkaasti yleisen turvallisuuden edistämiseksi sekä ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnin lisäämiseksi. Laitos havainnoi ilmakehän fysikaalista tilaa, kemiallista koostumusta ja sähkömagneettisia ilmiöitä sekä merten ja erityisesti Itämeren fysikaalista tilaa. Laitos tuottaa myös tietoa ja palveluja ilmakehän ja merien menneestä, nykyisestä ja tulevasta tilasta. Laitos tekee korkeatasoista tutkimusta erityisesti painopistealueillaan, joita ovat sää ja turvallisuus, ilmastonmuutos ja siihen sopeutuminen, ympäristö ja terveys, kaukokartoitus ja avaruus sekä muuttuva Itämeri. Laitos osallistuu aktiivisesti kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön. Laitos tähtää toiminnassaan kestävän kehityksen edistämiseen.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Ilmatieteen laitokselle vuodelle 2010 seuraavat toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokkaperusteluissa tutkimukselle asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita sekä hallinnonalalle asetettuja yhteisiä tavoitteita:

Tulostavoite[1)]	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA			
Sovelletaan tutkimuksessa saatuja uusimpia tietoja mm. ilmastomallien sekä havainto-, ennustus- ja varoitusjärjestelmien ja muiden palveluiden kehittämisessä.			
Lämpötilaennusteiden osuvuus 1 vrk, %	88,9	87	88
Lämpötilaennusteiden osuvuus 2 vrk, %	85,5	80	81
Sateen todennäköisyysennusteiden osuvuus 1 vrk, %	88,1	85	86
Sateen todennäköisyysennusteiden osuvuus 2 vrk, %	83,9	81	82
Kovan tuulen varoitusten osuvuus 1 vrk, %	86,3	84	85
Kovan tuulen varoitusten osuvuus 2 vrk, %	82,7	80	81
Aallokkomallien osuvuustarkkuus, %	96	87	87
Aallokko- ja vedenkorkeuspalvelun toimintavarmuus, %	100	96	96
Jääpalvelun tuottamien jää- ja pintaveden lämpötilakarttojen määrä keskimääräisenä jäätalvena, kpl	-	168	168
Jääpalvelutuotteiden päivittäisten verkkolatausten määrä keskimäärin, kpl	-	1 100	1 100
Jääpalvelun jäänmurtajille välittämistä tutkakuvista valmiina kolmen tunnin kuluessa satelliitin ylityksestä, %	-	80	80
Sääennusteiden toimitusvarmuus, %	99,8	99,5	99,5
Varoitusten toimitusvarmuus, %	99,8	99,5	99,5
Kansalaisten asiakastyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	4,1	3,8	3,8
Kehitetään liikenne- ja viestintäalalla tarvittavaa osaamista ja asiantuntemusta sekä tuotetaan tietoa lainsäädännön ja poliittisen päätöksenteon pohjaksi.			
Viranomaisten asiakastyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	3,8	3,8	3,8
Liiketoiminnan asiakastyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	4,1	3,9	3,9
Liikennesektorin asiakastyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	3,8	3,8	3,8
Viranomaisten tyytyväisyys vaarallisten sääilmiöiden ennakko-varoittamiseen (asteikko 1—5)	-	-	3,8
Tuetaan tutkimuksen keinoin mm. ilmastonmuutokseen sopeutumista toimien laaja-alaisesti yhteistyössä muiden alan toimijoiden kanssa.			
Julkaisuaktiivisuusindeksipisteet	14 305	9 000	12 000
Kansainvälisesti ennakkotarkastetut artikkelit, kpl	248	165	200
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS			
Hallinnonalan toiminnan tuottavuutta parannetaan.			
Liiketaloudellisesti hinnoitellun maksullisen toiminnan tulot (1 000 euroa)	5 174	5 400	4 760
Julkisoikeudellisten suoritteiden tulot (1 000 euroa)	5 917	6 250	6 250
Liiketoiminnan ylijäämä, %	6,6	1,6	1,6
Yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten tulot (1 000 euroa)	5 277	4 090	4 830
Ulkopuolisen rahoituksen osuus yhteisrahoitteisen tutkimustoiminnan kustannuksista, %	53	50	50
Työn tuottavuuden kehittyminen, %	8,27	1	1
Kokonaistuottavuuden kehittyminen, %	9,14	2	2

HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA			
Työtyytyväisyys (asteikko 1—5)	3,54	3,5	3,5
Henkilöstön määrä, htv	566	613	596

[1)] Ilmatieteen laitoksen määrärahalaskelmissa on otettu huomioon Merentutkimuslaitokselta siirtyvien toimintojen vaikutukset vuodesta 2009 lukien.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina maksullisen palvelun tulot, EU:lta ja muilta yhteistyöosapuolilta saatavat yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten tulot ja muut tulot. Toimintamenoihin budjetoitujen menojen ja tulojen lisäksi laitos arvioi saavansa muuta talousarviorahoitusta mm. Suomen Akatemialta yhteensä 1 000 000 euroa. Etelämanner-toimintaan on varattu 849 000 euroa. Suomen Etelämanner-toiminta perustuu kansainväliseen sopimukseen.

Eurooppalaiselle tutkimusinfrastruktuuritiekartalle hyväksytty ICOS -hanke (Integratede Carbon Observing System) on merkittävä kasvihuonekaasujen päästövähennysten todentamisen ja seurannan kannalta. Hankkeen Suomeen sijoittuvan päämajan infrastruktuurin valmisteluun, suunnitteluun ja rakentamiseen varataan 1,0 milj. euroa vuosittain vuosina 2010—2011.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	47 071	56 386	56 651
Bruttotulot	16 470	15 740	15 840
Nettomenot	30 601	40 646	40 811
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 259		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 383		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Tuotot			
Julkisoikeudelliset suoritteet	5 917	6 250	6 250
Liiketaloudelliset suoritteet	5 174	5 400	4 760
Tuotot yhteensä	11 091	11 650	11 010
Kustannukset			
Julkisoikeudelliset suoritteet	6 237	6 250	6 250
Liiketaloudelliset suoritteet	4 896	5 314	4 685
Kustannukset yhteensä	11 133	11 564	10 935
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)			
Julkisoikeudelliset suoritteet	-320	-	-
Liiketaloudelliset suoritteet	278	86	75
Ylijäämä / Alijäämä yhteensä	-42	86	75

Kustannusvastaavuus %			
Julkisoikeudelliset suoritteet	95	100	100
Liiketaloudelliset suoritteet	106	102	102
Kustannusvastaavuus % yhteensä	100	101	101

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen	487
Siirto momentille 31.01.01	-70
Tuottavuustoimet (-17 htv)	-405
EUMETSAT-jäsenmaksu	1 340
ICOS-hanke	1 000
Uudelleenkohdentaminen	-529
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	-17
Muu muutos yhteensä	-1 641
Yhteensä	165

2010 talousarvio	40 811 000
2009 I lisätalousarvio	3 200 000
2009 talousarvio	40 646 000
2008 tilinpäätös	31 725 000

60. Liiketoiminta

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvät esitykset laiksi Varustamoliikelaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi sekä laiksi Ilmailulaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi.

(87.) Varustamoliikelaitos

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 talousarvio —

88. Luotsausliikelaitos

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

1. *Keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet*

Luotsausliikelaitoksen tavoitteena on huolehtia toimialaansa kuuluvien palvelujen tarjonnasta ja kehittämisestä liiketoiminnan edellytysten mukaisesti.

Luotsausliikelaitoksen tehtävänä on huolehtia luotsauslain mukaisten luotsauspalvelujen tarjonnasta sekä muista luotsauslaissa säädetyistä luotsaukseen liittyvistä tehtävistä ja velvollisuuksista koko maassa luotsauslaissa määritellyillä vesialueilla. Liikelaitos varautuu hoitamaan tehtäviä myös poikkeusoloissa sen mukaan kuin liikenne- ja viestintäministeriö määrää.

2. *Hinnoitteluun liittyvä velvoite*

Luotsauslain (940/2003) mukaisten luotsauspalvelujen hinnat määrätään Luotsausliikelaitoksesta annetun lain (938/2003) 4 §:n mukaisesti valtioneuvoston asetuksella. Luotsausliikelaitokselle myönnetään Saimaan luotsaukseen määrärahaa 31.30.51 momentista.

3. *Investointien enimmäismäärä ja investointivaltuus*

Luotsausliikelaitoksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2010 enintään 8,0 milj. euroa. Lisäksi Luotsausliikelaitos saa tehdä vuonna 2010 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina vuosina enintään 10,0 milj. euroa.

4. *Lainanotto*

Luotsausliikelaitos oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain 5 §:n 1 mo-

mentissa tarkoitettua lainaa enintään 5,0 milj. euroa.

Selvitysosa: Toimialan kehitysnäkymät ja eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut toimintatavoitteet huomioon ottaen liikenne- ja viestintäministeriö on alustavasti asettanut Luotsausliikelaitoksen tulostavoitteeksi 0 milj. euroa vuonna 2010. Tulostavoitteessa on otettu huomioon, että luotsaustulot ovat arvonlisäverottomia. Luotsausliikelaitoksen asettama liikevaihtotavoite on 33,1 milj. euroa. Luotsausliikelaitoksen vuoden 2010 tulos jäisi 1,3 milj. euroa tappiolliseksi. Liikelaitoksella on parhaillaan käynnissä kehityshanke toiminnan edelleen tehostamiseksi ja tämän hankkeen päämääränä on löytää keinot ministeriön asettaman tulostavoitteen saavuttamiseksi. Tuloutustavoitetta vuodelle 2010 ei ole asetettu.

Hinnoittelun suhteen Luotsausliikelaitokselle on asetettu Saimaan osalta valtion liikelaitoksista annetun lain 7 §:n mukainen liiketaloudellisesti kannattamaton velvoite. Liikelaitoksen hinnoista määrätään valtioneuvoston asetuksella. Koska Saimaalla on edelleenkin tarkoitus säilyttää alhaisempi maksutaso, valtion talousarvioon esitetään määrärahaa. Saimaan luotsausmaksutuloiksi arvioidaan 1,7 milj. euroa, kokonaiskustannuksiksi 5,9 milj. euroa, jolloin alijäämä on 4,2 milj. euroa. Määrärahaksi esitetään 4,2 milj. euroa momentille 31.30.51.

Tuloina valtion talousarvioon otetaan valtion lainan korkona 0 milj. euroa ja edellisen vuoden voitosta tuloutuksena 0 milj. euroa.

Investointeihin on alustavan investointisuunnitelman mukaan tarkoitus käyttää 1,8 milj. euroa. Pääosa investoinneista on alushankintoja.

Tunnuslukutaulukko

	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 arvio
Liikevaihto, milj. €	40,1	32,2	33,1
— muutos, %	-1,7	-19,9	2,9
Liikevoitto, milj. €	2,3	-2,8	-1,4
Liikevoitto, %	5,7	-8,7	-4,2
Tilikauden tulos, milj. €	2,5	-2,8	-1,3
— liikevaihdosta, %	6,2	-8,7	-4,1
— peruspääomasta, %	125,0	-139,5	-67,4
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	2,2	0,5	0,0
Sijoitetun pääoman tuotto, %	11,4	-13,5	-7,5
Oman pääoman tuotto, %	11,5	-13,8	-7,5
Investoinnit liikevaihdosta, %	9,9	5,5	5,4
Omavaraisuusaste, %	77,5	78,8	78,7
Taseen loppusumma, milj. €	28,3	23,6	21,9
Henkilöstö keskimäärin (htv)	388	375	355

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 arvio
Tuloutus tulomomenteille			
13.05.01 Voiton tuloustus (ed. vuoden)	2,2	0,5	0,0
15.01.02 Lainat	0,5	0,0	0,0
Yhteensä	2,7	0,5	0,0
Yleislain 2 §:n erityistehtävien määräraharahoitus			
31.30.51 Luotsauksen hintatuki	4,2	4,2	4,2

2010 talousarvio —
2009 talousarvio —

(89.) Ilmailulaitos

S e l v i t y s o s a : Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 I lisätalousarvio —
2009 talousarvio —

Pääluokka 32
TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriön perustehtävänä on huolehtia Suomen innovaatiotoiminnan ja yrittäjyyden toimintaympäristöstä, työ-, hyödyke- ja energiamarkkinoiden toimivuudesta, työntekijöiden työllistymisedellytyksistä sekä alueiden tasapainoisesta kehittymisestä globaalissa taloudessa.

Ministeriön visiossa Suomi on kestävän taloudellisen kehityksen, vakaan tuottavuuden kasvun ja korkean työllisyyden maa. Kansainvälisissä kilpailukyky- ja hyvinvointivertailuissa Suomi on maailman huippua. Menestys perustuu huippuosaamiseen, innovaatioihin, yrittäjyyteen, luovuuteen, toimiviin työ- ja hyödykemarkkinoihin, määrätietoiseen energia- ja ilmastopolitiikkaan, alueiden elinvoimaisuuteen ja kansainvälisyyteen. Tavoitteena on, että Suomessa on maailman parhaisiin lukeutuva innovaatioympäristö.

Toimintaympäristö

Maailmantalous on taantumassa. Suomelle vuosi 2010 on ennusteiden mukaan talouden ja työllisyyden osalta erityisen vaikea. Vaimentunut tuotteiden kysyntä ja rahoituksen saatavuusongelmat heikentävät edelleen tuotantotoimintaa ja investointeja. Tähän mennessä laskusuhdanne on Suomessa kohdistunut voimakkaimmin metsäteollisuuteen, rakennustoimintaan sekä metalliteollisuuteen ja on leviämässä vahvasti palveluelinkeinoihin. Laskukauden pitkittyessä elinkelpoistenkin yritysten selviytyminen vaikeiden aikojen yli vaarantuu. Tuotantotoiminnan taantuessa työllisyys heikkenee ja työttömyys kasvaa nopeasti. Heikkoon talous- ja työllisyyskehitykseen liittyy myös sosiaalisia seuraamuksia.

Hallitus on reagoinut talouskehityksen heikentymiseen sekä pankkisektorin toimintakykyä turvaavilla että rakentamista ja kotimaista kysyntää elvyttävillä toimilla. Valtion tuet rahoitusmarkkinoille ja kysynnän elvytystoimet ovat olleet poikkeuksellisen laajoja. Nousuvaiheen käynnistymiseen tarvitaan kaikkien valtioiden tukeen perustuvaa vahvaa kansainvälisen talouden aktiviteetin kasvua. Kansalliset elvytystoimet ovat ensisijaisesti keinoja, joilla vaimennetaan suhdannelaskun jyrkkyyttä ja hidastetaan työttömyyden nousua.

Kansainvälinen taloustaantuma heijastuu Suomeen vientikysynnän vähenemisen kautta. Suomen vienti on investointitavarapainotteista ja siten suhdanneherkkää. Viennin lasku ei johdu ensisijaisesti kilpailukykyongelmista vaan globaalisti tapahtuneesta kysynnän vähenemisestä. Kilpailukykyongelmia on ilmennyt kuitenkin muun muassa metsäsektorilla. Vaikutusmahdollisuuksia kansainvälisen kysynnän vauhdittamiseen ei ole, mutta kilpailukykyä ja vientiyritysten rahoitusmahdollisuuksia voidaan parantaa omin toimin.

Suhdannepolitiikan lisäksi tarvitaan toimia, jotka pidemmällä aikavälillä parantavat kansantalouden kasvuedellytyksiä ja tukevat julkisen talouden kestävyyttä. Metsäteollisuuteen, energiasektorille ja raskaaseen metalliteollisuuteen kohdistuu huomattavia rakennemuutospaineita globalisaation sekä uuden ilmasto- ja energiapolitiikan vaikutuksesta.

Globalisaation ohella ilmasto- ja energiapolitiikan uudet linjaukset aiheuttavat talouteen rakennemuutoksia. Päästökaupan ja energian hinnan nousun kustannusvaikutukset muuttavat tuotantotoimintaa, kuten myös erilaiset ilmasto- ja energiastrategian sisältämät ohjauskeinot. Energiapolitiikan osalta merkittäviä toimintaympäristöön vaikuttavia tekijöitä ovat Kioton kauden (2008—2012) päästötavoitteiden ja päästökaupan toimeenpano sekä valmistautuminen Kioton kauden jälkeiseen aikaan. EU:n hyväksymässä ilmasto- ja energiapaketissa asetetaan jäsenmaille tiukkoja velvoitteita vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja lisätä uusiutuvan energian käyttöä. Velvoitteet vaikuttavat voimallisesti talouden toimintaan ja rajoittavat elinkeinoelämän ja kansalaisten toimintavapauksia aiempaa enemmän. Tavoitteet toimeenpannaan osin kansallisesti ilmasto- ja energiastrategian linjaamalla tavalla osin EU:n yhteisin toimin. Tämän seurauksena energiatuotannon rakenne muuttuu. Teollisuuden, palvelujen ja energiantuotannon rakenteen muutoksilla on myös alueellisia vaikutuksia. Supistuvat ja kasvavat alat sijoittuvat yleensä alueellisesti eri tavoin.

Taloustaantuma yhdessä globalisaation vauhdittamien rakenteellisten muutosten kanssa on näkynyt eri alueilla erilaisina. Äkillisiä rakennemuutosongelmia on esiintynyt erityisesti tuotantorakenteeltaan yksipuolisilla seuduilla. Laskusuhdanteessa hallinnon varautuminen äkillisten rakennemuutosten torjuntaan on tärkeää. Suuremmat kaupunkiseudut pystyvät paremmin vastaamaan talouslaman haasteisiin monipuolisemman tuotantorakenteen vuoksi. Innovaatiotoiminnan merkitys korostuu rakennemuutostilanteissa.

Nykytilanteessa on tärkeää pyrkiä uuden kasvupohjan luomiseen, keskeisten pitkän ajan tavoitteiden saavuttamiseen ja lieventämään taantuman välittömiä kielteisiä vaikutuksia. Talouskriisin kielteiset vaikutukset tulevat kohdentumaan voimakkaimmin lomautettuihin, työpaikkansa menettäneisiin ja nuoriin, joiden siirtyminen oppilaitoksista työhön on vaikeutunut. Talouskriisi koskettaa myös kunnallisten palvelujen käyttäjiä verotulojen vähentyessä.

Globaalin talouskriisin hellittäessä kysynnän elpyminen ja investointitarpeiden purkautuminen johtavat maailmankaupan vahvistumiseen. Tämä tarjoaa Suomelle kasvumahdollisuuden, johon on kyettävä tarttumaan. Kansalaisten hyvinvoinnin ylläpitämiseksi on tärkeää, että Suomen kansantalous pääsee taantumavaiheesta mahdollisimman nopeasti vahvaan kasvuun ja hallitusohjelmassa asetetulle työllisyysuralle. Tällöin työikäisen väestön voimavarat saadaan paremmin käyttöön koko maassa, mikä vahvistaa julkisen talouden rahoituspohjan kestävyyttä. Työllisyysasteen nostamiseen tarvitaan myös työurien selvää pidentymistä. Työelämän laadun kehittämisellä on tärkeä rooli työllisyysasteen nostamisessa.

Työikäisen väestön (15—64 v.) määrä kääntyy ensi vuosikymmenellä laskuun. Tämä merkitsee väestöllisen huoltosuhteen heikkenemistä. Väestöllisessä huoltosuhteessa verrataan lasten ja vanhuseläkeikäisten määrää työikäiseen väestöön. Taloudellisessa huoltosuhteessa verrataan puolestaan työssäkäyviä muuhun väestöön. Tilastokeskuksen vuoden 2006 työssäkäyntitilaston mukaan taloudellinen huoltosuhde oli Suomessa 1,28 eli sataa työllistä kohti oli 128 työvoiman ulkopuolella olevaa tai työtöntä. Huoltosuhde oli matalin eli taloudellisesti edullisin (1,02) Ahvenanmaalla ja Uudellamaalla. Korkein huoltosuhde 1,76 oli Kainuussa. Suomen taloudellinen huoltosuhde on 2000-luvulla parantunut. Nykyinen talouden laskusuhdanne puolestaan heikentää sitä ja pitemmällä aikavälillä myös väestön ikärakenteen muutos. Taloudellista huoltosuhdetta voidaan parantaa työllisyysastetta nostamalla.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa hallituksen työ- ja elinkeinopolitiikkaa yhdessä hallinnonalan yksiköiden ja yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. TEM-konserni on suomalaisen työ- ja elinkeinoelämän toimintaympäristön rakentaja. Konsernin tehtävänä on vahvistaa talouden ja alueiden kilpailukykyä tavalla, joka nostaa osaamista, tuottavuutta ja työllisyysastetta.

Työ- ja elinkeinoministeriö on asettanut toimialalleen konsernistrategian mukaiset seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2010:

— Talouskriisin aikana huolehditaan elinkelpoisten yritysten rahoituksen saatavuudesta hallinnon käytettävissä olevin keinoin.

— Edistetään uutta, kasvavaa ja kansainvälistyvää yritystoimintaa.

— Vahvistetaan innovaatiopolitiikkaa ja luodaan huippuluokan innovaatiokeskittymiä.

— Lisätään työvoiman osaamista ja nopeutetaan työllistymistä työnantajien tarpeisiin.

— Parannetaan tuottavuutta, työelämän laatua ja pidennetään työuria.

— Edistetään uusiutuvan energia käyttöä.

Kaikilla näillä linjauksilla on myös edistettävä kaikkien alueiden kilpailukykyä ja kehitystä.

Talousarvioesitykseen liittyvät tasa-arvovaikutukset

Vaikka naisten ja miesten asema työmarkkinoilla on nykyisin jo monilta osin suhteellisen samanlainen, eroja kuitenkin edelleen ilmenee. Naisten ja miesten samapalkkaisuus ei käytännössä toteudu ja johtavassa asemassa on enemmän miehiä kuin naisia. Naiset tekevät kaksi kolmasosaa määräaikaisista töistä. Jotkin naisryhmät, mm. maahanmuuttajat ja romanit, ovat huonommassa työmarkkina-asemassa kuin vastaavien ryhmien miehet. Vallitseviin eroihin kiinnitetään jatkossa huomiota ja niitä lievennetään käytettävissä olevin keinoin.

Työmarkkinoiden jakautumista naisten ja miesten ammatteihin ja aloihin lievennetään muun muassa työllisyyden ja yrittäjyyden edistämistoimenpiteillä. Palvelujen (kuten työvoimapoliittiset toimenpiteet) vaikutusten arvioinnin ja ennakoitavuuden parantamiseksi koulutetaan henkilöstöä hallitusohjelman mukaisesti sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen.

Työnvälityksen työttömistä työnhakijoista naisten osuus on 2000-luvulla ollut keskimäärin noin puolet (vuonna 2008 naisia 51 % ja miehiä 49 %). Nuorten miesten työttömyysaste maaliskuussa 2009 oli 29,4 %, kun samanikäisten naisten työttömyysaste oli 14,3 %. Nuorten miesten nykyistä parempaa kiinnittymistä työelämään edistetään.

Työvoimapoliittiset toimenpiteet jakautuvat sukupuolen mukaan suhteellisen tasaisesti. Koko 2000-luvun ajan työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen aloittaneista henkilöistä keskimäärin 51—52 % on ollut naisia. Myös vuonna 2008 naisten osuus oli 51 %. Naisten osuus työvoimakoulutuksen aloittaneista vastasi heidän osuuttaan työttömistä työnhakijoista (51 %). Naisten osuus palkkatuetussa työssä ja työharjoittelussa/työelämävalmennuksessa on suurempi kuin heidän osuutensa työttömistä työnhakijoista. Vuonna 2008 palkkatuetussa työssä olleista noin 54 % oli naisia. Keskimääräistä suurempi naisten osuus oli kuntasektorilla (noin 63 %). Työmarkkinatuen työharjoittelussa/työelämävalmennuksessa naisten osuus oli noin 59 %. Palkkatuettuja työpaikkoja ja harjoittelu-/työelämävalmennuspaikkoja hankittaessa pyritään kiinnittämään nykyistä enemmän huomiota tasa-arvonäkökohtiin. Osa-aikalisän saajista naisten osuus oli noin 87 % johtuen siitä, että osa-aikalisää käytetään eniten kuntasektorilla sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävissä. Starttirahan saajista naisia oli 48 % ja miehiä 52 %.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla naisyrittäjyyden edistäminen on keskeisessä asemassa. Naisyrittäjien määrä yrityskannasta pyritään nostamaan 40 prosenttiin vuoteen 2011 mennessä. Työ- ja elinkeinokeskuksiin hankitaan naisten yritysneuvonnan asiantuntemusta. Erilaisille naisryhmille, kuten maahanmuuttajanaisille, nuorille työttömille naisille jne. voidaan kohdentaa yrittäjyyden perehdytys- ja rekrytointihankkeita, joissa on mahdollista kasvattaa ko. erityisryhmien yrittäjyyspotentiaalia. Finnvera Oyj:n myöntämiin erityislainoihin kuuluvat naisyrittäjälainat, joita myönnetään yrityksille, joissa naiset ovat enemmistöosakkaina ja joita yksi naispuolisista osakkaista johtaa päätoimisesti. Naisyrittäjyyslainoja arvioidaan myönnettävän vuonna 2010 noin 27 milj. euroa.

Alueiden kehittämisen määrärahat

Työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa keskeiset alueiden kehittämislain (602/2002) 10 a §:n mukaiset kansalliset alueiden kehittämiseen vaikuttavat määrärahat sisältyvät lukuun 32.50. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka. Määrärahaa näillä momenteilla on yhteensä 90 656 000 euroa. Suurin osa maakunnan kehittämisrahasta jaetaan valtioneuvoston päätöksillä maakunnan liitoille käytettäväksi sekä valtakunnallisia alueiden kehittämisen tavoitteita toteuttaviin erityisohjelmiin että muihin maakunnan liittojen tärkeinä pitämiin alueiden kehittämisen toimenpiteisiin. Kainuun kehittämisraha kohdistuu kokonaisuudessaan Kainuun maakuntaan ja sen käyttötarkoituksista sekä tulostavoitteista päättää Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) mukaisesti Kainuun maakuntavaltuusto.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2010 on 363 henkilötyövuotta.

Hallinnonalan valtuudet momenteittain (1 000 euroa)

		2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
32.20.40	*Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen* (arviomääräraha)		
	— rahoitusvaltuus	438 575	458 666
32.20.43	*Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	18 928	25 228
32.20.83	*Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	88 728	123 165
32.30.42	*Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset* (arviomääräraha)		
	— korkotukivaltuus	242 644	272 644
32.30.45	*Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	37 278	37 278
32.30.51	*Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet* (kiinteä määräraha)		
	— hankintasopimusvaltuus	102 300	110 300
32.30.64	*Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin* (arviomääräraha)		
	— hankintasopimusvaltuus	16 400	13 000
32.30.80	*Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleenrahoitustoimintaan* (arviomääräraha)		
	— rahoitusvaltuus	500 000	-
40.	**Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä**		
	— lainojen hyväksymisvaltuus (turvavarastolainat)	8 409	8 409
	— myöntämisvaltuus	34	34
32.50.63	*Kainuun kehittämisraha* (siirtomääräraha 3 v)		
	— myöntämisvaltuus	2 500	2 500

32.50.64	*EU:n rakennerahastojen ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007—2013* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	493 004	534 801
32.60.40	*Energiatuki* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	60 100	64 100
32.60.43	*Kioton mekanismit* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	15 000	5 000

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**150 621**	**142 250**	**340 784**	**198 534**	**140**
01.	Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	52 522	53 642	51 461	- 2 181	- 4
02.	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	206 128	206 128	0
(20.)	Työelämäohjelmat (siirtomääräraha 3 v)	2 690	—	—	—	—
20.	Siviilipalvelus (arviomääräraha)	4 506	6 263	6 369	106	2
21.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	737	1 470	2 140	670	46
29.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	64 647	61 240	64 356	3 116	5
60.	Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	—	20	20	—	—
(63.)	Valtionavustus työelämäohjelmahankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	9 300	—	—	—	—
66.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	9 295	9 395	10 300	905	10
(92.)	Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle (arviomääräraha)	6 918	10 210	—	- 10 210	- 100
95.	Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimaksuista (arviomääräraha)	6	10	10	—	—
20.	**Innovaatiopolitiikka ja yritysten kansainvälistyminen**	**664 715**	**742 485**	**787 279**	**44 794**	**6**
01.	Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 192	42 428	40 542	- 1 886	- 4
02.	Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	80 745	85 369	85 672	303	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
03.	Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 633	10 149	12 037	1 888	19
05.	Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 564	6 783	5 692	- 1 091	- 16
06.	Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	43 901	47 602	46 347	- 1 255	- 3
07.	Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 257	14 800	9 279	- 5 521	- 37
40.	Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	329 749	383 600	410 350	26 750	7
41.	Valtionavustus eräille yhteisöille ja järjestöille elinkeinopolitiikan edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)	37 472	42 642	40 217	- 2 425	- 6
42.	Innovaatiokeskittymien kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 600	2 600	3 600	1 000	38
43.	Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)	16 777	22 480	23 100	620	3
45.	Yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelu (siirtomääräraha 3 v)	—	9 000	10 000	1 000	11
50.	Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen (siirtomääräraha 2 v)	1 000	—	1 000	1 000	0
83.	Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	79 825	75 032	99 443	24 411	33
30.	**Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka**	**886 983**	**1 185 286**	**2 409 076**	**1 223 790**	**103**
01.	Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	239 337	242 818	162 940	- 79 878	- 33
42.	Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset (arviomääräraha)	31 603	29 108	51 146	22 038	76
44.	Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	5 000	5 000	5 000	—	—
45.	Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	18 617	36 900	42 000	5 100	14
(46.)	Laivanrakennuksen innovaatiotuki (siirtomääräraha 3 v)	18 000	—	—	—	—
48.	Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	34 115	14 700	8 600	- 6 100	- 41
50.	Palkkaturva (arviomääräraha)	24 215	22 000	29 500	7 500	34

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
51.	Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet (kiinteä määräraha)	490 636	477 440	560 750	83 310	17
64.	Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)	25 460	21 320	19 140	- 2 180	- 10
80.	Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleenrahoitustoimintaan (arviomääräraha)	—	250 000	1 500 000	1 250 000	500
(87.)	Pääomalaina Finnvera Oyj:lle Suomen Vientiluotto Oy:n pääomittamiseen (kiinteä määräraha)	—	6 000	—	- 6 000	- 100
(88.)	Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	—	50 000	—	- 50 000	- 100
89.	Pääomalaina Finnvera Oyj:lle (siirtomääräraha 3 v)	—	30 000	30 000	—	—
40.	**Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä**	**28 807**	**25 418**	**23 662**	**- 1 756**	**- 7**
01.	Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 111	6 042	4 945	- 1 097	- 18
02.	Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 378	5 396	5 270	- 126	- 2
03.	Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	8 819	5 037	4 612	- 425	- 8
04.	Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 013	2 039	2 001	- 38	- 2
31.	Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)	4 611	4 611	4 511	- 100	- 2
50.	Valtionavustus kuluttajajärjestöille (kiinteä määräraha)	823	823	673	- 150	- 18
51.	Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)	1 052	1 450	1 630	180	12
95.	Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	—	20	20	—	—
50.	**Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka**	**491 597**	**525 406**	**594 239**	**68 833**	**13**
43.	Maakunnan kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)	33 156	32 656	30 156	- 2 500	- 8
(61.)	Euroopan aluekehitysrahaston ja sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2000—2006 (arviomääräraha)	165 608	—	—	—	—

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
(62.)	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työ- ja elinkeinoministeriön osalta ohjelmakaudella 2000—2006 (arviomääräraha)	129 584	—	—	—	—
63.	Kainuun kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)	57 958	53 650	59 500	5 850	11
64.	EU:n rakennerahastojen ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007—2013 (arviomääräraha)	105 290	439 100	504 583	65 483	15
60.	**Energiapolitiikka**	**34 240**	**63 166**	**67 451**	**4 285**	**7**
01.	Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	735	916	901	- 15	- 2
20.	Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen sekä energiatiedotus (siirtomääräraha 3 v)	3 900	3 900	3 400	- 500	- 13
28.	Materiaalitehokkuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	500	500	—	—
40.	Energiatuki (arviomääräraha)	28 125	47 800	52 600	4 800	10
43.	Kioton mekanismit (arviomääräraha)	1 430	10 000	10 000	—	—
50.	Energiataloudelliset avustukset yhdistyksille (siirtomääräraha 3 v)	50	50	50	—	—
	Yhteensä	**2 256 963**	**2 684 011**	**4 222 491**	**1 538 480**	**57**
	Henkilöstön kokonaismäärä	10 600	10 550	12 787		

01. Hallinto

Selvitysosa: Valtion aluehallinto uudistuu vuoden 2010 alusta lähtien. Lääninhallitusten, Työ- ja elinkeinokeskusten, Alueellisten ympäristökeskusten, Ympäristölupavirastojen, Tiehallinnon tiepiirien ja työsuojelupiirien tehtävät sekä Merenkulkulaitoksen yhteysalusliikenteen viranomaistehtävät kootaan ja organisoidaan uudelleen kahteen uuteen viranomaiseen: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin ja Aluehallintovirastoihin. Hallitus on antanut Eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän hallituksen esityksen aluehallinnon uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 59/2009 vp).

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten pääasiallisena tehtävänä on tukea alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset edistävät yrittäjyyttä, työmarkkinoiden toimintaa, osaamista ja kulttuuria, maaseudun kehittämistä, joukkoliikennettä ja sen kehittämistä sekä liikennejärjestelmän toimivuutta ja liikenteen turvallisuutta, hyvää ympäristöä sekä luonnon ja luonnonvarojen kestävää käyttöä alueilla sekä työvoiman maahanmuuttoa alueilla. Elinkeino-, liikenne- ja ympä-

ristökeskukset toimivat kiinteässä yhteistyössä maakunnan liittojen ja kuntien kanssa. Paikallishallinnon viranomaisista Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohjaukseen kuuluvat työ- ja elinkeinotoimistot.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia on viisitoista, joista yhdeksässä on kaikki kolme vastuualuetta: 1) elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri, 2) liikenne ja infrastruktuuri sekä 3) ympäristö ja luonnonvarat.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten yleishallinnollinen ohjaus kuuluu työ- ja elinkeinoministeriölle. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminnallisesta ohjauksesta vastaavat omilla toimialoillaan sisäasiainministeriö, opetusministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö tai se keskushallinnon virasto, jonka tehtäväksi ohjaus on säädetty. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten strateginen ohjaus tapahtuu ao. ministeriöiden yhteistyönä ja sitä koordinoi työ- ja elinkeinoministeriö.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ohjaavat ministeriöt (sisäasiainministeriö, opetusministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö sekä ympäristöministeriö) asettavat alustavasti Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulostavoitteet vuodelle 2010:

— Alueellisen kilpailukyvyn ja väestön hyvinvoinnin edistäminen

— Ilmastomuutoksen hillintä ja kestävän kehityksen edistäminen

01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 51 461 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) enintään 17 000 euroa kuluttajatiedon julkistamispalkintoa varten

2) työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman palkkaus-, matka-, kokous-, koulutus- ja tiedotus- sekä muihin vastaaviin toimintamenoihin sekä

3) julkisten hankintojen neuvontayksikön toimintaan liittyviin avustuksiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriöön on tarkoitus perustaa 1.7.2010 yhteistoiminta-asiamiehen toimisto, mikä toteutetaan ministeriön nykyisten määrärahojen ja henkilövoimavarojen puitteissa. Yhteistoiminta-asiamiehen toimiston perustamiseen liittyen hallitus antaa eduskunnalle esityksen laiksi yhteistoiminta-asiamiehestä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ministeriön toiminnalle asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Eduskunta saa ministeriön vastuulla olevista hallituksen esityksistä 80 % sovittuna aikana (v. 2008: 60 %).

— Sisämarkkinalainsäädännön alaan kuuluvien direktiivien täytäntöönpanovaje on < 1,5 % (v. 2008: 1,2 %).

Työvoimaopiston toimintaa kuvaavia tunnuslukuja

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Opiskelijapalautteen arvosana (1—10)	8,3	8,3	8,4
Koulutukseen osallistuneiden määrä (henkilöä)	1 531	1 350	1 500

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Tutkimus- ja selvitystoiminta sekä strategiset hankkeet	3 500 000
Työvoimaopiston toimintamenot	1 110 000
Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman palkkaus- ja muut menot	300 000
Muut toimintamenot	46 551 000
Yhteensä	51 461 000

Työvoimaopisto vastaa TE-toimistojen valtakunnallisen henkilöstökoulutusohjelman valmistelusta, koulutusohjelmien toteutuksesta ja kehittämisen koordinoinnista. Määrärahan mitoitusperusteena on käytetty 10 000 opiskelijatyöpäivää, jonka puitteissa opiskelijatyöpäivän hinta on noin 111 euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	54 996	56 037	54 461
Bruttotulot	3 490	2 395	3 000
Nettomenot	51 506	53 642	51 461
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 700		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 716		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 166 000 euroa)	-12
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	151
Hallinnollinen taakka (kertamenon vähennys)	-350
Siirto momentille 32.20.40 (kertamenon vähennys)	-500
Siirto momentilta 32.30.01 (2 htv)	110
Tuottavuustoimet (-26 htv)	-1 404
Uudelleenkohdentaminen	-598
Tasokorotus	422
Yhteensä	-2 181

2010 talousarvio	51 461 000
2009 talousarvio	53 642 000
2008 tilinpäätös	52 522 000

02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 206 128 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) enintään 1 682 000 euroa pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluihin sekä yritysneuvonnan asiantuntijapalvelujen ostamiseen ja yritysneuvontaa suorittaville henkilöille tarkoitettujen koulutuspalveluiden ostamiseen

2) euroneuvontakeskuksista sekä Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen projektiluontoisista tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen mukaan lukien henkilöstön osaamisen kehittäminen

3) porotilalain, luontaiselinkeinolain, kolttalain ja maatilalakia edeltävän lainsäädännön mukaisesti valtion hallinnassa olevien kiinteistöjen hoitomenojen maksamiseen

4) naisyrittäjien sijaispalvelujärjestelmästä ja järjestelmän kehittämisestä aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen sekä

5) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista annetun lain (971/2004) perusteella vuonna 2010 osaamisen kehittämispalveluihin osallistuvilta peritään rahoitusosuus, joka on noin

kuudesosa niistä erilliskustannuksista, joita palvelujen tuottamisesta aiheutuu.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ohjaavat ministeriöt (sisäasiainministeriö, opetusministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö) asettavat alustavasti Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2010:

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminnan kehittäminen

— Henkilöstön työhyvinvointi on vähintään hyvällä 3,4:n tasolla (työtyytyväisyysindeksi 1—5)

Pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluihin osallistuvilta perittävinä rahoitusosuuksina arvioidaan kertyvän 200 000 euroa momentille 12.32.30.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 99 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi, joista 89 on jo otettu huomioon organisaatioista siirtyvissä määrärahoissa ja henkilötyövuosissa ja 10 henkilötyövuoden kohdentuminen täsmentyy myöhemmin.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2010 esitys
Bruttomenot	212 133
Bruttotulot	6 005
Nettomenot	206 128

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	5 205
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 845
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 640
Kustannusvastaavuus, %	76

Määrärahan mitoitus

	1 000 euroa	Htv (vain toimintamenot)
TE-keskuksista siirtyneet (mom. 32.30.01)	86 188	1 426
Lääninhallituksista siirtyneet (mom. 28.01.(10))	10 960	247
Maistraateista siirtyneet (mom. 28.40.02)	495	9
Tiehallinnosta siirtyneet (mom. 31.10.01)	44 309	562
Merenkulkulaitoksesta siirtyneet (mom. 31.10.01)	548	6
Alueellisista ympäristökeskuksista siirtyneet (mom. 35.01.(02))	64 976	1 187
Suomen ympäristökeskuksesta siirtyneet (mom. 35.01.04)	250	4
Työsuojelupiireistä siirtyneet (mom. 33.70.01)	315	7
VaEL-maksun muutokset 2005—2010 (jakamaton)	1 200	
Tuottavuusohjelma	-450	-10
Perustamiskulut	1 000	
Uudelleenkohdentaminen	-3 663	
Yhteensä	206 128	3 438

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kautta ohjautuu rahoitusta seuraavilta talousarvion momenteilta: 26.40.30, 30.10.61 ja 62, 30.20.43 ja 49, 30.40.20, 51, 52, 62 ja 77, 30.50.20 ja 31, 31.10.20, 50 ja 76, 31.30.63 ja 64, 32.20.45, 32.30.44, 45, 51 ja 64, 32.50.63 ja 64, 32.60.40, 33.20.31 ja 52, 35.10.21, 61, 63 ja 77 sekä 35.20.64.

2010 talousarvio	206 128 000

20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 369 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) siviilipalveluksen toimeenpanosta siviilipalveluslain (1446/2007) nojalla aiheutuviin kustannuksiin sekä

2) työ- ja elinkeinohallinnossa ennen vuotta 2010 palvelunsa aloittaneiden siviilipalvelusvelvollisten päiväraha- ja ylläpitokustannuksiin.

Selvitysosa: Siviilipalvelukseen hakeutuvien määrä on edellisvuosien tasolla ollen noin 2 400 hakijaa vuodessa. Palvelukseen kutsuttavien ja siviilipalveluskeskuksessa koulutettavien siviilipalvelusvelvollisten määrän arvioidaan pysyvän samalla tasolla tai hieman laskevan ollen noin 1 600—1 700 palvelusvelvollista vuodessa.

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Siviilipalvelukseen hakeneet, henkilöä	2 472	2 400	2 400
Koulutetut, henkilöä	1 651	1 700	1 700
Koulutusjakson jälkeen ilman palveluspaikkaa, henkilöä	150	150	150

Koulutusjakson jälkeen ilman palveluspaikkaa jääneistä siviilipalvelusvelvollisista aiheutuneet ylläpitokustannukset olivat vuonna 2007 yhteensä 424 526 euroa ja vuonna 2008 yhteensä 335 478 euroa. Ilman palveluspaikkaa jäävien siviilipalvelusvelvollisten määrää pyritään vähentämään edistämällä tarjolla olevien siviilipalveluspaikkojen määrän kasvua. Tämän lisäksi palveluspaikan hakemisprosessia pyritään tehostamaan yksilötasolla.

2010 talousarvio	6 369 000
2009 talousarvio	6 263 000
2008 tilinpäätös	4 505 724

21. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ministeriön hallinnonalan tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankkimiseen.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määrärahaa on tarkoitus käyttää tuottavuutta edistävien hankkeiden rahoittamiseen.

2010 talousarvio	2 140 000
2009 talousarvio	1 470 000
2008 tilinpäätös	737 000

29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 64 356 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös momentin 32.30.51 menoihin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen ja momentilta 32.30.64 rahoitettavien valtion investointihankkeisiin liittyvien sekä momentilta 32.50.63 hankittavaan työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen ja työllisyysperusteisiin valtion investointihankkeisiin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 2 500 000 euroa siirtona momentille 32.20.40.

2010 talousarvio	64 356 000
2009 talousarvio	61 240 000
2008 tilinpäätös	64 647 007

60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtiontakuurahastosta annetun lain (444/1998), vientitakuulain (479/1962) ja valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) perusteella myönnettyjen takuiden aiheuttamiin korvausmenoihin sekä

2) valtiontakaustoimintaa koskevien lakien (375/1963, 573/1972 ja 609/1973) nojalla valtiontakaustoiminnasta annettujen takaussitoumusten ja perusraaka-ainehuollon turvaamiseksi annetun lain (651/1985), valtion vakauttamistakauksista annetun lain (529/1993) perusteella myönnettyjen takuiden ja takausten sekä valtion pääomatakuista annetun lain (594/1992) nojalla ennen vuotta 1999 myönnettyjen takuiden aiheuttamien korvausmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

2010 talousarvio	20 000
2009 talousarvio	20 000
2008 tilinpäätös	—

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 10 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen, rahoitusosuuksien ja velvoitteiden suorittamiseen

2) erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä

3) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Pohjoismainen ydin- ja säteilyturvallisuusalan tutkimusyhteistyö	320 000
YK:n teollisen kehityksen järjestön (UNIDO) jäsenmaksut	630 000
Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) jäsenmaksu	2 000 000
OECD:n energia-alan järjestöjen toimintaan liittyvät maksut ja rahoitusosuudet	806 000
Suomen osuus Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) teknisen avun ja yhteistyön rahastoon	370 000
Euroopan energiaperuskirjan sihteeristökulut	46 000
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) jäsenmaksu	3 210 000
Kansainvälisen työjärjestön (ILO) jäsenmaksu	1 350 000
Kansainvälisen uusiutuvan energian neuvoston (IRENA) jäsenmaksu	200 000
Muut kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja OECD:n maksuosuudet	368 000
Yhteistyön maksuosuudet kansainvälisille rahoituslaitoksille, järjestöille ja yhteistyöorganisaatioille	1 000 000
Yhteensä	10 300 000

2010 talousarvio	10 300 000
2009 talousarvio	9 395 000
2008 tilinpäätös	9 295 000

(92.) Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 talousarvio	10 210 000
2008 tilinpäätös	6 918 121

95. Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimaksuista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kaivoslain (503/1965) perusteella maanomistajille suoritettavien puolustusmaksujen osuuksien maksamiseen.

2010 talousarvio	10 000
2009 talousarvio	10 000
2008 tilinpäätös	6 000

20. Innovaatiopolitiikka ja yritysten kansainvälistyminen

Selvitysosa: Innovaatiopolitiikalla edistetään elinkeinoelämän kilpailukykyä ja uudistumista. Kilpailukyvyn ja tuottavuuden parantaminen edellyttävät innovaatioiden ohella uusien liiketoimintamallien ja palvelukonseptien sekä työorganisaatioiden ja sosiaalisten innovaatioiden kehittämistä. Tärkeitä painopisteitä ovat lisäksi kasvuyrittäjyyden ja yritysten kansainvälistymisen edellytysten vahvistaminen. Tavoitteena on, että Suomi tarjoaa kotimaisille ja ulkomaisille yrityksille kansainvälisesti korkeatasoisen toimintaympäristön. Taloustaantumassa on tärkeää turvata panostukset osaamispohjaan ja innovaatiotoimintaan, jotta luodaan edellytykset uudelle nousulle ja uudistumiselle.

Kansallisessa innovaatiostrategiassa määritellään keskeiset linjaukset laaja-alaisen innovaatiopolitiikan toteutukselle.

Innovaatiostrategian keskeisenä uutena näkökulmana on kysyntä- ja käyttäjälähtöisyyden painottaminen. Sillä tarkoitetaan muun muassa innovaatioiden kysyntää ja käyttöönottoa edistävää lainsäädäntöä, standardisointia, julkisia hankintoja ja käyttäjien tarpeista johdettuja liiketoimintamalleja. Luovan talouden innovaatiotoiminnan edistämiseen kiinnitetään kasvavaa huomiota. Valtioneuvoston periaatepäätös aineettomia oikeuksia koskevasta strategiasta vahvistaa innovaatiopolitiikkaa. Erityisesti tavoitteena on parantaa pk-yritysten ja yksittäisten keksijöiden mahdollisuuksia hyödyntää erilaisia oikeudellisia suojamuotoja ja siten tehostaa tuotteiden kaupallistamista.

Uudistumiseen, tuottavuuden kasvuun ja kilpailukyvyn paranemiseen sekä tutkimuksen laadun nostamiseen voidaan vaikuttaa korkeatasoisella kilpailuun perustuvalla tutkimus- ja kehitystyöllä. Tutkimus- ja innovaatiotoiminnan panostusten kasvaessa korostuu myös tarve arvioida rahoituksen ja eri politiikkatoimien yhteiskunnallista ja taloudellista vaikuttavuutta. Yhteiskunnallisen päätöksenteon tietopohjaa vahvistetaan tutkimuksen, arvioinnin ja ennakoinnin keinoin.

Voimavarojen kohdentamisessa otetaan huomioon ne strategisesti tärkeät alat, joissa Suomessa on laadukkaita osaamiskeskittymiä ja joissa yrityksillä on tulevaisuudessa parhaat kasvun ja edelläkävijyyden edellytykset. Hallitusohjelman mukaisesti innovaatiotoiminnassa syvennetään edelleen koulutus- ja tutkimusyhteisöjen ja yritysten välistä yhteistyötä, jossa keskeisen välineen muodostavat strategisen huippuosaamisen keskittymät (SHOK). Klusteripohjaiseen verkottumiseen perustuvalla osaamiskeskusohjelmalla (OSKE-ohjelma) vahvistetaan puolestaan alueiden innovaatioperustaa. EU:n rakennerahasto-ohjelmien toimenpiteitä suunnataan tukemaan Lissabonin ohjelman tavoitteita painottamalla verkostoitumisen edistämistä sekä osaamisrakenteiden vahvistamista.

Innovaatiopolitiikan tavoitteena on synnyttää ja houkutella Suomeen nykyistä enemmän innovatiivisia ja nopeaa kasvupotentiaalia omaavia kansainvälistyviä yrityksiä. Nopean kasvun yritysten riittävä määrä varmistaa sen, että yhteiskunnan panostukset innovointiin kanavoituvat työ-

paikoiksi ja luovat lisää hyvinvointia. Kasvuyrittäjyyttä edistetään ja nopean kasvun erityistarpeet otetaan systemaattisesti huomioon. Tämä vaatii muun muassa riskirahoitusympäristön, kasvuyrityksille suunnattujen yrityspalvelujen ja yrityshautomoiden toiminnan edelleen kehittämistä sekä ulkomaisten yritysten houkuttelun lisäämistä.

Kehityksen kärjessä pysyminen edellyttää tutkimus- ja innovaatiojärjestelmältä aktiivista hakeutumista kansainväliseen yhteistyöhön. Yhteistyöverkostoja kehitetään johtavien innovaatiokeskittymien kanssa. Kansainvälisten innovaatiokeskusten (FinNode) avulla hankitaan tietoa ja luodaan uusia yhteistyömuotoja, jotka auttavat suomalaisia toimijoita hyötymään globaalista innovaatiotoiminnasta. Innovaatiokeskusten toiminta vakiinnutetaan ja verkostoa sekä sen ohjausta vahvistetaan. Eurooppalaisessa tutkimusyhteistyössä vaikutetaan aktiivisesti siihen, että tutkimusyhteisön rakenteita ja sisältöä uudistetaan.

Ulkomaankauppaa ja elinkeinopolitiikkaa edistävien yhteisöjen toimintaa vahvistetaan lisäämällä niiden resursseja, minkä johdosta pk-yritysten tarvitsemat asiantuntijapalvelut kyetään ylläpitämään myös taantuman aikana. Maksuttomien palveluiden tarjonta turvataan.

Yritysten yhteishankkeissa kansainvälistymistä ja vientiä tuetaan suuntaamalla rahoitusta ensisijaisesti uusille yrityksille sekä pk- ja kasvuyrityksille. Voimavaroja kohdennettaessa painopisteinä ovat erityisesti ympäristö- sekä ilmasto- ja energia-liiketoiminnan kaupallistaminen ja kansainvälistäminen. Matkailupolitiikassa toimintaa tehostetaan päivitetyn Suomen matkailustrategian mukaisesti. Voimavaroja kohdistetaan entistä enemmän Suomi-matkailukuvan edistämiseen ulkomailla.

Kotimaista ja yhteisötason sääntelyä kehitetään siten, että sitä voidaan hyödyntää myös innovaatioiden ja niihin perustuvan yritystoiminnan myönteisenä kannusteena. Standardoinnin ja julkisten hankintojen avulla edistetään uusien, innovatiivisten tuotteiden kysyntää.

Mineraalisten luonnonvarojen hyödyntämistä edistetään uudistamalla kaivoslainsäädäntö, tukemalla geologian alan tietopohjan parantamista sekä kehittämällä kaivoshankkeiden rahoitusta, infrastruktuurin rakentamista ja alan koulutusta.

Ministeriö arvioi hallinnonalan yksiköidensä toimintaa vuosittain tulosohjausmenettelyllä ja teettämällä ulkopuolisia arviointeja. Yksiköt arvioivat myös itse toimintaansa ja sen vaikuttavuutta. Keskeisenä tehtävänä vuonna 2010 on innovaatiojärjestelmän kansainvälisen arvioinnista seuraavien toimenpiteiden käynnistäminen.

Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen ja Geologian tutkimuskeskuksen kehittämistoimia jatketaan niistä tehtävien strategisten arviointien pohjalta ottaen huomioon hallituksen sektoritutkimusta koskevat linjaukset ja valtion tuottavuusohjelma. Turvatekniikan keskuksen toimintakyky turvataan alueellistamisen ja muiden käynnissä olevien rakennejärjestelyjen yhteydessä. Yritysten kansainvälistymistä edistävien valtionapuyhteisöjen palvelukykyä pyritään tehostamaan niitä koskevan synergia-analyysin avulla.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti innovaatiopolitiikan ja yritysten kansainvälistymisen tulosalueelle yhteistyössä konsernin muiden tulosalueiden kanssa seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2010:

— Suomen sijoitus kansainvälisessä innovaatiovertailuissa ei laske suhdannetilanteen johdosta.

— Alkavien innovaatioyritysten osaaminen vahvistuu ja rahoituksen saatavuus helpottuu.

— Kasvuyritysten toimintaedellytykset paranevat.

— Pk-yritykset kansainvälistyvät.

— Kysyntä ja käyttäjälähtöisyys vahvistuu innovaatiopolitiikassa.

— Kansalliset ja alueelliset osaamis- ja innovaatiokeskittymät vahvistuvat.

— Yritykset ja tutkimuslaitokset hyödyntävät nykyistä enemmän kansainvälisiä tutkimusverkostoja ja -kumppanuuksia.

— Julkisten palvelujen tuottavuus paranee ja syntyy uusia palvelutuotannon liiketoimintakonsepteja.

— Julkisissa palveluissa on aloitettu innovatiivisia hankkeita toimintatapojen uudistamiseksi.

— Yhä useampi yritys harjoittaa tutkimus- ja kehitystoimintaa, uudistaa toimintaansa innovaatioiden avulla ja ottaa käyttöön uusia liiketoimintamalleja.

— Alueiden erityisvahvuudet kehittyvät ja osaamiskeskusten välinen yhteistyö lisääntyy.

— Tekninen turvallisuus ja luotettavuus yhteiskunnassa ja yrityksissä pysyvät korkealla tasolla.

Innovaatiopolitiikan ja kansainvälistymisen toteuttamiseen osallistuvat ministeriön lisäksi Geologian tutkimuskeskus, Valtion teknillinen tutkimuskeskus, Turvatekniikan keskus, Mittatekniikan keskus, Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus ja Matkailun edistämiskeskus sekä valtionapuyhteisöistä Invest in Finland -säätiö, Kansainvälisen kaupan koulutuskeskus Fintra, Suomalais-ruotsalainen kauppakamari, Suomalais-venäläinen kauppakamari, Osuuskunta Viexpo, Finland Convention Bureau, Finpro ry, Music Export Finland, Suomen Taideteollisuusyhdistys ry/Design Forum, Keksintösäätiö, Suomen Standardisoimisliitto SFS ry ja Suomen Laatukeskus Oy/Suomen Laatuyhdistys ry.

Luvun nimike on muutettu.

01. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 40 542 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kansainvälisten jäsenmaksujen maksamiseen sekä

2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Geologian tutkimuskeskuksen tehtävänä on tuottaa ja levittää geologista tietoa, jolla edistetään maankamaran hallittua ja kestävää käyttöä. Tutkimuskeskuksen toimintaa ohjaavana tavoitteena on hyödyn tuottaminen yhteiskunnalle, sidosryhmille ja ennen kaikkea elinkeinoelämälle. Tutkimuskeskusta kehitetään kansallisena geotietokeskuksena sekä eurooppalaisena huippuosaajana maankamaran luonnonvarojen ja niiden hyötykäytön tutkimuksessa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Geologian tutkimuskeskukselle (GTK) seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Vaikuttavuus

— Yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tarvitseman raaka-ainehuollon ja rakentamisen edellytykset paranevat.

— Uusiutuvien energialähteiden käyttöönottomahdollisuudet lisääntyvät ja parantavat energiahuollon omavaraisuutta.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Luonnonvarojen arviointitoiminta kohdennetaan perus- ja jalometalleihin, teollisuusmineraaleihin, luonnonkiviin sekä turve-, kiviaines- ja pohjavesivaroihin.

— Geologisten luonnonvarojen tilinpito valmistuu keskeisten raaka-ainevarojen osalta.

— Geologisten aineistojen hallinnointia ja saatavuutta kehitetään palvelukyvyn varmistamiseksi ja parantamiseksi.

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus:			
Tulosalueittaiset kustannukset, %			
— luonnonvarat ja raaka-ainehuolto	56,0	56,0	55,0
— energiahuolto- ja ympäristö	22,0	22,0	23,0
— maankäyttö ja rakentaminen	22,0	22,0	22,0

Yhteisrahoitteinen toiminta			
— kustannusvastaavuus, %	50,0	50,0	50,0
— osuus ydintoiminnan htv-kertymästä, %	10,7	11,0	11,0
— hankkeiden lukumäärä, kpl	86	80	80
Maksullinen toiminta			
— tulot, milj. euroa	10,1	6,0	6,5
— ylijäämä, 1 000 euroa	1 504	300	455
— ylijäämä, %:ia tuotoista	15,0	5,0	7,0
Tuotokset ja laadunhallinta:			
Raportoidut kallioperän raaka-ainetutkimukset			
— laajat yhteenveto- ja myyntiraportit, kpl	1	4	4
— muut raportit ja selvitetyt aiheet, kpl	29	25	25
Turvevarojen kartoitus			
— kartoitettu suoala, km^2	352	350	350
— raportoitu teknisesti käyttökelpoinen turvemäärä, milj. m^3	204	100	100
Alueelliset kiviainesselvitykset, kpl	5	3	3
Pohjavesialueiden geologiset rakenneselvitykset, kpl	7	14	14
Merigeologinen kartoitus			
— kartoitettu pinta-ala, km^2	380	500	500
— luotaukset linja-km	1 900	1 000	1 000
Julkaiseminen			
— vertaisarvioidut kansainväliset julkaisut	66	65	65
— muut julkaisut ja artikkelit, kpl	305	325	325

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	55 710	50 628	49 542
Bruttotulot	12 495	8 200	9 000
Nettomenot	43 215	42 428	40 542
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 008		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 985		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	10 114	6 000	6 500
— muut tuotot	-2	-	-
Tuotot yhteensä	10 112	6 000	6 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	8 608	5 700	6 045
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 504	300	455
Kustannusvastaavuus, % (tuotot kustannuksista)	117	105	108

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 131 000 euroa)	58
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	79
Tuottavuustoimet (-40 htv)	-840
Siirto momentille 32.20.03	-120
Uudelleenkohdentaminen	-1 535
Tasokorotus	472
Yhteensä	-1 886

2010 talousarvio	40 542 000
2009 talousarvio	42 428 000
2008 tilinpäätös	41 192 000

02. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 85 672 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) enintään 1 500 000 euroa kehitysyhtiöiden, teknologian hyödyntämiseen tähtäävien osakeyhtiöiden tai muiden rajoitetun vastuun yhteisöjen sekä toimintojen ulkoistamisissa vastaanottavan yrityksen osake- tai osuuspääomien merkitsemiseen. VTT saa käyttää tähän tarkoitukseen lisäksi omistamiaan immateriaalioikeuksia kuten keksintöjä, patentteja ja oikeuksia tietokoneohjelmiin sekä tutkimuslaitteistoja ja muuta käyttöomaisuutta sekä luopua käypää vastiketta vastaan omistuksesta näissä yrityksissä tarkoituksen mukaisella tavalla

2) ydinenergialain (990/1987) ja valtion ydinjätehuoltorahastosta annetun asetuksen (161/2004) nojalla ydinjätehuoltomaksun maksamiseen Valtion ydinjätehuoltorahastossa olevaan varautumisrahastoon siten, että tutkimuskeskuksen rahasto-osuus varautumisrahastossa vastaa edellisen kalenterivuoden vahvistetun vastuumäärän mukaista rahastotavoitetta sekä

3) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: VTT tuottaa kansainvälistä kilpailukykyä lisääviä tutkimuspalveluja yrityksille, yhteiskunnalle ja muille asiakkaille innovaatioprosessin tärkeimmissä vaiheissa ja luo siten edellytyksiä kasvulle, työllisyydelle ja hyvinvoinnille.

Mikäli VTT merkitsee momentin päätösosan kohdassa 1 mainittuja osake- tai osuuspääomia ulkomaisiin yhtiöihin, tulee tästä olla työ- ja elinkeinoministeriön hyväksyntä.

VTT:n Asiantuntijapalvelut -toiminnon yhtiöitys ja toiminnan siirtyminen budjettitalouden ulkopuolelle vuoden 2010 alussa tulee pienentämään VTT:n maksullisen toiminnan tuloja noin 20 000 000 euroa. Vastaavasti valtion budjettitalouden ulkopuolelle siirtyy noin 250 henkilötyövuotta. Oy Keskuslaboratorio — Centrallaboratorium Ab:n (KCL) tutkimus- ja laboratorioliiketoiminnat siirtyivät VTT:lle kasvattaen VTT:n liikevaihtovolyymiä vuositasolla noin 15 000 000 euroa. VTT:n henkilötyövuosimäärä kasvoi vastaavasti noin 150 henkilötyövuotta.

VTT:n henkilötyövuosiarvioissa on vastaavasti otettu huomioon 100 henkilötyövuoden väheneminen tuottavuustoimenpiteiden vuoksi.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti VTT:lle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Vaikuttavuus

— Tutkimus tuottaa maailmanluokan tuloksia valituilla, Suomen elinkeinoelämälle tärkeillä painoalueilla ja parantaa yhteiskunnallisen päätöksenteon tietopohjaa.

— VTT:n asiakkaiden kilpailukyky kasvaa ja uusia liiketoimintamahdollisuuksia syntyy.

— Suomalaisten yritysten ja tutkimusyksiköiden mahdollisuudet hyödyntää maailman eturintaman tutkimusverkostoja ja -kumppaneita vahvistuvat. VTT on EU:n tutkimuksen puiteohjelmissa Suomen merkittävin toimija.

— Kysyntälähtöisiä innovaatioita syntyy aiempaa enemmän VTT:n suuriin tutkimusohjelmiin tehtävien liiketoimintasuunnitelmien ansiosta.

— Kansalliset osaamis- ja innovaatiokeskittymät vahvistuvat VTT:n liittyessä merkittävi-

en strategisten huippuosaamisten keskittymien (SHOK) osakkaaksi.

— Terveys- ja hyvinvointipalvelujen laatu ja tuottavuus paranevat VTT:n kehittämän tieto- ja viestintäteknologian soveltamisen ansiosta.

— EU:n ilmasto- ja energiapolitiikan toteuttamisen teknologiset edellytykset vahvistuvat.

Toiminnallinen tuloksellisuus

VTT:n toimintaa kuvaavia tunnuslukuja

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus			
— Tuotannollisesti tai kaupallisesti hyödynnetyt tai 3 vuoden aikana hyödynnettävät hanketulokset, %	66	65—70	65—70
— Yksityisen sektorin suurten asiakkaiden määrä (laskutus yli 200 000 euroa), kpl	63	67	65
— Syntyneet spin-off -yritykset, kpl	4	6	5
Toiminnallinen tehokkuus			
— Maksullinen toiminta (% liikevaihdosta)	36,0	35,0	31,0
— Maksullisen toiminnan ylijäämä (1 000 euroa)	4 323	4 155	4 000
— Ulkomaiset tuotot (% liikevaihdosta)	15	16	17
Tuottavuus			
— Liikevaihto (1 000 euroa/htv)	100	103	109
Tuotokset ja laadunhallinta			
— Referoidut kansainväliset tieteelliset lehtiartikkelit	-	500	450
— Uudet keksintö- ja ohjelmistoilmoitukset, kpl	215	310	310
— Patenttisalkun uudistumis-%	25,0	30,0	30,0
— Asiakastyytyväisyys (1—5)	4,3	4,3	4,2

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	242 037	258 369	265 672
Bruttotulot	173 146	173 000	180 000
Nettomenot	68 891	85 369	85 672
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 664		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	20 518		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— maksullisen toiminnan myyntituotot	85 924	88 300	80 000
— muut tuotot	1 784	1 700	2 000
Tuotot yhteensä	87 708	90 000	82 000

Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	83 385	87 000	78 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	4 323	3 000	4 000
Kustannusvastaavuus, %	105	103	105

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	47 347	46 700	52 000
— EU:lta saatava rahoitus	20 327	22 700	25 000
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	17 571	16 600	21 000
Tulot yhteensä	85 245	86 000	98 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	127 816	128 377	146 000
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-42 571	-42 377	-48 000
Kustannusvastaavuus, %	67	67	67

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 196 000 euroa)	43
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	222
Siirto momentille 32.20.03	-120
Siirto momentille 32.20.45	-1 000
Uudelleenkohdentaminen	-3 282
Tasokorotus	4 440
Yhteensä	303

2010 talousarvio	85 672 000
2009 talousarvio	85 369 000
2008 tilinpäätös	80 745 000

03. Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 037 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon yhteishankkeista muilta osapuolilta saatava rahoitus.

Selvitysosa: Turvatekniikan keskus (Tukes) valvoo ja edistää Suomessa teknistä turvallisuutta ja luotettavuutta. Toiminnan tavoitteena on onnettomuuksien ennaltaehkäisy ja markkinoilla olevien tuotteiden tekninen vaatimustenmukaisuus. Toiminta kohdistuu teollisuuteen, kauppaan, julkishallintoon ja yksityisiin kansalaisiin.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Turvatekniikan keskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Vaikuttavuus

— Turvallisuusriskien hallinnan puutteista johtuvat henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahingot vähenevät Tukesin toimialueilla aikajaksolla 2004—2012: kuolemaan johtaneiden onnettomuuksien osalta 10 % (10 vuoden liukuma ka. v. 2004: 9,2 ja v. 2012: < 8,3) ja sähköpalokuolemien osalta 23 % (v. 2004: 22 ja v. 2012: < 17).

— Yritysten ja kansalaisten toimintatavat tulevat turvallisemmiksi.

— Tuotteiden, laitteistojen ja laitosten tekninen turvallisuus ja luotettavuus paranevat. Markkinoilla olevien vakavasti puutteellisten sähkötuotteiden määrän 5 vuoden keskiarvo

vähenee alle 40 kappaleeseen vuodessa (v. 2012).

Toiminnallinen tuloksellisuus

Lukumäärä	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Valvonta on näkyvää ja suunnitelmallista			
— Valvontakäynnit	5 796	4 400	4 300
— Luvat ja ilmoitukset	4 022	4 000	4 000
— Rekisteröinnit	12 700	13 000	13 000
— Kyselyt ja selvitykset	1 542	1 500	1 500
— Tavoiteajassa käsiteltyjen asioiden osuus, %	91,0	90,0	88,0
Kuluttajilla ja toiminnanharjoittajilla on käytettävissä tietoa erityisesti sähkölaitteiden vaatimustenmukaisuudesta, sähkötöiden luvallisuudesta ja vaarallisten kemikaalien turvallisesta käytöstä			
— Kävijät www.tukes.fi -etusivulla/päivä	600	850	850
— Tiedotteet	75	75	75

Maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.32.20.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	9 653	10 165	12 053
Bruttotulot	201	16	16
Nettomenot	9 452	10 149	12 037
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	508		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	689		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 28 000 euroa)	2
Tuottavuustoimenpiteet (-4 htv)	-220
Alueellistaminen	500
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	-8
Siirto momentilta 32.20.01	120
Siirto momentilta 32.20.02	120
Siirto momentilta 32.20.06	120
Siirto momentilta 32.40.01 (tuoteturvallisuusvalvonta)	1 009
Tasokorotus	245
Yhteensä	1 888

2010 talousarvio	12 037 000
2009 talousarvio	10 149 000
2008 tilinpäätös	9 633 000

05. Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 692 000 euroa.

Selvitysosa: Mittatekniikan keskuksen tehtävänä on kehittää ja ylläpitää kansallista mittausjärjestelmää, tuottaa testaus-, tarkastus-, sertifiointi- ja kalibrointitoiminnan pätevyyttä ja luotettavuutta osoittavia akkreditointipalveluja sekä osallistua mittatekniikkaan liittyviin tutkimushankkeisiin ja niiden koordinointiin. Mittatekniikan keskuksen tehtävänä

on muun muassa mittayksiköistä ja mittanormaalijärjestelmästä annetun lain (1156/1993) mukaisesti kansallisen mittanormaalijärjestelmän yleinen toteuttaminen, hallinnointi ja kehittäminen, kansallisten mittanormaalilaboratorioiden toiminnan ohjaus, kansallisen kalibrointipalvelun järjestäminen sekä mittatekniikan ja akkreditoinnin edistäminen. Keskuksen toiminta tukee yhteiskunnan palvelukyvyn kehitystä ja elinkeinoelämän kilpailukykyä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Mittatekniikan keskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Vaikuttavuus

— Mittaustekniikka- ja akkreditointipalveluja käyttävien asiakkaiden pätevyys- ja laatutaso sekä kilpailukyky paranevat.

— EU-rahoitteisilla yhteishankkeilla syntyy uutta ja sovellettavaa osaamista siirrettäväksi elinkeinoelämän käyttöön.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— MIKESin osuus EU-alueen metrologian alan tutkimushankkeista on noin 3 %.

— Palveluiden valtakunnallinen sekä alueellinen saatavuus ja laatu paranevat.

— Palveluista noin 10 % tuotetaan pääkaupunkiseudun ulkopuolella.

— Alueellisten mittauspalvelujen jäljitettävyys on varmistettu.

— Maksullisen palvelutoiminnan hankekoko on 50 000—150 000 euroa ja kustannusvastaavuus on liiketaloudellisesti hinnoiteltavat suoritteet huomioon ottaen vähintään 115 %.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	8 882	9 783	8 692
Bruttotulot	2 871	3 000	3 000
Nettomenot	6 011	6 783	5 692
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	699		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	252		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 16 000 euroa)	-3
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	-30
Tuottavuustoimet (-1 htv)	-59
Uudelleenkohdentaminen	-101
Muu muutos yhteensä	-898
Yhteensä	-1 091

2010 talousarvio	5 692 000
2009 talousarvio	6 783 000
2008 tilinpäätös	5 564 000

06. Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 46 347 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon EU:lta saatavat muut kuin momentilta 28.92.20 maksettavat matkakustannusten korvaukset ja muut tulot sekä Tekesin vastuulla toteutettavista kansainvälisistä ja muista yhteishankkeista tuloina saatavat muiden hankeosapuolten maksuosuudet. Määrärahaa saa käyttää myös hanke- ja ohjelmatoiminnan sekä aktivoinnin tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden parantamiseen.

Selvitysosa: Tekesin tehtävänä on edistää teollisuuden ja palvelujen kehittymistä teknologian ja innovaatioiden keinoin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Tekesille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Vaikuttavuus

— Vahva tutkimus- ja kehittämistoiminta, osaamispohja, kansainvälisyys ja verkostot ovat laaja-alaisen ja tarvelähtöisen innovaatiotoiminnan menestystekijöitä Suomen keskeisillä aloilla ja klustereissa.

— Innovaatioiden ansiosta tuottavuus kansantalouden ja yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla ja klustereissa on kansainvälistä huippua ja yritykset globaalisti kilpailukykyisiä.

— Taloudellinen kasvu yhdistyy ihmisten ja ympäristön hyvinvointiin. Innovaatiot ja kokonaisvaltainen kehittäminen muodostavat perustan yhteiskunnan hyvinvointi- ja ympäristötavoitteiden saavuttamiselle.

Tekesin tulostavoitteiden saavuttamiseen osallistuu Tekesin oman henkilöstön lisäksi Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten Tekes-tehtäviä hoitava henkilöstö, joiden osalta resurssit on budjetoitu momentille 32.01.02 (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset). Tulostavoitteiden saavuttamiseen käytetään myös momenttien 32.20.20 (julkinen tutkimustoiminta), 32.20.40 (avustukset), 32.20.45 (yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelu) ja 32.20.83 (lainat) määrärahoja ja valtuuksia. Valtuuksilla Tekes rahoittaa Tekes-ohjelmia, strategisten huippuosaamisen keskittymien ohjelmia ja hankkeita sekä riskipitoisia tutkimus- ja kehittämisprojekteja, jotka toteutetaan pääosin vuosina 2010—2013.

Tutkimus- ja kehitystoiminnan tulokset näkyvät täysimääräisesti useiden vuosien viiveellä. Tekesin vaikuttavuustavoitteiden toteutumista seurataan ensisijaisesti kokonaisvaltaisilla vaikuttavuusarvioinneilla. Valikoidut seurannan tunnusluvut ennakoivat vaikuttavuustavoitteiden toteutumista suuntaa-antavasti.

Alkavien yritysten lukumäärälle asetetun tavoitteen osalta lukuun sisältyvät myös Tekesin tehtäviä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa hoitavien asiantuntijoiden hoitaman alueellisen valmistelurahoituksen asiakkaat.

Tekesin siirtomenojen vaikuttavuus

Tunnusluku	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Talousarviovuoden aikana käynnistyville projekteille:			
Rahoitetun t&k&i-toiminnan laajuus yrityksissä, euroa	679	> 750	> 780
Projektien keskimääräinen haastavuus, indeksi (0—100)	74	> 80	> 80
Projekteissa toteutuva yritysten rahoitus julkisille tutkimusryhmille, milj. euroa	42	> 42	> 45
Projekteissa toteutuva verkostokontaktien lukumäärä, kpl	4 731	> 5 000	> 5 000
Rahoitettujen asiakkaiden määrä viiden vuoden jaksolla, kpl	5 743	4 000—5 000	5 000—6 000
Pk-yritysten osuus yritysrahoituksesta, %	62	50—60	50—60
Alkavien (pienten, alle kuusivuotiaiden) yritysten määrä asiakkaina, kpl	421	> 310	300—500
Potentiaalisten kasvuyritysten määrä asiakkaina, kpl	214	400—600	400—600
Yritysasiakkaiden tuottavuuskysely suhteessa OECD-maiden keskiarvoon, %	-	> 100	> 100
Rahoitus erityisesti työelämän kehittämiseen kohdistuville projekteille, milj. euroa	9,3	> 9	> 10
Rahoitus uusiutuvan energian tutkimukseen ja sovelluksiin, milj. euroa	33	> 33	> 35
Energia- ja ympäristöteemojen rahoitus, milj. euroa	213	> 120	210—250
Energia- ja ympäristöteemojen projektien merkittävyys kestävän kehityksen edistäjänä, indeksi (0—100)	-	> 50	> 50

Terveys- ja hyvinvointiteemojen rahoitus, milj. euroa	71	70—90	75—95
Terveys- ja hyvinvointiteemojen projektien merkittävyys palvelujärjestelmän laadun ja tuottavuuden edistäjänä, indeksi (0—100)	-	> 50	> 50
Tieto- ja viestintäteemojen projektien rahoitus, milj. euroa	208	200—230	210—250
Tieto- ja viestintäteemojen projektien merkittävyys tieto-yhteiskuntakehityksen edistäjänä, indeksi (0—100)	-	> 50	> 50

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Tehokkuus			
Rahoitustoiminnan kokonaiskustannus / myönnetty rahoitus, %	3,6	< 5	< 5
Toimintamenojen sekä hanke- ja ohjelmatoiminnan menojen käyttö ydinprosesseittain, %-jakauma			
— strategia	12,0	> 10	> 10
— asiakkuudet	20,1	> 20	> 20
— ohjelmat	33,6	> 30	> 30
— rahoitus	34,3	> 30	> 30
Käynnistyvä projektivolyymi, milj. €/htv (rahoitustoimintaan kohdistunut työpanos)	-	> 6	> 6
Laadunhallinta			
Asiakaspalaute Tekesin toiminnasta, yleisarvio, indeksi (1—5)	3,6	> 3,7	> 3,7
Oikaisuvaatimukset/muutoksenhakukelpoiset päätökset, %	0,6	> 0,9	> 0,9
Uuden rahoitushakemuksen käsittelyaika yrityksille, vrk	79	< 75	< 75
Maksupyynnön ja raportin käsittelyaika pk-yrityksille, vrk	25	< 25	< 25

Toiminnasta kertyvät maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.32.99. Tekes osallistuu EU:n puiteohjelmien yhteishankkeisiin. Vastaavat tulot on merkitty momentille 12.32.99.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Hanke- ja ohjelmatoiminta	13 824 000
Toimintamenot	32 523 000
Yhteensä	46 347 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	46 030	48 202	46 947
Bruttotulot	494	600	600
Nettomenot	45 536	47 602	46 347
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 804		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 170		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 86 000 euroa)	-24
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	-33
Siirto momentille 32.20.03	-120
Uudelleenkohdentaminen	-1 755
Tasokorotus	677
Yhteensä	-1 255

2010 talousarvio	46 347 000
2009 talousarvio	47 602 000
2008 tilinpäätös	43 901 000

07. Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 279 000 euroa.

Selvitysosa: Matkailun edistämiskeskus (MEK) on valtakunnallinen matkailun asiantuntija ja kansainvälinen toimija, joka tuottaa lisäarvoa matkailuelinkeinolle ja yhteiskunnalle. MEK edistää Suomen matkailumaakuvan tunnettuutta, markkinoi matkailutuotteita ja -palveluita yhteistyössä muiden matkailutoimijoiden kanssa sekä tukee matkailualan laadunkehitystä. MEK keskittyy päämarkkina-alueillaan Suomen matkailustrategian mukaisiin tuoteryhmiin. MEK koordinoi matkailutuotteiden tuotekehitystä teemapohjaisesti ja hankkii markkinoinnin ja tuotekehityksen tueksi markkinatietoa matkailuelinkeinon käyttöön. MEKin johdolla kehitetty maaportaali toimii internetissä korkeatasoisena, nykyaikaisena matkailutuotteiden ja -palveluiden markkinointivälineenä ja kauppapaikkana.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Matkailun edistämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Vaikuttavuus

Vaikuttavuustavoitteet kuvaavat matkailun kokonaiskehitystä, joihin Matkailun edistämiskeskuksen toimenpiteillä on vain osittainen vaikutus.

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Suomen houkuttelevuus matkailumaana paranee			
— Ulkomailta Suomeen saapuvan matkailun tulojen kehittyminen, %	+ 3,1	+ 0,0	+ 0,0
— Rekisteröityjen ulkomaisten yöpymisten kehittyminen, %	+ 3,1	+ 0,0	+ 0,0
— Rekisteröimättömien ulkomaisten yöpymisten kehittyminen, %	- 2,5	+ 0,0	+ 0,0
— Suomen markkinaosuus Pohjoismaissa rekisteröidyistä ulkomaisista yöpymisistä	16,4	16,6	16,8

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Ulkoisen asiakastyytyväisyyden keskiarvo on 8,4 (v. 2006: 8,2).

Määrärahan päätoiminnoittainen jakauma

	2008 toteutuma 1 000 €	%	2009 varsinainen talousarvio 1 000 €	%	2010 esitys 1 000 €	%
Matkailumaakuvan markkinointi	3 005	19,0	5 180	35,0	3 712	40,0
Matkailumaakuvaa tukeva tuotemarkkinointi	9 014	57,0	5 920	40,0	3 712	40,0
Tuotekehityksen ja tuotteistamisen edistäminen	396	2,5	370	2,5	231	2,5

Markkinatiedon hankinta ja välittäminen	1 186	7,5	1 110	7,5	696	7,5
Matkailuportaalin luominen ja ylläpito	2 214	14,0	2 220	15,0	928	10,0
Yhteensä	15 815	100,0	14 800	100	9 279	100,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	16 949	15 302	9 834
Bruttotulot	1 134	502	555
Nettomenot	15 815	14 800	9 279
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 863		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 305		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 2 000 euroa)	-53
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	-3
Tuottavuustoimet (-10 htv)	-450
Uudelleenkohdentaminen	-165
Muu muutos yhteensä	-4 850
Yhteensä	-5 521

2010 talousarvio	9 279 000
2009 talousarvio	14 800 000
2008 tilinpäätös	16 257 000

40. (32.20.20 ja 40) Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 410 350 000 euroa.

Valtuus. Vuonna 2010 uusia rahoituspäätöksiä saa tehdä enintään 458 666 000 eurolla.

Avustuksia saa myöntää:

1) valtioneuvoston asetuksella (298/2008) tarkemmin säädettävin perustein ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1998/2006) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan

2) EU:n hyväksymiin tutkimushankkeisiin

3) kansallisiin rahoitusosuuksiin eurooppalaisissa yhteistyöhankkeissa

4) Euroopan yhteisön komission yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen (EY 800/2008) mukaisesti tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan välittömästi liittyvään koulutukseen

5) työelämän kehittämishankkeisiin sekä

6) kunnallisten ja muiden budjettitalouden ulkopuolisten julkisten organisaatioiden julkisen toiminnan innovatiivisiin kehittämishankkeisiin ja työelämän kehittämishankkeisiin.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää:

Valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien organisaatioiden innovatiivisiin kehittämishankkeisiin ja työelämän kehittämishankkeisiin.

Valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien organisaatioiden sekä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja vastaavien julkista tutkimusta tekevien budjettitalouden ulkopuolisten tutkimusorganisaatioiden

1) sellaiseen tutkimukseen ja kehitykseen, joka edistää teknologisen, liiketoiminnallisen sekä muun elinkeinoelämän ja yhteiskunnan kehittymisen kannalta merkittävän osaamisen syntymistä, kehittymistä ja laaja-alaista hyödyntämistä

2) kansallisiin ja kansainvälisiin ohjelmiin ja hankkeisiin, hankkeiden valmisteluun sekä osaamisen ja strategisten toimintaedellytysten kehittämiseen

3) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden maksamiseen

4) kansainvälisen yhteistyön ja ohjelmien sekä hankkeiden osallistumismaksuihin, laitetoimituksiin ja Tekesin puolesta tehtävistä matkoista muille kuin Tekesin henkilöstölle aiheutuviin matkakustannuksiin sekä

5) kansallisiin rahoitusosuuksiin eurooppalaisissa yhteistyöhankkeissa.

Avustusta voidaan maksaa myös palveluseteleinä.

Momentilta voidaan maksaa ennen vuotta 2010 momenteilta 32.20.20 ja 32.20.40 tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot.

Momentilta voidaan maksaa ennakkomaksuja budjettitalouden ukopuolisille rahoituksen saajille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tukea myönnetään erityisesti:

— riskipitoisiin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeisiin ja ohjelmiin, joilla tähdätään uuden teknologian ja osaamisen hyödyntämiseen sekä energiatalouden, ympäristö- ja hyvinvointiteknologioiden kehittämiseen teollisuudessa ja palveluissa

— tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tulosten hyödyntämiseen edistämällä uuden liiketoiminnan käynnistämistä nuorissa, pienissä ja keskisuurissa innovatiivisissa yrityksissä sekä parantamalla uusien ja nuorten innovatiivisten yritysten ja liiketoimintojen käynnistämisessä tarvittavien palveluiden saatavuutta ja laatua

— pienille ja keskisuurille yrityksille uuden teknologian, teollisoikeuksien sekä innovaatiopalvelujen hankkimiseen tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatiohankkeen osana

— innovatiivisten tuotantotekniikoiden ja -prosessien kehittämiseen ja kokeilemiseen pilottikoossa tai laitosmittakaavassa sekä koetuotantoon

— yritysten ja muiden yhteisöjen kehityshankkeiden esiselvityksiin, asiantuntijapalveluihin sekä hankkeiden valmisteluun

— kunnallisten organisaatioiden, valtion budjettitalouteen kuuluvien organisaatioiden, yritysten ja muiden yhteisöjen sellaisten innovatiivisten hankintojen suunnitteluun ja toteuttamiseen, joilla tilaaja tavoittelee toimintansa tai palveluidensa laadun ja kustannustehokkuuden merkittävää parantamista ja jotka edellyttävät tarjoajilta uuden tuotteen, tuotantomenetelmän, palvelun tai muun innovatiivisen ratkaisun kehittämistä sekä

— työelämän kehittämishankkeisiin.

Rahoituksella kannustetaan yrityksiä ja muita yhteisöjä sekä valtion budjettitalouteen kuuluvia organisaatioita tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin teknologia-, tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta sekä edistämään työelämän kehitystä. Rahoitusta myönnettäessä otetaan huomioon hankkeella tavoiteltavat suorat ja välilliset hyödyt, hankkeiden haastavuus ja innovatiivisuus, käytettävät resurssit, kehitettävä ja hyödynnettävä yhteistyö, edistettävät yhteiskunnan, työelämän ja ympäristön hyvinvointitekijät sekä Tekesin rahoituksen ja asiantuntijatyön lisävaikutus hankkeen toteutukseen ja tulosodotuksiin.

Tavoitteet vaikuttavuudelle ja tukijärjestelmän toiminnalliselle tuloksellisuudelle on esitetty Tekesin toimintamenomomentin (32.20.06) yhteydessä.

Eurooppalaisia yhteistyöhankkeita koskevat EU-tulot on merkitty momentille 12.32.99.

Valtuuden ja määrärahan käytön arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	Määräraha	Valtuus
Avustukset tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan	198 850	233 616
Julkisen tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus	193 500	204 050
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) ohjelmamaksut: pakolliset ja valinnaiset ohjelmat	18 000	21 000
Yhteensä	410 350	458 666

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	2013	2014—	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	333 740	142 500	33 500	15 000	10 000	534 740
Vuoden 2010 sitoumukset	76 610	208 000	103 230	34 100	36 726	458 666
Yhteensä	410 350	350 500	136 730	49 100	46 726	993 406

Määrärahan ja valtuuden mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

	Määräraha	Valtuus
Siirto momentilta 32.01.29	2 500	5 000
Siirto momentilta 32.01.01 (kertamenon palautus)	500	500
Tasokorotus	23 750	14 591
Yhteensä	26 750	20 091

Vuonna 2010 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 431,4 milj. euroa.

2010 talousarvio	410 350 000
2009 I lisätalousarvio	4 000 000
2009 talousarvio	383 600 000
2008 tilinpäätös	329 749 192

41. Valtionavustus eräille yhteisöille ja järjestöille elinkeinopolitiikan edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 40 217 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työ- ja elinkeinoministeriön toimintaan liittyvien järjestöjen ja valtionapuyhteisöjen valtionavustuksiin, pk-yritysten kehittämispalvelujen tuottamiseen ja ulkomaisten investointien edistämiseen

2) valtionavustusten maksamiseen pk-yritystoiminnan edistämisyhteisöille, pk-yrityksille tarkoitettujen palvelujen kehittämiseen ja alueellisiin elinkeinojen kehittämishankkeisiin

3) julkisten yhteisöjen hankkeiden rahoittamiseen

4) ulkomaankauppaa ja elinkeinopolitiikkaa edistävien järjestöjen ja yhteisöjen sekä Finpro ry:n tarjoaman perusneuvonnan, koulutuksen ja asiantuntijapalveluiden tuottamiseen sekä

5) Yritys-Suomi -portaalin ylläpitoon ja kehittämiseen.

Keksintötoiminnan tukemiseen ja edistämiseen sekä sen hallintomenoista aiheutuviin kustannuksiin, ulkomaisten investointien edistämisestä aiheutuviin kustannuksiin ja muotoilun hyödyntämisen tehostamiseen elinkeinotoiminnassa sekä yrityspalvelukonseptien ja verkkopalvelujen kehittämiseen voidaan palvelujen julkishyödykkeeseen verrattavan luonteen vuoksi myöntää EU:n yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin annetun määritelmän mukaisesti valtionavustusta kustannusten täyttä määrää vastaavasti. Myös pk-yrityksille tarkoitettujen palvelujen, luovien alojen yritystoiminnan ja talouden edistämiseen voidaan erityisissä tapauksissa niiden yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden perusteella myöntää valtionavustusta kustannusten täyttä määrää vastaavasti. Edelleen Finpro ry:n toi-

minnasta osa vientikeskusverkoston ylläpidosta sekä osa kotimaan yksiköiden toiminnasta ovat sellaisia yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin kuuluvia toimintoja, jotka rahoitetaan täyttä kustannusmäärää vastaavasti.

Elinkeinopolitiikkaa edistävien järjestöjen ja yhteisöjen valtionavustukset myönnetään valtioneuvoston tarkemmin päättämien perusteiden mukaisesti.

Yleisavustusta myönnetään ulkomaankauppaa ja elinkeinopolitiikkaa edistäville järjestöille valtionavustuslain (688/2001) ja yritysten yhteishankkeisiin myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta sekä yleisavustuksesta ulkomaankauppaa, elinkeinopolitiikkaa ja yritysten kansainvälistymistä edistäville järjestöille ja yhteisöille annetun valtioneuvoston asetuksen (1186/2005) mukaisesti. Yleisavustusta voidaan em. asetuksen nojalla myöntää järjestöille pääsääntöisesti yhteensä enintään 75 prosenttia yleisavustukseen hyväksyttävistä kustannuksista.

Valtionavustusten käytöstä ja käytön valvonnasta määrätään ministeriön päätöksillä. Valtionavustuksen käytön kannalta on perusteltua maksaa valtionavustuksesta ennakkoa.

Selvitysosa: Keksintösäätiö edistää keksinnöllisyyttä ja tukee keksintöjen kehittämistä ja hyödyntämistä riskialttiin alkuvaiheen yli. Säätiö on ainoa julkinen rahoittaja, joka voi avustaa yksityishenkilö- tai tutkijakeksijää. Säätiön perustoiminnot ovat neuvonta, keksintöjen arviointi ja niiden suojauksen, tuotekehityksen ja kaupallistamisen rahoitus sekä keksintöjen kaupallistamisen muu edistäminen. Keksintösäätiön rahoitus on riskirahoitusta.

Säätiön innovaatioasiantuntijat (IAT) TE-keskuksissa ja innovaatioasiamiehet (IAM) eri yliopistoissa varmistavat sen, että keksijät joka puolella Suomea saavat asiantuntevaa ohjausta keksintöjen kehittämiseen. Esihautomotoiminnan eli yksityishenkilöiden liikeideoiden ja erittäin varhaisen yrityskehityksen kehittämisen tavoitteena on tukea keksinnöllisyyden edistämistä sekä saattaa yksityishenkilöt ja pienyritykset, jotka hakevat osaamisen kasvattamista, kansainvälisyyttä ja kasvua muiden julkisten rahoittajien palvelujen piiriin.

Suomalainen standardisointijärjestelmä käsittää kansallisena keskusjärjestönä toimivan Suomen Standardisoimisliitto SFS ry:n sekä sen 14 toimialayhteisöä, jotka kukin vastaavat omaan toimialaansa liittyvästä standardisoinnista. SFS on elinkeinoelämälle ja julkishallinnolle palveluja tuottava järjestö, jonka tehtävänä on luoda puitteet standardisointiin osallistumiseksi, ylläpitää alan tietojärjestelmää ja tiedottaa standardisoinnista ja standardeista sekä olla vaikutuskanava kansalliseen ja kansainväliseen standardisointiin. SFS vastaa teknisten määräysten ja standardien ilmoittamista koskevan EU-direktiivin (98/34/EY) sekä maailman kauppajärjestön WTO/TBT-sopimuksen alaisista tehtävistä.

Momentin määrärahaa käytetään myös muotoilun hyödyntämisen edistämiseen elinkeinotoiminnassa sekä luovan talouden kehittämishankkeen toteuttamiseen. Naisyrittäjiä on noin kolmannes kaikista yrittäjistä, naisyrittäjien määrää pyritään hallitusohjelman mukaisesti nostamaan 40 prosenttiin. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää panostamista naisyrittäjien yrityspalvelujen kehittämiseen ja verkostoitumisen edistämiseen.

Invest in Finland -säätiön toiminnalla pyritään vaikuttamaan kasvavaan ja kansainvälistyvään yritystoimintaan houkuttelemalla Suomeen suoria investointeja, joiden tavoitteena on parantaa markkinoiden toimivuutta, monipuolistaa yritysrakennetta, lisätä työllisyyttä sekä vahvistaa osaamisperustaa. Taloudellisen laman aikana ulkomaisten suorien investointien merkitys työllistäjänä kasvaa. Invest in Finlandin toiminnassa keskeisenä kehitystyön kohteena on yhteistyön vakiinnuttaminen alueellisia investointien edistämispalveluita tarjoavien yksiköiden kanssa. Invest in Finland laajentaa toimintojaan ulkomaille, muun muassa Kiinaan.

Finpro ry ja muut ulkomaankauppaa, elinkeinopolitiikkaa ja yritysten kansainvälistymistä edistävät järjestöt ja yhteisöt tarjoavat pk-yritysten käyttöön kokonaisvaltaisia kansainvälistymiseen liittyviä perusneuvonnan palveluita ja markkinoiden syvälliseen tuntemukseen liittyviä asiantuntija- ja osaamispalveluita sekä

räätälöityjä konsulttipalveluita. Perusneuvonnan palvelut ovat pk-yrityksille maksuttomia ja vankkaa asiantuntijaosaamista edellyttävät konsulttipalvelut osin maksullisia. Finpron toiminnan rahoitusrakennetta uudistetaan vastaamaan pk-yritysten palvelujen kysyntää. Vientikeskusten ja kotimaan yksiköiden palvelut rahoitetaan osittain täyttä kustannusmäärää vastaavasti.

Finpro vakiinnuttaa alueelliset kotimaan palvelunsa ja lisää verkottumistaan muiden alueen toimijoiden kanssa. Osa Finpron palveluista voidaan suunnata ministeriön ja Tekesin ennakointityöhön liittyviin esiselvityksiin. Finpro kartoittaa uusia potentiaalisia markkina-alueita, kuten mahdollisuuksia Afrikan maihin etabloitumiseen. Yhteistyötä ulkomaankauppaa ja elinkeinopolitiikkaa edistävien järjestöjen välillä syvennetään ja lisätään konkreettisten yhteistyöhankkeitten kautta.

Elinkeinopolitiikkaa ja ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen ja yhteisöjen toiminnassa huomioidaan sekä ministeriön konsernistrategian ja innovaatiopolitiikan linjaukset että viennin ja kansainvälistymisen edistämistä koskevan VKE-strategian tavoitteet. Valtionavustusta saavat järjestöt ja yhteisöt tuottavat elinkeino- ja innovaatiopolitiikan alalla ns. yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluita (SGEI-palvelut, EY:n komission päätös 2005/842/EY).

Vaikuttavuus

— Keksintötoiminta on kiinteä osa kansallista innovaatiotoimintaa.

— Standardisointi tukee uusien teknologioiden ja markkinoiden kehittymistä ja kaupallistumista.

— Tuotteiden ja järjestelmien yhteensopivuus ja vaihdettavuus paranevat.

— Kulutus ohjautuu ympäristöä säästäviin tuotteisiin ja palveluihin.

— Suomeen kohdistuvien ulkomaisten investointien määrä ja Invest in Finlandin markkinaosuus sijoituspäätöksiä tehneiden yritysten avustamisessa kasvaa.

— Yritysten kansainvälistyminen vahvistuu ja kansainvälistymisen osaaminen syvenee.

— Yritysten vienti pyritään säilyttämään nykytasollaan.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Finpron maksuttomista perusneuvonnan ja asiantuntijoiden palveluista vähintään kaksi kolmasosaa kohdennetaan pk-yritysten hyödyksi (v. 2007: 66 %, v. 2008: 73 %).

— Ulkomaankaupan, elinkeinopolitiikan ja innovaatiopolitiikan edistämistä ja pk-yritysten toimintaympäristön kehittämistä harjoittavien yhteisöjen välinen yhteistyö ja niiden välinen tiedonvaihto lisääntyy ja syvenee.

— Naisyrittäjien määrä yrittäjäkannasta pyritään nostamaan 40 prosenttiin (v. 2009: 32 %).

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Keksintösäätiö	8 685 000
Standardisointitoiminta	1 750 000
Suomen Taideteollisuusyhdistys/ Design Forum	505 000
Luovan talouden kehittämishanke	280 000
Kansainvälisen kaupan koulutuskeskus Fintra	610 000
Suomalais-ruotsalainen kauppakamari	280 000
Suomalais-venäläinen kauppakamari	433 000
Osuuskunta Viexpo	320 000
Finland Convention Bureau	303 000
Music Export Finland	280 000
Finpro ry	21 145 000
Invest in Finland	3 548 000
Yritys-Suomi -portaali	1 000 000
PKT -säätiö	655 000
Yrittäjyyden edistäminen	423 000
Yhteensä	40 217 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Tasokorotus	1 075
Uudelleenkohdentaminen	-2 500
Siirto momentille 32.20.42	-1 000
Yhteensä	-2 425

2010 talousarvio	40 217 000
2009 I lisätalousarvio	200 000
2009 talousarvio	42 642 000
2008 tilinpäätös	37 472 000

42. Innovaatiokeskittymien kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) innovaatiokeskittymien muodostumista tukevien kehittämishankkeiden rahoittamiseen

2) Suomalaisten yritysten ja tutkimuslaitosten integroitumisen tukemiseen kansainvälisiin innovaatioverkostoihin, erityisesti FinNode-innovaatiokeskuksen toimintamenoihin ja kehittämishankkeisiin sekä

3) valtionavustusten maksamiseen osaamiskeskusohjelmaan nimettyjen klustereiden kansallisen koordinaation toimintamenoihin sekä ohjelmassa käynnistettävien yhteishankkeiden siemenrahoitukseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Hallituksen innovaatiopoliittinen selonteko asettaa tavoitteeksi vetovoimaisten innovaatiokeskittymien muodostamisen Suomeen sekä kansainvälisen integroitumisen edistämisen. Momentin määrärahaa voidaan käyttää kehittämistoimiin, jotka tukevat innovaatiokeskittymien muodostumista Suomeen sekä yhteistyötä kansainvälisiin innovaatioverkostoihin ja -keskittymiin.

FinNode-innovaatiokeskusten avulla hankitaan ymmärrystä uusista kehitystrendeistä ja luodaan uusia yhteistyömuotoja, jotka auttavat suomalaisia toimijoita kytkeytymään ylikansallisiin arvoverkostoihin. FinNode-yhteistyön kehittäminen on asetettu tavoitteeksi niin hallitusohjelmassa kuin hallituksen innovaatiopoliittisessa selonteossa. Kehittämistyö kohdistetaan innovaatiokeskusten nykyisiin kohdemaihin (Kiina, USA, Venäjä ja Japani) sekä Intiaan.

Momentin määrärahaa käytetään myös osaamiskeskusohjelmaan nimettyjen klusteriohjelmien kansallisen koordinaation rahoittamiseen sekä ohjelman toimintamallien ja palvelujen kehittämiseen. Osaamiskeskusohjelma on alueiden kehittämisestä annetun lain (602/2002) mukainen määräaikainen erityisohjelma, jonka tavoitteena on parantaa kansainvälisesti kilpailukykyisen, korkeaa osaamista vaativan yritys- ja tutkimustoiminnan sijoittumisen ja kehittämisen edellytyksiä. Ohjelmalla tuetaan alueellista erikoistumista ja työnjakoa osaamiskeskusten välillä. Osaamiskeskusklustereiden tavoitteena on uuden liiketoiminnan synnyttäminen sekä yritysten kansainvälistymisen edistäminen.

Valtionavustusta saavat yhteisöt tuottavat elinkeino- ja innovaatiopolitiikan alalla ns. yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluita (SGEI-palvelut, EY:n komission päätös 2005/842/EY).

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Tutkimuslaitosten ja yritysten integroituminen kansallisiin ja kansainvälisiin innovaatioverkostoihin vahvistuu.

— FinNode-kohdemaiden mielenkiinto Suomea kohtaan innovaatioyhteistyökumppanina ja innovaatioympäristönä vahvistuu.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Suomalaisten innovaatiojärjestelmän toimijoiden yhteistyö kansainvälistymisen edistämisessä lisääntyy.

— Tieto FinNode-kohdemaiden liiketoimintamahdollisuuksista välittyy nykyistä tehokkaammin suomalaisille innovaatiotoimijoille.

Momentin nimike on muutettu.

Momentin määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 32.20.41	1 000
Yhteensä	1 000

2010 talousarvio	3 600 000
2009 talousarvio	2 600 000
2008 tilinpäätös	2 600 000

43. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 23 100 000 euroa.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää yritysten yhteishankkeisiin myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta sekä yleisavustuksesta ulkomaankauppaa, elinkeinopolitiikkaa ja yri-

tysten kansainvälistymistä edistäville järjestöille ja yhteisöille annetun valtioneuvoston asetuksen (1186/2005) mukaisten hankkeiden maksamiseen ja toteuttamiseen.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää yllä mainitun asetuksen mukaisten ulkomailla toteutettujen kansainvälistymishankkeiden lisäksi:

1) uusien toimialojen ja palvelualojen yhteishankkeisiin, yrityslähtöisten kulttuurivientihankkeiden tukemiseen sekä matkailualan valtakunnallisiin hankkeisiin sekä

2) Shanghain vuoden 2010 maailmannäyttelyyn osallistumisen valmisteluun ja paviljongin rakentamisen kustannuksiin.

Avustus pk-yrityksille on enintään 50 %. Avustusta voidaan kuitenkin myöntää edellä mainittua korkeammin prosenttiosuuksin valtakunnallisiin ja alueellisesti merkittäviin hankkeisiin, joihin ei osallistu yrityksiä tai joiden kulut ovat vaikeasti yrityskohtaisesti kohdennettavissa tai jos hankkeen hyödyn katsotaan koituvan laajalle yritysjoukolle tai hanke on luonteeltaan poikkeava ja riskialtis.

Valtuus. Uusia avustuksia saa vuonna 2010 myöntää 25 228 000 eurolla. Mikäli vuoden 2009 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saadaan käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vielä vuonna 2010. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Yritysten yhteishankkeita toteuttavat elinkeinopolitiikkaa edistävät järjestöt ja Finpro ry, eri yhteisöt, toimialaliitot sekä yritykset.

Määrärahalla toteutetaan yritysten yhteishankkeita, joissa osallistujina on pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Yhteishankkeisiin osallistumisen tavoitteena on yrityksen viennin käynnistäminen uudella markkina-alueella sekä talousarviovuonna erityisesti nykyisen viennin volyymin ylläpitäminen ja olemassa olevien asiakkaiden säilyttäminen sekä kumppanuuksien etsiminen uusilta vientimarkkinoilta. Osallistujina yhteishankkeissa on kasvuyrityksiä, tuotekehitysvaiheen jälkeisessä kaupallistamisvaiheessa olevia yrityksiä, yritysten uusia, innovatiivisia verkostoja ja muita yritysryhmiä. Avustukset kohdennetaan erityisesti innovatiivisiin uusiin hankkeisiin korkean teknologian toimialoilla ja osallistujat voivat olla luovilla aloilla uranuurtajia, energia-, metsäsektori-, terveys- tai hyvinvointiteknologioiden aloilla uusien innovaatioiden etsijöitä, monipuolisten palveluiden kehittäjiä ja tuottajia sekä perinteisillä vientialoilla jo menestyneitä viejiä. Määrärahaa voidaan käyttää puutuote- ja puurakentamisalan kansainvälistämishankkeen rahoittamiseen.

Erityisinä kohdemaina hankkeita toteutetaan Venäjällä, Kiinassa ja Intiassa. Uusilla alueilla kuten Afrikassa tehdään esiselvityksiä ja kartoituksia suomalaisten yritysten vientimahdollisuuksista. Yhteishankkeisiin osallistuminen madaltaa yritysten kansainvälistymisen kynnystä ja nopeuttaa pk-yritysten uusille markkinoille pääsyä. Määrärahalla toteutetaan yritysten verkottumista edistäviä yhteishankkeita, yhteisosallistumisia kansainvälisiin näyttelyihin, viennin kumppanuusohjelmia sekä vientiverkostohankkeita.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti viennin ja kansainvälistymisen edistämisen tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Pk-yritysten liiketoimintaosaaminen ja kansainvälistymisen taidot vahvistuvat.

— Kasvuyritykset kansainvälistyvät ja hyötyvät yhteishankkeiden tarjoamasta lisäarvosta.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Yhteishankkeisiin osallistuvien yritysten lukumäärä kasvaa (v. 2006: 2 366, v. 2007: 2 565, v. 2008: 2 756).

— Pk-yritysten osuus yhteishankkeiden avustuksista on vähintään kaksi kolmasosaa (v. 2006: 72 %, v. 2007: 71 %, v. 2008: 86 %).

— Pk-yrityksille suunnattujen vientiverkostohankkeiden lukumäärä kasvaa (kasvu v. 2006: 22 %, v. 2007: 36 %, v. 2008: 14 %).

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	2013	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	5 856	2 500	1 500	700	10 556
Vuoden 2010 sitoumukset	17 244	4 984	2 000	1 000	25 228
Yhteensä	23 100	7 484	3 500	1 700	35 784

Vuonna 2010 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 24,7 milj. euroa.

Määrärahan ja valtuuden mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

	Määräraha	Valtuus
Shanghain maailmannäyttelyn maksatusten aikaistaminen	-4 300	-
Tasokorotus, josta 2 milj. euroa erityisesti ympäristö- ja energialiiketoiminnan kansainvälistymiseen	4 920	6 300
Yhteensä	620	6 300

2010 talousarvio	23 100 000
2009 talousarvio	22 480 000
2008 tilinpäätös	16 777 097

45. Yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelu (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää pk-yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelua sekä yrityksen toiminnan alkuvaiheen kehittämistoimenpiteitä koskevien avustusten maksamiseen siten kuin valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetussa valtioneuvoston asetuksessa (675/2007) tarkemmin säädetään.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Avustuksilla kannustetaan pk-yrityksiä tutkimus- ja kehittämistoimenpiteiden valmisteluun. Valmistelurahoitusta myönnetään enintään 15 000 euroa suuruisena avustuksena, joka myönnetään de minimis -ehtoisena.

TE-keskukset suuntaavat valmistelurahoitusta hankkeisiin, joilla edistetään pk-yritysten valmiuksia käynnistää uusia tutkimus- ja kehityshankkeita, nopeutetaan uusien liiketoimintojen käynnistämistä sekä autetaan pk-yrityksiä kansainvälistymään ja nostamaan kehittämiseen liittyvää teknologista ja muuta osaamista.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Yhä useampi pk-yritys käynnistää t&k-hankkeita.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 000 000 euroa siirtona momentilta 32.20.02.

2010 talousarvio	10 000 000
2009 talousarvio	9 000 000

50. Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen.

Selvitysosa: Kansainvälinen teknologiapalkinto, ns. Millennium-palkinto, on joka toinen vuosi myönnettävä 1 miljoonan euron suuruinen palkinto, jonka tavoitteena on lisätä Suomen kuvaa korkeatasoisena teknologia- ja hyvinvointivaltiona.

Palkinto on tarkoitus antaa henkilölle, yhteisölle tai projektille tulevaisuuteen suuntautuvasta teknologiaan pohjautuvasta ja laajasti vaikuttavasta innovaatiosta, joka edistää elämisen laatua ja humaaneja yhteiskunnallisia arvoja. Palkintohankkeen toteuttajana on Suomen teknologiapalkintosäätiö. Palkinto on jaettu aiemmin vuosina 2004, 2006 ja 2008.

2010 talousarvio	1 000 000
2008 tilinpäätös	1 000 000

83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 99 443 000 euroa.

Valtuus. Vuonna 2010 uusia lainoja saa myöntää enintään 123 165 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2009 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vielä vuonna 2010.

Lainoilla kannustetaan sekä suuria että pk-yrityksiä ja muita yhteisöjä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin teknologia-, tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta. Lainoja myönnettäessä otetaan huomioon tavoiteltavat suorat ja välilliset hyödyt, hankkeiden haastavuus ja edistyksellisyys, käytettävät resurssit, kehitettävä ja hyödynnettävä yhteistyö, edistettävät yhteiskunnan ja ympäristön hyvinvointitekijät sekä Tekesin rahoituksen ja asiantuntijatyön vaikutukset.

Määrärahaa saa käyttää valtion lainanannosta sekä valtion takauksesta ja valtion takuusta annetun lain (449/1988), valtioneuvoston asetuksilla tarkemmin säädettävin perustein ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1998/2006) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan.

Lainoja voidaan myöntää riskiehtoisena. Mikäli kehitystyö epäonnistuu teknisesti tai ei johda taloudellisesti hyödynnettävään tulokseen, Tekesillä on lainansaajan hakemuksesta oikeus antaa lainansaajalle valtioneuvoston asetuksella (298/2008) tarkemmin määriteltyjen ehtojen puitteissa lisää takaisinmaksuaikaa, muuttaa takautuvasti alun perin vieraan pääoman ehtoisena myönnetty laina tai osa siitä pääomalainaksi tai poikkeustapauksessa jättää lainan maksamaton pääoma ja korot osittain tai kokonaan takaisin perimättä. Suurille yrityksille lainaa voidaan myöntää vain erittäin painavista syistä erityisesti silloin, kun lainan riskiehto on oleellinen hankkeen toteuttamiselle ja se voidaan etukäteen määritellä.

Maksuvapautuksen piiriin tulevien lainojen enimmäismäärä on 40 000 000 euroa.

Lainat voidaan myöntää vakuutta vaatimatta. Osa rahoituksesta voidaan maksaa ennakkona.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Rahoitusta myönnetään erityisesti:

1) yrityksille ja muille yhteisöille tutkimus- ja kehitystyöhön, jonka tavoitteena on edistää kansainvälisesti kilpailukykyisten tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja parantamista,

2) riskipitoisiin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeisiin ja ohjelmiin, joilla tähdätään uuden teknologian ja osaamisen hyödyntämiseen sekä energiatalouden, ympäristö- ja hyvinvointiteknologioiden kehittämiseen teollisuudessa ja palveluissa,

3) alkavien innovatiivisten yritysten ja olemassa olevien yritysten uusien liiketoimintojen käynnistämiseen sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja tulosten liiketaloudellisen hyödyntämisen edistämiseen,

4) markkinaläheisiin riskipitoisiin kehitys- ja tuotteistushankkeisiin erityisesti pk-yrityksille,

5) innovatiivisten tuotantotekniikoiden ja -prosessien kehittämiseen ja kokeilemiseen pilottikoossa tai laitosmittakaavassa sekä koetuotantoon sekä

6) pienille ja keskisuurille yrityksille teknologiahankintoihin ja teollisoikeuksien sekä innovaatiopalvelujen hankkimiseen tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatiohankkeen osana.

Pääomalainan ehdot määräytyvät osakeyhtiölain (624/2006) mukaisesti. Valtiokonttorin hoidossa olevien Tekesin tuoteparannus-, tuotekehitys- ja pääomaehtoisten tuotekehityslainojen lainakanta oli vuoden 2008 tilinpäätöksessä 447 milj. euroa. Maksuvapautuslainojen enimmäismäärää korotetaan 20 milj. eurolla

väliaikaisesti vuosina 2010 ja 2011. Korotuksella lisätään yritysten mahdollisuuksia riskirahoitukseen erityisesti innovaatioiden kaupallistamiseen liittyen.

Lainojen takaisinmaksuista saatavat tulot on merkitty momentille 15.01.04.

Tavoitteet on esitetty Tekesin toimintamenomomentin (32.20.06) yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	2013	2014—	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	51 343	21 000	10 000	5 000	1 000	88 343
Vuoden 2010 sitoumukset	48 100	40 650	17 000	6 000	11 415	123 165
Yhteensä	99 443	61 650	27 000	11 000	12 415	211 508

Vuonna 2010 myönnettävien lainojen kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 34,3 milj. euroa.

2010 talousarvio	99 443 000
2009 I lisätalousarvio	2 000 000
2009 talousarvio	75 032 000
2008 tilinpäätös	79 824 612

Määrärahan ja valtuuden mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

	Määräraha	Valtuus
Tasokorotus	24 411	34 437

30. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

Valtuus

Työ- ja elinkeinoministeriö tai sen valtuuttamat laitokset saavat tehdä vuonna 2010 Suomen ja Venäjän välillä 15.8.2006 solmitun velkakonversiosopimuksen mukaisia tavara- tai palveluhankintoja koskevia sopimuksia sillä määrällä, joka vuoden 2006 toisessa lisätalousarviossa myönnetystä 30 000 000 Yhdysvaltain dollarin (25 000 000 euroa) velkakonversiovaltuudesta on jäänyt käyttämättä.

Selvitysosa: Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla tuetaan työvoiman osaamisen kehittämistä ja yritysten kasvua, alkavaa yritystoimintaa sekä torjutaan työttömyyttä ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia. Elinkelpoisten yritysten ja työpaikkojen selviytymistä taantuman aiheuttamien ongelmien yli tuetaan. Toiminnalla vaikutetaan sekä välittömiin taantuman tuomiin haasteisiin että toimintaympäristön pitkän aikavälin muutoksiin, joita ovat talouden globalisaatio, väestön ikääntyminen sekä energiapolitiikan ja ilmastomuutoksen tuomat haasteet.

Yhteensovitetun työllisyys- ja yrityspolitiikan toimenpiteet ovat työ- ja elinkeinoministeriön konsernistrategian mukaisia ja niillä toteutetaan sekä työnhakija- että yritysasiakkaiden tarpeita. Voimavaroja kohdennetaan vaikuttavuudeltaan parhaimpiin toimenpiteisiin. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaa toteutetaan julkisilla työvoimapalveluilla, yritysten neuvonta- ja kehittämispalveluilla, yritysrahoituksella ja työllisyysmäärärahoilla.

Ensisijaisesti painotetaan työpaikkojen ja yritysten selviytymistä taantuman yli, uusien yritysten syntymiseen tähtääviä toimia ja luodaan edellytyksiä investoinneille. Toimenpiteitä suunnataan pk-yritysten kasvun, kehittymisen ja kansainvälistymisen edistämiseen sekä yritysten rahoituksen saatavuuden turvaamiseen. Työntekijöiden osaamista kehittämällä tuetaan työurien jatku-

mista ja huolehditaan työntekijöiden työllistyvyydestä rakennemuutoksissa ja ennaltaehkäistään työttömyyttä. Uusien yritysten syntymistä edistetään antamalla alkaville yrityksille kokonaisvaltaista tukea niiden elinkaaren alkuvaiheissa neuvonnan ja koulutuksen keinoilla ja kehittämällä starttirahajärjestelmää. Yksinyrittäjätuella kannustetaan yrittäjiä ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen. Työllisyysperusteisilla investointiavustuksilla edistetään työllisyyttä ja alueiden toimintaedellytyksiä.

Toisena painopisteenä on parantaa ja kehittää työttömien ja lomautettujen osaamista ja työmarkkinavalmiuksia niin, että heillä on mahdollisimman hyvät edellytykset sijoittua työhön nopeasti tilanteen helpottuessa. Nopeaa uudelleen työllistymistä tuetaan työvoimapalveluilla. Nuorten työvoimakoulutusta ja työllistämistä työpajoilla lisätään. Lisäksi aloitetaan palvelu, jonka tarkoituksena on etsiä nuorille oppisopimuspaikkoja, samoin kuin sellaisia palveluja, joissa yhdistyy työvoimapoliittinen aikuiskoulutus ja palkkatuettu työ. Myös korkeasti koulutettujen työvoimapoliittista aikuiskoulutusta lisätään ja kehitetään koulutuksen sisältöjä. Korkeasti koulutettujen työllistymiseen yrittäjinä etsitään uusia toimintamalleja. Korjausrakentamisen työvoimatarvetta katetaan mm. muuntokouluttamalla työttömiä uudisrakentamisen osaajia enenevästi korjausrakentamisen tehtäviin. Työvoimapoliittista aikuiskoulutusta kohdennetaan taantuman aiheuttamien lomautus- ja irtisanomistilanteiden hallintaan. Yritysten kasvua ja kehittymistä edistetään toteuttamalla koulutusta ja muita yritysten kehittämistoimenpiteitä työvoimaa rekrytoivilla aloilla. Avoimet työpaikat täytetään mahdollisimman tehokkaasti. Työvoima- ja yrityspalvelujen toteutuksessa verkotutaan muiden palvelutuottajien, erityisesti seudullisten yrityspalvelujen kanssa.

Työttömyyden kasvua ja pysyvää työmarkkinoilta syrjäytymistä torjutaan. Heikoimmassa asemassa ovat nuoret, maahanmuuttajat, vajaakuntoiset ja muut vaikeasti työllistyvät. Lomautus- ja työttömyysjaksojen pitkittyminen vaikeuttaa uudelleen työllistymistä. Työttömien ja työmarkkinoille tulevien työnhakijoiden osaamista ja työkykyä lisätään, alennetaan työnantajan kohtaamaa työllistämisen kynnystä ja lisätään alueellista ja ammatillista liikkuvuutta. Toimenpiteitä kohdistetaan erityisesti nuorten ja vastavalmistuneiden nopeaan työllistymiseen ja pitkäaikaistyöttömyyden ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn. Palkkatuen käyttöä suunnataan työntekijöiden rekrytoimiseksi yrityksiin. Välityömarkkinoiden toiminnan vaikuttavuutta lisätään luomalla nykyistä järjestelmällisemmin avoimille työmarkkinoille johtavia tuettuja työllistymispolkuja. Sosiaalisten yritysten mallia kehitetään nykyistä toimivammaksi.

Työvoimapoliittisten toimenpiteiden piirissä henkilöitä keskimäärin (htv) vuoden aikana, ml. ESR-ohjelmasta rahoitettavat toimenpiteet

	2008 toteutuma[1)]	2009 arvio	2010 arvio
Työllistämistuet[2)]			
Työllistäminen valtiolle	1 230	1 200	980
Palkkatuki kunnille ja kuntayhtymille	8 560	7 600	5 850
Palkkatuki yksityiselle sektorille	19 190	20 000	22 790
Starttiraha	4 750	5 000	6 900
Työelämävalmennus työllistämistuella, osa-aikalisä	2 430	1 800	1 360
Työharjoittelu/työelämävalmennus työmarkkinatuella	10 010	12 000	11 000
Yhteensä	**46 170**	**47 600**	**48 880**

Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus			
Ammatillinen koulutus	17 980	17 900	23 290
Valmentava koulutus	8 649	5 500	10 885
Yhteensä	**26 629**	**23 400**	**34 175**
Yhteensä	**72 799**	**71 000**	**83 055**

[1] Vuoden 2008 toteutumalukuihin sisältyvät myös Kainuun hallintokokeilun toimenpiteet.

[2] Palkkatuen volyymit sisältävät myös pelkästään työmarkkinatukimäärärahoilla (33.20.52) työllistettyjä.

Palkkatuen ja starttirahan perustukea rahoitetaan tietyin edellytyksin työmarkkinatukea saavien osalta sekä työharjoittelu ja työelämävalmennus työmarkkinatuella kokonaisuudessaan sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan momentilta 33.20.52 (Työmarkkinatuki). Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta rahoitetaan työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut (33.20.53).

Finnvera Oyj:n pk-yritysten rahoitukseen sisältyy valtiontukea elinkeino- ja aluepoliittisista syistä. Erityisesti alkavien yritysten ja kasvavien yritysten rahoittamisessa Finnvera Oyj:llä on keskeinen rooli. Finnvera Oyj:n rahoituksesta suunnataan merkittävä osa yrityksiin, joiden kannattavuus tai maksuvalmius on heikentynyt taloudellisen taantuman takia, mutta joilla arvioidaan olevan edellytykset kannattavaan toimintaan suhdannetilanteen parannuttua. Erityisesti tätä tarkoitusta varten on otettu käyttöön niin sanotut suhdannelainat ja -takaukset. Finnvera-konsernin pk-yrityksiin kohdistuvassa pääomasijoitustoiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota aivan varhaisimman vaiheen yritysten oman pääoman tarpeeseen.

Rahoitusmarkkinoiden häiriöiden ja sitä seuranneen taloudellisen taantuman takia vientikysyntä on laskenut voimakkaasti. Viennin rahoituksen turvaamiseksi Suomen Vientiluotto Oy rahoittaa välittäjäpankin kautta vientikaupan edellyttämää pitkäaikaista luotonantoa. Tämän jälleenrahoitusmallin ja sen edellyttämien vientitakuiden määrän korottamisen avulla pyritään varmistamaan viennin rahoittaminen kilpailukykyisin ehdoin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti työllisyyden- ja yrittäjyyden tulosalueelle yhteistyössä konsernin muiden tulosalueiden kanssa seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulostavoitteet vuodelle 2010:

	2008 toteutuma	2009 arvio/tavoite	2010 tavoite
— Työmarkkinoiden tarpeiden mukainen osaaminen lisääntyy ja työmarkkinoiden toimivuus paranee			
Avoimille työmarkkinoille 3 kk ammatillisen työvoimakoulutuksen ja palkkatuen jälkeen sijoittuneiden osuus, vähintään %	35,6	40,0	36,0
Rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus, enintään %	38	28	28
Työhönosoituksesta täyttyneiden työpaikkojen osuus, vähintään %	8,3	15	12
— Työvoimavarat ovat käytössä			
Vaikeasti työllistyvien määrä enintään, hlöä	110 627	105 000	120 000
— Rakennemuutosten hallinta paranee ja uudelleen työllistyminen nopeutuu			
Virta yli 3 kk:n työttömyyteen, enintään %	24,4	22,0	35,0
Täyttyneiden työpaikkojen avoinna olon kesto enintään (vrk)	19	17	15

—**Yritysten aloittamiskynnys madaltuu**			
Uudet/aloittavat yritykset	10 414	10 100	10 100

— Käyttöpääoman saatavuutta rajoittava markkinapuute ei kaada yrityksiä.
— Vientikauppoja ei menetetä viennin rahoituksen markkinapuutteen takia.
— Rahoituksen saatavuus turvaa elinkelpoisten yritysten innovatiiviset investoinnit.

01. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 162 940 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) julkisen työvoimapalvelun kokeilu- ja kehittämishankkeiden menojen maksamiseen, lukuun ottamatta työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen hankkeita, jotka rahoitetaan momentilta 32.30.51 sekä

2) lähialueiden työhallintojen kehittämiseen.

Työvoiman palvelukeskusten toimintaan tarkoitetun määrärahan käyttö edellyttää, että kunnat sijoittavat yhteisiin toimipisteisiin suunnilleen saman määrän virkailijoita kuin työ- ja elinkeinotoimisto. Työ- ja elinkeinohallinto sekä kunta vastaavat yhdessä toiminnasta aiheutuvista kustannuksista työ- ja elinkeinoministeriön tarkemmin määrittelemällä tavalla.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti työ- ja elinkeinotoimistoille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Tehokkuus			
— TE-toimistojen kokonaistuottavuus (indeksi, vuosi 2004 = 100)	119	119	119
Palvelukyky ja laatu			
— työnantaja-asiakkaiden positiivisten palvelukokemusten osuus vähintään, %	57	65	65
— työnhakija-asiakkaiden positiivisten palvelukokemusten osuus vähintään, %	54	60	60

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	261 956	257 818	177 940
Bruttotulot	23 969	15 000	15 000
Nettomenot	238 987	242 818	162 940
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	25 879		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	27 197		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	14 715	15 000	14 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	13 895	14 400	13 350
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	820	600	650
Kustannusvastaavuus, %	106	104	105

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Työ- ja elinkeinotoimistot	145 690
Työvoimapalvelujen kokeilu- ja kehittämishankkeet sekä lähialue-yhteistyö	250
Työvoiman palvelukeskukset	17 000
Yhteensä	162 940

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 574 000 euroa)	310
Tuottavuustoimet (-63 htv)	-661
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	878
Muutosturvan laajennus	4 800
Siirto momentille 26.40.01 (-1 htv)	-45
Siirto momentille 32.01.01 (-2 htv)	-110
Siirto momentille 32.01.02 (-1 426 htv)	-86 188
Nuorten ohjaus- ja neuvontapalvelut	2 500
Muu muutos yhteensä	-1 362
Yhteensä	-79 878

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	162 940 000
2009 I lisätalousarvio	1 200 000
2009 talousarvio	242 818 000
2008 tilinpäätös	239 337 000

42. Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 51 146 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Finnvera Oyj:n ja sitä edeltäneen Kera Oyj:n toiminnan rahoittamiseen myönnettävään korkotukeen valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain (445/1998) ja sitä edeltäneen Kera Oyj:stä annetun lain (65/1971) nojalla annettujen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti sekä

2) yhtiöiden luotonanto- ja takaustoiminnasta syntyneiden tappioiden korvaamiseen valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain (445/1998) ja sitä edeltäneen Kera Oyj:stä annetun lain (65/1971) nojalla annettujen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti.

Valtuus. Alueellisen korkotuen piiriin kuuluvia lainoja erityisrahoitusyhtiö saa myöntää vuonna 2010 enintään 138 330 000 euroa ja elinkeinopoliittisin perustein tuettavien tukiohjelmien mukaisia erityiskorkotuen piirissä olevia lainoja yhteensä enintään 134 314 000 euroa. Valtioneuvosto voi tarvittaessa kysyntätilanteen niin edellyttäessä valtuuksien yhteismäärää ylittämättä muuttaa aluepoliittisten korkotukilainojen ja erityiskorkotukilainojen välistä jakosuhdetta sekä muuttaa korkotuellista valtuutta korkotuettomaksi.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Arvio valtiolle aiheutuvista menoista	€
Korkotuet	8 576 000
Tappiokorvaukset	42 570 000
Yhteensä	51 146 000

Korkotuet

Korkotuki mahdollistaa sen, että Finnvera Oyj voi myöntää ilman turvaavaa vakuutta riskilainoja kohtuuhinnalla erityisesti uuden yri-

tystoiminnan käynnistämiseksi sekä pk-yritysten laajentamiseksi ja kehittämiseksi.

Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain ja sen nojalla annetun valtioneuvoston sitoumuksen mukaan valtio maksaa yhtiölle korkotukea, joka voi olla alueellista korkotukea tai erityiskorkotukea. Valtio maksaa yhtiölle siirrettäväksi edelleen luotonsaajille alueellista korkotukea, joka myönnetään suuruudeltaan alueellisesti porrastettuna. Erityiskorkotukea maksetaan yhtiölle siirrettäväksi edelleen luotonsaajille erikseen määritellyistä elinkeinopoliittisista syistä annetuista luotoista.

Vuonna 2010 korkotukea maksetaan Finnvera Oyj:n vuonna 1999 tai sen jälkeen myöntämille luotoille. Korkotukea maksetaan lisäksi Kera Oyj:n ennen vuotta 1999 myöntämille luotoille Kera Oyj:stä annetun lain nojalla annettujen voimassa olevien valtioneuvoston sitoumusten mukaisena peruskorkotukena ja lisäkorkotukena.

Alueellisen korkotuen ja erityiskorkotuen piiriin kuuluvien luottojen myöntämisvaltuudet koskevat myös sitä osaa myönnetyistä luotoista, joita rahoitetaan osana Euroopan aluekehitysrahoitusta. Euroopan aluekehitysrahaston osarahoittamasta rahoitustoiminnasta EU-ohjelmakaudella 2000—2006 kertyvät korkotuet maksetaan 1.1.2009 lähtien erilliseltä sulkutililtä. Ohjelmakauden 2007—2013 osalta korkotuen valtion rahoitusosuus ja Euroopan aluekehitysrahaston osuus on budjetoitu momentille 32.50.64.

Vuonna 2002 ja sen jälkeen myönnetyistä luotoista korkotuki maksetaan Finnvera Oyj:lle samana vuonna kuin yhtiö hyvittää sen asiakkaalle. Tätä aiemmin myönnettyihin luottoihin kohdistuva korkotuki maksetaan yhtiölle luotonsaajille siirtämistä seuraavana vuonna.

Tappiokorvaukset

Luottotappiokorvaukset mahdollistavat sen, että Finnvera Oyj voi myöntää riskilainoja ja -takauksia silloinkin, kun yrityksen vakuudet ovat riittämättömiä. Kasvuyritysten ja alkavien yritysten osalta riskitasoa pidetään keskimääräistä korkeampana.

Valtioneuvosto on antanut valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain 8 §:n nojalla sitoumuksen siitä, että valtio korvaa Finnvera Oyj:n luottotappioita sitoumuksen ehtojen mukaisesti niistä luotoista ja takauksista, jotka yhtiö myöntää 1.1.1999 alkaen. Tätä ennen myönnetyistä luotoista ja takauksista, jotka Kera Oyj on myöntänyt, korvataan luotto- ja takaustappiot Kera Oyj:stä annetun lain mukaan annettujen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti.

Finnvera Oyj:n vuonna 2010 myöntämistä luotoista ja takauksista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja ensimmäisen kerran vuonna 2011.

Finnvera Oyj:n ohjelmakaudella 2000—2006 myöntämien investointi- ja käyttöpääomalainoista syntyvien luottotappioiden korvaamiseen kohdistetaan myös Euroopan aluekehitysrahaston rahoitusta. Tappiokorvaukset (EAKR- ja kansallisen osuus) maksetaan EAKR-sulkutililtä niin kauan kuin takauksia ja lainoja on voimassa.

Tavoitteet

Finnvera Oyj:n tavoitteena on talouskriisin aikana huolehtia elinkelpoisten yritysten rahoituksen saatavuudesta. Uudet Finnvera Oyj:n rahoitustuotteet, jotka ovat suhdannelainat ja -takaukset, otettiin käyttöön 6.3.2009. Ne on tarkoitettu enintään 1 000 henkilöä työllistäville yrityksille, joiden maksuvalmius tai kannattavuus on heikentynyt rahoituskriisiä seuranneen taloudellisen laskusuhdanteen takia. Järjestely on määräaikainen ja on voimassa vuosina 2009—2011. Suhdannelainoja ja -takauksia voidaan myöntää vuosina 2009—2011 enintään 900 miljoonaa euroa.

Finnvera Oyj:n luottojen ja takausten pääoman enimmäismäärää on korotettu 15.6.2009 lukien 3,2 miljardista eurosta 4,2 miljardiin euroon.

Vaikuttavuus

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Syntyvät uudet työpaikat, vähintään	12 541	11 000	10 000
Alkavien yritysten määrä, vähintään	3 307	3 700	3 500

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Takausten osuus suhteessa lainoihin, %	55	57	50
Rahoitusta saavien kasvuyritysten määrä, kpl	1 499	1 300	1 200

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	2013	2014—	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	7 506	4 965	2 927	1 546	1 781	18 725
Vuoden 2010 sitoumukset	1 070	1 872	1 692	1 198	1 327	7 159
Yhteensä	8 576	6 837	4 619	2 744	3 108	25 884

Vuoden 2010 korkotuesta kohdistamattoman korkotuen (peruskorkotuki) laskennallinen osuus on noin 0,34 milj. euroa ja kohdistetun korkotuen noin 8,23 milj. euroa.

Vuoden 2010 myöntämisestä aiheutuvat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat noin 6,6 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luottotappioiden lisääntyminen	21 880
Tasokorotus	158
Yhteensä	22 038

2010 talousarvio	51 146 000
2009 I lisätalousarvio	15 000 000
2009 talousarvio	29 108 000
2008 tilinpäätös	31 603 369

44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen alueellisesta kuljetustuesta (21/2009) annettujen säännösten mukaisten menojen maksamiseen Kainuun hallintokokeilualuetta lukuun ottamatta.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Kuljetustukea maksetaan pienten ja keskisuurten yritysten jalostamien tuotteiden jalostuspaikalta alkavista kuljetuksista kotimaassa tapahtuvan kuljetuksen osalta. Tuen maksaminen edellyttää, että tuote on jalostettu Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun, Pohjois-Karjalan, Etelä-Savon tai Pohjois-Savon maakunnan alueella taikka Saarijärven—Viitasaaren seutukunnan, Kaustisen seutukunnan tai entisen Ullavan kunnan alueella. Kuljetustukea voidaan maksaa myös satamatoiminnoista, jotka tapahtuvat Merikarvian kunnassa, sen pohjoispuolella sijaitsevissa Pohjanlahden satamissa tai laivauspaikoissa tai Saimaan vesistöalueen satamissa tai laivauspaikoissa.

Tukeen oikeuttava lyhin kuljetusmatka on 266 kilometriä. Kuitenkin niissä kuljetuksissa, joihin liittyy edellä mainittuja satamatoimintoja, lyhin tukeen oikeuttava matka on 101 kilometriä.

Kuljetustukea voidaan maksaa myös saaristokuljetusten tukena alueiden kehittämislain (602/2002) perusteella 1 ja 2 tukialueeseen määrätyiltä muualla kuin Ahvenenmaan maakunnassa sijaitsevilta pysyvästi asutuilta, ilman kiinteää tieyhteyttä olevilta saarilta alkavista Suomessa suoritettavista tavarankuljetuksista.

Kuljetustukijärjestelmän tavoitteena on alentaa syrjäisten ja harvaan asuttujen alueiden yritystoiminnalle keskimääräistä pidemmistä kuljetusmatkoista aiheutuvia lisäkustannuksia ja siten ylläpitää ja lisätä yritystoimintaa näillä alueilla. Tuki on luonteeltaan toimintatukea, jota maksetaan tapahtuneiden kuljetusten perusteella.

Tuella edistetään noin 350 yrityksen toimintaa kuljetustuen ollessa yritystä kohden keskimäärin noin 15 000 euroa.

2010 talousarvio	5 000 000
2009 talousarvio	5 000 000
2008 tilinpäätös	5 000 000

45. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 42 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yritystoiminnan tukemisesta annetun lain (1068/2000) mukaisten avustusten maksamiseen Kainuun hallintokokeilualuetta lukuun ottamatta sekä

2) valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain (1336/2006) mukaisten avustusten maksamiseen Kainuun hallintokokeilualuetta lukuun ottamatta.

Valtuus. Vuonna 2010 saa Kainuun hallintokokeilualuetta lukuunottamatta tehdä enintään 37 278 000 euron arvosta sitoumuksia valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain mukaisiin avustuksiin.

Valtuudesta varataan

1) 12 000 000 euroa käytettäväksi valtioneuvoston nimeämillä äkillisen rakennemuutoksen alueilla

2) enintään 9 800 000 euroa käytettäväksi avustuksiin yksinyrittäjille ensimmäisen työntekijän palkkaamiseksi sekä

3) enintään 1 000 000 euroa kyläkauppojen investointeihin myönnettäviin avustuksiin.

Mikäli vuoden 2009 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saadaan käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vielä vuonna 2010.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentin mukaisia avustuksia suunnataan aloittamisvaiheessa olevien pk-yritysten kilpailukyvyn parantamista, pk-yritysten kasvua, osaamista, verkostoitumista ja kansainvälistymistä edistäviin sekä pk-yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin.

Äkillisen rakennemuutoksen alueilla avustuksia suunnataan erityisesti uusia työpaikkoja sekä työllistämismahdollisuuksia luoviin hankkeisiin.

Yksinyrittäjille myönnettävillä avustuksilla edistetään ensimmäisen työntekijän palkkaamista myöntämällä yksinyrittäjille avustusta palkkamenoihin.

Kyläkauppojen investointeihin myönnettävien avustusten tavoitteena on kyläkauppojen kilpailukyvyn parantaminen. Avustusta suunnataan hankkeisiin, joilla parannetaan ja monipuolistetaan kyläkaupan palveluja.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Syntyvät uudet työpaikat	2 109	1 600	1 600
Uusien yritysten lukumäärä	210	270	210

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Momentin mukaisten avustusten keskimääräinen käsittelyaikatavoite 65 päivää (toteutuma v. 2008: 76 päivää).

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	2013	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	35 000	17 778	5 700	-	58 478
Vuoden 2010 sitoumukset	7 000	15 422	11 000	3 856	37 278
Yhteensä	42 000	33 200	16 700	3 856	95 756

Vuonna 2010 myönnettävien tukien aiheuttamat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 35,3 milj. euroa.

2010 talousarvio	42 000 000
2009 talousarvio	36 900 000
2008 tilinpäätös	18 617 097

48. Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain (1137/1996) mukaisen korkotuen maksamiseen

2) julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausyhtiöstä annetun lain (1136/1996) tarkoittamalle yhtiölle, Suomen Vientiluotto Oy:lle, maksettavan hallinnointipalkkion suorittamiseen sekä

3) Valtiokonttorille korontasaussopimuksista aiheutuvien korko- ja valuuttariskien suojaukseen tarvittavien toimenpiteiden ja kustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain (1137/1996) nojalla työ- ja elinkeinoministeriöllä on oikeus antaa korontasausyhtiölle sitoumuksia siitä, että yhtiö voi tehdä korontasaussopimuksia vuosina 2009—2010 enintään 6 000 milj. euron pääoma-arvosta. Enimmäispääoma-arvoa laskettaessa otetaan huomioon voimaan tulleiden korontasaussopimusten erääntymätön pääoma ja sitovien korontasaustarjousten pääomasta 30 prosenttia. Korontasaustoiminnan osalta limiitistä oli vuoden 2008 lopussa sidottu 4 243,5 milj. euroa, josta korontasaussopimusten osuus oli 1 962,0 milj. euroa. Korontasaustarjous- ja korontasaussopimuskanta uusiutuu ja muuttuu jatkuvasti lain asettaman enimmäismäärän puitteissa ja ainoastaan osa tarjouskannasta etenee sopimusvaiheeseen.

Käynnissä olevalla maailmanlaajuisella talouden taantumalla on merkittävä negatiivinen vaikutus suomalaiseen vientiin, mikä saattaa vähentää korontasaussopimusten toteutumista. Vuoden 2009 alusta käyttöön otettu viennin jälleenrahoitusmalli vähentää osaltaan myös korontasauksen toteutumista kysynnän siirtyessä jälleenrahoitukseen.

Vientiluottoja koskevia korontasaussopimuksia arvioidaan tehtävän vuosina 2010—2011 vuosittain 200 milj. euron arvosta ja sen jälkeen vuosittain 300 milj. euron arvosta. Alusluottoja koskevia korontasaussopimuksia arvioidaan tehtävän 100 milj. euron arvosta vuonna 2010 ja sen jälkeen vuosittain 200 milj. euron arvosta. Suojaussopimuksista arvioidut menot perustuvat helmikuun 2009 lopussa voimassa oleviin suojaussopimuksiin. Mahdollisista uusista suojaussopimuksista koituvia menoja ei sisälly arvioon.

Arvio valtiolle aiheutuvista menoista	€
Vientiluottojen korontasaussopimukset	1 500 000
Suojaustoimenpiteet	7 100 000
Yhteensä	8 600 000

Korontasaussopimuksista sekä korko- ja valuuttariskien suojaamisesta voi aiheutua menojen lisäksi myös korkohyvityksiä ja suojaustuloja. Vuonna 2008 valtio sai korkohyvityksiä ja suojaustuloja yhteensä 10,1 milj. euroa. Korontasaustoiminnasta vuonna 2010 valtiolle tulevien korkohyvitysten ja suojaustulojen arvioidaan olevan yhteensä 24,1 milj. euroa.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Suomalaisilla viejillä on kansainvälisesti kilpailukykyiset ehdot ja Suomen vienti- ja alustoimitukset kasvavat.

Korontasaussopimuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	2013	2014	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Vientiluottojen korkotuki	1 500	3 100	4 600	6 400	7 400	23 000
Alusluottojen korkotuki	-	-	1 800	4 700	6 600	13 100
Suojausmenot	7 100	4 500	500	-	-	12 100
Yhteensä	8 600	7 600	6 900	11 100	14 000	48 200

2010 talousarvio	8 600 000
2009 talousarvio	14 700 000
2008 tilinpäätös	34 114 917

50. Palkkaturva (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 29 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) palkkaturvalain (866/1998) ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) mukaisten menojen maksamiseen

2) takaisinperittyjen saatavien palautusten ja niistä kertyvien korkojen maksamiseen sekä

3) enintään 673 000 euroa palkkaturvamenettelyyn liittyviin viranomaismaksuihin ja oikeudenkäyntikuluihin sekä konkurssikustannusten maksamiseen.

Momentin määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Palkkaturvajärjestelmä turvaa työntekijän työsuhteesta johtuvien saatavien maksamisen työnantajan konkurssin ja muiden maksukyvyttömyystilanteiden varalta. Palkkaturvana voidaan maksaa sellaiset työsuhteesta johtuvat saatavat, jotka työnantaja olisi ollut velvollinen työntekijälle maksamaan.

Palkkaturvamenoja vastaavat tulot 28 827 000 euroa on merkitty momentille 12.32.31.

Palkkaturvapalautusten arvioidut 1 000 000 euron korot on budjetoitu momentille 12.32.99.

Palkkaturvan tunnuslukuja

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Palkkaturvaa maksettu (1 000 euroa)	24 214	22 000	29 500
Palkkaturvaa peritty takaisin työnantajilta (1 000 euroa)	4 227	4 000	6 000
Palkkaturvaa saaneiden työntekijöiden lukumäärä	7 714	6 500	8 900
Palkkaturvapäätöksen saaneiden työnantajien lukumäärä	2 243	2 500	2 800
Hakemusten keskimääräinen käsittelyaika (pv)	36	50	50
Hakemuksista käsitelty alle 2 kuukaudessa (%)	80	70	70

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 7 500 000 euroa työnantajien palkanmaksuvaikeuksien lisääntymisen johdosta.

2010 talousarvio	29 500 000
2009 talousarvio	22 000 000
2008 tilinpäätös	24 214 697

51. Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 560 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 1 §:n mukaisen työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen hankintaan ja julkiseen työvoimapalveluun kuuluvista etuuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (1346/2002) 1 luvun 3 §:n ja 2 luvun 7 §:n mukaisten ennen koulutuksen alkua myönnettävien ylläpitokustannusten korvausten maksamiseen

2) työvoimakoulutuksen opiskelijavalinnasta, tiedottamisesta, tarjouspyyntö- ja hankintailmoittelusta aiheutuvien menojen maksamiseen, työvoimakoulutuksen suunnittelua ja hankintatoimintaa tukevasta kehittämis-, kokeilu- ja selvitystyöstä ja koulutus- ja konsulttipalvelujen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen työvoimakoulutukseen liittyviin tehtäviin

3) koulutuksen ja majoituksen hankkimiseen Pohjoiskalotin koulutussäätiöltä

4) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 7 luvun 4 §:n mukaiseen työttömien työllistämiseen valtion virastoille ja laitoksille enintään 1 840 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen enintään 2 400 euron suuruisen kuukausipalkan mukaisesti sekä työn järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin

5) palkkatuen perustuen osuuden maksamiseen työnantajalle sen työllistäessä työttömyyspäivärahalla olevan henkilön tai muun työmarkkinatukeen oikeutetun henkilön kuin julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 1 luvun 7 §:n mukaisen vaikeasti työllistyvän tai vähintään 130 päivää työmarkkinatukea saaneen työttömän, joka täyttää mainitun lain 7 luvun 12 a §:n edellytykset, tai yhdenjaksoisesti vähintään 65 päivää työmarkkinatukea saaneen nuoren työttömän

6) työllistämistuen perustuen osuuden maksamiseen toimeentulon turvaamiseksi julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 7 luvun 5 §:n mukaisesti starttirahana muulle kuin työmarkkinatukeen oikeutetulle henkilölle sekä 8 luvun 1 §:n mukaiseen työelämävalmennukseen osallistuvalle työttömälle työnhakijalle, joka ei ole oikeutettu työmarkkinatukeen

7) työllistämistuen lisäosien maksamiseen julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 7 luvun 9 §:n mukaisesti

8) lisätukien maksamiseen kunnille julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 7 luvun 12 §:n mukaisesti

9) eräiden työllisyysmäärärahojen käytöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (1345/2002) mukaisesti työllisyyspoliittisiin avustuksiin kunnalle, kuntayhtymälle ja muulle yhteisölle, säätiölle sekä sosiaaliselle yritykselle

10) starttirahan hakijoiden yritystoiminnan edellytysten selvittämisestä aiheutuviin menoihin

11) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 6 luvun 11 §:n 2 momentin ja 13 §:n 1 momentin 1 ja 4 kohdan mukaisista ammatinvalinnan, urasuunnittelun ja ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteistä aiheutuvien palvelujen tuottajan palvelumaksujen maksamiseen, julkiseen työvoimapalveluun kuuluvista etuuksista annetun valtioneuvoston asetuksen 7 luvun mukaisen työolosuhteiden järjestelytuen maksamiseen, julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 10 luvun 2 §:n 2 ja 3 momenttien ja julkiseen työvoimapalveluun kuuluvista etuuksista annetun valtioneuvoston asetuksen 4 luvun mukaisten ylläpitokustannusten korvausten ja toimeentulon turvaamiseksi tarkoitetun päivärahan maksamiseen sekä julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 10 luvun 6 §:n 2 ja 3 momenttien mukaisen ylläpitokorvauksen maksamiseen

12) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 3 luvun 1 §:n mukaisten täydentävien palvelujen hankintaan ja lain 10 luvun 6 §:n mukaisen harkinnanvaraisen ylläpitokorvauksen maksamiseen työnhakuvalmennukseen osallistuvalle

13) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 6 luvun 14 §:n mukaisen vakuutusturvan kustannuksiin sekä vakuutusturvan järjestämiseen henkilöille, jotka osallistuvat julkiseen työvoimapalveluun kuuluvista etuuksista annetun valtioneuvoston asetuksen 4 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun työhön valmennukseen muussa palveluyksikössä

14) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 10 luvun 1 §:n mukaisen liikkuvuusavustuksen maksamiseen

15) enintään 437 000 euroa Venäjän lähialueiden työvoiman ammatillisesta kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen työ- ja elinkeinoministeriön tarkemmin päättämällä tavalla sekä

16) ennen työllisyyslain (275/1987) voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin.

Kainuun hallintokokeilualueella määrärahaa saa käyttää vain kohdan 1 mukaisten ennen koulutuksen alkua myönnettävien ylläpitokustannusten korvausten maksamiseen sekä kohtien 2 ja 10—15 menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Siirtomenot budjetoidaan suoriteperusteisena lukuun ottamatta Valtiokonttorin tapaturmavakuutusmaksuja, jotka budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

1) Vuonna 2010 saa julkisten työvoimapalvelujen ja niitä täydentävien palvelujen hankinnasta aiheutua valtiolle Kainuun hallintokokeilun piiriin kuuluvia työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen hankintoja lukuun ottamatta menoja vuoden 2010 jälkeen enintään 110 200 000 euroa.

2) Vuonna 2010 saa tehdä Venäjän lähialueiden työvoiman ammatillista kehittämistä koskevia hankintasopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2010 jälkeen enintään 100 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus	
Koulutuksen hankinta yhteensä (7 703 216 opiskelijatyöpäivää, otp * 37,3 €)	
— Ammatillisen koulutuksen hankinta (5 230 487 otp * 39,8 €) (sis. muutosturvan toimintamallin mukaista koulutusta n. 1 050 000 otp)	209 150 000
— Valmentavan työvoimakoulutuksen hankinta (2 472 729 otp * 29,5 €) (josta maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen 34 milj. euroa, n. 1 152 000 otp)	72 600 000
Opiskelijavalinta sekä kehittämis-, tiedotus- ja ilmoitustoiminta	2 660 000
Etuudet ennen työvoimakoulutuksen alkua	600 000
Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä hankittava koulutus (80 vuosipaikkaa * 18 750 €)	1 500 000
Yhteensä	286 510 000
Työllistäminen	
Työllistäminen valtionhallintoon (480 htv * 23 600 €)	11 440 000
Työllistäminen kunnille ja kuntayhtymille (4 850 htv * 6 500 €)	31 500 000
Työllistäminen yksityiselle sektorille yhteensä	197 100 000
— palkkatuki (18 000 htv * 6 300 €)	113 400 000
— starttiraha (6 900 htv * 6 600 €)	45 500 000
— työelämävalmennus (600 htv * 10 700 €)	6 400 000
— osa-aikalisä (760 htv * 6 300 €)	4 800 000
— työllisyyspoliittinen avustus	25 000 000
— starttiselvitykset	2 000 000
Yhteensä	240 040 000

Julkisen työvoimapalvelun erityistoimet	
Työhönsijoittumisen ja ammatinvalinta- ja urasuunnittelun erityismenot (24 880 toimenpidettä * 432 €)	10 750 000
Ryhmä- ja muiden palvelujen hankinta sekä työnhakuvalmennukseen osallistuvien ylläpitokorvaukset	16 000 000
Pitkäaikaistyöttömien eläke-edellytysten selvittäminen (3 670 toimenpidettä * 600 €)	2 200 000
Liikkuvuusavustus/matka-kustannusten korvaus (17 180 * 209 €)	3 590 000
Liikkuvuusavustus/muuttoavustus (715 hlöä * 700 €)	500 000
Yhteensä	33 040 000
Vakuutusturva	723 000
Lähialueyhteistyö	
Venäjän lähialueiden työvoiman ammatillinen kehittäminen (enintään) (pääasiassa koulutusta)	437 000
Kaikki yhteensä	560 750 000

Valtionhallintoon työllistämiseen varatusta 11 440 000 euron määrärahasta on tarkoitus käyttää 2 000 000 euroa valtion ja pääkaupunkiseudun välisen aiesopimuksen toteuttamiseksi palkkaamalla yhteensä 40 henkilötyövuotta vastaava lisähenkilöstö palkkatuettuun työhön työ- ja elinkeinotoimistoihin. Tämän myötä työ- ja elinkeinotoimistot kohdistavat pääkaupunkiseudun aiesopimukseen liittyen yhteensä 40 henkilötyövuotta vastaavan lisävoimavaran maahanmuuttajien kotouttamisen ja työllistymisen nopeuttamiseen ja tehostamiseen.

Muutosturvan toimintamallin mukaiseen työvoimakoulutukseen, muuttoavustukseen ja starttirahaan arvioidaan käytettävän 39 000 000 euroa.

Työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien koulutusaikainen toimeentulo maksetaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokasta momenteilta 33.20.53 sekä 33.20.52. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokasta momentilta 33.20.52 maksetaan palkkatuen perustukea tietyin edellytyksin työmarkkinatukea saavien osalta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain ja työttömyysturvalain (1290/2002) muuttamisesta siten, että ylläpitokorvaus nousee 8 eurosta 9 euroon päivässä ja korotettuna maksettava ylläpitokorvaus 16 eurosta 18 euroon päivässä. Korotusten arvioidaan lisäävän tältä momentilta maksettaviin harkinnanvaraisiin ylläpitokorvauksiin käytettävän määrärahan tarvetta 685 000 eurolla.

Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 7 luvun 6 §:n 1 momentti edellyttää huolehdittavan siitä, ettei minkään työmarkkina-alueen työttömyys olennaisesti ylitä maan keskimääräistä työttömyyden tasoa. Sovelletun määritelmän mukaisesti tämä tarkoittaa vuositasolla työmarkkina-alueen työttömyyden ylittymistä 80 prosentilla maan keskimääräisestä tasosta. Määrärahojen käyttö voidaan kuitenkin aloittaa työttömyyden tason ylittymisen estämiseksi, kun työmarkkina-alueen työttömyys ylittää vuositasolla vähintään 60 prosentilla maan keskimääräisen tason.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2008 toteutuma	2009 arvio/tavoite	2010 tavoite
Työvoimakoulutuksen yhteishankintakoulutuksen osuus hankituista opiskelijatyöpäivistä vähintään, %	7,9	15,0	10,0
Tuella palkatuista henkilöistä yrityksissä vähintään, %	32,2	35,0	31,0

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	2013	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Työvoimakoulutus					
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	82 228	23 859	4 000	-	110 087
Vuoden 2010 sitoumukset	-	80 000	25 000	5 000	110 000
Valtuus yhteensä	82 228	103 859	29 000	5 000	220 087
Ryhmä- ja muut palvelut					
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	100	100	-	-	200
Vuoden 2010 sitoumukset	-	100	100	-	200
Valtuus yhteensä	100	200	100	-	400
Venäjän lähialueiden työvoiman ammatillinen kehittäminen					
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	100	-	-	-	100
Vuoden 2010 sitoumukset	-	100	-	-	100
Valtuus yhteensä	100	100	-	-	200
Valtuudet yhteensä	82 428	104 159	29 100	5 000	220 687

Vuonna 2010 myönnettävän rahoituksen kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 104,2 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muutosturvan laajennus	14 000
Kertaluonteisten erien poistuminen	-10 900
Työllisyystilanteen heikkenemisestä aiheutuva korotus	80 210
Yhteensä	83 310

2010 talousarvio	560 750 000
2009 I lisätalousarvio	22 000 000
2009 talousarvio	477 440 000
2008 tilinpäätös	490 636 327

64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain perusteella eräiden työllisyysmäärärahojen käytöstä annetun valtioneuvoston asetuksen 1 luvun mukaisiin investointiavustuksiin ja 2 luvun mukaiseen työllisyystyöohjelmaan lukuun ottamatta Kainuun hallintokokeilua sekä

2) investoinneiksi katsottavista valtion hankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen lukuun ottamatta Kainuun hallintokokeilua.

Momentilta saa maksaa myös sijoitusmenoja, jotka budjetoidaan maksatuspäätösperusteisina.

Valtuus. Vuonna 2010 saa Kainuun hallintokokeilualuetta lukuun ottamatta tehdä enintään 13 000 000 euron arvosta uusia sitoumuksia työllisyysperusteisiin investointeihin. Vuoden 2009 valtuuden käyttämättä jäävästä osasta saa tehdä sitoumuksia vuonna 2010.

Valtuudesta varataan 5 000 000 euroa käytettäväksi valtioneuvoston nimeämille äkillisten rakennemuutosten alueille.

Selvitysosa: Työllisyysperusteisten investointien tavoitteena on tukea alueellista ja paikallista työllisyyttä sekä lieventää työttömyyttä ja äkillisten rakennemuutosten aiheuttamia ongelmia. Määrärahaa osoitetaan osarahoituksena kuntien, kuntayhtymien ja muiden yhteisöjen työllisyysperusteisiin investointeihin (investointiavustus) ja valtion rakennuttaville virastoille (työllisyystyöohjelma). Inves-

tointiavustuksilla pyritään edistämään uusien työpaikkojen syntymistä. Työllisyystyöohjelmaa käytetään virastojen ja laitosten investointihankkeiden osarahoitukseen ja sillä pyritään aientamaan työllisyyden hoidon kannalta merkittäviä hankkeita. Päätettäessä rahoitettavista hankkeista käytetään apuna työllisyysvaikutusarviointia. Momentilta rahoitettavien investointien rakennusaikaiset työllisyysvaikutukset ovat arviolta 610 henkilötyövuotta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Investointiavustus				
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	10 816	3 787	2 800	17 403
Vuoden 2010 sitoumukset	2 582	4 725	1 793	9 100
Työllisyysperusteiset investoinnit yhteensä	13 398	8 512	4 593	26 503
Työllisyystyöohjelma				
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	4 636	1 623	1 200	7 459
Vuoden 2010 sitoumukset	1 106	2 025	769	3 900
Työllisyystyöohjelma yhteensä	5 742	3 648	1 969	11 359
Valtuudet yhteensä	19 140	12 160	6 562	37 862

Vuonna 2010 myönnettävien tukien aiheuttamat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 12,5 milj. euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Investointiavustus	13 398 000
Työllisyystyöohjelma	5 742 000
Yhteensä	19 140 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 2 180 000 euroa ja valtuuden mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 3 400 000 euroa kertaluonteisten erien poistumisen johdosta.

2010 talousarvio	19 140 000
2009 I lisätalousarvio	1 500 000
2009 talousarvio	21 320 000
2008 tilinpäätös	25 459 933

80. Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleenrahoitustoimintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 500 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen Vientiluotto Oy:lle viennin jälleenrahoitustoimintaa varten myönnettyjen lainojen maksamiseen ja

2) Valtiokonttorille jälleenrahoitustoimintaan myönnetyistä lainoista aiheutuvien korkoja valuuttariskien suojaukseen tarvittavien toimenpiteiden aiheuttamien koron yhteydessä tai muuten lainan saajalta perittyjen kustannusten maksamiseen.

Valtuus. Mikäli vuoden 2009 viennin jälleenrahoitustoiminnan 3 000 000 000 euron lainavaltuutta on jäänyt käyttämättä, saadaan käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vielä vuonna 2010. Jälleenrahoitustoiminnan 3 000 000 000 euron lainanvaltuudesta enintään 2 000 000 euroa vastaava määrä voidaan myöntää Yhdysvaltain dollareina laskettuna nostopäivän kurssiin.

Selvitysosa: Vientihankkeiden ns. jälleenrahoitusmallissa Suomen Vientiluotto Oy jälleenrahoittaa koti- ja ulkomaisen luotto- tai rahoituslaitoksen suomalaiseen pääomatavaravientiin järjestämiä ostajaluottoja OECD-ehdoin. Jälleenrahoitus toteutetaan Suomen Vientiluotto Oy:lle myönnetyillä lainoilla.

Lainojen korkoehtojen valmistelussa otetaan huomioon rahoitusmarkkinoiden kehitys ja kilpailevien vientiluottolaitosten noudattama korkopolitiikka. Lainan maksatus tapahtuu samassa aikataulussa kuin Suomen Vientiluotto Oy:n myöntämä jälleenrahoitus. Jälleenrahoitus myönnettäisiin vain hankkeille, joille on myönnetty vientitakuu. Tarkoituksena on, että Suomen Vientiluotto Oy:n rahoitusosuuden enimmäismäärä on 100 % rahoitettavasta OECD-ehtoisen vientiluoton määrästä kuitenkin enintään Finnvera Oyj:n takuukatetta vastaava määrä ja että välittäjäpankin rahoitusosuuden tai takauksen on oltava vähintään 5 % rahoitettavan OECD-ehtoisen vientiluoton määrästä. Tarkoituksena on lisäksi, että Suomen Vientiluotto Oy myöntäisi jälleenrahoitusta lähinnä vain tilanteissa, joissa vientihanke saattaisi merkittävästi vaikeutua sen vuoksi, että markkinoilla ei ole saatavissa rahoitusta kilpailukykyisin ehdoin. Rahoitusmarkkinoiden toimintaa koskevan arvion perusteella päätetään, onko Suomen Vientiluotto Oy:n selvitettävä rahoituksen saatavuus markkinoilta (markkinapuute-ehto) ennen jälleenrahoituslluoton myöntämistä. Lisäksi edellytetään, että jälleenrahoituksen saava pankki täyttää riittävät vakavaraisuutta ja taloudellista toimintakykyä koskevat vaatimukset.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Viennin rahoituksen jatkuvuus on turvattu.

2010 talousarvio	1 500 000 000
2009 I lisätalousarvio	1 250 000 000
2009 talousarvio	250 000 000

(87.) Pääomalaina Finnvera Oyj:lle Suomen Vientiluotto Oy:n pääomittamiseen (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 talousarvio	6 000 000

(88.) Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 I lisätalousarvio	100 000 000
2009 talousarvio	50 000 000

89. Pääomalaina Finnvera Oyj:lle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korottoman ja vakuudettoman osakeyhtiölain (624/2006) 12 luvun 1 §:ssä tarkoitetun pääomalainan myöntämiseen Finnvera Oyj:lle.

Selvitysosa: Määräraha käytetään Finnvera Oyj:n rahoituskriisistä aiheutuneen heikentyneen vakaraisuuden parantamiseen siten, että yhtiön vakavaraisuus säilytetään vähintään 16 % tasolla, jotta Finnvera Oyj:llä on edellytykset taloudellisen taantuman tilanteessa tehokkaasti hoitaa tehtäväänsä tarjoamalla rahoituspalveluja erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten toimintaan sekä yritysten kansainvälistymiseen ja vientiin. Tarkoituksena on, että pääomalainan takaisinmaksuaika olisi enintään seitsemän vuotta.

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	30 000 000
2009 talousarvio	30 000 000

40. Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä

Valtuus

Luottolaitosten varoista myönnettävien eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 4 §:n mukainen turvavarastointilainojen korkohyvityksen enimmäismäärä on 5 prosenttia. Uusia turvavarastolainoja saa hyväksyä vuonna 2010 enintään 8 409 000 euroa.

Turvavarastolain (970/1982) 7 §:n mukaisia varastoavustuksia saa myöntää vuonna 2010 enintään 34 000 euroa.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriön keskeisten toimintalinjausten toteutuminen riippuu rahoitus- ja kehityshankkeiden lisäksi keskeisesti myös lainsäädännön ja muun toimintaympäristön kilpailukykyisyydestä.

Yritysten kattava ja luotettava talousinformaatio antaa eri osapuolille riittävät tiedot niiden taloudellisesta tilasta. Toimiva ja kansainvälisesti uskottava tilintarkastusjärjestelmä varmentaa informaation oikeellisuuden. Taloudellisen informaation merkitys korostuu pörssiin listatuissa yhtiöissä, joita koskeva luotettava ja ajantasainen tieto on tehokkaasti toimivien pääomamarkkinoiden välttämätön ehto. Taloudellista raportointia kehitetään erityisesti tilintarkastajajärjestelmän kokonaisuudistuksen sekä hallinnollisen taakan pienentämistä koskevien hankkeiden kautta. Yritysten vapaaehtoista yhteiskuntavastuun raportointia kannustetaan.

Toimiva ja kilpailukykyinen teollisoikeusjärjestelmä varmistaa yritysten innovaatioiden ja muun aineettoman omaisuuden suojan ja hyödyntämisen. Valtioneuvoston keväällä 2009 antama periaatepäätös aineettomien oikeuksien strategiasta sisältää lukuisia toimenpiteitä, joilla pyritään varmistamaan toimintaympäristön kilpailukykyisyys tällä alueella. Strategian toimenpiteiden toteuttaminen edellyttää aktiivista yhteistyötä viranomaisten ja yrityselämän kesken. Strategian toimenpiteenä esitetyn Patentti- ja rekisterihallituksen evaluoinnin yhteydessä arvioidaan viraston yhteiskunnallinen vaikuttavuus sekä sen rooli tulevaisuudessa.

Laadukas sisämarkkinalainsäädäntö ja sen tehokas kansallinen täytäntöönpano on edellytyksenä sisämarkkinoiden toimivuudelle. Kansalaisten, yritysten ja viranomaisten toimintaa sisämarkkinoilla tukevat informaatio- ja ongelmanratkaisupalvelut organisoidaan uudelleen vuonna 2009 valmistellun kansallisen sisämarkkinastrategian pohjalta. Palveludirektiivin toimeenpano jatkuu myös vuoden 2010 aikana. Toimeenpanon edellyttämä hallinnollinen yhteyspiste perustetaan Kuluttajavirastoon ja Yritys-Suomi -palvelun yhteyteen luodaan direktiivin edellyttämä keskitetty asiointipiste.

Moderni kilpailupolitiikka on olennainen elinkeinopolitiikan osa ja kilpailukyvyn säilyttämisen ja parantamisen välttämätön ehto. Terveesti toimivat markkinat on edellytys talouden elpymiselle. Kannusteet sulkea kilpailijoita keinotekoisesti pois markkinoilta vahvistuvat hyödykkeiden kysynnän ja tuotantokapasiteetin käyttöasteen ollessa heikkoja. Uudistettu kilpailulaki saatetaan voimaan vuoden 2010 aikana. Tavoitteena on muun muassa kilpailurikkomuksia koskevan sanktiojärjestelmän tehostaminen ja sen mahdollistaminen, että Kilpailuvirasto voi keskittyä aiempaa selkeämmin olennaisiin kilpailua rajoittaviin järjestelyihin. Julkisen ja yksityisen sektorin keskinäistä asemaa arvioidaan ja kehitetään siten, että osapuolet voivat toimia kilpailuneutraalisti markkinoilla. Valtiontukisääntelyä pyritään kehittämään siten, että tukijärjestelyt eivät aiheuta kilpailun vääristymiä. Erityisesti talouden laskusuhdanteessa on tärkeää tunnistaa aidosti elinkelpoiset yritykset toimijoista, joiden kannattavuus perustuu jatkuvaan julkiseen rahoitukseen. Taloudellisten yleishyödyllisten palvelujen toteuttamistavoiksi kehitetään vaihtoehtoisia toimintamalleja. Varmistetaan, että suomalaiset viranomaiset ja elinkeinonharjoittajat ovat hyvin informoituja jatkuvasti kehittyvistä EY:n valtiontukisääntelyn periaatteista ja velvoitteista. Julkisten hankintojen sääntelyä tehostetaan muun muassa sanktiojärjestelmää tiukentamalla. Sääntelyllä

myös luodaan mahdollisuuksia uusiin sähköisiin menettelyihin, joiden avulla yrityksillä on aiempaa helpompi ja tasapuolisempi pääsy julkisiin hankintoihin.

Toimivat työmarkkinat, ajanmukainen työlainsäädäntö ja hyvä työelämän laatu ovat yritysten kilpailuetuja. Yritysten tasapuolisista kilpailuedellytyksistä huolehditaan muun muassa työlainsäädännön keinoin. Edistetään tietoisuuden leviämistä työelämän laadun ja tuottavuuden yhtäaikaisen parantamisen mahdollisuuksista työpaikoilla myös osana vastuullista yritystoimintaa. Yritysten yhteiskuntavastuullisuus ja eettiset toimintatavat korostuvat yrityksille kilpailuetua tuottavina tekijöinä. Työelämän laadun kehittämiseen liittyvissä toimissa hyödynnetään uudistettua työ- ja elinkeinoministeriön matriisiorganisaatiota. Työmarkkinoiden joustavuus ja työntekijöiden turva pyritään yhdistämään työ- ja elinkeinopolitiikan ratkaisuissa tasapainoisella tavalla. Työssä jatkamisen edellytysten parantaminen nähdään entistä selkeämmin myös yritysten taloudellisena arvona. Työelämän laadun kehittämisen toimenpidehankkeen tavoitteina ovat, että yrityksissä tunnetaan entistä paremmin työelämän laadun ja tuottavuuden väliset yhteydet ja että pitkäjänteisen henkilöstön ja toimintatapojen kehittämisen merkitys työpaikoilla tunnustetaan. Hyvä johtaminen, elinkaarijohtamista tukeva ja jouston ja turvan tasapainon täyttävä lainsäädäntö, osaamisen suunnitelmallinen kehittäminen, vastuullinen yritystoiminta sekä julkisten ja yksityisten resurssien oikea allokointi ovat hankkeen toiminnan kohteita.

Kuluttajapoliittisen ohjelman toimeenpano saatetaan päätökseen ja käynnistetään ohjelman tulosten arviointi. Kuluttajanäkökulman huomioimista yhteiskuntapolitiikan eri lohkoilla vahvistetaan tiivistämällä yhteistyötä viranomaisten, elinkeinoelämän sekä kuluttaja- ja kansalaisjärjestöjen kesken. Kuluttajapolitiikalla varmistetaan, että kuluttajilla on käytössään oikeaa tietoa asumisen, liikkumisen ja tuotteiden ympäristövaikutuksista. Kuluttajahallinnon uudistamistyötä jatketaan tehtyjen evaluointien tulosten pohjalta ja varmistetaan järjestelmän toimivuus myös uudessa valtion aluehallinnossa. Yleisen taloustilanteen heikkeneminen uhkaa johtaa kansalaisten velkaongelmien lisääntymiseen. Tuoteturvallisuuslainsäädännön uudistus saatetaan päätökseen ja markkinavalvonnan organisaatiota uudistetaan. Uuden huoltovarmuusorganisaation toimivuutta arvioidaan huoltovarmuuden tavoitepäätöksen valossa. Huoltovarmuuden kansainväliselle ulottuvuudelle luodaan strategiset tavoitteet.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä -tulosalueelle yhteistyössä konsernin muiden tulosalueiden kanssa seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2010:

— Kilpailupolitiikalla ja yritystuilla edistetään tervettä rakennemuutosta ja kilpailun toimivuutta.

— Kaikkien toimijoiden toimintaolosuhteet markkinoilla ovat tasavertaiset ja kilpailumahdollisuudet ovat parantuneet.

— Kuluttajien asema on turvallinen, ja kuluttajat sekä yrittäjät luottavat markkinoiden toimivuuteen.

— Yritysten taloudellinen raportointi on korkeatasoista ja luotettavaa.

— Ajanmukaiset teollisoikeusjärjestelmät edistävät innovaatioita sekä tavaroiden ja palvelujen kaupallistamista.

— Työelämän laatu ja työn tuottavuus ovat korkealla tasolla.

— Työlainsäädäntö kohtelee suomalaisia ja ulkomaalaisia työntekijöitä yhdenvertaisesti.

01. Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 945 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Kuluttaja-lehden hinnan alentamiseen enintään 100 000 euroa.

Selvitysosa: Kuluttajaviraston tehtävänä on kuluttajan aseman turvaaminen ja vah-

vistaminen yhteiskunnassa. Kuluttajaviraston ylijohtaja toimii kuluttaja-asiamiehenä. Kuluttajaviraston yhteydessä toimii Euroopan Kuluttajakeskus, jonka toiminnasta puolet rahoittaa EU:n komissio. Palveludirektiivi (2006/123/EY) on pantava kansallisesti täytäntöön 28.12.2009 mennessä. Palveludirektiivin edellyttämä hallinnollinen yhteyspiste perustetaan Kuluttajavirastoon.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Lisäksi hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi palvelujen tarjoamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Kuluttajavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Vaikuttavuus

— Kuluttajien asema on turvattu ja se vahvistuu yhteiskunnassa (sidosryhmäkysely, 1—5: tavoite > 3,8; toteutuma 2008: 3,78).

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Tuoteturvallisuusvalvonta kohdentuu oikein riskinarvioinnin perusteella ja vakavaa vaaraa aiheuttavat kulutustavarat ja kuluttajapalvelut saadaan poistetuksi			
— Tuoteturvallisuusvalvonta: Prioriteettiluokkaan 1 kuuluvien ilmoitusten keskimääräinen käsittelyaika (pv)	10	< 42	-
Valmismatkan ostajan saatava on turvattu valmismatkaliikkeen konkurssitapauksessa			
— Valmismatkaliikevalvonta: maksettujen korvausten kattavuus %	-	-	100
Kuluttajaoikeudellisen valvonnan hankkeet kohdentuvat kuluttajan kannalta merkityksellisiin aiheisiin ja ongelmiin ja parantavat kuluttajan oikeudellista asemaa			
— Kuluttajaoikeus: hankkeiden onnistuminen, itsearviointi ka. (1—5)	-	-	< 3
— Kuluttaja-asiamiehen kieltojen ja Markkinaoikeushakemusten määrä	6	-	< 5
Kuluttajilla ja elinkeinoharjoittajilla on käytettävissään sisällöltään ajankohtaiset, helppokäyttöiset ja itsepalveluna sujuvasti toimivat Kuluttajaviraston verkkopalvelut			
— Kuluttajavalistus: verkkopalveluiden asiakastyytyväisyys	4,1	-	> 4,0
— Kuluttajavalistus: verkkopalvelujen käyntimäärä/kk	111 000	100 000	115 000
Palveludirektiivin mukainen hallinnollinen yhteyspiste on toiminnassa			
Maksullisten suoritteiden kustannusvastaavuus			
— Kuluttajalehden kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen (%)	95	94	94
— Valmismatkaliikerekisterin maksullisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%)	60	-	100

Määrärahan arvioitu jakautuminen tulosalueittain

	2008 toteutuma 1 000 €	%	2009 varsinainen talousarvio 1 000 €	%	2010 esitys 1 000 €	%
Tuoteturvallisuus	962	16	1 004	17	-	-
Valmismatkaliikkeiden valvonta	218	4	166	3	25	0,5
Kuluttajaoikeus	1 860	30	1 949	32	1 932	39,1
Valistus ja viestintä	1 945	32	1 942	32	1 921	38,8
Alue- ja paikallishallinnon ohjaus ja koulutus	837	14	667	11	706	14,3
Palveludirektiivin mukainen hallinnollinen yhteyspiste	-	-	-	-	141	2,9
Yhteisrahoitteinen toiminta	240	4	249	4	200	4,0
Palvelut muille virastoille	74	1	65	1	20	0,4
Yhteensä	6 136	100	6 042	100	4 945	100

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	7 001	6 929	5 750
Bruttotulot	865	887	805
Nettomenot	6 136	6 042	4 945
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	672		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	647		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 21 000 euroa)	-30
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	8
Tuottavuustoimet (-4 htv)	-212
Siirto momentille 32.20.03 (tuoteturvallisuusvalvonta)	-1 009
Siirto momentilta 32.40.02 (yhteyspisteen perustaminen)	150
Muu muutos yhteensä	-4
Yhteensä	-1 097

2010 talousarvio	4 945 000
2009 talousarvio	6 042 000
2008 tilinpäätös	6 111 000

02. Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 270 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon EU:n komissiolta saatavat matkakustannusten korvaukset.

Selvitysosa: Kilpailuviraston toiminta-ajatuksena on terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen ja talouden tehokkuuden lisääminen sekä yksityisessä että julkisessa toiminnassa.

Virasto puuttuu kilpailunrajoituslain ja EU:n kilpailusääntöjen vastaisiin kilpailun rajoituksiin ja vaikuttaa yleisesti kilpailun toimivuuteen. Lisäksi virasto valvoo yrityskauppoja ja hoitaa sen vastuulle kuuluvat kansainväliset tehtävät. Kilpailun edistämisellä ja kilpailuvalvonnalla turvataan avoin ja toimiva kilpailu sekä yrityksille yhtäläiset kilpailuolosuhteet.

Toiminnassa otetaan huomioon taloudellisen kriisivaiheen vaatimukset.

Momentin määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituna tuloina vain EU:n komissiolta saatavat matkakustannusten korvaukset. Kilpailuviraston kaikki muut tulot tuloutetaan momentille 12.32.99 Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Kilpailuvirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Vaikuttavuus

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Vahvistetaan uskottavaa "hard core" kartellien vastaista politiikkaa			
— Sidosryhmäarvio uskottavuudesta (asteikko 1—5)	3,6	3,6	3,7
— Seuraamusmaksuesitysten määrä merkittävissä (I- ja II-luokka) asioissa	0	1	1
Tehokas puuttuminen pois suljentaan ja kolluusioon keskittyneillä markkinoilla			
— Merkittävien (I—II -luokka) ratkaistujen tapausten määrä, joissa rajoitus on poistunut	8	10	10
— Sidosryhmäarvio (asteikko 1—5)	3,2	3,2	3,3
Keskittymän kilpailuongelmat tehokkaasti estävä yritys-kauppojen valvonta			
— Sidosryhmäarvio (asteikko 1—5)	3,5	3,6	3,7
Vaikutetaan kilpailun institutionaalisten esteiden poistamiseen			
— Sidosryhmäarvio (asteikko 1—5)	3,1	3,2	3,3

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tuotokset ja laadunhallinta	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Virasto tekee oikeita asioita oikeaan aikaan			
Ratkaistujen toimenpidepyyntöjen käsittelyajat (mediaani, päiviä)			
— Vaikuttavuusluokka 1	1 643	730	730
— Vaikuttavuusluokka 2	296	630	500
— Vaikuttavuusluokka 3	29	30	60
Päätökset sisällöltään oikeita ja laadukkaita			
Sidosryhmien näkemys (asteikko 1—5)	3,7	3,7	3,8

Määrärahan arvioitu jakautuminen tulosalueittain

	2008 toteutuma		2009 arvio		2010 arvio	
	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%
Kartellivalvonta	1 774	32,7	1 835	34,0	1 720	32,6
Monopolivalvonta	2 039	37,5	1 781	33,0	1 990	37,8
Kilpailunedistäminen	816	15,0	917	17,0	795	15,1
Kansainväliset asiat	802	14,8	863	16,0	765	14,5
Yhteensä	5 431	100,0	5 396	100,0	5 270	100,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 17 000 euroa)	13
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	14
Siirto momentille 32.40.01	-150
Muu muutos yhteensä	-3
Yhteensä	-126

2010 talousarvio	5 270 000
2009 talousarvio	5 396 000
2008 tilinpäätös	5 378 000

03. Patentti- ja rekisterihallituksen toiminta-menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 612 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja kansainväliseen toimintaan liittyviin projekteihin sekä

2) InnoSuomi-toimintaan ja -palkintoihin.

Momentille budjetoidaan hakemus-, ilmoitus- ja käsittelymenettelyistä johtuen tulot pääsääntöisesti maksuperusteella.

Selvitysosa: Teollisoikeuksien ja yritys- ja yhteisötoiminnan asiantuntijaorganisaationa Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) edistää ja kehittää yrittäjyyttä, innovatiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa Suomessa ja kansainvälisesti.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti PRH:lle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Vaikuttavuus

	Mittarit/Kriteerit (asteikko 1—5)	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
PRH:n asiakkaiden toimintaedellytykset kansainvälisessä innovaatiojärjestelmässä	Asiakasarvio	3,6	4,0	4,0
Innovatiivisuuden ja yrittäjyyden edistäminen	Asiakasarvio	3,6	4,0	4,0

Toiminnallinen tuloksellisuus

		2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Työn tuottavuus	Tuottavuuden muutos, %	+3,0	+2,0	+2,0
Taloudellisuus	Yksikkökustannusten muutos, %[1)]	-0,9	+3,0	+5,7
Asiakastyytyväisyys	Asiakasarvio (1—5)	4,0	4,0	4,0
Sähköinen asiointi	Patenttihakemukset, %	87	65	90
	Yhdistysrekisteri-ilmoitukset, %	26	30	35
	Tavaramerkkihakemukset, %	32	40	40
	Kaupparekisteri-ilmoitukset ja tilinpäätökset, %	8,5	40	50
Käsittelyaika keskimäärin	Kansalliset patenttihakemukset (v)	2,8	2,7	2,7
	Kansalliset tavaramerkkihakemukset	6,3	4,0	5,0
	Kaupparekisteri-ilmoitukset ja tilinpäätökset (pv)[2)]	4	5	5
	Yrityskiinnityshakemukset (pv)	7	5	5
	Yhdistysten perustamisilmoitukset (kk)	1,8	1,4	1,4
	PCT-hakemuksissa tavoitteena on tehdä kaikki tutkimukset annetuissa määräajoissa			

[1)] Yritys- ja yhteisölinjan tietojärjestelmän uusiminen lisää kustannuksia.

[2)] Yritys- ja yhteisölinjan tietojärjestelmä ja säästötoimenpiteet sitovat ja vähentävät resursseja.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	38 802	38 700	39 717
— muut tuotot	262	255	232
Tuotot yhteensä	39 064	38 955	39 949
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	37 551	40 733	43 228
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 513	-1 778	-3 279
Kustannusvastaavuus, % [1)]	104	96	92
Alle omakustannusarvon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet			
Yhdistykset, uskonnolliset yhdyskunnat ja säätiöt			
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	707	740	760
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	3 023	3 301	3 359
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 316	-2 561	-2 599
Kustannusvastaavuus, %	23	22	23
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	2 640	2 655	2 711
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 410	2 204	1 671
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 230	451	1 040
Kustannusvastaavuus, %	187	120	162

[1)] Yritys- ja yhteisölinjan tietojärjestelmän uusiminen alentaa kustannusvastaavuutta.

Talousarviovuoden laskelmat perustuvat olettamukselle, että kaupparekisterin maksuja korotetaan keskimäärin 10 prosentilla. Jos kysyntä muuttuu oleellisesti, tulee kustannuksia ja maksuja arvioida uudelleen tilanteen mukaisesti.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 16 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	49 589	47 502	46 607
Bruttotulot	42 621	42 465	41 995
Nettomenot	6 968	5 037	4 612

Siirtyvät erät	
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 456
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 307

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Palkkojen tarkistukset	25
Uudelleenkohdentaminen	-175
Muu muutos yhteensä	-275
Yhteensä	-425

2010 talousarvio	4 612 000
2009 talousarvio	5 037 000
2008 tilinpäätös	8 819 000

04. Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 001 000 euroa.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Kuluttajatutkimuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Vaikuttavuus

— Kuluttajatutkimuskeskuksen tuottaman käyttäjälähtöisen tutkimustiedon hyödyntäminen vahvistuu kuluttaja- ja innovaatiopolitiikassa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Tulot, % menoista	34	27	30
Maksullisen toiminnan tuotot, euroa	17 763	15 000	20 000
Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus, %	49	50	50
Tutkimustoiminta kokonaiskustannuksista, %	90	90	90
Tietopalvelu kokonaiskustannuksista, %	10	10	10
Tuotokset, palvelukyky ja laadunhallinta			
Julkaisut (kirjalliset tuotokset), kpl	125	100	100
Tieteelliset kriteerit täyttävien julkaisujen määrä, kpl	21	10	15
Akateemiset luottamustehtävät, lkm	50	40	40
Esitelmät eri foorumeilla, lkm	113	100	110
Tieteelliset esitelmät, lkm	47	25	30

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	3 015	2 889	2 964
Bruttotulot	1 038	850	963
Nettomenot	1 977	2 039	2 001

Siirtyvät erät	
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	641
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	677

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 10 000 euroa)	-2
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	2
Uudelleenkohdentaminen	-36
Muu muutos yhteensä	-2
Yhteensä	-38

2010 talousarvio	2 001 000
2009 talousarvio	2 039 000
2008 tilinpäätös	2 013 000

31. Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 511 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain (713/2000) mukaisen korvauksen maksamiseen talous- ja velkaneuvontapalvelujen tuottajille

2) projektihenkilöstön palkkaukseen Kuluttajavirastoon sekä

3) talous- ja velkaneuvojien koulutukseen ja materiaalin tuottamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Talous- ja velkaneuvontapalveluiden järjestämisestä maksettava korvaus määrätään työ- ja elinkeinoministeriön vahvistamien perusteiden mukaan siten, että se vastaa palvelun tuottamisesta aiheutuvia tarkoituksenmukaisia menoja. Korvaus maksetaan aluehallintoviraston kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle tai muulle palveluntuottajalle. Korvauksen maksatuksesta kunnille huolehtii Kuluttajavirasto ja muulle palveluntuottajalle aluehallintovirasto.

Talous- ja velkaneuvontaan käytettiin vuonna 2008 yhteensä 162 henkilötyövuotta (neuvojat 142 htv ja avustajat 20 htv). Valtion korvaus kattoi talous- ja velkaneuvonnan kuluista noin 60 %. Erot kuntien palvelukyvyn välillä ovat suuret.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti toiminnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Vaikuttavuus

— Talous- ja velkaneuvonta helpottaa velallisten asemaa luottojen järjestelyissä sekä tukee velallisten elämänhallinnan paranemista ja ehkäisee syrjäytymistä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Asiakkaiden keskimääräinen jonotusaika on korkeintaan 60 päivää (toteutuma v. 2007: 60 päivän keskimääräinen jonotusaika ylitettiin 12 yksikössä, v. 2008: 15 yksikössä).

— Asiakkaiden mahdollisuudet saada neuvontaa tasapuolistuvat.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 100 000 euron kertaluonteisen erän poistuminen.

2010 talousarvio	4 511 000
2009 I lisätalousarvio	1 500 000
2009 talousarvio	4 611 000
2008 tilinpäätös	4 611 000

50. Valtionavustus kuluttajajärjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 673 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena kuluttajajärjestöjen ja Työtehoseura ry:n kotitalousosaston tukemiseen Kuluttajaviraston määrittelemistä toiminnoista aiheutuviin kuluihin.

Selvitysosa: Kuluttajajärjestöt ovat kuluttajien etujärjestöjä, missä ominaisuudessa ne neuvovat kuluttajia sekä jakavat ja välittävät kuluttajatietoa. Työtehoseuran kotitalousosasto edistää tutkimuksella kotitalouksien toimivuutta ja tehokkuutta sekä kuluttajien toimintaedellytyksiä.

Vaikuttavuus

— Kotitalouksien toimivuus ja tehokkuus sekä kuluttajien omat toimintaedellytykset paranevat järjestöjen myötävaikutuksella.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Suomen Kuluttajaliitto ry	479 000
Kuluttajat—Konsumenterna ry	25 000
Työtehoseura ry:n kotitalousosasto	169 000
Yhteensä	673 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 150 000 euron kertaluonteisen erän poistuminen.

2010 talousarvio	673 000
2009 talousarvio	823 000
2008 tilinpäätös	823 000

51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 630 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) merimiespalvelulain (447/2007) nojalla merimiesten hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettujen palvelujen valtion osuuden maksamiseen

2) merimieslain (423/1978) ja merimiesten vuosilomalain (433/1984) nojalla merimiesten vuosiloma- ja vanhempainvapaamatkakustannuksiin

3) merimieslain nojalla merimiesten työsuhteen alkamiseen ja päättymiseen liittyviin matkakustannuksiin suoritettavan valtion osuuden maksamiseen sekä

4) merityöaikalain (296/1976) mukaisen miehistön vaihtokustannusten korvaamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista sekä valtion osuus työnantajille eräisiin merimiesten matkakustannuksiin budjetoidaan maksatuspäätösperusteisesti.

Selvitysosa:

Merimiespalvelutoiminnan rahoitus	€
Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista	580 000
Työnantajien osuus	290 000
Työntekijöiden osuus	290 000
Lästimaksut (31.30.50)	470 000
Yhteensä	1 630 000

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista	580 000
Valtion osuus työnantajille eräisiin merimiesten matkakustannuksiin	1 050 000
Yhteensä	1 630 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 180 000 euroa merimiesten matkakustannuksiin.

2010 talousarvio	1 630 000
2009 talousarvio	1 450 000
2008 tilinpäätös	1 051 971

95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ryhmäkannelain (444/2007) mukaisesta ryhmäkanteesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen maksamiseen sekä

2) kilpailunrajoituslaissa (480/1992) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Kilpailuviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Ryhmäkanneprosessin hoitaminen voi vaatia huomattaviakin resursseja, joita ei ole mahdollista ennakoida. Ryhmäkanteesta aiheutuu oikeudenkäyntikuluja valtiolle, jos kuluttaja-asiamies häviää ajamansa kanteen.

Kilpailuviraston edellytetään kilpailurajoituslain nojalla ryhtyvän toimenpiteisiin kiellettyjen kilpailunrajoitusten rankaisemiseksi esittämällä markkinaoikeudelle seuraamusmaksun määräämistä laissa säädettyjen edellytysten vallitessa. Kilpailuviraston tehtävänä on myös puuttua yrityskauppoihin, jotka estävät kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla. Kilpailuvirasto voi määrätä yrityskaupoille ehtoja tai tehdä markkinaoikeudelle esityksen yrityskaupan kieltämiseksi. Kilpailuviraston tekemien päätösten ja esitysten käsittelyyn markkinaoikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa liittyy riski velvollisuudesta joutua korvaamaan toisen

osapuolen oikeudenkäyntikuluja, jos Kilpailuvirasto häviää jutun.	2010 talousarvio	20 000
	2009 talousarvio	20 000
Momentin nimike on muutettu.	2008 tilinpäätös	—

50. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

Selvitysosa: Hallituksen tavoitteena on edistää alueiden kansainvälistä kilpailukykyä, pienentää alueiden välisiä kehityseroja sekä turvata kansalaisten peruspalvelut ja yhteydet koko Suomessa. Lähtökohtana ovat alueiden omiin vahvuuksiin ja osaamiseen perustuva erikoistuminen sekä toimijoiden välinen yhteistyö ja verkottuminen alueiden kesken. Tavoitteena on vahvoihin maakuntiin perustuva monikeskuksinen aluerakenne, joka vahvistaa sekä kaupunkialueiden että maaseudun elinvoimaisuutta.

Aluekehityksen toimijat ja suunnitteluasiakirjat

Alueiden kehittämistoimintaa ja kehittämiseen käytettävää valtion rahoitusta suuntaavat aluekehityslain lisäksi valtioneuvoston määrittelemät alueiden kehittämistavoitteet, niitä tarkentavat ministeriöiden aluestrategiat ja maakuntien liittojen valmistelemat maakuntaohjelmat sekä niiden toteuttamissuunnitelmat. Näitä kansallisia tavoitteita tukee EU:n rakennerahasto-ohjelmien toteuttamiseksi vuosiksi 2007—2013 määritelty rakennerahastostrategia.

Eri hallinnonalojen aluekehittämisen strategiat ja talousarviomäärärahojen suuntaaminen vaikuttavalla tavalla vahvistavat aluepolitiikan strategista roolia valtioneuvoston ja eri hallinnonalojen päätöksenteossa.

Keskushallinnossa alueiden kehittämisen rahoitusta ja toimenpiteiden toteutusta seuraa ja arvioi valtioneuvoston asettama poikkihallinnollinen alueiden kehittämisen neuvottelukunta. Vuodesta 2010 lähtien valtion aluehallinnon uudistuminen muuttaa olennaisesti yhteistyötä valtion rahoituksen suunnittelussa ja käytössä maakunnissa. Valtion alueelliset kehittämistoimet kanavoituvat erityisesti tulevien Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY) kautta. Aluehallintovirastojen (AVI) toiminta on keskeistä kuntien palveluiden saatavuuden turvaamisen ja kehittämisen kannalta.

Maakuntaohjelma ja sen vuosittainen toteuttamissuunnitelma ilmaisevat alueen kehittämistavoitteet ja toimenpiteet niiden saavuttamiseksi. Näin nämä asiakirjat nivovat yhteen ELYjen ja AVIen eri sektoreiden toiminnan alueen kehittämiseksi. Maakuntien liitot valmistelevat näiden valtion aluehallintoviranomaisten kanssa yhteistyössä strategiset tulossopimusasiakirjat ja osallistuvat niistä keskushallinnon kanssa käytäviin tuloskeskusteluihin.

Ohjelmaperusteista aluekehitystyötä jatketaan. Alueelliset kehittämistoimenpiteet kootaan sekä kansallisiin ohjelmiin että osaksi EU:n rahoittamia ohjelmia. Kansallisen koheesio- ja kilpailukykyohjelman (KOKO) tavoitteena on tukea vuorovaikutusta ja verkottumista, jonka avulla parannetaan kilpailukykyä ja tasapainotetaan alueiden kehitystä. Talouden taantumasta johtuvia äkillisiä alueellisia elinkeinoelämän ja työllisyyden muutoksia hoidetaan eri määrärahoihin jätettyjen rakennemuutosvarausten avulla.

Kansallinen alueellinen kehittäminen

Kansallista ohjelmajärjestelmää yksinkertaistetaan ja ohjelmien määrää vähennetään hallitusohjelman ja valtioneuvoston päätöksen valtakunnallisista alueiden kehittämistavoitteista mukaisesti. Vuonna 2010 valtion tuella toteutettavia kansallisia erityisohjelmia ovat osaamiskeskusohjelma sekä vuonna 2010 käynnistyvä koheesio- ja kilpailukykyohjelma, jolla kansallista ohjelmatyötä ja -politiikkaa kootaan yhteen seudullisiin ja strategisiin ja monimuotoisiin verkostoihin perustuen ja päällekkäisyyksiä poistaen. Koheesio- ja kilpailukykyohjelmaan sulautuvat alueel-

lisen kehittämisen erityisohjelmista aluekeskusohjelma, sisältäen Uudellamaalla toteutettavat kaupunkiohjelmat, maaseutupoliittisen erityisohjelman alueellinen osio ja saaristo-ohjelman paikallinen ja alueellinen toteuttaminen.

Kansallisina erityispolitiikkoina jatkavat kaupunkipolitiikka, maaseutupolitiikka ja saaristopolitiikka. Kaupunkipolitiikkaa ja saaristolakiin perustuvaa saaristopolitiikkaa ohjataan valtioneuvoston hyväksymillä kaupunkipoliittisella ja saaristopoliittisella periaatepäätöksellä. Maaseutupolitiikkaa ohjataan valtioneuvoston hyväksymällä maaseutupoliittisella erityisohjelmalla ja valtioneuvoston eduskunnalle antamassa maaseutupoliittisessa selonteossa määritellyin toimin. Erityistoimenpiteinä jatkuvat edelleen Kainuun hallintokokeilu, seutuyhteistyökokeilu ja metropolipolitiikka. Maakuntaohjelman painoarvoa kokoavana ohjelmana vahvistetaan.

Verkostoituminen sekä alueellisesti ja kansallisesti että kansainvälisesti on perinteisen alueellisen tai sektorikohtaisen politiikan rinnalla muodostunut uudenlaiseksi tavaksi toimia yhteistyössä. Verkostoituminen näkyy esimerkiksi maakuntarajat ylittävissä hankkeissa ja varojen käytössä. Verkostoitumispolitiikan työvälineitä ovat muun muassa osaamiskeskusohjelma ja koheesio- ja kilpailukykyohjelma.

Rakennerahastopolitiikka

Kansallisen rakennerahastostrategian yleisenä tavoitteena on vahvistaa sekä kansallista että alueellista kilpailukykyä, työllisyyttä ja hyvinvointia. Tavoitteisiin pyritään muun muassa tukemalla toimia, joilla voidaan kansallisesti ja alueellisesti menestyksekkäästi vastata kiristyvään kansalliseen ja kansainväliseen kilpailuun, ennakoida ja reagoida joustavasti maailmantalouden muutoksiin, luoda houkuttelevia yritys-, osaamis-, työ- ja asuinympäristöjä sekä tasoittaa alueiden välisiä kehittyneisyyseroja. Strategiassa on otettu huomioon Eurooppa-neuvostossa hyväksytyt koheesiopolitiikan strategiset suuntaviivat, aiempien ohjelmakausien kokemukset ja hyvät käytännöt sekä toimintaympäristön haasteet.

Rakennerahastostrategiaa toteutetaan toimenpideohjelmilla, jotka ovat samalla keskeisiä alue-, yritys- ja työllisyyspolitiikan toteuttamisen välineitä. Vuonna 2010 toteutetaan Manner-Suomessa viittä EU:n osarahoittamaa alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -ohjelmaa kaudelle 2007—2013 sekä yhdeksää EU:n alueellisen yhteistyön ohjelmaa ja kolmea Eurooppalaisen naapuruuden ja kumppanuuden välineestä (ENPI) rahoitettavaa ohjelmaa. Ohjelmien tavoitteena on tuottaa lisäarvoa kansalliseen alue-, elinkeino- ja työllisyyspolitiikkaan. Ohjelmat kytkeytyvät tiiviisti Lissabonin strategian kansalliseen toimeenpanoon yrittäjyyden, osaamisen, innovaatiotoiminnan, työllisyyden edistämisen ja työvoiman kehittämisen kautta.

Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta osarahoitettavien alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -toimenpideohjelmien päätavoitteet ohjelmakaudella 2007—2013:

	Työllistämis- ja koulutus-toimenpiteissä aloittaneet henkilöt (ESR)	Uudet yritykset (EAKR ja ESR)	Uudet työpaikat (EAKR ja ESR)	Uudet t&k-työpaikat	Lissabonin strategian mukaiset hankkeet (%) (EAKR)
Tavoite	450 000	13 440	50 230	2 240	81
Toteutunut	23 900	1 720	5 970	309	74

Rakennerahasto-ohjelmien rahoitusta varaudutaan käyttämään EU:n lainsäädännön puitteissa tarpeellisessa määrin äkillisten rakennemuutostilanteiden tarpeisiin.

EU:lta saatavat tulot ohjelmakauden 2007—2013 osalta budjetoidaan momentille 12.32.50.

43. Maakunnan kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 156 000 euroa.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain (602/2002) 20 §:ssä tarkoitettu maakunnan kehittämisraha.

Määrärahaa saa käyttää:

1) alueiden elinkeinotoiminnan omaehtoiseen kehittämiseen

2) osaamiskeskus-, aluekeskus- ja kaupunkipoliittisiin toimenpiteisiin, maaseudun ja saariston kehittämiseen

3) seudullisiin yhteistyöhankkeisiin

4) maakunnan kehittämisrahasta rahoitettavien ohjelmien ja hankkeiden toteuttamiseen tarvittavan enintään 22 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen sekä

5) henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien tila- ja muiden kustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan suoriteperusteisena siltä osin kuin määrärahasta maksetaan kulutusmenoja. Muilta osin määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta, jota suunnataan erityisesti alueellisiin osaamispanostuksiin. Kullekin erityisohjelmalle on asetettu omat määrälliset tai laadulliset vaikuttavuustavoitteet.

Osaamiskeskusohjelma keskittyy ohjelmaan nimettyjen 13 osaamisklusterin ja 21 osaamiskeskuksen kehittämiseen. Ohjelman tavoitteena on tukea alueiden välistä erikoistumista, työnjakoa ja yhteistyötä kilpailukykyisten osaamiskeskusten synnyttämiseksi. Ohjelma edistää alueiden valmiuksia hyödyntää kansallisesti ja kansainvälisesti kilpailtua tutkimus- ja kehittämisrahoitusta. Toimenpiteissä painotetaan osaamisklusterien ja -keskusten kansainvälisyyttä ja huippuosaamiseen perustuvien yritysten kasvun vauhdittamista. Uuden teknologian lisäksi osaamiskeskuksia kannustetaan hyödyntämään asiakaslähtöisiä toimintamalleja ja liiketoimintaosaamista kehittämistyössään.

Maakunnan kehittämisraha jaetaan maakunnan liitoille osaamiskeskusten esittämien toimintasuunnitelmien perusteella käytettäväksi osaamiskeskuksen perusrahoitukseen.

Ohjelmaan osallistuu vuosittain 3 850 yritystä, josta 40 % on pieniä alle 10 henkilön yrityksiä. Osaamiskeskusten toiminta on ohjelmakauden 2007—2013 kahden ensimmäisen vuoden aikana kehittynyt oikeaan suuntaan. Päättyneiden hankkeiden kokonaisvolyymi oli 36 milj. euroa, joiden on arvioitu myötävaikuttavan 950 uuden työpaikan ja 80 uuden yrityksen syntymiseen vuosina 2007—2008.

Osaamiskeskusohjelman määrälliset tavoitteet

	Toteutuma 2007—2008	Tavoite 2010
Yhteisten hankkeiden rahoituksen osuus, %	28	40
Kilpaillun rahoituksen osuus, %	22	30
Toteuttamiseen osallistuvat yritykset vuosittain	3 850	6 000
Uudet työpaikat	950	5 000
Uudet yritykset	80	500

Koheesio- ja kilpailukykyohjelman (KOKO) tavoitteena on parantaa alueiden kilpailukykyä ja tasapainottaa aluekehitystä tukemalla alueiden välistä vuorovaikutusta. Ohjelmalla tuetaan aluekehitykseen vaikuttavien toimijoiden yhteistyötä paikallisella tasolla. KOKO on erityisesti ennakoiva väline alueen kehitysedellytysten parantamiseksi ja strategisesti merkittävien hankkeiden käynnistäjänä.

Suurkaupunkipolitiikalla, osana muuta kaupunkipolitiikkaa, vahvistetaan suurimpien kaupunkiseutujen kansainvälistä kilpailukykyä, yhdyskuntarakenteen eheyttä ja ehkäistään niiden sosiaalista ja alueellista eriytymistä. Pääkaupunkiseudun erityiskysymyksiä varten on käynnistetty metropolipolitiikka, joka kohdistuu hallitusohjelman mukaisesti metropolialueen maankäytön, asumisen ja liiken-

teen, elinkeinopolitiikan ja kansainvälisen kilpailukyvyn, monikulttuurisuuden, maahanmuuton ja kaksikielisyyden sekä sosiaalisen eheyden kysymyksiin.

Määrärahasta jätetään osa erityisohjelmiin sitomatta maakunnan liittojen ja asianomaisten ministeriöiden käytettäväksi.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Osaamiskeskusohjelma	9 000 000
Ohjelmiin sitomaton	21 156 000
Yhteensä	30 156 000

2010 talousarvio	30 156 000
2009 talousarvio	32 656 000
2008 tilinpäätös	33 156 000

63. Kainuun kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 59 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) 6 ja 10 §:n mukaisten menojen maksamiseen

2) aiempina vuosina momenteilla 34.06.51 ja 34.06.64 tehdyistä päätöksistä vuonna 2010 aiheutuvien menojen maksamiseen siltä osin kuin ne ovat kohdistuneet Kainuun hallintokokeilu -alueelle

3) toimintamenojen maksamiseen. Momentille budjetoidaan toimintamenojen vakiosisällön mukaiset tulot sekä tiehallinnon toimenpiteissä ulkopuolisten rahoittajien maksamat maksuosuudet

4) enintään 35 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen sekä henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien tila- ja muiden kustannusten maksamiseen sekä

5) enintään 7 134 000 euroa Paltamon työllisyyskokeilusta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan suoriteperusteisena siltä osin kuin määrärahasta maksetaan kulutusmenoja. Muilta osin määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus. Vuonna 2010 saa tehdä päätöksiä siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2010—2012 enintään 2 500 000 euroa.

Mikäli vuoden 2009 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2010.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Momentille on otettu kansallinen kehittämisraha Kainuun hallintokokeilusta annetun lain 6 §:n nojalla kokeilualueen kehittämistä varten. Lain 10 §:ssä luetellaan Kainuun kehittämisrahan käyttötarkoitukset.

Kainuun kehittämisrahan käytön tavoitteena on muun muassa alueen työttömyyden alentaminen lähemmäs valtakunnan tasoa, tienpidon tason ylläpitäminen, julkisen liikenteen palvelukyvyn turvaaminen, metsä- ja muun ympäristön hoito sekä elinkeinoelämän toimintaedellytysten parantaminen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Paltamon työllisyyskokeilu	4 684
Siirto momentilta 30.60.45	130
Tasokorotus	1 036
Yhteensä	5 850

Myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	9 353	8 073	600	18 026
Vuoden 2010 sitoumukset	-	1 000	1 500	2 500
Yhteensä	9 353	9 073	2 100	20 526

2010 talousarvio	59 500 000
2009 I lisätalousarvio	4 497 000
2009 talousarvio	53 650 000
2008 tilinpäätös	57 958 000

64. (32.50.64 ja 32.50.65) EU:n rakennerahastojen ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007—2013 (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 504 583 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) EU:n ohjelmakauden 2007—2013 alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitetta toteuttavien Euroopan aluekehitysrahastosta osarahoitettavien toimenpideohjelmien hankkeiden EU- ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen sekä Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen (tavoite 3) ja Eurooppalaisen naapuruuden ja kumppanuuden välineen rajayhteistyöosion (ENPI CBC) valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) EU:n ohjelmakauden 2007—2013 Manner-Suomen ESR -ohjelmaa toteuttavien hankkeiden EU-rahoitusosuuden maksamiseen

3) edellä mainittujen ohjelmien toteutukseen liittyvän teknisen avun sekä ohjelmien toteuttamisen kannalta välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen

4) Euroopan aluekehitysrahaston osarahoittamien ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan enintään 114 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen

5) Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamien ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan enintään 430 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen

6) EU:n ohjelmakauden 2000—2006 ohjelmiin liittyvien Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä EU:n ohjelmakauden 1995—1999 ohjelmiin liittyvien neuvoston asetuksen ETY 2082/1993 24 artiklan (tuen vähentäminen, pidättäminen ja peruuttaminen) ja neuvoston asetuksen (EY 1260/1999) 39 artiklan (varainhoitoa koskevat oikaisut) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä

7) Euroopan köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunnan teemavuosi 2010 -toimenpideohjelman EU-rahoitusosuuden maksamiseen.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisvaltuudesta 24 805 000 euroa ja määrärahasta 23 428 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus. Vuonna 2010 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 534 801 000 eurolla. Mikäli vuoden 2009 myöntämisvaltuutta on jäänyt momenteilta 32.50.64 ja 32.50.65 käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2010.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta. Myöntämisvaltuudesta yhteensä 273 549 000 euroa on EU:n rakennerahastojen rahoitusosuutta ja 261 252 000 euroa on valtion rahoitusosuutta. Määrärahasta yhteensä 262 887 000 euroa on tarkoitus käyttää EU:n rakennerahastojen rahoitusosuuden maksatuksiin ja 241 696 000 euroa on tarkoitus käyttää valtion rahoitusosuuden maksatuksiin.

Rahoituksen käytössä sovelletaan kunkin hallinnonalan rahoittamassa toiminnassa sovellettavia kansallisia ja EU:n säännöksiä ja rahoitus kohdennetaan kullakin hallinnonalalla mainittujen säännösten ja rakennerahasto-ohjelmien puitteissa asianomaisen ministeriön määrittelemällä tavalla. Maksettavien kustannusten tukikelpoisuuden tulee lisäksi olla kansallisten ja Euroopan unionin säännösten mukaisesti etukäteen tarkastettu, lukuun ottamatta työvoimapoliittisten kustannusten maksamista siirtomenojen osalta.

Teknisen avun toimeenpanemisesta päätetään Euroopan yhteisöjen rakennerahastosäännöksissä ja kansallisissa rakennerahastosäännöksissä säädetyssä menettelyssä.

Rakennerahasto-ohjelmien rahoitusta suunnataan meneillään olevan suhdannetilanteen edellyttämällä tavalla nopeasti yrittäjyyttä, uutta liiketoimintaa ja uusia työpaikkoja luoviin toimenpiteisiin sekä työllisyys- ja koulutustoimenpiteisiin.

Myöntämisvaltuudesta 86 854 000 euron ja määrärahasta 1 700 000 euron osuus aiheutuu

ohjelmakauden 2007—2013 EU:n rakennerahasto-ohjelmien myöntämisvaltuuden budjetoinnin aikaistamisesta siten, että kilpailukyky- ja työllisyystavoitteen ohjemien vuoden 2010 myöntämisvaltuuksia lisätään 20 %. Aikaistetusta myöntämisvaltuudesta yhteensä 4 148 000 euroa ja määrärahasta yhteensä 92 000 euroa kohdistuu Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti Kainuun maakuntaan. EU:n rakennerahasto-ohjelmien myöntämisvaltuuden budjetoinnin aikaistamisella tehostetaan ohjelmien toimeenpanoa ja vastataan taloudellisen kehityksen haasteisiin. Aikaistaminen ei lisää ohjelmakauden 2007—2013 myöntämisvaltuuden kokonaismäärää, koska vähennys tehdään kilpailukyky- ja työllisyystavoitteen tulevien vuosien rahoituksesta.

Myöntämisvaltuuden käytöstä aiheutuvat menot, Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR) ja valtion rahoitusosuudet yhteensä (milj. euroa)

	2010	2011	2012	2013	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Vuoden 2008 sitoumukset	214,834	21,483	-	-	236,317
Vuoden 2009 sitoumukset	200,659	214,060	21,407	-	436,126
Vuoden 2010 sitoumukset	65,662	112,438	219,193	112,703	509,996
Yhteensä	481,155	347,981	240,600	112,703	1 182,439
Kainuu					
Vuoden 2008 sitoumukset	10,291	1,030	-	-	11,321
Vuoden 2009 sitoumukset	9,934	10,668	1,068	-	21,670
Vuoden 2010 sitoumukset	3,203	5,502	10,687	5,413	24,805
Yhteensä	23,428	17,200	11,755	5,413	57,796
Valtuudet yhteensä	504,583	365,181	252,355	118,116	1 240,235

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin, Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR) sekä köyhyyden torjuntaohjelma, EU-rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma	Ohjelmakauden 2007—2013 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2009 talousarvio	Myöntämis-valtuus v. 2010	Budjetoitu määrärahaa v. 2009 talousarvio	Määräraha v. 2010
Euroopan aluekehitys-rahasto (EAKR)					
Itä-Suomi	365,564	57,074	63,149	55,834	60,551
— josta Kainuu	47,654	7,440	8,198	7,278	7,884
Pohjois-Suomi	311,273	43,562	53,320	42,615	51,275
Etelä-Suomi	138,063	19,321	23,650	18,901	22,743
Länsi-Suomi	159,376	22,304	27,300	21,819	26,253
Yhteensä	974,276	142,261	167,419	139,169	160,822
— josta ohjelmareservi	48,714	11,790	10,975		

Euroopan sosiaalirahasto (ESR)					
Manner-Suomi					
Valtakunnallinen osio	217,826	30,411	37,313	30,234	35,881
Alueellinen osio	397,613	61,631	68,640	61,055	66,007
Itä-Suomi	179,787	31,221	31,327	30,820	30,126
— josta Kainuu	23,372	5,227	5,197	5,184	5,045
Pohjois-Suomi	69,106	9,648	11,838	9,592	11,383
Etelä-Suomi	69,032	9,637	11,825	9,582	11,371
Länsi-Suomi	79,688	11,125	13,650	11,061	13,127
Yhteensä	615,439	92,042	105,953	91,289	101,888
— josta ohjelmareservi	30,772	4,750	4,196		
EAKR ja ESR yhteensä	1 589,715	234,303	273,372	230,458	262,710
Köyhyyden torjunta-ohjelma	-	-	0,177	-	0,177
Kaikki ohjelmat yhteensä	1 589,715	234,303	273,549	230,458	262,887

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin Euroopan aluekehitysrahastoa (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahastoa (ESR) vastaavat valtion rahoitusosuudet yhteensä (milj. euroa)

Ohjelma	Ohjelmakauden 2007—2013 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2009 talousarvio	Myöntämis-valtuus v. 2010	Budjetoitu määrärahaa v. 2009 talousarvio	Määräraha v. 2010
EAKR					
Itä-Suomi	305,612	42,388	52,955	40,573	48,509
— josta Kainuu	39,839	5,526	6,896	5,289	6,322
Pohjois-Suomi	238,435	33,368	40,843	31,939	37,413
Etelä-Suomi	135,544	18,969	23,218	18,157	21,268
Länsi-Suomi	162,656	22,763	27,862	21,788	25,521
Tavoite 3 ja ENPI CBC	74,729	14,000	13,500	13,401	14,786
Yhteensä	916,976	131,488	158,378	125,858	147,497
— josta ohjelmareservi	45,849	10,489	9,934		
ESR					
Manner-Suomi					
Valtakunnallinen osio	245,054	36,828	41,927	31,219	38,391
Alueellinen osio	353,980	46,837	60,947	45,033	55,808
Itä-Suomi	134,840	16,129	23,361	17,046	21,391
— josta Kainuu	17,529	3,146	4,514	2,868	4,177
Pohjois-Suomi	51,830	7,321	8,960	6,672	8,205
Etelä-Suomi	77,661	10,856	13,288	9,894	12,168
Länsi-Suomi	89,649	12,531	15,338	11,421	14,044
Yhteensä	599,034	83,665	102,874	76,252	94,199
— josta ohjelmareservi	29,952	4,174	4,097		
EAKR ja ESR yhteensä	1 516,010	215,153	261,252	202,110	241,696

Myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen hallinnonaloittain, Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), EU-rahoitusosuus (milj. euroa)[1)]

	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Yhteensä
OPM	2,855	7,460	1,151	2,996	14,462
MMM	-	0,750	-	0,074	0,824
LVM	5,377	1,211	0,200	0,734	7,522
TEM	32,532	27,769	10,439	15,510	86,250
STM	0,192	0,555	-	-	0,747
YM	1,620	3,128	0,793	1,071	6,612
Kainuu	6,832	-	-	-	6,832
Yhteensä	49,408	40,873	12,583	20,385	123,249

[1)] Ei sisällä teknistä apua, ohjelmareserviä (Kainuuta lukuun ottamatta) eikä budjetoinnin aikaistamiseen liittyvää myöntämisvaltuutta.

Myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen hallinnonaloittain, Euroopan aluekehitysrahastoa (EAKR) vastaava valtion rahoitusosuus (milj. euroa)[1)]

	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Tavoite 3 ja ENPI CBC	Yhteensä
OPM	2,177	5,372	0,962	2,717	2,000	13,228
MMM	-	0,475	-	0,040	-	0,515
LVM	4,623	0,663	0,300	0,479	-	6,065
TEM	27,920	21,781	10,577	16,778	9,500	86,556
STM	0,109	0,448	-	-	-	0,557
YM	0,596	2,287	0,639	0,816	2,000	6,338
Kainuu	5,747	-	-	-	-	5,747
Yhteensä	41,172	31,026	12,478	20,830	13,500	119,006

[1)] Ei sisällä teknistä apua, ohjelmareserviä (Kainuuta lukuun ottamatta) eikä budjetoinnin aikaistamiseen liittyvää myöntämisvaltuutta.

Myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen hallinnonaloittain, Euroopan sosiaalirahasto (ESR) EU-rahoitusosuus (milj. euroa)[1)]

	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Valtakunnallinen osio	Yhteensä
OPM	7,121	3,374	3,370	3,890	9,739	27,494
TEM	12,114	5,717	5,711	6,592	16,503	46,637
STM	0,592	0,281	0,280	0,324	0,811	2,288
Kainuu	4,323	-	-	-	-	4,323
Yhteensä	24,150	9,372	9,361	10,806	27,053	80,742

[1)] Ei sisällä teknistä apua, ohjelmareserviä (Kainuuta lukuun ottamatta) eikä budjetoinnin aikaistamiseen liittyvää myöntämisvaltuutta.

Myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen hallinnonaloittain, Euroopan sosiaalirahastoa (ESR) vastaava valtion rahoitusosuus (milj. euroa)[1)]

	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Valta-kunnallinen osio	Yhteensä
OPM	5,141	2,553	3,786	4,371	10,675	26,526
TEM	8,756	4,329	6,419	7,409	18,096	45,009
STM	0,427	0,212	0,314	0,363	0,886	2,202
Kainuu	3,755	-	-	-	-	3,755
Yhteensä	18,079	7,094	10,519	12,143	29,657	77,492

[1)] Ei sisällä teknistä apua, ohjelmareserviä (Kainuuta lukuun ottamatta) eikä budjetoinnin aikaistamiseen liittyvää myöntämisvaltuutta.

Rakennerahasto-ohjelmien rahoituksesta osa on tarkoitus käyttää äkillisten rakennemuutosten alueilla. Tarkoituksena on, että ohjelmareservin määrä olisi vähintään 5 % kunkin rakennerahasto-ohjelman rahoituksesta. Tavoitteena on helpottaa eri maakuntien, niiden yritysten ja muiden toimijoiden yhteistyötä sekä tukea alueiden mahdollisuuksia kohdentaa varainhoitovuoden kuluessa ohjelmien rahoitusta mahdollisesti nopeastikin muuttuvia tarpeita vastaavasti.

Ohjelmareservin jakautuminen, Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR) EU-rahoitusosuus (milj. euroa)[1)]

	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Valta-kunnallinen osio	Yhteensä
EAKR	1,400	1,783	6,337	1,455	-	10,975
ESR	1,087	0,493	0,493	0,569	1,554	4,196
Yhteensä	2,487	2,276	6,830	2,024	1,554	15,171

[1)] Sisältää Etelä-Suomen teemahankkeiden (TL 5) rahoituksen 5,132 milj. euroa (EAKR). Ei sisällä budjetoinnin aikaistamiseen liittyvää myöntämisvaltuutta.

Ohjelmareservin jakautuminen Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoitusta vastaava valtion rahoitusosuus (milj. euroa)[1)]

	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Valta-kunnallinen ESR (sis. alueosiot pl. Itä-Suomi)	Yhteensä
EAKR	1,141	1,233	6,082	1,478	-	9,934
ESR	0,783	0,373	0,554	0,639	1,748	4,097
Yhteensä	1,924	1,606	6,636	2,117	1,748	14,031

[1)] Sisältää Etelä-Suomen teemahankkeiden (TL 5) rahoituksen 5,034 milj. euroa (EAKR). Ei sisällä budjetoinnin aikaistamiseen liittyvää myöntämisvaltuutta.

Teknisen avun jakautuminen, Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR) EU-rahoitusosuus (milj. euroa)

	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Valtakunnallinen osio	Yhteensä
EAKR	1,817	1,777	0,788	0,910	-	5,292
ESR	0,869	-	-	-	2,487	3,356
Yhteensä	2,686	1,777	0,788	0,910	2,487	8,648

Teknisen avun jakautuminen, Euroopan aluekehitysrahastoa (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahastoa (ESR) vastaava valtion rahoitusosuus (milj. euroa)

	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Valtakunnallinen ESR (sis. alueosiot pl. Itä-Suomi)	Yhteensä
EAKR	1,817	1,777	0,788	0,910	-	5,292
ESR	0,605	-	-	-	3,534	4,139
Yhteensä	2,422	1,777	0,788	0,910	3,534	9,431

Teknisestä avusta on tarkoitus kohdentaa yhteensä 850 000 euroa valtiovarainministeriölle EU:n rakennerahastojen tarkastustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä yhteensä enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Budjetoinnin aikaistamisesta aiheutuvan 20 %:n lisävaltuuden jakautuminen, Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR) EU-rahoitusosuus (milj. euroa)

	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Valtakunnallinen osio	Yhteensä
EAKR	10,524	8,887	3,942	4,550	-	27,903
— josta Kainuu	1,366	-	-	-	-	1,366
ESR	5,221	1,973	1,971	2,275	6,219	17,659
— josta Kainuu	0,874	-	-	-	-	0,874
Yhteensä	15,745	10,860	5,913	6,825	6,219	45,562

Budjetoinnin aikaistamisesta aiheutuvan 20 %:n lisävaltuuden jakautuminen, Euroopan aluekehitysrahastoa (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahastoa (ESR) vastaava valtion rahoitusosuus (milj. euroa)

	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Valtakunnallinen osio	Yhteensä
EAKR	8,825	6,807	3,870	4,644	-	24,146
— josta Kainuu	1,149	-	-	-	-	1,149
ESR	3,894	1,493	2,215	2,556	6,988	17,146
— josta Kainuu	0,759	-	-	-	-	0,759
Yhteensä	12,719	8,300	6,085	7,200	6,988	41,292

Euroopan aluekehitysrahastosta osarahoitettavien alueellinen kilpailukyky ja työllisyys toimenpideohjelmien päätavoitteet ohjelmakaudelle 2007—2013

Tavoite	Uudet yritykset	Uudet työpaikat	Uudet t&k-työpaikat	Lissabonin strategian mukaiset hankkeet (%)
Itä-Suomi	2 020	13 230	800	86
Pohjois-Suomi	1 500	11 000	1 000	76
Etelä-Suomi	920	4 200	290	82
Länsi-Suomi	2 000	9 800	150	80
Yhteensä	6 440	38 230	2 240	81

Euroopan sosiaalirahastosta osarahoitettavan Manner-Suomen ESR -toimenpideohjelmien päätavoitteet ohjelmakaudelle 2007—2013

Tavoite	Työllistämis- ja koulutustoimenpiteissä aloittaneet henkilöt	Uudet yritykset	Uudet työpaikat
Manner-Suomi	450 000	7 000	12 000

Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen (tavoite 3) ja Eurooppalaisen naapuruuden ja kumppanuuden välineen ohjelmissa (ENPI CBC) tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista sekä laajempien verkostojen syntymistä. Lisäämällä yhteistyötä ja edistämällä kokemusten vaihtoa ja hyvien käytäntöjen leviämistä Euroopan alueellinen yhteistyö ja Eurooppalaisen naapuruuden ja kumppanuuden välineen (ENPI CBC) -ohjelmat vaikuttavat alueiden, erityisesti raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen, sekä parantavat raja-alueiden ja rajat ylittävien työmarkkinoiden toimivuutta. Ohjelmia toteutetaan yhteistyössä usean muun maan kanssa. Näiden ohjelmien EU-varat eivät sisälly valtion talousarvioon.

Tulot on merkitty momentille 12.32.50.

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	504 583 000
2009 I lisätalousarvio	6 531 000
2009 talousarvio	439 100 000
2008 tilinpäätös	105 290 039

60. Energiapolitiikka

Selvitysosa: Osana elinkeinopolitiikkaa energiapolitiikka nivoutuu myös talous- ja ympäristöpolitiikkaan. Kansallisessa toimintaympäristössä energiapolitiikalle asettavat reunaehtoja finanssipolitiikan tavoitteet, työllisyystavoitteet ja ympäristövaatimukset. Kansainvälisessä toimintaympäristössä korostuvat polttoaineiden maailmanmarkkinahintojen nousu sekä ilmastonmuutoksen hillitseminen, johon liittyvät Kioton pöytäkirjan toimeenpano sekä energia- ja ilmastopoliittiset tavoitelinjaukset ja niistä aiheutuvat toimenpiteet Euroopan unionissa.

Euroopan unioni on sitoutunut yksipuolisesti vähentämään 20 prosentilla kasvihuonekaasujaan vuoteen 2020 mennessä vuoden 1990 tasosta. Tavoite nousee 30 prosenttiin, jos keskeiset muut maat sitoutuvat vähennystoimiin. Lisäksi EU on sitoutunut kasvattamaan uusiutuvan energian osuutta 20 prosenttiin koko unionin alueella vuoteen 2020 mennessä. Energian säästössä on myös

20 prosentin tavoite vuoteen 2020 mennessä verrattuna kehitykseen, joka toteutuisi ilman uusia toimenpiteitä.

Osana EU:n yhteisiä tavoitteita Suomen tulisi komission ehdotuksen mukaan vähentää päästökaupan ulkopuolella olevien toimintojen (muun muassa maanpäällisen liikenteen ja maatalouden) päästöjä 16 prosenttia vuoden 2005 tasosta vuoteen 2020 mennessä ja lisätä samana aikana uusiutuvan energian käyttöä 28,5 prosentista 38 prosenttiin energian loppukulutuksesta laskettuna. Päästökaupan piiriin tulevien toimintojen päästöjen tulisi vähentyä EU:ssa keskimäärin 21 prosenttia. Lisäksi liikenteessä biopolttoaineen osuuden tulee olla vähintään 10 % vuonna 2020. Tavoitteet merkitsevät muun muassa sitä, että energiankäytön kasvu täytyy taittaa laskuun viimeistään ensi vuosikymmenellä.

Hallitus toteuttaa ilmasto- ja energiapolitiikkaa vuoden 2008 lopulla valmistuneen strategian mukaisesti siten, että edellä mainitut velvoitteet voidaan Suomen osalta täyttää. Strategiassa esitetään keinot, joilla samaan aikaan turvataan energian säästö, energiatehokkuuden parantaminen, energian saatavuus, energiaomavaraisuuden kohentaminen ja päästöjen vähentäminen.

Energiamarkkinavirasto toimii sähkö- ja kaasumarkkinoita sekä päästökauppajärjestelmää valvovana viranomaisena sekä hoitaa Kioton pöytäkirjan ja päästökauppadirektiivin toimeenpanon tarvitsemat rekisterit. Virastolla on tehtäviä myös uusiutuvan energian alkuperätakuita koskevassa järjestelmässä ja sähköntuotantokapasiteetin seurannassa.

Energia- ja ilmastopolitiikan valmistelun tueksi tehtäviä tutkimuksia, selvityksiä ja arviointeja rahoitetaan momentilta 32.01.01.

Talousarvion valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti energiapolitiikan tulosalueelle yhteistyössä konsernin muiden tulosalueiden kanssa seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2010:

— Uusiutuva energia on hinnaltaan kilpailukykyistä ja yritysten on kannattavaa ottaa sitä käyttöön.

— Suomesta muodostuu merkittävä toisen sukupolven biopolttoaineiden valmistusmaa.

— Rahoitusmarkkinat ja investointituet tarjoavat riittävän rahoituksen investoinneille uusiutuvaan energiaan.

— Panostukset uusiutuvan energian t&k&i-toimintaan, sovellusten kehittämiseen ja demonstraatiolaitoksiin tehostuvat.

— Suomi täyttää EU:n vuodelle 2020 asettamat tavoitteet vähentää päästöjä, lisätä uusiutuvan energian käyttöä ja parantaa energiatehokkuutta.

— Suomen energiatalous pysyy monipuolisena ja energian toimitusvarmuus säilyy korkeana.

— Energiamarkkinat toimivat hyvin.

— Ydinenergian käyttö ja ydinjätehuolto ovat turvallisia.

01. Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 901 000 euroa.

Selvitysosa: Energiamarkkinaviraston tehtävänä on valvoa ja edistää sähkö- ja maakaasumarkkinoiden toimintaa sekä luoda edellytyksiä päästökauppajärjestelmälle.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Energiamarkkinavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Vaikuttavuus

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Sähkö- ja maakaasuverkkopalveluja tarjotaan tehokkaasti, luotettavasti ja kohtuulliseen hintaan			
— Sähkönjakelun siirtohintojen reaalinen kehitys enintään (%)	-0,3	0,0	3,0
— Maakaasun siirron hinnan reaalinen kehitys enintään (%)	5,3	0,0	1,5
— Asiakkaan kokema sähkön jakelun keskimääräinen keskeytysaika enintään (min.)	-	120	110
— Asiakkaan kokema keskimääräinen sähkönjakelun keskeytysmäärä enintään (kpl)	-	4,5	4,3
Sähkömarkkinat toimivat hyvin			
— Osuus ajasta, jolloin Suomi on oma hinta-alue pohjoismaisessa sähköpörssissä (enintään %)	2,5	10,0	10,0
— Vähittäismarkkinoiden toimivuus (sähkömyyjän vaihtoaktiivisuus, % asiakkaista)	4,4	4,2	<4,5
— Vähittäismarkkinoiden toimivuus (asiakaskysely, asteikko 1—5) vähintään	3,1	3,5	3,5
Päästökauppasektori täyttää Kioton pöytäkirjasta aiheutuvat hiilidioksidipäästöjen rajoittamisvelvollisuudet			
— Kaikki laitokset palauttavat päästöjä vastaavat päästöoikeudet tai -yksiköt päästökaupparekisteriin viimeistään	30.4.2008	30.4.2009	30.4.2010

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Toiminnan tuottavuus nousee			
— Kokonaistuottavuusindeksin kehitys	79,6	106,5	85,0
Sähkö- ja maakaasuverkkotoiminnan sekä päästökaupan valvonta on toimivaa (asiakaskysely asteikolla 1—5)			
— Sähköverkkotoiminnan valvonnan toimivuus	3,6	3,6	3,6
— Maakaasuverkkotoiminnan valvonnan toimivuus	3,3	3,6	3,6
— Päästökaupan valvonnan toimivuus	3,8	3,6	3,6

Resurssien arvioitu jakautuminen tulosalueittain

	2008 toteutuma		2009 arvio		2010 arvio	
	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%
Määrärahat						
Sähkömarkkinavalvonta	279	38	348	38	342	38
Maakaasumarkkinavalvonta	154	21	192	21	189	21
Päästökauppa	302	41	376	41	370	41
Yhteensä	735	100	916	100	901	100

Maksullinen toiminta (Tulot)						
Sähkömarkkinavalvonta	2 045	63	1 900	68	1 900	68
Maakaasumarkkinavalvonta	381	12	400	14	400	14
Päästökauppa	829	25	500	18	500	18
Yhteensä	3 255	100	2 800	100	2 800	100

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	4 296	3 696	3 701
Bruttotulot	3 260	2 780	2 800
Nettomenot	1 036	916	901
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	738		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	437		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 6 000 euroa)	7
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	-5
Uudelleenkohdentaminen	-16
Muu muutos yhteensä	-1
Yhteensä	-15

2010 talousarvio	901 000
2009 talousarvio	916 000
2008 tilinpäätös	735 000

20. Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen sekä energiatiedotus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) energiansäästöön, energian tehokkaaseen käyttöön sekä uusiutuvan energian käyttöön ja tuotantoon liittyvään informaatiotoimintaan ja selvityksiin

2) uuden säästöteknologian markkinoiden edistämiseen

3) energiasäästöä koskevien direktiivien toimeenpanoon

4) kansallisen ilmasto- ja energiastrategian toteuttamiseen liittyvään tiedottamiseen

5) muuhun energia-alan tiedottamiseen ja tietohuollon järjestämiseen

6) kansainväliseen yhteistyöhön sekä

7) EU:n hyväksymien muiden kuin rakenne-rahastoista rahoitettavien hankkeiden osarahoitukseen.

Selvitysosa: Energian käytön tehokkuuden ja uusiutuvien energialähteiden käytön edistämistä toteutetaan syksyllä 2008 valmistuneen hallituksen ilmasto- ja energiastrategian tavoitteiden mukaisesti. EU:n tavoitteena on parantaa energiatehokkuutta 20 prosentilla vuoteen 2020 mennessä. Strategian mukaisesti energian säästöä ja energiatehokkuutta koskevia käytännön toimenpiteitä valmistellut laaja-pohjainen toimikunta identifioi suuren joukon toimenpiteitä käynnistettäväksi nopealla aikataululla.

Jo toteutusvaiheessa oleva energiapalveluita ja energian loppukäytön tehokkuutta koskeva direktiivi asettaa jaksolla 2008—2016 yhdeksän prosentin indikatiivisen säästötavoitteen päästökaupan ulkopuolisilla sektoreilla. Myös uusiutuvien energialähteiden käytössä tavoitellaan EU:ssa huomattavaa lisäystä eli direktiiviehdotus uusiutuvien energialähteiden edistämiseksi määrittää Suomelle velvoitteen uusiutuvan energian osuuden lisäämisestä nykyisestä 28,5 prosentista 38 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä.

Meneillään olevia toimenpidekokonaisuuksia ovat muun muassa energiapalveludirektiivin toimeenpano, EU-laajuisten laitteiden energiatehokkuusvaatimuksien aikaansaaminen suurelle joukolle laiteryhmiä, uusien energiatehokkuussopimusten tehokas toimeenpano, energiakatselmusjärjestelmän laadukas toiminta, uusiutuvan energian edistäminen sekä asenteisiin, käyttötottumuksiin ja valintoihin vaikuttaminen. Toiminnalla kootaan, jalostetaan ja jaetaan tietoa sekä kehitetään menetelmiä ja vauhditetaan uuden teknologian käyttöönottoa hyödyntäen myös kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia. Laajoille käyttäjäryhmille suunnatussa energiansäästöön ja uusiutuvien energialähteiden käyttöön liittyvässä opastus-, neuvonta- ja tiedotustoiminnassa tehdään tiivistä yhteistyötä asiantuntijaorganisaatioiden sekä alueellisten ja paikallisten toimijoiden kanssa. Kuluttajille suuntautuvaa neuvontatoimintaa vahvistetaan.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Energian käyttö tehostuu.

— Uusiutuvan energian käyttö kasvaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kertaluonteisen erän 500 000 euroa poistuminen.

2010 talousarvio	3 400 000
2009 talousarvio	3 900 000
2008 tilinpäätös	3 900 000

28. Materiaalitehokkuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää materiaalitehokkuutta edistävään selvitys-, kokeilu- ja informaatiotoimintaan. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahoittamien hankkeiden osarahoitukseen.

Selvitysosa: Materiaalien tehokkaampi käyttö niin kulutuksessa kuin tuotannossakin säästää luonnonvaroja ja lisää myös energiatehokkuutta. Samalla parannetaan paitsi ympäristön tilaa myös kilpailukykyä ja luodaan kysyntää uusille innovaatioille.

Neuvonta- ja palvelutoimintaa energia-alalla harjoittavan Motiva Oy:n yhteyteen käynnistettiin vuonna 2007 materiaalitehokkuuden palvelukeskus, joka kokoaa tietoa materiaalinsäästöstä ja parhaista käytännöistä sekä kehittää työkaluja muille organisaatioille niiden omiin tehostamistoimiin. Julkisten ympäristöteknologiahankintojen neuvonta ja materiaalitehokkuuskatselmuksien kehittäminen on jo aloitettu. Materiaalitehokkuus liittyy myös kestävien julkisten hankintojen ohjelmaan, kuluttajapoliittiseen ohjelmaan ja kansalliseen luonnonvarastrategiaan.

2010 talousarvio	500 000
2009 talousarvio	500 000

40. Energiatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 52 600 000 euroa.

Valtuus. Vuonna 2010 saa sitoumuksia tehdä enintään 44 100 000 euron arvosta. Lisäksi vuonna 2010 saa tehdä sitoumuksia enintään 20 000 000 euron arvosta siten, että niistä saa aiheutua menoja aikaisintaan vuonna 2012. Mikäli vuoden 2009 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saadaan käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2010.

Määrärahaa saa käyttää:

1) energiatalouden kehittämiseen ilmasto- ja ympäristömyönteisemmäksi tukemalla uusiutuvan energian tuotantoa tai käyttöä taikka energian tuotannon tai käytön tehostamista edistäviä investointeja ja selvityksiä

2) uuden teknologian käyttöönottoon liittyvien investointien ja selvityshankkeiden tukemiseen

3) liikenteen biopolttoaineiden tuotantoon ja käyttöön liittyvän teknologian pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin

4) energiahuollon varmuuden ja monipuolisuuden edistämiseen tukemalla kotimaisten energialähteiden tuotantoon ja käyttöön liittyviä investointeja ja selvityksiä

5) energiansäästöä, energian tuotannon tai käytön ympäristöhaittoja vähentävien tai ener-

giahuollon varmuutta ja monipuolisuutta muutoin edistävien selvitysten tukemiseen sekä

6) selvityksiin, jotka liittyvät liikenteen biopolttoaineiden ympäristö- ja kansantaloudellisiin vaikutuksiin, sekä osallistumiseen eurooppalaiseen yhteistyöhön kestävän kehityksen kriteeristön aikaansaamiseksi ja liikenteen uusien polttoaineiden standardisointiin.

Etusija annetaan uuden teknologian demonstrointia ja kaupallistamista edistäville hankkeille. Energiatukea voidaan myöntää yrityksille, kunnille ja muille yhteisöille. Tukea ei myönnetä asunto-osakeyhtiöille, asuinkiinteistöille, valtionosuutta saaville perustamishankkeille eikä maatiloille tai niiden yhteyteen toteutettaville hankkeille. Tukea ei myönnetä myöskään Suomessa toteutettaviin ilmastonmuutosta koskevan puitesopimuksen Kioton pöytäkirjan (SopS 12—13/2005) 6 artiklassa tarkoitettuihin hankkeisiin (yhteistoteutushankkeet). Jos hanke kuuluu päästökauppalain (683/2004) soveltamisalan piiriin, hanketta voidaan tukea vain rajoitetusti.

Tuen enimmäismäärää harkittaessa ei oteta huomioon kunnan tai muun yhteisön rakentamissa ja omistamissa energiahankkeissa kyseisten tahojen oman rahoituksen osuutta, jos se ei sisällä sellaista taloudellista etuutta, joka olisi katsottava EY:n lainsäädännössä tarkoitetuksi valtiontueksi. Sama koskee kunnan tai muun yhteisön omistamien kiinteistöjen katselmustoiminnan tukemista. Rahoituksella, jonka ei katsota olevan valtiontukea tai muuta julkista tukea, tarkoitetaan esimerkiksi markkinaehdoin myönnettävää rahoitusta tai muuta omarahoitusta. Energiatuella tuetuissa hankkeissa tuensaajan omarahoitusosuuden tulee olla vähintään 25 % kokonaisrahoituksesta.

Avustukset myönnetään valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävin perustein. Työ- ja elinkeinoministeriö voi antaa erikseen päätöksen muiden kuin valtioneuvoston asetuksessa mainittujen hankkeiden tai ohjelmien tukemisesta ja myönnettävän tuen enimmäismäärästä saatuaan valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnan lausunnon asiasta. Määrärahaa saa käyttää lisäksi energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista annettujen valtioneuvoston päätösten (625/2002) nojalla aiemmin myönnettyjen tukien maksamiseen. Liikenteen biopolttoaineiden kehittämiseen liittyvät selvitykset ovat kulutusmenoja, joihin ei sovelleta avustuksia koskevia ehtoja. Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen Tekesin myöntämissä biopolttoaineiden tuotannon pilot -laitosten avustuksissa ja selvityksissä noudatetaan Tekesin rahoitusehtoja.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaimpiin sekä ilmaston ja ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin. Samalla lisätään energiahuollon varmuutta ja monipuolisuutta. EU:n komission esittämien päästötavoitteiden sekä uusiutuvan energian lisäys- ja energiatehokkuustavoitteiden vaatimat toimenpiteet on määritelty valtioneuvoston marraskuussa 2008 hyväksymässä pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa. Erityisesti uusiutuvan energian tavoite on Suomelle vaativa. Energiatukea tarvitaan erityisesti uuden teknologian käyttöönoton ja kaupallistumisen edistämiseen, uusiutuvan lämmöntuotannon lisäämiseen sekä energiatehokkuusinvestointien tukemiseen. Myös liikenteen biopolttoaineiden tuotannon ja käytön edistäminen tavoitteiden mukaiselle tasolle Suomessa edellyttää energiatukipanosten kohdentamista uuden teknologian pilotointi- ja demonstraatiolaitoksiin sekä polttoaineiden hankinta-, tuotanto- ja käyttöketjujen ympäristövaikutusten arviointiin ja EU-yhteistyönä tehtävään vaihtoehtoisten polttoaineiden standardointi- ja sertifiointityöhön. Tekesillä on työ- ja elinkeinoministeriön rinnalla keskeinen rooli vuonna 2007 käynnistetyn liikenteen biopolttoaineiden kehittämisohjelman toteutuksessa. Tekes vastaa kehitysohjelman puitteissa teknologian pilotointiin liittyvistä hankkeista ja työ- ja elinkeinoministeriö demonstraatiolaitoksille suunnattavista avustuksista.

Valtuudesta 20 000 000 euroa on jälkirahoitteista siten, että valtio maksaa avustuksen hankkeen toteuduttua, kuitenkin aikaisintaan

vuonna 2012. Tällä valtuuden osalla pyritään aikaistamaan vireillä olevia työllisyyttä parantavia ja uudistuvaa energiaa hyödyntäviä hankkeita.

Myöntämisvaltuuden arvioitu käyttö	€
Liikenteen biopolttoaineiden kehittämisohjelma	5 000 000
Muu energiatuki	59 100 000
Yhteensä	64 100 000

— Uusiutuvan energian tuotanto ja käyttö kasvavat sekä energian käyttö tehostuu ilmasto- ja energiastrategian tavoitteiden mukaisesti.

— Uuden teknologian käyttöönotto lisääntyy energian tuotannossa ja käytössä.

— Energiahuollon varmuus ja monipuolisuus säilyvät hyvinä.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	2013	2014—	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	48 200	35 600	20 100	12 100	-	116 000
Vuoden 2010 sitoumukset	4 400	20 300	20 100	16 200	3 100	64 100
Yhteensä	52 600	55 900	40 200	28 300	3 100	180 100

Vuonna 2010 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 59,1 milj. euroa.

2010 talousarvio	52 600 000
2009 I lisätalousarvio	2 000 000
2009 talousarvio	47 800 000
2008 tilinpäätös	28 124 860

43. Kioton mekanismit (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) päästöyksiköiden hankkimiseen Kioton pöytäkirjan joustomekanismien avulla enintään 10 miljoonaa tonnia sopimuskaudelle 2008—2012 ja sen jälkeiselle kaudelle 2013—2020

2) joustomekanismien hallinnoinnin kustannuksiin

3) päästöyksiköiden hankinnan edellytysten tukemiseen sekä

4) valuuttakurssimuutoksista aiheutuviin menoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Valtuus. Vuonna 2010 saa tehdä sitoumuksia enintään 5 000 000 euron arvosta.

Mikäli vuoden 2009 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saadaan käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2010.

Selvitysosa: Suomi on sitoutunut osana Euroopan unionia täyttämään Kioton pöytäkirjan mukaiset velvoitteensa. Kasvihuonekaasupäästöjen korkeat vähentämiskustannukset rasittavat kansantaloutta, minkä vuoksi valtio osallistuu päästöjen vähentämiseen käyttämällä Kioton mekanismeja. Näitä ovat yhteistoteutus (JI, Joint Implementation), puhtaan kehityksen mekanismi (CDM, Clean Development Mechanism) ja valtioiden välinen päästökauppa. JI-hankkeet ovat teollisuusmaiden ja CDM-hankkeet teollisuus- ja kehitysmaiden välisiä.

Tarve hyödyntää Kioton mekanismeja Kioton kauden jälkeen vuodesta 2013 eteenpäin on vahvistunut, joten päästöyksiköiden hankin-

nan painopiste on suunnattu kaudelle 2013—2020.

Päästöyksiköiden hankinnassa otetaan huomioon eri joustomekanismien keskinäinen kustannustehokkuus sekä hankintaan liittyvien riskien hallinta. Tämä edellyttää, että määrärahaa voidaan käyttää ja päästöyksiköiden hankintasitoumuksia voidaan tehdä etupainotteisesti, vaikka suuri osa hankittavista päästöyksiköiden kustannuksista realisoituu vasta lähempänä kauden loppua.

Päästöyksiköiden hintaa on vaikea arvioida, sillä mekanismeilla hankittavien päästöyksiköiden hintakehitykseen vaikuttaa olennaisesti myös vaikeasti arvioitavissa oleva EY:n päästökauppajärjestelmän päästöoikeuksien hintataso. Päästöyksiköiden hankinnan edellytysten tukeminen, ts. tietotaidon kehittäminen kohdemaissa, sekä mekanismien hallinnon kansainvälinen kehitystyö, edistävät päästömarkkinoiden toimivuutta ja kustannustehokasta päästöyksiköiden hankintaa.

Mekanismipolitiikan koordinointivastuu on työ- ja elinkeinoministeriöllä. Päästöyksiköiden hankinta edellyttää konsultin tuottamia tukipalveluita. Vuosina 2006—2009 konsulttina on toiminut Suomen ympäristökeskus. Mekanismien käytöstä tehdyn hallinnollisen työnjaon mukaisesti momentilta rahoitetaan ulkoasiainministeriön CDM-projekteista syntyvien päästöyksiköiden hankintaa sekä ympäristöministeriön JI-projekteista ja kansainvälisestä päästökaupasta hankkimia päästöyksiköitä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	2013	2014—	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	7 800	11 600	6 400	4 200	3 900	33 900
Vuoden 2010 sitoumukset	2 200	300	-	1 000	1 500	5 000
Yhteensä	10 000	11 900	6 400	5 200	5 400	38 900

Vuonna 2010 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 4,6 milj. euroa.

2010 talousarvio	10 000 000
2009 talousarvio	10 000 000
2008 tilinpäätös	1 430 172

50. Energiataloudelliset avustukset yhdistyksille (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen yhdistyksille energiapolitiikan tavoitteita tukevaan toimintaan. Tällä tarkoitetaan sellaista toimintaa, jolla edistetään energian säästöä ja uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä sekä turpeen tuotantoa. Avustus on tarkoitettu ensisijaisesti pienet taloudelliset resurssit omaaville yhdistyksille. Avustusta voidaan myöntää yleisavustuksena yhdistyksien säännömääräisen toiminnan tukemiseen.

Avustukset myönnetään valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävin perustein.

Selvitysosa: Avustuksilla edistetään hallituksen energia- ja ilmastopolitiikan tavoitteita tukevien yleishyödyllisten yhdistysten toimintaa. Avustusten käytön painopiste on taloudellisilta resursseiltaan pienten yhdistysten toiminnan tukemisessa.

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	50 000
2009 talousarvio	50 000
2008 tilinpäätös	50 000

Pääluokka 33
SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastoon kuuluvien etuuksien tilapäiseen suorittamiseen saadaan käyttää muun saman rahaston etuuden maksamiseen varattua määrärahaa seuraavilta momenteilta: 33.10.50, 51, 52, 53, 54, 55, 60, 33.20.51, 52, 53, 55 ja 56 sekä 33.40.57.

Selvitysosa:

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kansaneläkeindeksistä annetun lain poikkeuksellisesta soveltamisesta vuonna 2010, siten että vuonna 2010 sovelletaan vuodelle 2009 vahvistettua kansaneläkeindeksin pistelukua 1502. Näin vältytään kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien nimellisarvojen alentamiselta kansaneläkeindeksin pisteluvun laskiessa vuonna 2010 vuoteen 2009 verrattuna. Esitys vaikuttaa määrärahan mitoitukseen talousarvion momenteilla 28.90.30, 33.10.53, 33.10.55, 33.20.50, 33.20.51, 33.20.52, 33.20.53, 33.20.56, 33.30.60, 33.40.57, 33.40.60, 33.50.50 ja 33.60.35. Vuonna 2011 on tarkoitus palata nykyisen lainsäädännön mukaisesti vahvistettavan kansaneläkeindeksin soveltamiseen.

Toimintaympäristö

Sosiaaliturvan lähivuosien merkittäviä haasteita ovat väestön ikääntyminen, kansainvälinen finanssikriisi ja siitä aiheutunut taantuma, laadukkaiden sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden turvaaminen, uuden teknologian vaikutukset sekä maan alueellinen kehitys. Euroopan unionin sisämarkkinoiden ja muun toiminnan kehitys vaikuttaa myös kansalliseen sosiaalipolitiikkaan. Sosiaaliturvan kestävän rahoituksen kannalta väestön työ- ja toimintakyvyn edistäminen, elinaikaisen työuran pidentäminen sekä tarve sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuudistukseen korostuvat.

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Hallituksen tavoitteena on kannustaen ja välittäen vahvistaa ihmisten perusturvaa ja arjen turvallisuutta, parantaa palvelujärjestelmän laatua, vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta sekä lisätä inhimillistä hyvinvointia. Työelämää ja sosiaaliturvaa uudistamalla voidaan taata riittävä ja aukoton perusturva kaikille. Tähän liittyen toteutetaan työmarkkinajärjestöjen esittämät eläkepolitiikkaa ja työttömyysturvaa koskevat uudistukset ja työnantajan kansaneläkemaksun poistaminen.

Ministeriö vastaa terveyden edistämisen politiikkaohjelmasta sekä osallistuu lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmaan. Samoin ministeriö osallistuu työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelmaan. Ministeriön vastuulla on laajoja, sosiaaliturvajärjestelmän toimivuutta vahvistavia kokonaisuuksia (SATA-komitea, PARAS-hanke, KASTE-ohjelma sekä MASTO-hanke).

Pääosa, kaksi kolmannesta, sosiaalimenoista rahoitetaan työnantajien ja työntekijöiden sosiaaliturvamaksuin, kuntien verovaroin sekä asiakasmaksuin. Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan osuus sosiaalimenoista on noin viidennes. Osuuden lasku johtuu kuntien sosiaali- ja tervey-

denhuollon käyttökustannusten valtionosuuksien siirrosta valtiovarainministeriön pääluokkaan. Pääluokan suurimmat menoerät ovat siirtomenot kotitalouksille, kunnille ja kuntayhtymille. Pääluokan loppusumma kasvaa talousarvioesityksen mukaan lähes 1,8 mrd. eurolla eli miltei 19 prosentilla vuoden 2009 varsinaisen talousarvion edellä mainitun rakennemuutoksen huomioivaan tasoon verrattuna. Tärkein syy tähän on työnantajan kansaneläkemaksun poistaminen ja korvaaminen valtion talousarviorahoituksella. Myös taantuman myötä nopeasti kohoavat työttömyysturvamenot kasvattavat pääluokan menotasoa huomattavasti.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan strategiset tavoitteet

— Edistetään terveyttä ja toimintakykyä.
— Lisätään työelämän vetovoimaa.
— Vähennetään köyhyyttä ja syrjäytymistä.
— Varmistetaan toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva.

Hallitusohjelman painotuksena on myös perheiden hyvinvointi sekä sukupuolten välinen tasa-arvo. Sosiaali- ja terveysministeriön strategisissa tavoitteissa toteutetaan sukupuolivaikutusten arviointi.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteuttaa soveltuvin osin alueiden kehittämislain (602/2002) 1.1.2007 voimaan tulleen muutoksen periaatteita. Euroopan unionin rakennerahastovarojen (EAKR- ja ESR-ohjelmat) alueellisessa kohdentamisessa neuvotellaan aluekohtaiset sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan hankkeisiin tulevat voimavarat vastuuministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Voimavarojen tarkoituksenmukainen hyödyntäminen varmistetaan käyttösuunnitelmalla.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet strategioittain

Edistetään terveyttä ja toimintakykyä

Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevan *Terveyden edistämisen politiikkaohjelman* tavoitteina ovat väestön terveydentilan parantuminen ja terveyserojen kaventuminen. Tämä on mahdollista vähentämällä alkoholin ja tupakan kulutusta, alentamalla nuorten aikuisten miesten tapaturmaista ja väkivaltaista kuolleisuutta, kohentamalla työikäisten työkykyä ja ikääntyneiden toimintakykyä. Väestön, erityisesti nuorten, lihomiseen voidaan vaikuttaa terveellisillä ruokatottumuksilla sekä riittävällä liikunnalla. Tavoitetta tuetaan lukujen 33.03, 33.60 ja 33.70 kautta. Tavoitteena on, että

— ylipainoisten osuus laskee,
— alkoholin haittavaikutukset vähenevät,
— tupakointi vähenee ja
— uusien työkyvyttömyyseläkkeiden määrä laskee.

Terveyden ja toimintakyvyn tunnusluvut

	2000 toteutunut	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
Ylipainoisten (BMI 25 tai yli) osuus 15—64-vuotiaista, %					
— miehet	53	55	57	55	54
— naiset	37	41	43	40	39
Alkoholisairauksiin ja -myrkytyksiin kuolleet, yhteensä					
— miehet	1 192	1 588	1 701	1 650	1 600
— naiset	285	432	466	450	430

Humalahakuinen juominen (yli 6 annosta kerralla vähintään kerran viikossa) 15—64-vuotiaista, %					
— miehet	25	25	28	25	24
— naiset	7	8	9	8	7
Päivittäin tupakoivat 15—64-vuotiaat, %					
— miehet	28	24	26	23	22
— naiset	20	19	17	16	15
Uusien työkyvyttömyyseläkkeiden lukumäärä	22 839	24 399	25 422	25 000	24 000
— miehet	12 144	12 451	12 948	12 700	12 200
— naiset	10 695	11 948	12 474	12 300	11 800

Lisätään työelämän vetovoimaa

Painopisteenä on kannustaa kansalaisia osallistumaan täysipainoisesti työelämään ja parantaa työn kannustavuutta kaikissa tilanteissa. Tämä edellyttää työolojen kehittämistä, laadukasta työterveyshuoltoa ja kannustavaa sosiaaliturvaa, joka tukee työelämässä jatkamista nykyistä pidempään. Keskeistä on saada pidennettyä elinaikaisia työuria. Tavoitetta tuetaan työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman avulla sekä erityisesti toteuttamalla työmarkkinajärjestöjen esittämät eläkepolitiikkaa ja työttömyysturvaa koskevat uudistukset ja poistamalla työnantajan kansaneläkemaksu.

Perhevapaista aiheutuvat kustannukset jaetaan nykyistä tasapuolisemmin mies- ja naisvaltaisten alojen työnantajien kesken ja yhteiskunnan rahoitusosuutta lisätään. Varhaista poistumista työelämästä ehkäistään laajalla masentuneisuuden ehkäisyhankkeella (MASTO). Tavoitteena on, että

— vuonna 2011 työssäoloaika on pidentynyt keskimäärin yhdellä vuodella vuoteen 2007 verrattuna,

— työtapaturmien taajuus ja ammattitautien syntyminen vähenevät 40 prosenttia ja niiden vakavuusaste vähenee aikavälillä 2007—2011 ja

— sairauksien aiheuttamat poissaolot vähenevät 15 prosenttia aikavälillä 2007—2011.

Työelämän vetovoiman lisäämisen tunnusluvut

	2000 toteutunut	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
50-vuotiaan eläkkeelle siirtymisiän odote, vuosia					
— miehet	60,6	61,5	61,5	61,7	61,9
— naiset	60,6	61,5	61,6	61,7	61,9
Korvatut työtapaturmat ja ammattitaudit yhteensä	121 000	138 300	140 700	138 000	135 000
— miehet	84 600	92 400	93 300	91 500	90 200
— naiset	36 400	45 900	47 400	46 500	44 800
Työpaikkatapaturmien taajuus (milj. työtuntia kohden)	30,2	33,3	33,6	32,5	32,0
Sairauspoissaolopäivien osuus työpäivistä, %					
— miehet	3,4	3,6	3,5	3,8	3,6
— naiset	4,4	4,7	4,8	4,5	4,3
Sairauspäiviä/työllinen, %					
— miehet	7,8	7,9	7,6	7,5	7,0
— naiset	9,3	9,6	9,8	9,0	8,0

Vähennetään köyhyyttä ja syrjäytymistä

Syrjäytymistä voidaan ehkäistä alentamalla pitkäaikaista työttömyyttä, takaamalla erityisryhmien palveluiden toimivuus sekä huolehtimalla vähimmäisetuuksien riittävästä tasosta. Hallituk-

sen käynnistämän sosiaaliturvauudistuksen tavoitteena on myös köyhyyden vähentäminen sekä riittävän perusturvan turvaaminen kaikissa elämäntilanteissa. Syrjäytymisessä on usein kyse moniongelmaisista ja heidän ongelmiensa pitkittymisestä. Tavoitetta tuetaan poikkihallinnollisesti useiden momenttien ja pääluokkien kautta.

Lapsiperheiden köyhyyttä vähennetään ja eriarvoistumiskehitykseen puututaan parantamalla lapsiperheiden taloudellista asemaa. Sosiaali- ja terveysministeriö osallistuu opetusministeriön vastuulla olevan *Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmaan*, jonka tavoitteena on ehkäistä ja vähentää pahoinvointia sekä syrjäytymistä. Tavoitteena on, että

— pitkäaikaistyöttömyys ja rakennetyöttömyys alenevat,
— toimeentulotuen pitkäaikainen tarve vähenee ja
— tuetaan perheiden hyvinvointia ja vanhemmuutta.

Syrjäytymisen ehkäisyn ja hoidon tunnusluvut

	2000 toteutunut	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
Köyhyysaste, pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien osuus, %[1)]	10,2	12,5[2)]	13,6	13,0	12,0
Lasten köyhyysaste, pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien lasten osuus, %	11,7	12,3[2)]	13,9	13,0	12,0
Yli vuoden työttömänä	86 800	63 800	51 200	..	..
— miehet	47 500	35 000	27 700	..	..
— naiset	39 300	28 800	23 500	..	..
Pitkittyneesti pienituloisia	298 000	433 300	454 300	..	..
— miehet	123 500	186 800	196 000	..	..
— naiset	174 500	246 500	258 300	..	..
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saavien osuus toimeentulotuen saajista, %	24	24	26[2)]	24	23
Lapsia avohoidon tukitoimissa	49 351	59 058	62 485	60 500	59 500
Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret	12 854	15 774	16 059	15 700	15 500
Asunnottomia	10 000	7 400	7 500	7 500	7 200
— miehet	8 250	6 030	6 100	6 000	5 800
— naiset	1 750	1 370	1 400	1 500	1 400

[1)] Köyhyysrajan alittaneisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuus (käytettävissä olevat tulot alle 60 prosenttia kaikkien kotitalouksien mediaanitulosta kulutusyksikköä kohden).

[2)] Arvio

Varmistetaan toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva

Tavoitteena on turvata sosiaali- ja terveydenhuollon kestävä ja vakaa rahoitus ja palvelujen saatavuus. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (KASTE) vuosille 2009—2011 muodostaa palvelujärjestelmän uudistamisen puitteet. Kansalaisten toimivista peruspalveluista huolehditaan asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta, samoin palvelujen saatavuudesta sekä suomen että ruotsin kielellä. Palveluiden tuottamisessa ja kehittämisessä tulee käyttää apuna tietoteknologiaa, seudullista yhteistyötä sekä toimivia työnjako- ja hoitoketjukäytäntöjä. Kuntien palvelutuotantoa täydentävät yksityinen ja kolmas sektori. Palveluiden tulee tukea ikääntyneiden kotona asumista ja mahdollistaa vammaisten osallistuminen yhteiskuntaan. Henkilöstön riittävyyteen vaikutetaan lisäämällä alan houkuttelevuutta työpaikkana. Sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä vahvistetaan järjestelmän kannustavuutta ja riittävästä perusturvasta huolehtimista eri

elämäntilanteissa. Indeksisuojan ulkopuolella olevat perusturvaetuudet sidotaan kansaneläkeindeksiin.

Perhepoliittisilla tuilla ja palveluilla edistetään korkeaa syntyvyyttä ja tasataan lapsista aiheutuvia kustannuksia. Syntyvyyteen voidaan vaikuttaa mahdollistamalla työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen. Lapsiperheitä tulee tukea, jotta lapset ja nuoret voivat kasvaa turvallisessa ympäristössä. Tavoitteita tuetaan erityisesti lukujen 33.10, 33.20, 33.30, 33.40 ja 33.60 kautta. Tavoitteena on, että

— parannetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuutta ja laatua,
— turvataan henkilöstön riittävyys,
— varmistetaan palvelujen ja etuuksien kestävä rahoitus,
— taataan riittävä vähimmäisturva ja kohtuullinen ansioturva,
— tasataan lapsista aiheutuvia kustannuksia ja
— vahvistetaan lasten turvallisia kasvu- ja kehitysympäristöjä.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen toimeenpanoa jatketaan ja valmistellaan tarvittavat lainsäädäntömuutokset.

Sosiaalipalvelujen saatavuuden ja laadun kehittämisessä otetaan huomioon sukupuolten välinen tasa-arvo. Sosiaalialan henkilöstörakenteessa, henkilöstön rekrytoinnissa ja alan koulutuksessa kiinnitetään entistä tietoisemmin huomiota miesten ja naisten väliseen tasa-arvoon.

Toimivien palveluiden ja kohtuullisen toimeentuloturvan tunnusluvut

	2000 toteutunut	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
Sosiaali- ja terveyspalvelut					
Hoitotakuun toteutuminen (erikoissairaanhoito)					
— yli 6 kk jonottaneita	..	7 300	9 500	1 000	500
Vanhusten palveluja saavat 75 vuotta täyttäneistä, %					
— kodinhoitoapu	19,7	18,6	18,9	19,5	19,8
— palveluasuminen	5,1	5,7	6,0	6,4	6,5
— vanhainkodeissa	5,3	4,1	4,0	3,9	3,8
— terveyskeskusten pitkäaikaishoidossa	3,1	2,4	2,2	2,0	1,8
— omaishoidontuella hoidetut	3,0	3,7	3,9	4,3	4,5
Terveyskeskusten lääkärivaje, %	..	8,9	9,7	9,0	7,0
Ensisynnyttäjien keski-ikä, vuosia	27,6	28,0	28,1	28,2	28,2
Kokonaishedelmällisyys	1,73	1,84	1,83	1,85	1,85
Päivähoidossa olevien osuus ikäryhmästä, %					
— 1—2-vuotiaat	35	39	40,2	42	43
— 3—5-vuotiaat	66	70	72	73	74
Sosiaali- ja terveystoimen menojen osuus kuntien kokonaismenoista, %	50,9	53,2	53,4	54,0	54,2
Eläkkeensaajat					
Vanhuuseläke	869 700	964 400	978 300	1 023 700	1 062 400
— miehet	338 400	394 900	402 700	423 600	439 600
— naiset	531 300	569 500	575 600	600 100	622 800
Osa-aikaeläke	24 600	30 600	30 000	31 000	31 000
— miehet	11 200	14 100	13 600	13 000	13 000
— naiset	13 400	16 500	16 400	18 000	18 000

Työkyvyttömyyseläke	276 300	267 400	271 700	266 000	266 000
— miehet	147 000	141 900	143 600	141 000	141 000
— naiset	129 300	125 500	128 100	125 000	125 000
Työttömyyseläke	54 300	47 700	50 300	50 000	40 000
— miehet	25 900	22 300	23 400	23 500	18 800
— naiset	28 400	25 400	26 900	26 500	21 200
Leskeneläke	252 800	262 600	263 400	265 000	268 000
— miehet	26 300	34 400	35 400	37 000	37 400
— naiset	226 500	228 200	228 000	228 000	230 600
Keskimääräiset etuudet (euroa/kk)					
Vanhuuseläke[1)]					
— miehet	1 178	1 453	1 507	1 619	1 686
— naiset	718	932	971	1 040	1 082
Työkyvyttömyyseläke[1)]					
— miehet	1 012	1 100	1 117	1 093	1 109
— naiset	807	914	934	904	918
Työttömien ansiopäiväraha					
— miehet	916	1 164	1 201	1 227	1 331
— naiset	719	899	922	980	1 024
Sairauspäiväraha					
— miehet	1 037	1 200	1 228	1 367	1 422
— naiset	897	1 053	1 075	1 187	1 235
Vanhempainpäiväraha					
— miehet	1 230	1 545	1 620	1 895	2 060
— naiset	765	1 060	1 170	1 340	1 410
Minimietuudet ja toimeentulotuki (euroa/kk)					
Sairausvakuutuksen ja äitiys-/ vanhempainpäiväraha	252	380	380	551	551
Työttömän peruspäiväraha	441	505	527	551	553
Kansaneläke (yksinäinen, täysi)	447	511	558	584	586
Toimeentulotukea saaneet					
— kotitaloudet	271 686	226 617	217 842	250 000	280 000
— henkilöt	454 353	358 369	342 492	390 000	448 000

[1)] Vuodesta 2009 lähtien ei sisällä asumis- eikä hoitotukea.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Tavoitteena on edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa tukemalla valtioneuvoston poikkihallinnollisia toimenpiteitä. Sukupuolten välistä tasa-arvoa edistetään muun muassa korottamalla vähimmäismääräistä äitiyspäivärahaa sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa. Tavoitteena on, että

— naisten ja miesten väliset palkkaerot kaventuvat selkeästi tällä vaalikaudella. Kolmikantaisen samapalkkaisuusohjelman toimenpidekokonaisuus toteutetaan vaalikauden aikana,

— naisten urakehitystä ja naisjohtajuutta edistetään suunnitelmallisesti sekä julkisella että yksityisellä sektorilla,

— vähennetään työmarkkinoiden jakautumista sukupuolen mukaan,

— miehiä kannustetaan perhevapaiden pitämiseen,

— sukupuolinäkökulma valtavirtaistetaan lainvalmistelussa, talousarvioprosessissa sekä muissa merkittävissä hankkeissa jo toiminnan alkuvaiheissa,

— tasa-arvotietoisuutta lisätään peruskouluissa ja opettajankoulutukseen ja lastentarhanopettajien koulutukseen sisällytetään sukupuolitietoista opetusta ja

— tasa-arvotyötä toteuttavien viranomaisten ja naisjärjestöjen toiminnan edellytyksiä ja resursseja vahvistetaan.

Valtioneuvoston periaatepäätös hallituksen tasa-arvo-ohjelmasta 2008—2010 kokoaa ja koordinoi hallituksen toimia sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi.

Sukupuolten välisen tasa-arvon tunnusluvut

	2000 toteutunut	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
Naisten säännöllisen työajan ansioiden osuus miesten vastaavista ansioista, %	80,6	80,8	81,0	81,4	81,6
Määräaikaisten työsuhteiden osuus työsuhteista, %					
— miehet	12,9	12,6	12,3	11,0	10,5
— naiset	19,9	20,0	19,4	18,5	17,5
Vanhempainpäivärahapäivistä maksettu isille, %	4,2	5,7	6,1	6,5	7,0
Vanhempainpäivärahaa käyttäneiden isien osuus, %	63,1	70,5	71,6	73,0	74,0

Tuottavuus

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2010 on 108 henkilötyövuotta. Hallinnonalan tuottavuustoimien kautta vähennettävä henkilötyömäärä on kaikkiaan 340 henkilötyövuotta vuoteen 2011 mennessä. Tuottavuustoimenpiteet kohdistuvat erityisesti Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Työterveyslaitoksen tutkimustoiminnan tehostamiseen. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toiminnan siirtoa Kuopioon jatketaan asteittain. Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelujen siirtoa palvelukeskukseen on pääpiirteissään toteutettu vuoden 2009 loppuun mennessä. Lisäksi ministeriön johto- ja asiantuntijatehtäviä kehitetään, suurten hankkeiden hallinnointia tehostetaan, sähköistä asianhallintaa ja muita toimintamuotoja tehostetaan koko hallinnonalalla.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	Muutos 2009—2010 %
01.	**Hallinto**	**73 426**	**68 105**	**64 134**	**- 3 971**	**- 6**
01.	Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 063	39 584	36 933	- 2 651	- 7
02.	Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 053	2 102	2 121	19	1
03.	Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 492	4 162	4 133	- 29	- 1
04.	Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 032	488	273	- 215	- 44

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
05.	Valtion koulukotien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 087	559	464	- 95	- 17
(28.)	Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän edistäminen tietoteknologian avulla sekä siihen tarvittavan infrastruktuurin rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)	297	—	—	—	—
29.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	20 912	17 000	17 000	—	—
66.	Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)	3 490	4 210	3 210	- 1 000	- 24
02.	**Valvonta**	**34 647**	**37 089**	**39 430**	**2 341**	**6**
03.	Säteilyturvakeskuksen toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	12 256	14 196	13 722	- 474	- 3
05.	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 552	12 140	13 000	860	7
06.	Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (siirtomääräraha 2 v)	2 751	2 753	4 008	1 255	46
20.	Oikeuslääketieteellisen kuoleman-syyn selvittämisen menot (arvio-määräraha)	8 088	8 000	8 700	700	9
03.	**Tutkimus- ja kehittämistoiminta**	**111 245**	**108 845**	**107 667**	**- 1 178**	**- 1**
(03.)	Lääkehoidon kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	—	—	—
04.	Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirto-määräraha 2 v)	60 789	60 904	63 559	2 655	4
50.	Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v)	38 240	38 901	37 268	- 1 633	- 4
(62.)	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sosiaali- ja terveys-ministeriön osalta (arviomääräraha)	4 526	—	—	—	—
63.	Eräät erityishankkeet (siirtomäärä-raha 3 v)	7 690	9 040	6 840	- 2 200	- 24
10.	**Perhe- ja asumiskustannusten tasaus ja eräät palvelut**	**1 876 166**	**2 152 995**	**2 278 800**	**125 805**	**6**
(27.)	Valtion korvaus Kansaneläke-laitokselle elatustuen siirron toimeenpanokustannuksista (siirto-määräraha 2 v)	2 191	610	—	- 610	- 100
28.	Kansaneläkelaitokselle maksettavat sosiaaliturvan yleisrahaston toimintakulut (arviomääräraha)	—	117 410	124 900	7 490	6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
50.	Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen lapseksiottamiseen (arviomääräraha)	10 700	11 400	11 400	—	—
51.	Lapsilisät (arviomääräraha)	1 417 000	1 426 000	1 423 000	- 3 000	- 0
52.	Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomääräraha)	872	1 500	1 500	—	—
53.	Sotilasavustus (arviomääräraha)	18 900	20 200	21 800	1 600	8
54.	Asumistuki (arviomääräraha)	426 503	454 000	528 100	74 100	16
55.	Elatustuki (arviomääräraha)	—	121 875	162 700	40 825	33
60.	Vaikeavammaisten tulkkaus-palvelut (arviomääräraha)	—	—	5 400	5 400	0
20.	**Työttömyysturva**	**1 353 457**	**1 558 400**	**2 063 000**	**504 600**	**32**
31.	Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	7 506	8 000	16 500	8 500	106
50.	Valtionosuus työttömyyskassoille (arviomääräraha)	431 000	503 000	704 600	201 600	40
51.	Työttömyysturvalain mukainen perusturva (arviomääräraha)	63 000	91 000	134 000	43 000	47
52.	Työmarkkinatuki (arviomääräraha)	647 603	744 000	937 000	193 000	26
53.	Valtionosuus työttömien koulutus-etuuksista (arviomääräraha)	145 898	152 400	205 700	53 300	35
55.	Valtionosuus aikuiskoulutustuesta (arviomääräraha)	15 950	18 000	21 200	3 200	18
56.	Valtionosuus vuorottelu-korvauksesta (arviomääräraha)	42 500	42 000	44 000	2 000	5
30.	**Sairausvakuutus**	**1 143 829**	**1 237 500**	**1 298 350**	**60 850**	**5**
60.	Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 143 829	1 237 500	1 298 350	60 850	5
40.	**Eläkkeet**	**2 878 628**	**2 965 105**	**4 045 950**	**1 080 845**	**36**
50.	Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	43 862	46 400	51 000	4 600	10
51.	Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	466 800	497 000	507 000	10 000	2
52.	Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	56 600	109 000	117 000	8 000	7
53.	Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	107	505	600	95	19
54.	Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	15 700	17 000	15 750	- 1 250	- 7

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
(56.)	Pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuki (arviomääräraha)	12 413	5 500	—	- 5 500	- 100
57.	Maahanmuuttajan erityistuki (arviomääräraha)	22 885	24 700	24 700	—	—
60.	Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	2 260 262	2 265 000	3 329 900	1 064 900	47
50.	**Veteraanien tukeminen**	**409 310**	**394 793**	**365 603**	**- 29 190**	**- 7**
30.	Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	1 856	2 200	2 000	- 200	- 9
50.	Rintamalisät (arviomääräraha)	69 949	64 700	56 500	- 8 200	- 13
51.	Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	223 483	217 900	201 100	- 16 800	- 8
52.	Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	65 207	65 207	65 207	—	—
53.	Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 123	3 100	3 100	—	—
54.	Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	96	90	100	10	11
55.	Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	3 500	3 500	3 500	—	—
56.	Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	40 288	36 288	34 088	- 2 200	- 6
57.	Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 808	1 808	8	- 1 800	- 100
60.	**Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto**	**412 955**	**412 261**	**504 140**	**91 879**	**22**
31.	Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin ja eräisiin muihin menoihin (siirtomääräraha 3 v)	24 800	29 100	27 000	- 2 100	- 7
32.	Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan (kiinteä määräraha)	48 743	40 000	40 000	—	—
33.	Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	99 900	99 170	104 170	5 000	5

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
34.	Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	3 401	8 591	9 570	979	11
35.	Valtionosuus kunnille perustoimeentulotuen kustannuksiin (arviomääräraha)	225 212	225 000	313 000	88 000	39
36.	Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	600	600	600	—	—
37.	Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon korjaushankkeisiin	—	—	—	—	—
(38.)	Valtionavustus sairaanhoitopiirien kuntayhtymille rikosten esitutkintaan liittyvien lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisista tutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin (kiinteä määräraha)	1 000	—	—	—	—
63.	Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	3 000	3 500	3 500	—	—
64.	Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	6 300	6 300	6 300	—	—
70.	**Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen**	**52 735**	**59 390**	**53 118**	**- 6 272**	**- 11**
01.	Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 345	28 490	21 418	- 7 072	- 25
20.	Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	10 800	16 610	22 540	5 930	36
21.	Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	930	930	1 000	70	8
22.	Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	1 360	1 360	1 360	—	—
50.	Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	9 600	9 300	4 100	- 5 200	- 56
51.	Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 700	2 700	2 700	—	—

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
80.	**Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta**	**202 622**	**213 200**	**214 840**	**1 640**	**1**
40.	Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	186 723	197 300	195 800	- 1 500	- 1
41.	Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	—	—	2 600	2 600	0
42.	Valtion korvaus poronhoitajien sijaisapukokeilun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	—	—	300	300	0
50.	Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (kiinteä määräraha)	15 899	15 900	16 140	240	2
90.	**Raha-automaattiyhdistyksen avustukset**	**312 000**	**302 500**	**293 200**	**- 9 300**	**- 3**
50.	Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	312 000	302 500	293 200	- 9 300	- 3
	Yhteensä	**8 861 020**	**9 510 183**	**11 328 232**	**1 818 049**	**19**
	Henkilöstön kokonaismäärä	4 158	4 141	4 100[1)]		

[1)] Tästä maksullisen toiminnan osuus on 1 603 henkilötyövuotta ja yhteisrahoitteisen toiminnan osuus 30 henkilötyövuotta.

01. Hallinto

Selvitysosa: Luvun menot koostuvat sosiaali- ja terveysministeriön, työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan, sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan, valtion mielisairaaloiden ja valtion koulukotien toimintamenoista sekä eräistä muista menoista.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan toimintapoliittiset tavoitteet. Lähtökohtana on poliittisen tason ohjaus, joka on linjattu hallitusohjelmassa. Toimintaa ohjaa lisäksi Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiat 2015 -asiakirja.

Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa ja ohjaa sosiaaliturvan sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä ja toimintapolitiikkaa. Ministeriö määrittelee sosiaali- ja terveyspolitiikan suuntaviivat, valmistelee keskeiset uudistukset ja ohjaa niiden toteuttamista ja yhteensovittamista. Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan ja sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan tavoitteena on tuottaa asiakkailleen kohtuullisessa ajassa oikeat, perustellut ja yhdenmukaiset päätökset. Valtion mielisairaalat tuottavat valtakunnallisia oikeuspsykiatrian erikoisalan hoito- ja tutkimuspalveluja. Valtion koulukotien tehtävänä on lastensuojelulain mukainen avo-, sijais- ja jälkihuolto.

Sosiaali- ja terveysministeriön alaisten laitosten lääkehuoltoa koskevat tehtävät organisoidaan uudelleen perustamalla Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus. Organisaatiouudistus koskee Lääkelaitoksen, Lääkehoidon kehittämiskeskuksen ja osin myös Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintaa sekä lääkehuoltoon liittyviltä osin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtäviä. Tavoitteena on, että uusi keskus aloittaisi toimintansa jo syksyllä 2009.

01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 36 933 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Kansallisen veteraanipäivän pääjuhlan järjestämiseen

2) lääkinnällisen pelastustoimen ja poikkeusolojen valmiudesta sekä näihin liittyvien laitteiden ja kalusteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen

4) terveyden edistämisen politiikkaohjelman palkkaus-, matka-, kokous-, koulutus- ja tiedotus- sekä muihin vastaaviin toimintamenoihin sekä

5) tasa-arvon tietopalvelun perustamiseen liittyviin kustannuksiin.

Määrärahasta saa käyttää enintään 350 000 euroa työterveydenhuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö toimeenpanee hallitusohjelman ja ministeriön strategisten linjausten tavoitteita käyttäen apuna virastojen ja laitosten asiantuntemusta tulossopimuksissa sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriön talousarvio perustuu maksullisen toiminnan osalta osittain nettobudjetointiin. Toimintamenomomentille tuloutettavat tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien perusteiden mukaisia tuloja lääkkeiden hintalautakunnan maksullisista suoritteista ja tuloja työsuojeluhallinnon maksullisista suoritteista sekä raha-automaattiavustuksista annetun lain (1056/2001) 45 §:n mukaisia korvauksia Raha-automaattiyhdistyksen valvonnasta ja ohjauksesta sekä sosiaali- ja terveysministeriön peliriippuvuuden seurannan ja tutkimuksen kustannusten korvaamisesta antaman asetuksen (381/2002) nojalla rahapeliyhteisöiltä perittäviä korvauksia arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvien ongelmien seuraamisesta ja tutkimisesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut toiminnalleen seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

Toiminnallinen tehokkuus

— Varmistetaan, että talous- ja henkilöstöhallinnon uudistetut prosessit on vakiinnutettu ja siirrot palvelukeskukseen on toteutettu.

— Vahvistetaan ja tehostetaan valvonnan ja lupa-asioiden viranomaistoimintaa.

— Ministeriön ja hallinnonalan toiminnan tehostamista jatketaan muun muassa selvittämällä eräiden tukitoimintojen vaihtoehtoisia toteuttamismalleja.

— Kehitetään ja hyödynnetään tuloksellisuuden laskentatointa ja muuta seurantajärjestelmää.

— Maksullisen toiminnan, joka on suhteellisen vähäistä, tavoitteena on julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus ja liiketaloudellisten suoritteiden osalta kannattavuus.

Tuotoksille ja laadunhallinnalle on asetettu seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

— Toteutetaan ja seurataan ministeriön vastuulla olevia merkittäviä ohjelmia ja muita hankkeita, kuten Terveyden edistämisen politiikkaohjelma, Sosiaaliturvakomitea (SATA), Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (KASTE), Masennuksen ehkäisy -hanke (MASTO) ja suoritetaan niitä koskevat vaikutusarvioinnit hankkeiden päättyessä.

— Valmistellaan kunta- ja palvelurakenneuudistushanketta sosiaali- ja terveyspalvelujen osalta.

— Otetaan huomioon alueellinen ja kuntien tasa-arvoinen kehittäminen.

— Lisätään tutkimus- ja kehittämislaitosten yhteistyötä alueellinen näkökulma huomioituna hallitusohjelman mukaisesti.

— Jatketaan tasa-arvon valtavirtaistamista.

— Vahvistetaan lainsäädännön vaikutusten arviointia.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstörakenne

— Sosiaali- ja terveysministeriön henkilöstön ja henkilöstörakenteen kehittämistä jatketaan ministeriön tuottavuuden kehittämiselle asetetut tavoitteet huomioon ottaen siten, että ministeriön ydintehtävissä tarvittavat voimavarat ja osaaminen varmistetaan.

Työhyvinvointi

— Työhyvinvointia tukevia toimenpiteitä jatketaan.

Osaaminen

— Huolehditaan henkilöstön vaihtuvuuden suunnittelusta ja hallinnasta siten, että eläkkeelle siirtyvien asiantuntemus pystytään korvaamaan ja vaihtuvuutta hyödynnetään ministeriön tarvitseman uudenlaisen osaamisen hankkimiseksi.

EU-projektien tuloja sekä muilta kansainvälisiltä tahoilta saatavia tuloja arvioidaan kertyvän 5 000 euroa ja näitä vastaavien bruttomenojen arvioidaan olevan 5 000 euroa.

Viraston tulosalueittaiset menot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 talousarvio	2010 esitys[1)]
Johto ja erillisyksiköt	5 495	5 765	5 500
Johdon tuki			
— hallinto-osasto	10 790	11 087	10 251
— talous- ja suunnitteluosasto	4 457	6 613	6 400
Vakuutusosasto	3 462	4 009	3 500
Perhe- ja sosiaaliosasto[2)]	1 221		
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osasto	3 490	5 539	4 400
Terveysosasto[2)]	1 653		
Sosiaali- ja terveyspalveluosasto	3 407	6 584	5 297
Työsuojeluosasto	4 783	5 413	4 900
Muita			
— työterveyshuollon koulutus	61	350	250
Yhteensä	38 819	45 360	40 498

[1)] Menojakaumassa ei ole otettu huomioon siirtyvien määrärahojen käyttöä vuonna 2010.

[2)] 1.5.2008 alkaen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osasto ja sosiaali- ja terveyspalveluosasto

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	43 424	43 170	40 498
Bruttotulot	2 665	3 586	3 565
Nettomenot	40 759	39 584	36 933

Siirtyvät erät	
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 858
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 162

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Tuottavuustoimet (-3 htv)	-90
Tutkimushankemäärärahan siirto momentille 33.70.01	-150
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 118 000 euroa)	-24
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	191
Lääkärihelikopteritoiminnan hallinnointiyksikön kertamenon vähennys	-610
Terveyden edistämisen politiikkaohjelman rahojen siirto momentille 33.03.63	-300
Siirto momentille 33.01.03	-400
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen perustamiseen liittyvä kertamenon vähennys (I LTA 2009)	-300
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen perustamiseen liittyvä siirto momentilta 33.02.06	97
Uudelleenkohdentaminen	-600
Siirto momentille 28.01.01 (-0,5 htv)	-40
Muu muutos yhteensä	-425
Yhteensä	-2 651

2010 talousarvio	36 933 000
2009 I lisätalousarvio	300 000
2009 talousarvio	39 584 000
2008 tilinpäätös	40 063 000

02. Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 121 000 euroa.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuus

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta toimii toimialansa ensimmäisenä muutoksenhakuasteena edistäen kansalaisten oikeusturvaa yhdenmukaisilla ja oikeudenmukaisilla päätöksillä. Tavoitteena on kohtuullinen käsittelyaika.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 arvio
Toiminnallinen tehokkuus			
Päätösten hinta (euroa/ratkaisu)	277	234	234
Työn tuottavuus (ratkaisut/htv)	252	290	290
Tuotokset ja laadunhallinta			
Vireille tulleet valitusasiat	8 359	9 000	9 000
Valitusten käsittelyaika (kk)	6,8	6,0	5,0

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan suoritteet eli valitusten ja poistohakemusten johdosta annetut päätökset ovat maksuttomia.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön osaamisesta huolehditaan. Lautakunnan johtamisjärjestelmän toimivuutta ja esimiesten johtamistaitoa seurataan määräajoin työtyytyväisyyskyselyin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 6 000 euroa)	3
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	17
Muu muutos yhteensä	-1
Yhteensä	19

2010 talousarvio	2 121 000
2009 talousarvio	2 102 000
2008 tilinpäätös	2 053 000

03. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 133 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuus

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta toimii toimialansa ensimmäisenä muutoksenhakuasteena kaikissa Kansaneläkelaitoksen käsittelemissä asioissa opintotukea ja työttömyysturvaa lukuun ottamatta edistäen kansalaisten oikeusturvaa toimeentuloa koskevissa asioissa tuottamalla mahdollisimman nopeasti oikeita, yhdenmukaisia ja oikeudenmukaisia päätöksiä. Tavoitteena on käsittelyajan lyhentäminen.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 arvio
Tuottavuus ja taloudellisuus			
Päätösten hinta (euroa/ratkaisu)	189	194	181
Työn tuottavuus (ratkaisut/htv)	344	352	391
Tuotokset ja laadunhallinta			
Vireille tulleet valitusasiat (lkm)	24 722	22 000	22 000
Valitusten käsittelyaika	16 kk 10 pv	15 kk	14 kk

Työn tuottavuus on laskettu arvioilla 22 700 ratkaisua ja 58 henkilötyövuotta. Päätöksen hinta on laskettu arvioilla 22 700 ratkaisua ja 4 110 000 euron määrärahalla.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalle tehdyistä valituksista annetut päätökset ovat maksuttomia.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Organisaatiomuutoksen johdosta jaostotoimintaa tehostetaan, työprosesseja kehitetään ja parannetaan edelleen. Lisäksi henkilöstön työtä kehitetään tehtävien vaatimustason sekä työn haasteellisuuden lisäämiseksi sekä uudistetaan lautakunnan henkilöstörakennetta uusien tehtävien mukaisiksi. Henkilöstön osaamista ja ammattitaitoa ylläpidetään tarkoituksenmukaisella työtehtäviin liittyvällä koulutuksella ja työhön perehdyttämisellä. Henkilöstön työhyvinvointia tukevia toimenpiteitä jatketaan edelleen työpaikkaselvityksen mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 10 000 euroa)	9
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	23
Ruuhkan purkamiseen liittyvät määräaikaiset lisäresurssit, siirto momentilta 33.01.01	400
Muu muutos yhteensä	-461
Yhteensä	-29

Ruuhkan purkamiseen liittyvät määräaikaiset lisäresurssit on tarkoitus poistaa vuoden 2010 päättyessä.

2010 talousarvio	4 133 000
2009 talousarvio	4 162 000
2008 tilinpäätös	3 492 000

04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 273 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tieteellisestä tutkimustyöstä ja yliopisto-opetuksesta aiheutuneiden menojen sekä muiden toimintamenojen maksamiseen

2) vaarallisten ja vaikeahoitoisten lasten ja nuorten psykiatrisen hoitoyksikön palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) maatalousavustuksia vastaavien menojen maksamiseen ja

4) sairaaloiden yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Valtion mielisairaaloiden menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien liiketaloudellisten perusteiden mukaisesti. Asiakasmaksut peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992) annetun lain mukaisesti.

Valtion mielisairaaloille asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010. Tavoitteet määritellään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja mielisairaaloiden välisissä tulossopimuksissa vuodelle 2010.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Sairaaloiden toiminnassa painottuu oikeuspsykiatrinen erityisosaaminen ja hoitotoimintaa tukevan tieteellisen tutkimustyön merkitys kasvaa. Hoidon laatuun ja hoidon tulosten seurantaan kiinnitetään edelleen huomiota terapeuttisia valmiuksia lisäämällä. Lisäksi parannetaan toiminnan mittausmenetelmiä ja seurantajärjestelmiä.

Toiminnan tuottavuutta parannetaan kehittämällä muun muassa erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksia entistä paremmin sopivaa hoitotyötä sekä tehostamalla työnohjausjärjestelmää ja työhyvinvointiohjelmia tavoitteena vähentää sairauspäiviä ja parantaa työterveysindeksiä. Valtion mielisairaalat toimivat tehokkaasti ja taloudellisesti huolehtien samalla toimintansa laadun kehittämisestä. Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Valtion mielisairaaloiden rahoitusrakenne

	2008 toteutuma		2009 arvio		2010 arvio	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Toimintamenomääräraha	2 032	3	488	3	273	3
Liiketaloudelliset suoritteet	47 008	832	45 000	831	45 000	827
Ulkopuolinen rahoitus yhteensä	1 069	3	200	3	200	3
Yhteensä	50 109	838	45 688	837	45 473	833

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	49 382	45 688	45 473
Bruttotulot	48 084	45 200	45 200
Nettomenot	1 298	488	273

Siirtyvät erät	
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	570
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 304

Mielisairaaloiden tuottavuuden (laskutettujen hoito- ja mielentilatutkimuspäivien määrä/henkilötyövuodet) kehitys

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Niuvanniemen aikuisosastot	180	180	180
Niuvanniemen nuoriso-osasto	86	77	77
Vanhan Vaasan aikuisosastot	211	219	219

Mielisairaaloiden taloudellisuuden (kokonaiskustannukset/laskutetut hoito- ja mielentilatutkimuspäivät) arvioitu kehitys

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Niuvanniemen aikuisosastot	315	308	308
Niuvanniemen nuoriso-osasto	782	780	780
Vanhan Vaasan aikuisosastot	283	284	284

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	47 008	44 500	44 500
— muut tuotot	1 069	500	500
Tuotot yhteensä	48 077	45 000	45 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	48 617	44 800	44 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-540	200	200
Kustannusvastaavuus, %	99	100	100

Mielisairaaloiden arvioidaan tuottavan asiakkailleen mm. seuraavat suoritteet

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Hoitopotilaiden hoitovuorokausia	144 351	152 000	152 000
Mielentilatutkimushoitovuorokausia	3 979	3 700	3 700
Mielentilatutkimuksia	64	80	80
Alaikäisten hoitoyksikön hoitopäiviä	4 280	4 000	4 000
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimusvuorokausia	86	120	120
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimuksia	1	2	2

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön uudistumista ja työkykyä tuetaan kehittämällä muun muassa erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksiin entistä paremmin sopivia hoitomenettelyjä sekä tehostamalla työnohjausjärjestelmää ja työhyvinvointiohjelmia. Tavoitteena on vähentää

sairauspäiviä ja parantaa työterveysindeksiä. Henkilöstön täydennyskoulutusta tuetaan. Sisäisen erityistason täsmäkoulutusta lisätään.

Määrärahan mitoituksessa on otettu palkkojen tarkistuksiin liittyvänä vähennyksenä huomioon 215 000 euroa.

Maksullisen toiminnan osalta henkilöstön määrä vähenee kuudella tuottavuustoimien johdosta.

2010 talousarvio	273 000
2009 I lisätalousarvio	—
2009 talousarvio	488 000
2008 tilinpäätös	2 032 000

05. Valtion koulukotien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 464 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) koulukotien sisällölliseen kehittämiseen ja toiminnan tukemiseen

2) oppilashoitopaikka- ja koulupaikkakysynnän vuosittaisen vaihtelun tasaamiseen

3) alueelliseen lastensuojelutyöhön

4) kansainväliseen ja lähialueyhteistyöhön

5) perhekotitoiminnasta aiheutuvien palkkioiden ja muiden menojen maksamiseen

6) koulukotien yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen

7) koulukotien maatila- ja metsätaloudesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja

8) koulukodissa osana erikoistumisopintojaan työskentelevän, lasten- tai nuorisopsykiatriaan erikoistuvan lääkärin palkkaukseen.

Selvitysosa: Valtion koulukotien menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Koulukodeissa annettavan perusopetuksen ja muun opetustoimen piiriin kuuluvan toiminnan rahoitukseen sovelletaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) säädöksiä. Rahoitusjärjestelmä perustuu laskennallisiin yksikköhintoihin, jotka opetusministeriö määrää ja valtioneuvosto vahvistaa ennalta seuraavaa vuotta varten. Oppilaille ja heidän vanhemmilleen maksettavat korvaukset perustuvat lastensuojelulakiin (683/1983), -asetukseen (1010/1983) ja sosiaalihuoltolakiin (710/1982).

Kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämin liiketaloudellisin perustein.

Valtion koulukodeille asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010. Tavoitteet määritellään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja koulukotien välisissä tulossopimuksissa vuodelle 2010.

Vaikuttavuus

Huume-, lääke- ja/tai alkoholiongelmista sekä mielenterveyden häiriöistä kärsivien lasten ja nuorten auttamiseen kiinnitetään koulukotitoiminnan kehittämisessä entistä enemmän huomiota. Voimavaroja suunnataan koulukotityön sisältöä, laatua, asiakaslähtöisyyttä ja tuloksellisuutta koskevaan tutkimus- ja kehittämistyöhön. Toiminnan laatua ja laatuajattelua kehitetään edelleen. Lasten ja nuorten psykososiaalista hoitoa kehitetään yhteistyössä lasten ja nuorten psykiatristen hoitoyksiköiden kanssa. Palvelujen ostajien eli kuntien muuttuviin tarpeisiin vastataan joustavasti.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Koulukodit toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranee. Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Valtion koulukotien rahoitusrakenne

	2008 toteutuma		2009 arvio		2010 arvio	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Toimintamenomääräraha	1 087	6,5	559	6,5	464	6,5
Liiketaloudelliset suoritteet[1)]	20 110	327,5	18 200	313,5	18 400	310,5
Yhteensä	21 197	334	18 759	320	18 864	317

[1)] Liiketaloudelliset suoritteet sisältävät opetushallituksen rahoitusosuuden.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	18 323	17 059	16 964
Bruttotulot	17 626	16 500	16 500
Nettomenot	697	559	464
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	522		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	912		

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ulkopuolisena rahoituksena saatavat maatalousavustukset.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	17 292	15 900	15 900
— muut tuotot	2 818	2 500	2 500
Tuotot yhteensä	20 110	18 400	18 400
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	2 481	2 000	2 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	20 388	18 300	18 300
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-278	100	100
Kustannusvastaavuus, %	99	101	101
Hintatuki	300	300	300
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	100	102	102

Koulukotien maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan 99 % sen kustannuksista. Koulukotien arvioidaan tuottavan maksullisina palveluina muun muassa seuraavat palvelut asiakkailleen.

Eräitä koulukotien maksullisen toiminnan asiakassuoritteita

	2008 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
Hoitovuorokausi	48 972	50 084	49 479
Kriisihoitovuorokausi	12 632	11 723	11 710
Koulupaikka	30 579	29 066	28 826
Jälkihoitopäiviä	9 266	9 446	9 871

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön jaksamista vahvistetaan säännöllisellä työnohjauksella ja tukemalla koulutukseen hakeutumista.

Määrärahan mitoituksessa on otettu palkkojen tarkistuksiin liittyvänä vähennyksenä huomioon 95 000 euroa.

Maksullisen toiminnan osalta henkilöstön määrä vähenee kolmella tuottavuustoimien johdosta.

2010 talousarvio	464 000
2009 I lisätalousarvio	—
2009 talousarvio	559 000
2008 tilinpäätös	1 087 000

29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 000 000 euroa.

2010 talousarvio	17 000 000
2009 talousarvio	17 000 000
2008 tilinpäätös	20 911 667

66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 210 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen ja laitosten jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

2010 talousarvio	3 210 000
2009 talousarvio	4 210 000
2008 tilinpäätös	3 490 190

02. (33.02 ja 03, osa) Valvonta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valvontaa lakisääteisesti harjoittavien laitosten toimintamenoista sekä oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menoista. Valvontalaitoksia ovat Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Säteilyturvakeskus ja Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus.

Valvontalaitosten toiminta kohdistuu sosiaali- ja terveysministeriön strategisista tavoitteista seuraaviin:

— Edistetään terveyttä ja toimintakykyä.

— Vähennetään köyhyyttä ja syrjäytymistä.

— Varmistetaan toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva.

Vaikuttavuus

— Oikeusturvan varmistaminen.

— Lupa-, rekisteri- ja valvonta-asioiden asiantuntevan ja hyvän hallintotavan mukainen käsittely.

— Ennakkovalvonnan toimivuuden varmistaminen lainsäädännön edellyttämällä palvelutasolla.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen tavoitteena on kansalaisen oikeusturvan ja kuolinsyyn oikeellisuuden varmistaminen. Tavoitteena on, että oikeuslääketieteellisten ruumiinavausten määrä lähivuosina on enintään 20 % kaikista vainajista. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää toimenpiteitä ja yhteistyön lisäämistä läänin alueella terveydenhuollon, oikeuslääkäreiden ja poliisitoimen välillä oikeuslääketieteellisessä kuolemansyyn selvittämistoiminnassa.

Toiminnan laajuus 2007—2010

	2007 toteutunut	2008 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
Menot, euroa	7 688 818	8 087 882	8 000 000	9 200 000
Oikeuslääketieteellisten avausten määrä, kpl	12 059	12 208	12 165	12 500
Oikeuslääketieteellisten avausten osuus kaikista vainajista, %	24,6	..	..	..
Euroa/avaus keskimäärin	638	663	658	736

03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 722 000 euroa.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Säteilyturvakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tavoitteena on, että säteilylähteiden käytössä ei satu vakavia turvallisuuteen vaikuttavia tapahtumia, säteilyn käyttö on säteilylain 2 §:ssä säädettyjen oikeutus- ja optimointiperiaatteiden mukaista ja työntekijöiden säteilyannokset pysyvät säädettyjen annosrajojen alapuolella.

Ydinlaitosten valvonnassa tavoitteena on, että laitoksilla ei satu vakavia turvallisuuteen vaikuttavia tapahtumia, radioaktiivisten aineiden päästöt laitoksilta ovat pieniä ja niistä lasketut vuotuiset säteilyannokset ovat alle yksi prosentti valtioneuvoston asetuksessa (733/2008) asetetusta raja-arvosta. Ydinjätteiden käsittely, varastointi ja loppusijoitus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että jätteiden määrä pysyy mahdollisimman pienenä eikä ydinjätteistä aiheudu käytännöllisesti katsoen lainkaan päästöjä.

Tavoitteena on, että vähintään yksi kansainvälinen tutkimusartikkeli julkaistaan yhtä tutkijatyövuotta kohden ja että yhteensä raportteja ja artikkeleja julkaistaan 900 tutkimuspisteen edestä.

Ympäristön säteilyvalvonnan tavoitteena on, että Säteilyturvakeskus on jatkuvasti tietoinen siitä säteilytasosta, jolle väestö altistuu. Onnettomuustilanteissa tavoitteena on, että valmiustoiminta käynnistyy 15 minuutissa ensitiedon saamisesta. Viestinnässä tavoitteena on, että säteily- ja ydinturvallisuuteen liittyvistä tapahtumista tiedotetaan oma-aloitteisesti, objektiivisesti, avoimesti ja viivytyksettä.

Lisäksi tavoitteena on, että toimintatavat ovat linjakkaita, kustannustietoisia ja hyvin määriteltyjä. Olennaisia poikkeamia määritellyistä toimintatavoista ei tapahdu. Toimintatapoja arvioidaan itsearviointien ja sisäisten auditointien avulla. Arviointien ja auditointien perusteella valitut kehityshankkeet toteutetaan suunnitellulla tavalla.

Viraston rahoitusrakenne ja henkilötyövuodet

	2008 toteutuma		2009 talousarvio		2010 esitys	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Budjettirahoitus	12 256	136	14 196	136	13 722	127[1)]
Maksullinen toiminta	20 387	193	21 580	208	25 180	212
Yhteisrahoitteinen toiminta	956	24	600	25	1 000	24
Yhteensä	33 599	353	36 376	369	39 902	363

[1)] Tuottavuustoimien vuoksi henkilötyövuosia vähennetään yhdeksän henkilötyövuotta. Niiden kohdentamisesta eri tulosalueille ei ole vielä tehty päätöstä.

Viraston tulosalueittaiset kustannukset ja henkilötyövuodet

	2008 tilinpäätös		2009 tavoite		2010 tavoite	
	1 000 €	htv[1)]	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Ydinturvallisuus	15 389	99	17 712	109	19 300	113
Säteilyn käytön turvallisuus	3 126	27	3 350	29	3 350	29
Valmiustoiminta	1 535	12	1 670	13	1 670	12
Tutkimus	7 023	56	7 210	59	7 210	59
Palvelut	4 845	26	4 200	25	4 300	25
Viestintä	1 145	10	1 050	9	1 050	9
Ympäristön säteilyvalvonta	1 030	8	1 350	9	1 700	9
Hallinto[2)]	-	51	-	51	-	47
Yhteensä	34 093	289	36 542	304	38 580	303

[1)] Taulukko ei sisällä lomia ja poissaoloja. Vuonna 2010 niiden osuudeksi arvioidaan 65 htv.

[2)] Hallinnon kustannukset on vyörytetty muille tulosalueille.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	34 158	36 376	40 002
Bruttotulot	21 465	22 180	26 280
Nettomenot	12 693	14 196	13 722
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 003		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 566		

Julkisoikeudellisen ja muun maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Ydinturvallisuusvalvonnan maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmat (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntitulot	13 941	15 640	18 780
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	13 942	15 640	18 780
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Erillislakien mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntitulot	1 738	1 800	2 100
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 746	1 800	2 100
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Tavoitteena on, että ydinenergian käytön valvonnan ja säteilytoiminnan valvonnan tuotot kattavat omakustannusperiaatteen mukaisesti valvonnasta aiheutuvat kustannukset, muusta maksullisesta toiminnasta saatavat tuotot kattavat vähintään toiminnasta aiheutuvat kustannukset. Omakustannushinta ei kasva palkkojen noususta ja inflaatiosta aiheutuvaa kasvua nopeammin. Tavoitteena on, että omakustannushinta pysyy selvästi pienempänä kuin vastaavia suoritteita tuottavien yritysten laskutushinta.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön osaamista kehitetään henkilöstöohjelman mukaisesti. Tavoitteena on, että henkilöstön koulutukseen käyttämä aika on 3—4 % kokonaistyöajasta, opinnäytteitä valmistuu muutamia ja henkilöstön omasta sairaudesta ja työtapaturmista johtuvien poissaolopäivien määrä on alle 8,5 henkilötyövuotta kohden. Tavoitteena on lisäksi, että henkilöstön työtyytyväisyys ja motivaatio kehittyvät myönteisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimet (-9 htv)	-210
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 39 000 euroa)	-14
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	-1
Uudelleenkohdentaminen	-244
Muu muutos yhteensä	-5
Yhteensä	-474

2010 talousarvio	13 722 000
2009 talousarvio	14 196 000
2008 tilinpäätös	12 256 000

05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 000 000 euroa.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto edistää kansalaisten yhdenvertaisuutta parantamalla sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontatoiminnan yhdenmukaisuutta sekä edistää toiminnan harjoittajien omaa valvontaa. Virasto valmistelee eräiden lupa- ja valvontatehtävien siirtoa Ro-

vaniemelle perustettavaan alueelliseen toimipisteeseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

— edistää kansalaisten ja yritysten oikeusturvaa varmistamalla lupa-, rekisteri- ja valvonta-asioiden asiantuntevan ja hyvän hallintotavan mukaisen käsittelyn virastossa

— tehostaa informaatio-ohjausta ohjauksen ja valvonnan vaikuttavuuden parantamiseksi sekä epätyydyttävien hoitokäytäntöjen ennalta ehkäisemiseksi

— ohjaa aluehallintovirastoja ohjauksen ja valvonnan sekä lupahallinnon yhdenmukaistamiseksi muun muassa alkoholihallinnon valtakunnallisen valvontasuunnitelman sekä sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen valvontasuunnitelman avulla

— tehostaa ennaltaehkäisevää ohjausta ja valvontaa tavoitteena laadun ja potilasturvallisuuden edistäminen

— varautuu kemikaalitehtävien siirtämiseen Turvatekniikan keskuksen yhteyteen ja osallistuu aktiivisesti uuden kemikaalivalvontakokonaisuuden valmisteluun

— ohjaa yhteistyössä muiden ympäristöterveydenhuollon keskusviranomaisten kanssa kunnallista valvontatoimintaa valtakunnallisten terveydensuojelulakia, tupakkalakia ja kemikaalilakia koskevien valvontaohjelmien avulla

— varmistaa, että kunnissa on erityistilannesuunnitelmat talousveden laadun turvaamiseksi onnettomuuksissa tai muissa erityistilanteissa

— käynnistää viraston sosiaalihuollon valvontaan ja sen ohjaukseen liittyvät tehtävät 1.1.2010 voimaan tulevien lakimuutosten toimeenpanemiseksi

— toteuttaa yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten lupien lupaviranomaisen tehtävät ja valmistautuu muiden valtakunnallisten lupa-asioiden siirtämiseen virastolle.

Toiminnallinen tehokkuus

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjetointiin. Bruttobudjetoidut tulot on budjetoitu momentille 12.33.02. Toimintamenomomentille kirjattavat tulot ovat terveydenhuollon ammattihenkilöitä ja terveydenhuollon lupia koskevien suoritteiden maksuja, kemikaalien tuoterekisterin maksuja sekä viraston suoritteista liiketaloudellisin perustein määrättäviä maksuja. Lisäksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle yksityisten palvelunantajien rekisteristä aiheutuvia ylläpitokustannuksia vastaavasti aluehallintovirastot suorittavat osan saamistaan lupa-, rekisteröinti- ja vuosimaksuista virastolle.

Maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus. Keskeisten suoritteiden tuottavuutta seurataan tunnuslukujen avulla ja tavoitteena on tuottavuuden asteittainen lisääntyminen.

Tuotokset ja laadunhallinta

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston käsiteltäväksi saapuvien asioiden määriä

	2008 toteutuma	2009 ennuste	2010 ennuste	2009/2010 muutos-%
Terveydenhuollon ammatinharjoittamista koskevat päätökset	15 439	14 000	14 000	0
Valvonta-asiat	893	720	720	0
Vakuutuslääketieteelliset lausunnot	110	120	120	0
Mielentilaa koskevat lausunnot	126	160	160	0
Raskauden keskeyttämistä koskevat luvat	897	900	900	0

Palvelukyky	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Raskauden keskeyttämistä koskevat hakemukset	ka 5 pv	4 pv	4 pv
Terveydenhuollon ammattioikeushakemukset			
— säännelty koulutus Suomessa	5 pv	5 pv	5 pv
— sääntelemätön ja ulkomainen koulutus	90 pv	4 kk	4 kk
Mielentilaa koskevat lausuntoasiat	ka 14 pv	14 pv	14 pv
Alkoholilupa-asiat			
— alkoholin valmistus- ja tukkumyyntilupien käsittely	ka 93 pv	ka 90 pv	ka 90 pv
— alkoholin tukkumyyntilupien käsittely	ka 20 pv	ka 30 pv	ka 30 pv
Valvonta-asiat, käsittelyajan mediaani		8 kk	8 kk
Vakuutuslääketieteelliset asiat, käsittelyajan mediaani	ka 8,8 pv	7 kk	7 kk

Taloudellisuus ja tuottavuus[1)]

	2008 toteutuma		2009 tavoite		2010 tavoite	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Luvat	3 325	34	2 842	34	2 982	34
Valvonta	6 057	56	4 889	58	5 449	62
Valvovien viranomaisten ohjaus	1 701	22	2 274	27	2 810	32
Kemikaalit	2 956	49	3 979	48	4 015	46
Yhteensä	14 039	161	13 984	167	15 256	174

[1)] Prosessien kustannusten sekä henkilötyövuosien kehitys; hallinnon ja muiden tukipalveluiden kustannukset ja htv-määrä kohdennettuna päätoiminnoille.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Keskeisenä tavoitteena on henkilöstön työhyvinvoinnin varmistaminen muutostilanteissa. Lisäksi kiinnitetään huomiota siihen, että viraston henkilöstön osaaminen vastaa muuttuneita ja muuttuvia tehtäviä.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon kahden henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi sekä 10 henkilötyövuoden lisäys aluehallinnon uudistukseen liittyvänä siirtona momentilta 28.01.10 ja kahden henkilötyövuoden lisäys siirtona momentilta 33.03.04. Lisäksi on otettu huomioon neljän henkilötyövuoden vähentyminen siirtona momentille 33.03.04.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	13 561	13 984	14 850
Bruttotulot	2 435	1 844	1 850
Nettomenot	11 126	12 140	13 000
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 613		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 039		

Maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	3 665	3 017	3 250
— muut tuotot	-	195	-
Tuotot yhteensä	3 665	3 212	3 250
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	3 665	3 212	3 250
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista menoa 41 000 euroa)	-25
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	1
Siirto momentilta 28.01.(10) (aluehallinnon uudistamishankkeeseen liittyvä) (10 htv)	600
Rovaniemen alueellisen toimipisteen perustaminen	10
Sosiaalihuollon valvonta (vuoden 2009 kertaluonteisen menon vähennys)	-500
Tietojärjestelmien kehittäminen, siirto momentilta 33.03.04	400
REACH- ja CLP-asetusten toimeenpano, siirto momentilta 33.03.04 (2 htv)	180
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämis-keskuksen perustamiseen liittyvä siirto momentilta 33.02.06	712
Oikeuspsykiatrian toiminnan siirto momentille 33.03.04	-405
Uudelleenkohdentaminen	-135
Tasokorotus	22
Yhteensä	860

2010 talousarvio	13 000 000
2009 talousarvio	12 140 000
2008 tilinpäätös	11 552 000

06. (33.02.04 ja 33.03.03) Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 008 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen hyväksymien, keskuksen ulkopuolella toteutettavien tutkimus-, koulutus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen ja

2) keskuksen alueellistamisen aiheuttamien lisämenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Laki Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksesta (593/2009) on hyväksytty. Keskus perustetaan 1.11.2009 lukien. Keskus toimii kahdella paikkakunnalla, Helsingissä ja Kuopiossa, vuoteen 2014 saakka. Hallituksen esityksen mukaiset tehtävien ja niiden edellyttämät vuonna 2010 toteutettavat muut siirrot on otettu huomioon momenttien 33.01.01, 33.02.05 ja 33.03.04 perusteluissa ja määrärahojen mitoituksissa. Keskuksen alueellistamisesta aiheutuvien lisämenojen kattamiseen vuonna 2010 varataan 2 000 000 euroa. Lisämenoja aiheutuu muuttokustannusten, uusien tilojen edellyttämien muutostöiden ja hankintojen lisäksi muun muassa sähköisen asioinnin ja asianhallintajärjestelmän kehittämisestä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010:

— Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen käynnistäminen

— Lääkevalvonnan jatkuvuuden turvaaminen

— Lääkelain muutosten toimeenpano.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Toiminnallinen tehokkuus (taloudellisuus, tuottavuus, kannattavuus, kustannusvastaavuus)

Tavoitteena on, että maksullisen toiminnan julkisoikeudelliset suoritteet tuotetaan kustannusvastaavasti.

Viraston tulosalueittaiset kustannukset ja henkilötyövuodet

	2008 tilinpäätös		2009 tavoite		2010 tavoite	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv[1)]	1 000 €	htv[1)]
Myyntilupaosasto	10 541	87	9 802	79	11 282	90
Valvontaosasto	5 791	46	5 211	42	5 975	50
Lääketurvaosasto	2 849	20	2 833	17	3 303	22
Tutkimus ja kehittäminen	1 281	11	1 677	12	764	9
Yleinen osasto ja johto, kustannukset kohdistettu muille osastoille		42		39		38
Lääkehoidon kehittämiskeskus	1 339	9	1 390	9		
Yhteensä	21 801	215	20 913	198	21 324	209

[1)] Henkilötyövuosien määrä on arvioitu. Resurssitarpeeseen vaikuttaa hakemusmäärien kehitys ja toimintaympäristön, mm. lainsäädännön muutokset. Henkilöstövoimavarojen lisäykset maksulliseen toimintaan toteutetaan tulorahoituksen puitteissa.

Viraston henkilötyövuosien määrät (htv)

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Maksullinen toiminta	181	159	162
Ei-maksullinen toiminta	34	39	36
Yhteensä	215	198	198

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	21 872	21 712	24 703
Bruttotulot	18 772	18 959	20 695
Nettomenot	3 100	2 753	4 008
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 710		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 361		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, (maksuperustelain mukaiset suoritteet, 1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntitulot	16 781	17 209	18 945
— muut tuotot	260	-	-
Tuotot yhteensä	17 041	17 209	18 945
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	17 332	17 209	18 945
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-291	-	-
Kustannusvastaavuus, %	98	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (erillislakien mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntitulot	1 731	1 750	1 750
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 670	1 750	1 750
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	61	-	-
Kustannusvastaavuus, %	104	100	100

Tuotokset ja laadunhallinta (suoritteet, palvelukyky ja laatu)

— Lääkealan valvonta perustuu vaikuttavuuteen ja riskinarviointiin.

— Hakemuskäsittelyissä noudatetaan määräaikoja.

— Tarkastusten määrä on lääketurvallisuuden edellyttämällä tasolla.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen henkilöstön osaamista ja työkykyä ylläpidetään, tuetaan ja kehitetään.

Tunnusluvut (Lääkelaitos)	2008 toteutuma	2009 tavoite	2010 tavoite
Henkilöstön hyvinvointi			
— työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,6	3,6	3,6
— sairauspoissaolot pv/htv	7,7	7,2	7,2
Osaamisen varmistaminen			
— koulutustasoindeksi on yli	6,2	6,3	6,3

Määrärahasta on tarkoitettu 100 000 euroa tutkimushankkeiden rahoittamiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina maksuperustelain mukaisista julkisoikeudellisista suoritteista saadut tulot ja Lääkelaitokses-

ta annetun lain (35/1993) 4 §:ssä tarkoitetut tulot.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen talousarvio perustuu nettobudjetointiin. Menot katetaan pääasiassa valvonta- ja palvelutoiminnasta perittävillä maksuilla. Maksullisen toiminnan palvelut tuotetaan omakustannushintaan. Suoritteista perittävät maksut ovat maksuperustelain mukaisia. Lääkkeiden laadunvalvonnan kustannukset katetaan Lääkelain muuttamisesta annetun lain (595/2009) 84 b §:n mukaisella maksulla.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon kahden henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen, Lääkehoidon kehittämiskeskus (missä kertamenoa 3 000 euroa)	7
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	37
Alueellistamisen aiheuttamat lisäkustannukset	2 000
Siirto momentille 33.01.01	-97
Siirto momentille 33.02.05	-712
Siirto momentille 33.03.04	-894
Siirto momentilta 33.03.04	934
Muu muutos yhteensä	-20
Yhteensä	1 255

2010 talousarvio	4 008 000
2009 talousarvio	2 753 000
2008 tilinpäätös	2 751 000

20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 12 §:n mukaisen oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menojen maksamiseen ja

2) oikeuslääkeopillisista tutkimuksista suoritettavista korvauksista annetun asetuksen (862/2004) mukaisten palkkioiden ja korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 700 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2010 talousarvio	8 700 000
2009 talousarvio	8 000 000
2008 tilinpäätös	8 087 738

03. (33.03, osa) Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus-, kehittämis-, tilasto-, rekisteri- ja asiantuntijatoiminnasta sekä valtionavusta Työterveyslaitoksen menoihin.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa toimialansa tutkimus- ja kehittämispolitiikasta. Sen tavoitteena on tuottaa sellaista tutkimustietoa, joka on systemaattisesti hyödynnettävissä sosiaali- ja terveyspolitiikan erilaisissa kehittämistoimenpiteissä, kuten lainsäädännön valmistelussa ja toimeenpanossa, erilaisissa ohjelmissa ja projekteissa sekä muussa ministeriön päätöksenteossa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta on johtamisen väline ja edellytys strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkimus- ja kehittämispolitiikka on strategista päätöksentekoa, lainsäädännön ja budjetin valmistelua ja niiden toimeenpanoa sekä informaatio-ohjausta tukeva investointi. Hallinnonalan tutkimuslaitoksilla on myös tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulosten käytäntöön viemiseen liittyvää toimintaa, kuten asiantuntijapalveluja, tiedonvälitystä ja koulutusta. Lisäksi niillä on lakisääteisiä tai ministeriön kanssa sovittuja

erityistehtäviä, esimerkiksi valvontaan, tilastointiin ja erityisiin vaaratilanteisiin varautumiseen liittyviä tehtäviä.

Vaikuttavuus

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminnan pohjana on ministeriön Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiat 2015 -asiakirja sekä hallitusohjelman painotukset. Sen mukaisesti hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminnalla, tietotuotannolla sekä tiedonvälityksellä:

— edistetään terveyttä ja toimintakykyä,
— lisätään työelämän vetovoimaa,
— vähennetään köyhyyttä ja syrjäytymistä ja
— varmistetaan toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva.

Hallitusohjelman erityisenä painotuksena on korostettu myös perheiden asemaa sekä sukupuolten tasa-arvoa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevan *Terveyden edistämisen politiikkaohjelman* tavoitteina ovat väestön terveydentilan parantuminen ja terveyserojen kaventuminen. Terveyden edistämisen osa-alueella kiinnitetään huomiota kansantautien vaaratekijöiden vähentämiseen, tapaturmien ehkäisemiseen ja terveyttä tukevien olosuhteiden luomiseen. Erityisesti tavoitteena on tupakoinnin, alkoholin käytön ja ylipainoisuuden hallinta. (33.03.04 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja 33.03.50 Työterveyslaitos)

Työelämän hyvinvointi on tärkeä tavoite, johon pyritään työn mielekkyyttä lisäämällä fyysinen ja psyykkinen terveys ja turvallisuus varmistaen. Myös työelämän tasa-arvon varmistaminen ja työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen ovat ensiarvoisen tärkeitä kohteita. (33.03.50 Työterveyslaitos)

Köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämiseksi ehkäisevä näkökulma on ensisijainen toimintamalli. Sosiaali- ja terveysministeriö osallistuu opetusministeriön vastuulla olevaan *Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmaan*, jonka tavoitteena on ehkäistä sekä vähentää pahoinvointia ja syrjäytymistä. Lasten, nuorten ja perheiden ongelmiin puututaan uusilla malleilla, pitkäaikaistyöttömyys torjutaan ja suurimmassa köyhyysriskissä olevien toimeentulo turvataan. (33.03.04 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja 33.03.50 Työterveyslaitos).

Toimiva palvelujärjestelmä ja osaava ja riittävä työvoima luovat pohjan laadukkaille palveluille. Erityisenä haasteena on peruspalveluiden ja ikääntyvän väestön palvelujen turvaaminen. Apuna tulee olla uuden teknologian laajamittainen hyväksikäyttö ja kehittäminen. (33.03.04 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos)

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tuottavuustoimenpiteitä kohdistetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Työterveyslaitoksen tutkimustoiminnan tehostamiseen. Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelujen siirtäminen palvelukeskuksiin on toteutettu tutkimus- ja kehittämislaitosten osalta pääosin vuoden 2009 loppuun mennessä.

Tuotokset ja laadunhallinta

Laitokset varautuvat omalta osaltaan osallistumaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian 2006 toimeenpanoon.

04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 63 559 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) jäsenmaksujen maksamiseen

2) sosiaali- ja terveydenhuollon tilastotietokannan käytöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

3) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ulkopuolella toimeksiannosta tai yhteishankkeena toteutettavasta tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä Käypä Hoito suositusten maksamiseen

4) Alkoholitutkimussäätiölle suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen

5) Alkoholitutkimussäätiön toiminnasta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien menojen maksamiseen

6) täydennyskoulutuksen avustuksen ja ulkomailla toteutettavien projektien menojen maksamiseen

7) koulutusneuvolatoiminnasta kunnille maksettavien korvausten sekä äitiysavustuksen opaskirjojen toimittamisesta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien menojen maksamiseen

8) TerveSos -palkinnon maksamiseen

9) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitukseen

10) nettobudjetoidun yhteisrahoitteisen toiminnan tuloihin välittömästi liittyvien apurahojen maksamiseen ja

11) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin terveyden edistämisen hankkeisiin.

Selvitysosa: Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävänä on väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäiseminen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen. Laitos toteuttaa tehtäväänsä tutkimuksen, seurannan ja arvioinnin, kehittämistyön, asiantuntijavaikuttamisen ja viranomaistehtävien sekä kansainvälisen yhteistyön avulla. Lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toimii alansa tilastoviranomaisena sekä huolehtii tehtäväalueensa tietoperustasta ja sen hyödyntämisestä.

Hallinnollisesti itsenäinen Alkoholitutkimussäätiö edistää ja tukee alkoholi- ja muuta päihdetutkimusta jakamalla apurahoja ja tekemällä tai teettämällä tutkimusta sekä harjoittamalla tutkimukseen liittyvää julkaisutoimintaa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toiminnan erityisenä haasteena vuonna 2010 on seurata talouskriisin vaikutuksia väestön hyvinvointiin ja terveyteen ja etsiä sosiaali- ja terveysalalle keinoja vaikutusten pitämiseksi mahdollisimman vähäisinä. Tässä käytetään hyväksi 1990-luvun talouslamasta ja sen jälkitilanteista saatuja kokemuksia.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos suuntaa toimintaansa sitten, että se tukee sosiaali- ja terveysministeriön määräämiä strategisia linjauksia. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan neljästä strategisesta linjauksesta laitoksen toiminta liittyy keskeisesti 1) terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen, 2) köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämiseen sekä 3) toimivien palvelujen ja kohtuullisen toimeentulon varmistamiseen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toimii omien tietovarantojensa ja asiantuntijatyönsä varassa osallistuen monipuolisesti kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön. Laitos on aktiivisesti mukana sektoritutkimuksen neuvottelukunnan kautta tulevien hankkeiden toteutuksessa. Vaikuttavuutta tavoitellaan varsinkin parantamalla tietoperustaa ja kehittämällä päätöksenteon käyttöön sopivia tietotuotteita ja tietoteknisiä ratkaisuja. Näin tuetaan lainsäädännön ja strategisten ohjelmien ja hankkeiden valmistelua ja toimeenpanoa. Erityisinä kohteina ovat kunnille suunnattava informaatio-ohjaus sekä KASTE-ohjelman toimeenpanon tukeminen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kohdentaa voimavarojaan uudelleen joitakin toimintoja vahvistaen ja toisia vastaavasti vähentäen. Vahvistettavia toimintoja ovat 1) terveys- ja hyvinvointitalouden tutkimus sekä sosiaali- ja terveydenhuollon vaikuttavuuden arviointi, 2) perusterveydenhuolto, 3) lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy, 4) sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöön liittyvät kysymykset, 5) maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi, 6) vähimmäistoimeentulon turva ja sen yhteydessä asumiseen liittyvät kysymykset sekä 7) potilasturvallisuus.

Laitos huolehtii siitä, että sen toiminnassa otetaan huomioon kansallisen innovaatiojärjestelmän kehittämistavoitteet, jotka liittyvät myös sektoritutkimusjärjestelmän uudistamiseen.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ydintoiminnot toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranee. Laitoksen tuottavuus kasvaa ja maksullisen toiminnan ylijäämä käytetään tuotekehitykseen ja investointeihin. Laitoksen tieto- ja tilastotuotanto sekä verkkopalvelut ja portaalit ovat yhdessä toimiva kokonaisuus. Laitoksen organisaatio toimii kokonaisuutena ja organisaatiorakenne tukee laitoksen strategian linjauksia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen hallinto- ja toimintatavat edistävät sukupuolten tasa-arvon toteutumista valtavirtaistamissuunnitelman mukaisesti.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen rahoitusrakenne on hallinnassa. Taloudelliset ja henkilöstövoimavarat kohdennetaan strategisten linjausten mukaisesti. Henkilöstösuunnittelu on pitkäjänteistä ja henkilöstömäärä ja -rakenne vastaavat strategisia linjauksia. Laitos toimii taloudellisesti ja tuottavasti.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen henkilöstöllä on riittävät kyvyt ja taidot toteuttaa ministeriön ja laitoksen omat tavoitteet. Laitoksen henkilöstön toimintavalmiutta ja osaamista kehitetään laitoksen strategian mukaisesti. Johtaminen on osaavaa ja kannustavaa ja henkilöstön kokema työhyvinvointi kasvaa ja työnantajakuva paranee.

Määrärahasta on varattu 542 480 euroa Alkoholitutkimussäätiölle suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituina tuloina yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten ja muiden yhteishankkeiden maksuosuudet, maksullisen palvelutoiminnan ja erillisiin sopimuksiin perustuvien tilaustutkimusten tulot, muut maksullisen toiminnan myyntitulot kuten rojaltit ja vastaavat sekä tekijänoikeustulot ja saadut lahjoitusvarat ja sponsoritulot.

Tulot harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.03.

Henkilöresurssien mitoitukseen vaikuttaa 27 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi. Määrärahan mitoitukseen vaikuttaa 10 henkilötuovuoden vähennys budjettirahoitteisessa toiminnassa. Edelleen on mitoituksessa otettu huomioon kahden henkilötyövuoden siirto Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoon kemikaalilainsäädännön toimeepanoon liittyviin tehtäviin. Lisäksi on otettu huomioon neljän henkilötyövuoden siirto Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta oikeuspsykiatrian tehtäviin.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	85 989	83 394	87 559
Bruttotulot	25 351	22 490	24 000
Nettomenot	60 638	60 904	63 559
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 370		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 521		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	8 227	8 400	8 400
tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	559	500	500
— muut tuotot	1	-	-
Tuotot yhteensä	8 228	8 400	8 400
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	8 404	8 250	8 250
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-176	150	150
Kustannusvastaavuus, %	98	102	102

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	17 210	16 250	17 000
— EU:lta saatava rahoitus	4 964	3 950	4 000
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	2 737	3 100	3 000
— yhteisrahoitteisen toiminnan muut tulot	4 637	3 000	3 000
Tulot yhteensä	29 548	26 300	27 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	41 721	41 000	41 000
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-12 173	-14 700	-14 000
Kustannusvastaavuus, %	71	64	66

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 33.02.05 (-2 htv)	-580
Siirto momentilta 33.02.05 (4 htv)	405
Siirto momentilta 28.01.(10)	1 864
Tuottavuustoimet (-10 htv)	-318
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kela-maksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 200 000 euroa)	-166
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	110
Terveyden edistämisen määrärahan siirto momentilta 33.70.50	2 000
Uudelleenkohdentaminen	-620
Siirto momentille 33.02.06	-40
Yhteensä	2 655

2010 talousarvio	63 559 000
2009 talousarvio	60 904 000
2008 tilinpäätös	60 789 000

50. Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 37 268 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 §:n nojalla Työterveyslaitoksen toiminnasta aiheutuviin menoihin suoritettavan valtionavun maksamiseen ja

2) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Työterveyslaitokselle suoritetaan sosiaali- ja terveysministeriön vah-

vistamiin menoihin valtionapua 80 % kustannuksista kuitenkin siten, että valtion kiinteistölaitokselle maksettavan toimitilan vuokraa ja arvonlisäveroa vastaava osuus myönnetään edellä mainitun lain 3 §:n 2 momentin nojalla lisättynä valtionapuna.

Valtionavusta arvioidaan kohdistuvan palkkausmenoihin 24 366 000 euroa ja muihin menoihin 12 902 000 euroa.

Työterveyslaitos on itsenäinen, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva julkisoikeudellinen yhteisö. Työterveyslaitos on tutkimus- ja asiantuntijalaitos, joka edistää työn terveellisyyttä ja turvallisuutta osana hyvää elämää.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Työterveyslaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tehokkuus

Terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi Työterveyslaitos kehittää ja siirtää käytäntöön:

— työterveys- ja turvallisuusjohtamisen työkaluja,

— työkuormituksen arvioinnin ja varhaisen tuen toimintamalleja työpaikoille,

— työterveyden edistämisen keinoja työpaikoille (ml. tupakka- ja päihdehaittojen torjuminen),

— hallintakeinoja sairauspoissaolojen ja työkyvyttömyyden ehkäisyn painopisteinä liikuntaelinsairaudet ja mielenterveydenhäiriöt (ml. MASTO-hankkeessa sovitut tehtävät),

— työntekijöiden sosioekonomisten ryhmien välisten terveyserojen vähentämisen toimintamalleja ja

— sisäympäristön terveellisyyden parantamisen keinoja painopisteenä sairaaloiden kosteus- ja homeongelmien ratkaiseminen.

Taantuman haittojen vähentämiseksi Työterveyslaitos tuottaa ja levittää:

— tietoa keinoista, joilla työterveyshuollot voivat tukea yrityksiä ja työntekijöitä yrityksen kriisi- ja muutostilanteissa,

— tukea ja palveluita organisaatioille taantuma-ajan muutoksissa ja

— keinoja ylläpitää lomautettujen ja työttömien työkykyä.

Työelämän vetovoiman lisäämiseksi Työterveyslaitos tuottaa ja siirtää käytäntöön:

— työhyvinvoinnin ja tuottavuuden edistämisen keinoja (mm. turvallisuusjohtaminen, tapaturmien torjunta, työaikasuunnittelu, ergonominen suunnittelu, toistotyö, pk-yritysten työterveysriskien hallinta); näitä hyödynnetään muun muassa Työhyvinvointifoorumien yhteydessä,

— hyviä käytäntöjä yhteisten työpaikkojen ja monikulttuuristen työyhteisöjen toimintatapoihin,

— tietoa ja toimintatapoja uusien työelämän riskien torjumiseksi,

— tietoa ja keinoja kemikaaliohjelman toteuttamiseksi sekä REACH- ja GHS-velvoitteiden hoitamiseksi ja

— asiantuntijapalveluita työsuojeluviranomaisten toimintojen työsuojelustrategian tavoitteiden mukaisesti, ml. toimialakohtainen riskikartoitus.

Köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämiseksi Työterveyslaitos:

— kehittää toimintamallin työttömien työterveysneuvonnan toteuttamiseksi ja

— kehittää ja levittää käyttöön toimintamalleja kriittisten siirtymävaiheiden onnistumisen tukemiseksi (koulutuksesta työhön, työttömyydestä työhön, pitkältä sairauslomalta työhön).

Toimivien palvelujen ja kohtuullisen toimeentuloturvan varmistamiseksi Työterveyslaitos:

— osallistuu Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman (KASTE-ohjelma) tavoitteiden toteuttamiseen (työterveyshuolto integroituneena osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa, palvelujärjestelmälle keinoja terveyden edistämiseen, varhaiseen puuttumiseen ja osallisuuden lisäämiseen, sosiaali- ja terveysalan työhyvinvointi ja johtamisen toimivuus muutostilanteissa,

— tukee Työterveys 2015 -periaatepäätöksen toteutumista,

— osallistuu työterveyshuollon ja kuntoutuksen yhteistyön kehittämiseen yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa,

— tarjoaa moniammatillista koulutusta työterveyden ja muille työsuojelun asiantuntijoille ja

— kehittää maatalousyrittäjien työterveyshuollon sisältöä ja palvelujärjestelmää hallitusohjelman mukaisesti.

Perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi Työterveyslaitos tuottaa tietoa ja työkaluja työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen tueksi. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseksi Työterveyslaitos ylläpitää C-laboratoriovalmiutta.

Tuotokset ja laadunhallinta

Työterveyslaitoksen määrälliset suoritteet

	2010 tavoite
Tieteelliset julkaisut	550
Yleistajuiset julkaisut	350
Verkkosivuilla kävijöiden lkm/kk	105 000
Asiantuntijapalvelutyö (päiviä)	50 000
Työympäristön mittaukset ja analyysit	50 000
Ammattitauti- ja työkyvyn arviointitutkimukset	2 300
Koulutettavapäivät	18 000

Toiminnallinen tehokkuus

Uusi strategia vuosille 2011—2015 valmistuu. Tiedon ja toimintamallien käytäntöön siirtämistä tehostetaan tuotteistamista, tuotehallintaa ja asiakkuuksienhallintaa kehittämällä. Verkkopalvelu uudistetaan ja verkkopalvelussa kehitetään hallinnonalan yhteistyötä.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstösuunnittelun lähtökohtana on strategisen ydinosaamisen varmistaminen. Ikäjohtamisen ja työterveyden edistämisen hyviä käytäntöjä sovelletaan. Palkkausjärjestelmän kehittämistä jatketaan.

Työterveyslaitoksen kokonaismenoihin, joiden arvioidaan olevan 70 900 000 euroa, myönnetään valtionapua 39 268 000 euroa. Valtionavun kasvu johtuu kustannustason nousta sekä edellä mainituista kehittämissuunnitelmista. Työterveyslaitoksen toiminnan laajuus tulosalueittain arvioidaan vuonna 2010 seuraavaksi:

Työterveyslaitoksen toiminnan laajuus tulosalueittain vuosina 2008—2010

	Menot (1 000 euroa)			Oma rahoitus (1 000 euroa)			Valtionapu (1 000 euroa)		
Tulosalue	2008 tot.	2009 arvio	2010 arvio	2008 tot.	2009 arvio	2010 arvio	2008 tot.	2009 arvio	2010 arvio
Työyhteisöt ja -organisaatiot	6 493	6 222	6 122	3 627	3 416	3 450	2 866	2 806	2 672
Inhimillinen työ	5 745	6 098	6 000	2 456	2 982	3 012	3 289	3 116	2 989
Työympäristö	16 821	16 445	16 182	9 385	8 579	8 665	7 436	7 866	7 517
Terveys ja työkyky	13 858	14 533	14 300	6 804	7 589	7 665	7 054	6 944	6 636
Hyvät käytännöt	10 832	10 188	10 025	4 494	4 548	4 593	6 338	5 640	5 432
Sis. palvelut ja yhteiset	14 589	15 814	15 570	1 313	3 285	3 547	12 042	12 529	12 023
Yhteensä	68 338	69 300	68 200	28 079	30 399	30 932	39 025	38 901	37 268
Rahoitusosuus %				43	44	45	57	56	55
Henkilötyövuodet	595	588	579						

Arvioidaan, että noin 579 henkilötyövuoden palkkauksiin käytetään 4/5 valtionosuutta ja arviolta 225 henkilötyövuotta rahoitetaan kokonaan oman toiminnan tuotoilla. Kysyntä ja rahoitusmahdollisuudet säätelevät oman toiminnan tuotoilla rahoitetun toiminnan laajuutta. Henkilötyövuosien kokonaismääräksi arvioidaan siten 804.

Henkilöresurssien mitoitukseen vaikuttaa 38 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi. Tästä 10 henkilötyövuoden vähennys vaikuttaa määrärahan mitoitukseen budjettirahoitetun toiminnan osalta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimet	-300
Kustannustason nousu (2 %)	778
Uudelleenkohdentaminen	-2 000
Muu muutos yhteensä	-111
Yhteensä	-1 633

2010 talousarvio	37 268 000
2009 talousarvio	38 901 000
2008 tilinpäätös	38 240 000

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 840 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämiseen tietoteknologian avulla ja tietoteknologian hyödyntämisen edellyttämän infrastruktuurin rakentamiseen

2) hankkeen läpiviemisen edellyttämään koulutus- ja kehittämistoimintaan sosiaali- ja terveysministeriön erikseen määräämin perustein

3) valtionavustusten ja rahoitusavustusten maksamiseen

4) terveydenhuollon kansallisen sähköisen arkiston tietojärjestelmäarkkitehtuurin määrittelyyn ja perustamiseen liittyviin menoihin ja sähköisen arkistopalvelun valtakunnallisen toimijan toiminnasta aiheutuviin menoihin

5) sosiaali- ja terveysministeriön strategista suunnittelua ja päätöksentekoa tukevien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen

6) ministeriön toimialaan liittyvien ohjelmien ja kokeilujen toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen ja rahoitusavustusten maksamiseen

7) EU:n hyväksymien puite- ja aihealueittaisten ohjelmien mukaisten hankkeiden rahoittamiseen ja

8) hankkeen tarkastuksesta ja valvonnasta aiheutuviin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja siitä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden verkottumista ja yhteentoimivien tietojärjestelmien kehittämistä ennen muuta toteuttamalla kansallisen tason palveluja, jotka tukevat hallinnonalan tietohallintopalvelujen yhdenmukaista kehitystä. Tavoitteena on tietoteknologian hyväksikäyttöä tehostamalla parantaa myös palvelujen tasavertaista saatavuutta ja laatua sekä tukea omatoimisuutta, kotona asumista ja itsenäistä suoriutumista. Tavoitteena on myös varmistaa, että uuden tietoteknologian käyttöönotto toteutuu tasapuolisesti koko maassa muun muassa toteuttamalla kansalaisten terveysverkkopalvelu.

Määrärahan arvioitu jakautuminen eri hankkeisiin

Käynnissä olevien hankkeiden jatkaminen ja tehostaminen

Terveys 2015 -kansanterveysohjelma
Työterveys 2015 -yhteistyöhanke
Terveyden edistämisen politiikkaohjelma
Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman toimeenpano
Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset tietojärjestelmät
Toimiva terveyskeskus -hanke
Palveluinnovaatio-hanke
Vakuutustoiminnan kehittämishanke
Aikalisähanke

Työhyvinvointifoorumi
MASTO-hanke
Etätulkkausten järjestäminen

EU:n puite- ja aihealueittaiset ohjelmat
DAPHNE-ohjelman kansallinen rahoitusosuus
EU:n köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunnan teemavuosi 2010
EU:n tasa-arvo-ohjelman kansallinen rahoitusosuus

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
KASTE-ohjelman toimeenpano, siirto momentille 28.90.30	-1 500
Terveyden edistämisen politiikkaohjelman rahoituksen siirto momentilta 33.01.01	300
Muu muutos yhteensä	-1 000
Yhteensä	-2 200

2010 talousarvio	6 840 000
2009 talousarvio	9 040 000
2008 tilinpäätös	7 690 000

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus ja eräät palvelut

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat lähinnä äitiysavustuksesta, lapsilisistä, sotilasavustuksesta, yleisestä asumistuesta, elatustuesta ja tulkkipalvelujen järjestämisestä sekä näiden etuuksien toimeenpanon Kansaneläkelaitokselle aiheuttamista toimintakuluista.

Äitiysavustuksen ja lapsilisien tarkoituksena on tasata lasten syntymästä ja elatuksesta, ottolapseksi ottamisesta sekä kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvia kustannuksia lapsiperheiden ja muiden kotitalouksien välillä. Kyseiset etuudet suoritetaan lapsiperheille lapsikohtaisina perheen tuloista tai varallisuudesta riippumatta.

Äitiysavustuksen perhe voi ottaa joko rahana tai äitiyspakkauksena ja se suoritetaan korotettuna perheelle, johon syntyy tai otetaan ottolapseksi samanaikaisesti useampi lapsi. Äitiysavustuksen suuruudesta päättää valtioneuvosto.

Lapsilisiä maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Lapsilisän suuruudesta säädetään lapsilisälaissa. Lapsilisät on porrastettu siten, että niiden määrä lasta kohti suurenee perheen lapsiluvun kasvaessa. Yksinhuoltajalle lapsilisä maksetaan korotettuna.

Sotilasavustusta maksetaan asevelvollisuuslain tai siviilipalveluslain nojalla palveluksessa olevan asevelvollisen omaiselle edellyttäen, että palvelus on heikentänyt omaisen toimeentulon mahdollisuuksia ja että hän on avustuksen tarpeessa. Asevelvollisen omaiselle suoritettava avustus koostuu perusavustuksesta, asumisavustuksesta sekä erityisavustuksesta. Asevelvolliselle itselleen sotilasavustuksena maksetaan opintolainojen korot, jotka erääntyvät maksettaviksi palvelusaikana sekä erityisestä syystä asumisavustus hänen käytössään olevasta asunnosta aiheutuviin kohtuullisiin menoihin.

Yleisellä asumistuella edistetään kohtuullisen asumistason saavuttamista ja säilyttämistä alentamalla tuen tarpeessa olevien lapsiperheiden ja muiden ruokakuntien asumismenoja.

Elatustuen tavoitteena on turvata lapsen oikeus riittävään elatukseen tilanteissa, joissa lapsen yksityisoikeudellinen elatus ei tule turvatuksi. Elatustuen suuruudesta ja saamisedellytyksistä säädetään elatustukilaissa.

Tulkkauspalvelujen järjestämisen tavoitteena on tarjota vaikeasti kuulovammaisille, kuulo- ja näkövammaisille ja puhevammaisille henkilöille heidän tarvitsemansa tulkkauspalvelut. Järjestäminen koskee työssä käymisen, opiskelun, asioimisen, yhteiskunnallisen osallistumisen, virkistyksen tai muun sellaisen syyn vuoksi suoritettavaa tulkkausta.

Edellä mainitut etuudet ovat saajalleen verovapaita. Luvun menot maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2007—2010

	2007 toteutunut	2008 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
Äitiysavustus				
Äitiysavustusten (lasten) lukumäärä	57 200	61 300	60 900	60 300
Äitiysavustuksen määrä euroa	140	140	140	140
Kansainvälinen lapseksiottaminen				
Adoptiokorvausten (lasten) lukumäärä	155	162	300	285
Korvauksen määrä lapsen lähtömaasta riippuen euroa[1)]				
— Virosta	1 900	1 900	1 900	1 900
— Kiinasta, Kolumbiasta, Keniasta ja Etelä-Afrikasta	4 500	4 500	4 500	4 500
— Etiopiasta, Filippiineiltä ja Venäjältä	-	-	3 800	3 800
— Muista maista	3 000	3 000	3 000	3 000
Lapsilisät				
Lapsia keskimäärin	1 021 564	1 017 100	1 011 500	1 008 800
Yksinhuoltajien lapsia keskimäärin	152 360	150 900	155 300	154 900
Lapsilisää saavia perheitä keskimäärin	563 218	561 300	558 800	557 300
Lapsilisien määrät euroa/kk				
1. lapsi	100,00	100,00	100,00	100,00
2. lapsi	110,50	110,50	110,50	110,50
3. lapsi	131,00	131,00	141,00	141,00
4. lapsi	151,50	151,50	161,50	161,50
5. jne. lapsi	172,00	172,00	182,00	182,00
Yksinhuoltajille maksettava korotus euroa/kk	36,60	46,60	46,60	46,60
Valtion korvattava lasten kotihoidon tuki				
Tukea saavia perheitä keskimäärin kuukausittain	170	150	150	150
Sotilasavustus				
Avustuksen piirissä olevien henkilöiden lukumäärä	12 772	13 764	14 000	14 300
Avustusta saavien kotitalouksien lukumäärä	12 263	12 513	13 000	13 600
Avustuksen määrä keskimäärin euroa/kk (kotitalous)	325	310	320	332
Yleinen asumistuki				
Asumistuen saajien lukumäärä (ruokakuntia), josta	142 235	139 386	155 400	164 000
— yksin asuvia %	53,3	53,8	54,5	55,5
Tukea saavia lapsiperheitä, joista	56 653	54 800	58 500	61 500
— yksinhuoltajia	40 081	38 866	41 000	44 000
Työttömiä ruokakuntia[2)]	88 900	85 355	95 000	104 000

Vuokra-asunnossa asuvat asumistuen saajat				
— keskivuokra euroa/m^2/kk	8,4	8,8	9,0	9,2
— keskipinta-ala m^2	55,0	54,9	54,8	54,7
Vuokra-asunnossa asuvien asumistuensaajien asumismeno-osuus asumistukituloista (%)				
— ilman asumistukea	64,5	67,6	69,0	69,5
— asumistuen jälkeen	30,7	32,3	34,0	35,0
— asumistuen osuus keskimääräisestä vuokrasta (%)	52,5	52,3	52,1	51,8
Keskimääräinen tuki euroa/kk	238	245	253	263
Elatustuki				
Elatustukea saaneet lapset (tilanne 31.12.), joille elatustuki maksettu				
— täysimääräisenä	64 448	78 700	79 000	79 100
— elatusapua täydentävänä	8 685	8 800	8 800	8 900
— muutoin alennettuna (elatusavun suuruisena)	22 978	11 600	11 600	13 000
Elatusvelvolliset 31.12., joilla suoritettavana				
— erääntyvää elatusapua ja elatustukea	48 813	51 600	51 900	52 200
— ainoastaan loppuvelkaa (elatusapu ei enää eräänny)	18 242	19 000	19 000	19 100
Ulkomailla asuvat elatusvelvolliset				
— ulkomailla asuvia elatusvelvollisia yhteensä 31.12.	3 992	4 300	4 300	4 400
— ulkomailta perittävänä olevaa elatusapua jäljellä 31.12., milj. euroa	25,4	27,0	28,4	27,6
— ulkomailta peritty elatusapua vuoden aikana yhteensä, milj. euroa	1,2	1,2	1,3	1,2
Maksettu elatustukea vuoden aikana yhteensä (milj. euroa), josta	144,0	149,4	157,4	157,3
— korvattavaa elatustukea	92,1	99,7	105,0	100,6
— ei korvattavaa elatustukea	52,0	49,7	52,4	56,8
Peritty elatusvelvollisilta elatusapua (milj. euroa), josta käytetty				
— vuoden aikana yhteensä	67,9	71,3	75,2	74,2
— elatusapuun	7,9	7,8	8,2	8,0
— elatustuen korvaukseksi (omassa tai toisessa kunnassa)	60,0	63,5	67,0	66,2
Perittävänä olevaa elatusapua elatusvelvollisilta jäljellä, milj. euroa				
— yhteensä	248,0	275,0	290,3	286,4
— kunnalle tilitettävää elatustuen korvausta	226,9	250,4	264,4	260,9
— lapselle tilitettävää elatusapua	21,1	24,6	25,9	25,6
Tulkkauspalvelut				
Henkilöitä tulkkauksen piirissä	3 961	4 150	4 350	4 500

[1)] Samalla kertaa perheeseen sijoitetusta toisesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kustakin 30 % säädetystä tuesta.

[2)] Tuensaaja tai ainakin toinen puolisoista työtön.

Luvun nimike on muutettu.

(27.) Valtion korvaus Kansaneläkelaitokselle elatustuen siirron toimeenpanokustannuksista (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 talousarvio	610 000
2008 tilinpäätös	2 191 000

28. Kansaneläkelaitokselle maksettavat sosiaaliturvan yleisrahaston toimintakulut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 124 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin.

Selvitysosa: Viitaten momentin 33.10.60 selvitysosaan, määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 540 000 euroa Kansaneläkelaitokselle aiheutuvien toimintakulujen osalta vaikeavammaisten tulkkauspalvelujen siirrosta 1.9.2010 lukien.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elatustuen siirto momentilta 28.90.30 1.4.2009 alkaen, lisäys v. 2010	3 900
Tulkkauspalvelujen siirto momentilta 28.90.30	540
Määrärahan tarvearvion muutos	3 050
Yhteensä	7 490

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	124 900 000
2009 talousarvio	117 410 000

50. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen lapseksiottamiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) äitiysavustuslain (477/1993) mukaisten äitiysavustusten suorittamiseen, äitiyspakkauksiin liittyvien arvonlisäverojen ja yleiskulujen maksamiseen ja

2) tuen maksamiseen kansainvälisestä lapseksiottamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Äitiysavustuksen rahamäärä on 140 euroa vuonna 2010. Äitiysavustus suoritetaan korotettuna perheelle, johon syntyy tai otetaan ottolapseksi samanaikaisesti useampi lapsi.

Äitiysavustus suoritetaan vuonna 2010 arviolta 60 300 lapsesta. Äitiysavustuksen ottaa noin 70 % siihen oikeutetuista äideistä äitiyspakkauksena ja osin rahana muiden nostaessa avustuksen rahana.

Kansainvälisestä lapseksiottamisesta aiheutuvista kustannuksista osa korvataan ottovanhemmalle tai lapseksiottajalle valtion varoista. Tuen suuruus on 1 900, 3 000, 3 800 tai 4 500 euroa lapsen lähtömaan mukaan. Jos samalla kertaa nimetään tai sijoitetaan useampia lapsia samaan perheeseen, toisesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kustakin 30 % edellä mainituista tuista. Vuonna 2010 tuen saajia arvioidaan olevan 285.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 10 400 000 euroa äitiysavustusten ja 1 000 000 euroa kansainvälisestä lapseksiottamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen/korvaamiseen.

2010 talousarvio	11 400 000
2009 talousarvio	11 400 000
2008 tilinpäätös	10 700 300

51. Lapsilisät (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 423 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lapsilisälain (796/1992) mukaisten lapsilisien maksamiseen.

Selvitysosa: Lapsilisiä maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Momentilta arvioidaan maksettavan lapsilisiä vuonna 2010 keskimäärin 1 008 800 lapsesta. Yksinhuoltajien lapsia näistä on noin 154 900. Yksinhuoltajalle lapsilisä maksetaan korotettuna. Lapsilisää saavia perheitä arvioidaan vuonna 2010 olevan noin 557 300.

Lapsilisien määrät vuonna 2010

	lasten arvioitu lkm	lapsilisä euroa/kk
1. lapsi	553 000	100,00
2. lapsi	309 900	110,50
3. lapsi	99 900	141,00
4. lapsi	25 300	161,50
5. jne. lapsi	16 400	182,00

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 3 000 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2010 talousarvio	1 423 000 000
2009 talousarvio	1 426 000 000
2008 tilinpäätös	1 417 000 000

52. Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 9 §:n mukaisten korvausten maksamiseen ja

2) EU:n kemikaaliviraston henkilöstön lasten päivähoidon järjestämiseen Suomessa samoin edellytyksin kuin henkilöiden omissa kotikunnissa.

Selvitysosa: Lasten kotihoidon tukea arvioidaan maksettavan ulkomaille vuonna 2010 kuukausittain keskimäärin 150 perheelle. Tavoitteena on estää työntekijän ja hänen perheensä jääminen sosiaaliturvan ulkopuolelle liikkumisvapauden käyttämisen seurauksena.

Päivähoitopalvelun EU:n kemikaaliviraston henkilöstön lapselle tuottavalla kunnalla on oikeus periä palvelun tuottamisesta aiheutuneiden kokonaiskustannusten ja perheen maksuosuuden välinen erotus Suomen valtiolta.

2010 talousarvio	1 500 000
2009 talousarvio	1 500 000
2008 tilinpäätös	872 197

53. Sotilasavustus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotilasavustuslain (781/1993) mukaisten sotilasavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Sotilasavustuksen piirissä arvioidaan vuonna 2010 olevan 14 300 henkilöä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansaneläkkeen indeksitarkistusta vastaava korotus	5
Määrärahan tarvearvion muutos	1 595
Yhteensä	1 600

2010 talousarvio	21 800 000
2009 talousarvio	20 200 000
2008 tilinpäätös	18 900 000

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 528 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asumistukilain (408/1975) mukaisten asumistukien maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa perusteena on vuosittain annettava valtioneuvoston asetus asumistuen määräytymisperusteista. Vuoden 2010 tukiperusteet säilytetään vuoden 2009 tasolla siten, että niitä tarkistetaan yleistä kustannuskehitystä ja tuensaajien asumismenojen muutosta vastaavasti. Asumistuen saajien määrän ennakoidaan kasvavan työllisyystilanteen heikentymisen vuoksi ja keskimääräisen tuen kasvavan asumismenojen nousun myötä. Asumistuen saajia arvioidaan olevan vuoden 2010 lopussa noin 164 000.

Viitaten momentin 33.30.60 selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 100 000 euroa opintotuen ja sairauspäivärahan yhteensovittamisesta 1.8.2010 lukien.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opintotuen ja sairauspäivärahan yhteensovittaminen	100
Määrärahan tarvearvion muutos	74 000
Yhteensä	74 100

2010 talousarvio	528 100 000
2009 I lisätalousarvio	33 000 000
2009 talousarvio	454 000 000
2008 tilinpäätös	426 502 963

55. Elatustuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 162 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää elatustukilain (580/2008) mukaisten elatustukien maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuoden aikana yhteensä maksettu elatustuki. Elatustuen takautumissaatavat tuloutetaan momentille 12.33.98. Näitä arvioidaan olevan noin 74 200 000 euroa. Kunnille korvataan vuosittain viiden vuoden ajan osuus, jonka Kansaneläkelaitos on edeltävän vuoden aikana saanut perittyä elatusvelvollisilta. Korvaus suoritetaan vuosien 2009—2013 aikana toteutuneiden perintöjen mukaisesti valtionosuusjärjestelmän kautta momentilta 28.90.30. Vuonna 2010 määräksi arvioidaan 31 900 000 euroa. Elatustuen saajia arvioidaan olevan vuoden 2010 lopussa noin 101 000. Määrärahat eivät koske Ahvenanmaan maakuntaa, jonka kanssa Kansaneläkelaitos tekee erillissopimuksen elatustuen maksamisesta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elatustuen siirto momentilta 28.90.30, 3 kk osuus	20 100
V. 2010 kustannustasoon siirtyminen, KHI	1 722
Määrärahan tarvearvion muutos	19 003
Yhteensä	40 825

2010 talousarvio	162 700 000
2009 talousarvio	121 875 000

60. Vaikeavammaisten tulkkauspalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tulkkauspalveluista annetun lain mukaiseen tulkkauspalvelujen järjestämiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi tulkkauspalveluista siten, että vaikeavammaisten tulkkauspalvelujen järjestämisvastuu siirretään Kansaneläkelaitokselle 1.9.2010 lukien. Määräraha 5 400 000 euroa on siirtoa momentilta 28.90.30.

2010 talousarvio	5 400 000

20. Työttömyysturva

Selvitysosa: Työttömäksi jääneen toimeentulon turvaavat työttömyysturvalain perusteella maksettava työttömyyspäiväraha sekä työmarkkinatuki. Työttömyyspäivärahaa maksetaan joko peruspäivärahana tai ansiopäivärahana. Päivärahan edellytyksenä on työssäoloehdon täyttäminen. Myös Suomesta toiseen EU- tai ETA-maahan työnhakijaksi lähtevä työtön voi saada työttömyyspäivärahaa kolmen kuukauden ajan. Työmarkkinatuki turvaa niiden Suomessa asuvien työttömien toimeentulon, jotka eivät työssäoloehdon puuttumisen vuoksi ole oikeutettuja päivärahaan tai joiden oikeus päivärahaan on päättynyt.

Työttömyysturvan tavoitteena on kohtuullisen taloudellisen toimeentulon takaaminen kaikille työttömille. Kohtuullinen toimeentulo määritellään vähimmäistoimeentulona ja suhteessa aikaisempiin tuloihin.

Työttömyysturvaa kehitetään siten, että se tukee aktiivivaihtoehtoja ja työurien pidentämistä. Työttömiä, irtisanottuja ja lomautettuja kannustetaan osallistumaan koulutukseen tai muihin työllistymistä tukeviin toimiin, jotta mahdollisuudet nopeaan uudelleen työllistymiseen paranevat.

Työttömien työnhakijoiden kannustamiseksi aktiivisuuteen koulutuksen ja muiden aktiivitoimien ajalta maksetaan korkeampaa etuutta kuin työttömyysajalta. Myös perusturvassa otetaan

käyttöön aktiivikaudelta maksettava korkeampi tuki. Työttömien koulutusaikaiset etuudet yhtenäistetään siten, että korvaus on samansuuruinen osallistuupa henkilö sitten työvoimakoulutukseen tai työvoimaviranomaisen hyväksymään muuhun koulutukseen.

Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on henkilön työkyvyn säilyttäminen tai palauttaminen. Kunta järjestää pitkään työttömänä olleille työmarkkinatukea ja toimeentulotukea saaville henkilöille kuntouttavaa työtoimintaa työllistymisen edistämiseksi.

Irtisanottujen henkilöiden työllistymisen tukemiseksi työnhakijalle maksetaan korotettua työttömyyspäivärahaa.

Työelämän muutoksiin vastaamiseksi ammattitaitoa on pidettävä yllä ja tarvittaessa on varauduttava sen muokkaamiseksi uusiin tehtäviin sopivaksi. Työssä oleville maksettavaa aikuiskoulutustukea uudistetaan tavoitteena edistää työssä olevien työelämän tarpeista lähtevää osaamista ja elinikäistä oppimista, jolla samalla ennaltaehkäistään työttömyyttä.

Ikääntyvän työvoiman työssä pysymistä edistetään korottamalla lisäpäiväoikeuden ikäraja 60 vuoteen vuonna 1955 tai sen jälkeen syntyneillä.

Vuorottelukorvausta maksetaan työntekijälle, joka siirtyy vuorotteluvapaalle työnantajan palkatessa työttömän henkilön vastaavaksi ajaksi.

Toiminnan laajuus 2007—2010

	2007 toteutunut	2008 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
Työttömyysaste (%)	6,9	6,4	9,0	10,5
Kuntouttava työtoiminta				
Toimintaan osallistuvat henkilöt keskimäärin vuodessa	10 384	11 422	12 336	15 000
Toimintapäiviä keskimäärin vuodessa/osallistuja	110	110	110	110
Ansiopäiväraha				
Korvatut ansiopäivärahapäivät (milj. kpl)	25,4	23,2	31,9	38,1
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	48,4	49,8	53,1	56,7
Peruspäiväraha				
Korvatut peruspäivärahapäivät (milj. kpl)	4,1	4,1	6,8	7,5
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	22,8	23,7	24,8	24,8
Työmarkkinatuet				
Korvatut työmarkkinatukipäivät (milj. kpl)	29,6	26,9	31,4	37,5
Keskimääräinen päiväraha ylläpitokorvauksineen (€/pv)	24,8	25,4	26,5	26,5
Koulutuspäiväraha[1)]				
Työttömyyskassojen jäsenille korvatut päivät	315 000	326 000	350 000	..
Työttömyyskassaan kuulumattomille korvatut päivät	140 000	123 000	138 000	..
Kassan jäsenelle maksettu keskimääräinen päiväraha (€/pv)	53,6	55,0	57,5	..
Kassaan kuulumattomalle maksettu keskimääräinen päiväraha (€/pv)	26,2	26,6	27,8	..

Työvoimakoulutuksen opintososiaaliset etuudet[1)]				
Ansiotukena korvatut päivät (milj. kpl)	2,8	2,6	2,9	..
Keskimääräinen ansiotuki ylläpitokorvauksineen (€/pv)	63,0	64,9	67,8	..
Perustukena korvatut päivät (milj. kpl)	0,5	0,5	0,5	..
Keskimääräinen perustuki ylläpitokorvauksineen (€/pv)	34,7	35,3	36,0	..
Työmarkkinatuella opiskelevien päivät (milj. kpl)	2,9	3,0	2,8	..
Työttömien koulutusetuudet[1)]				
Työttömyyskassojen jäsenille korvatut päivät (milj. kpl)	..	..	..	3,8
Työttömyyskassoihin kuulumattomille korvatut päivät (milj. kpl)	..	..	..	0,9
Työmarkkinatuella opiskelevien päivät (milj. kpl)	..	..	..	3,6
Kassan jäsenille maksettu keskimääräinen päiväraha (€/pv)	..	..	..	71,5
Kassaan kuulumattomille maksettu keskimääräinen päiväraha (€/pv)	..	..	..	39,8
Aikuiskoulutustuki				
Saajia keskimäärin kuukaudessa	2 800	2 700	2 800	3 200
Keskimäärin maksettu etuus (€/kk)	906	937	970	1 215
Vuorottelukorvaus				
Kassan jäsenille korvatut päivät	2 099 000	2 282 000	2 200 000	2 200 000
Kassaan kuulumattomille korvatut päivät	15 000	19 000	25 000	25 000
Kassan jäsenelle maksettu keskimääräinen korvaus (€/pv)	43,3	44,9	47,2	47,8
Kassaan kuulumattomalle maksettu keskimääräinen korvaus (€/pv)	17,5	18	18,4	18,5

[1)] Koulutuspäiväraha ja työvoimakoulutuksen opintososiaaliset etuudet yhdistetty vuoden 2010 alusta työttömien koulutusetuuksista.

31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 16 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) 2 ja 10 §:n, työttömyysturvalain 8 luvun 6 §:n ja toimeentulotuesta annetun lain 10 ja 10 a §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä.

Määräraha budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) muuttamisesta siten, että lain mukaiseen aktivointisuunnitelman laadintaan ja työtoimintaan osallistuvan velvoittavuuden ikäraja poistetaan vuoden 2010 alusta lukien. Toiminnan piirissä ovat pitkään työttömänä olleet työmarkkinatukea ja toimeentulotukea saavat henkilöt, joille kunta järjestää työllistymisen edistämiseksi kuntouttavaa työtoimintaa. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvia arvioidaan olevan keskimäärin 15 000 henkilöä, joista 2 700 alle 25-vuotiaita. Valtion korvauksena maksetaan kunnalle 10,09 euroa jokaisesta kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvasta niiltä päiviltä, joina henkilö osallistuu kuntouttavaan työtoimintaan, kuitenkin enintään viideltä päivältä viikossa. Toimintapäiviä arvioidaan olevan 110 osallistujaa kohden.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Velvoittavuuden ikärajan poisto	2 100
Määrärahan tarvearvion muutos	6 400
Yhteensä	8 500

2010 talousarvio	16 500 000
2009 talousarvio	8 000 000
2008 tilinpäätös	7 506 080

50. Valtionosuus työttömyyskassoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 704 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisten ansiosidonnaisten etuuksien rahoittamiseen siten kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyyskassalaissa (603/1984) on säädetty valtion osuudesta.

Selvitysosa: Ansioon suhteutetun päivärahan rahoittavat Työttömyysvakuutusrahasto, työttömyyskassat ja valtio. Palkansaajien päivärahoista työttömyyskassojen osuus on pääsääntöisesti 5,5 %, valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja rahasto loppuosan. Valtio ei kuitenkaan osallistu lomautusajalta ja ns. lisäpäiviltä maksettavien päivärahojen eikä myöskään lapsikorotusten rahoitukseen. Yrittäjien päivärahoista valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja lapsikorotukset, yrittäjäkassat rahoittavat loppuosan.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 1.1.2010 lukien. Esitykseen sisältyy

— työttömyysturvan työssäoloehdon alkuehdon ja paluuehdon muuttaminen. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 500 000 euroa.

— sovitellun päivärahan enimmäiskeston poistaminen 1.1.2010 lukien. Muutoksella ei ole vaikutusta valtion menoihin.

— työvoimapoliittisen koulutustuen ja omaehtoisen koulutuspäivärahan yhdistäminen yhdeksi työttömyyspäivärahan suuruiseksi etuudeksi, mihin lisäksi maksetaan ylläpitokorvauksia. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 2 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työttömyysturvalain muuttaminen	-500
Työvoimakoulutuksen hankinnan lisääntyminen	-15 500
Määrärahan tarvearvion muutos	217 600
Yhteensä	201 600

2010 talousarvio	704 600 000
2009 I lisätalousarvio	88 500 000
2009 talousarvio	503 000 000
2008 tilinpäätös	431 000 000

51. Työttömyysturvalain mukainen perusturva (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 134 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan ja siihen liittyvän lapsikorotuksen maksamiseen.

Selvitysosa: Työttömyysvakuutusmaksu, joka peritään työttömyyskassoihin kuulumattomilta henkilöiltä tilitetään Kansaneläkelaitokselle. Tämä alentaa määrärahan tarvetta 35 000 000 euroa.

Momentin määrärahan tarpeeseen vaikuttaa vähentävästi työmarkkinatuki momentilla 33.20.52.

Viitaten momentin 33.20.50 selvitysosaan sovitellun päivärahan enimmäiskesto poistetaan 1.1.2010 lukien. Muutoksella ei ole vaikutusta valtion menoihin.

Viitaten momentin 33.20.50 selvitysosaan työttömyysturvan työssäoloehdon alkuehdon ja paluuehdon muuttamisesta 1.1.2010. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 500 000 euroa.

Viitaten momentin 33.20.50 selvitysosaan, määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 800 000 euroa työvoimapoliittisen koulutustuen ja omaehtoisen koulutuspäivärahan yhdistämisestä yhdeksi työttömyyspäivärahan suuruiseksi etuudeksi 1.1.2010 lukien.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työttömyysvakuutusmaksun vaikutus	-54 000
Työttömyysturvalain muutokset	500
Koulutustuen ja koulutuspäivärahan yhdistäminen	-800
Määrärahan tarvearvion muutos	97 300
Yhteensä	43 000

2010 talousarvio	134 000 000
2009 I lisätalousarvio	25 000 000
2009 talousarvio	91 000 000
2008 tilinpäätös	63 000 000

52. Työmarkkinatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 937 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työttömyysturvalain (1290/2002) sekä maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain (493/1999) perusteella maksettavan työmarkkinatuen ja ylläpitokorvausten maksamiseen

2) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) perusteella työnantajalle maksettavan palkkatuen perustukiosuuden maksamiseen niiden työmarkkinatukeen oikeutettujen osalta, jotka ovat vaikeasti työllistyviä tai jotka ovat työttömyyden perusteella saaneet työmarkkinatukea vähintään 130 päivältä ja täyttävät lain 7 luvun 12 a §:n edellytykset, tai jotka ovat alle 25-vuotiaita ja saaneet työmarkkinatukea työttömyyden perusteella yhdenjaksoisesti vähintään 65 päivältä

3) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain perusteella työmarkkinatukeen oikeutetulle myönnetyn starttirahan perustukea vastaavan osuuden maksamiseen ja

4) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaisessa työelämävalmennuksessa ja työharjoittelussa olevien henkilöiden ylläpitokorvausten maksamiseen.

Palkkatuen ja starttirahan perustuki budjetoidaan suoriteperusteisina.

Selvitysosa: Kunnat ja valtio rahoittavat puoliksi työttömyyden perusteella vähintään 500 päivää työmarkkinatukea saaneiden henkilöiden työttömyysaikaisen työmarkkinatuen. Tämän arvioidaan vähentävän määrärahan tarvetta 189 000 000 eurolla. Muun työmarkkinatuen valtio rahoittaa kokonaan. Lisäksi valtio huolehtii Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiudesta työmarkkinatuen osalta (maksuvalmiussuoritus).

Viitaten momentin 33.20.31 selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 000 000 euroa ylläpitokorvauksiin kuntouttavan työtoiminnan ikärajan poistamisesta 1.1.2010 lukien.

Viitaten momentin 33.20.53 selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 000 000 euroa ylläpitokorvausten korottamisesta.

Viitaten momentin 33.20.50 selvitysosaan sovitellun päivärahan enimmäiskesto poistetaan 1.1.2010 lukien. Muutoksella ei ole vaikutusta valtion menoihin.

Viitaten momentin 33.20.50 selvitysosaan työttömyysturvan työssäoloehdon alkuehdon ja paluuehdon muuttamisesta 1.1.2010. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 2 000 000 euroa.

Viitaten momentin 33.20.50 selvitysosaan työttömyysturvalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta annettuun esitykseen sisältyy lisäksi

— aktiivitoimiin osallistumisen ajalta maksettava korotettu tuki perusturvassa. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 8 400 000 euroa.

— koulutuspäivien lukeminen työttömyysturvan 500 päivän enimmäiskestoon. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 6 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuntien rahoitusosuus työmarkkinatuesta	-204 000
Ylläpitokorvausten korottaminen	1 000
Kuntouttavan työtoiminnan ikärajan poistaminen, ylläpitokorvaukset	1 000
Työttömyysturvalain muutokset	12 400
Määrärahan tarvearvion muutos	382 600
Yhteensä	193 000

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Kansaneläkelaitoksen maksama työmarkkinatuki ja ylläpitokorvaukset	817 000 000
TE-keskusten maksama palkkatuen ja starttirahan perustuki	120 000 000
Yhteensä	937 000 000

2010 talousarvio	937 000 000
2009 I lisätalousarvio	134 000 000
2009 talousarvio	744 000 000
2008 tilinpäätös	647 602 904

53. (33.20.53 ja 54) Valtionosuus työttömien koulutusetuuksista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 205 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) mukaisessa työvoimapoliittisessa aikuiskoulutuksessa ja työvoimaviranomaisen hyväksymässä omaehtoisessa koulutuksessa opiskeleville maksettujen työttömyysturvalaissa ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) sekä työttömyyskassalaissa (603/1984) on säädetty valtion osuudesta.

Selvitysosa: Työttömän koulutuspäiväraha rahoitetaan samoin kuten vastaavat työttömyysetuudet. Tällöin valtio kustantaa ansiosidonnaisena maksetuista etuuksista peruspäivärahaa vastaavan osuuden. Perusturvana maksetuista etuuksista valtio kustantaa peruspäivärahan (aktiivikorotuksineen) ja lapsikorotukset. Lisäksi valtio kustantaa ylläpitokorvaukset.

Viitaten momentin 33.20.50 selvitysosaan, määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 8 500 000 euroa työvoimapoliittisen koulutustuen ja omaehtoisen koulutuspäivärahan yhdistämisestä yhdeksi työttömyyspäivärahan suuruiseksi etuudeksi ja ylläpitokorvausten maksamisesta omaehtoisessa koulutuksessa opiskelevien koulutuspäivärahaan 1.1.2010 lukien.

Viitaten momentin 33.20.52 selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 3 000 000 euroa aktiiviajan korotettuna tukena.

Viitaten momentin 33.20.50 selvitysosaan työttömyysturvalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta annettuun esitykseen sisältyy lisäksi

— koulutuspäivien lukeminen työttömyysturvan 500 päivän enimmäiskestoon. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 6 000 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisesta 1.1.2010 alkaen, siten että ylläpitokorvaus korotetaan 1 eurolla päivässä ja korotettua ylläpitokorvausta 2 eurolla päivässä 1.1.2010 lukien. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 6 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Koulutustuen ja koulutuspäivärahan yhdistäminen	8 500
Ylläpitokorvausten korottaminen	6 500
Koulutuspäivien lukeminen 500 päivään	-6 000
Aktiiviajan korotettu tuki	3 000
Työvoimakoulutuksen hankinnan lisäys	39 700
Määrärahan tarvearvion muutos	1 600
Yhteensä	53 300

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	205 700 000
2009 I lisätalousarvio	10 000 000
2009 talousarvio	152 400 000
2008 tilinpäätös	145 898 317

55. Valtionosuus aikuiskoulutustuesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikuiskoulutustuesta annetun lain (1276/2000) mukaisen valtionosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio rahoittaa aikuiskoulutustuen perusosan ja työttömyysvakuutusrahasto ansio-osan.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen aikuiskoulutustuesta annetun lain muuttamisesta 1.8.2010 lukien siten, että työhistoriaan perustuvasta ansaintaperiaatteesta

luovutaan. Sen sijaan kaikilla kahdeksan vuoden työhistoriavaatimuksen täyttäneillä olisi oikeus tukeen 18 kuukauden ajan. Tuki olisi työttömyyspäivärahan suuruinen ilman lapsikorotuksia, korotusosia ja ylläpitokorvauksia. Valtio rahoittaisi peruspäivärahaa vastaavan osuuden. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 3 200 000 euroa.

2010 talousarvio	21 200 000
2009 talousarvio	18 000 000
2008 tilinpäätös	15 950 000

56. Valtionosuus vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 44 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vuorotteluvapaalain (1305/2009) mukaisen vuorottelukorvauksen valtion osuuden maksamiseen siten, kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään valtionosuudesta.

Selvitysosa: Vuorottelukorvausmenot rahoitetaan samoin kuin vastaavat työttömyysetuudet. Valtionosuus kassan jäsenille maksettavista korvauksista vastaa peruspäivärahan osuutta täydestä ansiopäivärahasta. Kassaan kuulumattomien henkilöiden vuorottelukorvaukset valtio rahoittaa kokonaan.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vuorotteluvapaalain voimaantulosäännöksen muuttamisesta vuorotteluvapaan vakinaistamiseksi 1.1.2010.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 000 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2010 talousarvio	44 000 000
2009 talousarvio	42 000 000
2008 tilinpäätös	42 499 645

30. Sairausvakuutus

Selvitysosa: Sairausvakuutus täydentää julkista terveydenhuoltoa korvaamalla väestölle osan avohoidon lääke- ja matkakustannuksista sekä turvaamalla väestölle mahdollisuuden hankkia terveyspalveluja yksityiseltä sektorilta kohtuullisin kustannuksin. Lisäksi turvataan riittävä toimeentulo tasaamalla lyhytaikaisesta sairaudesta sekä vanhempainvapaasta aiheutuvaa työtulojen menetystä.

Sairausvakuutuksen rahoitus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen.

Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan osa avohoidon lääkemenoista, matkakuluista, ylioppilaiden työterveyshuollon kustannuksista sekä Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen kustannuksia. Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan myös osa yksityisen terveydenhuollon lääkärin- ja hammaslääkärinpalkkioista sekä lääkärin määräämistä tutkimuksista ja hoidoista.

Työtulovakuutuksesta maksetaan sairauspäivärahaa, kuntoutusrahaa, erityishoitorahaa sekä äitiys-, isyys-, vanhempain- ja erityisäitiysrahaa. Lisäksi työtulovakuutuksesta korvataan osa työnantajien ja yrittäjien järjestämän työterveyshuollon kustannuksista sekä vanhempainloma-ajalta kertyvistä vuosilomakustannuksista.

Toiminnan laajuus 2007—2010

	2007 toteutunut	2008 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
Päivärahat				
Sairauspäivärahan saajat	347 780	342 800	341 600	340 600
Vanhempainpäivärahan saajat	152 310	155 174	157 600	158 000
Keskimääräinen sairauspäiväraha (€/pv)	45,9	47,5	50,8	52,9
Keskimääräinen vanhempainpäiväraha (€/pv)	47,9	51,0	55,2	59,7
Sairaus- ja vanhempainpäivärahan vähimmäistaso (€/pv)	15,20	15,20	22,04	22,04
Lääkkeet				
Lääkkeiden omavastuukerrat (1 000 kpl)	26 400	27 515	28 400	29 200
Sairausvakuutuksen korvaama osuus peruskorvatuista lääkkeistä (%)	42,0	42,0	42,0	42,0
Lääkkeiden lisäkorvausraja (€)	627,47	643,14	672,70	672,70
Lääkkeiden lisäkorvausta saaneet henkilöt	153 700	167 380	177 200	187 000
Sairaanhoitokorvaukset				
Vuonna 2008 sairausvakuutus korvasi kustannuksista lääkärinpalkkioiden osalta 25 %, hammaslääkärinpalkkioista 37 %, tutkimuksen ja hoidon osalta 31 % sekä matkojen osalta 89 %.				

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 298 350 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sairausvakuutuslain (1224/2004) sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain (566/2005) mukaisten valtion osuuksien maksamiseen ja

2) maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain (859/1984) mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Kansaneläkelaitos saa käyttää Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain mukaiseen harkinnanvaraiseen yksilökohtaiseen kuntoutukseen enintään 92 800 000 euroa ja saman lain mukaisen yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin, kuntoutuslaitosten peruspääomasijoituksiin ja käyttöavustuksiin, sairauksien ehkäisemiseen sekä kuntoutusta, sairauksien ehkäisyä ja sairausvakuutusta koskeviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin enintään 12 800 000 euroa.

Määrärahan mitoitus perustuu harkinnanvaraisen kuntoutuksen yksilökohtaisen kuntoutuksen osalta suoriteperusteeseen.

Selvitysosa: Sairausvakuutus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen. Valtio rahoittaa sairaanhoitovakuutuksen menoista EU-maihin maksettavat sairaanhoitokorvaukset, ulkomailla asuvien sairaanhoidosta kunnille aiheutuvat kustannukset ja osan Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista. Muutoin sairaanhoitovakuutuksen menot rahoitetaan vakuutettujen ja valtion yhtä suurella osuudella.

Työtulovakuutus rahoitetaan työnantajien, palkansaajien, yrittäjien ja valtion osuuksilla. Valtio rahoittaa työtulovakuutuksen menoista vähimmäismääräiset sairaus- ja vanhempainpäivärahat sekä vähimmäismääräiset kuntoutusrahat. Lisäksi valtio rahoittaa 0,1 % vanhempainpäivärahamenoista sekä osuuden yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollon menoista. Lisäksi valtio turvaa sairausvakuutusrahaston maksuvalmiuden.

Kansaneläkelaitoksen harkinnanvarainen kuntoutus jakaantuu yksilökohtaiseen kuntoutukseen, yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin, kuntoutuslaitosten peruspararannuksiin ja käyttöavustuksiin, sairauksien ehkäisemiseen sekä kuntoutusta, sairauksien ehkäisyä ja sairausvakuutusta koskeviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin.

Vuonna 2010 sairaanhoitovakuutuksen rahoittamiseksi sairaanhoitomaksuina kaikilta vakuutetuilta peritään 1,48 % tuloista paitsi eläke- ja etuustulojen osalta kuitenkin 1,65 %. Työtulovakuutuksen rahoittamiseksi palkansaajilta peritään sairausvakuutuksen päivärahamaksua 0,97 %, yrittäjiltä sairausvakuutuksen päivärahamaksua 1,12 % ja työnantajilta sairausvakuutusmaksua 2,27 %.

Alueelliset työnantajan sosiaaliturvamaksun alennuskokeilut ovat käytössä Lapin alueella ja saaristokunnissa, Kainuun hallintokokeilualueella, Pielisen-Karjalan seutukunnassa sekä Ilomantsin ja Rautavaaran kunnissa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuslain muuttamisesta siten, että isäkuukautta pidennetään kahdella viikolla 1.1.2010 lukien. Vaikutus valtionosuuteen on vähäinen.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioon liittyvän esityksen sairausvakuutuslain muuttamisesta siten, että suuhygienistin antamaa hoitoa korvataan sairausvakuutuksesta yksityisessä terveydenhuollossa toimivan hammaslääkärin määräämänä tutkimuksena ja hoitona 1.1.2010 lukien. Esityksen ei odoteta lisäävän määrärahan tarvetta.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuslain ja opintotukilain 6 §:n muuttamisesta 1.8.2010 lukien siten, että sairauspäivärahan saaminen estäisi opintotuen saamisen. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 350 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain 3 luvun 31 §:n muuttamisesta 1.1.2010 lukien siten, että kuntoutusrahan ylläpitokorvausta korotetaan 1 eurolla päivältä. Vaikutus valtionosuuteen on vähäinen.

Viitaten momentin 33.40.54 selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoitusosuuksien muutokset 1.1.2010 lukien. Vaikutus valtionosuuteen on vähäinen. Esitykseen sisältyy myös maatalousyrittäjien työterveyshuollon tehostaminen 1.1.2010 lukien. Esitys säilyttää valtion menot nykytasolla.

Hallitus lähtee siitä, että erityiskorvattavien lääkkeiden luetteloon tehtävistä muutoksista aiheutuva kustannuslisäys on vuositasolla enintään 8 400 000 euroa.

Hallituksen esitykset huomioon ottaen sairausvakuutuksen menot ja valtionosuudet vuonna 2010 ovat arviolta seuraavat (milj. euroa)[1)]

Menot	
Työtulovakuutus	
Sairauspäivärahat	859
Vanhempainpäivärahat	1 040
Mata päivärahat	7
Kuntoutusrahat	67
Työterveyshuolto	270
Toimintakulut	63
Yrittäjien lisäpäivät	6
Kulujen kasvu	9
Yhteensä	2 321
Sairaanhoitovakuutus	
Lääkekorvaukset	1 364
Matkat	246
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	27
Lääkäripalkkiot	72
Hammaslääkärinpalkkiot	125
Muut sairaanhoitokorvaukset	105
Kuntoutuspalvelut	250
Toimintakulut	119
Kulujen kasvu	9
Yhteensä	2 317
Menot yhteensä	4 638

Tulot	
Työtulovakuutuksen tuotot	
Vakuutettujen maksut	702
Työnantajamaksut	1 570
Yrittäjien lisäpäivät	6
Valtion rahoitusosuus	134
Vuoden 2009 yli/alijäämä	-87
Yhteensä	2 325
Sairaanhoitovakuutuksen tuotot	
Palkansaajien ja yrittäjien maksut	822
Etuudensaajien maksut	335
Valtion rahoitusosuus	1 167
Vuoden 2009 yli-/alijäämä	-11
Yhteensä	2 313
Tulot yhteensä	4 638
Valtion osuudet yhteensä	1 298
Työtulovakuutus	
Vanhempainrahat	1
Vähimmäispäivärahat	129
Osuus yrittäjien ja maatalous-yrittäjien työterveyshuollosta	4
Sairaanhoitovakuutus	
Osuus sairaanhoidosta	1 081
Osuus toimintamenoista	61
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	22

[1] Luvuissa on otettu huomioon hallituksen esitykset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Isäkuukauden pidentäminen	5
Kuntoutusrahan ylläpitokorvausten korotus	6
Määrärahan tarvearvion muutos	60 839
Yhteensä	60 850

2010 talousarvio	1 298 350 000
2009 lisätalousarvio	—
2009 talousarvio	1 237 500 000
2008 tilinpäätös	1 143 829 142

40. Eläkkeet

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat valtion osuuksista eläkejärjestelmien sekä osuudesta maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoittamiseen sekä maahanmuuttajan erityistuesta.

Eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä sitä täydentävästä kansaneläkkeestä. Työeläkkeen tehtävänä on turvata kohtuullinen toimeentulo ja kansaneläkkeen tehtävänä on turvata vähimmäistoimeentulo vanhuuden, työkyvyttömyyden, työttömyyden ja perheenhuoltajan kuoleman varalta. Eläkkeensaajia oli vuonna 2008 yhteensä 1 414 200[1], joista vanhuuseläkkeellä 1 005 300, työttömyyseläkkeellä 50 800, työkyvyttömyyseläkkeellä 271 600, osa-aikaeläkkeellä 29 100, muilla eläkkeillä 27 800 sekä perhe-eläkkeellä 287 400.

Vuosina 2006—2008 maksetut eläkkeet (milj. euroa)

	2006	2007	2008
Yksityinen sektori	9 340	9 914	10 557
Kunnalliset eläkkeet	2 544	2 714	2 899
Valtion eläkkeet	3 058	3 191	3 337
Muut julkiset yhteensä	192	205	219
Työeläkkeet yhteensä	*15 134*	*16 024*	*17 012*

[1] Henkilön on mahdollista saada samanaikaisesti usean lajin mukaista eläkettä.

Solita-eläkkeet	500	500	500[1)]
Kelan eläkkeet	2 779	2 809	2 508[2)]
Lakisääteiset eläkkeet yhteensä	*18 413*	*19 333*	*20 020*[2)]
Keskimääräinen kokonaiseläke (oma eläke) euroa/kk	1 100	1 140	1 164[2)]

[1)] Arvio

[2)] Eläkkeensaajan hoitotukea ja asumistukea ei enää 1.1.2008 alkaen lueta eläke-etuudeksi. Aikaisemmin ne sisältyivät Kelan eläkemenoon ja kokonaiseläkemenoon sekä keskimääräiseen kokonaisomaeläkkeeseen.

Työeläkkeet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Työeläkkeet ovat talousarvion ulkopuolella lukuun ottamatta valtion eläkkeitä, joiden rahoitus kuuluu valtiovarainministeriön pääluokkaan. Valtio osallistuu merimieseläkkeiden, yrittäjäeläkkeiden ja maatalousyrittäjäeläkkeiden rahoitukseen. Kansaneläkkeet ja yleiset perhe-eläkkeet rahoitetaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2007—2010[1)]

Eläkkeen saajia	2007 toteutunut	2008 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
Merimieseläkkeen saajia	9 100	9 700	10 000	10 300
Maatalousyrittäjäeläkkeen saajia	194 300	189 000	184 000	178 000
Yrittäjäeläkkeen saajia	172 500	181 100	191 800	201 900
Tapaturmavakuutustapahtumia, maatalousyrittäjät	6 000	5 900	5 660	5 540
Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan päivärahatapauksia, maatalousyrittäjät	14 300	13 500	13 100	12 800
Lapseneläkkeen saajia	22 900	22 400	21 900	21 400
Leskeneläkkeen saajia	8 000	7 600	7 300	7 200
Maahanmuuttajan erityistukea saavia keskimäärin	4 473	5 208	5 325	5 380
Pitkäaikaisesti työttömien eläketukea saavia keskimäärin	2 200	1 350	550	-
Kansaneläkkeen saajia	645 000	680 000[2)]	675 000	671 000

[1)] Henkilön on mahdollista saada samanaikaisesti usean lajin mukaista eläkettä.

[2)] Kansaneläkkeisiin ja eräisiin siihen liittyviin etuuksiin tuli 1.1.2008 voimaan 20 euron tasokorotus ja kuntien kalleusluokituksesta luovuttiin.

Toiminnan laajuus 2007—2010

Vakuutettujen lukumäärä	2007 toteutunut	2008 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
MEL-vakuutettuja	9 150	9 150	9 000	9 000
MYEL-vakuutettuja	86 500	84 100	81 900	79 700
YEL-vakuutettuja	211 800	216 500	215 400	214 300
MYEL-vakuutettuja apurahansaajia	-	-	3 780	3 780
Tapaturmavakuutettuja maatalousyrittäjiä	102 600	100 700	99 300	97 200

Toiminnan laajuus 2007—2010

	2007 toteutunut	2008 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
Keskimääräinen merimieseläke (€/kk)	1 130	1 180	1 310	1 260
Keskimääräinen maatalousyrittäjäeläke (€/kk)	350	355	365	380
Keskimääräinen yrittäjäeläke (€/kk)	771	813	858	905
Keskimääräinen tapaturmaeläke (€/kk), maatalousyrittäjät	468	471	475	480
Keskimääräinen leskeneläke (€/kk)	170	170	175	175
Keskimääräinen maahanmuuttajan erityistuki (€/kk)	380	374	391	382
Keskimääräinen kansaneläke (€/kk)	265	276	283	278

Yksityisen työnantajan työsuhteessa olevat merimiehet on vakuutettu merimiesten eläkelain (MEL) mukaisesti. Itsenäisten liikkeen- ja ammatinharjoittajien sekä osan yrityksen omistajista on vakuutettava ansiotoimintansa yrittäjän eläkelain (YEL) mukaisesti ja maanviljelijöiden, kalastajien, apurahansaajien ja poronhoitajien maatalousyrittäjän eläkelain (MYEL) mukaisesti. Valtio osallistuu näiden rahoitukseen.

Työtapaturmasta ja ammattitaudista suoritetaan korvauksia tapaturmavakuutuslainsäädännön mukaisesti työntekijöille ja maatalousyrittäjille. Korvauksia maksetaan muun muassa sairaanhoidosta ja ansionmenetyksestä. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki koskee niitä henkilöitä, joille MYEL-vakuutus on pakollinen. Tapaturmavakuutus rahoitetaan työnantajien tapaturmavakuutusmaksuin, mutta valtio osallistuu maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoitukseen.

Omaeläkkeen lisäksi eläkettä voidaan maksaa perheenhuoltajan kuoltua. Yleisen perhe-eläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo perheenhuoltajan kuoltua. Leskeneläkettä yhteensovitetaan laskennallisen omaeläkkeen kanssa.

Maahanmuuttajan erityistuen tavoitteena on turvata riittävä toimeentulo vanhuuden ja työkyvyttömyyden ajalta sellaiselle Suomessa asuvalle 65 vuotta täyttäneelle tai työkyvyttömälle maahanmuuttajalle, joka muutoin olisi pitkäaikaisesti toimeentulotuen tarpeessa.

Kansaneläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo niille eläkkeensaajille, jotka eivät saa muuta eläkettä tai joiden muu eläketurva on vähäinen. Kansaneläkkeen määrä pienenee työeläketulojen kasvaessa, eikä kansaneläkettä jää maksettavaksi työeläkkeiden ylitettyä tietyn määrän. Eläkkeeseen voi kuulua myös eläkettä saavan hoitotuki, asumistuki ja lapsikorotus. Kansaneläkejärjestelmästä maksetaan myös työkyvyttömyyseläkettä, kuntoutustukea ja yksilöllistä varhaiseläkettä, jos henkilö ei saa muuta eläkettä tai eläke on pieni. Yleisen perhe-eläkkeen tavoitteena on turvata omaisten vähimmäistoimeentulo perheenhuoltajan kuoltua. Perhe-eläkettä maksetaan leskelle ja alaikäiselle lapselle.

50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 51 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merimieseläkelain (1290/2006) 152 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion osuus merimieseläkemenoista on 1/3.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 4 600 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2010 talousarvio	51 000 000
2009 talousarvio	46 400 000
2008 tilinpäätös	43 861 642

51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 507 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 135 §:n, 135 a §:n ja

2) sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) 41 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksut ja sijoitusten tuotto eivät niihin riitä, ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion osuus on kuitenkin 1/3. Valtion osuuden etuusmenoista arvioidaan vuonna 2010 olevan 77 %.

Viitaten momentin 33.40.54 selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoitusosuuksien muutokset 1.1.2010 lukien. Vaikutus valtionosuuteen on vähäinen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 10 000 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2010 talousarvio	507 000 000
2009 I lisätalousarvio	—
2009 talousarvio	497 000 000
2008 tilinpäätös	466 800 000

52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 117 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yrittäjän eläkelain (1272/2006) 140 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa yrittäjäeläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksurahasto ei niihin riitä.

Yrittäjien maksuprosentin on vuonna 2010 oletettu olevan 21,2 % alle 53-vuotiaiden osalta ja 22,4 % 53-vuotiaiden ja sitä vanhempien osalta, jolloin vakuutusmaksutulo olisi 771 000 000 euroa. Kokonaiseläkemenoksi arvioidaan 823 000 000 euroa. Valtion osuuteen vaikuttavat lisäksi YEL 10 §:n 2 momentissa tarkoitetut avoimet maksut, joiden määräksi on arvioitu 100 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 8 000 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2010 talousarvio	117 000 000
2009 I lisätalousarvio	13 000 000
2009 talousarvio	109 000 000
2008 tilinpäätös	56 600 000

53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) 8 §:n mukaiseen valtion korvaukseen.

Selvitysosa: Alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta myönnetyn eläkkeen aiheuttamat kustannukset korvataan kokonaan valtion varoista.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 95 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2010 talousarvio	600 000
2009 talousarvio	505 000
2008 tilinpäätös	106 823

54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) 15 §:n ja 16 §:n ja

2) sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain (118/1991) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi maatalousyrittäjien tapaturmavakuu-

tuslain, maatalousyrittäjien eläkelain 114 ja 115 §:n sekä maatalousyrittäjien eläkelain toimeenpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta 1.1.2010 lukien maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannusten jakaantumisesta perusturva- ja lisäturvaosuuteen. Valtion välitön osuus kokonaiskustannuksista on 29,5 % ja maatalousyrittäjien osuus on 33,5 %. Perusturvaosuus rahoitetaan Kansaneläkelaitoksen ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kautta. Kansaneläkelaitoksen osuus on kokonaiskustannuksista 27,6 % ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen 9,4 %. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 750 000 euroa.

Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille aiheutuvat kustannukset maksetaan kokonaan valtion varoista.

Momentilta maksetaan myös apurahansaajille maksettavat tapaturmavakuutuksen mukaiset korvaukset ja sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rahoitusosuuksien tarkistaminen	750
Määrärahan tarvearvion muutos	-2 000
Yhteensä	-1 250

2010 talousarvio	15 750 000
2009 talousarvio	17 000 000
2008 tilinpäätös	15 700 000

(56.) Pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuki (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 talousarvio	5 500 000
2008 tilinpäätös	12 412 700

57. Maahanmuuttajan erityistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 24 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maahanmuuttajan erityistuesta annetun lain (1192/2002) mukaisen tuen maksamiseen.

Selvitysosa: Erityistuen saajia arvioidaan vuonna 2010 olevan keskimäärin 5 380 henkilöä.

2010 talousarvio	24 700 000
2009 talousarvio	24 700 000
2008 tilinpäätös	22 885 000

60. Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 329 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansaneläkelain (568/2007) 101—103 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen

2) vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen

3) eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 57 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen ja

4) maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) 16 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio rahoittaa kansaneläkkeet, perhe-eläkkeet, eläkkeensaajan asumistuet ja vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Lisäksi valtio turvaa kansaneläkerahaston maksuvalmiuden.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä 1.1.2010 lukien. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 300 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työnantajan kansaneläkemaksun poistamista koskevaksi lainsäädännöksi. Kaikkien työnantajien kansaneläkemaksu poistuu 1.1.2010 lukien. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 495 000 000 euroa. Työnantajan kansaneläkemaksun poiston vuositason vaikutus on arviolta 1 065 000 000 euroa. Siitä on

1.4.2009 voimaan tulleen kansaneläkemaksun 0,801 prosenttiyksikön alentamisen osuus noin 570 000 000 euroa ja hallituksen esityksen vuoden 2010 työnantajan kansaneläkemaksun poiston vaikutus noin 495 000 000 euroa. Vuonna 2010 arvioidaan työnantajan kansaneläkemaksua kertyvän vielä noin 52 000 000 euroa. Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu vähennyksenä huomioon 10 500 000 euroa Kansaneläkelaitoksen Verohallinnolle sosiaalivakuutusmaksujen perimisestä ja tilittämisestä maksettavien korvausten siirtämisestä momentille 28.10.01. Määrärahan mitoituksessa on lisäksi vähennyksenä otettu huomioon 38 000 000 euroa kansaneläkerahaston rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän laskemisesta 5 %:sta 3,5 %:iin vuoden lopussa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vammaisetuuksista annetun lain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 c ja 10 b §:n muuttamisesta 1.1.2010 lukien siten, että vammaisetuuksia maksetaan laitoshoitoon. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 62 200 000 euroa joka on vastaavasti vähennetty momentilta 28.90.30. Lisäksi vammaisetuuksista annettua lakia muutetaan siten, että ylimääräistä rintamalisää saavan rintamaveteraanin korotettuun tai ylimpään hoitotukeen maksetaan 50 euron suuruista veteraanilisää 1.9.2010 lukien. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1 200 000 euroa.

Viitaten momentin 33.40.54 selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 900 000 euroa maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoitusosuuksien muutoksista 1.1.2010 lukien.

Kun hallituksen esitykset on otettu huomioon kansaneläkevakuutuksen menot ja valtionosuudet vuonna 2010 ovat arviolta seuraavat (milj. euroa)

Menot	
Kansaneläkemenot	2 465
Muut etuusmenot	888
Toimintamenot	76
Siirrot eläkevastuurahastoon	36
Yhteensä	3 465
Tulot	
Työnantajamaksut	52
Muut tulot	6
Valtion osuudet	3 330
Valtion osuus kansaneläkkeestä, perhe-eläkkeestä ja toimintakuluista	2 442
Valtion osuus vammaisetuuksista	499
Valtion osuus eläkkeensaajan asumistuista	389
Yhteensä	3 388

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun tukeminen	-300
Kansaneläkemaksun poistaminen ja Verohallinnon korvausten siirto momentille 28.10.01 ja kansaneläkerahaston vähimmäismäärän laskeminen 3,5 %:iin	1 016 500
Vammaisetuuksien maksaminen laitoshoitoon, vastaava vähennys momentilta 28.90.30 ja veteraanilisä	63 400
Matan rahoitusosuuksien muutos	-900
Määrärahan tarvearvion muutos	-13 800
Yhteensä	1 064 900

2010 talousarvio	3 329 900 000
2009 I lisätalousarvio	402 000 000
2009 talousarvio	2 265 000 000
2008 tilinpäätös	2 260 261 932

50. Veteraanien tukeminen

Selvitysosa: Luvun menot muodostuvat lähinnä sotainvalideille, sotilasinvalideille ja heidän puolisoilleen sekä rintamaveteraaneille maksettavista etuuksista ja kuntoutuksesta. Sairaskodeissa toteutettavaan kuntoutukseen ja laitoshuoltoon käytetään myös Raha-automaattiyhdistyksestä tuloutettuja tuottovaroja.

Määrärahaa saa käyttää myös kuntoutushoitokustannusten ja sairaanhoitokulujen asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Sotilasvammakorvausten tavoitteena on korvata sodassa tai asepalveluksessa saatujen vammojen ja sairauksien aiheuttama haitta sekä turvata mahdollisuus itsenäiseen selviytymiseen. Tavoitteena on myös turvata toimeentulo niille sotainvalideille, jotka eivät muutoin saa riittävää toimeentuloa. Kuntoutustoiminnan tavoitteena on tukea itsenäistä selviytymistä ja siten lisätä sotainvalidien ja heidän puolisoiden mahdollisuuksia asua kotona mahdollisimman pitkään.

Eräitä sotainvalideja ja rintamaveteraaneja koskevia laajuustietoja

	2007 toteutunut	2008 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
Sotainvalidien määrä vuoden lopussa	11 526	10 122	8 646	7 648
Sotilasinvalidien määrä vuoden lopussa	2 968	2 909	2 612	2 198
Rintamaveteraanien määrä	62 806	57 221	50 729	43 527
Sotainvalidien omaisten määrä (= huoltoeläkkeensaajat)	12 320	11 138	10 101	9 210
Rintama-avustusta saavien määrä	280	257	220	210
Eräissä sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden määrä	7 882	7 438	7 100	6 700
Kuntoutukseen oikeutettujen puolisoiden ja leskien määrä	7 000	7 600	6 900	6 300
Sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoiminta				
— annettujen maksusitoumuspäätösten määrä	2 045	2 015	1 600	1 600
— kuntoutusjakson kustannukset keskimäärin euroa	1 770	1 830	1 937	1 937

30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotasiirtolaisten yhteiskunnallisesta huollosta annetun lain (423/1940) 6 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin sijoitettujen sotasiirtolaisten määrän arvioidaan vuonna 2010 olevan 48. Määräraha jakautuu sekä korvausennakoiden että loppuerien maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 200 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2010 talousarvio	2 000 000
2009 talousarvio	2 200 000
2008 tilinpäätös	1 855 859

50. Rintamalisät (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 56 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) rintamasotilaseläkelain (119/1977) ja

2) ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) mukaisen rintamalisän maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 8 200 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2010 talousarvio	56 500 000
2009 talousarvio	64 700 000
2008 tilinpäätös	69 948 877

51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 201 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotilasvammalain (404/1948) ja muiden siihen liittyvien lakien nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen

2) sotainvalidien laitoshoitoon sekä sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen ja

3) kuntoutushoitokustannusten ja sairaanhoitokulujen asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Pääosa sotilasvammakorvauksista muodostuu elinkoroista ja täydennyskoroista, sotainvalidien leskille ja lapsille maksettavista huoltoeläkkeistä sekä sairaanhoito- ja kuntoutuskustannuksista.

Elinkoron ja huoltoeläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 2010 lopussa olevan noin 19 056, joista elinkoron saajia on 9 846.

Kilpailutuksella sekä laadunkehittämis- ja auditointitoimin pyritään hillitsemään laitosten hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahintojen nousua sekä huolehtimaan kuntoutus- ja laitoshuoltopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 16 800 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2010 talousarvio	201 100 000
2009 talousarvio	217 900 000
2008 tilinpäätös	223 483 042

52. Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 65 207 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 22 §:n 2 momentin ja sotilasvammalain (404/1948) 6 d §:n nojalla sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

2) neuvontapalvelutoimintaan suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen ja

3) 25 prosentin sotainvalideille muissa yksityisissä hoitolaitoksissa järjestetystä laitoshoidosta suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sotainvalidien laitosten hoitopaikkoja arvioidaan olevan vuonna 2010 yhteensä 1 723 ja sotainvalidien ja heidän aviopuolisoiden kesken jaettuja hoitopäiviä yhteensä 383 111. Kilpailutuksella sekä laadunkehittämis- ja auditointitoimin hillitään laitosten hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutus- ja laitoshuoltopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista. Korvaus käyttökustannuksiin suoritetaan hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahinnoista tehtävän sopimuksen perusteella. Korvausta käytetään myös sotainvalidien neuvontapalvelutoimintaan.

Toiminnan laajuus 2007—2010

	2007 toteutunut	2008 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
Sotainvalidien laitosten, hoitopaikkojen ja -päivien lukumäärä				
— hoitopaikkoja	1 723	1 723	1 723	1 723
— laitoshoitopäiviä	251 233	252 418	245 651	239 128
— intervallihoitopäiviä	48 428	49 933	50 838	51 761
— laitoskuntoutuspäiviä	86 019	77 877	72 296	67 143

2010 talousarvio	65 207 000
2009 talousarvio	65 207 000
2008 tilinpäätös	65 207 000

53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotainvalidien puolisoiden ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneiden leskien sekä sotaleskien kuntoutustoimintamenojen maksamiseen valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan ja

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Kuntoutettavien määrän arvioidaan vuonna 2010 olevan 1 600, josta sotaleskien osuus on 100. Kuntoutusjakson pituus on kaksi viikkoa kuntoutettavaa kohti.

Kilpailutuksella sekä laadunkehittämis- ja auditointitoimin hillitään kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähintojen kustannusten nousua sekä huolehditaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

2010 talousarvio	3 100 000
2009 talousarvio	3 100 000
2008 tilinpäätös	3 123 261

54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan rintama-avustuksen maksamiseen eräille vaikeissa olosuhteissa Virossa ja muualla entisen Neuvostoliiton alueella eläville, Suomen puolustusvoimissa vuosien 1939—1945 sotiin osallistuneille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille ja

2) rintama-avustuksen myöntämiseen myös Suomessa pysyvästi asuville vapaaehtoisille rintamasotilaille.

Selvitysosa: Tavoitteena on tukea vaatimattomissa taloudellisissa oloissa elävien veteraanien toimeentuloa.

Rintama-avustuksen määrää on viimeksi korotettu vuonna 2001. Rintama-avustuksen suuruus on aikanaan määritelty ottaen vertailukohdaksi rintamalisän määrä. Rintamalisän suuruus vuonna 2009 on 547,68 euroa. Näin ollen rintama-avustusta korotetaan lähelle rintamalisän tasoa 540 euroon. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 10 000 euroa.

Toiminnan laajuus 2007—2010

	2007 toteutunut	2008 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
Avustusta saavien lukumäärä	280	257	220	215
Avustus euroa/henkilö	455	455	455	540

2010 talousarvio	100 000
2009 talousarvio	90 000
2008 tilinpäätös	96 000

55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 22 §:n 2 momentin ja eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain (1039/1997) nojalla kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Kuntoutusta järjestetään laitos- ja avokuntoutuksena pääsääntöisesti samoissa kuntoutus- ja hoitolaitoksissa kuin veteraanikuntoutustakin. Kuntoutuksen laatu ja kustannukset ovat samaa tasoa veteraanikuntoutuksen kanssa. Kuntoutettavien määrän arvioidaan olevan 2 000 henkilöä vuonna 2010. Kilpailutuksella sekä laadunkehittämis- ja auditointitoiminnalla hillitään laitosten hoito- ja hoitokäyntikertahintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutus- ja laitoshuoltopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

2010 talousarvio	3 500 000
2009 talousarvio	3 500 000
2008 tilinpäätös	3 500 000

56. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 34 088 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 22 §:n 2 momentin ja rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja matkakulumenojen maksamiseen ja

3) kuntoutushoitokustannusten asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha vähentää vastaavasti määrärahan tarvetta momentilta 33.50.57.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 2 200 000 euroa.

2010 talousarvio	34 088 000
2009 talousarvio	36 288 000
2008 tilinpäätös	40 288 000

57. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämismenojen maksamiseen ja

3) kuntoutushoitokustannusten asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Rintamaveteraanien kuntoutustoimintaa rahoitetaan myös Raha-automaattiyhdistyksen tuottovaroista momentilta 33.50.56.

Kilpailutuksella sekä laadunkehittämis- ja auditointitoimin hillitään kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähintojen kustannusten nousua sekä huolehditaan kuntoutuspalvelujen laadusta.

Kuntoutettavien määrän arvioidaan vuonna 2010 olevan 35 000.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon kertamenon poisto 1 800 000 euroa.

2010 talousarvio	8 000
2009 talousarvio	1 808 000
2008 tilinpäätös	1 808 000

60. (33.60, osa) Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin perustoimeentulotuen valtionosuudesta, valtionkorvauksesta terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan sekä lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin, valtionavustuksesta kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin sekä valtionkorvauksesta rikosasioiden sovitteluun.

Keskeiset uudistukset

Vuoden 2010 alusta lukien kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuudet siirretään valtiovarainministeriön pääluokkaan kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen momentille 28.90.30.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden korottamisella momentilla 28.90.30 toteutetaan hallitusohjelman esityksiä. Korotus kohdistetaan muun muassa 1.9.2009 voimaan tulevan vam-

maislainsäädännön toteuttamiseen, opiskelijaterveydenhuollon ja neuvolapalvelujen parantamiseen sekä perusterveydenhuollon ja ikäihmisten palvelujen kehittämiseen.

Vaikuttavuustavoitteet

Ehkäisevän toiminnan tavoitteena on terveyttä, sosiaalista turvallisuutta, elämänhallintaa ja itsenäistä selviytymistä tukevien olosuhteiden ja ympäristön luominen, ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen, elämänlaadun parantaminen, syrjäytymisen ehkäisy, väestöryhmien välisten terveyserojen vähentäminen sekä ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytysten parantaminen. Tavoitteisiin pyritään johtamista ja rakenteita kehittämällä sekä tuottamalla ja levittämällä työvälineitä ja hyvän toiminnan malleja kuntien käyttöön. Laaditaan hyvinvointipoliittisia ohjelmia ja hyödynnetään sosiaalisten ja terveydellisten vaikutusten arviointia sekä jatketaan ympäristöterveydenhuollon alueellisen yhteistoiminnan edistämistä valtioneuvoston periaatepäätöksen edellyttämälle tasolle. Terveyden edistämisen politiikkaohjelman toteuttamista jatketaan.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen tavoitteena on julkisen vallan järjestämisvastuulla olevien, pääosin verovaroin kustannettavien sosiaali- ja terveyspalvelujen toimivuuden, saatavuuden ja kattavuuden sekä perustoimeentulon turvaaminen koko maassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt seuraavat kehittämishankkeet, jotka tukevat osaltaan kuntia tuottamaan asetettujen tavoitteiden mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevän toiminnan toimenpiteet ja sosiaali- ja terveyspalvelut asukkailleen:

— Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma, KASTE, vuosille 2008—2011, jossa määritellään keskeisimmät sosiaali- ja terveyspoliittiset tavoitteet, kehittämistoiminnan painopisteet sekä niiden toteuttamista tukevat keskeiset uudistus- ja lainsäädäntöhankkeet sekä ohjeet ja suositukset.

— Terveys 2015 -kansanterveysohjelma linjaa kansallista terveyspolitiikkaa pitkällä tähtäimellä.

— Toimiva Terveyskeskus -toimenpideohjelma, jonka tavoitteena on tukea kuntia kunta- ja palvelurakenneuudistuksen toimeenpanossa ja varmistaa perusterveydenhuollon toimivuus sekä henkilöstön osaaminen ja riittävyys.

— Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tietojärjestelmäarkkitehtuurihanke vuosina 2007—2010, joka tukee palveluiden laadukasta ja kustannustehokasta tuottamista sekä kansalaisen toimintamahdollisuuksia. Keskeisen osan tietojärjestelmäarkkitehtuuria muodostavat valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut, jotka mahdollistavat reaaliaikaisen, tietoturvallisen saatavuuden hoitotilanteessa sekä asiakirjojen sähköisen arkistoinnin.

— Sosiaalialan kehittämishankkeen tulevien vuosien tavoitteita linjataan Hyvinvointi 2015 -ohjelmassa.

— Vuosien 2003—2007 Alkoholiohjelman jatkaminen.

Järjestelmäkuvaukset

Toimeentulotuki muodostuu perustoimeentulotuesta, täydentävästä toimeentulotuesta, ehkäisevästä toimeentulotuesta sekä kuntouttavan työtoiminnan toimintarahasta ja matkakorvauksista. Perustoimeentulotuki sisältää perusosan ja muut perusmenot, joihin kuuluu asumistukilain 6 §:ssä tarkoitetut asumismenot, taloussähköstä aiheutuvat menot, kotivakuutusmaksu sekä vähäistä suuremmat terveydenhuoltomenot. Perustoimeentulotukeen momentilta 33.60.35 maksettava valtionosuus määräytyy kustannusperusteisesti ja on määrältään 50 prosenttia nettokustannuksista. Muun toimeentulotuen valtionosuus sisältyy momentilta 28.90.30 maksettavaan laskennallisesti määräytyvään sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuteen.

Terveydenhuollon toimintayksiköille maksetaan erikoissairaanhoitolain perusteella valtion korvausta niihin kustannuksiin, jotka aiheutuvat yliopistotasoisesta terveystieteellisestä tutkimustoiminnasta (33.60.32) ja lääkärin- ja hammaslääkärin koulutuksesta (33.60.33). Tutkimustoiminnan korvaus perustuu tieteellisten julkaisujen lukumääriin, niiden pisteytykseen ja pisteelle

määrättyyn hintaan. Koulutustoiminnan korvaus perustuu yliopistosairaaloiden osalta tutkintojen ja aloittaneiden uusien opiskelijoiden lukumääriin ja tutkinnolle määrättyyn korvaukseen ja muiden terveydenhuollon toimintayksiköiden osalta kuukausikorvaukseen. Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen suoritettavan korvauksen suuruudesta sekä tieteellisten julkaisujen painoarvoista ja yksikköhinnoista säädetään vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon käytettävissä olevalla valtionavustuksella (33.60.31) tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman toimeenpanoa sekä edistetään kunta- ja palvelurakennehankkeen toteuttamista.

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	2007 toteutunut	2008 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
Kunnallinen toimeentuloturva				
Toimeentulotuki, kotitalouksia vuoden aikana				
Perustoimeentulotuki, kotitalouksia vuoden aikana[1)]	218 000	220 000	250 000	280 000
Täydentävä toimeentulotuki, kotitalouksia vuoden aikana	93 000	90 000	100 000	112 000
Toimeentulotuki, saajia vuoden aikana				
Perustoimeentulotuki, saajia vuoden aikana[1)]	342 500	342 000	390 000	448 000
Täydentävä toimeentulotuki, saajia vuoden aikana	150 000	150 000	170 000	200 000
Ehkäisevä toimeentulotuki, kotitalouksia vuoden aikana	22 000	22 000	25 000	27 000
Sosiaalipalvelut				
Lasten päivähoito, lasten määrä 31.12.	195 000	196 000	197 000	197 000
Lasten kotihoidon tuki, saajia 31.12.	65 316	66 000	66 000	66 000
Lasten yksityisen hoidon tuki, saajia 31.12.	17 500	17 600	17 700	17 700
Kodinhoitoapu, kotitalouksia vuoden aikana	118 300	118 500	119 000	120 000
Tukipalvelut, 65 vuotta täyttäneitä saajia vuoden aikana	114 700	115 500	116 000	117 000
Vanhainkodit, asukkaiden määrä 31.12.	18 500	18 300	18 100	17 800
Omaishoidontuki, saajia vuoden aikana	33 000	33 000	34 000	35 000
Vanhusten palveluasuminen, asukkaiden määrä 31.12.	28 500	30 000	32 000	34 000
Kehitysvammaisten palveluasuminen, asiakkaita keskimäärin	9 800	10 000	10 400	10 600
Kehitysvammaisten laitoshuolto, asukkaiden määrä 31.12.	2 600	2 600	2 600	2 600
Vaikeavammaisten kuljetuspalvelut, saajia vuoden aikana	86 700	87 000	88 000	88 000
Kansanterveystyö				
Hoitopäivät (milj.)	7,1	7,1	7,0	7,0
Avohoitokäynnit (milj.)				
— Lääkärin luona	8,8	9,0	9,0	9,0
— Muun ammattihenkilön luona	16,3	16,5	16,8	17,0
— Hammashuollon käynnit	5,0	5,0	5,0	5,0
— Kotisairaanhoidon käynnit	3,9	4,0	4,0	4,2
Erikoissairaanhoito				
Hoitopäivät (milj.)	5,3	5,3	5,3	5,3
Päättyneet hoitojaksot (milj.)	1,0	1,0	1,0	1,0
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	5,3	5,3	5,3	5,3
Avohoitokäynnit (milj.)	7,0	7,1	7,1	7,1

[1)] Menojen rahoitus momentilta 33.60.35.

Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutus ja terveystieteellinen tutkimustoiminta

	2007 toteutunut	2008 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
Julkaisupisteiden määrä (3 v. keskiarvo)	8 381	8 416	8 478	..
Julkaisupisteiden hinta, euroa	5 816	5 791	4 718	..
Lääkäri- ja hammaslääkäritutkinnot ja uudet opiskelijat (3 v. keskiarvo)	1 093,9	1 088,6	1 085,6	1 052,7
Tutkintokorvaus, euroa	62 600	64 700	65 700	64 500
Erikoislääkärin 8 vuoden tutkintokorvaus, euroa	23 500	23 500	23 500	..
Koulutuksen kuukausikorvaus, euroa	1 329	1 370	1 390	1 370

Mielentilatutkimustoiminta

	2007 toteutunut	2008 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
Mielentilatutkimusten lukumäärät yhteensä	126	126	170	150
— valtion yksiköt	71	71	94	85
— kunnalliset sairaalat	55	55	76	65
Menot (1 000 euroa)	2 855	3 354	4 445	4 915
Euroa/tutkimus (laskennallinen keskimäärin)	22 700	26 600	26 100	32 700

31. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin ja eräisiin muihin menoihin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 27 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) ja sen nojalla annettujen asetusten mukaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon perustamis- ja kehittämishankkeisiin suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen

2) pitkäaikaisasunnottomien tukipalvelujen järjestämiseen

3) kehittämishankkeiden valvontaan ja tarkastukseen ja

4) sosiaali- ja terveysministeriön nimeämän ja valtuuttaman valtakunnallisen toimijan valtakunnallisen valmiustoiminnan ylläpidosta ja koulutuksesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen sekä valtakunnalliselle toimijalle, järjestöille, säätiöille tai yhdistyksille vakavien onnettomuustilanteiden hoitamisesta aiheutuvien ylimääräisten kustannusten korvaamiseen.

S e l v i t y s o s a : Valtionavustuksella tuettavien hankkeiden painoalueet määritellään sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämisohjelmassa sekä pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelmassa 2008—2011.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin 22 800 000 euroa, pitkäaikaisasunnottomien tukipalvelujen järjestämiseen 4 000 000 euroa ja valtakunnalliseen valmiustoimintaan 200 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskunnan tekemien kertalisäysten vähennys	-3 200
Pitkäaikaisasunnottomien tukipalvelut	1 000
Tasokorotus	100
Yhteensä	-2 100

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	27 000 000
2009 I lisätalousarvio	10 020 000
2009 talousarvio	29 100 000
2008 tilinpäätös	24 800 000

32. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 40 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää erikoissairaanhoitolain (1062/1989) 47 ja 47 b §:n mukaisen tutkimustoiminnan valtion korvauksen maksamiseen.

2010 talousarvio	40 000 000
2009 talousarvio	40 000 000
2008 tilinpäätös	48 743 005

33. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 104 170 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) erikoissairaanhoitolain (1062/1989) 47—47 b §:n mukaisen valtion korvauksen maksamiseen lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen ja

2) enintään 590 000 euron lisäkorvauksen maksamiseen Varsinais-Suomen ja enintään 100 000 euron lisäkorvauksen maksamiseen Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille hammaslääkärin peruskoulutuksesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää 67 800 000 euroa lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksen korvausten maksamiseen yliopistollista sairaalaa ylläpitäville kuntayhtymille, 35 680 000 euroa muille terveydenhuollon toimintayksiköille, 590 000 euroa Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirille ja 100 000 euroa Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 5 000 000 euroa tasokorotuksen johdosta.

2010 talousarvio	104 170 000
2009 talousarvio	99 170 000
2008 tilinpäätös	99 899 985

34. Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 570 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) mielenterveyslain (1116/1990) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen

2) mielenterveyslain 22 t §:n mukaisten hoitoseuraamukseen tuomittujen henkilöiden tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannusten korvaamiseen

3) lapsen seksuaalisen hyväksikäytön selvittämisen järjestämisestä annetun lain (1009/2008) mukaisten valtion korvausten maksamiseen

4) kohdissa 1—3 tarkoitettuihin korvauksiin sisältyvien kulutusmenojen maksamiseen

5) Suomen ja Ruotsin välillä solmitun sopimuksen mukaisista potilassiirroista kunnille ja kuntayhtymille sekä Ruotsin valtiolle aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen ja

6) pohjoismaisen sosiaalipalvelusopimuksen mukaisten potilassiirtojen tukemiseen kertaluonteisena 25 000 euroa siirrettyä potilasta kohden maksettavana korvauksena kunnille ja kuntayhtymille.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on mielentilatutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin maksettavina korvauksina ja hoitoseuraamukseen tuomittujen tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannuksina otettu huomioon 4 945 000 euroa, lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisista tutkimuksista maksettavina korvauksina 4 500 000 euroa ja potilassiirroista aiheutuvien kustannusten korvauksina 125 000 euroa, josta 75 000 euroa on kertaluonteisia korvauksia potilassiirtojen tukemiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Mielentilatutkimuksista aiheutuvat kustannukset ja hoitoseuraamukseen tuomittujen hoidon edellytysten selvittäminen	500
Lasten ja nuorten oikeuspsykiatriset tutkimukset	500
Potilassiirrot	-21
Yhteensä	979

2010 talousarvio	9 570 000
2009 talousarvio	8 591 000
2008 tilinpäätös	3 400 735

35. Valtionosuus kunnille perustoimeentulotuen kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 313 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisen valtionosuuden maksamiseen perustoimeentulotuen kustannuksiin.

Selvitysosa: Perustoimeentulotukea saavia kotitalouksia arvioidaan vuonna 2010 olevan noin 280 000.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi toimeentulotukilain määräaikaisesta muuttamisesta ajalle 1.1.2010—31.12.2010. Lain muutoksella jatketaan toimeentulotukilain 11 §:n 3 momentin mukaista menettelyä, jolla toimeentulotukea myönnettäessä ansiotuloista jätetään ottamatta tuloina huomioon vähintään 20 %, kuitenkin enintään 150 euroa kuukaudessa. Esityksellä ei ole vaikutusta momentin määrärahan mitoitukseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 88 000 000 euroa toimeentulotukiasiakkaiden lukumäärän kasvun johdosta.

2010 talousarvio	313 000 000
2009 I lisätalousarvio	6 000 000
2009 talousarvio	225 000 000
2008 tilinpäätös	225 211 561

36. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on turvata saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus.

2010 talousarvio	600 000
2009 talousarvio	600 000
2008 tilinpäätös	600 000

37. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon korjaushankkeisiin

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Vuonna 2010 saa tehdä myöntämispäätöksiä yhteensä 10 000 000 eurolla päiväkotien, vanhainkotien ja terveyskeskusten homekorjaushankkeisiin. Valtionavustus näihin hankkeisiin tullaan myöntämään aikaisintaan vuonna 2012.

Valtionavustuksen myöntämisessä noudatetaan soveltuvin osin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) 20—30 §:ien mukaista menettelyä paitsi, että valtionavustus maksetaan jälkirahoitteisena.

Selvitysosa: Valtionavustusta myönnetään jälkirahoitteisesti päiväkotien, vanhainkotien ja terveyskeskusten homekorjaushankkeisiin.

2010 talousarvio	—

63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/

2001) mukaisen valtionavustuksen maksamiseen sosiaalialan osaamiskeskuksille.

Selvitysosa: Koko maan kattavat alueelliset osaamiskeskukset ovat Etelä-Suomen, Häme-Satakunnan, Itä-Suomen, Kaakkois-Suomen, Keski-Suomen, Pohjanmaan maakuntien, Pohjois-Suomen ja Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukset. Lisäksi erityisesti ruotsinkielisten kuntien tarpeista lähtien on muodostettu Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, jonka toimialue käsittää koko maan. Kullekin osaamiskeskukselle kohdentuvan valtionavustuksen perusteet on määritelty valtioneuvoston asetuksessa sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1411/2001).

Toiminnan tavoitteena on laadukkaiden sosiaalipalvelujen turvaaminen alueellisesti yhteistyössä järjestetyn tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminnan avulla.

2010 talousarvio	3 500 000
2009 talousarvio	3 500 000
2008 tilinpäätös	3 000 000

64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sovittelun järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi.

Selvitysosa: Valtion korvauksen arvioidaan kattavan noin 80 työntekijän palkkaamisesta aiheutuvat sekä muut toiminnan kannalta tarpeelliset menot. Korvaus maksetaan asianomaisen aluehallintoviraston kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle tai muulle palvelun tuottajalle ja sen maksatuksesta huolehtii asianomainen aluehallintovirasto. Korvauksen perusteet on määritelty valtioneuvoston asetuksella rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta (267/2006).

Toiminnan tavoitteena on erityisesti nuorten rikosketjun varhainen katkaiseminen.

2010 talousarvio	6 300 000
2009 talousarvio	6 300 000
2008 tilinpäätös	6 300 000

70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenoista, terveysvalvonnan, tartuntatautien valvonnan, rokotteiden hankinnan ja pandemiavarautumisen erityismenoista sekä terveyden edistämisen menoista ja työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen menoista. Terveyden ja toimintakyvyn edistämistä ja terveysvalvontaa toteutetaan osin myös momenttien 33.02.02, 33.02.03, 33.03.01, 33.03.02 ja 33.03.50 määrärahoilla. Kunnat ovat keskeisiä terveysvalvonnasta vastaavia toimijoita. Työsuojelupiirit on yhdistetty 1.1.2010 perustettuihin uusiin aluehallintoviranomaisiin ja ne toimivat entisin viranomaisvaltuuksin työsuojelun vastuualueina.

Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimenpiteet

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vuoteen 2015 suuntaavien strategioiden mukaisesti työsuojelun aluehallintoviranomaisten toiminnalla vaikutetaan siihen, että työpaikat omaksuvat turvallisuusjohtamisen keskeiset käytännöt ja työolot ovat turvalliset ja terveelliset. Tämän seurauksena tapaturmaisuus, sairauspoissaolot ja työperäiset sairaudet vähenevät. Toiminta tukee osaltaan työelämän vetovoimaisuuden lisäämistä ja väestön terveyden ja toimintakyvyn edistämistä sekä työssä jaksamista ja jatkamista pidempään.

Työoloja kuvaavien tunnuslukujen kehitys

	2003	2004	2005[1)]	2006	2007	2008[2)]
Korvatut työtapaturmat ja ammattitaudit, 1 000 kpl	118	118	134	139	141	148
Korvatut työpaikkatapaturmat milj. työtuntia kohden, kaikki toimialat	29	28	32	33	34	34
— rakentaminen	74	73	84	86	83	78
— teollisuus	39	39	43	43	43	44
— kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	41	41	44	42	39	-
Työpaikalla ja työliikenteessä sattuneet kuolemat	43	43	51	47	30	38
Työmatkakuolemat (työmatkalla asunnosta työhön tai päinvastoin)	22	20	31	16	23	22
Korvatut ammattitaudit	4 954	5 337	5 346	4 789	4 730	5 000

Lähde: Tapaturmavakuutuslaitosten liitto: Työtapaturmat ja ammattitaudit.

[1)] Vuodesta 2005 alkaen vahinkoluvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempien vuosien kanssa ns. sairaanhoidon täyskustannusvastuu-uudistuksen takia.

[2)] Ennakkotieto

Vaikuttavuus:

Viranomaisaloitteinen toiminta

Työsuojelun aluehallintoviranomaiset suuntaavat valvontaa työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden kannalta tärkeimmille toimialoille sekä toisaalta kohteisiin, joissa varmistetaan työlainsäädännön vaatimusten noudattaminen. Pääosa toiminnasta suunnataan toimialoille, joilla valvonnalla voidaan estää työn ja työolojen aiheuttamaa kuormitusta ja torjua tapaturmia.

Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toiminta kohdentuu painoalueille, jotka ovat työn aiheuttaman haitallisen henkisen ja fyysisen kuormituksen ehkäisy, työtapaturmien torjunta, kemikaaliriskien hallinta sekä työelämän yleisten pelisääntöjen valvonta. Valvonnalla vaikutetaan hallintajärjestelmiin siten, että työpaikoilla on toimivat käytännöt vaarojen tunnistamiseen ja arviointiin, toimenpiteiden toteutukseen sekä tarkkailuun ja seurantaan. Valvontaa suunnataan työpaikoille, joilla esiintyy muun muassa asiakasväkivallan uhkaa, häirintää ja syrjintää, käsin tehtäviä nostoja, toistotyötä ja työtapaturmia. Lisäksi valvonnan kohteena olevilla työpaikoilla varmistetaan toimivat käytännöt häirinnän ja syrjinnän ehkäisemiseksi, kemikaaliriskien hallinta ja kemikaalien turvallinen käyttö.

Kohdennetun työaikavalvonnan sekä määräaikaisten työsopimusten valvonnan avulla varmistetaan lainsäädännön noudattaminen. Työlainsäädännön noudattamiseksi toteutetaan ulkomaalaisen työvoiman työnteko-oikeuden ja työsuhteen ehtojen sekä vuokratyövoiman käytön ja määräaikaisten työsuhteiden valvontaa. Tilaajavastuulain valvontaa jatketaan luotuja toimintakäytäntöjä noudattaen. Tuotteiden turvallisuuteen kohdistuvan valvonnan avulla varmistetaan koneiden, henkilösuojainten ja kemikaalien säädöstenmukaisuus. Tehokkaan tiedotuksen sekä sidosryhmäyhteistyön avulla tuetaan valvontatoimintaa.

Asiakasaloitteinen toiminta

Työsuojeluvalvontaan liittyvään asiakaskysyntään vastataan kaikilta osin sovittuja määräaikoja noudattaen. Asiakasaloitteisen toiminnan sisältö ja laatu pyritään yhtenäistämään työsuojelun vastuualueilla. Sähköistä asiointia sekä valvontatoimintaa tukevaa viestintää kehitetään resurssien käytön tehostamiseksi.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen toimenpiteet

Terveyttä edistetään ja kansantauteja vähennetään yhteiskuntapolitiikan eri keinoin. Ihmisten omatoimisuutta terveytensä ja hyvinvointinsa ylläpitäjinä ja edistäjinä tuetaan huolehtimalla, että ympäristö ja olosuhteet tukevat terveellisiä valintoja. Kansainvälinen toiminta vaikuttaa yhä enemmän ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin sekä elämäntapoihin ja terveystottumuksiin. Terveyden edistämisen toiminnan perustana on Terveys 2015 -kansanterveysohjelma ja terveyden edistämisen politiikkaohjelma.

Terveysvalvonta (33.70.21) keskittyy erityisesti talousveden laadun valvonnan tehostamiseen, ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmien kehittämiseen sekä EU:n uuden kemikaalilainsäädännön (REACH-asetus) toimeenpanoon ja kansallisen kemikaaliohjelman valmisteluun.

Tavoitteet:

— Elinympäristöstä ihmisille aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisy ja poistaminen.

— Turvata säädösten edellyttämien ympäristön terveydellisten laatuvaatimusten toteutuminen, valvontamenettelyjen toimivuus, ajanmukaisuus, tuloksellisuus sekä valvonnan johdon tehokkuus.

— Vähentää talousvesistä ja elintarvikkeiden käsittelystä aiheutuvia epidemioita.

Tartuntatautien torjunnan ja rokotteiden hankinnan (33.70.22 ja 33.70.20) painopisteinä ovat rokotusohjelman kehittäminen ja toteutumisen seuranta, sairaalainfektioiden torjunta, HIV-infektioiden leviämisen ehkäiseminen, varautuminen vakaviin epidemioihin ja kansainvälisenä yhteistyönä toteutettavan torjuntatyön vahvistaminen.

Tavoitteet:

— Rokotuksin ehkäistävien tautien matala esiintyvyys, influenssarokotusten kattavuuden parantaminen yli 65-vuotiailla ja rokotusten laajentaminen 3—35 kuukauden ikäisille lapsille (esimerkkinä hinkuyskän esiintyvyys, yli 65-vuotiaiden influenssarokotusten kattavuus).

— Tartuntatautien leviämisen ehkäisy ja epidemioiden selvittäminen (esimerkkinä kampylobakteeri, epidemioiden epäilyilmoitusten lukumäärät).

— Säilyttää Suomen kansainvälisesti verrattuna hyvä tartuntatautitilanne (esimerkkinä tuberkuloosi, MRSA/resistentti stafylokokki-sairaalainfektio).

— Kehittää WHO- ja EU-järjestelmiin yhteensopiva nopeasti reagoiva seuranta- ja torjuntajärjestelmä (systeemikehitys, ei indikaattoria).

— Estää erityisesti HIV-infektion leviämisen aiheuttama terveyspalvelujen tarpeen voimakas kasvu (uusien HIV-tapausten lukumäärä).

Pandemiavarautumisen tavoitteena on pandemiavalmiuden ja alueellisen epidemiologisen toiminnan kehittäminen.

Terveyden edistämisen (33.70.50) tavoitteena on terveellisten elämäntapojen yleistyminen, väestöryhmien välisten terveyserojen vähentyminen ja niiden ihmisten terveyden tukeminen, joiden mahdollisuus huolehtia terveydestään on vähäinen. Terveyden edistämisen rakenteiden, menetelmien ja laadun kehittäminen sekä eri toimijoiden yhteistyön tehostaminen ovat keskeisiä painopistealueita. Terveyden edistämistä toteutetaan tehokkaimmin laajoin ja samanaikaisesti moniin tulostavoitteisiin vaikuttavin toimin.

Määrärahalla tuettavien hankkeiden tulee tukea Terveys 2015 -kansanterveysohjelman, terveyden edistämisen politiikkaohjelman, terveyserojen kaventamisen toimenpideohjelman, valtioneuvoston periaatepäätöksen terveellisestä liikunnasta ja ravinnosta, Alkoholiohjelman ja muiden valtakunnallisten terveyden edistämisen ohjelmien toimeenpanoa. Erityisesti tuetaan laaja-alaisia useiden toimijoiden yhteishankkeita.

Tavoitteet:

— Saada kaikki lasten ja nuorten kanssa toimivat tahot toiminnallaan tukemaan lasten ja nuorten tupakoimattomuutta. Kehitetään tupakoinnin vieroitustoimintaa terveyspalvelujärjestelmässä osana sairauksien ja niiden uusiutumisen ehkäisyä.

— Lasten, nuorten ja lapsiperheiden alkoholin käytön ehkäisy ja vähentäminen. Alkoholin mini-intervention käyttöönottoa tehostetaan.

— Väestön ravitsemuksen kohentuminen siten, että ylipainoisen väestöosuuden lisääntyminen pysähtyy. Keskeisiä kohderyhmiä ovat lapset ja nuoret, mukaan lukien imetyksen edistäminen ja joukkoruokailun terveellisyyden kehittäminen.

— Lisätä sekä arkiliikuntaa että säännöllistä liikunnan harrastamista kaikissa ikäryhmissä. Erityisesti kohderyhmänä terveytensä kannalta liian vähän liikkuvat lapset ja iäkkäät.

— Ehkäistä erityisesti kuolemaan johtavia ja suurta hoidon tarvetta aiheuttavia koti- ja vapaa-ajan tapaturmia.

— Tukea lasten ja nuorten psykososiaalista kehitystä ja mielenterveyttä. Aikuisilla keskeisenä tavoitteena on itsemurhien ehkäisy ja vähentäminen.

— Tehostaa nuorten seksuaalikasvatusta sekä seksuaalineuvonnan integroimista osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen (33.70.51) määrärahaa käytetään työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Työterveyslaitos käyttää varoja oman ja yliopistojen koulutuksen kehittämiseen sekä maksaa korvausta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työnantajan ylläpitämille työterveyshuoltoasemille.

Tavoitteet:

— Varmistaa, että työterveyshuollossa päätoimisesti työskentelevät lääkärit ovat työterveyshuollon erikoislääkäreitä kuten asetuksessa (1484/2001) säädetään.

— Turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva koulutuksen määrällinen tarve.

— Nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen tunnusluvut 2006, 2008—2010

	2006 toteutunut	2008 arvio	2009 arvio	2010 arvio
Terveysvalvonta				
Vesivälitteiset epidemiat				
— epidemioiden lukumäärä	4	3	5	5
— sairastuneet henkilöt	114	85	500	500
Tartuntatautien torjunta ja rokotteiden hankinta				
Influenssarokotusten kattavuus yli 65-vuotiailla, %	45,7	48	52	58
Hinkuyskätapausten lkm	535	511	470	430
Kampylobakteerilöydökset lkm	3 444	4 453	4 300	4 200
Epidemioiden epäilyilmoitukset	79	80	80	80
Tuberkuloositapausten lkm	290	335	340	340
MRSA/resistentti stafylokokkilöydökset lkm	1 357	1 778	1 700	1 600
HIV ilmoitetut tapaukset lkm	193	148	150	150

Terveyden edistäminen				
Päivittäin tupakoivat 15—64-vuotiaat, %				
— miehet	24	24	23	22
— naiset	19	18	16	15
Alkoholisairauksiin ja -myrkytyksiin kuolleet, yhteensä				
— miehet	1 588	1 720	1 650	1 600
— naiset	432	480	450	430
Humalahakuinen juominen (yli 6 annosta kerralla vähintään kerran viikossa) 15—64-vuotiaat, %				
— miehet	25	25	24	24
— naiset	8	8	8	7
Ylipainoisten (BMI 25 tai yli) 15—64-vuotiaista, %				
— miehet	55	56	55	54
— naiset	41	44	40	39
Niiden 75—84-vuotiaiden osuus, jotka kykenevät liikkumaan ulkona yksin, %				
— miehet	80	82	84	85
— naiset	72	73	75	76
Koti- ja vapaa-ajan tapaturmat	2 122	2 000	1 900	1 900
Itsemurhat				
— miehet	803	650	640	630
— naiset	259	200	200	190
Raskauden keskeytykset 15—24-vuotiailla tytöillä/ 1 000 tyttöä	16,2	15,5	15,2	15,0
Klamydiatartunnat 15—24-vuotiaat	5 895	5 534	5 400	5 300
Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutus				
Työterveyshuollon erikoislääkäritutkintojen lukumäärä	56	48	50	50

01. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 418 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös ulkomailla olevien suomalaisten alusten tarkastustoiminnan ja työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006) 15 ja 20 §:n mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut alustavasti työsuojelun aluehallintoviranomaisille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2010. Vastuualuekohtaiset tulostavoitteet määritellään ministeriön ja työsuojelun aluehallintoviranomaisten välisissä tulossopimuksissa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Viranomaisvalvonnan vaikuttavuutta parannetaan lisäämällä työpaikoille tehtäviä tarkastuksia 50 prosentilla vuoteen 2011 mennessä. Voimavarojen suuntaamista ja käyttöä toiminnan painoalueille seurataan. Toimintojen tuottavuuden parantamiseksi toimintatapoja tehostetaan.

Työpaikkatarkastustoiminnalle asetetaan seuraavat määrätavoitteet:

Viranomaisaloitteiset tarkastukset (työpaikoilla tehtävät tarkastukset)

	2006 (lähtötaso)	2008 totetuma	2009 tavoite	2010 tavoite	2011 tavoite
Yhteensä	14 500	16 500	18 200	20 100	21 800

Työsuojelun piirihallinnon kokonaiskustannukset ja henkilötyövuodet

	2008 tilinpäätös			2009 tavoite			2010 tavoite		
Tulosalue	1 000 €	%-osuus	htv	1 000 €	%-osuus	htv	1 000 €	%-osuus	htv
Viranomaisaloitteinen toiminta	16 407	60	268	17 094	60	277	13 065	61	277
Asiakasaloitteinen toiminta	5 469	20	90	5 698	20	93	4 284	20	93
Hallinto- ja tukitoiminnot	5 469	20	90	5 698	20	92	4 069	19	86
Yhteensä	27 345	100	448	28 490	100	462	21 418	100	456

Toiminnallinen tehokkuus

Työsuojelun aluehallintoviranomaiset suunnittelevat resurssien käytön ja suuntaavat ne tehokkaasti toiminnan vaikuttavuuden huomioiden.

Maksullisen toiminnan tavoitteena on, että julkisoikeudellisten suoritteiden maksut vastaavat kokonaiskustannuksia ja suoritteet ovat tarkoituksenmukaista laatutasoa. Liiketaloudellisen suoritetuotannon tavoitteena on kokonaiskannattavuus.

Tuotokset ja laadunhallinta

Työsuojelun aluehallintoviranomaiset toimivat kiinteässä yhteistyössä työpaikkojen, työmarkkinajärjestöjen sekä muiden sidosryhmien kanssa. Työterveyslaitoksen ja muiden asiantuntijatahojen asiantuntemusta käytetään joustavasti työsuojelun aluehallintoviranomaisten valvontatoiminnan tukena.

Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toiminnan suunnittelun ja kohdentumisen menetelmiä kehitetään ja niiden toimivuutta seurataan. Toiminnan laatua ja tuottavuutta parannetaan, valvontamenetelmiä kehitetään ja toiminnan eri osa-alueiden arviointia jatketaan.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön kehittämissuunnitelmilla vahvistetaan osaamista vastaamaan valvontatoiminnan vaatimuksia. Aluehallintouudistuksen yhteydessä varmistetaan osaamisen ja henkilöstövoimavarojen tarkoituksenmukainen sijoittuminen valtakunnallisesti. Henkilöstön muutosvalmiutta tuetaan ja työhyvinvoinnista huolehditaan osana henkilöstön voimavarojen hallintaa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	27 171	28 660	21 578
Bruttotulot	167	170	160
Nettomenot	27 004	28 490	21 418
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 705		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 046		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tutkimushankemäärärahan siirto momentilta 33.01.01	150
Tukitehtävien määrärahasiirto aluehallintovirastoille momentille 28.40.01	-2 700
Tietohallintohenkilöiden siirto Ahti-yksikköön mom. 32.01.02	-315
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (missä kertaluonteista vähennystä 96 000 euroa)	113
Siirto momentilta 28.70.20 (kertameno)	500
Uudelleenkohdentaminen	-3 800
Muu muutos yhteensä (missä kertaluonteista vähennystä 500 000 euroa)	-1 020
Yhteensä	-7 072

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	21 418 000
2009 talousarvio	28 490 000
2008 tilinpäätös	27 345 000

20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 22 540 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntatautilain (583/1986) 25 §:n perusteella maksutta toimitettavien rokotustilaisuuksissa tarvittavien rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta ja käytön ohjeistamisesta molemmilla kotimaisilla kielillä, velvoitevarastoinnista, rokotejakelujärjestelmästä sekä muiden yleisen rokotusohjelman toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen

2) Suomen lääkevahinkokorvausosuuskunnan jäsenmaksuun ja

3) rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta välitystoimintaan aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Rokotusohjelman toteuttamisesta arvioidaan aiheutuvan menoja yhteensä 22 540 000 euroa. Summa on arvioitu tulevien tilausten mukaan. Määrärahaan sisältyy pandemiarokotteen vuosivarausmaksu 330 000 euroa. Rokotteiden välitystoimintaan ja muuhun rokotteiden hankintaan, -huoltoon ja välitykseen on arvioitu käytettävän 530 500 euroa.

Rokotteiden välitystoiminnan aiheuttamat muut menot on merkitty momentille 33.03.04. Tulot rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.03.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 6 000 000 euroa pneumokokkikonjugaattirokotteen ottamisesta mukaan kansalliseen rokotusohjelmaan.

2010 talousarvio	22 540 000
2009 talousarvio	16 610 000
2008 tilinpäätös	10 800 000

21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveydensuojelulain (763/1994), geenitekniikkalain (377/1995), kemikaalilain (744/1989) ja säteilylain (592/1991) edellyttämästä terveysvalvonnasta, terveysvalvontatutkimuksesta ja henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja siitä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin mitoituksessa on otettu tasokorotuksena huomioon 70 000 euroa.

2010 talousarvio	1 000 000
2009 talousarvio	930 000
2008 tilinpäätös	930 000

22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 360 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntatautilain (583/1986) edellyttämän ehkäisyn ja valistustoiminnan, yllättävien epidemioiden selvittämisen ja seurannan sekä näiden edellyttämän kansainvälisen yhteistyön aiheuttamien menojen maksamiseen ja

2) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen.

Määrärahaa saa myös käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja sosiaali- ja terveysministeriölle aiheutuvien muiden toimintamenojen maksamiseen.

2010 talousarvio	1 360 000
2009 talousarvio	1 360 000
2008 tilinpäätös	1 360 000

50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveyden edistämisen määrärahasta annetun lain (333/2009) 1 §:n mukaisten menojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää valtionavustuksia järjestöille, säätiöille, kunnille ja muille toimijoille. Määrärahasta voidaan myös tehdä sopimuksia valtionhallinnon laitosten kanssa terveyden edistämisen hankkeista. Määrärahaa saa käyttää myös määrärahan hallinnointiin liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 2 000 000 euroa siirtona momentille 33.03.04 ja uudelleenkohdentamisena 3 200 000 euroa.

2010 talousarvio	4 100 000
2009 talousarvio	9 300 000
2008 tilinpäätös	9 600 000

51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 a §:n mukaiseen työterveyshuollon erikoislääkärin koulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain muuttamisesta siten, että nyt ehdotuksessa määräaikaisena vuoden 2009 loppuun voimassa olevat työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoitusta koskevat säädökset muutetaan määräaikaisesti voimassa olevaksi vuoden 2013 loppuun saakka. Esitys ei lisäisi kustannuksia nykytasosta.

Työterveyslaitokselle maksetaan valtion varoista korvausta työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkärien koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Työterveyslaitos käyttää varoja oman ja yliopistojen koulutuksen kehittämiseen sekä maksaa korvausta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työnantajan ylläpitämille työterveyshuollon asemille.

Toiminnan tavoitteena on turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva koulutuksen määrällinen tarve ja nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

2010 talousarvio	2 700 000
2009 talousarvio	2 700 000
2008 tilinpäätös	2 700 000

80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

Selvitysosa: Maatalousyrittäjien lomitustoiminta käsittää lomituspalvelut ja niiden hallinnon. Tavoitteena on edistää maatalousyrittäjien työssä jaksamista, terveyttä ja toimintakykyä. Lomituspalvelujen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset korvataan kokonaisuudessaan valtion varoista.

Maatalousyrittäjillä on oikeus 25 päivän vuosilomaan ja sijaisapuun. Vuosiloma kuuluu vain karjataloutta harjoittaville maatalousyrittäjille. Sijaisapua voi saada myös kasvinviljelyn harjoittaja. Sijaisapua annetaan maatalousyrittäjälle, joka on sairauden tai muun tilapäisen syyn vuoksi estynyt huolehtimasta maatalousyrityksen hoitoon kuuluvia välttämättömiä tehtäviä. Vuosiloma on maksuton, mutta sijaisavusta peritään maksu. Maatalousyrittäjä voi lisäksi tietyin edellytyksin ostaa lomittaja-apua tuettuun hintaan enintään 120 tuntia vuodessa.

Lomituspalvelujen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Vastuu lomituspalvelujen toimeenpanosta on Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella (Mela). Palvelujen paikallishallinnosta vastaavina paikallisyksikköinä toimivat kunnat Melan kanssa tekemiensä toimeksiantosopimusten perusteella. Nämä huolehtivat paikallishallinnosta ja lomituspalvelujen järjestämisestä. Melalle ja paikallisyksiköille suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus lomituspalvelujen hallintokustannuksiin.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi poronhoitajien sijaisapukokeilusta.

Hallitusohjelman mukaisesti luodaan turkistuottajien lomitusjärjestelmä, joka käynnistyy vuoden 2010 alusta. Turkistuottajien maksuton vuosiloma olisi 14 päivää vuodessa. Turkistuottajille järjestettäisiin tarkoitukseen varatun määrärahan rajoissa myös maksullista lisävapaata, jota voisi käyttää esimerkiksi sairaustilanteissa. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen turkistuottajien lomituspalvelulaiksi. Turkistuottajien lomituspalvelujen kustannukset rahoitettaisiin valtion varoista. Palvelujen hallinnointi ja toimeenpano toteutettaisiin maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintoa varten luodun järjestelmän mukaisesti.

Toiminnan laajuus 2007—2010

	2007 toteutunut	2008 toteutunut	2009 arvio	2010 arvio
Maatalousyrittäjät:				
1. Vuosilomatoiminta				
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	30 620	28 278	27 580	26 340
Lomituspäivien lukumäärä	725 540	715 182	683 950	677 900
Lomituspäiviä/käyttäjä	23,69	24,77	24,80	25,74
Lomitustuntien lukumäärä	4 725 870	4 665 391	4 466 100	4 433 600
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,51	6,52	6,53	6,54
2. Sijaisaputoiminta				
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	12 280	11 523	11 030	10 540
Lomituspäivien lukumäärä	516 480	471 900	463 300	442 500
Lomituspäiviä/käyttäjä	42,05	40,95	42,00	41,98
Lomitustuntien lukumäärä	3 474 850	3 182 771	3 127 300	2 991 100
Lomituspäivän keskim. kesto tunteina	6,73	6,74	6,75	6,76
3. Tuettu maksullinen lomittaja-apu				
Maksullisen lomittaja-avun käyttäjien lukumäärä	13 329	13 213	13 200	13 170
Lomituspäivien lukumäärä	102 130	102 788	104 570	105 350
Lomituspäiviä/käyttäjä	7,66	7,78	7,92	8,00
Maksullisen lomittaja-aputuntien lukumäärä	669 900	679 563	695 400	705 900
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,56	6,61	6,65	6,70

Turkistuottajat:				
1. Vuosiloma				
Palvelujen käyttäjien lukumäärä				1 000
Lomituspäivien lukumäärä				14 000
Lomituspäiviä/käyttäjä				14
Lomitustuntien lukumäärä				42 000
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina				3,00
2. Lisävapaa				
Palvelujen käyttäjien lukumäärä				1 000
Lomitustuntien lukumäärä				65 600
Lomitustunteja/käyttäjä				65,6
Poronhoitajien sijaisapukokeilu				
Palvelun käyttäjät				1 000
Lomitustunnit				2 000
Lomitustunteja/käyttäjä				20
Lomituspalvelun hallinto				
Koko- ja osapäiväisiä toimihenkilöitä				
— Melassa	6	6	6	6
— Paikallisyksiköissä, josta	358	363	350	345
Vastuuhenkilöitä		89	84	66
Toimistohenkilöitä		30	30	30
Johtavia lomittajia		244	236	249
Paikallisyksikköjen lukumäärä	96	89	84	66
Vakinaisten lomittajien lukumäärä	4 931	4 900	4 900	4 800

Luvun nimike on muutettu.

40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 195 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 35 §:ssä tarkoitettuihin lomituspalvelujen käyttökustannuksiin lain 37 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 982 000 euroa maatalouslomittajien oppisopimuskoulutuksesta paikallisyksiköille aiheutuneiden nettokustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulain muuttamisesta siten, että vuosilomapäivien määrää lisätään yhdellä päivällä nykyisestä 25 päivästä 26 päivään vuodessa. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 4 000 000 euroa lainmuutoksen johdosta.

Määrärahan mitoitus perustuu vuoden 2008 kustannuksia kuvaaviin toteutumatietoihin ja niiden perusteella tehtyihin arvioihin toiminnan laajuuden ja kustannusten kehityksestä vuosina 2009 ja 2010.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän vuosilomatoimintaan 109 100 000 euroa, sijaisaputoimintaan 74 300 000 euroa ja maksulliseen lomittaja-apuun 15 400 000 euroa.

Määrärahasta arvioidaan tarvittavan 192 300 000 euroa valtion korvausten ennakoiden ja 3 500 000 euroa valtion korvausten loppuerien maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuosilomapäivien lisääminen yhdellä	4 000
Palvelutarpeen väheneminen	-5 500
Yhteensä	-1 500

2010 talousarvio	195 800 000
2009 talousarvio	197 300 000
2008 tilinpäätös	186 722 519

41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää turkistuottajille järjestettävien lomituspalvelujen käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen lomituksen paikallisyksiköille.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen turkistuottajien lomituspalvelulaiksi, jonka mukaan turkistuottajille järjestetään vuoden 2010 alusta maksutonta vuosilomaa 14 päivää vuodessa sekä maksullista lisävapaata tarkoitukseen varatun määrärahan rajoissa.

2010 talousarvio	2 600 000

42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisapukokeilun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää poronhoitajien sijaisapukokeilusta aiheutuviin käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen kokeilun järjestämisestä huolehtivalle lomituksen paikallisyksikölle.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi poronhoitajien sijaisapukokeilusta. Kokeilun aikana poronhoitajalla olisi tarkoitukseen varatun määrärahan rajoissa mahdollisuus saada sijaisapua työkyvyttömyyden perusteella. Poronhoitaja hankkisi lomittajan itse ja saisi siitä aiheutuviin kustannuksiinsa korvausta valtion varoista.

2010 talousarvio	300 000

50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 16 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 31 ja 32 §:n nojalla Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille lomituspalvelujen hallinnon järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää turkistuottajien lomituspalvelujen hallinnoinnista aiheutuviin kustannuksiin. Määrärahasta saa käyttää enintään 94 000 euroa maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 12 §:n 3 momentin mukaisen harkinnanvaraisen lisäkorvauksen maksamiseen paikallisyksiköille.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvät esitykset turkistuottajien lomituspalvelulaiksi sekä laiksi poronhoitajien sijaisapukokeilusta. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 240 000 euroa esityksen johdosta. Määrärahasta arvioidaan käytettävän 14 045 000 euroa kuntien lomituspalvelujen ja 2 095 000 euroa Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen hallinnon kustannuksiin sisältäen harkinnanvaraisen lisäkorvauksen maksamisen paikallisyksiköille sekä turkistuottajien lomituspalvelujen hallinnosta aiheutuvat kustannukset.

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	16 140 000
2009 talousarvio	15 900 000
2008 tilinpäätös	15 899 244

90. Raha-automaattiyhdistyksen avustukset

Selvitysosa: Valtioneuvosto on antanut arpajaislain (1047/2001) nojalla Raha-automaattiyhdistykselle rahapeliluvan yksinoikeudella raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopelien toimeenpanemiseen sekä pelikasinotoimintaan. Rahapelilupaan perustuvalla toiminnalla Raha-automaattiyhdistys hankkii varoja oikeuskelpoisille yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Varat jaetaan harkinnanvaraisina avustuksina hakemusten perusteella.

Raha-automaattiyhdistys käsittelee avustushakemukset, laatii avustusten jakoehdotuksen ja hallinnoi avustusten maksatusta ja käytön valvontaa raha-automaattiavustuksista säädetyn lain (1056/2001) ja eräistä raha-automaattiavustuksiin sovellettavista määräajoista säädetyn valtioneuvoston asetuksen (1170/2001) mukaisesti. Avustukset myöntää Raha-automaattiyhdistyksen hallituksen ehdotuksen pohjalta valtioneuvosto sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä pääsääntöisesti kerran vuodessa.

Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettiin vuonna 2009 avustuksia 302,5 milj. euroa yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Kun lisäksi arpajaislain 22 §:n 2 momentin nojalla osoitettiin Valtiokonttorin käytettäväksi 65,2 milj. euroa sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 36,3 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen sekä 3,5 milj. euroa eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen, oli Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö yhteensä 407,5 milj. euroa. Vuoden 2008 tuotosta jätettiin jakamatta 6,1 milj. euroa.

Raha-automaattiyhdistyksen tuottoa on tarkoitus käyttää vuonna 2010 yhteensä 396 milj. euroa. Tästä määrästä jaettaisiin avustuksina 293,2 milj. euroa momentilta 33.90.50. Lisäksi osoitetaan Valtiokonttorin käyttöön yhteensä 102,8 milj. euroa sotainvalidien sairaskotien käyttökustannuksiin, rintamaveteraanien kuntoutukseen ja eräiden Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen. Vastaava tulo 395 995 000 euroa on merkitty momentille 12.33.90. Vuoden 2009 tuottoa jäisi myöhemmin käytettäväksi 6,4 milj. euroa.

50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 293 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 17 §:n 2 momentissa ja 22 §:n 1 ja 3 momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

Selvitysosa: Terveyden edistämistä koskevien hankkeiden rahoittamisvastuuta siirretään 3 200 000 euron verran momentilta 33.70.50 (Terveyden edistäminen) RAY:n rahoitettavaksi järjestöjen terveyden edistämistä tukeviin hankkeisiin. Siirtymävaiheessa tarkoitus on turvata näiden käynnissä olevien hankkeiden jatkuvuus. Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti sopinut Raha-automaattiyhdistyksen kanssa seuraavista tulostavoitteista avustustoiminnalle vuodelle 2010:

Avustustoiminnalla on kolme päälinjaa; avustuksia suunnataan 1) hyvinvoinnin edistämiseen ja järjestöjen toimintaedellytysten turvaamiseen, 2) terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia uhkaavien ongelmien ehkäisemiseen ja 3) ongelmia kohdanneiden kansalaisten ja perheiden auttamiseen.

Avustuksilla tuetaan järjestötyötä, joka edistää kansalaisten ja perheiden omaehtoista suoriutumista ja aktiivista osallistumista yhteiskuntaan. Näin vahvistetaan kansalaisten yhteisöllisyyttä, sosiaalisia verkostoja sekä tuetaan ihmisiä elämänmuutoksissa. Toimintaedellytysten turvaamisella edistetään järjestöjen asiantuntijuuden kehittymistä sekä uusien innovatiivisten toimintamallien kokeilua, omaksumista sekä levittämistä.

Terveyden edistäminen ja kansalaisten terveyttä ja toimintakykyä uhkaavien ongelmien eh-

käisy on yksi painoalue. Tärkeätä on riskien varhainen tunnistaminen ja riskeihin vaikuttaminen.

Kansanterveysongelmien ja syrjäytymisen ehkäisyssä korostuu ongelmien syntymekanismeihin vaikuttaminen sekä yhteistyön merkitys niin järjestöjen kesken kuin järjestöjen ja alan muiden toimijoiden kesken.

Ongelmia kohdanneiden kansalaisten ja perheiden auttamiseksi avustuksia suunnataan kansalaisten omaehtoista suoriutumista edistävään toimintaan. Kohderyhminä ovat eniten apua tarvitsevat ja ne ryhmät, joita erilaiset tukitoimet ja palvelujärjestelmät eivät tavoita. Toimintamalleja kehitetään moniongelmaisten yksilöiden ja perheiden tarpeisiin. Järjestölähtöinen auttamistyö toteutuu ostopalvelujärjestelmien ulkopuolella. Palveluiden kehittämishankkeissa korostetaan yhteistyötä järjestöjen ja kuntien kesken kehittämistulosten juurtumisen parantamiseksi.

Raha-automaattiyhdistyksen avustuksilla tuettujen ja toisaalta kuntien järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien palvelujen välistä rajanvetoa tarkennetaan niiden epäsuotuisten vaikutusten välttämiseksi, joita rahoitus- ja koordinaatiovastuiden hämärtyminen aiheuttaa palvelujärjestelmien toimivuudelle. Elinkeinotoimintaan verrattavaan korvausta vastaan tapahtuvaan palvelutoimintaan ei avustuksia myönnetä kilpailun vääristymisen ehkäisemiseksi.

Avustustoiminnan seuranta- ja arviointijärjestelmiä kehitetään sekä avustusten kilpailuvaikutusten hallitsemiseksi että avustettujen toimintojen tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden edistämiseksi ja toteamiseksi. Raha-automaattiyhdistyksen avustuksilla tuetun kehittämistoiminnan laatua ja vaikuttavuutta edistetään kehittämällä avustustoiminnan käytäntöjä ja tehostamalla innovaatiohakuisen kehittämistoiminnan ohjaus- ja arviointipanosta. Järjestöjen ja kuntien välistä yhteistoimintaa ja työnjakoa edistetään erityisesti palveluihin liittyvässä kehittämistoiminnassa. Yhteiskunnallisesti merkittävien sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ehkäisemiseksi valmistellaan kehittämistoiminnan ohjelmakokonaisuuksia. Huomiota kiinnitetään myös jo olemassa olevien toimivien käytäntöjen vahvistamiseen ja levittämiseen. Avustusten suuntaamisessa varaudutaan osallistumaan hallitusohjelman pohjalta valmisteltaviin avustusjärjestelmän rahoitettaviksi soveltuviin kehittämisohjelmiin.

Kansalaisjärjestötoiminnan turvaaminen

Kansalaisjärjestötoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen on Raha-automaattiyhdistyksen avustustoiminnan ensisijainen tehtävä. Avustuksilla turvataan järjestöjen edunvalvonnan, kehittämistoiminnan, asiantuntijoiden ja muun vaikuttamistoiminnan sekä vapaaehtois- ja vertaistoiminnan perusedellytykset. Alueellista ja paikallista yhteistoimintaa edistetään sekä järjestöjen kesken että järjestöjen ja kuntien välillä.

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Avustuksilla tuetaan kansalaisten ja perheiden terveyttä ja toimintakykyä edistäviä toimintoja ja hankkeita. Avustuksia kohdennetaan sekä hyvinvointia edistäviin toimintoihin että terveyttä ja toimintakykyä uhkaavien ongelmien ehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen havaittuihin riskitekijöihin. Keskeisiä kokonaisuuksia terveyden edistämisen ohella ovat ikääntyvän väestön toimintakyvyn ylläpitäminen sekä lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen ja perheiden toimintakyvyn turvaaminen elämän äkillisissä muutostilanteissa.

Syrjäytymisen vähentäminen

Syrjäytymistä vähennetään sekä syrjäytymisvaarassa olevien suoriutumismahdollisuuksia edistämällä ja syrjäytymisriskien varhaisiin oireisiin puuttumalla että kehittämällä avun ja tuen muotoja sellaiseksi, että ne parantavat syrjään joutuneiden mahdollisuuksia palata normaaliin elämään. Kohderyhmiä ovat soveltuvilta osin erityisesti heikoimmassa asemassa olevat perheet, mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät kansalaiset, moniongelmaiset sekä sairauden, vammaisuuden tai pitkäaikaisen työttömyyden seurauksena toimintakykyään menettäneet.

Toimivat palvelut

Avustuksilla tuetaan erityisryhmille tarkoitettujen ja helposti saavutettavien palveluiden ja palvelukokonaisuuksien kehittämistä. Kos-

ka perusvastuu palveluiden järjestämisestä on kunnilla, palvelumallien juurtumisen tehostamiseksi edistetään järjestöjen ja kuntien tiivistä yhteistyötä kehittämistoiminnassa.

Avustusmäärärahan käyttö vuosina 2008—2010 (milj. euroa)

	2008	2009	2010
Kansalaisjärjestötoiminta	149,5	144,9	143,4
Erityisryhmien asuminen	52,0	50,9	46,0
Toimintakyvyn edistäminen	40,9	39,2	36,7
Kriisiauttaminen	29,2	29,9	29,0
Kurssi-, leiri- ja lomatoiminta	20,7	20,6	20,6
Päivä- ja työtoiminta	13,2	11,2	11,5
Kansansairauksien ehkäisy	6,5	5,8	6,0
Yhteensä	312,0	302,5	293,2

Avustusmäärärahan käyttö avustuslajeittain vuosina 2008—2010 (milj. euroa)

	2008	2009	2010
Yleisavustukset	63,6	65,1	65,0
Kohdennetut toiminta-avustukset	122,3	126,2	123,0
Investointiavustukset	44,5	40,5	37,0
Projektiavustukset	81,6	70,7	68,2
Yhteensä	312,0	302,5	293,2

2010 talousarvio	293 200 000
2009 talousarvio	302 500 000
2008 tilinpäätös	312 000 000

Pääluokka 35
YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Ilmaston lämpeneminen ja sen vaikutukset ovat maailmanlaajuinen haaste. Aktiivisesti käynnissä olevien kansainvälisten neuvottelujen tavoitteena on riittävän sitovan ja vaikuttavan ilmastosopimuksen pikainen aikaansaaminen ja toimeenpano. Suomen tehokas vaikuttaminen muun Euroopan unionin mukana sopimuksen aikaansaamiseksi, sen toimeen panemiseksi ja vaikutusten arvioimiseksi on välttämätöntä.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen vuoteen 2020 ulottuvien EU:ssa hyväksyttyjen ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamiseksi samoin kuin muiden ympäristöongelmien ratkaiseminen vaativat teknologisia innovaatioita ja kasvattavat uuden teknologian ja osaamisen kysyntää. Suomen ilmasto- ja energiapoliittisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää muun muassa yhdyskuntarakenteen eheytymistä sekä rakennusten käytöstä ja asumisesta aiheutuvan energian käytön ja päästöjen vähentämistä. Alueiden käytön, yhdyskuntien ja rakentamisen suunnittelulla, luonnon monimuotoisuuden turvaamisella ja ympäristön suojelulla luodaan edellytyksiä ilmastonmuutokseen sopeutumiselle.

EU on asettanut tavoitteeksi pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2010 mennessä. Tavoite on sisällytetty valtioneuvoston hyväksymään luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiaan 2006—2016. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman toimeenpanolla on keskeinen merkitys tavoitteen saavuttamisessa.

Ympäristöasioiden globaali ja valtionrajat ylittävä luonne on jatkuva haaste myös muussa kuin ilmastoa koskevassa kansainvälisessä yhteistyössä. Vaarallisten kemikaalien kulkeutumisen ja ravinnekuormituksen vähentäminen ovat kansainvälisen ja myös EU:n ympäristönsuojelun keskeisiä tavoitteita. Itämeren ja sisävesien tila on edelleen huolestuttava. Ravinnekuormitus vähenee hitaasti ja rehevöittää edelleen vesiä. Ympäristöriskit etenkin merellä kasvavat öljy- ja kemikaalikuljetusten lisääntyessä.

Toimintaympäristön muutokset korostavat tarvetta uudistaa tuotanto- ja kulutusrakenteita. Kansallinen luonnonvarastrategia lähtee siitä, että investoinnit kestävään tuotantoon ja luonnonvarojen käytön hallinta kestävällä tavalla tukevat osaltaan kilpailukykyä, työllisyyttä ja aluekehitystä. Useita tarkoituksia palveleva, säästävä ja kierrättävä luonnonvarojen käyttö parantaa materiaalitehokkuutta. Kestävän kulutuksen ja tuotannon edistämisessä julkiset hankinnat ovat merkittävä tien näyttäjä.

Taloustilanteen heikkeneminen ja lähivuosien talousnäkymien epävarmuus ovat alkuvuonna 2009 alentaneet etenkin uusien omistusasuntojen kysyntää. Loppukeväästä ja alkukesästä on alhainen korkotaso alkanut yhdessä kotimaisten ostovoimaa tukevien elvytystoimien kanssa vaikuttaa asuntokysyntää ja -kauppaa vireyttävästi. Valmiiden myymättä olevien asuntojen määrä onkin alkanut supistua. Yritysten investointihalukkuuden ollessa vähäistä talonrakentaminen on supistumassa vuonna 2008 saavutetulta huipputasoltaan. Koko talonrakennusalan tuotannon en-

nakoidaan alenevan noin 15 % vuonna 2009 uustuotannon supistuessa noin neljänneksellä ja korjaustoiminnan puolestaan vireytyessä. Vuokra-asuntojen kysyntä erityisesti Helsingin seudulla on jo pitkään ollut nousussa ja vuokra-asuntotuotannon merkitys kasvaa nykyisessä suhdannetilanteessa. Asuntorakentamisessa elvytyssyistä mittavasti laajennettu valtion tukema tuotanto muodostaakin vuosina 2009 ja 2010 aloitettavista asunnoista poikkeuksellisen suuren osan. Rakentamisen laatu sekä rakennusten energiatehokkuus ja turvallisuus korostuvat rakentamisen ohjauksessa.

Valtion uusi aluehallinto merkitsee erittäin suuria rakenteellisia muutoksia ja ohjauksen uudelleenjärjestämistä myös ympäristöhallinnossa. Lisääntyvien tehtävien, palvelujen hyvän laadun ja kasvavien tuottavuustavoitteiden yhteensovittaminen edellyttää toimintatapojen kehittämistä sekä tehtävien ja niihin käytettävien voimavarojen uudelleenarviointia.

Ympäristöministeriön hallinnonalan talousarvion määrärahoilla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Hallinnonala edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa päätöksenteossaan hallinnonalan käytettävissä olevilla muilla keinoilla kuten säädös- ja informaatio-ohjauksella muun muassa rakennetun ympäristön ja rakentamisen suunnittelun ohjauksessa ja asumisessa. Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tukevan toimintakulttuurin periaatteet otetaan huomioon hallinnonalan omassa toiminnassa ja johtamisessa.

Valtioneuvosto asettaa seuraavat tavoitteet ympäristöministeriön toimialan yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle:

— Vaikutetaan kansainvälisesti siihen, että pysyttäisiin EU:n hyväksymässä tavoitteessa rajoittaa ilmaston lämpenemistä.

— Rakennusten energiankulutus vähenee ja yhdyskuntarakenne eheytyy.

— Rakentamista elvytetään luomalla suotuisia edellytyksiä asuntojen uustuotannolle ja korjausrakentamiselle.

— Helsingin seudulla asuntorakentamisen edellytykset paranevat ja asuntotonttien kaavoitus ja tarjonta kasvaa.

— Itämeren tila paranee ja ympäristöriskit vähenevät.

— Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen hidastuu.

Ympäristöministeriö asettaa seuraavat alustavat tulostavoitteet toimialan yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle:

Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja luonnon monimuotoisuuden suojelu

— Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman 2008—2016 toimet turvaavat metsäisten luontotyyppien ja metsälajien suojelua. Luonnonsuojelualueverkostoa täydennetään vapaaehtoisuuteen perustuvilla suojelukeinoilla ja suojelualueiden ekologista tilaa parannetaan alueiden ennallistamisella ja hoidolla.

— Vaarallisimpien kemikaalien ja pienhiukkasten esiintyminen ympäristössä sekä ihmisten altistuminen niille vähenevät asteittain.

— Itämereen ja sisävesiin kohdistuva ravinnekuormitus vähenee ja tärkeiden pohjavesien pilaantumisriski pienenee.

— Yhdyskuntajätteen määrän kasvu hidastuu ja kääntyy laskuun, jätteiden hyödyntäminen tehostuu ja kaatopaikoille viedyn jätteen määrä vähenee.

Kestävä yhdyskuntakehitys, rakentaminen ja asuminen

— Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet toteutuvat tehokkaasti maakuntien ja kuntien kaavoituksessa.

— Kaavoitus- ja maapolitiikan välineiden käyttö kunnissa on aktiivista kysyntää vastaavan asuntotuotannon, elinkeinoelämän toimintaedellytysten, kestävän yhdyskuntakehityksen ja elinympäristön laadun turvaamiseksi.

— Kasvukeskuksissa on riittävästi vuokra- ja omistusasuntoja, ja vuokrien ja asuntohintojen kehitys on maltillista.

— Rakennusvalvonnan ja rakentamismääräysten kehittäminen vahvistaa määräysten yhtenäistä tulkintaa, rakentamisen laatua ja energiatehokkuutta sekä tukee rakennuskustannusten alentamista.

— Ilmastonmuutoksesta aiheutuviin säätilan ääri-ilmiöihin ja riskeihin on varauduttu yhdyskuntien ja rakentamisen suunnittelussa ja toteutuksessa.

— Kiinteistönomistajat varautuvat riittävästi tuleviin korjaustoimenpiteisiin.

Tiedonhallinta ja verkkopalvelut

— Sähköisten palveluiden ja tietovarantojen kehittäminen jatkuu vuonna 2009 uudistetun tiedon hallinnan strategian mukaisesti tavoitteena tiedon hyvä saatavuus ja laaja hyödyntäminen sekä prosessien ja niitä tukevien tietojärjestelmien tehokkuus.

— Ympäristöhallinnon uudet viestinnälliset verkkopalvelut vastaavat muuttuvan toimintaympäristön tarpeita.

— Tiedon hallinnan johtaminen, ohjaus ja palvelujen tuotanto on sopeutettu hallinnon uuden rakenteen mukaiseksi.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Ympäristöministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2010 on 31 henkilötyövuotta.

Hallinnonalan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
35.10.63	*Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot* (siirtomääräraha 3 v)		
	— myöntämisvaltuus	12	12
35.10.77	*Ympäristötyöt* (siirtomääräraha 3 v)		
	— myöntämisvaltuus	7	3

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
01.	**Ympäristöhallinnon toiminta-menot**	**144 352**	**153 256**	**76 766**	**- 76 490**	**- 50**
01.	Ympäristöministeriön toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	32 641	34 643	36 004	1 361	4
(02.)	Alueellisten ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	68 187	69 604	—	- 69 604	- 100
(03.)	Ympäristölupavirastojen toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	5 076	5 057	—	- 5 057	- 100
04.	Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 018	32 700	32 357	- 343	- 1
21.	Ympäristöministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	—	202	405	203	100
29.	Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	9 430	9 000	6 000	- 3 000	- 33
65.	Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 000	2 050	2 000	- 50	- 2
10.	**Ympäristön- ja luonnonsuojelu**	**122 558**	**90 425**	**95 241**	**4 816**	**5**
20.	Ympäristövahinkojen torjunta (arviomääräraha)	4 200	4 200	4 200	—	—
21.	Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	1 570	1 770	2 770	1 000	56
(22.)	Maatalouden vesiensuojelu (siirto-määräraha 3 v)	1 000	—	—	—	—
52.	Metsähallituksen julkiset hallinto-tehtävät (siirtomääräraha 3 v)	24 754	24 825	26 091	1 266	5
60.	Siirto öljysuojarahastoon (siirto-määräraha 3 v)	2 300	2 300	3 300	1 000	43
61.	Ympäristönsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 300	1 000	1 000	—	—
(62.)	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus ympäristöministeriön osalta (arviomääräraha)	6 478	—	—	—	—
63.	Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	35 000	36 500	36 500	—	—
64.	EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirto-määräraha 3 v)	3 000	1 500	2 000	500	33
65.	Öljyjätemaksulla rahoitettava öljy-jätehuolto (siirtomääräraha 3 v)	2 300	2 300	1 300	- 1 000	- 43

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
66.	Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 456	1 580	1 580	—	—
70.	Alusinvestoinnit (siirtomääräraha 3 v)	25 000	—	4 000	4 000	0
77.	Ympäristötyöt (siirtomääräraha 3 v)	14 200	14 450	12 500	- 1 950	- 13
20.	**Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen**	**78 618**	**96 207**	**156 091**	**59 884**	**62**
01.	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 968	4 857	4 741	- 116	- 2
37.	Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (siirtomääräraha 3 v)	800	500	500	—	—
55.	Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	70 500	68 500	49 500	- 19 000	- 28
56.	Suhdanneluonteiset avustukset asunto-osake- ja vuokratalo-yhtiöiden korjauksiin (arviomääräraha)	—	—	99 000	99 000	0
60.	Siirto valtion asuntorahastoon	—	—	—	—	—
64.	Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 350	2 350	2 350	—	—
(87.)	Kuntarahoitus Oyj:n pääomittaminen (siirtomääräraha 2 v)	—	20 000	—	- 20 000	- 100
	Yhteensä	**345 527**	**339 888**	**328 098**	**- 11 790**	**- 3**
	Henkilöstön kokonaismäärä	3 190	3 160	957		

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

Selvitysosa: Ympäristöhallinnon tavoitteena on ekotehokas yhteiskunta, monimuotoinen luonto ja hyvinvointia edistävä ympäristö. Ympäristöhallinto toimii kansallisesti ja kansainvälisessä yhteistyössä ympäristövastuullisuuden lisäämiseksi. Se tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä, arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia sekä kehittää ratkaisuja kestävän kehityksen ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Ministeriön ja Suomen ympäristökeskuksen tavoitteet ja voimavarat esitetään tässä luvussa. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintatavoitteet ja voimavarat on budjetoitu lukuun 35.20 Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen ja Metsähallituksen luontopalvelujen lukuun 35.10 Ympäristön- ja luonnonsuojelu.

Alueellisten ympäristökeskusten ja ympäristölupavirastojen henkilöstö ja toimintamenomäärärahat siirtyvät vuoden 2010 alussa perustettaviin uusiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin sekä aluehallintovirastoihin. Ympäristöministeriö osallistuu valtion uuden aluehallinnon vi-

rastojen strategiseen ohjaukseen yhteistyössä niitä ohjaavien muiden ministeriöiden kanssa sekä huolehtii virastojen ympäristötehtävien toiminnallisesta ohjauksesta.

Ympäristöhallinnon yhteinen tavoite on parantaa toiminnan tuottavuutta niin, että henkilöstön määrä nykyisissä tehtävissä vähenee ja toimintaa voidaan suunnata toimintaympäristön uusien tarpeiden mukaisesti. Ympäristöhallinnon tuottavuusohjelman keskeisiä hankkeita jatketaan ja niiden valmistelu sovitetaan yhteen aluehallinnon kehittämistavoitteiden kanssa.

Muutoshankkeita johdetaan hallitusti ja niistä viestitään ennakoivasti ja avoimesti. Ministeriön säädösvalmisteluprosessia kehitetään erityisesti vaikutusarviointien osalta.

Ympäristöhallinnon virastot toteuttavat ajantasaisia henkilöstöstrategioita ja -suunnitelmia. Henkilöstön osaamista kehitetään ja johdetaan suunnitelmallisesti tavoitteena säilyttää ympäristöhallinnon palvelukyky ja turvata henkilöstön motivaatio ja kehittymismahdollisuudet.

01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 36 004 000 euroa.

Ympäristöministeriön organisaation kehittämiseen liittyen lakkautetaan ylijohtajan virka ja muutetaan kahden erittelyvirkana perustetun ylijohtajan nimike 1.1.2010 lukien.

Määrärahaa saa käyttää korvauksiin, joita suoritetaan:

1) sähkö- ja elektroniikkalaitteissa sekä paristoissa ja akuissa käytettävien vaarallisten aineiden käytön rajoittamisen markkinavalvonnasta Turvatekniikan keskukselle aiheutuviin menoihin

2) otsonikerrosta heikentäviä aineita sekä fluorattuja kasvihuonekaasuja koskevien Euroopan yhteisöjen asetusten edellyttämästä laitteiden huoltajien pätevyyden markkinavalvonnasta Turvatekniikan keskukselle aiheutuviin menoihin

3) Euroopan unionin ympäristömerkin myöntämisjärjestelmän mukaisten tehtävien hoitamisesta Suomen Standardisoimisliitto SFS ry:lle aiheutuviin menoihin

4) CE-merkittyjen rakennustuotteiden markkinavalvonnasta Turvatekniikan keskukselle aiheutuviin menoihin ja

5) rakennustuotteiden ekologisen suunnittelun ja energiamerkinnän markkinavalvonnasta Turvatekniikan keskukselle aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahasta maksetaan useita korvauksia Turvatekniikan keskukselle (TUKES) sen suorittamasta säädösperusteisesta markkinavalvonnasta. TUKES hoitaa ympäristöministeriön toimeksiannosta vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annetun valtioneuvoston asetuksen (853/2004) ja akuista ja paristoista annetun valtioneuvoston asetuksen (422/2008) markkinavalvontaa sekä otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2037/2000 ja fluoratuista kasvihuonekaasuista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 842/2006 edellyttämän laitteiden huoltajien pätevyyden markkinavalvontaa. Pätevyysilmoitusten käsittelystä saatavat tuotot tuloutetaan momentille 12.35.99.

Euroopan yhteisön ympäristömerkin myöntämisjärjestelmästä annetun asetuksen (2000/1980/EY) 14 artiklan toimeenpanon kansalliseksi toimivaltaiseksi elimeksi on Euroopan yhteisön ympäristömerkin myöntämisjärjestelmästä (958/1997) annetussa laissa nimetty Suomen Standardisoimisliitto SFS ry. Se osallistuu yhteisötasolla ympäristömerkin myöntämisperusteluiden valmisteluun ja käsittelee kansallisella tasolla yhteisön ympäristömerkin käyttöä koskevat hakemukset sekä valvoo merkin käyttöä.

Rakennustuotedirektiiviin (89/106/ETY) perustuvasta rakennustuotteiden markkinavalvonnasta säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 181 §:ssä. Markkinavalvontaa hoitaa Turvatekniikan keskus ympäristöministeriön valtuutuksen nojalla. CE-merkinnän piiriin kuuluvien tuotteiden määrä kasvaa eurooppa-

laisen yhdenmukaistamistyön edistymisen myötä.

Euroopan komissio velvoittaa jokaisen jäsenmaan järjestämään kansallisen markkinavalvonnan lämmityskattiloiden hyötysuhdedirektiivin (92/42/ETY), energiamerkintädirektiivin (92/75/ETY) ja Eco-design direktiivin (2005/32/EY) mukaisten täytäntöönpanosäädösten sekä asianmukaisen soveltamisen varmistamiseksi. Suomessa näiden direktiivien mukainen markkinavalvonta perustuu lakiin tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista (1105/2008). Lain mukaan markkinavalvonnan suorittaa Turvatekniikan keskus.

Ympäristöministeriön tavoitteita vuodelle 2010:

Ympäristön suojelu

— Vaikutetaan siihen, että ilmastosopimuksen osapuolikokouksissa sovittaisiin toimenpiteistä vuoden 2012 jälkeisen ajan päästöjen vähentämiseksi ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi. Jatketaan kansallisen ilmasto- ja energiastrategian mukaisia toimia EU:n vuodelle 2020 asettamien ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.

— Valmistellaan EY:n meristrategiadirektiivin kansallinen täytäntöönpano.

— Ohjataan vesienhoitosuunnitelmien toimeenpanoa vesienhoitoalueilla tavoitteena hyvä pinta- ja pohjavesien tila viimeistään vuonna 2015.

— Ohjataan kiinteistökohtaisten talousjätevesien käsittelyn tehostamista asetuksen (542/2003) toimeenpanemiseksi.

— Selvitetään Itämeren rehevöitymisen ja muun sen tilaa muuttavan toiminnan taloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia sektoritutkimusohjelman puitteissa.

— Ohjataan materiaalitehokkuuden palvelukeskuksen toimintaa tuotannon ja kulutuksen ekotehokkuuden edistämiseksi ja jätteen synnyn ehkäisemiseksi. Seurataan kestäviä julkisia hankintoja koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen toteuttamista. Kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelma ajantasaistetaan.

— Tarkistetaan kestävän kehityksen strategian painopisteitä vuonna 2009 toteutetun kokonaisarvion pohjalta.

— Jatketaan EU:n kemikaaliasetusten tehokkaan täytäntöönpanon ohjausta, tiedotusta ja koulutusta sekä osallistutaan toimeenpanon edellyttämien säädösten valmisteluun.

— Valmistellaan EY:n uuden jätedirektiivin kansallista toimeenpanoa osana jätelainsäädännön kokonaisuudistusta. Valmistellaan hallituksen esitys uudeksi jätealan lainsäädännöksi.

— Saatetaan loppuun EY:n uuden ilmanlaatudirektiivin kansallinen toimeenpano.

Luonnon monimuotoisuuden suojelu

— Arvioidaan luonnon monimuotoisuuden kadon pysäyttämistavoitteen saavuttamista ja tehdään johtopäätökset jatkotyöstä lajisuojelun, luontotyyppisuojelun ja luonnonsuojelulain toimivuuden osalta.

— Jatketaan valtion omistamien suojeluun varattujen alueiden perustamista lakisääteisiksi suojelualueiksi.

— Luonnonsuojelualuetietojärjestelmä valmistuu.

Kestävä yhdyskuntakehitys, rakentaminen ja asuminen

— Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja muutokseen sopeutumiseksi ohjataan maakuntakaavoitusta yhdyskuntarakennetta eheyttäväksi ja kehitetään yhdyskuntien toimintavarmuutta parantavia ratkaisuja.

— Kaupan sijainnin ohjauksen kehittämistarpeiden arvion pohjalta valmistellaan tarvittavat toimenpiteet.

— Edistetään vuokra-asuntotuotannon rahoituksen saatavuutta ja asuntorakentamisen toimintaedellytyksiä suhdannetilanteen mukaisesti.

— Toteutetaan Rakentamisen normitalkoiden ehdotuksia muun muassa lisäämällä maankäytön suunnittelun ja rakennussuunnittelun välistä yhteistyötä sekä vahvistamalla rakennusvalvonnan koulutusta ja informaatio-ohjausta.

— Lähiöohjelmalla kehitetään kasvukeskuskaupunkien lähiöiden kilpailukykyä ja vetovoimaisuutta.

— Asunnottomien määrän vähentämiseksi toteutetaan pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelmaa.

— Rakennusten kosteus- ja homeongelmien vähentämiseksi aloitetaan valtakunnalliset kosteus- ja hometalkoot.

— Toteutetaan valtioneuvoston periaatepäätöstä korjausrakentamisesta erityisesti rakennuskannan energiatehokkuuden parantamisen osalta.

— Valmistellaan siirtymistä rakennusten kokonaisenergiakulutukseen perustuvaan sääntelyyn.

Kansainväliset asiat

— Jatketaan kansainvälistä ilmasto- ja biodiversiteettiyhteistyötä sekä yhteistyötä jäte- ja kemikaalisopimusten toimeenpanossa.

— Toimitaan aloitteellisesti EU:n ja YK:n kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelmien kehittämiseksi.

— Vaikutetaan Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuteen ja sitä tukevan rahoituksen suuntaamiseen sekä Suomen ja Venäjän kahdenvälisen ympäristöyhteistyön ja EU:n naapuruuspolitiikan ympäristösisällön toteuttamiseen.

— Jatketaan HELCOM:n toimintaohjelman (Baltic Sea Action Plan, BSAP) toimeenpanoa yhteistyössä muiden Itämeren maiden kanssa ottaen huomioon EU:n Itämeristrategian vaatimukset, ja raportoidaan BSAP:n kansallisesta täytäntöönpanosta.

Kehittäminen ja suunnittelu

Tuotetaan tietoa toiminnan ennakointiin, päätöksentekoon sekä kansallisen ja kansainvälisen ympäristöpolitiikan kehittämiseen ja toimeenpanoon. Vuoden 2010 strategisia painopisteitä ovat erityisesti pitkän aikavälin ilmastopolitiikan valmistelu, jätelainsäädännön uudistaminen, materiaalitehokkuuden ja tuoteohjauksen kehittäminen, Itämeren suojelun vaihtoehtojen yhteiskunnallisten ja taloudellisten vaikutusten arvioinnit, luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategian toimeenpano, rakennusten energiatehokkuuden ohjaustoimien valmistelu, ilmasto- ja energiastrategian sekä kosteus- ja homeohjelman toimeenpano sekä korjausrakentamista koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen toimeenpano ja kehittäminen. Osallistutaan uusimuotoiseen sektoritutkimusyhteistyöhön.

Määrärahaan sisältyy 100 000 euroa menoja, jotka vastaavat momentille 12.35.99 kertyviä vesiensuojelumaksuja.

Momentille on varattu 500 000 euroa käytettäväksi ilmastopolitiikkaan ja 1 500 000 euroa rakennusten energiatehokkuuteen liittyviin selvityksiin.

Työajan jakautuminen tulosalueille (htv)

Tulosalue	2008 toteutuma	2009 ennakoitu	2010 arvio
Ympäristön suojelu	64	62	61
Luontoympäristö	60	59	58
Rakennettu ympäristö	93	91	91
Viestintä	18	18	18
Johto ja hallinto	64	61	58
Yhteensä	299	291	286

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	34 564	34 743	36 044
Bruttotulot	40	100	40
Nettomenot	34 524	34 643	36 004

Siirtyvät erät	
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 723
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 840

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 35.01.(02)	1 000
Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (josta kertaluonteista 81 000 euroa)	-
Rakennusten energiatehokkuuteen liittyvät selvitykset	1 500
Ilmastopolitiikkaan liittyvät selvitykset	500
Kertaluonteisen vuoden 2009 vähennyksen palautus (koskien palkkojen tarkistusta)	70
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	146
Kosteus- ja hometalkoot -toimintaohjelma	900
Siirto momentilta 28.70.20 (koskee vuosia 2009—2010)	50
Kertaluonteisen kehittämis- ja suunnittelumäärärahan 2009 poistaminen	-2 000
Tuottavuustoimet (-8 htv)	-255
Uudelleenkohdentaminen	-500
Kertaluonteisen määrärahan poistaminen (tuottavuuden edistäminen)	-50
Yhteensä	1 361

2010 talousarvio	36 004 000
2009 talousarvio	34 643 000
2008 tilinpäätös	32 641 000

(02.) Alueellisten ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määräraha budjetoitavaksi momenteille 28.40.01, 32.01.02, 35.01.01 ja 35.01.04.

2009 talousarvio	69 604 000
2008 tilinpäätös	68 187 000

(03.) Ympäristölupavirastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määräraha budjetoitavaksi momentille 28.40.01.

2009 talousarvio	5 057 000
2008 tilinpäätös	5 076 000

04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 32 357 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) öljyntorjuntakeskuksen toiminnasta aiheutuviin menoihin ja

2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomen ympäristökeskus (SYKE) tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä, arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia sekä kehittää ratkaisuja kestävän kehityksen edistämiseksi. Tutkimus- ja kehittämistehtävien sekä asiantuntijapalveluiden lisäksi SYKE huolehtii myös useista EY-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämistä raportoinneista sekä hoitaa eräitä ympäristövalvonnan ja muita viranomaistehtäviä. SYKEn merikeskus on valtakunnallisesti ja kansainvälisesti merkittävä merentutkimuksen toimija, joka tuottaa myös monipuolisia tarkasteluja meriensuojelua koskevan päätöksenteon tueksi.

SYKE tuottaa suuren osan ympäristöhallinnon tiedon hallinnan palveluista.

Aluehallinnon uudistus vaikuttaa sekä SYKEn aluehallinnolle tuottamiin asiantuntijapalveluihin että muuhun yhteistyöhön. Uudistus parantaa osaltaan mahdollisuuksia ympäristönäkökulman huomioon ottamiseen muilla hallinnonaloilla.

SYKE osallistuu työ- ja elinkeinoministeriön johdolla tehtävään kansallisen kemikaaliviraston valmistelutyöhön, jossa tavoitteena on keskittää kemikaalivalvontatehtävät. Viraston toiminta käynnistyisi 2010—2011.

SYKE hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käy-

tön ja hoidon tehtäviä. Toimintamäärärahalla palkattua henkilöstöä arvioidaan käytettävän näihin tehtäviin 29 henkilötyövuotta ja muulla rahoituksella palkatun henkilöstön työpanoksesta noin 20 henkilötyövuotta.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

SYKEn tavoitteena on tuottaa tietoa ympäristön tilaan vaikuttavista ekologisista ja yhteiskunnallisista tekijöistä ja prosesseista sekä niiden vuorovaikutuksista. Luotettavaan tietoon perustuvat palvelut ja uusien tarpeiden ennakointi tukevat ympäristönsuojelun suunnittelua, ongelmien ratkaisua, päätöksentekoa sekä valmistelua ja toimeenpanoa erityisesti ilmastonmuutokseen, luonnon monimuotoisuuteen, ekotehokkuuteen, haitallisiin aineisiin, vesien suojeluun ja vesivaroihin, ympäristöpolitiikkaan ja ympäristötiedon tuottamiseen ja välittämiseen liittyvissä kysymyksissä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tuotokset ja laadunhallinta

Ympäristöministeriö asettaa Suomen ympäristökeskuksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuonna 2010:

— SYKE tuottaa seuraavista aihealueista kansainvälisiä ja kotimaisia analyyseja, tutkimuksia ja asiantuntijapalveluita sekä niihin perustuvia julkaisuja ja viestintäaineistoja.

— Ilmastonmuutoksen hillintämahdollisuuksiin ja sopeutumiseen liittyen tarkastellaan erityisesti energiantuotantoa ja kulutusta ja niiden ohjaamista sekä eri ekosysteemien haavoittuvuutta. Voimavaroja suunnataan monitieteelliseen tutkimus- ja kehittämistyöhön ilmastonmuutoksen hillintä- ja sopeutumistoimien kehittämiseksi ja arvioimiseksi.

— Osallistutaan luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategian ja toimintaohjelman toteutukseen. Monimuotoisuuden kadon syistä keskitytään tutkimaan erityisesti ilmastonmuutoksen ja maankäytön vaikutuksia. Osallistutaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman 2008—2016 (METSO) edellyttämiin asiantuntijapalveluihin, tutkimukseen ja seurantaan.

— Tuotannon ja kulutuksen ohjauskeinojen ja vaikutusten arvioinnissa tavoitteena on parantaa ekotehokkuutta, vähentää tuotteiden elinkaaren aikaista ympäristökuormitusta ja ehkäistä jätteiden syntyä. Tuetaan jätealan lainsäädännön uudistamisen viimeistelyä.

— Haitallisiin aineisiin ja pilaantuneisiin maihin kohdistuvan toiminnan tavoitteena on selvittää riskejä, kehittää hallintakeinoja ja vähentää haittoja.

— Vesien- ja vesiluonnon suojelua tukevien toimintojen tavoitteena on tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää kuormituksen vähentämisessä ja Itämeren suojelussa, vesiluonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä ja vesienhoidon suunnittelussa. Ekologisten, yhteiskunnallisten ja taloudellisten vaikutusten arvioimiseen kehitetään mallinnus- ja muita menetelmiä yhteistyössä muiden tutkimuslaitosten kanssa.

— Itämeren tutkimuksessa painottuvat meren tilan arvioinnit sekä meriekosysteemien toiminnan, monimuotoisuuden ja ekologian tarkastelut, joita hyödynnetään erityisesti EU:n meristrategiadirektiivin kansallisessa toimeenpanossa. Tärkeä tutkimuskohde on Itämeren suojelukeinojen vaikuttavuus.

— Ympäristöpolitiikan arviointien tavoitteena on parantaa ohjauskeinojen vaikuttavuutta erityisesti energiaan ja ilmastoon, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja luonnon monimuotoisuuden suojeluun, jätepolitiikkaan sekä yhdyskuntarakenteeseen liittyvissä kysymyksissä.

— Osallistutaan aktiivisesti sektoritutkimuksen tutkimusohjelmien laatimiseen ja toteuttamiseen.

— Kehitetään yhdessä MMM:n hallinnonalan tutkimuslaitosten kanssa Ympäristö ja luonnonvarat -yhteenliittymää ympäristö- ja luonnonvaratutkimuksen, asiantuntijuuden ja tietovarantojen hallinnan strategiseksi keskukseksi.

— Varaudutaan vakaviin öljyonnettomuuksiin merialueella uudistamalla torjuntakalustoa

ja parantamalla torjuntaorganisaatioiden yhteistoimintakykyä onnettomuustilanteiden hoidossa. Huolehditaan öljyntorjuntakeskuksen toiminnan aloittamisesta.

— Tutkimusalus Arandan hyödyntämistä meren tilan seurannassa ja merentutkimuksessa kehitetään yhdessä Ilmatieteen laitoksen kanssa.

— SYKEn laboratorion ja siihen liitettyjen alueellisten ympäristökeskusten laboratorioiden kokonaisuuden ohjaus- ja johtamisjärjestelmät yhtenäistetään ja tuotannollinen toiminta suunnitellaan niin, että tuottavuus paranee.

— Toteutetaan uudistettua ympäristönseurantaohjelmaa, joka entistä tehokkaammin yhdistää ja priorisoi eri laitoksissa tehtävää seurantaa. Perinteisiä havainnointi- ja mittausmenetelmiä sekä kaukokartoitusta kehitetään seurantojen tuottavuuden parantamiseksi.

— Parannetaan ympäristötiedon käytettävyyttä osallistumalla useisiin tietovarantojen yhteiskäyttöä edistäviin hankkeisiin.

— SYKE ylläpitää ja kehittää ympäristöhallinnon tietoteknistä infrastruktuuria ja tuottaa sovittuja hallinnonalan tietoteknisiä palveluja. Aluehallinnon perustietotekniikkapalvelujen kehittäminen ja ylläpito siirtyy aluehallinnon tietohallinnon organisaatioihin. Yhteisiä ydintoiminnan tietojärjestelmiä tarjotaan poikkihallinnollisesti uusille virastoille.

— SYKEä kehitetään verkostoitumalla aktiivisesti kansallisella ja kansainvälisellä tasolla vastaamaan ajankohtaisiin ja tuleviin tarpeisiin joustavasti ja tehokkaasti. Yhteistoimintaa yliopistojen ja muiden tutkimuslaitosten kanssa vahvistetaan alueellistamisella, yhteisillä hankkeilla ja henkilökunnalla. SYKE osallistuu eurooppalaisiin tutkimusohjelmiin ja syventää yhteistyötä vastaavien tutkimuslaitosten ja virastojen kanssa.

Taloudellisuus

Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan tuloja arvioidaan kertyvän 4,5 milj. euroa, josta vientitoiminnan osuudeksi arvioidaan noin puolet. Lisäksi hallinnonalan sisäisestä palvelutoiminnasta arvioidaan kertyvän 1,2 milj. euroa. Muilta valtion virastoilta ja laitoksilta arvioidaan saatavan rahoitusta noin 7,5 milj. euroa ja talousarvion ulkopuolista rahoitusta noin 3,5 milj. euroa, josta EU:n osuus on lähes puolet.

Tuottavuus

Tuottavuutta parannetaan kehittämällä verkostoyhteistyötä ja toimintaprosesseja, uusimalla ja parantamalla tietojärjestelmiä, laajentamalla sähköisiä verkkopalveluja sekä kehittämällä palvelutuotantoa asiakaspalautteiden pohjalta. Myös ympäristötutkimuksen alueellistamisella ja tukipalvelujen tehostamisella pyritään nostamaan tuottavuutta. Merentutkimuksessa yhteistyötä syvennetään erityisesti Ilmatieteen laitoksen kanssa synergia- ja tuottavuushyötyjen saavuttamiseksi. Lisäksi toimitaan aktiivisesti merentutkimuksen kansallisen koordinaation edistämiseksi.

Koko ympäristöhallinnossa tuottavuutta parannetaan muun muassa kehittämällä ympäristön seurantaa ja tietojärjestelmiä, parantamalla ympäristötiedon hyödyntämisen edellytyksiä ja lisäämällä tietovarantoihin liittyvää yhteistyötä.

SYKEn tietopalvelujen ja Viikin kirjaston yhteistyön tiivistämismahdollisuuksia selvitetään.

Ympäristöntutkimusalus Muikun hallinta, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskusten laboratoriot sekä Ystävyyden Puiston tutkimuskeskus siirretään alueellisista ympäristökeskuksista Suomen ympäristökeskukseen.

Suomen ympäristökeskuksen henkilötyövuosien ja kustannusten arvioitu jakautuminen tehtäväalueittain vuosina 2008—2010

Tehtäväalue	2008 toteutuma kustannukset	htv	2009 arvio kustannukset	htv	2010 tavoite kustannukset	htv
Tutkimus	14,5	188	19,3	242	21,0	246
Asiantuntijapalvelut ja viranomaistoiminta	20,5	198	21,1	197	23,6	206
Ympäristönseuranta ja tietojärjestelmät	6,6	78	6,5	78	6,4	76
Johto, sisäinen hallinto ja viestintä	5,0	62	5,1	64	4,9	61
Hallinnonalan tukipalvelutehtävät	4,0	34	4,0	34	3,6	30
Yhteensä	50,6	560	56,0[1)]	615[1)]	59,5[1)]	619

[1)] Lisäys sisältää siirron MTL:stä.

SYKEn henkilöstömäärän arvioidaan olevan 619 henkilötyövuotta. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 19 henkilötyövuoden lisäys aluehallinnosta siirtyvien tutkimus- ja laboratoriatehtävien johdosta, neljän henkilötyövuoden vähentyminen aluehallintoon siirrettävien patoturvallisuus- ja säännöstelytehtävien takia sekä 11 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi. Tavoitteena on, että määräaikaisten henkilöiden osuus on alle 20 % henkilöstöstä.

Henkilöstövoimavaroja kohdennetaan strategisten tavoitteiden mukaisesti ottaen huomioon tuottavuushankkeiden vaikutukset. Tutkimus- ja asiantuntijatehtävien alueellistamista SYKEn alueellisiin toimipaikkoihin jatketaan.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Bruttomenot	42 832	45 200	45 657
Bruttotulot	16 385	12 500	13 300
Nettomenot	26 447	32 700	32 357
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 608		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 179		

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 toteutuma	2009 varsinainen talousarvio	2010 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	7 481	7 500	7 500
— EU:lta saatava rahoitus	1 181	1 800	1 800
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	2 728	1 700	1 700
Tulot yhteensä	11 390	11 000	11 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	21 279	21 000	21 000
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-9 889	-10 000	-10 000
Kustannusvastaavuus, %	54	52	52

Yhteisrahoitteisten hankkeiden kustannusvastaavuus vaihtelee hanketyypeittäin ja määräytyy eri rahoittajatahojen rahoitusehtojen mukaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työnantajan kelamaksun poistaminen (josta kertaluonteista 96 000 euroa)	332
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	125
Siirto momentilta 35.01.(02) (tutkimusalus Muikku, Pohjois-Pohjanmaan ja Pohjois-Karjalan ympäristökeskusten laboratoriot ja Ystävyyden puiston tutkimuskeskus (19 htv)	810
Patoturvallisuus- ja säännöstelytehtävien siirto momentille 32.01.02 (-4 htv)	-250
Öljyntorjuntakeskuksen kertaluonteisen määrärahan vähennys	-500
Tuottavuustoimet (-11 htv)	-360
Uudelleenkohdentaminen	-500
Yhteensä	-343

Määrärahasta on tarkoitus käyttää 2 680 000 euroa ympäristöhallinnon keskitetysti hoidettavien IT-palveluiden käyttömenoista ja uusimisesta aiheutuviin kustannuksiin. Keskitetysti hoidettavia palveluja ovat valtakunnallinen tietoverkko, palvelinkoneet ja järjestelmät, yhteiset työkaluohjelmistot sekä yhteiset paikkatieto- ja kaukokartoituspalvelut.

2010 talousarvio	32 357 000
2009 talousarvio	32 700 000
2008 tilinpäätös	27 018 000

21. Ympäristöministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 405 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallinnonalan tuottavuutta edistävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankintaan samoin kuin tuottavuushankkeiden muuhun valmisteluun ja toimeenpanoon.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat.

2010 talousarvio	405 000
2009 talousarvio	202 000

29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

2010 talousarvio	6 000 000
2009 talousarvio	9 000 000
2008 tilinpäätös	9 429 573

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille

2) valistus- ja neuvontatoiminnan tukemiseen valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille

3) saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 12 §:n mukaisiin avustuksiin saariston ympäristönhoitoa edistäviin hankkeisiin

4) saaristoalueiden ja tunturialueiden jätehuoltoa edistävän toiminnan tukemiseen ja

5) kestävää kehitystä, kulttuuriympäristön vaalimista sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistävien valtakunnallisesti merkittävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen sekä kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaa varten perustamille yhteisöille seudullisesti ja valtakunnallisesti merkittävien virkistysaluehankintojen tukemiseen.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2010 talousarvio	2 000 000
2009 talousarvio	2 050 000
2008 tilinpäätös	2 000 000

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

S e l v i t y s o s a :

Ympäristönsuojelu

Vesiensuojelun ja muun ympäristönsuojelun määrärahoilla on tavoitteena erityisesti parantaa Itämeren ja sisävesien tilaa, vähentää pilaantuneesta maaperästä aiheutuvia ympäristöriskejä ja ehkäistä öljy- ja kemikaalivahingoista aiheutuvia ympäristövaurioita merialueilla.

Jätevesien käsittelyn keskittämistä nykyistä isompiin, tehokkaampiin ja toimintavarmempiin yksiköihin edistetään osallistumalla ympäristötyömäärärahoilla yhdyskuntien ja haja-asutuksen vesiensuojelua edistäviin siirtoviemärihankkeisiin.

Vesien kunnostuksella poistetaan järvien sisäistä kuormitusta ja voidaan parantaa niiden tilaa pysyvästi sekä lisätä huomattavasti virkistyskäyttöarvoa. Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostustarvetta selvitetään järjestelmällisesti. Kiireellisimpiä kohteita myös kunnostetaan valtion jätehuoltotyönä erityisesti terveys- ja pohjavesihaittojen poistamiseksi silloin, kun edellytykset valtion osallistumiselle ovat muutoin olemassa.

Öljy- ja kemikaalivahinkojen riittävällä torjuntavalmiudella vähennetään onnettomuuksista aiheutuvia vaurioita. Vuoden 2011 alussa valmistuva monitoimialus parantaa ratkaisevasti torjuntavalmiutta vaativissa olosuhteissa. Vakaviin öljyonnettomuuksiin merialueella varaudutaan uusien monitoimialushankkeiden suunnittelulla ja hankintojen valmistelulla, uudistamalla torjuntakalustoa ja parantamalla torjuntaorganisaatioiden yhteistoimintakykyä onnettomuustilanteiden hoidossa.

Öljyjätemaksuilla rahoitetaan valtakunnallisesti kattavan öljyjätehuollon järjestäminen sekä öljyn pilaamien alueiden kunnostusta.

Luonnonsuojelu

Suomen luonnonsuojelualueverkostoa täydennetään jatkamalla yksityisomistuksessa olevien luonnonsuojeluun varattujen alueiden hankinta- ja korvausneuvotteluja. Hankinta- ja korvausmäärärahoilla on vuoden 1996 alusta toteutettu 330 000 hehtaaria alueita. Vuoden 2009 alussa toteuttamatta oli luonnonsuojeluohjelmien ja Natura 2000 -verkoston alueita vielä noin 30 000 hehtaaria ja lisäksi joitakin yhtiöiden ja yhteisöjen omistamia maita.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) 2008—2016 toteutusta tehostetaan yhteistyössä metsäviranomaisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Yksityisomistuksessa olevia metsiä pyritään saamaan suojeluun maanomistajien vapaaehtoisten tarjousten pohjalta maanhankinnan, yksityisten suojelualueiden ja sopimusmenettelyjen keinoin.

Valtion luonnonsuojelualueilla metsien ja soiden ennallistamista, perinnebiotooppien kunnostusta ja hoitoa sekä luontotyyppien inventointia jatketaan tehtyjen tarveselvitysten pohjalta. Yksityisten suojelualueiden hoito ja ennallistaminen ovat keskeisiä keinoja parantaa Etelä-Suomen metsien suojelutilannetta. Natura 2000 -verkoston alueiden hoidon ja käytön suunnittelun ja suunnitelmien toimeenpanon ensisijaisena tavoitteena on parantaa alueiden suojelun perusteena olevien lajien ja luontotyyppien suotuisaa suojelun tasoa. Alueiden hoitoon liittyvät vastuut keskitetään pääasiassa Metsähallituksen luontopalvelujen tehtäväksi.

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointeja pyritään edistämään kustannustehokkailla keinoilla. Luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden valmistelua jatketaan.

Uhanalaisten lajien vuonna 2010 valmistuva kolmas kokonaisarviointi ja vuonna 2008 valmistunut arviointi luontotyyppien uhanalaisuudesta luovat pohjan johtopäätöksille ja tavoitteille, joilla arvioidaan ja tehostetaan hallinnon toimia luonnon monimuotoisuuden kadon pysäyttämi-

seksi. Arviointi luonnonsuojelulain toimivuudesta pyritään myös saamaan valmiiksi vuonna 2010.

Vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden inventointia (VELMU) rannikkoalueella jatketaan. Tavoitteena on saada riittävät tiedot muun muassa meren pohjan lisääntyvän käytön ympäristövaikutusten arviointiin. Soiden ja turvemaiden strategia valmistellaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien toiminnalliset tavoitteet on asetettu momentin 35.10.52 perusteluissa.

20. Ympäristövahinkojen torjunta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) öljy- ja muiden ympäristövahinkojen torjunnan järjestämisestä, torjuntakaluston hankinnoista ja torjuntatoimenpiteistä sekä ympäristövahingon torjuntaan välittömästi liittyvistä tutkimuksista aiheutuviin menoihin

2) ympäristövahinkojen torjunnan kansainvälisestä yhteistyöstä ja koulutus- ja kehittämistoiminnasta sekä oikeudenkäynneistä aiheutuviin menoihin ja sivutoimisten varastonhoitajien ja torjuntatöihin osallistuvien palkkioihin ja

3) menoihin, jotka aiheutuvat toimivaltaiselle viranomaiselle siitä, että laittomasti tehtyjä kansainvälisiä jätesiirtoja joudutaan palauttamaan, eikä kaikkia kustannuksia aina saada heti perityksi aiheuttajalta.

Torjuntakaluston hankintamenot budjetoidaan sitoumusperusteisina.

Selvitysosa: Menot, jotka aiheutuvat laittomien kansainvälisten jätesiirtojen palauttamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle, peritään takaisin jätteen viejältä ja tuloutetaan momentille 12.35.99.

Menoja vastaavia korvauksia öljysuojarahastosta ja vahinkojen aiheuttajilta arvioidaan olevan 2 600 000 euroa vuonna 2010. Korvaukset tuloutetaan momentille 12.35.10.

2010 talousarvio	4 200 000
2009 talousarvio	4 200 000
2008 tilinpäätös	4 200 000

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 770 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yksityisten luonnonsuojelualueiden ja muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden sekä maisema-alueiden inventointiin, merkintään ja hoitoon

2) Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaan 2008—2016 sisältyviin toimenpiteisiin, jotka koskevat erityisesti inventointeja, yhteistyötä ja seurantaa

3) uhanalaisten eliölajien suojeluun ja hoitoon

4) vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten sekä EU:n CITES-asetuksen edellyttämän eläinten hoidon järjestämiseen

5) luonnonsuojelusuunnitteluun ja maa-aineslain soveltamiseen liittyvään suunnitteluun ja

6) vanhojen maa-ainesten ottoalueiden kunnostamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla inventoidaan ja hoidetaan yksityisiä luonnonsuojelualueita erityisesti siltä osin, kuin hoito ei kuulu Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman piiriin. Luonnonsuojelulain mukaisten luontotyyppien inventointeja jatketaan. Pääasiassa valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille laaditaan hoitosuunnitelmia ja niiden inventointitietoja päivitetään. Luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden valmistelua edistetään. Luonnon monimuotoisuutta edistäviä hoitosuunnitelmia ja -toimenpiteitä tehdään arvokkailla perinnebiotoopeilla. Määrärahaa osoitetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) mukaisiin toimiin elinkeino-, liiken-

ne- ja ympäristökeskukselle ja Suomen ympäristökeskukselle. Määrärahalla valmistellaan ja toteutetaan uhanalaisten lajien luonnonsuojelulain mukaisia suojeluohjelmia. Maa-ainesten kestävään käyttöön ja pohjavesien suojeluun liittyviä hankkeita jatketaan. Ottoalueiden kunnostusta tehdään ennen maa-aineslain voimaantuloa syntyneillä ottoalueilla mahdollisuuksien mukaan.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 000 000 euroa METSO-ohjelman johdosta.

2010 talousarvio	2 770 000
2009 talousarvio	1 770 000
2008 tilinpäätös	1 570 000

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 26 091 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön ohjauksessa toteutettaviin Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin seuraavasti:

1) Metsähallituksen hallinnassa olevien kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden sekä erämaa-alueiden hoidon ja opastustoiminnan menoihin

2) luonnonsuojelualueilla niiden suojelutarkoitusta palvelevaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenoihin samoin kuin luonnonsuojelualueilla sijaitsevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen ja

3) sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden hankintahinta on yli 10 000 euroa ja taloudellinen käyttöaika yli kolme vuotta.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää näihin julkisiin hallintotehtäviin Metsähallitukselle kertyvät ne julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat ympäristöministeriön toimialaan.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Toiminnan tavoitteet ympäristöministeriön toimialan osalta ovat:

— Metsähallitus osallistuu Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) 2008—2016 toteuttamiseen.

— Metsähallitus edistää sen vastuulle osoitettujen uhanalaisten lajien valtakunnallista suojelua ja seurantaa.

— Metsähallitus parantaa luontomatkailun ja virkistyskäytön kannalta tärkeiden luonnonsuojelualueiden palveluvarustusta, opastusta ja kulutuskestävyyttä.

— Metsähallitus osallistuu Itämeren suojeluohjelman mukaiseen vedenalaisen meriluonnon inventointiohjelmaan.

— Metsähallitus jatkaa Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden toteuttamista sekä hoidon ja käytön suunnittelua.

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa Metsähallituksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Määrälliset tavoitteet

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 tavoite
Alueiden hallinta				
Natura-alueiden määrä, joille valmistuu hoito- ja käyttösuunnitelma	32	37	30	30
Luonnonsuojelu				
Ennallistaminen (ha)	2 585	2 690	1 930	1 900
Perinnebiotooppien hoito (ha)	1 766	2 314	2 400	2 400
Luontotyyppien inventointi (ha)	73 291	92 917	40 000	40 000
Vedenalaisten luontotyyppien inventointi (ha)	9 220	5 795	5 000	5 000
Saimaannorpan pesien seuranta (kpl)	244	461	430	430

Maakotkan reviirien seuranta (kpl)	433	439	445	450
Valkoselkätikkakohteiden tarkastus (kohteiden lkm)	182	245	200	200
Luonnon virkistyskäyttö				
Virkistyspalvelujen asiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	4,1	4,2	>=4	>=4
Kansallispuistojen käynnit	1 586 700	1 755 500	1 757 000	1 760 000
Luontokeskusten ja muiden asiakaspisteiden käynnit (kpl)	798 400	859 000	860 000	860 000

Metsähallitus

— arvioi ja seuraa ennallistamisen ja hoidon vaikuttavuutta

— seuraa asiakastyytyväisyyttä kansallispuistoissa, asiakaspalvelupisteissä ja Luontoon.fi verkkopalvelussa. Kaikissa näissä palveluissa asiakastyytyväisyyden tavoitearvo on vähintään 4 (asteikko 1—5).

— osallistuu suojelualueiden säädösvalmisteluohjelmaan yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa

— osallistuu suojelualueiden hoitoon liittyvään yhteistyöhön Suomen lähialueilla

— parantaa tuottavuutta luonnonsuojeluhallinnon tuottavuushankkeen mukaisesti.

Metsähallituksen ympäristöministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallitukselle kertyvän tuloja arviolta 2 000 000 euroa.

Muut tunnusluvut

	2007	2008	2009 arvio	2010 arvio
Kansallispuistojen hoito (kpl)	34	35	35	35
Muiden luonnonsuojelualueiden hoito (kpl)	472	495	510	550
Kansallispuistojen hoito (ha)	882 000	886 000	890 000	895 000
Muiden luonnonsuojelualueiden hoito (ha)	697 000	702 000	710 000	730 000
Muiden luonnonsuojelukohteiden hoito (ha)	974 000	984 000	995 000	1 005 000
Erämaa-alueiden (12 kpl) hoito (ha)	1 490 00	1 490 000	1 490 000	1 490 000
Muiden erityisesti suojeltavien lajien esiintymien suojelu (kpl)	2 116	2 501	2 700	2 900
Muiden uhanalaisten ja luontodirektiivilajien esiintymien suojelu (kpl)	14 483	20 465	23 000	17 050
Muinaisjäännösten lkm (kpl, museoviraston rekisteri)	1 245	1 619	1 700	2 000
Luontokeskusten ja muiden asiakaspisteiden määrä (kpl)	28	30	30	30

Saimaannorpan suojelun turvaamiseksi suoritettavat korvaukset verkkokalastuksen vapaaehtoisesta määräaikaisesta rajoittamisesta siirretään maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle momentille 30.63.50.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	652
Kansallispuistojen palveluvarustuksen parantaminen	1 000
Tuottavuustoimet (-9 htv)	-300
Siirto momentille 30.63.50 (Saimaannorppakorvaukset)	-86
Yhteensä	1 266

2010 talousarvio	26 091 000
2009 talousarvio	24 825 000
2008 tilinpäätös	24 754 000

60. Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljyjätemaksusta annetun lain (894/1986) 7 §:n nojalla öljysuojarahastoon tehtävän siirron maksamiseen.

Selvitysosa: Öljyjätemaksuina kertyvistä varoista voidaan valtion talousarviossa siirtää osa öljysuojarahastoon käytettäväksi öljyn pilaamien maa-alueiden puhdistuskustannusten korvaamiseen. Korvausperusteista on säädetty tarkemmin öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) 15 §:ssä.

Määräraha yhdessä momentin 35.10.65 määrärahan kanssa vastaa öljyjätemaksujen kertymää momentille 11.19.08.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 000 000 euron siirto momentilta 35.10.65.

2010 talousarvio	3 300 000
2009 talousarvio	2 300 000
2008 tilinpäätös	2 300 000

61. Ympäristönsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesihuollon tukilain (686/2004) mukaisten avustusten maksamiseen yhdyskuntien ja haja-asutuksen vesiensuojelua edistäviin investointeihin ja

2) luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) mukaisiin yhdyskuntien vesiensuojeluinvestointeihin ennen vuotta 1995 myönnettyjen lainojen korkohyvitysten maksamiseen.

Yhdyskuntien vesiensuojelulainoille maksettavan korkohyvityksen määrä on kahdeksan ensimmäisen lainavuoden aikana neljä prosenttiyksikköä ja lainavuosina 9—16 kaksi prosenttiyksikköä. Kuudennentoista lainavuoden jälkeen korkohyvitystä ei makseta. Korkohyvitys on kaikissa lainoissa aina enintään luottolaitoksen perimän koron suuruinen.

Selvitysosa: Yhdyskuntien vesiensuojelua edistävillä investoinneilla toteutetaan Suomen Itämeren suojeluohjelmaa ja muita vesiensuojelulle määriteltyjä tavoitteita. Avustuksilla edistetään erityisesti haja-asutuksen talousjätevesien käsittelystä annetun valtioneuvoston asetuksen (542/2003) toimeenpanoa sekä ravinteidenpoistoa yhdyskuntajätevesistä.

Aikaisempien vuosien korkotukilainoista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 2 000 euroa vuonna 2011, jolloin korkotuen maksatus päättyy.

Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2010 talousarvio	1 000 000
2009 talousarvio	1 000 000
2008 tilinpäätös	1 300 000

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 36 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ostamiseen ja lunastamiseen luonnonsuojelutarkoituksia varten sekä erämaa-alueisiin liitettävien alueiden ostamiseen

2) korvausten maksamiseen maanomistajille tai erityisen oikeuden haltijoille luonnonsuojelulain 24, 25, 29 ja 47 §:n mukaisten päätösten tai sopimusten aiheuttamista taloudellisista menetyksistä

3) Natura 2000 -verkoston toteuttamisesta aiheutuviin luonnonsuojelulain 53 §:n, maankäyttö- ja rakennuslain 197 §:n sekä yksityistielain 7 a §:n mukaan valtiolle määrättyihin korvauksiin

4) maa-aineslain 8 ja 26 §:n mukaisesti suojelusta aiheutuviin korvauksiin

5) luonnonsuojelulain 55 §:n 2 momentin mukaisiin haitankorvauksiin

6) valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden tai yksityisiksi suojelualueiksi perustettavien alueiden arvioinnista, maanmittaustoimituksista ja hankintatehtävistä sekä yksityisten suojelualueiden merkinnästä aiheutuviin menoihin ja lisäksi ympäristö-

ministeriön hallinnassa olevien alueiden kiinteistönhoidon menoihin ja mahdollisiin korvaustoimitusten kuluihin

7) enintään 130 000 euroa erikseen tehtävien yhteistoimintasopimusten perusteella maksettaviin palkkioihin, joilla edistetään maanomistajien tekemien Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) mukaisten tarjousten käsittelyä. Toimintapalkkioita voidaan maksaa välitetyistä tarjouksista, jotka johtavat suojelupäätökseen.

8) koron maksamiseen jaksotetuille kauppahinnan ja korvausten maksuerille, jolloin koron suuruus on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 95 §:n 1 momentin mukainen

9) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten maksamiin korvauksiin rauhoitettujen harvinaisten eläinten aiheuttamista vahingoista ja

10) rauhoitettujen harvinaisten eläinkantojen aiheuttamien vahinkojen estämisestä ja niiden suojelemiseksi tarvittavista toimenpiteistä aiheutuviin menoihin.

Valtuus

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien, Natura 2000 -verkoston ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) toteuttamiseksi saa tehdä vuonna 2010 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2010 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 12 000 000 euroa. Valtuudesta saa aiheutua menoja vuoden 2011 loppuun mennessä enintään 6 000 000 euroa, vuoden 2012 loppuun mennessä enintään 10 000 000 euroa ja vuoden 2013 loppuun mennessä yhteensä enintään 12 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin sekä korvausmenettelyllä toimeenpannaan valtioneuvoston vahvistamia luonnonsuojeluohjelmia, Natura 2000 -verkostoa, erityisesti suojeltavien lajien suojelusuunnitelmia ja vahvistettujen kaavojen suojelualuevarauksia. Lisäksi toteutetaan METSO-ohjelmaa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohella Metsähallitus jatkaa suojelualuehankintoja. Vuosina 1971—2008 on valtion omistukseen hankittu alueita luonnonsuojelutarkoituksiin yhteensä noin 331 000 hehtaaria ja perustettu yksityisiä suojelualueita korvausta vastaan kaikkiaan 131 000 hehtaaria.

Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että luonnonsuojeluohjelmien ja vastaaviin varauksiin kuuluvien alueiden hankintaan valtion omistukseen käytetään 7 000 000 euroa ja korvauksiin yksityisistä suojelualueista myös 7 000 000 euroa. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman mukaisten metsäalueiden hankintaan ja korvauksiin käytetään 22 500 000 euroa. METSO-alueiden hankintoihin ja korvauksiin käytettävää määrärahaa vastaavasti on osin budjetoitu Metsähallituksen voiton tuloutusta momentille 13.05.01.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2011	2012	2013	Yhteensä vuodesta 2011 lähtien
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	4 000	-	-	4 000
Vuoden 2010 sitoumukset	6 000	4 000	2 000	12 000
Yhteensä	10 000	4 000	2 000	16 000

2010 talousarvio	36 500 000
2009 talousarvio	36 500 000
2008 tilinpäätös	35 000 000

64. EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission hyväksymien LIFE-ympäristörahastosta ja rahoituskauden 2007—2013 LIFE+-ohjelmasta osarahoitettavien hankkeiden sekä muiden pilottihankkeiden EU-rahoitusosuuksien maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää noin 50 henkilötyövuotta vastaavan henkilömäärän palkkaamiseen projektitehtäviin. Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään sekä LIFE 2000—2006 ja LIFE+-ohjelman 2007—2013 ohjelmakausien hankkeiden rahoitukseen.

EU-osarahoitus LIFE-hankkeisiin ja pilottihankkeisiin tuloutetaan momentille 12.35.99.

2010 talousarvio	2 000 000
2009 talousarvio	1 500 000
2008 tilinpäätös	3 000 000

65. Öljyjätemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljyjätemaksusta annetun lain 7 §:n nojalla öljyjätteistä ja niiden keräilystä, kuljetuksesta, varastoinnista ja käsittelystä aiheutuvien korvausten maksamiseen öljyjätemaksuina kertyvien varojen käytöstä öljyjätehuoltoon annetussa valtioneuvoston päätöksessä (1191/1997) tarkemmin säädetyin perustein.

Selvitysosa: Määräraha yhdessä momentin 35.10.60 määrärahan kanssa vastaa öljyjätemaksujen kertymää momentille 11.19.08.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 1 000 000 euron siirto momentille 35.10.60.

2010 talousarvio	1 300 000
2009 talousarvio	2 300 000
2008 tilinpäätös	2 300 000

66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 580 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen ja sopimusten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen sekä muihin kansainvälisten sitoumusten aiheuttamiin maksuihin ulkomaille.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Ilmasto ja ilmakehä	250 000
Kemikaalit ja jätteet	130 000
Kasviston, eläimistön ja niiden elinympäristön suojelu	330 000
Meriympäristö	650 000
Muut menot	220 000
Yhteensä	1 580 000

2010 talousarvio	1 580 000
2009 talousarvio	1 580 000
2008 tilinpäätös	1 456 122

70. Alusinvestoinnit (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merentutkimusalus Arandan merenkulkumääräysten mukaiseen välitelakointiin ja muihin välttämättömiin korjauksiin.

Selvitysosa: Merentutkimusalus Arandan välitelakointi on toteutettava vuonna 2010 aluksen merikelpoisuuden ja toimintavarmuuden takaamiseksi. Samassa yhteydessä on tarkoitus uusia Arandan potkurijärjestelmä.

Momentin nimike on muutettu.

2010 talousarvio	4 000 000
2009 I lisätalousarvio	7 000 000
2008 tilinpäätös	25 000 000

77. Ympäristötyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ympäristötöiden suunnittelusta ja rakentamisesta, peruskorjauksista ja rakentamisvelvoitteista aiheutuviin menoihin

2) vesihuollon tukemisesta annetun lain (686/2004) mukaisten valtion vesihuoltotöiden menoihin ja

3) jätelaissa (1072/1993) säädettyjen valtion jätehuoltotöiden toteuttamisesta aiheutuviin menoihin.

Valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnan tai muun yhteistyökumppanin omistukseen. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava.

Selvitysosa: Uusia hankkeita saa tehdä siten, että niistä vuoden 2010 jälkeen aiheutuva määrärahan tarve on enintään 3 000 000 euroa.

Määrärahalla rahoitetaan yhteisrahoitteisia ja valtion töinä toteutettavia siirtoviemäreitä ja yhdysvesijohtoja, pilaantuneiden alueiden kunnostuksia, vesistökunnostuksia ja muita ympäristötöitä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2011	2012	Yhteensä vuodesta 2011 lähtien
Ennen vuotta 2010 tehdyt sitoumukset	3 000	1 500	4 500
Vuoden 2010 sitoumukset	2 500	500	3 000
Yhteensä	5 500	2 000	7 500

Määrärahan arvioitu käyttö

	Työkohde	Työn kokonais-kustannus-arvio 1 000 €	Valtion osuus edellisestä 1 000 €	Myönnetty 1 000 €	Myönnetään €
1.	**Uudet kohteet**				
	Haapajärven-Nivalan siirtoviemäri	4 700	1 800	-	500 000
	Penttilän teollisuuskaatopaikan ja tukkialtaan kunnostus, Joensuu	5 800	2 000	-	500 000
	Uudet hankkeet yhteensä	10 500	3 800	-	1 000 000
2.	**Keskeneräiset hankkeet**	55 140	19 900	8 400	6 700 000
3.	**Pilaantuneiden alueiden kunnostus**				2 500 000
4.	**Vesistöjen kunnostus ja muut ympäristötyöt**				2 300 000
	Yhteensä	65 640	23 700	8 400	12 500 000

Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2010 talousarvio	12 500 000
2009 I lisätalousarvio	2 000 000
2009 talousarvio	14 450 000
2008 tilinpäätös	14 200 000

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Selvitysosa:

Asuntorakentamisen elvytystoimilla lisätään vuokra- ja asumisoikeusasuntotuotantoa

Heikko taloustilanne ja talousnäkymät alentavat omistusasuntojen kysyntää etenkin uustuotannon osalta. Asuntorakentamisessa elvytyssyistä ja osin poikkeustoimin voimakkaasti laajennettu valtion tukema tuotanto muodostaa vuosina 2009 ja 2010 aloitettavista asunnoista poikkeuksellisen suuren osan. Liikeyritysten investointihalukkuuden ollessa toimitilakysynnän supistumisen vuoksi vähäinen koko talonrakennusalan uustuotannon ennakoidaan alenevan vähintään neljänneksellä vuonna 2009 ja talonrakentamisen kokonaismäärän likimain 15 %. Talonrakennusalan työvoimatarve, joka oli vuoden 2008 suhdannehuipussa suurimmillaan ylikuumenemisvuoden 1990 jälkeen, alenee 2009 vuosien 2000—2007 keskiarvotasolle ja edelleen jonkin verran ensi vuonna. Supistumisvauhtia ja työttömyyden kasvua lievittää yhtäältä ikääntyneiden työntekijöiden eläköityminen ja toisaalta elvytystoimien vireyttämä korjaustoiminta, jossa huolenaiheena osin on suunnittelijavoimien ja eräiden ammattihenkilöryhmien saatavuus. Myös kesään 2009 historiallisen matalaksi painunut kotitalouksien asuntolainojen korkotaso on vireyttänyt asuntokauppaa, mikä alkaa lisätä omistusasuntotuotannon tarvetta ja edellytyksiä.

Asuntorakentamisen ja alan työllisyyden ylläpitämiseksi valtion tukeman asuntotuotannon rahoitusvaltuuksia korotettiin mittavasti vuoden 2009 talousarviossa ja ensimmäisessä lisätalousarviossa. Tuotannon käynnistymiseen ja töiden ajoittumiseen liittyvistä teknisistä syistä näiden toimenpiteiden työllisyysvaikutus kohdistuu suurelta osin vuoteen 2010. Enin osa tuotannosta kohdistuu suurimpiin kasvukeskuksiin, joissa vuokra- ja asumisoikeusasunnoille on jatkuvaa kysyntää. Erityisesti asumisoikeusasuntojen rakentaminen lisääntyy vuonna 2009. Määräaikaisella ns. korkotuetulla välimallilla kannustetaan yleishyödyllisyyssäännösten ulkopuolisia toimijoita rakentamaan vuokra-asuntoja.

	2006	2007	2008	2009 arvio	2010 arvio
Koko asuntotuotanto					
Aiesopimuskunnat	8 300	8 200	6 100	8 000	8 500
Muut kasvukeskukset	9 700	7 800	6 900	6 000	6 800
Muu maa	15 500	14 200	11 600	7 000	7 700
ARA-tuotanto:					
Aiesopimuskunnat	900	1 100	1 500	7 000	7 000
Muut kasvukeskukset	1 500	1 300	1 400	3 300	3 300
Muu maa	1 200	900	1 000	1 700	1 700
Erityisryhmille tarkoitetut asunnot ARA-tuotannossa	2 000	1 900	2 400	2 500	2 500
Pienten asuntojen osuus ARA-tuotannossa (normaalit vuokra- ja asumisoikeustalot), %	49	40	32	30	40

Valtion tukema tuotanto perustuu asuntojen pitkäaikaiseen käyttötarpeeseen ja hankkeen taloudelliseen kestävyyteen. Erityisryhmien asuntojen tarvetta lisäävät heikkokuntoisten vanhusten määrän nopea kasvu ja erityisryhmien vähenevät laitoshoitopaikat. Erityisryhmien asuntojen investointiavustukset kohdennetaan ensisijaisesti edistämään heikoimpien ryhmien asuntotuotantoa. Pitkäaikaisasunnottomien vähentämisohjelman toimenpiteillä pyritään puolittamaan pitkäaikaisasunnottomuus vuoteen 2011 mennessä.

	2006	2007	2008	2009 arvio	2010 arvio
Vanhojen asuntojen hintojen muutos, %	6,2	4,9	-3,4	-5	-0
Omakotitonttien hinnan muutos, %	14,3	2,6	-14,4	-10	-0
Aravavuokrien suhde vapaarahoitteisiin vuokriin yli 100 000 asukkaan kaupungeissa, %	79	79	77	77	77
Vapaarahoitteisten vuokrien vuosimuutos, %	2,0	2,6	3,4	5	2
Aravavuokrien vuosimuutos, %	2,0	3,5	3,4	5	2
Kuluttajahintojen vuosimuutos, %	1,8	2,5	4,1	1	1
Kotitalouksien käytettävissä olevien reaalitulojen vuosimuutos, %	1,7	2,4	2,0		
Kotitalouksien uusien asuntolainojen keskikorko, %	3,7	4,7	5,0	3	3
Asunnottomien määrä:					
— yhden hengen taloudet yhteensä	7 400	7 300	8 000	7 600	7 300
— perheet yhteensä	300	300	300	300	300
— pitkäaikaisesti asunnottomat yhteensä			3 600	3 300	3 000

Ilmastonmuutoksen hillintä edellyttää yhdyskuntarakenteen eheytymistä

Yhdyskuntarakenteen hajautuminen ja siitä aiheutuva liikenne ovat merkittävä ongelma etenkin kasvavilla kaupunkiseuduilla. Ongelmaa ratkaistaessa keskeisessä asemassa on riittävä asuntotonttien kaavoittaminen työpaikkakeskittymien läheisyyteen ja hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrelle. Helsingin seudulla yhdyskuntarakennetta eheyttää täydennysrakentaminen pääkaupunkiseudulla ja pääradan taajamissa, mutta ympäröivällä kehysalueella yhdyskuntarakenne hajautuu edelleen.

Valtakunnallisilla alueidenkäyttötavoitteilla ohjataan yhdyskuntarakenteen eheyttämistä. Erityisesti painotetaan kaupunkiseutuja sekä henkilöautoliikenteen tarpeen vähentämistä ja joukkoliikenteen edellytysten parantamista. Keskeistä on maakuntakaavoituksen ja kaupunkiseutujen kuntien välinen yhteistyö samoin kuin rakentamisen nykyistä suunnitelmallisempi ohjaus kaupunkiseutujen kehysalueilla.

Vireillä on ollut useita suuria kauppahankkeita, joiden suhde maakuntakaavaan ja yhdyskuntarakenteen eheyttämistavoitteisiin on ollut ongelmallinen. Vuonna 2009 arvioidaan kaupan sijainnin ohjauksen vaikuttavuutta ja ajanmukaisuutta ja sen pohjalta määritellään kaupan sijainnin ohjauksen kehittämistarpeet ja tarvittavat toimenpiteet.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen tavoitteiden toteuttamiseksi ja kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen ohjaamiseksi kestävämpään suuntaan edistetään kaupunkiseutujen suunnittelua, erityisesti maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamista.

Rantarakentamisen suunnitelmallisuutta edistetään ottaen huomioon ilmastonmuutoksen ja rantojen kestävän käytön haasteet. Tällä hetkellä noin 25 % rantaviivasta on kaavoitettu ja 64 % rantarakentamisesta perustuu kaavoitukseen. Rantarakentamista koskevien poikkeamispäätösten määrä on rantojen yleiskaavoituksen edistyessä vähentynyt vuodesta 2003 noin 30 %. Kunnan lupaviranomaisasemaa rantarakentamisessa selkeytetään.

Kasvavien kaupunkiseutujen tonttitarjontaa ja asuntotuotantoa lisätään sekä tuetaan lähiöiden kehittämistä

Helsingin seudun väestönkasvuksi ennustetaan pitkällä aikavälillä runsasta 10 000 uutta asukasta vuodessa, ja väestönkasvu jatkuu myös muilla suurimmilla kaupunkiseuduilla ja niiden ympäristökunnissa. Taloustilanne voi väliaikaisesti vähentää etenkin työperäistä muuttoliikettä ja lisätä maahan muuttaneiden poismuuttoa. Helsingin seudulla erityisesti pientalorakentaminen

suuntautuu tonttien vähäisen tarjonnan, kasvaneen kysynnän ja korkean hintatason vuoksi lisääntyvässä määrin kehyskuntiin ja asemakaava-alueiden ulkopuolelle.

Helsingin seudun ja muiden keskeisten kaupunkiseutujen kuntien yleiskaavallista yhteistyötä edistetään. Pääkaupunkiseudun erityiskysymyksiä varten toteutetaan metropolipolitiikkaa sekä valtion ja Helsingin seudun kuntien välistä aiesopimusta. Aiesopimuksen mukaisesti kunnat lisäävät asemakaavoitusta yhdyskuntarakennetta eheyttävällä tavalla siten, että valmistuvissa asemakaavoissa osoitetaan vähintään 13 000 asunnon vuosituotantoa vastaava vuotuinen uusi rakennusoikeus. Uudistettavat kunnallistekniikka-avustukset, joita myönnetään kasvukeskusseuduilla, sidotaan kuntien välisen yhteistyön, yhdyskuntarakenteen eheytymisen ja kohtuuhintaisen asuntotuotannon toteutumiseen. Erityisesti kehyskuntien osalta valtion tukeman tuotannon edellytyksiä parannetaan uusien ns. omaksilunastettavien vuokra-asuntojen avulla. Tätä koskeva HE on annettu eduskunnalle kesäkuussa.

Aiesopimuksen toteutuminen aiesopimuskunnissa

Tavoite	Pitkän aikavälin tavoite/v	2009 arvio	2010 arvio
Uudet kaavat (asuntoa)	13 000	10 300	15 900
Koko asuntotuotanto (alkava)	13 000	8 000	8 500
Valtion tukema vuokra-asuntotuotanto (alkava)	2 600	7 000	7 000

Kaavoitusta sujuvoitetaan maankäyttö- ja rakennuslain tarkistusten ja asuntopoliittisen toimenpide-ohjelman pohjalta sekä edistämällä parhaiden kaavoituskäytäntöjen käyttöä kunnissa. Asemakaavoitusta ja rakentamisen lupamenettelyjä koskevan valituslupajärjestelmän toimivuutta seurataan.

Asuinalueiden kilpailukyvyn parantamiseksi ja segregaation ehkäisemiseksi toteutetaan ympäristöministeriön koordinoimaa poikkihallinnollista lähiöohjelmaa, johon osallistuvat myös sisäasiainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö sekä opetusministeriö.

Rakennusten energiatehokkuutta parannetaan

Rakennusten kokonaisenergiankulutus on 40 % Suomen koko energiankulutuksesta ja se aiheuttaa 30 % maamme kasvihuonekaasupäästöistä. Uudisrakentamisen energiatehokkuutta parantavat uudet rakentamismääräykset tulevat voimaan 1.1.2010. Uudet määräykset tiukentavat noin 30 % nykyistä määräystasoa. Rakentamismääräyksiä on tarkoitus muuttaa rakenteeltaan ja toteuttaa seuraavat tiukennukset uusittavana olevan rakennusten energiatehokkuusdirektiivin mukaisesti viimeistään vuonna 2012. Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin uudistaminen lisää merkittävästi sekä uudisrakentamisen että korjausrakentamisen ohjauksen tarvetta. Informaatio-ohjausta energiatehokkaasta rakentamisesta ja rakennusten kokonaisenergiakulutuksesta tehostetaan. Uusien tuoteryhmien energiamerkintää ja energiaa käyttävien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavia vaatimuksia valmistellaan.

Kerros- ja rivitalojen energiataloudellisten korjausten sekä ympäristöystävällisten lämmitystapamuutosten tukemista energia-avustuksilla jatketaan. Pientalojen korjausten tuki kanavoidaan pääasiallisesti ehdoiltaan parannetun kotitalousvähennyksen kautta.

Kehitetään rakennusten terveellisyyttä ja rakenteellista turvallisuutta

Rakennusten kosteus- ja homeongelmien vähentämiseksi jatketaan "Valtakunnalliset kosteus- ja hometalkoot"- toimenpideohjelmaa. Vuosille 2009—2013 ajoittuvan ohjelman tavoitteena on kosteus- ja homeongelmien aiheuttamien terveyshaittojen ja kansantaloudellisten menetysten systemaattinen vähentäminen sekä uusien kosteusvaurioiden syntymisen torjuminen uudis- ja korjausrakentamisessa.

Rakennusten rakenteellisen turvallisuuden parantamiseksi jatketaan onnettomuustutkinnan suositusten toimeenpanoa. Rakennusten turvallisuutta koskevien rakentamismääräysten uudistamista jatketaan. Kantavien rakenteiden mitoitusta koskevat määräykset nivelletään eurooppalaisiin suunnittelustandardeihin.

Eurooppalaisten sisämarkkinoiden kehittyminen kasvattaa rakennustuotteiden viranomaisperusteisen markkinavalvonnan tarvetta.

Valtion asuntorahaston takauskanta kasvaa nopeasti

Valtion tukeman asuntotuotannon kasvu lisää nopeasti valtiontakausten kokonaismäärää. Tuotanto keskittyy kasvukeskuksiin, mikä vähentää valtion takausriskiä. Myös aravalainakanta kohdistuu kasvukeskuksiin siten, että noin 70 % lainapääomasta on kuuden suurimman kasvukeskuksen alueella. Valtiokonttorin kunnittaisen luottoriskimallin mukaan lainapääomista on 96 % pienen tai vähäisen riskin kunnissa. Maksuongelmat keskittyvät väestöltään väheneville alueille ja johtuvat pääosin tyhjistä asunnoista. Ongelmissa olevissa taloissa lainapääomat ovat suuria, lyhennykset takapainotteisia ja vuokrien korottaminen vaikeaa. Ongelmia lievitetään tarvittaessa kohdekohtaisin tuki- ja huojennustoimin. Historiallisen matalalle painuneet korot lisäävät kiinnostusta aravalainojen ennenaikaisiin takaisinmaksuihin rahoituslaitoslainoilla, mitä helpotetaan valtiontakauksin. Väestöltään vähenevillä alueilla valtion laina- ja takausriskejä ehkäistään ennakoivin tukitoimin ja vapauttamalla taloja rajoituksista. Taloustilanteen heikkeneminen on alkanut näkyä valtion takaamien omistusasuntolainojen maksuviiveiden lisääntymisenä ja takauskorvausten odotetaan lisääntyvän.

	2006	2007	2008	2009 arvio	2010 arvio
Aravalainakanta (milj. euroa, tilanne 31.3.)	10 000	9 700	9 500	9 200	9 000
Vuokra- ja asumisoikeustalojen korkotukilainojen takaukset (milj. euroa, tilanne 31.12.)	3 600	3 900	4 200	5 000	6 000
Omistusasuntolainojen valtiontakausten vastuu (milj. euroa, tilanne 31.12.)	2 200	2 000	1 800	1 700	1 700
Maksuviiveellisten (270 päivää) aravalainojen osuus aravalainakannasta (tilanne 31.3.), %	0,17	0,16	0,15	0,18	0,20
Valtion takaaminen omistusasuntolainojen maksuviiveet % (tilanne, 31.3.)	0,12	0,17	0,31	0,50	0,75
Omistusasuntolainojen valtiontakauksista maksetut takauskorvaukset (1 000 euroa)	60	160	50	200	300
Arava-rajoituksista vapauttamiset (asuntoja)	3 300	4 500	2 100	2 000	2 000

Valtion tukema asuntojen uustuotanto, perusparantaminen ja asuntojen hankinta sekä muu asuntotuotanto vuonna 2008 ja arvio vuosista 2009—2010

	2008 asuntoa	2009 arvio asuntoa	2010 arvio asuntoa
Aloitetut uudet asunnot yhteensä	24 400	21 000	23 000
— asuntolainojen korkotuki	3 900	8 000	8 000
— korkotuettu välimalli	-	4 000	4 000
— muut asunnot	n. 20 500	9 000	11 000
Korjaustoiminnan korkotukilainoitus	9 038	11 400	11 400

Asuntojen hankinta			
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmä	900	1 500	2 500
— korkotukilainoitus, sosiaaliset vuokra-asunnot	60	100	500
Kotitalouksien asuntolainojen valtiontakaus[1)]	10 100	11 000	11 000

[1)] Kohdistuu pääosin hankintoihin, mutta myös korjauksiin ja rakentamiseen.

Asumisen eräiden tukitoimenpiteiden kehitys vuosina 2008—2010 (milj. euroa)

	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 esitys
Asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuus	479	1 670	1 670
Asuntotuotannon avustukset:			
— asuntojen korjaus- ja energia-avustukset	70,5	68,5	60,5
— suhdanneluonteinen korjausavustus	-	37,0	99,0
— käynnistysavustus	5,9	69,0	69,0
— avustukset erityisryhmille	84,5	110,0	85,0
— tervehdyttämisavustukset vuokra- ja asumisoikeustaloille	0,6	2,6	2,6
— purkuavustukset	0,4	2,0	2,0
— avustus kunnallistekniikan rakentamiseen	10,0	7,0	10,0
— aluekohtainen avustus kasvukeskusten kunnille	1,9	3,0	3,0
— aluekohtainen avustus väestöltään väheneville kunnille	-	0,6	0,6
— lainojen anteeksianto purettavien talojen osalta	0,3	3,5	3,5
— lainojen anteeksianto luottotappioiden vähentämiseksi	0,3	3,0	3,0
Asuntolainojen korkojen verovähennystuki (arvio)	880	760	630

01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 741 000 euroa.

Selvitysosa: Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus hoitaa valtion asuntorahastosta ja valtion talousarviosta rahoitettavia asuntojen korkotukilainoitukseen sekä valtion takauksiin ja avustuksiin liittyviä tehtäviä. Lisäksi se ohjaa kuntien asuntotointa ja valvoo yleishyödyllisten asuntoyhteisöjen toimintaa sekä osallistuu lainoihin ja takauksiin liittyvään riskienhallintaan.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskusta vahvistetaan erityisryhmien asumisen sekä korjausrakentamisen ja asuntokannan ylläpidon edistämisessä ottaen huomioon erityisesti energiatehokkuuden parantamisen, vanhenevan väestön asumistarpeet ja asuinalueiden kehittämisen. Toiminnassa painottuvat myös aiempaa enemmän asumisen ja asuntomarkkinoiden informaatiopalvelut.

Ympäristöministeriö asettaa Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuonna 2010:

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus

— painottaa toiminnassaan asuntorakentamisen elvytystoimenpiteiden tehokasta toimeenpanoa ja tuettavien hankkeiden toteutumista kustannustehokkain avoimin kilpailumenettelyin

— edistää erityisesti Helsingin seudun asuntotuotantoa käytössä olevilla tukikeinoilla

— kohdentaa erityisryhmien investointiavustukset kaikkein heikoimmille ryhmille ja kehittää erityisryhmien asumiseen liittyvää osaamista

— tukee ja edistää pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelman, valtion ja kaupunkien välisten aiesopimusten ja lähiöohjelmahankkeiden toteutumista

— edistää rakennusten energiatehokkuuden parantamista

— vahvistaa rooliaan asumiseen, asuinalueiden parantamiseen ja rakentamiseen liittyvässä kehittämistoiminnassa muun muassa osallistu-

malla Tekesin rahoittaman rakennetun ympäristön strategisen huippuosaamiskeskittymän työhön.

Eräiden toiminnan suoritteiden kehitys

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Lainapäätöksiä, kpl	301	279	600	600
ARAn myöntämät avustukset, maksatuksia kpl	856	816	900	900
Kuntien ja ympäristökeskusten myöntämät avustukset, maksatuksia kpl	4 653	4 275	6 000	6 000
Avustukset hissien rakentamiseen ja korjaamiseen, päätöksiä kpl	252	231	250	250
Avustukset terveyshaittojen poistamiseen, päätöksiä kpl	54	43	50	50
Luovutuksensaajan nimeämiset	88	122	100	100
Rajoituksista vapauttamisia, päätöksiä kpl	208	116	120	120
Omistusasuntolainojen takauskorvaukset, päätöksiä kpl	19	8	25	30
Tarkastuskäynnit (kuntien vuokrataloyhtiöt ja yleishyödylliset yhteisöt), kpl	21	10	5—10	5—10
Ohjauskäynnit, kuntien asuntotoimi, lkm	16	15	5—10	5—10
Korjaus- ja energia-avustusten tarkastuskäynnit (kunnat), kpl	15	6	5—10	5—10

Kustannusten jakautuminen toiminnoittain (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Lainoitustoiminta	1 402	1 587	1 722	1 800
Valvontatoiminta	1 077	1 040	800	770
Kehittämis- ja yhteistyötoiminta	1 275	1 516	1 350	1 231
Avustustoiminta	715	672	800	800
Viestintä ja asuntoalan kirjasto	150	118	140	100
Takaustoiminta	49	35	45	40
Yhteensä	4 668	4 968	4 857	4 741

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset ja työantajan kela-maksun poistaminen (josta kertaluonteista 16 000 euroa)	8
VaEL-maksun muutokset 2005—2010	-19
Tuottavuustoimet (-3 htv)	-105
Yhteensä	-116

2010 talousarvio	4 741 000
2009 I lisätalousarvio	—
2009 talousarvio	4 857 000
2008 tilinpäätös	4 968 000

37. Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aluearkkitehtitoiminnan menoihin.

Selvitysosa: Aluearkkitehtitoimintaa avustamalla edistetään maankäyttö- ja rakennuslain toteuttamista pienissä kunnissa. Aluearkkitehtitoiminnan piirissä on 65 avustusta saavaa kuntaa.

2010 talousarvio	500 000
2009 talousarvio	500 000
2008 tilinpäätös	800 000

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 49 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksista annetun lain (1184/2005) mukaisiin avustuksiin.

Määrärahasta käytetään korjaus- ja terveyshaitta-avustuksiin 46 500 000 euroa ja energia-avustuksiin 3 000 000 euroa. Jos määrää ei voida käyttää kokonaan nimettyyn tarkoitukseen, käyttämättä jäänyt määrä saadaan käyttää avustusten toiseen käyttötarkoitukseen.

Ennen vuotta 2006 korjaus- ja energia-avustuksista annetun lain (1021/2002) nojalla myönnetyt avustukset maksetaan valtion asuntorahaston varoista.

Selvitysosa: Lain 1184/2005 sallimista avustusten käyttötarkoituksista painotetaan hissien rakentamista sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjaamista kotona asumisen mahdollistamiseksi. Asuinyhteisöille myönnetään avustuksia energiakatselmusten kustannuksiin. Huoltokirjojen kustannuksia ei avusteta. Energiatehokkuuden parantaminen otetaan merkittävällä painoarvolla huomioon myönnettäessä korjaus- ja terveyshaitta-avustuksia.

2010 talousarvio	49 500 000
2009 talousarvio	68 500 000
2008 tilinpäätös	70 500 000

56. Suhdanneluonteiset avustukset asunto-osake- ja vuokrataloyhtiöiden korjauksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 99 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää suhdanneluonteisista avustuksista eräiden asuinrakennusten korjauksiin annetun lain mukaisiin avustuksiin. Avustusta ei myönnetä samaan hankkeeseen, jolle myönnetään korjaus- tai energia-avustusta momentilta 35.20.55 tai avustusta erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi momentilta 35.20.60.

Valtuus. Vuonna 2010 saa avustuksia myöntää yhteensä enintään 87 000 000 euroa. Valtuudesta saa käyttää enintään 37 000 000 euroa 1.4.—31.12.2010 myönnettäviin avustuksiin, joilla parannetaan rakennusten energiatehokkuutta tai siirrytään käyttämään uusiutuvia energianlähteitä.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi suhdanneluonteisista avustuksista eräiden asuinrakennusten korjauksiin annetun lain (178/2009) muuttamisesta. Suhdanneluonteisten avustusten myöntämistä nykyisin ehdoin jatketaan 31.3.2010 saakka, jonka jälkeen avustuksia myönnetään vain energiatehokkuuden parantamiseen tai uusiutuviin energianlähteisiin siirtymiseen.

Avustuskohteissa arvioidaan työllistyvän yhteensä 11 200 henkilötyövuotta, joista noin puolet työllistyisi välittömästi työmaalla.

Vuonna 2010 myönnettävistä avustuksista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 31 000 000 euroa vuonna 2010, 45 000 000 vuonna 2011 ja 11 000 000 vuonna 2012. Ennen vuotta 2010 myönnetyistä avustuksista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 68 000 000 euroa vuonna 2010 ja 20 000 000 euroa vuonna 2011.

2010 talousarvio	99 000 000
2009 I lisätalousarvio	37 000 000

60. Siirto valtion asuntorahastoon

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Korkotukilainat ja valtiontakaukset

Vuonna 2010 saa valtion asuntorahaston varoista tuettaviksi korkotukilainoiksi hyväksyä vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) mukaisia lainoja, korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetun lain (176/2009) mukaisia lainoja, omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain (1204/1993) mukaisia omakotikorkotukilainoja ja asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain (205/1996) mukaisia perusparannuslainoja yhteensä enintään 1 670 000 000 euroa.

Vuonna 2010 saa valtiontakauksesta aravalainan takaisinmaksamiseksi annetun lain (868/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 1 000 000 000 euroa.

Omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetun lain (204/1996) mukaisten valtionvastuiden kokonaismäärä saa vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa olla yhteensä enintään 2 200 000 000 euroa vuoden 2010 lopussa. Lisäksi vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain sekä omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain mukaisiin lainoihin tulee lainojen hyväksymisvaltuuden mukainen valtionvastuu.

Valtion asuntorahaston varoista maksetaan vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/1980), asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (1205/1993), korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetun lain, omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain, asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain ja oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain (639/1982) mukaiset korkotuet, korkohyvitykset ja luottovarauskorvaukset. Lisäksi asuntorahaston varoista katetaan vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:ssä, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 §:ssä, vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetussa laissa, korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetussa laissa, valtiontakauksesta aravalainan takaisin maksamiseksi annetussa laissa sekä omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetussa laissa tarkoitetut valtionvastuut. Asuntorahaston varoista maksetaan myös asuntosäästöpalkkion suorittamisesta ennen vuotta 1993 tehdyissä asuntosäästösopimuksissa annetun lain (702/2001) mukaiset asuntosäästöpalkkiot.

Lykkäykset, velkajärjestelyt ja akordit

Henkilökohtaisen aravalainan saajasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi voidaan vuonna 2010 aravalain 46 §:n ja arava-asetuksen (1587/1993) 28 §:n nojalla myöntää yhteensä enintään 120 000 euroa lykkäystä lainan korkojen, lyhennysten tai molempien maksamisesta.

Valtiokonttorilla on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä ja yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) 97 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkasaneerauksen yhteydessä luopua osasta valtion varoista myönnetyn asuntorahastoon takaisin maksettavan asuntolainan pääomaa ja korkoa.

Purettaessa pysyvästi tyhjilleen jääneitä aravavuokrataloja väestöltään vähenevillä alueilla saadaan vuonna 2010 valtion vastuulle aravarajoituslain (1190/1993) 17 a §:n mukaisesti jättää aravalainapääomia enintään 3 500 000 euroa. Lisäksi saadaan, jos se on välttämätöntä suurempien luottotappioiden estämiseksi asuntotarpeeltaan supistuvilla alueilla, valtion vastuulle aravarajoituslain 16 a §:n nojalla jättää aravalainapääomia yhteensä enintään 3 000 000 euroa vuonna 2010.

Avustukset

Vuonna 2010 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 85 000 000 euroa.

Vuonna 2010 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntää määräaikaisia käynnistysavustuksia yhteensä enintään 69 000 000 euroa niille, jotka rakennuttavat vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain mukaisia vuokra- tai asumisoikeusasuntoja muille kuin erityisryhmille. Käynnistysavustuksen suuruus on valtion ja Helsingin seudun kuntien väliseen aiesopimukseen sitoutuneissa ja sitä toteuttavissa kunnissa 15 000 euroa ja muissa kunnissa 10 000 euroa edellä tarkoitettua asun-

toa kohden, mikä vähennetään korkotukilainan määrästä.

Vuonna 2010 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää vuokra- ja asumisoikeustaloyhteisöjen talouden tervehdyttämisavustuksista annetun lain (1030/2008) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 2 600 000 euroa, josta Valtiokonttori saa käyttää enintään 100 000 euroa taloudellisissa vaikeuksissa olevien asuntoyhteisöjen talouden tervehdyttämistä ja kunnossapidon suunnittelua edistävistä selvityksistä ja toimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin.

Vuonna 2010 saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää asuntojen purkuavustuksia yhteensä enintään 2 000 000 euroa siten kuin aravavuokratalojen purkamiskustannuksiin myönnettävästä avustuksesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (79/2006) on tarkemmin säädetty.

Vuonna 2010 saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää määräaikaisia hankekohtaisia avustuksia yhteensä enintään 10 000 000 euroa siten kuin uusien asuntoalueiden kunnallistekniikan rakentamiseen vuosina 2010—2012 myönnettävistä valtionavustuksista annettavalla valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Lisäksi saadaan tehdä ehdollisia ennakkopäätöksiä mainittuun tarkoitukseen vuosina 2011 ja 2012 myönnettävistä avustuksista. Ehdollisten ennakkopäätösten mukaan myönnettävien avustusten määrä saa olla yhteensä enintään 20 000 000 euroa.

Vuonna 2010 saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää pääkaupunkiseudun ja sen lähialueen, Tampereen seudun, Turun seudun, Jyväskylän seudun, Kuopion seudun ja Oulun seudun kunnille määräaikaisia avustuksia lähiöiden kehittämiseen yhteensä enintään 3 000 000 euroa. Avustusta voidaan myöntää myös muulle kuin edellä mainittujen seutujen kunnalle, jos avustuksen myöntäminen kunnassa olevan lähiön kehittämiseksi on erityisen perusteltua. Avustettavan hankkeen kustannukset hyväksyy ja avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Myöntämisen edellytyksenä on, että asuntoalueen kehittämisestä laaditaan ympäristöministeriön hyväksymä kokonaisvaltainen suunnitelma. Avustusta voidaan myöntää asuinympäristön viihtyisyyden ja laadun kehittämiseen sekä turvallisuuden parantamiseen. Lisäksi avustusta voidaan myöntää edellä tarkoitettujen hankkeiden suunnitteluun ja organisointiin, asukkaiden yhteistilojen toteuttamiseen, alueiden ryhmäkorjaussuunnitelmien toimintamallien laatimiseen sekä pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelman mukaiseen asumisneuvojatoimintaan. Avustuksen määrä on enintään 20 % kustannuksista. Lähiöitä koskevissa tutkimus- ja selvityshankkeissa avustuksen määrä voi olla 100 %. Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen saajalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin. Lisäksi saadaan tehdä ehdollisia ennakkopäätöksiä mainittuihin tarkoituksiin vuonna 2011 myönnettävistä avustuksista. Ehdollisten ennakkopäätösten mukaan myönnettävien avustusten määrä saa olla yhteensä enintään 3 000 000 euroa. Ympäristöministeriö ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus saavat vuonna 2010 käyttää lähiöohjelman viestintään valtion asuntorahaston varoista yhteensä enintään 100 000 euroa, mikä vähennetään lähiöavustusten myöntämisvaltuudesta.

Vuonna 2010 saa valtion asuntorahastosta myöntää valtionavustuslain nojalla yhteensä enintään 600 000 euroa määräaikaisia hankekohtaisia avustuksia aravavuokra-asuntojen vähentyneestä kysynnästä kärsivien kerrostalovaltaisten alueiden kehittämiseksi. Alueiden tulee sijaita valtioneuvoston nimeämillä äkillisillä rakennemuutosalueilla tai kunnissa, joissa on runsaasti ylitarjontaa aravavuokra-asunnoista. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus nimeää hankealueet ja myöntää avustukset. Avustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että alueen kehittämisestä laaditaan kokonaissuunnitelma, joka kytkeytyy kunnan asuntoolojen kehittämiseen. Avustusta voidaan myöntää kunnille kehittämis- ja suunnittelukustannuksiin sekä niihin liittyviin hankekustannuksiin. Avustuksen määrä on enintään 35 % kustannuksista. Avustusta ei voida

myöntää, jos avustuksen saajalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin.

Varainhankintavaltuudet

Asuntorahastolla saa kerrallaan olla lainaa yhteensä enintään 3 500 000 000 euroa, josta pitkäaikaista enintään 1 000 000 000 euroa.

Selvitysosa: Elvytyssyistä poikkeuksellisen mittavaksi laajennettu asuntotuotantonnon korkotukilainavaltuus säilytetään 2010 vuoden 2009 mukaisella tasolla. Myös laissa korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi (176/2009) tarkoitettu korkotuki jatkuu vuonna 2010. Omistusasuntojen korkotukilainoja myönnetään edelleen sellaisten omakotitalojen rakentamiseen, joiden energiankulutus on matala.

Rakennusalan työllisyyden parantamiseksi sekä vuokra- ja asumisoikeusasuntojen rakentamisen vauhdittamiseksi tarkoitettujen käynnistysavustusten myöntämistä jatketaan valtion ja Helsingin seudun kuntien väliseen aiesopimukseen sitoutuneissa kunnissa 15 000 euron suuruisena ja muissa kunnissa 10 000 euron suuruisena asuntoa kohden vuonna 2010.

Kaavoitustavoitteiden saavuttamista tuetaan uudistettavilla 30 prosentin suuruisilla kunnallistekniikka-avustuksilla, joihin varataan vuosittain 10 milj. euroa vuosina 2010—2012. Avustukset sidotaan kohtuuhintaisen asuntotuotannon toteutumiseen, kuntien välisen yhteistyön edistämiseen ja yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen. Avustus kohdistuu kasvukeskuksiin painopisteenä Helsingin seutu.

Asuinalueiden kilpailukyvyn parantamiseksi ja segregaation ehkäisemiseksi toteutetaan ympäristöministeriön koordinoimaa lähiöiden sosiaalista eheyttä tukevaa poikkihallinnollista lähiöohjelmaa. Lähiöavustuksiin osoitetaan vuosittain 3 milj. euroa vuosina 2009—2011. Avustuksen tarkoituksena on lähiöiden asuinympäristön kehittäminen, niiden täydennysrakentamisen edistäminen ja sosiaalisen eheyden tukeminen. Ympäristöministeriön toimialalla voidaan myöntää avustuksia pääkaupunkiseudun seudun lisäksi Tampereen, Turun, Jyväskylän, Kuopion ja Oulun seuduille. Perustellusta syystä avustusta voidaan myöntää myös muulla seudulla olevan lähiön kehittämiseen.

Vähentyvän asuntokysynnän aiheuttamien ongelmien helpottamiseksi on käynnistetty määräaikainen projekti, johon osoitetaan yhteensä 2 milj. euroa vuosina 2006—2010. Tavoitteena on sosiaalisten vuokra-asuntojen vähentyneestä kysynnästä kärsivien kerrostalovaltaisten asuntoalueiden laadun kehittäminen sekä asuntokannan sopeuttaminen kysyntää vastaavaksi.

Vuonna 2010 valtion asuntorahaston velka vähenee. Asuntorahaston velka rahoitetaan kustannussyistä pääosin lyhytaikaisin velkasitoumuslainoin, joiden määräajoin tapahtuva erääntyminen ja uusiminen edellyttävät kyseistä velkakantaa suurempaa varainhankintavaltuutta.

Asuntorahaston rahoitusrakenteen arvioidaan muodostuvan vuonna 2010 seuraavaksi:

Arvio asuntorahaston rahoitusrakenteesta vuonna 2010	milj. €
Arvioitu saldo 1.1.2010	80
Tulot	
— Tulot asuntolainoista	650
— Tulot takausmaksuista	5
Menot	
— Korkotuki- ja avustusmenot	200
— Rahastojen velkojen menot	
— korot	55
— kuoletukset	170
— Siirto talousarvioon	228
Arvioitu saldo 31.12.2010	82

2010 talousarvio	—
2009 I lisätalousarvio	—
2009 talousarvio	—
2008 tilinpäätös	—

64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 350 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) rakennussuojelulain (60/1985) 11 ja 13 §:n nojalla suoritettaviin korvauksiin ja suojelun toteuttamisesta valtiolle aiheutuviin menoihin

2) maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 57 §:n 3 momentin mukaisiin avustuksiin kunnille

3) avustuksiin yksityisille omistajille, rakennusperinnön hoitoa edistäville yhteisöille, kunnille ja kuntayhtymille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen sekä säilyttämisen edellyttämiin selvityksiin ja tietopalveluun sekä

4) merkittäviin maisema-alueisiin ja kansallisiin kaupunkipuistoihin kuuluvan rakennetun ympäristön hoidon ja kunnostuksen avustuksiin.

Kunnille ja kuntayhtymille voidaan myöntää avustusta myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen hankkimiseksi, jos hankinnasta aiheutuvat kustannukset muodostuvat kunnan tai kuntayhtymän taloudelliseen asemaan nähden kohtuuttomiksi.

Avustusta rakennusperinnön hoitoon saa myöntää enintään 50 % toimenpiteiden kustannuksista. Erittäin arvokkaaseen, rakennustavaltaan tyypilliseen tai ainutlaatuiseen kohteeseen, johon uusi käyttötapa on vaikeasti sovitettavissa tai jolla on valtakunnallista merkitystä, voidaan avustusta myöntää tätä enemmän, kuitenkin enintään 80 % toimenpiteiden kustannuksista.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään pääasiassa yksityisten omistajien avustamiseen arvokkaan rakennusperinnön säilymisen turvaamiseksi suojeluarvojen mukaisella tavalla.

2010 talousarvio	2 350 000
2009 talousarvio	2 350 000
2008 tilinpäätös	2 350 000

(87.) Kuntarahoitus Oyj:n pääomittaminen (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2009 talousarvio	20 000 000

Pääluokka 36
VALTIONVELAN KOROT

Selvitysosa: Valtion velanhoidossa tavoitteena on velasta aiheutuvien kustannusten minimointi kuitenkin niin, että siitä aiheutuvat riskit kuten luottoriski, korkoriski, valuuttakurssiriski ja jälleenrahoitusriski pidetään hyväksyttävällä tasolla.

Lainanotto toteutetaan pääasiassa pitkäaikaisia euromääräisiä kiinteäkorkoisia sarjaobligaatioita hyväksi käyttäen. Tämä turvaa vallitsevissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa rahoituksen saatavuuden ja valtion maksuvalmiuden mahdollisimman edullisin kustannuksin.

Markkinoilla tyypillisesti vallitsevasta korkorakenteesta seuraa, että pitkäaikainen kiinteäkorkoinen varainhankinta on lyhytaikaisiin korkoihin sidottua velanottoa kalliimpaa. Korkoriskin hallinnan tarkoituksena on muuttaa velan korkokustannusten herkkyyttä yleisen korkotason muutoksille siten, että korkokustannukset olisivat pitkällä aikavälillä mahdollisimman matalat mutta kuitenkin niin, että korkotason mahdollinen odottamaton nousu ei lisää korkomenoja kestämättömällä tavalla. Euroalueen yleisen korkotason nousu yhdellä prosenttiyksiköllä lisäisi velan korkokustannuksia noin 250 milj. euroa vuonna 2010.

Valtiovarainministeriö on määritellyt budjettivelan tavoitteellisen korkoriskiaseman ns. vertailusalkun avulla. Vertailusalkku määrittää tilastolliseen analyysiin perustuvan velan optimaalisen korkorakenteen, joka valitulla riskitasolla minimoi kustannukset pitkällä aikavälillä. Budjettivelan korkoriskiasemaa suhteessa valittuun vertailusalkkuun säädellään valtiovarainministeriön asettamien riskirajojen puitteissa pääsääntöisesti johdannaissopimuksilla.

Velanhoidon toimenpiteet toteutetaan pääosin markkinaolosuhteiden mukaisesti ja siten toteutuma saattaa poiketa käytetyistä laskentaolettamuksista markkinaolosuhteiden niin edellyttäessä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2008—2010

		v. 2008 tilinpäätös 1000 €	v. 2009 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2010 esitys 1000 €	Muutos 2009—2010 1000 €	%
01.	**Valtionvelan korko**	**2 229 928**	**2 150 000**	**2 039 000**	**- 111 000**	**- 5**
90.	Valtionvelan korko (arviomääräraha)	2 229 928	2 150 000	2 039 000	- 111 000	- 5
09.	**Muut menot valtionvelasta**	**21 583**	**23 000**	**37 000**	**14 000**	**61**
20.	Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	21 583	23 000	37 000	14 000	61
	Yhteensä	**2 251 511**	**2 173 000**	**2 076 000**	**- 97 000**	**- 4**

01. Valtionvelan korko

90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 039 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionvelan korkojen, vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuvien korkojen sekä velkasalkun riskiaseman säätelemiseksi tehtyjen johdannaissopimusten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euromääräinen velka oli 31.12.2008 52 326 milj. euroa ja sen keskimääräinen nimelliskorko 3,5 %. Korkomenojen arvioinnissa laskentaoletuksena vuonna 2010 otettaville lainoille on käytetty 2,0 % lyhyttä korkoa alle kolmen vuoden korkojaksoille ja 4,0 % pitkää korkoa yli kolmen vuoden korkojaksoille.

Bruttomääräisistä menoista vähennettäviä tuloja ovat valtionlainoista saatavat korkotulot sekä valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot.

Määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)	
Tuotto-obligaatiolainat	4
Sarjaobligaatiolainat	1 768
Muut obligaatiolainat	40
Muut joukkovelkakirjalainat	6
Velkasitoumuslainat	130
Velkakirjalainat ja muut lainat	91
Yhteensä	2 039

2010 talousarvio	2 039 000 000
2009 talousarvio	2 150 000 000
2008 tilinpäätös	2 229 927 546

09. Muut menot valtionvelasta

20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 37 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion lainanoton ja velanhallinnan valmistelusta, lainojen ottamisesta ja liikkeeseenlaskusta, lainojen takaisinmaksusta ja johdannaissopimuksista aiheutuvien menojen, asiantuntija- ym. palkkioiden sekä muiden lainanoton ja velanhallinnan toteuttamiseen liittyvien menojen maksamiseen ja

2) selvitys- ja maksujärjestelmien käyttökustannuksiin sekä lyhytaikaisen tilapäisrahoituksen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon olemassa olevasta velkakannasta sekä vuosien 2009—2010 lainanotosta ja velanhoidollisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Liikkeeseenlasku- ja myyntikustannukset	19 800 000
Lunastus- ja asiamiespalkkiot	2 000 000
Saatujen käteisvakuuksien menot	14 000 000
Muut menot	1 200 000
Yhteensä	37 000 000

2010 talousarvio	37 000 000
2009 talousarvio	23 000 000
2008 tilinpäätös	21 583 081

Liite Hallituksen esitykseen Eduskunnalle
valtion talousarvioksi vuodelle 2010 [1]

TALOUDELLINEN KATSAUS

[1] Hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talousarvioesityksen tausta-aineistoksi.

Sisältö

Yhteenveto 5

1 Talousnäkymät 13
1.1 Kansainvälinen talous 13
1.2 Ulkomaankauppa 18
1.2.1 Vienti 18
1.2.2 Tuonti 19
1.2.3 Vaihtotase 20
1.3 Kotimainen kysyntä 21
1.3.1 Kulutus 21
1.3.2 Investoinnit 26
1.4 Kotimainen tuotanto 28
1.4.1 Alkutuotanto 28
1.4.2 Jalostus 29
1.4.3 Palvelut 31
1.4.4 Kokonaistuotanto 32
1.5 Työvoima 35
Kehikko: Nuorisotyöttömyys 38
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat 39
Kehikko: Elintarvikkeiden hinnat 43

2 Julkinen talous 45
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä 45
2.1.1 Arvioita finanssipolitiikan vaikutuksista 49
2.2 Valtionhallinto 50
2.2.1 Elvytyksen toimeenpano 54
Kehikko: Arvioita elvystystoimien mitoituksesta 57
2.2.2 Tuloarvioiden riskeistä 60

2.2.3 Budjetti ja vaalikauden menokehys 64
2.2.4 Budjettitalous ja kansantalouden tilinpito 67
2.3 Paikallishallinto 68
2.3.1 Kuntatalous ja varautuminen taantumaan 70
2.4 Sosiaaliturvarahastot 72
2.4.1 Työeläkelaitokset 72
2.4.2 Muut sosiaaliturvarahastot 73

Taloudellisia tapahtumia maaliskuussa 2009 – elokuussa 2009 77

Liitetaulut 85

Yhteenveto

Talouden kehitys vuosina 2009-2010

Maailmantalous supistui erittäin voimakkaasti vuoden 2008 jälkipuoliskolla ja ajautui syvään taantumaan kuluvan vuoden alkupuoliskolla. Reaalitalouden taantuman laukaisi rahoitusmarkkinoiden kriisiytyminen. Rahoitusmarkkinoiden tila on yhä epätasapainoinen pankkien taseiden hienoisesta parantumisesta huolimatta. Riskilisät, jotka heijastuvat luotonantoon ja korkotasoon, ovat alentuneet mutta ovat edelleen korkealla tasolla. Varsinkin pidempiaikaisen rahoituksen saatavuus tulee olemaan ongelmallista sekä pankeille että yrityksille lähitulevaisuudessa. Kansainvälinen talous alkaa toipua loppuvuotta kohden. Elpymisen vaikutukset tuntuvat meillä kohtalaisen hitaasti. Vaikka tuotannon jyrkin supistumiskierre on takanapäin, kansantalous supistuu meillä tänä vuonna 6 % ja kasvaa ensi vuonna vain vähän. Työttömyys jatkaa kasvuaan. Julkinen talous heikkenee voimakkaasti. Julkisen talouden nettoluotonannon ennustetaan kääntyvän alijäämäiseksi ensimmäisen kerran yli kymmeneen vuoteen ja laskevan -4,5 prosenttiin kokonaistuotannosta v. 2010.

Globaalin taloustaantuman seurauksena elvytystoimet monessa maassa ovat olleet tasoltaan ennätyksellisiä ja hyvin laaja-alaisia. Rahoitusjärjestelmän toimintaa on tuettu useilla tavoilla, esimerkiksi julkisen vallan takauksilla, ja lisäksi keskuspankkien harjoittama rahapolitiikka on ollut kasvua tukevaa. Finanssipolitiikan puolella julkista kulutusta on lisätty ja investointiohjelmia käynnistetty. Massiivisen julkisen elvytyksen tehokkuuden arviointi on kuitenkin vielä ennenaikaista, mutta on uskottavaa, että elvytystoimenpiteillä on ollut vaikutusta viimeaikaisiin rohkaiseviin tietoihin taloudellisesta aktiviteetista sekä ulkomailla että kotimaassa. Lähivuosien talouskehitystä arvioitaessa on otettava huomioon, että finanssipolitiikkaa joudutaan muuttamaan kireämmäksi julkisten talouksien suuren velkaantumisen takia ja myös elvyttävän finanssipolitiikan teho heikkenee ajan saatossa. Kestävälle kasvu-uralle palautuminen edellyttää luottamuksen vahvistumista ja markkinavetoisen kasvun käynnistymistä. Erityisesti on pidettävä huolta siitä, että julkisen vallan toimet eivät johda protektionismiin eivätkä myöskään syrjäytä yksityisen sektorin toimeliaisuutta ja sitä kautta tulevaa kasvupotentiaalia.

Maailmantalouden taantuma on siis alkanut osoittaa lientymisen merkkejä. On kuitenkin ennenaikaista sanoa taantuman jo olevan ohi. Joka tapauksessa lähivuosien kasvun odotetaan jäävän hitaaksi. Tuotannon kasvuvauhdin puoli vuotta jatkunut jyrkkä hidastuminen vaimeni vuoden 2009 toisella neljänneksellä samalla kun rahoitusmarkkinoiden ongelmat edelleen lievittyivät. Sekä yritysten että kotitalouksien odotukset ovat muuttuneet myönteisemmiksi. Kansainvälisillä osakemarkkinoilla talouden käänteeseen viittaavia merkkejä on ollut näkyvissä keväästä lähtien. Tuotantotarvikkeiden ja öljyn hinnat ovat kääntyneet uudelleen nousuun, kun varastot on saatu sopeutettua alemmalle kysynnän tasolle. Muutoksia vahvistaa korkojen aleneminen, mikä on siirtänyt kiinnostusta korkoinstrumenteista osake- ja raaka-ainemarkkinoille. Kansainvälinen inflaatio pysyy kokonaisuutena jatkossakin matalana, mutta deflaation vaara on vähäinen.

On syytä olettaa, että maailmantalouden elpyminen tulee olemaan hidasta, sillä mm. työttömyyden kasvu teollistuneissa maissa pitää kotitaloudet varovaisina. Elpymistä vaikeuttaa ja hidastaa myös se, että kriisi on yleismaailmallinen. Näyttää lisäksi siltä, että elpymisen ajoittuminen ja vahvuus vaihtelevat maittain ja alueittain. Tilanne on paras Aasian suurissa kehittyvissä talouksissa ja sen myötä kasvu alkaa kohentua vähitellen myös Japanissa. Yhdysvalloissa taloustilanteen arvioidaan vakiintuvan vuoden loppuun mennessä. Euroopassa toipuminen voi ajoittua hieman myöhemmäksi kuin muualla. Maailmankauppa supistuu tänä vuonna kymmenkunta prosenttia ja maailmantalous runsaan prosentin. Molempien kasvuksi arvioidaan ensi vuonna pari prosenttia, eli selvästi vuosikymmenen keskimääräistä vaimeampaa kasvua. Kansainvälisessä taloudessa on edelleen vallalla riskejä, joiden toteutuminen merkitsisi orastavan elpymisen lopahtamista. Luottotappioiden kasvu ja pankkien tasepuhdistusten keskeneräisyys etenkin Euroopassa voivat kärjistää rahoitusmarkkinoiden kriisiä uudelleen. Työttömyyden kasvu voi niin ikään hidastaa kulutuskysynnän elpymistä arvioitua enemmän.

Maailmankaupan supistuminen sekä suhdanneherkkien investointihyödykkeiden suuri paino Suomen viennissä ovat vaikuttaneet voimakkaasti viennistä riippuvaiseen taloudelliseen aktiviteettiimme. Bruttokansantuotteen supistuminen on vuoden 2009 alkupuolella ollut voimakasta. Myös kotimaassa on saatu alustavia arvioita taantuman pohjan lähestymisestä. Eritoten sekä kuluttajien että yritysten odotuksia kuvaavat barometriaineistot näyttäisivät toipumisen merkkejä vuoden jälkipuoliskolta alkaen. Talouden odotetaan siten piristyvän loppuvuotta kohden meilläkin. Tämä ei kuitenkaan ehdi vaikuttaa tätä vuotta koskevaan arvioon, vaan bruttokansantuotteen ennustetaan supistuvan Suomessa koko vuonna keskimäärin 6 %. Jos Suomen tärkeimpien kauppakumppaneiden taloudet elpyvät, vientiteollisuutemme ennakoidaan vetävän bruttokansantuotteemme ensi vuonna pieneen, noin puolen prosentin kasvuun.

Pitkään jatkunut vientivetoinen talouskehitys katkesi taantuman myötä. Viime vuonna viennin bkt-osuus nousi ennätykselliseen 47 prosenttiin. Taan-

tuman seurauksena Suomen perinteisten kauppakumppaneiden tuontikysyntä on ollut varsin heikkoa. Kuluvan vuoden alkupuoliskolla tavaraviennin arvo väheni runsaan kolmanneksen edellisen vuoden vastaavasta ajanjaksosta. Vienti on kuitenkin osoittanut vakiintumisen merkkejä. Kun suhdanteiden ennustetaan kääntyvän paremmaksi esimerkiksi Saksassa ja Ruotsissa loppuvuoden aikana ja raaka-aineiden hintojen normalisoituminen tukee Venäjän vähittäistä elpymistä, on olemassa perusteita Suomen viennin vahvistumiselle vuoden loppupuoliskolla. Silti vienti tulee tänä vuonna supistumaan 22 % ja myös vientihinnat alenevat tuntuvasti. Viennin määrän ennustetaan kasvavan ensi vuonna vain hiukan, noin 2 %.

Raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden tuonti vähentyy tänä vuonna tuntuvasti seuraten tiukasti teollisuuden tuotanto- ja vientinäkymien kehitystä. Varastojen sopeuttaminen kysyntää vastaaviksi osaltaan vähentää tuontia. Koneiden ja laitteiden tuonti vähenee merkittävästi, koska yritykset lykkäävät investointihankkeitaan. Kuluvana vuonna tuonnin määrä laskee noin viidenneksen ja tuontihinnat alenevat lähes 10 %. Vuonna 2010 tuonti jatkuu vaisuna vähentyen prosentilla. Kuluvana vuonna vaihtotaseen ylijäämä suhteessa kokonaistuotantoon alenee noin 1,5 prosenttiin viimeisen 10 vuoden keskimääräisestä 6 prosentista.

Kotitalouksien kulutusmenot kääntyivät laskuun vuosi sitten ja laskuvauhti kiihtyi alkuvuonna. Kulutuksen supistuminen on ollut laaja-alaista, sillä kotitaloudet ovat tinkineet sekä tavaroiden että palveluiden hankinnoistaan. Kun palkansaajien reaalipalkat kuitenkin kohosivat alkuvuonna lähes kolme prosenttia viime vuodesta, ovat kuluttajat lisänneet säästämistään merkittävästi. Toisaalta kotitalouksien velkaantuneisuuden kasvu jatkui vuoden alkupuoliskolla, vaikkakin hitaampana kuin vuotta aiemmin. Heikentyneen työllisyystilanteen takia kotitalouksien yhteenlasketut käytettävissä olevat reaalitulot eivät tänä vuonna lisäänny, vaikka palkkojen keskimääräinen nousu jatkuu ja valtio on keventänyt tuloverotusta. Säästämisasteen samalla kohotessa kulutus supistuu tänä vuonna lähes kolme prosenttia. Ostovoima kääntynee niukkaan kasvuun ensi vuonna, mutta työttömyyden edelleen lisääntyessä kotitalouksien varovaisuus jatkunee ja kulutus supistuu edelleen hieman.

Investoinnit vähenevät tänä vuonna noin kymmenellä prosentilla. Kaikkien tehdasteollisuuden toimialojen investoinnit alenevat, ja erityisesti metsä-, kone- ja metalliteollisuudessa lasku on voimakasta. Myös asuinrakennusinvestointien määrä vähenee tänä vuonna, mutta todennäköisesti ei enää ensi vuonna. Maa- ja vesirakennusinvestoinnit pienenevät tänä vuonna, mutta kääntyvät nousuun v. 2010. Kone- ja laiteinvestoinnit laskevat molempina vuosina. Kaikkiaan kokonaisinvestoinnit alenevat ensi vuonna vielä 5-6 %.

Teollisuustuotanto vähenee kuluvana vuonna enemmän kuin esimerkiksi lamavuonna 1991. Alhaisen vientikysynnän johdosta teollisuustuotanto laskee 15 % edellisestä vuodesta. Tuotannon pudotus on laaja-alaista ja koskettaa teollisuuden toimialoja laidasta laitaan pudotuksen ollessa voimakkainta met-

säteollisuudessa. Myös palvelujen tuotanto tulee supistumaan. Työttömyyden lisääntyminen ja yritysten kustannusten leikkaaminen vähentävät sekä kuluttajille että teollisuusyrityksille suunnattujen palvelujen kysyntää viime vuodesta.

Kuluvana vuonna työpaikat vähenevät erityisesti viennin supistumisen mutta myös kotimaisen kysynnän laskun johdosta. Työllisten määrä jää yli 90 000 pienemmäksi kuin v. 2008 ja työllisyysaste alenee alle 68 prosentin. Työttömyysaste nousee tänä vuonna keskimäärin 9 prosenttiin. Vuonna 2010 työvoiman kysyntä jatkaa laskuaan noin 70 000 hengellä työllisyysasteen alentuessa 66 prosentin tuntumaan eli kymmenen vuoden takaiselle tasolleen. Työttömyysaste nousee keskimäärin 10½ prosenttiin ja työttöminä on noin 280 000 henkilöä. Vakavaksi ongelmaksi nousee työttömyysaikojen pidentyminen ja sitä kautta myös rakenteellinen työttömyys alkaa lisääntyä.

Raaka-aineiden hinnat ovat olleet lievässä nousussa viime vuoden loppupuoliskolla tapahtuneen voimakkaan alentumisen jälkeen. Teollisuuden tuottaja- ja tuontihintojen kuukausikuvaajat seurannevat vähitellen raaka-aineiden hintauraa. Kuluttajahintojen nousu on lähes pysähtynyt ja joinakin kuukausina indeksi vielä alenee edelliseen kuukauteen verrattuna. Hintoja alentaa vielä lainakorkojen, asuntojen ja polttonesteiden halpeneminen, mutta loppuvuoden käänne on jo näkyvissä. Vuoden alkupuolella toteutettu alkoholi- ja tupakkatuotteiden veronkorotus nostaa hintatasoa vajaalla puolella prosentilla. Lokakuussa alkoholiveroa tullaan vielä korottamaan uudelleen kun taas elintarvikkeiden arvonlisäveroa alennetaan viidellä prosenttiyksiköllä. Vuonna 2009 kuluttajahintaindeksin vuosikeskiarvo tulee nousemaan vain 0,1 %. Vuonna 2010 tuonti- ja tuotantohinnat jatkavat maltillista nousua ja työvoimakustannusten nousu tulee myös olemaan hidasta. Asuntohinnat ja korot eivät enää alene. Kuluttajahintojen nousuksi ennustetaan hiukan yli yksi prosenttia.

Bruttokansantuote, määrän muutos %

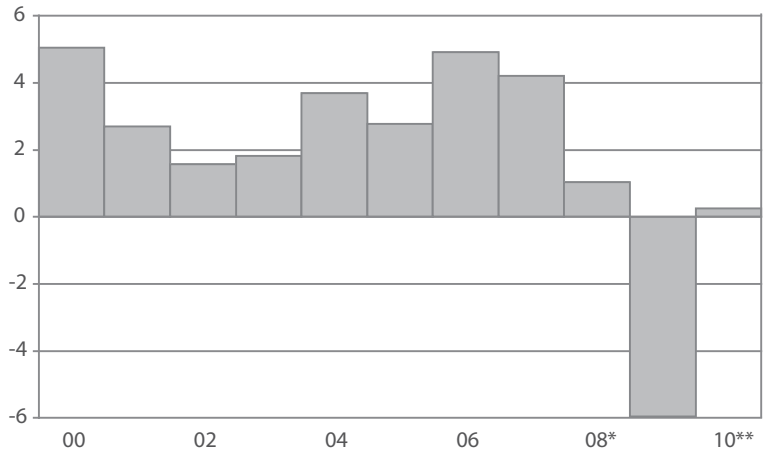

Lähde: Tilastokeskus, VM

Työttömyysaste ja uudet avoimet työpaikat, trendi

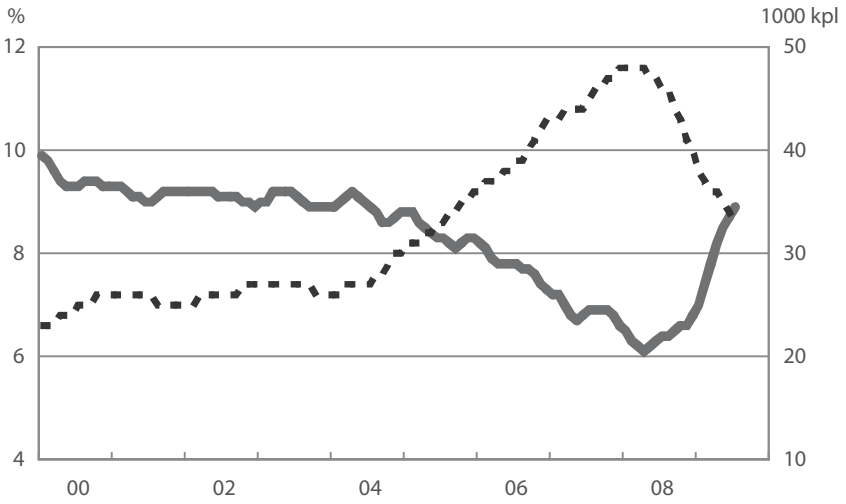

Lähde: Tilastokeskus

Suomen julkinen talous on ajautumassa vaikeaan tilanteeseen talouskriisin seurauksena. Taloudellista aktiviteettia on pyritty vauhdittamaan julkisen vallan toimenpitein mutta samalla joudutaan kantamaan aiempaa enemmän huolta julkisen talouden pidemmän aikavälin rahoitusaseman kestävyydestä. Velanoton voimakas kasvu rajoittaa finanssipolitiikan liikkumavaraa. Mitä pidempiaikaisemmiksi kriisin vaikutukset julkiseen talouteen muodostuvat, sitä enemmän finanssipoliittisessa päätöksenteossa joudutaan antamaan painoa julkisen talouden rahoitusasemalle muiden finanssipoliittisten tavoitteiden kustannuksella.

Vuodesta 1998 ylijäämäisenä pysynyt julkisen talouden rahoitusjäämä kääntyy tänä vuonna reilusti alijäämäiseksi ja alijäämä syvenee edelleen v. 2010. Rahoitusasema heikkenee ennusteen mukaan tänä vuonna lähes 13 mrd. euroa viime vuodesta eli 7 prosenttiyksikköä suhteessa kokonaistuotantoon, mikä on suurempi pudotus kuin lamavuonna 1991. Tämä on Latvian ohella korkein kuluvaa vuotta koskeva arvio EU-maiden osalta. Karkeasti puolet muutoksesta aiheutuu meillä päätösperäisistä toimista, ts. veronkevennyksistä ja menonlisäyksistä, puolet suhdanneherkkien verotulojen automaattisesta pienenemisestä ja työttömyys- yms. suhdanneherkkien julkisten menojen kasvusta. Huolimatta suhdannenäkymien hienoisesta kohenemisesta v. 2010 julkisyhteisöjen rahoitusasema heikentyy edelleen 3,3 mrd. euroa, ja kolmen prosentin alijäämäraja rikkoutuu ensimmäisen kerran Suomen EMU-jäsenyyden aikana. Finanssipolitiikka on kasvua tukevaa sekä tänä että ensi vuonna.

Valtion (kansantalouden tilipidon mukainen) rahoitusasema heikkenee parissa vuodessa 7 prosenttiyksikköä suhteessa bruttokansantuotteeseen veroelvytyksen, verokertymien suuren pudotuksen, heikossa suhdannetilanteessa

automaattisesti nousevien menojen sekä menoelvytyksen vuoksi. Veropohjan kuten yritysten tulosten, yksityisen kulutuksen, pääomatulojen ja työtulojen supistuminen näkyvät verokertymän alenemisena. Samanaikaisesti valtion menot jatkavat verrattain voimakasta kasvua.

Valtionvelka oli vuoden 2008 lopussa 54 mrd. euroa. Nimellisesti velan määrä on supistunut lähes 10 mrd. eurolla viimeisen viiden vuoden aikana. Talouskriisin seurauksena velan määrä lisääntyy pelkästään tänä ja ensi vuonna yhteensä 23 mrd. eurolla.

Kuntatalouden ja erityisesti yhteisöverosta riippuvaisten kuntien tila kiristyi alkuvuonna 2009 yhteisöverotulojen romahdettua nopeasti. Vuodesta 2010 on tulossa koko kuntakentälle erittäin vaikea, kun kunnallisveropohja pysyy heikkona työttömyyden lisääntyessä. Heikon verotulokehityksen lisäksi kuntataloutta rasittavat tänä ja ensi vuonna nykyisten sopimuskorotusten aiheuttama ansiotason nousu ja työttömyyssidonnaisten menojen kasvu.

Kuntasektorin nettoluotonanto painuu tänä vuonna noin -0,5 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon. Vuoden 2010 tasapainokehitys riippuu pitkälti kuntien tulevista kunnallis- ja kiinteistöverotukseen sekä menojen kasvun hillintään liittyvistä päätöksistä. Myös seuraavan palkkasopimuksen ratkaisut vaikuttavat kuntatalouden tilaan keskeisesti. Menojen kasvun hidastumisesta ja valtion mittavista toimenpiteistä huolimatta kuntien nettoluotonanto pysyy v. 2010 -0,5 prosentissa.

Taantuman aiheuttama maksupohjan heikkeneminen ja eläkemenojen kasvu ovat pienentämässä työeläkerahastojen ylijäämää kuluvana ja ensi vuonna. Työeläkelaitosten ylijäämä supistuu 2,5 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon v. 2010. Muut sosiaaliturvarahastot, Kansaneläkelaitos ja Työttömyysvakuutusrahasto vastaavat perusturvasta ja ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta. Rahastojen pienen ylijäämän ennustetaan kääntyvän 0,3 % / bkt alijäämäksi kuluvana vuonna. Muutos johtuu lähinnä Työttömyysvakuutusrahaston talouden kääntymisestä alijäämäiseksi. Vuonna 2010 alijäämän ennustetaan kasvavan 0,4 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

Valtionvelka

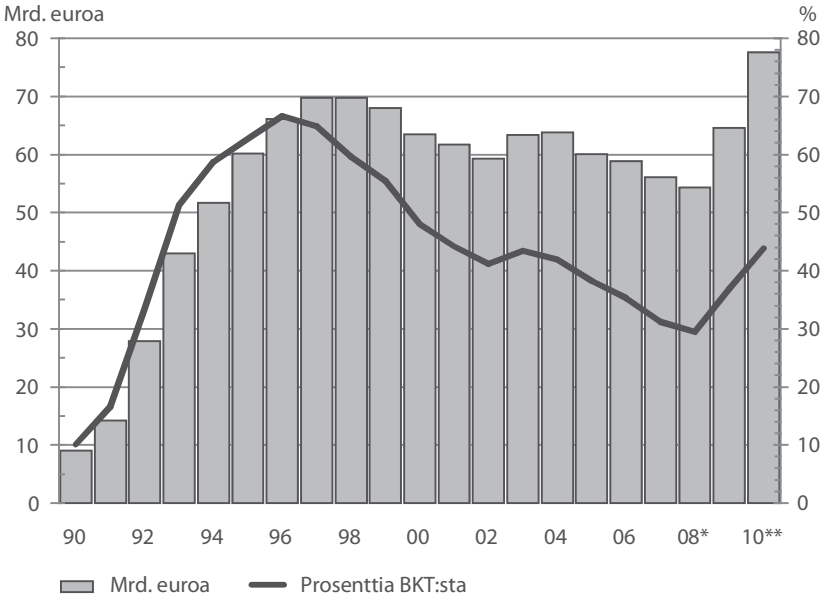

Lähde: Valtiokonttori, VM

Valtion rahoitusjäämä

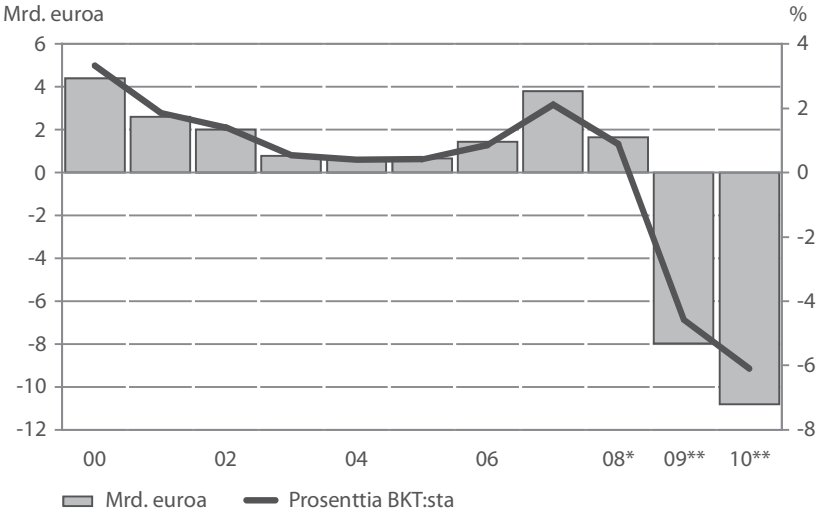

Lähde: Tilastokeskus, VM

Keskeiset ennusteluvut

	2008* mrd. euroa	2006	2007*	2008*	2009**	2010**
		määrän muutos, prosenttia				
Bruttokansantuote markkinahintaan	185	4,9	4,2	1,0	-6,0	0,3
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	79	7,8	6,5	7,0	-19,0	-1,2
Kokonaistarjonta	264	5,7	4,9	2,8	-9,9	0,0
Tavaroiden ja palvelujen vienti	87	11,8	8,1	7,3	-22,0	1,8
Kulutus	137	3,0	2,5	1,9	-1,7	-0,2
yksityinen	96	4,1	3,3	1,9	-2,9	-0,3
julkinen	41	0,6	0,8	2,0	1,2	-0,1
Investoinnit	38	4,8	8,7	0,3	-10,1	-5,5
yksityiset	33	6,6	9,0	0,4	-11,4	-5,4
julkiset	5	-6,8	6,8	-0,3	-1,5	-6,1
Kokonaiskysyntä	264	5,7	4,9	2,8	-9,9	0,0
kotimainen kysyntä	178	3,0	3,3	0,6	-4,0	-0,7

	2006	2007*	2008*	2009**	2010**
Palvelut, määrän muutos, %	3,2	2,4	1,4	-2,5	0,0
Koko teollisuus, määrän muutos, %	10,5	8,6	0,1	-14,0	1,3
Työn tuottavuus, muutos, %	3,5	2,5	-0,4	-0,4	2,3
Työllisyysaste, %	68,9	69,9	70,6	67,8	66,1
Työttömyysaste, %	7,7	6,9	6,4	9,0	10,5
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,6	2,5	4,1	0,1	1,2
Ansiotasoindeksi, muutos, %	2,9	3,4	5,6	4,2	3,0
Vaihtotase, mrd. euroa	8,2	7,3	4,8	2,6	3,6
Vaihtotase, % BKT:sta	4,9	4,0	2,6	1,5	2,0
Lyhyet korot (Euribor 3 kk), %	3,1	4,3	4,8	1,5	2,0
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	3,8	4,3	4,3	3,8	4,1
Julkisyhteisöjen menot, % BKT:sta	48,7	47,3	49,0	54,6	55,8
Veroaste, % BKT:sta	43,4	42,9	43,0	41,6	41,0
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta	3,9	5,2	4,4	-2,7	-4,5
Valtion rahoitusjäämä, % BKT:sta	0,9	2,1	0,9	-4,6	-6,1
Julkisyhteisöjen bruttovelka (EMU), % BKT:sta	39,3	35,2	34,2	41,4	48,2
Valtionvelka, % BKT:sta	35,3	31,2	29,4	36,9	43,9

1 Talousnäkymät

1.1 Kansainvälinen talous

Asunto- ja rahoitusmarkkinoiden ongelmien käynnistämä poikkeuksellisen syvä maailmantalouden taantuma on alkanut osoittaa lientymisen merkkejä. Tuotannon kasvuvauhdin puoli vuotta jatkunut jyrkkä hidastuminen vaimeni vuoden 2009 toisella neljänneksellä, samalla kun rahoitusmarkkinoiden ongelmat edelleen lievittyivät. Odotukset paremmasta ovat muutenkin vahvistuneet. Osakemarkkinoilla talouden käänteeseen viittaavia merkkejä on ollut näkyvissä keväästä lähtien. Tuotantotarvikkeiden ja öljyn hinnat ovat kääntynyt uudelleen nousuun, kun varastot on saatu sopeutettua alemmalle kysynnän tasolle. Muutoksia vahvistaa korkojen aleneminen, mikä on siirtänyt kiinnostusta korkoinstrumenteista osake- ja raaka-ainemarkkinoille. Kysynnän laimeus on alentanut tuottaja- ja kuluttajahintoja, mutta muutos selittyy huomattavassa määrin mm. edellisen vuoden korkealla öljyn hinnalla. Jatkossakin inflaatio pysyy matalana, mutta deflaation vaara on vähäinen.

Taantuma ei kuitenkaan ole vielä varmuudella ohi. Kohenemisesta huolimatta rahoitusmarkkinat eivät ole normalisoituneet. Voimakkaasti kasvua tukevaa finanssipolitiikkaa on muutettava asteittain kireämmäksi ja varallisuusarvojen lasku lisää kotitalouksien säästämistä etenkin siellä, missä varallisuusesineiden hintojen pudotus on ollut jyrkkä. Työttömyyden kasvu lisää kotitalouksien varovaisuutta. Elpymistä vaikeuttaa ja hidastaa myös se, että kriisi on yleismaailmallinen.

Onkin syytä olettaa, että maailmantalouden elpyminen tulee olemaan hidasta. Näyttää myös siltä, että sen ajoittuminen ja vahvuus vaihtelevat maittain ja alueittain. Tilanne on paras Aasian suurissa kehittyvissä talouksissa ja sen myötä kasvu on alkanut kohentua myös Japanissa. Yhdysvalloissa taloustilanteen arvioidaan vakiintuvan vuoden loppuun mennessä. Euroopassa toipuminen näyttää käynnistyvän odotettua aiemmin.

Maailmankauppa supistuu tänä vuonna kymmenkunta prosenttia ja maailmantalous runsaan prosentin. Molempien kasvuksi arvioidaan ensi vuonna pari prosenttia.

Yhdysvalloissa talouden supistuminen nopeutui kuluvan vuoden alussa 6,4 prosenttiin edellisestä neljänneksestä vuosivauhtina mitaten. Vuoden toisella

neljänneksellä supistuminen oli enää yhden prosentin luokkaa. Käänne taloudessa on saatu aikaan vahvasti elvyttävän raha- ja finanssipolitiikan turvin. Pankkien ja rahoituslaitosten asemaa on pönkitetty ja ohjauskorko on painettu 0-0,25 prosentin haarukkaan. Helmikuussa käynnistettiin elvytyspaketti, joka suhteutettuna bruttokansantuotteeseen on yli 5 % vuosina 2009–2011. Rahoitusmarkkinoiden vakauttamiseksi tehty pankkien kriisinsietokyvyn testaus ja tulosten julkistaminen ovat lisänneet rahoitusmarkkinoiden vakautta.

Useat indikaattorit viittaavat talouskehityksen kohenemisen jatkumiseen. Työttömyysaste on toki noussut jo 9,4 prosenttiin, mutta niin työ- kuin asuntomarkkinoillakin pahin syöksy näyttää olevan ohi. Varastosykli on kääntynyt ja teollisuustuotannon pohja ollaan saavuttamassa. Tämä vahvistaa odotuksia talouden vakautumisesta vuoden loppuun mennessä. Aktiviteetin taso pysyy kuitenkin suhteellisen matalana, sillä rahoitusmarkkinoiden tila hillitsee investointeja ja kasvava työttömyys matalien asuntohintojen ohella leikkaa kulutusta.

Ennen pitkää taloudella on edessään vakavia haasteita. Miten purkaa rahoitusmarkkinoiden vakauttamiseksi tehdyt mittavat toimet ja massiivinen likviditeetin lisäys. Paisuva julkinen talous on asteittain vakauttava tilanteessa, jossa kotitaloudet ovat pahasti velkaantuneita, tuotannon kasvu pysyy hitaana ja terveydenhoitojärjestelmä olisi uudistettava.

Tänä vuonna tuotannon arvioidaan supistuvan 2,2 %. Ensi vuonna voidaan päästä jo prosentin kasvuun.

Euroalueella tuotannon jo vuoden jatkunut supistuminen edelliseen vuosineljännekseen nähden nopeutui kuluvan vuoden alussa 2,5 prosenttiin. Rahoituskriisi lamaannutti yritystoimintaa pahasti. Tuotantoa, varastoja ja investointeja on kysynnän puutteen ja rahoitusongelmien takia leikattu jyrkästi. Vuoden toisella neljänneksellä tilanne ei kuitenkaan enää huonontunut ja euroalueen tuotannon supistuminen päättyi.

Yhdysvaltain tavoin kriisiä on torjuttu turvaamalla pankkien rahoitus sekä keventämällä raha- ja finanssipolitiikkaa. Keskuspankki on alentanut ohjauskoron yhteen prosenttiin, eikä toistaiseksi näe tarvetta muuttaa ohjauskorkoa. Pankkien kriisinsietokykyä testataan samoin kuin Yhdysvalloissa.

Maittain tarkastellen ongelmien vakavuus vaihtelee. Talouskehitys on odotettua parempaa Ranskassa ja Saksassa. Suurimmissa vaikeuksissa ollaan siellä, missä ylikuumeneminen pahiten riistäytyi käsistä. Irlannissa tuotanto on supistunut erittäin jyrkästi ja työttömyys on siellä ja Espanjassa kivunnut korkeaksi. Koko euroalueella työllisyyden heikkeneminen jyrkkään taantumiseen nähden on ollut suhteellisen hidasta. Työttömyysaste olisi selvästi korkeampi kuin nykyinen runsas 9 %, ellei työttömyyden nousua olisi padottu mm. tukemalla autojen kysyntää ja käyttämällä sopeutuskeinona julkisin varoin tuettua lyhennettyä työaikaa.

Toistaiseksi tilanne on kuitenkin paranemassa, sillä sekä kuluttajien että yritysten luottamus on osoittanut toipumisen merkkejä. Uusien tilausten määrä on kääntynyt nousuun. Varastojen supistuminen on päättymässä ja vienti on

alkanut toipua. Toisen vuosineljänneksen tuotannon supistuminen jäikin paljon ennakoitua pienemmäksi. Aiemmat arviot siitä, että talous toipuisi vasta ensi vuoden puolivälissä voivatkin siten olla liian varovaisia. Täytyy kuitenkin muistaa, ettei rahoitusmarkkinoiden ongelmia ole täysin ratkaistu ja että luottotappioiden kasvu uhkaa leikata pankkien rahoitusmahdollisuuksia. Myös tukitoimet ovat väliaikaisia. Kotitalouksien kulutus on toistaiseksi supistunut vain vähän, mutta ensi vuonna lähes 12 prosenttiin nouseva työttömyys voi leikata kulutusta odotettua pahemmin.

Talouskriisi on heijastunut voimakkaasti julkisen talouden tasapainoon. Yhä useampi maa on ajautumassa liiallisen alijäämän tilaan. Julkinen tasapaino suhteessa bruttokansantuotteeseen heikkenee tänä vuonna ainakin 3 prosenttiyksikköä ja suhteellinen alijäämä alkaa ensi vuonna lähestyä 7 prosenttia.

Euroalueen tuotannon arvioidaan supistuvan tänä vuonna 3,9 % ja kasvavan ensi vuonna 0,8 %.

Ruotsin tilanne muistuttaa monessa suhteessa omaamme. Maan vienti suuntautuu markkinoille ja tuotteisiin, joiden kysyntä on supistunut jyrkästi. Talouden taantumisen arvioidaan kuitenkin hidastuvan ja päättyvän vuoden jälkipuoliskolla. Kruunun devalvoitumisesta sekä elvyttävästä finanssi- ja rahapolitiikasta huolimatta aktiviteetin palautuminen on hidasta. Vientiteollisuus ei tällä kertaa kykene nostamaan maan taloutta sitä vauhtia kuin taantumissa aiemmin. Tuotanto vähenee 5,5 % ja kasvaa ensi vuonna vajaan prosentin. Julkisen talouden alijäämä nousee suhteessa bruttokansantuotteeseen 4,6 prosenttiin ja työttömyysaste kohoaa 11,5 prosenttiin v. 2010. Työllisyyden arvioidaan supistuvan vuosina 2009–2011 yhteensä 300 000 henkilöllä.

Iso-Britannia kärsii asunto- ja finanssimarkkinoiden ylikuumenemisen synnyttämistä ongelmista. Tuotanto supistui vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 2,4 % edellisestä neljänneksestä ja toisella 0,8 %. Supistuminen on ollut odotettua jyrkempää. Heikko punta tukee viennin kasvua, mutta talouden elpyminen on vaisua, ellei kysynnän kasvu pian käynnisty vientimarkkinoilla. Finanssipolitiikka ei enää tue kasvua ja kotimaista kysyntää rajoittaa vähäinen pankkien kilpailu, mikä leikkaa luotonantoa ja lisää sen kustannuksia. Yksityinen kulutus supistunee v. 2009 yli 3 %. Tuotannon arvioidaan vähenevän 4,2 %.

Japania taantuma käsittelee kovin ottein. Enimmillään liki 50 % supistunut vienti aleni vielä kesäkuussakin yli kolmanneksen edellisvuodesta. Teollisuustuotanto on kuitenkin kasvanut jo neljä kuukautta peräkkäin ja kasvun odotetaan jatkuneen kesän yli. Koko vuonna sen arvioidaan silti supistuvan noin viidenneksen. Useiden muihin Aasian maiden valuuttoihin nähden vahva jeni hidastaa viennin kasvua. Yritykset leikkaavat kustannuksia ja reaaliansioiden arvioidaan supistuvan jo kolmantena perättäisenä vuonna. Työttömyys on alkanut nousta, mikä lisää koitalouksien varovaisuutta ja hillitsee kulutusta. Keskuspankki on alentanut ohjauskoron 0,1 prosenttiin ja lisännyt likviditeettiä ostamalla osakkeita sekä valtion ja yritysten velkakirjoja. Finanssipolitiikka elvyttää taloutta vahvasti. Julkisen talouden alijäämän arvioidaan v. 2009 yltä-

vän 9 prosenttiin ja julkinen velka lähestyy 200 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kokonaistuotanto supistunee tänä vuonna 5,5 % ja nousee viennin tuella vain hieman tätä suuremmaksi ensi vuonna.

Kiinan talouskasvu kiihtyi toisella vuosineljänneksellä 7,9 prosenttiin ensimmäisen neljänneksen 6,1 prosentista. Massiivinen elvytys, jolla kotimaan kysyntää on tuettu, alkaa tuottaa tulosta. Kiinan koko vuodelle tavoittelema 8 prosentin kasvu näyttää entistä todennäköisemmältä. Yrityksiltä veroja on saatu kerättyä ennakoitua vähemmän ja valtiontalouden alijäämä ylittänee tänä vuonna ennakoidun 3 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtiotaloutta suurempi alijäämä ei vielä rasita pahemmin, sillä kotimaisista lähteistä rahoitettu julkinen velka on suuruudeltaan vain 18 % bruttokansantuotteesta. Paikallishallinnolle elvytyspaketin massiivisten hankkeiden toteuttaminen on vaikeampaa, sillä lain velvoitus ylläpitää tasapainoista budjettia rajoittaa lainanottoa. Keskushallinto joutuneekin edelleen lisäämään alueellista rahoitusta. Valtion omistamien pankkien luotonanto on lisääntynyt jyrkästi, mikä lisää ylikuumenemisen vaaraa ja uhkaa paisuttaa hoitamattomien lainojen määrää. Uhka on tiedostettu, markkinakorot ovat nousseet ja uusien lainojen myöntämistä seurataan tarkemmin.

Venäjällä tuotannon supistumisvauhti on myös hidastunut. Vuoden alkupuoliskon 10,1 prosentin taantuma oli odotettua pienempi. Työttömyyttä on kyetty rajaamaan valtion interventioin ja painostamalla yrityksiä pitämään henkilöstönsä. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot lisääntyivät kesäkuussa ja olivat vain prosentin pienemmät kuin vuotta aiemmin. Vähittäiskauppa kasvoi kesäkuussa hieman, mutta mm. autokauppa on supistunut vuoden alkupuoliskolla 55 %. Hallituksen korkean öljyn hinnan aikana keräämä 137 mrd. dollarin vararahasto on supistunut 56 mrd. dollariin ja se on tyhjä jo ensi vuonna. Rahaa on käytetty kotimaisten pankkien ja tärkeiden yritysten pelastamiseen. Hallitus ei ole leikannut menojaan ja ensi vuonna valtiontalouden alijäämän arvioidaan nousevan 7,5 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Talouden eteen voi tulla uusia uhkia jo ensi vuonna. Hoitamattomat lainat rasittavat pankkisektoria pahasti. Keskuspankki on alentanut takaisinlainauskoron puolella prosenttiyksiköllä 11 prosenttiin. Inflaation vauhdittumisesta huolimatta mittavampaa koron lisäalentamista vaaditaan velallisten tilanteen helpottamiseksi. Venäjän talous supistuu tänä vuonna 7 % ja kasvanee v. 2010 pari prosenttia.

Bruttokansantuote

	2006	2007*	2008*	2009**	2010**
	määrän muutos, prosenttia				
Yhdysvallat	2,7	2,1	0,4	-2,2	1,0
Japani	2,0	2,3	-0,7	-5,5	1,0
EU-27	3,2	2,8	0,9	-4,1	0,5
Saksa	3,2	2,5	1,3	-5,1	1,3
Ranska	2,2	2,3	0,4	-2,3	0,9
Italia	2,0	1,6	-1,0	-4,1	0,7
Iso-Britannia	2,9	2,6	0,7	-4,2	0,5
Espanja	3,9	3,7	1,2	-3,5	0,2
Ruotsi	4,2	2,6	-0,2	-5,3	1,5
Tanska	3,3	1,6	-1,2	-2,9	1,1
Suomi	**4,9**	**4,2**	**1,0**	**-6,0**	**0,3**
OECD	3,1	2,7	0,6	-3,7	1,0
Kiina	11,6	13,0	11,9	7,5	8,0
Venäjä	7,7	8,1	5,6	-7,0	2,0
Maailma	4,4	5,1	3,1	-1,3	2,5

Euroalueen talouskehitys

	2006	2007	2008*	2009**	2010**
	määrän muutos, prosenttia				
Yksityinen kulutus	2,0	1,6	0,4	-1,3	0,9
Julkinen kulutus	1,9	2,2	2,0	2,2	1,5
Kiinteän pääoman bruttomuodostus	5,5	4,8	0,0	-12,0	-2,0
Tavaroiden ja palvelujen vienti	8,3	5,9	1,0	-11,5	2,2
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	8,2	5,3	1,0	-11,0	1,8
Bruttokansantuote markkinahintaan	2,9	2,7	0,7	-3,9	0,8
	prosenttia				
Yksityisen kulutuksen deflaattori	2,2	2,3	3,0	0,4	1,5
Työttömyysaste	8,3	7,5	7,5	10,4	11,3
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % bruttokansantuotteesta	-1,3	-0,7	-1,9	-5,8	-6,5
Vaihtotase, % bruttokansantuotteesta	0,1	0,4	-0,3	-1,2	-0,7

1.2 Ulkomaankauppa

1.2.1 Vienti

Viennin määrä kasvoi v. 2008 vielä keskimäärin 7½ % ja viennin bkt-osuus nousi ennätykselliseen 47 prosenttiin. Vuoden lopulla vienti kuitenkin lähti jyrkkään laskuun, joka jatkui alkuvuonna 2009.

Suomen perinteisten kauppakumppanien tuontikysyntä on ollut erityisen heikkoa. Taloudellinen taantuma on koskettanut Saksaa, Ruotsia ja Isoa-Britanniaa keskimääräistä pahemmin, puhumattakaan Baltian maista. Vielä viime vuonna öljybuumin ylikuumentama Venäjän talous on laman kourissa. Lisäksi monien kilpailijamaiden valuuttojen devalvoituminen suhteessa euroon on osaltaan heikentänyt suomalaisten yritysten kilpailuasemaa samaan aikaan, kun hintakilpailu supistuvilla markkinoilla on kiihtynyt.

Tämän vuoden alkupuoliskolla tavaraviennin arvo väheni 36 % edellisvuotisesta. Kysynnän supistuminen koski kaikkia tuotannonaloja. Rakennustoiminnan lama EU-maissa vähensi puutuotteiden vientiä, kone- ja laiteteollisuuden tilauskanta on huventunut investointitoiminnan hiljenemisen myötä, autoteollisuuden kriisi vähensi metallituotteiden kysyntää ja alensi niiden hintoja. Varastosopeutus ja globaalit tuotantojärjestelyt vähensivät sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vientitoimituksia. Lisäksi selluntuotannon tappiollisuus on pitänyt yllä painetta vähentää paperiteollisuuden vientikapasiteettia.

Suurin viennin supistuminen tapahtui viime vuoden 2008 viimeisellä ja vuoden 2009 ensimmäisellä neljänneksellä, jonka jälkeen viennin määrä on osoittanut vakiintumisen merkkejä. Suhdanteiden arvioidaan kääntyvän nousuun EU-maissa kolmannella neljänneksellä, ja öljyn ja raaka-aineiden hintojen vahvistuminen vakauttaa Venäjän taloutta. Suomen vienti alkaneekin vuoden jälkipuoliskolla uudelleen vahvistua. Silti vuosikeskiarvona vienti supistuu v. 2009 epätavallisen paljon, 22 %, ja myös vientihinnat alenevat tuntuvasti. Viennin bkt-osuus laskee arviolta 36 prosenttiin.

Viennin määrä kasvanee hieman v. 2010. Kansainvälinen noususuhdanne ei kuitenkaan ole vielä kovin vahvalla pohjalla. Hallitsematon velkaantuminen tai elvytyspolitiikan äkillinen lopetus voivat uudelleen pysäyttää kasvun. Yleistynyt kotimaisen tuotannon tukeminen voi myös hidastaa maailmankaupan palautumista ennalleen.

Ulkomaankauppa

	2006	2007*	2008*	2009**	2010**
	määrän muutos, prosenttia				
Tavaroiden ja palvelujen vienti	11,8	8,1	7,3	-22	2
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	7,8	6,5	7,0	-19	-1
	hinnan muutos, prosenttia				
Tavaroiden ja palvelujen vienti	2,7	0,7	-1,6	-7	1
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	6,0	2,1	1,8	-9½	3

1.2.2 Tuonti

Tuonnin määrä lisääntyi viime vuonna 7 %. Öljyn ja muiden raaka-aineiden hinnat saavuttivat huippunsa kesällä 2008. Vuoden loppupuoliskolla ne laskivat nopeasti, jonka seurauksena keskimääräiset tuontihinnat alenivat tuntuvasti. Vuoden lopulla tuontihinnat olivat tuntuvasti alempana kuin vuosikeskiarvo, joka vielä nousi pari prosenttia edellisvuodesta.

Tämän vuoden alkupuoliskolla tavaratuonnin arvo laski 35 %. Tuontihinnat olivat runsaan kymmenyksen edellisvuotista alemmat. Hintojen lasku hidastui keväällä. Vuoden jälkipuoliskolla tuontihintojen arvioidaan maailmantalouden elpymisen myötä alkavan hitaasti nousta. Koko vuonna tuonnin määrä vähenee noin viidenneksen ja hinnat alenevat lähes 10 %.

Raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden tuonti vähentyy tänä vuonna tuntuvasti seuraten tiukasti teollisuuden tuotanto- ja vientinäkymien kehitystä. Varastojen sopeuttaminen kysyntää vastaaviksi osaltaan vähentää tuontia. Esimerkiksi raakapuun tuonnin määrä puolittui alkuvuonna.

Koneiden ja laitteiden tuonti vähenee tuntuvasti, kun yritykset lykkäävät investointihankkeitaan parempiin aikoihin.

Myös kestävien kulutustavaroiden tuonti on puolittunut alkuvuonna. Osin se johtuu kotitalouksien lisääntyneestä varovaisuudesta nykyisessä suhdannetilanteessa; esim. uusien autojen rekisteröinnit ovat vähentyneet kolmanneksen. Mutta lisäksi autojen ja matkapuhelimien tuonti ja jälleenvienti Suomen kautta Venäjälle on olennaisesti vähentynyt.

Vuonna 2010 tuonti jatkuu vaisuna. Tuonnin määrä vähentynee vielä prosentin. Investointitavaroiden ja kulutustavaroiden tuonti vähenee edelleen tuntuvasti. Raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden tuonnin supistuminen kuitenkin loppuu viennin vähitellen elpyessä. Tuontihinnat nousevat 3 %, kun suhdanteiden parantuminen vahvistaa raaka-aineiden maailmanmarkkinahintoja.

1.2.3 Vaihtotase

Suomen vaihtotaseen ylijäämä supistui 2,6 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen v. 2008. Tavaroiden ja palvelujen taseen ylijäämä pieneni 2 mrd. euroa, kun tuontihintojen kallistuminen ja vientihintojen aleneminen heikensivät tavarakaupan vaihtosuhdetta. Suuret ulkomaille maksetut osingot kasvattivat tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen alijäämää.

Vaihtotaseen ylijäämä vähenee edelleen v. 2009, kun tavaroiden ja palvelusten vienti supistuu enemmän kuin tuonti. Vaihtotaseen heikkenemistä lieventää ulkomaankaupan vaihtosuhteen pieni parantuminen samoin kuin ulkomaille maksettujen osinkotulojen tuntuva vähentyminen.

Vaihtotaseen arvioidaan vahvistuvan v. 2010, kun vientinäkymät parantuvat ja kotimaisen kysynnän kehitys jatkuu vaisuna.

Vaihto- ja kauppatase, suhteessa bruttokansantuotteeseen

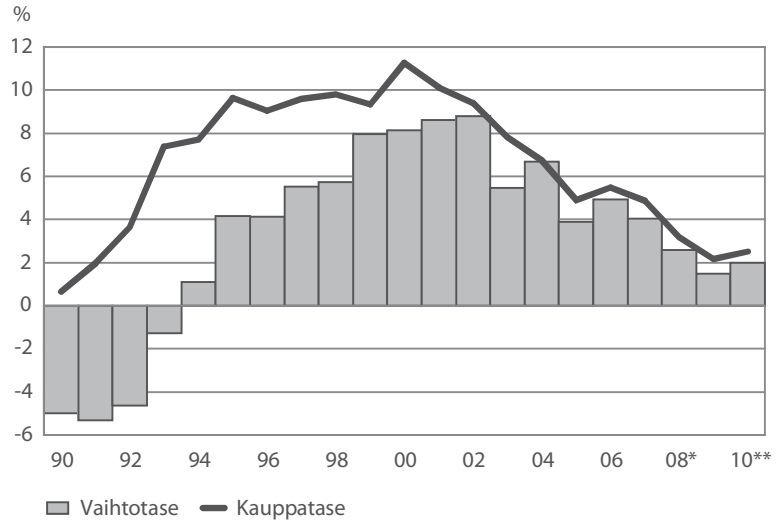

Lähde: Suomen Pankki, Tilastokeskus, VM

Vaihtotase

	2006	2007*	2008*	2009**	2010**
	mrd. euroa				
Tavaroiden ja palvelujen tase	8,3	9,1	7,2	4,6	5,5
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-0,1	-1,8	-2,4	-2,0	-1,9
Vaihtotase	8,2	7,3	4,8	2,6	3,6
Vaihtotase, % bruttokansantuotteesta	4,9	4,0	2,6	1,5	2,0

1.3 Kotimainen kysyntä

1.3.1 Kulutus

Yksityinen kulutus

Yksityisten kulutusmenojen kasvu jäi Suomessa viime vuonna vajaaseen kahteen prosenttiin, eli ensimmäistä kertaa neljään vuoteen hitaammaksi kuin kymmenen viime vuoden keskimääräinen runsaan kolmen prosentin kasvuvauhti. Suhteessa euroalueeseen kasvuvauhtien ero kuitenkin laajeni kaksinkertaiseksi. Huhti-kesäkuussa niin tavaroiden kuin palvelujenkin ostot jäivät alkuvuoden tasolle ja loppuvuotta kohti hankinnat vähenivät kiihtyvällä tahdilla. Palkkojen nousun sekä työllisyyden ja omaisuustulojen kasvun siivittäminä kotitalouksien käytettävissä olevat tulot lisääntyivät 5½ %, yhtä nopeasti kuin edellisenä vuonna. Hintojen nousun nopeuduttua ostovoiman, käytettävissä olevien reaalitulojen, kasvu hidastui kuitenkin melkein puoleen edellisvuodesta. Kotitaloutta kohti reaalitulot lisääntyivät vain prosentin, selvästi vähemmän kuin pitkällä aikavälillä yleensä. Keskimäärin kotitaloudella oli tuloja käytettävissään noin 36 000 euroa. Kotitalouksien luottokanta lisääntyi vuoden lopulla vielä 7½ prosentin vauhtia vaikka uusien luotojen nostot vähenivät vuoden toisella puoliskolla. Keskimäärin kotitalouksilla oli vuoden lopussa velkaa 3½ % yli vuositulojen, enemmän kuin kertaakaan lähihistoriassa. Tosin eurooppalaisessa vertailussa suomalaisten kotitalouksien velkataakka on keskimääräistä tasoa. Aiempien vuosien tapaan nopeimmin lisääntyivät asuntolainat. Asuntokuntien asuntovelat itse asiassa tuplaantuivat reaalisesti vuosina 2002–2007. Nopeimmin velkaantuivat nuoret asuntokunnat (25–34 -vuotiaat).

Kuluttajaluottamus on elpynyt vuodenvaihteen pohjistaan, mutta on vielä normaalia heikompi, eikä merkittävää paranemista ole odotettavissakaan sillä

työttömyyden nousu lisää kotitalouksien epävarmuutta. Kotitalouksien reaalitulot eivät tänä vuonna lisäänny, vaikka hintojen nousu onkin hyvin vähäistä. Työllisyyden heikkeneminen sekä yrittäjä- ja varsinkin omaisuustulojen lasku pienentävät yhteenlaskettuja tuloja, eikä tuloverotuksen keventäminen ja tulonsiirtojen nousu riitä suuntaa kääntämään. Ensi vuonna on odotettavissa pientä tulojen kasvua, mikäli työttömyys ei enää heikkene tämän vuoden tahtia ja talouden elpyminen etenee ennakoidulla tavalla.

Yksityinen kulutus supistui alkuvuonna edelleen laaja-alaisesti, mutta hieman hitaammin kuin viime vuoden toisella puoliskolla. Erityisen paljon kuluttajat kaihtavat nyt kestotavaroiden hankintoja, vaikka niiden ostaminen koetaankin normaalia edullisemmaksi. Kestokulutuksen lisäksi kotitaloudet vähentävät nyt myös päivittäistavaroiden hankintojaan eivätkä edes yleensä varsin vakaasti lisääntyvät palvelujen kulutusmenot lisäänny. Tämä kertoo merkittävästä kuluttajien rahankäytön varovaisuudesta. Epävarmuuden aiheuttama varovaisuussäästämisen kasvu johtaa kulutusmenojen varsin nopeaan supistumiseen tänä vuonna. Kulutus on viimeksi supistunut edellisestä vuodesta kolme prosenttia 1990-luvun lamavuosina. Työttömyyden kasvu lisää säästämishaluja myös ensi vuonna, eikä kulutus kokonaisuudessaan lisääntyne tästä vuodesta, vaikka palveluhankintojen odotetaan olevan jo hieman tätä vuotta suuremmat.

Kotitalouksien säästämisaste painui reilusti negatiiviseksi v. 2006. Sen jälkeen kotitaloudet ovat sopeuttaneet kulutuksensa kasvun paremmin tuloihin ja tämä kehitys jatkuu tänä ja ensi vuonna. Kotitalouksien rahoitusjäämän, tulojen ja menojen erotuksen, odotetaan ensi vuonna kääntyvän ensimmäistä kertaa 13 vuoteen positiiviseksi. Viime vuosien säästämisen alentumisen seurauksena kotitaloudet velkaantuivat ripeästi. Tilannetta pahentaa kotitalouksien erilainen velkojen ja varallisuuden jakautuminen. Lähes puolella kotitalouksista, lähinnä eläkeläistalouksilla, ei ole velkaa ollenkaan, mutta nuorilla perheellisillä sitä on tuloihin nähden runsaasti. Lisäksi kotitalouksien varallisuus jakautuu vähintään yhtä epätasaisesti. Niiden talouksien joukko, joilla on paljon velkaa, mutta vähän varallisuutta onkin kasvanut viime vuosina. Taantuman pitkittymisestä johtuen työttömiksi jäävät, suurivelkaiset ja vähävaraiset kotitaloudet joutuvat lainanhoitomahdollisuuksiensa kanssa vaikeuksiin.

Kotitalouksien säästäminen ja velkaantuminen, osuus käytettävissä olevista tuloista, %

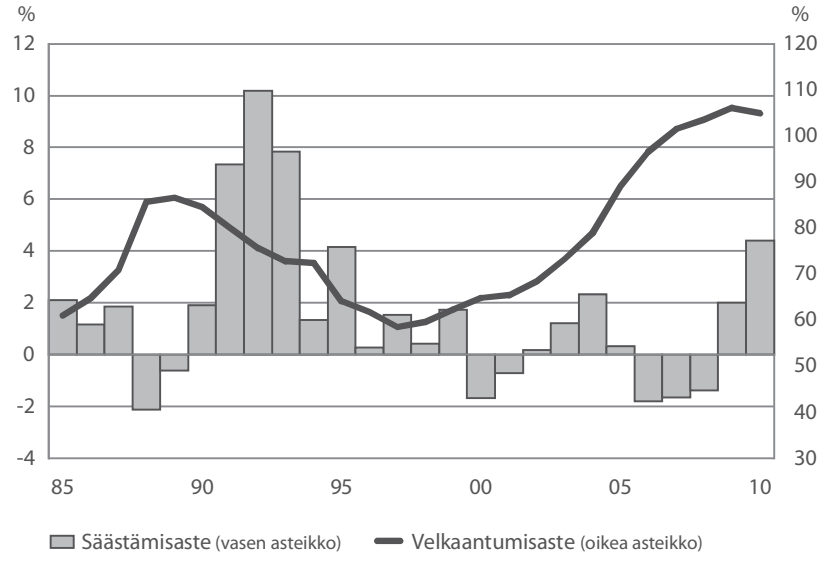

Lähde: Tilastokeskus, VM

Julkinen kulutus

Julkisen kulutuksen määrä on lisääntynyt Suomessa keskimäärin 1½ % vuodessa tällä vuosikymmenellä, mikä on hieman hitaampaa vauhtia kuin euroalueella keskimäärin (2 %). Viime vuonna julkinen kulutus lisääntyi yli kaksi kertaa edellistä vuotta nopeammin, 2 %, sillä etenkin kollektiivinen kulutus lisääntyi edellisvuoden supistumisen jälkeen. Julkinen kulutus jaetaan kahteen osaan: yksilöllisiin ja kollektiivisiin. Kuntien kulutusmenot ovat pääasiassa yksilöllisiä kun taas valtion kulutus kollektiivista. Yksilöllisiä kulutusmenoja ovat yksilöihin kohdistuvat palvelut kuten koulutus-, sosiaali- ja terveyspalvelut. Kollektiivisia kulutusmenoja ovat mm. hallintoon, yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvät julkiset menot. Julkisen kulutuksen kansantuoteosuus on runsas 20 %.

Kysyntäeristä julkinen kulutus on ainoa, jonka arvioidaan kasvavan tänä vuonna edes hieman. Ensi vuonna tiukka rahoitustilanne rajoittaa julkisia kulutusmenoja. Valtion nimellinen kulutus lisääntyi viime vuonna mm. palkankorotusten vuoksi lähes 8 %, mikä on korkein kasvuluku sitten vuoden 1991. Valtion kulutuksen volyymi on pitkälti riippuvainen henkilöstön määrästä, joka on vähenemässä valtion tuottavuusohjelman edetessä. Toisaalta elvytystoimet ja myös puolustusmateriaalin hankinnat lisäävät jonkin verran valtion kulutusvolyymia.

Kuntien kulutus on lisääntynyt tällä vuosikymmenellä nimellisesti 6 % mutta reaalisesti keskimäärin vain vajaat 1½ % vuodessa. Kuntien kulutuksen reaalikasvu 2000-luvulla on johtunut suurelta osin sosiaali- ja terveyspalvelujen määrän kasvusta, joskaan väestön ikääntyminen ei vielä tällä vuosikymmenellä

ole juurikaan lisännyt kuntien menopaineita. Vuonna 2008 kuntien nimellisten kulutusmenojen kasvu nopeutui pääosin suurten palkankorotusten seurauksena yli 7 prosenttiin. Talouskriisin myötä kuntien tulokehitys kuitenkin heikkenee merkittävästi, ja kunnat joutuvat hillitsemään menojen kasvua. Kuntien kulutuksen volyymin kasvu hidastuu tänä vuonna noin ½ prosenttiin, ja ensi vuonna reaalikulutus supistuu. Vuoteen 2008 verrattuna kuluvan ja ensi vuoden nimellisten kulutusmenojen kasvupaineita hillitsee kunta-alan ansiotason nousun hidastuminen sekä kansaneläkemaksun poisto.

Kulutus

	2008* osuus, %	2006*	2007*	2008*	2009**	2010**	Keskimäärin 2008/1999
		määrän muutos, prosenttia					
YKSITYINEN KULUTUS	100,0	4,1	3,3	1,9	-3	-½	3,2
kotitaloudet	95,6	4,2	3,3	1,9	-3	-½	3,2
kestokulutustavarat	9,5	9,3	3,1	8,8	-21	-9	7,3
puolikestävät kulutustavarat	8,7	7,5	6,5	3,3	-6	-4	4,9
lyhytikäiset tavarat	27,1	2,9	3,2	-0,1	-1½	0	2,2
palvelukset	50,5	3,5	2,7	1,4	-½	1	2,7
kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla	2,1	3,1	12,3	0,1	0	2	1,5
miinus ulkomaalaisten kulutusmenot Suomessa	2,3	6,9	6,8	0,1	-10	1	2,1
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	4,4	1,3	1,6	1,8	2	1½	3,2
JULKINEN KULUTUS	100,0	0,6	0,8	2,0	1	0	1,5
valtionhallinto	28,8	0,9	-0,8	2,1	2½	1	0,9
paikallishallinto	63,9	0,8	0,9	1,5	½	-1	1,4
sosiaaliturvarahastot	7,3	-2,3	6,4	5,7	2	2	5,0
YHTEENSÄ		**3,0**	**2,5**	**1,9**	**-1½**	**0**	**2,7**
Julkisyhteisöjen yksilölliset kulutusmenot		0,7	1,3	1,8	1	0	1,8
Yksilölliset kulutusmenot yhteensä		3,4	2,8	1,9	-2	0	2,9
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitulo		2,4	3,4	1,9	0	2½	3,1
		prosenttia					
KULUTUKSEN OSUUS							
bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)		73,3	71,9	74,1	78	78	72,2
Kotitalouksien säästämisaste		-1,8	-1,6	-1,4	2	4½	-0,1
Kotitalouksien velkaantumisaste[1)]		96,6	101,5	103,6	106	105	80,4

[1)] Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

1.3.2 Investoinnit

Investoinnit lisääntyivät viime vuonna vielä lievästi, vaikka rakennushankkeiden aloitukset kääntyivät vuoden mittaan – julkisia palvelurakennuksia lukuun ottamatta - tuntuvaan laskuun. Asuinrakennusinvestointien määrä väheni liki kymmeneksen. Etenkin suuret rakennusliikkeet alkoivat lykätä asuntoaloituksiaan myöhemmäksi, kun ostajien varovaisuus asuntomarkkinoilla lisääntyi ja myymättömien uusien asuntojen varanto kasvoi. Rakennusinvestointien painopiste oli selvästi toimitilarakentamisessa, joka lisääntyi vielä merkittävästi, vaikka uusien hankkeiden käynnistyminen väheni tuntuvasti. Maa- ja vesirakennusinvestoinnit vähenivät Tilastokeskuksen heinäkuussa 2009 korjatun tilaston mukaan liki 8 % (ennakkotieto helmikuussa 2009 oli +6 %), mutta taso oli vielä sama kuin keskimäärin vuosina 2000–2007. Kone- ja laiteinvestointien määrä kasvoi vielä hieman etenkin laajojen korvausinvestointien ja tuotannollisten rakennusinvestointien ansiosta.

Vuonna 2009 investoinnit vähenevät kymmeneksen ja v. 2010 arviolta 5-6 %. Asuinrakennusinvestointien määrä vähenee tänä vuonna edelleen, muttei enää ensi vuonna. Asuntojen korjausinvestointien osuus asuntoinvestoinneista lisääntyy molempina vuosina. Uudistuotanto muodostuu paljolti valtion tukemasta kasvukeskusten vuokra-asuntotuotannosta sekä omakotirakentamisesta. Toimitilojen rakennusinvestoinnit vähenevät molempina vuosina merkittävästi. Kone- ja laiteinvestointien ennakoidaan vähenevän tänä ja ensi vuonna yhteensä liki viidenneksen. Maa- ja vesirakennusinvestointien määrä pienenee vielä tänä vuonna jossain määrin, mutta lisääntynee ensi vuonna hieman etenkin joidenkin uusien infrahankkeiden käynnistymisen sekä hallituksen korjaus- ja kunnossapitoinvestointeihin suuntaamien elvytystoimien ansiosta.

Tehdasteollisuudessa kiinteät investoinnit vähenivät viime vuonna yli 15 %. Väheneminen oli nopeinta metsäteollisuudessa ja kemianteollisuudessa. Investoinnit kasvoivat vielä etenkin metallien jalostuksessa sekä kone- ja metallituoteteollisuudessa. Kuluvana vuonna kaikkien tehdasteollisuuden toimialojen investoinnit vähenevät tuntuvasti, metsä-, kone- ja metallituoteteollisuudessa sekä graafisessa teollisuudessa jopa noin 40 %. Alan investointiaste alenee noin 11 prosenttiin. Teollisuuden kotimaisten tutkimus- ja kehitysmenojen määrä on tänä vuonna suurempi kuin niiden kiinteät investoinnit. Tutkimus- ja kehitysmenoista noin puolet suuntautuu ulkomaille, lähinnä EU-maihin; toimialoittain tarkasteltuna ulkomaisia investointeja tekevät pääosin teknologia-, kemian- ja metsäteollisuuden yritykset.

Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2008* osuus, %	2006	2007*	2008*	2009**	2010**	Keskimäärin 2008/1999
		määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	54,1	5,2	9,5	-0,5	-14	-6	3,3
asuinrakennukset	26,0	5,5	0,1	-9,3	-12	0	3,2
muut talorakennukset	28,2	4,7	22,1	9,3	-16	-10	3,3
Maa- ja vesirakennukset	9,9	4,0	4,9	-7,7	-5	2½	1,5
Koneet ja laitteet	27,4	4,7	10,9	8,5	-7	-10½	3,8
Muut investoinnit	8,6	3,6	3,4	-9,0	-1	-2	4,6
Yhteensä	100,0	4,8	8,7	0,3	-10	-5½	3,4
yksityiset	87,5	6,6	9,0	0,4	-11	-5½	3,7
julkiset	12,5	-6,8	6,8	-0,3	-2½	-6½	1,1
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		19,3	20,4	20,6	19	17½	19,1
yksityiset		16,9	17,8	18,0	16½	15	16,5
julkiset		2,4	2,5	2,6	2½	2½	2,7

Julkisten investointien määrä pysyi viime vuonna liki ennallaan, mutta vähenee tänä ja etenkin ensi vuonna merkittävästi. Arviossa on oletettu, että kuntien mahdollisuudet toteuttaa asetettujen tavoitteiden mukaiset investointinsa pienenevät vaikeutuvien rahoitusmahdollisuuksien takia tuntuvasti etenkin ensi vuonna. Valtion investointien määrä lisääntyy kumpanakin vuonna jossain määrin.

Varastoinvestoinnit

Kysynnän nopeasta vaimenemisesta johtuen varastojen taso oli viime vuonna yhä edellistä vuotta suurempi. Kasvuvauhti tosin hidastui loppuvuodesta nopeasti. Varastojen muutos sekä tilastollinen ero hidastivat kokonaistuotannon kasvuvauhtia noin prosenttiyksikön. Vuonna 2008 varastojen lisäykset ja arvoesineiden[1] hankinta olivat tilinpidon tietojen mukaan 2 mrd. euroa edellisvuotta suuremmat. Kaupan ja teollisuuden varastot lisääntyivät syksylle saakka, minkä jälkeen ne kääntyivät laskuun. Tehdasteollisuuden valmistuotevarastot vähenivät jo loppukesällä ja lasku nopeutui vuoden lopulla. Metal-

[1] Jalometallit, jalokivet, antiikki, muut taide-esineet sekä muut arvoesineet.

liteollisuuden varastot olivat vielä loka-joulukuussa vuodentakaista suuremmat, mutta muun teollisuuden ja tukkukaupan varastojen arvo kääntyi laskuun loppukeväällä.

Alkuvuonna sekä teollisuuden että kaupan varastojen arvon supistuminen jatkui ja syveni. Teollisuuden varastot olivat tammi-kesäkuussa 7 % vuodentakaista pienemmät ja varsinkin valmistuotevarastot supistuivat voimakkaasti. Kaikkien päätoimialojen varastot pienenivät edelleen, nopeimmin kemian- ja metsäteollisuuden. Kaupan varastot supistuivat 6 %, jyrkimmin autokaupan. Maailmanlaajuinen tuotteiden kysyntä supistuu tänä vuonna ensimmäistä kertaa vuosikymmeniin. Yritykset ovatkin supistaneet varastojensa tasoa merkittävästi. Teollisuuden suhdannetiedustelujen mukaan valmistuotevarastojen taso on sopeutuksen seurauksena jo normaalia pienempi. Kysynnän pysyessä vaimeana, yritykset säilyttänevät varastojen tason pienenä myös ensi vuonna, vaikka valmistautunevatkin kysynnän piristymiseen. Lisäksi laivojen toimitukset jatkuvat vilkkaina tänä ja ensi vuonna, mikä supistaa varastoja laivojen valmistuessa.

1.4 Kotimainen tuotanto

1.4.1 Alkutuotanto

Viime vuonna maataloustuotanto supistui vajaan kaksi prosenttia. Maatalouden tuotantovälineiden hinnat nousivat yli 15 %, erityisesti lannoitteiden ja energian hinnannousu oli huomattava. Myös tuottajahinnat nousivat runsaan kymmeneksen. Kuluvana vuonna maatalouden tuotannon odotetaan lisääntyvän muutaman prosentin. Virallisen ennakkosatoarvion mukaan viljasato nousee 4,3 mrd. kiloon, sillä viljelypinta-ala on kasvanut ja kasvuolosuhteet ovat toistaiseksi olleet suotuisat.

Metsätalouden tuotanto kasvoi viime vuonna prosentin, vaikka hakkuut supistuivatkin seitsemän prosenttia. Vähentyneen puun myynnin sekä hinnan laskun seurauksena metsätalouden yrittäjätulo supistui 8 %. Tänä vuonna puukauppamäärät ovat olleet poikkeuksellisen alhaiset. Ensimmäisen vuosipuoliskon aikana kauppamäärät ovat supistuneet lähes 70 %, sillä metsäteollisuuden puun kysyntä on ollut vähäistä eikä tukki- tai kuitupuukaan ole käynyt kaupaksi. Kuitenkin hakkuut ovat alkuvuonna supistuneet vain noin kymmenyksen. Hiljentyneet puumarkkinat ovat näkyneet puun hinnassa ja kaikkien puulajien hinnat ovat laskeneet selvästi edellisvuodesta. Myös koivukuidun hinta on pudonnut yli 10 %. Koko vuonna metsätalouden tuotanto supistuu voimakkaasti heikon kysynnän seurauksena, vaikka suhdannenäkymät ovatkin loppuvuoden osalta hieman parantuneet puu- ja paperituoteteollisuudessa. Ensi vuonna tuotannon odotetaan lisääntyvän, sillä varastojen vähentyminen lisää ostohalukkuutta ja samalla puun myynnin määräaikainen veroetu kannustaa myymään.

1.4.2 Jalostus

Teollisuus

Viime vuonna tehdasteollisuuden tuotannon monta vuotta jatkunut vahva kasvu pysähtyi ja tuotanto supistui 0,2 %. Päätoimialoista metalliteollisuus oli kasvussa, mutta puu- ja paperiteollisuus sekä muu tehdasteollisuus supistuivat. Vuonna 2008 teollisuuden tuotannon määrä kääntyi laskuun jo vuoden toisella neljänneksellä, minkä jälkeen supistuminen voimistui kansainvälisen finanssikriisin yltyessä. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä teollisuustuotanto väheni yli 7 % edellisestä neljänneksestä ja runsaan viidenneksen edellisvuodesta.

Teollisuustuotannon volyymi-indeksi on edelleen vähentynyt vuoden toisella neljänneksellä, mutta lasku on loiventunut. Teollisuuden kapasiteetista kolmannes on vapaana ja varastoja on vähennetty kysyntää vastaavaksi. Vaikka tilauskanta on edelleen ohut, ovat tuotanto-odotukset muuttuneet myönteisemmiksi ja tuottajahintojen aleneminen on pysähtynyt.

Kuluvana vuonna teollisuustuotanto putoaa enemmän kuin lamavuonna 1991 (12,5 %). Suomen vientipainotteisen teollisuuden kannalta tärkeiden kauppakumppanien, kuten Venäjän, Ruotsin, Saksan, Yhdysvaltojen ja Ison-Britannian kansantuotteet supistuvat. Poikkeuksellisen vähäisen vientikysynnän seurauksena Suomen teollisuustuotanto tulee vähenemään 15 % viime vuodesta. Tuotannon pudotus on laaja-alaista ja koskettaa teollisuuden eri toimialoja.

Teollisuuden tuotanto laskee voimakkaimmin metsäteollisuudessa. Rakenteellisista tekijöistä johtuen tuotanto jää pysyvästi viime vuosia alhaisemmalle tasolle paperiteollisuudessa. Puutuoteteollisuutta rasittaa rakentamisen supistuminen. Metalliteollisuuden tuotanto laskee huomattavasti. Maailmantalouden kriisin seurauksena kapasiteetin käyttöasteet ovat vajonneet ja uusinvestointihalukkuus laantunut. Tämä iskee Suomen vientiteollisuuteen voimakkaasti, sillä tavaraviennistä lähes 40 % on investointitavaroita. Metalliteollisuuden uutta nousua onkin odotettava kunnes investoinnit käynnistyvät maailmalla uudelleen. Tämän seurauksena Suomen teollisuustuotannon kasvu jää vaimeaksi ensi vuonna.

Rakentaminen

Rakennustuotannon suhdannehuippu ohittui vuoden 2008 kesällä ja aloitusten osalta jo puoli vuotta aiemmin. Rakentamisen määrä pysyi koko vuonna vielä edellisen vuoden suuruisena. Suurten rakentajien uusien vapaarahoitteisten asuinrakennushankkeiden käynnistyminen pysähtyi kokonaan syksyn alkaessa, kun asuntokaupan hidastuminen johti myymättömien uusien asuntojen varannon kasvuun. Asuntoja aloitettiin enää runsas 24 000, joista 4 000

valtion tukemina. Liike- ja toimistorakennuksia valmistui yli neljännes edellisvuotista enemmän, mutta niiden aloitukset romahtivat korkealta tasoltaan 30 %, kun ennen kaikkea ulkomaiset kiinteistösijoittajat vetäytyivät uusista hankkeista, ja muutoinkin hankkeiden rahoitus vaikeutui sekä valmiiden toimitilojen vajaakäyttöaste alkoi nousta. Myös teollisuusrakentaminen kääntyi laskuun. Ainoastaan julkisten palvelurakennusten aloitukset lisääntyivät. Maa- ja vesirakentamisen määrä kasvoi pari prosenttia, ja saavutti kaikkien aikojen ennätystason.

Talonrakentamisen uudistuotannon määrä vähenee tänä vuonna yli neljänneksen, mutta korjausrakentaminen lisääntyy jossain määrin paitsi vuoden alussa voimaantulleen kotitalousvähennyksen korottamisen myös hallituksen tammikuun lopulla päättämien elvytystoimien ansiosta. Asuntoja aloitetaan arviolta 18 000, jos tavoitteeksi asetettu ara-asuntojen ja ns. välimuodon vuokra-asuntojen käynnistyminen, 8 000 asuntoa, hieman ylittyy. Yritysten kiinnostus valtion tukemaa asuntotuotantoa kohtaan on selvästi lisääntynyt, kun vapaarahoitteisten omistusasuntojen kysyntä on pienentynyt. Sinällään uusien omistusasuntojen kysyntää voi vahvistaa jo tänä vuonna lainakorkojen mataluus sekä asuntohintojen ja rakennuskustannusten aleneminen, mutta toisaalta synkkenevät talousnäkymät sekä lisääntyvä työttömyys tai sen uhka hillitsevät suuria hankintoja ja lisäävät kotitalouksien säästämishalukkuutta. Liike- ja toimistorakennushankkeita valmistui kesään asti vielä varsin runsaasti, mutta loppuvuodesta niiden tuotanto vähenee kymmeniä prosentteja. Teollisuusrakennusten aloitukset ovat romahtaneet etenkin vientiteollisuuden yrityksissä, ja lähinnä vain jotkin suuret käynnissä olevat pitkäaikaiset hankkeet pitävät aktiviteettia yllä; esim. Olkiluodon ydinvoimalan rakennustyö kestää lykkääntymisten vuoksi vuoden 2012 kesään asti. Julkisten palvelurakennusten määrä lisääntyy edelleen. Maa- ja vesirakentaminen vähenee jonkin verran mm. joidenkin suurhankkeiden loppumiseen ja uusien suurhankkeiden aloituksiin liittyvien ajoitustekijöiden takia, mutta lisäksi myös mm. kuntien investointimahdollisuuksien heikkenemisen ja toistaiseksi keskeytettyihin kaivoshankkeisiin liittyvien tie- ja ratatöiden lykkääntymisten seurauksena. Toisaalta maa- ja vesirakentamisen korjaus- ja kunnossapitoon päätetyt elvytystoimet vaikuttavat myönteisesti infraurakoitsijoiden ja rakennustyöntekijöiden työllisyyteen jo tänä vuonna. Kaikkiaan rakentamisen määrä v. 2009 pienenee kymmeneksen.

Vuonna 2010 talonrakentamisen uudistuotannon määrä supistuu yhä merkittävästi toimitilarakentamisessa. Sen sijaan asuntojen aloitusten ei enää arvioida vähenevän, sillä etenkin vuokra-asuntojen tarve kasvaa väestön liikkuvuuden takia kasvukeskuksissa entisestään. Korjaustoiminnan osuus talonrakentamisesta nousee. Maa- ja vesirakentamisen määrä voi ensi vuonna hieman jopa lisääntyä, kun joitakin uusia suurhankkeita pääsee kunnolla käyntiin ja myös korjaus- ja kunnossapitoon suunnatut elvytystoimet jatkuvat. Toisaalta riskinä ovat kuntien heikentyvät mahdollisuudet panostaa maa- ja vesirakentamiseen. Yhteensä rakentaminen vähenee vielä jossain määrin.

1.4.3 Palvelut

Viime vuonna palvelutuotannon kasvu hidastui 1½ prosenttiin. Hidastumisesta huolimatta kasvu oli ensimmäistä kertaa yli kymmeneen vuoteen teollisuutta ripeämpää. Tuotanto lisääntyi yksityisissä palveluissa 2 %, kun taas julkiset palvelut jäivät edellisvuoden tasolle. Viime vuoden alussa tuotanto kasvoi vielä 2000-luvun keskimääräistä tahtia, mutta jo vuoden viimeisellä neljänneksellä palvelutkin supistuivat koko kansantalouden mukana.

Tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä palvelutuotannon lasku kiihtyi entisestään supistuen yli 3 % vuodentakaisesta. Laskussa olivat kaikki päätoimialat. Suurimmat pudotukset arvonlisäyksessä tulivat kaupasta sekä liikenteestä. Myös liike-elämän palvelut ja muut toimialat vähenivät hieman vuodentakaisesta.

Koko yksityisten palvelujen liikevaihto onkin vuoden ensimmäisellä kolmanneksella supistunut yli neljä prosenttia. Yrityksiä viime vuosina vaivannut pula ammattitaitoisesta työvoimasta on vaihtunut kysyntäongelmaksi. Vähäinen kysyntä on hillinnyt palvelujen hintojen nousua merkittävästi: viime vuoden tuottajahintojen 5½ prosentin nousuvauhti on hidastunut ja jo lähes pysähtynyt. Myyntihintaodotukset ovat edelleen laskussa.

Tänä vuonna palvelujen tuotanto supistuu 2 ½ %. Sekä kuluttajille että teollisuusyrityksille suunnatut palvelut tulevat vähenemään viime vuodesta, vaikka kuluttajille tarjottavien palvelujen odotetaan selviävän hieman paremmin. Työllisyyden yhä heiketessä on kuluttajaluottamus kuitenkin osoittanut toipumisen merkkejä ja kotitalouksissa suunnitellaan kestokulutushyödykkeiden ja auton hankintaa. Kasvava työttömyys ja varovaisuus toistaiseksi hillitsevät hankintoja. Myös palveluyritysten luottamus on hieman elpynyt, joskin tunnelmat ovat yhä hyvin synkät. Ensi vuonna teollisuustuotannon kääntyessä kasvuun voidaan odottaa yritysten tukipalveluhankintojen hieman kasvavan. Yhä korkealla pysyttelevä työttömyys rajoittaa kulutusmahdollisuuksia myös ensi vuonna. Koko palvelutuotannon odotetaan vuonna 2010 kasvavan, mutta kasvu jää hyvin vaatimattomaksi.

1.4.4 Kokonaistuotanto

Kokonaistuotannon määrä lisääntyi viime vuonna keskimäärin 0,9 %, vaikka vuoden lopulla tuotanto supistui jo 2½ prosentin vauhtia. Tuotanto kääntyi itse asiassa laskuun jo huhti-kesäkuussa. Talouskasvu jäi viime vuonna reilusti jälkeen kymmenen viimeisen vuoden kolmen prosentin keskimääräisestä vauhdista. Kokonaistuotantoa lisäsi lähinnä vain palvelujen arvonlisäys, erityisesti kaupassa. Alkutuotanto ja jalostus säilyivät keskimäärin edellisen vuoden tasolla. Maatalouden ja tehdasteollisuuden tuotanto supistui, metsäteollisuuden jopa merkittävästi. Reaalinen bruttokansantulo supistui ensimmäisen kerran viiteentoista vuoteen, kun kansantuotteen kasvu jäi pieneksi ja vaihtosuhde heikkeni runsaasti.

Ulkomainen ja kotimainen kysyntä supistuvat yhtä aikaa tänä vuonna ensimmäisen kerran yli vuosikymmeneen. Pitkään kestäneen maailmanlaajuisen nousukauden aikana lopputuotevarastojen taso oli lisäksi noussut korkeaksi. Kysynnän romahdus ja varastosopeutuksen tarve supistavat kaikkea tuotantoa Suomessa tänä vuonna hyvin jyrkästi. Keväällä kasvua oli oikeastaan vain metsätaloudessa, lähinnä aiemmilta vuosilta kumuloituneiden hakkuutarpeiden seurauksena. Ensimmäiset merkit kansainvälisen kysynnän vakiintumisesta ennakoivat laskuvauhdin hidastumista vuoden loppupuoliskolla, mutta koko vuoden tuotanto jää noin 6 % viimevuotista pienemmäksi. Ensi vuonna kysynnän odotetaan elpyvän ainakin suhteessa tämän vuoden hyvin matalaan tasoon, joten pientä tuotannon elpymistä on odotettavissa, mutta kasvu jäänee hyvin niukaksi ja on sidoksissa vientiä harjoittaviin toimialoihin.

Talousnäkymät ovat nykyisessä laskusuhdanteessa selvästi normaalia epävarmemmat. Tuotannon lasku on viime kuukausina ollut poikkeuksellisen syvää, joka on osaltaan seurausta kansainvälisiä rahoitusmarkkinoita koettelevasta luottamuksen ja kuluttajia vaivaavasta tulevaisuuden uskon puutteesta. Taantumaa syventää yritysten tarve sopeuttaa varastoja supistunutta kysyntää vastaavaksi. Luottamuksen puutteen poistuminen ja varastojen tasapainoisempi taso ovatkin edellytys laskun taittumiselle. Lisäksi velkaantuneisuuden ja varallisuusarvojen täytyy sopeutua kestävämmälle tasolle. Tuotannon laskusuunnan kääntymistä voi edesauttaa myös maailmanlaajuisen raha- ja finanssipolitiikan poikkeuksellisen samanaikainen elvyttäminen. Velkojen ja varallisuusarvojen sopeutus taas ei tapahdu hetkessä, joten vaikka talouden supistuminen päättyisikin, uusi nousu ei hetkessä saavuta taantumaa edeltänyttä vauhtia.

Tuotanto, 1990 = 100

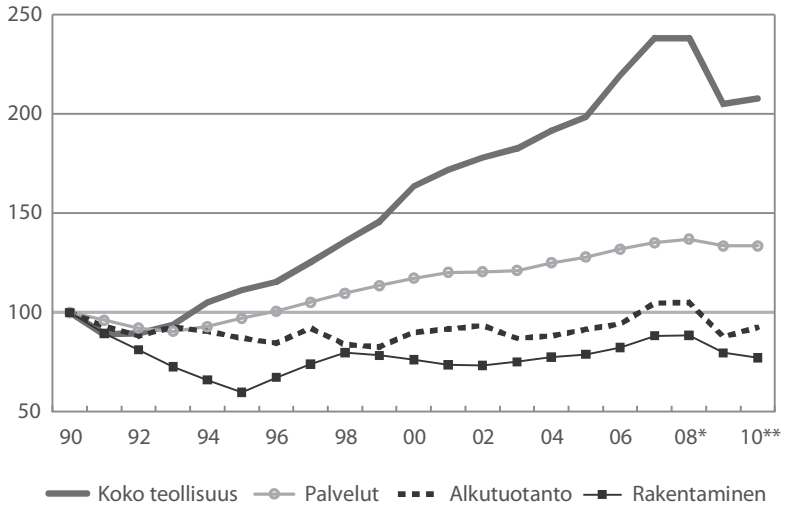

Lähde: Tilastokeskus, VM

Tuotanto, muutos, %

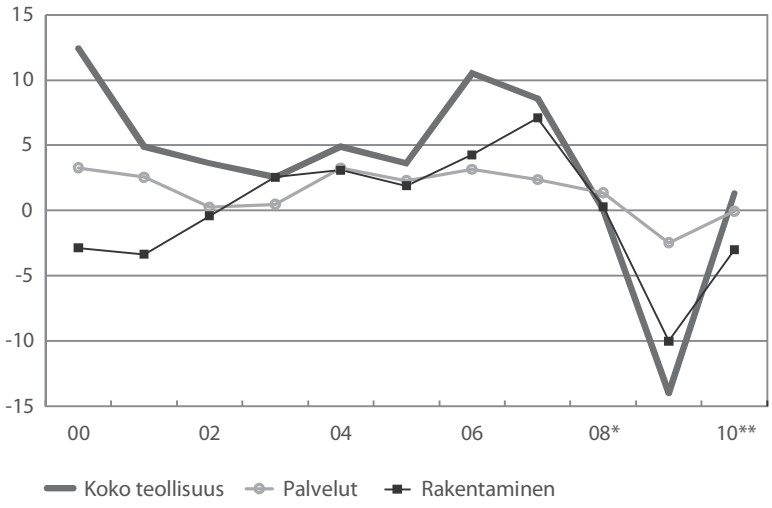

Lähde: Tilastokeskus, VM

Tuotanto toimialoittain

	2008* osuus, %	2006	2007*	2008*	2009**	2010**	Keskimäärin 2008/1999
		määrän muutos, prosenttia					
Maatalous	0,7	3,0	6,8	-1,6	2½	½	2,1
Metsätalous	2,2	2,9	14,1	0,8	-22½	8	2,6
Koko teollisuus	24,9	10,5	8,6	0,1	-14	1½	5,6
Tehdasteollisuus	22,1	11,3	9,0	-0,2	-15	1½	5,9
Rakentaminen	6,7	4,3	7,1	0,3	-10	-3	1,0
Kauppa	10,2	7,9	3,3	4,0	-8	0	4,8
Liikenne	9,9	3,3	2,2	1,4	-4½	½	3,6
Kiinteistö- ja liike-elämää palveleva toiminta	19,0	3,2	4,7	2,7	-1	½	2,6
Muut toimialat	26,4	1,2	0,4	-0,6	-½	-½	0,3
Alkutuotanto	3,0	3,0	11,1	0,3	-16½	5½	2,0
Jalostus	31,6	9,4	8,3	0,1	-13	½	4,9
Palvelut	65,4	3,2	2,4	1,4	-2½	0	2,1
TUOTANTO YHTEENSÄ PERUSHINTAAN	**100,0**	**5,1**	**4,5**	**0,9**	**-6**	**1/4**	**3,0**
Bruttokansantuote markkinahintaan		4,9	4,2	1,0	-6	1/4	3,1
Kansantalouden työllisyys[1)]		1,5	2,0	1,3	-6	-2	0,9
Kansantalouden tuottavuus		3,5	2,5	-0,4	-½	2½	2,1

[1)] Työtunteina.

Tuottavuus

Työn tuottavuus supistui viime vuonna ensimmäisen kerran lähes kolmeen vuosikymmeneen. Pääosin syynä puolen prosentin suuruiseen laskuun oli suhdannekäänne, jonka kestosta yrityksillä ei vielä viime vuonna ollut varmuutta, jolloin tuotannon laskusta huolimatta työllisyys ei vielä heikentynyt. Suomessa työn tuottavuuden nousu on 2000-luvulla ollut lähes kaksinkertaista eurooppalaiseen keskiarvoon verrattuna, vaikka tuotannon rakennemuutos on lisännyt heikomman tuottavuuden palvelujen osuutta kokonaistuotannosta. Tosin tuottavuuden taso oli koko taloudessa v. 2008 vielä noin viisi prosenttia euroalueen keskimääräistä heikompi.

Tuottavuuden lasku on jyrkentynyt alkuvuonna. Laskuvauhti loivenee vuoden aikana, kun yritykset supistavat jyrkästi työvoiman kysyntäänsä alentuneelle tuotannon tasolle. Koko vuonna työn tuottavuus heikkenee viime vuoden vauhtia. Tyypillisen suhdannekehityksen tapaan työllisyyden kehitys jää ensi vuonna tuotantoa heikommaksi, jolloin työn tuottavuus kohenee ja kasvu yltänee viimeisen kymmenen vuoden noin kahden prosentin keskimääräiseen vauhtiin.

1.5 Työvoima

Työvoiman kysyntä pysyi koko viime vuoden vahvana, vaikka kokonaistuotanto alkoi vuoden jälkipuoliskolla vähentyä. Yritysten suhdanneodotusten heikkeneminen näkyi kuitenkin jo loppukeväästä alkaen avoimien työpaikkojen vähenemisenä. Työpaikat lisääntyivät vielä merkittävästi rakentamisessa ja palveluelinkeinoissa, mutta vähenivät teollisuudessa. Työllisyysaste nousi 70,6 prosenttiin ja työttömyysaste aleni keskimäärin 6,4 prosenttiin.

Vuonna 2009 työpaikat vähenevät erityisesti viennin, mutta enenevästi myös kotimaisen kysynnän supistumisen johdosta. Työllisten määrän ennakoidaan – merkittävistä elvytystoimista huolimatta - jäävän yli 90 000 henkeä pienemmäksi kuin viime vuonna. Väheneminen kohdistuu paljolti vanhempiin työntekijöihin, mutta myös nuoriin, joiden kesätyöpaikkoja on tuntuvasti edellisvuotista vähemmän; kuluvan vuoden toisella neljänneksellä nuorisotyöttömiä oli Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan 113 000, joista peräti 80 000 opiskelijoita[2] . Sen sijaan yritykset – tiedostaessaan ensi vuosikymmenen työvoiman tarjonnan vähenemisen ja normaalisuhdanteen työvoimaniukkuuden lisääntymisen – pyrkivät pitämään osaavasta, parhaassa työiässä olevasta työvoimastaan kiinni viimeiseen asti mm. tarjoamalla osa-aikatyötä irtisanomisten vastapainoksi, mutta ennen kaikkea lomautuksin. Henkilökohtaisesti lomautettuja on työnvälitystilaston mukaan kuluvana vuonna keskimäärin noin 35 000 henkeä. Työpaikat vähenevät kaikilla toimialoilla julkisia palveluelinkeinoja lukuun ottamatta. Työllisyysaste alenee vajaaseen 68 prosenttiin. Vaikka työvoiman tarjonnan ennakoidaan vähenevän tuntuvasti etenkin vanhemmissa ikäluokissa sekä alle 25–vuotiaiden keskuudessa, työttömyysaste nousee keskimäärin 9 prosenttiin ja työttöminä on 240 000 henkeä. Pääosin työttömyyden lisääntyminen on suhdanneluontoista. Työvoimahallinnon koulutus- ja tukityöllistämistoimenpiteiden piirissä olevien määrä on tänä vuonna 3 % työvoimasta. Työvoimahallinnon palkkaperusteisin toimenpitein työllistyy keskimäärin noin 35 000 henkeä, vajaa 1 500 vähemmän kuin v. 2008. Työministeriön tilastoimassa työvoimakoulutuksessa on keskimäärin 28 000 henkeä, saman verran kuin vuosi sitten. Työmarkkinatuen työharjoittelussa, työelämävalmennuksessa sekä vuorottelupaikkaan työllistettyinä on keskimäärin noin 16 000 henkeä.

---

[2] Työvoima- ja elinkeinoministeriön työnvälityksessä oli kuluvan vuoden toisella neljänneksellä keskimäärin vajaa 33 000 nuorta työtöntä työnhakijaa. Rekisteriin ei hyväksytä päätoimisia opiskelijoita, jotka sen sijaan luetaan kuukausittaiseen Tilastokeskuksen otosperäiseen työvoimatutkimukseen, jos ilmoittavat olevansa valmiit menemään töihin seuraavan kahden viikon kuluessa. Ks. myös yksityiskohtaisempi nuorisotyöttömyyttä käsittelevä osio seuraavassa kehikossa.

Vuonna 2010 työvoiman kysynnän arvioidaan vähenevän edelleen jalostuselinkeinoissa ja yksityisissä palveluksissa, yhteensä liki 70 000 henkeä. Suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtyminen kiihtyy ja kesätyöpaikkojen tarjonta pienenee entisestään. Lomautukset ja epätyypilliset työsuhteet lisääntyvät merkittävästi. Työllisyysaste alenee noin 66 prosenttiin eli kymmenen vuoden takaiselle tasolleen. Työvoiman tarjonta vähenee yhä nopeasti vanhemmissa ikäryhmissä, ja vaikka työttömyysaste nousee keskimäärin 10½ prosenttiin ja työttöminä on 280 000 henkeä, ammattitaitoisesta työvoimasta voi joissakin ammateissa ja joillakin alueilla jo näkyä merkkejä lisääntyvästä työvoimaniukkuudesta. Yhä useamman työttömän työttömyysaika pitkittyy, jolloin rakenteellinen työttömyyskin alkaa lisääntyä.

Työllisyys

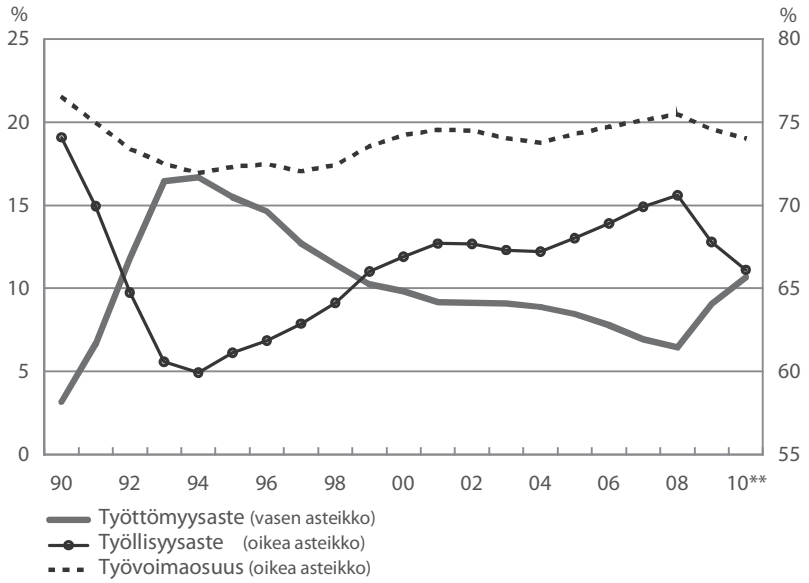

Työttömyysaste = työttömät / työvoima (15-64 -vuotiaat)
Työllisyysaste = työlliset / työikäinen väestö (15-64 -vuotiaat)
Työvoimaosuus = työvoima / työikäinen väestö (15-64 -vuotiaat)

Lähde: Tilastokeskus, VM

Työvoimatase

	2006	2007*	2008*	2009**	2010**
	1 000 henkeä keskimäärin vuodessa				
Työikäinen väestö[1)]	3 963	3 981	4 004	4 020	4 030
Työvoima	2 648	2 675	2 703	2 679	2 655
Työtön työvoima	204	183	172	240	280
Työllinen työvoima[2)]	2 443	2 492	2 531	2 439	2 375
maa- ja metsätalous	118	118	119	118	117
teollisuus	443	446	443	402	370
rakennustoiminta	164	174	186	171	165
palveluelinkeinot	1 715	1 747	1 772	1 739	1 714
kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta	376	389	399	375	366
kuljetus ja varastointi sekä informaatio ja viestintä	253	247	247	244	241
rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistö-toiminta sekä liike-elämää palveleva toiminta	302	320	325	310	292
yhteiskunnalliset ja henkilö-kohtaiset palvelut	785	792	801	810	815
toimiala tuntematon	4	6	12	9	9
	prosenttia				
Työvoimaosuus	66,8	67,2	67,5	66,6	65,9
Työllisyysaste (15-64-vuotiaat)	68,9	69,9	70,6	67,8	66,1
Työttömyysaste	7,7	6,9	6,4	9,0	10,5
alle 25-vuotiaat	18,7	16,5	16,5	23,0	24,0
	1 000 henkeä vuoden aikana				
Maahanmuutto, netto	10,3	13,0	14,2	10	10

[1)] 15-74-vuotiaat.

[2)] Toimialoittaiset työllisyystiedot perustuvat uuteen TOL 2008 -luokitukseen.

Nuorisotyöttömyys

Tilastokeskus tekee kuukausittain työvoimatutkimuksen, jonka perusteella raportoidaan työllisten ja työttömien lukumäärät ja niitä vastaavat työllisyys- ja työttömyysasteet. Euroopan unionin työvoimatilastoissa julkaistavat Suomen tiedot ovat peräisin työvoimatutkimuksesta, joka on runsaan 10 000 hengen haastattelututkimus.

Kansainvälisten standardien mukaan opiskelijat luetaan työllisiin ja työttömiin samoilla kriteereillä kuin muukin väestö. Työttömäksi lasketaan henkilö, joka haastattelussa ilmoittaa olleensa tutkimusviikolla vailla työtä, käyttäneensä vähintään yhtä aktiivista työnhakutapaa viimeisten neljän viikon aikana ja olevansa valmis aloittamaan työn kahden viikon kuluessa.

Opiskelijoiden työvoiman tarjonta ja kysyntä näkyvät työmarkkinoiden kausivaihtelussa. Työttömyys on Suomessa suurinta keväisin, kun opiskelijat hakevat kesätöitä ja työllisten määrä puolestaan suurin kesällä, kun opiskelijat ovat töissä. Vastaavanlaista kausivaihtelua on muuallakin EU-maissa, joskaan ei yhtä merkittävää. Maiden välisiä vertailuja helpottaa se, että Eurostat (The Statistical Office of the European Communities) käyttää julkaisuissaan kausivaihtelusta tasoitettuja työttömyyslukuja.

EU-maat voivat julkaista kansainvälisesti vertailukelpoisten tilastojen ohella myös omaan lainsäädäntöönsä perustuvia työttömyystilastoja. Suomessa työ- ja elinkeinoministeriö julkaisee työnvälitystilastoon pohjautuvia työttömyyslukuja, joissa opiskelijoita ei lueta työttömiksi.

Työssäkäynti opintojen ohessa on sitä yleisempää mitä vanhempi opiskelija on. Osa ammatillisesta koulutuksesta on lisäksi sellaista, jota opiskellaan työsuhteessa.

Kuluvan vuoden toisella neljänneksellä nuorisotyöttömiä oli Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan 113 000 henkeä eli 23 000 enemmän kuin vastaavana aikana v. 2008. Näistä 80 000 oli opiskelijoita, 12 000 edellisvuotista enemmän. Muiden alle 25-vuotiaiden työttömien määrä oli toisella neljänneksellä työvoimatutkimuksen mukaan 33 000 henkeä, sattumalta aivan sama kuin työ- ja elinkeinoministeriön rekisteripohjaisessa työnvälitystilastossa.

Nuorten työllisyystietoja vuosien 2008 ja 2009 alkupuoliskolla, henkeä

	1 nelj. 2008	1 nelj. 2009	2 nelj. 2008	2 nelj. 2009
Kaikki 15-24 -vuotiaat	659 000	658 000	659 000	658 000
Työvoima	301 000	296 000	407 000	399 000
Työttömät	52 000	57 000	90 000	113 000
Työlliset	250 000	240 000	317 000	286 000
Työttömyysaste, %	17,3	19,3	22,1	28,3
Työllisyysaste, %	37,9	36,4	48,1	43,4
15-24 -vuotiaat opiskelijat	446 000	445 000	430 000	434 000
Työvoima	144 000	140 000	236 000	228 000
Työttömät	28 000	28 000	68 000	80 000
Työlliset	116 000	112 000	168 000	148 000
Työttömyysaste, %	19,4	20,0	28,8	35,1
Työllisyysaste, %	26,0	25,2	39,1	34,1
Muut 15-24 -vuotiaat	213 000	213 000	229 000	224 000
Työvoima	157 000	156 000	171 000	171 000
Työttömät	24 000	29 000	22 000	33 000
Työlliset	134 000	128 000	149 000	138 000
Työttömyysaste, %	15,3	18,6	12,9	19,3
Työllisyysaste, %	62,9	60,1	65,1	61,6

Lähde: Tilastokeskus.

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

Kansantulo

Kansantulo v. 2008 kasvoi 2½ %, eli vain kolmanneksen edellisvuodesta. Hidastuvaa kasvua ylläpitivät vielä palkkatulot. Omaisuustulot ja yritystoiminnan tulot vähenivät. Niiden vähetessä työtulojen osuus kansantulosta kohosi kahdella prosenttiyksiköllä 58½ prosenttiin. Vuoden 2007 työmarkkinaneuvotteluissa sovitut palkankorotukset vaikuttivat ratkaisevasti palkansaajien ansiokehitykseen. Sopimuspalkat nousivat 4,2 % - ja kuluvan vuoden nousu on vielä 3½ %. Kaikkiaan palkkasumma v. 2008 kasvoi 6,8 %, kun sekä ansiot että työpanos lisääntyivät.

Kuluvana vuonna palkansaajien ansiotasoindeksi kohoaa keskimäärin 4 %. Sopimuspalkkojen lisäksi tulevien muiden palkanlisien, kuten bonuspalkkojen ja rakenteellisten muutosten, vaikutus jää poikkeuksellisen alhaiseksi.

Heikkenevä työllisyys ja nopeasti lisääntyvät lomautukset pienentävät palkansaajien yhteenlaskettua työpanosta siinä määrin, että palkkasumma pienenee 2,8 %. Yritysten toimintaylijäämä pienenee jo toista vuotta peräkkäin, ja yritysten omaisuus- ja yritystoiminnan tulot vähenevät edelleen. Kotitalouksien yrittäjätulot eivät kuitenkaan enää vähene, koska laskennalliset nettoasuntotulot kasvat asuntolainakorkojen aletessa. Kansantulo pienenee 5½ %.

Tuotannon ja tuonnin verot vähenevät sekä kuluvana että ensi vuonna heikon kysynnän takia. Työnantajien sosiaalivakuutusmaksut vähenevät myös kun palkkasumma supistuu ja työnantajien kansaneläkemaksu poistuu. Kansaneläkemaksun poistaminen alentaa osaltaan tuoteyksikköä kohden laskettuja työkustannuksia, jotka kasvoivat poikkeuksellisen paljon v. 2008. Kuluvana vuonna kasvu puolittuu kolmeen prosenttiin, koska työpanos vähenee ja työn hinta alenee enemmän kuin koko kansantalouden tai tehdasteollisuuden arvonlisäys.

Suurin osa voimassaolevista työehtosopimuksista päättyy vuoden 2010 alkukuukausiin mennessä, eikä neuvotteluja uusista sopimuksista ole vielä aloitettu. Vuonna 2010 palkansaajien ansiotasoindeksin arvioidaan keskimäärin nousevan 3 %. Palkkasumman kasvu on, työpanoksen edelleen pienentyessä, prosentin luokkaa. Kun kuluvan vuoden palkankorotukset painottuvat vuoden loppupuolelle, ensi vuodelle siirtyvä ”palkkaperintö” yhdessä ensi vuodelle jo sovittujen korotusten kanssa selittää vajaan kaksi kolmasosaa keskiansioiden noususta. Teknisenä oletuksena on siis, että nk. muut tekijät ja sopimuskorotukset nostavat ansiotasoindeksiä noin prosentilla. Sopimustilanteen ollessa auki on vaikea ennakoida missä määrin syvä taantuma ja työllisyyden heikkeneminen pienentävät palkankorotuspaineita tai -varaa. Omaisuus- ja yritystoiminnan tulot kääntyvät jo pieneen kasvuun. Kansantulo kasvaa vajaat 1½ %.

Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2006	2007*	2008*	2009**	2010**	Keskimäärin 2008/1999
	muutos, prosenttia					
Sopimuspalkkaindeksi	1,7	2,1	4,2	3½	2	..
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	1,2	1,3	1,4	½	1	..
Ansiotasoindeksi	2,9	3,4	5,6	4	3	3,8
Reaalinen ansiotaso[1)]	1,4	0,8	1,4	4	2	1,9
Keskiansiot[2)]	3,2	3,7	5,2	4	3	..
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti[3)]						
koko kansantaloudessa	-0,5	1,2	5,9	3	½	..
tehdasteollisuudessa	-6,1	-5,1	3,3	3½	½	..

[1)] Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

[2)] Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

[3)] Palkkojen ja työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen indeksi jaettuna tuotannon volyymi-indeksillä.

Käytettävissä oleva tulo

	2008* osuus, %	2006	2007*	2008*	2009**	2010**	Keskimäärin 2008/1999
		muutos, prosenttia					
Palkat ja palkkiot	47,1	4,8	5,9	6,8	-3	1	5,2
Työnantajan sosiaaliturvamaksut	11,6	3,1	5,2	7,0	-5	-2	4,2
Kotitalouksien yrittäjätulot	4,6	-1,8	-0,1	-9,6	14½	3½	5,4
yrittäjätulot maataloudesta	0,4	12,6	10,6	-23,9	0	2½	1,7
yrittäjätulot metsätaloudesta	0,9	7,2	51,1	-7,9	-30	11	6,3
muut yrittäjätulot	3,3	-4,7	-9,9	-7,8	29	2	2,3
Omaisuustulot ja muut yrittäjätulot	27,5	19,7	10,4	-5,7	-18	9	11,0
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	13,8	3,6	3,4	1,7	-4	-1½	3,9
Kansantulo	100,0	6,8	6,5	2,6	-5½	1½	5,0
Käytettävissä oleva tulo		7,1	6,2	2,0	-5½	1½	4,9
Bruttokansantulo, mrd. euroa		168,7	179,6	184,3	174	176	

Inflaatio

Hintakehityksessä tapahtui vuoden 2008 puolivälin paikkeilla iso ja nopea käänne. Puolisentoista vuotta jatkunut raakaöljyn ja useimpien muiden raaka-aineiden hintojen nousu pysähtyi ja loppuvuodesta hinnat alenivat kovaa vauhtia. Raakaöljyn hinta oli kesällä korkeimmillaan 145 $/barreli, mutta vuoden lopussa vain kolmasosa siitä. Tavaroiden tuontihinnat alenivat 9½ % ja kotimarkkinoiden perushintaindeksi aleni 6 %.

Myös kuluttajahinnat nousivat hyvää vauhtia kolmannelle neljännekselle saakka, minkä jälkeen inflaatio alkoi hidastua. Eniten vuoden aikana kallistuivat elintarvikkeet: ensin vuodenvaihteessa 5 % ja vielä sen jälkeen toiset 5 % nousun jatkuessa hidastumatta aina vuoden loppuun saakka. Kuluttajahintoja nosti elintarvikkeiden ohella asumisen kallistuminen, kun vuokrat, sähkön hinnat ja asuntolainakorot nousivat. Myös ravintola- ja kahvilahinnat sekä alkoholin vähittäishinnat nousivat keskimääräistä enemmän. Hintojen nousua hillitsivät mm. henkilöautojen, viihde-elektroniikan, tietojenkäsittelylaitteiden ja puhelinmaksujen halpeneminen.

Kuluttajahintaindeksi kohosi vuoden 2008 aikana – joulukuusta joulukuuhun – 3,5 % ja keskimäärin edellisestä vuodesta 4,1 %. Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, jota käytetään EU-maiden keskinäisessä vertailussa ja jossa eivät näy korkojen eivätkä asuntohintojen muutokset, kohosi vuoden aikana 3,4 %. Samaan aikaan hinnat nousivat euroalueella vain 1,6 %. Tämä merkitsee käännettä, koska Suomen inflaatio on pidemmän aikaa ollut selvästi pienempi kuin euroalueella.

Kuluvana vuonna raaka-aineiden hinnat ovat ison pudotuksen jälkeen jo pienessä nousussa. Myös teollisuuden tuottaja- ja tuontihintojen kuukausikuvaajat seuraavat vähitellen samaa uraa, mutta vuositasolla hinnat vielä alenevat. Kuluttajahintojen nousu on lähes pysähtynyt ja joinain kuukausina indeksi alenee edelliseen kuukauteen verrattuna. Hintoja alentaa vielä lainakorkojen, asuntojen ja polttonesteiden halpeneminen, mutta loppuvuoden käänne on jo näkyvissä. Muita enemmän kallistuvia hyödykkeitä ovat edelleen elintarvikkeet, vuokra-asunnot sekä ravintola- ja kahvilatuotteet. Vuoden alkupuolella toteutettu alkoholi- ja tupakkatuotteiden veronkorotus nostaa hintatasoa vajaalla puolella prosentilla. Lokakuussa alkoholiveroa korotetaan vielä uudestaan kun taas elintarvikkeiden arvonlisäveroa alennetaan viidellä prosenttiyksiköllä. Mikäli arvonlisäveron alennus siirtyisi täysimääräisesti elintarvikkeiden hintoihin, ne alenisivat 4,3 % ja kuluttajahinnat noin 0,6 %. Ottaen huomioon kaikki vuoden aikana jo tehdyt ja päätetyt hyödykeverojen korotukset ja alennukset, valtion kaikkien toimenpiteiden yhteenlaskettu vaikutus hintatasoon jää pieneksi.

Kuluttajahintaindeksin vuosikeskiarvo nousee vain 0,1 %, ja kuluvan vuoden joulukuussa hintataso voi olla jopa vähän alempi kuin vuotta aiemmin. Yhdenmukaistetut kuluttajahinnat nousevat 1,7 % eli edelleen enemmän kuin euromaissa keskimäärin.

Vuonna 2010 tuonti- ja tuotantohinnat jatkanevat pientä nousua. Hinta-arvio perustuu myös oletukseen, että työvoimakustannukset nousevat vain vähän. Asuntohinnat ja korot eivät enää alene. Vuodenvaihteessa toteutettava tupakkatuotteiden veronkorotus nostaa kuluttajahintoja tuskin lainkaan, koska tupakkatuotteiden osuus kuluttajan korissa on pieni. Heinäkuussa toteutettavat arvonlisäveron yleinen korotus, ravintolaruuan arvonlisäveron alennus sekä makeisveron käyttöönotto ja virvoitusjuomaveron korotus nostavat kuluttajahintoja puolella prosentilla. Kaikkiaan kuluttajahinnat nousevat keskimäärin prosentin.

Hintaindeksejä

	2006	2007*	2008*	2009**	2010**	Keskimäärin 2008/1999
	muutos, prosenttia					
Vientihinnat[1)]	2,7	0,7	-1,6	-7	1	-0,5
Tuontihinnat[1)]	6,0	2,1	1,8	-9½	3	1,6
Kuluttajahintaindeksi	1,6	2,5	4,1	0	1	1,9
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	5,7	4,0	5,7	-6	2½	2,6
Rakennuskustannusindeksi	3,8	5,9	3,9	-1	1½	3,0

[1)] Kansantalouden tilinpidon mukaan

Kuluttaja- ja tuontihintaindeksit, 12 kuukauden muutos

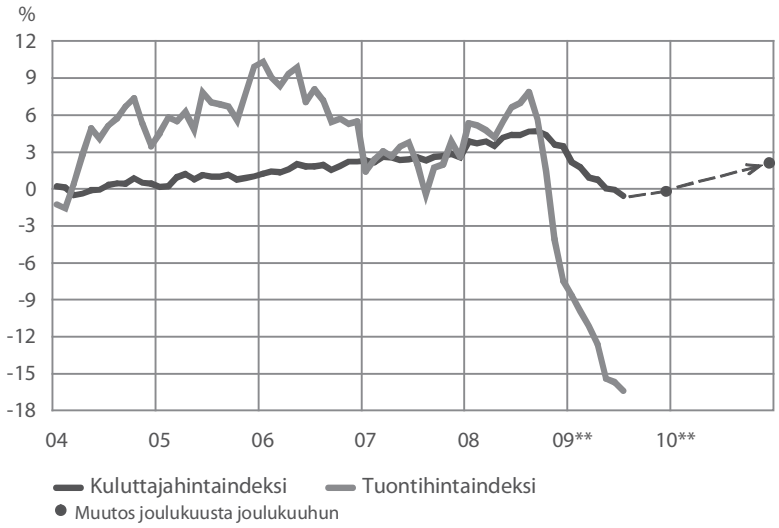

Lähde: Tilastokeskus, VM

Elintarvikkeiden hinnat

Suomessa elintarvikkeiden hinnat ovat nousseet viimeisen kahden vuoden aikana noin 13 %, reilut kaksi kertaa enemmän kuin euromaissa keskimäärin. Vuonna 2008 nousu oli poikkeuksellisen suurta: tammikuussa hintoja korotettiin noin viidellä prosentilla ja tämän jälkeen hinnat kohosivat vielä saman verran lisää joulukuuhun mennessä. Vanhemmista EU-maista vain Iso-Britannia ja Malta ovat yltäneet suurempiin kasvulukuihin.

Vuoden 2008 vaihteen vilja-, maito- ja lihatuotteiden hintojen korotusta Suomessa on pidetty elintarviketuotannon raaka-aineiden hintojen ja muiden tuotantokustannusten pidempään jatkuneen nousun purkamisena kuluttajahintoihin. Alan pitkistä toimitussopimuksista johtuen korotukset viivästyivät ja ajoittuivat yhdelle kuukaudelle. Vuoden 2008 aikana raaka-aineiden hinnat alkoivat kuitenkin jo laskea. Elintarvikeraaka-aineet ovat vieläkin lähes 8 % ja energia neljänneksen halvempaa kuin vuoden 2008 alussa. Useimmissa EU-maissa elintarvikkeiden hintojen nousu tasoittui ja hinnat ovat jopa laskemaan päin. Tämä viittaisi siihen, että raaka-ainehintojen aleneminen on siirtynyt kuluttajahintoihin.

Suomessakin elintarvikkeiden hintojen nousu on laantumassa ja myös kausiluonteisten halpojen elintarvikkeiden vaikutus on nähtävillä. Lähikuukaudet osoittavat, siirtyykö viimeaikainen raaka-ainehintojen aleneminen kuluttajahintoihin. Vai varaudutaanko jo tänä vuonna raaka-aineiden hintojen ja muiden tuotantokustannusten tuleviin korotuksiin; ja toteutetaan vain arvonlisäveron alentamista vastaavat hintakorjaukset?

Elintarvikkeiden hintaindeksi eräissä EU-maissa, 2005 = 100

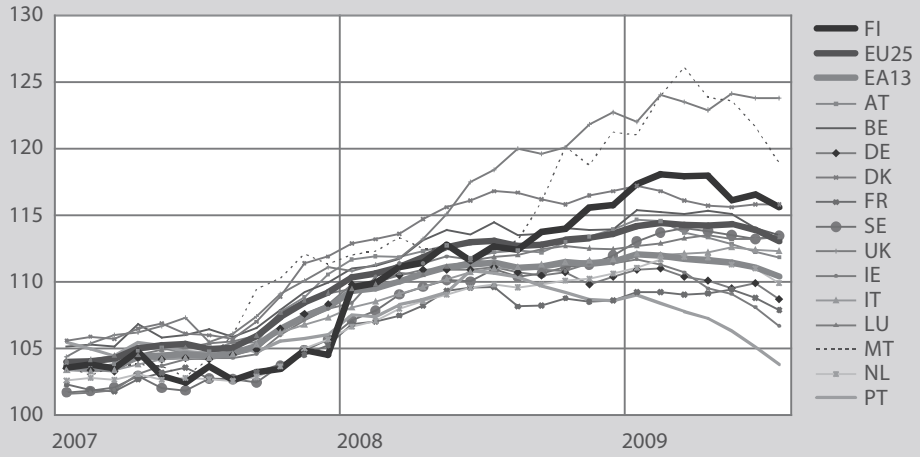

Lähde: Eurostat

Raaka-aineiden maailmanmarkkinahintaindeksi, euroina
2000 = 100

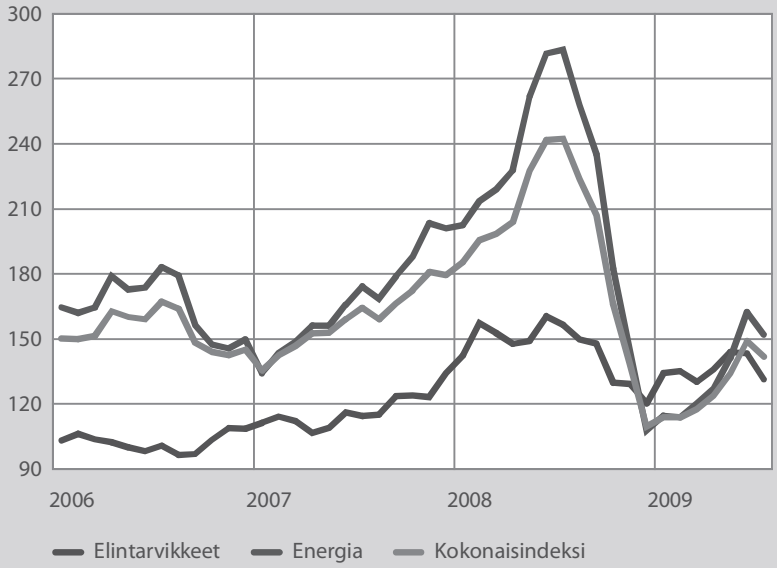

Lähde: Hamburgisches WeltWirtschafts Institut, Suomen Pankki

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Julkisen talouden rahoitusjäämä, joka on ollut ylijäämäinen vuodesta 1998, kääntyy tänä vuonna reilusti alijäämäiseksi ja alijäämä syvenee edelleen v. 2010. Rahoitusasema heikkenee ennusteen mukaan tänä vuonna lähes 13 mrd. euroa viime vuodesta eli 7 prosenttiyksikköä suhteessa kokonaistuotantoon, mikä on suurempi pudotus kuin lamavuonna 1991. EU-maista Latvian ja Suomen julkisen talouden tilan arvioidaan heikkenevän eniten tänä vuonna. Silti Suomen alijäämä pysyttelee vielä tänä vuonna EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen mukaisen kolmen prosentin rajan paremmalla puolella yhdessä muutaman muun EU-maan kanssa.

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan julkisyhteisöjen tulot pienenivät tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 4½ % ja menot lisääntyivät 6 %. Ennuste koko vuoden tulojen alenemalle on 8 % ja menojen kasvulle runsas 5 %. Omaisuustulot alenevat viime vuoden hyvin korkealta tasolta viidenneksen ja verotulot 8 %. Menopuolella sosiaalietuudet ja –avustukset lisääntyvät kymmeneksen mm. työttömyyden kasvun vuoksi.

Julkisyhteisöjen sulautettu velka, ns. EMU-velka, oli maaliskuun 2009 lopussa yli 70 mrd. euroa. Julkisyhteisöjen EMU-velan nimellismäärä ei ole milloinkaan aikaisemmin ollut näin suuri, mutta suhteessa kokonaistuotantoon velka on yhä selvästi alle 1990-luvun tason. Julkisyhteisöjen välisistä velkaeristä puhdistetun EMU-velan kasvua hidastaa se, että suomalaiset työeläkelaitokset lisäävät sijoituksiaan valtion joukkovelkakirjoihin.

Huolimatta suhdannenäkymien hienoisesta kohenemisesta v. 2010 julkisyhteisöjen rahoitusasema heikentyy edelleen 3,3 mrd. euroa, ja julkisen talouden alijäämän bkt-osuus ylittää kolmen prosentin rajan ensimmäisen kerran Suomen EMU-jäsenyyden aikana. Komission keväisen arvion mukaan tosin kaikilla jäsenmailla on ensi vuonna alijäämäinen rahoitusasema. Kolmen jäsenmaan alijäämäsuhde on suurempi kuin 10 % ja lisäksi 13 maan julkisen talouden alijäämä on suurempi kuin 5 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Työeläkerahastot pysyvät selvästi ylijäämäisenä, mutta sekä valtion, kuntien että muiden sosiaaliturvarahastojen alijäämä syvenee. Julkisten menojen suhde bruttokansantuotteeseen nousee takaisin yli kymmenen vuoden takaiselle tasol-

leen eli noin 55½ prosenttiin. Laman yhteydessä 1990-luvun alussa menoaste kipusi pahimmillaan lähes 65 prosenttiin. Veroaste alenee sekä tänä että ensi vuonna. Tähän myötävaikuttaa lähinnä verotuksen keventäminen, mutta myös se, että kotimainen kysyntä ei juuri lisäänny vaan elpyminen perustuu vientiin, jonka merkitys verotulojen kannalta on pienempi kuin kotimaisen kysynnän.

Vaikka julkisyhteisöjen EMU-velka kasvaa 13 mrd. euroa v. 2010, velka suhteessa kansantuotteeseen on kuitenkin edelleen selvästi EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen määrittämää 60 prosentin velkasuhdetta pienempi.

Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa bruttokansantuotteeseen

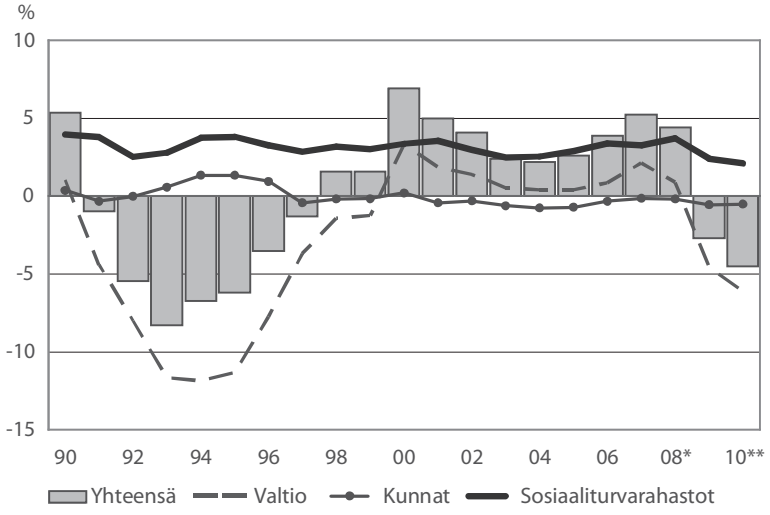

Lähde:Tilastokeskus, VM

Julkisyhteisöt[1)]

	2005	2006	2007	2008*	2009**	2010**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	27,6	28,7	31,5	32,3	27,6	27,3
Tuotannon ja tuonnin verot	21,8	22,7	23,4	23,9	23,0	22,7
Sosiaalivakuutusmaksut	19,1	20,5	21,6	22,5	21,8	22,1
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä [2)]	69,0	72,4	77,0	79,4	72,7	72,5
Muut tulot [3)]	14,6	15,9	17,8	19,8	18,3	18,6
siitä korkotulot	3,1	3,4	4,0	4,9	4,6	4,7
Tulot yhteensä	**83,1**	**87,8**	**94,4**	**98,6**	**90,6**	**90,7**
Kulutusmenot	35,1	36,6	38,4	41,3	43,1	44,3
Tukipalkkiot	2,1	2,3	2,3	2,5	2,6	2,7
Sosiaalietuudet ja -avustukset	26,0	26,6	27,2	28,4	31,0	32,8
Muut tulonsiirrot	4,2	4,4	4,4	4,8	5,2	5,2
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä	32,2	33,2	33,9	35,7	38,9	40,7
Pääomamenot [4)]	4,6	4,3	5,0	5,4	5,3	5,1
Muut menot	7,1	7,3	7,6	8,1	8,1	8,6
siitä korkomenot	2,7	2,6	2,7	2,7	2,4	2,6
Menot	**79,0**	**81,3**	**85,0**	**90,4**	**95,4**	**98,7**
Nettoluotonanto (+)/ nettoluotonotto (-)	**4,1**	**6,5**	**9,4**	**8,1**	**-4,7**	**-8,0**
valtionhallinto	0,6	1,4	3,8	1,6	-8,0	-10,8
paikallishallinto	-1,1	-0,5	-0,3	-0,4	-1,0	-0,9
työeläkelaitokset	4,6	5,3	5,4	6,8	4,8	4,4
muut sosiaaliturvarahastot	-0,1	0,3	0,5	0,1	-0,5	-0,7
Perusjäämä [5)]	3,8	5,9	8,3	6,1	-6,7	-9,9

[1)] Kansantalouden tilinpidon mukaan.
[2)] Sisältää pääomaverot
[3)] Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen
[4)] Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot.
[5)] Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

Julkinen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2005	2006	2007	2008*	2009**	2010**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	43,9	43,4	42,9	43,0	41,6	41,0
Julkisyhteisöjen menot [1]	50,3	48,7	47,3	49,0	54,6	55,8
Nettoluotonanto	2,6	3,9	5,2	4,4	-2,7	-4,5
Valtionhallinto	0,4	0,9	2,1	0,9	-4,6	-6,1
Paikallishallinto	-0,7	-0,3	-0,1	-0,2	-0,5	-0,5
Työeläkelaitokset	3,0	3,2	3,0	3,7	2,7	2,5
Muut sosiaaliturvarahastot	0,0	0,2	0,3	0,1	-0,3	-0,4
Perusjäämä [2]	2,4	3,5	4,6	3,3	-3,9	-5,6
Julkisyhteisöjen velka	41,8	39,3	35,2	34,2	41,4	48,2
Valtionvelka	38,2	35,3	31,2	29,4	36,9	43,9
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	608	610	611	614	612	611
Valtio	146	146	144	143	141	140
Paikallishallinto	451	453	457	461	461	461
Sosiaaliturvarahastot	10	10	10	10	10	10

[1] EU-harmonisoitu.

[2] Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

Julkisyhteisöjen verot, menot ja bruttovelka, suhteessa bruttokansantuotteeseen

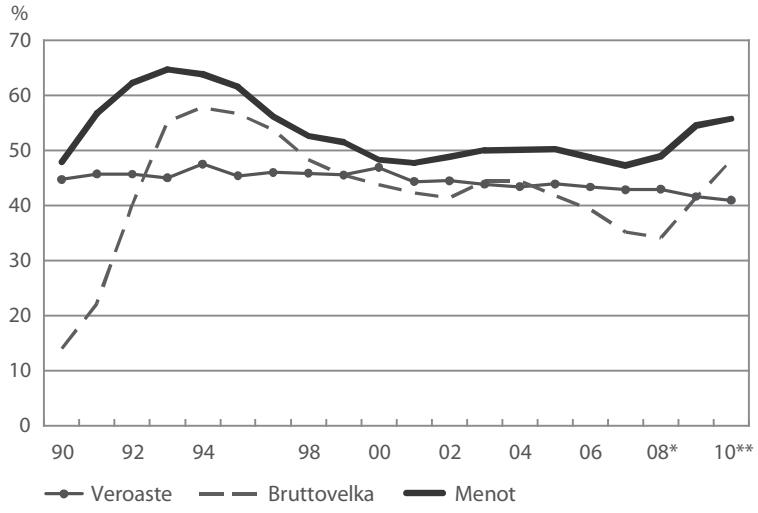

Lähde: Tilastokeskus, VM

Euroalueen maiden rahoitusjäämät ja velkasuhteet

	2009**	2010**	2009**	2010**
	Rahoitusjäämä		Velka	
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia			
Suomi	-2,7	-4,5	41,4	48,2
Iso-Britannia	-11,5	-13,8	68,4	81,7
Ruotsi	-2,6	-3,9	44,0	47,2
Tanska	-1,5	-3,9	32,5	33,7
Irlanti	-12,0	-15,6	61,2	79,7
Espanja	-8,6	-9,8	50,8	62,3
Alankomaat	-3,4	-6,1	57,0	63,1
Luxemburg	-1,5	-2,8	16,0	16,4
Portugali	-6,5	-6,7	75,4	81,5
Itävalta	-4,2	-5,3	70,4	75,2
Saksa	-3,9	-5,9	73,4	78,7
Belgia	-4,5	-6,1	95,7	100,9
Italia	-4,5	-4,8	113,0	116,1
Kreikka	-5,1	-5,7	103,4	108,0

Lähde: EU-komission ennuste kevät 2009, Suomi VM

2.1.1 Arvioita finanssipolitiikan vaikutuksista

Vuosikymmenen puolivälissä julkinen talous vahvistui voimakkaasti. Samalla julkisen talouden suhdannekorjattu rahoitusjäämä pysyi lähes ennallaan. Finanssipolitiikan voidaan siten luonnehtia olleen melko neutraalia. Sen sijaan kuluvana ja tulevana vuonna taantuman seurausten lieventämiseksi sovitut elvyttävät toimet heikentävät suhdannekorjattua rahoitusjäämää voimakkaasti. Finanssipolitiikasta on siten muodostumassa selvästi kasvua tukevaa. Taustalla vaikuttavia elvyttäviä toimia on kuvattu tarkemmin luvun 2.2 kehikossa.

Finanssipolitiikan elvytyksen astetta on tässä tarkasteltu ns. tuotantokuilun avulla vertaamalla julkisen talouden toteutunutta ylijäämää ylijäämään, joka annetuin tulo- ja menoperustein vallitsisi tuotantoresurssien täyskäyttöisyyttä vastaavalla, potentiaalisen tuotannon tasolla[3] . Tuotannon taso oli vielä v. 2008 selvästi potentiaalisen tuotannon tasoa suurempi ja tuotantokuilu oli siten positiivinen. Kuluvana vuonna tuotannon supistumisen myötä tuotantokuilu muuttuu kuitenkin nopeasti negatiiviseksi. Julkisen talouden rahoitus-

[3] Potentiaalisen tuotannon taso ja tuotantokuilu on arvioitu käyttäen EU-komission ja jäsenmaiden yhdessä sopimaa tuotantofunktiomenetelmää sekä OECD:n arviota Suomen julkisen talouden suhdanneherkkyydestä. Potentiaalinen tuotanto kuvaa talouden tuotantokykyä ja sitä määrittävät tuottavuus, pääomakanta ja työllisyys.

asema heikkenee bruttokansantuotteeseen suhteutettuna kuitenkin noin kaksin verroin siihen nähden, minkä pelkkä suhdanneautomatiikka aiheuttaisi. Ero tuotannon ja potentiaalisen tuotannon välillä kasvaa edelleen ensi vuonna.

Taantuma hidastaa potentiaalisen tuotannon kasvua lähivuosina. Työttömyyden lisääntyminen johtaa rakenteellisen työttömyyden kasvuun. Myös työvoiman tarjonta supistuu työllistymismahdollisuuksien heiketessä. Investointien supistuminen puolestaan heikentää kiinteän pääoman vaikutusta kasvupotentiaaliin. Investointien jälleen kasvaessa ja työttömyyden kääntyessä laskuun talouden kasvupotentiaalin arvioidaan elpyvän jälleen. Taantumalla voi kuitenkin olla myös pitemmän ajan vaikutuksia talouden rakenteeseen. Ensi vuosikymmenellä myös väestön ikääntyminen ja työikäisen väestön määrän väheneminen alkavat rajoittaa talouden kasvupotentiaalia.

Julkisyhteisöjen rahoitustasapaino ja suhdannekorjattu jäämä,
suhteessa bruttokansantuotteeseen

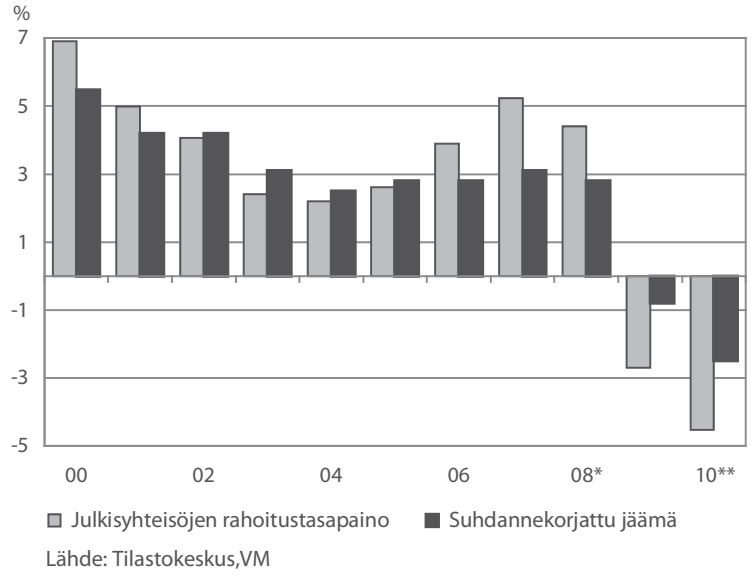

Lähde: Tilastokeskus,VM

2.2 Valtionhallinto

Kokonaistuotannon kääntyminen voimakkaaseen laskuun on heikentänyt nopeasti valtiontalouden rahoitusasemaa. Veropohjan kuten yritysten tulosten, yksityisen kulutuksen, pääomatulojen ja työtulojen supistuminen näkyvät verokertymän alenemisena. Samanaikaisesti valtion menot jatkavat verrattain voimakasta kasvua. Taloudellisen aktiviteetin heikkenemisen vaikutuksia pyritään vaimentamaan erilaisilla elvyttävillä toimenpiteillä, jotka samalla kuitenkin heikentävät valtiontalouden rahoitusasemaa.

Kansantalouden tilinpidon mukaisten välittömien verojen tuotto supistuu tänä vuonna ennätykselliset 29 %. Suurin osa siitä selittyy yhteisöveron tuoton romahtamisella. Suhdannekäänne on näkynyt ensimmäisenä yritysten tuloksissa ja niiden perusteella määräytyvissä yhteisöveroissa. Yksittäisen vuoden tuloksesta suoritettavasta yhteisöverosta maksetaan verottajalle jo saman vuoden aikana yleensä noin 78-85 %. Yrityksille määrättyjä yhteisöveroja täydennetään vielä seuraavana vuonna maksettavien ennakontäydennysmaksujen muodossa. Vuonna 2009 yhteisöverokertymää pienentävät paitsi yritysten kuluvan vuoden tuloskehityksen heikkeneminen myös se, että yritykset saavat viime vuoden tuloksen perusteella maksamiaan veroja palautuksina takaisin tuloskehityksen jäätyä jo v. 2008 olennaisesti aiemmin oletettua heikommaksi.

Yhteisöverokertymä perustuu oletukseen siitä, että yritysten veronmaksun pohjana olevat tulokset heikkenisivät tänä vuonna noin 30 %. Yhteisöveron maksamiseen liittyvien ajoitustekijöiden vuoksi kertymä supistuu noin puoleen viime vuoden tasolta. Valtion yhteisöverotuottoa supistaa edelleen päätös vahvistaa kuntatalouden rahoitusasemaa korottamalla väliaikaisesti kuntien ja seurakuntien osuutta yhteisöveron tuotosta ja alentamalla valtion osuutta vastaavasti.

Suhdannenäkymien koheneminen näkyy ensimmäisenä yhteisöveron tuotossa. Vaikka koko kansantalouden kasvun arvioidaan ensi vuonna jäävän vielä verrattain vaatimattomaksi, yritysten tulosten odotetaan kuitenkin kääntyvän selvään nousuun. Yritysten toimenpiteet kustannusten karsimiseksi ja toimintojen sopeuttamiseksi vastaamaan heikentynyttä taloustilannetta alkavat näkyä yritysten tuloksissa yhä selvemmin yhdessä vientimarkkinoiden toipumisen kanssa. Yritysten tulosten perusteella maksamien yhteisöverojen arvioidaan lisääntyvän ensi vuonna 7 % muiden keskeisimpien verojen jatkaessa vielä laskuaan.

Valtion ansio- ja pääomatuloista saamat verotulot alenevat tänä vuonna tuntuvasti. Tämän taustalla on kotitalouksien pääomatulojen supistuminen, palkkasumman aleneminen työllisyystilanteen heikentyessä sekä aiemmin päätetyt veronkevennykset. Kotitalouksien saamista pääomatuloista lähes puolet on viime vuosina perustunut luovutusvoittoihin, joita syntyy esim. arvopaperikaupasta. Arvopapereiden hintakehityksen perusteella voidaan parhaimmillaankin tehdä vain suuntaa-antavia arvioita luovutusvoittojen kehityksestä. Esimerkiksi v. 2008 luovutusvoitoista saadaan lopullinen tieto vasta verotuksen valmistuttua loppuvuodesta 2009. Pääomatulojen laskua vauhdittaa myös osinkotulojen ja puun myynnistä saatavien pääomatulojen supistuminen.

Ensi vuonna pääomatulojen arvioidaan kääntyvän hienoiseen nousuun. Ansio- ja pääomatuloista maksettavien verojen lasku jatkuu kuitenkin edelleen v. 2010 veroperustemuutosten seurauksena. Valtion tuloverotusta kevennetään yhteensä noin 630 milj. eurolla. Tämän lisäksi verotusta kevennetään kunnallisverotuksen kautta korottamalla perusvähennystä, jotta veronkevennys saadaan kohdistettua myös pienituloisiin. Veroperustemuutoksista kunnille aiheutuvat

verotuottomenetykset kompensoidaan valtionosuuksia kasvattamalla. Veroperustemuutoksilla pyritään ehkäisemään verotuksen kiristymistä, joka uhkaisi toteutua ansiotason ja sotumaksun nousun seurauksena. Jos tuloverotuksessa ei tehtäisi lainkaan perustemuutoksia, verotus kiristyisi ansiotason nousun ja verojärjestelmän progressiivisuuden seurauksena.

Tuotannon ja tuonnin verojen tuotto määräytyy suurimmalta osin yksityisen kulutuksen kehityksen perusteella. Tänä vuonna kotitalouksien tulot eivät kasva. Samalla kotitalouksien kulutuskäyttäytyminen muuttuu taloudellisen epävarmuuden lisääntyessä varovaisemmaksi, mikä johtaa kulutuksen supistumiseen. Välillisten verotulojen tapauksessa kotitalouksien luottamuksen horjuminen näkyy erityisesti autoveron tuotossa. Uusien autojen myynnistä arvioidaankin tänä vuonna leikkaantuvan yli kolmannes.

Vuonna 2010 yksityisen kulutuksen arvioidaan kasvavan nimellisesti vain hieman. Työllisyystilanteen heikkeneminen ylläpitää edelleen kotitalouksien varovaisuutta. Tuotannon ja tuonnin verot supistuvat ensi vuonna hieman yli yhden prosentin. Tähän vaikuttaa se, että lokakuussa 2009 voimaan tulevan elintarvikkeiden arvonlisäverotuksen alentamisen vaikutukset näkyvät verokertymässä täysimääräisesti vasta ensi vuonna. Perustemuutos pienentää arvonlisäverokertymää 480 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Valtion rahoitusaseman vahvistamiseksi arvonlisäveroa korotetaan heinäkuusta 2010 alkaen yhdellä prosenttiyksiköllä. Samassa yhteydessä ravintolapalveluiden ja elintarvikkeiden arvonlisäverokannat yhdenmukaistetaan siten, että molempiin sovelletaan 13 prosentin verokantaa. Heinäkuussa voimaantulevat perustemuutokset vahvistavat kertymää 133 milj. eurolla v. 2010. Arvonlisäveron tuottoa alentaa ensi vuonna verojen ilmoittamiseen ja maksamiseen liittyvän verotilijärjestelmän käyttöönotto, minkä arvioidaan vähentävän valtion verotuloja kertaluonteisesti 380 milj. euroa. Vuoden 2010 loppupuolella otetaan käyttöön makeisvero ja korotetaan virvoitusjuomaveroa, mikä lisää verotuottoa noin 50 milj. euroa ensi vuonna.

Kansantalouden tilinpidon mukaiset valtion menot kasvoivat viime vuonna 7 %, mikä oli korkein nimelliskasvu sitten vuoden 1993; v. 1991 menot lisääntyivät jopa 20 %. Menojen kasvu nopeutuu edelleen hieman tänä vuonna, mutta hidastuu ensi vuonna 5 prosenttiin.

Tulonsiirrot sekä kunnille että sosiaaliturvarahastoille lisääntyvät tänä vuonna 11 % ja ensi vuonnakin 8 % mm. valtionosuuksien nousun, kela-maksun poistamisen kompensoinnin ja työttömyyden kasvun vuoksi. Nämä siirrot ovat yhteensä lähes 40 % valtion menoista. Maltillisemmin lisääntyvät kulutusmenot, joiden osuus kaikista menoista on noin neljännes. Korkomenot pysyvät vielä melko pienenä alhaisen korkotason vuoksi, vaikka velkakanta kasvaakin. Elvytystoimet lisäävät luonnollisesti valtion menoja. Kansantalouden tilinpidon mukaiset menot kasvavat vähemmän kuin budjettitalouden menot sillä finanssisijoituksia ei tilinpidossa lueta menoiksi vaan rahoitustaloustoimiksi.

Valtion nettoluotonanto heikkenee parissa vuodessa 7 prosenttiyksikköä suhteessa bruttokansantuotteeseen veroelvytyksen, verokertymien suuren pudotuksen, heikossa suhdannetilanteessa automaattisesti nousevien menojen sekä menoelvytyksen vuoksi. Valtionvelka oli vuoden 2008 lopussa 54 mrd. euroa. Nimellisesti velan määrä on supistunut lähes 10 mrd. eurolla viimeisen viiden vuoden aikana. Talouskriisin seurauksena velan määrä lisääntyy pelkästään tänä ja ensi vuonna yhteensä yli 23 mrd. eurolla.

Valtionhallinto [1)]

	2005	2006	2007	2008*	2009**	2010**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	13,3	13,5	15,1	14,8	10,5	10,4
Tuotannon ja tuonnin verot	21,8	22,7	23,4	23,9	23,0	22,7
Sosiaaliturvamaksut	1,5	1,5	1,5	1,6	1,7	1,7
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä[2)]	37,0	38,1	40,5	41,0	35,6	35,2
Muut tulot[3)]	4,0	4,6	5,5	5,9	5,0	4,9
siitä korkotulot	0,7	0,9	1,3	1,3	1,3	1,4
Tulot yhteensä	**41,0**	**42,7**	**46,0**	**46,9**	**40,6**	**40,1**
Kulutusmenot	10,3	10,7	11,0	11,9	12,6	12,9
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	24,3	25,5	26,1	28,1	30,9	32,7
siitä muille julkisyhteisöille	15,5	16,2	16,6	18,0	19,9	21,5
Korkomenot	2,6	2,5	2,4	2,4	2,2	2,4
Pääomamenot [4)]	3,1	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0
Menot yhteensä	**40,4**	**41,3**	**42,2**	**45,2**	**48,6**	**50,9**
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	**0,6**	**1,4**	**3,8**	**1,6**	**-8,0**	**-10,8**
Perusjäämä [5)]	2,5	3,0	5,0	2,7	-7,1	-9,8

[1)] Kansantalouden tilipidon mukaan
[2)] Sisältää pääomaverot
[3)] Ml.pääomansiirrot ilman pääomaveroja ja kiinteän pääoman kuluminen.
[4)] Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot.
[5)] Nettoluotonanto ilman korkomenoja.

Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia verolajeittain vuositasolla, milj. euroa

	2005	2006	2007	2008	2009*	2010**
	miljoonaa euroa					
Ansiotulot (ml. inflaatiotarkistus)	-506	-990	-805	-700	-1786	-630
Yhteisövero	-555	0	0	0	-55	0
Varallisuusvero	-49	-130	..	..	..	..
Kansaneläke- ja sairasvakuutusmaksut	0	230	-50	-260	-350	-120
Eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut	440	-285	70	-400	-80	420
Energiaverot	0	0	-70	300	0	0
Arvonlisävero	..	..	-43	0	-40	-347

2.2.1 Elvytyksen toimeenpano

Hallitus on päättänyt vuoden 2009 varsinaisessa talousarviossa ja I lisätalousarviossa mittavista elvyttävistä toimista (ks. kehikko s. 63). Nämä elvytystoimet ovat ministeriöistä elokuun 2009 alussa saatujen tietojen mukaan osittain vielä suunnittelu-, osittain jo toimeenpanovaiheessa. Erityisesti monien maa- ja vesirakentamisen hankkeiden työt työmailla ovat käynnistymässä vasta syksyllä, samoin suuri osa uudis- ja korjausrakentamisesta. Näiden lisäksi hallitus päätti budjettiriihessä 26–27.8.2009 vuoden 2009 toiseen lisätalousarvioesitykseen ja vuoden 2010 talousarvioesitykseen sisältyvistä uusista elvyttävistä toimenpiteistä.

Uudis- ja korjausrakentaminen

Elvytystoimet ovat lisänneet valtion tukemaa asuntotuotantoa. Esimerkiksi korkotuki- ja takauslainojen sekä vanhusten, vammaisten, opiskelijoiden ja asunnottomien asuntojen rakentamisen investointiavustuksen alkuperäiset tasot olisivat riittäneet alkuvuodeksi, mutta talousarvion lisävaltuudet otetaan pian käyttöön. Sosiaalisten vuokra-asuntojen rakentamisen käynnistysavustus on lisännyt asuntotuotantoa, ja ARA-tuotantoa on aloitettu tammi-toukokuussa yli 3 000 asuntoa enemmän kuin edellisvuonna vastaavana aikana. Myös pääomasijoitus Kuntarahoitukseen on lisännyt ARA-tuotantoa, sillä se on rahoittanut pääasiallisesti tänä vuonna aloitetun ARA-tuotannon. Niin sanotun välimallin vuokra-asuntoja on aloitettu toukokuun loppuun mennessä yli 1 700 asuntoa. 1.12.2008 voimaan tulleita vuokra-asuntojen takauslainoja ei ole haettu vielä lainkaan.

Kymmenen prosentin korjausavustusta on haettu runsaasti, mutta työmaita on käytännössä alkanut vasta vähän: pääosa töistä on suunnitteluvaiheessa tai

odottamassa päätöksiä toteutumisesta. Myös energiakorjausavustuskohteet ovat vasta käynnistymässä. Nämä lisäävät todennäköisesti rakennusalan työllisyyttä loppuvuodesta.

Senaatti-kiinteistöt on varhentanut valtion korjaus- ja rakennushankkeita yhteensä noin 50 milj. eurolla. Suuri osa kunnille myönnettävistä koulujen, päiväkotien ja vanhainkotien korjausavustuksista on myönnetty. Helsinki-Vantaan lentoaseman korjaustyöt ovat alkaneet ja Oulun lentoaseman laajennuksen rakennustyöt käynnistyvät syksyllä.

Elvyttävien toimien vaikutusta työllisyyteen on vaikea arvioida, mutta ministeriöt arvioivat elvytystoimien tähän mennessä työllistäneen runsaat 12 000 henkilöä.

Väylä-, infrastruktuuri- ja energiahankkeet

Talousarvion uusista väylähankkeista Kehäradan työt ovat käynnissä ja muiden hankkeiden työt käynnistyvät loppukesästä tai syksyllä. Vuoden 2009 ensimmäisessä lisäbudjetissa nopeutettujen väylähankkeiden suunnittelua on vauhditettu. Suurin osa perustien- ja -radanpidon lisäsatsauksilla suunnitelluista hankkeista on käynnissä ja ne valmistuvat vuosien 2009–2011 aikana. Talvivaaran kaivostiehankkeen työt ovat käynnistyneet. Meriväylähankkeet pääsevät käynnistymään vesilupahakemusten käsittelyn vuoksi vasta ensi vuonna.

Laajakaistahanke on suunnitteluvaiheessa. Rakentaminen alkaa syksyn 2009 ja kevään 2010 kuluessa. Energiatukivaltuuden kysyntä on ollut vilkasta ja tuki tulee kesän kuluessa käytetyksi lähes kokonaan. Ympäristö- ja vesihuoltotöiden työmaat ovat käynnistymässä syksyllä, osa ensi vuoden alkupuolella.

Yhteenvetona voidaan todeta, että maa- ja vesirakentamisen puolella lukuisien hankkeiden työt työmaalla ovat käynnistymässä syksyllä. Ministeriöissä arvioidaan väylä-, infrastruktuuri- ja energiahankkeiden tähän mennessä työllistäneen runsaat 1 500 henkilöä.

Yritystuet ja T&K

Äkillisen rakennemuutoksen alueiden yritystuista on suuri osa myönnetty. Työllisyysperusteisten investointien lisävaltuuksia jaetaan TE-keskusten kautta. Työllisyysperusteisten investointien lisäsatsauksille äkillisen rakennemuutoksen alueilla on saatu hankehakemuksia, mutta valtuudesta ei ole tehty vielä päätöksiä. T&K-avustusten lisäyksen käyttöä ei voi seurata erillään muista määrärahoista, mutta Tekesiin on tullut hakemuksia 40 % enemmän kuin edellisvuonna vastaavaan aikaan.

Viennin rahoitukseen myönnettäviä lainapäätöksiä on tehty 545 milj. eurolla elokuun alkuun mennessä. Teollisuussijoitus Oy:n pääomitukseen liittyen on käynnistetty rahoitusohjelma tilapäisiin vaikeuksiin joutuneiden yritysten toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi sekä välttämättömien toimiala- ja rakennejärjestelyiden edistämiseksi. Vakautusrahoitukseen liittyen on tehty sijoituspäätöksiä noin 7 milj. eurolla elokuun alkuun mennessä.

Avustusten ja lainojen työllisyysvaikutuksiksi arvioidaan työ- ja elinkeinoministeriössä vajaat 6 000 työpaikkaa.

Työllisyys- ja koulutuspoliittiset toimet

Ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen sekä ammattikorkeakoulujen tutkintoon johtavan aikuiskoulutuksen opiskelijapaikkoja lisätään syksystä 2009 alkaen yhteensä 2 150. Ammatillinen lisäkoulutuksen paikkoja jaettaessa on painotettu koulutuksen kohdentamista vailla ammatillista koulutusta tai vanhentuneen koulutuksen varassa olevan henkilöstön koulutustason kohottamiseen. Korkeakoulutettujen oppisopimustyyppinen koulutus alkaa syksyllä 10 korkeakoulussa. Yhtenä arviointikriteerinä hankkeita valittaessa oli, että koulutuksen tulee parantaa korkeakoulutetun työvoiman osaamista ja työvoimatarpeen kohtaamista taloudellista taantumaa torjuvalla ja sen seurauksia lieventävällä tavalla.

Työvoimapoliittisen koulutuksen ja starttirahan lisäsatsaukset on jaettu huhtikuun alussa TE-keskuksille.

Talousarvion ulkopuoliset toimet

Finnveran vientitakuita korotettiin 1.1.2009 sekä 15.6.2009. Ellei vientitakuukattoa olisi korotettu, Finnvera joutuisi jarruttamaan uusien takuutarjousten tekemistä. Finnveran suhdannelainat ja -takaukset tulivat voimaan 6.3.2009 ja kotimaisen rahoituksen enimmäismäärän korotus 15.6.2009. Suhdannelainojen ja –takausten kysyntä on ollut vilkasta. Valtion eläkerahasto on sijoittanut elokuun alkuun mennessä noin 350 milj. euroa yritystodistuksiin.

Arvioita elvytystoimien mitoituksesta

Elvytyksen määrän arviointiin ei ole olemassa yhtä ja yksikäsitteistä tapaa. Esimerkiksi kansainvälisten järjestöjen arviot eri maiden elvytyksen määrästä poikkeavat suurestikin toisistaan. Tässä Suomen elvytystä tarkastellaan yhtäältä budjettilukujen valossa ja toisaalta julkisen talouden rahoitusjäämän muutoksen kautta. Lähestymistavat poikkeavat täysin toisistaan ja siitä syystä myös arviot elvytyksen suuruusluokasta ovat erilaiset.

Syksyn 2008 ja vuoden 2009 kuluessa on tehty lukuisia elvytyspäätöksiä. Oheiseen taulukoon on koottu erilaisten elvytystoimien yhteissummia ryhmiteltynä varsinaisiin budjettiin sisältyviin menoihin ja tulonmenetyksiin, finanssisijoituksiin, budjettiin sisältyviin valtuuksiin sekä budjetin ulkopuolisiin valtuuksiin. Luvuissa on mukana hallituksen budjettiriihen päätökset. Luvut kuvaavat elvyttäviä toimenpiteitä nimenomaan valtiontalouden näkökulmasta ja niihin on sisällytetty kuntatalouden rahoitusasemaa vahvistavat toimet.

Finanssisijoituksilla tarkoitetaan ennen muuta valtion myöntämiä lainoja, jotka heikentävät budjettitalouden rahoitusasemaa, mutta eivät vaikuta esimerkiksi julkisen talouden rahoitusaseman kansainvälisissä vertailuissa tavallisesti käytettävään, kansantalouden tilinpidon mukaiseen rahoitusjäämään eli nettoluotonantoon. Budjettiin sisältyvät valtuudet ovat mm. valtuuksia tehdä avustuspäätöksiä tai investointisitoumuksia, joista aiheutuvat menot näkyvät budjetin määrärahoissa seuraavina vuosina. Budjettitalouden ulkopuoliset valtuudet eivät näy budjetin menoissa. Ne kohdistuvat valtion liikelaitoksiin (mm. Senaatti-kiinteistöt), valtion rahastoihin (mm. Valtion asuntorahasto) ja yhtiöihin (mm. Finnvera Oyj).

Kaikkiaan elvytyksen nettoluotonantoa pienentävä vaikutus on tänä vuonna 1,8 % ja ensi vuonna 1,4 % suhteessa kokonaistuotantoon. Komissio on arvioinut melko vertailukelpoisella tavalla elvytyksen määrää eri EU-maissa. Komission laskelman mukaan elvytys on euromaissa keskimäärin 1,1 % tänä vuonna ja 0,8 % ensi vuonna suhteessa kokomaistuotantoon (Lähde: Public Finances in EMU – 2009).

Jos otetaan huomioon myös finanssisijoitukset, elvytyksen suuruus on vuosina 2009–2010 yhteensä noin 4,5 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Tämän lisäksi vientitakausvaltuuksia on korotettu usealla miljardilla eurolla sekä takauksiin pankkien varainhankinnalle on varauduttu 50 mrd. eurolla ja pankkien pääomituksiin 4 mrd. eurolla.

Oheinen kuvio kuvaa elvytystoimien kohdentumista kun huomioon on otettu myös budjettitalouden finanssisijoitukset sekä Valtion asuntorahaston korkotukilainat, joilla arvioidaan olevan huomattavan suuri työllisyys- ja elvytysvaikutus. Näin tarkastellen tulopuolen (veronkevennykset, kela-maksun poisto, yhteisöveron jako-osuuden muutos) osuus elvytyksestä on vajaa puolet sekä rakentamisen ja finanssisijoitusten kummankin noin neljännes. Jos finanssisijoitukset jätettäisiin tarkastelusta pois, tulopuolen elvytyksen osuus olisi noin 80 %

Valtiontalouden elvyttävät toimet (2009 ja 2010), miljoona. euroa

Toimenpide	Budjettitalouden ulkopuoliset valtuudet ja takuut (mm. VAR, Finnvera)	Budjettiin sisältyvät valtuudet	Finanssisijoitukset 2009–2010 yhteensä *	Tulonmenetykset, määrärahat ja valtuuksista aiheutuvat menot	
				2009	2010
Uudis- ja korjausrakentaminen Esim. korkotuki- ja takauslainojen lisääminen, korjausavustus asunto-osake- ja vuokrataloyhtiöille, kotitalousvähennyksen korotus, perustamishankkeiden valtuuden lisäys	2 015	314	22	182	96
Maa- ja vesirakentaminen, infrastruktuuri Esim. perustienpidon ja -radanpidon määrärahalisäykset, uudet liikennehankkeet ja suunniteltujen hankkeiden aientaminen, laajakaistahanke		1 006		155	169
Yritystuet, T&K, energiatuet Esim. työllisyysperusteiset siirtomenot, T&K tuet ja lainat, energiatuen valtuudet		288	20	49	77
Työllisyys- ja koulutuspolitiikka Esim. ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen sekä amk-tutkintoon johtavan aikuiskoulutuksen lisääminen, lisäys työvoimapoliittisen koulutuksen rahoitukseen ja muutosturvan laajentaminen lomautetuille				68	117
Veronkevennykset, etuusparannukset, kela-maksun poisto Esim. tuloveronkevennys, elintarvikkeiden ALV-alennus 1.10.2009 lukien, työnantajan kela-maksun vaiheittainen poisto, väliaikainen poisto-oikeuksien korotus, yhteisöveron jako-osuuden muutos				2 649	1 960
Muut toimenpiteet EU:n rakennerahasto-ohjelmien aikaistaminen, öljyntorjunta-aluksen peruskorjaus, kertaluontoiset puolustusmateriaalihankinnat		226		52	70
Yritysrahoituksen saatavuuteen liittyvät finanssisijoitukset Esim. Teollisuussijoituksen ja Suomen Vientiluoton pääomitukset, lainavaltuus viennin rahoitukseen		3 000	2 260		
Budjettitalouden ulkopuoliset toimenpiteet Esim. Finnveran vientitakuiden ja lainojen sekä kotimaisen rahoituksen enimmäismäärien korotukset, VER:n sijoitukset yritystodistuksiin. Ei sisällä varautumista pankkitakuisiin ja pääomitukseen.	9 655				
YHTEENSÄ	**11 670**	**4 834**	**2 301**	**3 155**	**2 490**

* Eivät sisälly kansantalouden tilinpidon mukaisesti arvioituun elvytykseen.

Valtion elvytystoimien jakauma (sis. budjettitalouden ja budjetin ulkopuoliset rahastot), **yhteensä vuodet 2009 - 2010**

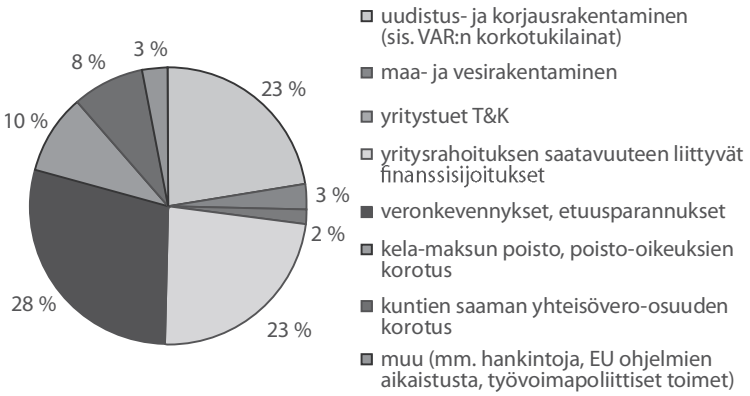

Toinen yleisesti käytetty tapa arvioida elvytystä on tarkastella julkisen talouden rahoitusjäämän muutosta jaettuna kahteen osaan: suhdannevaihteluiden aiheuttamiin muutoksiin menoissa ja tuloissa sekä menoja ja tuloja koskeviin päätösperäisiin muutoksiin.

Automaattisilla vakauttajilla tarkoitetaan sellaisia julkisen talouden tuloja ja menoja, jotka vaimentavat suhdannevaihteluita. Esimerkiksi nykyisenkaltaisessa syvässä taantumassa rahoitustasapaino heikkenee ilman uusia tulo- tai menoperusteita koskevia päätöksiä, sillä työttömyyteen liittyvät menot lisääntyvät samalla kun julkisyhteisöjen saamat verotulot vähenevät. Julkisyhteisöjen maksamat sosiaalietuudet ja sosiaaliavustukset kasvavat vuodesta 2008 vuoteen 2010 arviolta 15 % kun samaan aikaan verotulot vähenevät lähes 10 %. *Suhdannekorjattu rahoitusjäämä* kuvaa puolestaan päätösperäisten toimien vaikutusta julkisen talouden tasapainoon. Esimerkiksi veronkevennykset ja muut päätetyt elvytystoimenpiteet heikentävät julkisen talouden rahoitusasemaa ainakin lyhyellä aikavälillä. Todettakoon, että suhdannekorjatun rahoitusjäämän arviointiin liittyy yleensäkin aina epävarmuutta, mutta aivan erityisesti sellaisina aikoina, jolloin talouden muutokset ovat suuria.

Julkisen talouden rahoitusjäämän kehitys 2009-2010

	2009	2010	2009 ja 2010 yhteensä
Rahoitustasapainon muutos, % BKT:sta	-7,1	-1,8	-8,9
josta:			
- **automaattisten vakauttajien vaikutus**	-3,4	-0,2	-3,6
- **suhdannekorjatun rahoitusjäämän muutos**	-3,7	-1,6	-5,3

2.2.2 Tuloarvioiden riskeistä

Taloudellinen tilanne on heikentynyt poikkeuksellisen voimakkaasti kuluvan vuoden aikana mikä on näkynyt kaikkien verolajien kohdalla tuoton supistumisena. Mitä suurempi on taloudellista ympäristöä koskeva muutos, sitä enemmän epävarmuutta liittyy yksittäisten verolajien tuoton kehitykseen. Erityisesti suhdanneherkkien verojen kuten yhteisöverojen ja pääomatuloista maksettavien verojen kehityksen ennakointi on osoittautunut vaikeaksi. Edellisen korkeasuhdanteen aikana näitä veroeriä koskevat ennusteet osoittautuivat liian varovaisiksi. Vastaavasti suhdannetilanteen heikentyessä jyrkästi riskinä on, että verokertymä voi muodostua ennustettua pienemmäksi.

Verotulokertymä on pyritty ennusteessa arvioimaan verolajeittain parhaan saatavilla olevan tietämyksen perusteella. Arvioon sisältyy kuitenkin riskejä. Yritysten julkistamien tulostietojen perusteella riskinä on, että yhteisöverotuotto saattaa alentua ennustettua enemmänkin. Markkinaodotusten mukaan tulospudotus saattaisi tänä vuonna olla yli 40 %. Vaikka yhteisöveron kertymän arvioidaankin supistuvan lähes puoleen, yhteisöveroennuste pitää sisällään oletuksen hieman markkinaodotuksia myönteisemmästä tuloskehityksestä. Kun otetaan huomioon yhteisöveron maksamiseen liittyvät ajoitustekijät, viittaavat tähänastiset kertymätiedot siihen, että yrityksille tulosten perusteella määrättävän lopullisen veron tuoton supistuma olisi tänä vuonna noin 30 %. Jos loppuvuoden aikana kehitys kuitenkin johtaisi siihen, että veronmaksun perustana olevat tulokset heikkenisivät 10 prosenttiyksikköä oletettua enemmän, pienentäisi se valtion verotuloja noin 200 milj. euroa.

Pääomatulot kertyvät viiveellä

Ansio- ja pääomatuloveroennusteen osalta suurimmat riskit liittyvät pääomatulojen ja erityisesti luovutusvoittojen arviointiin. Viime vuosina lähes puolet luonnollisten henkilöiden pääomatuloista on ollut luovutusvoittoja. Edellisen korkeasuhdanteen aikana pääomatulojen kasvu aliarvioitiin useana vuonna. Vuosina 2004-2007 pääomatulot lisääntyivät poikkeuksellisen voimakkaasti, keskimäärin lähes 15 % vuodessa. Suomen kansantalouden kohtaaman voimakkaan suhdannekäänteen oloissa erityisenä riskinä on, että pääomatulojen kehitys nähdään nykyisessä suhdannevaiheessa vastaavasti liian myönteisenä. Jos pääomatulot alentuvat ennustettua enemmän, niin täysimääräiset vaikutukset valtion tuloihin välittyvät viiveellä. Suurin osa pääomatuloista maksettavista veroista kertyy ennakontäydennysmaksuina ja jäännösveroina verovuotta seuraavan vuoden aikana. Pääomatuloennuste vaikuttaa verokertymiin viiveellä verotilityksiin sovellettavien veronsaajien jako-osuuksien kautta.

Puun myyntitulosta ja pörssiyhtiöiden maksamista osingoista suorituksen maksaja toimittaa ennakonpidätyksen, joka maksetaan verohallinnon tilille seuraavan kuukauden aikana. Näistä eristä saadaan näin ollen kuukausittain seurantatieto.

Sen sijaan luovutusvoitot eivät pääsääntöisesti kuulu ennakonkannon piiriin ja niistä verot kertyvät oma-aloitteisesti maksettavina ennakontäydennysmaksuina ja jäännösveroina verovuotta seuraavina kahtena vuonna. Arvopapereiden myynnistä saatavien luovutusvoittojen ennustaminen perustuu osakekurssien ja HEX-yleisindeksin seurantaan. Luovutusvoittojen ennustamista vaikeuttaa myös se, että niistä ei synny verovuoden aikana seurantatietoa verohallintoon, vaan tieto luovutusvoittojen määrästä saadaan vasta verotuksen valmistuttua verovuoden päättymistä seuraavan vuoden syksyllä.

Viimeisin toteutumatieto pääomatuloista on vuodelta 2007. Verovuoden 2008 pääomatuloveron määrästä on olemassa ennakkotieto verotuksen valmistumisesta saatujen tietojen perusteella. Sen mukaan pääomatulojen arvioidaan alenevan 14,5 % v. 2008. Pääomatulojen arvioidaan alenevan noin 25 % v. 2009, ja kääntyvän hienoiseen nousuun v. 2010. Pääomatulojen 10 prosentin suuruinen muutos merkitsee valtion verotuloissa vastaavasti 150 milj. euron lisäystä tai vähennystä muutoksen suunnasta riippuen.

Pääomatuloennusteen onnistuminen vaikuttaa valtion verotuloennusteen osuvuuteen paitsi suoraan myös veronsaajien jako-osuuksien kautta. Valtion tulovero, kunnallisvero, sairausvakuutusmaksu ja kirkollisvero kertyvät ennakonpidätyksinä, ennakoina, ennakon täydennysmaksuina ja jäännösveroina. Nämä verot tilitetään kuukausittain veronsaajille (valtio, kunnat, seurakunnat, Kansaneläkelaitos). Tilityksessä käytetään kullekin veronsaajaryhmälle arvioitua tai lopullista verovuosikohtaista jako-osuutta, joka tarkoittaa veronsaajan osuutta kaikista tilityskokonaisuuteen kuuluvista ansio- ja pääomatuloveroista. Jako-osuudet vahvistetaan verovuosikohtaisesti ja niiden laskemisessa käytetään samoja ennusteita veronalaisten tulojen ja vähennysten kehityksestä kuin muutoinkin valtion tuloennusteiden laatimisessa. Jos tulojen kehitystä koskevat ennusteet muuttuvat huomattavasti verovuoden aikana, jako-osuuksia muutetaan tarvittaessa ja kaikki kyseiseltä verovuodelta siihen mennessä tilitetyt verot oikaistaan uusien jako-osuuksien mukaisiksi.

Ansiotulojen ennustemuutokset eivät yleensä muuta jako-osuuksia merkittävästi, koska kaikki veronsaajat ovat ansiotuloverojen saajia. Ansiotuloverojen muutos kohdistuu kaikille veronsaajille. Valtio on sen sijaan pääomatuloveron ainoa veronsaaja ja pääomatuloennusteen muutokset muuttavat valtion osuutta suhteessa muihin veronsaajiin.

Lopulliset jako-osuudet vahvistetaan verotuksen valmistuessa. Tässä vaiheessa verovuodelta 2008 on tilitetty ansio- ja pääomatuloveroja noin 23 mrd. euroa. Jos pääomatuloveron määrä on esimerkiksi 200 milj. euroa pienempi kuin

on aikaisemmin arvioitu, valtion jako-osuus on vastaavasti noin 0,5 prosenttiyksikköä pienempi. Kun kaikki siihen mennessä tilitetyt ansio- ja pääomatuloverot oikaistaan uuden jako-osuuden mukaiseksi, merkitsee se, että valtio menettää verotuloja 115 milj. euroa ja muille veronsaajille tilitetään vastaavasti saman verran enemmän.

Kun pääomatuloista saadaan toteutumatietoa verotuksen valmistumisen jälkeen, myös seuraavien vuosien pääomatuloennusteiden tasoa tarkistetaan. Jos taso muuttuu merkittävästi, saattaa muutoksella olla vaikutusta veronsaajien jako-osuuksiin myös jatkovuosille. Nämä oikaisut voivat olla suuruudeltaan huomattavia.

Tämänhetkisessä poikkeuksellisen heikossa suhdannetilanteessa myös palkkatulojen kehitykseen liittyy tavallista suurempaa epävarmuutta. Työllisyys reagoi viiveellä taloudellisessa aktiviteetissa tapahtuviin muutoksiin. Yritysten kannattavuuden voimakas heikkeneminen yhdessä suhdannekäänteen lykkääntymisen kanssa voi johtaa tarpeeseen sopeuttaa kustannuksia arvioitua voimakkaamminkin, mikä näkyisi lomautusten pitkittymisenä ja laajempina irtisanomisina. Jos palkkasumman kasvu olisi esimerkiksi yhden prosenttiyksikön ennustettua hitaampaa, valtion ansiotuloveroja kertyisi vastaavasti 100 milj. euroa ennustettua vähemmän.

Kotitalouksien säästämisaste vaikuttaa verokertymiin

Kansainvälisen talouden kehityksessä on nähtävissä merkkejä suhdannekäänteestä. Suomen kansantalouden näkymien uskotaan kohenevan ensi vuoden aikana. Veroennusteen kannalta poikkeuksellisen voimakkaan pudotuksen jälkeen on hyvin mahdollista, että suhdannenousu näyttäytyy eräiden yksittäisten verojen kertymän kohdalla kohtuullisen vahvanakin kasvuna. Työttömyyden nousun tasaantuessa kotitalouksien luottamus oman taloudellisen tilan kehitykseen voi korjautua odotettua vahvemmaksi. Kotitalouksien säästämisaste nousee ennusteessa selvästi keskimääräistä pidemmän aikavälin tasoa korkeammalle, mitä voi pitää tilapäisenä ilmiönä. Säästämisasteen ennustettua nopeampi alentuminen muodostaa positiivisen riskin välillisen verotuksen, kuten arvonlisäveron tai autoveron tuottoon. Jos yksityisten kulutusmenojen kasvu olisi v. 2009 yhden prosentin ennustettua nopeampaa, arvonlisäverontuotto olisi lähes 100 milj. euroa odotettua enemmän.

Arvonlisäveron kertymä koostuu myynneistä kulutukseen, joista ei arvonlisäverotuksessa ole vähennysoikeutta eli ns. loppukulutukseen. Loppukuluttajia ovat muun muassa kotitaloudet, verovapaat yritykset ja yleishyödylliset yhteisöt sekä julkinen sektori muun kuin liiketoimintansa osalta. Arvonlisäverotuksen tuotosta on yli 60 prosenttia peräisin yksityisestä kulutuksesta.

Arvonlisäverokertymän kannalta epävarmuutta luovat siitä vähennettävät arvonlisäveropalautukset, jotka koostuvat arvonlisäverovelvollisille hakemus-

ten ja muutosten johdosta palautetuista veroista. Kertymää pienentäviin palautuksiin sisältyy myös verottoman viranomaistoiminnan osalta kunnille palautettu arvonlisävero. Arvonlisäverotuksen palautusten osuus on laskusuunnassa, mikä puolestaan jossain määrin vaimentaa veropohjan muiden osatekijöiden verotulokertymän hiipumista aiheuttavaa vaikutusta ja arvonlisäveron nettokertymän lasku jää vähäisemmäksi.

Valmisteverokertymä on viime vuosina kehittynyt suhteellisen vakaasti eikä sen kokonaisuudessaan arvioida olevan erityisen suhdanneherkkää. Jos kuitenkin talouden kehitys osoittautuu ennakoitua heikommaksi, on mahdollista, että energiaverojen kertymä jää ennustettua pienemmäksi. Suurin merkitys on sillä, miten liikennesuoritteet kehittyvät, sillä bensiini tuottaa noin puolet ja diesel noin neljänneksen energiaverokertymästä.

Alkoholi- ja tupakkaveron kertymän kehityksen kannalta riskinä on se, miten matkustajatuonti ja harmaat markkinat kehittyvät. Alkoholiveroa on korotettu vuosina 2008-2009 kolme kertaa, kun taas tupakkaveroa korotettiin vuoden 2009 alusta ja lisäksi sitä esitetään korotettavaksi toisen kerran vuoden 2010 alusta. On vaikea arvioida, missä vaiheessa peräkkäiset veronkorotukset ja kotimainen hinnannousu johtavat merkittävissä määrin verollisen kulutuksen korvautumiseen matkustajatuonnilla. Myös talouden taantuma voi lisätä matkustajatuonnin houkuttelevuutta, sillä Suomen hintataso Viroon nähden on useimmissa tuotteissa noin kaksinkertainen.

Autoveron tuotto herkkä autojen kysynnän muutoksille

Autoveron tuotosta noin 80 % muodostuu uusien henkilöautojen veroista ja lähes 10 % käytettyjen henkilöautojen veroista. Autoveron tuotto on siten herkkä ensi kertaa Suomeen rekisteröitävien henkilöautojen, ei vain uusien, vaan myös maahan tuotavien käytettyjen autojen kysynnälle. Kokemuksen mukaan taloudellisen tilanteen muutokset heijastuvat nopeasti henkilöautomarkkinoille. Jos arvioidaan, että talouden taantuma olisi jo saavuttanut pohjansa, autojen kysyntä tuskin enää alenee v. 2010 tästä vuodesta, varsinkin kun vuoden 2009 kysyntäennuste on jo matala verrattuna pitkän aikavälin keskiarvoon. Vuoden 2010 uusien henkilöautojen kysyntäennuste on 90 000 kappaletta ja tuhannen auton kysynnän muutos vaikuttaa autoveron tuottoon noin 7 milj. eurolla. Kysyntämuutosten lisäksi autoveron tuottoon vaikuttaa myös autojen CO2-päästöjen kehitys, kun henkilö- ja pakettiautojen veroprosentti on riippuvainen tästä. Tavoitteena on, että hankittaisiin entistä vähäpäästöisempiä autoja, mutta samalla veroprosentti alenee. Voidaan arvioida, että uusien autojen keskimääräisen CO2-päästön alentumien vuoden tasolla yhdellä grammalla kilometriltä vaikuttaisi autoveron tuottoon 3-4 milj. eurolla.

Varainsiirtoveron kertymään vaikuttaa suurelta osin kiinteistöjen ja osakkeiden hintakehitys sekä kauppojen lukumäärä. Yrityskaupat vaikuttavat myös verokertymään. Vuoden 2008 loppupuolella kiinteistö ja asuntokauppa lähes pysähtyi, mutta on elpynyt kevään 2009 kuluessa. Varainsiirtoveron kannalta mahdolliset riskit liittyvät ennen muuta kotitalouksien odotuksiin ja siihen miten ne heijastuvat asunto- ja kiinteistökauppaan. Suhdannekäänteestä huolimatta työttömyys jatkaa edelleen kasvuaan ensi vuonna. Jos tämä näkyy varovaisuutena asuntomarkkinoilla, varainsiirtoveron tuotto jää ennustettua pienemmäksi.

2.2.3 Budjetti ja vaalikauden menokehys

Hallituskauden ensimmäinen kehyspäätös asetti enimmäismäärän pääosalle, noin kolmelle neljännekselle, talousarviomenoista koko vaalikaudeksi. Vuosittain tehtävillä valtiontalouden kehyspäätöksillä ja talousarvioesityksillä ei muuteta hallitusohjelmaan perustuvaa menolinjausta, vaan tarkistetaan vaalikauden kehys teknisesti vastaamaan hinta- ja kustannustasossa sekä talousarvion rakenteessa tapahtuneita muutoksia. Vuoden 2010 talousarvion valmistelun yhteydessä menokehystä on tarkistettu noin 1 milj. eurolla alaspäin maaliskuun 2009 kehyspäätökseen verrattuna vastaamaan tarkentuneita hintaennusteita sekä talousarvion rakennemuutoksia.

Talousarvioesityksen mukaan valtion menot kasvavat vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon nähden 3,9 mrd. euroa 50,2 mrd. euroon. Menojen kasvu aiheutuu kehyksen ulkopuolisten menojen paisumisesta sekä hinta- ja kustannustason noususta. Elvytystoimet, erityisesti työnantajan kansaneläkemaksun poistaminen sekä viennin rahoitus, nostavat menotasoa vielä v. 2010. Lisäksi työttömyysmenot nousevat työttömyysasteen kasvun myötä. Reaalisesti määrärahat ilman valtionvelan korkomenoja kasvavat noin 7½ %. Korkomenojen ennakoidaan vähenevän 4,5 % korkotason laskun seurauksena, vaikka valtionvelka kasvaakin. Kehykseen luettavat menot alittavat menokaton ja jakamattomaksi varaukseksi vuodelle 2010 jää 48 milj. euroa 300 milj. euron lisäbudjettivarauksen lisäksi.

Budjettitalouden varsinaisiksi tuloiksi arvioidaan 37,2 mrd. euroa v. 2010. Tuloista noin 83 % on veroja ja veroluonteisia tuloja, joiden kertymäksi arvioidaan 31,0 mrd. euroa. Verotulot vähenevät 1,5 % vuodelle 2009 budjetoituun[4] verrattuna. Verotulot alenevat suhdannetilanteen, tuloveroperustemuutosten, ruoan ja ravintolaruoan arvonlisäveron keventämisen sekä verotilijärjestelmän käyttöönoton vuoksi. Toisaalta verotuottoa lisää 1.7.2010 toteutettava kaikkien arvonlisäverokantojen korottaminen yhdellä prosenttiyksiköllä ja vuoden 2010 alusta voimaan tuleva tupakkaveron korottaminen. Muiden tulojen kuin vero-

[4] Sisältää vuoden 2009 lisätalousarvion ja toisen lisätalousarvioesityksen.

tulojen arvioidaan alenevan hieman kuluvalle vuodelle budjetoidusta osinkotulojen ja muiden voitontuloutusten vähetessä.

Budjettitalouden tasapaino

	2008	2009	2010
	Tilinpäätös	Budjetoitu[1)]	Talousarvioesitys
	miljardia euroa		
Verot ja veronluonteiset verot	37,2	31,4	31,0
Muut tulot	7,1	6,3	6,2
Yhteensä	**44,3**	**37,8**	**37,2**
Kehykseen luettavat menot	33,7	36,0	36,6
Kehyksen ulkopuoliset menot	11,3	12,0	13,6
- siitä korkomenot	2,3	1,9	2,1
Yhteensä	**43,5**	**48,0**	**50,2**
Ylijäämä (+)/alijäämä (-)	**0,8**	**-10,3**	**-13,0**

[1)] Ml. toinen lisätalousarvioesitys.

Budjettitalouden menot ja vaalikauden kehys[1)]

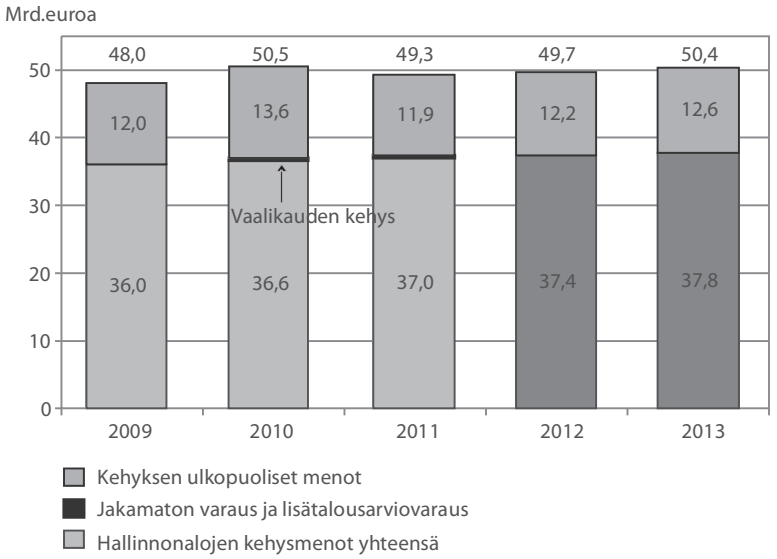

1) Kehyskauden 2010-2013 menot vuoden 2010 hintatasossa, vuoden 2009 menot kyseisen vuoden hintatasossa. Vuosien 2009 ja 2010 menot hallituksen budjettineuvottelujen 27.8.2009 mukaan, vuodet 2011-2013 kehyspäätöksen 26.3.2009 mukaan.

Lähde: Valtiovarainministeriö

Vuoden 2010 talousarvioesityksen painopisteitä ovat työllisyyden ylläpitäminen, hyvinvointiyhteiskunnan turvaaminen ja kaikkein pienituloisimpien toimeentulosta huolehtiminen.Taloustilanteen vaatiman liikkumatilan luomiseksi ja politiikan painopistemuutosten mahdollistamiseksi hallitus on valmistellut kaikille hallinnonaloille kohdistuvat noin 230 milj. euron uudelleenkohdennukset mm. työllisyyden ylläpidon, työttömyyden hoidon, maahanmuutosta aiheutuvien menojen ja kuntatalouden vahvistamisen vaatimien toimien rahoittamiseksi. Virastojen toimintamenoja alennetaan yhteensä 56 milj. eurolla. Kehitysyhteistyömäärärahoja lisätään 60 milj. euroa vähemmän kuin kehyspäätöksessä oli suunniteltu. Kehitysyhteistyömäärärahat suhteessa bruttokansantuloon ovat tämän jälkeen 0,55 %suhteessa bruttokansantuloon, mikä ylittää tavoitetason 0,51 %. Kansaneläkerahaston maksuvalmiusvaatimusta alennetaan 5 prosentista 3,5 prosenttiin, mikä vähentää valtion menoja 38 milj. euroa.

Työllisyyttä pyritään tukemaan investointeja aikaistamalla ja muilla toimilla erityisesti ongelmista kärsivillä toimialoilla, kuten talonrakennus, metsä- ja puutuoteteollisuus ja laivanrakennusteollisuus. Talousarvioesitykseen sisältyvän investointien aikaistamiskokonaisuuden ehdotukset jakautuvat vuoden 2009 toiseen lisätalousarvioesitykseen ja vuoden 2010 talousarvioesitykseen. Toimenpiteet panisivat liikkeelle kaikkiaan n. 1,7 mrd. euron hankkeet, kun mukaan lasketaan kuntien ja yksityisen sektorin panostukset. Kaikkiaan yli 10 000 henkilötyövuotta luovan toimenpidekokonaisuuden kustannus valtion budjettitaloudelle on n. 330 milj. euroa jakautuen usealle vuodelle. Vuodelle 2010 aiheutuu menoja yhteensä noin 80 milj. euroa.

Lisäksi talousarvioesitys sisältää toimenpidekokonaisuuden, jonka tavoitteena on nopeasti ja tehokkaasti tukea työllisyyttä ja työllistymistä sekä lisätä työllistymistä tukevaa koulutusta tämänhetkisessä poikkeuksellisen vaikeassa taloustilanteessa. Samalla tuetaan tulevan talouskasvun edellytyksiä. Toimenpiteiden painopisteenä on erityisesti nuorten pitkäaikaistyöttömyyden ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Usealle hallinnonalalle kohdistuvat toimet lisäävät valtion menoja noin 70 milj. eurolla vuonna 2010. Lisämäärärahaa kohdistetaan nuorten ja vastavalmistuneiden työllistämiseen, aikuisväestön osaamisen kehittämiseen ja ammatilliseen lisäkoulutukseen sekä muuntokoulutukseen ja maahanmuuttajien koulutukseen. Toimenpidekokonaisuuden suuntaamisessa on otettu huomioon muun muassa päätettyjen elvytystoimenpiteiden myötä kasvava työvoiman kysyntä eri aloilla. Määrärahoja kohdistetaan myös muun muassa valmistuvien poliisien työllistämiseen ja puolustusvoimien kuljettajakoulutukseen.

Yhteensä työllistämis-, koulutus- ja erityistoimenpiteiden määrärahoja nostetaan 83 milj. eurolla ja lisäksi työllisyys- ja koulutustoimenpiteiden rahoitukseen on tarkoitus kohdentaa ESR-ohjelmaan (Euroopan sosiaalirahasto) varattua rahoitusta.

Turvapaikanhakijoiden määrä on kasvanut voimakkaasti. Tästä johtuen hakijoiden vastaanoton kustannukset sekä pakolaisista ja turvapaikanhakijoista kunnille maksettavat korvaukset ovat lisääntyneet, ja näihin menoihin ehdotetaan noin 76 milj. euron lisäystä.

Kuntataloutta vahvistetaan ylimääräisellä 30 milj. euron peruspalvelujen valtionosuuksien korotuksella. Veroperustemuutoksista kunnille aiheutuvat verotuottomenetykset, yhteensä 375 milj. euroa, kompensoidaan valtionosuusjärjestelmän kautta.

Kaikkein pienituloisimpien verotusta kevennetään korottamalla kunnallisverotuksen perusvähennystä. Kansaneläkettä ja muita kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia, kuten työttömyysturvan peruspäivärahaa, työmarkkinatukea ja elatustukea, ei kuluttajahintojen mahdollisen laskun perusteella alenneta v. 2010, mikä lisää valtion menoja 33 milj. eurolla.

2.2.4 Budjettitalous ja kansantalouden tilinpito

Kansantalouden tilinpidossa valtiontalouteen luetaan budjettitalouden lisäksi 11 budjetin ulkopuolista rahastoa. Tilinpidon mukaisessa valtiosektorin nettoluotonannossa otetaan huomioon budjettitalouden rahoitusaseman lisäksi rahastojen tuloylijäämä. Tilinpidon nettoluotonannon kannalta merkittävin budjetin ulkopuolisista rahastoista on Valtion eläkerahasto. Budjettitalouden ulkopuoliset rahastot parantavat valtiontalouden rahoitusasemaa. Valtion budjettiin kirjataan menoina erilaiset finanssisijoitukset, kuten valtion myöntämät lainat, pääomitukset jne. Tilinpidossa nämä käsitellään rahoitustaloustoimina, jotka eivät näy valtion nettoluotonannossa vaan rahoitustilinpidon puolella. Rahoitustilinpito on osa kansantalouden tilinpidon kokonaisuutta, vaikka yleensä käytetään lähinnä rahoitusjäämää eli nettoluotonantoa, kun esim. verrataan eri maiden julkisia talouksia toisiinsa.

Hallituksen tähän mennessä päättämät elvytystoimet sisältävät finanssisijoituksia. Esimerkiksi vuoden 2009 ensimmäisessä lisätalousarviossa lisättiin yksistään viennin rahoitukseen budjettivaltuuksia Suomen Vientiluotto Oy:lle 2,5 mrd. euroa. Aalto-yliopiston säätiön pääoman maksamiseen käytetään vuosina 2008-2010 yhteensä 500 milj. euroa, mikä ei sinänsä ole elvytystoimi. Lisäksi Suomi myöntää Islannille 350 milj. euron lainan ja osallistuu myös Latvian rahoitukseen.

Veroihin, tukipalkkioihin ja EU-siirtoihin liittyvät ajoituskorjaukset aiheuttavat niin ikään eroja luonteeltaan kassaperusteisen budjettitalouden rahoitusjäämän ja suoriteperusteisen kansantalouden tilinpidon nettoluotonannon välille.

Budjettitalouden tasapaino ja valtionhallinnon nettoluotonanto[1], mrd. euroa

	2005	2006	2007	2008	2009*	2010**
	miljardia euroa					
Budjettitalouden ylijäämä (+)/ alijäämä (-)[2]	**1,5**	**1,5**	**2,9**	**0,8**	**-10,3**	**-13,1**
Yksityistämistulot (nettotulot osakemyynnistä)	-1,5	-1,6	-0,9	-0,1	-0,4	-0,4
Finanssisijoitukset, netto	-0,3	-0,2	0,1	0,2	1,3	1,8
Rahastotalouden tuloylijäämä (mm. valtion eläkerahasto)	0,4	1,7	2,1	0,6	1,0	0,9
Kassa-/suoriteperusteen korjaus	0,3	-0,1	-0,1	-0,1	0,2	0,0
Muut erät[3]	0,2	0,1	-0,3	0,2	0,2	0,0
Valtionhallinnon nettoluotonanto (+)/-otto (-)	**0,6**	**1,4**	**3,8**	**1,6**	**-8,0**	**-10,8**

[1] Kansantalouden tilinpidon mukaan.
[2] Sisältää velanhallintamenot.
[3] Sisältää mm. velkojen peruutukset, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot, budjetin siirtomäärärahojen ajoittumisen vaikutus.

2.3 Paikallishallinto

Kuntatalouden ja erityisesti yhteisöverosta riippuvaisten kuntien tila kiristyi alkuvuonna 2009 yhteisöverotulojen romahdettua nopeasti. Vaikka kuntien yhteisövero-osuuden tilapäinen 10 prosenttiyksikön korottaminen vuosille 2009–2011 lieventää pudotusta, vähenevät kuntien saamat yhteisöverotulot kuluvana vuonna noin viidenneksen. Kunnallisveron tuotto lisääntyi vielä tammi-elokuussa, mutta kunnallisveropohja heikkenee loppuvuonna työllisyysnäkymien synkentyessä. Työssäkäyvien ansiotason nousu sekä taantuman ensi vaiheessa lomautukset, irtisanomisajan palkat ja ansiosidonnainen työttömyysturva lieventävät kunnallisveron laskua. Kunnallisverotulot supistuvat kuitenkin v. 2009 työpanoksen voimakkaasta heikkenemisestä ja veronkevennyksistä johtuen noin 2 %. Kokonaisuutena kuntien verotulot supistuvat kuluvana vuonna 2,5 %. Valtionosuudet nousevat kohtuullisen nopeasti, kun veronkevennykset kompensoidaan kunnille, kuntien yhdistymisiä tuetaan aiempaa enemmän ja indeksikorotus on varsin suuri.

Vuodesta 2010 on tulossa koko kuntakentälle erittäin vaikea, kun kunnallisveropohja pysyy heikkona työttömyyden lisääntyessä. Kun lisäksi tuloverotuksen keventäminen pienentää kuntien verotuloja, kunnallisverotuloja kertyy ilman veroastemuutoksia noin 1½ % vähemmän kuin v. 2009. Kuntien kiinteistöverorajojen nosto mahdollistaa kunnille vähintään noin 50 milj. euron

lisätulot. Kokonaisuutena kuntien verotulojen ennakoidaan kuitenkin edelleen vähenevän vuoden 2009 tasosta. Kuntien saamat valtionosuudet lisääntyvät mm. veronkevennysten kompensaation myötä v. 2010 noin 6 %.

Heikon verotulokehityksen lisäksi kuntataloutta rasittaa tänä ja vielä ensi vuonnakin nykyisten sopimuskorotusten aiheuttama ansiotason nousu. Kuntaalan ansiotason 3½ prosentin nousu kuluvana vuonna on vaimeampaa kuin v. 2008 mutta suhdannetilanteeseen nähden nopeaa. Ensi vuonna kuntien ansiotason on oletettu nousevan yleisen ansiotason mukaisesti noin 3 %. Kuntien maksamien toimeentulotukimenojen ennakoidaan lisääntyvän jo tänä vuonna ja ensi vuonna työttömyyden pahentuessa edelleen selvemmin. Kansaneläkemaksun asteittainen poistaminen sekä välituotepanosten hintojen nousun hidastuminen lieventävät kuntien menopaineita, mutta kunnat joutuvat taloutensa tasapainottamiseksi hillitsemään menojen kasvua. Nimellisten kulutusmenojen kasvun oletetaan hidastuvan tänä vuonna 4 prosenttiin ja ensi vuonna reaalisen kulutuksen hieman supistuessa 2½ prosenttiin. Investointien on arvioitu putoavan kuluvana vuonna noin 4 prosentilla ja ensi vuonna edelleen 10 prosentilla.

Kuntasektorin nettoluotonanto painuu tänä vuonna noin -0,5 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon. Vuoden 2010 tasapainokehitys riippuu pitkälti kuntien tulevista kunnallis- ja kiinteistöverotukseen sekä menojen kasvun hillintään liittyvistä päätöksistä. Myös seuraavan palkkasopimuksen ratkaisut vaikuttavat kuntatalouden tilaan keskeisesti. Menojen kasvun hidastumisesta ja valtion mittavista toimenpiteistä huolimatta kuntien nettoluotonanto pysyy v. 2010 -0,5 prosentissa.

Kuntatalouden tulojen ja ennakoidun menotason välille on talouskriisin seurauksena syntymässä vakava epätasapaino, joka säteilee kuntiin tuntuvasti vielä usean vuoden ajan siitäkin huolimatta, että yleinen taloustilanne alkaisi tämänhetkisten näkymien mukaisesti ensi vuonna asteittain parantua. Kun kunnallisveroaste ei v. 2009 noussut ja kuntatalous on viime vuosien korkeasuhdanteenkin jäljiltä alijäämäinen, paineet kunnallisverotuksen kiristymiseen ovat huomattavan suuret. Kiinteistöveroa nostamalla kunnat kykenisivät keventämään kunnallisveroasteeseen liittyviä nousupaineita. Työvaltaisella kuntasektorilla palkkaratkaisujen taso vaikuttaa kustannuskehitykseen ja sitä kautta kuntatalouden rahoitusasemaan keskeisesti. Tulevalla palkkakierroksella ainoastaan erittäin maltillinen palkkaratkaisu riittää turvaamaan kuntatalouden lähivuosien vakaan kehityksen.

Paikallishallinto[1)]

	2005	2006	2007	2008*	2009**	2010**
	miljardia euroa					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	14,3	15,3	16,5	17,5	17,1	16,9
siitä kunnallisvero	12,4	13,2	14,1	15,1	14,9	14,6
yhteisövero	1,2	1,2	1,5	1,4	1,2	1,2
kiinteistövero	0,7	0,8	0,9	0,9	0,9	1,0
Muut tulot[2)]	11,5	12,4	13,2	14,4	15,1	15,9
siitä korkotulot	0,3	0,3	0,4	0,5	0,4	0,4
siitä tulonsiirrot valtiolta	8,2	9,0	9,5	10,5	11,2	11,9
Tulot yhteensä	**25,8**	**27,7**	**29,7**	**31,9**	**32,2**	**32,8**
Kulutusmenot	22,1	23,2	24,6	26,4	27,4	28,1
siitä palkansaajakorvaukset	15,8	16,4	17,1	18,2	18,7	18,9
Tulonsiirrot	2,2	2,5	2,6	2,7	2,7	2,9
siitä sosiaalietuudet ja -avustukset	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,1
tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,1	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
korkomenot	0,2	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4
Pääomamenot[3)]	2,5	2,6	2,8	3,1	3,0	2,7
Menot yhteensä	**26,9**	**28,2**	**30,0**	**32,2**	**33,1**	**33,7**
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	**-1,1**	**-0,5**	**-0,3**	**-0,4**	**-1,0**	**-0,9**
Perusjäämä[4)]	-1,2	-0,6	-0,3	-0,4	-1,0	-0,9

[1)] Kansantalouden tilinpidon mukaan.
[2)] Ml. saadut pääomansiirrot ja kiinteän pääoman kuluminen
[3)] Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot.
[4)] Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

2.3.1 Kuntatalous ja varautuminen taantumaan

Kuntien tulot ovat kasvaneet vuosina 2005–2008 hyvän talouskasvun siivittämänä erittäin nopeasti: verotulot keskimäärin 6 % ja käyttötalouden valtionosuudet vastaavasti lähes 8 % vuodessa. Samalla menojen kasvu on kuitenkin ollut voimakasta. Kuntien kulutusmenojen kasvu nopeutui v. 2008 erityisesti kalliin palkkaratkaisun seurauksena yli 7 prosenttiin. Kun käyttötalouden menojen kasvun lisäksi kuntien investoinnit ovat lisääntyneet viime vuodet voimakkaasti, kuntatalous on pysynyt koko 2000-luvun rahoitusalijäämäisenä. Tämän seurauksena kuntien lainakanta on kasvanut nopeasti, joten kuntatalouden puskurit talouden taantumaa varten ovat pitkään jatkuneesta nopeasta talouskasvusta huolimatta heikot.

Suhdanteiden heikkeneminen vaikuttaa hyvin eri tavalla erityyppisiin kuntiin. Kuntatalouden nopea kriisiytyminen nostaa esille suhdanneherkän ja vaikeasti ennustettavissa olevan yhteisöveron ongelmallisuuden peruspalvelujen rahoittamisessa. Suhdanneherkkien yhteisöverotulojen romahdus tuntuu kuntien taloudessa tulojen menetyksinä erityisen nopeasti. Kuntatalouden osalta talouskriisi onkin ollut alkuvaiheessa pääosin yhteisöveron nopeasta romahtamisesta johtuva ja suurimmat ongelmat ovat kohdistuneet kuntiin, jotka ovat riippuvaisia muutaman suuren vientiyrityksen talous- ja työllisyyskehityksestä. Ensi vuonna työllisyyskehityksen heikentyessä vaikeudet tulevat kohdistumaan laajemmin koko kuntakenttään sekä erityisesti siihen suureen kuntajoukkoon, joka pitkään jatkuneen nopean talouskasvunkin jälkeen on alijäämäinen tai ainoastaan niukasti ylijäämäinen.

Kun kuntatalous näyttää kuluvana vuonna painuvan syvään alijäämään ja pysyvän lähivuodet kireänä, kunnissa tarvitaan sopeuttamistoimia niin käyttötalouden menojen kuin investointienkin osalta. Henkilöstömenojen suuren painon vuoksi kuntien toimenpiteet kohdistuvat väistämättä myös henkilöstöpolitiikkaan. Esimerkiksi 1990-luvun laman yhteydessä kuntien ja kuntayhtymien henkilöstön määrä laski muutamassa vuodessa lähes 40 000 henkilöllä. Laskelmissa kuntasektorin työpanoksen ei oleteta tänä ja ensi vuonna lisääntyvän vuoden 2008 tasosta. Mikäli kuntien lomautukset lisääntyvät ja eläkepoistumaa ei korvata täysimääräisesti, työpanos saattaa kuitenkin etenkin v. 2010 supistua.

Kuntien lähivuosien investointipaineet ovat mittavat johtuen mm. rakenneuudistuksista sekä välttämättömistä rakennuskannan ja vesi- ja viemäriverkostojen peruskorjaustarpeista. Talouskriisistä huolimatta monissa kunnissa investointeja on pyritty pitämään yllä rakentamisen hintapaineiden hellittäessä. Kuntien taloustilanteen heikentyessä paineet lykätä sekä uusia että jo sovittuja investointeja ovat kuitenkin suuret. Paikallishallinnon investointien toteutuminen vaihtelee kansainvälisesti tarkasteltuna varsin voimakkaasti suhdanteiden mukaan. Investoinnit ovat usein ensimmäinen menoerä, jota paikallishallinnossa vähennetään taloustilanteen kiristyessä. Esimerkiksi Suomessa 1990-luvun lamassa kuntien investoinnit lähes puolittuivat kahdessa vuodessa.

Vaikka henkilöstömenojen ja investointien karsinta kuntien talouden tasapainottamisessa on kuntatalouden näkökulmasta perusteltua, voivat tällaiset tasapainottamistoimenpiteet olla ristiriidassa koko julkiselle taloudelle luontevasti kuuluvan suhdannevaihteluiden tasaamispyrkimyksen kanssa. Lisäksi kuntatalouden vaikeudet saattavat johtaa pidemmällä aikavälillä julkisten palvelujen vähentämiseen, mikä julkisen kysynnän määrän vähenemisen kautta saattaa heikentää talouden kasvumahdollisuuksia. Vaikka tulokehityksen heikentyessä investointitason ylläpitäminen lainarahalla olisikin lyhyellä aikavälillä järkevää politiikkaa, kuntien investointien tasaisempi liikkumavara tulisi pidemmällä tähtäimellä luoda käyttötaloutta tehostamalla ja kuntatalouden rahoituksen suhdanneherkkyyttä vähentämällä.

2.4 Sosiaaliturvarahastot

2.4.1 Työeläkelaitokset

Työeläkelaitokset vastaavat ansiosidonnaisen eläketurvan hoitamisesta. Eläkkeiden rahoitus perustuu osittaiseen rahastointiin. Eläkkeet rahoitetaan työnantajien ja -tekijöiden vakuutusmaksuilla sekä rahastojen sijoitustuotoilla. Valtio osallistuu merimiesten, yrittäjien ja maatalousyrittäjien työeläkkeiden rahoitukseen. Valtion omien työntekijöiden ansioeläkkeet maksetaan valtion budjetista. Ansiosidonnaista työttömyysturvaa hoitava Työttömyysvakuutusrahasto maksaa työeläkejärjestelmälle vuosittain työntekijöiden työttömyysajalta syntyvää eläkeoikeutta vastaavan rahamäärän.

Työeläkelaitosten nettoluotonanto v. 2008 tarkentui ylöspäin kevään ennakkotiedosta, johtuen erityisesti suuremmista korkotuloista. Taustalla on työeläkelaitosten sijoitusten painopisteen muutos osakkeista rahamarkkinainstrumentteihin ja joukkovelkakirjalainoihin. Myös työeläkelaitosten takaisinlainaus kasvoi huomattavasti johtuen pankkien luotonannon kiristymisestä. Työeläkelaitosten ylijäämä oli viime vuonna 3,7 % suhteessa kokonaistuotantoon, kun kevään ennakkotiedon mukaan se oli 3,2 % suhteessa kokonaistuotantoon.

Suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtyminen on nopeutunut kuluvan vuoden aikana. Kesäkuussa 2009 vanhuuseläkkeellä olevien määrä kasvoi runsas 4 % vuodentakaisesta. Kasvun odotetaan hidastuvan vuoden 2010 jälkeen.

Taantuman aiheuttama maksupohjan heikkeneminen ja eläkemenojen kasvu ovat pienentämässä työeläkerahastojen ylijäämää kuluvana ja ensi vuonna. Tänä vuonna palkkasumman odotetaan supistuvan jonkin verran, mikä vähentää maksutulokertymiä. Työeläkelaitosten osinkotulojen odotetaan supistuvan voimakkaasti, kun yritysten kannattavuus heikkenee tuntuvasti erityisesti tänä vuonna. Samaan aikaan kun tulot supistuvat, työeläkemenot kasvavat nopeasti eläkeläisten määrän nopean kasvun ja suuren indeksikorotuksen takia. Työeläkelaitosten ylijäämä supistuu viime vuoden 3,7 prosentista 2,7 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon kuluvana vuonna.

Työeläkevarojen viime syksynä alkanut voimakas supistuminen kääntyi alkuvuoden aikana osakemarkkinoiden nousun myötä nopeaan kasvuun. Kesäkuun lopulla työeläkevarat olivat noin 112,7 mrd. euroa, mikä on 64,5 % suhteessa kokonaistuotantoon.

Vuonna 2010 sekä työnantajien ja työntekijöiden eläkemaksuprosenttien arvioidaan nousevan hieman kun maksun työkyvyttömyysosaan sisältyvä väliaikainen alennus poistuu. Samaan aikaan palkkasumman odotetaan kääntyvän lievään kasvuun. Nämä seikat johtavatkin maksutulokertymän maltilliseen kasvuun. Omaisuustulojen supistumisen ennustetaan hidastuvan kuluvasta vuodesta. Samaan aikaan työeläkemenot kasvavat, joskin selvästi hitaammin kuin kuluvana vuonna johtuen lähinnä erittäin vaatimattomaksi jäävästä indeksiko-

rotuksesta. Työeläkelaitosten ylijäämän ennustetaan supistuvan 2,5 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon v. 2010.

Vuoden 2005 eläkeuudistuksessa sovittu elinaikakerroin vaikuttaa ensi kerran v. 2010 alkaviin eläkkeisiin. Kertoimen eläkettä vähentävä vaikutus riippuu elinajanodotteen muutoksesta. Aluksi vaikutus on hyvin pieni, ja se voidaan kompensoida pidentämällä työuraa. Vuoden 2007 väestöennusteen mukaan kertoimen eläkettä pienentävä vaikutus tulisi kompensoiduksi v. 2010 pidentämällä työuraa vajaalla kuukaudella.

2.4.2 Muut sosiaaliturvarahastot

Muut sosiaaliturvarahastot, Kansaneläkelaitos ja Työttömyysvakuusrahasto vastaavat perusturvasta ja ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta. Rahastojen pienen, 0,1 % / bkt ylijäämän v. 2008 ennustetaan kääntyvän 0,3 % / bkt alijäämäksi kuluvana vuonna. Muutos johtuu lähinnä Työttömyysvakuutusrahaston talouden kääntymisestä alijäämäiseksi. Vuonna 2010 alijäämän ennustetaan kasvavan 0,4 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

Työnantajien kansaneläkevakuutusmaksu aleni 0,8 prosenttiyksikköä 1.4.2009 lukien ja poistuu kokonaan vuoden 2010 alusta lukien. Tämä pienentää Kansaneläkelaitoksen maksutuloja noin 400 milj. euroa kuluvana vuonna ja noin 1 mrd. euroa ensi vuonna. Päätöksellä ei kuitenkaan ole vaikutusta Kelan talouteen, sillä maksutulojen pienentymistä vastaava summa rahoitetaan valtion budjetista. Sekä työnantajien että työntekijöiden sairausvakuutusmaksuihin on odotettavissa korotuksia ensi vuonna. Myös työnantajien ja palkansaajien työttömyysvakuutusmaksujen ennustetaan nousevan v. 2010 0,2 prosenttiyksikköä pääosin työttömyyden lisääntymisen takia, mutta osin myös ns. sosiaalitupon päätöksistä, jotka nostavat ansiosidonnaisten työttömyysetuuksien tasoa. Työttömyysvakuutusrahaston talous on alijäämäinen sekä tänä että ensi vuonna. Alijäämä katetaan purkamalla suhdannepuskuria, jonka arvo oli vuoden 2008 lopussa runsas 1 mrd. euroa. Ennustetulla työttömyyden ja maksujen korotuksella puskuri olisi ”syöty” ensi vuoden loppuun mennessä. Tulevina vuosina saattaa täten olla vielä tarvetta nostaa hieman työttömyysvakuutusmaksuja.

Kansaneläkemenojen odotetaan kasvavan jonkin verran v. 2009 ja supistuvan hieman v. 2010. Kansaneläkettä saavien määrä on lähivuosina hitaalla laskuuralla. Lisäksi kansaneläkeindeksi pienenisi hieman v. 2010 johtuen kuluttajahintaindeksin laskusta kuluvan vuoden kolmanneksella neljänneksellä. Hallitus on kuitenkin linjannut, että kansaneläke-etuudet suojataan indeksin pienenemiseltä. Sairausvakuutusmenojen odotetaan jatkavan melko nopeaa kasvua kuluvana ja ensi vuonna. Heikentyneen taloustilanteen takia työttömyysmenojen odotetaan kasvavan varsin voimakkaasti. Erityisesti ansiosidonnaiset etuudet kasvavat. Työmarkkinatuki ja peruspäivärahat kasvavat hitaammin, koska tarkastelujaksolla ei vielä odoteta pitkäaikaistyöttömyyden kasvavan merkittävästi.

Toisaalta avustusten kasvua lisää työmarkkinoille tulevat henkilöt, joiden työllistyminen lykkääntyy taantuman takia.

Kaikki ansiosidonnaiset avustukset sekä sairaanhoitokorvaukset olivat alimmillaan v. 2007, 15,8 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Tämän jälkeen menot ovat kääntyneet kasvu-uralle. Kuluvana ja ensi vuonna kasvu perustuu pitkälti ansioeläke- ja työttömyysturvamenojen nopeaan kasvuun. Etuuksien kasvun ohella bruttokansantuoteosuutta nostaa bruttokansantuotteen supistuminen. Vuonna 2010 sosiaaliturvaetuuksien ja –avustusten suhde kokonaistuotantoon nousee 19,1 prosenttiin. Etuuksien kasvu jatkuu myös tämän jälkeen suurten ikäluokkien jatkaessa eläkkeelle siirtymistään. Taantuman hellittäessä työttömyyden alentuminen tulee hetkellisesti hieman hidastamaan sosiaaliturvaetuuksien pitkän aikavälin kasvutrendiä.

Sosiaalietuudet, -avustukset ja sairaanhoitokorvaukset,
prosenttia bruttokansantuotteesta

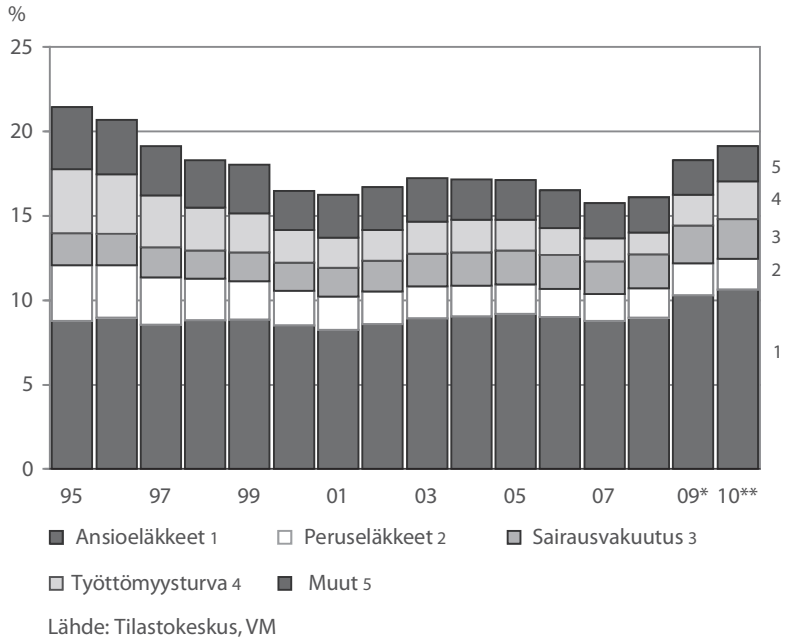

Lähde: Tilastokeskus, VM

Sosiaaliturvarahastot [1)]

	2005	2006	2007	2008*	2009**	2010**
	miljardia euroa					
Sijoitustulot	3,0	3,3	3,6	4,6	3,8	3,8
Sosiaaliturvamaksut	17,6	19,0	20,0	20,9	20,0	20,4
siitä työnantajien maksut	13,0	13,7	14,5	15,4	14,5	14,3
vakuutettujen maksut	4,6	5,3	5,6	5,5	5,5	6,0
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	8,1	8,2	8,0	8,5	9,8	10,7
Muut tulot	1,1	0,7	0,8	0,7	0,8	0,8
Tulot yhteensä	**29,9**	**31,3**	**32,4**	**34,7**	**34,4**	**35,6**
Kulutusmenot	2,6	2,7	2,8	3,0	3,2	3,2
Sosiaalietuudet ja -avustukset	21,7	22,2	22,7	23,7	26,1	27,6
Muut menot	1,0	0,8	1,1	1,1	1,0	1,1
Menot yhteensä	**25,3**	**25,7**	**26,5**	**27,8**	**30,2**	**31,9**
Nettoluotonanto (+) / **nettoluotonotto** (-)	**4,6**	**5,6**	**5,9**	**6,9**	**4,2**	**3,7**
Työeläkelaitokset	4,6	5,3	5,4	6,8	4,8	4,4
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,1	0,3	0,5	0,1	-0,5	-0,7
Perusjäämä[2)]	2,5	3,5	3,6	3,8	1,4	0,8

[1)] Kansantalouden tilinpidon mukaan.
[2)] Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

Taloudellisia tapahtumia maaliskuussa 2009 – elokuussa 2009

20.3.2009
Eduskunta päätti, että **vuotta 2009 koskevaa lisätalousarviota** sovelletaan 23.3.2009 alkaen.

24.3.2009
Hallitus sopi **valtiontalouden kehyksistä vuosille 2010–2013**. Kokonaistuotanto supistuu 5 % v. 2009 ja v. 2010 edelleen 1½ %. Maailmantalouden elpymisen arvioidaan kääntävän kokonaistuotannon nousuun v. 2011. Väestön ikääntymisestä johtuva työvoiman määrän väheneminen painaa talouskasvua vuodesta 2012 lähtien. Valtion verotulojen arvioidaan vähenevän vuosina 2009-2010 keskimäärin vajaat 8 % vuosittain ja kasvavan tämän jälkeen reilut 7 % kehyskauden loppua kohden. Vuosina 2010-2013 tuloarviot ovat vuositasolla keskimäärin 7,6 mrd. euroa alhaisemmat kuin vuosi sitten arvioitiin. Verotulojen supistuminen näkyy valtiontaloudessa, mutta myös kuntatalous on tiukoilla. Arvio kuntien lisävelkaantumisesta ennen kehysriihen päätöksiä on sekä v. 2009 että v. 2010 noin miljardi euroa. Kuntien velkaantumisen arvioidaan laskevan vuositasolla kehyskauden loppuun, vuoteen 2013 mennessä, noin puoleen miljardiin. Yhteisöveron jako-osuuden nosto 22,03 prosentista 32,03 prosenttiin vuosiksi 2009-2011 lisää kuntien tuloja v. 2009 noin 390 milj. euroa, v. 2010 noin 355 milj. euroa ja v. 2011 noin 380 milj. euroa. Kela-maksun poisto vahvistaa kuntataloutta 248 milj. euroa vuodesta 2010 lähtien. Ratkaisu vähentää jo tänä vuonna kuntien työvoimakustannuksia 78 milj. euroa. Tämä siirtyy valtion kannettavaksi. Verotuksen painopistettä on siirretty työnteon verottamisesta ympäristön ja kulutuksen verottamiseen. Veronkorotukset lisäävät energiaverojen kokonaisverokertymää neljänneksellä eli noin 750 milj. eurolla. Veronkorotukset kohdistuvat pääosin elinkeinoelämälle (515 milj. euroa) ja jossain määrin myös kotitalouksille (235 milj. euroa). Taloustilanteen vaatiman liikkumatilan luomiseksi ja politiikan painopistemuutosten mahdollistamiseksi hallitus valmistelee menokehyksen sisällä vuoden 2010 budjettiesitykseen yhteensä 200 milj. euron uudelleenkohdennukset. Hallitus toteuttaa työmarkkinajärjestöjen eläkepolitiikkaa ja työttömyys-

turvaa koskevat esitykset (ns. sosiaalitupo) 1.1.2010 lukien. Tämän arvioidaan lisäävän ansioturvan menoja 89 milj. eurolla ja työmarkkinatukimenoja 11 milj. eurolla sekä vähentävän perusturvan osalta menoja vajaalla 1 milj. eurolla. Valtion menojen arvioidaan lisääntyvän näiden muutosten vuoksi yhteensä 12 milj. euroa v. 2010. Kehyksen ulkopuolisten menojen arvioidaan v. 2010 ylittävän kevään 2008 kehyspäätöksessä olleen arvion noin 3,5 mrd. eurolla. Valtionvelan määrän oletetaan kasvavan v. 2009 noin 64 mrd. euroon. Valtionvelka kasvaa ennusteen mukaan koko kehyskauden ja on v. 2013 noin 103 mrd. euroa. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden arvioidaan ennustelaskelmissa olevan alijäämäinen koko kehyskauden. Vuonna 2011 alijäämän arvioidaan olevan 4,7 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Hallitusohjelmassa on tavoitteena, että valtiontalouteen muodostuu yhtä prosenttia bruttokansantuotteesta vastaava rakenteellinen ylijäämä vaalikauden lopussa. Hallituksen politiikkariihen linjauksen mukaan tästä tavoitteesta voidaan suhdannesyistä tilapäisesti joustaa, jos samanaikaisesti tehdään julkista taloutta rakenteellisesti vahvistavia päätöksiä.

26.3.2009

Valtioneuvosto päätti **valtiontalouden kehyksistä vuosille 2010-2013**.

27.3.2009

Tasavallan presidentti vahvisti lait **vapaaehtoisen lisäeläkejärjestelmän** uudistamiseksi siten, että myös eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa on mahdollista toteuttaa kollektiivisia, maksuperusteisia ammatillisia lisäeläkejärjestelyjä. Eduskunta edellytti, että hallitus välittömästi valmistelee eläkerahastoja koskevan kokonaisuudistuksen, joka sisältää uudet lisäeläkejärjestelyt ja joka turvaa vakuutettujen ja työnantajien oikeudet ja velvollisuudet sekä eläkesäätiöiden ja -kassojen toimintaedellytykset tarkoituksenmukaisella tavalla. Lait tulevat voimaan 1.4.2009.

Tasavallan presidentti vahvisti lait, jotka koskevat **työnantajien kansaneläkemaksun** alentamista 0,801 prosenttiyksikköä huhtikuun alusta 2009. Maksu poistuu käytännössä kokonaan alimpaan maksuluokkaan kuuluvilta yksityisiltä työnantajilta. Maksun alennus koskee myös kuntia ja muita julkisen alan työnantajia. Valtion perusrahoitusosuutta kansaneläkkeistä korotetaan 53 prosentista 76 prosenttiin. Lait ovat voimassa 1.4.-31.12.2009.

Tasavallan presidentti vahvisti **sairausvakuutuslain** muuttamisen siten, että vuoden 2009 alusta toteutettu sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan korotus ei muuta valtion osuutta edeltävän etuuden perusteella määrättävien vähimmäismääräisten päivärahojen rahoituksessa. Laki tulee voimaan 1.4.2009 ja sitä sovelletaan 1.1.2009 lukien.

Tasavallan presidentti vahvisti lain, jonka nojalla voidaan myöntää avustuksia asuinrakennusten korjauksiin v. 2009. Myönnettävillä avustuksilla tuetaan **asuinrakennusten parannus- ja korjaustoimenpiteitä** edellyttäen, että

ne aloitetaan 1.2.-31.12.2009. Avustukset koskevat vain vuoden 2010 loppuun mennessä tehtäviä töitä. Avustuksia myönnetään sekä asunto-osakeyhtiöille että vuokrataloyhteisöille, mutta ei yksityisille kotitalouksille. Laki tulee voimaan 1.4.2009. Eduskunta edellyttää lausumassaan, että hallitus seuraa lain toimivuutta ja vaikuttavuutta sekä arvioi hyvissä ajoin tarvetta jatkaa järjestelmän voimassaoloa taloudellisen taantuman jatkuessa avustusten myöntämiseksi myös v. 2010 harkiten samalla tarvetta edellyttää peruskorjaustoimenpiteiltä energiatehokkuuden merkittävää parantamista ja porrastaa avustuksen määrä energiatehokkuuden mukaan.

Tasavallan presidentti vahvisti lain **korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille** vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi. Lain tavoitteena on rakennusalan työllisyyden edistäminen poikkeuksellisessa suhdannetilanteessa ja vuokra-asuntojen tarjonnan lisääminen kysyntäalueilla. Lain nojalla voidaan vuosien 2009 ja 2010 aikana hyväksyä vuokra-asuntojen rakentamista varten myönnettäviä lainoja tuettaviksi valtion korkotuella ja takauksella. Korkotukilainansaajien joukkoa ei rajata, vaan saajilta vaaditaan ainoastaan riittävät edellytykset lainan takaisinmaksamiseen. Korkotukilainalla rakennettaviin asuntoihin liittyy velvollisuus pitää asunnot vuokra-asuntoina kymmenen vuotta. Vuokrakäyttövelvoitteesta voi kuitenkin vapautua jo viiden vuoden kuluttua korkotukilainan hyväksymisestä, jos valtio vapautetaan kaikista lainaan liittyvistä velvoitteista. Laki tulee voimaan 1.4.2009.

2.4.2009

Valtioneuvosto antoi asetuksen **valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta**. Valtionhallinnon neljä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta (Oikeushallinnon palvelukeskus, Puolustushallinnon palvelukeskus, Sisäasianhallinnon palvelukeskus ja Valtiokonttorin tulosyksikkönä toimiva Valtiokonttorin palvelukeskus) kootaan 1.1.2010 alkaen valtiovarainministeriön hallinnonalalle hallinnollisesti yhdeksi useissa alueellisissa toimipisteissä toimivaksi virastoksi. Palvelukeskuksen toimipaikat ovat Hämeenlinna, Joensuu, Kuopio, Mikkeli, Pori ja Turku. Lisäksi toimintaa on tilapäisissä toimipisteissä vuoden 2010 loppuun saakka. Palvelukeskuksen tehtävä on tuottaa talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja erityisesti valtion talousarviotalouteen kuuluville yksiköille. Asetus tulee voimaan 1.1.2010.

Valtioneuvosto päätti vahvistaa muutoksen **korkotukilainojen ja takauslainojen hyväksymisvaltuuksien käyttösuunnitelmaan vuodeksi 2009**. Päätös sisältää vuoden 2009 ensimmäisen lisätalousarvion mukaisen vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi tarkoitetun lyhytaikaisen korkotuen (ns. välimallin korkotuki) käyttöönoton. Talousarvion momentilla 35.20.60 olevaa valtuutta on lisätty 250 milj. eurolla 1 170 milj. euroon. Lisävaltuudella arvioidaan voitavan tukea noin 2 000 uuden asunnon rakentamista. Välitön työllisyysvaikutus on 2 250 henkilötyövuotta ja välillinen mukaan lukien 4 500 henkilötyövuotta.

EKP:n neuvosto päätti, että eurojärjestelmän **perusrahoitusoperaatioiden korko** lasketaan 1,25 prosenttiin alkaen operaatiosta, jonka maksut suoritetaan 8.4.2009.

8.4.2009

Valtioneuvosto antoi asetuksen **omistusosuuden hankkimista ja luovuttamista** luottolaitoksessa, sijoituspalveluyrityksessä, rahastoyhtiössä, säilytysyhteisössä, vakuutusyhtiössä ja rahoitus- ja vakuutusryhmittymän omistusyhteisössä koskevasta ilmoituksesta. Asetuksella säädetään niistä tiedoista ja selvityksistä, jotka Finanssivalvonnalle on annettava hankittaessa ja luovutettaessa merkittäviä omistusosuuksia luottolaitoksissa, sijoituspalveluyrityksissä, rahastoyhtiöissä, säilytysyhteisössä, vakuutusyhtiöissä ja rahoitus- ja vakuutusryhmittymien omistusyhteisöissä niiden omistajien sopivuuden ja luotettavuuden arvioimiseksi. Asetus tulee voimaan 15.4.2009.

23.4.2009

Valtioneuvosto antoi asetuksen v. 2009 kertyvien **työnantajan sosiaaliturvamaksujen jakautumasta**. Asetuksella säädetään, paljonko v. 2009 tilitettävistä työnantajan sosiaaliturvamaksuista on katsottava olevan työnantajan kansaneläkemaksua ja työnantajan sairausvakuutusmaksua. Asetus muutetaan vastaamaan 1.4.2009 lukien voimaan tulleita työnantajan kansaneläkemaksuja. Asetus tulee voimaan 1.5.2009.

24.4.2009

Tasavallan presidentti vahvisti lain eräiden **asuntojen vuokraustoimintaa harjoittavien osakeyhtiöiden veronhuojennuksesta**. Suomessa yleisesti verovelvollinen osakeyhtiö vapautetaan hakemuksesta velvollisuudesta suorittaa tuloveroa. Verovapauden edellytyksenä on, että yhtiö harjoittaa yksinomaan omistamiensa ja osakeomistuksen perusteella hallitsemiensa tilojen vuokraustoimintaa ja siihen liittyviä toimintoja. Yhtiön varoista vähintään 80 % tulee muodostua pääasiassa asuinkäytössä olevista kiinteistöistä tai huoneiston hallintaan oikeuttavista osakkeista asunto-osakeyhtiössä tai muussa keskinäisessä kiinteistöyhtiössä. Asuinhuoneistojen vuokrien osuus yhtiön kaikista tuloista, joihin ei lueta asuntovarallisuudesta saatuja luovutushintoja, tulee olla vähintään 80 %. Yhtiön on jaettava osinkona vähintään 90 % tilikauden voitosta. Yhtiö voi jättää jakamatta lisäksi 30 % voitosta käytettäväksi asuntovarallisuuden hankkimiseen. Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran v. 2009 alkavalta verovuodelta toimitettavassa verotuksessa. Laki tulee voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana.

7.5.2009

EKP:n neuvosto päätti, että eurojärjestelmän **perusrahoitusoperaatioiden korko** lasketaan 1,00 prosenttiin alkaen operaatiosta, jonka maksut suoritetaan 13.5.2009.

29.5.2009

Tasavallan presidentti vahvisti **verontilityslakia** ja **tuloverolakia** koskevat väliaikaiset muutokset. Kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotetaan 10 prosenttiyksiköllä 22,03 prosentista 32,03 prosenttiin, seurakuntien jako-osuutta korotetaan 0,8 prosenttiyksiköllä 1,75 prosentista 2,55 prosenttiin ja valtion jako-osuutta alennetaan vastaavasti 76,22 prosentista 65,42 prosenttiin verovuosilta 2009—2011 tehtävissä yhteisöveron tilityksissä. Lakeja sovelletaan verovuosien 2009—2011 yhteisöveron tilityksiin ja näiltä vuosilta tehtäviin tilityksien oikaisuihin. Lait ovat voimassa 4.6.2009-31.12.2011.

Tasavallan presidentti vahvisti valtion vientitakuista annetun lain muuttamisen siten, että valtion vientitakuiden ja suojautumisjärjestelyjen kokonaisvaltuutta korotetaan 10 mrd. eurosta 12,5 mrd. euroon. Laki tulee voimaan 15.6.2009.

4.6.2009

Valtiovarainministeriö vahvisti **peruskoroksi** 1,75 % 1.7.2009 alkaen vuoden 2009 loppuun asti. Peruskorko on 1.1.2009 alkaen ollut 5,00 %. Kahdesti vuodessa laskettava peruskorko määräytyy vahvistamista edeltävien kolmen kuukauden aikana julkaistun 12 kuukauden markkinakoron keskiarvon mukaisesti. Valtiovarainministeriö vahvistaa peruskoron prosenttiyksikön neljäsosan tarkkuudella.

5.6.2009

Eduskunta hyväksyi kannanoton, jonka mukaan sillä ei ole huomautettavaa valtioneuvoston **valtiontalouden kehyksistä vuosille 2010-2013** antaman selonteon johdosta. Eduskunta edellyttää, että talous- ja työllisyyskehitystä seurataan tiiviisti ja että tarvittaessa tehtyjen toimien riittävyyttä arvioidaan uudelleen.

10.6.2009

Valtioneuvoston raha-asiainvaliokunta puolsi valtiovarainministeriön asetusta verontilityslain 5 §:ssä tarkoitettujen verovuodelta 2009 ennen verotuksen päättymistä maksettujen **verojen tilityksissä sovellettavien jako-osuuksien** muuttamista. Veronsaajaryhmien jako-osuuksien tarkistaminen pienentää v. 2009 valtiolle tulevaa osuutta noin 140 milj. eurolla sekä lisää kunnille tulevaa osuutta noin 121 milj. eurolla, seurakunnille tulevaa osuutta noin 7 milj. eurolla ja Kansaneläkelaitokselle tulevaa osuutta noin 12 milj. eurolla. Asetus tulee voimaan 17.6.2009.

11.6.2009

Valtioneuvosto lähetti eduskunnalle valtioneuvoston kirjelmän **komission alustavasta talousarvioesityksestä vuodelle 2010.** Euroopan yhteisöjen komissio on 29.4.2009 hyväksynyt alustavan talousarvioesityksen vuodelle 2010. Taloudelliset vaikutukset otetaan huomioon Suomen vuoden 2010 talousarvioesityksessä. Komission esittämä maksumäärärahojen taso 122,3 mrd. euroa on 5,3 % vuoden 2009 tasoa suurempi. Sitoumusten määrä nousee 138,6 mrd. euroon eli kasvua on 1,5 %. Komission esityksen mukaisten maksumäärärahojen taso vastaa 1,04 prosenttia EU:n yhteenlasketusta bruttokansantulosta. Suomen maksujen kokonaismäärä tarkentuu komission alustavan talousarvioesityksen 1. oikaisukirjelmän jälkeen ja otetaan huomioon kansallisessa budjettivalmistelussa.

25.6.2009

Valtioneuvosto päätti oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun asetuksen muuttamisesta. **Asuntosäästöpalkkiolainajärjestelmän (ASP)** toimivuutta parannetaan nostamalla ASP-korkotukilainojen enimmäismääriä noin kaksinkertaisiksi nykyisestä ja yksinkertaistetaan voimassaolevaa kuntajaotusta. ASP-korkotukilainan enimmäislaina-aikaa pidennetään nykyisestä 18 vuodesta 25 vuodeksi. Tällöin enimmäislaina-aika on sama kuin omistusasuntojen valtiontakausjärjestelmässä. Asetus tulee voimaan 1.7.2009. Valtioneuvoston päätti asuntosäästöpalkkioasetuksen muuttamisesta. Asuntosäästöpalkkioasetuksen mukaan ASP-talletustilille kalenterivuosineljänneksittäin tehtävien talletusten on oltava suuruudeltaan vähintään 150 euroa ja enintään 2 050 euroa. Enimmäistalletuksen suuruutta nostetaan 3 000 euroon. Vähimmäismäärä säilyy ennallaan. Asetus tulee voimaan 1.7.2009.

Valtion vakuusrahastosta annettuun lakiin lisätään säännökset vakavaraisuusongelmiin joutuneen talletuspankin velvoittamisesta tukihakemuksen tekemiseen Valtion vakuusrahastolle. Jos pankki ei tee hakemusta valtioneuvoston asettamassa määräajassa, sen osakkeet ja pääomalainat voidaan lunastaa rahastolle täyttä korvausta vastaan, ottaa pankki näin valtion haltuun ja varmistaa tukihakemuksen tekeminen. Osuuspankeissa ja säästöpankeissa lunastus kohdistuu osakkeiden sijasta pankkien liiketoimintaan. Lakiin lisätään myös säännös, joka oikeuttaa valtioneuvoston rahoitusmarkkinoiden häiriöttömän toiminnan turvaamiseksi rajoittamaan määräajaksi luottolaitosten ja eräiden muidenkin rahoitusmarkkinoilla toimivien toimintaa sekä päättämään arvopapereita koskevassa kaupankäynnissä noudatettavia menettelytapoja koskevista rajoituksista tai kielloista. Lait tulevat voimaan 1.8.2009.

26.6.2009

Tasavallan presidentti vahvisti **osinkoa** koskevien tuloverolain, ennakkoperintälain ja elinkeinotulon verottamisesta annettujen lainsäännöksien muut-

tamisen. Muusta kuin julkisesti noteeratusta yhtiöstä saatu osinko katsotaan koko määrältään ansiotulona verotettavaksi palkaksi tai työkorvaukseksi, jos osingon jakoperusteena on yhtiöjärjestyksen määräyksen, yhtiökokouksen päätöksen, osakassopimuksen tai muun sopimuksen mukaan osingonsaajan tai tämän intressipiiriin kuuluvan henkilön työpanos. Muutosta sovelletaan osinkoon, joka on nostettavissa 1.1.2010 tai sen jälkeen. Lait tulevat voimaan 1.7.2009.

Tasavallan presidentti vahvisti **työttömyysturvalain** muuttamisen, siten että lain muutosturvaa laajennetaan koskemaan lomautettuja sekä nykyistä laajemmin määräaikaisia työntekijöitä. Samalla selkiytetään työllistämisohjelmalisää ja sen uusimista koskevia säännöksiä. Omaehtoisen ammatillisen koulutuksen ajalta maksettavan koulutuspäivärahan saamisen edellytyksiä muutetaan siten, että koulutuspäivärahaa voidaan maksaa heti työttömyyden alkaessa, jos koulutuksesta on sovittu työnhakijan työnhakusuunnitelmassa. Laki tulee voimaan 1.7.2009.

Tasavallan presidentti vahvisti **osasairauspäivärahaa** koskevien säännöksien muuttamisen siten, että vakuutetulla on mahdollisuus työskennellä osaaikaisesti ja saada lisäksi osasairauspäivärahaa työkyvyttömyyden alusta lukien sairauspäivärahalle säädetyn omavastuuajan jälkeen. Osasairauspäivärahaa voidaan myöntää myös välittömästi sairauspäivärahan tai kuntoutusrahan jälkeen. Jos työnantaja maksaa työntekijälle osasairauspäivärahakaudelta työkyvyttömyyttä edeltävän kokoaikaisen työsuhteen perusteella määräytyvää täyttä sairasajan palkkaa vastaavaa palkkaa, osasairauspäiväraha maksetaan työnantajalle. Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annettua lakia muutetaan siten, että kuntoutusrahaa voidaan myöntää välittömästi osasairauspäivärahan jälkeen ilman omavastuuaikaa. Lait tulevat voimaan 1.1.2010. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet pidentää osasairauspäivärahan enimmäiskestoa ja arvioi selvityksen pohjalta säädösten muutostarpeet.

Tasavallan presidentti vahvisti lain **asuntosäästöpalkkion** maksamisesta vuosina 2009-2011 ja **omistusasuntolainojen valtiontakauksesta** annetun lain muuttamisen. Asuntosäästöpalkkiojärjestelmässä (ASP) maksetaan asunnonhankkijalle 3 000 euron suuruinen asuntosäästöpalkkio, jos asunto hankitaan viimeistään 31.12.2011. Lisäksi järjestelmää kehitetään nostamalla korkotuettujen ASP-lainojen enimmäismääriä ja pidentämällä laina-aikaa lakien vahvistamisen yhteydessä annettavalla asetuksella. Omistusasuntolainojen valtiontakauksesta annettua lakia muutetaan siten, että valtiontakauksen enimmäismäärää korotetaan 25 250 eurosta 50 000 euroon. Lait tulevat voimaan 1.7.2009.

27.8.2009

Hallitus sopi valtion vuoden 2010 talousarvioesityksestä sekä vuoden 2009 toisesta lisätalousarvioesityksestä. Vuoden 2010 talousarvioesityksen määrärahat ovat yhteensä 49,9 mrd. euroa. Esitys on 13,0 mrd. euroa alijäämäi-

nen. Vuoden 2010 lopussa valtionvelan arvioidaan olevan noin 78 mrd. euroa, mikä on noin 44 % suhteessa kokonaistuotantoon. Korkomenoiksi arvioidaan 1,9 mrd. euroa v. 2009 ja 2,1 miljardia euroa v. 2010. Lähivuosina valtionvelan korkomenojen odotetaan kasvavan mittavasti. Kehykseen luettavat menot kasvavat v. 2010 noin 1 070 milj. eurolla verrattuna vuoden 2009 varsinaiseen talousarvioon ja noin 590 milj. eurolla verrattuna vuodelle 2009 budjetoituun. Verotulojen arvioidaan vähenevän 1,5 %, joka on vajaat 0,5 mrd. alempi kuin vuodelle 2009 on arvioitu. Valtion sekalaisten tulojen arvioidaan kasvavan noin 5 %, ja korkotulojen ja voiton tuloutusten alenevan noin viidenneksellä. Kokonaistuotannon arvioidaan alkuvuoden jyrkän laskun seurauksena supistuvan vuositasolla 6 prosenttia vuonna 2009. Vuonna 2010 bruttokansantuotteen kasvuksi ennakoidaan puoli prosenttia.

Liitetaulut:

1. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoona euroa

2. Kansantalouden rahoitustasapaino

3. Valtion budjettitalouden tulot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoona euroa

4. Valtion budjettitalouden menot tilinpäätöksen sekä talousarvivon mukaan, miljoona euroa

5. Valtion budjettitalouden menot hallinnonaloittain tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoona euroa

6. Valtion ja kuntien velka, miljardia euroa

7. Julkinen bruttovelka (EMU), miljardia euroa

8. Kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja rintamasotilaseläkelain mukaiset tuotot ja kulut, miljoona euroa

9. Sairausvakuutuslain mukaiset tuotot ja kulut, miljoona euroa

10. Yksityisen sektorin työeläkelaitosten vakuutusmaksutulot, eläkemenot ja vastuuvelka (rahastot), miljoona euroa

11. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

1. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	Käypiin hintoihin				
	2006	2007*	2008*	2009**	2010**
Bruttokansantuote markkinahintaan	167 009	179 659	184 728	174 776	176 974
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	67 195	73 056	79 582	58 334	59 384
Kokonaistarjonta	234 204	252 715	264 310	233 110	236 357
Tavaroiden ja palvelusten vienti	75 489	82 127	86 761	62 945	64 833
Kulutus	122 434	129 123	136 847	136 418	138 298
yksityinen	85 864	90 685	95 574	93 290	94 012
julkinen	36 570	38 438	41 273	43 128	44 286
Investoinnit	32 178	36 566	38 098	33 302	30 953
yksityiset	28 163	32 047	33 327	28 555	26 434
julkiset	4 015	4 519	4 771	4 747	4 519
Kysyntäerät yhteensä	230 101	247 816	261 706	232 665	234 084

	Viitevuoden 2000 hintoihin; ei summautuvia				
	2006	2007*	2008*	2009**	2010**
Bruttokansantuote markkinahintaan	156 993	163 591	165 294	155 457	155 980
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	62 946	67 043	71 709	58 084	57 387
Kokonaistarjonta	219 461	230 675	237 115	213 404	213 404
Tavaroiden ja palvelusten vienti	77 104	83 340	89 444	69 766	71 022
Kulutus	109 258	112 017	114 181	112 262	112 031
yksityinen	79 702	82 304	83 876	81 430	81 220
julkinen	29 707	29 942	30 535	30 896	30 866
Investoinnit	30 216	32 857	32 965	29 628	27 988
yksityiset	26 698	29 105	29 226	25 908	24 500
julkiset	3 567	3 809	3 799	3 741	3 511
Kysyntäerät yhteensä	219 376	230 046	236 377	213 022	212 920

2. Kansantalouden rahoitustasapaino

	2004	2005	2006	2007*	2008*
	prosenttia bruttokansantuotteesta				
Bruttoinvestoinnit[1)]	18,2	18,9	19,3	20,4	20,6
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	5,7	6,1	6,3	6,2	5,8
yritykset,asuntoyhteisöt ja rahoituslaitokset	9,6	10,2	10,6	11,6	12,2
julkisyhteisöt	2,9	2,6	2,4	2,5	2,6
Bruttosäästäminen[2)]	26,5	25,5	26,7	27,2	24,7
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	5,1	4,3	3,2	3,4	3,6
yritykset,asuntoyhteisöt ja rahoituslaitokset	16,3	16,1	17,3	16,1	14,2
julkisyhteisöt	5,1	5,1	6,2	7,7	6,9
Rahoitusylijäämä	7,7	5,0	6,0	4,9	3,0
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-0,5	-1,9	-3,1	-2,8	-2,3
yritykset,asuntoyhteisöt ja rahoituslaitokset	6,1	4,3	5,2	2,5	0,9
julkisyhteisöt	2,2	2,6	3,9	5,2	4,4
Tilastollinen ero[3)]	0,9	0,9	1,0	0,8	0,3

[1)] Kiinteän pääoman bruttomuodostus ja varastojen lisäys sekä maanostot, netto.

[2)] Ml. pääomansiirrot, netto.

[3)] Kysynnän ja tarjonnan taseeseen sisältyvä tilastollinen ero, sisältyy bruttoinvestointeihin.

3. Valtion budjettitalouden tulot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa euroa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	2006	2007	2008	2008	2009	2010 (esitys)
Tulovero	12 901	14 361	13 998	14 790	13 332	9 571
Arvonlisävero	13 150	13 521	14 049	14 496	14 583	12 613
Valmisteverot	4 628	4 652	4 963	4 999	5 123	5 157
tupakkavero	625	624	630	611	650	682
alkoholijuomavero	992	1 015	1 092	1 088	1 188	1 273
energiaverot	2 946	2 938	3 192	3 251	3 238	3 155
muut valmisteverot	66	76	50	49	47	47
Autovero	1 304	1 217	1 016	1 266	1 075	815
Muut verot ja veronluonteiset tulot	2 709	2 960	3 188	2 939	3 182	2 824
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	**34 692**	**36 711**	**37 213**	**38 490**	**37 295**	**30 982**
Sekalaiset tulot	4 115	4 023	4 387	4 795	4 411	4 656
Korkotulot ja voiton tuloutukset	1 974	2 273	2 488	1 994	1 941	1 318
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	**40 781**	**43 007**	**44 088**	**45 280**	**43 647**	**36 956**
Valtiolle takaisin maksettavat lainat	198	205	203	242	234	209
Tulot ilman lainanottoa	**40 979**	**43 212**	**44 292**	**45 522**	**43 880**	**37 165**
Nettolainanotto ja velanhallinta	-	-	-	-	2 411	13 018
Tulot yhteensä	**40 978**	**43 212**	**44 292**	**45 522**	**46 291**	**50 185**

4. Valtion budjettitalouden menot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa euroa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	2006	2007	2008	2008	2009	2010 (esitys)
Eläkkeet	3 102	3 227	3 379	3 391	3 639	3 731
Puolustusvoimien kalustohankinnat	648	527	687	655	697	744
Muut kulutusmenot	8 935	9 174	8 151	9 646	8 625	8 348
Kulutusmenot yhteensä	12 685	12 929	12 217	13 691	12 961	12 823
Valtionavut kunnille ym.	8 095	8 494	9 466	9 468	10 238	11 028
Valtionavut elinkeinoille	2 972	2 919	3 253	3 259	3 522	3 479
Valtionavut kotitalouksille yms.	6 891	6 698	8 345	7 067	8 997	9 947
Siirrot budjetin ulkopuolisille rahastoille ja Kela:lle	2 911	3 009	3 408	3 484	3 506	4 637
Muut siirtomenot	3 189	3 242	3 332	3 512	3 613	3 775
Siirtomenot yhteensä	24 058	24 363	27 804	26 791	29 876	32 867
Koneiden, laitteiden ja kaluston hankkiminen	7	38	34	37	12	27
Talonrakennukset	14	17	28	27	29	31
Maa- ja vesirakennukset	273	315	467	494	457	537
Reaalisijoitukset yhteensä	295	370	528	558	499	595
Valtionvelan korot	2 249	2 329	2 237	2 350	2 160	2 039
Erittelemättömät menot	22	19	177	190	96	60
Muut menot yhteensä	2 271	2 348	2 414	2 540	2 256	2 099
Menot ilman rahoitustaloustoimia	**39 308**	**40 009**	**42 964**	**43 581**	**45 591**	**48 383**
Lainananto	65	66	80	75	325	1 599
Muut finanssisijoitukset	10	252	487	18	374	202
Finanssisijoitukset yhteensä	76	318	567	93	699	1 801
Menot ilman kuoletuksia	**39 384**	**40 327**	**43 531**	**43 673**	**46 291**	**50 185**
Nettokuoletukset ja velanhallinta	1 486	2 925	1 394	1 848	_	_
Menot yhteensä	**40 871**	**43 252**	**44 923**	**45 522**	**46 291**	**50 185**

5. Valtion budjettitalouden menot hallinnonaloittain [1] tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa euroa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	2006	2007	2008	2008	2009	2010 (esitys)
21. Eduskunta	100	106	111	122	125	122
22. Tasavallan Presidentti	11	10	9	10	13	15
23. Valtioneuvosto	87	198	348	62	79	78
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	882	972	1 117	1 135	1 176	1187
25. Oikeusministeriön hallinnonala	713	731	772	748	797	790
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 052	1 063	1 157	1 118	1 188	1267
27. Puolustusministeriön hallinnonala	2 281	2 203	2 468	2 419	2 778	2704
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	6 034	6 335	13 223	6 870	14 301	14860
29. Opetusministeriön hallinnonala	6 401	6 542	5 686	6 990	6 122	6186
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 780	2 659	2 748	2 813	2 845	2826
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	1 795	1 895	2 174	2 130	2 160	2195
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	2 141	2 176	2 257	2 435	2 684	4222
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	12 513	12 775	8 861	14 129	9 510	11328
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	331	322	346	329	340	328
36. Valtionvelan korot	2 261	2 341	2 252	2 364	2 173	2076
37. Valtionvelan vähentäminen	1 486	2 925	1 394	1 848	-	-
Menot yhteensä	**40 871**	**43 252**	**44 923**	**45 522**	**46 291**	**50 185**

[1] Vuodesta 2006 alkaen ministeriöiden välisen uuden tehtäväjaon mukaisesti.

6. Valtion ja kuntien velka, miljardia euroa

	2004	2005	2006	2007*	2008**	2009**
Euromääräinen velka	63,8	60,0	58,9	56,1	54,4	64,5
Valuuttamääräinen velka	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Valtionvelka yhteensä	**63,8**	**60,0**	**58,9**	**56,1**	**54,4**	**64,5**
%/BKT	41,9	38,2	35,3	31,2	29,4	36,9
Kuntien velka, mrd. euroa [1)]	6,6	7,7	8,4	9,0	9,6	10,8

[1)] Kuntien tilinpidon mukaan.

7. Julkinen bruttovelka (EMU), miljardia euroa

	2004	2005	2006	2007	2008*	2009**
Valtio	61,7	58,6	57,9	55,1	54,5	62,9
Kunnat	5,9	7,1	7,8	8,2	8,6	9,5
Sosiaaliturvarahastot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Yhteensä	**67,6**	**65,7**	**65,7**	**63,2**	**63,1**	**72,4**
%/BKT	44,4	41,8	39,3	35,2	34,2	41,4

8. Kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja rintamasotilaseläkelain mukaiset tuotot ja kulut, miljoonaa euroa

	2 004	2 005	2 006	2 007	2 008	2009[1)]
Tuotot						
Työnantajien vakuutusmaksut	1 336	1 381	1 097	1 100	1 083	680
Valtion rahoitusosuus	1 128	1 135	1 367	1 384	1 814	2 624
kansaneläkkeisiin	603	604	827	834	958	1 670
perhe-eläkkeisiin	39	38	38	37	37	37
rintamasotilasetuuksiin	96	88	80	72	70	65
eläkkeensaajan asumistukiin	280	297	314	332	355	371
lasten vammaistukiin	74	73	73	73	70	72
aikuisten vammaistukiin	36	35	35	36	32	32
eläkettä saavien hoitotukiin	_	_	_	_	286	314
ruokavaliokorvauksiin	_	_	_	_	6	7
toimintakuluihin	_	_	_	_	_	56
Osuus ALV-tuotoista	400	400	_	_	_	_
Omaisuuden tuotot	22	18	48	22	23	9
Yhteensä	**2 886**	**2 934**	**2 512**	**2 506**	**2 920**	**3 313**
Valtion takuusuoritus	102	83	555	557	505	_
Valtion lisärahoitusouus	_	_	_	_	_	126
Kulut						
Etuudet	2 852	2 873	2 892	2 921	3 261	3 362
Kansaneläkkeet	2 122	2 126	2 120	2 128	2 443	2 501
eläkeväh. kansaneläkkeet	2 078	2 083	2 077	2 086	2 400	2 458
lapsikorotukset	5	5	5	5	6	6
perhe-eläkkeet	39	38	38	37	37	37
Rintamasotilasetuudet	96	88	80	72	70	65
Eläkkeensaajan asumistuki	281	297	315	332	349	370
Vammaisetuudet	353	362	377	389	399	426
eläkettä saavien hoitotuet	243	254	269	281	291	314
lasten vammaistuet	74	73	73	72	70	73
aikuisten vammaistuet	36	35	35	36	31	32
ruokavaliokorvaukset	_	_	_	_	7	7
Toimintakulut	137	132	143	141	149	116
Yhteensä	**2 989**	**3 005**	**3 035**	**3 062**	**3 411**	**3 478**

[1)] Kansaneläkelaitoksen arvio.

9. Sairausvakuutuslain mukaiset tuotot ja kulut, miljoonaa euroa

	2004	2005	2006	2007	2008	2009[1)]
Tuotot						
Vakuutusmaksut	1 972	2 034	2 731	2 885	2 954	2982
vakuutettujen maksut	988	1 012	1 458	1 522	1 551	1562
työnantajain maksut	984	1 022	1 273	1 363	1 403	1420
Takautumissuoritukset	10	3	4	4	3	5
Erityistuotot	652	600	_	_	_	_
osuus alv-tuotoista	600	600	_	_	_	_
maksu vakuutuslaitoksilta	52	_	_	_	_	_
Omaisuuden tuotot	18	10	14	27	30	7
Valtion rahoitusosuus	39	59	1 074	1 080	1 128	1224
Yhteensä	**2 690**	**2 706**	**3 823**	**3 995**	**4 119**	**4218**
Kulut						
Suoritukset vakuutetuille[2)]	2 676	2 825	2 970	3 144	3 371	3597
päivärahat	670	706	746	770	776	820
äitiys-, isyys- ja vanhempainrahat	635	669	728	812	883	966
lääkekorvaukset	1 014	1 076	1 100	1 142	1 243	1313
lääkärinpalkkiokorvaukset	160	154	155	159	185	196
tutkimus- ja hoitokorvaukset	56	56	60	65	68	72
matkakorvaukset	141	164	181	196	216	230
Työterveyshuolto	185	200	219	230	278	279
Muut etuudet	296	300	305	317	320	343
Suoritukset Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle	9	8	9	9	10	10
Toimintakulut	206	198	215	211	224	184
Yhteensä	**3 372**	**3 532**	**3 718**	**3 911**	**4 203**	**4413**

[1)] Kansaneläkelaitoksen arvio.

[2)] Sisältää myös työpaikkakassojen kautta maksetut korvaukset.

10. Yksityisen sektorin työeläkelaitosten vakuutusmaksutulot, eläkemenot ja vastuuvelka (rahastot), miljoonaa euroa.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008[a)]	2009[a)]
Vakuutusmaksut							
palkoista[1)]	7 805	8 110	8 449	9 062	9 537	10 365	10 182
yrittäjätuloista[2)]	672	696	739	754	800	826	886
yhteensä	8 477	8 806	9 188	9 816	10 337	11 191	11 068
Eläkkeet							
palkansaajat[1)]	6714*	7015*	7342*	8 030	8 547	9 124	10 067
yrittäjät[2)]	1264*	1315*	1373*	1 165	1 221	1 281	1 388
- siitä valtion rahoitus	418	438	433	463	476	510	595
yhteensä	7 978	8 330	8 715	9 195	9 768	10 405	11 456
Vastuuvelka 31.12.	55 924	60 093	65 339	71 248	77 008	70 800	71 370
Vakuutusmaksut, % BKT:sta	5,9	5,8	6,1	5,9	5,8	6,0	6,2
Eläkkeet, % BKT:sta	5,6	5,8	5,5	5,5	5,4	5,6	6,5
Keskimääräinen TEL-maksu, % palkasta	21,4	21,4	21,6	21,2	21,1	21,1	21,3
Laskuperustekorko, % (keskim. vuodessa)	4,10	4,75	5,13	6,25	5,75	5,50	3,00

[a)] ETK:n arvio

[1)] TyEL ja MEL

[2)] MYEL ja YEL

[*)] Vuosien 2003-2005 eläkkeet ovat laitoskohtaisia. Myöhempien vuosien luvut ovat lakikohtaisia. Koko kertyneen työeläkkeen maksaa viimeinen laitos, jossa työntekijä on ollut vakuutettuna (ns. viimeisen laitoksen periaate). Esimerkiksi on mahdollista, että henkilölle on karttunut työeläkettä ensin Maatalousyrittäjän eläkelain (MYEL) ja lopuksi Työntekijän eläkelain (TyEL) mukaan. Tällöin viimeinen eläkelaitos, tässä tapauksessa jokin TyEL-laitoksista, maksaa koko eläkkeen ja siis myös MYEL-osuuden siitä. Laitoskohtaisessa tarkastelussa lasketaan yhteen laitoksien maksamat eläkkeet. Lakikohtaisessa tarkastelussa sen sijaan yhteen lasketaan kunkin lain mukaan maksetut eläkkeet/eläkeosat.

11. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

	2006	2007	2008	2009*	2010**
Sosiaalivakutusmaksut [1]					
Työnantajat					
Kansaneläkevakuutus	1,69	1,66	1,52	0,89	0,00
Sairausvakuutus	2,06	2,05	1,97	2,00	2,27
Työttömyysvakuutus	2,29	2,29	2,06	1,92	2,12
Työeläkevakuutus (TyEL)	16,6	16,7	16,8	16,8	16,9
Kuntien eläkevakuutus	23,71	23,93	23,80	23,60	23,40
Työntekijät [2]					
sairausvakuutus	2,10	2,03	1,91	1,98	2,45
työttömyysvakuutus	0,58	0,58	0,34	0,20	0,4
työeläkevakuutus	4,5	4,5	4,3	4,5	4,7
Eläkeläiset					
sairausvakuutus	1,5	1,45	1,41	1,45	1,65
Eläkeindeksit					
Työeläkeindeksi	2081	2127	2178	2286	2293
Kansaneläkeindeksi	1377	1401	1436	1502	1502

Luvut ovat painotettuja keskiarvoja.

[1] Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista.

[2] Työntekijöiden sairausvakuutusmaksu muodostuu vuodesta 2006 lähtien sairaanhoitomaksusta (% verotettavasta tulosta) ja päivärahamaksusta (% veronalaisesta tulosta). Eläkeläiset maksavat vain sairaanhoitomaksua.